10
1
17

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
10
8 B
8

10 – 1. d. 17

9 – 1. f. 6

Digitized by Google

V. 4. 30.
AA. 9.

Digitized by Google

LEXICON ANTIQUITATUM ECCLESIASTICARUM.

Ex optimis quibuſque Auctoribus antiquis & Recentioribus, ad ſeriem Alphabeti, inſtar Locorum Communium concinnatum, & in gratiam ſtudioſæ juventutis cæterorumque φιλαρχαίων in lucem nunc editum

à

JOSUA ARNDIO

ROMA

Sumptibus JOACHIMI WILDII.

Typis Matthæi Doiſcheri.

GRIPSVVALDIÆ.

Cum Privilegio Seren. Regis Sveciæ.

ANNO M DC LXIX.

Digitized by Google

Generoſis, Magnificis, Conſultiſſimis, [illegible]

VIRIS,

DN. DN. DN. DN. DN.

DIETERICO von der LVHEN /
Supremo Conſiliorum Præſidi, & Miniſtro Celſ. S. primario.

JOHANNI SLUTERO, J. U D.
Cancellario & Conſiliario intimo, Juriſconſulto celeberrimo.

PAULO OTTONI VIREGGIO,
Mareſcallo Mecleburgenſi Guſtrovienſi ſplendidiſſimo.

ADAMO HENNING de BüLOVV,
Cameræ Præſidi longè eminentiſſimo.

ADAMO OTTONI VIREGGIO,
Archi-Pincernæ & Magiſtro aulæ undiquaque ſpectatiſſimo.

Dominis Fautoribus & Amicis ſuis
omni honoris cultu ætatem proſequendis.

S. P. D.

JOSUA ARNDIUS.

Generoſi

Digitized by Google

Generoſi, Magnifici & Nobiliſſimi
DOMINI.

SAlvianus de Gubernatione DEI ut omnia eleganter dixit, ſic cum de gentilium Scriptis ageret, religioſè ſcribit: Omnes cauſas tantum egerunt ſuas, & propriis magis laudibus, quam aliorum utilitati conſulentes, non id facere adniſi ſunt, ut ſalubres ac ſalutiferi, ſed ut diſerti haberentur. Itaque Scripta eorum aut vanitate ſunt tumida, aut falſitate infamia, aut verborum fœditatibus ſordida, aut rerum obſcœnitate vitioſa: Ut verè cùm ingeniorum tantum laudē aucupantes, tam indignis rebus curam impenderent, nō tàm illuſtraſſe mihi ipſa ingenia, quam damnaſſe videantur. A quo crimine cum omnes Chriſtianos tum eos potiſſimùm alienos eſſe oportet, qui in templis Deo ſerviunt; Quos inter ipſe in præſens id omni conatu agere volui, ne quid mihi, ſed publico uſui laboràſſe videar. Vivunt vulgò & in diem ſacris ſtudent Juvenes noſtri, antiquorum ignari, præſentium curioſi, raro interim ad lucem ipſius ſacræ veræque ſapientiæ penetrantes. Mihi contrà inde à juventute carum fuit illud Plinii L. VIII. ep. 24. *Sit apud te honor Antiquitatis*; utpote quæ, Cicerone judice, *& plurimum habet ad probandum auctoritatis, & jucunditatis ad audiendum.* Verrin. III. c. 98. Hujus nec minor uſus in Sacris eſt, in quorum repetitione ſæpè exclamet, qui legit illud Naſonis: *Quis hoc credat, niſi ſit pro teſte vetuſtas?* Quamobrem ut aliqua frangeretur glacies, vaſtum illud Eccleſiaſticæ ſcientiæ pelagus intrare cupientibus cœpi ea, quæ jam inde ab anno æræ Chriſtianæ CIↃ IↃC XLVI. in privatos uſus collegeram, idque non uno ex loco monitus, in ordinem redigere, & ad prælum ita apparare, ut pro legentium aut deſiderio aut voluptate omnibus undique occurrerent potius argumenta, quàm quærerentur. Cumque ex veterum ritu huic meo qualicunque Libro Patronos diſpicienti *Vos Viri eminentiſſimi*, cumprimis veſtraque alluceret Dignitas, ſuaderet favor, traheret verò commune & ſolum & ſervitium ſub uno eoque literatiſſimo Principe, ſuo cuique loco divinitùs adſcriptum, nihil cunctatus eundem ad Aram Veſtri Patrocinii ſuſpendo, reverenter orans, ut quicquid ipſi Operi deeſſe animadverteritis, ex veſtri favoris copiâ ſupplere velitis, memores Hieronymiani effati, quod *Apologia ad Ruffinum* ſcripſit: In tabernaculo DEI offert unusquisque quod poteſt; Alii aurum & argentum & lapides pretioſos; Alii byſſum & purpuram, & Hyacinthum. *Nobiſcum benè agitur ſi obtulerimus pelles, & caprarum pilos.* Valete ſub umbra & tutela Altiſſimi ſemper felices. GUSTROVI. ANNO CIↃ IↃC LXIX. m. Martio. a. d. XXI.

Ad

Digitized by Google

Ad Lectorem.

DUo cumprimis monendus es, *Amice Lector*, n
quid hæſites. Ac prius quidem illud eſt, Cur Libri titulum
fecerim *Lexici*, cujus ingenium aliàs verſatur circà Vocum
apices & dictionum. Hîc autem potiſſima pars laboris eſt
rituum dogmatumque Hiſtoria, qui in Eccleſiaſticis oc
currunt paſſim. Putavi non abſurdum id frontiſpicium
fore, partim ideò, quia formam Lexici Alphabetariam libe
gerit, partim quoque quia voces non minus ac res ipſas pariter exhibet tùm
Græcas tùm Latinas. *Alterum* concernit ordinem. Fiet quippe non ſeme
ut minùs commodè ſita videantur hoc loco, quæ iſto conſpici debebant, vel
ut dicta breviùs initio mox prolixiuſculè recurrant. Sed quòd vetus illud m
excuſare poterat: *Decies repetita placebit*; vel illud ſolùm apud æquos æſti
matores locum veniæ dabit, quòd in tanta varietate ſemper non ordo tan
elegans requiri debeat, quam concinnus. Ita enim claſſes & alveos digeſſi
ut unum quodque loco non inconvenienti ſiſtere ſe *cupido Lectori* valeat; *Au
ctorum* denique, quibus uſi ſumus, nomina & Indicem, ut & *Locorum Com
munium Titulos*, ſequentes paginæ repræſentant. Sed nec illud ingratum fu
turum credidi, ſi integros ſæpè tractatus earum rerum, quas vel rariores in
ventu vel neceſſarias ſcitu arbitrabar, ut ſunt, de *Cardinalibus*, de *uſu Patrum*
de *Romana Eccleſia*, in gratiam eorum inſererem, ad quorum manus iſta vi
pervenire poſſunt. Meditor pari filo *Lexicon Antiquitatum judaicarum* brev
proditurum, ſiquidem hoc promulſidis loco non ingratum fuiſſe intellexero
Vale, *Benevole Lector*, & in conatu tàm difficili vel ſolùm illud *Voluiſſe* lauda
re memento.

Digitized by Google

INDEX LOCORUM.

Altaria.
Animæ ſtatus.
Annatæ.
Apoſtoli.
Baptiſmus.
Cœna Dominica.
Confeſſio peccatorum.
Catecheſis.
Ceremoniæ.
Ciborum delectus.
Chriſtiani.
Canones.
Clerici.
Cœlibatus Sacerdotum.
Concilia.
Cardinales.
Conciones.
Crux Chriſti.
Dies Dominica.
Diſciplina Eccleſiaſtica.
Decretales.
Donatio Conſtantini M.
Eccleſia.
Epiſtolæ.
Eccleſiaſtica bona.
Electio Miniſtrorum.
Epiſcopi.
Epiphania.
Eremitæ.
Feſta.
Funeralia.
Gentium Converſio.
Hæreſes. Hæretici.
Homicidium.
Jejunium.
Indulgentiæ.
Imagines.
Ironia in Sacris.
Juramentum.
Liturgia.
Liber Vitæ.
Lingua vernacula.
Magiſtratus circà Sacra.
Manuum impoſitio.
Martyres.
Mendacium.
Merces. Meritum.
Militia.
Monachi.
Nuptiæ.
Ordines Sacri.
Oratio.
Oſculum.
Pallium.
Pontifex Rom.
Patres.
Purgatorium.
Parochia.
Paſcha.
Peccatum.
Primatus Petri.
Romana Eccleſia.
Sabbathum.
Satisfactio.
Scriptores Eccleſiaſtici.
Symbola.
Sancti.
Simonia.
Spectacula.
Templum.
Theologia.
Traditio.
Virginitas.
Viſio DEI.
Unctio.
Uſura.
Vulgata verſio.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

IOSUA ARNDIUS ANNO ÆTATIS XLII. CHRISTI NATI CIↃIↃCLXVIII
SUPERATA TELLUS SIDERA DONAT ✠ A. Ω
PULVERIS ISTA PERIT. MELIOR REDIT ALTERA CŒLO,
QUAM MIHI DEFORMIS PEPERIT TUA FORMA, REDEMTOR.

A.

ALTARIA.

§. 1.

PRimi Chriſtiani Altaria non habuere. Hinc objecerunt Pagani apud *Origen.* Celſ. l. 8. & *Minut. Felix* Octav. Cur nullas aras habent, nulla Templa? *Arnob.* 300. ann. l. 6. init. Quod nō altaria fabricemus, non aras? *Clem. Alex. ſtrom. 7.* Altare Chriſtianorum definit: Terreſtrem congregationem τῶν ταῖς εὐχαῖς ἀνακειμένων. Et: animam juſtam & ejus θυμίαμα, i. e. Preces.

§. 2. *Lactantius*, ætate Conſtant. M. l. 6. 24. Aram Dei, nominat, quæ in corde hominis collocata coinquinari non poteſt ſanguine. *Julian. Apoſt.* exprobrat ap. *Cyrillum l. 10.* Non altaria Deo erigitis, non ædificatis θυσιαστήρια. R. *Cyrillus*; Figurarum tempore, vigebant figuræ; jam verò ſpiritualem cultum neceſſe eſt vigere. Sic docuere ad ann. 400. & ampliùs. V. Dallæum.

§. 3. Obj. 1. *Canon. Apoſt. III. IV. V.* Sed R. eſſe adulterinos, nec tantæ ætatis. Tum & Altare tunc temporis fuit Menſa. Sic & Dion. Hier. c. 2. ἱερὰν τράπεζαν. Sic & ap. Tertull. Orat. c. 14. Ad aram Dei ſtare, eſt menſæ ſacræ aſſiſtere. Sic & de Pœn. c. 9. Sed & ipſorum Pamel. in Not. h. l. ait legendum eſſe (aris Dei:) & addit rationem: Nam Pœnitentes ne ad paſtophoria quidem virorum aut mulierum, multò minus intra ſepta cleri ad aras uſq; permittebantur. 3. *Cyprianus*, altare contra altare erectum queritur. Contr. Novat. Sed alludit ad ſchiſma Iſraelitarum ſub Jeroboamo, & eſt metaphora. 4. Quando audivimus

Patres

Digitized by Google

Patres ejuſdem ferè ſeculi, *Minut. Origen. Arnobium*, &c. negare, fuiſſe tunc altaria, neceſſe eſt, ne fiat contradictio, rem ſic explicare, ut diximus, ut illi Propriè, hi Figuratè loqui dicantur.

§. 4. *Obj. 2.* Chriſtianos illos negare quidem ſibi Aras eſſe cum foco, ſed non Altaria ſimpliciter: Idq; è *Cypr. ad Demetr. ep. 2.* volunt probare. Sed 1. *Cyprianus* ibidem agit de Altari, non de Aris, nominat enim Altaria, & *Dei altaria*, ait, *vel nulla ſunt, vel occulta.* Ergo non poteſt eſſe Altare ſine foco, quod illi volunt. Et 2. Paganis iſta objicit *Cyprianus*; Unde igitur illi de Chriſtianis? 3. Ex aliis Patribus evaneſcet hæc diſtinctio: *Arnob. l. 6.* Altaria non fabricemus, non aras. *Minut. Octav.* Nullas aras habent? Rectius igitur Iſidorus l. 2. diff. 227. Altaria Deo ponuntur, aræ etiam defunctis; ſcil. inter Ethnicos, de quibus Com. Virgil. & Senec. Delrio & Taubman. &c.

§. 5. Menſa igitur fuit, & ἱερὰ τράπεζα ex 1. Cor. 10, 11. Harum menſarum crebra mentio in Eccleſiâ jam adultâ. *Concil. Nic. 1. Gelas. Cyzic. c. 31.* Περὶ τῆς θείας τραπέζης καὶ τοῦ ἐπ' αὐτῆς μυστηρίου. Hinc frequens querela *Nazianzeni in Baſil.* contumeliâ affici τὴν ἱερὰν τράπεζαν, & προσέρχεσθαι τῇ μυστικῇ τραπέζῃ. Sic & *Athanas. ad Orthod. in Perſec. Et ad Solitar.* ξυλίνην τράπεζαν. Et *Theodoret. Hiſt. III. c. 11. de Juliano dicit*: Minxiſſe eum adverſus ſacram menſam.

§. 6. Uſus fuit, ut oblationes ſuper eâ offerrent. *Theodoret. lib. 5. c. 17.* δῶρα προσφέρεσθαι τῇ ἱερᾷ τραπέζῃ. *Opt. Mil. 6. ad Parm.* Quid eſt tam ſacrilegum, quam Altaria Dei frangere? *Et*: Altaria in quibus fraternitatis munera non poni juſſit Salvator. &c.

§. 7. Fuere ligneæ & linteo copertæ. Sic *idem ille loc. cit.* Quis fidelium neſcit in peragendis myſteriis ipſa ligna linteamine cooperiri? Inter ipſa Sacramenta velamen potuit tangi, non lignum. *Et Aug. Joan. Tract. 26.* In Dominica menſa præparate, & de menſâ Dominicâ ſumite, *Idem Tr. 84.* Ad menſam Domini accedimus. *Is ipſe ep. 59.* Quod ſupra dixit, menſam Dominicam & Domini, id hic nominat altare, ut; Accedere ad altare poteſt nolens. *Tr. 26.* Sic & accipere de altari, & ſumere de menſâ Domini-

Dominicâ. *Et ep. 59.* Illud quod eſt in menſa Domini benedici in-cipiat. *Ibid.* Maximè ſancti altaris oblatio. Ecce *oblatio* altaris, & illud, *quod eſt in menſâ Domini*, unum idemq́; ! ſcil. deductâ è V. T. phraſi, quâ utitur & Paulus 1. Cor. 9, 13.

§. 8. Portatiles fuere. Apud Balſamon. in Synod. 7. cap. 7. et. l. III. jur. oriental. qu. XI. fit harum mentio. Et dicebantur voce Hybrida ἀντιμήνσια, Menſarum vicaria, & Amerbachius fin. conſtit. Carol. M. teſtatur, hunc Imperatorem tali Ara portatili uſum in caſtris fuiſſe, idque aræ genus ſe vidiſſe in Monaſterio S. E-Merami.

§. 9. Poſt Conſtan. M. lapideæ factæ. *Nyſſen. Or. de Bapt.* altare hoc ſanctum, inquit, cui aſſiſtimus λίθος ἐστὶ φύσει μὲν κοινός. Inde ſenſim fixæ & immobiles factæ. Hinc *Biel. can. ſect. XIII.* B. Silveſter decreto firmavit, ut nullum deinceps altare eſ-ſet, niſi lapideum.

§. 10. Quod tamen non obſervatum ubiq́;. *Hinc ibid. ille:* Super altare ligneum in modum arcæ concavum, qvod portabatur à Sacerdotibus, Miſſam celebrabant.

§. 11. Durand. Rat. 1. c. 7. rationem reddit cur lapidea ſit? Quia per ipſum lapidem Chriſtus intelligitur.

§. 12. Sic Ara ann. 314. in Baſilicâ. *Euſeb. l. 10. c. 4.* à Pau-lino Tyrio condita media ſtetit, θυσιαστήριον ἐν μέσῳ. Circumlo-cati erant throni præpoſitorum. Θρόνοι τε οἱ ἀνωτάτω εἰς τὴν τῶν προέδρων τιμήν.

§. 13. Collocatæ in medio, & Cancellis vallatæ. *Euſeb. lib. 10. c. 4. Aug. de verb. Dom. Serm. 46. ſecund. Joan.* Menſa ipſius eſt illa in medio conſtituta. Apud *Crantz. metrop. c. 9. l. 1.* Witi-kindus ad Carol. M. Poſteaquam menſam adieras Templo Medi-am: Scil. ſic manſit ad ann. 800. usq́;, ut Sacerdos populum ſem-per in conſpectu haberet.

§. 14. Unicum in Templo fuit. *Ignat. ad Philad.* de Cœ-nâ loquens: ἓν θυσιαστήριον πάσῃ τῇ ἐκκλησίᾳ. *Chryſoſt. hom. 18. in 2. Cor.* rationem dedit, ut ἓν σῶμα ſint. Sic *Sigiſm. Baro Com. ver. Moſcov.* in ſingulis templis unicum eſt altare, *de Græcis agens:*

 & de

& de Abiſſynis *Alvarez. Æthiop. c. 11.* Non eſt in eorum Eccleſiâ niſi unum altare.

§. 15. Dicatæ ſoli DEO; Non martyribus, nec Sanctis. Nam Auguſt. & alii ſæpe id exprobrant Paganis. *De verb. Dom. ſerm. VII.* Illi quod numen habeant, & pro numine accipiant illam ſtatuam, ara teſtatur. Quid illis faciat ara, ſi illud non habetur pro numine? *Innoc. III. de Myſt. Miſſ. l. 3. c. 11.* Ad latriam pertinent, templa, altaria, Sacerdotia &c. ſoli DEO exhibenda. Sic ille & Dedic. Templ. Serm. 2. Idololatriæ crimen, ait, incurrunt, qui ſecus agunt.

§. 16. Mox ingruente Sanctorum invocatione & Miſſæ ſacrificio conſecratæ & Unitæ *Can. Epaun. 26.* Altaria niſi lapidea in fuſione Chriſmatis non ſacrentur.

§. 17. Soli Epiſcopo licebat id peragere. *De conſecr. diſt. 1. C.* Nullus. Quæ Pontificii ex Auguſtino & Agath. Conc. & aliàs citant refutat Morn. de Euch. l. 2. c. 1. p. 381. quæ vide. *Concil. Aquisgr. ſub Pipin. l. 1. c. 24.* Modum depingit conſecrandi, qui in his conſiſtit: 1. Oleum ſuperfunditur. 2. S. Chriſmate perungitur. 3. Melodia canitur. 4. à fidelibus oblationes, vota & alia ad uſum Eccleſiaſticum neceſſaria dantur, quæ illis dicuntur *donaria.*

§. 18. Candelæ & colores additi ſunt ab *Innocent. III. ſerm. 2. de Conſecr. Alt. & Durand. Rat. 1. 7.* Aſpergitur aqua, vino, ſale & cinere mixta; fiunt cruces, cum aqua benedicta in quatuor cornibus & in medio, Epiſcopus circumit altare ſepties Pſ. 51. canens: Aſperge me hyſſopo &c. rogat Deum, ut ſacrificia in hoc altari habeat accepta. Reconduntur reliquiæ in capſulis quatuor, cruces cum chriſmate fiunt quatuor, & ponuntur illæ in capellâ cum tribus granis thuris &c. Tandem inungitur menſa altaris, & inter unguendum canitur illud: Erexit Jacob altare &c. Et ſic in *Pontifical. Rom. de Dedic. Eccl.* Quæ omnia ab Apoſtolis annis 700. 800. 900. 1000. demum ab hominum cerebro fluxere. Conf. *Durand. l. 6. c. 76.* Apud Dionyſ. Hier. Eccl. c. 4. ſeculo Quinto, dicitur hæc conſecratio, τελείωσις τοῦ θυσιαστηρίου. V. plura in *Tit. Sancti.* & *Martyres.*

ANI-

Animarum Status Post Mortem.

§. 1. A*uguſtin. Tract. XLIX. in Joh.* Habent omnes animæ, cum ſeculo exierunt, diverſas receptiones ſuas, habent gaudium boni, habent mali tormenta. Sed cum facta fuerit Reſurrectio, & bonorum gaudium amplius erit, & malorum tormenta graviora, quando cum corpore torqvebuntur. Recepti ſunt in pace ſancti Patriarchæ, Prophetæ, Apoſtoli, Martyres, boni Fideles, omnes tamen in Fine recepturi ſunt, quod promiſit Deus. Promiſſa enim eſt reſurrectio etiam carnis, mortis conſumtio, vita æterna cum Angelis, hoc omnes ſimul accepturi ſumus. Nam requiem, quæ continuò poſt mortem datur, ſi eâ dignus eſt, accipit tum cum quiſq; moritur.

§. 2. *Iren. l. 5. c. ult.* ſtatuit; Animas abire in locum inviſibilem definitum ipſis à DEO, & ibi commoraturas uſque ad reſurrectionem.

§. 3. *Origen. l. 2. c. 2.* in Rom. Epiſt. dicit, habendum id eſſe inter occulta DEI, ſi extra corpus poſiti agunt aliquid & laborant pro nobis, ad ſimilitudinem Angelorum, qui ſalutis noſtræ miniſteria procurant. Et *Cyprian. Ep. XII. ad Cornel.* ait; Memores invicem noſtri ſimus, & ſi quis noſtrum prior præceſſerit, perſeveret apud Deum noſtra dilectio pro Fratribus & ſororibus noſtris apud miſericordiam Patris non ceſſet Oratio.

§. 4. *Auguſtin. lib. de Cur. pro Mort.* Ibi ſunt ſpiritus defunctorum, ubi non vident, quæ curis aguntur aut eveniunt in iſta vita hominibus. *Idem de divite in orco ſtatuit h. m.* Ita illi curam fuiſſe de vivis, quamvis quid agerent omnino neſciret, quemadmodum eſt nobis cura de mortuis, quamvis quid agant omnino neſciamus.

§. 5. *Idem Enchirid Laurent. c. CIX.* Tempus quod inter Hominis mortem & ultimam reſurrectionem interpoſitum eſt, Animas abditis receptaculis continet, ſicut unaquæque digna eſt, vel requie vel ærumna, pro eo quod ſortita eſt in carne, cum viveret.

§. 6. Sunt & ex Vett. PP. qui credunt, præſentes adeſſe

Digitized by Google

Sanctos ſuis ſepulcris poſſe aut ubi vellent. *Hieron. cont. vigilant.* Nam is negaverat, Martyres poſſe ſuis tumulis, aut ubi vellent, præſentes eſſe. *Maxim. Taurin. Natal. Mart. Tauricor.* Univerſi, *ait.* Sancti ubiq; ſunt & omnibus proſunt. Semper nobiſcum morantur, h. e. & in corpore nos viventes cuſtodiunt, & de corpore recedentes nos excipiunt. *Sulpic. Sever. epiſt. 2. de S. Martino inquit;* Intererit de ſe ſermocinantibus. *Hinc ap. Baſil. Nazianz. &c.* per προσωποποιΐαν illæ ad Sanctos apoſtrophæ. Hinc deniq; invocatio illa Sanctorum ſeculo CCCC. & poſtea.

§. 7. *Hieron. contr. Vigilant.* verba ſunt: Tu DEO leges pones? Tu Apoſtolis vincula injicies, ut usq; ad judicii diem teneantur cuſtodia, nec ſint cum Domino ſuo, de quibus ſcriptum eſt: Seqvuntur agnum quocunq; vadit? ſi agnus ubiq; eſt, ergo & hi, qvi cum agno ſunt, ubiq; eſſe credendi ſunt. Et cum Diabolus & Dæmones toto vagentur in orbe, & celeritate nimiâ ubiq; præſentes ſint; Martyres poſt effuſionem ſanguinis ſui, ara operientur incluſi, & inde exire non poterunt?

§. 8. Memorabile eſt, quod ap. *Aug. de C. D. l. 20.* legimus; Veterum qvorundam opinionem fuiſſe, Beatorum Animas ante Chriſtum natum apud inferos fuiſſe; *verba ſunt:* Si non abſurdè credi videtur, antiqvos & Sanctos, qvi venturi Chriſti tenuerunt fidem, locis qvidem à tormentis impiorum remotiſſimis, ſed apud inferos fuiſſe, donec eos inde ſangvis Chriſti & ad ea loca deſcenſus erueret; Profectò deinceps boni fideles, effuſo illo pretio jam redemti prorſus inferos neſciunt, donec etiam receptis corporibus bona recipiant, quæ merentur.

§. 9. E recentioribus *Urban. Regius* non abit ab illa ſententia, *Catech. edit. ann. 1541.* Omnes Electi & Chriſti fideles ab initio mundi ex hoc ſeculo emigrantes requieſcebant in ſinu Abrahæ, & eximiam illam ac cœleſtem benedictionem in benedicto ſemine Abrahæ Chriſto expectabant. *Ibid. p. 20.* Chriſtum deſcendiſſe ad Inferos, i. e. ad pias animas Adam, Noa, Loth, Abraham, Iſaac, Jacob. &c. & aliorum expectantium plenam redemtionem, ut eas conſolaretur.

§. 10. *Eucher. Lugd. Homil. fer. 5 poſt 2. Dom.* ait. Abraham

ham & cæteri Patriarchæ & Prophetæ in inferno erant, inferni ta-men pœnas non patiebantur.

§. 11. *Nazianz. Orat. X ſic* ſentit de ſtatu Animæ poſt mortem: Πείθομαι σοφῶν λόγοις (Nota ergò in Eccleſia communis tunc hæc fuit doctrina) ὅτι ψυχὴ πᾶσα καλή τε καὶ θεοφιλὴς ἐπειδὰν τοῦ συνδεδεμένου λυθεῖσα σώματος ἐνθένδε ἀπαλλαγῇ. (Hic nulla mentio Purgatorii) Εὐθὺς μὲν ἐν συναισθήσει καὶ θεωρίᾳ τοῦ μένοντος αὐτὸν καλοῦ γινομένη, ἅτε τοῦ ἐπισκοποῦντος ἀνακαθαρθέντος ἢ ἀποτεθέντος, ἢ οὐκ οἶδ᾽ ὅτι καὶ λέγειν χρή, θαυμασίαν τινὰ ἡδονὴν ἥδεται, καὶ ἵλεως χωρεῖ πρὸς τὸν ἑαυτῆς δεσπότην καὶ οἷον ἤδη τῇ φαντασίᾳ παρ εδ αι τὴν ἀποκειμένην μακαριότητα. Sic ille p. m. 173.

§. 12. *M. Anton. de Domin. l. V. c. 8. §. 75.* Sic Vett. opiniones concinnat: Circa ſtatum animarum tres invenio opiniones: I. Animas poſt mortem neq; gaudere neq; triſtari, ſed dormire ad uſq; reſurrectionem. II. Animas poſt mortem ſtatim vel ad beatitudinem plenam tranſire vel ad plenam damnationem. III. Expiari in purgatorio. Mediam *ait id ibid.* eſſe, Animas electorum ad æternam gloriam ſtatim tranſire, eaq; frui, non tamen plenè, ſic & damnatorum, uſq; donec fiat reſurrectio. *Vide prolixè p. m. 369. 370. ſeqq.*

§. 13. Et hæc poſtrema vero ſimilima eſt. *Juſtin. queſt. LX.* Ante reſurrectionem negat Præmium reddi, ſc. totale & integrum. *Sic Iren. l. V. circa fin. Chryſoſt. in 1. Cor. hom. 39. Theodoret. in c. XI. ad Ebr. uti & Theophyl. & Oecumen. Areth. in Apoc. 6. Euthymius in 16. Luc. Lactant. l. 7. c. 21.* negat judicium particulare. *Ambroſ. de Bono mortis c. 10. Aug. l. 1. Retr. c. 14.* etiam apertè plenam gloriam animabus denegat. *ep. III. Enchir. c. CVIII. de Geneſ l. 22. 91. de C. D. l. XII. 9. XXI, 26. Bernh. Serm. III. omn. ſanct.* Tres ponit ſtatus animarum, ipſas vero poſt mortem ante reſurrectionē in atriis domus æternæ cœleſtis, & ait: Neq; ſine nobis intrabunt, nec ſine corporib. ſuis.

§. 14. Auguſt. ſive ut alii malunt, *Gennad. de Eccl. dogm. c. 76.* Sic; Poſt aſcenſionem Chriſti omnium Sanctorum animæ

cum

cum Chriſto ſunt, & exeuntes de corpore ad Chriſtum vadunt, expectantes reſurrectionem corporis ſui, ut ad integram & perpetuam beatitudinem cum ipſo pariter immutentur. Sicut & peccatorum animæ in inferno ſub timore poſitæ expectant reſurrectionem ſui corporis, ut cum ipſo ad pœnam detrudantur æternam.

§. 15. Occurrit & in Veterib. longis ſeculis confirmata ſententia; Animas fidelium in V. T. ante Chriſti per mortem in eam ingreſſum non fuiſſe paradiſo receptas. *Theophil. Antioch. lib. 4.* Omnes Sancti ante adventum Dn. noſtri J. C. ad inferna licet in refrigerii locum deſcendiſſe dicuntur. *Chryſoſt. hom. 4. in Matt. Hieron. ad Heliodor.* Epitaph. *Nepot.* Ante Chriſtum Abraham apud inferos, poſt Chriſtum latro in paradiſo. *Aug. l. 20. de C. D. c. 15.* Non abſurdè id credi, aſſerit.

§. 16. Qua fini & deſcendiſſe Chriſtum aſſerit *Concil. Toletan. Anno 633. c. 1.* Deſcendit ad inferos, ut ſanctos, qui ibidem tenebantur, erueret.

§. 17. Poſt mortem Chriſti peractam ſtatuerunt antiquiſſimi; Animas fidelium ſtatim ab exceſſu recipi in paradiſum. *Iren. l. 2. c. 62.* Pleniſſimè Dominus docuit, non ſolum permanere animas, &c. ſed & dignam habitationem unamquamq; percipere etiam ante judicium. Quod fuſè probatum vide in *I. Dallæ. de ſatisfact. l. 4.* Hoc notatû dignum eſt in lectione Patrum, eos uſurpare vocem *ᾅδȣ* & *Inferni* non uno modo. 1. modò pro ſtatu animæ damnatæ. 2. modò pro commmuni ſtatû tam piorum, quam malorum poſt mortem, ut apparet ex *Iren. l. V. cap. XXX. 8. Lactant. l. 7. c. 21.* ubi vocat, *Communem cuſtodiam.*

§. 18. Præ cæteris memorabilis eſt annotatio *Theophyl. Luc. XVI.* Multos putare ᾅδην eſſe μετάςασιν ψυχῆς ἀπὸ τȣ̃ ἐμφανȣ̃ς εἰς τὸ ἀφανὲς, καὶ ἀειδές. Nam ᾅδης eſt qs. ἀΐδης. Et liber *Cyprian. de mort. cap. 3. 4. 13. 16. 18.* multis phraſibus confirmat; Piorum animas ſtatim ad Chriſtum evolare, ad Chriſtum properare, ad conſpectum Domini proficiſci, ad Chriſti ſedem. Ut & *Ambroſ. de bon. Mort. c. XII.* Adde *Lud. Vivem ad Aug. l. 12. de C. D. c. 9. & Tertull. lib. de Anim. c. 56.* Ubi verbis claris ſententiam veram exprimit; Dicimus omnem animam quâquâ ætate deceſ-

ſerit,

Digitized by Google

ſerit, in eâ ſtare ad illum diem, usq; quò perfectum illud repromittitur ad angelicæ plenitudinis mensuram temperatum.

§. 19. De ſcientiâ & actionibus Animarum quoad Eccleſiam itidem non una eſt eorum ſententia: *Iren. lib. 2. c. 62.* ſtatuit è *Luc. 16.* meminiſſe operum, quæ egerunt hîc, & à quibus ceſſaverunt. *Cyprian. in lib. de Mortal.* varios affectus iis tribuit, deſiderat, expectat nos, de ſalute noſtrâ adhuc ſolicita turba. *Id. l. 1. ep. 1. de Cornelio*: Si quis noſtrûm prior divinæ dignationis celeritate præceſſerit, perſeveret apud Dominum noſtra dilectio, pro Fratribus & ſororibus noſtris apud miſericordiam Patris non ceſſet oratio. *Nazianzen. Orat. fun. Baſil. ſic*: Ille nunc in cœlis, pro nobis ὡς οἶμαι, ac pro populo ſacrificia offert. Ita *Hieron ad Paulam de Bleſillâ filiâ defunctâ*: Pro te Dominum rogat, mihiq; veniam impetrat peccatorum. *Origen. l. 2. in ep. Rom. c. 2.* Si etiam extra corpus poſiti ſancti, qui cum Chriſto ſunt, agunt aliquid, & laborant pro nobis ad ſimilitudinem Angelorum, habeatur hoc quoq; inter occulta Dei. *Nazianz. Orat. XXIV.* de Athanaſio defuncto: Ille nunc res noſtras, εὖ οἶδα, cœlitus inſpicit, ac virtutis cauſa laborantibus manum porrigit. *Auguſt. l. de Curâ pro Mort. c. XVI.* ſtatuit; defunctos per Naturam propriam, quid agamus vel patiamur non noviſſe. *c. 15.* audire verò ab eis, qui hinc ad illos moriendo pergunt, vel etiam, *ut addit*, ab Angelis. *Hieron. Epitaph. Nepot. c. 15. fin.* Felix Nepotianus, qui hæc non vidit, qui hæc non audit, ſc. Barbaras incurſiones.

§. 20. *Bernh. in obit. Humbert.* Nec ego eum video, nec ille Forſitan me audit.

§. 21. De tranſitu animarum ad ſtatum beatitudinis ſtatim à morte piorum docent, *Iren. l. 2. adv. hæreſ. c. 64. Juſtin. M. quæſt. 75.* Poſt egreſſum, *inquit*, è corpore, εὐθὺς γίνεται τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων ἡ διαστολή, ibidemque vocat receptacula amborum tam beatorum quàm damnatorũ ἀξίους τόπους, *digna loca*; illis tribuit συντυχίαν καὶ θέαν ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων. *Macarius Ægypt. hom. 22.* de damnatorum morientium animabus, dicit; eas ſuſcipi à choris dæmonum, & portari εἰς τὸ ἴδιον μέρος,

quod deſumtum ab illo arbitror ex *Act. c. 1. v. 25.* ubi de Judâ moriente proditore Apoſtoli affirmant, illum abiiſſe *εἰς τὸν τόπον τὸν ἴδιον.* *Baſil. Mag. Hom. in Pſ. 14.* diſcedentibus à nobis animabus tribuit *ἀνάπαυσιν ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις.* Quibꝰ cum conſentiunt *Cyrillus Hieroſ Catech. 18. in Pſ 115. Epiphan. Hær. 59. Hieron Com. in cap. 9. Eccleſ Fulgentius lib 1. de Remiſſ. pec. c. 6. & lib 2. c. 22. & Athanaſ. in lib. de Virginit.*

§. 22. Confer Luc. 16. de Sinu Abrahæ. Κόλπος. *Auguſtin. Ep. XCIX.* Quod ſi nuſquam in divinis auctoritatibus legitur, non utiq; ſinus ille Abrahæ i. e. ſecretæ cujusdam quietis habitatio aliqua pars inferorum eſſe credenda eſt. Quanquam in his ipſis tanti Magiſtri verbis, ubi ait, dixiſſe Abraham, inter vos & nos chaos magnum firmatum eſt, ſatis apparet, non eſſe quandam partem & quaſi membrum inferorum, tantæ illius felicitatis ſinum. Chaos enim magnum, quid eſt niſi quidam hiatus, multum ea ſeparans, inter quæ non ſolum eſt, verum etiam firmatus eſt.

§. 23. *Tertull. adv. Marc. l. 4.* erroneè putat, Sinum Abrahæ eſſe certum locum; ſub corpore terræ, *ait,* in parte ignotâ, quidam locus extat apertus luce ſuâ fretus: Abrahæ ſinus ille vocatur.

§. 24. *Dionyſ. Areop. c. 7.* *τόπον* nominat *ἐν τόπῳ οὐκ ἀπέδρα ὀδύνη καὶ λύπη καὶ στεναγμός.* Addens: *Κόλποι δὲ εἰσιν ὡς οἶμαι τῶν μακαρίων πατριαρχῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων ἁπάντων αἱ θειόταται καὶ μακαριόταται λήξεις, αἱ τοὺς θεοειδεῖς ὑποδεχόμεναι πάντας, εἰς τὴν αὐταῖς ἀγήρω καὶ μακαριωτάτην τελείωσιν.*

§. 25. *Aug. ad Euod. ep. 99. & lib. 12. de Gen. ad lit. c. 22.* Sinum Abrahæ apud inferos locandum eſſe negat. Sed *ep. 67.* hæſitantiùs cenſet: Utrum ſinus ille Abrahæ vel Paradiſi cenſendus vocabulo, vel ad inferos pertinere exiſtimandus ſit, non facilè dixerim. Non enim facilè alicubi Scripturarum Inferorum nomen invenitur in bono. &c.

§. 26. *Id. l. 4 de Orig. Anim. c. 16.* Sinum Abrahæ, ait, intellige remotum ſedem quietis, atq; ſecretum, ubi eſt Abraham. Et ideo Abrahæ dictum, quòd non ipſius tantum ſit, ſed quod ipſe Pater multarum gentium ſit poſitus.

Ambroſ,

§. 27. *Ambroſ. in Luc c. 20.* Lazarum in Abrahæ gremio collocat, quaſi in quodam ſinu quietis & Sanctitatis receſſu.

§. 28. *Gloſſ. Ordin.* Sinus Abrahæ eſt requies beatorum pauperum, quorum eſt regnum Cœlorum, in quod poſt hanc vitam recipiuntur.

§. 29. *Auguſtin. deniq; l. 8. de Gen. ad lit. c. 4.* Sic ἐπικρίνει. Quomodo intelligenda ſint illa flamma inferni, ille ſinus Abrahæ, illa lingua divitis, ille digitus pauperis &c. vix fortaſſe à manſuetè quærentib. jam, à contentiosè aut certantibus nunquam invenitur.

§. 30. Cœlum Tertium quid? *Theophyl.* Paradiſum & Cœlum Tertium diverſa loca facit: Illum τοὺς περὶ τὴν Τριάδα τόπους explicat; Hoc τὸν ἐν ἀρχῇ δημιουργηθέντα μέγαν οὐρανὸν μετὰ γῆς. Idq; ex *Athanaſio,* qui id totidem verbis ſcripſit. Et ſic *Damaſcen. l. 2 c. 6. & Baſil. Homil. II. Hexaëm.* de Tertio Cœlo loqvuntur, & tamen per τρίτον οὐρανὸν intelligunt τόπον τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ πνευματικῆς. *Ambroſ. de b. l. Pauli ait,* Paulum è Tertio Cœlo raptum in Paradiſum eſſe. Videturq; idem Cœlum Tertium & Paradiſum pro eodem loco accipere, quando à minori corpora noſtra immortalia facta futura eſſe in Cœlo probat ita: Quid, *inquiens,* ergò mirum, ſi poſt Reſurrectionem corpus jam expiatum atq; tenuatum factum immortale, credatur in cœlis, quomodo non dubitat Apoſtolus adhuc mortale corpus potuiſſe levari ad Cœlos & tolli in Paradiſum Dei Patris cœleſtem. *Et idem ait:* In Patris, ubi & Civitas dicitur eſſe Hieruſalem mater noſtra.

§. 31. Tum pergit *Ambroſ.* de loco opinari Cœli Tertii hoc modo: Et fortè quibusdam vim non magnam eſſe videatur, ſi homo Chriſti raptus eſt ad Tertium Cœlum, cum in Tertio Circulo dicatur eſſe Luna. Sed non ita eſt, quia ultra omnia mundi ſidera raptus intelligitur, & ideò magnificum & mirabile eſt, quod narrat: ſignificat enim ſupra firmamentum in Tertium numero cœlum de ſpiritualibus Cœlis raptum ſemetipſum. *Auguſtin. de Gen. ad Lit. lib. XII. cap. XXXIV.* Hunc locum ſic interpretatur: Merito, *inquit,* Paradiſus dici poteſt non ſolum Tertium Cœlum, quicquid illud eſt, quod profectò magnum ſublimiterq; præclarum eſt, verum etiam in ipſo homine lætitia quædam bonæ con-

ſcientiæ Cœlum eſt ſ. Paradiſus. Unde & in ſanctis Eccleſiæ piè & temperanter viventibus Paradiſus rectè dicitur, pollens affluentià gratiarum, caſtisq; deliciis.

§. 32. *Lombard. lib. 2. Diſt. II. ita:* Teſtimonio quarundam auctoritatum evidentèr monſtratur, Angelos ante caſum fuiſſe in Cœlo, & inde corruiſſe quosdam propter ſuperbiam; alios verò qui non peccaverunt, illìc perſtitiſſe. Nec appellatur hoc Cœlum Firmamentum, quod ſecundâ die factum eſt, ſed Cœlum ſplendidum, quod dicitur ἐμπύρειον à ſplendore non à calore, quod ſtatim factum Angelis eſt repletum, quod eſt ſupra Firmamentum. *Strabus Gloſ. ordinariâ:* Non viſibile Firmamentum hic appellat, ſed Empyreum, i. e. igneum vel intellectûale, quod non ab ardore ſed à ſplendore dicitur, quod ſtatim factum repletum eſt Angelis. &c. *Beda ap. Strab. lib. cit. ait:* Hoc ſuperius cœlum, quod à volubilitate mundi ſecretum eſt, mox ut creatum fùit, Sanctis Angelis impletum eſt, quos in principio cum Cœlo & Terrâ conditos Dominus teſtatur, dicens Jobo: Ubi eras, cum me laudarent aſtra matutina & jubilarent omnes filii Dei? Aſtra matutina & filios Dei eosdem Angelos vocat. Cœlum enim, in quo poſita ſunt luminaria non in principio ſed ſecunda die factum eſt. &c. *Hæc Beda. Damaſcen. lib. 2. c. 6.* definit Cœlum Συνοχὴν τῶν ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων. *Et ibid.* Cœlos ita diſtinguit: ὁ πρῶτος οὐρανὸς dicitur illi ὁ ὑπεράνω τοῦ στερεώματος, Cœlum Primum quod eſt ſupra Firmamentum. Ἰδοὺ, ait, οἱ δύο οὐρανοὶ, καὶ γὰρ τὸ στερέωμα ὁ θεὸς ἐκάλεσε τὸν οὐρανόν. Deinde etiam ἔθος γραφικὸν *ut appellat Athanaſ. eſſe ait,* τὸν ἀέρα οὐρανὸν ὀνομάσαι. è Pſalm. CXLVII, ubi τὰ πετεινὰ οὐρανοῦ pro ἀέρος. Tunc claudit; ἰδοὺ οἱ τρεῖς οὐρανοὶ, οὓς θεῖος ὁ Ἀπόστολος ἔλεγε, ad h. l. Pauli reſpiciens. *Auguſtin. de C. D. lib. XXI. cap. IV. & cap. XXI.* docet; Corpora ſurſum levari, ferri in cœlum, ſublimari. *Baſil. lib. I. Homil. 3.* ὑπερκόσμιον φῶς appellat, in quo beati degant.

§. 33. Paradiſus. Luc. 23, 43. De hac voce Pollux l. 9. c. 3. εἰ δὲ παράδεισοι βαρβαρικὸν εἶναι δοκεῖ τοὔνομα, ἥκει δὲ κατὰ συνήθειαν εἰς χρῆσιν ἑλληνικὴν ὡς καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν Περσικῶν. *Baſil. Seleucienſis* vocat, ἁβροδίαιτον ἐνδιαίτημα. *Juſtin. Quæſt. 76.* inter-

76. interpretatur Paradiſum συνάθροισμα τῶν ἁγίων ἐν ᾧ φυλάττονται ἕω τῆς ἡμέρας τῆς ἀναστάσεως.

ANNATÆ.

§. 1. ANnatæ ab Anno dicuntur, ſuntque fructus primi Anni ex vacante beneficio Papæ Rom. pendendi; inſtituti primitùs ab eodem ex ſpecioſa ratione pro inſerendo Turcis bello, quaſi ſacro.

§. 2. Initium Annatarum refertur ad P. R. Johann. XXII. cui illæ pro tempore fuerunt conceſſæ, ex aliis dignitatibus & beneficiis, exceptis Abbatiis pro bello ultrà mare Turcis inſerendo. *Theodor. à Niem. Ejusd. Secretarius, & Stella*: Cupidus augendæ Eccleſiaſticæ dignitatis, primus Annatarum uſum impoſuit, hâc conditione, ut qui beneficium conſequeretur, dimidii Anni proventus Apoſtolicæ Cameræ perſolveret. *Platina*: Sunt tamen qui hoc inventum Joanni XXII. adſcribant. Hanc autem conſuetudinem omnes admiſêre præter Anglos, qui id de ſolis Epiſcopatibus conceſſere, in cæteris beneficiis non adeò.

§. 3. Deinde alii Pontifices ſimiles aliquando inſtituerunt exactiones, certis cauſſis expreſſis; illasq; clerus & principes tolerarunt aliquando, quandoq; etiam recuſarunt, ſicut in Anglis ſuprà allegatum. Initio verò, quotiescunq; vacare contigiſſet beneficium, etiamſi plusquam ſemel in anno, à beneficiatis erigebantur Novæ Annatæ, de quo fuſè *Nicol. de Clemangis in Faſciculo rerum expetendarum*.

§. 4. In Concordatis tamen Nationis Germanicæ Anno Chr. 1447. cum Gregor. XIII. eò rediit res, ut nec de omnibus beneficiis ſolvendæ fuerint Annatæ, nec de omnibus Eccleſiis aut locis, & niſi ſemel, quamvis etiam contigiſſet intrà Annum bis vel plures vacare beneficium. Itaq; nec Annatarum debitum tranſibat ad ſucceſſorem. Aliàs, vel primi anni integros fructus, vel dimidiam partem ſolvit Pontifici, qui beneficium Eccleſiaſticum obtinuit, pro Annata.

§. 5. *M. Anton. de Domin. l. IX. c. IX. §. 63. 64.* Eas in more poſitas fuiſſe cenſet etiam ante Joannem XXII. ita ut pro oc-

Digitized by Google

caſione ad tempus certum exigerentur. *Zabarella apud Genebrard. Chronol. ſub. Bonifac. IX.* ait: In concilio Viennenſi Annatas fuiſſe ſublatas, & mediam Decimam fuiſſe Annatis ſubſtitutam. *Pius V, in 7. l. 2. tit. de* Annat. c. 7. inquit, Annatas in recognitionem Dominii univerſalis eſſe antiquiſſimas.

§. 6. *Joann. Gerſon de Poteſt. Eccl. Conſid. 8.* Simoniæ arguit iſtam Annatarum exactionem: Si judicia minora reprobantur in Moyſe, videamus in ſummo Pont. & Curia ejus, quid de tot profaniſſimis cauſarum & litigiorum continuis occupationibus? Quid de Annatarum exactionibus? Sanè, dum recipit Annatas, orietur inevitabiliter leproſa peſtis ſimoniæ, inficiens ſua contagione nedum caput, ſed & ſingula penè Eccleſiæ membra.

§. 7. Fundamentum Annatarum tale allegat *Petrus de Alliaco lib. de Eccl. auctor. c. 2.* Papam velut univerſalis Eccleſiæ gubernatorem habere jus in temporalia Eccleſiæ ad ſe ſuosq; Cardinales ſuſtentandos: ſicut in V. T. levitæ tenebantur decimarum decimam dare ſummo Pontifici. Ac propterea poſſe juſtè Papam Decimam omnium beneficiorum erigere, loco verò Decimæ *Annatas* exigi.

§. 8. Suſtulit decreto ſolenni *Concilium Baſileenſe Seſſion. 21. 31.* & in *Appendice concilii*: Tranſmittit, *ajunt ad Eugenium P.* Synodus decretum de Annatis, vacantiis & ſervitiis communibus tollendis, prout in ipſo decreto clariùs continetur. Quamvis enim iſtæ Annatæ introductæ fuerunt ex cauſſa Paſſagii terræ ſanctæ, nunc autem ceſſante causâ, ceſſare poterit & effectus.

§. 9. Azonius Inſtitut. Moral. P. 2. l. 7. c. 12. adducit *Coſmam, Auctorem Gloſſæ, Duarenum lib. 6. de Sacr. Eccl. Miniſt.* variis argumentis uſum Annatarum improbantes, *quòd ſint* contrà totius juris divini & Canonici conſtitutiones atq; Leges. *Nicol. de Clemang.* duas cauſas adducit, cur tollendæ ſint Annatæ? 1. Quia ceſſant cauſſæ, quæ tunc erant, eò quod non ſit paſſagium Ultramarinum, vel aliud virtuoſum ex talibus pecuniis. 2. Quia committatur illis Labes Simoniæ, & clarum perjurium & damnatio animarum.

§. 10. In Comitiis Noribergenſibus A. C. 1523. Imp. Carolus V. literis ad Hadrianum VI. P. exponens Imperii egeſtatem, poſtula-

poſtulabat, ne Annatæ ampliùs Romam exportarentur, ſic loquens de ſtatibus Germaniæ: *Inter cætera cum meminiſſent, Annatas, quas novi Antiſtites Romano Pont. ſolvere conſueverunt, ab origine eâ maximè ratione conceſſas eſſe, ut hujusmodi pecuniis Chriſti fidei hoſtes arcerentur. Nunc autem ipſi Turcæ magna parte inferioris Pannoniæ occupata, Germaniæ inhient, æquum eſſe, ut hujusmodi Annatæ in Germania retineri, & illic in hunc uſum converti debeant.* Quod ipſum & Ferdin. I. Imp. repetiit, & Carolus iterum A. C. 1526. ad P. Clement. VII. ſcripta ſatis dura epiſtola, in quâ inter alia generoſæ veritatis verba appellat, Annatas & cætera lucra ſedis Romanæ, CLAVES AUREAS *quibus Papæ bellorum Archiva pro libitu aperire & claudere ſolent.*

APOSTOLI.

§. 1. CONſiderantur iſta. 1. Etymon. 2. Peregrinatio officii. 3. Scripta ſuppoſititia in Antiquitate. Quorum ſunt Tria. Liturgiæ. Epiſtolæ. Conſtitutiones. De hiſce poſtremis adi titulum ſ. Rubricam *Canonum*, infrà.

§. 2. Græcè Ἀπόστολοι Ebræis, שלוחי vel שלוחי quomodo appellantur Moſes & Aaron à Chaldæo *Jerem. 11. v. 1.* Non nudè *Nuncium* ſonat, ſed legatum, qui vices mittentis gerat. Dicunt *Rabbini*, שלוחי של ארם כמותו i. e. Apoſtolus cujusvis eſt, ſicut ipſe à quo deputatur.

§. 3. Ideò allecti à Domino. 1. Ut cùm ipſo eſſent operum ejus oculati teſtes, & doctrinæ ſtudioſi. Non enim ſtatim à primo ſuo diſcipulatu ad prædicandum ſe contulerunt; ſed diu ad pedes Magiſtri aſſidentes doctrinam imbiberunt ex ore ejus, quam erant prædicaturi. 2. Ut Prophetæ ejus forent ad prædicandum & miracula edenda.

§. 4. A. C. 49. Diviſionem Apoſtolorum in orbem Terrarum ſtatuunt paſſim Eruditi. Quâ de re duæ ſunt Traditiones: Una eſt *Cypriani & Ruffini in Symbol. Apoſtol.* qui tradunt, Apoſtolos, priusquam in mundum Univerſum diſpergerentur, Normam prædicationis & ſummam Doctrinæ Chriſtianæ in commune conſtituiſſe, quod vulgò dicunt *Symbolum Apoſtolorum.* De quo adi *Voſſium*

ſium & *Uſſerium* peculiariter ſcribentes. *Altera eſt Origenis in Geneſin*, & *Eucherii Lugdunenſis*, qui ſcribunt, certas provincias Apoſtolis deſignatas fuiſſe, in quibus præcipuè docerent; *Orientem* Thomæ & Bartholomæo; *Meridiem* Simoni & Matthæo, *Septentrionē* Philippo & Thaddæo; *Mediterraneas regiones*, Matthiæ & Jacobo juſto; *Provincias Maris Mediterranei* Johanni & Andreæ; *Occidentem*, Petro & Jacobo Zebedæi, ſed totum Gentiliſmum, *Paulo*. Hinc Feſtum *Diviſionis Apoſtolorum* quotannis in Eccleſia Romana d. XV. Juli celebratur. Vide *Galat. c. 2. v. 7.*

§. 5. Apoſtoli omnes in omni officio & munere Apoſtolico ac in omni poteſtate fuerunt inter ſe pares, & omninò æquales. *Joann. c. XX. Matt. XXVIII.* Auguſtin. *Epiſt. CXVIII.* Unde & Hieronymo in cap. 1. Eſai. nominantur *Principes Eccleſiarum.* Et Cajetanus Commentar. *in 1. Corinth. c. XII.* Suprema, *inquit*, Membra Apoſtolos explicat, ad eos enim ſpectat univerſale regimen Eccleſiæ, non ſolùm verbo & Actione, ſed etiam Scriptura.

§. 6. Atq; adeò omnibus data eſt juriſdictio pleniſſima, etiam exterior, immediatè à domino. Et Apoſtolica dignitas, quæ omnibus data eſt, prima eſt & ſuprema Dignitas in Eccleſia. *1. Cor. c. XII. v. 28.* πρῶτον Ἀποστόλους. Hinc *Apocal. XXI.* dicuntur duodecim Fundamenta Eccleſiæ. Nec obſtat, quod Petrus *Primus Matth. c. X. v. 2.* appellatur πρῶτος, Primatum quippe Ordinis, qui in omni collegio eſt neceſſarius, & cujusdam præſidentiæ, ætatis atq; reverentiæ concedimus, non *Suprematum Monarchicum* aut *Poteſtativum.* Atq; hinc paſſim Petrus Patribus dici ſolet, κορυφαῖος, κορυφαία ἀκρότης, *Dionyſ. c. III. de divin. Nom. Baſil. Seleuc. orat. XVII. Hieron. l. 1. Contr. Jovin.* Caput, Princeps Apoſtolorum, in Catal. ſcript. Eccleſ. cap. 1. Quo ſenſu & Latini ſcriptores *Principem* uſurpare ſolent pro *Primo.* Cic. de opt. Serm. Orat. Cæſar l. 6. de bell. Gall. l. 1. de bell. Civil. Vellei. Paterculus l. 1. Gell. l. 4. c. 10.

§. 7. Unde Chryſoſt. Tom. X. *Homil. de util. Lect. Scriptur.* officium commune Apoſtolorum, ipſumq; adeò Nomen eorum vocat, Ἀρχὴν μεγίστην Ἀρχὴν πνευματικωτάτην, Ἀρχὴν τὴν ἄνω. Propheta Princeps eſt, Qui Dæmones expellit, Princeps

eſt,

eſt, Paſtor & Doctor, Princeps eſt, *Ἀλλὰ τούτων ἁπάντων μείζων ἐστὶν ἡ ἀποστολικὴ Ἀρχή. οὐκ ἀρχὴ ἡ μόνον ἐστὶ, ἀλλὰ καὶ ὑπόθεσις καὶ ῥίζα.*

§. 8. Et nulla apud Patres hic elogiorum ſingularitas. Sic de Paulo prædicat *Chryſoſtom. Tom. 5. Homil. XXXIII.* quòd ſit, *τῆς οἰκουμένης Διδάσκαλος, τῶν Ἀποστόλων μείζων.* Scil. quoad Laborem *2. Cor. XII. XIII.* Hieron. Pſ. 67. Petrum & Andream Apoſtolorum Principes appellat. *Cyrill. Alex. Tom. 2 Concil. Part. 1. Concil. Epheſin.* ait: Πέτρος τε καὶ Ἰωάννης ἰσότιμοι ἀλλήλοις. *Damaſcen. Orat. de Transfigur.* Petrum, Jacobum, & Joannem vocat *τοὺς κορυφαίους τῶν Ἀποστόλων.* Quid quòd & cæteros Doctores ornant titulis ſplendidis, e. gr. *Nazianz.* Orat XVIII. XIX. Baſilium Magnum appellat *στῦλον καὶ ἑδραίωμα τῆς Ἐκκλησίας. V. Forbeſ. Hiſtor. Theol. l. 15. c. 4. & Blondoll. in Pſeud- Iſidor.* &c.

§. 9. Falſiſſima eſt hypotheſis *Bellarmini lib. 1. de P. R. cap XI. XII.* ubi ſtatuit, Diſparitatem Succeſſionis Apoſtolicæ, ita ut Petrus habeat ſummam atq; ampliſſimam poteſtatem, ceu Præfectum & Paſtorem ordinarium; quia ei in plenitudine Clavium h. e. poteſtatis ſucceſſum eſt & ſuccedetur usque ad finem Mundi; Reliqui autem Apoſtoli habeant ſummam atq; ampliſſimam poteſtatem, ceu legatos & extraordinarios Paſtores, quia poteſtatis illius, quam poſt Petrum plenam acceperant, nullum reliquerunt ſucceſſorem. *Coſter. Enchirid. cap. III.* Quod dogma cum tota Antiquitate pugnat non ſine magno crimine *ἀδιαστρεψίας.*

§. 10 *Hieronymus ad Evagrium:* Ubicunq; fuerit Epiſcopus, ſive Romæ, ſive Eugubii, ſive Rhegii, ſive Alexandriæ, ſive Tanis, ejusdem meriti, ejusdem eſt Sacerdotii. Potentia divitiarum & paupertatis humilitas vel ſublimiorem vel inferiorem Epiſcopum non facit. Cæterùm omnes Apoſtolorum ſucceſſores ſunt. *Hæc ille.* Et longè illo antiqvior *Cyprianus l. 4. ep. 2. ſive Epiſt. 52.* Cum ſit à Chriſto una Eccleſia per totum Mundum in multa membra diviſa; item epiſcopatus unus, Epiſcoporum multorum concordi numeroſitate diffuſus. Quod ipſum repetit *Epiſt. 67. l. III. ep. XIII. & Epiſt. 72. l. 2. epiſt. 1.* Epiphanius Hæres. 79.

§. J. de Jacobo Hieroſolymorum Epiſcopo agens, inquit, ab illo & ab omnibus Apoſtolis conſtitutas eſſe ſucceſſiones Epiſcoporum ac Presbyterorum in domo Dei, διαδοχὰς ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων. *Iſidor. Hiſpal. l. 2. de off. Eccleſ. cap. 5.* Cæteri Apoſtoli cum Petro par conſortium honoris & poteſtatis acceperunt, qui etiam in toto orbe diſperſi Evangelium prædicaverunt, quibusq; decedentibus Epiſcopi ſucceſſerunt, qui ſunt conſtituti per totum Mundum in ſedibus Apoſtolorum.

§. 11. Hinc & omnes dicuntur paſſim *Apoſtolici.* Sidon. l. 6. ep. ad Lupum Epiſcopum, officium, quod incomparabiliter eminenti Apoſtolatui tuo ſine fine debetur, *& l. 6. ep. 1. & ep. 7.* & Ennodius ad Marcellinum Epiſcopum: *His ergo ſervitia, ait, Apoſtolatui veſtro debita repræſentans.* Et in Vet. Hiſt. S. Lupi: Germanus ac Lupus Apoſtolici Sacerdotes. Sic Baſil. Cæſar. Ep. 55. ad Ambroſ. Mediolan. ait: Ipſe Te Dominus ad præſidentiam Apoſtolorum tranſtulit, ἐπὶ τὴν προεδρίαν τῶν Ἀποστόλων. *In Tom. III. Bibl. Patrum* leguntur Epiſtolæ cum his inſcriptionibus:

Domino Sancto & beatiſſimo ac Apoſtolicâ reverentiâ ſuſcipiendo Papæ Ruricio, Sedatus.

Domino Sancto, meritis beatiſſimo Papæ, honoris cultu ſuſcipiendo, atq; Apoſtolico Patri Ruricio Epiſcopo Euſraſius.

Domino Sancto & Apoſtolico Papæ Æonio Ruricius Epiſcopus. *Et ſic deinceps.*

§. 12. Porrò, in quibus Paſtorum Eccleſiaſticorum ab Apoſtolis ſucceſſio commendatur, ſunt Tria. 1. *Locus.* 2. *Officium.* 3. *Doctrina.* Succeſſio in loco ſive ejusdem Eccleſiæ particularis præfectura, quandoque utilis eſt, ſed non eſt neceſſaria; imò nonnunquam inutilis eſt ac fallax. De quo vide *Irenæum lib. III. cap. III. Tertull. De præſcript. cap. XXXVI. Cyprian. epiſtola 52.* § Succeſſio in officio eſt neceſſaria. *Ebr. c. 5. v. 4. Johann. 10. v. 1.* § Succeſſio in officio ſola, vel cum ſucceſſione in loco, non ſufficit ad oſtendendum veros ac genuinos Apoſtolorum ſucceſſores, quibus tutum ſit auſcultare & adhærere. *Gal. c. 1. v. 8.* Tertull. de præſcr. cap. III. *Ipſe traditor Chriſti de Apoſtolis fuit.* adde *cap. XXXII.* Ambroſ. l. 1. de Pœnit. cap. 6. *Non habent Petri Hereditatem*

Digitized by Google

reditatem, qui fidem Petri non habent. § Succeſſio in Doctrina eſt potiſſima pars Succeſſionis Apoſtolicæ. Propter hanc enim inſtituta eſt Succeſſio in officio, & non viciſſim. § Legitima Succeſſio verorum Paſtorum interrumpitur per Simoniam, intera-tia. § Succeſſio Paſtorum quæ plena eſt, & in omni conſtituta Ecclesia poſt Apoſtolorum, tempora requiritur, ſucceſſionem in doctrina cum ſucceſſione legitima in officio conjunctam exhibet, ſive, ſucceſſionem legitimam in officio paſtorali cum Veritate Doctrinæ connectit. Diſciplinam autem & mores ad Doctrinam referimus. *Irenæus l. 4. cap. 43. 45. Forbeſius lib. XVI. cap. 6.* ex profeſſo.

§. 13. Non itaq; Monarchicum Eccleſiæ Regimen Chriſtus inſtituit, dum ex æquo omnibus Apoſtolis Eccleſiam commiſit; ſed Ariſtocratiam optimatum: *Quinta ſynod. Generalis Conſtanti-nopol. Collat. VIII.* Licet S. Spiritus gratia circà ſingulos Apoſtolos abundaret, ut non indigerent alieno conſilio ad ea, quæ agenda erant, non tamen aliter voluerunt definire negotia, priusquàm communiter congregati S. S. teſtimoniis unusquisq; ſua dicta confirmaverat. §. *Cajetanus Tractat. de Autorit. Papæ cap. 2.* Quatuor adducit expoſitiones, quarum 1. diſtinguit poteſtatem ordinis & jurisdictionis, & omnes dicit eſſe inæquales poteſtate ordinis, Petrus autem omnibus ſuperior dicitur poteſtate jurisdictionis. 2. Dicit, quòd omnes Apoſtoli fuerunt in poteſtate jurisdictionis pares. 3. declarat, & eſt S. Thomæ 2. 2. qv. 33. art. 4. Quòd fuerunt pares in aliquo, quantùm ad fidei defenſionem. 4. Eſt ejusdem *Comment. ad Galat. c. 2.* Qvod omnes fuerunt æquales, quantum ad executionem Auctoritatis; ſicut Paulus Petro, at non in autoritate regiminis. § *Bellarm. l. 1. de P. R. cap. XII.* ita diſtinguit; Fatemur Apoſtolos pares honore & poteſtate fuiſſe, & habuiſſe in populos Chriſtianos eandem omninò auctoritatem, ſed non fuiſſe pares inter ſe. § De quo *M. de Domin. lib. I. c. III. §. XXIII.* rectè judicat, inqviens: Qvæ mihi videtur manifeſta contradictio. Nam ſi ratione Apoſtolatus comparati ad populos omnes prorſus ſunt æquales, cur eidem Apoſtolatui nihil addendo, nihil detrahendo etiam inter ſe non erunt pares? Vide ex profeſſo *Matt. Sutlivium l. 1. de Pont. R. & l. 2. c. 1. 2.* ſeqq.

§. 14. De *Vicariatu*, ut loqvuntur, Antiquitas docet, ſi de vero & proprio *Vicario* loqvamur Chriſti Domini in Eccleſia, hunc eſſe *Spiritum Sanctum* Joann. *c. XII. c. XVI. Tertull. de Præſcript.* inter Articulos Fidei recenſet, credere Jeſum C. in cœlos receptum miſiſſe *vicariam* vim Spiritus Sancti. *Et mox:* Ad hoc miſſus à Chriſto, ut eſſet Doctor Veritatis, neglexerit officium Dei villicus, Chriſti *vicarius*, ſinens Eccleſias aliter credere, quàm quod ipſe prædicaverat. Et *inde Veland. Virg.* ait: Cum propterea Paracletum miſerit Dominus, ut quoniam humana mediocritas omnia ſemel capere non poterat, paulatim dirigeretur & ordinaretur ab *Vicario* Domini Spiritu Sancto. *Ambroſius in epiſt. ad Rom. cap. 1.* A Deo ergò Patre per Chriſtum Dominum hanc acceperunt poteſtatem, ut *Vice Domini* ſignis doctrinam acceptabilem facerent, &c. & hanc eſſe Dei voluntatem, ut in Chriſto & per Chriſtum omnibus miſereatur, *Vicariis* ejus prædicantibus. Ubi omnes Apoſtolos nemine excepto aut prælato appellat *Vicarios* Domini in Eccleſia. *2. Cor. 5. Ephes. 6. Hugo Eterianus in Bibl. Patrum c. 14. de regreſſu Animæ*, agens de Traditionibus ait: Multa eſſe in Eccleſia plena vigoris, quæ chartis à primo Paſtore commendata non ſunt, ſed occulto ſuo judicio habenda ipſe tradidit, & per *Vicarios* ſuos Apoſtolos paginis & atramento amiciri non permiſit. § In *Præfat. Miſſæ* ſic canitur: Qvos operis Tui *Vicarios* eidem contuliſti præeſſe Paſtores.

§. 15. Jam ſub ipſa initia prædicationis & naſcentis Evangelii ſuppoſita & ficta eſſe ſcripta ſub nomine Apoſtolorum, ac deinde majori audacia idem factitatum paſſim occurrit. Huc pertinet *primò*, Epiſtola Salvatoris ad Abagarum Edeſſæ Principem ſcripta apud *Euſeb. l. 1. c. XIII. Hiſtor.* cum inſcriptione: Epiſtolæ Jeſu ad Abagarum & Abagari ad Jeſum. De quibus § *Eraſmus* in Tom. 4. Hieron. cenſet: *Impudentisſimæ ſunt illæ inſcriptiones.* § *Coſterus Enchir. cap. 1.* ſic: Euſebius refert, Chriſtum dediſſe literas ad Abagarum Regem, ſed neq; illæ propriâ Chriſti manu extant, neque unquam ab Eccleſia pro ejuſmodi acceptæ ſunt. § Epiſtolæ Pauli ad Senecam & Senecæ ad Paulum ſunt ſuppoſititiæ, & extant apud *Sixtum l. 2. p. 113.* Jacobus Faber Viennenſis Epiſcopus

pus ſcripſit in eas breves Commentariolos. *Salmeron* Com. in Philipp. c. 4. & *Binius* Tom. 7. Bibl. PP. fidem earum tuentur. § Sed *Eraſmus Schol. in Hieron. de Eccl. ſcript.* ait: Nihil in illis eſt neq; Paulo dignum, neq; Seneca. *Lud. Vives Comm. in l. VI. Auguſtin. de C. D. cap. X.* Epiſtolæ quæ circumferuntur Pauli ad Senecam, & hujus viciſſim ad illum, non credo ab illis eſſe ſcriptas. *Baronius* Annal. Tom. 1. A. C 66. n. XI. ſic: Suſpectæ nobis redduntur, quamvis ſciamus eas non recens eſſe excogitatas, ſed antiquitùs ſcriptas, & à S. Hieronymo cognitas atq; probatas. Recenſentur à Sixto 1. ſub nomine *Paulus* hoc modo:

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

Paulo, Annæus Seneca Salutem.

CRedo tibi, Paule, nunciatum, quod heri cum Lucilio noſtro de apocriſi, & aliis rebus habuimus. Erant enim quidam diſciplinarum tuarum comites mecum. Nam in hortos Salluſtianos ſeceſſeramus, quo in loco occaſione noſtra aliò tendentes hi, de quibus dixi, nobis adjuncti ſunt. Certè quod tui præſentiam optamus, & hoc ſcias volo: Libello tuo lecto, id eſt, de plurimis literis, aliqvas epiſtolas, quas ad aliquam civitatem, ſeu caput provinciæ direxiſti, mirâ exhortatione vitam moralem continentes, usq; refecti ſumus: Quos ſenſus non puto ex te dictos, ſed per Te, certe aliquando ex te & per te. Tanta enim majeſtas eſt earum rerum, tantaq; generoſitate clarent, ut vix ſuffecturas putem ætates hominum, quibus inſtitui perficiq; poſſint. Benè te valere frater cupio. Vale.

Paulus Senecæ Salutem.

LIteras tuas hilares heri accepi, ad quas reſcribere ſtatim potui, ſi præſentiam juvenis, quem ad te miſſurus eram, habuiſſem. Scis enim, quando & per quem, & quo tempore, & cui quid dari committiq; debeat. Rogo ergò, ne te putes neglectum, dum perſonæ qualitatem inſpicio. Sed quòd literis meis vos refectos ſcribis, felicem me arbitror tanti viri judicio. Neq; enim diceris Cenſor, Sophiſta ac Magiſter tanti Principis, & etiam omnium, niſi quia vera dicis. Opto te diu benè valere.

Digitized by Google

Paulo, Annæus Seneca Salutem.

QUædam volumina ordinavi, & diviſionibus ſuis ſtatum eis dedi. Ea quoq; legere Cæſari ſum deſtinatus, & ſi modò ſors proſperè annuerit, eris forſitan & tu præſens. ſin aliàs, reddam tibi diem, ut invicem hoc opus inſpiciamus. Decreveram, non priùs ei edere hanc Scripturam, niſi priùs tecum conferrem, ſi modò impunè hoc fieri potuiſſet, ut ſcires, & Te non præteriri. Vale, Paule chariſſime.

Paulus Senecæ Salutem.

QUotiescunq; literas tuas audio, præſentiam tui cogito, nec aliud exiſtimo, quàm omni tempore te nobiſcum eſſe. Cum primùm itaq; convenire cœperis, invicem nos & de proximo videbimus. Benè te valere opto.

Paulo, Annæus Seneca Salutem.

NImio tuo angimur ſeceſſu. Qui eſt, vel quæ res te remoratum faciunt? Si indignatio Domini, quòd à ritu & ſecta veteri receſſeris, & alios rurſus converteris, erit poſtulandi locus, ut ratione factum, non levitate hoc exiſtimet. Vale.

Paulus Senecæ & Lucilio S.

DE his, quibus vel quæ mihi ſcripſiſti, non licet arundine & atramento loqui, quarum altera res notat, & deſignat aliquid; altera evidenter oſtendit, præcipuè cum ſciam, inter vos eſſe, ſicut apud nos, & in nobis, qui me intelligunt. Honor habendus eſt omnibus, & tantò magis his, qui indignandi occaſionem captant. Quibus ſi patientiam oſtendemus, omni modo eos ex quacunq; parte vincemus; ſi modò hi ſunt, qui pœnitentiam ſui gerant. Benè valete.

Paulo Annæus Seneca S.

PRofiteor benè me acceptum in lectione literarum Tuarum, quas Galatis, Corinthiis & Achæis miſiſti: Spiritus enim Sanctus in te & ſuprà te excelſos, ſublimiores valdeque venerabiles ſenſus exprimit. Vellem itaq; cùm res eximias proferas, ut majeſtati earum

rum cultus ſermonis non deſit. Et ne quid tibi, Frater, ſurripiam, aut conſcientiæ meæ debeam, confiteor Auguſtum ſenſibus tuis permotum, cui lecto literarum tuarum exordio hæc vox fuit: Mirari eum poſſe, ut qui non legitimè imbutus ſit, taliter ſentiat. Cui ego reſpondi, ſolere Deos ore innocentium effari, addens ei exemplum Vaticani hominis ruſticuli; cui cùm duo viri apparuiſſent in agro Reatino, qui Caſtor & Pollux ſunt nominati, divinitùs inſtructus fuit. Vale.

Paulus, Senecæ Salutem.

LIcet non ignorem, Cæſarem noſtrarum rerum admiratorem, & amatorem eſſe, permittes tamen, te non lædi, ſed admoneri, puto enim, te graviter feciſſe, quod in notitiam perferre voluiſti, quid ritui & ejus diſciplinæ ſit contrarium, cum & ille gentium Deos colat. Quid tibi viſum ſit, ut hoc cum ſcire velles, non video; ſed nimio amore meo hoc te facere exiſtimo, rogo te de futuro, ne id agas. Cavendum enim eſt, ne, dum me diligis, Domino facias offenſam. Cujus quidem offenſa nec oberit, ſi perſeveraverit, neq; ſi non ſit, proderit, ſi eſt regina, non indignabitur, ſi mulier eſt, offendetur. Benè vale.

Paulo, Annæus Seneca Salutem.

SCito, te non tàm mei cauſa commotum literis, quas ad Te de editione epiſtolarum tuarum Cæſari feci, quam Natura rerum, quæ ita mentes hominum ab omnibus artibus & moribus revocat, ut non hodiè admirer, quippe ut is, qui multis documentis hoc jam notiſſimum habeam. Igitur novè agamus, tu ſi quid facilè in præteritum actum eſt, veniam irrogabis. Miſi tibi librum de verborum copia. Vale Paule chariſſime.

Paulus Senecæ Salutem.

QUoties tibi ſcribo, & nomen meum tibi præfero, gravem & ſectæ meæ incongruam rem facio. Debeo enim, ut ſæpè profeſſus ſum, cum omnibus omnia eſſe, & idem obſervare in tuam perſonam; quòd Lex Romàna honori ſenatus conceſſerit, ne cum aporia & dedecore cupiam efficere, quod mei arbitrii fuerit.

Vale

Digitized by Google

Vale devotiſſime Magiſter. Datæ V. Kal. Jul. Nerone quart. & Meſſala Coſſ.

Paulo Annæus Seneca Salutem.

AVe, mi Paule chariſſime, ſi mihi nominiq; meo Vir tantns & dilectus omnibus modis, non dico fueris junctus, ſed neceſſariò mixtus, aptè actum erit de Seneca tuo, cum ſis igitur vertex & altiſſimorum omnium montium cacumen, haud te indignum in prima facie epiſtolarum nominandum cenſeas, ne tàm tentare me, qvàm ludere videaris, qvippe cum ſcias, civem te eſſe Romanum. Nam qvi meus tuus apud te locus, qvi tuus, velim ut meus. Vale, Paule chariſſime. Data X. Kal. April. Apriano & Capitone Conſulibus.

Paulo Annæus Seneca Salutem.

Ave, mi Paule chariſſime. Putasnè me haud triſtari, & non luctuoſum eſſe, quod de innocentia veſtra ſubinde ſumatur ſupplicium? Dehinc quod tàm obnoxios vos reatui omnis populus judicet, putans à vobis effici, quod in Urbe contrarium fit? Sed feramus æquo animo, & utamur foro, qvod ſors conceſſit, donec invicta felicitas finem malis imponat. Tulit & priſcorum ætas Macedonem Philippi filium & Dionyſium, noſtra quoq; Cajum Cæſarem, quibus quicquid libuit, licuit. Incendium unde ſæpè patiatur urbs Romana manifeſtè conſtat; ſed ſi effari humilitas humana potuiſſet, & impunè his tenebris loqvi liceret, jam omnes omnia viderent, Chriſtiani & Judæi quaſi machinatores incendii ſupplicio affici ſolent. Graſſator iſte, quiſquis eſt, cui voluptas carnificina eſt, & mendacium velamen, tùm tempori ſuo deſtinatus eſt, & ſicut optimi cujusq; caput pro uno donatur capite, ita ùnum pro multis dabitur caput, & hic devotus pro omnibus igni cremabitur. Centum XXX. II. domus, Inſulæ quatuor ſex diebus arſere. Septimus pauſam dedit. Benè te valere opto. Data V. Kal. April. Frigio & Baſſo Coſſ.

Paulo Annæus Senecæ Salutem.

AVe, mi Paule Chariſſime. Allegoricè & ænigmaticè multa à te uſqveqvaq; opera conduntur, & ideò rerum tanta vis & mu-

neris tibi tributa, non ornamento verborum, ſed cultu quodam decoranda eſt. Sæpiùs te dixiſſe retineo, multos qui talia affectant, ſenſus corrumpere & rerum virtutes evitare. Cæterum hoc mihi concedas velim, latinitati morem gere, honeſtis vocibus ſpeciem adhibe, ut generoſi muneris conceſſio, dignè à te poſſit expediri. Benè vale. Data V. Non. Jul. Leone & Savino Coſſ.

Paulus Senecæ Salutem.

PErpendenti tibi ea ſunt revelata, qvæ paucis Divinitas conceſſit. Certus igitur ego in agro jam fertili ſemen fortiſſimum ſero, non qvidem materiam, qvæ corumpi videtur, ſed verbum ſtabile Dei derivamentum creſcentis, & manentis in æternum. Qvod prudentia tua aſſecuta eſt, indeficiens fore debebit. Ethnicorum Iſraëlitarumq; obſervationes cenſeto vitandas. Qvæ propemodùm adeptus es, Regi temporali ejusq; domeſticis atq; fidis amicis inſinuatis. Qvibus etſi aſpera & incaptibilis erit perſuaſio Tua, cum plerique eorum minimè flectantur inſinuationibus tuis. Sermo tamen Dei inſtillatus, novum in his hominem pariet ad Deum hinc properantem. Vale Seneca chariſſime. Data Kal. Aug. Leone & Savino Coſſ.

§. 16. *Sixtus Senenſ.* l. 2 *Bibl. ſub Pauli* nomine ſcripta adjicit illa: *Evangelium Pauli. Epiſtolam unam ad Laodicenſes*, errore ex 2. Tim. II, 8. & Col. 4. hauſto. *Tertiam ad Corinthios* epiſtolam, *Tertiam ad Theſſalonicenſes. Apocalypſin*, vel, *de ſuo ipſius Raptu librum unum*, dictum etiam ἀνάβασιν ſ. *Aſcenſionem Pauli. De Actibus ſuis librum unum. De Pauli & Theclæ actibus librum unum.* Qvos omnes Sixtus recenſet & judicium ſuum ex antiqvitate addit. Habet etiam nonulla *D. Waltherus Officin. Bibl.* in calce.

§. 17. Adde Irenæum l. I. cap. 35. l. III. cap. II. Euſeb. l. Hiſtor. cap. 3. & 22. *Gelaſius Diſt. XV.* C. Sanct. Rom. breviter ita omnes complexus eſt: *Itinerarium* Petri, qvod appellatur S. Clementis lib. VIII. *Actus Andreæ. Actus Philippi. Actus Petri. Actus Thomæ. Evangelia Thaddæi. Evangelia Thomæ*, qvibus Manichæi utuntur. *Evangelia Barnabæ. Evangelia Andreæ.*

Evangelia, qvæ falſavit *Lucianus*. *Evangelia*, qvæ falſavit *Hyritius*. Liber *de infantia ſalvatoris*. *De nativitate ſalvatoris*. *De Maria & de obſtetrice ſalvatoris*. *Actus Thecle & Pauli*. *Revelatio Pauli*, *Revelatio Thomæ*. *Revelatio Stephani*. *Liber*, qvi appellatur *Tranſitus Mariæ*. *Liber*, qvi appellatur *Sors Apoſtolorum*. Liber *Canonum Apoſtolorum*. Omnes Apocryphi.

§. 18. Huc pertinent ſeqventia ſcripta ψευδώνυμα: Apoſtolorum vitæ obſignatio. Apoſtolorum Conſtitutiones. Apoſtolorum Liturgiæ. Apoſtolorum Doctrina. Apoſtolorum Evangelium, qvod Nazarenorum eſſe Ebraicum ſtatuit *Hieron. lib. III. adv. Pelag.* Itinerarium Apoſtolorum, in Concil. Nicen. II. reprobatum. Apoſtolorum Memoria, qvo Priſcillianiſtæ uſi fuerunt. *Oroſ. epiſt. ad Auguſtin.* *Apoſtolorum Scripta, *Dictinnio* auctore, damnantur *Canon. XVII. in Concil. Bracarenſ.* Apoſtolorum XII. vitæ, auctore *Abdia*. Is fuit primus Babylonis Epiſcopus. Editæ ſunt Libris X. ſub titulo: *De Hiſtoria certaminis Apoſtolici*. Veteribus auctor iſte planè incognitus eſt, & annos ante non adeò multos à *Wolfgango Lazio* in Germania editus. *Auguſtin.* cenſet hunc *Abdiam* eſſe illum, qvem Manichæi pro vera Apoſtolorũ Hiſtoria ſuppoſuerunt. *v. l. 22. contr. Fauſt. c. 79.* & *l. 1. contra adv. Legis & Prophet. cap. XX.* inqvit: Hiſtorias illas nunqvam eſſe ab Eccleſia receptas. Baron. Annal. Tom. I. a. c. 44. ait: Præter rejectas illas Recognitiones Clementis, feruntur etiam *Abdiæ Babylonii* nomine vitæ Apoſtolorum. n. 45. ſic cenſet: *Difficile eſt, è tot mendaciorum lacunis puram defecatamq́ue haurire veritatem.* Poſſevinus App. Sacr. in verbo, Sulpitius inquit: Abdias Babylonicus eſt Apocryphus & nullius fidei. Plura vide *Gerard. Conf. Cathol. Tom. 1. l. I. part. II. c. 8. Rivet. Crit. Sacr. l. I. Voſſ. de Hiſtor. Græc. l. 2. cap. IX.* ubi ſpurios hoſce numerat: *Prochorum de vita B. Joannis.* *Abdiam* Babylonium de certamine Apoſtolorum. Linum de Paſſione Petri & Pauli. Anonymum de Paſſione Andreæ. De actibus Pauli & Theclæ. Clementem Romanum, cui Recognitionum libri tribui ſolent. *Vide omninò l. c. pag. 162. 163. ſeq.*

§. 19. *Apoſtolicus liber*, volumen eſt à Marcione collectum

ex epi-

ex epiſtolis Paulinis. Exemplar ejus inſeruit *Epiphan. lib. 1. adv. Hæreſ. Marcion.* Theodoretus ſcribit, Manetem, qvi ſe dicebat eſſe Paracletum XII. diſcipulos aſciviſſe, titulo Apoſtolorum, qvibus ſingulis unum ex Chriſti Apoſtolorum nominibus impoſuit. Hic deinde ſub iſtis nominibus varia in vulgus edidit ſcripta; unde mox factum, ut tot vera ſanctorum Apoſtolorum monumenta eſſe, licet ficta, crederentur. *Irenæus* adv. Hæreſ. *l. 1. c. 17.* refert, qvòd Diſcipuli Simonis Magi inenarrabilem multitudinem Apocryphorum & Scripturarum, qvas ipſi finxerant, protulerint ad ſtuporem inſenſatorum, & qvi ſint veritatis non ſcientium litteras. Qvod ipſum *l. III. Cap. XI.* de Valentinianis repetit.

§. 20. *Baronius Tom. 1. Annal. A. C. 44. N. 46.* Sic recenſet ſuppoſititia ex Antiqvitate ſcripta: Nomine Petri Hieronymus memorat ferri *quinque libros*, qvorum primus inſcribatur Actuum Petri, Alter, Evangelium Petri, Tertius, Prædicationes Petri, Quartus, Apocalypſis Petri, Quintus, Liber Judicii. Nomine Pauli, ipſius Evangelium, Apocalypſis, Aſcenſus, Joannis & reliqvorum Apoſtolorum ſeorſim. Omnium Apoſtolorum conjunctim. Judæ Proditoris, qvem Caini Hæretici laudabant, & ipſius nomine Evangelium compoſuerant, ut annotat *Iren. l. 1. Cap. 35. Epiphan. Hæreſ. XXXVIII.* Chriſti deniq; ipſius, quaſi is *Librum de Magia* ad Petrum & Paulum ſcripſiſſet. *Anguſt. l. 1. c. 9. 10. de Conſenſu Evang.* turpiſſimi ac patentiſſimi mendacii arguit, horum auctores, ſive Gentiles fuerint, ſive Hæretici.

§. 21. Apoſtolorum *Canones. Liturgias. Conſtitutiones.* Vide unumquodq; literà conveniente. Viſum quippe eſt Lectori commodius futurum, ut ſeriem Alphabeti ſeqvatur, qvàm ſi diſſuſam per Claſſes certas materiam inqvirere habeat neceſſum.

Digitized by Google

B.

BAPTISMUS.

§. 1.

OLim Veteres in Eccleſiâ baptiſandi orantes jejunabant, & confitebantur delicta ſua. *Tertull. l. III. de Bapt. cap. XX.* Ingreſſuros baptiſmum orationibus crebris, jejuniis & geniculationibus & pervigiliis orare oportet, & cum confeſſione omnium retrò delictórum, ut exponant etiam baptiſmum Joannis: Tingebantur, *inquit*, confitentes delicta ſua. *Idem cap. V.* deleri mortem per Ablutionem peccatorum, ait, Exempto ſcil. reatu, eximuntur & pœnæ. *Et Cyprian. Tom. I. Ep. 2.* Poſtquam undæ genitalis auxilio ſuperioris ævi labe detersâ in expiatum pectus ac purum deſuper ſe lumen infundit, poſtqvam cælitùs Spiritu S. in novum me hominem Nativitas ſecunda reparavit. &c. *Ibid.* appellat, Mortem Criminum, Vitam, Virtutem.

§. 2. Actum ſui ævi in Baptiſmo deſcribit *Tertull. l. 2. de Coron. c. III. IV. h. m.* Aqvam adituri in Eccleſiâ ſub Antiſtitis manu conteſtamur, nos renunciare Diabolo, & pompæ & Angelis ejus. Dehinc Ter mergitamus, aliqvid amplius reſpondentes, (ἐπερώτημα) qvàm Dominus in Evangelio determinavit. Inde ſuſcepti lactis & mellis concordiam prægustamus.

§. 3. Interrogatio *Tertull. & Cyprian. Tom. 1. ep. 70. & 76.* Ipſa Interrogatio, qvæ ſit in Baptiſmo, teſtis eſt Veritatis. Nam cum dicimus: Credis in vitam æternam & remiſſionem peccatorum, per ſanctam Eccleſiam? Intelligimus remiſſionem peccatorum. &c. Habes formulam ἐπερωτήματος.

§. 4. Juſtin. M. Apolog. II. & alii φωτισμὸν appellant Baptiſmum. De quo Caſaubon. contra Baron. p. 413. & 364.

§. 5. Eccleſia vetus diem qvo Chriſtus baptiſatus φωσφόρον ἡμέραν dixit. Hinc & φωτιστήριον, τὸ βαπτιστήριον. Hinc & Ebr. X, 32. ἐν οἷς φωτισθέντες *Paraphraſt. Syr Arab. Æthiop. verterunt*; Baptizatos. Hinc & φωσφόρος ἡμέρα dicta φωτοκηνία ſunt

ſunt alio nomine, qvæ propter ſolenne purificationis in perendinum ſunt translata, cum φωσφόρ⊛ ἡμέρα ſexta Januar. celebraretur.

§. 6. *Nazianz. orat. XXXIX.* Tria facit ut & alii Baptiſmi genera, βάπτισμα ἐν ὕδατι, de qvo *Matt. XXVIII. 29.* vel βάπτισμα ἐν πνεύματι, ut *Matt. III, 11.* vel βάπτισμα μαρτυρίου καὶ αἵματος, de qvo *Matt. 20. Pſ. 22.* & *Marc. 10, 32.* Qvod & lavacrum & Baptiſmum appellat *Tertull. de Bapt. c. XVI. Cyprian. Epiſt. LXXIII.* A priori ob ſimilitudinem defluxit origo *affligendi* ſignificatus, metaphora ab Aqvis deſumpta. *Pſ. 69. 1. 15. 16. XVIII. 17. XXXII. 6.* Alii inde deducunt, qvod ſicuti in Baptiſmo Aqvâ, ita in Martyrio ſangvine perfundimur. Unde *Baſil. homil. de XL. Martt.* ἐβαπτίσθη εἰς χριστὸν οὐχ ὑπ᾽ ἄλλου, ἀλλ᾽ ὑπὸ τῆς οἰκείας πίστεως, οὐκ ἐν ὕδατι, ἀλλ᾽ ἐν τῷ ἰδίῳ αἵματι. Et *Gennad. Maſſil. de Dogm. Eccl. c. 74.* prolixè comparationem inſtituit inter Aqvæ & ſangvinis Baptiſmum. *Proſper. Epigr. XXCVIII.* eo etiam convenire cenſet, qvod utrumq; baptiſma parit remiſſionem peccatorum.

§. 7. PP. etiam faciunt Βαπτισμὸν μετανοίας, qvando lacrymis perfuſi, remiſſionem poſtulamus. *Nazianz.* dicitur τὸ διὰ δακρύων βάπτισμα, vel τὸ τῶν δακρύων βάπτισμα. *Orat. XXXIX.* & *Athanaſ. ad Antioch. Quæſt. 72. Sedulius l. III.* Purgata receſſit per gemitum, propriisque lavans in gurgite fletus Munda ſuis lacrymis redit. Et *Athanaſ. Interpr. Parabol. Evang. Qvæſt. CIII.* octo recenſet Baptiſmatum genera. Et *Damaſcen. Orthod. Fid. lib. IV. c. X.* Primum eſt τὸ τοῦ κατακλυσμοῦ βάπτισμα, cujus ἀντίτυπον eſt noſtrum *1. Pet. III 21. Tertullian. l. de Bapt.* appellat Baptiſmum Mundi. Secundum eſt ἐν τῇ νεφέλῃ καὶ θαλάσσῃ *1. Cor. X. 2.* Ita ut mare ſit, Aqua Baptiſmi, Columna Nubis Spiritus S. in Baptiſmo. Tertium eſt Νομικὸν legale ſ. Moſaicum, qvo immundi ſe veſteſq; lavabant. Qvas Leviticas lotiones *Heb. IX. 10.* Apoſtolus dicit, διαφόρους βαπτισμοὺς. Quartum eſt τὸ Ἰωάννου βάπτισμα εἰς μετάνοιαν. Qvintum τὸ τοῦ χριστοῦ in

in Jordane. Sextum τὸ τῆς μετανοίας καὶ δακρύων. Septimum τὸ διὰ μαρτυρίου καὶ αἵματος. Octavum τὸ τοῦ θανάτου in igne Gehennæ.

§. 8. *Cedren. in Anton. p. 206. ed. Baſil. è Gregorio Mag.* ſic citat: ἐβάπτισε Μωϋσῆς ἐν ὕδατι καὶ πρὸ τούτου ἐν νεφέλῃ καὶ θαλάσσῃ. Hic eſt Moſis primus. 2. Joannis. ἐβάπτισε καὶ Ἰωάννης, οὐκέτι μὲν ἰουδαϊκῶς, οὐ γὰρ ἐν ὕδατι μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς μετάνοιαν. 3. Βαπτίζει καὶ Ἰησοῦς, ἀλλ' ἐν πνεύματι, οὗτος ἡ τελειότης. 4. Τὸ διὰ μαρτυρίου καὶ αἵματος. 5. Τὸ τῶν δακρύων. Chriſti, mortis, lacrymarum.

§. 9. Pædobaptiſmus. Matth. 19. v. 14. Παιδία. Marcus etiam habet παιδία, Lucas βρέφη. Βρέφος autem Græcis notat, τὸ ἄρτι γεγονὸς παιδίον τὸ τρεφόμενον ὑπὸ τιτθῆς. Euſtath. il. 8. Unde Act. VII. 19. tribuitur infanti in cunis vagienti. Et 1. Pet. 2. 2. dicitur de infantibus Iſraëliticis recens natis, ὡς ἀρτιγέννητα βρέφη. Et Luc. 1, 41. dicitur de fœtu utero concluſo.

Suſceptores.

§. 10.

Juſtino M. Quæſt. LVI. dicuntur οἱ προσφέροντες τὰ βρέφη τῷ βαπτίσματι. *Auguſtin. ſerm. CXVI. & CLXIII. & CCXV.* Fidejuſſores. *Ep. XXIII.* Fidei Doctores. *Synod. Moguntina,* Compatres vocat cap. XLVII. Præcipimus, ut unuſquisq; Compater vel proximus Spirituales filiolos ſuos Catholicè inſtruat.

§. 11. Nam hic finis fuit ſuſceptorum. *Durand. de Ritib. Eccl. Cathol. l. 1. c. XIX.* Apud Gratian. Diſt. IV. de Conſecrat. Non plures ad ſuſpiciendum de Baptiſmo infantem accedant, quam unus, ſivè Vir, ſive mulier. *Synod. Mediolan.* vetat ſuſceptoribus, ut quicquam iis quos ſuſceperunt vel illorum parentibus largiantur. Initio moris erat, ut Parentes ipſi ſuſciperent. *Auguſtin. ſ. Auctor Hypogn. l. 6.* Novimus parvulos parentum manibus ad gratiam Sancti Baptiſmi deportatos. Sed *Synod. Mogunt. c. 55.* id prohibuit.

§. 12. Nec tantum baptizati infantes, ſed etiam ad Cænæ Domini fructum admiſſi. *Cyprian. ſerm. de Lapſ. Auguſtin. Epiſt. CVII.*

Et

Et Capitula Legum Francic. *l.* 1. *cap. CLV.* Ut Presbyter ſemper paratam habeat Euchariſtiam, ut quando quis infirmaverit, ut Parvulus infirmus fuerit, ſtatim eum communicet. Apud Æthiopes teſte *Oſorio l. IX. de Geſt. Eman.* Infantes eo die, quo ſalutaribus ſacris initiati ſunt, Euchariſtiam in panis micâ ſumunt.

§.13. Oſculum quoq; infantibus in baptiſmo dabatur à Sacerdote, dicente: PAX TIBI! *Cyprian. Ep. LIX.* quâ reſpondens Fido, qui putabat infantes in primis partus ſui diebus mundos non eſſe dicit: Neminem debere id horrere, quod Deus dignatus eſt facere. Nam & ſi adhuc infans à partu novus ſit, non ita tamen eſſe ut quiſquam illum in gratiâ dandâ atq; in pace facienda horrere debeat Oſculari, quando in Oſculo infantis unusquisque noſtrum pro ſuâ religione ipſas adhuc recentes Dei manus debeat cogitare, quas in homine modo formato ac recens nato quodammodò oſculamur, quando id quod Deus fecit amplectimur.

§. 14 *Auguſtin. l. IV. contr. Donatiſt. cap. XXIII.* Veraciter conjicere poſſumus, quid valeat in parvulis baptiſmi Sacramentum, ex Circumciſione carnis, quam prior populus accepit. Et *de Peccat. Mer. & Remiſſ. cap. IV.* Dat ſui Spiritus occultiſſimam gratiam, quam & latenter infundit parvulis.

§. 15. Adde quod & integra Concilia id comprobant. *Concil. Milevitan. Anno 418. Can. II.* Quicunque parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat, anathema ſit. *Concil. Gerundens. anno 1017. Can. V.* De parvulis, qui nuper è materno utero editi ſunt, placuit conſtitui, ut ſi infirmi, ut aſſolet, fuerint, & lac maternum non appetunt, etiam eâdem die, quâ nati ſunt, ſi oblati fuerint, baptizentur. *Conc: Bracarens. ſecundum Anno 1072. Can. VII.* Placuit, ut unuſquiſquè Epiſcopus per Eccleſias ſuas hoc præcipiat, ut hi qui infantes ſuos ad Baptiſmum offerunt, &c.

§. 16. *Auguſtin. l. 1. de Pecc. Mer. cap XXVI. dicit;* Eſſe Auctoritatem Eccleſiæ, & procul dubio per Dominum & Apoſtolos traditam. Et *Serm. X. de verb. Apoſt.* Hoc ſemper Eccleſia habuit, ſemper tenuit, hoc à majorum fide accepit, hoc uſq; in finem perſeveranter cuſtodit. Ita *Clem. Et Dionyſ: Hierach. cap. ult.* Ταῦτα οἱ θεοειδεῖς ἡμῶν ἱεροτελεσταὶ πρὸς τῆς ἀρχαίας μνησθέντες παραδόσεως εἰς ἡμᾶς προσήγαγον. §.17. Ac

§. 17. Acceſſit pedetentim Crux, Chriſma, Confirmatio, Manus impoſitio. *Tertul. l. III. c.* 4. Ad ſimplicem actum computat ſimilitudo, ut quoniam vice ſordium delictis inquinamur; aquis abluamur. Hæc Aqua ideo conſecrata. *Synod. Afr. can. XVIII.* Aqua Sacedotis prece in Eccleſiâ ſanctificata, abluit delicta. *Areop. cap.* 2. & 4. τρὶς ἐν τύπῳ σταυροῦ τὸ ἁγιώτατον χρίσμα fundi jubet. *Tertull. l. de Reſurr. cap. VIII.* Caro abluitur, ut anima emaculetur, caro ungitur, ut anima conſecretur, Caro ſignatur (cruce) ut anima muniatur. Caro manus impoſitione adumbratur, ut anima ſpiritu illuminetur. Habes omnia!

§. 18. Sed Unctio ter fiebat. Prima Oleo ante baptiſmum, quod Catechumenorum vocant, in pectore & ſcapulis. Altera poſt baptiſmum Chriſmate per Sacerdotem in vertice capitis. Tertia per ſolos Epiſcopos in fronte, ut quæ fit in Sacramento Confirmationis Amalar. Off. Eccl. 23. Cyprian. l. 2. ep. 70. Prolixè adi S. Dallæum de Confirmatione.

§. 19. Confirmatio. Hujus materia Chriſma eſt à ſolo Epiſcopo conſecratum. *Cyprian. Tom. III. ſerm. de unct. chriſm.* Sacrum conficitur Chriſma, in quo mixtum Oleo balſamum regiæ & Sacerdotalis gloriæ exprimit unitatem. *Et*: Hodie ungventum ad ſanctificationem paratur. Hoc Oleo uncti cum ſpiritalibus nequitiis colluctamur, nec fœtoribus ſpuriis imbui poſſumus, qui balſami ſpiritalis odore fragramus. *Tertull. de Reſurr. cap. 8. Cyprian. ep. LXXIII.* Qui in Eccleſiâ baptizantur Præpoſitis Eccleſiæ offeruntur, & per noſtras orationes ac manûs impoſitionem Spiritum S. conſequuntur, & ſignaculo dominico (cruce) conſummantur.

§. 20. Nulla diſtinctio eſt mari quis an alveo, lacu an ſtagno, flumine an fonte lavetur. Tertull. III. de Bapt. cap. IV.

§. 21. Confirmare. Veteribus non uno modo ſumitur. I. Neophytus baptiſatus unctione illis dicitur Confirmari. 2. Et Unctus taliter ſumtione Calicis confirmari. *Eucher. Ann.* 440. *Homil. de Pentec.* Quid, *ait*, mihi prodeſt poſt myſterium baptismatis, miniſterium Confirmationis? *Concil. Barcinon. Can.* 2. *Anno.* 599. Chriſma quod pro confirmandis Neophytis datur. 3. Ipſum

ſæpe

ſæpe Baptiſmum unctione confirmari dicunt. *Ordo Rom. de Sabb. T. 10. Bibl. P P.* Omne Baptiſma legitimum Chriſmatis nomine confirmatur. Hinc *M. Ant. de Domin. l. 5. §. 24.* cenſet dici debere, non tam Confirmationis Sacramentum, quàm Confirmationem Sacramenti. 4. Quia in Euchariſtiâ poſt panem Calix dari ordine ſolet, dixerunt, Communionem Calice *confirmari.* 5. Sic & quando Hæreticos receperant in Eccleſiam per manûs impoſitionem, Hæc eorum converſio dicebatur iis Manûs impoſitione *confirmari.* Vid. Gennad. c. 52. de dogm. Eccleſ. 6. Deniq; ipſæ perſonæ his actibus Eccleſiaſticis ſive Sacramentis initiatæ dicebantur iisdem *Confirmati.* Ut omnino turpiter erraverint Scholaſtici & recentes Theologi, qui Sacramentum unum & diſtinctum ac ſingulare ex confirmatione procuderunt.

§. 22. Unctio & Chriſma, ut & Manus impoſitio in Baptiſmi Sacramento poſt Ann. Chr. 160. cæperunt. Nam ſeculo *Juſtini M. Apol. II.* nondum in uſu fuit, qui in actu Sacramentali ſolius aquæ meminit, *τὸ ἐν ὕδατι λουτρὸν τότε ποιοῦνται* ſcil. poſt editam confeſſionem. Primus omnium memorat eam *Tertul. c. 7. de Bapt.* ubi inquit, de V. Teſt. diſciplinâ eſſe, quâ Aaron à Moſe unctus eſt. Ita ſenſim crevit & invaluit in Eccleſiâ. *Walafr. de rebus Eccl. cap. 26.* cenſet; Gradatim per temporum augmenta baptiſmi celebrationem in majus creviſſe. *Amalarius l. 1. de off. Eccl. c. XII.* ſic: Apoſtoli oleo utebantur in redintegratione infirmorum: Apoſtolici Viri in Conſignatione Neophytorum.

§. 23. Tertulliani ævo Secul. II. quatuor jam acceſſerant Baptiſmo: 1. Solemnis formula ad aquam corã antiſtite; Abrenuncio Diabolo & pompæ & Angelis ejus. 2. Trina immerſio in reflexione ad fidem Trinitatis. 3. Lactis & mellis prægustatio. Et 4. abſtinentia à lavacro communi per ipſam illam hebdomadem.

§. 24. Succeſivè adjecta ſunt & iſta 1. Exorciſmi certis precibus concepti, ut Dæmones recedant à baptizando. Quod jam tertio, quarto, quinto ſeculo factum ex *Cypriano, Cyrillo, Auguſtino,* aliis patet. 2. Conſecratio frontis, uſitata iisdem temporibus. 3. Salis Guſtus, quod apud *Auguſtinum* vocatur, Catechumenorum Sacramentum. 4. Nares aureſq; Salivâ unctæ, additis his

Digitized by Google

ex Evangelio verbis, Ephata, ut eſt apud *Ambroſ. l. 1. c. 1. de Sacram.* 5. Signum Crucis in fronte & pectore. 6. Exſufflatio *Auguſtin. l. 6. cont. Julian. c. 2.* 7. Oſculum pacis. 8. Cereus accenſus. 9. Veſtis candida, quæ totâ ſeptimanâ ornabat neophytos. *Paulinus*: Fulgentes animas veſtis quoq; candida ſignat.

§. 25. Bellarminus l. de Baptiſm. Cap. XXV. XXVI. XXVII. recenſet in Eccleſiâ Romanâ cerimonias baptiſmales Viginti duas; Duodecim, ante Baptiſmum, quinq; in actu ipſo, & totidem poſt finitum lavacrum.

§. 26. Diverſa itaq; planè erat à recenti modernâ Latinorum Confirmatio Veterum, utpote Baptiſmi lotionem ſtatim ſequens, ejuſq; appendix & ſimul unum actum Sacramenti conficiens, quod probe contra Romam hodiernam notandum, ubi ab illo ad hanc plurium annorum, minimùm decem, aut XII. ſeculorum intervallum intercedit. *Dion. Areopagit. de Hierarch. c. 2.* Scriptor ſexti ſeculi, apertè inter Baptiſmi cerimonias Chriſma refert, & *cap. V.* exprimit: οὔποτε τὴν ἱερὰν θεογενεσίαν ὁ ἱερεὺς ἐνεργήσοι χωρὶς τοῦ θειοτάτου μύρου. i. e. *ſine divino unguento baptiſmum ſacerdos nunquam ritè peraget.*

§. 27. Reſponſio patrinorum in baptiſmo jam uſitata fuit ſeculo Quinto ſub Ann. Chriſti 494. *Gennad. Maſſil. de dogm. Eccleſ. cap. 52.* ſi parvuli ſunt, vel hebetes, qui doctrinam non capiant, reſpondeant pro illis, qui eos offerunt, juxta morem baptizandi, & ſic manus impoſitione & Chriſmate communiti admittantur.

§. 28. Hæretici quando converſi in Eccleſiam recipiebantur, & tunc pariter ungebantur Chriſmate, ut quod in baptiſmo erratum erat, ſancti unguenti unctione corrigeretur, ut de Novatianis loquitur *Pſeudo-Juſtinus. Theodoret. l. III. Haret. Fabul. Synodus Arauſic. I.* Hæreticos, ſi Catholici eſſe deſiderant, cum Chriſmate & benedictione conſignari placuit. Sic *Synod. Arelat. II.* ann. Chr. 452. repetiit.

§. 29. Appellatur variè, Benedictio, *Conc. Arauſ. cit. c. 8.* Manus impoſitio. *Syn. Arelat. 1. c. 1.* Ἅγιον χρῖσμα. *Laod. Conc. c. 7.* Sanctum Chriſma. Chriſma ſimpliciter. *Conc. Arel. 2. c. 17.*

§. 30. Tam Neophyti quam Hæretici converſi per hanc dicebantur Confirmari, Conſignari. *Synod. Arauſ. l. c. 1.* Communiri,

Digitized by Google

niri, Ad ingreſſum ſanctæ Eccleſiæ reformari. *Gregor. l.9. ep.61.* Euchariſtiæ recipiendæ idoneos fieri apud *Gennad c.32.*

§. 31. Seculo Quarto, Cæptum eſt, tingendos oleo ungere, tinctos verò Balſamo ſ. unguento, non oleo. *Clem. Conſtitut. Apoſtol. l. III. c.15.16.* Ante hæc una erat tantum illa unctio, eaq; ex ſimplici oleo. *cap.17.* Cauſas ſymbolicas ita, enarrat: Baptiſmus datur in mortem Jeſu, aqua, pro ſepulturâ, ἔλαιον ἀντὶ πνεύματος ἁγίȣ, Sigillum pro Cruce, Unguentum, confirmatio Confeſſionis, &c. *l. 7. c. 28.* vocat unguentum poſtbaptiſmale σφραγῖδα τῶν συνθηκῶν, Pactionum ſignaculum. Vid. & *Juſtin Pſeudo-Martyr. qv. 137.* qui Autor eſt ſeculi hujus Quarti.

§ 32. Ordine præcedebat *Chriſmatio*, ſequebatur, *Manuum impoſitio.* Hinc *Optatus l.4. contr. Donat.* ait; Ita ordinatum eſſe in Chriſti baptiſmo, ut primò, tingeretur. 2. Chriſmaretur. 3. tum imponerentur manus. Vid. *eundem l. 7.* Uſqve ad ſeculum Nonum, ubi ap. *Rabanum* occurrit mutatio hujus ordinis, qui per ſex ipſa ſecula conſtanter obtinuit.

§. 33. Commune erat Epiſcopis & Presbyteris Chriſmare, donec *Silveſter P. R. Anno* 314. id immutavit. De quo Pontificale in *Vit. Silv.* ait: Conſtituit & Chriſma ab Epiſcopo (ſcil. ſolo) confici. Et *concil. Rom. Ann. 325. Canon. 5.* Conſtituit, ut nemo Presbyter Chriſma conficeret. Idem tamen, ut addit Pontificale *l. Citat.* conceſſit, ut in mortis periculo presbytero liceret, Chriſmate linire, *ut verba ſonant*, propter occaſionem tranſitûs mortis. Quæ differentia deinceps mirè crevit, in vertice, in fronte & aliis.

§. 34. *Innocent. P. R. Ann. Chr 416.* Decretalem fecit, quà concedit Presbyteris Chriſmare ſed extra frontem. Hanc quippe Uni Epiſcopo tribuit. Unde mox iſta diſtinctio Chriſmationis in Epiſcopalem & Presbyteralem, etſi in Galliâ id *Ann. 441.* non obſervatum teſtetur *Synodus Arauſic. 1. Canon. 2. Tom. 1. Conc. Gall.*

§. 35. Ab ann. Dom. 370. uſq; ad ſeculũ 7. Chriſma ab impoſitione Manûs non nihil ſejunctũ fuit, ita, ut illud quidem Baptiſmo, tanquã unus ex ejus ritib⁹, adhæreret. Hæc verò ab Epiſcopo aliquantò poſt conſerretur, ſi quis eo abſente baptiſatus eſſet. Quæ Χειροθεσία

 Epiſcopali,

Epiſcopalis, tunc dici cœpta fuit diſtinctè Confirmatio. *Eucherius. Hilarius.*

§. 36. Unctio extrema, quæ vocatur hodie, Seculo XII. ſumſit initia ex immutatâ veterum praxi, ut conſtat ex *Bernardo, Hugone, Victore & Lombardo.* Tunc Peccatorum remiſſio Chriſmationi huic tributa & adſcripta fuit. Quam doctrinam poſtea Ann. 1439. *Eugen. P.R.* decreto confirmavit in *Synodo Florentinâ*, ubi Quintum Sacramentum appellat.

§. 37. Eſt autem Græcorum Oleum Sanctum, quo utuntur, & *εὐχέλαιον in Ritual. Goar. p.* 431. dicitur, diverſum ab Extremâ Latinorum Unctione. I. quia Græcorum illa Unctio VII. ad minimum tres Sacerdotes requirit in adminiſtratione. Latinis, Unus ſufficit. II. Oleum Græcorum poteſt conſecrari à Presbytero, Latinorum debet ab Epiſcopo. III. Græcorum Oleum miniſtri ipſi in re præſenti non aliàs quàm ad uſum conſecrant, Latini contrà illud tantùm deferunt vel adhibent, quod jam ante ab Epiſcopo benedictum. IV. Græci ungunt ſuo *Εὐχελαίῳ* ægrotos, Latini tantùm moribundos. Imò ſanis quoq; ac optimè valentibus ſuum impertiunt. *Vid. Euchol. Goar. p.* 436. ubi recenſet, quomodo Feria Quinta quotannis plerìq; omnes ſeſe offerant in Eccleſiâ ungendos publicè. V. Etiam mortuos illo ungunt Græci; & quidem ad ſalutem, uti arbitrantur; De quo jam meminit *Synod. Florent. ſeſſ. XXV.* & *Dionyſ. de Eccl. Hier. Cap.* 7. VI. Latini ungunt oculos, aures, nares, os, manus, pedes, & renes; Græci ſuo Frontem, faciem, manus. VII. Græci non tantùm hominem ſed & totam, in quâ jacet, domum perungunt, adhibito ſigno Crucis. VIII. Latini ſemel, Græci ſepties ægrotantem inungunt, ita ut ſinguli ſeptem ſacerdotes ſuo quisq; ordine Chriſmatione perfungantur. IX. Græci ſuo utuntur ad Corporis valetudinem principaliter, Latini ſuo, ad remiſſionem peccatorum unicè.

§. 38. *Ἐρώτημα.* Cl. Voſs. de Bapt. diſp. IV. Th. III. *ἐπερώτημα* eſt non ſimpliciter Interrogatio, ſed ea quæ interrogationi alteri ſubjicitur. Nam baptizandi rogant Deum, Annon Deus ſuus eſſe velit, & Deus viciſſim eos, Annon bonam conſcientiam habituri ſint erga Deum. *Oecumenius* in *hunc locum* exponit

ἐπι-

Digitized by Google

ἐπερώτημα, per ἀῤῥαβῶνα ἐνέχυρον καὶ ἀπόδειξιν. Itaq; Deus in Baptiſmo bonam à nobis conſcientiam ſtipulatus fuit, & nos eam promiſimus. Hinc Petro vocatur συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα εἰς θεόν. *Ac Tertull. ad h. l.* Et Catechiſtarum interrogationes reſpiciens *lib. de Reſurr.* inquit: Anima non lavatione ſed reſponſione ſancitur. *Oecum.* Οἱ γὰρ συνειδότες, *ait*, ἑαυτοῖς ἀγαθὰ, hoc eſt, οἱ βίου ἀντιχόμενοι ἀμώμου καὶ τοῦτο ἐκ παντὸς ἐπιζητοῦντες καὶ οἷον ἐρωτῶντες. (Hoc enim nempe τῷ ἐρωτᾷν τοῖς ζητοῦσι τι ἐπακολουθεῖ, inquit: οὗτοι καὶ τῷ ἁγίῳ προστρέχουσι βαπτίσματι. Luculenta habet *Ambros. l. 2. de Sacram. C. VII.* ubi ait: Interrogatus es, Credis in Deum Patrem omnipotentem? Dixiſti, Credo: Et merſiſti h. e. ſepultus es. Iterum interrogatus es; Credis in dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, & in Crucem ejus? Dixiſti: Credo, & merſiſti, ideo & Chriſto conſepultus es. Tertiò interrogatus es: Credis & in Spiritum S.? Dixiſti; Credo. Tertio merſiſti, ut multiplicem lapſum ſuperioris ætatis abſolveret Trina Confeſſio.

§. 39. Ex *Salviani lib. V.* de *Gub. Dei*, apparet ordo talis hujus interrogationis; Ubi enim cùm ageret de ſpectaculis Chriſtianis vitandis & per pompam Diaboli in baptiſmo abrenunciatam ea intelligi docuiſſet, ſic pergit: Si ad Unum reverteris, ad utrumq; remeâſti. Abrenuncio enim, *inquis*, Diabolo, pompis, & operibus ejus. Et quid poſtea? *(Vides igitur hoc primò quæſitum.)* Credo, inqvis, in Deum Patrem omnipotentem, & in Jeſum Chriſtum Filium ejus: Ergò primùm renunciatur Diabolo, ut credatur Deo. *Sic ille.*

§. 40. Porrò, Eſt **Baptiſmus verè Sacramentum.** *Id. ibid. cap. 1.* Felix Sacramentum Aquæ noſtræ quâ ablutis delictis in vitam liberamur æternam. Et *1. ad Marc. c. 28.* Sacramentum Fidei nominat. *Cyprian. l. III. de Bapt. Chriſt.* Chriſtus venit ad Baptiſmum, ut Sacramento perennis daretur Auctoritas.

§. 41. **Tollit peccata.** *Cyprian. de habit. Virg.* Ab omni fece contagionis antiquæ, lavacri vitalis Sanctificatione purgamur.

§. 42. Confertur in Baptiſmo Spiritus S. *Cyprian. ep. LXIII.* Per Baptiſma Spiritus S. accipitur. Et *LXIV.* Peccata purgare & ſanctificare hominum aqua ſola non poteſt, niſi habeat & Spiritum Sanctum.

§. 43. Neceſſarius, non liber eſt. *Tertull. cap. XII.* Præſcribitur, nemini ſine Baptiſmo competere ſalutem. *Cyprian. l. III. ad Quirin. c. XXV.* Ad regnum Dei niſi baptiſatos pervenire non poſſe.

§. 44. Matth. 28. Pſ. 19. εἰς τὸ ὄνομα. *Prudentius ſerm. 14.* Hoc obſervat; in nomine, non in nominibus. Pater enim Deus eſt, & Filius Deus eſt, & Spiritus S. Deus eſt. Et *Ambros. l. 1. de Sp. S. c. 14.* addit; Non ergo aliud nomen Patris, aliud Filij, aliud Spiritus Sancti, qui unus Deus. Non plura nomina, quia non duo Dii, non tres Dii. Edoctum eſt igitur, non eſſe in Patre, & Filio, & Spiritu S. nominis diverſitatem.

§. 45. Βαπτίζεσθαι εἰς ὄνομά τινος eſt, Ei per ablutionem initiari & conſecrari in religionem & cultum veræ fidei; ut illius arbitrio vivamus. An hinc formula neceſſaria baptiſandi poſſit produci, quæritur. Et Negatur. Et ſi veteres & recentiores formulam hinc totam eliciunt: Βαπτίζω σε εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ υἱοῦ, καὶ πνεύματος. &c. Verum huic obſtat, quod Chriſtus non ait; Ite, docete omnes gentes, D I C E N T E S; βαπτίζω σε &c. Sed contentus dixiſſe fuit: βαπτίζοντες, quod fieri poteſt, etiamſi ſimpliciter dicatur: *Baptizo te in nomine Dei vel Jeſu Chriſti.* Itaq; licet in Actis legamus *c. 2. 18.* Apoſtolos baptiſaſſe in nomen JESU, non tamen eâ formulâ uſos eſſe conſequitur; *Ego te baptizo in nomen JESU,* ſimiliterq; nec cum juſſi ſunt baptizare in nomine Patris, Filii, & Spiritus S. eo juſſi ſunt hanc formulā uſurpare: *Baptizo te in Nomen Patris, Filii, & Sp. S.* Sed tum, qui diceret; *Baptizo te in nomen Patris, Filii & Sp. S.* baptiſaret in nomine Chriſti, tum qui dicat, *Baptizo te in nomine Chriſti,* baptizat in nomine Patris, Fil. & Sp. S.

§. 46. Quæ etſi ita ſunt, omnino tamen præſtat, ut tres perſonæ exprimantur. 1. quia ita per totum terrarum orbem & olim obti-

obtinuit & nunc fit, eòq; ſatis veroſimile eſt, morem iſtum ab Apoſtolis promanare. 2. Quia eo pacto vis & efficacia Baptiſmi clarius explicatur: Nam cum Pater, Filius, & Spir. S. nominantur, diſtinctè ob oculos ponitur, atq; in memoriam vocatur, ut Deus Pater nos gratis adoptet in Filio, & Filius paſſione ac morte ſuâ promeritus ſit remiſſionem Peccatorum & vitam æternam. Et Spir. S. creet in nobis cor novum, quô in novitate Spiritus ſerviamus Deo.

§. 47. Formula, quâ Occidentis Eccleſiæ uti ſolent, eſt: *Ego te baptizo in nomine* (vel nomen) *Patris, Filii, & Spir. ſanct.* Ea continet cauſam Baptiſmi efficientem & principalem, quæ eſt S. Trinitas; & 2. Inſtrumentalem, quæ eſt miniſter. Cujus mentio à Græcis omitti ſolet. Horum enim eſt talis formula: *Baptiſatum ſervum Chriſti &c.* Quos verè baptizare agnovit etiam *Ferrarienſe ſ. Florentinum Concilium.* Cur id faciant cauſa adfertur à *Thomâ Aqu. & Alphonſo Caſtrenſi* & aliis, quia initiò naſcentis Eccleſiæ alii aliis ſe eo nomine præferrent, quod à præſtantiori miniſtro baptizati forent. Quod probant ex *1. Cor. 1. 11, 12, 13.* Iſti malo obviam ſe utrinq; ituros putabant Eccleſiæ Orientis, in quibus Evangelium primò prædicatum fuit, ſi Tertiâ utentes perſonâ ſe miniſtros tantùm baptiſmi eſſe eâ formulâ oſtenderent.

§. 48. Multis modis hîc errat *Innocent. c. 1. de Bapt.* qui negat, legitimum fore baptiſmum, ſi Græcus in Occidentali Eccleſiâ ſuam formulam uſurpet. Nam ſi Eccleſia variare nequit Eſſentias rerum, quod uno in loco ſacramentum eſt, id utiq; Sacramentum erit. Unde rectè hunc errorem refellit *Adrian. in IV. ſent. qu. 1. art. III.* Ac ſpiſſius idem Innocent. peccat, cum pro baptiſmo haberi poſſe negat, ſi quis dicat, *Ego Petrus, vel, Ego Sacerdos baptizo te, &c.* Nam nihil hîc variatur de eſſentiâ non ſolum principalis, ſed etiam miniſterialis cauſæ. Idem Innocent. non agnoſcit pro Baptiſmo vero, ſi quis pro *Baptizo*, dicat, *Balneo ſeu Abluo,* Et *Gloſſator Decret. Super Can.* Multi de *Conſecr. Diſt: 11.* negat Sacramentum fore, ſi dicatur, Ego te mergo. Et *Gabriel in IV. diſt: III.* quæſt. unicâ, circa finem rationem reddit, quia verba non ſint Synonyma, quia Baptizo non quamlibet ſignificet ablutionem,

ſed

Digitized by Google

ſed hanc ſacram. Quod arguit ignorantiam Græcæ Linguæ. Quamquam enim *Balneo* licenter nimis uſurparetur cum illud aliumſignificet effectum, uti etiam, ſi qvis dicat; *Do te præcipitem in aquas.* Tamen de TINGO aut IMMERGO, dici id non poteſt, quando idem ſunt quod βαπτίζω. Hinc *Tertull. de Coron. mil. c. III.* Mergitare vertit. Et verba hæc Matthæi ſic citat: *Ite ad docendas & tingendas nationes.* &c. Et *Cyprian.* Tingentes eos *epiſt. XXIII. ad Presbyt. & Diac. Rom.*

§. 49. Verus autem Baptiſmus eſſe deſinit, cum Formula mutatur ſecundū rem ipſam. Talis erat illa Marcitarū, qui ut ait *Irenæus l. 1. c. 18. & Epiphan. hær. XXXIV.* inter baptiſandū his verbis utebantur: εἰς ὄνομα ἀγνώστου πατρὸς τῶν ὅλων, εἰς ἀλήθειαν μητέρα πάντων, εἰς τὸν κατελθόντα εἰς Ἰησοῦν, εἰς ἕνωσιν καὶ ἀπολύτρωσιν καὶ κοινωνίαν τῶν δυνάμεων. Et illa Eunomianorum: εἰς ὄνομα θεοῦ ἀκτίστου, καὶ εἰς ὄνομα υἱοῦ κεκτισμένου, καὶ εἰς ὄνομα πνεύματος ἁγιαστικοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ κεκτισμένου υἱοῦ κτισθέντος. *Epiphan. hær. 76. Et Nicetas Choniat. Theſaur. Orthod. l. 5. c. 37. Juſtin. Mart. Apol. II.* ita Formulam περιφράζει: Ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς τῶν ὅλων καὶ δεσπότου θεοῦ καὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ πνεύματος ἁγίου. Hic baptiſmus verus eſt, manet enim ſententia formulæ & rei eſſentia.

§. 50. *Auguſtin. l. 2. Contr. Ep. Parm. c. 13.* dubitat; Utrum ab eo, qui nunquam Chriſtianus fuerit, Baptiſmus poſſit conferri, quod ſine autoritate Concilii non affirmat, neque negat. In *Eliberitan. Conc. Can. XXXVIII.* ſancitur, ut peregrè navigantes ingruente neceſſitate à quocunquè Fideli, qui non ſit bigamus, baptiſari poſſint.

§. 51. *Poſt Baptiſmum* inſtituta jejunia, & preces. Cauſam hujus rei dicit *Clem. Alex. Epit. Theodot.* διὰ τοῦτο νηστεῖαι, δεήσεις, εὐχαὶ, χειρῶν γονυκλισίαι, ὅτι ψυχὴ ἐκ κόσμου καὶ ἐκ στόματος λέοντος ἀνασώζεται.

§. 52. *Poſt baptiſmum*, ſuſcepti è ſacro fonte deguſtabant Concordiam lactis & mellis. *Tertull. de Coron. c. III. Hieronym. adv.*

adv. Lucif. qui & alterius meminit ritus, quo in Occidentis Eccleſiis recens baptizatis Vinum ac lac dabatur, *In Eſaia locum:* Venite & emite Vinum & Lac.

§. 53. Acceſſit *Exorciſmus. Cyprian. ep. LXXVI.* vel l.IV. c. 7. Si non fugatur diabolus exorciſmis, cum tamen venitur ad aquam ſalutarem, ibi Diabolus opprimitur. *Clem. Alex. Strom. II.* ex Barnabâ citat, πρὸ τοῦ ἡμᾶς πιστεῦσαι τῷ θεῷ eſſe nos οἰκητήριον δαιμονίων, eò quod faciamus ὅσα ἐστὶ τἀναντία τῷ θεῷ.

§. 54. *Exſufflatio.* II. *Areopagit. Eccl. Hierarch.* Interp. ait; Occidentem verſus ſtatui baptizandum & juberi Ter Exſufflare diabolum, & profiteri Abrenunciationem. *De quâ vid. Epiſt. Pauli. Prudent. agone Roman.* Ingreſſus ille ut hos paratus perſpicit, inſufflat ipſos ceu videret Dæmones. Hoc dicebant & Deſpuere. *Herald. ad Felic. p. LXXI.*

§. 55. *Aquæ benedictio.* Vera eſt illa vox Auguſtini: Cum Verbum accedit ad elementum, fit Sacramentum. Deinde acceſſit & externa alia, de qua *Steph. Durant. de rit. Eccl. Cath. C. XIX. Num 12.* docet in caſu neceſſitatis licere tamen etiam in non conſecratâ aquâ baptizare. *Amalar. Fortunat. de Eccl. Off. l. 1. Cap. 25.* Modum deſcribit; Primò oratione mundari & ſerenari habitaculum hoſpitis, qui Deum debet ſuſcipere. Tum ipſum Hoſpitem alloquitur, & gratias agit, quòd voluerit in tam humile hoſpitium deſcendere. Recolit miracula per Aquam facta. Expellit deinde Diabolum ab aquâ. Aquam munit ſigno Crucis. Prima benedictio eſt: Benedico te Creatura aquæ per Deum vivum, qui te ſeparavit ab aridâ. Secunda: Benedico Te Per Jeſum Chriſtum, qui Te in Canâ Galilæâ convertit in Vinum. Spiritus S. oratur, ut aquas etiam purificandis mentibus efficaces reddat, & veniat ideo in Naturam aquæ. Deſcendat in hâc plenitudine Fontis virtus Spiritus tui. &c. *Baſil. ad Amphiloch.* ἐκ παραδόσεως fieri illam εὐλογίαν ſcribit: *Irenæus l. 1. c. XIIX.* narrat Valentinianus Oleum Aquæ in Baptiſmo miſcuiſſe.

§. 56. *Sal* etiam adhibebatur. *Raban. Maurus Inſtit. cleric. l. 1. c. 27.* Datur Sal benedictum in os, ut per Sal Typicum Sapientiæ ſale conditus fœtore careat iniquitatis & ne à vermibus pecca-

 torum

ſorum putreſiat. Sale initiatos eſſe Catechumenos, *Iſidor.* ait, qui vixit Ann. DCXXX. & *Beda*, Ann. Dom. DCCCXXXII. *Auguſtin. l.* 1. *confeſſion. cap. XI. Concil Carthag. III.* A. CCCXCVIII. Salis quidem meminerunt, ſed non in Baptiſmo uſurpatur.

§. 57. *Saliva* Sputo aures & nares tangunt, dicentes ἐφφαθά. *Canon LXVI. de Conſecr. Diſt. IV. Raban. loc. cit. c.* 27. ideo fieri docet, ut per Salivam Typicam Sapientia & Virtus divina ſalutem Catechumeni operetur, Nares ut aperirentur ad accipiendum odorem Notitiæ DEI, Aures, ad audienda Dei mandata. *Ambros. Lib.* 1. *de Sacram. Cap.* 1. Contrectationis Aurium & Narium meminit, & ita explicat, ut bonum odorem accipias Pietatis æternæ.

§. 58. *Tempus* Vetus Eccleſia Paſchate & Pentecoſte baptizavit. *Tertull. de Bapt.* diem ſolemniorem Baptiſmo Paſcha præſtat, cum & Paſſio Domini quâ tingimur adimpleta eſt. Exinde Pentecoſte ordinandis lavacris latiſſimum ſpatium eſt. *Socrat. l. V. c.* 19. in Theſſalia ſcribit Paſchate tantùm baptizatum fuiſſe. Hinc ſeptimana in ALBIS dicta prima poſt Paſcha, quia baptizati albis induti tunc erant, ad indutam innocentiam Chriſtianam declarandam, idq; ſeptem diebus. Octavâ die deponebant, & hoc Tempus dictum *Paſcha clauſum.* Ambroſ. in Ep. ad Eph. Cap. IV. Omnibus inter INITIA conceſſum eſt & Evangelizare & Baptizare. Ubi autem omnia loca circumplexa eſt Eccleſia, cæpit alio ordine gubernari Eccleſia, &c. Hinc eſt, unde nunc neque Diaconi in populo prædicant, neque Clerici vel Laici baptizant, neque quocunque die credentes tinguntur, niſi Ægri.

§. 59. Mediolani, teſte *Ambroſ. l. III. de Sacram. Cap. I.* baptizatis lavabantur pedes, ex *Job. XIII.* 10.

§. 60. Tum ſtatim ad Communionem admittebantur. *Ambroſ. lib. de iis, qui Myſt. &c. c.* 8. & *l. IV. de Sacram. cap. XII.*

§. 61. *Quæſtio:* Utrum baptizari poſſit in nomine CHRISTI, omiſſo Patris & Spir. S.? Reſp. Multis id placet, ideò, quod Apoſtoli nunquam leguntur aliter baptizaſſe, quàm in nomine JESU. *Act.* 19. *Gal.* 3, 27. & *Ambroſ. l.* 1. *de Sp. ſancto c. III.* Qui benedicitur in CHRISTO, benedicitur in nomine Patris & Spiritus S., quia unum nomen, poteſtas una. *Et paulò poſt:* Qui unum di-

xit,

xit, Trinitatem ſignavit. *Baſil. lib. περ. ἁγ. πνευμ. inquit*: ἡ τοῦ Χριστοῦ προσηγορία τοῦ παντός ἐστιν ὁμολογία. Δηλοῖ γὰρ τόν τε χρίσαντα θεὸν, καὶ χρισθέντα υἱὸν καὶ τὸ χρίσμα τὸ πνεῦμα. Quæ probat *Nicolaus Papa canon. A quodam. de Conſecr. d.4. & Sotus In.4. diſt.* 4.

§. 62. Contra *Thom. Aquin. IV. ſent. diſt. III.* citat pro ſe *Zachar. Papam Can. in Synod. de Conſecr. diſt. IV. ubi ait*: Perfectus Chriſtianus nemo eſt, niſi in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. fuerit baptizatus. Cum quibus faciunt *Didym. l. II. de ſp. S. Tertull. de Bapt. c. XIII.*

§. 63. Cajetanus autem rebaptizandum negat, dummodò uſurpata ſit formula idem ſignificans. Et *Luther. de capt. Babyl. c. de Baptiſm.* Quocunque (ait) modo tradatur Baptismus, modò non in nomine hominis, ſed in nomine DOMINI tradatur, verè ſalvum facit. *Cl. Voß. de Baptiſm. Diſp. 2. p. 49. Euſeb. l. Hiſtor. VII. c. 2.* narrat, de Stephano & Dionyſio de baptismate invicem ſcribentis; Et inquit quæſtionem fuiſſe: εἰ δέοι τοὺς αἱρέσεως ἐπιστρέφοντας διὰ λουτροῦ καθαίρειν. Et quid antiquitus illic fieri ſolitum oſtendit: Παλαιοῦ γε κεκρατηκότος ἔθους ἐπὶ τῶν τοιούτων μόνῃ χρῆσθαι τῇ διὰ χειρῶν ἐπιθέσεως εὐχῇ. Et Stephanum Cypriano rebaptizationem approbanti reſtitiſſe memoratur, & dixiſſe: μὴ δεῖν τι νεώτερον παρὰ τὴν κρατήσασαν ἀρχῆθεν παράδοσιν ἐπικαινοτομεῖν. *Et Concil. Nicen. I. Can. 8.* de converſis Catharis ſtatuit: ὥστε χειροθετουμένους αὐτοὺς, μένειν οὕτως ἐν τῷ κλήρῳ. Sed *Can 19. de Samoſatenianis* dicitur, debere ἀναβαπτίζεσθαι αὐτοὺς ἅπαντας. Cauſa erat, quia illi non in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. baptizabant.

§. 64. Ubi baptizârit Antiquitas', videamus. Baptiſteria primis temporibus nondum fuerunt. *Cuſalius cap. 5.* Sancti Dionyſii tempore inſtituta cenſet fuiſſe, & in Gallia ſub Rege Clodoveo, exſtructaq; in ſiniſtra parte ad ingreſſum templorum. *Concil. Ilerdenſ. c. 7. Gr. M. l. 11. ep. 24. Aug. de C. D. l. 22. c. 8.* In lecto baptizati ſunt ægroti κλινικοὶ id appellatum ῥαντίζειν. Deinde hæretici quidam in privatis ædibus baptizarunt, quæ παραβαπτί-

σματα dicuntur. Contra hos *Concil. Quiniſext. Canon. 59.* Μηδαμῶς ἐν εὐκτηρίῳ οἴκῳ ἔνδον οἰκίας τυγχάνοντι βάπτισμα ἐπιτελείσθω. ἀλλ' οἱ μέλλοντες ἀξιοῦσθαι τοῦ ἀχράντου φωτίσματος ταῖς καθολικαῖς προσερχέσθωσαν ἐκκλησίαις. In caſu autem neceſſitatis presbyteros id facere vult ὑπὸ γνώμης τοῦ κατὰ τόπον ἐπισκόπου, ut vel baptizent.

§. 65. Quibus liceat baptizare, Patres ita docent. *Ignat.* Diaconis non licuiſſe oſtendit *ad Heronem Diacon. Epiſt.* Ἐκεῖνοι (Epiſcopi) βαπτίζουσιν, ἱερουργοῦσι, χειροτονοῦσι, σὺ δὲ αὐτοῖς διακονεῖ. *Epiphan. hær. 29.* ὅτι διάκονοι ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ τάξει ἐπιτρέπονται μυστήριον ἐπιτελεῖν, l. neque baptizari. *Gelas. Pap. Rom. Ep. 9. ad Epiſc. univ.* Diaconi abſque Presbytero vel Epiſcopo baptiſare non audeant. *Iſidor. Hiſpal. de Offic. Eccl. l. 2. c. 24.* Quod nec privatis nec clericis ſine gradu baptizare liceat, niſi tantùm Sacerdotibus, in Evangelio legimus tantùm Apoſtolis permiſſum. Et adducit *Joann. 20, 21. & Matt. 28, 19. Tertullian. de Bapt. c. 17.* Dandi Baptiſmum jus habet Epiſcopus, dehinc & Diaconi & Presbyteri, non tamen ſine Epiſcopi auctoritate. *Auguſtin. & Concil. Carthag. Can. 20.* Mulier baptizare non præſumat.

§. 66. Poſtea in Eccleſia veteri ſolis Epiſcopis & Presbyteris, Diaconis niſi certâ neceſſitate competebat baptizare.

§. 67. *Tertull. c. XVII.* Dandi Baptiſmi jus habet ſummus ſacerdos, qui eſt Epiſcopus. Dehinc Presbyteri & Diaconi, non tamen ſine Epiſcopi auctoritate, propter Eccleſiæ honorem. *Hieron. ad Lucifer.* Inde venit, ut ſine Epiſcopi juſſione, neque Presbyter, neq; Diaconus jus habeant baptizandi. *Epiph. hær. LXXIX.* ὅτι διάκονοι ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ τάξει ἐπιτρέπονται μυστήριον ἐπιτελεῖν, ἀλλὰ μόνον ἐπιτελοῦντα διακονεῖν. *Clem. Conſtit. Apoſtol. l. 3. c. XI.* ὅτι τοῖς λοιποῖς κληρικοῖς ἐπιτρέπομεν βαπτίζειν, οἷον ἀναγνώσταις, ψάλταις, πυλωροῖς, ὑπηρέταις, ἀλλὰ ΜΟΝΟΙΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΙΣ καὶ Πρεσβυτέροις, ἐξυπηρετουμένων αὐτοῖς τῶν διακόνων.

§. 68. Laicis quoque interdum. *Tertull. l. cit.* Alioquin etiam Laicis jus eſt. Quod enim ex æquo accipitur, ex æquo dari poteſt, niſi Epiſcopi eam, aut Presbyteri aut Diaconi vocantur. *Et mox;*

mox : Sed quantò magis Laicis diſciplina verecundiæ & modeſtiæ incumbit, cùm ea majoribus competat, ne ſibi adſumant dicatum Epiſcopis officium Epiſcopatus. Sufficiat ſcilicet, in neceſſitatibus ut utaris, ſicubi aut loci, aut temporis, aut perſonæ conditio impellit. Tunc enim conſtantia ſuccurrentis excipitur, cum viget circumſtantia periclitantis. Quoniam reus erit perditi hominis, ſi ſuperſederit præſtare, quod liberè potuit.

§. 69. *Clem. l. III. Conſtit. c. X.* οὔτε λαϊκοῖς ἐπιτρέπομεν ποιεῖν τι τῶν ἱερατικῶν ἔργων, οἷον θυσίαν, ἢ χειροθεσίαν, ἢ εὐλογίαν. οὐχ ἑαυτῷ γάρ τις λαμβάνει τὴν τιμὴν, ἀλλὰ ὁ καλούμενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ. *Walafrid. ſtrabo c. XXVI. de Off. divin.* Concilio Eliberitano fidelibus plenum baptisma habentibus, in neceſſitate baptizare permittitur. *Canon. XXXVIII.* ita ſonat: Peregrè návigantes, aùt ſi Eccleſia in proximo non fuerit, poſſe fidelem, qui lavacrum ſuum integrum habet, nec ſit bigamus, baptizare in neceſſitate, ita, ut ſi ſupervixerit, ad Epiſcopum eum perducat, ut per manûs impoſitionem perfici poſſit.

§. 70. *Gelas. Papa Epiſt. ad univ. Epiſcop.* Absque Epiſcopo vel Presbytero baptizare non præſumat Diaconus, niſi neceſſitas extrema compellat, quod & Laicis Chriſtianis facere plerumque conceditur.

§. 71. Ex his conſtat, ſolis Sacerdotibus baptisma eſſe traditum, cujusq; myſterium nec ipſis Diaconis explere licitum eſt absque Epiſcopis vel Presbyteris, niſi illis abſentibus, ultima langvoris cogat neceſſitas, quod & Laicis fidelibus plerumque permittitur, ne quisquam ſine remedio ſalutari de ſeculo evocetur. *Auguſtin. contr. Parmen. l. 2. c. XIII.* ait de Laici iſtiusmodi facto: Nullà cogente neceſſitate ſi fiat, alieni muneris uſurpatio eſt, ſi autem neceſſitas urgeat, aut nullum aut veniale delictum eſt.

§. 72. Sic & de Mulieribus.

§. 73. *Tertull. c. XVII.* Petulantia mulieris, quæ uſurpavit docere, utique non etiam tingendi jus ſibi pariet. *Et de Vel. Virg. c. IX.* Non permittitur mulieri in Eccleſia loqui, ſed nec docere, nec tingere, nec offerre. *Et de Præſcript. cap. XLI.* Ipſæ mulieres hæreticæ quàm procaces! quæ audeant docere, tingere, exor-

exorciſmos agere, &c. *Epiphan. hær. LXXIX.* de fœminis: ἀλλ' ὐδὲ βάπτισμα διδόναι πεπίστευται Maria. *Et mox:* Τὸ ἐκκλησιαστικὸν ὐδαμοῦ πρεσβυτερίδας, ἢ ἱερείσσας προσέταξε. *Concil. Carthag. IV. Can.* 100. Mulier baptizare non præſumat. Ubi *Lombard. IV. Sent.* & *Gratian. de Conſecr. Diſt. III.* addunt: Niſi neceſſitate cogente.

§. 74. *Tempus Baptiſmi.* Eccleſia veterum tempore Paſchatis baptiſmum exercebat. *Socrat. Eccl. hiſtor. l. V. c. 21.* ſcribit, Theſſalicas Eccleſias hoc in conſuetudine habuiſſe, ut ſemel tantùm Paſchatis feſto baptizarent; διὸ, inquit, σφόδρα πλὴν ὀλίγων οἱ λοιποὶ μὴ βαπτισθέντες ἀποθνήσκουσιν. *Baſil. exhort. ad Baptiſm.* ait: Τί δ' ἂν γένοιτο τῆς ἡμέρας τοῦ πάσχα συγγενέστερον πρὸς τὸ βάπτισμα; Cauſam addit, quia ipſa dies Paſchæ μνημόσυνόν ἐστιν ἀναστάσεως. Τὸ δὲ βάπτισμα, inquit, δύναμίς ἐστι πρὸς τὴν ἀνάστασιν.

§. 75. Africana Eccleſia etiam in Paſchate & Pentecoſte ſolita eſt baptizare. *Tertull. c. XIX. de Bapt.* diem Baptiſmo ſolemniorem Paſcha præſtat, cum & paſſio Domini, in qua tingimur, adimpleta eſt. *Leo I. Ep.* 62. Baptizandi duo tantùm tempora, *id eſt*, Paſcha & Pentecoſte ſervabantur. *Concil. Antiſiodorenſ. Ann. MLX. Can.* 18. Non licet abſque Paſchæ ſolemnitate ullo tempore baptizare, niſi illos, quibus mors vicina eſt. *Walafr. Strabo de reb. Eccl. cap. XXVI.* Tempora baptizandi legitima, Paſcha & Pentecoſte.

§. 76. In plerisque tamen Eccleſiis etiam die Epiphan. baptizàrunt. *Victor Uticenſ. l.* 2. *de perſecut. Vandal. Joann. Moſchus. Prat. Spiritual. cap. CCXIV.* Sed hoc interdictum. *Concil. Triburienſ. Ann.* 1395. *Can. XII. Petr. Bleſens. ſerm. XIII.* Eccleſia ſub anathemare interdixit, ne aliquis die Epiphaniarum baptizet, ſi articulus neceſſitatis non intercidat.

§. 77. Idq; die Sabbathi factum illis feſtis duobus. *Honor. Gemm. Anim. l. III. cap. CXVI.* Bis in anno canonicè baptizatur, in Paſcha & Pentecoſte. Ideò autem in Sabbatho, quia æterna REQUIES per baptiſmum acquiritur.

§. 78.

§. 78. Et licuit integrâ hebdomade Paſchali. *Victor Papa Epiſt. I. ad Theophil. Alex.* A quarta decima Luna primi menſis usque ad XXI. ejusdem diem, eadem celebratur feſtivitas, eâdem verò celebratur baptismus.

§. 79. Hora Baptismi erat Nona. *Amalar. Fortun. Off. Eccl. l. IV. cap. XXVIII.* Notandum, quod ea hora diei nunc celebret Eccleſia S. baptismum, quâ horâ Angelus Domini venit ad Cornelium, &c. Igitur eo in tempore circa primitivam Eccleſiam Hora nona Baptismus celebratus eſt.

§. 80. Sed tamen tempori certo nulli alligatum baptismum verè eſſe ſtatuunt PP. *Chryſoſt. Hom. I. Actor.* Τὸν καιρὸν ἀναμένεις τῆς πεντηκοστῆς. Τίνος ἕνεκεν; Μὴ γὰρ ἔχει τι πλέον ἐκεῖνος ὁ καιρός; Οἱ γοῦν ἀπόστολοι οὐκ ἐν τῷ πάσχα κατηξιώθησαν τῆς χάριτος, ἀλλ' ἐν ἑτέρῳ καιρῷ. καὶ οἱ τρισχίλιοι καὶ οἱ πεντακισχίλιοι, ὅτε ἐβαπτίσθησαν, πάσχα οὐκ ἦν καιρός. Cum Apoſtolis, *inquit*, & quinque mille & ter mille baptizarentur, non certè erat Paſcha. *Tertull. cap. XIX.* Omnis dies Domini eſt, omnis hora, omne tempus habile baptismo.

§. 81. *Epheſ. V, 26.* & *Act. VIII. Matth. III. Joan. III, 23.* apparet, verâ aquâ opus eſſe in Baptismo, qui h. l. λουτρὸν ὕδατος dicitur.

§. 82. Ideoq; damnati olim ap. *Auguſt. hær. LIX.* Seleuciani & Hermiani, qui aquam in baptismo non accipiunt. Et Pauliciani apud *Euthym. Panopl. Part. II. Titul. XXI.* qui res materiales in Sacramentis averſabantur, pronunciatione ſolâ verborum Sacramenta perficientes.

§. 83. Neque temporibus Apoſtolicis aut primitivæ Eccleſiæ nota fuere, adjuratio aquæ, crucis immiſſio, conſecratio, ſaliva &c. *Baſil de Sp. S.* ἐν παραδόσεσι numerat, & *Steph. Durant. de ritib. Eccl. l. 2. c. XIV. §. 12.* de hisce ait: Hæc non obtinent, quoties maxima premit neceſſitas. Tunc enim etiam aqvâ non conſecratâ ſive in flumine, ſive in mari, ſive in fonte, ſive in ſtagno baptizari licet.

§. 84. Signanter *Tertull. cap. III. Bapt.* Primus liquor, quod vive-

Digitized by Google

viveret, edidit: ne mirum ſit in Baptiſmo, ſi Aquæ animatæ noverunt. *Damaſc. l. II. orthod. Fid. cap. LX.* Πρώτῳ τῷ ὕδατι προσέταξεν ὁ θεὸς ἐξαγαγεῖν ψυχὴν ζῶσαν, ἐπειδὴ ἤμελλε διὰ ὕδατος καὶ τοῦ ἐν ἀρχῇ ἐπιφερομένου τοῖς ὕδασιν ἁγίου πνεύματος, ἀνακαινίζειν τὸν ἄνθρωπον. *Raban. l V. c. XI. de ſerm. propr. & l. 1. de inſtit. clericor. cap. XXX.* Voluit Deus, ut res ſeu gratia hujus Sacramenti inviſibilis per convenientiam, per contrectabile & viſibile impenderetur Elementum, ſuper Quod etiam in principio ferebatur Spiritus.

§. 85. Candidâ veſte induebantur baptizati omnes. Unde à Theodoreto ἀξιόκτητος στολὴ vocatur *Baptiſmus*. Et Conſtantinus baptizatus λαμπροῖς, καὶ βασιλικοῖς ἀμφιάσμασι φωτὸς ἐκλάμπουσι τρόπον περιεβάλλετο, ἐπὶ λευκοτάτῃ τε στρωμνῇ διανεπαύετο. Hinc *Sulpic. Sever. in vit. Martin.* Candidatum Baptiſmatis vocat Catechumenum. p. 410. m.

§. 86. *Paulinus Ep. XII. ad Sever.*

Inde parens ſacro ducit de fonte Sacerdos
Infantes niveos, corpore, corde, habitu.

§ 87. Tingendi ſacro lavacro, ſeu qui pro infantibus reſpondebant, rogabantur ſolemni verbo, Abrenunciare Satanæ, operibus ac pompis ejus. *Origen. in Numer. XXI. Cyprian. de diſciplin. & habit. Virgin. §. 6.* Mundi pompis & deliciis jam tum renunciavimus, cum meliore transgreſſu ad DEUM venimus. *Ambroſ. Hexaem. l. 1. c. IV.* Derelinquit & deſerit principem hujus mundi, qui abluitur, dicens: Abrenuncio tibi, Diabole, & angelis tuis & operibus tuis, & imperiis tuis. *Chryſoſtom. Homil. 21. ad Antioch.* οὐκ ἔγγραφα ἡμᾶς ἀπαιτεῖ, ἀλλ᾽ ἀρκεῖται ψιλῇ τῇ φωνῇ, ὅταν εἴπῃς ἀπὸ διανοίας, Ἀποτάσσομαί σοι Σατανᾶ, καὶ τῇ πομπῇ σου. *Hieron. in cap. V. Matth. Cyrill. l. 7. contr. Julian. Gratian. Canon. LXXIII.*

§. 88. *Tertull. de ſpectacul. cap. IV.* Renunciaſſe nos Diabolo & pompis & Angelis ejus conteſtamur. Et *cap. XXIV.* Hoc erit pompa Diaboli, adverſus quam in ſignaculo Fidei ejuramus. De *Idol. c. VI.* Quomodo renunciamus Diabolo & Angelis ejus, ſi eos

ſi eos facimus? *De habit. Mul. cap.*2. Hi ſunt Angeli quibus in lavacro renunciamus. *Cyprian. ep. VII.* Seculo renunciaveramus, cùm baptizati ſuimus.

§. 89. Fiebat extra Eccleſiam *Dion. c. de bapt.* Puer ante fores Templi ſtatuitur in ſignum humilitatis, poſtquam perficiuntur Exorciſmi, in inſufflationes, Renunciationes Templum cum fiducia ingreditur. Idque peragebant nudi, veluti Athletæ ſpirituales. Acceſſit ad abrenunciationem, Exſufflatio diaboli, quæ fiebat à baptizante in faciem baptizandi; & 2. à baptizando in diabolum. *Cyprian. de dupl. Martyr.* Renunciaſti perpetuas inimicitias, renunciaſti omnibus illis pompis, exſufflaſti, exſibilaſti. *Raban. l.* 1. *c.* 27. *Inſtit. Cler. ait,* à baptizato poteſtatem ſævam exſufflari.

§. 90. Frequens hæc vox in ejectione dæmonum, vitis Patrum: *Exſufflatio, inſufflatio, inſputatio. vit. Pachom.* Signo crucis frontem muniens exſufflavit in eum, moxque fugatus eſt. *Iren. l.* 1. *c.* 9. Exſufflantes & anathematizantes eum. *Tertull. de idol. XI.* Quo ore fumantes aras deſpuet & exſufflabit, quibus ipſe proſpexit. *Paulin. V.* - - ut flatu benedicti contigit oris. *Sulpic. dial. III.* Diabolum eminus exſufflans Martinus. *Ibid.* addit; Verbum eſſe parùm Latinum, tamen, ait, quia neceſſe eſt, ſic loquamur. Hac finita dabatur illis Pallium Nigrum pro veſtitu. *Ter. de Pall. c.* 5.

§. 91. Exorciſmus. *Matt.* 26. 63. Occurrit & 1. *Theſſ.* 5. 27. Exorciſmi uſus in Eccleſiâ primis duobus ſeculis fuiſſe, non videtur. Nam nec *Juſtinus* nec *Clem. Alex.* ejus faciunt mentionem. Sequentes PP. crebrò meminêre. *Concil. Conſtantinop. I. c.* 7. *Nazianz. Orat.* 40. Μὴ διαπλύσης ἐξορκισμοῦ θεραπείαν, μηδὲ πρὸς τὸ μῆκος ταύτης ἀπαγορεύσης. *Cœleſtinus P. R.* ſeu potius Pſeudo-Iſidorus *Epiſt. VIII.* ait: In univerſo mundo S. Eccleſia uniformiter agit, cum nemo Fontem vitæ adit, quàm exorciſmis & exſufflationibus Spiritus ab eo immundus abigatur.

§. 92. *Auguſt. de Nupt. l.* 10. *c.* 20. In veritate itaq; poteſtas Diabolica exorciſatur in parvulis. *Et de Fid. & Operib. c.* 6. Exorciſmum præmitti debere ſtatuit.

§. 93. *Leo Epiſt. V. ait,* baptizandos ſecundum Apoſtolicam

regulam

Digitized by Google

regulam exorciſmis ſcrutandos & jejuniis ſanctificandos eſſe *Cyprian. l.4. ep.7.* Quod hodie etiam geritur , ut per exorciſtas voce humanâ & poteſtate divinâ flagelletur & uratur ac torqueatur Diabolus. *Et mox:* Cum ad aquam ſalutarem & ad baptiſmi ſanctificationem venitur, ſcire debemus & fidere, quia illis Diabolus opprimitur.

§. 94. *Synod. Carthagin.* circ. *Ann. Chr. 250.* ſtatuit ; ab Hæreticis tinctos rebaptizari & exorciſari debere. De Eccleſiâ Africanâ ſcribit *Opt. Milevit. l. IV.* Neminem fugit, quod homo omnis qui naſcitur , quamvis de parentibus Chriſtianis naſcatur, ſine ſpiritu mundi eſſe non poſſit , quem neceſſe ſit ante ſalutare lavacrum ab homine excludi atque ſeparari. Hoc exorciſmus operatur, & per illum Spiritus immundus depellitur , ac in loca deſerta fugatur. *Aug. l. 1. adv. Julian.* Profectò exorcizatus & exſufflatus es, ut à poteſtate erutus tenebrarum , in regnum Chriſti transferreris. *Id. l. II. de Nupt. c 7. adv. Julian. Pelagian.* hic accuſat Eccleſiam, toto Orbe diffuſam , in quâ Ubiq; omnes batiſandi infantuli non ob aliud exſufflantur, niſi ut ab iis Princeps mundi mittatur foràs. Et iterum *l. 1. de ſymbol. c. 1.* Parvuli exſufflantur & exorciſantur, ut pellatur ab eis Diabolus, poteſtas inimica, quæ decepit homines , ut poſſideret homines.

§. 95. Baptizandi in Eccleſiâ Veterum , ut ex *Chryſoſt.* patet, jubebantur recitare illa verba Symboli ; Πιςεύω εἰς ἀνάςασιν νεκρῶν, καὶ ταύτῃ πίςει ἐβαπτίζοντο εἰς τὴν πηγὴν τοῦ σωτηρίου ὕδατος. *Chryſoſt.* Hæc eſt veterum quorundam opinio, qui illud βαπτιζόμενοι explicant ; ἐξομολογοῦντες ὑπὲρ τῶν νεκρῶν. *Profitentes de Mortuis.* Alii PP. explicant ; Renunciando ſeculo , tanquam ſi in hoc Mundo non eſſent , h. e. Naturâ viventes, profeſſione mortui. Alii ad Clinicorum Baptiſmum alludi putant, qui ἐν τῇ κλίνῃ morti vicini baptizabantur. *Cyprian. ad Fortunat.* Baptiſma quod nos de Mundo recedentes ſtatim Deo copulat.

§. 96. Hi clinici Trium generum occurunt : 1. Gentiles in morbis baptiſmum, dum ad Chriſtum ſe convertunt , expetentes. 2. Catechumeni , ante mortem. 3. Et qui jam erant profeſſi Chri-

ſtiani

ſtiani. Hi periclitati de vitâ in lecto ſuo baptiſabantur .Epiphan. Hær. XXVIII. τοῦ λυτροῦ ἀξίους dicit morti vicinos, ſi fuerint ὁ-κατηχυμένοι. Alii datâ operâ Baptiſmum differebant in vitæ terminum ex pravo intellectu. *Ep. ad Heb. VI. 4.* Si Conſtantinus Imp. ab Euſebio Nicomediæ vicinus morti eſt baptizatus. *Euſeb. l. IV.* de Vitâ illius. cap.LXII.Tertullian. c. VI. de pœn.dicit; Hos ſibi commeatum facere deliquendi. *Cyprian. de Mortal. Baptismi* hujus petitionem appellat Commeatus Precationem. Commeatus autem ſunt literæ dimiſſoriæ militibus datæ. Liv. l.XXX. Et Pand. de re mil. leg. I. §. 12. Cod. de Commeatu. *V. Boſium c. 3. de Clinicis ex profeſſo.*

§. 97. Hoc *Nazianzen. Orat. de Bapt.* improbat; βαπτιζώμεθα σήμερον, ἵνα μὴ αὔριον ὑπὸ βίας μείζονος ἀναγκασθῶμεν.

§. 98. Marcionitæ ex *1. Cor. 15. 29.* cum quis apud ipſos obit, unum aliquem ſub mortui lectum recondunt, mortuum circumſtant, alloquiuntur, rogant; εἰ ἐθέλοιτο βαπτισθῆναι. Tum cùm nihil reſpondet, is qui ſubtus latet pro illo reſpondet; θέλω βαπτισθῆναι. Hunc pro mortuo baptizant, παίζοντες ὡς ἐν θεάτρῳ ait Chryſoſt. in h.l.

§. 99. *Can. VI. Carthag. III.* Placuit, ut Corporibus defunctorum Euchariſtia non detur. Et cavendum eſt, ne mortuos baptizari poſſe Fratrum infirmitas credat, quibus nec in Euchariſtiam dare licitum eſt.

§. 100. Alii PP. explicant ſuper ſepulcris Mortuorum. Antiquo enim more receptum putant, ut ſuper ſepulcris ſedentes in genibus baptizarentur, ita ut ipsâ etiam ceremoniâ Reſurrectionem confiterentur. Quo & reſpexiſſe videtur *Chryſoſt. Hom. I. in Act. Ap.* reprehendens eos, qui ὕδωρ εἰς τοὺς νεκροὺς, τὰ ἅγια εἰς γῆν ἀπορρίπτουσι.

§. 101. *Chryſoſt. Tom. III.* ritum eorum, qui ſe pro defunctis baptizabant, ſic deſcribit: ἐπειδάν τις κατηχούμενος ἀπέλθῃ τὸν ζῶντα ὑπὸ τὴν κλίνην τοῦ τετελευτηκότος κρύψαντες προσίασι τῷ νεκρῷ καὶ πυνθάνονται, εἰ βούλοιτο λαβεῖν τὸ βάπτισμα.

 εἶτα

εἶτα ἐκείνου μηδὲν ἀποκρινομένου ὁ κεκρυμμένος κάτωθεν ἀντ' ἐκείνου φησὶν ὅτι δὴ βούλοιτο βαπτισθῆναι, καὶ οὕτω βαπτίζουσιν αὐτὸν ἀντὶ τοῦ ἀπελθόντος.

§. 102. *Tertull. Reſurr. cap. XLVIII.* Si & Baptizantur quidam pro mortuis, videbimus an ratione. Certè illâ præſumtione hoc eos inſtituiſſe contendit, quâ alii etiam Carni Vicarium baptiſma profuturum exiſtimarent ad ſpem reſurrectionis, quæ niſi corporalis, non aliàs ſic baptismate corporali obligaretur.

§. 103. *Auctor Comm. in Epiſt. Paul. in h. l.* cenſet Apoſtolum iſtum morem tetigiſſe, inquiens: Exemplum eorum ſubjicit, qui tam ſecuri erant de futurâ reſurrectione, ut etiam pro mortuis baptizarentur, ſi quem forte mors præveniſſet, timentes ne aut malè aut non reſurgeret, qui baptizatus non fuerat, verius nomine mortui tingebatur. W*alafrid. ſtrabo de reb. Eccleſ. cap. XXVI.* Primis prædicationis Evangelicæ temporibus tanti fervoris quidam in divinâ credulitate referuntur fuiſſe, ut pro quibusdam chariſſimis ante annunciationem veritatis vel baptismi perceptionem, & defunctis baptizari ſtuderent. Quod Apoſtolus Paulus ad aſtruendam reſurrectionis fidem commemorat. Quia, niſi crederentur reſurrecturi, ſtultum erat pro eis, qui jam non exiſterent laborare.

§. 104. *Chryſoſt. in h. l. & Peluſiot. l. 1. ep. CCXXI.* explicant ὑπὲρ νεκρῶν per ὑπὲρ τῶν σωμάτων. *Theophyl. in h. l.* de baptizatis in genere accipit, inquiens: οἱ μέλλοντες βαπτισθῆναι πάντες ἀπαγγέλλουσι τὸ σύμβολον τῆς πίστεως, ἐν τούτῳ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τοῦτο πρόκειται; πιστεύω εἰς ἀνάστασιν νεκρῶν. Dixit igitur Apoſtolus; ὅτι οἱ πιστεύοντες ὅτι ἔσται ἀνάστασις νεκρῶν σωμάτων καὶ βαπτισθέντες ἐπὶ
τι ποιήσουσιν ἀπατηθέντες; τί δὲ ὅλως καὶ βαπτίζονται ἄνθρωποι ὑπὲρ ἀναστάσεως εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; *Photius* clarius: ὑπὲρ τῶν νεκρῶν explicat: οὓς ὑμεῖς διὰ τῆς ἰδίας δόξης ἀϊδίους νεκροὺς ἀπεφήνατε. Τί οὖν βαπτίζεσθε ὑπὲρ ὑμῶν τῶν μηκέτι ἀνακειμένων καθ' ὑμᾶς, ut vos docetis. ἀλλ' ἀεὶ νεκρῶν ἐσομένων.

In

In tertiâ autem Perſonâ loquitur, ne eos nimis acriter objurgare videatur, ἵνα μὴ πλέον καθαφάμενος εἰς λέσηται, inquit idem. *Epiphan. hær. XXVII. §. VI.* ait: παράδοσις πράγμα ἦλθεν εἰς ἡμᾶς, ὡς τινῶν μὲν παρ᾽ αὐτοῖς προφθηνόντων τελευτῆσαι ἄνευ βαπτίσματος, ἄλλους ἀντ᾽ αὐτῶν εἰς ὄνομα ἐκείνων βαπτίζεσθαι ὑπὲρ τοῦ μὴ ἐν ἀναστάσει αὐτοὺς δίκην δοῦναι τιμωρίας, βάπτισμα μὴ εἰληφότος. *Et inquit:* Τούτου ἕνεκα ἡ παράδοσις φησὶ τὸν αὐτὸν ἅγιον Ἀπόστολον εἰρηκέναι, hæc hujus loci verba. Vult ergo, ut *Tertullian. l. contr. Marcion. & de Reſurrect.* Baptizandos ſe curaſſe alios pro defunctis ſine baptiſmo, & hoc Apoſtolos in argumentum adducere.

§. 105. NOTA. Baptiſmus Chriſti & Johannis differunt, ſed ratione temporis. Nam Lex & Prophetæ usquè ad Joannem, Matth. XI. Non igitur pertinet miniſterium Joannis ad V.T. nec tamen erat ἁπλῶς N.T. ut qui prænunciabat Meſſiam, non qui veniſſet, ſed qui venturus eſſet, ut Matt.3. ait; Quod non incarnationis, ſed miniſterii ratione intelligendum. Erat itaquè Baptiſmus Joannis ejus temporis, in quo & Vetus deſineret, & Novum inciperet Teſtamentum. Hinc *Tertull. adv. Marc. l. IV. c. 33.* appellat illum; Limitem conſtitutum inter Vetera & Nova, ad quem deſineret Judaiſmus, & à quo inciperet Chriſtianismus. *Nazianz. orat. XXXIX.* παλαιᾶς καὶ νέας μεσίτην appellat. Magis tamen ad N. quàm ad V. T. pertinebat. Nam πρόδρομος rectè ex Rege & cum Rege eo cenſetur, quem præcurrit. Unde Baptiſmus Joannis à Juſtin. M. Quæſt. ad Orthod. vocatur προοίμιον τοῦ εὐαγγελίου τῆς χάριτος. Et Bellarm. l. 1. de Bapt. c. 19. ex Thomâ refert, Baptiſma Joannis non pertinuiſſe ad legem Veterem, ſed potius ad novam. 2. Differunt, quod Baptiſmus Joannis à DEO quidem erat, ſed non à Chriſto, niſi quatenus idem eſt naturâ cum Patre & Sp. S. Aſt Baptiſmus Apoſtolorum eſt à Chriſto ut Mediatore in terris promulgatus. 3. Cum Baptiſmate Chriſti conjunctus erat.

§. 106. *Joh. 13. 10.* Veteres hinc probant, Baptiſmum non

 eſſe

eſſe iterandum. Optat. Milev. l. IV. Chriſtus dicit: Qui ſemel lotus eſt, non habet neceſſitatem lavandi. Tu repabtizando iterum lavas? Non eſt hoc contemnere diſciplinam? *Auguſtin. l. 2. contr. Donat. c. 14.* Quid ſit pernicioſius, utrum omnino non baptizari, an rebaptizari, judicare difficile eſt. Invenio de utraq; re domini ſententiam. Nam & Petro dixit: Qui lotus eſt, non habet neceſſitatem iterum lavandi: Et Nicodemo: Niſi quis renatus fuerit. &c. Et *Fulgent. de Fide ad Petrum cap. XXXVI.* Baptiſma etſi ab hæreticis adminiſtratum, modò in nomine Patris, Filii & Spiritus S. fuerit datum, nullatenus iterandum eſt. Salvator enim dicit: Qui ſemel lotus eſt, non indiget, niſi ut pedes lavet. Sed hæc ratio infirma eſt, quia etiam multi poſt baptismum denuo polluunt ſe peccatis, quales ſaltim prorſus eſſe immundos ſalendum, eoq; ſi pœnitentiâ ducantur, rebaptizandos eſſe, imperitus poſſet arbitrari. Nam iterum immundos, non eſſe iterum baptizandos, nullis fidiculis ex h. l. extorqueri poteſt.

§. 107. *Tertull. l. contr. Marc. cap. 18.* Iteratio Baptiſmo non competit. Et de Pud. C. XVI. denuò ablui non licet. Et de *Bapt. c. XV.* Semel lavacrum inimus, ſemel delicta diluuntur, quia ea iterari non oportet. Et de Hæreticorum baptismo *ait lib. de Præſcript. c. XII.* Nemo ab eo illuminatur, à quo contenebratur. Ideoquè & ejus ætate rebaptizati hæretici. De *Pud. c. XIX.* Hæreticus per baptiſma veritatis utroq; homine purgatus admittitur. *Cyprian. ep. LXX. LXXI. LXXIII.* hæreticorum baptiſmum invalidum eſſe oſtendit, & rebaptizandos quos illi baptizaverunt. Et *quia Ep. LXIII.* fatebatur, baptiſmum iterari non poſſe, *Ep. LXXI.* dicit; Nos dicimus, eos qui inde veniunt, non rebaptizari apud nos, ſed baptizari. His Cypriani Epiſtolis oppoſuit *Auguſtin. contr. donat. de Bapt. libb.* quibus ea argumenta refellit, & contrà ſentit.

§. 108. Sciendum prætereà, quod ante annos circiter M. & ccc. Cæpit in Aſia & AfricâError, quòd non rata ſint Sacramenta ab hæreticis data. De Aſiaticis refert Euſebius l. VII. hiſt. cap. VI. de Africanis lib. eodem cap. 2. Et ex Auguſtino diſcitur *de Bapt. L. 7.* ubi indicat, Auctorem hujus fuiſſe Agrippinum Epiſ. Car-

thag.

thag. cujus ſucceſſor fuit Cyprianus. Sub illo Agrippino Tertullianus eſt initatus, docente Pamelio.

§. 190. *Synod Nic. I. Can. XIX.* & ejusd. citatis *Laodic. Can. VIII.* & *Arelatens. 2. Can. XVII.* Paulianiſtas & Cathaphrygas baptiſari debere definit, quibus addit *Conſtantinopol. II. Can. VII.* Eunomianos, Sabellianos, Galatas. Et *Tertull. VI.* Manichæos, Valentinanos, Marcioniſtas. &c.

§. 110. Nam Cataphryges & Pauliniſtæ non baptizabant in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs S. ut ſcribit *Innocent. l. Epiſt. XXII.* Eunomiani etiam non baptizant in nomine Trinitatis, ſed in mortem domini, ut memorat *Socrat. l. V. c. XXIII.* Et Arriani baptiſabant in nomine Patris per Filium in Spir. S. ut habet *Nicephor. l. XIII. hiſt. c. XXXV.* De quodam Deuterio Arriano Epiſcopo, cui hoc modo baptizare volenti, Aqua continuò divinitus ſubtracta eſt.

§. 111. Tertulliani ævo potiſſimum florebant Hermogeniani, quos eosdem cum Praxeaniſtis & Pauliniſtis fuiſſe tradit *Auguſtin. de Hæres. Cap. XLI. XLIV.* & Cathaphrygæ, Valentiniani, & Marcionitæ & Appellatiani & Quintillianiſtæ, de quibus omnibus ait *de Præſcript. c. 12.* Omnia apud illos ſunt extranea & contraria noſtræ Veritati. *Et de Bapt. c. XV.* Non idem Deus eſt nobis & illis, nec idem Chriſtus, ideo nec Baptiſmus unus, quia non idem.

§. 112. Quod conſtat de Hermogenianis, Praxeaniſtis, Cathaphrygis, Quintillianiſtis, qui aut unicam agnoſcebant in Deitate perſonam, aut Patripaſſiani fuerunt. De Marcionitis, Valentinianis, Apellatianis ipſe Auguſtinus *dubitat c. XV. De Bapt.* an verbis Evangelicis in Nomine Patris & Fil. & Spir. S. baptiſaverint, eò quod de Deo & Chriſto malè ſenſerint. Quare, *inquit*, de Paulianis, nobis credere licet, Eos regulam Baptiſmi non tenuiſſe. Ideoq; *Auguſt. contr. Donat. Cap. XVIII.* Cyprianum adfirmat ſolum venialiter peccaſſe & ſalvâ Caritate. *& Ep. XLVIII.* ſuſpicatur Cyprianum retractaſſe ſententiam ſuam. Ipſe enim *Cyprianus ait ep. LXXIII.* Nemini ſe præſcribere aut præjudicare. Et *Hieron. adv. Lucifer.* eundem Cyprianum excuſat, quia non edidit

Digitized by Google

mel pro nobis mortuus eſt. *Damaſcen. Orthod. Fid. l. IV. c. X.* ὥσπερ ἅπαξ ἐπλέσθη ὁ Κύριος θάνατον, οὕτω καὶ ἅπαξ δεῖ βαπτίζεσθαι. Unde & rebaptizationem eſſe ἀνασταύρωσιν Χριστοῦ. II. *Ex h. l. Johann. XIII. v. X.* id probant, ut vidimus. III. Ex *Heb. VI. 4. Ambroſ. l. 2. de Pœnit. cap. II. Epiphan. hæreſ. 89. Hieron. contr. Jovin. l. II. Cyrill. in Joann. l. V. c. 17.* Et in hunc locum *Joh. XIII. Chryſoſt. Oecum. Theophyl. Sedul. Primaſius.* IV. Ex Eph. IV. ubi dicitur; Unum baptiſma. Cyrill. Hieros. Catech. præfat. & Leo Papa Gratian. Decret. de Conſecrat. Diſt. IV. Can. Non licet. Hugo l. II. de Sacr. c. XIII. Part. VI. Quod ergò Unum eſt, geminari non poteſt.

§. 117. Sed tamen apud *Oſor. l. IX. de reb. Emanuel.* Æthiophica Eccleſia die Epiphaniæ quotannis baptizat, ut illi ajunt, in μνημόσυνον baptiſmi Chriſto illo die collati.

§. 118. Marcionitæ tertiari Baptiſmum poſſe docebant, ὅτι ἔξεστιν ἕως τριῶν λουτρῶν εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν δίδοσθαι, inquit *Epiphan. hær. XCII.*

§. 119. *Auguſtin. in Joann. Tract. XI.* etiam hoc argumento utitur: Quomodo uterus non poteſt repeti, ſic nec baptiſmus. *Et Tr. XII. in Joann.* Regeneratio ſpiritualis una eſt, ſicut generatio Carnalis una eſt.

§. 120. Verè autem Eccleſia rebaptizabat Hæreticos. *Cyrill. Præfat. Catech.* ΜΟΝΟΙ οἱ αἱρετικοὶ ἀναβαπτίζονται, ἐπειδὴ πρότερον οὐκ ἦν βάπτισμα.

§. 121. Et ſic Donatiſtæ & Novatiani rebaptizabant Catholicos, dicente Auguſtino ad Quod vult Deum. *hær. LXIX.* Audent etiam rebaptizare Catholicos.

§. 122. Et Arriani *Auguſt. hær. XLIX.* Rebaptizari ab Arrianis Catholicos novimus.

§. 123. Et Aëtiani. *Epiph. hær. LXXVI. de Eunomio:* ἀναβαπτίζει τοὺς ἤδη βαπτισθέντας.

§. 124. Honor. & Theodoſ. Impp. *lib. 1. tit. VI. C. Ne S. bapt. iter. id vetant:* Si quis rebaptizare quempiam de miniſtris

H Catholi-

Digitized by Google

Catholicæ ſectæ fuerit detectus, unà cum eo, qui Piaculare crimen commiſit, & hic, cui perſvaſum ſit, ultimo ſuplicio percellatur.

§. 125. Quæ de Cypriano ſuprà diximus, non ſola ille docuit. Nam & quod ipſe in Africâ, id Firmilianus in Aſiâ, & in Ægypto Dion. Alexandr. Et quatuor Synodi Africanæ, & Sconienſis, Synadica & aliæ multæ approbârunt. Quibus ſe oppoſuit Stephanus Rom. Epiſcop. qui Firmilianum & ejus ſocios communione ſuâ ſecrevit, *ὡς οὐδὲ ἐκείνοις κοινωνήσων*, inquit, Dionyſ. Alex. Epiſt. ad Xyſt. *ἐπειδὴ τοὺς αἱρετικοὺς ἀναβαπτίζουσι*. Dionyſio hoc non placuit, qui eum epiſtolâ ideò monuit, ut illius ſucceſſorem Xyſtum, ad quem dicit: *σκόπει τὸ μέγεθος τοῦ πράγματος*.

§. 126. *Stephan. ep. ad Cyprian. ait*; Nihil innovetur, niſi quod traditum eſt, ut manus illi imponatur in pœnitentiam.

§. 127. Et hoc ſecuti ſunt poſteriores *Euſeb. hiſt. l. 7. c. 2.* *παλαιοῦ κεκρατηκότος ἔθους ἐπὶ τῶν τοιούτων* (hæreticos dicit converſos) *Μόνῃ χρῆσθαι τῇ διὰ χειρῶν ἐπιθέσεως εὐχῇ*. *Vincent. Lerin. Comm. ſui cap. IX.* ait: Agrippinum primum, contra Divinum Canonem, contta univerſalis Eccleſiæ regulam, contra morem ac inſtituta majorum rebaptizandum eſſe cenſebat.

§. 128. Aliquos tamen, ut ſupra dicimus, Hæreticos, rebaptizabant Eccleſia converſos. 1. De Catharis. *Concil. Nicen. can. VIII. & de* Pauliniſtis Canon. XIX. *ὅρος ἐκτέθειται, ἀναβαπτίζεσθαι αὐτοὺς ἐξ ἅπαντος*. *Concil. Laodicen. canon. VI.* Novatianos, Quartadecimanos, Photinianos ſine baptiſmo recipit *κοινωνεῖν τῷ μυστηρίῳ ἁγίῳ*. *At Can. XIIX.* Montaniſtas ſeu Phrygas *μετὰ πάσης ἐπιμελείας* jubet *κατηχεῖσθαι καὶ βαπτίζεσθαι*. Ann. CCCLXIV.

§. 129. *Concil. Conſtantinopol. 1. Canon. VII.* rebaptizari vetat Arianos, Macedonianos, Sabbatianos, Novatianos, Quartadecimanos, & Apollinariſtas. Jubet autem, Cathaphrygas ſeu Montaniſtas, Sabellianos, &c

§. 130. *Theodor. Studites Ann. 1317. Epiſt. ad Naucrat.* apud Balſamon. ita recitat: *Τριχῇ διῄρηται τὸ θεώρημα. βαπτίζονται μὲν γὰρ* Marcionitæ, Taſcodrugi, Manichæi *καὶ οἱ σύστοιχοι αὐτῶν*

αὐτῶν ὁμοῦ ἕως τῶν Μελχισεδεκιτῶν, Hæreſes XXX. ap. Epiphan. cujus mentio ante erat ſacta. χρίονται δὲ μύρῳ ἁγίῳ. Ungantur tantum Quartadecimanii, Novatiani, Ariani, Macedoniani, Apollinariſtæ ὁμοῦ πέντε, quinquè hæreſes. Οἱ δὲ μήτε βαπτιζόμενοι μήτε χριόμενοι ἀλλὰ μόνον ἀναθεματίζοντες τὴν ἰδίαν καὶ πᾶσαν ἄλλην αἵρεσιν Meletiani, Neſtoriani, Eutychiani καὶ οἱ τούτων ὁμόστοιχοι. Hi non unguntur nec baptizantur, ſed tantum hæreſin ſuam & aliorum anathematizant.

§. Joh. 3.4,5. De Neceſſitate Baptiſmi. *Nazianz. Orat.* 40. De Infantibus ante baptiſmam mortuis cenſet: μήτε δοξασθήσεσθαι, μήτε κολασθήσεσθαι παρὰ τοῦ δικαίου κριτοῦ, ὡς ἀσφραγίστους μὲν ἀπονήρους δὲ ἀλλὰ παθόντας μᾶλλον τὴν ζημίαν ἢ δράσαντας. Quod rejecit *Auguſtinus* & alii. Clem. conſtit. Apoſt. lib. c.16. contra dilationem & contemtum Baptiſmi ſtatuit: ὁ δὲ ἐκ καταφρονήσεως μὴ βουλόμενος βαπτισθῆναι ὡς ἄπιστος κατακριθήσεται: & tum recitat h. l. contra dilationem h. m. ὁ δὲ λέγων, ὅταν τελευτῶ, βαπτίζομαι ἵνα μὴ ἁμαρτήσω καὶ ῥυπανῶ τὸ βάπτισμα, ἕως ἄγνοιαν ἔχει θεοῦ καὶ τῆς ἑαυτοῦ φύσεως ἐπιλήσμων τυγχάνει, μὴ ἀναβάλλου γὰρ ἐπιστρέψαι πρὸς κύριον. &c. Βαπτίζετε δὲ ὑμῶν τὰ νήπια - - ἄφετε γὰρ φησὶ τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός με &c. Hinc *Theodoret. Epiſt. divin. decret.* τὰ βρέφη βαπτίζομεν, οὐδέπω τὴν ἁμαρτίας γευσάμενα. *Chryſoſtom. l. III. Epiſt. CXCV.* quæſitus eſt, quare τὰ βρέφη ἀναμάρτητα ὄντα βαπτίζεται.

§. 132. Infantibus non baptizatis ſubvenire extraordinariam DEI bonitatem ſtatuunt, *Athan. s. Auctor Quæſt. ad Antioch. Nazianz. de s. Baptiſ. &* Scholiaſt. ejus Nicetas. Gerſon in Orat. habitâ in Conc. Conſtant. *Biel & Cajetanus.* Sed & *Auguſtinus* ante certamen *Pelagii lib. IV. de lib. Arbitr. c. XXIII.*

§. 133. Multi alii *Vett. P. P.* infantes, qui citra baptiſmum deceſſerunt, moti hoc loco adjudicarunt damnatis. *Cyrill. Catecheſ. III.* Auguſtin. Ep. CXXVI. de Anim. l. 1. c. 9. l. III. cap. XIII. Scriptor Hypognoſticon. lib. V. Fulgent de Incarn. Et ad

Digitized by Google

P. Diacon. cap. III. & XXIX. Gregor. M. lib. IX. Moral. c. XVI, Contrà Bernhardus Ep. LXXVII. Petr. Bleſens. Serm. XXII. de SS. Trinit. Sufficit Spiritus & aqua, ſufficit Spiritus & ſangvis, Si A quam non excluſit contemtus religionis, ſed articulus neceſſitatis: ſufficit Spiritus ſolus, quia teſtimonium ipſius Pondus habet. *Serm. XXIV. Feſt. Jacob.* Sufficit Solus Spiritus, ubi articulus neceſſitatis aquam excluſit, nec contemtus religionis.

§. 134. *Auguſtin. Tom. I. Biblioth. P.P. Auctar.* Tunc impletur viſibiliter, cum myſterium baptiſmi non contemtus religionis ſed articulus neceſſitatis excludit.

§. 135. Tamen in Eccl. Primit. ex malè intellecto loco *Heb. VI. 4.* differebant baptiſmum ad finem vitæ. *Vid. ſupra ad 1. Cor. XV.* Sed Eccleſia neminem valuit privare, ne pænitentes quidem in mortis periculo. Vide infra de Pœnitentiâ.

§. 136. Horum duo erant genera vel, ſi mavis, Tria. Unum Catechumenorum & gentilium converſorum, qui morituri deſiderabant baptimum. *Epiphan. hær. XXVIII.* οἱ μέλλοντες τελευτᾷν ἐὰν ὦσι κατηχούμενοι ἐπὶ ταύτῃ τῇ ἐλπίδι πρὸ τῆς τελευτῆς τοῦ λουτροῦ καταξιοῦνται. *Concil. Eliberitan. Canon. XXXIX.* Gentiles ſi infirmitate deſideraverint ſibi manus imponi, ſi fuerit eorum aliquâ ex parte Chriſtiana vita, placuit eis manus imponi & fieri Chriſtianos: Alterum genus Chriſtianorum quidem erat, ſed qui ut dictum, ſtudio differebant baptiſmum, contra illos ſunt verba *Clem. l. VI. Conſt. cap. 15.* quæ recitavimus modò. Et *Nazianz. Orat. 40.* φοβῇ μὴ διαφθείρῃς τὸ χάρισμα καὶ διὰ τοῦτο ἀναβάλλῃ τὴν κάθαρσιν, i. e. Metuis ne gratiam amittas, ac proinde lavacri moram producis. Sic Conſtantius Conſt. Fil. ap. *Athanas. de Synod.* ἀποθνήσκων ἔδοξε βαπτισθῆναι.

§. 137. Puto & ex h. l. fluxiſſe opinionem Vett. quando Baptiſmum abſolutè neceſſarium putabant ad regenerationem & ſalutem. Ambroſ. lib. de his qui init. cap. 15. Credit Catechumenus, ſed niſi baptizetur remiſſionem peccatorum non poteſt obtinere, neq; gratiæ ſpiritualis munus haurire. Auguſtin. in Joann. Tract. XIII. Quantumcunquè Catechumenus, proficiat,

ad

adhuc ſarcinam iniquitatis portat, non illi dimittitur, niſi cum pervenerit ad baptiſmum. Sic & cæteri.

§. 138. Autor de fide ad Petr. c. III. Absque Sacramento Baptiſmatis, præter eos, qui in Eccleſiâ ſinè baptismate pro Chriſto ſangvinem ſundunt, nec regnum Cælorum poteſt quicquam accipere, nec vitam æternam. Auguſtin. de Eccl. Dogm. c. 84. Baptizatis TANTUM iter ſalutis eſſe credimus. Nullum Catechumenum, quamvis bonis operibus defunctum, vitam habere credimus, excepto Martyrio, ubi tota baptiſmi Sacramenta implentur.

§. 139. Interdum tamen de hâc ſeveritate remiſerunt. Ambroſ. Orat. de Obit. Valent. Jun. alloquens ejus ſorores: Hunc ſua pietas abluit & Voluntas. Nam amiſit gratiam, quam popoſcit.

§. 140. Act. 8. Pſ. 38. Immerſio illa ſuit. *Cyrill. Myſtag. catech. II.* εὐθὺς οὖν εἰσελθόντες ἀπεδύεσθε τὸν χιτῶνα. Hoc primum eſt, Exuitio veſtis. καὶ τοῦτο ἦν εἰκὼν τοῦ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον ἀποδύεσθαι σὺν ταῖς πράξεσιν. Porrò γυμνοὶ ἦτε, μιμούμενοι καὶ ἐν τούτῳ τὸν ἐπὶ σταυροῦ γυμνωθέντα χριστόν. Nuditas imitatio igitur Chriſti in cruce nudi. Sed idem mox aliud affert, γυμνοὶ ἦτε ἐν ὄψει πάντων. καὶ οὐκ ᾐσχύνεσθε. Jam quid deſignet illa Nuditas. Ἀληθῶς γὰρ μίμημα ἐφέρετε πρωτοπλάστου Ἀδάμ. Adami imitationem eſſe dicit in Paradiſo.

§. 141. Myſterium itaq; Exuendi veſtes erat, *Veterem exui hominem.* Chryſoſt. homil. VI. Coloſſ. 2. Ἀποδύεται νῦν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, καὶ πρὶν ἢ ἐπιβῆναι, οὕτως εὐκόλως ἀποδύεται, ὥσπερ τὰ ἱμάτια. Dionyſ. Hier. c. CXVI. Ritum baptiſmi Græcæ Eccleſiæ ſic pingit: Primò ἐπιτίθησιν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ τὴν χεῖρα Manûs impoſitio. καὶ σφραγισάμενος κελεύει ἀπογράψασθαι τοῖς ἱερεῦσι τὸν ἄνδρα καὶ τὸν ἀνάδοχον. Annotatio nominis tam baptizandi, quâm ſponſoris. Tum εὐχὴν ἱερὰν ποιεῖται, καὶ ταύτην ἁπάσης αὐτῷ τῆς ἐκκλησίας συμπληρωσάσης, Precatio. ὑπολύει μὲν αὐτὸν καὶ ἀπαμφιέννυσι διὰ τῶν λειτουργῶν. Exuendi ritus. Tunc κομίζουσι μὲν οἱ ἱερεῖς

τὸ τῆς χρίσεως ἁγίου ἐλαίου. Olei ſacri adlubitio. Jam quid ſignificet *τὸν προσιόντα τὴν προτέραν ζωὴν ἀπεκδύσασθαι ἢ παράδοσις,* Priore vitâ eum exui notat. Tum denique *γυμνὸν καὶ ἀνυπόδετον ἵστησι πρὸς δυσμὰς ἀφορῶντα.* Conſtituit eum verſus Occidentem.

§. 142. Sic & in Eccleſiâ Latina usque ad tempora Bernardi, ubi creſcente ſacerdotum & aliorum nequitiâ ſublatus eſt iſte ritus. *Zeno Veron. Invitat. II,* ad fontem : Gaudete, in fontem quidem NUDI demengitis, ſed æthereâ veſte induti, mox candidati inde ſurgitis. *Ambroſ. serm. X.* Ideo nudi in ſeculo naſcimur, nudi etiam accedimus ad lavacrum, ut nudi quoque & expediti ad Cœli januam properemus : *Anſelm. in Matth. III.* Ne quis fortè ab inferiori vel in conſpectu hominum denudari erubeſceret. *Bernard. ſerm. XLVI.* Ideo nudi naſcimur in hoc ſeculo, nudi etiam accedimus ad baptiſmum ; ut nudi & ſine impedimento perveniamus ad Cœlum.

§. 143. Sic & Infantes exuti. *Auctor Biblioth. P P. Ordo Roman. Cap. de die Sabb. S. Paſch.* Pontifex cum veſtiti fuerint, infantes, confirmet eos. Et mox : Et ſic veſtiuntur. Induti mox ordinatur. *Alcuin de divin. offic. c. 19.* Infantes poſtquam veſtiti fuerint, deportantur ad confirmandum ante Pontificem.

§. 144. Et fœminæ *Chryſ. Epiſt. ad Innocent. Pap.* Joann. Moſchus Prut. Spirit. c. IV. narrat de Conone Presbyt. quod ob tentationem non potuerit puellam NUDAM ſancto oleo inungere. Sed ad hoc ordinatæ *Διακονίσσαι* in plerisq; loeis.

§. 147. Et præterea etiam ſeorſim baptizatæ mulieres. Cyrill. Hieroſ. Præfat. Catech. *Ἄνδρες μετὰ ἀνδρῶν καὶ γυναῖκες μετὰ γυναικῶν.* *Aug. l XXII. de Civ. D. cap. VIII.* Innocentia religioſiſſima fœmina in mamillâ cancrum habebat. Admonetur inſomnis, ut in PARTE FEMINARUM obſervanti ad baptiſterum, quæcunqne illi baptizata primitùs occurriſſet, eundem locum ſigno Chriſti ſignaret. *Ordo Rom. cap. de Sabb. Sanct.* Baptizantur primò Maſculi, deinde Fœmine. *Gregor. M. & Alcuin. de Offic. Divin.* ſtant & Ordinantur maſculi ad dextram, fœminæ verò ad ſiniſtram.

§ 146.

§. 146. Tamen Adſperſio ſeu Ῥαντισμός, quo hodie utimur, occurrit etiam in Antiqq. Hiſtoriâ *de Martyr. Laurent.* narrat Lucillum ita baptizatum à Laurentio: Ut unus ex militibus nomine Romanus Urceum afferens cum Aqua oportunitatem captarit, qua cum offerret B. Laurentio, ut baptizaretur. Et cum exſpoliaſſet, eum, *Fudit* ſuper caput ejus. *Walafrid. ſrabo de reb. Eccleſ. cap. 27.* Notandum, non ſolùm mergendo, ſed etiam deſuper ſundendo multos fuiſſe baptizatos, & adhuc poſſe baptizari, ut in Paſſione B. Laurentii quendam Urceo allato legimus baptizatum. Hoc etiam ſolet evenire, quando provectiorum granditas corporum in minoribus vaſis hominem tingi non patitur. *Scotus Diſt. II. Qu. un. Artic. VII.* In baptiſmo aliquid eſt de eſſentia, ut Ablutio, aliud verò accidentarium, nempe, ut Ablutio hoc vel illo modo fiat. *Thom. Aquin. IV.* Cauſas offert, cur aliter quam merſione baptizari queat. I. eſt Magna baptizandorum multitudo. Act. 2, & 4. Altera eſt, Inopia Aquæ, ut qvando ad merſionem non ſufficit *Johan. 3. Pſ. 23.* Tertia eſt Languor baptizantis, ſuſtinere non valentis merſionem. Quarta eſt, Baptiſandi morbus, cui à merſione periculum poſſit imminere.

§. 147. Nam & olim adſperſos legimus in lecto morituros. *Euſeb. l. VI. cap. XLIII.* de Novato: Μὴ ἔξὸν ἦν τὸν ἐν κλίνῃ διὰ νόσον ΠΕΡΙΧΥΘΕΝΤΑ εἰς κλῆρόν τινα γενέσθαι. Et ibid. ἐν αὐτῇ τῇ κλίνῃ ᾗ ἔκειτο περιχυθεὶς τὸ βάπτισμα ἔλαβεν. Et addit dubitanter: εἴγε χρὴ λέγειν τὸν τοιοῦτον εἰληφέναι. Quæ habet & *Nicep l. VI. c. III.* Et apud. *Cyprian. Ep. LXXVI.* ad Magnum, quærentem, quid ipſi videatur de illis, qui in infirmitate gratiam Dei conſequũtur, an habendi ſint legitimi Chriſtiani, eò quòd non loti ſint aqua ſalutari ſed perfuſi. Reſpondit Cyprianus: In Sacramentis ſalutaribus, neceſſitate cogente & Deo indulgentiam largiente, totum Credentibus conferre divina Compendia. Nec quenquam movere debet, quod ADSPERGI vel PERFUNDI videantur ægri cum gratiam dominicam conſequuntur, quando Scriptura S. Ezech. XXXVI. 25. dicat: Adſpergam ſuper vos aquam mundam. *Hæc ille.*

§. 148. De Loco ſic occurrit: Olim extra Eccleſias in fontibus

tibus & fluminibus baptizabantuur. *Walaf. Strabo de Reb. Eccl. c. 26.* Sciendum, primò in fluviis & fontibus baptiſatos credentes. Deinde Βαπτιστήρια inventa, ſed extra Eccleſiam quoque. *Paulin. Ep. XII.* Tu verò etiam baptiſterium baſilicis duabus interpoſitum condidiſti. Tandem in parochialibus Eccleſiis conſtituta. De *Conſecr. Diſt. IV. c. 1960.*

§. 149. *Concilium Tolet. IV.* decrevit, ut SEMEL tantum fieret immerſio, Gregor. Rom. Pont. ait: Nos quod Tertio mergimus, Triduanæ ſepultutæ Sacramenta ſignamus. Et ait id Concil. Utrumque rectum (ſc. ſemel & ter mergere) Utrumq; irreprehenſibile habetur. Propter vitandum autem ſcandalum Schismatis Simplam teneamus merſionem. Tum adjicit: In aquas merſio Chriſti, quaſi ad inferos deſcenſio eſt, & rurſum ab Aquis emerſio, Reſurrectio eſt. Et de altero Trinitatis myſterio: Unitas Eſſentiæ, dum ſemel mergimus, demonſtratur; Trinitas, dum in nomine Pattis, Filii & Spiritûs S. baptizamus.

§. 150. *Athanaſ. Quæſt. XCIV.* τὸ καταδύσαι τὸ παιδίον ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ τρίτον καὶ ἀναδύσαι, τοῦ το δηλοῖ τὸν θάνατον καὶ τὴν τριήμερον ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ. *Cyrill. Hieroſ. Catech. II.* ideò τῶν τοῦ Χριστοῦ παθημάτων ἀντίτυπον nominat Baptiſmum. *Auguſtin. homil. XCI. de Temp.* Quando in ſalutari lavacro tertiò Chriſtiani merguntur, tunc Ægyptii i. e. originalia peccata vel actualia crimina quaſi rubro mari ſepeliuntur. *Theodoret. De Divin. decret. cap. de Bapt.* Ἀῤῥαβὼν γάρ ἐστι τῶν μελλόντων ἀγαθῶν καὶ τῆς ἐσομένης ἀναστάσεως τύπος. *Nazianz. Orat XL.* ἡ γέννησις ἐκ βαπτίσματος τὸ ἀπὸ γενέσεως κάλυμμα τέμνει καὶ πρὸς τὴν ἄνω ζωὴν ἐπανάγει. *Ambroſ. 5. Hilar. Diacon. in h. l.* Baptiſmus mors Peccati eſt, ut alia ſequatur nativitas, quæ corporis manente compagine, hominem mente innovat, ſepultâ omnium malorum actuum vetuſtate.

§. 151. *Act. X. 48.* Eccleſia antiqua frequentius Patris, & Filii, & Spir. S. meminit in Baptiſmo, ideoq; Ter merſit. *Ambroſ. l. 2. de ſacram. C. VII.* Interrogatus es; Credis in Deum Patrem Omnipotentem? Dixiſti credo: Et merſiſti h. e. Sepultus es. Iterum

Digitized by Google

rum interrogatus es; Credis in Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum & in Crucem ejus? Dixiſti; Credo, & merſiſti, ideo & Chriſto conſepultus es. Tertiò interogatus es; Credis & in Spiritum Sanctum? Dixiſti; Credo. Tertiò merſiſti, ut multiplicem lapſum ſuperioris ætatis abſolveret Trina confeſſio. *Dion. Hierar. c. II. Part. 2.* Ταῖς τρισὶ τῆς πλυμένης καταδύσεσι καὶ ἀναδύσεσι τὴν τρίωσιν θείας μακαριότητος ἐπιβοήσας ὑπόστασιν. *Ordo Rom. cap. De sabb. s.* Baptizant, ſanctam Trinitatem ſemel invocantes ita dicendo: Ego Baptizo te in nomine Patris; Et mergit ſemel. Et Filii; Et mergit iterum. Et Spiritûs S. Et mergit tertiò. *Gratian. De Conſ. Diſt. IV. Can LXXVI.* citat Auguſt. hæc: Poſtquam vos credere promiſiſtis Tertiò, capita veſtra in ſacro Fonte demerſimus: qui Ordo baptiſmatis duplici myſterii ſignificatione celebratur. Rectè enim Tertiò merſi eſtis, qui accepiſtis baptiſmum IN NOMINE JESU CHRISTI, qui etiam die tertiò reſurexit à mortuis. Illa enim tertiò repetita demerſio Typum Dominicæ exprimit ſepulturæ &c.

§. 152. Traditionem eſſe aſſerit *Baſil. de Sp. S. cap. XXVII.* τὸ δὲ τρὶς βαπτίζεσθαι πόθεν; ἀλλὰ δὲ ὅσα περὶ τὸ βάπτισμα, ἀποτάσσεσθαι τῷ Σατανᾷ ἐκ ποίας ἐστὶ γραφῆς; οὐκ ἐκ ἀδημοσιεύτου ταύτης καὶ ἀπορρήτου διδασκαλίας; Hieron. adv. Luciſ. An neſcis etiam Eccleſiarum hunc eſſe morem, ut baptizatis poſteà manus imponatur & ita invocetur Spirititus S.? Exigis, ubi ſcriptum ſit? In Actib. Apoſtolorum. Etiamſi ſcripturæ auctoritas non ſubeſſet, totius orbis in hanc partem conſenſus inſtar præcepti obtineret. Nam & multa quæ per Traditionem in Eccleſiâ obſervantur, autoritatem ſibi ſcriptæ Legis uſurpârunt. Velut in lavacro ter Caput mergitare.

§. 153. Alii Domini præceptum eſſe tradunt. ut Conſt. *Apoſt. Can. XLIX.* Gloſs. Gratian. putant ſemel immergentes dixiſſe; Baptizo Te in mortem Domini. Atque ob formulæ mutationem tales jubent deponi. *Chryſoſt. Hom. de Fid.* ὁ κύριος ἡμῶν ἐν τρισὶ καταδύσεσι τοῦ σώματος ἓν βάπτισμα τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς παραδέδωκε λέγων, πορευθέντες &c. *Pelag. Papa*

apud

apud Gratian. De conſ. Diſt. IV. Multi ſunt, qui in Nomine ſolummodò Chriſti unâ etiam immerſione ſe aſſerunt baptizare.

§. 154. *Greg. M.* Epiſt. ad Leandr. ſcribit, Hiſpaniæ Epiſcopos Ann. Iↄc. ſemel tantum merſiſſe. Cauſam addit, Quia nunc uſque huc ab Hæreticis (Arrianis) Infans in baptiſmate tertiò mergebatur, fiendum apud vos eſſe non cenſeo, ne dum merſiones numerant, Divinitatem dividant, dumque quod faciebant, faciunt, ſe morem veſtrum viciſſe glorientur. Ideo ſenſit *Concil. Tolet. IV. Can. V.* In Hiſpaniis quidam ſacerdotes Trinam, quidam ſimplicem merſionem faciunt. Et poſt citatum Gregor. M. addit: Propter vitandum Schiſmatis ſcandalum vel hæretici dogmatis uſum ſimplicem teneamus baptiſmi merſionem. Et ne cuiquam ſit dubium hujus ſimpli Myſterium Sacramenti videat IN EO mortem & reſurrectionem Chriſti ſignificari. Item videat IN EO UNITATEM divinitatis. &c. quod citat & Walaſ. Strabo lib. de Reb. Eccl. C. XXVI.

§. 155. *Ambroſ. l. 1. de Sp. S. c. IV.* Super illa Quæſt. Utrum quis baptizari poſſit in nomine Chriſti non tactâ mentione Patris aut Sp. S. ait hoc modo: Sicut qui benedicitur in Chriſto, benedicitur in nomine Patris, Fil. & Sp. S. quia unũ Nomẽ, poteſtas una; Ita etiã, ubi operatio aliqua divina aut Patris, aut Filii, aut Spiritus S. deſignatur, non ſolum ad Sp. S. ſed etiam ad Patrem refertur & Filium. Nec ſolum ad Patrem, ſed etiam ad Fil. & Sp. S. Denique & Æthiops Evnunchus Candacis baptizatus in Chriſto PLENUM myſterium conſecutus eſt. *Nicol. Pontif. Can. A quodam. De Cons. diſt. IV.* Si in nomine S. Trinitatis vel TANTUM in nomine Chriſti, ſicut in Actib. Apoſtolorum legitur, baptizati ſunt, unum quippe idemque eſt, ut *S. Ambroſius* exponit, Rebaptizari non debent. Sic & *Dominic. Sotus. IV. ſent. ſent. Diſt IV. Quæſt. Un. Art. VI. &c.*

§. 156. Qui tamen contrà docet ſtatuitque laudans illud *Didymi lib. II. de Sp. S.* Si quis ita baptizare conetur, ut UNUM ex prædictis nominibus omittat, ſc. Patris & Fil. & Sp. S. ſine Perfectione baptizabit. *Et illud Fulgentii:* Myſterium illud redemtionis nullo modo habetur, ſi Patris, & Fil. & Sp. S. nomen ſubtrahatur.

§. 157. *Wala-*

§. 157. *Walafrid ſtrabo. cap. XXVI.* de divin. offic : itidem : Celebratur ipſum baptiſma VERUM non niſi in nomine ſummæ Trinitatis. *Tertull. c. XIII. de Bapt.* Lex tingendi impoſita eſt & Forma præſcripta : Ite docete omnes Gentes, tingentes eas in nomine Patris & Fil. & Sp. S. *Auguſtin. l. VI. de Bapt. c. XXV.* Certa ſunt verba Evangelica, ſine quibus non poteſt conſecrari Baptiſmus.

§. 158. *Richard. IV. Sent. Diſt. III.* art. 2. qv. 2. neutram definit, ſed eum qui in nomine Chriſti eſt baptizatus, ſub conditione rebaptizandum ait. Et illuc inclinat *Sotus Diſt. III. Quæſt. 2. Cajetan. & Adrian. Quæſt. I. art. III. qv. 2.* rebaptizandum negant, dummodò ſit uſurpata formula idem ſignificans.

§. 159. Occurit & χειροθεσία in baptiſmo, quâ confirmabat Sacerdos factum ab alio vel in caſu neceſſitatis, vel ab hæretico baptiſmum. Sic *Leo ep. 79. c. 7.* de iis, per impoſitionem manuum confirmandi ſunt.

§. 160. *Et aug. lib. III. Cont. Don. c. 26.* non eſſe Sacramenti iterationem hanc χειροθεσίαν docet, ſed tantum orationem ſuper hominem. Sic ait : Manus impoſitio repeti poteſt. Quid enim eſt aliud niſi oratio ſuper hominem ?

§. 161. *1. Cor. 10. 2.* Rubrum mare eſſe typum Baptiſmi ex h. l. docent Patres. *Gregor. M. l. IX. ep. 89.* Si fatetur Ægyptios veraciter mortuos, fateatur neceſſe eſt, peccata in baptiſmate funditùs mori. Quia plus valet in abſolutione veritas, quam Umbra veritatis. *Hieron. Ep. ad Ocean. ep. XXCIII.* Pharao cum exercitu ſuo nolens populum Dei exire de Ægypto, in typo baptiſmatis ſuffocatur. *Greg. M. l. 9. ep. 301.* Maris rubri tranſitus figura ſancti baptiſmatis fuit, in quo hoſtes ſunt mortui. *Theodoret.* Illa erant noſtrorum typus, Mare enim imitabatur piſcinam ſ. lavacrum, Nubes, gratiam Spiritus, Moſes, ſacerdotem, Virga, crucem. Iſrael eos, qui baptizantur, Ægyptii, dæmones, Pharao erat imago diaboli.

§ 162. *Greg. Nyſſen. in vitâ Moſis :* Nube multi ante nos ſpiritus ſui gratiam ſignificari rectè aſſeverarunt. *Cyprian. ep. 78.* Pharao cum veniſſet ad aquam extinctus eſt ; Mare autem illud Sacramen-

Digitized by Google

ſacramentum Baptiſmi fuiſſe declarat Apoſtolus Paulus, & adducit hunc locum. Sic & *Origen. Homil. 6. Bernh. in Cantic. ſerm. XXXIX.* de mundo & ejus ſicco tranſitu in pietate exponunt.

BONA ECCLESIASTICA ET DONATIONES SACRÆ.

§. 1.

D*Ecimæ*. A Laicis non poſſideri debent. *Concil. Lateran. c. 7.* Has decimas ſub Epiſcopis fore cenſemus, ut ille, qui cæteris præeſt, omnibus juſtè diſtribuat, nec cuiquam perſonæ honorabilibus exhibeat, unde alii moveantur, ſed ſint omnia communia. V. M. Anton. de dominis l. 9. c. 2. ex profeſſo.

§. 2. Sic & *Innocent. II. Concil. Roman. Cap. XX.*

§. 3. *Ambroſ. ſerm. 1. de Quadrageſ.* Quid eſt fideliter decimas dare? Niſi ut nec pejus nec minus aliquando DEO offerat, aut de grano ſuo aut de vino ſuo, aut de fructibus arborum, &c.

§. 4. *Concil. Rothomag.* Quia modò multi inveniuntur, decimas dare nolentes, ſtatuimus ut admoneantur ſemel & ſecundo, & tertio, qui ſi non emendaverint, anathematis vinculo feriantur.

§. 5. *Concil. Moguntin. Et lib. III. LL. Longob. Tit. de Decim.* Decimas Deo & ejus ſacerdotibus dandas Abraham factis & Jacob promiſſis inſinuat, Dein Lex ſtatuit, & omnes ſancti Doctores commemorant.

§. 6. *Et id Concil.* Decimas à populo redimere vetat. Decimas, inquit, quas populus dare non vult, niſi quolibet munere ab eo redimantur, ab Epiſcopis prohibendum eſt, ne fiat.

§. 7. Porrò rebus hiſce Eccleſiaſticis diſponendis ordinat *Concil. Chalced. C. XXVI. Cauſ. XVI. qu. 7. c. 21. §. Quoniam.* Ut ſinguli Epiſcopi ſuos habeant Oeconomos; Placuit omnem Eccleſiam habentem Epiſcopum, habere etiam œcononum de Clero proprio, qui diſpenſet res Eccleſiaſticas ſecundum ſententiam Epiſcopi.

§. 8. Et

Digitized by Google

§. 8. Et ejusmodi *Oeconomi* debebant eſſe Clerici non Laici. *Concil. Hiſpal. II. Cap. IX.* Indecorum eſt Laicum eſſe vicarium Epiſcopi & ſeculares in Eccleſiâ judicare.

§. 9. Et *Eulal. Epiſcop. & Ep. II. Steph. l c. 9. & Decret. Paſchal. II. c. 16. q. VII. c. 25.* Laicis quamvis religioſis, nulla de Eccleſiaſticis facultatibus aliquid diſponendi legitur attributa facultas.

§. 10. *Pap. Calixt. c. d. §. ſi quis.* Laicum diſpoſitionem vel dominationem rerum Eccleſiaſticarum uſurpantem ſacrilegum eſſe judicat.

§. 11. Si quis Eccleſiam fundaverit, Nihil ſibi præ cæteris in eâ juris vindicet. *Gelaſ. Papa. c. 16. q. 7. c. 26. §. Pia mentes.*

§. 12. Hi fundatores ſi inopes eſſe cœperint, ab Eccleſiis iiſdem temporalis vitæ ſuffragia percipiant. *Leo IV. c. 16. l. cit. c. 29. Concil. Tolet. IV. c. 37.* S forte ipſi aut filii eorum redacti fuerint ad inopiam, ab eâdem Eccleſiâ ſuffragium vitæ pro temporis uſu percipiant.

§. 13 *Concil. Tolet. IX. C. I.* ſancit, ut hæredes fundatoris vel honeſtiores propinqui pro Eccleſiâ iſtâ ſollicitudinem gerant.

§. 14. Sic & de Monaſteriis. *Synod. Rom. c. 21.* Monaſterium vel Oratorium Canonicè conſtructum à dominio conſtructoris eo invito non auferatur. *Si & Gregor. Pap. l. 7. ind. I.* Monaſterium contra voluntatem fundatorum ab eorum diſpoſitione ad arbitrium ſuum ut quis debeat vindicare, rationis ordo non patitur.

§. 15. *Urban. Pap. II.* Decimas & Eccleſias à Laicis Monachi non ſuſcipiant ſine conſenſu Epiſcoporum.

§. 16. *Symmach. Papa Synod. Rom. III. c. VI.* quicunque prædium, Eccleſiæ vel exiguum, vel magnum, vel quidquam de jure Eccleſiæ alienare tentaverit, Honoris ſui amiſſione mutiletur.

§. 17. Neque ſemel donata Eccleſiæ redire ad privatos profanosve uſus poſſunt. *Gregor. Epiſt. 21. Lib. XI.* Ratio nulla permittit, ut propriis cujusquam Uſibus applicetur, quod pro communi utilitate datum eſſe cognoſcitur.

§. 18. Qui revocare voluerit ſemel datum, ſacrilegus habe-

 tur.

tur. *Ambroſ. l. 2. Pœnit. c. IX.* ſunt qui opes ſuas tumultuario mentis impulſu ubi Eccleſiæ contulerunt; revocandas putârunt. His nec prima merces rata eſt, nec ſecunda, quia prima judicium non habuit, & ſecunda habuit ſacrilegium.

§. 19. *Ita & Gregor. l. VIII. ep. 6.* ſacrilegium contra leges eſt, ſi quis quod locis venerabilibus relinquitur, ſuis tentaverit compendiis retinere.

§. 20. Et qui alienant facultates Eccleſiæ ſacrilegi ibidem cenſentur. Lucius Epiſc. *Ep. l. c. 6.* Omnes Eccleſiæ raptores & facultatum ejus alienatores à liminibus Sanctæ matris Eccleſiæ anathematizamus, & ſacrilegos eſſe judicamus.

§. 21. Similiter *XVII. q. 4. c. 6.* Si quis confinia Eccleſiarum confringere tentaverit, aut perſonam hominis vel bona ejus inde ſubtraxerit, excommunicetur.

§. 22. *Pius Pap. ep. 2.* Qui Eccleſiam Dei vaſtat, & ejus prædia & donaria ſpoliat & invadit, fit ſacrilegus.

§. 23. Pœna talis ſacrilegi ab *Urban. Ep. ad Epiſc. omn. cap. 2.* eſt ſtatuta iſta: Perpetua damnetur infamiâ, & carceri tradatur, aut exilio perpetuæ deportationis uratur.

§. 24. Qui ornamenta Eccleſiæ ſurripit, Judæ ſimilis æſtimabitur. *Clem ep. 2. ad Jacob. d. q. 4. c. 15. §. ſi fortè quiſpiam.*

§. 25. *Ibid. c. 16.* Pecunia Eccleſiaſtica furata vel rapta, reddatur in quadruplum. Si quis v. aliquid de miniſterio S. Eccleſiæ furatus fuerit, VII. annis pœniteat, ac tres in pane & aquâ.

§. 26. SACRILEGIUM. Itaque Joanne *Pap. c. 17. q. 4. c. 21.* ſcribente, fit (1.) Si quis infregerit Eccleſiam. (2.) vel XXX. Eccleſiaſticos paſſus, qui in circuitu Eccleſiæ fuerint, (3.) vel domos quæ intra prædictos paſſus fuerint, aliquid inde diripiendo vel auferendo. (4.) Si qui injuriam intulerit Clericis arma non ferentibus. (5.) vel monachis ſeu devotis Deo, omnibusq; Eccleſiaſticis perſonis. (6.) Sacrum auferendo de ſacro. (7.) vel non ſacrum de ſacro. (8.) vel ſacrum de non ſacro.

§. 27. *Et addit:* Qui hoc fecerit: ſciat ſe Communione privatum.

§. 28. Clerici non niſi pauperes bonis Eccleſiæ ſuſtentari debent. Hier. ad Damaſ. Qui a parentum bonis vel opib. ſuis ſuſtentari poſſunt,

Digitized by Google

poſſunt, ſi quod pauperum eſt accipiunt, Sacrilegium profectò committunt. Et *Proſp. de Vit. Contempl. l. 2. c. 9.* Qui ſua poſſidentes dari ſibi aliquid volunt, ſine grandi peccato ſuo, unde pauper victurus erat, non accipiunt.

§. 29. Res Eccleſiæ in Epiſcopi poteſtate erant. De quo *vide Tit. Epiſcopi*, prolixè. *Concil. Aurel. l. c. 17.* De his quæ parochiis in terris, vineis, municipiis, atque peculiis quicunque fideles obtulerint, omnia in Epiſcopi poteſtate conſiſtant. *Can. Ap. XL.* Epiſcopum ſancit, ἐξουσίαν ἔχειν τῶν τῆς ἐκκλησ. πραγμάτων, ἐπὶ τῶν χρημάτων ἐντέλλεσθαι, & πάντα διοικεῖσθαι.

§. 30. *Concil. Antioch. c. XXIV.* ſtatuit, τὰ τῆς ἐκκλησίας, τῇ ἐκκλησίᾳ φυλάττεσθαι δεῖν καλῶς ἔχειν.

§. 31. Epiſcopus nullâ Eccleſiaſticæ rationis neceſſitate compulſus vendens aliquid de rebus Eccleſiæ, officio ſuo S. honore privetur. *Capit. Martin. Bracar. XIV.*

§. 32. *Id. Can. XV.* Manifeſta debent eſſe, quæ ad Eccleſiam pertinent, his qui circa ipſos ſunt Prebyteris & Diaconis, ut ſi Epiſcopo contigerit inopinatus tranſitus, res Eccleſiæ nullo modo poſſint minui, neq; res propriæ Epiſcopi importunitatem patiantur pro rebus Eccleſiæ. Ut nec Eccleſia incurrat in damnum nec Epiſcopus in ſuis rebus pro rebus Eccleſiæ proſcribatur. *Quod Can. Apoſt. XL.* ita Græcè effert: ἔστω φανερὰ τὰ ἴδια τοῦ ἐπισκόπου πράγματα, καὶ φανερὰ τὰ κυριακά, ἵνα ἐξουσίαν ἔχῃ τῶν ἰδίων, τελευτῶν ὁ ἐπίσκοπος οἷς βούλεται καὶ ὡς βούλεται καταλεῖψαι, καὶ μὴ προφάσει τῶν ἐκκλησ. πραγμάτων διαπίπτειν τὰ τοῦ ἐπισκόπου. ἐσθ' ὅτε γυναῖκα (NB) καὶ παῖδας κεκτημένου, ἢ συγγενεῖς ἢ οἰκέτας. Δίκαιον γὰρ τοῦτο παρὰ τῷ θεῷ καὶ ἀνθρώποις τὸ μήτε τὴν ἐκκλησ. ζημίαν τινὰ ὑπομένειν ἀγνοίᾳ τῶν τοῦ ἐπισκόπου πραγμάτων, μήτε τὸν ἐπίσκοπον ἢ τοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς προφάσει τῆς ἐκκλησ. δημεύεσθαι.

§. 33. Sic & *Concil. Antioch. c. IV. & XLVIII.*

§. 34. Ipſe autem ſibi ex reb. Eccl. ſuiſq; neceſſaria ſumere poteſt. *Ibid. Can. XLI.* Apoſtol. Μεταλαμβάνειν δὲ καὶ αὐτὸν τῶν δεόν-

τ̃ δεόντων (εἴγε δέοιτο) εἰς τὰς ἀναγκαίας αὐτῷ χρείας. additq; ſundamentum ex *1. Cor. 15.* ἐπείπερ οὐδὲ στρατιῶται ἰδίοις ὀψωνίοις ὅπλα κατὰ πολεμίων ἐπιφέρονται.

§. 35. Aliàs in proprio Uſu habere res Eccl. Epiſcopo nulli liceat. *Synodus Rom. c. XVI. cit. C. XVII. q. V. I. c. 28.*

§. 36. Invaſoribus rerum Eccl. VII. annis pænitentia imponitur. *c. 12. q. 2. c. 17.*

§. 37. *De Alienatione rerum Eccleſiaſticarum.* Hactenus alienari res Eccleſiæ non poſſe, nec debere, audivimus. Reſtat videamus, Quando & quibus de cauſis alienari in jure Canon. permittatur.

§. 38. Laicus alienare poteſt, ſi decimas, quas ab unâ Eccleſiâ habet, alii Eccleſiæ donaverit. *c. cum Apoſt. 7. eod. c. Conf. c. 12. q. 2. & qu. 5* II. Si ædes ruinoſæ aut deſtructæ alienentur. *c. 10. q. 2.* Uſus fructus tantum rei Eccleſ. alienari poteſt *c. 10. q. 2.* Quod fallit. Clem. I. de reb. Eccleſ. non alien.

§. 39. Si Diſpenſatoribus Eccleſiarum liberisve eorum, cognatis vel affinibus alienatio ſit facta non valet.. *c. 10. q. 2. c.* Hujusmodi. *XVI. qu. 1. C. in canonibus* : Si peregrinis neceſſitate exigente largitio ſit facta, valet. *XVI. qu. I. c.* Poſſeſſiones. Servo Eccleſiæ, ſi quid Epiſcopus à ſe manu miſſo donaverit, valet. Quod probatur & diſtinguitur, *D. qu. 2. c. Si quos.*

§. 40. Ob æs alienum urgens res Eccleſiaſtica poteſt alienari. *C. 10. q. 2. C. 17. q. 4.* 2. In alimoniam pauperum alienatio valet. *C. 12. q. 2.* 3. In fabricam Eccleſiæ donatio facta valet. *C. 17. q. 4.* 4. Propter redemtionem captivorum res Eccleſiæ alienari valent. *C. 10. q. 2. c. 1. Cauſ. XII. q. 2. &c.*

§. 41. Permutatione quoq; alienari poſſunt. *c. 1. de reb. Eccleſ. alien. c. 10. q. 2. Cap. Hoc jus.* Non tamen ſpirituale cum temporali permutari poteſt. *C. ult. de rerum permut.*

§. 42. Per Tranſactionem alienari poteſt. *C. ſtatuimus. 2. c. Contingit. 3. De tranſact.*

§. 43. Si Eccleſiæ conditio per alienationem melior ſit facta, valet alienatio. *Cauſ. XII. qu. 2.*

§. 44. Si Epiſcopus ſolus alienationi conſenſerit, non valet.

C. 1. 7

Digitized by Google

c.17. q. 4. Sed requiritur Conſenſus capituli & ſolenne decretum; *C. 10. q. 2. C. 17. q. 4. Cap. Nullus res.*

§. 45. Reditus & oblationes fidelium in IV. Partes diviſæ ſunt. Una Epiſcopo, altera Clericis, Tertia Fabricis, Quarta Pauperibus & Peregrinis. Ut *ait Can. Apoſt. 40.* εἰς χρείας ἐπιξενουμένων ἀδελφῶν.

§. 46. *Cauſ. XII. q. 2. c. 31.* Ex Concil. Toletan. Quatuor iſtæ Portiones ſic dividuntur, ita ut *Prima* Reſtaurationibus attribuatur, *Secunda*, Clericis, *Tertia* pauperibus, *Quarta* Advenis.

§ 47. *Synod. Ancyr. c. 15.* ἀναβαλέσθαι τὸ κυριακὸν ſancit venditum ſine conſenſu Epiſcopi.

§. 48. *Concil. Aurel. III. c. XXIII.* id. repetit, addens pœnam: Degradetur Communione conceſsâ, & quod alienatum, ordinatione Epiſcopi revocetur.

§. 49. Clerici qui documenta Eccleſiæ ſupprimunt, aut negant, aut avertunt, Damnum illatum Eccleſiæ de propriis facultatibus reddant, ſancit *Aurel. Concil. c. 12. q. 2. c. XI.*

§. 50. *Id ſancit. Concil. Carth. 1. c. ult.* non licet τοῖς πρεσβυτέροις παρὰ γνώμην τῶν ἰδίων ἐπισκόπων πρᾶγμα τῆς ἐκκλησίας πιπράσκειν. Nec τοῖς ἐπισκόποις πιπράσκειν χωρία τῆς ἐκκλησίας, ἀγνοούσης τῆς συνόδου, ἢ τῶν ἰδίων πρεσβυτέρων. Ita Epiſcopus Synodi & conſenſu Presbyterorum & hi Epiſcopi conſenſu indigent.

§. 51. Qui oblationes defunctorum retinent & Eccleſiis tradere remorantur, ut infideles ſunt ab Eccleſiâ abjiciendi. *Concil. Vaſenſ. 1. cap. IV.*

§. 52. Et *Concil. Agathenſ. c. IV.*

§. 53. *Auguſt. Serm. 219. de Temp.* Decimæ ex debito requiruntur, & qui eas dare noluerit, res alienas invaſit. Dabis impio militi, quod non vis dare Sacerdoti.

§. 54. *Hieron. in C. 3. Tit.* Evangelizatorib. Chriſti in neceſſariis uſibus nolle tribuere, ſterilitatis eſt ſeipſum condemnare.

§ 55. Præſcriptione temporis omnia jura tolli, probat *Gratian. ex Concil. Chalced. Cap. XVII. & Sex. Synod. Cap. XXV.*

Ubi *αἱ ἀρχοικικαὶ παροικίαι ἢ αἱ ἐγχώριαι καθ᾽ ἐκκλησίαν ἑκάστην* S. ut alii leg. *ἐπαρχίαι* ei manere decernuntur immobiles, qui eas per XXX. annos gubernavit.

§. 56. Sic & *Gelas. Epiſt. ad Sir. c. 2.* Si facultates Eccleſiæ nec non Diæceſes ab aliquibus poſſidentur Epiſcopis jure ſibi vendicent, quod tricennalis lex concluſit.

§. 57. *Concil. Tolet. IV. c. 34.* Sicut Diæceſin alienam Tricennalis poſſeſſio tollit, ita territorii conventum non adimit. Sic & *Concil. Toletan. IX. c. 8. & III. c. 30. Bracar. II. c. 2. Antiochen. Cap. 21.*

§. 58. De agro Eccleſiaſtico & manſo & mancipiis, & decimis, & oblationibus fidelium nullus quenquam Presbyterum aliquem cenſum perſolvere cogat, ait *Concil. Pariſiens. & Meld. c. 63.*

§. 59. *Sic & Concil. Wormac. c. 50.* Presbyteri non de decimis neq; de oblationibus fidelium, non de domib. neq; de atriis, neque de hortis juxta Eccleſiam poſitis aliquod ſervitium faciant præter Eccleſiaſticum.

§. 60. Epiſcopi erant ſupremi Inſpectores bonorum. *de quo Vid. Tit. Clerici.* & Epiſcopi.

§. 61. *Juſtinian. Authent. Conſtit. CXXIII.* Jubemus ut omnes Epiſcopi pariter ac Presbyteri non tacito modo ſed clarâ voce, quæ à fideli populo exaudiatur, ſacram oblationem & Preces in Sancto Baptiſmo adhibitas celebrent, quo Majore inde Devotione in depromendis DEI laudibus audientium animi efferantur. *Et Innocent. III.* Quoniam in pleriſq; partibus intra eandem Civitatem atque Diæceſin, permixti ſunt populi diverſarum linguarum, habentes ſub unâ Fide varios ritus ac mores, diſtrictè præcipimus, ut Pontifices ejuſmodi civitatum provideant viros idoneos, qui ſecundum diverſitatem rituum & linguarum divina illis officia celebrent & Eccleſiaſtica Sacramenta eis miniſtrent.

§. 62. Anno tamen Domini DCCC. Carol. M. ordinem Latinæ Eccleſiæ minis & ſuppliciis introduxit.

§. 63. *Cantus Eccleſiæ.* In Eccleſiis vetuſtiſſimus eſt Cantus. *Plin. l. X Epiſtol.* de Chriſtianis agit, *inquiens:* Solitos eſſe ſtato die ante lucem convenire, carmenq; Chriſto qs. Deo dicere ſecum invi-

invicem. *Abogard Lugdun. de Vet. Rit. canend. in Eccl. inquit*: Sed & reverende Concilia Patrum decernunt, nequaquam Plebejos pſalmos in Eccleſiâ decantandos & nihil Poëticè compoſitum in divinis laudibus uſurpandum. *Auguſt.* Nolite cantare, niſi quod legiſtis eſſe cantandum.

§. 64. *Antiphona.* Reſpondebat tum cantantibus ſacerdotibus populus, quod Paulus *1. Cor. XIV.* appellat τὸ Ἀμὴν ἐρεῖν *Euſeb. l. 2. c. 17. Hiſt.* τ̃ ὕμνων τὰ ἀκροτελεύτια συνεξηχεῖν. *Juſtin. M. Apol. II. in fine,* ȣ̈ Sacerdote συντελέσαντος τὰς εὐχὰς καὶ τ̃ εὐχαριστίαν πᾶς ὁ παρὼν λαὸς ἐπευφημεῖ λέγων, Ἀμήν. Hoc dicitur P.P. Græcis, Ἀντίφωνα λέγειν *Auſon Poeta chriſtianus*, ut volunt nonnulli;

Conſona quum celebrans modulati carmina David,
Et reſponſuris ferit aëra vocibus AMEN.

Hieron. in Epiſt. ad Gal. l. 2. Ad ſimilitudinem cœleſtis tonitrui reboat AMEN.

§. 65. *Pſalmi* etiam in Monaſteriis canebantur. *Sulpic. Vit. Martin.* Relinquum noctis hymnis pſalmisq; conſumitur. Et *Paulinus* docet, jam tum temporis Pſalmos ibi decantari ſolitos:

\- - - - - Ocyus omnis
Turba ad conſvetos modulamia dulcia pſalmos
Advolat & ſanctis ſolatia quærit in hymnis.

Et lib. I. - - - - Cellamq; replevit
Et ſanctas cecinit concors Symphonia voces.

§. 66. *Sigebert. chron. ſcribit*: Damaſum Papam rogatu Hieronymi Pſalterium in Gallicanis Eccleſiis decantari inſtituiſſe.

§. 67. *Hinc Diſt. 21. cap. Cleros.* §. *Lector.* Pſalmiſtæ à pſalmis canendis vocati, quia canunt, ut excitent ad compunctionem animos audientium.

§. 68. *Diſt. 92. cap. Corde præcipitur*: Deo non voce, ſed corde cantandum. Nec in tragædorum modum guttur & fauces dulci modulamine linendæ ſunt, ut in Eccleſiâ Theatrales moduli audiantur & cantica, ſed in timore, in opere, in ſcientiâ ſcripturarum.

§. 69. *Ibid. cap. 2.* Cantandi officium Diaconi ſibi non uſurpent. Et c. III. ibid. Non licet in pulpito pſallere aut legere, niſi qui ab Epiſcopo ſunt ordinati.

§. 70. Quin & *c. 9. l. cit.* ſi quis presbyter aut Diaconus vel quilibet Clericus ad quotidianum pſallendi officium matutinis vel veſpertinis horis ad Eccleſiam non convenerit, deponatur Clero.

§. 71. *Hilar. in Pſ. LXV.* quod Græci dicunt Ἀντίφωνα λέγειν, vocat *Reſponſionem devotæ Concionis.*

§. 72. Notandum ſeculis prioribus integros ceciniſſe pſalmos Davidicos, donec demum *ſeculo Vto* in partes ſecti fuerunt, quæ διάψαλμοι & Διαψάλματα vocârunt. Quæ quidem ſectiones jam ante uſurpabantur in Legentium commodum, ſed in Eccleſiæ officium non erant receptæ. *Hinc Hilar. Pſ. 54. & 56. paſſim.*

§. 73. Diapſalmum & Diapſalma memorat.

§. 74. Et *optat. Milev. l. 4. citat.* Pſalmi XLIV. Diapſalma ſecundum.

§. 75. *Epiphan. Hær. 64.* vocat διαιρέσεις.

§. 76. *Ambroſ.* in *officio,* Pſalmulos. Sed hi verſiculi tantum ſunt.

§. 77. *Paulin. vit. Ambroſ.* Antiphonæ in Eccleſiâ Mediolanenſi celebrari primum cæperunt.

§. 78. *Seculo VIto,* Antiphona Græc. Eccleſ. fuit ſolennis κύριε ἐλέησον, κύριε εἰσάκουσον, quam populos ad ſingulas preces præeunte Miniſtro reſpondebat.

§. 79. *Marcus Anton. de Domin. l. 7. c. XII. §. 96.* ſic cenſet: Antiphonæ, Reſponſoria, Verſiculi, & ſimilia minuta, quæ, ut puto, cantus & modulationis gratia intermiſceri Lectioni ſolita fuerant, ad tollendum faſtidium & fideles alliciendos & in divinis laudibus detinendos, ubi muſicæ locus non eſt, non videntur Neceſſaria. Impediunt n. curſum piæ & utilis lectionis.

§. 80. In Eccleſiâ Vet. Matutinum hoc fuit officium. *Epiphan. Exp. Fid. n. XXIV.* ἑωθινοὶ τε ὕμνοι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διηνεκῶς γίνονται, καὶ προσευχαὶ ἑωθιναὶ καὶ λυχνικαὶ, ψαλμοὶ τε

πρὸ

προσευχαὶ. De Pſalmis *Lucernalibus Socrat. l. V. Cap. XXII.* ubi eas appellat Τὰς ἐν ταῖς λυχναψίαις εὐχάς. Additque in Cypro ac Cæſareæ Sabbato & Dominicâ ἀεὶ περὶ ἑσπέραν μετὰ τῆς λυχναψίας τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἐπισκόπων τὰς γραφὰς ἑρμηνεύειν. *Concil. Toletan. I. Can. IX.* Lucernarium nominat. Vetatque Profeſſas aut Viduas domi ſuæ antiphonam cum confeſſore vel ſervo ſuo facere abſente Epiſcopo vel presbytero. *Lucernarium* v. niſi in Eccleſiâ non legatur. De nonis & veſperis meminit *Laodic. Can. XVIII. Tertullian. lib. con. Pſych. Concil. Agathenſe Can: XXX.*

§. 81. In vitâ Damaſi legitur: Hic conſtituit, ut diu noctuque pſalmi canerentur per omnes Eccleſias.. Quod *Adam. à. Contzen* intelligendum docet, non de Primâ inſtitutione, ſed quod inſtitui curavit in Eccleſiis iſtis ubi nondum conſveverat.

§. 82. *Chryſoſt. in Pſalm. 41. Homil.* prolixè fructus pſallendi percenſet. *Concil. Tolet IV. Can. 2.* Unum orandi & Pſallendi retineri jubet. *Concil. Bracarenſ Can. X* Venetum *Can XV. Gerundenſe can. I. Epaunenſe Canon. IV. Senenſe Can. XVII.* Præcipimus, ut in Eccleſiis ſint muſici cantus diſtincti ac diſcreti, moventes cor ad devotionem Compunctionemque.

§. 83. *Concil. Mediolan V.* prolixè deſcribit ritus Rom. Eccleſiæ. *Concil. Baſileenſ Seſſ. XXI.* ſtatuit ſancta Synodus, ut in cunctis cathedralibus ac collegiatis Eccleſiis horis debitis, laudes divinæ Majeſtati NON CURSIM ac feſtinanter, ſed tractim & cum pausâ decenti præſertim in medio cujuslibet verſiculi pſalmorum reverenter ab omnibus perſolvantur.

§. 84. Admiſſi deinde & hymni Virorum Sanctorum. *Concil. Tolet. IV Can. 2.* approbat & recipit: Quia nonnulli hymni humano ſtudio in laudem DEI ac Apoſtolorum & Matyrum Triumfos compoſiti eſſe noſcuntur, nullus noſtrûm tales ulteriùs improbat, ſed pari modo in Galliciâ Hiſpaniâq; celebrent

§. 85. In hunc finem & Organa conceſſa. *Concil. Senenſ.* Provincias inquit: Organorum uſum Eccleſia à PP. ad cultum ſervitiumq; divinum recepit.

§. 86. Græci in Libro Ἄνθος apud *Cruſium Turcogr. l. 2.*

 ſic

ſic cantus ſuos diſpeſcunt: Horæ Canonicæ pſallendi ſunt Matutinæ & veſpertinæ. Illæ obeuntur 1. διατὶ ἔναι χρεώςης πᾶσα χριςιανὸς ὄρθρε βαθέως νὰ δοξάσει τ̃ κύριον. Omnis Chriſtianus debet Domino Jeſu cantare. 2. Διατὶ αἱ γυναῖκες ἐκείναις αἱ μυροφόραις ἦλθον ὄρθρε βαθέως εἰς τὸ μνῆμα. Marc. XVI. Et deniq; 3. διατὶ ὁ κύριος ἀναςήθη ὄρθρε βαθέως λίαν πρωῒ τ̃ νυκτὸς. quia Chriſtus reſurrexit mane.

§. 87. Τὸ ἑσπερινὸν περὶ τὴν ἐννάτην ὥραν ψάλλεται Circa nonam Veſperi.

§. 88. Inter hæc duo Tempora intercedunt, aliæ *horæ canonicæ*, quib. pſallitur, Ut: ἡ πρώτη ὥρα quia ἀρχὴ τ̃ ἡμέρας eſt ϗ δείχνει μας τὸ φῶς ἐκεῖνο, ὅπε μας ἐχάρισεν ὁ θεὸς, & nos in lucem vitæ æternæ repoſuit.

§. 89. ἡ τρίτη. Quia ἐν αὐτῇ ἐκατέβει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰς τὰς ἁγίες μαθητὰς καὶ ἐφώτισε τες, quia Sp. S. tunc venit ſuper Apoſtolos.

§. 90. ἡ ἕκτη, quia tunc τ̃ κύριον ἡμων ἔβαλαν εἰς τ̃ ςαυρὸν, Dominus eſt crucifixus.

§. 91. ἡ ἐννάτη, quia ἐν αὐτῇ. ἔδωσε τὸ πνεῦμα ὁ Ιησȣ̃ς, ὁ θεὸς ἡμῶν. Tunc Dominus mortuus eſt.

§. 92. Poſt cœnam Τὰ ἀπόδειπνα ψάλλεται. Hoc modo: Διότι μέλλομεν νὰ ὑπάμε νὰ κοιμηθȣ̃μεν ϗ δώσωμεν ἐυχαριςίαν τῷ θεῷ, διατὰ ςείλει τὸ πανάγιον πνεῦμα, νὰ μᾶς διαφυλάξει ἀπὸ τὰς παγίδας τ̃ πονηρȣ̃ Διαβόλȣ.

§. 93. Denique τὸ Μεσονυκτικὸν ſic canitur. διατὶ εἶπεν ὁ χριςὸς, γρηγορεῖτε ϗ προσεύχεσθε &c.

§. 94. Habent & cantum Τυπικὰ dictum loco Liturgiæ, qui Liturgiæ præmittitur.

§. 95. Cur Κανὼν ille Cantus dicatur, hanc reddunt rationem, quod ὡς γεωργὸς ἐὰν μὴ δώη πλέρη τὸν κανόνα αὐτȣ̃ εἰς

φυλα-

φυλακὴν ἐμβάλλεται, ſic & Monachus *ἀμελήσας τοῦ κανόνος*. &c.

§. 96. *Sidon. l. 4. ep. III. ad Claudian.* meminit Hymni, qui à Claudiano ſcriptus, in Paſſione Domini; *Pange lingua glorioſi certaminis*. Id. l. c. ep. XI. affirmat, Eundem Claudianum, Lectiones, reſponſoria, Hymnos, pſalmos, ſingulis diebus feſtis aptos in Eccleſiâ decantandos excerpſiſſe: Hic ſolennibus annuis paravit, Quæ quo tempore lecta convenirent.

§. 97. Unde patet quam antiqua ſit illa conſvetudo feſtalium hymnorum.

C.

CATECHESIS. CATECHUMENI.

§. 1.

Κατήχησις. Rudimenta doctrinæ Chriſtianæ. Occurit etiam vox hæc *Actor. IX. 25. Luc. I. 4.* D. Paulus appellat ὑποτύπωσιν ὑγιαινόντων λόγων. *2. Tim. I. 13.* Epiſt. ad *Hebr. c. V. v. 12.* διδαχὴν περὶ τῶν ςοιχείων τῶν λογίων τοῦ θεοῦ. *Cap. 6. v. 1.* λόγον τῆς ἀρχῆς τοῦ χριςοῦ. *Clem. Alex.* ὑποτυπώσεις, *Dionyſ. Alex.* ςοιχειώσεις θεολογικάς. *Origen.* ἀρχάς. *Lactant.* Inſtitutiones appellat.

§. 2. Magni ſemper in Eccleſiâ pretii. *Clemens Alex.* Eccleſiæ presbyter, & mox Pantæni ſucceſſor, Scholam Eccleſiaſticam ibi tenuit & κατηχήσεων Magiſter fuit, Hieronymus ait.

§. 3. *Id. de Origine:* Alexandriæ diſperſa Eccleſia, 18. ætatis ſuæ anno κατηχήσεως opus aggreſſus fuit. De Babyla *Epiſc. Antioch. Ann. Chr. CCXLI.* Baron. annotat, quod futurâ ſub Decio perſecutionem præſagiens, non viros tantùm, ſed & pueros, quos Chriſtianæ fidei elementis imbuebat, ad martyrium inflammârit. Euſeb. Pamphil. Ep. ad Cæſareens. apud *Socrat.* ſic: Sicut ab anteceſſo-

Digitized by Google

teceſſoribus noſtris Epiſcopis, quum in Catechiſmo, tùm quando baptiſati ſumus accepimus & ex SS. didicimus. Et *Cyprianus* Tertullianum nominat Doctorem Audientium. *Joannes Gerſon* ſcribit de neglectu Cathechiſmi in Epiſtolâ. De Negligentiâ Prælatorum, & Senex ad pueros Catechiſandos ſe contulit.

§. 4. In Eccleſiâ Veteri apud *Jſidor. l. II. c. 20. Offic Eccl.* Tres ordines fuerunt, qui ad Fidem accedebant & οἱ χρείαν ἔχοντες μανθάνειν τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων τοῦ θεοῦ. Primus erat Cathechumenorum, qui & Audientes vocati. Hi per totam Qvadrageſimam docebantur ſummam Chriſtianæ fidei, ac ante omnia Symbolum Fidei, & Mores Chriſti Fide dignos. *Burchard. l. IV. c. 8. Gratian. de Conſecr. Diſt. IV.* Secundò, Competentes, *Jſidoro l. 2. c. 21.* dicebantur, qui poſt Doctrinam Fidei & Vitæ ad gratiam Chriſti percipiendam feſtinabant, dicti Competentes, i.e. Gratiam Chriſti petentes. Nam Catechumeni tantum audiebant, non dum petebant. Et de foris audiebant myſteria, necdum dicebantur Fideles. Competentes autem jam petebant, accipiebant, imbuebantur Sacramentorum inſtructione. Tertiò Fideles.

§. 5. Mos fuit pro Catechumenis orare Deum, uti eis deſiderium regenerationis inſpiret. *Auguſtin. ep. CVII. Chryſoſt. 2. Cor. hom. II.* formulam ita depingit: Δεηθῶμεν ἵνα ὁ πανελεήμων καὶ οἰκτίρμων θεὸς ἐπακούσῃ τῶν δεήσεων αὐτῶν. Oratio autem eorum erat: ὥστε μὴ μεῖναι κατηχουμένους.

§. 6. Arcebantur à myſteriis ſolenni voce per Diaconos, ὅσοι κατηχούμενοι προέλθετε, vel ἔξω περιπατεῖτε, ὅσοι ἐνεργούμενοι, ὅσοι ἀμύητοι.

§. 7. Lectionibus S. Scripturæ & precibus certis poterant intereſſe, Catechumeni & alii non initiati, poſt illas jubebantur exire, nec licebat illis intereſſe Communioni. Ideò vox ſolennis erat, Ἄφεσις Miſſa. Hæc erat vel Catechumenorum ante Myſteria, vel poſt illa Fidelium, quæ appellatur εὐχὴ ἀπολυτική. *Ambroſ. Ep. XIII.* Poſt Lectiones atq; tractatum dimiſſis Catechumenis.

§. 8. Erant & nonnulla interiora Doctrinæ, quæ Catechume-

chumenis non aperiebant, ea dicta ſunt Ἀπόῤῥητα Contraria, ἔκφορα. *Baſil. ad Amphil. c 27.* δόγματα appellat, τὰ δόγματα σιωπᾶται, τὰ δὲ κηρύγματα (ἔκφορα aliis) δημοσιεύεται. *Nazianz. Orat XVII.* μὴ δὲ ἔκφορα τοῖς ἔξω τὰ πολλὰ τῶν ἡμετέρων μυστηρίων εἶναι. Hinc illa PP formula in mentione Sacramentorum, ἴσασιν οἱ μεμυημένοι *Chryſoſt. Homil. XXVII. in Geneſ.* & *Pſ. CXL.* ἴσασιν οἱ μυσταγωγούμενοι. Et *homil. XL. in 1. Cor. XV.* apperte dicit: Βούλομαι μὲν σαφῶς αὐτὸ εἰπεῖν, οὐ τολμῶ δὲ διὰ τοὺς ἀμυήτους. οὗτοι ἀναγκάζοντες ἢ μὴ λέγειν σαφῶς, ἢ εἰς αὐτοὺς ἐκφέρειν τὰ ἀπόῤῥητα.

§. 9. *Cyrill. Procatech.* ait. Catechumenos , quibus fas non eſt myſteria adire, προσηχεῖσθαι, Facti verò Fideles dicuntur ἐνηχεῖσθαι. Eosque ponit inter τοὺς ἔξω. *Gaudent Tract. 2.* Modò ea ſolum de Lectione carpenda ſunt, quæ præſentibus Catechumenis explanari non poſſunt. *Auguſtin. l X. de civ. D. c. VI.* & *Pſ. XXXIX.* & *CIX.* & *Joann. XXVI.* & *XI.* Omnes Catechumeni jam credunt in nomine Chriſti, ſed JESUS non ſe credit eis. Et mox: Interrogemus Catechumenum; Manducaſne Carnem Filii hominis? Neſcit quid dicimus.

§. 10. Hi baptizandi nomina ſua profitebantur. *Concil. IV. Carth. can. XXCV. Auguſtin. Epiſt. CLV.* Ut verò profectus illorum ſciretur, inſtituta ſunt.

§. 11. SCRUTINIA. *Rupert. l. IV. Off. Div. c XVII.* ait fuiſſe perſcrutationem illorum, qui accedebant, ne ſancta illis darentur, niſi priùs probè informatis. Peractis VII. Scrutiniis ad Baptiſmum citabantur Paſchate. *Baſil. M.* de Bapt. & cervice humilitatâ in humilitate pedum cum cilicio in Eccleſiæ conſpectum producebantur. *Auguſtin. l. 2. de ſymbol. Cap. 2.*

§. 12. *Ambroſ. c. IV.* De his qui myſt. initiantur. Et Auguſtin. de Cathechiz. rudib. & Tertullian, de Reſurr. ſcribunt; Cruce olim Catechumenos ſignatos.

§. 13. MISSA *Iſidor. l. VI.* Etym. Miſſa tempore Sacrificii eſt , quando Catechumeni foràs mittuntur, clamante Levitâ : Si qvis Catechumenus remanſit, EXEAT FORAS. Et

 inde

inde Miſſa, quia Sacramentis altaris intereſſe non poſſunt, qui nondum initiati, & regenerati noſcuntur. Miſſa Fidelium Græc. ἀπόλυσις dicitur, & erat Sacrificium Corporis Chriſti, quo finito, dicebatur: ITE MISSA EST.

§. 14. Cæterùm ut στοιχεῖα illa Chriſtianismi melius & compendioſius diſcerentur, compoſitum eſt Symbolum illud, quod Apoſtolicum dicimus. Hoc in priſcâ Eccleſiâ Catechumeni & Competentes, docebantur, quod ubi didiciſſent & intellexiſſent, ad baptismum admiſſi ſunt, & πιστοὶ & Fideles dicti ac habiti.

§. 15 *Auguſtin. serm. 1. de symb. ad Catechumen.* Regulam Fidei, & Tertull. de Præſcript. *c. XIII.* itidem: Sed Novatianus de *Trinit. l. & cap. IX.* Regulam Veritatis, vocant.

§. 16. Verba *Auguſtin. l. cit.* ſunt: Accipite filii regulam fidei, quod Symbolum dicitur. Et mox: Iſta verba, quæ audiſtis, per divinas Scripturas ſparſa ſunt, ſed inde collecta & ad Unum redacta, ne tardorum hominum memoria laboraret.

§. 17. Et *Homil. XLII.* Symbolum reddidiſtis, quo Breviter comprehenſa continetur Fides. Et *de Temp. serm. CXV.* Symbolum, quod vobis tradituri ſumus, comprehenſio eſt Fidei noſtræ atque Perfectio, ſimplex, breve, plenum, ut ſimplicitas conſulat audientium ruditati, brevitas memoriæ, plenitudo doctrinæ.

§. 18. Porro Symbolo hoc percepto ſubjungebatur Oratio Domini. *Auguſt. de Temp. serm. CXXXV.* Reddidiſtis quod creditis, audiviſtis, quod Oretis; Nam quomodo invocare poſſetis, in quem non credidiſtis? Ideò prius Symbolum didiciſtis, ubi eſt regula Fidei veſtræ.

§. 19. *Maximus Taurin. Expoſit. Symb.* claudit: Hoc eſt Symbolum, cujus ſignaculo fideles ab infidelibus ſecernuntur, cujus veritas unumquemq; credentem efficit Chriſtianum.

§. 20. In quibusdam Eccleſiis Græcis imò in plurimis, primâ die dicebantur χριστιανοί, quâ crediderant & ſe credere profeſſi erant. 2. Poſtero die in Κατηχουμένων ordine cenſebantur. 3. Tertiò exorciſabantur & inſufflabantur. 4. Tunc manebant diu inter Catechumenos audientes ſcripturas. 5. Poſtremò baptiſabantur.

tur. 6. Cum baptiſmo ſimul comprendebatur χρίσμα, qui erat illius ultimus actus. In Occidente ſimiliter Primâ credendi profeſſione Chriſtiani fiebant, *quam Concil. Elib. Canon. XLII.* appellat Fidem primam credulitatis. *Verba ſunt:* Eos qui ad fidem primam credulitatis accedunt, ſi bonæ fuerint converſationis intra biennium placuit ad Baptiſmi gratiam admitti debere. 7. Simul impoſitione manuum qs. Εὐλογία recipiebantur inter Catechumenos, & Chriſtiani tum demũ incipiebant dicit Concil. cit. can. 44. Qui aliquando fuerit Catechumenus & per infinita tempora nunquam ad Eccleſiam acceſſerit, ſi eum de Clero quiſq; cognoverit eſſe Chriſtianum, aut teſtes extiterint fideles, placuit ei Baptiſmum non negari. 8. Cùm Chriſtiani hoc modo fierent & hoc nomen mererentur ex primâ Confeſſione, tunc Manuum impoſitione etiam benedicebantur. *Sulpic. vit. Mart.* Cunctos impoſita univerſis manu Catechumenos fecit. *Concil. Eliberit. ait:* Gentiles, ſi in infirmitate deſideraverint ſibi manus imponi, ſi fuerit eorum ex aliquâ parte vita honeſta, placuit eis Manum imponi & fieri Chriſtianos.

§. 21. *Conc. Arelat. Can. VI.* De his, qui in infirmitate credere volunt, placuit debere iis Manum imponi. Quod non capiendum de Confirmatione in baptiſmo, de quâ *Tit. de Baptiſmo.* Non enim confirmabantur priusquam baptiſati eſſent. Primâ impoſitione Manuum dicebantur CHRISTIANI, ante baptiſmum. Ultimâ quâ perficiebantur poſt baptiſmum FIDELES ac JUSTI. Unde & in vett. Conciliis Fidelis dicitur baptizatus. Hinc in *Can. VIII. Conc. Elib.* CHRISTIANUS & FIDELIS ita diſtinguuntur: Chriſtianus eſt Catechumenus, qui ad fidem accedens Manuum impoſitione primâ meruit fieri Chriſtianus. FIDELIS, qui integrum ſuum baptiſmum acceperat & χειροθεσίᾳ confirmatus.

§. 22. Ibid. *Can. 10.* Catechumenus & Fidelis opponuntur.

§. 23. *Concil. Aquisgran. cap. 5.* morem τῆς κατηχήσεως ſic depingit: Primò docet presbyterorum eſſe curam gerere Catechumenorum, ne poſt acceptum baptiſma ſine manus impoſitione Epiſcopi permaneat; deinde, ut imbuantur ſcire Orationem dominicam & Symbolum.

§. 24. Unde diſcimus, poſt Baptiſmum χειροθεσίαν ſequutam

quutam eſſe; tunc diſcendum fuiſſe Cathecumenis Symbolum Apoſtolicum & Orationem Dominicam.

§. 25. *Concil. Bracar. II. c. 1.* idem ſic docet: Ante XX. dies Baptiſmi ad purgationem exorciſmi concurrant Catechumeni, in quibus XX. diebus omnino Catechumeni Symbolum, quod eſt Credo in Deum Patrem Omnipot. ſpecialiter doceantur. Sic ibid.

§. 26. Neq; ſtatim tyronibus legebantur libri Biblici. *Dionyſ. de divin. Nom. c.* 4. vocat, Τὰς τ̃ λογίων προεισαγωγάς. Ubi *τὰ λόγια Canonica ſcripta* nominat & difficiliora. *Προεισαγωγὰς* verò, *Librum ſapientiæ* & *Syracidem*. Ita in Eccleſiâ Orientali tunc præparari & excoli ſolebant hiſce libris Cetechumeni. *Athanaſ. in ſynopſi:* pariter id affirmat, & *Epiſt. XXXIX.* inquit: Alii ſunt libri ἀκανόνιστοι, qui ſolent legi iis, qui volunt pietatis rudimentis informari.

CANONES. CANON.

§. 1. ΚΑνὼν vox Græca eſt, notans *Regulam* directricem, juxta quam actio aliqua inſtituitur. Uſu factum eſt, ut Eccleſiaſticis conſtitutionibus peculiariter id nominis imponeretur; Metaphorâ ſumtâ ab *architectis* & *Agrimenſoribus*, qui κανόνα vocant Perpendiculum ſ. amuſſim ſuam. In ſcriptura Sacra occurrit 2. Cor. X. v. 16. Galat. c. 6. v. 16. Philipp. c. III. v. 16. §. Hinc porrò translatum eſt ad Decreta Eccleſiæ, quæ Priſci Patres κανόνας vel regulas appellant. Ut auguſtiori vocabulo ſtatuta majorum piis commendarentur, ac conſeſſus fidelium oſtenderetur. §. *Diſtinct. III.* Eccleſiaſtica Conſtitutio Canonis nomine cenſetur. §. *Iſidorus Etymo. lib. 6. Cap. 16.* Canon *Græcè, Latinè* Regula nuncupatur, Regula verò dicta eſt eò, quòd rectè ducit, nec aliquando aliorſum trahit. §. Diſtinctionis gratia ſtatuta talia Eccleſiaſtica appellantur *Canones ſacri*, ut à politicis legibus ſecernerentur.

§. 2. Quæ circà promulgationem Canonum præcipuè ſint obſervanda, ſic complectitur *D. Meiſnerus De Leg. l. 4. ſect. 2.*

Qv. 4.

Digitized by Google

Qv. 4. *Primò*, Canones non ſunt æquiparandi PræceptisDei, nec per illos ligari debent Conſcientiæ. *Secundò*, Canones non ſunt obtrudendi pro legibus perpetuis & planè immutabilibus. *Tertiò*, Canones non ſint Verbo Dei contrarii, ne per eos vel vera Fides, vel recta Deum colendi ratio impediatur. *Quartò*, Canones non ſint otioſi, ſed utiles. *Quintò*, Canones non ſint Chriſtianis oneroſi. Sicut *Auguſt. ep. 119.* cærimonias comparat Pampinis, quorum quidem eſt uvas ornare & juvare, ſi autem nimium creſcant, uvasq; ſupprimant, præcindi ſolent.

§. 3. Poſſumus argumentum hoc commodè diſpeſcere 1. in *Sacrum.* 2. in *Apoſtolicum.* 3. in *Pœnitentiale.* Ad Sacrum pertinet *Canon Scripturæ.* Ad Apoſtolicum, *Canones Apoſtolorum.* Ad Tertium, *Canones Pœnitentiales ſ. Diſciplinares.*

§. 4. Ad *Primum.* Dicitur apud Scriptores Eccleſiaſticos *Canon* ſ. Scriptura Canonica, ad diſcernendum verum à falſo, docente *Ariſtotel. l. 1. c. ult. de Anim.* Τῷ εὐθεῖ καὶ αὐτὸ, καὶ τὸ καμπύλον γινώσκομεν· κριτὴς γὰρ ἀμφοῖν ὁ κανών. Ubi regula dicitur etiam JUDEX. Quò faciunt loca ſcripturæ. Pſ. XIX. v. 9. Eccleſ. c. 12. v. 12. כתוב שור Scriptum rectitudinis. *Deut. 5. v. 38 Galat. 6. v. 16.* §. Sic *Iren. l. 4. c. 69.* ſcripturam dicit eſſe κανόνα τῆς ἀληθείας ἀκλινῆ. *Chryſoſt. Homil. XIII. in 2. Cor.* ἀκριβῆ ζυγὸν ἁπάντων καὶ γνώμονα καὶ κανόνα. A *Baſilio Epiſt. ad Euſtath.* appellatur, Νόμος καὶ κανὼν τοῦ ὀρθοῦ λόγου. Ab *Auguſtino l. 2. c. 6. de Bapt. contr. Donat.* vocatur *Statera.*

§. 5. Κανὼν etiam denotat Catalogum ſ. Numerum aliquarum rerum. Unde *Canones Chronici*, dicuntur certæ regulæ ad quas ſupputatio fieri debet. Sic *Synod. Laodic. Can. 24.* vocatur, κανών, Ἐκκλησιαστικὴ τάξις, i. e. Catalogus eorum, qui in Eccleſiis munere aliquo fungebantur. §. Solebat etiam fidelium Epiſcoporum & Martyrum Catalogus κανὼν dici, unde poſterioribus fortè ſeculis Canoniſati fuerunt dicti, quorum memoria publico Eccleſiæ conſenſu celebrabatur. Κανὼν autem pro Catalogo ponitur, quia Catalogus certa eſt regula ad dignoſcendos

Digitized by Google

dos illos, qui in eo recenſebantur. Inde *Canon* ſcripturæ dicitur, Catalogus librorum, qui pro fidei regula haberi debent.

§. 6. *Varinus* ſic definit: Κανὼν μέτρον ἐπὶ ἀδιάψευστον πᾶσαν πρόσθεσιν καὶ ἀφαίρεσιν μηδαμῶς ἐπιδεχόμενον, Id *Auguſtin. l. 2. contr. Creſcon. cap. 31.* ſic exponit: Non ſine cauſa tàm ſalubri vigilantia Canon Eccleſiaſticus eſt conſtitutus, ad quem certi Prophetarum & Apoſtolorum libri pertineant, quos omninò Judicare non debeamus, at ſecundum quos de cæteris libris vel fidelium vel infidelium judicamus.

§. 7. Duplex à Vet. Eccl. Canon fuit obſervatus, *Proprius* & *Æquivocus*. Auguſt. de C. D. 18. 36. Athanaſio in Synopſi dicitur, πρωτοκάνων, & Δευτεροκάνων. Iſtius conditiones duæ ſunt inſeparabiles. (1.) quod veritatem divinam complectitur divinitus *Materia* & *forma* (2.) quod autoritate divina eſt publicè Eccleſiæ datus & ſanctificatus ſit Canon & regula ipſius. *Iſid. jren l. III. Præfat.* §. Hic habet τὸ αὐτόπιστον propriè, & obligat Fidem, nec ab Eccleſiâ definitus, ſed à Deo ipſo traditus & obſignatus eſt, ut latè demonſtrat *D. Hütterus l. c. p.* 14.

§. 8. Alterius Canonis Æquivoci conditiones ſunt diverſæ: (1.) Quædam Humano modo & inſtituto ſunt partes illius, quas non exhibuit Deus. (2.) Hinc ille Canon *Humanus* eſt vel *Eccleſiaſticus*, tùm ex Libris divini Canonis conſtans, tùm aliis, quos ab Hominibus ſcriptos Eccleſia putavit accenſeri oportere, perq; manus accepit, autoritate item Humana conſecravit, non tamen eâdem autoritate habuit, quæ illos, qui ipſo à Deo in divino Canone ſunt conſecrati.

§. 9. Vel ſic: Alius eſt *Canon Fidej*, Alius, *Lectionis Eccleſiaſticæ.* §. Rurſum aliis ſic dividitur: *Vetus* & *Novus*. Ille, qui olim ante Chriſtum ſoli Ebræorum Eccleſiæ Ebrajcæ Moſis Pentateucho fuit plenè conſtitutus, ac *primò propoſitus*; Deinde Prophetarum ſequentium ſcriptis Canoni inſertis, *Clarius expoſitus*, appellatur *Luc. 19.* Moſes & Prophetæ *Matth. 26.* Scripturæ Prophetarum, *2. Petr. 1.* Propheticus Sermo. Qui Canon ab objecto ſuo, Ebræorum Eccleſia, Canon Ebræorum dici ſolet *Rom. c. III. v. 2.* Lex & Vetus Teſtamentum *Rom. 5, 19.* §. Novus

vus verò Canon eſt, qui ex Veteri, & ultimo ejus Auctario, ſcriptis Evangeliſtarum & Apoſtolorum completus eſt. *Epheſ. c. 2. v. 21. Johann. 20. v. 31.* Diciturq; *Evangelium* & *Teſtamentum Novum.* De hoc Regula eſt: Conſtitutio Canonis autorem habet ipſum Deum, qui tamen non immediatè, ſed mediatè illum conſtituit, per Eccleſiam, non tamen quamlibet, ſed eam tantùm, quæ fuit illis temporibus, quibus ſcriptores Canonici in carne vixerunt, non modò vicina, ſed proprio planè ac σύγχρονον. *Deut. 31. v. 26. 1. Johann. c. 1. v. 1.* & *2. Theſſ. III. v. 17.* Auguſtin. l. 10. c. 5. contr. Manich. ait: Diſtincta eſt à poſteriorum Libris excellentia Canonicæ auctoritatis V. & N. Teſtamenti, quæ Apoſtolorum confirmatæ temporibus tanquam in ſede quadam ſublimiter conſtituta eſt, cui inſerviat omnis fidelis & pius intellectus.

§. 10. Non ſolent à Veteribus Patribus libri Biblici eodem modo diſtingui. Pleriq; cum D. Hieronymo diſcernunt in *Canonicos* & *Apocryphos*; at Euſebius l. III. cap. III. & XXV. Hiſtor. Eccl. tres ordines facit, quorum *Primus* eſt eorum, qui ſine ulla contradictione, omniumque conſenſu ad Teſtamentum pertinent. vocat ἀναμφιλέκτως ἐνδιαθήκους. καὶ ὁμολογουμένας γραφάς. 2. *Secundus* illorum, quibus quidem contradicitur, noti tamen ſunt multis. Hos appellat ἀντιλεγομένους, γνωρίμους δ᾽ οὖν ὅμως τοῖς πολλοῖς. Quos inter numerat *Epiſtolam Jacobi*, *Poſteriorem Petri*, *Duas poſteriores Joannis*, *Epiſtolam Judæ* & *Apocalypſin Joannis.* Tertius eſt τῶν Νόθων, adulterinorum, quales ſunt, *Acta Pauli*, *Hermæ liber*, *Apocalypſis Petri.* &c.

§. 11. Nonnunquam *Apocryphorum* voce Patres bifariam utuntur, tùm reſpectu Biblicorum librorum, ut vulgò ſumi ſolet, tùm reſpectu aliorum ſcriptorum ſuppoſitorum, de quibus *vid. Tit. Apoſtoli.* Ita *Auguſtinus* etſi duos tantùm facit Librorum ordines, *Canonicum* & *Apocryphum*, tamen ſubinde ſub *Canonicis* alibi reſpectu illorum, qui ſuppoſiti ſunt, complectitur omnes Biblicos, ſimul ſumtis iis, qui inter illos aliàs dicuntur nobis *Apocryphi.* Confer *Lib. II. c 18. de Doctr. Chriſtian.* & *l. 2. cap. XXIII. Contr. ep. Gaudent.* & *lib. 15. c. 23. de Civ. Dei.*

§. 12. Huc

§. 12. Huc pertinet, quòd voce *Sacrorum Scriptorum* itidem abutantur Veteres. e. gr. Quando Gratianus, Epiſtolas Decretales vocat *Scripturas Sacras*. Concil. Toletan. XI. Can 1. librum *ſapientiæ* vocat, Scripturam Sacram. *Hieron. Præfat. in Judith.* ſcribit, Nicenam Synodum Librum Judith in *ſacris* numeràſſe.

§. Sic quoque *Canonici* libri dupliciter ſumuntur apud *Veteres*, vel laxè, pro Canone Eccleſiaſticæ Lectionis in *Concil. Carthag. III.* & Auguſtinus, ut antè dictum, conſvevit: vel *ſtrictè*, pro Canone Fidei. e. gr. quando Hieronymus negat, omnes ad Canonem pertinere *Cajetanus ad Cap. 10. Eſther* annotat: Ne turberis novitie, ſi alicubi repereris libros iſtos (*Judith, Tobiam &c.*) inter Canonicos ſupputari vel in Conciliis vel in Doctoribus. Nam ad Hieronymi limam reducenda ſunt tam Conciliorum, quàm Doctorum verba, & juxtà ejus ſententiam libri illi, & ſi qui alii in Canone Biblico ſimiles, non ſunt Canonici, i. e. regulares ad firmanda ea, quæ ſunt Fidei, poſſunt tamen dici Canonici i. e. regulares ad ædificationem fidelium, ut pote in Canonem Biblicum *ad Hoc* recepti.

§. 13. Occurit & in antiquis diſtinctio talis. Libri ἐνδιάθηκοι dicuntur, qui ad arcā Eccleſiaſticam admittebantur, ἀπόκρυφοι verò, qui aberant à ſacrâ Cryptâ, οἱ ἄπεισιν ἁγίας πεύκης, ut loquitur *Damaſcen. de F. O l. 4. c. 18.* & *Epiphanius Hæreſ. 8.* In veteri quippe Teſt. libri Sacri, qui in Canonem referendi erant, deponebantur in Templo *ad latus Arcæ Federis*, ut aſſervarentur ceu norma fidei & vitæ. Deut. 31. v. 26. 1. Sam. 10 v 25. §. Unde de libro Enoch pronunciat *Auguſtin. l. 15. c. 23. de C. D.* quod non fuerit in illo Canone, qui in Templo ſervabatur ſuccedentium diligentia Sacerdotum. Et inde appellati ſunt ἐνδιάθηκοι, quibus oppoſiti οἱ ἀπόκρυφοι.

§. 14. Regula eſt: *Canon Veteris Eccleſiæ Judaicæ in recenſione librorum V. T. eſt ſequendus. Et libri, qui non ſunt in Veteri Canone Ebræorum à primitiva Eccleſia Chriſtiana nunquam fuerunt pro verè Canonicis habiti, nec porò haberi potuerint.* Confirmant Euſeb. l. 4. cap. 26. Origines in Pſ. 1. & l. 6. c. 18. Cyprianus

Digitized by Google

prianus in Expoſit. Symbol. Hieronym. in Prologo Galeato. Athanaſ. in ſynopſi & Natianzenus de Libris genuinis. Et Auguſt. Serm. 129. de Temp. ſic cenſet: *Siquis aliquas ſcripturas, præter eas, quas Catholica Eccleſia receperit, vel in autoritate habendas eſſe crediderit, vel fuerit veneratus, Anathema ſit.* §. Joſephus lib. I. contr. Appion. ſcribit, A Moſe ad Artaxerxem tantùm eſſe XXII. Libros Canonicos, & qui poſt Artaxerxem compoſiti, non eſſe Canonicos. §. Repetit idem Euſebius & approbat *l. III. Hiſt. Eccl. cap. X.* & Hieron. in Prol. Gal. ait: Quando XXII. elementa ſunt, perquæ ſcribimus Ebraicis omne quod loquimur, Ita XXII. volumina ſupputantur, quibus quaſi litteris & exordiis tenera & lactens viri juſti erudiatur infantia. §. Tùm enumerat eo ordine, quo apud nos extant, Libros Canonicos, addens de cæteris, quos nos vocamus Apocryphos: *Quòd non ſint in Canone.*

§. 15. Antiquiſſimus in N. T. primitiva Eccleſia occurit Epiſcopus Sardenſis *Melito*, qui ideò in Orientem eſt profectus, ut de ordine & numero Librorum certò cognoſceret, Teſte *Euſebio l. 4 cap. 25.* Is in epiſtola ad fratrem Oneſimum ait, *V. T. Libros Canonicos ſe diligenter inquiſiviſſe, reperiſſe autem nullos alios, præter eos, qui hodieq; in Codice Ebræo inveniuntur.* A. C. 170. §. ubi Nota, in Canone Melitonis librum *Eſther* non comparere, quia antiquitus ſub *Eſdra* comprehendebatur, ut teſtatur *Iſidor l. 6. c. 2. Originum.* Similiter, *Librum ſapientiæ* allegat, ſed intelligit *Proverbia Salomonis*, ceu legunt *Codd. nonnulli*, Σολομῶνος παροιμίαι, ἡ Σοφία. *Nicephor. l. 4. c. 10. Conſtitut. Clem. l. 1. c. 10. Euſebius l. 4. c. 21.* ait. οὐ μόνον δὲ οὗτος, ἀλλὰ καὶ Εἰρηναῖος καὶ πᾶς ὁ τῶν ἀρχαίων χορὸς, πανάρετον Σοφίαν τὰς Σολομῶνος παροιμίας ἐκάλουν. i. e. *Irenæus & univerſus veterum chorus Salomonis Parabolas, ſapientiam omnigenam vocitârunt.* De quo copiosè ut & de toto hoc Argumento differentem adi *Joann. Rainoldum in Tom.* I. *Apocryph.*

§. 16. Falſiſſimũ eſt, quod ſcribit *Becanus Theol. Schol. Part. II. Tom. 2. Tract. 1. cap. III.* Primum qui legitimè definivit, quinam libri pro Canonicis habendi eſſent vel non habendi, fuiſſe Innocentium Papam circâ A. C. 402. *At Auguſtin. l. 11. c. 5. contr. Fauſtum*:

Apoſtolorũ confirmata temporibus per SucceſſionesEpiſcoporum & propagationes Eccleſiarum tanquam in ſede ſublimi conſtituta.

§. 17. *Concil. Laodicenum* circà A. C. 364. Canon. 59. ſic ſtatuit: Non oportet libros in Eccleſiis, qui ſunt extrà Canonem, legere, niſi ſolos Canonicos Veteris & Novi Teſtamenti: Quæ autem oporteat legi, & in autoritatem recipi hæc ſunt: *Libri Quinq; Moſis, Joſua, Judicum, Ruth, Regum libb. 4. Paralipomenωn libri duo, Eſdræ liber, Pſalmi 150. Proverbia Salomonis, Eccleſiaſtes, Canticum Canticorum, Job, Eſther, Duodecim Prophetæ minores, Quatuor Majores.*

§. 18. Concilium Conſtantinop. VI. in Trullo *A. C. 680.* quod in *Diſt. 16. c. ſexta.* Vocatur *Synodus Univerſalis*, Confirmat & approbat Synodi Laodicenſis Canones. §. *Athanaſius*, Omnibus Chriſtianis determinata & in certum Canonem redacta eſſe volumina *θεόπνευστα*, *Cyrillus Hieroſolymitanus*, Illius Canonis terminos *dixit*, Eccleſiæ terminos. §. Sic *Melito* Canonem iſtum propagavit per Aſiam Majorem, *Laodiceni* P. P. per Aſiam Minorem, *Trullani* per Orientem & Occidentem, in Palæſtinâ *Euſebius l. 4. c. 26.* & *Cyrillus*, in inſulâ Cypro, *Epiphanius Hæreſ. VIII. T. 1.* in Cappadocia, *Nazianzenus l. cit. ſupra*, in Lycaonia, *Amphilochius*, Alexandriæ, *Origenes* & *Athanaſius in Synopſi*, in Africa, *Junilius*, in Meſopotamia, *Doctores Niſibetani*, in Aquitania, *Hilarius Præfat. in Pſalm.* in Dalmatia, Pannonia & alibi *D. Hieronymus*, in Germaniâ *Rabanus Maurus*, in Hiſpania, Iſidorus, in Italia, Hugo & Cajetanus, alii. §. in Græcia hodiernâ idem Canon valet, ut teſtatur Metrophanes Critopulus Epit. Confeſſ. apud *Cl. Horn. Diſſ. 2. de Canon. ſcriptur.*

§. 19. Si placet per ſecula numerare, exhibet Catalogum luculentum *D. Calovius Tom. 11. in A. C. 262.* Seculo primo, Chriſtus ipſe Scripturam Canonicam V. T. definit per Moſen, Pſalmos, & Prophetas, *Luc. 24. v. 44.* Seculo II. Melitonis Canon *ad Oneſimum* nobiſcum ſentit. *Seculo III.* Origenes apud *Euſeb. l. 6. c. 24. Hiſt. Eccl.* Seculo Quarto, *Athanaſius in Synops.* οὐκ ἀόριστα δὲ ἀλλὰ μᾶλλον ὡρισμένα καὶ κεκανονισμένα ἔχει τὰ βιβλία, Canonem mox ſubdit, noſtro parem Apocryphos vocans.

cant, *Non Canonicos*, qui tantùm Catechumenis legantur. Librum *Eſther* reponit extrà Canonem, propter temerarias iacinias additionum, ait *Sixtus Senenſis*. Euſebius *l. 6. c. 12.* idem nobiſcum ſentit. *Cyrillus* Catech. 4. ſic cenſet: Hos ergò XXII. libros lege, cum Apocryphis verò nihil habe negocii. Has tantùm ſtudioſè meditare ſcripturas, quas in Eccleſia confidenter legimus. Multò prudentiores Te & religioſiores fuerunt Apoſtoli & primi Epiſcopi, qui nobis eas tradiderunt. Tu igitur cum ſis filius Eccleſiæ, non transgrediaris illius terminos. *Epiphanius l. de pond. & Menſur.* ait, Judæos ad Ptolemæum miſiſſe libros XXII. quos recenſet, cæteros in Canonem non referri docet. *Nazianzenus lib. de libb. genuinis*, enarrat libros XXII. reliquos ait eſſe οὐκ ἐν γνησίοις. *Hilarius Pictav. Præfat. in Pſalm.* inquit, Legem V.T. in XXII. libros deputari, quos & recenſet. *Hieronymus Præfat. in Libros Regum*, Catalogum noſtro ſimilem texit, inquiens: *Quicquid extra hos eſt, inter Apocrypha eſſe ponendum Cyprianus, Ruffinus, Junilius, Philaſtrius.* Seculo ſexto, *Leontius* Byzantinus *lib. de ſectis* ait. 2. Septimo, *Iſidorus* Hiſpalenſis *de offic. Eccleſ.* ait. Vetus Teſt. ab Eſdra conſtitutum eſſe in XXII. libros. Octavo, *Damaſcenus* de O. F. l. 4. cap. 18. Nono, *Strabo* Fuldenſis & *Rabanus* Maurus, De inſtitut. Cleric. cap. 54. aſſerit, *Totum V. T. ab Eſdra in XXII libros eſſe diſtributum.* Decimo, *Radulfus* Flaviacenſis *l. 14. in Levitic. cap. 1.* ait, Apocryphos auctoritatem non habere, tamen ad inſtructionem Eccleſiæ legi. Undecimo, *Nicephorus* Calliſtus ait, Τῆς μὲν παλαιᾶς εἰσιν εἴκοσι δύο. Duodecimo, *Richardus de S. Victore l. 2. except. cap. 9.* aſſerit, *Tantum XXII. eſſe libros veteris Teſtamenti. Libros verò controverſos* legi quidem, ſed non ſcribi in Canone. Sic & *Petrus Cluniacens. l. 1. ep. 2.* ait, Aprocryphos *adſublimem Canonicorum dignitatem pervenire non meruiſſe*. Decimo Tertio, *Hugo Carenſis Prologo in Joſuam.* Decimo Quarto, N. *Lyranus* Præfat. in Tobiam, & alii. Decimo Quinto, *Alfonſus Toſtatus in Cap. 1. Matth.* Decimo Sexto, Ximenius, Cajetanus, *Clicſtoveus Comment. in Damaſcen. l. 4.* alii. §. Adi Hütter. Loc. Comm. p. 19. 20. prolixiùs.

§. 20. *Concilium Carthaginenſe III.* cui Auguſtinus interfuit Canon. 47. nonnullos libros controverſos recipit ceu *Canonicos.* Sed hîc tenendum, Concilium illud, quod & *Auguſtinus* nonnunquam facit, voce *Canonici* abuti in comparatione ad eos quos *Auguſtinus* vocat, adulterinos, mendaces, & fabuloſos *c. 25. Qu. in Numer.* De quo vid *ſuprà initio.*

§. 21. *Hieron. Præfat. in Judith* ait: Hunc librum Synodus Nicena in numero ſanctarum ſcripturarum legitur computaſſe. §. idem *in Proverb. Præfat.* ait. Eccleſia Judith, Tobiæ & Maccab. libb. legit quidem, ſed inter Canonicas ſcripturas non recipit. Vide *Rivet. Iſagog. ad ſcript. ſacr. cap. 7. ex profeſſo.*

CANONES APOSTOLORUM.

§. 1. Tom. 1. *Concil.* & in *Clem. Romano* extant 84. Aphoriſmi, qui dicuntur, *Canones Apoſtolorum.* Hoſce aſſerunt Pontificii ab ipſis Apoſtolis ante diſperſionem eorum in Mundum congeſtos, à Clemente autem Romano in ordinem eſſe redactos. Unde Sixt. Senenſ. l. 2. autoritatem eorum vocat *receptam & indubitatam.* §. Sed falſo. Nam Gelaſius cum 70. Epiſcopis cap. *Sancta Diſt. XV.* ait. *Liber Canonum Apoſtolorum eſt Apocryphus.* Et Iſidorus *Diſt. XVI. c. Canones* inquit: Canones, qui dicuntur Apoſtolorum, ab Hæreticis ſub nomine Apoſtolorum compoſiti dignoſcuntur, quamvis in eis utilia inveniantur, tamen ab autoritate Canonum conſtat eſſe remota, atq; inter Apocrypha deputata.

§. 2. De numero itidem nihil certi conſtat. *Gratian. Diſt. 16.* inquit: Apoſtolorum Canones ſunt quinquaginta. *c. Sexag. Diſt. Ead.* ait ex Ep. 1. Zepſerini; Sexaginta ſententias, Apoſtoli præſcripſerunt, quas ſervandas eſſe cenſuerunt. C. *placuit diſt. ead. ex 6. Synod. c. 2.* iterum variat inquiens: Placuit huic Sanctæ Synodo, ut à modo confirmata & rata ſint Canonum Apoſtolorum 85. Capitula. §. Unde patet, in quibusdam *Quinquaginta*, aliis *Sexaginta*, Aliis rurſum, Octoginta Quinque Canones numerari. (2.) Ante *Synodum VI. Trullanam* A. C. 681. Capitula iſta 85.

aut

aut non omnia, aut nulla rata fuiſſe. §. Ita in Edit. Concil. Colon. *A. C. 1530.* habentur Canones 50. In Edit. Crabbiana *A. C. 1551.* & L. Surii *A. C. 1567.* & Sever. Binii *A. C. 606.* habentur Canones 84. qui olim diviſi erant in 85. ut ſuprà *in VI. Synodo* adducuntur. §. *Baron. A. C. 51. n. 22.* & *Bellarm. l. 2. c. 27. de P. R.* approbant tantum 50. priores. Vide ante omnia *Baron. A. C. 102. n. 14. n. 15. n. 16.* prolixè.

§. 3. *D. Meiſnerus de legibus l. 4. ſect. 2. Qu. 5. Memb. 1.* Suppoſititios eſſe demonſtrat (1.) *à ſilentio Evangeliſtæ Lucæ.* Nam ſi Apoſtoli Canones illos conſcripſiſſent, Lucas non tacuiſſet. (2.) *A. Judicio priſcæ Eccleſiæ.* Nam neque à Juſtino, nec Irenæo, Clemente, Origene, Euſebio, Ambroſio &c. inter authentica Apoſtolorum ſcripta ſunt relati. (3.) A *praxi Eccleſ. Romanæ.* Nam in ipsâ plurimi eorum violantur. *Canoni 6.* contradicit *ſeſſ. XXIV.* Tridentina. Canoni 9. *Synod. Trid.* de Miſſa. Medina l. 5. de Hom. Sacr. Contin. Cap. 105. ait: *Ex Canonibus Apoſtolicis vix ſex aut octo Eccleſia Latina obſervat.* (4.) Ab *incertitudine numeri.* De quo *ſupra.* (5.) A *teſtimonio quorundam Pontificiorum.* Ut ſunt: Baronius ad *A. C. 102. n. 14.* Bellarminus l. 2. c. 27. De R. P, Binius Tom. I. Concil. in Notis Lindanus l. III. Panopl. cap. 3. alii, qui rejiciunt ex illis, quos lubet. (6.) Ab *argumento & Materia Canonum.* Nam (1.) *Multa* in iis præcipiuntur, de ejuſmodi rebus, quæ tempore Apoſtolorum prorſus fuerunt ignotæ. e. gr. de oblatione ſuper altari, de Paſchate celebrando ante æquinoctium Vernum, de Clericis & Laicis, De vaſis ſacris aureis & argenteis. &c. (2.) *Sunt ibi* nonnulla, quæ ſcripturæ Canonicæ ſunt contraria e. gr. quando damnat ſecundas Nuptias, & alligat conſcientias ad jejunium feriæ quartæ. (3.) *Quidam Canones* præſcribunt Contraria, e. gr. Alii damnant Nuptias ſacerdotum, alii admittunt &c. (4.) Plerique demùm in Conciliis longè pôſt habitis, ceu Antiocheno, Niceno, tanquam prorſus nova decreta prodierunt, & à Patribus, non ut Apoſtolorum Canones, ſed ut Synodorum allegantur.

§. 4. Sunt autem ipſi Canones ſequentes. (1.) Epiſcopus à duobus aut tribus Epiſcopis ordinetur. (2.) Presbyter ab uno

 Epiſco-

Digitized by Google

Epiſcopo ordinetur, & Diaconus, & reliqui Clerici. (3.) ſi quis Epiſcopus aut Presbyter præter ordinationem Domini, alia quædam in ſacrificio offerat ſuper altare. i. e. mel aut lac, aut pro vino ſiceram, aut confecta, aut volatilia, aut animalia, aut legumina, contrà conſtitutionem Domini faciens, congruo tempore deponatur. (4.) Offerre non liceat præter novas ſpicas & uvas & oleum ad luminaria & thymiama, id eſt in cenſum tempore quo Sancta celebratur oblatio. (5.) Reliqua poma omnia ad domum primitiæ Epiſcopo & Presbyteris dirigantur: Non offerantur in altari. Certum eſt autem quod Epiſcopi & Presbyteri dividant & diaconis & reliquis Clericis. (6.) Epiſcopus autem presbyter uxorem propriam nequaquam ſub obtentu religionis abjiciat: Si vero rejecerit, excommunicetur: Sed ſi perſeveraverit, dejiciatur. (7.) Epiſcopus autem Presbyter, aut Diaconus nequaquàm ſeculares curas adſumat: Sin aliter dejiciatur. (8.) Si quis Epiſcopus aut Presbyter, aut Diaconus, Sanctum Paſchæ diem aut vernale Æquinoctium cum Judæis celebraverit, abjiciatur. (9.) Si quis Epiſcopus aut Presbyter aut Diaconus, vel quilibet ex ſacerdotali Catalogo, facta oblatione non communicaverit, aut cauſam dicat ut ſi rationalis fuerit, Veniam conſequatur, aut ſi non dixerit, Communione privetur, tanquam qui populo Cauſa læſionis extiterit dans ſuſpicionem de eo, qui ſacrificavit, quod rectè non obtulerit. (10.) Omnes fideles qui ingrediuntur Eccleſiam & ſcripturas audiunt, non autem perſeverant in Oratione, nec ſanctam communionem percipiunt velut inquietudines Eccleſiæ commoventes convenit communione privari. (11.) Si quis cum excommunicato ſaltem in domo locutus fuerit, vel oraverit, iſte communione privetur. (12.) Si quis cum damnato Clerico, veluti cum Clerico, ſimul oraverit, iſte damnetur. (13.) Si quis Clericus aut Laicus à communione ſuſpenſus; Sed communicans ad aliam properet Civitatem & ſuſcipiatur præter commendatitias literas: Et qui ſuſceperunt & qui ſuſceptus eſt, communione priventur. Excommunicato verò protelet ur ipſa correptio, tanquam qui mentitus ſit, & Eccleſiam DEI ſeduxerit. (14.) Epiſcopo non licet alienam Parochiam, propria relicta pervadere, licet coga-

Digitized by Google

cogatur à plurimis. Niſi forte quis cum rationabili cauſa compellatur, tanquam qui poſſet ibidem conſtitutis plus lucri conferre & in cauſa religionis aliquid profectus proſpicere. Et hoc non à ſemet ipſo pertentet; Sed multorum Epiſcoporum Judicio & maxima ſupplicatione perficiat. (15.) ſi quis Presbyter aut Diaconus aut quilibet Clericorum relinquens propriam Parochiam, pergat ad alienam & omnino demigrans præter Epiſcopi ſui Conſcientiam in aliena Parochia commoretur, hunc ulterius miniſtrare non patimur: Præcipuè, ſi vocatus ab Epiſcopo redire contemſerit, in ſua inquietudine perſeverans. Veruntamen tanquam Laicus ibi communicet. (16.) Epiſcopus verò, apud quem moratos eſſe conſtiterit, ſi contra eos decretam ceſſationem pro nihilo reputans, tanquam Clericos forte ſuſceperit, velut Magiſter inquietudinis communione privetur. (17.) Si quis poſt Baptiſma ſecundis fuerit copulatus nuptiis aut concubinam habuerit, non poteſt eſſe Epiſcopus, non Presbyter, aut Diaconus aut prorſus ex numero eorum, qui miniſterio ſacro deſerviunt. (18.) Si quis viduam aut ejectam acceperit, aut meretricem, aut ancillam vel aliquam de iis, quæ publicis ſpectaculis mancipatur, non poteſt eſſe Epiſcopus aut Presbyter, aut Diaconus aut ex eorum numero qui miniſterio Sacro deſerviunt. (19.) Qui duas in conjugium ſorores acceperit, vel filiam fratris, Clericus eſſe non poterit. (20.) Clericus fidejuſſionibus inſerviens abjiciatur. (21.) Eunuchus ſi per inſidias hominum factus eſt, vel ſi in perſecutione ejus ſunt amputata virilia, vel ſi ita natus eſt, & eſt dignus, efficiatur Epiſcopus. (22.) Si quis abſcidit ſemet ipſum, id eſt, ſi quis amputavit ſibi virilia, non fiat Clericus: quia ſuus homicida eſt & DEI conditionis inimicus. (23.) Si quis cum Clericus fuerit, abſciderit ſemet ipſum, omnino damnetur, quia ſuus eſt homicida. (24.) Laicus ſemet ipſum abſcindens, annis tribus communione privetur, quia ſuæ vitæ inſidiator exſtitit. (25.) Epiſcopus aut Presbyter aut Diaconus qui in fornicatione aut perjurio aut furto captus eſt, deponatur: Non tamen communione privetur, dicit enim ſcriptura: Non vindicabit Dominus bis in id ipſum. (26.) Similiter & reliqui Clerici huic conditioni ſubjaceant. (27.) In nuptiis

autem

Digitized by Google

autem, qui ad Clerum provecti ſunt, præcipimus ut, ſi voluerint, uxores accipiant: Sed lectores Cantoresq; tantummodo. (28.) Epiſcopum aut Presbyterum aut Diaconum percutientem fideles delinquentes, aut infideles iniquè agentes & per hujusmodi volentem timeri, dejici ab officio ſuo præcipimus: Quia nusquam hoc nos Dominus docuit. E. contrario vero ipſe eum percuteretur, non repercutiebat: Cum malediceretur, non maledicebat, cum pateretur, non comminabatur. (29.) Si quis Epiſcopus aut Presbyter, aut Diaconus depoſitus juſtè ſuper certis criminibus, auſus fuerit attrectare miniſterium, dudum ſibi commiſſum, hic ab Eccleſia penitus abſcindatur. (30.) Si quis Epiſcopus aut Presbyter aut Diaconus per pecunias hanc obtinuerit dignitatem, dejiciatur & ipſe & ordinator ejus, & à communione modis omnibus abſcindatur, ſicut Simon Magus à Petro (31.) Si quis Epiſcopus ſecularibus poteſtatibus uſus, Eccleſiam per ipſos obtineat, deponatur: & ſegregentur omnes, qui illi communicant. (32.) Si quis Presbyter contemnens Epiſcopum ſuum ſeorſum collegerit & altare aliud erexerit, nihil habens quo reprehendat Epiſcopum in cauſa Pietatis & juſtitiæ, deponatur, eſt enim tyrannus: & cæteri Clerici, quicunque tali conſentiunt, deponantur; Laici verò ſegregentur. Hæc autem poſt unam & ſecundam & tertiam Epiſcopi obſervationem fieri convenit. (33.) Si quis Presbyter aut Diaconus ab Epiſcopo ſuo, hunc non licet ab alio recipi, ſed ab ipſo qui eum ſequeſtravit; niſi fortè obierit Epiſcopus ipſe, qui eum ſegregaſſe cognoſcitur. (34.) Nullus Epiſcoporum peregrinorum aut Presbyterorum, aut Diaconorum, ſine commendatitiis ſuſcipiatur Epiſtolis. Et cum ſcripta detulerint diſcutiantur attentiùs, & ita ſuſcipiantur, ſi prædicatores Pietatis extiterint: Sin minus nec quæ ſunt neceſſaria, ſubminiſtrentur eis & ad communionem nullatenus admittantur, quia per ſubreptionem proveniunt. (35.) Epiſcopus Gentium ſingularum ſcire convenit, quis inter eos primus habeatur, quem velut caput exiſtiment & nihil amplius præter ejus conſcientiam gerant, quam illa ſola ſinguli, quæ Parochiæ propriæ, & villis quæ ſub ea ſunt, competant: Sed nec ille præter omnium conſcientiam faciat aliquid:

Sic

Digitized by Google

Sic enim unanimis erit & glorificabitur DEUS per CHRISTUM in Spiritu Sancto. (36.) Epiſcopus non audeat extra terminos proprios ordinationes facere in civitatibus & villis, quæ illi nullo jure ſubjectæ ſunt. Si verò convictus fuerit hoc feciſſe, præter eorum conſcientiam, qui civitates & villas detinent: & ipſe deponatur, & qui ab illo ſunt ordinati. (37.) Si quis Episcopus non ſuſceperit officium & curam populi ſibi commiſſam, hic communione privetur, quousq; conſentiat obedientiam commodans: Similiter autem Presbyter & Diaconus, ſi verò perrexerit, nec receptus fuerit non pro ſua ſententia, ſed pro malitia populi, ipſe quidem maneat Episcopus, Clerici verò civitatis communione priventur, eò quod eruditores inobedientis populi non fuerunt. (38.) Bis in anno Episcoporum concilia celebrentur, ut inter ſe invicem dogmata pietatis explorent, & emergentes Eccleſiaſticas contentiones amoveant: ſemel quidem quarta ſeptimana Pentecoſtes, ſecundò verò duodecimâ die Menſis Hyperberetæi. (39.) Omnium negotiorum Eccleſiaſticorum curam Episcopus habeat, & ea velut DEO contemplante diſpenſet: nec ei liceat ex his aliquid contingere, aut parentibus propriis, quæ DEI ſunt, condonare. Quod ſi pauperes ſint, tanquam pauperibus ſubminiſtrent, nec eorum occaſione Eccleſiæ negotia deprædetur. (40.) Presbyteri & Diaconi præter Episcopum nihil agere pertentent. Nam Domini populus ipſi commiſſus eſt, & pro animabus eorum hic redditurus eſt rationem. Sint autem manifeſtæ res propriæ Epiſcopi (ſi tamen habet proprias) & manifeſtæ Dominicæ, ut poteſtatem habeat de propriis, moriens Episcopus ſicut voluerit & quibus voluerit derelinquere. Nec ſub occaſione Eccleſiaſticarum rerum, quæ Episcopi eſſe probantur, intercidant. Fortaſſis enim aut uxorem habet, aut filios, aut propinquos, aut ſervos, & juſtum hoc eſt apud DEUM & homines, ut nec Eccleſia detrimentum patiatur, ignoratione rerum Pontificis: nec Episcopus, vel ejus propinqui obtentu Eccleſiæ proſcribantur, & in cauſas incidant, qui ad eum pertinent: morsq; ejus injuriis malæ famæ ſubjiciatur. (41.) Præcipimus, ut in poteſtate ſua Episcopus Eccleſiæ res habeat: ſi enim animæ hominum pretioſæ illi ſunt creditæ, multò

magis oportet eum curam pecuniarum gerere, ita, ut poteſtate ejus indigentibus omnia diſpenſentur per Presbyteros & Diaconos & cum timore omniq; ſolicitudine miniſtrentur. Ex iis autem, quibus indiget (ſi tamen indiget) ad ſuas neceſſitates, & ad peregrinorum fratrum uſus, ipſe percipiat, ut nihil eis omninò poſſit deeſſe. Lex enim DEI præcipit, ut, qui altari deſerviunt, de altari paſcantur: quia nec miles ſtipendiis propriis contra hoſtes arma ſuſtulit. (42.) Epiſcopus aut Presbyter, aut Diaconus, aleæ atque ebrietati deſerviens aut deſinat, aut certè damnetur. (43.) Subdiaconus aut Lector, aut Cantor ſimilia faciens aut deſinat, aut communione privetur. Similiter etiam Laicus. (44.) Epiſcopus aut Presbyter, aut Diaconus, uſuras à debitoribus exigens, aut deſinat, aut certè damnetur. (45.) Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus, qui cum Hæreticis oraverit, tantummodò communione privetur: Si verò tanquam Clericus hortatus eos fuerit agere vel orare, damnetur. (46.) Epiſcopum aut Presbyterum Hæreticorum ſuſcipientem baptiſma damnari præcipimus. Quæ enim conventio CHRISTI ad Belial? aut quæ pars fidelis cum infideli? (47.) Epiſcopus aut Presbyter, ſi eum, qui ſecundum veritatem habuerit Baptiſma, denuò baptizaverit, aut pollutum ab impiis non baptizaverit, deponatur: tanquam deridens crucem & mortem Domini, nec ſacerdotes (veros) à falſis ſacerdotibus discernens. (48.) Si quis Laicus uxorem propriam pellens, alteram, vel ab illo dimiſſam duxerit, communione privetur. (49.) Si quis Epiſcopus aut Presbyter juxta præceptum Domini non baptizaverit in nomine Patris & Filii & Spiritus S., ſed in tribus ſine initio principiis, aut in tribus Filiis, aut in tribus Paracletis, abjiciatur. (50.) Si quis Epiſcopus aut Presbyter non trinam merſionem unius myſterii celebret, ſed ſemel mergat in Baptiſmate, quod dari videtur in Domini morte, deponatur. Non enim dixit nobis Dominus: in morte mea baptizate: ſed euntes, docete omnes gentes, baptizantes eas in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. Item: Si quis Epiſcopus, Presbyter, vel Diaconus, vel omninò ex ſacerdotali numero à nuptiis, carnibus & vino non propter exercitationem, ſed propter abominationem abſtinet, oblitus quod omnia

valde bona, & quod maſculinum & fœmininum fecit DEUS hominem: ſed blaſphemans calumniatur opificium: vel corrigatur, vel deponatur, & ex Eccleſia ejiciatur. Similiter & Laici. (51.) Si quis Epiſcopus, Presbyter, vel Diaconus eum, qui à peccatis convertitur, non recipit, ſed ejicit, deponatur. Quoniam CHRISTUM moleſtiâ afficit, qui dixit: Gaudium eſt in cœlo propter unum peccatorem pœnitentiam agentem. (52.) Si quis Epiſcopus, vel Presbyter, vel Diaconus in feſtis diebus carnem & vinum non ſumit, abhorrens & non propter exercitationem deponatur, ut qui habeant inuſtam conſcientiam propriam, & ſint multis offenſionis cauſa. (53.) Si quis Clericus in caupona comedens deprehenſus fuerit, ſegregetur, præterquam ſi in publico diverſorio in via propter neceſſitatem diverterit. (54.) Si quis Clericus Epiſcopum contumeliâ affecerit, deponatur, Principi enim populi tui non maledices. (55.) Si quis Clericus Presbyterum vel Diaconum injuriâ affecerit, ſegregetur. (56.) Si quis Clericus claudum vel ſurdum, vel eum, cui vitioſus eſt inceſſus, irriſerit, ſeparetur: ſimiliter & Laicus. (57.) Epiſcopus vel Presbyter, qui cleri vel populi curam non gerit, & eos pietatem non docet, ſegregetur: & ſi in ſocordia perſeveret, deponatur. (58.) Si quis Epiſcopus vel Presbyter cum ſit aliquis ex Clericis egenus, ea, quæ ſunt neceſſaria, ei non ſuppeditat, ſegregetur: ſin autem perſeveraverit, deponatur, ut qui fratrem ſuum interfecerit. (59.) Si quis falsò inſcriptos impiorum libros tanquam ſanctos in Eccleſia publicat, ad populi & Cleri pernitiem, deponatur. (60.) Si adverſus fidelem aliqua accuſatio intendatur, vel fornicationis, vel adulterii, vel alicujus alius prohibitæ actionis & convictus fuerit, ad clerum non provehatur. (61.) Si quis Clericus propter metum humanum, vel Judæi, vel Græci, vel hæretici, negaverit, ſiquidem nomen CHRISTI, ejiciatur: ſin autem nomen Clerici, deponatur. Pœnitentiam autem agens, ut Laicus recipiatur. (62.) Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, vel omninò ex ſacerdotali catalogo comederit carnes in ſangvine animæ ipſorum vel quid à feris captum, vel morticinum deponatur, Hoc enim lex prohibuit: ſi autem ſit Laicus, deponatur. (63.) Si quis Cleri-

 cus

eus vel Laicus in Judæorum vel Hæreticorum ſynagogam ingreſſus ſit ad orandum, deponatur & ſegregetur. (64. Si quis Clericus in pugna pulſatum aliquem uno ictu occiderit, deponatur propter ſuam proclivitatem & temeritatem. (65.) Si quis Clericus inventus fuerit die Dominico jejunare vel Sabbatho præterquam uno ſolo, deponatur: ſi autem Laicus, ſegregetur. (66.) Si quis virginem non deſponſam, vi illatâ, habet, ſegregetur, ei autem aliam habere non liceat, ſed illam retinere, quam elegit, etiamſi pauper ſit. (67.) Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus ſecundam ordinationem ab alio ſuſceperit, deponatur & ipſe, & qui ordinavit, niſi utique conſtiterit, quod ab Hæreticis ordinationem habeat, qui enim ab eis ordinati vel baptizati ſunt, ut fideles & Clerici ſint, fieri non poteſt. (68.) Si quis Epiſcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, vel Lector, vel Cantor ſanctum Paſchæ quadrageſimum non jejunat, vel quartum diem vel Paraſceven, præterquam ſi propter imbecillitatem corporalem impediatur, deponatur, ſi ſit autem Laicus, ſegregetur. (69.) Si quis Epiſcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, vel omninò ex Clericorum catalogo, jejunat cum Judæis, vel cum ipſis feſtos dies agit, vel ab ipſis Xenia accipit, ut verbi gratia azyma, vel quid tale, deponatur. Si verò ſit Laicus, ſegregetur. (70.) Si quis Chriſtianus oleum deferat in templum gentium, vel in ſynagogam Judæorum, in eorum feſtis, vel lucernam accendit, ſegregetur. (71.) Si quis Clericus vel Laicus à ſancta Eccleſia ceram vel oleum auferat, ſegregetur. (72.) Vas aureum, vel argenteum, vel velum ſanctificatum, nemo amplius in ſuum uſum convertat: hoc ſit enim præter jus & contra leges. Si quis autem deprehenſus fuerit, mulctetur. (73.) Epiſcopum à viris fide dignis ob aliquid accuſatum, ipſum ab Epiſcopo vocari neceſſe eſt: & ſi ſe quidem ſtiterit, & confeſſus vel convictus ſit, ſtatuatur pœna. Si autem vocatus non paruerit, ſecundò etiam vocetur miſſis ad ipſum Epiſcopis duobus. Si etiam ſic non obedierit, vocetur & tertiò duobus. Si autem vel ſic aſpernans & contumax non ſtiterit, Synodus ea, quæ videntur, adverſus eum pronunciet: ne lucrifacere videatur, dum judicium ſubterfugit. (74.) In teſtimonium adverſus Epiſcopum hæreti-

Digitized by Google

hæreticus ne admittatur: ſed nec unus ſolus fidelis. In ore enim duorum vel trium teſtium ſtabit omne verbum. (75.) Quod non oportet Epiſcopum fratri vel filio vel alii cognato gratificantem, humanâ affectione ad Epiſcopatus dignitatem, quem vult eligere. Epiſcopatus enim hæredem facere, juſtum non eſt, ea, quæ DEI ſunt largientem. Si quis autem hoc fecerit, irrita quidem electio maneat, ipſe autem ſegregatione mulctetur. (76.) Si quis vel oculo orbatus, vel ſemore oblæſus, Epiſcopatu autem dignus ſit, fiat. Non enim corporis damnum eum polluit, ſed animæ inquinatio. (77.) Qui autem eſt ſurdus & cæcus, ne ſit Epiſcopus: non ut pollutus, ſed ne Eccleſiaſtica impediantur. (78.). Si quis Dæmonem habet, ne fiat Clericus, ſed neque cum fidelibus precetur. Purgatus autem recipiatur, id ſi ſit dignus, fiat. (79.) Eum, qui ex vita gentili acceſſerit, & baptizatus fuerit, vel ex improba vivendi ratione, non eſt æqvum protinus Epiſcopum fieri. Iniqvum enim eſt, ut, qui ſui nondum experientiam oſtenderit, ſit aliorum Magiſter; niſi fortè hoc divinâ gratiâ ſit & fiat. (80.) Diximus non oportere Epiſcopum vel Presbyterum ſe ipſum ad publicas adminiſtrationes demittere, ſed in Eccleſiaſticis negociis verſari. Vel ergo ita facere perſuadeatur, vel deponatur. (81.) Servos in Clerum provehi ſine voluntate Dominorum, non permittimus, ad eorum qui poſſident moleſtiam: Domorum enim everſionem talia efficiunt. Si quando autem etiam dignus ſervus viſus ſit, qui ad gradum eligatur: qualis noſter quoque Oneſimus viſus eſt, & Domini conceſſerint, ac liberaverint, & ædibus emiſerint, fiat. (82.) Epiſcopus, vel Presbyter, vel Diaconus exercitui vacans & utraqne obtinere volens, Romanum ſcilicet Magiſtratum & ſacerdotalem adminiſtrationem, deponatur. Quæ ſunt enim Cæſaris, Cæſari, & quæ ſunt DEI, DEO. (83.) Quiſquis Regem vel Principem præter jus contumeliâ affecerit, pœnas luat, & ſi ſit quidem Clericus, deponatur, ſi verò Laicus, ſegregetur. (84.) Sint vobis omnibus, Clericis & Laicis, libri venerandi & ſancti Veteris quidem Teſtamenti, Moſis quinque, Geneſis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomion. Jeſu Nave unus. Judicum unus. Ruth unus. Regnorum quatuor. Paralipomenωn, id eſt, dere-

dereliɑorum. Libri dierum duo. Eſtræ duo. Heſter unus. Maccabæorum tria. Hiob unus. Pſalterium unus. Salomonis tres, Proverbia, Eccleſiaſtes, Cantica Canticorum. Prophetarum duodecim, unus Eſaiæ, Jeremiæ unus, Ezechiel unus, Daniel unus. Extrinſecus autem à vobis intelligatur, debère veſtros adoleſcentes diſcere ſapientiam eruditiſſimi Sirach. Noſtra autem, id eſt, Novi Teſtamenti: Evangelia quatuor, Matthæi, Marci, Lucæ, Johannis, Pauli Epiſtolæ quatuordecim. Petri epiſtolæ duæ. Johannis tres. Jacobi una. Judæ una. Clementis Epiſtolæ duæ & ordinationes vobis Epscopis, per me Clementem in Octobri editæ, quæ non ſunt omnibus divulgandæ, propterea quæ ſunt in eis myſtica & Actus noſtri Apoſtolorum.

Epilogus præmiſſorum Canonum & ipſe falſo ſub nomine Apoſtolorum confictus.

Hæc verò de regulis conſtituta vobis ſint per nos, ô Epiſcopi. Vos autem obtemperantes eis ſalvabimini & pacem habebitis. At ſi non parueritis, puniemini, & bellum mutuo perpetuum habebitis, pœnam inobedientiæ congruam daturi. DEUS porrò, qui ſolus eſt æternus ac univerſorum creator, vos omnes pace in Spiritu Sancto confortabit, & aptos reddet ad omne opus bonum, immutabiles, irreprehenſibiles ſine crimine, dignosque faciet æternâ vitâ nobiscum, qui per interceſſionem dilecti filii ſui Jeſu Chriſti, cum quo gloria ſit ipſi ſupra omnia Deo Patri cum Sancto Spiritu, Conſolatore nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum.

CANONES POENITENTIALES.

§. 1. B*aſil. M. ad Amphiloch. Canon. XXII.* In quatuor annis præfinitum eſt fornicatoribus ſupplicium ἡ ἐπιτίμησις. §. *Canon. 56.* Qui ſua ſponte interfecit, & pòſt pœnitentiâ ductus eſt, viginti annis Sacramento non communicabit. §. *Canon. 57.*

Qui

Qui involuntariè cædem commiſit, decem annis Sacramento non communicabit. §. *Canon 58.* Qui adulterium perpetravit, in quindecim annis ἀκοινώνητ☉ ἔςω. §. *Canon. 59.* Fornicator ſeptem annis non communicabit. Octavo admittetur ad κοινωνίαν. §. *Canon. 75.* Qui cum propria ſorore vel ex patre vel ex matre pollutus eſt, ne admittatur ad acceſſum templi, donec deſiſtat à peccato. Poſtquam pœnitentiâ duci cœpit, Triennium defleat, Triennio ſit audientium claſſi adſcriptus, Triennio detur ei ſubſtratio, decimo ſuſcipiatur ad preces, biennium conſumat inter orantes, deinceps ad communionem recipiatur. §. Hæc Baſil. M. A. C. 370.

Concil. Ancyran. Can. XX. Si cujus uxor adulterata fuerit, vel ſi quis adulter fuerit, ſeptem annis in pœnitentia conſumtis admittatur. *Concil. Nicen. 1. A. C. 325. Canon. XI.* De iis, qui præter neceſſitatem prævaricati ſunt, placuit Synodo, quamvis humanitate indigni ſint, tamen benevolentiam iis commodari. Pœnitentes igitur triennium ſint audientes, ſeptem annis ſubſternentes, biennium inter orantes. *Concil. Qvinisext. A. C. 691. Can. 87.* Qui uxorem deſerit, & aliam ducit, annum fleat, biennium audiat, triennium ſubſternatur, ſeptimum cum fidelibus conſiſtat, tunc admittatur demum.

§. 2. Hinc pateſcit, quòd olim non eadem temporis ſpatia ſemper & ubique fuerint præſcripta, *Balſamon in Can. 73. Baſil.* ait: Patres ſtatuerunt pœnas πρὸς τοὺς ἰδίους καιροὺς, i. e. *temporibus convenientes. Concil. Laodicen. Can. 2.* Eos, qui diverſorum peccatorum lapſus incurrunt, & perſeverantes in oratione, ſeq; emendantes, talibus pro delicti proportione tempore pœnitentiæ dato adducantur ad communionem. §. Itaque non recipiebant, niſi deſinentes peccare, quos appellat *Canon. Laodicen.* τοὺς τὴν ἀποστροφὴν τῶν κακῶν πλείαν πεποιημένους. §. *Baſil. Canon. 84.* Hæc omnia ſcribimus, ut pœnitentiæ eorum fructus probetur. Non enim hæc omni tempore judicamus, ſed modum pœnitentiæ attendimus. Si qui à peccatis non facilè avellantur, nulla eſt nobis cum illis communis ratio, ἐδεὶς ἡμῖν πρὸς αὐτοὺς κοινὸς λόγ☉.

§. 3.

§. 3. Erant etiam *cauſæ*, propter quas cum quibusdam clementiùs agebatur, e. gr. (1.) Si tempore Exomologeſeos graviter pœnitens ægrotaret, ut videretur de vita periclitari. (2.) Si inſtaret perſecutio ob fidem CRHISTI, pœnitentibus pax dabatur, & communione ad prælium armabantur. (3.) Si cum multitudine negotium eſſet, aut cum eo, qui haberet ſociam multitudinem, & periculum eſſet, ne eorum ſevera dilatio ſchisma gigneret, aut illi vel ad gentiles, vel ad hæreticos transirent. (4.) Si perſonæ ratio id ſuaderet, ubi reſpiciebatur dignitas, ætas, ſexus, infirmitas & vita anteacta. Humilitas quippe, & obſequium & doloris magnitudo, & manifeſta converſio impetrabant cenſuræ mitigationem ac reconciliationis maturationem. Vide Cyprian. ep. 52. ſeu l. 4. ep. 2. & 54. ad Cornel. & ep. 55. ſeu l. 1. ep. 3. Concil. Ancyr. Can. 5. *A. C.* 314. Baſil. ad Amphiloch. can. 74. Furbes. l. 12. c. 7. inſtruct. Hiſtor. Theol. ubi verbis Patrum & exemplis illuſtrat.

§. 4. Contraxit omnes hosce & ſimiles Canones disciplinares *Editio noviſſima Jur. Canon. Decret. Part. III.* hoc ordine: 1. Si Presbyter fornicationem fecerit, decem annis pœniteat. *Diſt. 82.* 2. Si Presbyter cognovit filiam ſuam ſpiritualem, quam ipſe baptizavit, aut in baptismo tenuit, vel quæ confeſſa ipſi fuit, pœniteat XII. annis. Episcopus XV. *in 30. qv. 1. ſi quis.* 3. Quicunque filiam ſuam ſpiritualem vel matrem cognovit, ſeptem annis pœniteat. 4. Qui contrahit cum aliqua alteri deſponſata per verba de præſenti, ipsâ dimiſsâ, 40. dies jejunet in pane & aqua, & pœniteat VII. annis. 5. Qui cognoverit Monialem ſeu Devotam, X. annis pœniteat. *27. qv. 1. c. devotam.* 6. Qui ignoranter cognoſcit duas ſorores, vel matrem & filiam, vel amitam & neptem, pœniteat ſeptem annis. *34. qv. 1. ſi quis.* 7. Qui in uxorem duxerit eam, quam polluit per adulterium, pœniteat quinque annis. *31. qv. 1. ſi qva.* 8. Qui contra naturam peccavit, ſi ſit Clericus, debet deponi, vel religioni tradi ad perpetuò pœnitendum. Si Laicus, excommunicetur, usque ad dignam ſatisfactionem. 9. Qui coierit cum brutis, vel inceſtum commiſerit, pœniteat plusquam ſeptem annis. 10. Qui votum ſimplex violaverit, pœniteat tribus annis. *27. diſt. ſi vir.* 11. Qui excommunicatus

nicatus celebraverit, debet Triennio pœnitere. *n. q. 3. de His.* 12. Homicida voluntarius ſine ſpe reſtitutionis deponitur, & pœniteat ſeptem annis. 13. Si caſu cædem commiſerit, quinquennium. 14. Si propter neceſsitatem evitabilem, Biennium. *diſt. 50. cap. De his.* 15. Matricida, decem annis. 16. Qui Presbyterum interſecit, pœniteat duodecim annis. 17. Qui injuſtè alium ad mortem accuſat, per ſeptem annos pœniteat. 18. Si quis pejeraverit, ſeptem annis. 19. Qui pejerat in manu Epiſcopi, vel in Cruce conſecrata, tribus annis. Qui coactus, & poſteà cognoverit, pœniteat tribus Quadrageſimis. *22. q. 5. c. 2.* 20. Qui menſurat in falſa menſura, 30. diebus in pane & aqua jejunet. 21. Qui frangunt pœnitentiam ſolennem, vel redeundo ad crimina priora vel ſimilia, pœnitere debent decem annis, & communicent in fine vitæ. *33. qu. 2. de his.* 22. Qui committit ſacrilegium Eccleſiam violando, pœniteat ſeptem annis. 23. Qui blaſphemaverit publicè Deum, abſtineat Eccleſiâ & in morte privetur Eccleſiaſticâ ſepulturâ. *22. qu. 1.* 24. Presbyter, qui revelat confeſſionem, debet deponi, & omnibus diebus vitæ ſuæ ignominioſus peregrinari. 25. Epiſcopus, qui ordinat ſine juſta cauſa Clericum invitum, ſuſpenditur uno anno. *Diſt. 74. cap. 1.* 26. Epiſcopus, qui correctionem de venditione miniſteriorum diſſimulat, pœniteat duobus menſibus. 27. Sortilegus 40. diebus pœniteat. 28. Qui videt in Aſtrolabio, biennium. 29. Si quis evomit Euchariſtiam propter ebrietatem & voracitatem, ſi Laicus, 40. diebus pœniteat, ſi Clericus, 70. diebus. Si verò per infirmitatem, ſeptem diebus. 30. Qui domum vel aream voluntariè ſuccendit, omnia reſtituat, & tribus annis pœniteat. 31. Patronus, qui res Eccleſiæ dilapidat, uno anno pœniteat. *16. qu. 7. c. filiis.* 32. Qui domum ſuam magicis & incantationibus luſtrat, vel aliud facit, & qui ei hoc conſulit, annis quinque pœniteat. Et hæc ibi, ut & alia plura, quæ tanquam nova & inutilia omittenda eſſe arbitrabar.

§. 5. Rationem geminam, cur Veteres & tàm ſeverè & tàm diu abſtinuerint lapſos, adfert *Joh. Dallæus de Pœnis l. 7. cap. 5.* Primò, ut peccator delictorum veniam à DEO impetraret, ac in priſtinum gradum à miniſtris Eccleſiæ reſtitueretur. Deinde, ut

Digitized by Google

purgatis illis vitiorum habitibus, anima ſanitatem recuperaret. *Auguſtin. c. 65. Enchirid.* Rectè conſtituitur ab iis, qui Eccleſiæ præſunt, tempus pœnitentiæ, ut fiat ETIAM ſatis Eccleſiæ, in qua remittuntur ipſa peccata. Extrà illam quippe non remittuntur.

CARDINALES.

§. 1. SIc dicti à Cardine, quod eſſent quaſi Cardines Eccleſiæ; vel, ut alii volunt, Cardinales Pontificis i. e. primarii Miniſtri. *Onufrius* de *Cardinal.* ſic ait: Tituli olim erant templa, vel, ut nunc dicitur, Eccleſiæ, ſive Loca ſacra in Sanctorum honorem aut memoriam erecta, ac per Urbis regiones à R. P. antiquitùs diſtincta, in quibus animarum cura à Presbyteris habebatur. Quibus qui præerant Presbyteri, appellabantur *Cardinales*, i. e. Principales, ſimilitudine à quatuor Ventis Cardinalibus deducta. Cum enim in unoquoq; Titulo plures eſſent Clerici, is qui omnibus præerat Presbyter, à cæteris Clericis illius Tituli dicebatur *Cardinalis*, quod omnium dignior eſſet in eo Titulo commorantium, cæterosq; regeret vel gubernaret in Titulo ſibi commiſſo viventes.

§. 2. Bellarmin. de Cleric. l. 1. c. XVI. hoc operosè refellit, vel inde, quod in eodem Titulo plures eſſent Cardinales, ait igitur: Nomen Cardinalis primò impoſitum eſſe loco, & à loco derivatum ad perſonas. Dicebantur enim Tituli Cardinales quædam Eccleſiæ principales, ubi baptiſma conferebatur, & dicebantur Eccleſiæ Cardinales, ad differentiam aliorum locorum ſacrorum minùs principalium. Inde autem Presbyter, qui eam Eccleſiam regebat, dicebatur Presbyter Cardinalis.

§. 3. Deinde dicti & facti ſunt pariter Epiſcopi Cardinales, & Diaconi Cardinales. Diaconiæ Cardinales erant loca quædam primaria in Urbe diſtincta juxta numerum regionum, & qui in eis reſidebant Diaconi, dicebantur Diaconi Cardinales, ab Eccleſia, quam tenebant. Et ita deinceps dicti ſunt Epiſcopatus Cardinales, & inde Epiſcopi Cardinales ſex illi, qui ad eligendum Pont. R. conveniebant, eidemq; Pont. à conſiliis erant præter cæteros orbis Chriſtiani Epiſcopos.

§. 4. Titulus Cardinalium ab Urbano VIII. datus, *Eminentiſſi-*

Digitized by Google

tiſſimorum, quoniam eſſent ceu Cardines, ſuper quos totus verta-tur orbis, juxta illud I. Sam. II. *Domini ſunt Cardines terræ, & poſuit ſuper eos orbem.* Hinc Papa, cum eos creat, ſic affatur: *Ad Collegium Apoſtolicum vocati Conſiliarii noſtri, & Con-judices orbis terrarum eritis.*

§. 5. Petrus Molin. de Monarch. Tempor. Cap. III. p. 37. contra Bellarminum Onufrio adſtipulatur, & non obſcura ejus rei veſtigia extare aſſerit, quod præcipuus olim Parœciæ Presbyter *Cardinalis* ſit appellatus. Nam Pontifex dans titulum & annulum novis Cardinalibus ſic infit: *Ad honorem DEI omnipotentis, S. S. Apoſtolorum Petri & Pauli, committimus tibi Eccleſiam S. Chryſogoni vel Sabinæ &c. cum Clero & populo, & capellis ſuis, ſecundum formam, quâ committi conſuevit Cardinalibus, qui eandem Eccleſiam in titulum habuerunt.*

§. 6. Franc. Modius Brügenſis ſic de iis ſcribit: Cardinales cœperunt A. C. 231. ſedente, neſcio quo, Pontiano, cujus tempore, ut ajunt F. Zabarellus & Martinus Ciſtercienſ. Sacerdotes Cardinales fuêre CCXXXVI. Certè A. C. 267. Marcell. P. R. qui titulos Presbyteris diviſit, conſtituiſſe legitur Cardinales XV. qui mortuos ſepelirent & infantes baptizarent. Sic appellati, ut ventos *Cardinales* dicimus, quod nempe inter Sacerdotes eximii, eorumq; eſſent Primarii; Licet Canoniſtæ à *Cardine* dictos velint, quia ut cardine oſtium, ita Eccleſia bono eorum conſilio regatur. Sed cum Bonifacius III. ab Imp. Phoca impetrâſſet, ut in omnes Epiſcopos prærogativam haberet, cœperunt Cardinales quoque paulatim in eam amplitudinem excreſcere, cujus hodièq; ſunt, obtento poſt varias contentiones Imperatorum & Pop. Rom. de Pontificis electione, jure ejus per ſe primùm creandi, & inde accepta A. C. 1244. ab Innocent. IV. poteſtate Equo ac galero rubro utendi, in illud argumentum: *Oportere eos pro Religionis ſuæ defenſione ſangvinem fundere, ſi ita res poſtulet.* Adjecit deinde Paulus II. veſtem coccineam. Cœpitq; ordo eorum in tria genera dividi, ut alii ſint Epiſcopi Cardinales ſex, Oſtienſis, Sabinienſis, Portuenſis, Tuſculanus, Prænestinus, Albanenſis; alii Presbyteri, alii Diaconi. *Hæc ille:*

Digitized by Google

§. 7. Per multos ſanè annos XXVIII. tantùm Cardinales Romæ fuerunt, idq; pro numero veterum Parœciarum Romanarum. Erant enim Septenæ ſub unaquaq; Eccleſia præcipua & Patriarchali Urbis Romæ. Nam quinta, Lateranenſis domicilium Papæ erat, eoq; nomine ſupra alias quatuor eminebat. Duravit iſte numerus uſque ad A. C. 1125. tempora Honorii II. ut latè exponit *Onufrius*. Quod ad Diaconos attinet, vetus Eccleſia Rom. ſeptem habebat Diaconos, ad exemplum Hieroſolymitanæ, *Act. VI.* Qualis erat Laurentius Martyr A. C. 252. *Euſeb. lib.* 6. *c.* 43. & Canon ult. *Synod. NeoCæſar.* ſic ſtatuit: Διάκονοι ἑπτὰ ὀφείλουσιν εἶναι κατὰ τὸν κανόνα, κἂν πάνυ μεγάλη εἴη ἡ πόλις. Sed pace Eccleſiis partâ Diaconi iſti cœperunt cum Presbyteris de gradu contendere, ut teſtatur Auguſtin. Qu. V. & N. T. dicens: *Romanæ Eccleſiæ Diaconi modicò inverecundiores videntur.*

§. 8. Concilium Baſileenſe Seſſ. XXIII. ita decernit: *Cardinales ſint numero XXIV. nec plures. Non minores XXX. annis. Sint Magiſtri, Doctores ſ. Licentiati cum rigore examinis in Jure divino vel humano. Ne fiant Cardinales nepotes ex fratre vel ſorore Pontificis. Inter alia jurent, ſe Cultum divinum in Eccleſia ſui Tituli & ejusdem Eccleſiæ bona conſervaturos.* Numerum autem iſtum exceſſerunt ſemper Pontifices, ut Sixtus IV. Alexander VI. Leo X. qui unà vice A. C. 1517. fecit Cardinales *triginta* & *unum*, ita ut in univerſum Leo viderit *ſexaginta qvinqve Cardinales*. Paulus IV. ſupremum, qui unquam fuit, attigit numerum Cardinalium LXX. Olim non excedebant numerum LIII. Hodiè ſunt LXII. Sixtus V. numerum LXX. definivit.

§. 9. Officia Cardinalium ſunt tria, ut recenſet *Bellarminus*: Primum eſt commune cum Epiſcopis, Presbyteris & Diaconis cæteris. Omnes enim Cardinales, aut Epiſcopale, aut Presbyterale, aut Diaconi munus gerunt. Alterum eſt, Summum Pont. eligendi. Tertium, eidem Pont. perpetuò aſſiſtere, eumq; in regimine conſilio adjuvare & induſtriâ.

§. 10. Dignitas Cardinalium magna eſt & excelſa. Privilegia eorum recenſet *Azorius Inſtit. Moral. Part.* 2. *l.* 4. *c.* 3. Quorum non poſtremum eſt, quod Gregor. XIII. iis induſit:

Non

Digitized by Google

Non comprehendi eos ſub regulis faciendis. Regul. 67. In publico Regibus præferuntur, ut non ineptè *Nic. de Clemanges in lib. de corrupt. Eccleſ. ſtatu* dixerit: Si artifex quiſpiam vellet ſuperbiæ ſimulacrum effingere, nullâ congruentius ratione id facere poſſet, quàm Cardinalis effigiem pingendo. Convivio ſolenni Papæ, quod die Coronationis ejus inſtituitur, Rex aliquis ſi adſit, ſedet in menſa poſt primum aliquem Epiſcopum Cardinalem; Si plures adſint Reges, mixtim ſe habent cum primis Cardinalibus, & primum locum tenet Cardinalis, deinde ſequitur Rex: Si erunt mixtim Principes vel filii fratresve Regum, debent ſedere inter Diaconos Cardinales &c. Ut *habet prolixè Liber Sacr. Cerimon. Marcelli Corcyrenſis.*

§. 11. Ingenua eſt confeſſio *Bellarmini l. 1. Cler. c. 16.* dicentis: Fateor, olim Epiſcopos quoscunque prælatos fuiſſe Cardinalibus non Epiſcopis, imò etiam Cardinalatum gradum fuiſſe ad Epiſcopatum. Poſteà tamen mutatus eſt Ordo, & cœpti ſunt Cardinales Epiſcopis anteponi, & Epiſcopatus gradus eſſe ad Cardinalatum, cujùs mutationis duplex aſſignari ratio poteſt: 1. Quod ad ſolos Cardinales devoluta ſit electio ſummi Pontificis. 2. Quod ſoli Cardinales cœperunt adeſſe ſummo Pontifici in Conciliis.

§. 12. Jus eligendi Papam recenter admodùm Cardinalibus datum eſt. Nam apud *Euſeb. l. 6. Hiſt. c. 29.* fusè deſcribitur ritus electionis antiquæ factæ ab univerſo Clero & populo Romano, ubi agit de Fabiano: *Ἐφ' ᾧ τὸν πάντα λαὸν ὑφ' ἑνὸς πνεύματος θείου κινηθέντα, ὁμόσε προθυμίᾳ πάσῃ καὶ μιᾷ ψυχῇ ἄξιον ἐπιβοῆσαι καὶ ἀμελετήτως ἐπὶ τὸν θρόνον τῆς ἐπισκοπῆς λαβόντας αὐτὸν ἐπιθεῖναι.* A. C. 1059. apud Platinam demùm mentio fit Cardinalium in Electione Nicolai II. Alii prædicant, Gregorium VII. A. C. 1072. Populo Rom. jus illud ademiſſe. Ritus electivus talis eſt: Obſtruuntur cæmento & lapidibus feneſtræ Conclavis, ne quid lucis illabatur. Perveſtigantur interiora domus, ne quis lateat in inſidiis. Cardinalibus conclavi incluſis totidem lecti & menſæ, quot homines. Ingeruntur cibi per foramen, panis in fruſta conciſus, potus in pellucentibus lagenis. Ne quid rerum, quæ in Conclavi geruntur, aut per Emiſſarios aut per Epiſtolas oc-

Digitized by Google

cultè ſubmiſſas, foràs eliminetur, ſedula cautio. Fores, omneſq; aditus obſidentur præſidiis. Tum unicuiq; Cardinalium prandium ſeorſim, nec fas unà accumbere, aut cibum invicem mittere. Primis diebus lautæ dapes & ſaliares menſæ. At ſi tempus in longum traxerint, minuuntur fercula,& quotidianum demenſum ſubtrahitur; Poſtquam electus jam Pontifex eſt, circumſtare illum incipiunt, exuere, rurſus induere, ſublimem in altari collocare, pedes oſculari, adorare, deinceps per dirutam cum impetu feneſtram Electi nomen populo ſignificant, unde clamor in plebe & exultatio vitulabunda. Atq; ſiquidem mox novi Papæ ædes invadere, moliri fores, diripere ſuppellectilem legitimo & conceſſo latrocinio.

§. 13. Diſtare porrò à veteribus hujus ævi Cardinales egregiè demonſtravit *Petrus Molinæus c. 6. l. cit.* Primò, veteres Cardinales erant Presbyteri aut Diaconi certæ alicujus Parœciæ, docebant populum & adminiſtrabant Sacramenta. Hodierni nihil horum obeunt, ſed ſunt Senatores Romani, Regum æmuli, Papæ Conſiliarii. Secundò, tunc nemo fiebat Cardinalis, niſi alterius morte; At nunc Pontifex creat quos, & quot & quando lubet. Tertiò, tunc agebant Romæ apud ſuam quisque Eccleſiam; Nunc ſunt ubivis gentium, & in aulis tractant ſecularia. Quartò, tunc fiebant vel ætate vel doctrinâ & pietate commendabiles; Nunc purpureus galerus datur ex arbitrio Pontificis, etiam pueris & Principum filiis prorſus indoctis. Quintò, tunc non dabat præeminentiam præ Symmiſtis; Nunc longè alia eſt ratio. *Onufrius:* Nihil dignitatis aut prærogativæ antiquitùs illis dabat eſſe Cardinales. Sextò, olim inauditum erat, ex Epiſcopis facere Presbyteros vel Diaconos; Nunc ex Epiſcopis fiunt Cardinales Presbyteri. Septimò, olim Diaconi Cardinales ſacram menſam ferebant; Nunc Papam humeris geſtant.

§. 14. *Onufrius* ab ipſis primordiis ſic eruit: Cum beatiſſimus Apoſtolorum Princeps Petrus Catholicæ Romanæ Eccleſiæ Pontifex primus, Sacerdotio in orientalibus Eccleſiis, præcipuèq; Hieroſolymis, & Antiochiæ ritè inſtituto, in urbem Romanam Eccleſiam fundaturus veniſſet, ex omni fidelium multitudine, præ-

cipuisq;

cipuisq; noſtræ religionis cultoribus, viros quosdam ſeniores, bonum teſtimonium ab his qui foris ſunt habentes, plenosq; Spiritu Sancto, & ſapientia, ſpectatæ fidei, & raræ probitatis, Hieroſolymitanæ cœterarumq; Eccleſiarum Orientalium more delegit, (hi Clerici appellati ſunt) quos per manuum impoſitionem partim Presbyteros, & partim Diaconos conſecravit; quorum opera Pontifex ipſe, ſive Epiſcopus Romanus in inſtruenda creſcente tunc Eccleſia uteretur, qvum ei tot millibus hominum ad fidem Chriſti quotidiè venientium conſulere non eſſet integrum.

§. 15. Porrò autem Presbyterorum & Diaconorum munia, ut pro ſe quisq; ſuum officium & noſceret & impigrè faceret, dividere inprimis conducibile viſum fuit. Itaque ſummam rerum, animarum ſcilicet curandarum negocium, Presbyteris commiſit, ut Sacramenta Eccleſiaſtica plebi DEI adminiſtrantes, orationi & miniſtrationi verbi cum Epiſcopo vacarent. Diaconis autem viduarum, pupillorum, & reliquorum pauperum fidelium ſubveniendorum curam demandavit, eisq; injunxit, ut Presbyteris quoque ſacra facientibus præſtò eſſent.

§. 16. Quorum omnium numerus qvum prius modicus & incertus eſſet, ei modum ſtatuere Cletus & Evariſtus Romani Pontifices. Cletus enim (ut auctor eſt ex Damaſo Bibliothecarius,) Presbyteros ad certum numerum redegit. Evariſtus verò Apoſtolorum more ad ſeptenarium numerum Diaconos in Eccleſia Romana auxit, quibus etiam injunxit, ut Epiſcopum prædicantem propter ſtylum veritatis cuſtodirent.

§. 17. Porrò autem ne Presbyterorum adminiſtratio in promiſcuo eſſet, idem Evariſtus, qui tertius poſt beatum Petrum Apoſtolum Romanus Pontifex fuit, circa annum à Chriſto natum centeſimum, titulis (vel ut nunc diximus,) parœcias in urbe Roma ipſis Presbyteris diviſit, ut ſinguli à ſe invicem ſecreti in ſua Urbis regione titulo vel parœcia confuſionis tollendæ cauſa, divina myſteria populum erudientes, Sacramenta Dei omnibus ad ſe venientibus fidelibus exhiberent; ſingulosq; Presbyteros in uno quoque titulo poſuit; ſufficere enim tum viſum eſt is numerus propter credentium paucitatem.

§. 18. Ve-

§. 18. Verùm non longè pòſt fidelium quotidiè creſcentium multitudine permòtus Hyginius Romanus Pontifex, qvum tot credentibus non ſufficerent hi, plures in unoquoque titulo qvum Clericos tum Presbyteros eſſe voluit. Hinc autem Presbyterorum Cardinalium, nomen manaſſe crediderim, ut is videlicet eſſet Presbyter Cardinalis, id eſt, principalis, qui cœteris Presbyteris ejusdem Tituli,(quos plures ab Hyginio factos fuiſſe dixi,qvum prius unus tantùm per ſingulos titulos Presbyter fuiſſet,) præeſſet: Satis enim conſtat aliquot annis poſt, ante etiam S: Silveſtri Papæ tempora Cardinalis nomen in Romana Eccleſia uſurpari cœptum fuiſſe; quod non niſi ex Hyginii inſtituto oriri potuit, qvum anteà eo nomine uti opus non eſſet, quod non niſi unus per ſingulos titulos Presbyter fuiſſet.

§. 19. Poſt Hyginii tempora in Presbyterorum Romanonorum titulis nullam mutationem factam inveni uſque ad Dionyſii Papæ Pontificatum. Nam circa Annum Chriſti 260. Dionyſius XXV. poſt Petrum Apoſtolum Pontifex Romanus, Evariſti exemplum ſeqvutus, qvum jam Religio Chriſtiana mirum in modum in urbe creviſſet, denuò titulos vel parœcias in urbe Roma, qvum eas ampliaſſet, Presbyteris diviſit, ipſasq; quo quisque ſuis finibus limitibusq; continerentur diſtribuit, pluribus per ſingulas vel Hyginius fecerat Presbyteris conſtitutis, Presbyterorum quoque Romanæ Eccleſiæ, curæ, cœmeteria adjunxit, quæ qvum plura eſſent, ea inter Presbyteros diſtribuit gubernanda, ut Martyrum ſepulturis conſultum eſſet.

§. 20. Verùm non longè pòſt circa Annùm Chriſti 305. Marcellus XXIX. poſt Petrum Apoſtolum, Romanus Epiſcopus, titulos urbis Romæ ab Evariſto antiquitus, & primò Presbyteris datos, numero limitavit decreto ſtatuens XV. in urbe Roma quaſi Diœceſes eſſe ad Baptiſmatis commoditatem, eorumq; opportunitatem, qui ad fidem ex gentibus quotidiè veniebant, quin ut etiam Martyrum ſepulcris conſuleretur, ut auctor eſt ex Damaſo Bibliothecarius; Titulos autem Romanos ſive parœcias ceſſantibus perſeqvutionibus adauxère, Presbyterosq; plures in ſingulis conſtituere, Silveſter, qui titulum Equitii; Marcus, qui titulum S. Marci;

Julius,

Julius, qui titulum S. Mariæ Tranſtiberim liberius; Damaſus, qui titulum S. Laurentii, Siricius, Anaſtaſius, Innocentius, qui titulum Veſtinæ, fecerunt, & reliqui Pontifices Romani. Qvum enim primò infinita Gentilium multitudo, mox urbs & Italia omnis fidem Chriſti ſuſcepiſſet, non ſufficientibus XV. titulis, nec his, qui in eis reſidebant, Presbyteris, tum ob neceſsitatem, tum ad urbis & Romanæ Eccleſiæ ornamentum, & majeſtatem, & Titulorum & Presbyterorum in unoquoque titulo numerus auctus eſt; factiq; ſunt tituli XXVIII. quem numerum nunquam exceſſiſſe uſque ad noſtra tempora ſatis conſtat, & paulò pòſt explicabo. Qui omnes, qvum Eccleſiæ eſſent vel templa Divis dicata, nomen ſortiti ſunt vel à Sanctis, quibus dedicati erant, ut S. Chryſogoni, S. Cæciliæ, S. Anaſtaſiæ, S. Marci, & ſimilium: vel ab eis hominibus, qui ipſos erexerunt, ut Caliſti, Damaſi, Equitii, Paſtoris, Veſtinæ, Eudoxiæ, Lucinæ, Pammachii, & ſimilium. Porrò autem XXVIII. Titulorum numerum circa Innocentii I. vel Zoſimi Papæ tempora expletum fuiſſe multis conjecturis & rationibus ductus, crediderim. Neque enim facilè poſt Zoſimum Papam inveniri poteſt, aliquem Romanorum Pontificum titulum quendam novum addidiſſe: ſed eos vel mutaſſe, vel reſtituiſſe aut exornaſſe tantum invenitur.

§. 21. Qvum verò non niſi 28. tituli fuerint, totidem quoque Cardinales Presbyteri, & neque plures, neque pauciores fuiſſe neceſſe fuit. Si enim hi tantùm Presbyteri, qui titulis præerant, Cardinales appellabantur, titulisq; tantùm 28. Romæ erant, totidem eſſe quoque Cardinales Presbyteros oportebat. Quod etiam fuiſſe ex multis locis ſatis conſtat, quibus liquet, Cardinales Presbyteros ſemper numero quodam certo & limitato fuiſſe, videlicet 28. Id autem ſpeciatim declaravit Pandulphus Piſanus, SubDiaconus Apoſtolicus, qui vitas Romanorum Pontificum ſcripſit, in electione Gelaſii Papæ II. Duravit autem hæc conſuetudo, ut Cardinales Presbyteri XXVIII. eſſent, uſque ad Honorii Papæ II. tempora, & annum Chriſti 1125. quo tempore id obſervari deſitum.

§. 22. Cœterùm cur tantùm XXVIII. Tituli, & non plures neque pauciores ſimul inſtituti fuerint, operæ pretium erit explicare,

Digitized by Google

care, huicq; inſtituto maximè conſentaneum, qvum hæc res myſterio non vacet.

Veteres Romani Pontifices, ut habeatur ex libro Cameræ Apoſtolicæ, qui appellatur Provincialis, quinque in urbe Roma majores & præſtantiores Baſilicas, vel jam fabricatas eligentes, vel novas fabricantes eas Patriarchales Eccleſias, palatiaq; illis adjuncta Patriarchia appellaverunt, quæ fuerunt

Baſilica Lateranenſis, quæ & Conſtantiniana; aliàs S. Salvatoris, aliàs S. Joannis appellata eſt.

Baſilica S. Petri in Vaticano.

Baſilica S. Pauli extra muros urbis via Oſtienſi.

Baſilica S. Mariæ majoris, aliàs ad præſepe, &

Baſilica SS. Stephani & Laurentii extra muros urbis, via Tiburtina.

Quod etiam refert Joan. Monach. in C. Fundamenta de elect. in VI. his duobus verſiculis:

Paulus, Virgo, Petrus, Laurenſis atque Joannes,
Hi Patriarchatus nomen in urbe tenent.

§. 23. Quod cur fecerint, duplex cauſa refertur: Prima, quod hæc quinque ſedes Patriarchales, pro quinque præcipuis orbis Patriarchis, honoris gratiâ fuerint inſtitutæ, uno videlicet indigenâ, & quatuor advenis; Romano, qui Laterani; Conſtantinopolitano, qui ad S. Petrum; Alexandrino, qui ad S. Paulum; Antiocheno, qui ad S. Mariam majorem; & Hieroſolymitano, qui ad S. Laurentium reſiderent: quoties enim contigiſſet generalia Concilia in urbe celebrari, ad quæ accedere Patriarchæ, ipſi tenebantur, vel Patriarchas ipſos pro arduis Reipublicæ Chriſtianæ negociis diffiniendis ad urbem accedere, eorum unusquisque ſedem, Palatium videlicet, & Eccleſiam, tanquam in natali ſuo, vel provincia ſua Romæ haberet præcipuam, qvum urbs ipſa communis totius orbis patria appelletur. Altera ratio, quæ mihi longè veriſimilior videtur, eſt, ut per hæc demonſtraretur, Patriarcham, ſive Pontificem Romanum (qui & ipſe aliquando Patriarcha appellatus eſt,) tanquam caput & principem totius orbis Eccleſiarum, alios Patriarchas, qui ſingillatim per ſuas Diœceſes totum orbem Chriſtianum regunt & gubernant, ſubditos habere, ac aliis omnibus Sedibus

Digitized by Google

dibus Patriarchalibus præeſſe, ut Eccleſiæ ipſius univerſalis unitas demonſtraretur, per quinque enim Eccleſias Patriarchales videntur, quod urbes & Romana Eccleſia quinque Patriarchas ipſos, videlicet Romanum, Conſtantinopolitanum, Alexandrinum, Antiochenum, & Hieroſolymitanum, & per conſequens univerſum orbem repræſentet, & ad ejus compoſita fuerit Exemplar, qvum eas in urbe habeat Sedes Patriarchales, quæ ſunt in univerſo orbe terrarum. Poſſet demùm & tertia ejusmodi rei afferri cauſa ſuperiori non abſimilis; Eccleſiam Lateranenſem, (quæ & Romana dicitur,) univerſum orbem Chriſtianum ſignificare, & eum, qui eſt ejus Epiſcopus, Epiſcopum quoque eſſe totius orbis Chriſtiani, per reliquas verò IV. Sedes quatuor orbis partes deſignari, videlicet Orientem, Occidentem, Septentrionem & Meridiem, quodq; ſicut Papa vel Baſilica Lateranenſis, his quatuor aliis Baſilicis, vel in eis ſedentibus, præeſt, Baſilicæq; Lateranenſis membra ſunt, ſic etiam Papa toti orbi præſit Chriſtiano, quam rem ita eſſe colligitur ex antiqua Pictura, quæ fuit in Lateranenſi Patriarchio his ſimulacris expreſſa. Ex his autem Baſilicis Lateranenſis, aliàs Sancti Salvatoris, quæ & Conſtantiniana appellatur, prima eſt, Romanam Eccleſiam repræſentans, ipſaq; eſt Romani Pontificis Sedes, ubi ipſe olim in Patriarchio juxta eandem Eccleſiam fabricato per mille annos commoratus eſt, videlicet uſque ad Clementis V. Pontificatum, qui in Galliis Romanam Curiam transtulit, poſt cujus ad orbem reductionem ſub Gregorio XI. Romani Pontifices, nequaquam amplius Laterani, ſed in Patriarchio prope S. Petrum permanſere, Baſilicæ igitur Lateranenſi propter ſuam & Epiſcopi Romani ſupremam excellentiam, ſeptem Epiſcopi ex circumvicinis civitatibus aſſignati ſunt, qui ſuis ſtatis ſolennibusq; diebus, ſinguli coram Romano Pontifice in eadem Baſilica celebrarent divina myſteria, vel Pontifici celebranti aſſiſtentes eſſent, atque ob eam cauſam poſteà Epiſcopi Cardinales, id eſt, principales, quod huic Eccleſiæ & Romani Pontificis miniſterio aſſcripti eſſent, appellari cœperunt.

§. 24. Perduravit autem ſic XXVIII. Presbyterorum Cardinalium integer numerus, ut habetur ex Pandulpho Piſano in vita

 Gelaſii

Gelaſii II. uſque ad Honorii Papæ II. tempora, annumq; Chriſti 1125. quo tempore religioſus hic ordo paulatim labefactari cœpit, morientibus enim Cardinalibus Presbyteris, tunc primum titulis ipſis ſuo Rectore orbatis, per Pontificem de novo Presbytero Cardinali provideri deſitum, neque ut antiquitus conſuetudo erat, ſtatim in defuncti locum alter amplius non ſubrogabatur Presbyter Cardinalis, quare factum eſt, ut ſenſim numerus Presbyterorum Cardinalium decreſcere cœperit, & adeò diminutus paulatim eſt, ut aliquando tempus fuerit, in quo non niſi duo Presbyteri Cardinales viventes in Collegio eſſent, ut ſub Alexandri Papæ IV. obitu, & creatione Urbani IV. Cur autem Honorius ipſe II. id primum cœperit, & ejus exemplum ſequentes Romani Pontifices imitati ſint, cauſa hæc fuit. Sub Prædeceſſore Honorii II. videlicet Caliſto II. pax inter Romanam Eccleſiam & Imperium ſub Henrico V. poſt longisſimum disſidium, & multa ſchiſmata ob ſacerdotiorum inveſtituras exorta, reformata fuerat, in qua inter cætera multa cautum fuit, ut Romani Pontificis electio ad Cardinales, Clerumq; urbanum pertineret, neque amplius Imperatores jus aliquod, ut hactenus habuerant, haberent in Romanorum Pontificum creationibus. Qvumq; ob Cardinalium multitudinem, pleraq; ſchiſmata in novis Romanorum Pontificum creationibus orirentur, (nondum enim lex inſtituta erat de duabus partibus Cardinalium,) hoc malum repreſſuri Romani Pontifices, Cardinalium numerum paulatim diminuere cœperunt, & qui prius additis XVIII. Diaconis certus & determinatus erat, videlicet quinquaginta trium, ſenſim dilabi & ad incertum numerum reduci cœpit, primò enim ex LIII. ſub Innocentio II. XL. eſſe cœperunt, mox XXXV. deinde XXX. poſteà XXV. adhæc XX. poſt XV. vel X poſtremò (ut dixi) ad eam paucitatem aliquando redacti ſunt, ut non eſſent niſi VII. Cardinales viventes, videlicet tres Presbyteri, & quatuor Diaconi, ut quando creatus fuit Nicolaus Papa III. Etenim Cardinalium numerus uſque ad id tempus, quo pauciores Cardinales nunquam fuerunt, diminui non deſiit; poſt quod ſenſim augeri cœpit, ut eſſent XV. pòſt XX. ut ſub Bonifacio VIII. Avinione deinceps eorum numerus iterum creſcere cœpit, nunquam,

Digitized by Google

quam tamen uſque ad Xyſti IV. Pontificatum XXX. numerum attigerunt. Præſertim qvum in Concilio Conſtantienſi cautum fuerit, ne plures quam XXIV. Cardinales viventes ſimul eſſent. Primus Papa Xyſtus IV. nulla habita ratione decreti Concilii Conſtantienſis Cardinalium numerum, ſupra omnes prædeceſſores ſuos, maximè ampliavit; cujus exemplum optimè ſeqvutus eſt Alexander Papa VI. Nullus tamen horum Pontificum antiqvum LIII. numerum exceſſit, ut eſſent videlicet Cardinales plures quàm LIII. qvum nec eum numerum attigerint.

§. 25. Sed omnium Romanorum Pontificum primus fuit Leo X. qui antiqui inſtituti ratione non habita magna illa XXXI. Cardinalium creatione veterem & antiqvum, atque à nullo unquam Romanorum Pontificum exceſſum numerum LIII. longè ſuperavit. Nam ſub Leone X plus minus LXV. Cardinales ſimul viventes fuerunt, quod nunquam aliàs contigerat poſt fundatam Romanam Eccleſiam, cujus exemplum ſeqvuti ſunt Paulus III. & qui nunc vivit Paulus IV. prior enim ad LXIII. numerum Cardinales auxit, ſequens ad LXX. quem quoque numerum nunquam prætereà fuiſſe ſatis conſtat. Qvum igitur Presbyteri Cardinales numerum illum XXVIII. exceſſerint, novis titulis opus fuit, ut novis illis tribuerentur Cardinalibus, qui XXVIII. numerum exceſſerant, qui per diverſos Pontifices facti ſunt. Quod etiam ob aliam rationem facere coacti ſunt Romani Pontifices. In Romana enim Eccleſia abuſus inolevit, ut unus Cardinalis duo aliquando habuerit Sacerdotia Cardinalitia. Hoc autem præſertim Epiſcopi Cardinales fecerunt, qui Epiſcopi facti priorem Titulum vel Diaconiam, quam antequam eſſent Epiſcopi creati, habebant, retinuerint, qui abuſus ut pleraque alia poſt Eugenii IV. tempora, & præſertim ſub Xyſto IV. originem habuit.

§. 26. Tituli igitur XVII. novi facti, unus à Xyſto; XII. à Leone; tres à Julio III. & unus à Paulo IV. qui XXVIII. antiquis adjuncti erunt omninò XLV. Omnium autem Presbyterorum Cardinalium Senior ſive antiquior, appellatur S. R. E. Archipresbyter Cardinalis, qui noſtro tempore eſt Claudius de Giuri, Gallus, Presbyter Card. tt. S. Hagnetis in Agone, de cujus officio & dignitate latius diſſerui in libro, quem de Cardinalium origine conſcripſi.

§. 27. Antiquitus porro mos fuit, qui etiam per mille annorum ſpacium ſervatus eſt, ut Presbyter Cardinalis urbis Romæ, neque Epiſcopus eſſet, vel Epiſcopatum adminiſtraret, vel ex Epiſcopo fieret Presbyter Cardinalis, qvum major dignitas tunc fuerit, eſſe Epiſcopum cujuslibet Diœceſis, quàm Cardinalem, quod ex Cardinalibus Romanæ Eccleſiæ ſecus quàm nunc obſervatur, Epiſcopi diverſarum civitatum creati fuerint, ex Cardinalatu enim gradus erat ad Epiſcopatum, ſicut nunc ex Epiſcopatu ad Cardinalatum, Cardinalisq; Presbyter Epiſcopus factus, eſſe Cardinalem deſinebat, ſicut nunc Epiſcopus, Cardinalis factus, amplius non appellatur Epiſcopus, *ſed* Presbyter Cardinalis. S. R. E. & Adminiſtrator perpetuus illius Epiſcopatus, quòd ſe invicem compati non poſſint, eſſe Presbyterum Cardinalem urbis Romæ & Epiſcopum alterius Eccleſiæ, repugnat enim Presbyter & Epiſcopus, quod antiquis Canonibus cautum fuerit, unum hominem non niſi uno Sacerdotio potiri poſſe. Verùm qvum Cardinalium Majeſtas cum Romani Pontificis auctoritate indies creſcere cœpiſſet, multiq; Cardinales eſſe ambirent, poſteà paulatim uſurpatum eſt, ut ex Epiſcopis fierent Cardinales, & primò uſus fuit, ut ex Epiſcopis non Cardinalibus fierent Epiſcopi Cardinales, & non Presbyteri vel Diaconi, pòſt etiam ex Epiſcopis Presbyteri fieri cœpti, primusq; omnium ex Epiſcopo Viterbienſe, & Tuſculanenſe Cardinalis Presbyter tt. S. Clementis factus fuit Joannes quidam, item ex Epiſcopo Ariminenſi, Cardinalis Presbyter tt. S. Praxedis factus eſt alius Rufinus nomine à Clemente III. Papa circa annum Domini MCXC. primò enim Cardinales Presbyteri non niſi ex Monachis vel Abbatibus, Decanis, Archipresbyteris, Archidiaconis, Prioribus & cœteris ejusmodi hominibus fiebant. Poſt Clementem verò III. paſſim uſurpari cœptum eſt, ut non ſolùm Presbyteri Cardinales, ſed etiam Diaconi ex Epiſcopis, licet ante conſecrationem, crearentur, qui enim Epiſcopi ordinati erant, fiebant Presbyteri, qui non, ſed adhuc electi, ordinabantur Diaconi, & quoniam (ut dixi,) Presbyter & Epiſcopus ſe invicem pati non poſſunt, qui ex Epiſcopis facti ſunt Presbyteri Cardinales, perpetui adminiſtratores deinceps illorum Epiſcopatuum non Epiſcopi appellati, qui verò

verò Diaconi Cardinales creati ſunt, electos ſe illius Epiſcopatus nominabant. In qua re uſque ad Clementem V. temperantes fuerunt Romani Pontifices. Avinione verò paſſim, & nullâ habitâ antiquiſſimi inſtituti ratione obſervatum eſt, nullusq; ferè Cardinalis creatus, qui non haberet Epiſcopatum vel in titulum, vel in commendam, vel in perpetuam adminiſtrationem, quæ omnia nomina Avinione inventa ſunt. Hæc autem conſuetudo uſque ad noſtra tempora perduravit, in quibus eò deventum fuerat, ut unus Cardinalis Presbyter vel Diaconus non unum tantùm haberet in commenda Epiſcopatum, ſed aliquando tres, quatuor vel quinque, & aliquando ſex: Cui rei modus quidam impoſitus fuit in Concilio Tridentino; ſed hæc alibi latius. Atque hæc ſunt, quæ de Presbyteris Cardinalibus ſpeciatim breviterq; dicere ſufficiens viſum fuit.

§. 28. Diaconis autem, quos ad ſeptenarium numerum auxiſſe dixi, in urbe Roma Euchariſtum, qvum ante præſcriptum ſibi & certum locum non haberent, ſed eorum munia in promiſcuo eſſent, primò urbis Regiones ſingulis diviſit Fabianus XIX. poſt Petrum Apoſtolum Pontifex Romanus, circa Annum Chriſti CCXL. ut unusquisque in ſuis Regionibus, fidelium neceſſitatibus, ex Eccleſiæ theſauris, atque Chriſtianorum oblationibus, à Subdiaconis collectis, atque ab ipſis cuſtoditis, quantum in ſe eſſent, ſuppeditarent; Presbyteris deinde Parœciarum in ſua Regione conſtitutis in omnibus, quæ ad ſacra facienda pertinebant, miniſtrarent. Ex ipſis autem primum, vel antiquiorem, cum Epiſcopi, Cleri populiq; conſenſu electum Archidiaconum, vel Diaconum Cardinalem primum, principalem appellari ſtatuere antiqui Pontifices, ſicut & Presbyterorum primum Archipresbyterum. Unus ergò antiquiſſimis temporibus erat tantum Diaconus Cardinalis, id eſt, principalis, videlicet primus ex illis VII. Quod apertè colligitur ex actionibus Synodi Romanæ, ſub Silveſtro Papa primo celebratæ. Ceſſantibus autem perſeqvutionibus, paceq; Eccleſiæ data, ſicut Presbyterorum & Parœciarum, ita & Diaconorum numerus auctus eſt. Qvum enim prius tantum ſeptem eſſent, ſinguliq; Diaconi duabus regionibus præeſſent, atque ita XIV. facti ſunt, quorum

quorum primus dicebatur Archidiaconus vel Diaconus Cardinalis, cæteri verò Diaconi dicebantur Diaconi illius vel illius Regionis, verbi gratiâ, primæ, ſextæ, decimæ vel duodecimæ. Demùm creſcente indies Chriſtiana Religione his non ſufficientibus, vel ad Eccleſiæ majeſtatem augendam plures in unaquaque Regione Diaconi creari cœpti, eorumq; numerus ſicut & Presbyterorum non Cardinalium incertus atque indeterminatus factus eſt. Dignior verò ſive antiquior Diaconus è cæteris ejusdem Regionis Clericis, vel Romano Pontifice electus, Diaconus Cardinalis appellatus fuit. Quâ ratione factum eſt, ut XIV. poſteà Diaconi Cardinales fuerint, quot videlicet erant Regiones, qui, ut de Presbyteris dixi, ideò Cardinales, id eſt, principales dicti ſunt, ut à cæteris Diaconis non Cardinalibus diſcernerentur, quorum jam numerus per ſingulas urbis Regiones, vel Titulos magnus factus fuerat, ſicut & Presbyterorum non Cardinalium. Quatuordecim poſteà Diaconis Cardinalibus quatuor additi ſunt alii Diaconi Cardinales, quorum munus tantùm erat, Lateranenſi Baſilicæ, vel Pontifici Romano ibidem celebranti miniſtrare, quos & altaris Lateranenſis miniſtros appellatos fuiſſe legi, ſicq; XVIII. numerus expletus. Quem numerum ſemel ſolus omnium Romanorum Pontificum, (quod ſciam,) exceſſit Paulus III. Sub quo anno Domini MD XLV. XIX. Diaconi Cardinales viventes fuerunt. Sicut enim XXVIII. Presbyteris Cardinalibus, ſic XVIII. Diaconis fixus & præſcriptus numerus fuit. Qui eadem ratione & eodem tempore, quo & Presbyterorum, paulatim poſt Honorii II. tempora ſubſequentibus Pontificibus adeo diminutus eſt, ut non niſi tres Diaconi Cardinales viventes aliquando fuerint, ut tempore creationis Nicolai Papæ IV. Poſteà paulatim, ut de Presbyteris dictum eſt, creſcere cœpit. Ut autem ad ſuperiora, quæ reſtant declaranda, revertamur, non ignorandum eſt, quòd eo tempore, quo XIV. Diaconorum numerus factus eſt, loca vel ab antiquis, vel nova fabricata, in quibus manerent, eis aſſignata fuerunt, quæ poſteà ab eis Diaconiæ appellata ſunt. Hæc quoque erant Templa ſive Eccleſiæ, in Sanctorum honorem vel memoriam dedicata, domos adjunctas habentes, ſicuti & aliæ urbis Baſilicæ & Tituli, ſine animarum cura;

qvum

qvum enim eorum cuſtodes Diaconi non Presbyteri eſſent, animarum (ut nunc dicimus,) curam non habebant, idcircò neque Tituli, neque Parœciæ dici poterant, licet eſſent conſecrata, & in Divinorum honorem dedicata, à quibus poſteà Diaconi ipſi Cardinales Regionarii, antiquata Regionis appellatione, cognomina ac diſtinctiones ſortiti ſunt. Primò enim (ut dixi,) nominabantur Diaconus Cardinalis primæ, tertiæ vel ſextæ, aut X. Regionis, quarum Diaconi Cardinales erant, poſteà dici cœpti Diaconus Cardinalis hujus vel illius Diaconiæ; verbi gratiâ, S. Theodori; S. Hadriani; SS. Sergii & Bacchi; S. Mariæ novæ & cætera. Quod more Presbyterorum Cardinalium factum exiſtimo, qui ſemper cum adjectione illius Tituli, cui præerant, ſe nominabant, ut Joannes Presbyter Card. S. R. E. tt. S. Mariæ Tranſtiberim. Hi igitur in ſuis Diaconiis commorantes (quas & Martyria à quibusdam vocari legi, quòd ibi Martyrum ſepulchra eſſent,) demandata ſibi munia in ſua regione impigrè faciebant, Pontificiq; Romano ſacra facienti præſto aderant, Eccleſiæ quoque Romanæ Theſauros cuſtodientes, pecunias plebi inopiâ laboranti, juxta præſcriptas ſibi rationes in ſuis regionibus largiebantur.

§. 29. Noviſſimi omnium Epiſcopi, Cardinalis cognomen habuerunt, qvum apud veteres inauditum fuerit, Epiſcopum Cardinalem dici, qvum omnes Epiſcopi (Patriarchis exceptis,) æqualis ſint auctoritatis, nullusq; ratione alterius Cardinalis dici poſſit, ut diffusè in libro de origine Cardinalium diſputavi. Atque ut Epiſcopi Cardinales appellarentur, originem manaſſe multis conjecturis ductus, crediderim, ab ea conſuetudine, quæ erat Romæ, ut ſeptem ex circumvicinis Epiſcopis, Laterani, vel celebrarent, vel Romano Pontifici celebranti miniſtrarent; quiq; idem munus haberent Laterani, quod Presbyteri Cardinales per cœteras quatuor Baſilicas Patriarchales, ideò Cardinales Epiſcopi dici cœpti; verùm ob eam cauſam, neque Patriarchis, neq; Metropolitanis, vel Archiepiſcopis, neque etiam Epiſcopis aliarum civitatum, licet Cardinales non eſſent, ante ſe tamen conſecratis digniores erant, nec etiam eos præcedebant, ut demonſtravi in Libro de Cardinalium origine. Sed eorum præcedentia erat ratione temporis, quo

Digitized by Google

Epiſcopi creati fuerant, etenim Epiſcopus Cardinalis Oſtienſis, ſi poſt Epiſcopum Veronenſem, qui non erat Cardinalis, vel poſt alium quemq; creatus fuiſſet, ſuperiorem eo locum, neque in conſenſu, neque in procedendo habebat, eos tantùm Epiſcopos præcedebat, qui poſt eum creati fuerant, quæ omnia iccircò dico, quod nihil dignitatis aut præeminentiæ illis dabat antiquitus eſſe Cardinales. Cæterùm proceſſu temporis, Epiſcopos primò non Cardinales licet ante ſe creati eſſent poſt Archiepiſcopos, deinde Metrapolitanos & Primates, demùm Patriarchas ipſos præcedere cœperunt Epiſcopi Cardinales. Quod circa Gregorii Papæ VII. & Urbani II. tempora uſurpari paulatim cœptum eſt, quibus Romani Pontificis, cujus tum auctoritas, tàm ratione rerum ſpiritualium, quàm temporalium, Imperatoribus depreſſis ſuprema eſſe cœpit, electio de Imperatorum manibus, & poteſtate erepta fuit, Cardinalibusq; præcipuè conceſſa. His igitur temporibus, qvum omnium Cardinalium, tum Epiſcoporum, qui Romani Pontificis electionis præcipui auctores erant, auctoritas quàm maximè aucta fuit, tuncq; ceteros Epiſcopos primò non Cardinales, mox Archiepiſcopos, deinde Metrapolitanos, & Patriarchas præcedere cœperunt, Cardinalesq; verè, & non metaphoricè, hoc eſt, Epiſcopi principales appellati, quorum numerus, ut dixi, certus erat & finitus, ut etiam Presbyterorum & Diaconorum Cardinalium, ſeptem enim tantùm erant: quod cur factum fuerit ſuperius explicavi. Ceterum ob diverſas cauſas, quas in libro de eorum origine explicavi, his ſeptem Epiſcopis Cardinalibus aliquandò additos fuiſſe alios Epiſcopos inveni, ut ſub Leone IX. & Paſchali II. Epiſcopus Cardinalis Veliternus; ſub Clemente III. Antipapa, & Urbano II. Epiſcopus Cardinalis Nepeſinus; ſub eodem Urbano II. Labicanus; ſub Paſchali II. Parmenſis; ſub Innocentio II. Archiepiſcopus Piſanus, Epiſcopi Mutinenſis, Ortanus & Tiburtinus, noviſſimè ſub Leone X. Reatinus, & iterum Tiburtinus, qvum Eccleſias Sabinam & Præneſtinam, quam à Julio II. habuerant, reſtituiſſet idem Leo X. Epiſcopis Cardinalibus duobus à Julio II. privatis, Bernardino videlicet Carvaiali, & Guillelmo Briſſonettæ. Qvum autem Eccleſia S.S. Ruffinæ & Secundæ, aliàs Sylvæ candidæ, defi-

cienti-

Digitized by Google

cientibus propter crebras barbarorum incurſiones incolis, à Caliſto II. Portuenſi adjuncta eſſet, non niſi ſex Epiſcopi Cardinales ordinarii fuerunt. Qui numerus poſt Innocentii II. Papæ tempora ante quadringenteſimum abhinc annum ſtabilitus uſque ad noſtra tempora perduravit, ut non eſſent plures quàm ſex Epiſcopi Cardinales viventes, præſertim qvum Eccleſia Veliterna, quæ eum honorem aliquandò habuerat, Oſtienſi ab Eugenio III. adjuncta ſit, & Tiburtina eo honore privata remanſerit, uſque ad Leonem X. à quo neceſſitate exigente, cum Reatina, ſemel tantùm Cardinalis facta fuerit Eccleſia. Verùm neceſſariâ cauſâ ſublatâ utraq; Eccleſiæ Cardinales eſſe deſierunt ſub eodem Leone. Reliquæ verò Eccleſiæ, quas Cardinales appellatas fuiſſe aliquando legimus, nunquam poſteà eum honorem habuerunt, qvum eum non habuerint ordinariè, ſed neceſſitatibus quibusdam exigentibus, quæ omnia latius in libro ſæpius à me citato de origine Cardinalium expoſui, hicq; omittenda duxi, quòd adhuc opus non multum faciant. Itaque quæ dicta ſunt, ſatis ſufficiant, in cooptandis autem Epiſcopis Cardinalium Eccleſiarum antiquiſſima hæc fuit conſuetudo. Moriente Epiſcopo Cardinali alter à Romano Pontifice ſubrogabatur ex Clero Romano, vel Presbytero, vel Diacono Cardinali, vel etiam Subdiacono Apoſtolico, quod liberè & ſine ullo impedimento pertinebat ad Pontificem Romanum, ut, quem vellet, ſubſtitueret ex omni Clero Romano, multos enim ex Subdiaconis Epiſcopos Cardinales creatos fuiſſe legi. Poſteà alia conſuetudo circa Alexandri III. Pontificatum invaluit, ut is Epiſcopus Cardinalis crearetur, qui in Cardinalium Collegium cooptandus alterum haberet Epiſcopatum non Cardinalem, vel Archiepiſcopatum. Qvum enim uſque ad ea tempora ex Cardinalibus Presbyteris, vel Diaconis Epiſcopi per orbem univerſum crearentur, atque ex Cardinalatu gradus eſſet ad quemlibet Epiſcopatum, Epiſcopusq; ex Presbytero vel Diacono Cardinali factus, Cardinalis eſſe deſiiſſet, tunc creſcente cum Romani Pontificis, Cardinalium majeſtate, econtrà ex Epiſcopis aliarum Diœceſium Cardinales Epiſcopi primò, mox Presbyteri creari cœperunt. Legimus enim, multos Cardinales Romanæ Eccleſiæ non ſolùm Epiſcopos factos Epiſco-

 patuum

patuum ipſorum, qui poſteà Cardinales appellati ſunt, ſed etiam aliarum Eccleſiarum, ut Piſanæ, Mutinenſis, Ortanæ & Parmenſis, qui amplius Cardinales non appellabantur, qvum Epiſcopalis dignitas major eſſet Cardinalitiâ. Cardinalis enim Presbyter medius erat locus inter Epiſcopum & ceteros Presbyteros non Cardinales. Sub Alexandro autem III. ſub quo Romana Eccleſia ad maximum in terris faſtigium evecta fuit, Imperatore potentiſſimo Friderico Ahenobarbo, eoq; Eccleſiæ Romanæ infeſtiſſimo hoſte, conculcato, victo, pacemq; ab Eccleſia petere coacto, tum primùm ex Epiſcopis verſâ vice Cardinales fieri cœpti. Cardinalium enim dignitas cum Eccleſiæ & Romani Pontificis dignitate ſemper crevit, tunc autem maxima erat, quâ ratione factum eſt, ut Epiſcopi multi eam ambirent dignitatem, quâ tantùm gradus ad maximum erat Pontificatum. Primus igitur Conradus quidam Germanus Imperatoris Friderici affinis, ex Archiepiſcopo Moguntino factus eſt Epiſcopus Cardinalis Sabinus. Occaſione tum hujus novitatis acceptâ, quod ab Imperatore Friderico Archiepiſcopatu Moguntino exactus fuiſſet. Quem poſteà ſublato ſchiſmate qvum recuperaſſet, eum cum Eccleſia nihilominùs Sabina uſque ad mortem retinuit. Hinc exortum eſt, ut quoties accideret, aliquos creari Cardinales, qui Epiſcopi vel Archiepiſcopi eſſent, ſingulis una ex Cardinalibus eccleſiis tradebatur, quod tunc incongruum videretur, ex Epiſcopo Presbyter fieri, ſed minus inconveniens ex Epiſcopo vel Archiepiſcopo fieri Epiſcopus Cardinalis. Hac igitur occaſione Epiſcopi Cardinales creabantur, ut omnibus locus eſſet ad Cardinalatus dignitatem, reliqui verò, qui non erant Epiſcopi, ſi eos Cardinales creari contigiſſet, vel Presbyteri vel Diaconi creabantur. Quod ſi in nova Eccleſiæ Cardinalis proviſione non occurrit Epiſcopus aliquis, Cardinalis creandus, tunc ex ſenioribus Presbyteris Cardinalibus, vel ex antiquioribus in collegiô Diaconis, arbitrio Romani Pontificis eccleſiæ vacanti providebatur, qui, quem volebat, ex Cardinalibus Presbyteris vel Diaconis cooptabat. Quod etſi, ut dixi ſæpius, contigiſſet, ut id faceret ex antiquioribus Presbyteris vel Diaconis Cardinalibus, id tamen facere aliqua lege vel conſuetudine non tenebatur, ſed id honeſtâ quadam

quadam ductus ratione agebatur, quæ poſteà paulatim in uſum converſa eſt, multos enim Epiſcopos Cardinales non ex antiquioribus Presbyteris vel Diaconis, ſed ex junioribus cooptatos conſtat, qvum autem ſemel acceptum Epiſcopatum Cardinalem, qui acceperat, amplius dimittere non poſſent, neque inter Epiſcopatus Cardinales ea eſſet optio, quæ poſterioribus temporibus uſurpata adhuc viget, ſæpè uſu veniebat, ut vacantibus Epiſcopatibus, Albano, Tuſculano, vel Præneſtino, qui pauperes erant, Presbyter Cardinalis ſenior illum nollet accipere Epiſcopatum, quod fortè ditiorem titulum vel Diaconiam haberet, tuncq; novis Cardinalibus, vel antiquis, qui tenuiores habebant titulos aut Diaconias, licet poſteriores tempore in collegio eſſent, tradebantur. Si verò Sabinus, Portuenſis vel Oſtienſis, qui opulentiores & ditiores erant Epiſcopatus, vacare contigiſſet, hi ſenioribus plerumq; vel quibus etiam Papa volebat Cardinalibus à Romanis Pontificibus tradebantur. Nam & hoc ex libera Papæ voluntate pendebat. Multos enim ex junioribus Presbyteris vel Diaconis Cardinalibus, ſive etiam novos Cardinales ad hos etiam Epiſcopatus cooptatos fuiſſe legimus; adeò ut de hiſce optationib⁹ certa regula tradi non poſſit, qvum omnia a rbitrio Pontificis Romani gererentur. Hæc enim ſumma eſt, eos Epiſcopatus liberè in Romani Pontificis diſpoſitione antiquitùs fuiſſe, uſque ad Eugenii IV. primò, mox Julii II. tempora, quibus hic ordo aliqua ratione primò ſub Eugenio IV. mox omninò ſub Julio II. immutatus eſt.

§. 30. Cæterùm apud antiquos mos laudabilis fuit, atque per mille & ducentos continuos annos in Romana Eccleſia uſurpatus, ut neque Diaconi Diaconias ſemel acceptas, neque Presbyteri titulos, neque Epiſcopi Cardinales Epiſcopatus ſuos unquam mutarent; Diaconus enim in Diaconatus ordine manens ſemel acceptam Diaconiam nunquam dimittere poterat, & aliam accipere: Similis ratio erat Presbyterorum de titulis, & Epiſcoporum de Epiſcopatibus, qvum autem Diaconus Cardinalis Presbyter fieri volebat, dimiſsâ Diaconiâ, quæ Presbyteris non conveniebat, titulum cooptabat, ſi autem ex Presbytero Epiſcopus Cardinalis fieri accidebat, tunc dimiſſo titulo Epiſcopatum ſuſcipiebat, quem,

 niſi

niſi Papa creatus eſſet, uſque ad obitum retinebat. Hæc autem conſuetudo uſque ad Bonifacii Papæ IX. & Alexandri Papæ V. tempora, in Romana Eccleſia perduravit. Mutandi autem ejuſmodi ſacerdotia tres cauſæ fuerunt, quarum duæ priores neceſſariæ, tertia non ſolùm non neceſſaria, ſed etiam inutilis & mala fuit.

§. 31. Primus omnium Cardinalium ſub Bonifacio IX. titulum mutavit Bartholomæus Mezavacca Bononienſis, propter primam cauſam, quæ neceſſaria fuit: Qvum enim creatus fuiſſet Presbyter Cardinalis ab Urbano Papa VI. tt. S. Marcelli, atque ob quaſdam ſiniſtras ſuſpiciones de eo conceptas ab eodem non longè pòſt privatus eſſet Cardinalatu, ejus titulus S. Marcelli novo Cardinali Presbytero Stephano Paloſio ab eodem Urbano creato datus eſt, mortuo autem Urbano VI. qvum Bonifacius IX. Bartholomæum ipſum reſtituiſſet ad Cardinalatus honorem, titulum ſuum priorem jam alteri Presbytero Cardinali, qui adhuc vivebat, datum auferre noluit, ſed ei alium titulum vacantem dedit, videlicet tt. S. Martini in montibus. Idem quoque accidit Philippo de Alenconio, qui cum eſſet Epiſcopus Cardinalis Sabinus, atque ab Urbano VI. privatus eſſet, reſtitutus & ipſe fuit à Bonifacio IX. Epiſcopus Cardinalis Oſtienſis & Veliternus. Hæcq; fuit prima cauſa neceſſaria mutandi titulos, quod non niſi bis factum fuiſſe conſtat ſub ipſo Bonifacio IX. Altera cauſa neceſſaria mutandi titulos fuit ſub Alexandro V.

§. 32. Qvum multi Cardinales vidiſſent, jam manus à Romanis Pontificibus miſſas eſſe ad ejuſmodi mutationes faciendas, & ſi valdè neceſſarias cœperunt etiam ipſi titulorum, vel Epiſcopatuum mutationes à Romano Pontifice procurare, non neceſſitate aliqua, ſed ut de titulo tenuiore transferrentur ad ditiorem, quorum omnium primus fuit Jordanus Urſinus Cardinalis creatus ab Innocentio VII. qui ſub Alexandro V. qvum vidiſſet, eas fieri neceſſarias mutationes, quas ſuperius dixi, petiit & ipſe à Pontifice Alexandro, titulum ſibi mutari, quod & contra Canones Eccleſiaſticos obtinuit, atque contra antiquam & laudabilem conſuetudinem, quæ per mille & ducentos annos in Romana Eccleſia obſervata fuerat. Primus omnium Cardinalium ſine neceſſitate aliqua

titulo

titulo ſuo priore videlicet S. Martini in montibus dimiſſo, quod tenuis eſſet, titulum opulentiorem S. Laurentii in Damaſo, tunc vacantem cooptavit, cujus exemplum ſeqvutus Petrus Hannibaldenſis mortuo Petro Setra Hiſpona, cui Diaconiam S. Angeli dimiſerat, relictâ Diaconiâ S. S. Coſmæ & Damiani, iterùm eandem Diaconiam S. Angeli contra antiquam conſuetudinem recepit. Poſt autem has duas non neceſſarias mutationes, quæ ſub Alexandro V. factæ fuerunt, nullam amplius factam inveni uſque ad creationem Eugenii IV. annumq; Chriſti MCCCCXXXI. quo anno primus omnium Epiſcoporum Cardinalium idem Jordanus Urſinus dimiſſo Epiſcopatu Albano, quem à Joanne XXIII. habuerat, qui tenuis eſſet, ſine cauſa neceſſaria Epiſcopatum Sabinum tunc vacantem, quod ditior eſſet, aſſumpſit; Cujus ſtatim Exemplum ſeqvutus eſt Antonius Coratius, qui & ipſe ſine neceſſitate dimiſſo Epiſcopatu Portuenſi, quem per 15. ferè annos obtinuerat, ab eodem Eugenio IV. accepit Epiſcopatum Oſtienſem, quia opulentior erat. Sub eodem quoque Eugenio Johannes de Turre cremata relicto titulo S. Xyſti, quem primò habuerat, accepit titulum S. Mariæ Transtiberim, qui poſteà, qvum à Caliſto III. factus fuiſſet Epiſcopus Cardinalis Albanus, eum Epiſcopatum, ſi neceſſaria cauſa, ſub Pio II. dimiſit, accepto Sabinæ opulentiore, ſub quo etiam Pontifice Guillelmus de Eſtontevilla relicto Portuenſi accepit Oſtienſem. Sub Paulo II. Joannes Mela relicto primo ſuo titulo S. Priſcæ aſſumpſit titulum S. Laurentii in Damaſo. Hæ autem ſunt omnes non neceſſariæ mutationes, quæ ante Xyſti Pontificatum factæ fuerunt, in quibus uſque ad id tempus temperantes admodùm fuiſſe Romanos Pontifices apparet. Primus poſteà Xyſtus IV. nullâ habitâ ratione non ſolùm celebris mutationibus omnia confundere cœpit, ſed etiam, quod ante id tempus inauditum fuerat, Diaconias Presbyteris pro titulis, & titulos Diaconis pro Diaconiis dare cœpit, adhuc tamen optandi mos non plenè inoleverat; arbitrio enim Pontificis uſque ad hæc tempora Epiſcopatus, tituli & Diaconiæ vel dabantur, vel mutabantur, juſq; optionis adhuc non erat integrum, verùm tunc paulatim & ſenſim exoriebatur: non enim videre poſſumus ante Alexandri VI. extremos

Ponti-

Digitized by Google

Pontificatus annos, vel Julii II. Pontificatum quempiam Cardinalium plus quàm duos titulos, vel Epiſcopatus, vel Diaconias mutaſſe. Demùm circa finem Pontificatus Alexandri VI. & initia Julii II. crebra hæc mutandorum titulorum mutatio & jus optandi plenè exorta ſunt, quæ etiam nunc uſurpantur. Tum primùm enim ſub Julio II. accidit, ut unus Cardinalis omnes ſex Epiſcopatus Cardinales optarit, is autem fuit Raphael Riarius, in qua optione hæc lex facta eſt, ut Cardinales abſentes ſine legitima cauſa pro Romanæ Eccleſiæ negotiis in hiſce optionibus nullum jus haberent, ac tanquam mortui haberentur. In optionibus autem Sacerdotiorum Cardinalium ratio tantùm habetur ditioris vel opulentioris Tituli Epiſcopatus, vel Diaconiæ, atque hi, qui minus locupletes titulos vel Epiſcopatus, aut Diaconias habent, opulentiores ſemper optant, ſi quando vacare contingunt.

§. 33. Atque inter ſex Epiſcopatus Cardinalis hic eſt ordo optionis; Primò optatur Albanus ceteris tenuior, poſt Tuſculanus, Albano ditior, deinde Prænestinus, utriſq; opulentior; adhæc Sabinus, poſteà Portuenſis, poſtremò Oſtienſis omnium ditiſſimus. Si igitur fortè obiit Epiſcopus Cardinalis Albanus, is Epiſcopatus optatur ab antiquiore Presbyterorum Cardinalium in urbe præſentium, vel Romanæ eccleſiæ cauſa etiam abſente. Si Tuſculanus Epiſcopatus vacat, is qui eſt Epiſcopus Albanus, ſi præſens eſt in urbe dimiſſo Epiſcopatu Albano, aſſumit Tuſculanum; ſi abſens, antiquior Presbyterorum Cardinalium præſentium, vel reipublicæ cauſa etiam abſens Tuſculanam optat eccleſiam, præterito Epiſcopo Albano abſente. Si obiit Epiſcopus Præneſtinus, Epiſcopus Tuſculanus Præneſtinam, Albanus Tuſculanam, antiquior Presbyterorum Albanam, ſi in urbe præſentes erunt, optant eccleſias. Quod ſi caſu moriente Præneſtino, neque Tuſculanus, neque Albanus Epiſcopi in urbe eſſent, Præneſtinam ſedem optaret, antiquior Presbyterorum in urbe præſentium. Eadem ratio eſt & de ſequentibus Epiſcopatibus Cardinalibus; Tuſculanus enim Epiſcopus non optaret, niſi Sabinam, Portuenſem, vel Oſtienſem eccleſias, ſic Sabinus niſi Portuenſem vel Oſtienſem, demùm Portuenſis non niſi Oſtienſem, Epiſcopus verò Oſti-

Digitized by Google

Oſtienſis, qui omnium ditior eſt, nullum amplius habet optandi locum. Eſt igitur hic ordo, ut antiquior Epiſcoporum præſentium jus ſemper habeat optandi vacantes ſedes Epiſcopales Cardinalium ſua ditiores. Aliquando Romani Pontifices in hiſce Epiſcopis cooptandis optionis jus infringunt, priſtinâq; utuntur authoritate atque vacant è qualibet harum Eccleſiarum, Portuenſi & Oſtienſi exceptis, eas non Presbyteris Cardinalibus ſenioribus, ſed alicui ex antiquis Diaconis Cardinalibus eas tradunt, qui ex Diaconatu, in quo per multos annos permanſerint, ſine Presbyterii gradu ad Epiſcopatum aſcendunt. Hoc autem aliquando fit jus ſuum optandi concedente eo Presbytero Cardinale ſeniore; qui optare deberet, aliquando autem ex mera Pontificis Romani auctoritate. Hoc autem etſi Pontifices Romani omnibus Cardinalibus, Diaconis antiquioribus aliquando concedant, id tamen nunquam negare ſolent eis Diaconis, qui eos in ſua creatione coronant, quibus in coronationis (ut ita dicam,) præmium aliquam ex his ſedibus, ſi vacare per ea tempora contigerit, tribuunt, ut noviſſimè fecit Paulus IV. Franciſco Piſano Archidiacono Cardinali, qui eum ex Diacono Epiſcopum Albanum creavit: Cæterùm Clemens VII. volens aliquid præſtare Marco Cornelio Archidiacono, qui ipſum coronaverat, eum ex Archidiacono Archipresbyterum creavit, dans ei titulum S. Marci, qui paulò antè vacaverat, locumq; primum inter Presbyteros Cardinales, ex quo poſteà loco ſtatim ad Epiſcopatum aſcendit, qvum noluiſſet primò Presbyterorum, qui tunc erat, præjudicium facere in optione vacantis per eos dies Epiſcopatus; Atque hæc eſt conſuetudo, quæ noſtris temporibus uſurpatur, in optandis Epiſcopatibus Cardinalibus, quæ ratio eadem eſt & in titulis & Diaconiis; primus enim, id eſt, ditior titulus (nam nulla eſt inter titulos, Epiſcopatus vel Diaconias præeminentia, qvum omnes, quantum ad dignitatem attinet, æquales ſint, nullusq; altero prior,) eſt S. Mariæ Tranſtiberim, pòſt Damaſi, pòſt Lucinæ, & ſic deinceps, qvum enim vacat titulus Lucinæ, eum optat propinquior defuncto Presbyterorum Cardinalium præſentium, ſi vacat titulus S. Mariæ Tranſtiberim, eum optat titularis Lucinæ, ſi in urbe eſt, niſi Cardinalis propinquior in

creatione defuncto. In Diaconiis etiam idem ſervatur modus, ditiores enim optantur, qvum vacant, ab his Diaconis Cardinalibus tenuiores habent, quibus crebris mutationibus factum, ut Cardinales Titulos ſibi, qvum creati ſunt, primò commiſſos non diligant, tanquam paulò pòſt mutandos, eosq; ruere patiantur, neque ullam eorum reſtituendorum curam habeant, quare factum eſt, ut plerique tituli & Diaconiæ partim jam ſolo æquata, partim ruinæ proxima ſint. Ceterum inter alios abuſus etiam hic inoleverat, qui ſub Paulo Papa III. ex parte ſublatus eſt, ut Presbyter Cardinalis Epiſcopus factus titulum ſibi priorem retineret, tanquam in commenda, quod male factum (ut dixi,) emendatione dignum eſſet.

§. 34. In præcedendo autem hic ordo noſtrâ ætate eſt, ut Diaconus cæteros Epiſcopos, Epiſcopi Presbyteros, Presbyteri Diaconos præcedant Cardinales, qvum Diaconus Cardinalis Presbyter fit, noviſſimum locum poſt omnes Presbyteros tenet, qui ante eum facti ſunt Presbyteri, licet ipſe longè antè in collegium cooptatus fuerit Cardinalium: In præcedēndo enim non habetur ratio creationis Cardinalium, ſed ordinis, ut qui primò Epiſcopus (niſi Decanus ſit,) poſteriores, primò Presbyter poſteriores Presbyteros, & primò Diaconus creatus ſit, poſteriores Diaconos præcedat, & is, qui præcedit, prioris eſt in conſiſtorio ſententiæ, prioremq; locum in optando habet. Ceterum (ut dixi,) præcedendi ordo in eis Cardinalibus Diaconis, qui Presbyteri fiunt, aliquando non obſervatus eſt à Romanis Pontificibus, ut à Clemente VII. verùm id rarò admodùm uſu venit, & non niſi ſemel, quod ſciam, uſurpatum. *Onufr. Panvinius in Libr. de Cardinalibus ex profeſſo.* Adde hiſce judicium admodùm ſeverum J. Uſſerii in de ſtatu Eccleſiarum Occident. cap. 4. p. 123. ubi recitat Wiclefi artic. 40. in Concil. Conſtant. damnatum: *Electio Papæ à Cardinalibus per Diabolum eſt introducta.* Nicol. de Clemangis lib. de corrupto Eccl. ſtatu ſic cenſet: Cardinalium, qui Papæ aſſident, ſpiritus, verba tumentia, geſtus tàm inſolentes, ut, ſi artifex quiſquam vellet ſuperbiæ ſimulachrum effingere, nullâ congruentius ratione id facere poſſet, quàm Cardinalis effigiem oculis intuentium objectan-

Digitized by Google

jectando. Ex fortis tamen infimæ Clericatu in hanc elationem cum Sedis Apoſtolicæ pompatus incremento pervenerunt: Quippe quibus id olim erat negocii, ut efferendis mortuis ſepulturæq; mandandis inſervirent. *Sic ille.* Prolixè vide omnia in *M. Ant. de Domin. L. III. & IV.* de Republ. Eccleſ. p. 412. 519. 731. & alibi.

CÆRIMONIARUM DIVERSITAS.

§. 1. MAtth. XI. v. 30. Auguſt. hunc locum *Ep. 118.* accipit de Cærimoniis. *Sic ait:* Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum levi jugo ſuo nos ſubdidiſſe & ſarcinæ levi. Unde Sacramentis numero pauciſſimis, obſervatione facillimis, ſignificatione præſtantiſſimis Societatem novi populi colligavit.

§. 2. *Et Ep. 119.* queritur de multitudine cærimoniarum humanarum: Sed hoc nimis, *ait*, doleo, quia multa, quæ in divinis libris ſaluberrima præcepta ſunt, minùs curantur, & tam multis præſumptionibus tam plena ſunt omnia. *Et:* Ipſam religionem, quam pauciſſimis & manifeſtiſſimis Sacramentis miſericordia Dei eſſe liberam voluit, ſervilibus oneribus premunt, ut tolerabilior ſit conditio Judæorum. *Sic ille.*

§. 3. *Gerſon. in de vita ſpiritual. Part. III. Coroll. XIV.* ait: Tanta eſt hujusmodi Conſtitutionum multitudo, ut, ſi tenerentur in ſuo rigore, maxima pars Eccleſiæ damnaretur.

§. 4. *Varietas Cærimoniarum.* De diverſis Jejunii ritibus & Cærimoniis aliis quid ſentiendum, ſi quis in diverſa loca veniat, ſic *Auguſtin. Epiſt. CXVIII. c. 1.* tria genera facit; 1. Earum rerum, quæ præcipiuntur in S. Scriptura, de quibus ait: Si divinæ Scripturæ præſcribit auctoritas, non eſt dubitandum, quin ita facere debeamus, ut legimus. De 2. ait: Quæ non ſcripta, ſed tradita cuſtodimus, quæ quidem toto terrarum orbe obſervantur. *Et mox:* Quod Domini paſſio & reſurrectio, & aſcenſio, & adventus de cœlo Spiritus Sancti anniverſariâ ſolemnitate celebrantur. De 3. Quæ, ait, per locos terrarum regionesq; variantur. Sicuti quod alii jejunant Sabbato, alii non. Et de hoc hanc regu-

 lam

Digitized by Google

ſiam tradit. c. 5. ibid. Faciat quisque, quod in ea Eccleſia, in quam venit, invenerit. Et c. 2. ait mihi *Ambroſius:* Cùm Romam venio, jejuno Sabbato, cùm hîc ſum, non jejuno. Sic & tu, ad quam fortè Eccleſiam veneris, ejus morem ſerva. Et c. 3. Faciat unusquisque, quod ſecundum fidem ſuam piè credit eſſe faciendum.

§. 5. Tamen *συμφωνίαν* rituum ordinavit *Concil. Vened. c. 15. Gerund. c. 1.* ut unaquæq; provincia ſub uno Metropolitano unum Sacrorum ordinem retineret.

§. 6. *Durand. Ration. l. 5. c. 2.* ait: In Eccleſia nihil canendum aut legendum eſſe, quod à. S. Romana Eccleſia canonizatum & approbatum expreſsè aut per patientiam non ſit.

§. 7. Quod contra primæ Eccleſiæ morem eſſe ſuprà vidimus. Imò ipſe *Durand. ibid.* mox fatetur: In primitiva tamen, *inquit*, Eccleſia diverſi diverſa cantabant, dummodò ad DEI laudem pertineret. &c.

§. 8. Et *Greg. I. Reſp. ad Interrog. Aug. num. 7.* ait, poſtquam Auguſtin. Episc. Anglicus quæſiſſet: Cur, cùm una ſit fides, ſunt Eccleſiarum conſuetudines tam diverſæ? R. *Gregor. l. cit.* Mihi placet, ut ſive in Romana, ſive in Gallicana, ſive in qualibet Eccleſia aliquid inveniſti, quod plus omnipotenti DEO poſſit placere, ſolicitè eligas.

§. 9. *Concil. Tolet. IV. c. 2. ſtatuit:* Unus orandi & pſallendi per omnem Hiſpaniam & Galliam modus conſervetur, nec diverſa ſit, ultrà in nobis Eccleſiaſtica conſuetudo, quia in una fide continemur & regno.

§. 10. Huc pertinent Cærimoniarum Romanæ Eccleſiæ onera & varietates. *S. Auguſtin. Ep. CXIX. c. 19. ad Januar.* Hoc nimis doleo, quia multa, quæ in divinis libris ſaluberrima præcepta ſunt, minùs curantur, & tam multis præſumptionibus ſic plena ſunt omnia, ut gravius corripiatur, qui per Octavas ſuas terram nudo pede tetigerit, quàm qui mentem vinolentiâ ſepelierit. Omnia itaque talia, quæ neque ſanctarum Scripturarum auctoritatibus continentur, nec in Conciliis Epiſcoporum ſtatuta inveniuntur, nec conſuetudine univerſæ Eccleſiæ roborata ſunt; ſed diverſorum locorum diverſis moribus innumerabiliter variant, ubi

facultas

facultas datur, ſine ulla dubitatione referenda exiſtimo. Quamvis enim neque hoc inveniri poſſit, quomodo contra fidem ſint, ipſam tamen religionem, quam pauciſſimis & manifeſtiſſimis Sacramentis miſericordia DEI liberam eſſe voluit, ſervilibus oneribus premunt, ut tolerabilior ſit conditio Judæorum, qui, etiamſi tempus libertatis non agnoverint, legalibus tamen ſarcinis, non humanis præſumptionibus ſubjiciuntur. *Gerſon. de vit. Anim. ſpirit. Lect. IV. coroll. XII.* condemnat eos, qui tantâ temeritate fulminant, excommunicationes & irregularitates cum innumerabili multiplicatione ſtatutorum, quæ vix aliquis, non dicam, adimplere, ſed vel legere totâ vitâ ſufficeret.

COELIBATUS SACERDOTUM.

§. 1. Confer ea, quæ ſuprà diximus de Conjugio Clericorum. *Tit. Clerici.*

§. 2. 1. In Eccleſia V. T. Prophetis, Sacerdotibus, Patriarchis Dominus non interdixit Conjugium. 2. In V. T. neque id factum. Sed 3. Contrarium probatur ex *I. Cor. IX. 5.* 4. Generale præceptum eſt *Gen. III.* & ἕκαστος, *1. Cor. 7. 2. & 9.* & ἐν πᾶσι, *Heb. 13. 4.* & *1. Tim. 3. 2.* 4. 5. ἐπίσκοπον μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα. *Tit. 1. 5.* τέκνα ἔχειν πιστὰ dicitur de Sacerdote. *1. Tim. 3. 12.* De Diaconis idem & τέκνων καλῶν προϊστάμενοι. Unde liquet, tribus Ordinibus ſuperioribus conceſſum eſſe Conjugium in Scriptura ſacra, de quibus vid. *Tit. Clerici,* Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis. 5. Contrarium dogma dicitur *1. Tim. 4.* δαιμονίων διδασκαλία.

§. 3. Praxis Eccleſiæ idem docet *Syn. Nic. 1. Paphnut. apud Socr. Hiſt. 12. 8.* grave jugum vocat, βαρὺν ζυγὸν imponere τοῖς μεμνημένοις, & vetat illud producto loco *Heb. 13. Canon. Apoſt. c. 61.* Ἐπίσκοπος ἢ Πρεσβύτερος ἢ Διάκονος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα μὴ ἐκβαλλέτω προφάσει εὐλαβείας. Qui repetitur *Diſt. 28.* ubi expreſsè Epiſcopo, Presbytero, Diacono tribuitur Uxor. Quod confirmavit *Sext. Synod. in Trull. Can. XIII.* qui utitur duobus

Scripturæ locis; Uno, quæ Deus conjunxit, altero, *Heb. XIII.* 3. *Hieron. ep. 83. c. 2.* ait, in cauſa Carterii Epiſcopi uxorati: *Ille in uxore optavit liberos, Tu in meretrice ſobolem perdidiſti. Illi ſcriptum eſt: Honorabiles nuptiæ, &c. Tibi legitur: Fornicatores autem judicabit Deus.* Ubi nota, τὸ Scriptum ILLI dici de Epiſcopo. 4. *Chryſoſt. in Ebr. Hom. 83. exp. b. l.* ait: ἴδωμεν ὡς τίμιον ὁ γάμ☉ πᾶσι καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος, ubi ἐν πᾶσι exp. Πᾶσι, ſcil. omnibus in univerſum.

§. 4. De *Hieronymo* ſciendum, quod æſtu contentionis contra *Jovinian.* abreptus multa dixerit durius & acerbius, quæ ex ſedatioribus ejus ſcriptis ſunt corrigenda. Nam cùm *l. 1. c. 20. contra Jovin.* dixiſſet; Unius uxoris virum Apoſtolo *1. Tim. 3.* dici, qui unam uxorem habuerit, non habeat, mox *ad Ocean.* ſedatior *ep. 83.* ait: Carterius Hiſpaniæ Epiſcopus &c. antequam baptizaretur, alteram poſt lavacrum priore mortuâ duxit uxorem. Et arbitraris, eum contra Apoſtoli feciſſe ſententiam, qui in Catalogo virtutum Epiſcopum unius uxoris virum præceperit ordinandum. Miror autem, te unum protraxiſſe in medium, cùm omnis mundus his ordinationibus plenus ſit. (*Nota ſeculi quinti morem!*) Non dico de Presbyteris, non de inferiore gradu ad Epiſcopos venio, quos, ſi ſigillatim voluero numerare, tantus numerus congregabitur, ut Ariminenſis Synodi multitudo ſuperetur (ſcil. CCCC. Epiſc.) Imputatur infelicitas conjugis mortuæ, & libido meritricia coronatur? Ille, ſi prior uxor viveret, alteram non haberet. *Mox:* Unius uxoris virum *ſic interpr.* Ex Judæis erat Apoſtolus. Prima Chriſti Eccleſia de Iſrael reliquiis congregabatur. Sciebat lege conceſſum & exemplo Patriarcharum ac Moſi familiari, populo noverat in multis uxoribus liberos ſpargere. Ipſis quoque Sacerdotibus hujus licentiæ patebat arbitrium. Præcipit ergò, ne eandem licentiam Eccleſiæ ſibi vendicent Sacerdotes, nec bina pariter & trina ſortiantur conjugia, ſed ut ſingulas uno tempore uxores habeant. Et hæc rectè, prout & omnes noſtri *b. l.* exponunt. Et *Scaliger. notâ quadam in N. T.*

§. 5. *Tertull. ſeculo III.* quanquam jam tum Montaniſta ex

Digitized by Google

ex his locis *Tit.* 1. 1. *Tim.* 3. primas illis nuptias non tollit, ſed ſecundas. Sed hoc nomine *ab Hieron. in Tit.* I. reprehenditur: *Scripſit & Tertull.* ait, *de Monogamia librum hæreticum, quem Apoſtolo contraire, nemo, qui Apoſtolum legerit, ignorabit.* Ergò ex Hieronymi mente hæretici ſunt tales.

§. 6. Teſtantur idem ipſi Adverſarii, *Hugo Cardin. in* I. *Tim.* III. Tunc licebat Sacerdotes habere uxores. Nec licebat habere plures quàm unam, quia ſic eſſet bigamus. *Cajetan. in eund. locum.* Conditio ſecunda negativè intelligenda eſt, hoc eſt, non plurium uxorum virum.

§. 7. De loco 1. *Cor.* 7. 5. ubi Paulus ad tempus, orationi eò melius vacantes abſtinere jubet, quem objiciunt Pontif. *Chryſoſt. ibid.* intelligit de Oratione extraordinaria, & ſic argumentatur: Si prohibet τοὺς συνόντας ἀλλήλοις εὔχεσθαι, quodnam tempus relinquetur continuæ orationi, εὔχεσθε ἀδιαλείπτως & Reſp. ἔστι τοι καὶ ὁμιλεῖν γυναικὶ καὶ εὐχῇ προσέχειν. Non enim dixit abſolutè, ἵνα προσεύχησθε, ἀλλ' ἵνα σχολάζητε, utpote quod res procreet ἀσχολίαν, ſed non ἀκαθαρσίαν. *ſic ille.* Sic *Ambroſ & Theodoret. in h. l. & Sext. Synod. Trull. Can.* XIII. ἵνα καὶ τὸ διὰ τῶν ἀποστόλων παραδοθὲν καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχαιότητος κρατηθὲν ὁμοίως φυλάξωμεν καιρὸν ἐπὶ παντὸς ἐπιστάμενοι πράγματος· καὶ μάλιστα νηστείας καὶ προσευχῆς. *Scientes, quod omnia tempus habent, maximè Oratio & Jejunium.* Χρὴ γὰρ τοὺς τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύοντας ἐν τῷ καιρῷ τῆς τῶν ἁγίων μεταχειρήσεως ἐγκρατεῖν εἶναι ἐν πα Ubi τὸν καιρὸν καιρῷ opponit, & concludit, εἴ τις οὖν τολμήσει παρὰ τοὺς Ἀποστολικοὺς κανόνας κινούμενος, τινὰς τῶν ἱερωμένων πρεσβυτέρων φαμὲν, καὶ διακόνων, καὶ ὑποδιακόνων ἀποστερεῖν τῆς πρὸς τὴν νόμιμον γυναῖκα συναφείας τε καὶ κοινωνίας, καθαιρείτω.

§. 8. *Synod. Gangr. Can.* 4. Si quis diſcernit παρὰ πρεσβυτέρου γεγαμηκότος, & ab ejus oblatione ſe abſtinet, ἀνάθεμα ἔστω. Quod objicitur hic de voce γεγαμηκότος, eam exponi debere de eo,

eo, qui habuit, non habet; Præter illud, quod Græci idiomatis ratio id non permittit, decidit omnia locus *1. Cor. 7. 10.* Τοῖς δὲ γεγαμηκόσι παραγγέλλομεν. *Vulg.* Iis qui matrimonio juncti ſunt, id eſt, qui habent uxorem.

§. 9. Denique ſciendum, quæ ex *1. Cor. 7. 32.* allegantur, de omnibus promiſcuè dici, nec de Sacerdotibus tantùm, quod docet *Chryſoſtomus hom. 19. in h. locum.*

§. 10. Ergò nullus eſt in tota ſacra Scriptura locus, qui Sacerdotum Cœlibatum præcipiat aut firmet. Inde *Gratian. 26. Qu. 2. Can. Sors non. §. Hic itaque.* Copula, *ait*, Sacerdotalis, vel Conſanguineorum nec Legali, nec Evangelicâ, vel Apoſtolicâ autoritate prohibetur. Eccleſiaſticâ tamen lege penitùs interdicitur. *Et §. 26.* Ante prohibitionem ubique Sacerdotum Conjugia licita erant, ſcilicet ante Syricii Decretum. Atque hæc ſunt IV. Secula, quibus viguit Conjugium Sacerdotum. *Thom. Aquin. in 2. 2. Qu. 88. art. 11.* Non eſt eſſentialiter annexum debitum continentiæ Ordini ſacro, ſed ex ſtatuto Eccleſiæ. Et *Cajet. in Opusc. Tit. I. Tract. 27.* Nec ratione, nec autoritate probatur, quod abſolutè loquendo Sacerdos peccet contrahendo matrimonium. Et concludit: Sacerdotium non dirimere contractum matrimonii ſive ante, ſive poſt (ſcilicet Ordinationem,) ſecluſis omnibus legibus, ſtando tantùm in his, quæ à Chriſto & ab Apoſtolis habemus. *Cuſan. ep. 2. ad Bohem.* Poſt aliquot tempora viſum fuit, ſcilicet Cœlibatum Conjugio contrarium inducere; qui tamen antè tanquam à DEO conjuncti ſeparari non potuiſſent. *Durand. Tit. 46. de Concil. celebr. ait:* Videri utile, ut in Concilio matrimonium Sacerdotibus concedatur, cùm planè fruſtrà & incaſſum hactenus ſint ad caſtitatem coacti, cùmq; Græci Sacerdotes jus matrimonii habeant, idq; etiam in uſu fuerit tempore Apoſtolorum. Unde

§. 11. Tria diſco: 1. Fruſtrà eſſe hoc interdictum. 2. Eſſe Particulare, non Catholicum. 3. Nec Apoſtolicum. Ergò 4. Hæreticum. *Innocent. IV. Anno 1240. Tit. de Conv. Conjug. C. Placet.* Matrimonium de Jure divino non prohibet ſuſceptionem ſacrorum ordinum, ſed tantùm ex conſtitutione Eccleſiæ. Unde

Unde infero, E non jure divino, ſed humano cœlibatus ſtat.

§. 12. Hactenus ergò nec Lege DEI, nec V. T. & N. T. praxi, nec Apoſtolicâ Cœlibatus conſtat, neque fundatus eſt. Nam 1. Apoſtoli omnes, excepto Johanne & Paulo, fuerant uxorati. Sic Ambroſ. in *2. Cor. 11.* Quia omnes Apoſtoli, excepto Johanne & Paulo, uxores habuerunt. *Auguſt. ſi quis alius, Quæſt. mixt.* Sanctus Johannes caſtitatis fuit cultos, condiſcipulus autem ejus S. Petrus uxorem habuiſſe cognoſcitur. Ut primatum acciperet inter Apoſtolos, non ei obſtitit generatio filiorum. *Tertull. Exhor. ad Caſtit. c. 8.* Licebat & Apoſtolis nubere, & uxores circumducere. *Ignat. ad Philad.* poſtquam enumeraſſet Apoſtolos cœlibes; Ἐν ἁγνείᾳ ἐξελθόντα τὸν βίον, addit, ὐ ψέγων τὺς λοιπὺς μακαρίυς, ὅτι γάμοις προσωμίλησαν. Et mox: Ὡς Πέτρυ καὶ Παύλυ, καὶ τῶν ἄλλων ἀποστόλων τοῖς γάμοις προσομιλησάντων. Ad quem locum examinat *Nic. Vedel. object. Bellarmini. Id. ibid. addit:* Si quis τὴν νόμιμον μῖξιν καὶ τὴν τῶν παίδων γένεσιν appellare velit corruptelam & pollutionem, talis ait, ἔνοικον ἔχει τὸν δράκοντα τὸν ἀποστάτην. *Videant Pontificii!*

§. 13. Et hæc de conſenſu primorum V. Seculorum PP. Ignatio, Clem. Alex. Tertull. Ambroſio, Auguſtino, Paphnutio, Hieronymo teſtibus. Illis tamen ipſis temporibus *Montanus* & *Origenes*, ac *Tertullianus* degener cœperunt inſuſurrare auribus caſtitatis larvam, quos Origeniſtas tamen dicit Epiph. hær. 65. vixiſſe in λαγνείᾳ & ἀσελγείᾳ. Et Euſeb. Demonſtr. l. 1. c. 9. velificatus ſuo tempori jam tum verba Pauli *I. Tim. III.* ſic depravat: Χρῆναι τὸν Ἐπίσκοπον γεγονέναι, μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα. Ubi ſubſtituit γεγονέναι fuiſſe pro εἶναι eſſe. Hinc mox in *Synod. Neo-Cæſar. Can. I. in Rom. ſecund. Can. XIX. in Elibertin. 2. Can. 2.* In totum, ut ait hic, prohibet abſtinere à Conjugibus ſuis, & non generare filios. Unde videmus, tum retinuiſſe quidem uxores, at abſtinuiſſe à congreſſu. Sic & *Arelat. 2. Can. 2. & Ancyran. Can. X.* Donec tandem ad *Nicen. I. ann. CCC.* res delata, ubi ultrò citròq; collatis calculis Paphnutius obtinuit, & Cœlibatus nondum intro-

Digitized by Google

ductus, re eò nihilominus adductâ, ut ſi qui ordinati eſſent ἀγάμοις in Clero non ducerent uxorem.

§. 14. *Socrat. l. 1. c. 8. & Nicephor. l. X. c. 9. Sozom. l. 1. c. 23.* In Socratis narratione hæc ſunt obſervanda: 1. Paphnutium ad decus & honeſtatem τῶν ἱερωμένων eſſe locutum. 2. Voluiſſe illos Νεαρὸν νόμον ferre de Cœlib. ſcil. 3. Jugum eſſe nimis grave. 4. Agi de actu conjugali, non de ſola retentione, quod evincunt verba, συγκαθεύδει συνέλευσις τῆς νομίμης γυναικὸς &c. Et 5. Πείθεται πάντα τῶν ἱερωμένων σύλλογον τοῖς παφνουτίου λόγοις.

§. 15. *Gelaſ. Cyzicen. Act. Syn. Nic. C. XXXIII.* inſcribit Canonem περὶ τοῦ μὴ δεῖν τοὺς ἱερωμένους ἕκαστον τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐκβάλλειν. 2. Liberum relinqui τῶν βουλομένων κατὰ συμφωνίαν ἀπέχεσθαι τῆς ἰδίας γαμετῆς.

§. 16. Ut ita prædictæ Nationales vix in effectum venerint.

§. 17. Mox *Jovinianus* viſus parùm honorificè loqui de Virginitate, ideoq; vehementer eum incurſat *Hieronymus*, & *Epiph. hær. 59.* παιδογονοῦντας à Clero repellit. Quamvis ex ſuprà cit. *Hieron.* verbis pro Carterio appareat, ſuo adhuc tempore multos Epiſcopos fuiſſe conjugatos. Adeò, ut inter privatas Epiſcoporum opiniones prima contentio uſque in Seculum V. manſerit hic de Cœlibatu Sacerdotum.

§. 18. Demùm Romæ Anno CCCC. *Syricius Papa Ep. 4. c. 9* ſuadet, ut Sacerdotes cum uxoribus ſuis non coëant. Quæ lex ejus quomodo cum Apoſtolo pugnet, docet *Morn. l. 2. c. 10. Euch.*

§. 19. Neque tamen omnibus ſtatim locis recepta fuit, ſed initio ii, quando Sacris erat operandum, abſtinebant, quos ordo tangebat, quod *Concil Carth. c. 28.* effert, κατὰ τοὺς ἰδίους ὅρους καὶ ἐκ τῶν συμβίων ἐγκρατεύεσθαι. Et *Eliberit. Can. 33.* Poſiti in miniſterio. *Steph Aufrer. Canoniſt.* Die celebrationis.

§. 20. *Leo I. Anno* 440. hoc ſtatutum perſequitur. Et hoc ævo Converſio dicta eſt abſtinentia ab uxore propriâ, ἰδίας γαμετῆς Græci vocant, Votum apud *Salvian. l. 5. Provid.* *Sidonius* tamen

men Arvernor. Epiſcopus & uxoratus & ſυπηκος fuit *l. 5. ep. 9.* ait; Imbuamus liberos invicem diligentes. Donec *Can. 21. Altiſiodor.* vetuit etiam ibi in uno lecto cum Presbytera dormire.

§. 21. Sic *Anno 860.* Odo Vienn. Alverico Subdiacono uxorem ducere permittit.

§. 22. *Anno 1074. Sigebert. Gemblac. Chron. ann. 1074. ſeqq.* de Gregor. Papâ; Uxoratos, ait, Sacerdotes à divino officio removit. Ergò & tum adhuc uxorati. Ib. id. vocat, novum Exemplum, inconſideratum præjudicium, aitq; : Ex qua re tàm grave oritur ſcandalum, ut nullius hæreſis tempore S. Eccleſia graviori ſit ſciſſa ſchiſmate.

§. 23. Et ὁμόχρονος *Lamb. Schafnaburg.* addit, adverſus decretum Gregorii totum Clerum infremuiſſe, ſic loquitur, citato pro ſe ſacro DEI verbo: Non omnes capiunt hoc Apoſtoli: Qui ſe non continet, nubat; & denique: Conſuetum curſum naturæ, ajunt, negari, & malle ſe Sacerdotium, quàm Conjugium deſerere.

§. 24. *Anno 1120. Calixtus II. Synodo CCC. Epiſcop.* Cœlibatum reducit & renovat, etiam Concubinas vetat.

§. 25. Sic & in aliis provinciis, & nominatim Germaniâ, uſque ad *annum 1060. & ap. Aventin. l. 3. ad ann. 1080.* Sacerdotes leguntur Filios procreaſſe, publicè uxores habuiſſe, ait Aventinus. Donec *Hildebrandus* anno 1074. etiam iſthic ſuam legem proponeret, qui *Concil. Wormaci. anno 1076.* condemnatus eſt, tanquam dogmata nova cudens & adulterans iis Theologiam. Sed *anno 1090. Urban. II.* ad anathemata revertitur, & anno 1105. à Paſchal. II. etiam inferiorib. gradib. ablata uſurpatio Conjugii.

§. 26. Porrò de Anglia, *anno 714.* Bitowoldus primus tentavit. Anno 950. Oto Contuar. decernit, hæreticas eſſe nuptias Clericorum. Et *Honorius II. ann. demùm 1125.* per Joann. Cremenſem rem ibi ad finem promovit.

§. 27. *In Polon. ann. 1190. in Hibernia ann. 1150.* & circiter cœpit. *In Dania ann. 1100.*

§. 28. Nec defuere tamen ſemper, qui obloquerentur acriter. *Salvian. ann. 500. l. 5. de Provid.* Qui jampridem opus etiam honeſti matrimonii reliquiſtis, tandem à ſcelere ceſſatur. 2.

Gre. M. cum ei de demerſorũ 6000. infantum capitibus in vivario ſuo repertis referretur: ait *ulric. Auguſt. ep. ad Nicol. I.* Intimâ ductus pœnitentiâ ingemuit, & factum à ſe de Cœlibatu decretum tantæ cædis cauſam confeſſus condigno illud pœnitentiæ fructu purgavit. 3. *Aventin, libr. 5.* Maxima pars ſub honeſto caſtimoniæ nomine ſtupra, inceſtus, adulteria paſſim & impunè committunt. 4. *Bernard. de Conv. ad Cler. c. 29.* abſtinentes remedio nuptiali, & in omne deinceps flagitium effluentes. Utinam qui continere non valent, perfectionem temerariè profiteri, aut cœlibatui dare nomina vererentur. Et *in Cant. Serm. 66.* Tolle de Eccleſia honorabile connubium & torum immaculatum. Nonne reples eam concubinariis inceſtuoſis, ſeminifluis, mollibus, maſculorum concubitoribus & omni denique genere immundorum. 5. *Anno* 1430. *Imp. Sigismund.* reformationis articulos Concil. Baſil. exhibuit, in quo eſt unus: Plus mali quàm boni ex Calixti Decreto in Eccleſia ſecutum eſt. Melius & animæ tutius eſt, ut juxta ritum Eccleſiæ Orientalis Clericis licentia concedatur contrahendi honeſta matrimonia. 6. *Æn. Silv. apud Platin. in ejus vita dixit:* Sacerdotibus magna ratione ſublatas nuptias majori reſtituendas videri. 7. *Polyd. Virg. l. 5. c. 4.* Forſitan tàm è Rep. Chriſtiana, quàm ex ordinis uſu eſſet, ut tandem aliquando jus publici matrimonii Sacerdotib. reſtitueretur. 8. Sic Eraſm. in I. Tim. III. 9. *Lindan. in Panopl.* 10. *Staniſl. Orichov. Epiſc. Ruſſ. ann. 1551.* à Jul. Pontif. petiit uxorem, monens Legem Syricii eſſe Juri divino adverſam. 11. *In Concil. Trident. Ferdin. Rom. Imp. Henric. II. Carol. IX. Gall. Reg.* & omnes ferè Occid. Principes & Status idem quæſivêre. Sed nihil obtinuêre.

§. 29. Uxores habuere 1. Numidicus Presbyter apud *Cyprian. lib. IV. ep. 10.* qui in Chriſti confeſſione uxorem adhærentem lateri ſuo concrematam lætus aſpexit. 2. Cæcilius Presbyter, qui Cypriano itidem conjugato martyrium ſubiturus ſuam commendat uxorem. *Cypr. l. V. ep. 15. vid. Pamel. ibid. n. 5.*

§. 30. Paulinus uxorem habuit aſſeclam, & in vita religioſa ſociam. *Epiſt. XI & Ambroſ. ep. 36.* Severus Sulpitius itidem fuit uxoratus. *Paulin. loc. cit.* Tertullianus Presbyter in conjugio

gio vixit. Apud *Iren. l.* 1. *c.* 9. Diaconus conjugem domi habet. *Gregor. l.* 1. *ep.* 50. in Corſica Sacerdotes cum uxoribus commorari permittit.

§. 31. In univerſum tamen Nuptias ſecundas Vett. Clero interdixerunt. Clem. Strom. l. 4. de iis, οὐ κεκώλυται πρὸς τοῦ νόμου, οὐ κληρικοὶ ἢ τῆς κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον πολιτείας τὴν κατ' ἐπίταξιν τελειότητα.

§. 32. *Tertull. ad Uxor.* Quantum obſtrepant Sanctitati, Nuptiæ ſecundæ, Diſciplinæ Eccleſiæ & Apoſtoli præſcriptio declarat, cum digamos non ſinit præſidere, cùm viduam allegi in ordinem niſi univiram non concedit.

§. 33. *Can. Apoſt.* liber primi ævi conſtitutiones complectens: Ὁ δυσὶ γάμοις συμπλακεὶς μετὰ τὸ βάπτισμα ἢ παλλακὴν κτησάμενος οὐ δύναται εἶναι ἐπίσκοπος ἢ κληρικός. Adi ex profeſſo *M. Anton. de Dom. l.* 11. *c.* 10.

Coena Dominica.

§. 1. *1. Cor.* 10. 15. S. Cœna appellatur ex h. l. κοινωνία, διὰ τὸ τότε κοινωνεῖν τοὺς ἀξίους πάντας τῶν μυστηρίων, ait *Pachymeres. Sulpic. Sever. l.* 2. Communionem cum aliquo recipere. *p. m.* 435. Dionyſ. Areopag. ἐνιαίως ἀναγορεύεσθαι peculiariter dici ait de Euchariſtia. Κοινωνίαν & Σύναξιν, ideò quod τὰς μεριστὰς ἡμῶν ζωὰς εἰς ἑνοειδῆ θέωσιν συνάγωσι, καὶ τῇ τῶν διαιρετῶν θεοειδεῖ συμπτύξει τὴν πρὸς τὸ ἓν κοινωνίαν καὶ ἕνωσιν largiatur.

§. 2. *Hieron. in h. l.* Dominica Cœna debet omnibus eſſe communis.

§ 3. Hinc τὸ κοινωνεῖν abſolutè pro *accedere ad ſacramentum*, & Lat. *communicare*. *Baſil. Hom.* 61. τὸ τέταρτον, ait, ἐν ἑκάστῃ ἑβδομάδι κοινωνοῦμεν.

§. 4. *Chryſoſt.* quærit, cur potius voce κοινωνίας utatur, quàm μετοχῆς; Et ait: οὐ γὰρ τῷ μετέχειν μόνον καὶ μεταλαμβάνειν, ἀλλὰ καὶ τῷ ἑνοῦσθαι κοινωνοῦμεν. *Cyrill. Hieroſol.* ait, nos fieri

χριστοφόρους τοῦ σώματος καὶ αἵματος αὐτοῦ εἰς τὰ ἡμέτερα ἀναδιδομένου. *Idem*, ὁ ἄρτος τῆς εὐχαριστίας μετὰ τὴν ἐπίκλησιν τοῦ ἁγίου πνεύματος οὐκ ἔτι ἄρτος λιτὸς ἀλλὰ σῶμα Χριστοῦ. Id. ſcribit: ἐν τύπῳ ἄρτου συν   τὸ σῶμα, ἐν τύπῳ οἴνου τὸ αἷμα. Hoc *Baſilius* κοινωνίαν & μετάληψιν, *Cyrillus* κοινωνῆσαι & μεταλαμβάνειν nominat. *Leo* appellat *myſticam diſtributionem alimoniæ cœleſtis*, non carnali aliquâ aut naturali ratione. Sic capiendus Nyſſenus: Τὸ ἀθάνατον σῶμα ἐν τῷ ἀναλαβόντι αὐτῷ γενόμενον πρὸς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν, τὸ πᾶν μετεποίησε, i.e. Myſticè. Et notabile eſt illud *Chryſoſt.* οὐδὲν αἰσθητὸν παρέδωκεν ἡμῖν ὁ Χριστός. Semel unius ejusdem verba afferam, ut ſemper ſciatur, Patres eos ſic ſenſiſſe. (Πάρεστιν) ὁ Χριστὸς, καὶ νῦν ἐκεῖνος τὴν τράπεζαν διακοσμήσας ἐκείνην, οὕτω καὶ ταύτην διακοσμεῖ νῦν, οὐ γὰρ ἄνθρωπός ἐστιν ὁ ποιῶν τὰ προκείμενα (ut Papiſtæ,) γενέσθαι σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ. σχῆμα πληρῶν μόνον, ἕστηκεν ὁ ἱερεὺς, καὶ δέησιν προσφέρει. Ἡ δὲ χάρις καὶ ἡ δύναμίς ἐστιν ἡ τοῦ Θεοῦ ἡ πάντα ἐργαζομένη. Τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα φησί. Τοῦτο τὸ αἷμα τὰ προκείμενα μεταῤῥυθμίζει. Ex hoc Patres, quod Paulo eſt κοινωνία, appellant μεταποίησιν, μεταστοιχείωσιν, μεταῤῥυθμίσιν, μετάληψιν, μεταβολὴν, non ut Romanenſes μετουσίωσιν, ut expl. *Theodoretus*. Τὰ σύμβολα τοῦ σώματος τοῦ δεσποτικοῦ καὶ τοῦ αἵματος, ἄλλα μὲν εἰσὶ πρὸ τῆς ἱερατικῆς ἐπικλήσεως μετὰ γε τὴν ἐπίκλησιν, μεταβάλλεται καὶ ἕτερα γίνεται, ἀλλ' οὐκ οἰκείας ἐξίσταται φύσεως. Idem clarius, τὰ μυστικὰ σύμβολα μετὰ τὸν ἁγιασμὸν μένει ἐπὶ τῆς προτέρας οὐσίας καὶ τοῦ σχήματος, καὶ τοῦ εἴδους, cumq; alter objiceret; At προτέραν ἀμείβει προσηγορίαν. Reſp. ὁ γὰρ δὴ τὸ φύσει σῶμα σῖτον καὶ ἄρτον προσαγορεύσας, καὶ αὖ πάλιν ἑαυτὸν ἄμπελον ὀνομάσας, οὗτος τὰ ὁρώμενα σύμβολα τῇ τοῦ σώματος καὶ αἵματος προσηγορίᾳ τετίμηκεν, οὐ τὴν φύσιν μεταβολὴν, ἀλλὰ τῇ φύσει τὴν χάριν προστεθεικώς. *Dionyſ. c. 3. Cœl. Hierarch.* Cur κοινωνία & σύναξις dicatur, ait, ὅτι ταῖς τῶν ἄλλων ἱεραρχικῶν συμβόλων με-

θέξεσιν

δέξεσιν ἡ πλείωσις ἐκ τῶν ταύτης θεαρχικῶν καὶ τελεστικῶν ἐστὶ δωρεῶν. Hinc illi ipſi dicitur ἑνότητος κοινωνία, τὸ ἑνιαῖον μυστήριον. Et *Damaſcen.* μετάληψιν vocari ait, ὅτι δι' αὐτῆς τῆς Ἰησοῦ θεότητος μεταλαμβάνομεν. Hinc & illa Phraſis; μεταλήψεως μετέχειν. Cœnæ participem fieri.

§. 5. *1. Cor. 10. 21.* Hinc Patres S. Cœnam appellant τράπεζαν φοβερὰν. *Chryſoſt.* & τράπεζαν ἱερὰν. *Leo*; Menſam ſacram. *Auguſtin.* Menſam Domini.

§. 6. Sic *Ignat. ad Smyrn.* δοχὴν epulum appellat, ut δοχὴν ἐπιτελεῖν. *Tertull. l. 3. ad ux.* Convivium Dominicum. *Ambroſ. l. 1. de Abel.* Convivium. *Optat. l. V.* Convivium, cujus totum Dominium DEI eſt. *Zeno Veronenſ. Serm. ad Neophyt.* Celebritatis tantæ feſta hortor læto celebrare convivio, cœleſti prandio, honeſto, ſalubri ac perpetuo. *Nazianzen.* ἄριστον δεῖπνον μέγα. *Dionyſ. Hieron. c. 2.* τὴν ἱερὰν ἀσπασάμενος τράπεζαν. *Paulus 1. Cor. 11.* δεῖπνον κυριακὸν, Cœnam Dominicam.

§. 7. Quam vocem Pontificii hodie nolunt tolerare. Sed ex ipſis Catech. Rom. Part. 2. c. 5. §. 5. ait: Vetuſtiſſimos Patres Apoſtolorum auctoritatem ſecutos, Cœnæ etiam nomine S. Euchariſtiam interdum vocare.

§. 8. Et Wicel. *Hom. l. de Cœna Dom.* ait: Quinam rectius hoc Sacram. appellaverimus, quàm ſi e S. literis illi nomen quæſierimus. Ex hiſtoria itaque Evangelii claret, Cœnam fuiſſe. Unde *Dominicam Cœnam* Paulus vocat. Habes, quo nomine appelles hoc, de quo nobis ſermo eſt, Dominicam Cœnam. *Hæc ille.*

§. 9 *Aug. ep. 118.* ait de loco *1. Cor. 11.* Hanc ipſam acceptionem Euchariſtiæ, Dominicam Cœnam vocans. *Beda ibid.* Ipſam acceptionem Euchariſtiæ Dominicam Cœnam vocat. *Oecumen. ibid.* Κυριακὸν δὲ δεῖπνον καλεῖ τὸ δεσποτικὸν μυστήριον. *Anſelm. ibid. exp.* Dominicam Cœnam manducare. *Et mox:* Sacram Euchariſtiam percipere. *Thom. ibid. ait:* Dominicam Cœnam manducare, id eſt, ſumere Euchariſtiæ Sacramentum. Dionyſ. Carthuſ. ib. Dominicam Cœnam manducare, i. e. Euchariſtiam ſumere, quæ in Cœna noviſſima fuerat inſtituta. *Sic illi totidem verbis.*

§. 10.

§. 10. *Steph. Durant l. 1. c. 1.* ait: Paulus myſticum Chriſti convivium; in quo fideles ſacri Corporis & Sanguinis Domini participes fiunt, non Cœnam communem, ſed Cœnam Dominicam appellat. *Tertull. ad Ux. l. 2. c. 6.* Cœnam DEI nominat. Et *ibid.* interpr. Pamelius: Sacrificium.

§. 11. *Heſych. Levit 7. 24.* Τράπεζαν μυστικὴν, κυριακὴν, & τὸ θεῖον δεῖπνον nominat. *Auguſt. serm. Dom. in mont. l. 2. c. 12.* Non quotidiè Cœnæ Dominicæ communicant. Et *de verb. Dom. in Luc. serm. 33.* O qui ad Cœnam Domini venitis, nolite diligere mundum.

§. 12. Tempus Cœnæ S. in veteri Eccleſia fuit & Veſpera & Aurora. *Auguſtin. Ep 118. C. IV.* in nonnullis Eccleſiis morem fuiſſe, *ait*, ut bis quintâ Sabbati hebdomade ultimæ Quadrageſimæ, & manè & ad veſperam offerretur. *Cyprian. Epiſt. LXIII. ad Pamel.* ubi reprehendit nonnullos, qui in matutinis Sacrificiis ſolam aquam adhibebant, ne per ſaporem vini redolerent Sanguinem Chriſti. Quos ita caſtigat: *An illa ſibi aliquis contemplatione blanditur, quod etſi manè aqua ſola offerri videtur, tamen cùm ad cœnandum venimus, mixtum Calicem offerimus.* Bis itaque Sacrificia celebrari ſolebant, manè & quidem publicè, tum privatim, ſub veſperam. *Chryſoſthom. ait Ep. ad Corinth. 11.* Apoſtolum δεῖπνον vocaſſe, & παραπέμπειν eo ipſo auditores τῇ ἑσπέρᾳ, καθ' ἣν τὰ φρικτὰ μυστήρια παρέδωκεν ὁ Χριστός. Et *Dionyſ.* appellat δεῖπνον θειότατον καὶ ἀρχισύμβολον. Ad *Acaciũ Chryſoſt.* ſcribit, ſibi crimini datum, quòd poſt cibum communionem dediſſet, negat autem & ait: Si id feci ἀποβάλοιμε Χριστὸς ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ. *Eligius Sermon. II.* Vocatur hæc Feſtivitas Cœnæ Domini, quòd hoc die Dominus cœnaverit cum diſcipulis ſuis, eisq; ipſiſſimum corpus ſuum & ſanguinem tradiderit, ſub ſignis Panis & Vini.

§. 13. Κυριακὸν Δεῖπνον *Chryſoſt. Photio I. ad Cor XI.* & *Theodoret. ibid.* κυριακὸν δεῖπνον καλεῖ τὸ δεσποτικὸν Μυστήριον. *Nazianz. orat. 2.* Δεῖπνον λαμπρὸν εὐαγγελικόν.

§. 14. *Synaxis.* Epiphan, Exp. Fid. 1. XXII. Synaxes ab Apoſtolis

poſtolis inſtitutas ſcribit diebus Τετράδι quartâ, Προσαββάτῳ ſextâ, καὶ Κυριακῇ Dominica. Idq; horis matutinis, συνάξεις ἀφ' ἑωθινῆς ἐπιτελεῖ Eccleſia Catholica *inquit*.

§. 15. Dicitur autem *Synaxis* propriè *Conventus ſacer*, & quod in eo celebratur, divinum officium, quod ſacrarum literarum lectionem continet, Pſalmodiam, Sermonem ad populum, ac demùm, ubi opus eſt, S. Cœnam. Nonnunquam tamen, ut apud *Dionyſ. c. 5. Hierarch.* pro ipſa Communione uſurpatur. Nam ibi cauſam inquirit, cur κοινωνίας & συνάξεως appellatio divino illi Sacramento, quod τελετὴν τελετῶν appellat, præcipuè tribuatur, cùm cæterorum ea quoque vis ſit, ut μεριστὰς ἡμῶν ζωὰς εἰς ἑνοειδῆ θέωσιν συνάγειν poſſint. Propriè tamen Conventum ſacrum, & in eo officium divinum ſonat. Sic *Epiphan. hær. 69.* de Presbyteris; Ἕκαστος κατὰ τὴν εἰθισμένην σύναξιν τὸν αὐτῷ πεπιστευμένον λαὸν διδάσκει. Latini *Collectam* & *Miſſam* appellant.

§. 16. *Chryſoſt.* quinque nominibus appellat in *h. l. 1. Cor. 11. 20.* Κοινωνίαν, Τράπεζαν ἱερὰν, Ἀπόλαυσιν τοῦ σώματος, Κοινωνίαν τοῦ αἵματος, Τράπεζαν πνευματικήν. Aliàs appellatur Patribus τροφὴ πνευματικὴ, κλάσις ἄρτου, ἡ καινὴ διαθήκη, Σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Εὐλογία, *in Lyturg. Græc.* θυσία αἰνέσεως. Εὐχαριστία, δεῖπνον κυριακὸν, Δῶρον, ἄρτος ἐπιούσιος, λειτουργία, Μυστήριον, χάρις, τὰ ἁγιάσματα, τὸ Ἀγαθὸν, τὸ Τέλειον, Μετάληψις, αἱ ἅγιαι μερίδες, τὰ δῶρα, ἐφόδιον, Πάσχα, *Vita natalis Calicis, ſacramentum Calicis*, θυσία, λατρεία, προσφορά. De quibus omnibus *Caſaubon. Exercit. Baron.* vide.

§. 17. In omnibus Synaxibus non celebrata fuit Cœna. Quod ex *Socrate l. V. c. 21.* patet, ubi τῇ τετράδι καὶ παρασκευῇ Synaxes fieri ſcribit Alexandriæ, δίχα τῆς τῶν Μυστηρίων τελετῆς. Tum per ſolennes jejuniorum dies *Myſteria* nulla peracta fuerunt, neque publice communicabant fideles. Nam *Laodicen. Concil. can. XLIX.* vetat quadrageſimali tempore panem offerre, præterquam Sabbatho & Dominicâ. Ὅτι οὐ δεῖ τῇ τεσσαρακοστῇ ἄρτον

Digitized by Google

προσφέρειν, εἰ μὴ ἐν Σαββάτῳ καὶ τῇ κυριακῇ μόνον. Olim autem nemo citra notam aliquam aſymbolus & ſine oblatione propria communicabat, ſed panem ſuum ac vinum offerebat. Hinc vehemens illa *Cypriani* querela de matronis locupletibus, *Lib. de Eleemoſ.* Locuples & dives es, & Dominicam celebrare te credis, quæ Corbonam omninò non reſpicis, quæ in Dominicum ſine ſacrificio venis, quæ in partem de ſacrificio, quod pauper obtulit, ſumis. *Auguſtin. ſerm. CCXV. de Temp.* Oblationes, quæ in altaribus conſecrentur, offerte; Erubeſcere debet homo idoneus, ſi de aliena oblatione communicat. Κοινωνεῖν autem ἄνευ προσφορᾶς dicitur de iis, qui in extremo gradu pœnitentium hærentes, orationum cum Eccleſia erant tantùm participes, ut in *Ancyran. c. V. & XXIV.*

§. 18. Neque omnium promiſcuè receptæ ſunt oblationes, ſed ſceleſtorum & pœnitentium, & universè τῶν ἀδέκτων καὶ ἀκοινωνήτων rejectæ. De quo *Conſtitut. Apoſt. l. III. cap. V.* & *Vaſenſ. Concil. Can. II.* jubet, ut pœnitentium, qui ſine communione inopinato tranſitu in agris aut itineribus præveniuntur, oblationes recipiantur. Excutiebantur itaque à Diaconis primum ad altare, utrum ejusmodi eſſent, quæ offerri ad altare poſſent. *Canon XXIV. Carthag. III.* jubet, ut in Sacramento Corporis & Sanguinis Domini nihil amplius offeratur, quàm ipſe Dominus tradidit, Vinum aquâ mixtum & Panis. Quod idem ajunt & *Zonar. & Balſamo Can XL. Carthagin.* μὴ ἐξεῖναι περαιτέρω ἄρτου καὶ οἴνου ὕδατι μεμιγμένου τί ποτε ἐν τοῖς Ἁγίοις προσφέρειν.

§. 19. *Synod. Trullan. Can. LII.* Diebus jejunii quadrageſimalis παρεκτὸς Σαββάτου καὶ κυριακοῦ, καὶ τῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ (Annunciationis) ἡμέρας γινέσθω ἡ ἱερὰ λειτουργία. Ubi *Zonaras*: αἱ τῶν νηστειῶν ἡμέραι πένθους εἶναι ἐτάχθησαν, τὸ δὲ θυσίας προσάγειν, πανηγυρίζειν ἐστί.

§. 20. *Laodicen. Can. XIX. in Liturg.* & Synaxibus hunc ordinem præſcribit; Poſt habitos ab Epiſcopo Sermones Catechumenorum, ſuccedebat oratio. Quibus digreſſis, ſuper pœni-

tentes

tentes orabant. Ii ſub manus ſubeuntes ubi diſceſſerant, triplex oratio Fidelium concipiebatur. Εἶθ' οὕτως τὴν εἰρήνην δίδοσθαι jubet, καὶ μετὰ τὸ Πρεσβυτέρους δοῦναι τῷ Ἐπισκόπῳ τὴν εἰρήνην, τὸ τοὺς λαϊκοὺς τὴν εἰρήνην διδόναι· καὶ οὕτω τὴν ἁγίαν προσφορὰν ἐπιτελεῖσθαι. At *Innocent. I. Ep. Cap. I.* pacem prohibet dari ante finita myſteria.

§. 21. Privatim domi tamen aliqui & extra Synaxin communicare poterant, etiamſi publicè perpetuò non id fiebat, nam ſic ſolebant Euchariſtiam, quam à Sacerdote ſemel acceperant, domi aſſervatam in dies reliquos diſpenſare. De quo *Baſil. ep 289.*

§. 22. Oriens totus ferè die Sabbathi myſteria celebrabat. *Socrat. l. V. c. 22.* Et Alexandrinos & Romanos excipit. *Sozom. l. 7. c. 19.* Τῶν γὰρ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης Ἐκκλησιῶν ἐν ἡμέρᾳ σαββάτων κατὰ πᾶσαν ἑβδομάδος περίοδον ἐπιτελουσῶν τὰ Μυστήρια, οἱ ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ καὶ οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἔκ τινος ἀρχαίας παραδόσεως τοῦτο ποιεῖν παρῃτήσαντο.

§. 23. *Petavius* ſolius ferè Orientis fuiſſe putat. Nam in *Reſponſ. Canon. Timoth. Alexandrin. apud Balſam. Interrog. XIII.* quæritur, quibus diebus Conjuges continere debeant; Et reſpondet Timoth. Sabbatho ac Dominico, διὰ τὸ ἐν αὐταῖς τὴν πνευματικὴν θυσίαν ἀναφέρεσθαι τῷ κυρίῳ. Unde clarùm eſt, Sabbathis Alexandriæ celebrata Myſteria, contra quam Socratis ætate factum eſt.

§. 24. *Baſil. Ep. ad Cæſ.* cùm quotidianam communionem commendaſſet, ſubjicit: Ἡμεῖς μέντοιγε τέταρτον (quartum) καθ' ἑκάστην ἑβδομάδα κοινωνοῦμεν, I. ἐν τῇ κυριακῇ. 2. ἐν τῇ τετράδι. 3. ἐν τῇ παρασκευῇ. 4. καὶ τῷ Σαββάτῳ, καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἡμέραις, ἐὰν ᾖ μνήμη μάρτυρός τινος.

§. 25. *Auguſtin. Ep CXVIII.* Alii jejunant Sabbatho, alii non, alii quotidie communicant corpori & ſanguini Dominico, alii certis diebus accipiunt, alibi nullus dies intermittitur, quo non offeratur. Alibi Sabbatho tantùm & Dominico, alibi tantùm Dominico, & ſi quid aliud hujuſmodi animadverti poteſt, totum

Digitized by Google

hoc genus rerum liberas habet obſervationes. *Innocent. Ep. I. c. IV. Fer. VI.* & Sabbatho Sacramenta minimè celebrari ſcribit. In Mediolanenſi Eccleſia quotidiè Sacrificium oblatum *Ambroſ.* docet *Serm. 34.* Qui juxta Eccleſiam eſt & ſine gravi impedimento poteſt, quotidiè audiet Miſſam. In quadrageſima moneo, ut die omni aut ſaltim Dominico offeratis & communicetis.

§. 26. *Can. Agath. XVIII.* Seculares, qui in Natali Domini, Paſcha, Pentecoſte non communicaverint, Catholici non credantur. *Can. XLVII.* Dominicis ſingulis audire Miſſam jubet: Audire autem Miſſam, *Gr. Euſeb. l. 7. c. 9. Hiſt.* εὐχαριστίας ἐπακούειν idem cum *communicare* vult eſſe *Caſaubonus*, negat *Petavius*, & probat è locis citatis. Quod tanti non eſt.

§. 27. Cæterùm Reliquiæ panis & vini in Catechumenos diſtribuebantur interdum. Quod vetat *Theophil. Alexandrin. Can. VIII.* τὰ προσφερόμενα εἰς λόγον θυσίας μετὰ τῶν ἀναλισκομένων εἰς τὴν τῶν μυστηρίων χρείαν οἱ κληρικοὶ διανεμέσθωσαν, καὶ μήτε κατηχούμενος ἐκ τούτων ἐσθιέτω ἢ πινέτω. Has reliquias, μερίδας Græcè, Carthag. Synod. *Sacramenta* vocat, uti nos Hoſtias ante conſecrationem etiam. *Auguſtin. l. 2. de Pecc. Mer. C. XXVI.* Sacramentum etiam appellat, panem & vinum, quæ Catechumenis dabantur: Quod accipiunt, *inquit*, quamvis non ſit corpus Chriſti; Sanctum eſt tamen, & ſanctius quàm cibi, quibus alimur, quoniam Sacramentum eſt.

§. 28. Clamabat in myſtica hac Cœna Sacerdos: *Surſum Corda:* Cyrill. Cat. V. Μετὰ τοῦτο βοῇ ὁ ἱερεὺς, ἄνω τὰς καρδίας.

§. 29. Item qui ad communionem vocabat Sacerdos, manu in altum ſublatâ clamabat: *Sancta Sanctis.* Chryſoſt. ad Innocent. ὑψηλὸς ἑστὼς ὁ ἱερεὺς μεγάλῃ τῇ φωνῇ φρικτῇ τῇ βοῇ τὴν χεῖρα ἔχων εἰς ὕψος ἀνακράζει: τὰ ἅγια ἁγίοις. *Clem. Rom. Apoſt. Conſt. cap. 7. 8. 9. l. 8.* Τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις, λέγει ἐπίσκοπος, καὶ μετὰ τοῦτο μεταλαμβάνων ὁ ἐπίσκοπος καὶ ὁ κλῆρος. *Anaſtaſ. de Synaxi:* ἱερεὺς λέγει: τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις.

§. 30. *Syn. Carth. Can. 41. Ord. 4.* vetát admittere niſi jejunos.

Ωςτ

ὥστε ἅγια τοῦ θυσιαστηρίου εἰ μὴ ἀπὸ νηστικῶν ἀνθρώπων ἐπιτελεῖσθαι, ἐξῃρημένης μιᾶς ἐτησίας ἡμέρας ἐν ᾗ τὸ κυριακὸν δεῖπνον ἐπιτελεῖται, *præterquam una die Anniverſaria, quâ Epulum Dominicum celebratur.*

§. 31. Fiebant vota ad Spiritum Sanctum, ut converteret panem & vinum hoc modo, ut teſtantur Patres. *Cyrill. Cat. XIIX.* Ὥσπερ ὁ ἄρτος καὶ οἶνος πρὸ τῆς ἁγίας ἐπικλήσεως τῆς Τριάδος ἄρτος ἦν καὶ οἶνος λιτός, ἐπικλήσεως δὲ γενομένης, ὁ μὲν ἄρτος γίνεται σῶμα, ὁ δὲ οἶνος αἷμα Χριστοῦ. Ecce ἐπίκλησιν ſolennem!

§. 32. Ad iſtam oblationum conſuetudinem, quæ θυσίας προσάγειν, προσφέρειν dicitur, acceſſit & illa altera, ut ſcilicet nominarentur illi, qui oblationes feciſſent in ſacris precibus, quibus unà cum Δώροις DEO commendabantur. *Liturg. Jacobi:* Meminiſſe digneris eorum, qui tibi haſce obtulerunt hodierno die ad ſanctum altare tuum.

§. 33. *Honor. in Gem. Anim. lib. 1. c. 66.* Olim Sacerdotes è ſingulis domibus vel familiis farinam accipiebant, quod adhuc Græci ſervant, & inde Dominicum Panem faciebant, quem populo offerebant, & hunc conſecratum iis diſtribuebant.

§. 34. De vino oblato in libris de *Ordine Rom.* ſic legitur: Cùm canitur offertorium cum verſibus, tunc veniat Subdiaconus, ferens in brachio dextro patinam, & in ſiniſtro calicem, in quo recipiantur Amula populorum. Deinde tranſeat Sacerdos ad ſuſcipiendas oblationes, interim cantores cantent offertorium, & populus det oblationes ſuas, id eſt, panem & vinum, & offerant cum ſanonibus cœtis ſ. Syndonibus.

§. 35. Inde Collecta dicitur Cœna Dei. In vita *Gregor. apud Diacon. l. 2.* legitur, matronam quandam, cùm Gregorius myſteria illi tradens diceret: Corpus Domini noſtri conſervet animam tuam; ſubriſiſſe ac dixiſſe: Id, quod ego obtuli, Corpus Chriſti vocas?

§. 36. Ubi nota ſolemnia verba fuiſſe Sacerdotum tradentium panem & vinum: *Corpus & Sangvis Domini conſervet animam tuam!*

§. 37. *Concil. Colon. Anno* 1549. *c.* 20. de his oblationibus dixit: Quas olim in primitiva Eccleſia magnis ſtudiis offerebant in Miſſa, quo ſuffragiis ejuſmodi Sacerdotes & Eccleſiæ miniſtros ſuſtentarent. Unde adeò locupletatæ ſunt Eccleſiarum res, & perſecutionis tempore, tanta copia, ut partiti ſint eas etiam in alimenta viduarum &c. In veſtes item & vaſa miniſterii, ornatumq; ac fabricam Eccleſiarum. De quibus extant adhuc antiqui Patrum Canones; Extant quoque Orationes, quas *ſecretas* appellamus, ſub offertorio Miſſæ, quibus oblationes populi Deo commendabantur. *Hæc ibi.*

§. 38. De hiſce Canon extat *Conſtantinop Synod. VI. Cap. XIII. & Cæſar. in Ezechiel. hom.* 15 *Iſidor. de div. off.* ſcribit: Inter offerendum ſolebant cantilenas occinere, quas Offertoria vocant. Preces, ut dixi, ſecretæ dicebantur. *Concil. Bracar. I. can.* 89. ut oblationes fidelium apud unum Clericorum fideliter colligantur, & conſtituto tempore aut ſemel, aut bis in anno inter Clericos dividantur.

§. 39. Meminit & *Hieron. Ezechiel l.* 6. ita, ut doceat, inter offerendum Diaconum publice aſtantem in templo proclamaſſe offerentium nomina, & adjeciſſe: TANTUM offert ille. TANTUM ille pollicitus eſt.

§. 40. Quod & in Oriente factum, teſte *Sozom. l.* 6. *c.* 16.

§. 41. Oratum, Pater Noſter & Kyrieeleiſon *Gregor. Epiſt.* 63. *l.* 7. Orationem Dominicam dicimus, quia mos Apoſtolorum fuit, ut ad ipſam ſolummodò orationem oblationis hoſtiam conſecrarent.

§. 42. *Can. Apoſt III.* vetat oblationes alias facere, quàm quæ ἐν διατάξει τοῦ κυρίου ſunt, ut ſunt μέλι, ἢ γάλα, ἢ ἀντὶ οἴνου σικέρα, ἢ ἐπιτήδευτα, ἢ ὄρνεις, ἢ ζῶα τινά, ἢ ὄσπρια legumina, pœna additur: καθαιρείσθω. *Canon IV.* hæc admittit offerri ἔλαιον εἰς τὸ λυχνίον καὶ θυμίαμα, idq; τῷ καιρῷ τῆς ἁγίας προσφορᾶς. *Can. V.* ἄλλην πᾶσαν ὀπώραν εἰς οἶκον ἀποστέλλεσθαι Epiſcopi jubet, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὸ θυσιαστήριον. De quibus quid fieri debeat, ibi additur: ὁ ἐπίσκοπος καὶ ὁ πρεσβύτερος ἐπιμερίζουσι τοῖς διακόνοις καὶ τοῖς λοιποῖς κληρικοῖς.

§. 43.

Digitized by Google

§. 43. Diſſidentium fratrum oblationes recipit nullatenus. *Concil. Carth. IV. c. 93. & c. 94.*

§. 44. Frangendi mos uſitatus fuit in Eccleſia veteri. *Clem. Alex. Strom. l. 1.* init. Καὶ τὴν εὐχαριστίαν ἔνιοι διανείμαντες, ὡς ἔθος, αὐτὴν δὴ ἕκαστον τοῦ λαοῦ λαβεῖν τὴν μοῖραν ἐπιτρέπουσιν. *Sinunt de fracto pane particulam unumqvemqve ſumere.* Apud *Bed. c. 10. 1. ad Cor. & Gratian. de Conſecr. Diſt. II. Can. 58.* ſunt verba *Auguſtini*: Nec quando manducamus partes de illo facimus; Et quidem in Sacramento ſic fit, & norunt fideles, quemadmodum manducent carnem Chriſti, unusquisque accipit *Partem ſuam*, unde & ipſa Gratia *PARTES* vocantur. Gr. ΑΓΙΑΙ ΜΕΡΙΔΕΣ, ut inter nomina Cœnæ notavimus. Eæ Partes dictæ ΚΛΑΣΜΑΤΑ. Μερίδες autem, non μέρη, quia, ut ait *Nic. Conc. Can. XV.* οὐ πολὺ λαμβάνομεν, ἀλλ' ὀλίγον, ἵνα γνῶμεν, ὅτι οὐκ εἰς πλησμονὴν, ἀλλ' εἰς ἁγιασμὸν.

§. 45. *Auguſtin.* Buccellam: *Alii*, Micam: *Alii*, Portionem. *Paſchas. de Corp. & Sang. Dom. c. 12.* Hoc myſterium dum communicas, dilata ſinum mentis tuæ, & percipe, non quantum mica exhibet, ſed quantum fides capit.

§. 46. Has partes de manu Sacerdotis accipiebant. *Orat. XXI. Stat. Chryſoſt.* ter ea de re dicitur, δέχεσθαι τῇ χειρὶ. Et *Euſeb. Hiſt. l. 7. c. 9.* χεῖρας εἰς ὑποδοχὴν τῆς ἁγίας τροφῆς προτείνειν. Utramq; enim manum porrigebant, & cavô dextræ ſuppoſitâ ſiniſtrâ ſuſcipiebant panem. *Cyrill. Myſtag. l. V.* Poſteà vaſcula aurea & argentea, vel aliàs pretioſa confecta, quibus pro manu utebantur. Quod damnatur *Can. Trull. c. I.*

§. 47. In multis tamen Eccleſiæ Græcæ locis, ut Sacramentum Laicis non in manus traderetur, ſed in os inſereretur. *Balſamon.* ἐν ἔσιν ἐκκλησίαις μεταδίδοται τοῖς λαϊκοῖς τὸ ἅγιον σῶμα τοῦ Χριστοῦ, οὐκ ἐγχειρίζεται. Ubi Μετάδοσις eſt Traditio per Sacerdotem panis, ἐγχείρισις autem cùm in manus traditur communicantis, non ut in μεταδόσει in os fidelium inſertio manu Sacerdotis.

§. 48.

§. 48. Patres in unoquoque κλάσματι ſeu μερίδι totum corpus eſſe docent. *Euſeb. Emiſſen de Paſch. ſerm. V.* De hoc pane cum aſſumitur, nihilo minus habent ſinguli, quàm univerſi. Totum unus, Totum duo, Totum plures ſine diminutione percipiunt. *Chryſoſt. de incredul. Thom.* κἂν βραχύ τι λάβῃς μέρος, ἐν ἐκείνῳ εἰμὶ dicit dominus. Et I. de Paſch. εἰς πανταχοῦ ὁ χριστὸς τέλειος καὶ ἀμέριστος. *Auguſt l cit.* Per partes manducatur & manet integer totus. *Hilarius*: Ubi pars eſt Corporis, eſt & Totum. *Germanus Patr. in Liturg.* ἀμέριστος μένει καὶ ἄτμητος ἐφ' ἑνὶ ἑκάστῳ μέρει τῶν τεμνομένων. *Clem. Rom. l. VIII. c. 57. Conſt.* ὁ μελιζόμενος καὶ οὐ μεριζόμενος καὶ τοῖς πιστοῖς μεταδιδόμενος καὶ μὴ δαπανώμενος. Non conſumitur. *Nicet. Angel. Alex.* ὡς ἂν μέρος τις δέξηται ἐκεῖνος εἰς δέχεται ὅλον. *Auguſt. apud Bed. l. cit.* Quod in cruce paſſus non eſt, id in oblatione patitur, & propter te frangi patitur, ut omnes ſatiet. *Oecumen. 1. Cor. 10.* ὅπερ ἐπὶ σταυροῦ, οὐ πέπονθεν ὁ Κύριος, (τοῦτο) δι' ἡμᾶς ὑπομένει κατακλώμενος. *Dionyſ. Areop. c III. Eccl. Hier.* Τὸν ἀδιαίρετον ἄρτον εἰς πολλὰ διελὼν καὶ τὸ ἑνιαῖον τοῦ ποτηρίου πᾶσιν ἀναμερίσας.

§. 49. De modo accipiendi *Cyrill. Catech. V.* Προϊὼν μὴ τεταμένοις τοῖς τῶν χειρῶν καρποῖς προσέρχου. *Auguſtin. Serm. XXII.* Mulieres nitida linteamina exhibent, ubi Corpus Chriſti excipiant. *Chryſoſt. l. cit. paſſim*, ὁ μετὰ τοῦ πατρὸς ἄνω καθήμενος, ταῖς ἁπάντων κατέχεται χερσί. *Exſuperius Epiſcopus Toloſan.* Corpus Domini caniſtro vimineo, Sanguinem portat in vitro, *ad Cap. 27. Matth.* Corpus Domini non auro & gemmis, ſed linteamine puro obvolvendum. *Chryſoſt. 1. Cor. X I. Trull. Can. CII.* Εἴ τις τοῦ ἀχράντου σώματος μεταχεῖν βουληθείη τὰς χεῖρας σχηματίσας in Formam Crucis ita accedat. Eos enim, qui ex auro aut alia materia pro manu δοχεῖα quædam præparant, nullo modo admittimus. *Vid. Bulong. Exercit. Cauſab. Diatrib. III. c. L. p. 218. 217. & præced.*

§. 50.

§. 50. Accipiebant cum ſigno crucis, id eſt, cavâ manu in ſpeciem crucis formatâ, quando dexteræ læva ſubjecta erat. *Cyrill. Catech. V.* Μετὰ τοῦ κοινωνῆσαι τοῦ σώματος Χριστοῦ προσέρχου κύπτων καὶ τρόπῳ προσκυνήσεως καὶ σεβάσματος λέγων τὸ ΑΜΗΝ. De Calice loquitur; ἁγιάτου δὲ ἐκ τοῦ αἵματος μεταλαμβάνων. Ἔτι δὲ τῆς νότιδος ἐνούσης τοῖς χείλεσί σου, χερσὶν ἐπαφώμενος, καὶ ὀφθαλμοὺς καὶ μέτωπον καὶ τὰ λοιπὰ ἁγίαζε αἰσθητήρια.

§. 51. Has Partes conſueverant mittere conſecratas ad alias Parœcias, aut ad peregrinos. Dicebantur εὐλογίαι. *Concil. Epheſin.* idq; declarandæ dilectionis ergò aut conſenſionis in fide. Nec Panis tantùm hæ erant εὐλογίαι, ſed & vini. *Euſeb. VI. Hiſt. c. 36. ait:* Puerum juſſum eſſe, ut ἀποβεβρεγμένην, madefactam in os ſenis Serapionis infunderet. In *Jur. Can. c. Deus c. X. de pœnit. & remiſſ.* jubet; Omnibus baptizatis Corporis & Sanguinis Dominici Sacraméntum mortis articulo porrigere. *Euſeb. Hiſt. V. c. XXVI.* πέμπειν εὐχαριστίαν dicit, ubi ait: αὐτοὺς μὴ τηροῦντας Πρεσβύτερος τοῖς ἀπὸ τῶν παροικιῶν τηροῦσιν ἔπεμπον εὐχαριστίαν. Quod *Can. Laodicen. Concil. apud Balſam.* vetat, περὶ τοῦ μὴ τὰ ἅγια εἰς λόγον εὐλογιῶν κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ πάσχα εἰς ἑτέρας παροικίας μεταπέμπειν.

§. 52. Particulæ εὐλογίαι reſiduæ diſtribuebantur Clero. *Conſtit. l. VIII. Clem.* Τὰς περισσευούσας εὐλογίας οἱ διάκονοι διανεμέτωσαν τῷ κλήρῳ. Dabantur etiam Catechumenis, *Auguſtin. Tract. XCVI.* in Johann. Panem Catechumenorum vocat. Et tunc dicuntur illæ reliquiæ ἀντίδωρον. *Baſil. Liturg.* μετὰ τὴν εὐχὴν ἐξέρχεται ὁ ἱερεὺς καὶ δίδωσι ἀντίδωρον. Dicitur & κλασὸς & κατακλασις. *Reſponſ. Demetr. apud Leonclav. p. CCCXX.* dicitur μεταδοῦναι κατακλασοῦ.

§. 53. Hæ dabantur in fine poſt preces, ANTE quas nemini licebat exire Templo. *Chryſoſt. homil. de hac re:* οὐ συγχωρούμενον πρὸ ἐσχάτης Εὐχαριστίας ἀποπηδᾶν.

§. 48. Patres in unoquoque κλάσματι ſeu μερίδι totum corpus eſſe docent. *Euſeb. Emiſſen de Paſch. ſerm. V.* De hoc pane cum aſſumitur, nihilo minus habent ſinguli, quàm univerſi, Totum unus, Totum duo, Totum plures ſine diminutione percipiunt. *Chryſoſt. de incredul. Thom.* κἂν βραχύ τι λάβῃς μέρος ἐν ἐκείνῳ εἰμὶ dicit dominus. Et I. de Paſch. εἰς πανταχοῦ ὁ Χριστὸς τέλειος καὶ ἀμέριστος. *Auguſt l cit.* Per partes manducatur & manet integer totus. *Hilarius*: Ubi pars eſt Corporis, eſt & Totum. *Germanus Patr. in Liturg.* ἀμέριστος μένει καὶ ἄτμητος ἐφ' ἑνὶ ἑκάστῳ μέρει τῶν τεμνομένων. *Clem. Rom. l. VIII. c. 57. Conſt.* ὁ μελιζόμενος καὶ οὐ μεριζόμενος καὶ τοῖς πιστοῖς μεταδιδόμενος καὶ μὴ δαπανώμενος. Non conſumitur. *Nicet. Angel. Alex.* ὡς ἂν μέρος τις δέξηται ἐκεῖνος εἰς δέχεται ὅλον. *Auguſt. apud Bed. l. cit.* Quod in cruce paſſus non eſt, id in oblatione patitur, & propter te frangi patitur, ut omnes ſatiet. *Oecumen. 1. Cor. 10.* ὅπερ ἐπὶ σταυροῦ οὐ πέπονθεν ὁ Κύριος, (τοῦτο) δι' ἡμᾶς ὑπομένει κατακλώμενος. *Dionyſ Areop. c III. Eccl. Hier.* Τὸν ἀδιαίρετον ἄρτον εἰς πολλὰ διελὼν καὶ τὸ ἑνιαῖον τοῦ ποτηρίου πᾶσιν ἀναμερίσας.

§. 49. De modo accipiendi *Cyrill. Catech. V.* Προΐαν μὴ τεταμένοις τοῖς τῶν χειρῶν καρποῖς προσέρχου. *Auguſtin. Serm. XXII.* Mulieres nitida linteamina exhibent, ubi Corpus Chriſti excipiant. *Chryſoſt. l. cit. paſſim*, ὁ μετὰ τοῦ πατρὸς ἄνω καθήμενος, ταῖς ἁπάντων κατέχεται χερσί. *Exſuperius Epiſcopus Toloſan.* Corpus Domini caniſtro vimineo, Sanguinem portat in vitro, *ad Cap. 27. Matth.* Corpus Domini non auro & gemmis, ſed linteamine puro obvolvendum. *Chryſoſt. I. Cor. XI. Trull. Can. CII.* Εἴ τις τοῦ ἀχράντου σώματος μετασχεῖν βουληθείη τὰς χεῖρας σχηματίσας *in Formam Crucis* ita accedat. Eos enim, qui ex auro aut alia materia pro manu δοχεῖα quædam præparant, nullo modo admittimus. *Vid. Buleng. Exercit. Cauſab. Diatrib. III. c. L. p. 218. 217. & præced.*

§. 50. Accipiebant cum ſigno crucis, id eſt, cavâ manu in-
em crucis formatâ, quando dexteræ læva ſubjecta erat. *Cyrill.*
ch. V. Μετὰ τὸ κοινωνῆσαι τοῦ σώματος Χριστοῦ προσέρχου
ων καὶ τρόπῳ προσκυνήσεως καὶ σεβάσματος λέγων τὸ Α-
Ν. De Calice loquitur; ἁγιάζου δὲ ἐκ τοῦ αἵματος μετα-
βάνων. Ἔτι δὲ τῆς νοτίδος ἐνούσης τοῖς χείλεσί σου, χερσὶν ἐπα-
φώμενος, καὶ ὀφθαλμοὺς καὶ μέτωπον καὶ τὰ λοιπὰ ἁγίαζε αἰσθη-
ρια.

§. 51. Has Partes conſueverant mittere conſecratas ad ali-
rœcias, aut ad peregrinos. Dicebantur εὐλογίαι. *Concil.*
ſin. idq; declarandæ dilectionis ergò aut conſenſionis in fide.
Panis tantùm hæ erant εὐλογίαι, ſed & vini. *Euſeb. VI. Hiſt.*
ait: Puerum juſſum eſſe, ut ἀποβεβρεγμένην, madefactam
ſenis Serapionis infunderet. In *Jur. Can. C. Deus c. X. de*
t. & remiſſ. jubet; Omnibus baptizatis Corporis & Sangui-
Dominici Sacramentum mortis articulo porrigere. *Euſeb.*
V. c. XXVI. πέμπειν εὐχαριστίαν dicit, ubi ait: αὐτοὺς μὴ
ντες πρεσβύτεροι τοῖς ἀπὸ τῶν παροικιῶν τηροῦσιν ἔπεμπον εὐχα-
αν. Quod *Can. Laodicen. Concil. apud Balſam.* vetat, περὶ τοῦ
τὰ ἅγια εἰς λόγον εὐλογιῶν κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ πάσχα εἰς ἑτέραις πα-
ίας μεταπέμπειν.

§. 52. Particulæ εὐλογίαι reſiduæ diſtribuebantur Clero.
ſit. l. VIII. Clem. Τὰς περισσευούσας εὐλογίας οἱ διάκονοι
εμέτωσαν τῷ κλήρῳ. Dabantur etiam Catechumenis, *Au-*
g. Tract. XCVI. in Johann. Panem Catechumenorum vo-
Et tunc dicuntur illæ reliquiæ ἀντίδωρον. *Baſil. Liturg.*
εὐχὴν ἐξέρχεται ὁ ἱερεὺς καὶ δίδωσι ἀντίδωρον. Dicitur & κλα-
& κατακλασμός. *Reſponſ. Demetr. apud Leonclav. p.*
XX. dicitur μεταδοῦναι κατακλασμοῦ.

§. 53. Hæ dabantur in fine poſt preces, ANTE quas nemi-
cebat exire Templo. *Chryſoſt. homil. de hac re:* οὐ συγχω-
ρῶ πρὸ ἐσχάτης εὐχαριστίας ἀποπηδᾶν.

Digitized by Google

§. 54. Crux in Cœna. *Innocent. Myſt. Miſſ. l. V. cap. X.* docet Crucis uſum in Cœna h. m. Tres facit Sacerdos Cruces, cum hoſtia ſuper Calicem, propter tres Cruciatus, quos Chriſtus in paſſione ſuſtinuit, & rurſus duas in latere Calicis, propter Aquam & Sanguinem, quæ de latere fluxerunt. *Albin. l. 7. in Job. Cap. XIX.* Niſi ſignum crucis adhibeatur, ſive aquæ ipſi, ex qua regeneramur, ſive oleo, quo Chriſmate utuntur, ſive Sacrificio, quo alimur, nihil eorum perficitur. *Vid. Gretzer. l. 4. de Cruce. cap. 16. ſeqq.*

§. 55. Qui communicare unà nolebant, eos Diaconus jubebat exire. Sic enim *Timoth. Alex. Canonic. Rep.* Διάκονος προσφωνεῖ πρὸ τοῦ ἀσπασμοῦ (ſc. oſculi,) οἱ ἀκοινώνητοι περιέλθετε, οὐκ ὀφείλουσιν ἐν παρεῖναι.

§. 56. Unde & ſolennia diſcimus verba, & 2. Communicantes ſolitos eſſe ſe invicem ante acceſſum oſculari, ἀσπάζεσθαι.

§. 57. Quoties id ſit factum, *Baſil. Hom. 61.* docet, ſuos Cappadoces Cæſareæ quater ſingulis ſeptimanis communicaſſe; Ἡμεῖς μὲν γε τὸ τέταρτον καθ' ἑκάστην ἑβδομάδα κοινωνοῦμεν. *Et ad Cæſ. Patrit.* nominat dies, ἐν τῇ κυριακῇ, ἐν τῇ τετράδι καὶ ἐν τῇ παρασκευῇ, καὶ ἐν τῷ σαββάτῳ, καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἡμέραις, ἐὰν ᾖ μνήμη μάρτυρος τινός. *Hieron. Ep. ad Damaſ.* ait: Chriſtum quotidiè immolari, id eſt, Communionem quotidiè fieri, non Miſſas Papiſticas celebrari, ut *expl. Buleng. Auguſt. ep. CXVIII.* Alii quotidiè corpori & ſanguini communicant. Alii certis diebus accipiunt. Alibi Nullus Dies intermittitur, quo non offeratur. Alibi Sabbatho tantùm & Dominicâ. *Serm. XXVIII. in Luc. h. l. id.* Quotidianus eſt panis, cur poſt Annum illum ſumas? Quod jam modò in Oriente Græci facere conſueverunt. Accipe quotidiè, quod tibi quotidiè proſit. *Hieron. l. contra Jovin.* Scio, Romæ hanc eſſe conſuetudinem, ut fideles ſemper Chriſti corpus accipiant, quod nec reprehendo, nec probo. *Chryſoſt. de Eccl.* πολλοὶ τῶν μυστηρίων μεταλαμβάνουσιν ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ſemel in anno.

§. 58. Fabianus inſtituit, ut Fideles ter ſaltim in anno communi-

municarent; Paſchate, Pentecoſte, Natali: *Gratian. d. 2. Can. ſi non frequentius.*

§. 59. Mox obtinuit, ut diebus tantùm Dominicis communicarent. *Innocent. l. IV. Miſſ. cap. 7. & 9.*

§. 60. ELEVATIO. Acceſſit deinde Elevatio, Græc. κυφισμὸς, ὕψωσις, ἀνύψωσις. *Maxim. Schol. Dionyſ. c. III. Hier.* ὑπ' ὄψιν ἄγειν appellari notat, ὥστε τὸ τῶν ἀποκαλυπτομένων τῶν ἁγίων δώρων μετὰ τὰς εὐχὰς, μενόντων δὲ κεκαλυμμένων ἕως καιροῦ μεταλήψεως, quaſi tunc dona retegerentur poſt preces, quæ tecta manent uſque ad Communionem. Vel, inquit, ὕψωσις dicitur μιᾶς εὐλογίας τοῦ θείου ἄρτου, ὃν ὑψοῖ ὁ ἱερεὺς λέγων, τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις; Elevans Sacerdos hoſtiam, clamabat: Sancta Sanctis. *Maxim. ſerm. de corpore chriſti ait:* ὕψωσιν notare εἰκονίζειν τὴν ἐπὶ σταυροῦ ὕψωσιν τοῦ τιμίου σώματος. Additq; pòſt, ὕψωσιν ſtatim fieri Communionem, εὐθὺς πίπτει ὁ μελισμὸς τοῦ θείου σώματος. Quod & *Germ. Conſtant. Patr. Liturg.* oſtendit.

§. 61. Diaconi. *Juſtin. M. Apol. II.* teſtatur, Diaconorum fuiſſe Calicem & Panem adminiſtrare, οἱ καλούμενοι παρ' ἡμῖν Διάκονοι διδόασιν ἑκάστῳ τῶν παρόντων μεταλαβεῖν ἀπὸ τοῦ εὐχαριστηθέντος ἄρτου καὶ οἴνου καὶ ὕδατος. *Cyprian. Serm. V. de Lapſ.* Solemnibus adimpletis Calicem offerre Diaconus præſentibus cœpit.

§. 62. Quod diximus, die Dominico demùm ſolitos eſſe Menſæ Domini appropinquare Chriſtianos veteres, confirmat & *Epiſt. ſynodal. concil. Alexandrin.* ſcripta in Macarii defenſionem, quem accuſarant malevoli, quod Calicem ſacrum fregiſſet. Atqui, *inquit*, locus ille, in quo confractum poculum jactitavit, Eccleſia non erat, nec quiſquam Presbyterorum & loco vicinus, nec Dies Dominica. Quum igitur neque Eccleſia ibi eſſet, nec Sacra fierent, nec dies hoc ipſum requireret, quale, aut ubi, aut quando factum eſt?

§. 63. Luminaria addita. *Diſt. 21. c. Cleros. §. Acoluthi.* Dicuntur & Ceroferarii, à deportandis cereis, quando legendum

 eſt

eſt Evangelium aut offerendum Sacrificium. Tunc enim accenduntur Luminaria, non ad effugandas tenebras, dum Sol eodem tempore rutilet, ſed ad ſignum lætitiæ demonſtrandæ, ut ſub typo luminis corporalis illa lux oſtendatur, de qua in Evangelio legitur, *Joh. 1.* Erat lux vera, &c.

§. 64. *Concil. Eliberin. apud Gratian. de Conſ. d. 2.* Non connumerabitur inter Catholicos, qui in iſtis temporibus Paſcha, Pentecoſte, Natali Domini non communicaverit. Id. è *Concil. Agathenſ. Can. 18. de Conſ. d. 2.* Seculares, qui in Natali Domini, Paſcha & Pentecoſte non communicaverint, Catholici non credantur, nec inter Catholicos habeantur.

§. 65. *Tom. I. Conc. p. 367. & 712. & Concil. Turon. Tom. III. Can. 50.* Ut ſi non frequentius vel ter Laici homines in anno communicent, niſi fortè quis majoribus criminibus impediatur.

§. 66. Locus. Fuerunt Templa. *Concil. Tribur.* Miſſarum ſolennia non ubique, ſed in locis ab Epiſcopo conſecratis, vel ubi ipſe permiſerit, celebranda eſſe cenſemus. Quæ repetit *Concil. Mogunt. ſub Arnulph. C. IX.*

§. 67. Utrumque Concilium, illud *c. 4.* hoc, *c. 9.* addit: Sicubi Eccleſiæ fuerint incenſæ & combuſtæ, in Capellis cum Tabula conſecrata Miſſas celebrari permittimus, donec Eccleſiæ ipſæ reſtaurari queant. In itinere verò poſitis, ſi Eccleſia defuerit, ſub dio ſeu in tentoriis, ſi tabula altaris conſecrata, cæteraq; ſacra Miniſteria ad id officium pertinentia ibi affuerint, celebrari concedimus. Aliter omninò interdicimus.

§. 68. In vaſculis non celebranda ligneis ordinat *Conc. Tribur. C. XVIII.* & recitat dictum Bonifacii Epiſcopi: Quondam Sacerdotes aurei ligneis Calicibus utebantur, nunc lignei Sacerdotes aureis utuntur calicibus.

§. 69. *Zepherin. 16. R. Pont.* Patinis vitreis Miſſas celebrari conſtituit. Tum Urbanus omnia Miniſteria ſacra fecit argentea. Sic *Concil. d. l cit.*

§. 70. *Rhemenſ. Concil. c. 6.* ordinat, ut Calix Domini cum patina, ſi non ex auro, omninò fiat ex argento. Si quis autem tam pauper eſt, ſaltim vel ſtanneum Calicem habeat. De ære aut ori-

Digitized by Google

orichalco non fiat, quia ob vini virtutem æruginem parit, & vomitum provocat. Nullus autem in ligneo aut vitreo Calice præſumat Miſſam cantare.

§. 71. Ante finem Miſſæ nemini licuit exire. *Concil. Aurel. I. c. 28.* Populus non antè diſcedat, quàm Miſſæ ſolennitas compleatur, & ubi Epiſcopus non fuerit, benedictionem accipiat Sacerdotis.

§. 72. Cœnam morientibus dabant. Unde *Can. 15. Nicen.* vocat πλευταῖον καὶ ἀναγκαιότατον ἐφόδιον. *Latin.* Viaticum. *Concil. Worm. c. 5.* Presbyter Euchariſtiam ſemper habeat paratam, ut quando quis infirmatus fuerit, ſtatim eum communicet, ne ſine Communione moriatur.

§. 73. Notabile eſt, quatuor illa in Cœna, Oblationem, Sublevationem, Gratiarum actionem, Pſalmodiam ex veteri Judæorum ritu ad Chriſtianos deflexiſſe, ut demonſtrat *Morn. de Euchar. l. 1. c. 5. p. 142.* Adde *Joann. Lichtfolium Hor. Talmud. in Matth. c. 26.*

§. 74. Oſculo illi Communicantium ſucceſſit circa Ann. 411. à Sacerdote facienda pacis indictio. *Leo I. de Conſ. D. 2. & apud Wal. Strab. c. 22.* Pax eſt neceſſariò indicenda ante confecta myſteria.

§. 75. Solennia ſunt: *Pax omnibus fidelibus.* Et hoc facientes dicuntur *annunciare Pacem.*

§. 76. Calix in primitiva Eccleſia etiam additus. *Cyprian.* Ubi ſolennibus adimpletis Calicem Diaconus offerre cœpit præſentibus, & accipientibus cæteris loco ejus (puellæ, de qua loquitur;) advenit, cœpit Calicem remittere, ſiſtit tamen Diaconus & reluctanter licet Sacramento calicis infudit. Tunc ſequitur ſingultus & vomitus, in corpore atque ore violato Euchariſtia non poterat permanere. Ecce rem! Euchariſtia dicitur de utroque pane & de vino. En vini puellam participem! ait *Montacutius*: Audiamus *Clementem p. 148.* deſcribentem ritus primitivæ Eccleſiæ in hoc Epulo ſacro: Καὶ μετὰ τοῦτο μεταλαμβανέτω ὁ ἐπίσκοπος, ἔπειτα οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ διάκονοι καὶ ὑπο-

Digitized by Google

διάκονοι, καὶ οἱ ἀναγνῶσται, καὶ οἱ ψάλται, καὶ οἱ   καὶ ἐν ταῖς γυναιξὶν αἱ διάκονοι, αἱ παρθένοι καὶ αἱ χῆραι, εἶτα τὰ παιδία, καὶ τότε πᾶς ὁ λαὸς κατὰ τάξιν μετ' αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας ἄνευ ὁ μὲν ἐπίσκοπος διδότω τὴν προσφορὰν, λέγων, σῶμα Χριστοῦ, καὶ ὁ δεχόμενος λεγέτω, Ἀμήν. Ὁ δὲ Διάκονος κατεχέτω τὸ ποτήριον ζωῆς, καὶ ὁ πίνων λεγέτω, Ἀμήν. (Ecce πάντα τὸν λαὸν) ὅταν πάντες μεταλάβωσι καὶ πᾶσαι, λαβόντες οἱ διάκονοι τὰ περισσεύσαντα, εἰς φερέτωσαν εἰς τὰ παστοφόρια. Et finito Pſ. 33. λεγέτω ὁ διάκονος, μεταλαβόντες τοῦ τιμίου σώματος καὶ τοῦ τιμίου σώματος τοῦ Χριστοῦ εὐχαριστῶμεν.

§. 77. Et id erat Epiſcoporum & Sacerdotum, ut illi ἐντὸς τοῦ βήματος καὶ θυσιαστηρίου, Laici extra cancellos communicabant, quæ erat *Laica communio*; ἡ μετὰ τοῦ λαοῦ, ut Canon: ὡς λαϊκοὶ κοινωνείτω. Abſit igitur gloſſa de una ſpecie Papiſtica. *Cyrillus*: μετὰ κοινωνῆσαι σε τοῦ σώματος Χριστοῦ πρόσερχου καὶ τῷ ποτηρίῳ τοῦ αἵματος μεταλαμβάνων τοῦ Χριστοῦ. De illa Laica Communione *Baſil. ad Amphiloch. c. 32* οἱ τὴν πρὸς θάνατον ἁμαρτίαν ἁμαρτάνοντες κληρικοὶ τοῦ βαθμοῦ μὲν κατάγονται τῆς κοινωνίας τῶν λαϊκῶν οὐκ ἐξείργονται. Eâ dignitate privabantur, ut non liceret ἐντὸς τοῦ βήματος amplius communicare, ſed extra cancellos cum populo. *Ignat. de Calice*: Μία ἐστὶν ἡ σὰρξ τοῦ κυρίου, καὶ ἐν αὐτῇ τὸ αἷμα τὸ ὑπὲρ ἡμῶν ἐκχυθέν. Εἷς καὶ ἄρτος τοῖς πᾶσιν ἐθρύφθη, καὶ ἓν ποτήριον τοῖς ὅλοις διενεμήθη. Ad ritus quod attinet; Dextrâ manu porrigere mos erat ævo Tertulliani. *Chryſoſt.* ὁ καθήμενος ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς ἐν ταῖς δεξιαῖς εὑρίσκεται τῶν ἁμαρτωλῶν ſc. Sacerdotum.

§. 78. Vere vinum uſurpabant, contra Hydroparaſtatas & Encratitas apud *Clem. Alex. Pæd. 2. c. 2.* qui inquit contra eos: εὐχαριστηθέντος μετέλαβεν οἴνου καὶ αὐτὸς ſc. Dominus, εὐλόγησέ γε μὴν τὸν οἶνον. Et: ὅτι δὲ οἶνος ἦν τὸ εὐλογηθὲν ἀπέδειξε πάλιν λέγων, οὐ μὴ πίω &c. h. l. Aquarii loco vini aquam uſurpabant. *Vid. Theodoret. Auguſtin. Cyprian. l. 2. & 3. ad Cæcil.* De miſtio-

miſtione autem aquæ Juſtin. meminit, & appellat ποτήριον ὕδατος καὶ κεράματος. *Iren. l. 4. Euſeb. l. 8. Demonſtr.* μυστικὸν οἶνον nominat. *Chryſoſt. h. l. ait:* Dominum prædicere ἀνάστασιν ſuam, quam intelligit per τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. *Marc. 14. Pſ. 25.* Idem contra iſtos Aquarios ait: Τίνος ἕνεκεν οὐχ ὕδωρ ἔπιεν ἀναστὰς ἀλλ' οἶνον. Rx. ἄλλην αἵρεσιν πονηρὰν πρόρριζον ἀνασπῶν. ἐπειδὴ γάρ εἰσί τινες ἐν τοῖς μυστηρίοις ὕδατι κεχρημένοι, δεικνὺς ὅτι καὶ ἡνίκα τὰ μυστήρια παρέδωκεν, οἶνον παρέδωκε, &c. ἐκ τοῦ ἀμπέλου γεννήματος, φησὶν, ἡ ἄμπελος δὲ οἶνον οὐχ ὕδωρ γεννᾷ. Hoc loco Armenii abuſi aquam vino miſcere nefas eſſe putabant, quos refellit *Quiniſext. Synod. Can.* XXXII. etiam citat *Carthaginenſ. III. Concil.* Canonem ubi τὸ αἷμα interpretantur οἶνον ὕδατι μιγνύμενον. *Iſidor. de Offic. Eccleſ. c. 18.* Panis, quia confirmat corpus, ideò Corpus Chriſti nuncupatur: Vinum autem, quia ſanguinem operatur in carne, ideò ad ſanguinem Chriſti refertur.

§. 79. *Concil. Aurelian. II. Can. IV. Ann. DL.* ſtatuit: Decernimus obſervandum, ut nullus in oblationibus S. Calicis, niſi quod ex fructu vineæ ſperatur, & hoc *ſine aqua* mixtum offerat, quia ſacrilegium judicatur, aliud offerri, quàm quod in mandatis ſacratiſſimis Salvator inſtituit.

§. 80. *Tertullian. & Cyprian. Ep. LXIII. ad Cæcil.* Ut Calix miſtus vino offeratur. *Et poſt:* Sanguis Chriſti non offertur, ſi deſit vinum calici. *Et:* Calicem Domini pari ratione miſcentes à divino Magiſterio non recedimus. *Et poſteà:* Sic autem in ſanctificando Calice Domini offerri aqua ſola non poteſt, quomodo nec vinum ſolum poteſt. Nam ſi vinum tantùm quis offerat, Sanguis Chriſti incipit eſſe ſine nobis. Si verò Aqua ſit ſola, plebs incipit eſſe ſine Chriſto. Quando autem utrumque miſcetur, tunc Sacramentum ſpirituale & cœleſte perficitur.

§. 81. Hæc verba originem & ſignificationem mixti Calicis declarant, ut & *de Conſecr. Diſt. II Cap. Cum omne:* Videmus in aqua populum intelligi, in vino verò Chriſti Sanguinem oſtendi. Ergò cùm in Calice vino aqua miſcetur, Chriſto populus aduna-

unatur, & credentium plebs ei, in quem credit, copulatur & jungitur.

§. 82. Apertè *Alexand. Ep. l. c. 4.* Non debet in Calice Domini aut vinum ſolum, aut aqua ſola offerri, ſed utrumque permiſtum, qui utrumq; ex latere ejus in paſſione ſua profluxiſſe legitur.

§. 83. Quod autem præter vinum & aquam nihil debeat offerri, docent *Martin. Bracar. Capitul. 55.* Non oportet aliquid aliud in Sacramento offerri præter panem & vinum & aquam, quæ in typo Chriſti benedicuntur, quia dum in cruce penderet, de corpore ejus ſanguis effluxit & aqua.

§. 84. Sic & *Concil. Carth. III. c. 24. Et Conc. African. c. 4.*

§. 85. Uvas enim vetat *Sext. Synod. c. 28. & Can. Ap. IV.* offerri, qui παρὰ τ̀ κυρίȣ διάταξιν, neque lac, neque mel &c. admittit, ἢ μέλι, ἢ γάλα, ἢ ἀντὶ οἴνȣ σίκερα.

§. 86. *Jul. Pap. de Conſecr. Diſt. 2. c. 7.* Lac pro vino dedicantes, & 2. intinctam Euchariſtiam pro Complemento Communionis porrigentes; & 3. expreſſum vinum in calice offerentes. Et 4. pannum lineum muſto intinctum per totum annum reſervantes, ac tempore ſacrificii partem ejus aquâ lavantes & ſic offerentes, damnat, additq;: *Cùm enim Magiſter Veritatis verum ſalutis noſtræ ſacrificium ſuis commendaret diſcipulis, non illis lac, ſed panem tantùm, ſed calicem cognovimus dediſſe. Ceſſet ergo lac ſacrificando offerri. &c.*

§. 87. *Ambroſ. l. V. de Sacram. c. I.* De latere ejus aqua fluxit & ſanguis. Quare aqua? quare ſanguis? Aqua, ut emundaret: Sanguis, ut redimeret. Quare de latere? Quia unde culpa, inde gratia. Culpa per fœminam, Gratia per Dominum JESUM CHRISTUM.

§. 88. Apoſtoli & primitiva Eccleſia, quid in conſecratione dixerit & oraverit.

§. 89. Duo hic occurrunt; Recitatio verborum Inſtitutionis, & Oratio Dominica. Sic enim e Pontificiis ipſis docent *Gregor. M. Reg. l. 7. c. 64.* Orationem Dominicam idcircò mox poſt precem

Digitized by Google

precem dicimus, quia mos Apoſtolorum fuit, ut ad ipſam ſolummodò orationem oblationis hoſtiam conſecrarent.

§. 90. *Platina Vit. Xyſt. I.* Nuda enim primò hæc erant, & omnia ſimpliciter tractabantur. Petrus enim, ubi conſecraverat, oratione Pater noſter uſus eſt.

§. 91. *Wal. Strabo Ann. 840. de reb. Eccl. c. 11.* Quod nunc agimus multiplici orationum, lectionum, cantilenarum & conſecrationum officio, totum hoc Apoſtoli & poſt ipſos Proximi, ut creditur, orationibus & commemorationibus Paſſionis Dominicæ, ſicut ipſe præcipit, agebantur ſimpliciter. Unde ſecundum priùs commemorata teſtimonia circa domos frangebant panem. Et relatio Majorum eſt, ita primis temporibus Miſſas fieri ſolitas, ſicut modò in Paraſceve Paſchæ communicationem facere ſolemus, i. præmiſsâ Oratione Dominicâ; Et ſicut ipſe Dominus noſter præcepit, commemoratione paſſionis ejus adhibitâ, eos Corpori Dominico communicaſſe & Sanguini, quos ratio permittebat.

§. 92. *Berno de reb. ad Miſſ. pertin. c. 2.* Fortaſsè primis temporibus ſolius Pauli legebantur, poſtmodùm intermixtæ aliæ lectiones ſunt. Et anteà; In exordio naſcentis Eccleſiæ non eo, quo nunc modo, vel ordine ſacra Miſſarum ſolennia celebrabantur.

§. 93. *Remig. de Celebr. Miſſ. c. 1. ait:* Celebratio Miſſæ in commemoratione paſſionis Chriſti peragitur, ſicut ipſe præcepit Apoſtolis dicens: Hoc facite in meam commemorationem, hoc eſt, in memoriam paſſionis meæ; Tanquam diceret: Quod pro veſtra ſalute paſſus ſum ad memoriam revocate, & pro veſtra veſtrorumq; eadem perferre curate. Hanc Miſſam B. Petrus primus omnium Antiochiæ dicitur celebraſſe, in qua tres tantummodò orationes initio fidei proferebantur.

§. 94. *Rupert. Tuit. l. 2. c. 21.* Olim non tanto exterioris apparatu decoris Miſſarum ſolennia celebrabantur. *Et mox:* Non equidem ſanctius hinc eſt, quàm erat priùs, quando ad SOLA VERBA DOMINI SOLAMQ; ORATIONEM DOMINICAM conſecrabantur.

§. 95. *Durand. Ration. l. VI. c. I.* Miſſam ad Inſtitutionis verba reſtringit: Hoc eſt Corpus meum, hic eſt Sanguis meus,

X hoe

Digitized by Google

hoc facite in mei commemorationem. At, inquit, Apoſtoli hanc Miſſam adauxerunt, dicentes in Miſſa non ſolùm verba præmiſſa, verùm etiam Dominicam Orationem ſuperaddentes. Unde B. Petrus ſic Miſſam primus dicitur celebraſſe in partibus Orientalibus. *Et c. 77.* In hoc repræſentatur antiqua Apoſtolorum celebrandi Miſſam conſuetudo. Priùs enim lectione præmiſsâ dicebant ſolummodò verba illa: Hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus, &c. Sed ipſi poſtmodùm Dominicam Orationem addiderunt.

§. 96. Porrò quomodo celebraverint Apoſtoli ipſi, è Scripturis ita diſcimus: *Act. 2. 42.* dicuntur, perduraſſe in κοινωνίᾳ & τῇ κλάσει τȣ̃ ἄρτȣ. *Et XX. 7.* dicuntur συνηγμένοι τȣ̃ κλάσαι ἄρτον; Ubi κλάσις & κοινωνία pro Sacramento Euchariſtiæ poſita vertit eo nomine & Syrus.

§. 97. Deinde ex illo diſcitur, panem fuiſſe fractum ab Apoſtolis, quod & *Amolax. de Off. Miſſæ c. 24.* ſcribit: Sacerdos frangit panem circa Communionem, poſteà dat ad communicandum.

§. 98. Tertiò conveniſſe in unum notari debet, unde & κοινωνίαν dixêre, & *Concil. Pariſienſ.* contra ſolitarios conſecratores adducit locum *I. Cor. X. 16.* ubi & *v. 17.* fit mentio ἑνὸς ἄρτȣ, ex quo ait nos κοινωνεῖν Paulus; Et

§. 99. Quartò jubet *I. Cor. XI.* ab omnibus ſimul & junctim peragi, & alios ab aliis expectari; ne hic eſuriat, ille ſit ebrius; ubi Theodoret. notat, ἔδειξεν τ̃ δεσποτικῆς τραπέζης τὰς κοινὰς τραπέζας; ἐναντίας ἐκ διαμέτρȣ. Ἐξ ἐκείνης μὲν γὰ̀ ἽΣΩΣ μεταλαμβάνȣσιν ἍΠΑΝΤΕΣ, ἐν ταῦθα ἢ ὃς μὲν πεινᾷ, ὃς ἢ μεθύξι.

§. 100. Breviter res ſic habet: 1. Proponebatur Panis & Calix. 2. benedicebatur & ſanctificabatur ex Domini præſcripto, verbis inſtitutionis prælectis. 3. Interſerebantur huic actioni Pſalmi, δοξολογίαι, Gratiarum actiones, ab ipſo Domini exemplo. *v. 26. Marc. 14.* Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον. *Et Epheſ. V. Coloſſ.*

Ioſ. III. 4. Dies ſolemnis quis fuerit, ex *Actor. XX. 7.* patet, μιᾷ Σαββάτων, i. e. Dominicâ. Nam μία eſt πρώτη illic loci. 5. Locus publicus. Συνηγμένοι *Act. XX.* & συνέρχεσθε. *1. Cor. 11.* Unde σύναξις dicta. 6. Lingua nota & vernacula *1. Cor. 14.* Quæ omnia auctoribus Eccleſiaſticis comprobat *Moru. de Euchariſt. c. III. pag 104. 105. quem adi.*

§. 101. Εὐλογεῖν & εὐχαριστεῖν, quæ de Chriſto hîc occurrunt, originem dedêre benedictioni panis & vini, quæ inde εὐλογία dicitur. Hinc τὰ εὐχαριστηθέντα dicuntur panis & vinum, & τροφὴ εὐχαριστηθεῖσα. *Iren. l. 4. c. 34.* nominat panem, in quo gratiæ ſunt actæ. *Tertullian. adv. Marc. I. c. 23.* Super panem DEO gratiarum actionibus fungitur. *Cyprian. de cœn. Dom.* Panem & Calicem benedictioni ſolenni ſacratum.

§. 102. Hinc *conſecrare, conſecratio.*

§. 103. *Sub utraque ſpecie.* Et ad omnes pertinuit, non tantùm ad Sacerdotes. *Cyprian. de Cœn. Dom.* Nec ſolos Sacerdotes ad panes hujus dignitatis Leviticæ prærogativa admittit. Univerſa Eccleſia ad has epulas invitatur, æqua omnibus portio datur. *Et mox :* Doctore Chriſto hæc mundo innotuit diſciplina, ut biberent ſanguinem Chriſtiani. *Ep. 56. Id.* Conſiderantes idcircò ſe quotidiè Calicem Sanguinis Chriſti bibere, ut poſſint & ipſi propter Chriſtum ſanguinem fundere. *Et Ep. 54.* Quomodo ad Martyrii poculum idoneos facimus, ſi non eos priùs ad bibendum in Eccleſia poculum Domini jure Communicationis admittimus?

§. 104. *Cajetan. in c. 26. Matth.* putat, Chriſtum hoc modo tradidiſſe panem & vinum. Diſcipuli, inquit, acceperunt non manu ad manum, ſed ex menſa, cùm ſederent multi in tanta diſtantia, ut manus JEsu manibus eorum non poſſet jungi. Crediderim ego, quod ſicut unum Calicem communem omnibus tradidit, ita in una patina panem in XII. buccellas fractum, manibus propriis tradiderit, & quod hinc Eccleſia uſum patinarum Apoſtolicâ traditione acceperit. Ita, quod ſicut calicem unus diſcipulus dedit alii, ita patinam cum pane ſancto propinquiores JESU remotioribus ſucceſſivè porrexerunt. *Hæc ille.*

Digitized by Google

§. 105. Certum autem eſt, in Eccleſia veteri accedentes manibus ſumſiſſe Sacramenta. *Et Cyprian. Serm. de Lapſ. 18.* ſic utitur idcircò phraſibus. Ad Sanctum Domini ſordidis manibus aſcendere. Domini corpus invadere. *Et Serm. I. de Idololatria recitat;* Partem cum cæteris auſus eſt latenter accipere, & contrectare non potuit, cinerem ferre ſe apertis manibus invenit.

§. 106. De veſtitu Apoſtolorum Miſſatico ſic *Hugo de S. Vict. Off. Eccl. 2. c. 11.* Apoſtoli & eorum primi ſucceſſores quotidianis veſtibus & ligneis calicibus Miſſas celebrarunt.

§. 107. Quomodo ſenſim addita multa *vid apud Morn. de Euch. l. 1. c. 3. c. 118.*

§. 108. Quantum inter adminiſtrandum fuiſſe docet *Auguſtin. Ep. 119. c. 18. 19. de Carthagin.* Apud eos, *ait*, hymni de altari dicerentur de Pſalmorum libro ſive ante oblationem, ſive cùm diſtribueretur populo, quod fuiſſet oblatum.

§. 109. Hinc mox Offertorium.

§. 110. *Phil. 4. 18.* Ex hoc loco putant nonnulli fiuxiſſe ritum offerendi in S. Cœna, & ipſum dictam inde θυσίαν, & θυσίαν ἀναίμακτον. Sed rectius è V. T. *Exod. XXIII. Deut. XVI. Levit. XIII.* derivatus eſt. Hinc *Juſtin. M. Apol. 2.* προσφέρεσθαι, προσφορὰ & alia, de quibus ſupra.

§. 111. *Aug. nominat Ep. 122.* Ferre oblationem ad altare DEI. Sciendum autem, quia ille mos offerendi in Agapis in abuſum abierat, Patres ſeqq. ut fraternitatis illius formam retinerent, oblationes omnium & ſingulorum in unam quaſi confundi & conflari voluiſſe, ut ſic ex una omnibus communi omnes communicarent. *Ambroſ. in I. Cor. XI.* Munus oblatum totius populi ſit, quia in uno pane omnes ſignificantur. Quem locum exponit Ordin. Rom. Expoſit. apud Caſſandr. *Liturg. c. 77.* de eo, quod *Honor. in Gemm. Anim. c. 29.* ſcribit; Farinam à ſingulis familiis offerri juſſum eſſe, & pòſt in unum magnum panem compinſum, quod etiamnum apud Græcos in uſu.

§. 112. Fuerant autem panis, & vinum, & aqua. *Sic enim Expoſ. Ord. Rom.* Populus dat oblationes ſuas, id eſt, panem & vinum.

Digitized by Google

num. *Hæc ille.* Et hoc vocat ſacrificare id. ibid. Omnis populus intrans Eccleſiam debet ſacrificare.

§. 113. Non autem promiſcuè accipiebantur, ſed eorum tantùm, qui communione digni. Sic furis vel meretricis recipi vetat *Clem. Conſtit. III. 8.* Fratrum diſſidentium, *Concil. Carthag. Can. 95.* injuſtorum & *ἀδικέντων, Epiphan. fin. Panar.* Eugenii ſacrilegi munera repudiata dicit *Paulin. Vit. Ambroſ.*

§. 114. Nam ſæpè & *munera* dicuntur. *Ambroſ. l. 5. ep. 28. ad Theodoſium Homicidam:* Tune offeres, cùm ſacrificandi acceperis facultatem, &c.

§. 115. Ab iis, qui recens baptizati, oblationes ante octiduum non recipiebantur. *Ambroſ. Prol. in Pſ. 118.* Licet in baptiſmate ſtatim ſit plena purgatio, tamen, quia ablutionis ipſius ſacrificiiq; rationem baptizatus debet cognoſcere, non offert ſacrificium, niſi octavum ingrediatur diem.

§. 116. Nota ibi dici *oblationem*, quam quisque dabat, *ſacrificium.*

§. 117. Græcè dicuntur Δῶρα, Δόματα, τὰ καρπώματα. Hæc oratione Sacerdotis conſecrabantur hac vel ſimili formulâ: *Has oblationes famulorum famularumq; tuarum benignas aſſume, quas ſinguli obtulerunt.*

§. 118. Interdum recitabantur à Diacono & oblationes, & offerentium nomina: *Tantum offert ille, tantum ille pollicitus eſt:* Quod reprehendit *Hieron. Ezech. 6. 18* inquiens: *Placent ſibi ad plauſum populi.*

§. 119. Poſteriores addiderunt, *in ſalutem animarum*, &, *cunctis proficiat ad ſalutem.* Miſſal. Rom. Dom. V. poſt Pent. in Secret. & Dom. 6. 7.

§. 120. Quæ omnia eò rediere tandem, ut ad *Transſubſtantiationis* dogma fuerint detorta.

§. 121. Inter offerendum cantati ſunt Pſalmi. Hinc *offertorium.*

§. 122. Subſecuta oratio, adminiſtratio, cantus, gratiarum actio, oſculum, dimiſſio.

§. 123. Seculo demùm ſexto ſub Gregorio I. ex oblationi-

 bus

bus hiſce *Miſſa pro Defunctis* nata eſt. Nam quæ ex *Tertull. c. 3. Cor. Mil.* objiciunt Pont. ſic verè habent: Vocat ille l. c. oblationes pro Defunctis & pro Natalitiis.

§. 124. Has anno vertente die Natali renovabant, DEO, qui eos creârat, gratias agentes: Illas moribundi teſtamento hæredibus imponebant, in Eccleſiæ uſus aut ſemel, aut annuatim ſolvendos. Ipſe autem *c. 3.* inter Traditiones recenſet; Nulla itaque iſthic Miſſa pro defunctis. Nam ſic *Auguſt. de Verb. Apoſt. Serm. 17.* Injuria eſt, orare pro Martyre. Et *B. Rhenus ait*: Pro iis gratulatoriæ potius preces fiebant, quibus DEO gratias agebant, &c.

§. 125. Res ſic collapſa eſt: Initio qui obtulerant vivi, Præſentes nominati ſunt, & hoc eſt, *nominare ad altare, ἀνακηρύττειν.* Mox defuncti legantes Eccleſiæ in uſus tales ſumtus nominati & DEO gratiæ pro eorum placido fine actæ fuerunt.

§. 126. Id ſeculo ſexto ſub *Gregor. I.* in orationem converſum, de quo adi *Morn. Euchar. l. 1. c. 7. p. 208. 209.*

§. 127. Pſalmi frequentiores fuerunt XXIII. XXXIV. CXLV. XLII. CXVII. apud *Dionyſ. Hier. c. III.* & alibi.

§. 128. Qui finitâ Cœnâ canebantur, & Gratiarum actiones dictæ ſunt *Poſtcommuniones.*

§. 129. Oratio generalis ſequebatur. Græc. *λιτανείαν, εἰρηνικὰ, συναπτὴν καθολικὴν* nomin..nt, quia illa quaſi cæterarum precum erat compendium. *Ambroſ. de Sacr. l. 4 c. 4.* Oratio præmittitur pro populo, pro Regibus, pro cæteris. Idq; ait traditum à Magiſtro Gentium, ſc. *1. Tim. 2.*

§. 130. *Aug. de Temp. Serm. 217.* Poſt Sermonem fit Miſſa Catechumenis, manebunt fideles, venietur ad locum orationis.

§. 131. Sic & *Chryſ. hom. 23. & in Matt. hom. 73.*

§. 132. *Benedictio.* Hæc jam pergebat poſt præfationem talem: *Dominus vobiſcum.* Reſp. Populus: *Et cum Spiritu tuo.* Sacerdos iterùm: *Surſum corda, ἄνω τὰς καρδίας, μηδὲν γήϊνον ἡγήσασθε.* Reſp. Populus: Ἔχομεν πρὸς τὸν Θεόν. Tunc Sacerdos: Εὐχαριστῶμεν τῷ Θεῷ. Reſp. Populus; *Dignum eſt,*

eſt, juſtum & ſalutare, &c. Tum recenſebat Sacerdos cauſas, de quibus DEO eſſent agendæ gratiæ.

§. 133. *Rom. 16. 16.* Ex h. l. ortum eſt in Eccleſia vet. Oſculum, quo ſe convenientes ſalutarunt. *Juſtin. M. Apol. 2.* ἀλλήλους φιλήματι ἀσπαζόμεθα. *Tertull. de Orat. C. XIII.* vocatur ſignaculum Orationis; Et increpat illos, qui, ut ait, habitâ cum fratribus oratione ſubtrahebant oſculum pacis. *Origen. in h. l. ait*: Qui mos ex hoc Pauli ſermone Eccleſiis traditus: *Oſculamini vos oſculo ſancto.*

§. 134. Omittebant autem hoc tempore jejunii. De quo adi *Titul. de Jejunio.*

§. 135. Quin & communicantes ante acceſſum ſe invicem ſunt oſculati. *Apud Timoth. Alexand. Can. Reſp.* ἀσπασμὸς dicitur, Διάκονος ait, προσφωνεῖ περὶ τοῦ ἀσπασμοῦ, ſc. oſculum.

§. 136. *Hieron. ad Theoph. Alexand.* Quisquamne extenſâ manu vertit faciem, & inter ſacras epulas Judæ oſculum porrigit? Et *Cant. Canticor. Homil. I.* Cujus rei imago eſt illud oſculum, quod in Eccleſia ſub tempore myſteriorum nobis invicem damus.

§. 137. Hinc crebra in *Liturg. Pamel. p. 104.* Ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους τῷ ἁγίῳ φιλήματι.

§. 138. *Diſtributio.* Primi ſumſêre Πρεσβῦται, Miniſtri, Epiſcopus, Presbyteri, Diaconi. *Conc. Nicen. Can. 18.* Cùm Diaconi priores Epiſcopis & Presbyteris communicarent, ſanxêre, ut Diaconi in ſua menſura permaneant, & apud *Ruffin. Hiſt. l. 1. c. 6.* Ne Diaconi Presbyteris præſentibus Euchariſtiam miniſtrent. Et *Iſid. l. 2. c. 9.* In Sacerdote conſecratio, in Miniſtro diſpenſatio Sacramenti eſt.

§. 139. Verba miniſtrandi fuêre varia: In Eccleſia Ambroſii, ut ait *l. 4. c. 5.* fuere: *Accipe Corpus Chriſti; Accipe ſangvinem Chriſti.* Reſpondebat: *Amen.* In Romana Epiſcopus dicit: *Corpus Chriſti.* Sumens: *Amen.* Diaconus tradens Calicem dicit: *Sangvis Chriſti, Calix vitæ.* Bibens: *Amen. Clem. Conſtit. 8. c. XI.* At Gregorii M. ſeculo apud eundem *lib. ſacram.*

Sacer-

Sacerdos: *Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti cuſtodiat te ad vitam æternam, Amen.* Accipiens: *Panem cœleſtem accipiam, & nomen Domini invocabo.* Sacerdos Calicem dando: *Sanguis Domini noſtri Jeſu Chriſti cuſtodiat te ad vitam æternam, Amen.* Accipiens: *Calicem ſalutaris vitæ accipiam.*

§. 140. In Oriente Liturg. Chryſoſt.& Baſil. Sacerdos dans ait: *Communico tibi pretioſum & ſanctum Corpus Domini Dei & ſalvatoris noſtri Jeſu Chriſti in remiſſionem peccatorum, in vitam æternam.* Accipiens: *Domine, non ſum dignus, ut intres ſub tectum ſordidæ animæ meæ.* Et ſic de cæteris.

§. 141. *Gratiarum actio.* Hac enim conclusum eſt. *Aug. ep. 59.* Participato tanto Sacramento, Gratiarum actio cuncta concludit. *In Liturg. Chryſoſt.* Gratiarum actionis locum tenet Canticum Simeonis; Νῦν ἀπολύεις.

§. 142. Poſtremò autem inſtituebantur *Agapæ.*

§. 143. *Joh. c. 2. 1.* De Conviviis Chriſtianorum. Ἀγάπαι Chriſtianorum Convivia dicta, charitatis gratiâ inſtructa. *Tertull. Apologet.* Cœna noſtra de nomine ſuo rationem ſuam oſtendit. Vocatur enim ἀγάπη, id quod Dilectio penes Græcos eſt. Quantiscunque ſumtibus conſtet, lucrum eſt, pietatis nomine facere ſumtum, ſiquidem inopes quoque refrigerio iſto juvamus. Nihil ibi vilitatis, nihil immodeſtiæ cernitur. Non priùs decumbitur, quàm oratio ad Deum prægustetur. Editur, quantum eſurientes capiunt. Bibitur, quantum pudicis eſt utile. Ita ſaturantur, ut qui meminerint etiam per noctem adorandum ſibi Deum eſſe. Ita fabulantur, ut qui ſciunt Dominum audire. Poſt aquam manualem & lumina, ut quisque de Scripturis S. vel de proprio ingenio poteſt, provocatur in medium Deo canere. Æquè oratio convivium dirimit. Inde diſceditur.

§. 144. Harum Concionum in ἀγάπῃ meminit *id. l. 2. ad uxor.* Quid maritus ſuus (de Ethnico loquitur,) illi, quid illa de marito cantabit?

§. 145. *Concil. Laod. Can. XXVIII.* è templis ejecit hæc Convivia; & *Concil. Carthag. III. cap. XXX.* & citat *Gratian.* *Diſt.*

Digitized by Google

Diſt. 42. *c. IV.* his verbis: Non oportet in Baſilicis S. in Eccleſiis agapen facere, & intus manducare, Gr. ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ ἐσθίειν, vel accubitus ſternere. Et *c.* 3. prohibentur Clerici ad agapen vocati partes non tollere ſecum, διὰ τὸ τὴν ὕβριν προστρίβεσθαι τῇ τάξει τῇ ἐκκλησιαστικῇ, *Concil. Laod. c.* 27.

§. 146. *Gratian. Diſt.* 43 *ait*: Sunt autem commeſſationes non ſolùm Sacerdotibus, ſed & Laicis noxiæ. *Gregor. l* 2. *ind. ep. XIV.* Natalem Epiſcopum increpat, eò quod Conviviis occupetur. *Id. d. c.* 6. Veri Convivii Chriſtiani requiſita hæc ponit: Cùm in eis nulla abſentium vita mordetur, nullus ex irriſione reprehenditur, nec in eis inanes ſecularium negotiorum fabulæ, ſed verba ſacræ lectionis audiuntur.

§. 147. *Concil. Nannet. Diſtinct.* 44. *c.* 7. *& de Conſecr. Diſt. V. c. nullus.* In Conviviis nullus Presbyterorum ſe inebriare ullatenus præſumat, aut alios ad bibendum cogere, vel ſe alienâ precatione ingurgitare, nec plauſus & riſus inconditos & fabulas inanes ibi referre aut cantare præſumat, aut turpia joca vel urſo vel tornatricibus ante ſe fieri patiatur, nec larvas dæmonum (quas Burchard. addit, vulgò dici *Talamaſcas*,) ante ſe fieri conſentiat.

§. 148. *Ibid. d.* 44. *c.* 8. *ex cod.* Quandò autem convenerint Presbyteri ad aliquod convivium, aliquis prior illorum verſum ante menſam incipiat, & cibum benedicat, & tunc ſecundum ordinem ſedeant, & aliquis de illorum Clericis aliquid de ſancta Scriptura legat. *Et in fine:* Ut non vituperetur Miniſterium illorum.

§. 149. *Ibid. c.* 9. Maximè ultra tertiam vicem poculum non contingant.

§. 150. *Concil. Aquisgran. c.* 83. Non oportet Sacerdotes aut Clericos ex Collatis vel Commeſſationibus convivia celebrare. Hoc autem nec Laicis poteſt congruere. Sic & *Conc. Laod. can.* 55.

§. 151. *Concil. Tolet. III. c.* 7. In omni Sacerdotali convivio lectio divinarum Scripturarum miſceatur. Per hoc enim & animæ ædificantur ad bonũ, & fabulæ non neceſſariæ prohibentur.

§. 152. In his inter alia pauperes cibarunt. *Auguſt. cont. Fauſt. l.* 20. *c.* 20. Agapæ noſtræ pauperes paſcunt, ſ. frugibus, ſ. carnibus.

§. 153. Celebrabantur ex triplici cauſa: 1. In Natalitiis. 2. Funeribus, & 3. Conjugiis. *Apud Nazianz. de vit. different.* Et *Auguſtin. l. 6. conf. c. 2.* meminit, Monicam matrem ſuam in templum epulas ad Agapen attuliſſe.

§. 154. Ubi morem obſervo ſolennem hunc: Vinum, quod ii ferebant, qui Ἀγάπαις Symbolas addebant, ipſi prægustabant honoris causâ, & hoc dicitur *Auguſtino ibid. p. m. 181. ed. Colon.* Dignationem ſumere.

§. 155. Sed ob varios abuſus *D. Ambroſius* hunc morem ſuſtulit in Africa, quod alibi poſteà etiam factum. Tandem omnia convivia intra Eccleſiam vetita ſunt, & ex templis in privatas domos translata. Et ipſe *Auguſtinus* abolenda cenſuit, *Ep. LXIV.*

§. 156. Tamen *Auguſtini* ævo ſervabatur adhuc apud nonnullos, *Ep. 118.* ut uno, *inquit*, certo die per annum, quo ipſam Cœnam Dominus dedit, tanquam ad inſigniorem commemorationem poſt cibos offerri & accipi liceat corpus & ſanguinem Domini.

§. 157. Quod etiamnum in Benedictinorum Monaſteriis retinetur, ubi & *Mandatum* id vocant.

§. 158. Porrò tria ſunt notanda: Exordium officii dicebatur Introitus. 2. Quando Diaconus pulpitum conſcendebat lecturus, Graduale. 3. Offertorium, quando populus offerebat. Quibus intervallis Pſalmi initiò, mox Pſalmorum verſiculi cantabantur.

§. 159. Abuſus, qui circa Euchariſtiam ſeculis etiam vetuſtioribus occurrunt, hi ſunt: Apud *Cypr. de Lapſ. ſerm.* Mulierculæ nonnullæ in ſtrophiolis, in arculis aſſervarunt. Apud *Hieron. in Baron. Tom. I. Ann. 57.* novis Sponſis mittitur domi ſervanda; Apud *Auguſtin. Ep. 107.* & *Hypognoſt. l. 5.* infantibus datur.

§. 160. In *Concil. Carth. III. Can. 9. Hippon.* Et *ſext. in Trull. Can. 84.* mortuorum ori imponitur; At idem damnatur à *Concil. Altiſiod. Can. XII.*

§. 161. *Proceſſiones.* Seculo demùm ſexto invaluerunt. Nam quæ apud *Tertull.* occurrunt, ſunt diverſæ. De *Præſcript. cap. 43.* inquit: Et apparitio devota, & proceſſio modeſta. His

verbis

Digitized by Google

verbis in Eccleſia devotionem extra modeſtiam commendat. Sic

§. 162. Alibi ſe explicat. *De cult. fœm. c. II. ad Mulieres Chriſtianas:* Quæ vobis cauſa eſt ſtrictius prodeundi? *Et:* Nam nec templa circuitis, (*ecce, Papiſticas Proceſſiones neſcivit!*) nec ſpectacula poſtulatis, &c. Vobis autem procedendi nulla cauſa non tetrica. *Ecce, prodire & procedere quo ſenſu?*

§. 163. *Sic & apud Hieron. ad Euſtach. Epiſt. XXII.* Nunquam deerit cauſa procedendi, ſi ſemper, quando neceſſe eſt, proceſſura ſit. *Et.* Rarus ſit egreſſus in publicum. Uti egreſſus in publicum & proceſſus pro eodem.

§. 164. Porrò mutationes Euchariſtiæ, ut Canonis ſubmiſsâ voce lectio à Vigilio, cæteræ ferè omnes à Gregorii M. ætate, circa Annum 600. & ſeqq. ſunt factæ, quod prolixè oſtendit per omnia *Mornæus de Euchar. l. 1. c. 7. p. 197. 198. & ſeqv. quem adi.*

§. 165. Linguæ Latinæ uſus & veſtimentorum Miſſaticorum eodem ævo increbuit *Sabell. Ennead. 8 l. 5. Concil. Bracar. III. c. 3. Rhemenſ. apud Rhegin. Diſcipl. Eccleſ. l. 1. c. 10.*

§. 166. Acceſſit damnabilis abuſus Seculo VI. quod rei criminis Sacramento hoc in teſtificationem innocentiæ uterentur. Sic Monachis Abbas his verbis tradebat Euchariſtiam: *Corpus Domini ſit tibi hodie in purgationem.* De quo *Concil. Wormac. Can. 10.* qui id ad Clericos ſolos reſtringit.

§. 167. Communio ſignum eorum ſemper fuit, qui unam fidem profiterentur. Sic *Philoſtorg. L. III. c. XIV.* memorat, Arianos cum Orthodoxis ad preces, hymnos, conſultationes, omniaq; ferè alia, quæ ipſe vocat δεσμοὺς φιλίας καὶ συνηθείας admiſſos fuiſſe uſque ad Aëtii tempora, ſed nunquam tamen ad Synaxin Homouſiaſtarum acceſſiſſe. Πλὴν τῆς μυστικῆς ἐκοινώνουν θυσίας, inquit. *Vid. p. m. 47.*

§. 168. *Laica Communio.* Concilio Toletan. IV. c. 17. Bracarenſ. I. c. 31. &c. Clericis proprio aliquo ritu & inſigni communio decreta fuit. *Lorin. Actor. II. 42.* diſcrimen ait in eo conſiſtere, quod Laici communicarent extra chorum, Clerici in choro loco ſeparato, præter Sacerdotem & Diaconum, hi ante Altare. Sic ſtatuunt *Becan. Opuſcul. de Comm. cap. V. Tapperus, Caſ-*

 ſander

ſander de commun. qui addit; Eundem ritum adhuc in Æthiopia ſervari, in qua tamen ſemper ſub utraque viguerit. *Pamelius in Ep. LII. Cyprian. Baron. ad Ann CCCXIV. n. 88. Binius Not. in C. XIII. Concil. Bracar. I. Tom. 2. Concil.*

§. 169. Eſt & *Communio peregrina.* Quam *Lindan. l. cit.* putat fuiſſe Laicâ indigniorem & abjectiorem, ſed tamen ſub utraque ſpecie.

§. 170. *Concil. Sardicenſ. I. c. 2.* ſancit, ut flagitioſo Epiſcopo etiam in fine vitæ Laica ſaltim concedatur. (NB. Solebant enim tunc ægroti in templa deferri.) *Vasqvez. Tom. III. Diſp. 216. Cap. 3.* differentiam in eo ponit, quod Calicem attingere, vel, non deferre in domum ſuam licuerit Laico.

CHRISTIANI.

§. 1. T*Heodoret. Qu. Gen. 47.* Ἡμεῖς δὲ τοῦ δεσπότου Χριστοῦ προσηγορίας χριστιανοὶ καλούμεθα. Ethnici *Chriſtianos* vocabant. *Tertull. Apol. c. III.* Sed & cùm perperàm Chriſtianus pronunciatur à vobis, *(nam nec nominis certa eſt notitia penes vos,)* de ſuavitate vel benignitate eſt compoſitum. Et Chriſtum, *Chreſtum, Lactant. l. IV. c. VII.* Sed exponenda hujus nominis ratio, propter ignorantiam eorum, qui eum immutatâ literâ ſolent dicere *Chreſtum. Juſtin. Apol. 2.* χρηστιανοὶ (ſic legendum,) γὰρ εἶναι κατηγορούμεθα, τὸ δὲ χρηστὸν μισεῖσθαι, οὐ δίκαιον.

§. 2. Memorabile eſt, moris olim fuiſſe Chriſtianis, ut à Judice aut in ſummis periculis de patria & origine interrogati, unum illud reſponderent; CHRISTIANOS SE ESSE. Sic Martyres etiam in cruciatuum medio ſoliti fuerunt clamare; CHRISTIANI ſumus. *Sulpic. Sever. Vit. Martin.* Latro B. Martinum ad remotiora ducens percontari ab eo cœpit: Quisnam eſſet? Reſpondit: Chriſtianum ſe eſſe. *p. m. 466.*

§. 3. Præterea CHRISTIANI dicti Catechumeni poſt primam χειροθεσίαν ante baptiſmum. His oppoſiti FIDELES jam

jam baptizati & ſecundâ χειροθεσίᾳ confirmati. *Concil. Eliberit. Can. X.* Vide ſuprà Tit. *Catechumeni.*

§. 4. Dicti & tertium genus hominum. Quia ſcilicet Judæi nec erant, nec Gentiles. Dicti &

§. 5. *Novisſimi. Tertullian. adv. Nat. l. 2. c. 8.* refutans hæc ait: Recogitate, ne, quos tertium Genus dicitis, primum locum obtineant. *Et mox:* Ridicula dementia, Novisſimos dicitis, & Tertios nominatis.

§. 6. Chriſtianorum fidem vocat *Tertull. adv. Nat. l. 1. c. 4.* primam ſapientiam. *Et c. 4. de Gall.* Cùm hanc primam ſapientiam veſtit pallium, *l. 2. c. 2. adv. Nat.* Huic opponit meram ſapientiam Philoſophorum.

§. 7. Chriſtianis olim *ſex crimina* intenta ab Ethnicis: Ἀθεότης. Cœnæ Thyeſteæ. Μίξεις ειδιποδεῖαι. Irreligio in Cæſares. Contemtus mortis, & Doctrina ridicula. *Tertull adv. Nat. l. 1. c. 10 ll. usq; ad c. 19.* ſingula refellit. Inde *Contemtores Deorum* dicti. *Ib. c. 10.* Ubi addit exprobratum ſimul divortium ab inſtitutis majorum, ut & cultus Aſini, Crucis, Solis, quoniam ad orientem Solem precarentur. *Tertull. l. c. C. XIII.* Alii, *inqvit,* Solem Chriſtianum Deum æſtimant, quod innotuerit ad Orientis partem, facere nos precationem, vel die Solis lætitiam curare. *Ib. c. 16.* imputata hora Lucernarum, caninum Miniſterium, ingenia tenebrarum. *C. 17.* Irreligioſi dicimur in Cæſares, neque imagines eorum repropitiando, neque Genios dejerando, hoſtes populi nuncupamur. *C. 18.* Non gladios, neque cruces, neque beſtias veſtras, non ignem, non tormenta ob duritatem ac contemtum mortis animo recuſamus. *C. 19.* Quòd Reſurrectionem mortuorum præſumimus. Ridete, inquit, quantum libet, ſtupidiſſimas mentes, &c.

§. 8. *Formulæ:* Chriſtianorum Fatum. *Et:* Cauſa Chriſtiani. *Vid. Titul. Martyres.*

§. 9. *Negare* ſolenni formulâ olim tormentis coacti Chriſtiani. Hinc *Negatio. Tertull. adv. Nat. I. c. II.* Tormentis nos comprimitis ad Negationem. *Et:* Proprio ſtudio non ad Negationem certare.

Digitized by Google

§. 10. Nomen id *Chriſtiani* non poterant Gentiles ferre. *Tertull. adv. Nat. c. III. l. I.* Apparet, omne in nos crimen non alicujus ſceleris, ſed nominis dirigi. *Et:* Hæc eſt ratio totius odii adverſus nos, Nomen in cauſa eſt, &c.

§. 11. Ἀδελφοί. Sciendum, ſemper Apoſtolos in Epiſtolis hac voce compellare ſuos. Primò itaque generalis hæc nomenclatura eſt, quâ ſe invicem omnes Chriſtiani appellabant. *Tertull. Apolog.* At quantò dignius Fratres & dicuntur & habentur, qui unum Deum Patrem agnoverunt. 2. Epiſcopi ſe invicem ſic nuncuparunt. In Tom. Concil. Cyprianus, Leo, Martinus, Eugenio Fratri ſalutem P. 3. Epiſcopi quoslibet è plebe Fratres ſalutabant. *Sulpic. Sever. vit. Martin.* Martinus convocatis Fratribus. *Et:* Indicat Fratribus caſum mortis. 4. Monachi ſe hoc titulo invicem compellârunt. *Sulpic. Sever. ibid.* Teſtabantur aliqui ex fratribus. *Et:* Multi apud Clerum Fratres commorabantur.

§. 12. *Synod. Francof. ſub Adrian. Papâ I. Tom. Concil. III.* ſic legitur: Quatuor modis in Scriptur. Fratres appellari legimus, ſicut B. Hieron. lib. adv. Helvid. teſtatur: *Naturâ, Gente, Cognatione, Affectu. Naturâ,* ut Eſau & Jacob, &c. *Gente,* quâ omnes Judæi inter ſe Fratres vocantur, *Deut. XV & XVII. Cognatione,* qui ſunt de una Familia, ſicut Loth Frater Abrahæ dicitur *Gen. XIII. Affectu,* qui in duo ſcinditur, in Spirituale & Commune. In ſpirituale, quia omnes Chriſtiani Fratres vocantur, ut *Pſal. 132. Pſ. 22. Hebr. 2. Joann. 20.* In commune, quia omnes homines ex uno Patre nati pari germanitate conjungimur. Hinc *Hieron.* ait: Affectu Fratres eſſe Domini, non adoptione, uti dicit: Narrabo nomen tuum fratribus meis. Et *Joann. 20. Hæc ibi.* His adde quintum: *Profeſſione,* quâ ſe Epiſcopi invicem & Monachi ſpecialiter Fratrum titulo ſalutârunt.

§. 13. *Tom. Concil. 2.* Martinus Epiſcopus Bracarenſ. *Nitigeſio Epiſcopo in Chriſto Fratri.*

§. 14. *Lactant. l. V. c. 15.* Nec alia cauſa eſt, cur nobis invicem Fratrum nomen impertiamur, niſi quia pares eſſe nos credimus. *Et mox:* Tametſi corporum diverſa conditio ſit, nobis ſervi

ſervi tamen non ſunt, ſed eos & habemus & dicimus Fratres Spiritu, religione Conſervos.

§. 15. Loquitur autem ibi de Servis.

§. 16. De perfectione Chriſtianorum. *Matth.* 5. 26. Chriſtiani ex hoc loco & *Matt. XIX.12.29.* varia exſculpſere. 1. Nobis in N. T. perfectiora data eſſe divina præcepta, quàm iis in V. T. Et 2. duo eſſe genera hominum: Prius hæc ſic implentium; Alterum mediocriter ſecundum hæc viventium.

§. 17. *Chryſoſt. de Virgin.* Μείζονα δεῖ ἐπιδείκνυσθαι τὴν ἀρετὴν, ὅτι πολλὰ ἡ τοῦ πνεύματος χάρις ἐκκέχυται νῦν καὶ μεγάλη τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας ἡ δωρεά. *Auctor Synopſ. S. S. in Operibus Athanaſ. Cap. V. Matth. h. l. ait*: Ἐπιτείνει τὰς ἐν τῷ νόμῳ ἐντολάς. Peperit hoc *Eremitiſmum*. Nam fugiebant officia, qui τέλειοι eſſe ex *h. cap. v. ult. & IX. 12. 29.* volebant. *Athenagor.* Χριστιανοὶ οὐ δικάζονται τοῖς ἁρπάζουσι, *v.* 39. 40. 41. *Salvian.* ait: Juſſum eſſe à Chriſto, ut ea ipſa, de quibus lis eſt, relinquamus, dummodò litibus exuamur. *Concil. Carthag. IV.* Epiſcopus nec provocatus de rebus tranſitoriis litiget.

§. 18. Nam à Clericis id maximè requiſitum olim. *Vide infrà in Tit. Clerici.*

§. 19. Apud *Tatian.* Chriſtianus inquit, στρατηγίαν παρῄτημαι, *Præturam recuſo.* Apud *Tertull.* Chriſtianus, *ait*, nec ædilitatem affectat. *Lactant. lib. V. Cap. XVIII.* Juſtum negat belligeraturum.

§. 20. *Clem. Conſt. lib. 1. cap. 45.* de Chriſtiano litigante: σπουδαζέτω διαλύεσθαι κἂν δέῃ βλαφθῆναί τι.

§. 21. *Chryſoſt. de Virgin. C. XLIV.* Τὸ μὲν παλαιὸν οὐ τοιοῦτο ἡμῖν προύκειτο μέτρον ἀρετῆς, ἀλλὰ καὶ ἀμύνασθαι τὸν ἀδικοῦντα. 2. καὶ ἀντιλοιδορεῖσθαι τῷ λοιδορουμένῳ. 3. καὶ χρημάτων ἐπιμελήσασθαι ἐξῆν. 4. καὶ εὐορκοῦντα ὀμνῦναι. 5. καὶ ὀφθαλμὸν ἐξορύξαι ἀντὶ ὀφθαλμοῦ. 6. καὶ μισῆσαι τὸν ἐχθρόν. 7. καὶ οὐ τρυφᾶν, οὐ τὶ ὀργίζεσθαι. 8. καὶ οὐ τὴν γυναῖκα τὴν μὲν ἐκβάλλειν, τὴν δὲ ἀντει-

ἀντιστάγειν κεκώλυται &c. κατὰ δὲ τὴν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν πολλῷ στενωτέρα γέγονεν ἡ ὁδός. *Et C. 83. ibid.*

§. 22. οὐ τὸ αὐτὸ τῆς ἀρετῆς ἀπαιτούμεθα μέτρον ἡμεῖς τε κἀκεῖνοι. *Et Orat. Fil. Patri eſſe æqual. Tom. VI.* ait, in Evangelio eſſe ἐπίτασιν καὶ προσθήκην ἐντολῶν.

§. 23. *V.* 41. Dimitte illi & pallium, id *Cyprianus lib. de Patient.* ſic exponit: Ut tua ablata non repetat. *Iren. l. IV. c. 27.* Tollenti tibi tunicam, permitte ei & pallium. Sed non quaſi nolentes fraudari contriſtemur, ſed quaſi volentes donaverimus, gaudeamus.

§. 24. *Id. de ſeq. v. 41.* Si quis te angariaverit, &c. ut non quaſi ſervus ſequaris, ſed quaſi liber præcedas.

§. 25. *Euſeb. Demonſtr. l. i.* duplicem deſcribit Chriſtianorum vitam; Aliam ἐντελῆ, aliam *inferiorem.* *Suidas:* ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία δύο βίους ἐνομοθέτει καὶ τρόπους. Τὸν μὲν ὑπερφυῆ καὶ τῆς κοινῆς πολιτείας ἐπέκεινα. *Ultra communem hominum converſationem,* οὐ παιδοποιΐαν, οὐ περιουσίας, ὕπαρξιν παραδεχόμενον. *Secundum genus* τῶν περισπαστικῶν, quos & βιωτικοὺς vocabant, ut illos priores Ἀπερισπάστους, id ſic pingitur; Καὶ γάμοις συγκατανεύειν σώφροσι, καὶ παιδοποιΐαις, οἰκονομίας τε τῆς κατὰ τὸ δίκαιον ἐπιμελεῖσθαι, καὶ στρατευομένοις τὰ πρακτέα ὑποτίθεσθαι, ἀγρῶν τε καὶ ἐμπορίας καὶ τῆς ἄλλης πολιτικῆς ἀγωγῆς φροντίζειν.

§. 26. *Cedren. ait p. 163.* Diviſum eſſe τὸν κατὰ Χριστιανισμὸν νέον θεσμὸν εἰς μοναδικὸν ὑπερφερῆ καὶ βιωτικόν. De quo *vid. Tit. Eremitæ.*

§. 27. Alio nomine illi dicti πνευματικοὶ, hi σαρκικοὶ, ψυχικοὶ, χοϊκοὶ, σωματικοί. *Theophil. ait:* οὐ πάντη δὲ ἀλλὰ παρὰ τοῖς ἀκριβέσι φυλάσσεται, τὸ μὴ ὀμνύναι ὅλως. *V. 33.* μὴ δὲ λοιδορῆσαι, μήτε καταρᾶσθαι, μήτε ψεύσασθαι. Ubi ἀκριβεῖς dicit, qui hoc *Cap.* comprehenſa à Domino ſervant. Supra hos ἀκτήμονες conſtituti, qui πιπράσκουσι τὰ ὑπάρχοντα καὶ διδόασι τοῖς πτωχοῖς, ex *Matth. 19. 12.* Unde & Τέλειοι, & vita eorum

Τελει-

Τελειότης, ipſi verò πλειῶδες dicti ſunt. Et κατ' ἐξοχὴν, πνευματικοί.

§. 28. *Clem. Strom. IV.* vocat hos τὴν πλειότητα τοῦ καθ' ἐπίτασιν πολιτείας τῆς κατὰ τὸ εὐαγγέλιον, quo refert Virginitatem ſervantes.

§. 29. Vita Chriſtianorum conſiſtit in opere. *Tertull. c. 46. Apologet.* Quid inter ſe ſimile habent Philoſophus & Chriſtianus? Græciæ diſcipulus & Cœli? Famæ negociator & vitæ? Verborum & factorum operator? *Auguſt. de Vit. Chriſt.* Non in hoc nobis nomine tantùm, quod Chriſtiani ſumus, blandiamur, ſed propter hoc & nos judicandos credamus, ſi nomen nobis fruſtrà vendicemus alienum. *Cyprian.* Philoſophi non verbis, ſed factis ſumus, nec loquimur magna, ſed vivimus.

§. 30. *Origen. in Gen. XVII. Homil. 3.* Quid prodeſt, ſi in illa tantùm carne, quam de Maria ſuſcepit, credam veniſſe Chriſtum, & non contendam, & in hac mea carne veniſſe? *Cyprian. de Zelo:* Quid aliud eſt, Chriſti nomen induere, & non per Chriſti viam pergere, quàm prævaricatio divini nominis?

§. 31. Chriſtianiſmi στοιχεῖα *vide in Tit. Catechumeni.*

§. 32. *Convitia,* quibus veteres pulſati ſunt paſſim Chriſtiani, ad quinque Claſſes referri commodè poſſunt. 1. Vel enim pertinent ad *Religionem.* 2. vel ad *Mores.* 3. vel ad *Scientiam & Doctrinam.* 4. vel ad *Politiam.* 5. vel ad *Genus vitæ privatum.*

§. 33. Quoad *Religionem ſ. Fidem* octo dira ἐγκλήματα occurrunt: 1. Magia. 2. Adoratio Solis. 3. Crucis. 4. Nubium. 5. Aſini. 6. Inguinis. 7. Atheiſmus. 8. Nova Religio.

§. 34. *De Magia* ſic apud *Baron. ad Ann. 286. in Actis Martyr.* Tiburtio Chriſtiano Fabianus judex exprobrat: Quis ignorat, artem magicam vos docuiſſe Chriſtum veſtrum? *Apud Arnob. l. 1.* de Chriſto gentes ajunt: Magus fuit, clandeſtinis artibus omnia illa miracula perfecit. Et *apud Origen. l. 1. adv. Celſ.* Celſus idem objicit. *Vid. & Tertull. Apolog. c. XXI. XXIII.*

§. 35. *Adorationem Solis*, apud *Tertull. Apol. c. XVI.* habemus, ubi & occaſionem addit: Inde ſuſpicio, quod innotuerit, nos ad Orientis regionem precari.

§. 36. *Cultus Crucis*, meminerunt *Minut. Felix & Tertull. l. cit.* ubi Crucis religioſi Ethnicis dicuntur Chriſtiani: Sicut *Crucicolæ* apud Anthelmum *de Virgin. c. 17. Lactant. l. 4. c. 16.* addit: Cultum Crucifixi itidem pro opprobrio ſolitum objectari.

§. 37. *Nubium.* Extat *c. 24 Tertull. l. cit.* Alias, ſi hoc putatis, nubes numeret orans. Hinc & Cœlicolæ dicti vulgò *lib. XII. C. de jud. Juvenal. ſat. 14.* Nil præter Nubes & Cœli Numen adorant.

§. 38. *Aſini. Tertull. Apol. XVI.* Somniâſtis, caput aſininum eſſe Deum noſtrum. Hinc & dicti fuerunt Aſinarii. Quod à Judæis ad Chriſtianos tranſiit. Illis enim ferè ſemper hoc exprobrârunt Gentes. *Plutarch. Sympoſ. l. 4, c. 5. Hieron. Qu. Ebr. in Geneſin.*

§. 39. *Inguinis. Minut. Felix* ſic expreſſit: Quod Antiſtitis ac Sacerdotis colerent genitalia, & quaſi parentis ſic adorarent naturam. Ortam inde calumniam cenſent vulgò, quia pœnitentes flexo poplite coram Epiſcopo ſoliti erant procumbere, confitendo peccata ſua. *Tertull. de Pœnit. c. 9.*

§. 40. *Atheiſmus.* Sic in Amphitheatris ſolenne erat gentilibus exclamare: Αἶρε τοὺς Ἀθέους. Quod refutavit *Juſtin. M. Apolog. ad Anton. Pium. Arnob. l. I. III. IV. Lactant. lib. 5. c. 9. alii.*

§. 41. *Serapidis cultum* addunt nonnulli ex *Epiſt. Adriani ad Servian. Coſ.* ubi ſic: Illi, qui Serapim colunt, Chriſtiani ſunt, & devoti ſunt Serapi, qui ſe Chriſti Epiſcopos dicunt.

§. 42. *Nova Religio. Arnob. l. 1. adv. Gent.* accuſatos memorat, quod velint inauditos cultus terrarum in orbem trahere, & cærimonias antiquitùs inſtitutas novitatis ſuæ ſuperſtitione contaminare. *Vid. Cod. de Malefic.* ubi *Diocletianus ait*: Neque reprehendi à nova vetus Religio debet.

§. 43. *Secundo* Convitia, quæ ad *Mores* ſpectant, ſunt iſta: 1. Impoſtura. 2. Inertia. 3. Luxuria. 4. Crudelitas.

Digitized by Google

§. 44. De *Impoſtura* experti ſunt ſatum Magiſtri, quem πλάνον & Impoſtorem Phariſæi criminabantur, *Matth. XXVII. Hieron Ep. XIX.* Si tunica non canduerit, ſtatim illud è trivio: Impoſtor & Græcus eſt. *Ep. 10. ad Furiam.* Ubicunque viderint Chriſtianum, ſtatim illud de trivio: ὁ Γραικὸς, ἐπιθέτης.

§. 45. De *Inertia*: Quod eſſent inutilia terræ pondera & nulli bono mortales. *Tertull. Apol. XLII.* Alio quoque injuriarum titulo poſtulamur, & infructuoſi in negotiis dicimur. Ubi & refutat convitium prolixè, inde natum eſſe demonſtrans, quod vanitati gentium in luxu & deliciis Chriſtiani non eſſent ſimul dediti.

§. 46. De *Luxuria* ſpeciatim objectata fuere convivia Thyeſtea, quibus convenire accuſabantur, & promiſcuo concubitu laſcivire. Creberrimum ſanè ἔγκλημα in Scriptis Veterum. *Tertull. Apol. c. 7. Euſeb. l. 4. Hiſt. c. 7. Minutius Felix* ita exprimit: Illic poſt multas epulas, ubi convivium caluit, & inceſtæ libidinis fervor ebrietate exarſit, canis, qui Candelabro nexus eſt, ad impetum & ſaltum provocati; Sic everſi & extincti conſcio lumine impudentibus tenebris nexus infandæ cupiditatis involvunt per incertum ſortis, &c.

§. 47. *Crudelitatis crimen* erat, quod calumniabantur, tanquam ſi in iſtis conventibus, ut loquitur *Theophil. Antioch. l. III. ad Autolyc.* Humanis carnibus Chriſtiani veſcerentur. *Tertull. c. 7. Apol.* dicimur ſceleratisſimi de Sacramento infanticidii, & pabulo inde, & poſt convivium inceſto. *Origen. l. 6. Celſ.*

§. 48. *Doctrinam* & ingenium Chriſtianorum impetebant iſta: 1. Inſcitia. 2. Barbaries. 3. Credulitas, ſ. Stupor.

§. 49. De *Inſcitia* *Tertull. Apologet. c. 1. 2. Arnob. lib. 2.* Quid eſt, quod à vobis tanquàm bruti ac ſtolidi judicemur? *Lucian. in Peregrin.* nominat ἀνθρώπους ἰδιώτας. *Juſtin. M. Apol. 1.* χειροτέχνας ἢ παντελῶς ἰδιώτας. *Theodoret. Serm. 8.* χαλκοτύπους, γηπόνους, ἀλουργοὺς, γυναῖκας. *Minut. Felix*: Studiorum rudes, literarum profanos, expertes artium, niſi ſordidarum, de ultima fece collectos imperitiores, mulieres credulas, & plebem profanæ conjurationis. Z 2 §. 50.

§. 50. De *Barbarie.* Accuſabant ſcripta & ſermones Chriſtianorum ruſticitatis. *Arnob. l.* 1. *inquit Gentilis:* Barbariſmis, ſolæciſmis obſitæ ſunt res veſtræ, & vitiorum deformitate pollutæ. *Lactant. L. V. c.* 1. prolixè id perſequitur ſic concludens: Non credunt ergò divinis, quia fuco carent. *Vid. Auguſt. l.* 2. *de Doctr. chriſt. cap. XIII.*

§. 51. *Credulitas.* *Arnob. l.* 2. Niſi fortè obtuſi & fatui videntur hi vobis, qui per orbem jam totum conſpirant & coëunt in iſtius credulitatis aſſenſum. *Lactant. l. V. c. XIII.* vocant gentiles, muliebrem ſuperſtitionem. *Minut. Felix.* Anile dogma. Qui ſolus copioſè diſſerit & adeundus. *Celſus apud Origen. l.* 1. objicit, quod illud vulgò Chriſtiani uſurpent: Μὴ ἐξέταζε, ἀλλὰ πίστευον.

§. 52. Quoad *Politiam* hæc ferè data ſunt crimini: 1. Læſa Majeſtas. 2. Rebellio. 3. Calamitas publica.

§. 53. *Accuſatio læſæ Majeſtatis* inde orta fuit, quod Imperatores divino honore colere non volebant, vel iisdem ſacrificare, & per eorum Genios jurare. *Tertull. Apol. c. X. XXIIX.* & ad Scapulam. ubi operoſè refellit.

§. 54. *Rebellio.* Factionibus ſtudere accuſabantur, quia in conventu ſacro coirent. Hinc objecti Cœtus antelucani, nocturnæ congregationes, apud *Minutium.* Refutat *Tertullian. Apolog. c. XXXIX.*

§. 55. *Calamitas publica.* Hujus cauſam exiſtere Chriſtianos frequentes clamabant. *Tertull. Apol. c.* 80. Si Tiberis aſcendit in mœnia, cœlum ſtetit, terra movit, ſi fames, ſi lues, ſtatim, *Chriſtianos ad Leonem.* Erat & illa formula: *Cauſa Chriſtiani.*

§. 56. Quoad *genus vitæ* 1. Artium ſordidarum crimen objectatum. 2. Miſera conditio. Illæ, quod manibus laborent, & vilibus opificiis victum quærant. Hinc Juvenal. Sat. 4. v. 153. vocat Cerdones. Confer ſuprà *ad Tit. de Inſcitia. Theodoretum, Juſtinum &c.* Apud *Minutium* Cæcilius Chriſtianum ideò appellat *Piſtorem.* Tenebantur quippe ex præſcripto diſciplinæ laborare Chriſtiani, etiam aſcetæ. *Vid. Baſil. M. Reg. qu. XXXVII.*

§. 57. *Miſera conditio.* Ideò exprobrata, quòd multis malis

Digitized by Google

malis & afflictionibus delectarentur Chriſtiani. *Lactant. l. V. c. 21. Arnob. l. 2.* Cur Deus vos patitur tantas perpeti perſecutiones, atque omnia genera pœnarum & ſuppliciorum ſubire? Copiosè adi diſſerentem hic *Lactant. l. V. c. XXII.*

Cereorum Usus Creber In Ecclesia Veteri.

§. 1. C*ereorum uſus creber fuit in Eccleſia veteri.* Præſertim ante imagines Sanctorum accenſæ leguntur λαμπάδες. Apud *Venantium* legitur, Oleum lucernæ ardentis ad effigiem S. Martini. Apud *Sophron. in VII. Synod. Gen. act. IV.* ad imaginem D. Salvatoris. In *Liturg. Chryſoſt.* Sacerdos egreditur, portans Evangelium præcedenti Miniſtro cum lucerna. *Hieron. adv. Vigilant. ait*; In toto Oriente, dum legeretur Evangelium, ardentes cereos aſtare. *Ibid.* Vigilantius objecerat Eccleſiæ, moles cereorum Sole fulgente accendi.

§. 2. Apud *Theodoret. Hiſt. l. V. c. 36.* accenſa lumina præferuntur in translatione reliquiarum Chryſoſtomi. Apud *Paulin. Natal. III. Felic.* Cerei accendebantur in fano Felici ſacro die ipſius anniverſario. Apud *Gregor. Dial. l. III. c. 24.* In templo Petri perpetuæ lampades memorantur. *V. M. Ant. de Dom. l. 7. c. XX n. §. 52. p. m. 296.*

§. 3. *Sic & Hieron. Ep. LIII.* ante tumulos Martyrum cereos accendi annotat. *Nazianz. Orat. IV. contr. Julian.* ᾠδαῖς παννύχοις καὶ δαδυχίαις, ὡς χριστιανοὶ τιμᾶν μεμαθήκασιν εὐσεβῆ νομίζομεν, *Ibid.* quid notent, ſic innuit; καὶ λύχνοις τοῖς ὅλον τὸ σῶμα φωτίζουσι τῆς Ἐκκλησίας. (Jam exponit,) θείοις λέγω θεωρήμασι καὶ νοήμασιν. *Et mox:* μικρὸν μοι πρὸς τοῦτο τὸ φῶς, πάντα ὅσα ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ πανηγυρίζοντες ἀνάπτουσιν ἄνθρωποι. Ubi πανηγυρίζοντες accendere in Feſtis lychnos memoratur.

Ciborum Delectus.

§. 1. De ciborum delectu ap. Vett. *PP. & Concil. hæc reperimus.* Sex diebus majoris, ut vocant, hebdomadæ Chriſtianis imperata fuit Xerophagia, tempore Paſchali. *Laod. Can. I.* jubet tamen πᾶσαν τὴν τεσσαρακοστὴν νηστεύειν ξηροφαγοῦντας. *Et Balſamo ad Can. Apoſt. LXIX.* non ſolùm in XLmâ, ſed & *Fer. IV. & VI.* ξηροφαγεῖν oportere notat. Adeò, ut ne ægrotis quidem non niſi piſces indulgeantur.

§. 2. A carnibus univerſos etſi diſſentientes aliàs abſtinuiſſe *Auguſt. contr. Fauſt.* ſcribit l. XXX. A carnibus & vino, *Chryſoſt. hom. de Pœnit. VIII. Socrat. l. I. Cap. XI.*

§. 3. Poſtremis itaque Quadrageſimæ diebus VI. Xerophagia indicta. Quæ quid ſit *Tertull. docet l. 1. c. 1. contr. Pſych.* Siccantes cibum ab omni carne & jurulentia, vividioribus pomis, ne quid vinoſitatis vel edamus, vel bibamus, lavacri quoque abſtinentiam congruentem arido victui. *Idem docet,* Montaniſtas duas in anno hebdomadas Xerophagiarum nec totas, exceptis ſcil. Sabbathis & Dominicis, obſervare.

§. 4. *Conſtit. Apoſt. l. V. c. 17.* eadem Xerophagia ſex diebus obſervanda proponitur. Ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ πάσχα νηστεύετε, ἀρχόμενοι ἀπὸ δευτέρας μέχρι τῆς παρασκευῆς καὶ σαββάτου ἓξ ἡμέρας μόνῳ χρώμενοι ἄρτῳ καὶ ἁλὶ καὶ λαχάνοις καὶ ποτῷ ὕδατι. Οἴνου δὲ καὶ κρεῶν ἀπέχεσθε. *Epiphan. hær. LXXV. n III* χαμευνίας, ἁγνείας, κακοπαθείας, ξηροφαγίας, εὐχάς, ἀγρυπνίας, νηστείας appellat σωτηρίας ψυχῶν.

§. 5. *Hieron. ad Lætam.* In jejuniis ab oleo & pomis abſtinebant. Id. Epit. Paul. A vino, liquamine, piſcibus, melle, ovis. Et *Microlog. C. XLIX.* Nec juxta Canones Quadrageſimaliter jejunare cenſemur, ſi ante veſperam reficimus.

§. 6. Sicca itaque erant, Panis, Sal & Aqua, quibus tunc uti licebat, ut ſuprà dixi.

§. 7. *Gregor. VII Synod. Rom. c. VIII.* Salubriter admonemus,

nemus, ut Chriſtianus quivis ab eſu carnium die Sabbathi, niſi majori Feſtivitate interveniente vel infirmitate impediente, abſtinent.

§. 8. Die itaque Sabbathi a carnibus abſtinendum monet.

§. 9. Anno Dom. 800. *Zachar. P. Ep. 2.* ad Boniſ. graculorum, corniculatum, ciconiarum, fibrorum, & leporum & equorum ſilvaticorum eſum prohibet. *Id ibid.* Quando lardum ſit comedendum, ſic docet: Nobis à Patribus conſtitutum pro hoc non eſt. Tibi autem petenti conſilium præbemus, quod non oporteat illud mandi, priusquam ſuper ſumo ſiccetur, aut igne coquatur. Si verò libet incoctum manducare, poſt paſchalem feſtivitatem erit manducandum.

§. 10. Sic Seculo IX. *Raban. Ep. ad Reginald.* Carnes tempore Quadrageſimæ comedentes damnat, eisq; pœnitentiam præſcribit. *Bernhard. Vit. Carol.* narrat, Epiſcopum, qui valetudinis causâ eo tempore carnem ederat, in deſperationem incidiſſe.

§. 11. Porrò certum eſt, Eccleſias Græcas hactenus legem iſtam *Act. XV. 29.* obſervare; cùm tamen temporaria tantùm fuerit. *Theodor. Balſam.* Epiſcop. Antiochenus circa Annum Chr. 1200. vehementer culpat Latinos, qui ſanguinem & ſuffocatum promiſcuè comederent. 2. Pontif. Romani multis poſt Chriſtum ſeculis legem iſtam *Act. XV.* confirmârunt. *Leo Magnus* Ann. Chr. 440. *Epiſt. 59. c. 5.* Idolothytis veſci vetat cum gravi cenſura. *Zacharias Pont. An. Chr. 750. Epiſt. ad Bonifac. Moguntin.* ſic: Inprimis de volatilibus, i. e. graculis, corniculis & ciconiis omninò cavenda ſunt ab eſu Chriſtianorum. Etiam fibri ac lepores, & equi ſilvatici multò amplius cavendi.

§ 12. Sic *Leo Imp. ann. 895. Novell 58.* Sciat, quicunque ſanguinem in cibum convertere deprehenſus fuerit, ſe bonorum publicationi ſubjicientes, &c. *Concilium VI. Conſtantinopolit.* in Trullo novo Decreto abſtinere à ſuffocatis & ſanguine ſancit. Quæ omnia ex *h. l.* Pauli refutat *Cl. Baronius Annal. contr. Græcos.*

§. 13. Eleganter *Auguſtinus contr. Fauſt. c. XIII. de Lege Actor. XV.* Tranſactio illo tempore, quo illi duo parietes, unus ex Circumciſione, alter ex præputio venientes, quamvis in angulari

lari lapide concordarent, tamen ſuis quibusdam proprietatibus diſtinctis eminebant, & ubi Eccleſia Gentium talis effecta eſt, ut in ea nullus Iſraelita carnalis appareret; Quis jam hoc Chriſtianus obſervat, ut turdos vel minutiores aviculas non attingat, niſi quorum ſanguis effuſus eſt? aut leporem non edat, ſi manu à cervice percuſſus nullo cruento vulnere occiſus eſt? Et qui forte pauci adhuc tangere iſta formidant, à cæteris irridentur.

Clerus. Clerici.

§. 1. *Act. 1. 25.* Hinc in Eccleſia primitiva Sacerdotes κλήρῳ ſorte quoque electi, & inde dicti κληρικοὶ. *Iſidor. l. VII. Etym. c. XII.* Cleros & Clericos hinc appellatos credimus, quia Matthias ſorte electus eſt. *Hieron. c. duo 7. cauſ. XII. Qu. I.* Cleros Græcè, Latinè *ſors.* Inde hujusmodi homines vocantur Clerici, i. e. ſorte Electi. Cæterùm notari debet *1. Petr. 5.* οἱ κλῆροι & ποιμνίον τοῦ Θεοῦ, *v. 2. & 3.* pro uno poni, dum duos ibi deſcribit ordines πρεσβυτέρων & κλήρων, contra Pontific.

§. 2. Apud PP. Græcos tamen & Latt. inde pro Miniſtris ordinatis ad prædicationem Evangelii ſumitur, ut in eo: Κλῆρός ἐστι σύστημα τῶν Διακόνων καὶ Πρεσβυτέρων.

§. 3. Cæterùm ſortem de Johanne Apoſtolo memorat & *Clem. Alexand.* κλῆρον, inquiens, ἐκλήρωσε τῶν ὑπὸ πνεύματος σημαινομένων. Aliàs divino Sp. S. judicio ac teſtimonio primi illi Apoſtoli & ab eis ordinati fuerunt electi. Ita *Timotheus* κατὰ τὰς προαγούσας προφητείας eſt conſtitutus, ait *Theodoret.* & οὐκ ἀνθρωπίνῃ ψήφῳ, dicit *Chryſoſtomus.* Et *Oecumen.* generaliter de illo tempore, πνεύματος προστάξει οἱ Ἐπίσκοποι καὶ οὐ χύδην. Eodem ſenſu προκεχειροτονημένοι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Apoſtoli dicuntur *Act. X. 41.* & Moſes apud Philonem ὑπὸ Θεοῦ χειροτονηθεὶς.

§. 4. *Sulpic. Sever. lib. 2.* Clericos dicit, quos *Euſebius* Ἄρχοντας nominârat. Sed hæc vox variè olim accepta, & diſtincti

Κλη-

χληρικοὶ ab ἱερατικοῖς ac Presbyteris inferiores, quales erant, foſſarii, oſtiarii, acoluthi, cuſtodes Sacrarii; *Sulpicius* tamen p. m. 384. pro toto ἱερατικῶν ordine ponit.

§. 5. Monachi olim non in Clero recenſiti; Vid. Tit. *Monachi.* prolixè.

§. 6. *Veſtitus* Clericorum initiò in Sacris non fuit ita varius ac hodiè. *Walafrid. Strab. de reb. Eccl. c. 24.* Primis temporibus communi veſtimento induti Miſſas agebant, ſicut & hactenus quidam Orientalium facere perhibentur.

§. 7. Et Pallium Sacerdotalis habitus erat, unde Sacerdotes *Sulpic. Sev. vit. Martin.* appellat *Agmina palliata*, quemadmodum olim in Græcia τὸ τ̃ φιλοσόφων σχῆμα fuiſſe ſcimus, ſic idem è Chriſtianis ſibi ſumſerant, ut alia multa, qui è Chriſtianis φιλοσοφικώτεροι in vera religione erant. *Tertull. de Pallio.*

§. 8. Idem *Sulpic. Dial. 1.* ait: Senem in veſte pellicea. Hæc Gr. ἐπενδύτης, *in Vit. Patr.* ἐπένδυμα. *Vit. Anton. c. 23.* Lavit Ependyten ſuum. *Vit. Hilarion.* Pelliceum habens Ependyten.

§. 9. Amphibalum apud *Sulp. Dial. 2. c. 1.* occurrit, de quo *Gloſſ. Vet.* Amphibalum eſt veſtis ex utraque parte villoſa. *Lexic. D. Ben. Divion.* Amphibalus Byrrhus villoſus. *Gregor. Turon. de glor. Conf. c. 59.* Si novum Amphibalum induiſſet, cum quo proceſſurus diœceſin circumiret.

§. 10. *Id. Dial. 1.* Byrrhum rigentem memorat; Et *byrrhus*, lacerna, chlamys eadem veſtis erat, *byrrhus* coloris rufi, πυῤῥὸν. Et apud Rom. cùm togæ deſiiſſent, byrrhis ſ. lacernis uſi ſunt. Erat itaque κοινὴ ἐσθὴς Pallium Aſcetarum geſtamen. Byrrhis pretioſis uſi Epiſcopi, vilioribus Presbyteris poſt relicta pallia. Ideò byrrhos ſibi Monachi interdixerunt, quod ambitioſior eſſet veſtis. *Caſſian. c. 7. de hab. Mon. Iſidor.* Sub byrrho Clerici primùm colobia, h. e. tunicas ſine manicis, poſteà Dalmaticas geſtare cœperunt auro clavatas.

§. 11. *Decret. Pap. Steph. I. §. 8.* Veſtimenta Eccleſiaſtica, quibus Domino miniſtratur & ſacrata debent eſſe & honeſta. Qui-

Digitized by Google

bus in aliis uſibus nemo debet frui, quæ nec ab aliis debent contingi aut ferri, niſi à ſacratis hominibus. *Tom. I. Concil. p. 253.*

§. 12. *Concil. Aquisgran. c. 124. Ann. 816.* Decet, ut Clericorum talis ſit veſtium cultus, qui occaſione vanitatis careat, & nihil novitatis, nihil ſuperfluitatis redoleat, nihilq; reprehenſionis aut detractionis habeat.

§. 13. *Ibid. c. 125.* Penitùs inhibitum ſit, ut Canonici cucullos Monachorum induant. Habitus namq; ſingulorum ordinum idcircò in Eccleſia ab invicem ſunt diſcreti, ut his viſis, cujus propoſiti ſit geſtans, liquidò cognoſcatur.

§. 14. *Concil. Bracarenſ. §. 27.* ſtatuit, ne Sacerdos ſine Orario celebret Miſſam ſic: Placuit, quia aliqui Diaconi abſconſis infra tunicam utuntur orariis, ita ut nihil differre à Subdiacono videantur, ut de cætero ſuperpoſito ſcapulæ (ut decet,) utantur orario.

§. 15. *Concil. Toletan. IV. Can. XXVII.* ſtatuit, ut Epiſcopus ſeu Clericus quisquis degradatus & reſtituendus, gradus amiſſos recipiat coram altario de manu Epiſcoporum: Si Epiſcopus eſt, orarium, annulum & baculum. Si Presbyter, orarium & planetam; Si Diaconus, orarium & albam. Si Subdiaconus, patenam & calicem. Sic & reliqui ea in reparationem ſui recipiant, quæ, cùm ordinarentur, perceperant.

§. 16. Ergò hæc ſic per gradus ordinandi accepêre.

§. 17. *Walafrid. Strab. c. 24. l. cit. ann. Dom. 820. ait:* Addiderunt in veſtibus ſacris alii alia, vel ad imitationem eorum, quibus veteres utebantur Sacerdotes, vel ad Myſticæ ſignificationis expreſſionem. Quid enim ſingula deſignent, quibus utimur nunc, à prioribus noſtris ſatis expreſſum eſt. Numero autem ſuo antiquis reſpondent, quia ſicut ibi (in V. T.) tunica, ſuperhumeralis linea, ſuperhumerale, rationale, balteus, feminalia, tiara & lamina; ſic hîc, Dalmatica, alba mappula, orarium, cingulum, Sandalia, caſula & pallium. Unde ſicut illorum extremo (*Lamina*) ſoli Pontifices; Sic horum ultimo (*Pallium*) ſummi tantum Paſtores utuntur. *Hæc ille.*

§. 18. *Concil. Tolet. IV. Can. XXXIX.* Si Oraria duo nec

Epi-

Digitized by Google

Epiſcopo induere licet, nec Presbytero, utique multò minus Diacono. Unum ergò orarium oportet Levitam geſtare in ſiniſtro humero, propter quod orat, i. e. prædicat. Dexteram autem partem oportet habere liberam, ut expeditus ad miniſterium Sacerdotale diſcurrat. Caveant ergò Levitæ gemino uti Orario, ſed uno tantùm & puro, nec ullis coloribus aut auro ornato.

§. 19. *Concil. Bracarenſ. I. Can XXIX.* placuit, ut gentilium ritu Lectores crines non promittant, nec in habitu ſeculari in Eccleſia pſallant. Cujus tonſuræ initium à P. Aniceto, *Anaſtaſ. Biblioth. in ejus vit.* Hic, *ait*, conſtituit, ut Clerus comam non nutriat. Hinc in *Nithardo. Eginhardo, Engoliſmenſi* & aliis iſtius ſeculi Scriptorib. *Tonſo capite Monachum fieri.* De quo plura in verbo *Monachi.*

§. 20. *Diſt. XXIII. c. 21.* verba Aniceti ſic ſonant: Prohibete Fratres per univerſas regionum noſtrarum Eccleſias, ut Clerici juxta Apoſtolum comam non nutriant, ſed deſuper caput in modum ſphæræ tondeant ſ. radant. Et *Conc. Agathenſ. c. XX.*

§. 21. Clerici, qui comam nutriunt, ab Archidiacono, etiamſi noluerint, inviti detondeantur. Veſtimenta etiam & calceamenta eis, niſi quæ religionem deceant, uti aut habere non liceat. *d. §. Clerici.* Et *Gregor. II. Concil. Rom. Cap. XVII.* Si quis ex Clericis relaxaverit comam, ſit anathema. *Concil. Mart. Pap. Cap. XLI.* Non oportet Clericos comam nutrire & miniſtrare, ſed attonſo capite, patentibus auribus & ſecundum Aaron, Talarem veſtem induere, ut ſint habitu ornato.

§. 22. *Concil. Leod. c. 22. & c. 26. §. De eod.* Miniſtrum non oportet uti orariis, nec hoſtias derelinquere. (*Al. leg. oſtia.*) Et *c. 23. ibid. d. c. 27.* Non oportet Lectores aut Pſalmiſtas orariis uti, & ſic legere aut pſallere.

§. 23. *Concil. Triburienſ.* Presbyteri non vadant, niſi ſtolâ aut orario induti.

§. 24. *Concil. Aurelian. I. c. 22.* Monacho orarium in miniſterio vel Zonas habere non liceat.

§. 25. *Cauſ. XXII. q. 4. c. 1. §. Omnis.* Eos Epiſcopos vel Clericos, qui unguentis & claris veſtibus ac fulgidis ſe ornant, emendari oportet.

Digitized by Google

§. 26. *Ibid. c. 2.* Nullus Clericorum veſtimentum indecens habeat, ſive in civitate degens, ſive in itinere ambulans, ſed ſtolis utatur, quæ Clericis ſunt conceſſæ. Si verò quis tale quid fecerit, per unam hebdomadam ſuſpendatur.

§. 27. *Sic & Zach. Pap. Synod. Rom. c. III.* Sacerdos ſine operimento deturpat Sacerdotium ſuum, idem tamen addit: Licere, ſi in itinere longo ambulaverint.

§. 28. *Leo IV. Synod. Rom. c. XII.* Sine ornatu Sacerdotali extra domos apparere non convenit. Cauſa additur ibid. Ne ut aliquis ſecularium injurias patiantur.

§. 29. *Concil. Lateran. C. IV. Eugen. Pap. in Concil. Cap. 2.* præcipiunt, ne in ſuperfluitate, ſciſſura aut colore veſtium, nec in tonſura, intuentium offendant aſpectum.

§. 30. Mutationes iſtæ veſtituum ſimplicium primitivæ Eccleſiæ in Judaiſmum factæ ſunt Seculo ſexto, ut alia infinita tempore *Gregorii M. Vid. Morn. de Euch. p. 625.*

§. 31. Indicium olim erat Clericorum & Chriſtianorum in univerſum, qui frugalitatis ſtudioſi togâ abjectâ pallium ſumebant, ſicut in gentibus Philoſophi contemtum mundi hoc habitu profitentes. *Hieron. Ep. XXIII. ad Marcell. & ep. X.* Nos, quia ſericâ veſte non utimur, Monachi judicamur. Si tunica non canducrit, ſtatim illud è trivio, impoſtor & Græcus eſt.

§. 32. *B. Rhenan. præfat. in Tertull. de Pall.* Summæ autoritatis apud gentiles viri relicto paganiſmo Chriſtianæ religioni frequenter nomen dantes, pallio veſtiebantur. Hinc alicui fortè fortuna obvius factus Ethnicus quiſpiam: Itanè ad pallium à toga, inquit? *Sic ille.*

§. 33. Eſt & Pallium Archiepiſcopale, cujus vera origo ignoratur, *inquit M. Ant. de Dom. l. III. c. XI. §. 2.* Donum tamen imperiale eſſe, ex *Liberat. Breviar. c. 22.* apparet; Ubi Anthimus ſede pulſus, pallium, quod habuit, Imperatoribus reſtituit. Et *Gregor. l. 1. ep. 27.* dicit: Suggeſtionem apud piiſſimos Dominos ſummis precibus feciſſe, ut Anaſtaſium Patriarcham conceſſo uſu pallii transmitterent, &c.

§. 34. Etſi ſuſpectum non eſſet, privilegio Ravennæ Eccle-

ſiæ,

ſitæ apud *Baron. T. V. ann. 432. n. 91.* Valentinianus Imp. concedit loci Epiſcopo, Honorem Pallii, ſicut cæteri fruuntur Metropolitæ. *M. Ant. de Domin. l. VI.* tamen aſſerit hoc privilegium.

§. 35. Quid id Pallium deſignet expl. *Peluſiot. l. 1. ep. 136.* ſc. quod ſit Figura veri Paſtoris, quærentis ovem perditam. Omnium autem Epiſcoporum præſertim in Oriente fuiſſe, *Luitprandus* teſtatur, & Græci Epiſcopi ſæpè mihi affirmârunt, ait *de Domin. n. 5. l. III. c. XI.*

§. 36. Ubi obſervetur, *Hildebrandum* primum inveniſſe, ut nulli concederetur uſus Pallii, niſi qui Romam ipſe veniret, quod abſentibus dari anteà ſolebat. Ille verò primus Lanfranco Cantuarienſi petenti in abſentia id denegavit.

§. 37. Illud verò Pallium, quod in naſcente Eccleſia *Tertull.* & alii ſumſere, & unde Γραικοὶ ἐπιθέται, vulgò Chriſtiani dicebantur, non fuit Græcorum vulgare *Pallium*, ſed peculiare *Philoſophorum*, quod Τρίβων & Τριβώνιον vocant. Unde Τριβωνοφόροι Philoſophi. Hoc igitur, qui ſtrictiorem Chriſti diſciplinam profitebantur, geſtabant inter Chriſtianos, ut Epiſcopi, Presbyteri, Clerici, Monachi. Græcis iidem ἀσκηταὶ nuncupati Philoſophi, quod vocabulum Monachis poſtmodùm hæſit & auſterioris notæ Chriſtianis. Unde & *Euſeb. Hiſt. Eccl. c. III. l. VI.* de Heracla Presbytero, Τοιαῦτα δὴ φιλοσόφου βίου τοῖς θεωμένοις παρέχειν ὑποδείγματα, ſcil. abſtinentiam, jejunia, vigiliæ &c. *Sozo. l. 5. c. 13.* μοναστικὴν πολιτείαν ſic laudat, ὠφελιμωτάτην γὰρ εἰς ἀνθρώπους ἐλθοῦσα παρὰ Θεοῦ ἡ τοιαύτη φιλοσοφία. *Socrat. l. VIII. c. 37.* dicit, ἀκριβῶς χριστιανίζοντας, ubi narrat, Silvanum Rhetorem primò, deinde Chriſtianum Τρίβωνα φέρειν non elegiſſe, cùm βίον ἀσκητικὸν ingrederetur. Quod contra communem conſuetudinem in eo idem annotat. οὐ παρῄρητο, ait.

§. 38. Hoc Pallium ſordidum plerumq; erat, & illuvie plenum. *Hieron. ad Marcell.* Si tunica non canduerit, inquit, ſtatim illud: Græcus eſt. *Et in vita Hilarion.* Sacrum, *ait*, quo ſemel fuerat indutus nunquam lavans. *Rutilius:*

Digitized by Google

Squallet lucifugis inſula plena Viris:
Hi ſeſe Graji Monachos cognomine dicunt.

Unde *Eunapius Gentilis lib. de vit. Phil.* ὑώδη βίον, *Porcinam vitam* Monachis exprobrat.

§. 39. Imitatione ſimplicitatis Apoſtolicæ hoc pallium primitùs aſcitum vero fit ſimile. Hi enim non togâ, non chlamyde, non lacernâ, non penulâ, niſi in itinere uſi, ſed pallio tanquam ſimpliciore veſte. Tunicam unam habuêre indutui, unum pallium amictui. *Matt. 16. 10. Caſſianus l. 1. de Habit. Monach. c. XI.* Neque caligis nos, neque colobiis, ſed unâ tunicâ contentos hiemis permittit aſperitas.

§. 40. Hæc in Ægypto, ubi mollior hiems, in Europa una non ſufficiebat, ideoq; plures easq; manicatas gerebant. Illa *Caſſiani* ſine manicâ, Colobium dicebatur, & ſaccus, & tunica ſaccinea, *Hieronymo*.

§. 41. Supra tunicam Apoſtoli pallium injiciebant. Sic Petri veſtis *Act. 12. 8.* περίζωμα, & ὑπόδημα, σανδάλιον, περίβλημα ἱμάτιον. Ubi tunica, quæ cingitur, & pallium, quod περιβάλλεται, unde & περιβόλαιον. *Abdias l. VIII. Hiſt. Apoſt.* etſi fictitius ſcriptor: Bartholomæum ſic pingit: Veſtitus colore albo clavato purpura, induitur pallio albo.

§. 42. Sic & Chriſtus ipſe Dominus *Joh. XIX. 23.* ἱμάτια geſſit, Tunicam & Pallium. Pallium autem erat quadrangulare, unde ex IV. angulis IV. partes fecerunt milites. Tunica autem erat ἄῤῥαφος, igitur non diviſa.

§. 43. Eodem modo ſoli olim Sacerdotes, non communiter Chriſtiani pallio uſi. *Clem. Alex. Pædag. l. III. c. 3.* albam veſtem Chriſtianos decere aſſerit; Pallia autem erant pullati coloris, velut *Synes. Ep. 146.* vocat φαιὸν τρίβώνιον. Et ibid. *Clem. Alex.* vult varias eſſe veſtes Chriſtianorum. Pro ætate, dignitateq; Chriſtianorum vulgi. ἴσαι δὲ ἁρμόζουσαι, ἡλικίᾳ, προσώπῳ, ἐπιτηδεύμασιν. E. non omnibus in univerſum pallium eſſe potuit geſtamen.

§. 44.

§. 44. *Euſeb. l. 4. Hiſt c. 2.* de Juſtino Martyre: Ἐν φιλοσόφου σχήματι πρεσβεύων τὸν θεῖον λόγον. Prædicabat in habitu Philoſophi. *Hieron.* de Ariſtide Philoſoph. converſo in *Catal. vir. illuſtr.* Sub priſtino habitu diſcipulus Chriſti. Poſtquam Chriſtianus factus eſt, etiam in habitu priſtino permanſit.

§. 45. Unde liquet, vulgus Chriſtianorum tunc non pallio uſum, ſed ſolos aſcetas & Clericos. Si qui tamen ex communi plebe ad ἄσκησιν applicarent animum, ii confeſtim Pallium ſumſere. Nam neque inter Clericos omnes, ſed ii palliati tantùm, qui ἀσκηταὶ eminebant ſtrictiori vitâ.

§. 46. Sed Regula non fuit tunc illud, aut neceſſitas, quod è Silvano ſupr. patet; Et *Euſeb. l. VI. c. XX.* teſtatur, Heraclam diu in veſte communi duràſſe, & ſerò poſuiſſe κοινῇ ἐσθῆτι χρώμενος.

§. 47. Mox ingruente pace & luxu Presbyteris viluere *Pallia* & *Birrhum* ac *Penula*, ſumta ſunt omiſſis Palliis, quæ apud aſcetas Monachos permanebant. *Dalmatica*, genus tunicarum manuleatarum in locum Colobii acceptum, & *Colobium* ſolis aſcetis relictum.

§. 48. Ex hoc tempore Presbyteri & Monachi diſcreti, cùm contrà olim ac primitùs Clero adſcripti, qui ἄσκησιν profiterentur. *Birrus* autem & *Lacerna* & *Chlamys* una veſtis. Erat *Byrrus* porrò cuſſei coloris, *Penula* fuſca & pulla. Utq; erant dignitatis gradus, ita & cùm de colore, tum de materia pretioſius ſe veſtiebant Epiſcopi, Presbyteri. *Acta Paſſ. Cypriani*: In agrum Sexti perductus eſt, & byrro lacerno ipſe ſe expoliavit. Ubi lacernum byrrum eſt lacerna rubra. *Lacerna* autem & *Byrrus* idem. Sic in Lauſiaco Palladii Athanaſio tribuitur: στιχάριον καὶ βίρριον. *Tunica & Birrum*. *Theodoret. l. 1. c. 3.* ἐφεστρίδα vocat veſtem Arſenii Epiſcopi, i. *Birrum*.

§. 49. *Honor. de S. Brixian.* Prunas ardentes in birro ſuo portans depoſuit ante ſepulcrum S. Martini.

§. 50. Ita & Presbyteri & Clerici alii *birrati* apud *Auguſtin.* ſer-

Digitized by Google

Sermon. ad Cleric. Offeratur mihi birrum pretioſum; fortè dicet Epiſcopum, quamvis non diceret Chriſtianum.

§. 51. Sed & Birrus tunc communis habitus etiam Secularium. Sub Birro Clerici primùm *Colobium*, mox *Dalmaticas* manicatas geſtarunt. *Iſidor.* Dalmata veſtis Sacerdotalis candida cum clavis purpureis. Hac uſi *Cyprian. Silveſter*, *alii.* *Auctor vit. Cyprian.* Cùm ſe Dalmaticâ expoliaſſet, ad lineam ſtetit.

§. 52. Mollium olim iſte habitus Romæ, poſteà Sanctitatis inſigne evaſit.

§. 53. *Nota:* Poſt uſum pallii communi veſtitu Clerus fuit contentus, & mutavit habitum cum pallio variante. Græci recentiores, ut *Codinus & Moſiopulus Lex.* σιχάεια & φελόνην ἱερατικὸν ἔνδυμα appellant.

§. 54. Pallii iſtius uſus in Eccleſia, qui tempore Tertulliani erat ſanctior & ἐξαίρετος, ita Conſtantini M. ætate alienus factus eſt à Clero, & cùm Euſtachius Sebaſtanorum Epiſcopus reducere pallium vellet, & communem tum Seculo tunc receptum Cleri habitum improbaret, rejicitur à Synodo Gangrenſi, tanquam ξένα ἀμφιάσματα συνάγων. *Et Socrat. l. 2. c. 33.* ἀνάρμοστον τῇ ἱερωσύνῃ στολὴν Pallium appellat, quod *Tertull.* dixerat, *ſuper omnes titulos apicesque Sacerdotalem habitum.*

§. 55. *Can. XII. Synod. Gangrenſ.* Communem veſtem confirmat Clericis: Εἴ τις ἀνδρῶν διὰ νομιζομένην ἄσκησιν, περιβολαίῳ Pallio χρῆται. 2. καὶ καταψηφίσαιτο τῶν μετ' εὐλαβείας τοὺς βίῤῥους φορούντων (Lacernati,) καὶ τῇ ἄλλῃ κοινῇ καὶ ἐν συνηθείᾳ οὔσῃ ἐσθῆτι κεχρημένων, ἀνάθεμα ἔστω. Ubi expreſsè; *vulgò uſitatâ veſte clerum uſum affirmat, pallio abjecto.*

§. 56. Itaque Pallium Monachorum proprium factum, quod recentiores Græci ῥάκος nominant; Unde ῥακοδύται & ῥακενδύται, Monachi iiſdem, ut & Ῥακοφόροι. Ῥακενδύτης apud *Chroniatem Monachus.* Apud *Xantophalum in Can. loq. Patriarch. Conſt.* Γυνὴ ῥίψασα τὰ ῥάκη dicitur, *quæ habitum Monialem abjecit.*

§. 57.

Digitized by Google

§. 57. Inter Clericos veſtimenta altaris & vaſa ſacrata mulieres non licet tangere etiam ſacratas & Monachas, ut loquitur *Diſt. XXIII. c. 25. §. ſacratas*.

§. 58. Nec oportet, ait *d. c. 26.* Subdiaconos licentiam habere in Sacrarium, ſ. Secretarium, Gr. *Diaconium*, ingredi & contingere vaſa Dominica.

§. 59. Nec ibid. *c. XXX.* In-ſacratos miniſtros licet in ſacrarium ingredi & contingere vaſa Dominica.

§. 60. Nec *d. c. 31.* Liceat cuilibet ex lectoribus vaſa altaris portare, nec aliis niſi iis, qui ab Epiſcopo Subdiaconi fuerint ordinati.

§. 61. Sic *Concil. Mart. Pap. c. 41. d. c. 32.* Non liceat cuilibet miniſteria tangere, niſi Subdiacono aut acolytho in Secretario vaſa Dominica.

§. 62. Clericus in duabus Eccleſiis unus nullo modo debet conſcribi. *Cauſ. 21. qv. III. c. 1.* Cæterùm in villis, quæ foris ſunt propter inopiam hominum indulgeatur. *Anſelm. l. 7. c. 96. Concil. Chalced. c. 10. ibid. cit. c. 2. & Aqvisgran. c. 50.* Clericum in duarū civitatum Eccleſiis eodem tempore conſcribi non oportet.

§. 63. *Leo IV. ait:* Qui plures Eccleſias retinet, unam quidem titulatam, alteram verò ſub commendatione retinere debet.

§. 64. *Concil. Urb. II. Placent. Diſt. 70.* In qua Eccleſia quilibet titulatus eſt, in ea perpetuò perſeveret. Omninò autem in duabus aliquem titulari non liceat. *Nota:* Eccleſiæ olim dicebantur *Tituli*. Prudent. Hymn. de Paſſ. Apoſtol. *Parte alia titulum Pauli via ſervat Ortienſis.* Veteres quippe, ſi quando loca profana Deo dicabant, & ibi templum erigebant, Cruce ſignabant Baſilicam, quæ mox inde *Tituli* voce appellata fuit, poſito vocabulo *Signi* pro voce Signati. *Baron. Martyr. l. Rom. 26. Jul. Gretzer. de Cruce. l. 2. c. 7.* Hinc *titulare*, *Titulatus*, paſſim in Scriptoribus Eccleſiæ.

§. 65. *Sic & de Monaſteriis*, Concil. Agathenſ. c. 57. Epaunenſ. c. 9. Unum Abbatem duobus Monaſteriis præſidere interdicimus.

Digitized by Google

§. 66. Unus tamen Epiſcopus duabus poteſt præfici Eccleſiis. *C. 21. qv. 3. c. Relatio.*

§. 67. Et viciſſim; Una Eccleſia non poteſt dividi inter plures Presbyteros, ait *Concil. Rhemenſ. d. c. 4.*

§. 68. Et ſine dimiſſoriis literis nullus omninò Clericorum, in quocunque gradu ſit, licentiam habeat altera in Eccleſia conſtitui. *Ibid c. 1. è sext. & ſept. ſynod. c. 10.*

§. 69. *Concil. Hispal. II. c. 3. addit*; Ad Eccleſiam, quam priùs incoluerat, remittatur. Qui verò ſuſceperit talem, Communione ſe privatum agnoſcet. Deſertor autem cingulo honoris atque ordinis ſui exutus aliquo tempore monaſterio relegari debet.

§. 70. Apoſtolicâ tamen auctoritate ad alteram transferri poteſt, & de hoc *ibid. c. 27. q. III. c. 3.* ſtatuit *Concil. Chalcedon.* Et *Aqvisgran. c. L.* Ut nihil habeat commune cum priore Eccleſia, qui autem id fecerint, eos ſtatuit Synodus cadere de proprio gradu.

§. 71. Nec conductitiis Eccleſia Presbyteris committi debet, *Concil. Eugen. III. c. 10. & Roman. Innocent. II. c. 10.* Præcipimus, ne conductitiis Eccleſiæ committantur, & unaquæque Eccleſia, cui facultas ſuppetit, proprium habeat Sacerdotem.

§. 72. Clerici non debent immiſceri ſecularibus rebus. *C. 21. q. III. c. 3. è Concil. Carth. III. c. XV.* Placuit, ut Clerici non ſint conductores nec procuratores, neque ullo turpi vel inhoneſto negotio victum quærant. *v. 2. Tim. II.*

§ 73. *De Conſecr. Diſt. V. c. 37.* Non oportet miniſtros altaris vel quoslibet Clericos ſpectaculis aliquibus, quæ in nuptiis aut ſcenis exhibentur, intereſſe; ſed antequam thymelici ingrediantur, ſurgere eos de convivio & abire.

§. 74. Sic nec licet Clerico ſine juſſione Epiſcopi peregrinari. *D. C. 35. è Concil. Laod. c. 41. 42.* Non oportet Clericos propter juſſionem Epiſcopi ad peregrinandum proficiſci. In Gr. ipſo Cod. ἱεϱατικὸν ἢ κληϱικὸν. De qua diff. vid. ſuprà.

§. 75. *De Clericorum nomine* & iis, qui in Clero, ſic *Gregor. l. XI. Ind. VI. Ep. 56.* Presbyteros, Diaconos, Subdiaconos, Lectores, Cantores, Clericos appellamus. Juſtus Orgelitan. in

Cant.

Digitized by Google

Cant. Canticor. ſic recenſet: Martyres, Confeſſores, Virgines, Continentes, Monachos, Eleemoſynarios, Pœnitentes. *Caſſiod. VI. Cap. ibid.* Tres ordines Eccleſiæ facit: Doctores, Continentes & Conjugatos.

§. 76. *Gregor. in Ezechiel. l. 2.* in Sacerdotes majoris & minoris ordinis diſtinguit: Illos, ait, Templum Dei cuſtodire, & orando, prædicando, & ſpiritualibus actibus in vigilando Eccleſiam ſanctam defendere; Hos verò ad Miniſterium altaris excubare, & peccatis delinquentium præeſſe.

§. 77. *Caſſiodor. c. VIII. Cantic.* ait: Minoris gradus Sacerdotes, baptizando in Eccleſia, & divinis myſteriis initiando homines in Eccleſiam introducere.

§. 78. Quinam ad Clericatum ſint admittendi, ſic docet *Jur. Canon. Diſt. XXXIII. c. 1. & ſeqq.* Si quis poſt acceptum baptiſma ſecundis nuptiis fuerit copulatus, aut concubinam habuerit, non poteſt fieri Epiſcopus, non Presbyter, aut Diaconus, aut prorſus eorum, qui miniſterio ſacro deſerviunt. Græc. τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ.

§. 79. *Gratian. ibid notat:* Deſervientes ſacro Miniſterio intelliguntur Subdiaconi, qui Calicem Diacono offerunt & acolythi. &c.

§. 80. *Canon. Apoſtol. XVII. ſic ſonant:* ὁ δυσὶ γάμοις συμπλακεὶς μετὰ τὸ βάπτισμα ἢ παλλακὴν κτησάμενος, οὐ δύναται εἶναι ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου ἱερατικοῦ.

§. 81. *Can. 18. ibid.* ſtatuit, nec eum, qui viduam vel meretricem, vel ancillam &c. duxerit, ὁ χήραν λαβὼν ἢ ἐκβεβλημένην, ἢ ἑταίραν, οἰκέτιν, ἢ τῶν ἐπὶ σκηνῆς οὐ δύναται. *&c. ut ſupra.*

§. 82. *Can. 19.* ὁ δύο ἀδελφὰς ἀγαγόμενος ἢ ἀδελφιδῆν οὐ δύναται εἶναι κληρικός.

§. 83. *Can. 20.* ὁ ἀκρωτηριάζας ἑαυτὸν μὴ γινέσθω κληρικός. Hæc repetit *Diſt. XXXIII. XXXIV. LV. C.* Si quis abſcidit. & interpr. *Si quis amputavit ſibi virilia.*

§. 84. *Pius Papa d. 82. c. III. & Nicol. Pap. c. IV. & Concil. Arauſic. l. c. 16.* ſtatuunt, Arreptitios ſ. obſeſſos, Epilepticos, qui in terram à dæmonibus eliduntur aut quolibet modo vexationis incurſibus efferuntur, non debere ſacris altaribus miniſtrare. *Nicolaus ait*: Ad ſuperiorem ſacri regiminis gradum aſcendere non poſſunt.

§. 85. *D. c. V. Gelas. Pap.* cauſam addit: ne infirmis ſcandalum generetur.

§. 86. *D. c. 10. Gregor. l. 2. ep. XXV.* Bigamus vel Pœnitens, corpore vitiatus, literas ignorans, curiæ vel conditioni obnoxius, ad ſacros ordines non admittatur.

§. 87. Nec fiat Clericus, cujus uxor adulterium commiſit. *c. 11. è Concil. Neocæſar. c. 8. & Concil. Bracarenſ. c. 12. d. l.*

§. 88. *Requiſita Clericorum in Diſt. XLV.* ordine percenſet *Gratian. ex I. Tim. III. & Tit. I. Eſt diſt. 46. c. III. è Concil. Carth IV. c. 55. 56. 59. 67.* Adulatores & Clerici Proditores, Maledici, Scurræ, & invidentes fratrum profectibus, καθαιρείσθωσαν deponi jubentur, & Seditionarii, & Uſurarii, & Fœneratores. *Concil. Laod. c. V. & Leo P. Ep. 1. c. 4.* Nec ſuo, nec alieno nomine Clericorum aliquis fœnus exercere attentet. Idq; *è I. Tim. III.* αἰσχροκερδεῖς. *Can. Apoſt. XLIV.* Ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ Διάκονος τόκους ἀπαιτῶν τοὺς δανειζομένους, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρείσθω. *Can. 54.* Irriſorem excommunicat: Εἴ τις χωλὸν ἢ κωφὸν, ἢ τυφλὸν, ἢ τὰς βάσεις πεπληγμένον χλευάζει, ἀφοριζέσθω, ὡσαύτως καὶ ὁ λαϊκός. *Can. 57.* Negligentem deponit, Ἀμελῶν τοῦ κλήρου ἢ τοῦ λαοῦ καὶ μὴ παιδεύων αὐτοὺς τὴν εὐσέβειαν, ἀφοριζέσθω. Ἐπιμένων δὲ τῇ ῥαθυμίᾳ, καθαιρείσθω. In hoſpitalem. *Can. 58.* Εἴ τις τινὸς τῶν κληρικῶν ἐνδεὺς ὄντος μὴ ἐπιχορηγεῖ τὰ δέοντα, ἀφοριζέσθω, ἐπιμένων δὲ καθαιρείσθω. Nec cum admittit *Can. LX.* ad Clerum, qui ante in judicium criminis ergò eſt accuſatus. Εἴ τις κατηγορία γένηται κατὰ πιστοῦ πορνείας, ἢ μοιχείας, ἢ ἄλλης τινὸς ἀπηγορευμένης πράξεως, καὶ ἐλεγχθείη, εἰς κλῆρον μὴ καταγέσθω. Nec obſeſſum, vel cœcum, vel ſurdum

Digitized by Google

dum admittunt. *Can. 76.* Εἴ τις ἀνάπηρ☉, ἢ τὸν ὀφθαλμὸν, ἢ τὸ σκέλ☉ πεπληγμένος, ἄξι☉ ἢ ἐστιν, γινέσθω· ὁ γὰρ λώβη σώματ☉ αὐτὸν μιαίνει, ἀλλὰ ψυχῆς μολυσμός. *Unoculum* itaque hic Canon admittit, & pede læſum. Sed 77. *Canon* ſurdum & cœcum ad Epiſcopatum non admittit, Κωφὸς ἢ ὢν καὶ τυφλὸς μὴ γινέσθω Ἐπίσκοπ☉, οὐχ ὡς βεβλαμμένος· ἀλλ' ἵνα μὴ τὰ ἐκκλησιαστικὰ παρεμποδίζοιτο. Nota Cauſam! Sic *Can. 78.*

§. 89. *De obſeſſo*, ἐάν τις δαίμονα ἔχῃ, κληρικὸς μὴ γινέσθω.

§. 90. Nec νεόφυτον ad Epiſcopatum admittit *Canon 79.* ἄδικον γὰρ ὢν μηδέπω πεῖραν ἐπιδεξάμενον ἑτέρων εἶναι διδάσκαλον. Εἰ μὴ πὺ κατὰ θείαν χάριν τοῦτο γίνηται. Quod benè notandum.

§. 91. Hæreticorum ſocium *Can. LXIII.* non tolerat.. Εἴ τις εἰσέλθῃ εἰς συναγωγὴν Ἰουδαίων ἢ αἱρετικῶν συνεύξασθαι, καθαιρείσθω καὶ ἀφοριζέσθω.

§. 92. Negantem ſuam Fidem vel profeſſionem *Can. LXI.* non tolerat, Εἴ τις κληρικὸν διὰ φόβον ἀνθρώπινον Ἰουδαίου ἢ Ἕλλην☉, ἢ αἱρετικοῦ ἀρνήσηται, εἰ μὲν ὄνομα Χριστοῦ, ἀποβαλλέσθω, εἰ ἢ τὸ ὄνομα τοῦ κληρικοῦ, καθαιρείσθω. Μετανοήσας ἢ, ὡς λαϊκὸς δεχθήτω, i. e. Chriſti abnegator excommunicetur, Profeſſionis verò ſuæ, deponatur.

§. 93. Ita *Can. LXII.* edonem morticini aut polluti deponit, Εἴ τις κληρικὸς φάγῃ κρέα ἐν αἵματι ψυχῆς αὐτοῦ, ἢ θηριάλωτον, ἢ θνησιμαῖον, καθαιρείσθω.

§. 94. Servum non admittit *Canon XXCI.* Οἰκέτας εἰς κλῆρον προχειρίζεσθαι ἄνευ τῆς τῶν δεσποτῶν γνώμης ſine Dominorum conſenſu, οὐκ ἐπιτρέπομεν. Si verò dignus eſt, & à Dominis manumittitur volentibus, admittatur. Εἰ ἢ ποτε καὶ ἄξι☉ φανείη καὶ συγχωρήσουσιν οἱ δεσπόται καὶ τοῦ οἴκου ἑαυτῶν ἐξαποστέλλουσι, γινέσθω.

§. 9[illegible]. Uſurarios *Conc. Nicen. c. XVII.* jubet καθαιρεῖσθαι. *Gregor. P. L. VIII. ep. 40.* de quodam Clerico fœneratore; Si ita

 con-

Digitized by Google

conſtiterit, alium eligite, & ab hujus vos perſona ſine mora ſuſpendite. Nam nos amatoribus uſurarum nullâ ratione manus imponimus. *Concil. Eliberit. c. XX.* Si quis Clericorum detectus fuerit uſuras accipere, placuit degradari & abſtinere.

§. 96. Nam ait *Leo Papa diſt. 47. c. 6.* Mens pecuniæ avidâ nec abſtinere novitâ vetitis, nec gaudere conceſſis, nec pietati adhibere conſenſum. Et *Gregor. l. 7. ep. 100.* Bonorum auctori inhærere non valere ait, niſi cupiditatem abſcindat.

§. 97. *Hieron. in Malach. c. 1.* Indoctum qui ordinat loco indocti, cœcum animal offert, claudum offert; qui lucra terrena quærentem locat, languidum offert; qui vitioſum habet pro religioſo, quiq; tardum & pigrum probat patientem.

§. 98. Lapſi ſemel in ſuum ordinem recipi non debent. *Gregor. l. 4. ep. 17.* Lapſos in ſacrum ordinem nullius vobis ſupplicatio aliquo modo revocare ſuadeat. *Martin. P. ad Amand. Diſt. 50. c. 2.* Qui ſemel poſt ſuam ordinationem in lapſum ceciderit, deinceps jam depoſitus erit, nullumq; gradum Sacerdotii poterit adipiſci. *Gregor. l. 7. ep. 25.* Presbyterum nullâ ratione in ſacro ordine poſt lapſum aut permanere, aut revocari poſſe cognoſcas.

§. 99. Sic & *Conc. Agath. c. 50. Conc. Triburienſ. c. 11.* Si quis Clericus, quamvis nimium coactus, homicidium fecerit, deponatur. *Canon Apoſt. XXIV.* Ἐπίσκοπος &c. ἐπὶ πορνείᾳ, ἢ ἐπὶ ὀρκίᾳ, ἢ κλοπῇ ἁλοὺς καθαιρείσθω καὶ μὴ ἀφοριζέσθω. Scortator, fur, perjurus deponatur, non excommunicetur *Can. 62.* Εἴ τις κληρικὸς ἐν μάχῃ τινὰ ἀποκτείνει καθαιρείσθω. *Can. 27.* vetat, Clericum verberibus uti, τύπτοντα τοὺς πιστοὺς ἁμαρτάνοντας καθαιρεῖσθαι προστάττομεν. Depoſiti itaque ſunt Clerici lapſi quoquo modo, ut apparet. *Canon 29.* depoſitum ad officium ſuum refractariè recurrentem excommunicat, εἴ τις ἐπίσκοπος &c. καθαιρεθεὶς δικαίως τολμήσειεν ἅψασθαι τῆς ποτὲ ἐγχειρισθείσης αὐτῷ λειτουργίας παντάπασιν ἐκκοπτέσθω τῆς ἐκκλησίας.

§. 100. Sed tamen *Gratian. diſt. 50, Part. 2. c. XIII.* contrarium exemplis multis docet. Nam *Calixt. P. ep. 2. d. 50. c. 14.* ait;

Digitized by Google

ait: Nos verò indubitanter tàm Domini Sacerdotes, quàm reliquos poſt dignam ſatisfactionem poſſe redire ad honores credimus. Et utitur exemplo Petri. Sic & *Gregor. l. 7. ep LIII.* Poſt dignam ſatisfactionem credimus poſſe redire ad honores. *Hieron. in Mich. III.* Animadverte hic docere poſſe aliquem poſt peccatum, ſi tamen vitia priſtina pœnitentiâ digna diluerit. Sic *Concil. Agathenſ c. 2. Auguſtin. ad Bonif.* Benè valent Sacerdotes reſtitui ad honorem ſuum poſt peractam pœnitentiam, ut citat *Palea diſt cit. c. 23.*

§. 101. *Gratian. Part. III. d.* conciliat hæc ita, ut dicat: Eſſe quoſdam, quos non odium criminis, ſed timor vilitatis & amiſſio proprii gradûs & ambitio celſioris ad pœnitentiam agat: Et tales ſacros Canones irrecuperabiliter dejicere. Sic *Auguſtin. ep. 50. ad Bon.* Ut conſtitueretur in Eccleſia, ne quiſquam poſt alicujus criminis pœnitentiam Clericatum accipiat, vel ad Clericatum redeat, vel in Clericatu maneat, non deſperatione indulgentiæ, ſed rigore factum eſt diſciplinæ.

§. 102. *Iſidor. ad Maſſan. Ep.* hoc ſic ſolvit: Illos ad priſtinos gradus redire Canones præcipiunt, quos pœnitentiæ præceſſit ſatisfactio. At contrà nec gradum honoris, nec gratiam communionis recipiunt.

§. 103. *Raban. lib. Pœn. c. 1.* aliter ſolvit, ita, ut, quorum crimina manifeſta ſunt, ante vel poſt ordinationem dejiciendi ſint; Quorum autem occulta, & ſatisfactione ſecretâ purgata, remaneant aut recipiantur.

§. 104. *Concil. Ilerd. cap. I.* Homicidas Clericos duobus annis tàm officio, quàm Communione privat, & permittit redire ad ordinem ſuum, ſed ita, ne ulterius ad officia potiora provehantur.

§. 105. Sed tamen id iis tantùm indulgent, qui in obſeſſionis neceſſitate poſiti ſanguinem fuderunt per modum defenſionis.

§. 106. *Id. Conc c. 5.* ſic in genere lapſos recipit, ne poſſint ad altiora officia ulterius promoveri. Quod ſi iteratò peccaverint, non ſolùm dignitate officii careant, ſed & S. Communionem non niſi in exitu percipiant.

§. 107.

Digitized by Google

§. 107. Porrò *Concil. Carthag. IV. c. 68. & V. c. 11.* ad Clerum non admittit, qui pœnitentiæ ſubjacuit. Sic & *Siric. Pap ep. I. c. 15. Concil. Gerund. c. 9.* Qui ægritudinis languore depreſſus per communionem benedictionem pœnitentia accepit, admittit ad Clerum.

§. 108. *Pap. Hormisd. d. 50. c. 88.* Presbyterii gradu excludit, qui in monaſterium ad pœnitentiam agendam detruſus fuerat.

§. 109. Apoſtatæ non admittuntur in *Conc. Arelat. c. 25.* Apoſtatare autem ibidem dicuntur, qui poſt ſanctam religionis profeſſionem ad ſecularem redeunt converſationem. Hos jubemus ad Clericatus officium non admitti.

§. 110. Sic & Curiales & poſt baptiſma militantes, aut in foro decertantes, à ſacro ordine prohibet *Innoc. Pap. I. Ep. 34. c. 2. Et Ep. 6. c. 3. & Ep. 2. c. 11. Concil. Tolet. IV. c. VIII.* Sic enumerat indignos Cleri ordine: 1. Qui in aliquo crimine defecti ſunt. 2. Qui infamiæ notâ aſperſi ſunt. 3. Qui ſcelera aliqua per publicam pœnitentiam ſe admiſiſſe confeſſi ſunt. 4. Qui in hæreſin lapſi ſunt. 5. Vel qui in hæreſi baptizati. 6. aut rebaptizati eſſe noſcuntur. 7. Qui ſemetipſos abſciderunt. 8. Aut naturali defectu membrorum, aut deciſione aliquid minùs habere noſcuntur. 9. Qui ſecundæ uxoris conjunctionem ſortiti. 10. aut numeroſa conjugia frequentàrunt. 11. Qui viduam vel 12. à marito derelictam duxerunt. 13. Aut corruptarum mariti fuerunt. 14. Qui Concubinas aut fornicarias habuerunt. 15. Qui ſervili conditioni obnoxii ſunt. 16. Qui ignoti. 17. Laici. 18. Seculari malitiæ dediti ſunt. 19. Qui curiæ nexibus obligati ſunt. 20. Qui Neophyti. 21. Qui inſcii literarum ſunt. 22. Qui nondum ad XXX. annos pervenerunt. 23. Qui per gradus Eccleſiaſticos non aſcenderunt. 24. Qui ambitu honorem quærunt. 25. Qui honorem muneribus obtinere moliuntur. 26. Qui à deceſſoribus in Sacerdotium eliguntur.

§. 111. Spurios admittit ad Clerum *Hieron. d. 56. c. 8.*

§. 112. Porrò quibus ex ordinibus Archipresbyter, Præpoſitus &c. ſint eligendi, docet *Gratian. d. 60. c. 1. 2. &c.* Ex Diacono Archidiaconus, ex Presbytero fiebat Archipresbyter aut Decanus.

nus. *Concil. Alvern. & Claremont. l. cit.* Ex Diacono & Presbytero Epiſcopus.

§. 113. Emeritis autem in ſuis Eccleſiis extranei non præponantur, ait *Cæl. Pap. Ep. 2. c. 4. d. 61. c. 12. & c. 1.* Tunc alter de altera eligatur Eccleſiâ, ſi de civitatis ipſius Clero, cui Epiſcopus eſt ordinandus, nullus dignus (quod evenire non credimus,) poterit reperiri.

§. 114. Qui in Clerico ſtatu hoc contenti fuerunt, dicebantur κληρικοὶ, ἱερατικοὶ & ἐν τῷ κανόνι. *Sic in Concil. Nicæn. c. IX.* Περὶ τῶν ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζομένων. *Conf. Tit. Epiſcopi.* Interdum tamen ἱερατικοὶ dicti Ordinum ſuperiorum; κληρικοὶ, inferiorum, ut Exorciſtæ &c. Aliàs οἱ τοῦ καταλόγου ἱερατικοῦ ſunt omnes in Clero comprehenſi.

§. 115. *De Accuſationibus Clericorum.* 1. Sententia de ſcripto contra Clericum proferenda. Conc. apud S. Med. ait: Sententia, quæ ſine ſcripto profertur, nec nomen ſententiæ habere meretur. 2. Reſtituendus eſt, qui neque convictus, neque confeſſus ejicitur. Cauſ. 2. quæſt. 1. c. 10. 3. Antequam cauſa probetur, nullus excommunicari debet. Julian. Anteceſſ. Novell. 123. cap. XV. Nemo Epiſcopus, nemo Presbyter excommunicet aliquem, niſi cauſa probetur. Auguſt. Ep. 137. Nullum Clericum, qui nondum convictus ſit, ſuſpendi à communione debere, niſi ad cauſam ſuam examinandam ſe non præſentaverit. 4. Cauſa manifeſta ordinem judiciarium non deſiderat. Cauſ. 2. q. 1. cap. 17. Ambroſ. De manifeſta & nota pluribus cauſa non ſunt quærendi teſtes. 5. Sententia præcipitanter non eſt ferenda. Gregor. Moral. l. 19. c. 23. Concil. Tribur. c. 22. Ad proferendam ſententiam nunquam præcipites ſimus. 6. Accuſatio fieri debet in ſcriptis. Calixt. Pap. cauſ. III. q. 8. c. 1. Eutych. P. c. 9. vocat vinculum inſcriptionis. 7. Ante litem conteſtatam poſſeſſori Epiſcopus vel Primas omnia reſtituat. Cauſ. 2. q. 2. 8. Nullus debet accuſari, dum ſuis rebus eſt ſpoliatus, aut à ſede propria pulſus. Cauſ. 2. q. 5. c. 3. 9. Qui non probanda objiciunt, intelligant, ſe infamiæ jacturam ſuſtinere, ait Cajus P. c. 2. q. 3. c. 1. &

Digitized by Google

Damaſ. Ep. 3. Calumniator, ſi in accuſatione defecerit, talionem recipiat. Et: Si quis Epiſcopum aut Presbyterum, aut Diaconum falſis criminibus appetierit, & probare non potuerit, nec in fine dandam ei communionem cenſemus, ait Concil. Eliberit. cap. LXXV.

§. 116. 10. *Juramentum* à Sacerdotibus vel Dei miniſtris, niſi pro recta fide, exigi non debet. C. 2. q. 5. c. 1. II. Si quis Presbyter contra Laicum, vel Laicus contra Presbyterum querimoniam habeat, Epiſcopo præcipiente terminetur, & Laicus per juramentum, ſi neceſſe ſit, ſe expurget; Presbyter verò vice juramenti per ſanctam conſecrationem interrogetur. Quia Sacerdotes ex levi cauſa jurare non debent. *Concil. Triburienſ. c. XXI.*

§. 117. 11. Sacerdos à populo accuſatus, juramento innocentiam ſuam aſſerat. *Gregor. Ep. 1. de hoc:* Jusjurandum in medio erit.

§. 118. 12. *Concil. Ilerdenſ. c. 78.* Presbyter, ſi à plebe ſibi commiſsâ infamatus fuerit, & Epiſcopus legitimis teſtibus approbare non potuerit, ſuſpendatur uſque ad dignam ſatisfactionem.

§. 119. Digna autem ſatisfactio eſt ex *Concil. Agath. & Ilerdenſ. c. 18.* cùm Sacerdos cum ſeptem ſui ordinis sociis adjunctis ſibi à crimine ſemet expurgat, jurans in ſacroſancto Evangelio coràm poſito, quod crimen ſibi illatum non perpetravit, ait *Concil. Ilerd. c. 18. & cit. Extrav. de Purg. Can. C. Si quis Presbyt.*

§. 120. 12. *In Concil. Rhemenſ. Troslejano c. 9. de eod.* Cum denominatis vicinis Presbyteris Sacramento famam ſuam purget.

§. 121. Non probatur tamen mihi mos iſte, quem video in judiciis obſervatum in *Concil. Wormat. Can. 15.* de S. Cœnæ ſumtione in pœnam, ut quæ abuſum merum cauſatur. *Sic ibi:* Si in Monaſterio furta contingunt, omnes communicent in hæc verba: Corpus Domini ſit mihi ad probationem hodiè.

§. 122. Unde apparet, S. Euchariſtiâ uſos fuiſſe ad manifeſtationem furis. Quod impium, & præter inſtitutionem fit.

§. 123. 13. *Idem Conc. Worm. c. 10.* pro Clerico accuſato Miſſam celebrari jubet.

§. 124. 14. Teſtes ex h. l. duo aut tres requiſiti. *Concil. Braca-*

Digitized by Google

Bracarenſ. 2. c. 8. placuit, ut ſi quis Clericum in accuſatione impetit, ſecundum præcepta Apoſtoli Pauli duo vel tria teſtimonia requirantur ab illo. Sic *in Concil. Rom. Silv. Pap. Epilog. c. 3. dixit*: Præſul non damnabitur, niſi cum LXXII. teſtibus. Presbyter Cardinalis, niſi cum XLIV. Diaconus Cardinalis, niſi cum XXVII. Subdiaconus, Acoluthus, Exorciſta, Lector, Oſtiarius, non niſi VII. teſtibus condemnabitur. Teſtes autem ſint & accuſatores ſine aliqua infamia. Sic etiam *Leo c. 2. q. 5. c. 3. & Concil. Maguntin. II. c. 12.* ubi additur: Epiſcopum condemnari debere præſente numero XII. Epiſcoporum, *cit. Gratian. c. 2. q. 5. c. III.*

§. 125. 15. *Can. Apoſt. 72.* in accuſatione Epiſcopi requirit 1. *κατηγορεῖσθαι παρὰ ἀξιοπίστων ἀνθρώπων.* 2. *καλεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων.* Et ter vocatum Synodi judicio ſubjicit, *ἡ σύνοδος ἀποφαινέσθω κατ' αὐτοῦ τὰ δοκοῦντα.* *Can. autem Apoſt. 74.* Hæreticum in accuſationem Epiſcopi non admittit, *εἰς μαρτυρίαν τὴν κατ' ἐπισκόπου αἱρετικὸν μὴ προσδέχεσθαι.* Nec unum fidelem ſolùm, ſed duos vel tres. Ex h. l. *ἀλλὰ μηδὲ πιστῶν ἕνα μόνον, ἐπὶ στόματος γὰρ δύο ἢ τριῶν.* &c.

§. 126. 16. Excommunicetur, qui judicibus obtemperare recuſat. *Concil. Milevitan. cap. XXIV. addit*: Cum hoc primæ ſedis Epiſcopo fuerit probatum.

§. 127. 17. *Id. c. 24.* ordinat: A judicibus, quos communis conſenſus elegerit, non liceat provocare.

§. 128. 18. *Id. c. 22.* ſtatuit, ſi de judiciis Epiſcoporum ſuorum Presbyteri vel cæteri Clerici queſti fuerint, vicini Epiſcopi eos audiant, & inter eos, quicquid eſt, finiant, adhibitis ab eis ex conſenſu Epiſcoporum ſuorum. Quod ſi etiam ab eis provocandum putaverint, non provocent, niſi ad Africana Concilia aut Primates Provinciarum ſuarum.

§. 129. 18. *Concil. Sardic. c. 7.* tamen permittit provocationem ad P. Rom. *εἰ βουληθείη διακοῦσαι*, ſi voluerit audire ſcil.

§. 130. *Concil. African. c. 63.* ſtatuit; Deinceps nulli liceat provocare ab his, ad quos provocatum fuerit.

§. 131. 19. Laici in Epiſcoporum accuſationem non ſunt

 reci-

recipiendi. *Concil. Rom. Epiſt. Silveſt.* Nullus Laicus audeat Clerico crimen inferre. *Marcell. Ep.* 4. Laico non licet quemlibet Clericum accuſare.

§. 132. 20. Nec Clerici in accuſatione Laicorum ſunt ſuſcipiendi. Quia ſervum Domini non oportet litigare, *ait Fabian. Epiſt. 2.*

§. 133. 21. De rebus tranſitoriis Epiſcopus non litiget, ait *Concil. Carth. IV. Clem. Conſtit. l. 1. c. 45.* de Chriſtiano litigante, σπουδαζέτω διαλύεσθαι κἂν δέῃ βλαφθῆναί τι. Unde videmus, quid vett. Chriſtianorum fuit animi de judiciis: Nimirum, non temerè eſſe litigandum.

§. 134. Ex h. l. puto & illud *Calixt. Ep. 2.* fluxiſſe: Non permittuntur majores natu accuſare, niſi qui ſunt rectæ converſationis ac fidei.

§. 135. 22. *Concil. Tolet. IV. c. 63.* Qui veritatis fidem à ſe abjecerunt, quiq; in fide falſi docentur, eorum teſtimonium infirmari oportet. Sic & *Cajus P. c. 2. q. 7. c. 25.* Pagani vel Hæretici, ſ. Judæi non poſſunt Chriſtianos accuſare.

§. 136. Hæreticus tamen hæreticum accuſare & contra eum teſtari poteſt. *Conſtit. Novell. XLIX.* citatur *c. 2. q. 7. c. 26.* Sin autem Orthodoxus contra hæreticum litiget, pro Orthodoxo quidem etiam hæretici teſtimonium valeat; Contra Orthodoxum autem potius Orthodoxi teſtimonium valeat. Ibid. c. 49.

§. 137. 23. *Concil. Chalced. c. 21.* ἁπλῶς καὶ ἀδοκιμάςως ad accuſationem Epiſcoporum neminem admittit, niſi prius eorum ὑπόληψις diſcutiatur. Verba ſunt: Κληρικοὺς ἢ λαϊκοὺς κατηγοροῦντας τῶν Ἐπισκόπων ἢ Κληρικῶν ἁπλῶς καὶ ἀδοκιμάςως μὴ προσδέχεσθαι εἰς κατηγορίαν, εἰ μὴ πρότερον ἐξετασθείη αὐτῶν ἡ ὑπόληψις.

§. 138. 24. Nec Monachis id licuit. *C. 2. q. 7. c. 53. & 54. Pelag. II. addit:* Quia mortua in talibus eorum vox eſt.

§. 139. Infames & exules fiant, qui Epiſcopos perſeqvuntur, *C. III. q. V. c. 9.*

§. 140. Detractores & auctores inimicorum ab Epiſcopali accu-

Digitized by Google

accuſatione ſubmovemus, vel teſtimonio. *Zepherin. P. Ep. I.*

§. 141. Nec ſervus, nec libertus, *C. III. q. V. c. 8.*

§. 142. Accuſatus in ſua provincia audiri debet. *Fabian. Ep. 3. c. 2. addit:* Quia non oportet accuſatum alibi quàm in foro ſuo audiri.

§. 143. *Concil. African. can. 69. vel 95.* ad accuſationem non rectè admittitur, qui in Excommunicatione conſtitutus accuſare voluerit.

§. 144. *Concil. Manticenſ. c. VI.* ſtatuit: Nullum teſtimonium dicat, niſi jejunus.

§. 145. *Can. 52. Concilii Eliberit.* Si qui inventi fuerint famoſos libellos in Eccleſiam ponere, anathematizentur.

§. 146. Sacerdotes non niſi à coæqualibus accuſari debent. *C. VI. q. 1. c. 5.*

§. 147. Criminoſus Sacerdotes accuſare non poteſt. *Hadrian. Capit. 68. c. 6. q. 1. c. 6.*

§. 148. *Conc. Vaſenſ. l. c. 8.* Epiſcopus non proferet, quod probare non poteſt.

§. 149. *Conc. African. c. 99. & 100.* de Epiſcopo, qui ſibi ſoli dicit aliquem crimen confeſſum fuiſſe, ſtatuit: Illi ſoli non credatur, & ſi ſcrupulo conſcientiæ neganti non communicaverit, nec iidem ab aliis communicetur Epiſcopis, ut magis caveat Epiſcopus, ne dicat in quenquam, quod aliis documentis probare non poteſt.

§. 150. Si comprovinciales Epiſcopi diſcordent, ſic ſtatuit *Synod. Antioch. c. 14.* ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τὸν τῆς μητροπόλεως ἐπίσκοπον ἀπὸ τῆς πλησιοχώρου ἐπαρχίας μετακαλεῖσθαι ἑτέρους τινὰς τοὺς ἐπικρινοῦντας καὶ τὴν ἀμφισβήτησιν διαλύοντας τοῦ βεβαιῶσαι σὺν τοῖς τῆς ἐπαρχίας τὸ παριστάμενον. *Sic Capit. Mart. Bracar. XIII.* de eod. De provincia vicina alter Metropolitanus convocetur, ut per eum confirmetur, quod ſecundum rectum placuerit Canonem.

§. 151. In Eccleſia antiqua Ordo talis fuit, Τάξις dicitur *Epiphanio.* Epiſcopus, Presbyter, Diaconus, Subdiaconus μετὰ

 ταύτην,

ταύτην, inquit id. τὴν ἱερωσύνην λοιπὸν Αναγνωςῶν τάγμα, quos omnes eligi ait, ἐκ παρθένων καὶ μοναζόντων, ἐγκρατευσαμένων, χηρευσάντων, & τ̃ ἐπὶ ἐν σεμνῷ γάμῳ, quæ obiter nota. Imò & neceſſitate urgente, καὶ δευτερογάμους admitti ait, quos nominat, τοὺς ἀπὸ πρώτης γυναικὸς θανούσης δευτέρᾳ συναφθέντας. Lector autem ait, non eſt ἱερεὺς, ſed ὡς γραμματεὺς τ̃ λόγου. Poſt Lectores ponit Diaconiſſas.

§. 152. Διακόνισσαι erant olim in Eccleſia, quarum uſum & inſtitutum *Epiphan. hær. LXXIX. n. III. IV.* declarat: οὐκ εἰς τὸ ἱερατεύειν, ἀλλ' ἕνεκεν σεμνότητος τ̃ γυναικείου γένους, ἢ δι' ὥραν λουτροῦ, ἢ ἐπισκέψεως πάθους ἢ πόνου, ἢ ὅτε γυμνωθείη σῶμα, ἵνα μὴ ὑπὸ ἀνδρῶν ἱερουργούντων θεαθείη. Deinde *num. IV.* ait, electas ad eam rem eſſe τὰς ἐπὶ γραύπερας ἢ πρεσβύτιδας, οὐδαμοῦ δὲ πρεσβυτερίσσας ἢ ἱερίσσας. *Et Exp. Fid. n. 21.* Διακόνισσαι καθίστανται μονογάμοι Univiræ, χηρεύουσαι ἀπὸ μονογαμίας, aut viduæ poſt primum Conjugium.

§. 153. *zonar. & Balſamo ad Canon. Nicæn. XIX.* Virgines delectas eſſe ſtatuunt. Παρθένοι *Zonar. ait*, τὸ παλαιὸν προσήγοντο τῷ θεῷ ἁγνεύειν ὁμολογοῦσαι: ἃς οἱ ἐπίσκοποι καθιέρουν, juxta *Canon. VI. Carthaginenſ. & XLVI.* Ἐξ ὧν δὴ παρθένων καὶ Διακόνισσαι ἐχειροτονοῦντο ὅτε ἐτῶν ἐγένοντο μ. 40. αἳ δὲ τοιαῦται καὶ τὸ σχῆμα ἐνεδύοντο παρὰ τ̃ ἐπισκόπων, anno ætat. XXV. Tertullian. lib. de ver. Virg. c. IX. Viduas fuiſſe ait, & queritur ab Epiſcopo quodam Virginem in viduatu ab annis nondum viginti collocatam. *Carthag. Concil. can. XII.* officium earum ita deſcribit: Viduæ vel ſancti moniales, quæ ad miniſterium baptizandarum mulierum eligantur, tam inſtructæ ſint ad officium, ut poſſint apto & ſano ſermone docere imperitas, tempore quo baptizandæ ſunt. *Chalcedononſ. Can. XV.* Διακόνισσαν μὴ χειροτονεῖσθαι γυναῖκα πρὸ ἐτῶν τεσσαράκοντα, καὶ ταύτην μετ' ἀκριβοῦς δοκιμασίας. Ita & *Agathenſ. Can. XIX. Ignat. Ep. IX.* τὰς φρουροὺς τ̃ ἁγίων πυλώνων, τὰς ἐν χερσὶ τῶν Διακόνους.

§. 154.

§. 154. *Epaunenſ. Concil.* ſuſtulit illas. Diaconas ab omni regione noſtra penitùs abrogamus. Et *Laodicen.* ex ea parte ſolùm, ne aliis mulieribus præeſſent, nec earum docendarum munus uſurparent. *Zonar. & Balſamo:* Μὴ δεῖν τὰς λεγομένας Πρεσβύτιδας ἤτοι προκαθημένας ἐν Ἐκκλησίᾳ καθίστασθαι. *Clem. Diat. l. 2. c. 26.* πνευματομάχως ait, Epiſcopum Dei Patris inſtar eſſe, Chriſti verò Diaconum, Diaconiſſam inſtar Sp. Sancti, ita ut Sp. S. nihil à ſeipſo dicit facitve, ἀλλὰ περιμένει τὸ Χριστοῦ θέλημα, ſic Diaconiſſæ nihil ſine Diacono debent ſuſcipere. Quæ ſunt impia.

§. 155. *Clem. l. III. Conſtit. C. XV.* εἰς πολλὰς χρείας γυναικὸς χρῄζομεν Διακόνου. Primò ἐν τῷ φωτίζεσθαι γυναῖκας. Secundò ὁ Διάκονος μὲν χρίσει τὸ μέτωπον αὐτῶν τῷ ἁγίῳ ἐλαίῳ καὶ μεθ' αὐτὸν ἡ Διάκονος ἀλείψει αὐτάς. Unget totum corpus fœminarum Diaconiſſa.

§. 156. *Tit. 2. 3.* Hic locus monet, ut dicam, in Eccleſia antiquiori fuiſſe Matronas, σωφρονιστρίας aliarum, & quæ cæteras ad honeſtatem adhortarentur, quæ appellatæ fuerunt Πρεσβύτιδες & προκαθημέναι, quia in Eccleſiis ſupra cæteras ſedebant.

§. 157. Eas abolevit *Canon XI, Synod. Laodicen. Fulgent. Ferrandus Breviar. Canon.* vult à Paulo ſic nominari τὰς χαυτέρας τῶν Διακονισσῶν. In *Nicæno* videntur vocari αἱ ἐν τῷ σχήματι ἐξετασθεῖσαι.

§. 158. *Diſt. XXXII. cap. 19. Gratian. Laod. Conc. c. XI.* ſic citat: Mulieres, quæ apud Gr. Presbyteræ appellantur, apud nos Viduæ ſeniores, Univiræ & Matricuriæ appellantur, in Eccleſia tanquam ordinatas conſtitui non debere. Græcè ſic ſonat: Περὶ τοῦ μὴ δεῖν τὰς λεγομένας Πρεσβύτιδας, ἤτοι προκαθημένας ἐν ἐκκλησίᾳ καθίστασθαι.

§. 159. *Diſt. 78. c. 2.* ſtatuitur: Nemo inter Diaconiſſas conſecretur, quæ minor ſit XL. annis, vel quæ ad ſecundum matrimonium pervenerit.

§. 160. *Cauſ. 27. q. I. c. 23.* Diaconiſſa, quæ poſt ordinationem.

nem nubit, anathema ſit cum eo, qui in nuptiis illius convenerit.

§. 161. Poſt illas ἐπορκισαὶ καὶ ἑρμηνευταὶ γλώσσης εἰς γλῶσσαν. Tum Κοπιαταὶ, qui ſunt περιστέλλοντες τὰ σώματα τῶν κοιμωμένων. Tum Θυρωροὶ, quos omnes &c. appellant εὐταξίαν.

§. 162. Apud *Ignat. Ep. IX.* præter majores illos commemorantur, Ἀναγνῶσται, ψάλται, Πυλωροὶ, οἱ Κοπιῶντες, Ἐπορκισαί. Qui an fuerint ætate Apoſtolicâ vivente *Ignatio* vix ſit credibile.

§. 163. Diaconi munus *Chryſoſt. Heb. IX. Homil. 17.* ſic depingit: Ὁ Διάκονος ὑψηλῶς ἑστὼς μεγάλῃ τῇ φωνῇ φρικτῇ τῇ βοῇ καθάπερ τις κῆρυξ τὴν χεῖρα αἴρων εἰς τὸ ὕψος τοὺς μὲν καλεῖ, τοὺς δὲ ἀπείργει, τοὺς μὲν ἐκβάλλει, τοὺς δὲ εἰσάγει. *Matth. Blaſtares ſic:* Ὠράριον ἐξαρτῶντες διάκονοι τοῖς ἱερουργοῦσι περιϊστάμενοι καὶ τὰς τῆς ἱερᾶς τελευτῆς ἐπιτηροῦντες εὐχὰς, καὶ τῷ ὠραρίῳ τῷ ἐν ἄμβωνι σημαίνουσι διακόνοις τὸν καιρὸν τῆς ὀφειλούσης γίνεσθαι ἐκφωνήσεως τῶν τε κατηχουμένων καὶ τῶν πιστῶν.

§. 164. Προστάται. Ἔκδικοι. Defenſores dabantur ab Impp. Eccleſiis id poſcentibus, *Novell. Conſt. LVI. & Concil. Chalced. Can. CCI. & Carthag. Canon. LXXVI.* Hi poſterioribus ſeculis dicti Advocati Eccleſiarum.

§. 165. His ſimiles φροντισαὶ, qui à Metropolitis dabantur Eccleſiis, ad tractandas cum Epiſcopis pecuniæ Eccleſiaſticæ rationes.

§. 166. *Rom. 16. 2.* De Προστάταις. Apud PP. occurrit nomen Προστάτης, ut *Epiphan. hær. LXXII.* quæ dignitatis aut officii eſſe in Eccleſia olim videtur. *Petav.* Defenſorem vertit, *Cornar.* Præſidem. Ille ait, Laicorum fuiſſe munus, & propugnaſſe jura Eccleſiæ in foro communi. *Concil. Milev. Can. 16.* Defenſores ſcholaſticos nominant, qui in actu ſint, vel in officio defenſionum cauſarum Eccleſiaſticarum. Meminit & *Carthag. V. Can. IX. & African. Tom. I. Concil. Can. 42. Zoſim. Ep. I.* Defenſores Eccleſiæ, qui ex Laicis fiunt, Græc. ἔκδικος: *Chalced. Can. II.* Οἰκονόμος, ἔκδικος, παραμονάριος. *Balſamo ad Can. Afric. Synodor. Can. 78.* dubitat, utrum Defenſores & ἔκδικοι ante Concilii hoc

hoc tempus fuerint, σὺ δὲ γίνωσκε ὅτι ἡ δόσις τῶν ἐκδίκων ἢ καὶ Δεφενσόρων λεγομένων εἴτε ἀπὸ τοῦ παρόντος κανόνος ἔλαβε τὴν ἀρχὴν, εἴτε καὶ πρὸ τούτου ἐπεγινώσκετο διʼ ἐπιλογῶν τῶν κατοικούντων ἑκάστης πόλεως ἐγίνετο.

§. 167. *Hieron. in Cap. XIX. Eſa.* quinque tantùm numerat Eccleſiæ ordines h. m. Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, Catechumenos, Fideles.

§. 168. *Anacletus Ep. tertiâ:* Amplius, ait, quàm iſti duo ordines Sacerdotum, Epiſcopi & Presbyteri, nec nobis à Deo collati ſunt, nec Apoſtoli docuerunt.

§. 169. *Clem. Ep. 2. de Concil. Diſt. III.* tres facit, his verbis: Tribus gradibus commiſſa ſunt Sacramenta divinorum Secretorum, id eſt, Presbytero, Diacono & Miniſtro.

§. 170. *Dionyſ. Hierarch. C. V.* itidem tres, ſed paulò aliter facit: Ἐπισκόπους, Πρεσβυτέρους, Διακόνους.

§. 171. *Clem. Ep. I. addit* & Catechiſtas, Doctores ſc. elementorum Chriſtianiſmi.

§. 172. *Ignat. Ep. ad Antiochen.* iis, quos ſuprà adducimus, adjicit ὁμολογητάς.

§. 173. Libellus, qui circumfertur ſub *Hieronymi* nomine, *de ſeptem Ordinibus Eccleſiæ*, addit & Foſſarios, quos *Epiphan.* κοπιάτας nominavit, verba ſunt: *Primus in Clericis Foſſariorum Ordo eſt, qui in ſimilitudine Tobiæ ſancti ſepelire mortuos admonent.*

§. 174. Ad tres majores ordines illos *Iſidor. Etym. l. c. 12.* & apud *ſect. IV. Sent. Diſt. 24. q. I.* Gulielmus Altiſiodorenſis & Gottofredus Pictavienſis adjiciunt adhuc alium quendam Epiſcoporum ordinem ſeorſim & ſeparatim à cæteris.

§. 175. Et ex inferioribus *Hieronymus* omittit contrà Exorciſtas & Acoluthos; *Ambroſ.* Acoluthos & Oſtiarios; *Canones Apoſtolici*, Exorciſtas, Acoluthos & Oſtiarios pariter prætermittunt.

§. 176. Origo horum inferiorum ordinum narratur apud *P. Lombard. Sent. I. IV. Diſt. 24. b. m.* Ego ſum oſtium, ait *Chriſtus*; Ergò in Eccleſia Oſtiariorum ordinem eſſe oportet; Ego

D 4 ſum

ſum lux mundi; Hinc Acoluthorum ordinem inſtituerunt, qui cereos portarent, &c.

§. 177. Officium Inferiorum illorum deſcribit *Aureum Specul. Papæ h. m.* Ad minores ordines hæc ſpectant, portare cereos, & urceolum, & canes expellere de Eccleſia.

§. 178. Porrò Κληρικοὶ olim ab ἱερατικοῖς ſic diſtinguebantur, ut ἱερατικοὶ eſſent ſuperiores, Κληρικοὶ autem Presbyteris inferiores, quales erant *Foſſarii*, *Acoluthi*, *Oſtiarii*, *&c.* Totum ordinem ἱερατικῶν *Iſidor. VII. Origin. c.* 12. ſic ponit: Oſtiarius, Pſalmiſta, Lector, Exorciſta, Acoluthus, Subdiaconus, Diaconus, Presbyter, Epiſcopus.

§. 179. *In Pontificiali Damaſi anno CCC.* dicitur *Cajus Ep. Rom. ſanxiſſe*: Si quis Epiſcopus eſſe meretur, ut eſſet Oſtiarius, Lector, Exorciſta, Sequens, (ἀκόλουθος Gr.) Subdiaconus, Diaconus, Presbyter, & exinde Epiſcopus ordinarius. Ubi VII. ſunt ordines Eccleſiæ, quorum ſummus eſt Presbyter.

§. 180. Epiſcopi dicti nonnunquam & *Sacerdotes* nudè. *Concil. Taurinenſ. Can. V.* IX. literas venerabilis memoriæ Ambroſii Epiſcopi vel Romanæ Eccleſiæ Sacerdotis. Ubi Sacerdos Rom. Eccleſiæ dicitur Syricius Papa. Sic *Sulpic. Sev. Dial. 2.* Epiſcopi depoſitâ auctoritate Sacerdotali, pro Epiſcopali. Et *C. 26. vit. Mart.* Qui cum eſſet ſummus *ſacerdos*.

§. 181. Hi & *Papæ* dicti. Ut *Gervaſius Dorobernienſ.* Anſelmum Archiepiſcopum Cantuarienſem *Urban. II.* vocat, Papam alterius orbis. Idq; è Judaiſmo.

§. 182. Sic enim & Levitæ pro Clericis *in Concil. Tomis*, & Levitarum venerabilis ordo pro *ſacerdotum*.

§. 183. Cuſtodes Sacrorum etiam in ordine Eccleſiaſtico ponuntur ab *Iſidoro* inter Diaconos & Subdiaconos, quos & *Cuſtodes Sacrarii* vocat.

§. 184. In quibusdam etiam Eccleſiis *Pſaltæ* in Canone numerati, qui ψάλται κανονικοὶ dicti *in Laodic. Concil.*

§. 185. *Concil. Sardic.* præter Epiſcopum tres tantùm ordines ponit: Lectorum, Diacon. & Presbyterorum. Nam *Can.*

XIII.

Digitized by Google

XIII. ſancit, ut non priùs ordinetur Epiſcopus, niſi & Lectoris munere & officio Diaconi aut Presbyteri fuerit perſunctus, ut per ſingulos gradus, ſi dignus fuerit, aſcendat ad culmen Epiſcopatus.

§. 186. Hodiè apud Græcos munus *Acoluthi* ſuſtinet Lector, & *oſtiarii*, Subdiaconus.

§. 187. Contrà olim in Ordine Eccleſiaſtico fuêre, qui nunc non ſunt, & id inſtituto Apoſtolorum: Nam Diaconiſſæ *Rom. 16. 1. & I. Tim. IV.* fuêre in Clero tunc temporis.

§. 188. *Diſt. 77. c. Subdiac.* ſtatuit: Subdiaconus non debet eſſe minor XX. annis. *Diſt. 25. c. 1. §.* ad Subd. officium ejus eſt: Calicem & patenam ad altare defert, Diaconis tradit, urceolum quoque & aquam, mantile & manutergium tenet, Epiſcopo & Presbytero ac Levitis pro lavandis ante altare manibus aquam præbet. *Diſt. XXXIII. c. 1.* Deſervientes ſacro Miniſterio dicuntur Subdiaconi, qui calicem Diacono offerunt, & Acoluthi, qui cum cereis Diaconis præcedunt; unde & Ceroferarii dicuntur: Qui etiam vinum & aquam præparando calice ſubminiſtrant. *ſic ibidem.*

§. 189. ÆTAS horum. *Diſt. LXXVIII. c. I.* Ante annos XXX. Presbyter non ordinetur, etiamſi valdè ſit dignus; & c. 2. Nemo Presbyter conſecretur, qui minor XXX. annis ſit: Nemo Diaconus fiat, qui minor XXV. annis ſit: Nemo Lectoribus connumeretur, qui minor XVIII. annis fuerit: Nemo inter Diaconiſſas conſecretur, quæ minor ſit XL. annis, vel ad ſecundum matrimonium pervenerit. *C. IV. ex Concil. Neo-Cæſ. c. 21. ibid.* docetur, ideò id fieri, quia Dominus noſter anno XXXmo eſt baptiſatus & tunc prædicavit.

§. 190. Sed tamen *C. V.* annus 25. admittitur: Si XXX. annorum non reperiuntur, & neceſſitas expoſcit, à XXV. annis & ſuprà Levitæ & Sacerdotes ordinentur. *Novell. Juſtin. 123. c. 19.* annum XXX. etiam præſcribit, fluxitq; idem ex Judaiſino, teſte *Hieron. Ep. 62.* ubi ait: Si in hoc teſtimonio ſolo Hebraicam ſequimur veritatem, noverit XXX. annorum fieri Sacerdotem. Et *Proœm. Ezech.* Non permittitur apud Judæos Sacerdotem fieri, nec principia Geneſis legere, niſi XXXmum annum impleverit.

Digitized by Google

§. 191. *Clementin. I. Tit. 6. c. 3.* Decernimus, ut (alio non obſtante impedimento Canonico,) poſſit quis liberè in XVIII. ad Subdiaconatus, in XX. ad Diaconatus, & in XXV. ætatis anno ad Presbyteratus ordines promoveri.

§. 192. *Modus ordinandi.* Ante manuum impoſitionem præceſſit Examen. *Diſt. 78. c. 3.* Quid eſt, manus citò imponere, niſi ante examinis tempus, ante meritum obedientiæ, ante experientiam diſciplinæ ſacerdotalem honorem tribuere non probatis?

§. 193. In quibus autem locis debeant ordinari, *D. 78. c. 1. 2. 3. &c.* ſic decernitur.

§. 194. *Diſt. 81. c. 4. è Conc. Nic. c. 9.* Non recipit ordo Eccleſiaſticus eum, qui ſine Examine, vel poſteà Conſervus ordinatur, & *cap. V. ibid.* Lapſi per ignorantiam a. contemtu ordinantium, ordinati deponantur.

§. 195. *C. VI.* de eo qui improbè vixit: Alienus fiat à miniſterio, qui illud vivendo illicitè polluit. Et *c. VII.* Sic depoſitus ab ordine Epiſcopi providentia benè proviſo loco conſtituatur, ubi peccata lugeat & ulterius non committat.

§. 196. Tempus. *Diſt. 75. C. 1.* Anaclet. Papa: Ordinationes Epiſcoporum ab omnibus ejus provinciæ Epiſcopis ſunt celebrandæ. Qui ſimul convenientes ſcrutinium diligenter agant, jejuniumq; cum omnibus celebrent precibus, & manus in ſanctis Evangeliis, quæ prædicaturi ſunt, imponentes, Dominicâ die horâ tertiâ orantes, ſacrâq; unctione capita eorum ungentes. Et ex *Conc. Chalced. c. XXV. d. c. 2.* §. Ultra tres menſes, niſi neceſſitate cogente, Epiſcoporum ordinatio poſt electionem differri non debet.

§. 197. *Ibid.* Cæterorum, ut Presbyt. Levitarumq; ordinationes multis coràm adſtantibus veſperâ Sabbathi, vel manè Diei Dominicæ continuato jejunio fieri debent, ordinante ita *Leone Epiſcopo Ep. 29. c. 1.*

§. 198. *Gelaſ. Papa Ep. 1. c. 13.* fieri debere ait: Quarti menſis jejunio, ſeptimi & decimi, d. & Quadrageſimalis initii & medianæ hebdomadæ, & ſabbathi jejunio circa veſperam.

§. 199.

Digitized by Google

§. 199. Cur autem Dominico die ordinationes celebrentur, docet *Leo Episcop. loc. cit. d. c. 5. §. Quod die.* Quia Paulus & Barnabas *Act. XIII.* cum jejunio & precibus electi. Quia eo die Chriſtus reſurrexit, &c.

§. 200. Sciendum autem, quæ circa hoſce gradus fuerint obſervata olim. Sic itaque *Diſt. 77. c. 1. §. Non niſi.* Cajus Papa ſtatuit: Si quis Epiſcopus eſſe meretur, ſit primùm Oſtiarius, deinde Lector, poſteà Exorciſta, inde Acoluthus, demùm verò SubDiaconus, deinde Diaconus, & poſteà Presbyter, & exinde, ſi meretur, ordinetur Epiſcopus. *Concil. ſardic. Can. XIII.* ſupra citatum poſt Lectoris & Diaconi & Presbyteri munus expletum ad Epiſcopatum perveniri poſſe oſtendit.

§. 201. De tempore hujus evectionis ſic *Zoſim. Pap. Ep. I. c. III.* Si ab infantia Eccleſiaſticis miniſteriis nomen dederit, inter Lectores & Exorciſtas Quinquennio teneatur, Acoluthus vel SubDiaconus 14. annis fiat, in Diaconatu quinque annis hærere debebit, & ſic denique ad Presbyterium & Epiſcopatum aſcendet.

§. 202. *Siric. Papa Ep. I. c. IX.* Poſt Lectoris, Acoluthi, Subdiaconi, Diaconi & Presbyteri gradum ſuperatum ait: Exinde poſt Decennium Epiſcopalem cathedram poterit adipiſci.

§. 203. De Senioribus verò, qui ex Laicis ad Clerum ſe applicuerant, ſic ibid. Non aliter deſiderii ſui fructum obtinebit, niſi eo, quo baptizatur, tempore, ſtatim Lectorum aut Exorciſtarum numero ſocietur. Qui expleto biennio per quinquennium aliud Acoluthus & Subdiaconus fiat, & ſic deinde Diaconus. Exinde acceſſu temporum Presbyterio vel Epiſcopatui ſocietur.

§. 204. Epiſcopus debebat à pluribus Epiſcopis ordinari. *Diſt. 81. c. VI.* Epiſcoporum ordinatio ſine aggregatis tribus vel quatuor Epiſcopis fieri non debet. *d. c. 3.* Epiſcopus non ab Uno, ſed à pluribus debet Epiſcopis ordinari.

§. 205. Archiepiſcopi, Patriarchæ, Metropolitani, Archidiaconi. De his *Diſt. XXI. c. 1. Ex Iſidoro h. m.* loquitur: Ordo Epiſcoporum quadripartitus eſt, Patriarcharum, Metropolitanorum, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum. Patriarcha, ſummus Patrum interpres, quia primum locum tenet; Archiepiſcopus,

 quod

quòd ſit ſummus Epiſcoporum, & præſidet Metropolitanis & reliquis. Metropolitani autem à menſura civitatum vocantur. Singulis enim Provinciis præeminent, quorum auctoritati cæteri Sacerdotes ſubjecti ſunt, ſine quibus nihil reliquos agere licet Epiſcópos. Epiſcopi autem Lat. Speculatores. Nam Speculator eſt Præpoſitus in Eccleſia dictus, eò quod perſpiciat mores & vitam auditorum, *D. 25. c. 1.* Archidiaconus imperat Subdiaconis & Levitis. Ad quem iſta miniſteria pertinent, ordinatio veſtiendi altaris à Levitis, curà incenſi, & ſacrificii neceſſaria ſollicitudo; quis Levitarum Epiſtolam & Evangelium legat, quis preces dicat, ſ. Reſponſoria dieb. Dominicis decantet. Sollicitudo quoque Parochiarum, & ordinatio, & jurgia ad ejus pertinent curam, pro reparandis diœceſanis baſilicis ipſe ſuggerit Sacerdoti. Ipſe inquirit parochias juſſione Epiſcopi. Collectam pecuniam de Communione ipſe accipit, & Epiſcopo defert, & Clericis partes ſuas diſtribuit. Ipſe nunciat Epiſcopo exceſſus Diaconorum, & jejuniorum dies & ſolennitatem, & ab ipſo publicè in Eccleſia prædicatur. Quando verò Archidiaconus abſens eſt, vicem ejus Diaconus ſequens implet. Ille vicem gerit Epiſcopi, & in omnibus major eſt poſt Epiſcopum. C. 1. & c. adhæc. 7. §. Archidiacon. Ipſe ponit Abbates & Abbatiſſas in ſede, d. c. 9. Acoluthos ordinari debet, d. c. 2. §. fin. Quæ corrigenda in diœceſi videt, emendare poteſt ac debet. d. §. fin.

§. 206. Examen Clericorum ordinandorum ad Archidiaconum pertinet. *C. ut noſtr. 9. verſ.* Jus excommunicandi ſine licentia Epiſcopi non habet. *Cap. Archidiac.* 5. de off. Archidiaconi. In Monaſteriis jurisdictionem non habet, niſi quantum tribuit ei conſuetudo. *C. ult. de off. Archidiac.* Oculus Epiſcopi vocatur, *d. c. 7.* §. *item.* Repræſentat ordinandos Epiſcopo. *d. c. 9.* Viſitare quolibet Triennio per diœceſin tenetur parochias. *Cap. 1. §. fin. de off. Archid.*

§. 207. Plura vide Philipp. I. ubi Paulus facit gradus Ἐπισκόπων & Διακόνων. Item in verbo *Epiſcopi.*

§. 208. De Examine ſuprà vide. *Adde: Diſt. XXIII.* in Epiſcopo hæc requiruntur. Qui Epiſcopus ordinandus eſt, anteà

anteà examinetur, ſi naturâ ſit prudens, ſi docibilis, ſi moribus temperatus, ſi vitâ caſtus, ſi ſobrius, ſi humilis, ſi affabilis, ſi miſericors, ſi literatus, in lege Domini inſtructus, in Scripturarum ſenſibus cautus, & in dogmatibus Eccleſiaſticis exercitatus, & ante omnia, ſi fidei documenta verbis ſimplicibus afferat, &c. Cùm in his omnibus examinatus fuerit inventus, plenè inſtructus, tunc cum conſenſu Clericorum & Laicorum, & conventu totius provinciæ Epiſcoporum maximè metropolitani, vel auctoritate vel præſentiâ ordinetur Epiſcopus.

§. 209. Ordinandi Epiſcopum modus talis. *D. c. 7. Decret. Grat. Part. I. p. 74. è Conc. Carth. IV. 2.* Epiſcopus cùm ordinatur, duo Epiſcopi ponant & teneant Evangeliorum codicem ſuper caput & cervicem ejus, & uno ſuper eum fundendo benedictionem; Reliqui omnes Epiſcopi, qui adſunt, manibus ſuis caput ejus tangant.

§. 210. *Presbyter d. c. 8. §. qualiter.* Cùm ordinatur, Epiſcopo eum benedicente, & manum ſuper caput ejus tenentes, & omnes Presbyteri, qui præſentes ſunt, manus ſuas juxta manum Epiſcopi ſuper caput illius teneant. Sicut autem in die ſuæ ordinationis Sacerdos orario utroque humero ambitur, ita tempore conſecrationis eodem orario debet uti inſtanter.

§. 211. *D. c. XI.* Diaconus cùm ordinatur, ſolus Epiſcopus, qui eum benedicit, manum ſuper caput illius ponat, quia non ad Sacerdotium, ſed Miniſterium conſecratur.

§. 212. *Ibid. c. 12. Nicol. Papa ſtatuit:* Nec Presbyteris, nec Diaconis in conſecratione manus Chriſmate conficere ſeu perungere licet. Et *Concil. Hiſpal. 2. c. V. d. c. 14.* Si Epiſcopus manum tantùm ordinando impoſuiſſet, & Presbyter benedictionem dediſſet, cenſetur id factum contra Ordinem Eccleſiaſticum, & ordinator & ordinatus gradum Sacerdotis amittat, quem perversè fuit adeptus.

§. 213. *D. c. XV. è Conc. Carth. IV. c. V.* Subdiaconus cùm ordinatur, quia manus impoſitionem non accipit, patenam de manu Epiſcopi vacuam accipiat, & calicem vacuum. De manu verò Archidiaconi accipiat urceolum cum aqua, manile & manutergiũ.

§. 214.

§. 214. *D. c. 16. ex eod Concil. c. VI.* Acoluthus cùm ordinatur, ab Epiſcopo doceatur, qualiter in officio ſuo agere debeat, ſed ab Archidiacono accipiat ceroferarium cum cereo, & ſimiliter urceolum vacuum ad ſuggerendum vinum in Euchariſtia Sangu. Chriſti.

§. 215. *C. 17. Exorciſta* accipiat de manu Epiſcopi libellum, in quo ſcripti ſunt Exorciſmi, dicente ei Epiſopo: Accipe & commenda memoriæ, & habeto poteſtatem imponendi manus ſuper Catechumenum ſ. baptiſatum Energumenum.

§. 216. *D. c. 18. Lector*, faciat de illo Epiſcopus verbum ad plebem, judicans ejus fidem ac vitam, & ingenium, poſt hæc ſpectante plebe tradat ei codicem, de quo lecturus eſt, dicens: Accipe, & eſto relator verbi Dei, habiturus ſi fideliter & utiliter ſimpleveris officium, partem cum iis, qui verbum Dei miniſtraverint.

§. 217. *D. c. 19. Oſtiarius*, poſtquam ab Archidiacono inſtructus fuerit, qualiter in domo Dei debeat converſari, ad ſuggeſtionem Archidiaconi tradat ei Epiſcopus claves Eccleſiæ de altario, dicens: Ecce, ſic age, quaſi redditurus Deo rationem pro his rebus, quæ his clavibus recluduntur.

§. 218. *Pſalmiſta d. c. 20.* poteſt abſque licentia Epiſcopi ſolà juſſione Presbyteri officium ſuſcipere cantandi, dicente ei Presbytero: Vide, ut, quod ore cantas, corde credas, & quod corde credis, operibus comprobes.

§. 219. De Oeconomo Clerico. *Vid. in verbo Eccleſia.*

§. 220. Quin & in cæde horum gradus obſervatos notamus. *C. XVII. q. 4. c. 27.* Qui Subdiaconum occiderit, CCC. ſolidos componat. Qui Diaconum, CCCC. Qui Presbyterum, DC. Qui Epiſcopum, DCCCC. Qui Monachum, CCCC.

§. 221. *C. 28.* Qui occiderit Monachum aut Clericum, Deo in monaſterio ſerviat cunctis diebus vitæ ſuæ, & VII. annis publicam pœnitentiam agat. *Concil. Mogunt. c. 24.* duodecim annos pœnæ ei imponit.

§. 222. *Salaria.* Unde ſuſtentati olim? Initiò ſine terrenis poſſeſſionibus ſuſtentabantur Miniſtri Eccleſiarum ex liberis populi oblationibus, idq; cum magna frugalitate. I. Cor. C. IX. v. 14.

v. 14. *Hieron. Ep. II.* Si autem ego Domini pars ſum, & funiculus hereditatis ejus, quaſi Levita & Sacerdos vivo de Decimis, & *Altari ſerviens, Altaris oblatione ſuſtentor*, habens victum & veſtitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus ſequar.

§. 223. Occaſione enim panis & vini in Euchariſtiam ad populi communionem conſervandorum, non modò panem & vinum, quantum ſatis eſſet, ſed multò plus, ita ut ad ſuſtentationem etiam ipſorum Miniſtrorum & pauperum abundaret, offerebant. Hinc *in Actis Concil. Chalced.* Iſchyrion Diaconus Alexandrinus impio ſuo Epiſcopo Dioſcoro exprobrat *Epiſt. ad Leonem Papam*: Quòd frumentum, quod à piiſsimis Imperatoribus Eccleſiis Libyæ præſtitum eſt, inprimis quidem, ut incruenta ex ipſo Hoſtia offeratur; Deinde, ut & peregrini, nec non & provinciales pauperes aliquod mereantur ſolatium, non permitteret ſuſcipere, ſed venderet.

§. 224. Quia etiam refrigeſcente caritate Oblationes hujusmodi in deſuetudinem abire incipiebant, cogebantur ſancti Patres eas datis interdum Eccleſiaſticis decretis reſtituere & reparare. E. gr. *Concil. Matiſcon. II. c. 4.* Decernimus, ut omnibus Dominicis diebus Altaris oblatio ab omnibus viris & mulieribus offeratur tàm panis, quàm vini, ut per haſce immolationes, & peccatorum ſuorum faſcibus careant, & cum Abel vel cæteris juſte offerentibus promereantur eſſe conſortes. Quod *Concil. Colonienſ. A. C. 1549. Cap. XX.* ſic exprimit: Succeſſerunt etiam rerum temporalium oblationes ad uſum miniſterii neceſſariarum, quas olim in primitiva Eccleſia magnis ſtudiis offerebant in Miſſa, quo ſuffragiis ejuscemodi Sacerdotes & Eccleſiarum miniſtros ſuſtentarent. Unde adeò locupletatæ ſunt Eccleſiæ, ut *poſt Sacerdotum & Miniſtrorum alimenta partiti ſint eas in alimenta viduarum & pauperum, in veſtes item & vaſa Miniſterii, ornatum & fabricam Eccleſiarum*: Qui mos afferendi ſemper fuit in populo fideli retentus ad noviſſima iſta uſque ſecula. Verùm res tàm altæ originis & ratione tàm ſancta ſubnixa jam tota propè abire cœpit in deſuetudinem.

§. 225. Solebat ex his potiſſimùm oblationibus Clerus ipſe

Digitized by Google

inprimis ali, idq; in communi & unica menſa. *Diſt. XXXII. c. præter. & 12. qv. 1. c. dilectisſimis.* Quod & adhuc tempore Innocent. III. obtinuiſſe legitur, *in de verb. ſign. c. olim.* Hinc & diſtributiones illæ quotidianæ, quibus hujusmodi bona ad victum diſpenſabantur iis, qui quotidianis obſequiis Eccleſiis inſerviebant. Imò & numerus Cleri ſtatus ac certus in ſingulis Eccleſiis habebatur, ut non plures miniſtri ordinarentur in ipſis, quàm quot ex ordinariis oblationibus poſſent ſuſtentari. Elegans extat apud *Chryſoſt.* locus in hanc rem *Homil. XXXIII. ad Popul. Antiochenum,* ubi ita: Habens proventum Eccleſia, quot per ſingulos dies viduis ſufficiat, quot virginibus, cogita. Nam ad 3000. aſcendit numerum earum *Catalogus,* & præter has, quot Carcerum incolis, quot in Xenodochiis laborantibus, ſanis & peregrinis & mancis corpore, altari aſſidentibus, & *victus ac veſtitus causâ quotidiè ſuppliciter accedentibus,* & nihil eis de ſubſtantiis deminutum eſt. Vide & præclara in *Ambroſio de Offic. l. II. cap. XVI.*

§. 226. Sed ſpontaneæ erant hæ oblationes, ut teſtatur *Tertull. Apolog. c. XXXIX.* ajens: Modicam unusquisque ſtipem menſtrua die, vel cùm velit, & ſi modò poſſit, apponit. Nam *nemo compellitur,* ſed ſpontè confert. Ubi obſerva, quòd ſicut menſtrua erat hæc publica Collatio, ſic & menſtrua fuerit diviſio in Clerum, ut docet *Cyprian. l. 4. ep. 5.* ubi Celerinum & Aurelium confeſſores in numerum Lectorum adſciverat, eisq; portionem Presbyterorum attribuerat, ait: Cæterùm Presbyterii honorem deſignaſſe nos illis jam ſciatis, ut & Sportulis iisdem cum Presbyteris honorentur, & *Diviſiones menſurnæ* æquatis quantitatibus partiantur. §. *Sportulæ* dicuntur Cypriano ejusmodi portiunculæ, & *ſportulantes lib. I. ep. IX.* ii, qui ſortiebantur; *Honorem* autem vocat *Alimenta,* ex *I. Tim. c. V. v. 17.*

§. 227. Unde etiam apud Veteres iſtos non niſi Pauperes ad Clericatum aſſumebantur, & ſi quis dives ac patrimonio pollens id ambiret, divitias relinquere ac patrimonio cedere cogebatur, *Hieron. in Tit. cap. I. & XII. qv. I. C. Cui portio. & Gregor. M. Homil. XVII. in Evang.*

§. 228. Occurrunt etiam Canones, qui Clericis præſcri-

bunt

bunt opera manuum, ne ſint Eccleſiis moleſti. E. gr. *Concil. IV. Carthag Cap. 51. 52.* fortè, quia oblationes iſtæ incipiebant decreſcere: *Clericus victum & veſtimentum ſibi artificio vel agricultura abſqve duntaxat officii ſui detrimento paret.* Et iterùm: *Clericus qvantumlibet verbo Dei eruditus artificiolo victum qværat.* Concil. Cabilon. ſub Carolo M. cap. 6. Et *Theodoret. lib. I. c. II.* aſſerit, temporibus Conſtantini M. Eccleſiæ miniſtros fuiſſe pauperes, & ex ſolis eleemoſynis victitaſſe, ita ut Cæſar congiarium conſtitueret, ex quo vitæ neceſſaria ceu ex publico ærario conquirerent. Idem de ſe teſtatur ipſe *Ep. 113. & 123.* apud *Baron. Tom. 6. A. C. 449. n. 111. & 127.* Et Epiſcopi ipſi adeò erant pauperes, ut ad Concilia generalia euntes ſumtu ſuo iter peragere non valerent, ſed equis, rhedis & vecturis conceſſione Principum uterentur, ut latè pertractat *M. de Domin. l. 6. c. 5. & l. 7. c. 3. & l. 9. c. 1. n. 19.* ubi Lector copioſè inveniet, quæ huc faciunt.

§. 229. *Decimarum* uſus pro Miniſtris Eccleſiæ etiam poſt C. N. in Eccleſia antiqvus occurrit, à primis fermè Libertatis Eccleſiaſticæ temporibus, ut patet è *Conſtitut. Apoſt. l. II. c. 21. 31. 38. 39. l. 7. c. 30. l. 8. c. 36.* Et ſuo ſeculo *Hieron. ep. II.* ait: Quaſi Levita & Sacerdos ex decimis & oblationibus vivo. Quod repetit Comment. in *Malach. Cap. III.* *Et 16. qv. 1. cap. fin.* Maximè curandum eſt Clericis, ut de Decimis & oblationibus Cœnobiis & Xenodochiis, qualem voluerint & potuerint, ſuſtentationem impendant. Et in *Serm. 219. de Temp. Auguſtinus ait:* Decimæ tributa ſunt egentium animarum. Redde ergò tributa pauperibus, offer libamina Sacerdotibus, &c. Ambroſ. 16. qu. 2. Nam qui ait: *Qui Deo non vult reddere Decimas, qvas retinuit, & homini non ſtudet reddere, qvod injuſtè ab eo abſtulit, non timet adhuc Deum.* Concil. Matiſcon. II. A. C. 560. Cap. 5. ſic: *Statuimus, ut mos antiqvus à fidelibus reparetur, & Decimas Eccleſiaſticis famulantibus Cerimoniis, populus omnis inſerat.* Idem repetunt Arelat. ſub Carol. M. *c. 9.* Forojulienſ. *c. 14.* Turon. III. *c. 46.* Cabilon. *c. 19.* Meldenſe *c. 62.* Moguntin. *c. 22. & cap. 17.* Metenſe *c. 2.* Triburienſe *c. 13. 14.* Nannetenſe *c. 10.* De quibus adi Gratian. XVI. qu. 1. c. 42. 56. & qu. 2. c. 2. 3. 4. & qu. 7. c. 1. 3. 4. 6. 7.

Digitized by Google

§. 231. Cæterùm quo jure illæ fuerint datæ, *num ex debito & juſtitia, an verò ex ſola charitate & fidelium liberalitate*, ex profeſſo tractat *l. IX. c. 2. §. 7. M. Anton. de Domin.* ubi inclinat in poſterius & latè probat. Sequente tamen Paragrapho VIII. allegat Patres contrarium ſtatuentes, itaque §. *ſeq. 9.* ita concludit: *Ego ad obligationem juris divini naturalis Decimas pertinere non dubito.* Et ibid. n. X. Innoc. III. meritò dixiſſe ait: *Deum Decimas in ſignum univerſalis Dominii ſibi reddi præcepiſſe.*

§. 232. BENEFICIA. §. In Latina Eccl. dicuntur Bona temporalia Eccleſiarum uſibus deſtinata; Quibus Eccleſia vetuſtior non egebat, quamdiu charitas populi fidelis erga Miniſtros munifica durabat, deinceps traxerunt ortum ex retentione prædiorum donatorum Eccleſiæ, vel ex Dotationibus ac Fundationibus novarum Eccleſiarum. Sanè *Actor. c. 2. & c. 4.* Fideles prædia & amplas ſuas poſſeſſiones vendidiſſe leguntur in uſum Eccleſiaſticum. Eaq; liberalitas poſterioribus ſeculis ſæpiſſimè emicuit. Ante *Conſtantinum Magnum* non videtur cuiquam licuiſſe bona ſua, ſtabilia præſertim, relinquere Eccleſiis. Tempore tamen *Hieronymi* jam poſſedit Eccleſia villas & latiſundia. Nam viculus Maronia dictus Evagrio Epiſcopo erat deſtinatus. *Hieron. vita Malch. & Auguſtin. Tract. 6. in Joann. & Epiſt. 225.* villas Eccleſiæ memorat, atque accipiebat hæreditates, ut affirmat *Poſſidonius c. 23. 24.* quarum tamen nonnullas reſpuebat. *Serm. 52. de Hered. ad Fratres.* Ambroſius ſimiliter agros Eccleſiæ poſſidebat & adminiſtrabat. *Ep. 32.* Et poſteà Eccleſiæ prædiis ac dominiis temporalibus inveniuntur paſſim opulentiſſimæ.

§. 233. Initium horum videtur fuiſſe lex *Conſt. M. C. de ſacr. Eccl. l. 1.* quâ univerſalem licentiam tribuit, *ut unusqvisqve ſanctiſſimo & venerabili Concilio decedens bonorum, qvod optavit, poſſit relinqvere.* Hinc ampliſſima illa Petri patrimonia pro Eccleſia Romana in omnibus penè Chriſtianis regnis ſunt comparata; ad quæ colligenda vel Presbyteri, vel Diaconi mittebantur. Erant verò meræ & ſimplices Eleemoſynæ à fidelibus collatæ, non autem certi reditus certorum ſive prædiorum, ſive veſtigalium, ut videre licet apud *Gregor. l. 5. Epiſt. 105. 152. 123. 157. &c.*

§. 234

Digitized by Google

§. 234. Equidem *Cyprian. de Lapſis* mentionem facit Fundorum; ſed agit ibi de Epiſcopis avaris, qui non pro Eccleſia, ſed ſibi ipſis nundinas exercerent, & fundos alienos raperent. At publicâ lege aut conſuetudine non obtinuit ante Conſtantinum Magnum, ut vult *M. Anton. de Dominis l. 9. c. 3.* §. 4.

§. 235. Itaque oblationes, quas initiò Fideles ad Miniſtros deferebant, in pane utplurimùm, vino, & reliquo ad victum neceſſario commeatu, ac nonnihil in numerata pecunia; Poſtmodùm quando cœpit jam retinere prædia Eccleſia, *quæ vendenda offerebantur à piis*, factæ ſunt etiam prædiorum & villarum oblationes, quas ſecula poſteriora deinde appellarunt *Dotationes ſ. Fundationes beneficiorum.* Porrò, quando jam templa cœperunt multiplicari, dedit Eccleſia certas leges, ne conſecraretur ullum templum, niſi antè dotatum certis proventibus ad ipſum ſartum tectum conſervandum, ad Luminaria & ſuſtentationem miniſtrorum. *Concil. Arelatenſe IV. cap. XXXIII.* Si quis in agro ſuo aut habet, aut habere poſtulat Diœceſin, primùm terras ei deputet ſufficientes, & Clericos, qui ibidem ſua officia impleant. *Concil. Valentin.* ſub Lothario Imp. *Cap. IX.* memorabili decreto ſancit: Quia Parochiales Presbyteri graviſſimè & indignè à Secularibus premuntur, nullaq; reverentia Sacerdotali gradui ab aliquibus ſervatur, & quia poſſeſſiunculæ vel dotes Baſilicis collatæ irreverenter auferuntur, duriſſimoq; ſervitio extenuantur, placuit, ut ipſi Presbyteri ſub Epiſcopis, quibus adjutores ſunt, maneant, & ſub matre Eccleſia liberi ac quieti officium Eccleſiaſticum exſequantur. Dotes verò à fidelibus deſignatæ Baſilicis, ad hoc, quod ſtatutum eſt, ab eis vendicentur, nullaq; redhibitio cenſus inde à quolibet Seculari exigatur. Sed & ipſi Seculares & fideles Laici, *ſi condere voluerint Baſilicas in prædiis ſuis, unam Coloniam veſtitam cum tribus mancipiis, dotationis gratia eis conferant; Moxq; Epiſcoporum juri & S. Matri Eccleſiæ eandem Baſilicam ſubmittant, &c.* Concil. Wormatienſ. cap. 3. *Unusquisque Epiſcopus meminerit, ut non prius dedicet Eccleſiam, niſi anteà dotem & obſequium ipſius per donationem Chartulæ confirmatum accipiat.* Quod ipſum repetit *Concil. Aurelian. Diſt. I. Cap. Nemo.*

§. 236. Eadem ſancit & confirmat Cæſar *Juſtinian. Novell. III. in Præfat.* & breviter complexum eſt *Concil. Rhemenſe* ſub Carol. M. *c. XXVII.* ſic loquens: Ut in civitatibus & Monaſteriis non major numerus ſervientium Deo mittatur, quàm poſſibilitas eis miniſtrandi fuerit. Vide & *Concil. Aqvisgranenſe* ſub Ludovico Pio Imp. *c. 118.*

§. 237. Hinc illud tritum & vulgò uſurpatum: *Beneficium datum propter officium.* Præcipuum enim, quod Eccleſia ſemper intendit, fuit ipſum Miniſterium ex *I. Cor. IX. v. 13.* Unde & factum eſt, quòd per multa ſecula non fuerit audita *Beneficii collatio*, aut *Donatio* ſed ſolùm *Ordinatio*, quæ ſine certo titulo fieri non debebat. *Concil. Chalcedon. Can. VI.* Et miniſterium erat certum cujusq; ſive Presbyteri, ſive Diaconi, Lectoris &c. officium, & certus locus ſingulis aſſignatus, in quibus obſequia ſua præſtare tenebantur. Abſolutas verò Ordinationes, i. e. factas ſine ulla deputatione loci ad exercendum officium ordinis, *nullas & irritas voluit eſſe Eccleſia.* Diſt. 70. c. Neminem. *Concil. Meldenſ. c. 52. ait:* Decernimus, ut ſine titulo facta Ordinatio irrita habeatur. *Concil. Valentin. c. 6.* Sed nec ullum ſanctorum Sacerdotum quispiam ordinet, qui localem ſe futurum primitùs non ſpoponderit.

§. 238. Igitur *Beneficium obtinere* nihil aliud eſt, quàm alicui ſervitio Eccleſiæ addici, atque inde ſuſtentationem accipere, prout habetur ex Concilio Agathenſ. *in I. q. 2. C. fin.* At deinceps excludi cœptum eſt officium ſacrum, & Beneficia Eccleſ. exorta ſunt, quando non modò prædia & certa vectigalia in Eccleſia fuerunt retenta, ſed etiam ea diviſa ſunt, & peculiaribus miniſtris ſingulariter applicata. Tunc enim inducta turpisſima proprietate, principale effectum eſt, quod erat ſacro officio acceſſorium & connexum. De quo adi *M. Anton. de Domin. l. IX. c. III. §. XI. XII. ſeqq.*

§. 239. Simpliciſſima erat primitivæ Eccleſiæ vita *in communi*, cujus exiguæ adhuc ſtricturæ radiant in *Communitatibus ſ. communibus Menſis* Academiarum. Sic vixit Dominus, *Johann. c. XII. v. 6. c. XIII. v. 29.* Sic Apoſtoli, *Actor c. 2. v. 1. & c. 4. v. 32. & c. 6.* Et teſtatur *Pſeudo-Urban. Ep. unicâ:* Scimus, *inqviens,*

quiens, vos non ignorare, quia hactenus vita communis inter bonos Chriſtianos viguit, & adhuc gratiâ Dei viget, & maximè inter eos, qui in ſortem Domini ſunt electi. Et *Auguſtin. ſerm. 52. de Heredit. ad Fratres*: Statuebat aliquando Clericatum auferre iis, qui nollent in communi vitam ſuſcipere.

§. 240. Erat autem mos iſte, ut Clerici juniores ſimul omnes loco ad id deputato alerentur & inſtituerentur, ut patet è *Concil. Toletan. IV. C. 23.* Seculo ſexto ſub Honorio I. Sic enim loquitur: Prona eſt omnis ætas ab adoleſcentia in malum, nihil quippe incertius, quàm vita adoleſcentum: Ob hoc conſtituendum oportuit, ut ſi qui in Clero puberes, aut adoleſcentes exiſtunt, omnes in uno conclavi atrii commorentur, ut lubricæ ætatis annos non in luxuria, ſed in diſciplinis Eccleſiaſticis agant, deputati probatiſſimo Seniori, quem & Magiſtrum diſciplinæ & teſtem vitæ habeant. *Concil. Turonenſe* ſub Carolo M. *Cap. XXIII.* ſtatuit: Canonici & Clerici civitatum in clauſtris habitantes *ſimul omnes in uno dormitorio dormiant, ſimulq; in uno reficiantur Refectorio*, quò facilius poſſint ad horas Canonicas celebrandas occurrere, ac de vita & converſatione ſua admoneri & doceri. Victum & veſtimentum juxta facultatem Epiſcopi accipiant, ne paupertatis occaſione compulſi per diverſa vagari ac turpibus ſe implicare negotiis cogantur, &c. Quod idem repetit *Synodus Moguntina Cap. IX.* & Synodus Romana ſub Nicolao Papa II. *Diſt. XXXII. c. præter.*

§. 241. Proprietas bonorum & dominium propriè, ibi exulabant penitus; idq; adeò, ut *Patres* eum pro Clerico habere non dignentur, qui proprium ex iſtis bonis poſſidere vellet. *Concil. Carthag. IV. c. 31.* Ut Epiſcopus rebus Eccleſiæ tanquam commendatis, non tanquam propriis utatur. *Concil. Pariſ. l. 1. c. 15. cap 18.* Quòd nulli Sacerdotum liceat res Deo dicatas, ſibiq; commiſſas, utpote proprias, tractare, & ad multifarios ſecundum libitum ſuum eas uſus retorquere. Hieronymus *in 12. q. c. 1. duo ſunt*: In Clericis raſio capitis eſt temporalium omnium depoſitio. Illi enim victu & veſtitu contenti nullam inter ſe proprietatem habentes, debent habere omnia communia.

§. 242. Uſus denique variè definitur à Veteribus. In univerſum

verſum ad IV. Capita reduxerunt omnes expenſas, videlicet *1.* ad *Epiſcopi ſuſtentationem.* *2.* ad *Cleri alimoniam.* *3.* ad *Pauperum levamen.* *4.* & *Eccleſiæ reparationem.* Canones hac de re extant ſequentes: *Canon* 4. Synodi Rom. II. ſub Silveſtro. *Canon 16. 17.* Concil. Aurel. I. *Canon XXIV.* Concilii Toletani Quarti. *Canon XXV.* Concil. Bracar. I. & Concil. Bracar. II. *Canon II.* Concilii Wormac. *Canon VII.* Triburienſis. *Canon XIII.* Nannetenſis *Canon X.* & plures aliorum.

§. 243. *Perſonæ*, quibus *Beneficia* talia ſint conferendæ legitimè occurrunt iſtæ. *I. Pauperes & patrimonia non habentes.* Nam de divitibus ajebat *Hieron. 1 qu. 2. c. Clericos.* Hi ſanè, dum, quod pauperum eſt, accipiunt, ſacrilegium committunt. Et *Conſtant. M. Imp. C. Theod. de Epiſc. & Cler. l. 6. ait*: Opulentos ſeculi neceſſitates ſubire oportet, Pauperes Eccleſiarum divitiis ſuſtentari. Sed tamen *l. 9. c. 1. docet M. Anton. de Dominis*: Poſſe nonnunquam etiam divites & patrimonio proprio pollentes ad Eccleſiaſtica miniſteria ordinari, ita ut abſtineant à bonis Eccleſiaſticis, quæ ſolos pauperes debent ſuſtentare, & velit propriis ſtipendiis in Eccleſia Chriſti militare. §. *II Non Propinqui.* Uti ſtatuit Canon XXXIX. Apoſtol. ſic loquens: *Non liceat Epiſcopo ex rebus Eccleſiaſticis quicquam contingere, aut Parentibus propriis, quæ ſunt Dei, condonare. Quod ſi pauperes ſint, tanquam pauperibus ſubminiſtret, ne eorum occaſione Eccleſiæ negocia deprædetur.* Quod mox *Canon 75.* repetit & illuſtrat. Egregius extat *Canon III.* in Concil. X. Toletano: Agnovimus, quosdam Pontifices præcepti Apoſtolici ita eſſe immemores, ut quibusdam miniſteriis & Eccleſiis aut ſuæ conſanguinitatis perſonas, aut ſui favoris participes ſæpè ſtatuant in Prælatum: Proinde decenter omnibus placet, & in præſenti tale factum reſcindere, & non eſſe de cætero faciendum. Et *Concil. Baſileenſ. Seſſ. XXIII.* Non fiant Cardinales nepotes ex fratre vel ſorore Romani Pontificis, aut alicujus Cardinalis viventis. *§. III. Benè merentes & digni.* Concil. Agathenſe *I. q. 2. c. Clericos.* ſtatuit: Clerici omnes, qui Eccleſiæ fideliter vigilanterq; inſerviunt, ſtipendia ſanctis laboribus debita, ſecundum ſervitii ſui meritum à Sacerdotibus conſequantur. Et

alibi

alibi privantur ſtipendiis, qui parum ſunt diligentes. E. g. *Concil. Carthag. IV. c. 49 ait:* Clericus, qui abſque corpuſculi ſui inæqualitate vigiliis deeſt, ſtipendiis privetur. *Concil. Carthagin. V. c. 5.* Clericus, ſi ad Eccleſiam, aut ad Sacrificium quotidianum non venerit, pro Clerico non habeatur. *Aurelian. I. c. XXX.* Clerici, qui ad opus ſanctum adeſſe contempſerint, ſecundum arbitrium Epiſcopi, Eccleſiaſticam ſuſcipiant diſciplinam. *Concil. Aurel. 2. c. 14.* durius ſtatuit in negligentes, inquiens: *Loci ſui dignitate priventur.* Concil. Aurel. III. c. 11. ait: *Inter Clericos nullatenus habeantur, neque ex rebus Eccleſiaſticis ſtipendia aut munera ulla percipiant.* §. Quò ſpectat illud *in Decret. Eugen. c. 11. & Concil. Alemann. c. 12.* Ne Eccleſiæ conductitiis Presbyteris committantur. *Concil. Senonenſ. c. 10.* conqueritur, quòd Canonici illius Provinciæ pro unius diei officio totius anni fructus percipiant, ſic loquens: *Ex quibus vagandi materia oritur, cultus divinus minuitur, officium, propter quod Beneficium datur, omittitur, quibusdam Clericis admodum ignaris tenui pretio conductis cura divini officii committitur, &c.* Confer graviſſimam *Novellam VI. c. 2. Imp. Juſtiniani. & C. de Epiſc. l. 42. §. 10.* §. *IV. Originarii locorum exteris præferendi.* Diſt. 61. c. 12. 13. Cœleſtin. I. Ep. I. ſtatuit: *Emeritis in ſuis Eccleſiis Clericis peregrini & extranei, & qui antè ignorati ſunt, ad excluſionem eorum, qui benè de ſuorum civium teſtimonio merentur, ne præponantur.* §. V. Laici à beneficiis Eccl excluduntur. *Nicolaus Epiſt. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.* §. VI. Clerici ejusdem Eccleſiæ proprii. *Synodus octava generalis: Can. XIII. & Leo I. Diſt. 63.* Ut omnium Clericorum atque civium voluntate diſcuſſa, ex Presbyteris ejusdem Eccleſiæ, vel Diaconis optimis ordinetur. *Innocent. III.* ſtatuit: Viduatam Eccleſiam de perſona idonea ipſius quidem Eccleſiæ vel alterius, *ſi digna non reperiatur in illa,* ordinari. Ipſi Impp. *Arcadius & Honor. Cod. Theod. de Epiſc. & Cler. l. 33.* cavent, ne in Eccleſiis alii, quàm Originarii locorum ordinentur.

§. 244. Huc pertinent *Commendæ*, ut vulgò dici ſolent Eccleſiæ Latinæ, ſic dictæ à *Commendando.* Erat enim olim mos, ut ſi quando non poterat commodè ſtatim Eccleſiæ vacanti Sacerdos

Digitized by Google

præfici, ad præcavenda incommoda ipſa Eccleſia interim alicui Clerico ſ. Sacerdoti bono ac fideli commendaretur, donec legitimus antiſtes eidem provideri poſſet. *Gregor. l. 2. Indict. II. q. 13.* Hic modus proſpiciendi ad tempus Eccleſiis vacantibus per Commendationes in ſe non malus, ex hominum malitia amplam portam aperuit fraudibus & avaritiæ. Concedebantur quippe avidis duæ Eccleſiæ aut plures, ita, ut unam haberent in Titulum, reliquas in Commendam, ſed eam tamen perpetúam, atque ad vitam. *C. dudum 2. de Elect.* Quam fraudem *Gregor. 10. C. Nemo. de Elect. in 6.* Lugdunenſi generali Concilio caſtigavit, non permittens, ut ultra ſex menſes duraret, quibus elapſis, irritæ eſſent & inanes. Vid. *Duaren. l. 5. c. 8. de Sacr. Eccl. Miniſt. & Benefic.*

§. 245. Is, cui commendata fuerat Eccleſia, dicitur *Commendatarius*, de quo ſic Gloſſa in *C. Nemo. de Elect. in 6.* Cuſtos eſt, nec in Eccleſia jus habet, nec etiam in fructibus, niſi ad colligendum, & gubernandum & providendum ſibi, & miniſtris, & quod ſupereſt, in utilitatem Eccleſiæ convertendum. *Concil. Meldenſ. cap. II.* Regem acrius increpat, quòd Monaſteria *Laicis* daret in Commendam, eaq; contra omnem auctoritatem Laicorum curæ ac poteſtati commiſiſſet.

§. 246. De Commendatariis ordinum militarium, vulgò ComtER-Herren / adi ſis prolixè *M. Anton. de Domin. l. 9. cap. XI. §. 14.* ubi diſputat, num bona conſcientia Commendas ſuas poſſidere queant.

§. 247. *Penſiones.* §. Ad hanc Claſſem etiam pertinent. Ut cùm ab Epiſcopo quis ordinabatur ad Clerum allectus, poſteà verò per injuriam & ſine culpa ab Epiſcopo ejiciebatur, debuit ei Epiſcopus etiam extra Eccleſiam poſito neceſſaria ex ſuæ Eccleſiæ bonis ſuppeditare. Ita ſi privabatur Epiſcopus, penſio tamen ei ad vitam deſignabatur; Aut ſi Clerici ab Eccleſia ſua ſtudiorum causâ vel diſciplinæ abeſſent, alimenta interim ab eadem ſuſcipere debebant. *Gregor. l. I. Ep. 64.* Porrò, ubi ex infirmitate vel impotentia fungendi datur Coadjutor, reſervantur alimenta ægroto, quæ penſio erat neceſſaria. *7. q. 1. C. Quamvis.*

§. 248. *Precariæ* §. dicuntur penſiones, ex juſtitia debitæ, cùm

cùm videlicet benè meritis de Eccleſia, pro obſequiis temporalibus ei præſtitis, prædia aliqua, vel alias certa annua ſtipendia ex bonis Eccleſiæ aſſignarentur. *Navarr. de Redit. Eccl. qv. I. n. 39. V. M. Anton. de Domin. l. alleg. c. XI.* circa finem.

§. 249. *Conjugium Clericorum. 1. Cor. 7. 5.* Hinc *Diſt. XXXI. c. 2. Gratian.* fluxit ἀγαμίας, Clericorum origo.

§. 250. Patres damnant contubernales Clericorum ſœminas, quas Latini *Extraneas*, Græc. Συνεισάκτους vocant. Et *Synod. Nicæn. Can. III. Carthag. III. Can. XVII. Arelat. II. Can. III. Toletan. IV. Can. XLII. Baſil. Epiſt. ad Gregor.* quæ Balſamoni Canonica p. m. XXII. *Euſeb. l. 7. Cap. XXIV.* Τὰς δὲ συνεισάκτους αὐτῇ γυναῖκας ὡς Ἀντιοχεῖς ὀνομάζουσι. &c. *Epiphan. hær. LXIII. n. II.* Τὰς ἀγαπητὰς λεγομένας Συνεισάκτους γυναῖκας. *Hieronym. ad Euſtach. Ep. XXII.* Unde in Eccleſias Agapitarum peſtis introiit? Unde ſine nuptiis aliud nomen uxorum? Imò unde novum Concubinarum genus?

§. 251. Hinc Μονογαμία *Vett. PP.* ſæpè in ore. *Epiph. Exp. Fid. n. XXI.* Εἰ δὲ ὡς τελευτησάσης τῆς αὐτοῦ γυναικὸς, ἢ ἀνδρὸς τελευτήσαντος τοῦ ἑνὸς γυναικας, ἐφίεται δευτέρᾳ συναφθῆναι ἢ δευτέρῳ μετὰ θάνατον τοῦ πρώτου ἢ τῆς πρώτης. *Id. tamen Hær. LIX. n. IV.* tolerari illos in Eccleſia dixerat, qui poſt divortium alias ducerent uxores, ἀπὸ μιᾶς ἀποσχεθεὶς δευτέρᾳ εἰ τύχοιεν, νόμῳ συναφθῆναι licet. *Synod. Tridentin. Seſſ. XXIV. Can. VII.* poſt divortium ſuperſtite priori conjuge alterius nuptiis copulari nunquam licet. A quo diſſident PP. ſententiæ, *apud Gratianum part. II. Caus. XXXII. Quæſt. 7. & Cajetan. & alii. Et Arelatenſ. Can. X.* De his, qui Conjuges ſuas in adulterio deprehendunt, & iidem ſunt adoleſcentes fideles, & prohibentur nubere; Placuit, ut, in quantum poteſt, conſilium eis detur, ne viventibus ſuis uxoribus licet adulteris alias accipiant.

§. 252. *Can. Laodicen. I.* adverſus digamos, qui priore mortuâ alteram uxorem ducerent, ita ſancit: Περὶ τοῦ δεῖν κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα τοὺς ἐλευθέρως καὶ νομίμως συναφθέντας δευ-

τέροις γάμοις μὴ λαθρογαμίαν ποιήσαντας ὀλίγου χρόνου παρελθόντος καὶ σχολασάντων ταῖς προσευχαῖς καὶ νηστείαις κατὰ συγγνώμην ἀποδίδοσθαι αὐτοῖς τὴν κοινωνίαν ὡρίσαμεν. I. e. Poſt preces & jejunia Communio digamis permittitur. *Neocæſarienſ.* verò *Can. 7.* vetat Presbyterum digamorum nuptiis intereſſe, ne illis ſuffragari videntur. Πρεσβύτερον εἰς γάμους διγαμούντων μὴ ἑστιᾶσθαι· ἐπεὶ μετάνοιαν αἰτοῦντος τοῦ διγάμου τίς ἔσται ὁ Πρεσβύτερος ὁ διὰ τῆς ἑστιάσεως συγκατατιθέμενος τοῖς γάμοις.

§ 253. *Ancyran. Can. XIX.* jubet; ut, qui Virginitatem, quam Deo ſpoponderant, violàrint, eadem quâ Digami pœnâ coerceantur. Sed tamen in Eccleſiam recepti ſunt Digami, & qui cum iis communicare nollent, pro Hæreticis habiti. *Nicæn. Can. VIII.* Novatianos ἐγγράφως ὁμολογῆσαι jubet, ὅτι συνθήσονται καὶ διγάμοις κοινωνεῖν καὶ τοῖς ἐν τῷ διωγμῷ παραπεπτωκόσιν.

§. 254. *Clericis autem unicas Nuptias ſolemnes Epiphan. l. cit. & hær. LIX. n. IV.* ita deſcribit, citato hoc loco Pauli: οὐ δέχεται τὸ ἅγιον τοῦ Θεοῦ κήρυγμα τοὺς ἀπὸ πρώτου γάμου τελευτησάσης τῆς αὐτῶν γυναικὸς Δευτέρῳ γάμῳ συναφθέντας. Ubi rejicit ab ordine Clericos digamos. Tum pergit: Καὶ τὸν ἔτι βιοῦντα καὶ τεκνογονοῦντα μιᾶς γυναικὸς ὄντα ἄνδρα, οὐ δέχεται, ἀλλὰ ἀπὸ μιᾶς ἐγκρατευσάμενον ἢ χηρεύσαντα, διάκονόν τε καὶ Πρεσβύτερον, καὶ ἐπίσκοπον καὶ ὑποδιάκονον. Quod autem alicubi liberos illi ſuſcipiant, id διὰ ῥαθυμοτέραν διάνοιαν hominum fieri ait, aut neceſſitate, ubi miniſtrorum copia non ſuppetit.

§. 255. *Hieron. adv. Vigilant.* Quid facient Orientis Eccleſiæ? Quid Ægypti & Sedis Apoſtolicæ, quæ aut virgines Clericos accipiunt, aut continentes, & ſi uxores habuerint, mariti eſſe deſierunt.

§. 256. *Balſamo & Zonaras ad Can. Apoſt. 26.* qui talis eſt: τῶν εἰς κλῆρον προσελθόντων ἀγάμων κελευόμεθα βουλομένους γαμεῖν Αναγνώστας καὶ ψάλτας μόνους. Sic notant: *Ante ordinationem Presbyteros, Diaconos, & Hypodiaconos copulare nuptias & ordinari potuiſſe. Poſt ordinationem vero ſolis hoc Cantoribus & Lectoribus*

bus indultum. *Zonaras* addit, quæſitos ante ordinationem eſſe, num caſtè vivere vellent? Quod ſi negarent, permiſſum eſſe uxorem ducere ante ordinationem. *Canon Apoſt. X.* de Diaconis ita ſancitur, ut qui in ordinatione conteſtati fuerint, ſe nuptiis carere non poſſe, ideoq; poſt ordinationem uxores duxerint, non removeantur officio. Τοῦτο δὲ τινες σιωπήσαντες καὶ καταδεξάμενοι ἐν τῇ χειροτονίᾳ μένειν οὕτως, μετὰ ταῦτα ἦλθον ἐπὶ γάμον, πεπαύσθωσαν τῆς διακονίας. i. e. Hoc ſi qui tacuerint, & in ordinatione permanere in continentia conſenſerint, cùm deinde nuptias inierint, à Diaconatu repellantur.

§. 257. Sed *Græci hodierni Epiſcopos excipiunt*, quibus ſolis nuptiis interdicunt, nixi Canone III. *Concil II. Carthagin.* ut Balſamo, quib. Romani opponunt *Canon. IV. & III. hunc*: Placet, ut Epiſcopi, Presbyteri & Diaconi, vel qui Sacramenta contrectant, ab uxoribus ſe abſtineant. Et *Chalced. can. XIV.* ὥρισεν ἡ ἁγία σύνοδος μὴ ἐξεῖναί τινι τῶν αὐτῶν Sacerdotum γυναῖκα λαμβάνειν ἑτερόδοξον, i. e. alterius religionis uxorem.

§. 258. Aliàs *Canon Carthagin. Concil.* Epiſcopos duntaxat, Presbyteros & Diaconos abſtinere Conjugio jubent. Ut & *Arelat. III. Can. III Toletan. I. Can. IV.* decrevit, ut Subdiaconus uxorem alteram ducens inter Lectores habeatur. Si tertiam duxerit, abſtentus Biennio pòſt inter Laicos reconciliatus poſt pœnitentiam communicet. Adhæc *Siric. Papa Concil. Teleſ. Can. IX. Innocent. Ep. II. c. IX. & III. c. I.* Presbyteros duntaxat & Diaconos coire cum uxoribus vetant. Quod confirmat *Can. Agathenſ. IX.* qui Subdiaconos *Can. 39.* etiam comprehendit.

§. 259. *Diſtinct. XXVI. c. 14. 27.* Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus uxorem ſuam prætextu religionis ne abjicito; Si abjicit, ſegregatur à communione, ſi perſeverat, deponitur. *Diſtinct. XXVIII. 15.* Si quis diſcernat Presbyterum conjugatum tanquam occaſione nuptiarum, quod offerre non debeat, & ab ejus oblatione ideò ſe abſtinet, Anathema ſit.

§. 260. *Hieron.* tamen *ad Pammach. Cap. 3. inquit*: Epiſcopus, Presbyter, Diaconus noverint, ſe hoſtias offerre non poſſe,

 ſi ope-

Digitized by Google

ſi operi ſerviam conjugali. Et *lib. 1. adv. Jovin.* oſtendit, Laicum hominem communicare non poſſe, qui conſuetudine uxoris non abſtinuerit, & addit: *Sacerdoti, cui ſemper pro populo offerenda ſunt ſacrificia, ſemper orandum eſt.* *Atque inde probat, uxore abſtinendum eſſe ſacerdoti.*

§. 261. *Id. Decret. Part. I. Diſt. 31. cap. I. ad Ocean. Ep. XXCIII.* ſtatuit, poſt Baptiſmum Monogamum eſſe debere Epiſcopum. Si enim & ante conjugem habuit, quæ obierit, non ei imputatur.

§. 262. Sed *Auguſtin. in Ep. Tit. I. contrà* qui ante baptiſmum habuerit unam, & poſt Baptiſmum aliam, ordinandum non cenſet. Et *c. 2. §. Acutiùs.*

§. 263. *Innoc. ep. 22. c. 2.* probat bigamum, qui ante baptiſmum habuerit unam, & poſt baptiſmum alteram.

§. 264. *Ambroſ. l. de off. c. ult.* Una tantùm nec repetita nobis copula permittitur, & in ipſo conjugio lex eſt, non iterare conjugium, nec ſecundam conjugii fieri conjunctionem.

§. 265. *Id. ad Vercell. l. X. ep. 82.* Qui ſine crimine eſt unius uxoris vir, tenetur ad legem Sacerdotii ſuſcipiendi. Qui autem iteraverit conjugium, culpam quidem non habet coinquinati, ſed Prærogativa Sacerdotis exuitur.

§. 266. Unde manifeſtum eſt, tunc temporis licuiſſe Sacerdotibus ſemel ducere uxorem.

§. 267. Poſterioribus ſeculis valuit illa γαμοφόρων Conſtitutio. *Diſt. 28. c. 1. 2. & 3. Concil. Rom. Cap. V.* Decernimus, ut ii, qui in ordine Subdiaconatus & ſupra, uxores duxerint, aut Concubinas habuerint, officio Eccleſiaſtico careant. *Concil. Arelat. II. c. 2.* Aſſumi aliquem ad Sacerdotium in conjugii vinculo conſtitutum non oportet, niſi fuerit promiſſa converſio.

§. 268. *Arelat. III. c. 2.* Non ordinentur Diaconi, niſi qui prius converſionis propoſito confeſſi fuerint caſtitatem.

§. 269. *Diſt. 27. c. 8. Synod. Ancyran. c. IX.* ſtatuitur: Diaconi quicunq; cùm ordinantur, ſi in ipſa ordinatione proteſtati ſunt, velle ſe habere uxores, nec poſſe ſe continere, hi, ſi poſteà ad nuptias venerint, maneant in Miniſterio. Sed qui tacuerint & ſuſce-

Digitized by Google

ſuſceperunt manûs impoſitionem, profeſſi continentiam, ſi poſteà ad nuptias venerint, à Miniſterio ceſſare debebunt.

§. 270. In *Cod. Jur. Canon. XXCI. c. V. VI. &c.* ſic ſtatuitur: Si quis adulteraſſe convictus confeſſusve fuerit, communione conceſſa in monaſterio toto vitæ ſuæ tempore detrudatur. Quod *c. XI.* Romano Eccleſiæ Theanenſ. Clerico contigit à Pelagio Papâ. *c. XIII.* Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus poſt Diaconii gradum acceptum fuerit fornicatus aut mœchatus, deponatur, & ab Eccleſia projectus inter Laicos agat pœnitentiam. *c. XV. ibid.* Iidem prohibentur Eccleſiam ingredi: Interdicimus eis Eccleſiæ introitum, uſque dum pœniteant & emendent.

§. 271. *c. XVI.* Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus fœminam accipiens, vel acceptam retinens, proprio gradu decidat, uſq; dum ad ſatisfactionem veniat, nec in choro pſallentium maneat, nec aliquam portionem de rebus Eccleſiaſticis habeat. Sic & *c. 27. 28.* & ne minora quidem officia ei gerere permittit Lucius Papa; Urceum, inquit, ſanè ad altare & calicem ne ſuggerat.

§. 272. *c. XX.* Clericus ſolus ad fœminæ tabernaculum non accedat, nec properet ſine majoris natu Sacerdotis juſſione, nec ſolus Presbyter cum ſola femina fabulas miſceat. Nec Archi-Diaconus ſub prætextu humilitatis aut officii frequenter intret domicilia matronarum, aut fortè per Clericos aut domeſticos mandet aliquid ſecretè. Si agnitum fuerit, & ille deponatur, & illa à limine Eccleſiæ arceatur.

§. 273. *Cap. 23.* Simul cum feminis Sacerdotes habitare non licet. Si quis verò aliter agere præſumſerit, Sacerdotii honore privetur. *c. 24.* adjicit: Exceptâ matre, ſorore vel uxore, quæ caſtè regenda eſt. (*Ergò uxorem tunc habuit Sacerdos NB.*)

§. 274. *Concil. Laodic. Cap. XXX.* balnea cum mulierib. vetat. *d. c. 28.* §. Non oportet miniſtros altaris, vel etiam Clericos quoslibet, aut continentes ſe, aut omnem omninò Chriſtianum cum mulieribus lavacra habere communia. Hæc eſt enim apud Gentiles prima reprehenſio.

§. 275. Et *Siric. Papa Ep. 1. c. 12.* Feminas non alias eſſe patimur in ædibus Clericorum, niſi eas tantùm, quas propter ſolas neceſſi-

Digitized by Google

neceſſitudinum cauſas, habitare cum iisdem Nicæna Synodus permittit.

§. 276. *Concil. Afric. can. c. 5.* Clerici ad viduas vel virgines non accedant, niſi ex juſſu vel permiſſu Epiſcoporum aut Presbyterorum. Et hoc non ſoli faciant, ſed cum Conclericis. Sic & Epiſcopi & Presbyteri non ſoli, ſed ubi aut Clerici ſunt, aut graves aliqui Chriſtiani.

§. 277. *Diſt. 83. c. 1.* Suſpendatur ab officio Epiſcopus, Clericorum ſuorum fornicationi conſentiens vel precio interveniente, vel precibus.

§. 278. *D. 84. c. 3 ex Conc Carth. 2. c. 2.* Omnibus placet, ut Epiſcopi, Presbyteri & Diaconi, vel qui Sacramenta contrectant, Pudicitiæ cuſtodes etiam ab uxoribus abſtineant. *D c. 4. ex Concil. Carth. V. c. 5.* Cùm de quorundam Clericorum, quamvis erga uxores proprias, incontinentiâ referretur, placuit, Epiſcopos, Presbyteros & Diaconos etiam ab uxoribus abſtinere, quod niſi fecerint, ab Eccleſiaſtico removeantur officio.

§. 279. *Siric. Papa Ep. 1. c. 2.* Quisquis Clericus aut viduam, aut certè ſecundam conjugem duxerit, omni Eccleſiæ dignitatis privilegio mox nudetur, Laicâ ipſi tantùm communione conceſſâ.

§. 280. *Can. Apoſt. XXV.* ſic ſtatuit: Τῶν εἰς κλῆρον προσελθόντων ἀγάμων, κελεύομεν βουλομένους γαμεῖν, ἀναγνώστας καὶ ψάλτας μόνους. *Can. XVI.* Ὁ δυσὶ γάμοις συμπλακεὶς μετὰ τὸ βάπτισμα, ἢ παλλακὴν κτησάμενος, οὐ δύναται εἶναι Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ. Permittitur itaque unum Conjugium.

§. 281. *Can. 17.* ὁ χήραν λαβὼν, ἢ ἐκβεβλημένην, ἢ ἑταίραν, ἢ οἰκέτιν, ἢ τῶν ἐπὶ σκηνῆς Mimicam, οὐ δύναται εἶναι ἐπίσκοπος ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου ἱερατικοῦ. Ergò licet talem non exiſtentem, ſed honeſtam ducere.

§. 282. *Can. 18.* Ὁ δύο ἀδελφὰς ἀγαγόμενος, ἢ ἀδελφιδῆν, οὐ δύναται εἶναι κληρικός. Ergò præter hæc aliàs honeſtè licuit illis Conjuges eſſe. Hæc ſunt aperta.

§. 283.

Digitized by Google

§. 283. Memorabilia planè ſunt verba *Can Apoſt. 50.* Εἴ τις Ἐπίσκοπος ἢ Πρεσβύτερος &c. γάμου καὶ κρεῶν καὶ οἴνου οὐ δι' ἄσκησιν ἀλλὰ διὰ βδελυρίαν ἀπέχηται ἐπιλαθόμενος, ὅτι πάντα καλὰ λίαν καὶ ὅτι ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον ἀλλὰ βλασφημῶν διαβάλλει τὴν δημιουργίαν ἢ διορθούσθω, ἢ καθαιρείσθω, καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἀποβαλλέσθω, ὡσαύτως καὶ ὁ λαϊκός.

§. 284. *D. 28. C. 10. §. Quia ſunt.* Manifeſtè Diaconi & Presbyteri uxoris fit mentio talis. *C. 10. Gregor. l. XI. ep. 59.* conſilium dat Epiſcopo de eó, qui relictam Diaconi uxorem duxerat. *C. XI.* geminum Conjugium vetatur, ſimplex permittitur, è *Concil. Aurelian. I. c. XV.* Si ſe cuiquam mulier duplici conjugio Presbyteri vel Diaconi relictæ conjunxerit, aut ſeparentur, aut excommunicentur. *Concil. Bracar. cap. 9. & Tolet. I. c. 18.* addit: Morienti Sacramenta tamen ſubveniant.

§. 285. *Diſt. 28. c. XIII.* Gelaſ. Pap. Syracuſanæ urbis Epiſcopum uxorem & filios habentem poſt longam deliberationem admittit.

§. 286. Expreſsè *Canon Apoſtol. V.* Ἐπίσκοπος ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα μὴ ἐκβαλλέτω προφάσει εὐλαβείας. Ἐὰν δὲ ἐκβάλλει, ἀφοριζέσθω, ἐπιμένων δὲ, καθαιρείσθω.

§. 287. Adde *Diſt. 28. c. 9. è Concil. Neo-Cæſar. c. I.* Presbyter, ſi uxorem duxerit, deponatur.

§. 288. Huic denuò opponatur *d. c. 15. è. Concil. Gangrenſ. c. IV.* Si quis diſcernit Presbyterum conjugatum tanquam occaſione nuptiarum, quòd offerre non debeat, & ab ejus oblatione ideò ſe abſtinet, anathema ſit. *Sic Gratianus.*

§. 289. Græcè ſonat: Εἴ τις διακρίνοιτο παρὰ πρεσβυτέρου γεγαμηκότος, ὡς μὴ χρῆναι λειτουργήσαντος αὐτοῦ προσφορᾶς μεταλαμβάνειν, ἀνάθεμα ἔστω.

§. 290. *Sext. Synod. in Trull. c. 26. Diſt. 28. §. Presbyterum. c. XVI.* Presbyterum per ignorantiam non legalib. nuptiis detentum cathedram quidem habere, ſed ab officio abſtinere præ-

cipimus,

cipimus. Gr. τ ἢ λοιπῶν ἐνεργειῶν. Sic & *ejusd. synod. can. III. & apud Baſil. ad Amphil. cap. XXVII.*

§. 291. *Gratian. d. 28. c 13.* ex allegatis illis locis ſic colligit in utramque partem. Ecce, inquiens, hac auctoritate electus in Epiſcopatum non prohibetur habere uxorem & filias. Eligi autem ad Epiſcopatum non debet niſi aut Sacerdos, aut Diaconus, Subdiaconus verò non niſi cogente neceſſitate. Sive ergò Presbyter, ſ. Diaconus, ſ. Subdiaconus fuerit, apparet, quòd in præfatis ordinib. conſtituti, licitè matrimonio uti poſſunt.

§. 292. Quia ergò auctoritate Gregorii, qui relictam Diaconi marito tradidit, puniendus eſt, item in *concil. Neo-Cæſar.* Presbyter ducens uxorem, non Diaconus jubetur deponi; *Item in synod. Ancyran.* Diaconi, qui in ordinatione ſua dicunt, ſe velle habere uxores, non prohibentur: patet, quòd nec Diaconi, nec Subdiaconi ſunt prohibendi à Conjugio.

§. 293. Sed quod de Electione objicitur, verum quidem eſt, in Epiſcopatum non eligendum, in ſacris ordinibus conſtitutum, ſed ipſum uxorem habere & filios non repugnat, præmiſſis auctoritatibus de continentia Clericorum.

§. 294. In Laicali enim habitu, vel in minoribus conſtitutus potuit habere uxorem & filios, & ſi poſteà ex conſenſu uxoris continentiam profeſſus Subdiaconatum, vel Diaconatum, vel Presbyterii gradum adeptus fuerat, attamen uxori & filiis ipſum neceſſaria ſubminiſtrare oportebat.

§. 295. Illud autem Gregorii duobus modis ſolvitur: Vel quia Eccleſia illa, cui Diaconus ille miniſtraverat, nondum continentiæ votum ſuſceperat in Diaconis & reliquis miniſtris, vel quia, ſicut de Electo in Epiſcopum anteà ſcriptum eſt, ante Subdiaconatum memoratus Diaconus eam in uxorem duxerat.

§. 296. Illud autem Neo-Cæſarienſis & Ancyranæ Synodi vel ex tempore, vel ex loco intelligitur: Ex tempore, quia nondum erat introducta continentia miniſtrorum altaris. Ex loco, quia utraque Synodus Orientalis eſt, & Orientalis Eccleſia non ſuſcipit generale votum Caſtitatis. Hoc tamen diligenti obſervatione cuſtodit, ut poſt adeptum Sacerdotium defunctâ priore uxore,

uxore, cum qua Sacerdos factus fuerat, ſi alteram duxerit, deponatur.

§. 297. *Hæc ille.* In quo multa notanda: 1. Olim Epiſcopis & Clericis conjugium licuiſſe. 2. Diaconis, Subdiaconis &c. licuiſſe tunc quoque. 3. Eccleſiam Græcam μονογαμίαν Clericis concedere.

§. 298. *Diſt. XXXI. c. 1. è Gregor. l. 1. ep.* 42. citatur: In Sicilia & aliquibus provinciis Subdiaconis non fuiſſe prohibitum matrimonium. *Id ibid.* ſtatuit: Ut qui caſtitatem non promiſit, ab uxore ſua ſeparari non cogatur.

§. 299. In Latina Eccleſia verò Diaconis & Presbyteris non licuiſſe uxoribus, quas ante ſacros ordines duxerant, uti patet ex D. c. 2. Sacerdotib. ut ſemper altari queant aſſiſtere, SEMPER ab uxoribus continendum, ſemper caſtitas obſervanda præcipitur.

§. 300. *Leo IX. d. 31. c. XI.* citato h. l. ait: Vide inſipiens, quia non dixit: Poteſtatem complectendi, ſed circumducendi? ſcil. ut de mercede prædicationis ſuſtentetur ab eis, nec tamen foret deinceps inter eos carnale conjugium.

§. 301. Nam ſic ſtatuunt, iis, qui in Laicatu duxêre uxores, non licuiſſe eas abjicere Clericis factis, ſed ſuſtentare, tamen non concumbere, cujus rei teſtimonia ſunt. *Innocent. I. Pap. Ep. 2. c. 9.* Tenere debet omninò Eccleſia, ut Sacerdotes & Levitæ cum uxoribus ſuis non miſceantur, quia miniſterii quotidiani neceſſitatib. occupantur. Scriptum eſt enim, Sancti eſtote, &c. &c. V. Palea ibid. Sicut *Paulus ad Corinth. 7.* ſcribit, dicens: Abſtinete, &c. Et hoc utique Laicis præcepit, multò magis Sacerdotes, quibus orandi & ſacrificandi juge ſacrificium eſt, ſemper debebunt ab hujusmodi conſortio abſtinere.

§. 302. *D. c. VI.* Neque ad ſacrificia eos fas ſit admitti, qui cum uxore exercênt carnale officium, vel *Diſt. 82.* conſortium.

§. 303. Si qui tamen ante Clericatum uxorati fuêre, eis vetatur abjicere ſuas. *D. c. 11.* Omninò confitemur, non licere Epiſcopo, vel Presbytero, Diacono vel Subdiacono propriam uxorem causâ religionis abjicere à cura ſua, ſcil. ut ei victum & veſtitum largiatur, non ut cum illa carnaliter jaceat.

Digitized by Google

§. 304. Unde diſcis manifeſtò talib. uxores licuiſſe retinere, ſed iis in toro non cohabitare. Nam.

§. 305. Sic ait & Leo *Ep. 90. c. III.* Cùm eſſent Laici ſeu Lectores, licitè & uxores ducere & filios procreare potuerunt, ſed cùm ad gradus Clericatus pervenerunt, cœpit eis non licere, quod licuit, unde, ut de carnali fiat ſpiritale conjugium, oportet eos nec dimittere uxores, & quaſi non habeant, ſic habere, quò & ſalva ſit charitas, & ceſſent opera nuptiarum.

§. 306. Sed *in Jure Canonic. Diſt. XXXI. c. 12. ex Hiſt. Trip. l. 2. c. 14.* objicitur, quòd in Nicæna Synodo, cùm reliqui Patres ἀγαμίαν Clericorum introducere Canone facto ſtatuerent, ſurgens in medio Paphnutius Confeſſor contradixit, & caſtitatem eſſe dicens cum propria conjuge concubitum; ſuaſitq; Concilio, ne talem ponerent legem, gravem eſſe adſerens cauſam, quæ in ipſis aut eorum conjugibus occaſio fornicationis exiſteret. Et hæc quidem Paphnutius licet nuptiarum inexpertus expoſuit, Synodusq; laudavit ſententiam ejus, & nihil ex hac parte ſancivit, ſed hoc in uniuscujusque voluntate, non in neceſſitate dimiſit, *ait Gratian. d. c. 12. Nicæna.*

§. 307. Et *ibid. cap. 13. Synod. VI. c. 13. l. 8. c. 9.* Nos ſequentes antiqvum Canonem (nota!) Apoſtolicæ diligentiæ ſacrorum virorum legales Nuptias à modo valere volumus, nullo modo cum uxoribus ſuis connubia eorum diſſolventes.

§. 308. Cur autem ſic ſtatuit Synod. addit: Ἐπειδὴ ἐν τῇ Ῥωμαίων Ἐκκλησίᾳ ἐν τάξει κανόνος παραδεδόσθαι διέγνωμεν contrarium.

§. 309 Hunc Rom. Eccleſiæ Canonem defendère *Hieron. contr. Jovinian. Humbert. & Balſamon. Expoſit. ad hunc Can.*

§. 310. Diſſenſum hunc *ibid Diſt. XXXI. c. 14.* teſtatur *Stephan. Pap. Act. 1. Synod. Lateran.* Aliter ſe Orientalium Eccleſiarum Traditio habet, aliter hujus S. Romanæ Eccleſiæ. Nam earum Sacerdotes, Diaconi ac Subdiaconi matrimonio copulantur; Iſtius autem Eccleſiæ vel Occid. Sacerdotum nullus à Subdiacono uſque ad Epiſcopum licentiam habet conjugium ſortiendi.

§. 311. *Nota Gradus inter Clericos*: A Subdiacono uſque ad

Digitized by Google

ad Epiſcopum non licebat illis *γαμεῖν.* Lectores & Cantores, & reliqui Minores dicti potuerunt.

§. 312. Nec Subdiaconis quidem connubium carnale conceditur, ait *Leo ep. XXCII. c. III. IV.*

§. 313. Unde liquet id quod diximus. Sed ante *B. Gregorium* non erat generatim omnibus Eccleſiis præceptum. Nam in Sicilia aliter obſervatum.

§. 314. Et *Gregor. l. III. ep. XXXIV.* Catinenſi Epiſcopo: Multorum relatione comperimus, hanc apud vos olim conſuetudinem tenuiſſe, ut Subdiaconi ſuis licitè miſcerentur uxoribus.

§. 315. Ipſe autem ibid. vetat *d. 32. c. 2.*

§. 316. Ita & *Nicol. Papa ſynod. Rom.* Odoni Viennenſi Archiepiſcopo de Alverico Subdiacono conjuge ait: Cur veſtrâ autoritate uxorem duxerit, miramur, eò quòd nulli UNQUAM uxorem ducendi licentiam damus.

§. 317. *Diſt. cit. c. 7. Synod. ſextâ & Extrav. de ætat. & qval. c. A multis.* ſtatuunt: Qui uxorem ducere voluerit, ante ordinem Subdiaconatus id faciat.

§. 318. *Ibid. c. 8. Concil. Carthag. III. c. 19.* ſtatuit: Lectores, cùm ad annos pubertatis venerint, cogantur aut uxores ducere, aut continentiam profiteri.

§. 319. *Urban. II. Synod. Melf. c. 13.* ſtatuit, beneficio & officio Eccleſiæ carere decernimus, & ab omni ſacro ordine removemus, qui poſt Subdiaconatum uxoribus vacare volunt.

§. 320. *Leo IX. d. c. 14.* permittit, ut in minoribus ordinib. conſtituti uxorati ſint, niſi voto aut religioſo habitu prohibeantur.

§. 321. *D. c. 15. è Concil. Chalcedon. c. 14.* ἑτερόδοξον γυναῖκα ducere Clerici prohibentur. *D. c. 16. è Nicæn. Concil. c. III.* ſtatuitur, ut Clerici non habitent cum mulieribus. ἢ ἃ μόνα πρόσωπα πᾶσαν ὑποψίαν διαπέφευγεν. *Gratianus:* Niſi quæ naturali fœdere omnem ſuſpicionem excludunt.

§. 322. *Gregor. l. 2. ep. 44.* ante Epiſcopatum uxorato jam Epiſcopo facto ſcribit, maculatum illum eſſe & ſcelus eſſe.

§. 323. *Nicol. Pap. diſt. 34.* Epiſcopum jubet etiam conſanguinearum immoderatam familiaritatem vitare.

Digitized by Google

§. 324. *D. C. IV.* Is, qui non habet uxorem, ſed pro uxore concubinam, à communione non repellatur, tamen ut unius uxoris aut concubinæ ſit conjunctione contentus. Verba ſunt *Concil. Toletan I. c. 17.* quod addit, ut ei placuerit.

§. 325. De his concubinis agunt *Auguſt. de bon. conjug. Cauſ. XXXII. quæſt. 2. C. Solet. & Juſtinian. Novell. XVIII. c. 5.* In quibus hæc tria erant neceſſaria. I. Ut uterq; eſſet ſolutus. II. Fides mutua quòd alteri non jungerentur, nec à procreatione filiorum abhorrerent. III. Ut uſque ad mortem in ea vitæ conjunctione ſibi manendum proponerent.

§. 326. Et in his quidem ſcribit *B. Aug.* poſſe aliquo modo dici NUPTIAS eſſe, & connubium, quamvis ſic habitam non audeat appellare uxorem, quia non intervenerant inſtrumenta dotalia &c.

§. 327. Itaque vocabantur hujusmodi mulieres *Concubinæ*, quòd non eſſent uxores, habebantur tamen ut uxores minùs ſolenniter ductæ.

§. 328. *Gratian. Diſt. XXXIII. ait:* Concubina eſt hoc loco, quæ ceſſantibus legalibus inſtrumentis unita eſt, & conjugali affectu aſciſcetur. Hanc Conjugem facit affectus, Concubinam verò Lex nominat cit. *Conc. Tolet. I. Can. 17.*

§. 329. Sic *Diſt. 34. c. 5. Iſidor. de diff. N. & Vet. Teſt. I.* Chriſtiano non dicam plurimas, ſed nec duas ſimul habere licitum eſt, niſi unam tantùm, aut uxorem, aut certè loco uxoris (ſi deeſt,) Concubinam.

§. 330. *Addit Gratian. c. 7.* Si non adſit talis Concubina & ætas illius, de quo agitur, futuræ incontinentiæ ſuſpicionem auferre dignoſcatur, Apoſtolicâ conceſſione ad ordinem Diaconatûs provehi poteſt; ſtatuente Pelagio Papâ ad Flor. Epiſcopum, idq;, ut ait *id. Gratianus*, ex diſpenſatione miſericordiam, verùm ex rigore diſciplinæ intelligitur illud *Aurelianenſ. Concil. ex Gerundenſ. cap. VIII.* Non admittatur ad Clerum, qui præter, velut verba ſonant, Poſt uxorem, aliam cognoverit cujuscunque conditionis mulierem.

§. 331.

§. 331. *Hilar. Pap. in Synod. Rom. c. 2.* Ne ad ſacros ordines quiſquam, qui uxorem non virginem duxit, aſpiret.

§. 332. De eo autem, qui ante baptiſmum uxorem duxit viduam, ſtatuit *Innocent. Ep. 2. c. 5.* non admittatur ad Clerum.

§. 333. De eo, qui ſecundùm ducit uxorem, ſtatuitur *d. 34. c. 17.* Inter Lectores & Oſtiarios habeatur ita ut Apoſtolum non legat. Plura infrà vide.

§. 334. *Immunitas Clericorum à militia.* *Can. Apoſt. 82.* Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος στρατείᾳ σχολάζων καὶ βουλόμενος ἀμφότερα κατέχειν, καθαιρείσθω. *Can. 80.* οὐ χρὴ ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον καθιέναι ἑαυτὸν εἰς δημοσίας διοικήσεις, ἀλλὰ προσευκαιρεῖν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς χρείαις. Ἢ πειθέσθω οὖν τοῦτο ποιεῖν, ἢ καθαιρείσθω.

§. 335. Sic & *Concil. Carthag. I. c. VI. Epiſt. IX. l. I. Cyprian. ait:* Statutum eſt, ne quis de Clericis & DEI miniſtris tutorem vel Curatorem teſtamento ſuo conſtituat, quando non niſi altari & ſacrificiis deſervire & precibus atque orationibus vacare debeant.

§. 336. *Ibid. c. 21. q. 3.* Moleſtiis & laqueis ſecularibus obligari non debent, qui divinis rebus & ſpiritualibus occupantur. Ab Eccleſia recedere & ad terrenos & ſeculares actus vacare non poſſunt. *Plura ibid. q. 3. c. 6. & 7.*

§. 337. *Diſt. 88. c. 3. Can. Apoſt. c. 7.* Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος κοσμικὰς φροντίδας μὴ ἀναλαμβανέτω. Εἰ δὲ μή, καθαιρείσθω.

§. 338. *Gregor. l. VIII. Ep. II. ait:* Hoc Clericum reddere vilem & reverentiam Sacerdotalem annihilare. *D. 88. c. V.* Epiſcopus tuitionem teſtamentorum non ſuſcipiat. *D. c. 6.* Nullam rei familiaris curam ad ſe revocet, ſed lectioni & orationi & verbi DEI prædicationi tantummodò vacet. *D. c. 7.* Gubernationem viduarum & pupillorum & peregrinorum non per ſeipſum agat Epiſcopus, ſed per Archipresbyterum vel Archidiaconum.

§. 339. *Gregor. l. X. Ep XXX.* Inutile & valdè laborioſum eſt, hominem literatum ratiociniorum cauſas aſſumere, & in eis ſe, quod non expedit, obligare.

§. 340.

Digitized by Google

§. 340. *Hieron. ad Nepot.* Negotiatorem Clericum, & ex inope divitem, ex ignobili glorioſum quaſi peſtem fuge.

§. 341. *Aug. Qu. V. & N. T. c. 127.* Antequam Eccleſiaſticus quis ſit, licet ei negociari; Facto jam NON LICET.

§. 342. *Cyprian. l. I. ep. IX.* Neque apud altare meretur nominari in Sacerdotum prece, qui ab altari Secerdotes voluit avocare.

§. 343. *Can. Apoſt. 31.* Εἴ τις ἐπίσκοπος κοσμικοῖς ἄρχουσι, χρησάμενος δι' αὐτῶν ἐγκρατὴς γένηται ἐκκλησίας, καθαιρείσθω. *Can. XIX.* Κληρικὸς ἐγγύας διδοὺς, καθαιρείσθω.

§. 344. *Plura vide Tit. Militia.*

§. 345. *Quæritur in Jure Canon. Diſt. XXXVII.* An Epiſcopum vel Clericum deceat Secularibus literis eſſe eruditum? Reſp. *Gratian. è Concil. Carthag. IV. c. 16.* Epiſcopus Gentilium libros ne legat, Hæreticorum autem pro tempore aut neceſſitate. C. *2.* reprehendatur Sacerdos, qui omiſſis Evangeliis comœdias legit. *Hieron. Ep. 146. Id. c. III. & l. 2. Comm. in 4. Epheſ. ait:* In vanitate ſenſûs & obſcuritate mentis ingredi, qui diebus ac noctibus Dialecticâ arte torquetur, qui Phyſicus perſcrutator oculos trans cœlum levat &c. qui Jambum ferit, &c.

§. 346. *Id. l. 9. ad c. 28. Eſai.* Vino inebriantur, quando S. S. malè intelligunt ac pervertunt: Si cerâ, quando ſeculari abutuntur Sapientiâ, & Dialecticorum tendiculis, quæ non tàm vincula ſunt appellanda, quàm Phantaſmata.

§. 347. *Id. l. III. ad c. VI. Epheſ.* reprehendit Epiſcopos & Presbyteros, qui filios ſuos ſecularibus literis erudiunt, & faciunt illos Comœdias legere, & mimorum turpia ſcripta cantare.

§. 348. Sic & *Ambroſ. l. 1. de fid. ad Gratian. Imp. c. III.* Et *Hadrian. Pap. ad Carol. c. 49.*

§. 349. *Raban. de Preſſur. Eccleſ. ex Hieron. ad Euſtach.* citat: Legimus de B. Hieronymo, quod cùm libros legeret Ciceronis, ab Angelo eſt correptus, eò quòd vir Chriſtianus paganorum intenderet figmentis.

§. 350. *Gratianus ibid.* poſtquam ex Act. 7. & alia citaverat, in contrarium ſubdit. Hæc ideò deſpecta ſunt à noſtris, quia nihil

Digitized by Google

nihil valent ad ſalutem, ſed mittunt in errorem, & dum his ſtudent, curam animæ non habent.

§. 351. *Beda l. 2. Rer. c. 9.* Turbat acumen legentium & deficere cogit, qui eos à legendis ſecularibus literis omninò æſtimat prohibendos, in quibus, ſi qua inventa ſunt utilia, ut ſua ſumere licet. Alioqui nec Moyſes, nec Daniel ſapientiâ vel literis Ægyptiorum paterentur erudiri, quorum tamen ſuperſtitiones & delicias horrebant. Nec ipſe Magiſter Gentium aliquot verſus Poetarum ſuis ſcriptis indidiſſet. *Hæc Beda.*

§. 352. Quæritur itaque, cur legi prohibentur ab aliis? R. *Gratian. d. c. VIII. Part. 2.* Quidam legunt ad voluptatem, quidam verò ad eruditionem, ut errores Gentilium legendo deteſtentur, & utilia, quæ in eis invenerint, ad uſum ſacræ eruditionis devotè convertant. Tales laudabiliter ſeculares literas addiſcunt.

§. 353. Hinc *Ambroſ. in Proœm. Luc.* Legimus aliqua, ne negligantur, legimus, ne ignoremus, legimus, non ut teneamus, ſed ut repudiemus.

§. 354. Sic *Hieron. c. 1. ad Tit.* Si quis autem Grammaticam noverit vel Dialecticam, ut rationem rectè loquendi habeat, & inter falſa ac vera dijudicet, non improbamus. Geometria quoque & Arithmetica, & Muſica habent in ſua ſcientia veritatem, ſed non eſt ſcientia illa Pietatis. Scientia Pietatis eſt noſſe legem, intelligere Prophetas, Evangelio credere, Apoſtolos non ignorare.

§. 355. *Iſidor. l. III. de Sum. Bono c. XIII.* Grammaticorum doctrina etiam poteſt proficere ad vitam, dum fuerit in meliores uſus aſſumta.

§. 356. *Hieron. c. 1. Daniel.* de Daniele & ejus ſociis: Diſcunt doctrinam Babylon. non ut ſequantur, ſed ut judicent ac convincant. Quomodo ſi quiſpiam adverſus Mathematicos velit ſcribere imperitus Mathematis, riſui pateat, & adverſus Philoſophos, ſi ignoret dogmata eorum?

§. 357. *Ibid.* vocat, graviſſimæ neceſſitatis, literas ſeculares diſcere, ut probemus ea, quæ à S. Prophetis ante multa ſecula ſunt prædicta, tam Græcorum, quàm Latinorum & aliarum gentium literis contineri.

§. 358. Hinc *in Synod. Eugen. Pap. II. & Leon. IV. & Greger. VII. Rom.* Synodi indice cujusdam capitis ſumma ponitur: Ut omnes Epiſcopi artes literarum in ſuis Eccleſiis doceri faciant. *Gratian. d. 37. c. 14.* ſic citat: In univerſis Epiſcopis, ſubjectisq; plebib. & aliis locis, in quibus neceſſitas occurrerit, omninò cura & diligentia adhibeatur, ut Magiſtri & Doctores conſtituantur, qui ſtudia literarum & artium liberalium dogmata aſſiduè doceant; quia in his maximè divina manifeſtantur & declarantur mandata.

§. 359. Sic & *Auguſtin. contr. Fauſt. l. XIII. c. 15.* Si quid veri de Deo Sibylla vel Orpheus aliive gentium vates, aut Philoſophi prædixiſſe perhibentur, valet quidem aliquid ad paganorum auctoritatem revincendam, non tamen ad iſtorum auctoritatem amplectendam.

§. 360. *Clem. Pap. I. Ep. V. ad Diſcip.* Cùm ex divinis Scripturis integram quis & firmam regulam veritatis ſuſceperit, abſurdum non erit, ſi aliquid etiam ex Eruditione communi & liberalib. ſtudiis, quæ fortè à pueritia attigit, ad aſſertionem veri dogmatis conferat, ita tamen, ut, ubi vera didicerit, falſa & ſimulata declinet.

§. 361. Cur autem Poetas legere prohibeatur, docet *Iſidor. l. III. de S. Bon. c. XIII.* Quia per oblectamenta inanium fabularum mentem excitant ad incentiva libidinum.

§. 362. Aliàs *Concil. Tolet. IV. c. 24.* ignorantiam in Sacerdotibus maximè fugiendam docet: Ignorantia, inquit, mater cunctorum maximè in Sacerdotibus Dei vitanda eſt, qui docendi officium in populis ſuſceperunt. Quod ipſum extat in *Synod. Arelat. IV. cap. IV. & I. Diſt. XXXIX. c. 5.* hæc ſcire debet Sacerdos, Librum Sacramentorum, Lectionarium, Antiphonarium, Baptiſterium, Computum, Canonem pœnitentialem, Pſalterium, Homilias, per circulum anni Dominicis diebus & ſingulis Feſtivitatibus aptas.

§. 363. Atque ut iſta ſciat, ſtatutum eſt *Concil. Toletan. c. 26.* Quando Presbyteri in Parochiis ordinantur, libellum officialem à ſuo Sacerdote accipiant, ut ad Eccleſias ſibi deputatas inſtructi ſucce-

Digitized by Google

ſuccedant, ne per ignorantiam & in ipſis divinis Sacramentis oſſendant.

§. 364. Hinc *Leo Ep. XXII.* Inſcitiam Sacerdotum nec excuſatione, nec veniâ dignam eſſe judicat.

§. 365. Memorabile eſt, quod *Auguſtin. lib. de Catech. rud. c. IX.* ſcribit; Quamvis Epiſcopi vel Clerici per ignorantiam aliquid vitioſum proferant, non ideò deſpici debere à Scholaſticis, his verbis: Noverint, non eſſe vocem ad aures Dei, niſi animi affectum. Ita non irridebunt, ſi aliquos antiſtites & miniſtros Eccleſiæ animadverterint, vel cum barbariſmis & ſolæciſmis Deum invocare, vel eadem verba, quæ pronunciant, non intelligere, perturbatèq; diſtinguere, non quia iſta minimè corrigenda ſunt, ut populus ad id, quod planè intelligit, dicat Amen, ſed quia piè toleranda ſunt ab eis, qui didicerunt, ut ſono in foro, ſic voto in Eccleſia benedici.

§. 366. *Translocatio* Sacerdotum in Eccleſia veteri vetita aut certè raro facta. Nam ordinatio dicebatur certum miniſterium certusq; locus, cui quis deſtinabatur, & ideò abſolutæ ſ. ſine titulo ordinationes prohibitæ. *Diſt. 70.* ait: Nullas & irritas eſſe voluit Eccleſia. *Concil. Meldenſ. c. 52. & Placentin.* Decernimus, ut ſine titulo facta Ordinatio irrita habeatur, & in qua Eccleſia quis intitulatus eſt, in ea perpetuò perſeveret. *Anaclet. Ep. 115.* Epiſcopi & Presbyteri poni & ordinari debent, ſinguli per titulos ſuos. *Concil. Valentin. ſub Rege Theodoric. cap. 6.* Nullum ſanctorum Sacerdotum quiſpiam ordinet, qui localem ſe futurum primitùs non ſpoponderit. *Concil. Hiſpalenſ. Can. III.* ſeverè vetat, ne alia Eccleſia alterius Clericum ſuſcipiat. *Cænomanenſ. ep. 55. in Bibl. PP. Tom. III.* Cùm Epiſcopus Charæmontanus Subdiaconum ſuum aliò ad Archidiaconum vocaret, liberat eum priùs ab obedientia, dicens: Gratias Beatitudini veſtræ agens, vobis & veſtræ commodo Eccleſiæ ab ea, quam conſecratori ſuo debet, obedientiâ, liberum omninò & abſolutum dimitto.

§. 367. *De Dignitate Sacerdotum.* Nazianzen. ὑψιθρόνους appellat & Θεῷ πλησιάζοντας. Et de *Sacerdote*: Τὸν μετ' ἀγγέλων στησόμενον καὶ μετὰ ἀρχαγγέλων δοξάζοντα. Καὶ ἐπὶ τὸ

Hh 2 ἄνω

ἄνω θυσιαστήριον ἀναπέμψοντα τὰς θυσίας καὶ Χριστῷ συνιερεύοντα, τὴν ἀναπλάσσοντα τὸν πλάσσοντα καὶ παραστήσοντα τὴν εἰκόνα καὶ τῶν ἄνω κόσμῳ δημιουργήσοντα. *Gregorius:* θεὸν ἐσόμενον καὶ θεοποιήσοντα. *Ignatius:* Τί γὰρ ἐστιν ἐπίσκοπος ἢ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας ἐπέκεινα πάντων κρατῶν, ὡς οἷόν τι ἀνθρώπῳ κρατεῖν. *Chryſoſt.* ἄρχων ἐστὶν ὁ ἱερεύς. Sed & Regum capita, οἱ ἱεροὶ νόμοι τοῖς ταῖς τούτου φέροντας χερσὶν ὑπέταξαν, *non ut inſultent cervicibus Regum, ſed quod* εὐλογεῖ χειροθετεῖ, προσφέρει, καθαίρει. Πρεσβευτής ἐστι πρὸς θεὸν, quod παρὰ Θεοῦ ζωῆς καὶ θανάτου ἐξουσίαν εἰλήφασιν Sacerdotes, ἐν τῷ δικάζειν τοὺς ἡμαρτηκότας, καὶ καταδικάζειν εἰς θάνατον πυρὸς ἀεννάου, καὶ λύειν ἁμαρτιῶν τοὺς ἀποστρέφοντας. *Dionyſ. Areop.* Φωτοειδεῖς ſunt, θεουργικοὶ, τετελεσμένοι, τελεσιουργοί. *Ambroſ. l. 2. de dign. ſacerd.* Honor & ſublimitas Epiſcopalis nullis poterit comparationibus adæquari.

§. 368. *De vita ſacerdotum. Niceph. l. 14. c. 30.* de Polychronio Apamenorum Epiſcopo: Et optimè, *inquit*, vixit, & optimè docuit, vitâ ſcil. ex æquo doctrinæ reſpondente.

§. 369. *Hieron. Epitaph. Marcell.* Erubeſcit doctrina quamvis præclara, quam propria reprehendit conſcientia.

§. 370. *Abbas Antonius in Meliſſis:* Nihil Doctore frigidius, verbis tantùm philoſophante: Hoc enim non Doctoris, ſed Hiſtrionis eſt. Confer *M. Anton. de Dominis l. III. & l. IV. & l. VII. l. IX. c. 2. 3.* prolixè.

CONCILIA.

§. 1. DE Etymo Concilii *Diſt. XV. c. 1.* Synodus, interpretatur Comitatus vel Cœtus. Concilii verò nomen tractum eſt ex more Romano; Tempore enim, in quo cauſæ agebantur, conveniebant omnes in unum. Unde Concilium quaſi Conſilium, Conſilium quaſi Conſidium. Vel Concilium dictum eſt, eò quòd in unum dirigant omnem mentis obtutum. Cilia enim oculorum ſunt, unde & qui ſibimet diſſentiunt, non agunt Concilium. *Ridiculè.*

§. 2.

§. 2. Editiones Conciliorum variæ ſunt: I. *Veneta*, eaq; gemina. Anno 1585. Nicotini. Altera 1623. autoritate Pauli V. cum Romana. II. *Antwerpienſis & Colonienſis.* Anno 1606. & Ann. 1616. Binij. III. *Colonienſis.* 1627. edente Gymnico. IV. *Pariſienſis* Regia plusquam triginta Tomis. cum Notis Sirmondi. d. l.

§. 3. *Gloſ. ordinar.* ex Actis colligit Concilia Apoſtolica IV. hæc: Primum facit *Act. I.* de electione Matthiæ. Secundum *Act. VI.* de Diaconorum VII. electione. Tertium *Act. XV.* de Circumciſione Gentilib. non imponendâ, anno 14. poſt reſurrect. Chriſti, & ann. IV. Claudii Cæſaris. Quartum *Act. XXI.* quo permittebant Judæis converſis ad tempus legalia, donec Synagoga cum honore ſepeliretur, teſte Bedâ, Dionyſio Carthuſ. & aliis.

§. 4. Sunt qui hoc quartum omittunt, & faciunt ex *Act.* 15. Concilium Apoſtolicum quartum, ex *Act. VI.* tertium, ex *Act. IV.* ſecundum, h. m. ut ibid. legitur: ὁμοθυμαδὸν, ſeu unanimiter omnes congregati.

§. 5. Porrò ſunt, qui ex *Act. IV.* & illud ex *Act. XXI.* prætereuntes, aliud novum faciunt ex *Actor. XI.*

§. 6. Atque hæc quatuor Hieroſolymis.

§. 7. Cæterùm ſequentes Synodi fuerunt vel *Oecumenicæ*, vel *Provinciales. Cedrenus* illas ſic dicit vocatas, quia ab Imperatoribus τῆς οἰκουμενικῆς βασιλεῦσι fuerunt indictæ. Has autem Τοπικὰς dici ait, ob ζητήσεις τοπικὰς per illas deciſas, quarum gratia συνέστησαν, & tales numerat *Neocæſarienſem, Antiochenam, Gangrenſem, Ancyranam, Laodicenam, Sardicenſem, Carthaginenſem.* Ἰστέον, δὲ, inquit, ὅτι καὶ ἕτεραι γεγόνασι τοπικαὶ σύνοδοι, καὶ κανόνας τούτων κατέχομεν, εἰ καὶ μὴ κυρίως καὶ τῷ ἀριθμῷ τῶν ἑξ συνόδων ἀριθμοῦνται. Nota: Non eas *in VI.* (al. VII. al. VIII. de quo infrà.) *Synod. Oecum.* numerari ἡ ἐν Ἀγκύρᾳ, ἡ ἐν Νεοκαισαρείᾳ, ἡ ἐν Γάγγραις, ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἡ ἐν Λαοδικείᾳ, ἡ ἐν Σαρδικῇ, ἡ ἐν Καρθαγένῃ.

§. 8. Septem numerant Græci Concilia Oecumenica, quibus Florentinum, ſeu Ferrarienſe Eugenii IV. annumerant. quia illi

cum ſuo Imperatore & Patriarcha aderant, auxilia adverſus Turcas petentes. *Octavum* autem vocant, quòd nec Conſtantinopolitanum contra Photium, nec poſteriora illa Occidentis, quæ ex Tomis Concill. ordine huc ponimus, pro Oecumenicis & legitimis haberent.

§. 9. Nam poſt IV. illa Oecumenica, *de quib. infrà*, Iſidor. d. l. addit quintum, Conſtantinopolitanum II. contra Theodorum Mopſueſtenum, qui dicebat, alium Deum eſſe, Verbum & alium Chriſtum, & Mariam negabat eſſe θεοτόκον, tempore Juſtiniani. In eo 14. Capitula ſunt ſancita. *Sextum Oecumen.* Conſtantinopolit. Tertium, 170. Patrum, contra Macarium Antiochenum μονοθελητὴν. In eo octo Capitula ſanxêre, temp. Conſtantini Pogonati.

§ 10. Conciliorum Generalium IV. Claſſes ſunt: 1. Concilia generalia approbata numerantur *octodecim*: Nicenum, Conſtantinopolitanum, Epheſinum, Chalcedonenſe, Conſtantinopolitanum II. & III. & IV. Nicenum II. Anno 781. Lateranenſe I. & II. & III. & IV. & V. Anno 1517. Lugdunenſe primum, ſecundum. Viennenſe Anno 1311. Florentinum A. C. 1439. Tridentinum A. C. 1545. Hæc omnia P. R. approbavit. At *Græci* tantùm recipiunt priora ſeptem Concilia. *Lutherani*, ſex.

§. 11. Concilia Generalia reprobata numerantur octo: *Antiochenum* A. C. 345. in quo damnatus eſt Athanaſius. *Mediolanenſe* A. C. 354. *Ariminenſe* A. C. 363. *Epheſinum ſecundum*, in quo Hæreſis Eutychiana eſt confirmata. *Conſtantinopolitanum* ſub Copronymo A. C. 755. *Piſanum*, contra Julium II. Pont. R. *Wittembergenſe* Præſide *Luthero*. A. C. 1536.

§. 12. Concilia partim confirmata, partim reprobata numerantur ſex: *Sardicenſe* A. C. 351. *Sirmienſe* A. C. 356. *Quiniſextum*, in quo Canones Trullani extant. A. C. 528. *Francofurtenſe* ſub Carolo Magno. A. C. 794. *Conſtantienſe* A. C. 1414. *Baſileenſe* A. C. 1449.

§. 13. Concilium nec manifeſtè probatum, nec manifeſtè reprobatum numero *unum*: Concilium *Piſanum*. A. C. 1409. quod

quod depoſuit Gregorium XII. & Benedictum III. Pontifices, & elegit Alexandrum Quintum. *Bellarmin. l. 1. de Concil. cap.* 5.

§. 14. Photius ad Michael Bulg. addit *ſeptimum*, Nicænum Bithyniæ ſecundum, 360. Patrum contra εἰκονομάχυς. Statuit εἰκονολατρείαν & alia.

§. 15. Provinciales eo ordine in *Tomis* ponuntur *edit. ſurianæ*: Carthaginenſe ſub Cypriano de rebaptizandis hæreticis, contra Eccleſiæ morem, ut ait *Vincent. Lirin. & Hieron. adv. Lucifer.* cujus decreta non ſunt recepta. 2. Synodus Antiochena contra Paulum Samoſat. tempore Imp. Aureliani. 3. Ancyranum, ann. Dom. CCCVIII. Aliqui ex Epiſcopis, qui huic interfuere, convenêre etiam ad Nicænum, cui ideò poſtponitur, quia provinciale eſt, ſed in ſexta Synodo Can. 2. eſt approbatum. 4. Neocæſarienſe, non longè poſt Ancyranum, Anno CCCXX. Epiſcoporum XVII. Canonum XIV. quos ſexta Synodus Oecum. approbavit Can. 2.

§. 16. 5. Hoc ſubſecutum eſt Oecum. primum Nicænum, coincidit Provinciale Romanum primum, ſub Silveſtro P. XIII. d. Kal. Jul. contr. Arrium, Epiſcoporum 275.

§. 17. 6. Romanum II. ſub eodem. Epiſcoporum 139. Canonum XX.

§. 18. 7. Eliberinum, Hiſpan. eodem tempore, Canonum 81. Epiſcoporum 19. Presbyterorum 36.

§. 19. 8. Arelatenſe I. Canonum XXIII.

§. 20. 9. Gangrenſe ann. 324. approbatum in ſexta Oecumen. celebratâ in Trullo Conſtantinopoli, Canonum XX. 10. Arelatenſe II. ann. 326. Canonum 25. alii 37.

§. 21. 11. Carthaginenſe I. Canonum 14. ann. 336.

§. 22. 12. Romanum ſub Julio Papa. 13. Agrippinenſe ſ. Colonienſe eod. tempore. 14. Antiochenum, eod. tempore. Approbatum in VI. Oecum. in Trullo congregato Canon 2. Conſtat Canonibus XXV.

§. 23. 15. Sardicenſe, quod Surius Oecumenicum & toto Orbe receptum vocat, Cedren. Provinciale ſ. τοπικὸν anno 381. Contra Arrianos, Canonum XX. Incidêre Synodus Arimi-

nenſis

mienſis & Sirmienſis, contra Athanaſium, Arrianæ. Hujus æmula Seleucienſis Conſtantii Jmp. contracta Alexandrina Athanaſii, quæ in Tomis non extant.

§. 24. 16. Laodicenum ſub Damaſo Pap. Sexta Oecum. approbatum. Canonum LX.

§. 25. 17. Aqvilejenſe eod. tempore contra Palladium & Secundianum Arianos. Jam incidit Oecumen. Secundum Conſtantinopol. I. ann. 419. contra Macedon. Can. 7.

§. 26. 18. Valentinum Galliæ; Epiſcoporum XXX. ann. 413. Sub Gratiano Canonum 4.

§. 27. 19. Tebenſe Canonum 9. ſuper tractatoria Siricij Papæ.

§. 28. 20. Carthaginenſe II. ann. 428. Can. 13.

§. 29. 21. Carthaginenſe III. confirmatum in VI. Oecum. in Trullo. Canonum 50. ann. 417.

§. 30. 22. Carthaginenſe IV. Epiſcoporum 214. ann. 436. confirmatum in IV. Oecum. Canonum 104.

§. 31. 23. Taurinatenſe Galliæ Canonum 7. tempore Ambroſii.

§. 32. 24. Carthaginenſe V. Epiſcoporum 73. ann. 438. Canonum 15.

§. 33. 25. Toletanum I. Hiſpan. Epiſcoporum 19. ſub Honor. & Arcadio. Canonum 20.

§. 34. 26. Concilium Militevitanum in inſulâ, ut volunt, Maltâ, eod. temp. 6. Kal. Sept. Canonum. 27.

§. 35. 27. Carthaginenſe VI. Epiſcoporum 217. repetit Concilium Nicenum. Capitum 10. Canonum 20.

§. 36. 28. Carthag. VII. Epiſcoporum 38. Canonum 105.

§. 37. 29. Africanum, Canon. 105. tempore Bonifac. P. I. Hoc excipit Oecum. Epheſinum I. contra Neſtorium.

§. 38. 30. Rhegienſe, Epiſcoporum XIII. ann. 472. Galliæ. Capitum 7.

§. 39. 31. Agathenſe Epiſcoporum XXXV. Canonum 71.

§. 40. 32. Arauſicanum I. ſub Theod. Jun. Canon. 29.

§. 41. 33. Vaſenſe ſ. Vaſionenſe, Gallicæ Epiſcoporum XVIII. Canonum 50.

§. 42.

Digitized by Google

§. 42. 34. Carpentoractenſe, Galliæ ſub Leon. I. Papâ.

§. 43. 35. Arelatenſe III. ann. 461. ſub Marcian. Can. IV.

§. 44. *ſecundo Tomo:* Oecumenicum IV. Chalcedonenſe, Epiſcoporum 630. contra Eutych. ann. Dom. 488. ex decreto Imperatorum Valent. & Marciani, ut legitur ibidem initio. 36. Veneticum, Canonum 16.

§. 45. 37. Turonenſe I. ſub Leone I. Canon. XIII.

§. 46. 38. Romanum III. ſub Hilario Pap. Canon. IV. 39. Tarraconenſe, Hiſpan. Can. XIII. 40. Epaunenſe, ſub Rege Sigiſmundo, Canon. 40.

§. 47. 41. Romanum IV. aliis II. ſub Symmacho Canon. VIII. 42. Romanum V. aliis III. Epiſcoporum 218. ſub Rege Theodorico. 43. Romanum VI. ſub eod. 44. Ilerdenſe, Hiſpan. Epiſcoporum VIII. eod. tempore, Canonum 16. 45. Valentinum Hiſp. Epiſcoporum VI. eod. tempore Can. VI. 46. Aurelianenſe I. Epiſcoporum XXXIII. Galliæ ſub Hormiſd. Papâ Can. XXXIII. 47. Gerundenſe Hiſp. eod. tempore Canon. X. 48. Cæſarauguſtanum, Epiſcoporum XII. Canon. VIII. 49. Toletanum II. ſub Joan. P. II. Canon. V. 50. Conſtantinopol. quinta ſub Juſtiniano ann. 27. ejus reg. 51. Aurelianenſe II. ſub Vigilio Canonum XXVIII. 52. Aurelianenſe III. Canon. 32. 53. Arvernenſe, Canon. 16. ſub Vigilio. 54. Aurelianenſe IV. tempore Childeberti Regis, ſub Pelagio P. I. Can. XXXVIII. 55. Turonenſe II. eod. tempore Canon. 28. 56. Pariſienſe I. ann. Dom. 552. Canon. 9. 57. Aurelianenſe V. eod. tempore Canon. 23. 58. Pariſienſe II. breve. 59. Hiſpalenſe I. Capit. III. 60. Toletanum III. contra Arrium Capitul. XXIII. 61. Lugdunenſe I. Canon. 6. 62. Matiſconenſe I. Canon. 19. 63. Lugdunenſe II. Can. 6. 64. Valentinum II. 65. Matiſconenſe II. Can. 20. 66. Romanum VII. Can. 6. ſub Maurit. Tiber. & Theod. Impp. 67. Lateranenſe ſub Gregor. I. de quiete Monachorum. 68. Antiſidorienſe, Canon. 45. 69. Hiſpalenſe II. ann. 657. Canon. 13. 70. Toletanum IV. ſub Honor. P. I. Canon. 74. ann. 681. 71. Toletanum V. Epiſcoporum XXIV. ann. 684. Can. 9. 72. Toletanum VI. Can. 19. eod. tempore ann. 686. 73. Bracarenſe I. Can. 40. 74. Bra-

Digitized by Google

carenſe II. ann. 610. Can. 10. Dicuntur Concilia hæc Martini, quia ille ejus Eccleſiæ fuit Epiſcopus. *75.* Toletanum VII. Can. *6.* Epiſcoporum XXXVIII. aliis XXX. *76.* Lateranenſe II. Roman. *77.* Concil. Toletanum VIII. Can. 12. *78.* Toletanum IX. Epiſcoporum 16. Can. 17. *79.* Toletanum X. Capit. VI. 80. Cabilonenſe Gall. Canon. 19. 81. Toletanum XI. Can. 16. 82. Bracarenſe III. Capit. 8. 83. Anglicanum è Beda l. 4. c. 3. ann. *670.* *84.* Sexta Oecum. Conſtantinopolitana, quæ vocatur Sexta, reſpectu quinque Oecumenicorum præcedd. alioqui tertia Conſtantinopoli habitarum, ſub Pogonato, Epiſcoporum 171. contra Monothel. Canones nullos edidit, uti nec quinti Concilii Patres. Sed poſteà ſub Juſtiniano filio Pogonati, qui ῥινότμητος dicitur, denuò Conſtantinopoli convenêre Epiſcopi *227.* & Canones 102. ſanxerunt, reſarcientes, quod à quintæ & ſextæ Synodi Patribus erat omiſſum. Unde fit, ut hæc Synodus non propriè ſexta numeretur, ſed πενθέκτη, i. e. *Quiniſexta.*

§. 48. *Tomo tertio:* *85.* Toletanum XII. Capit. 13. 86. Toletanum XIII. ann. *711.* 87. Romanum IIX. ſub Gregor. II. Can. 17. 88. Francicum ann. Dom. *742.* *89.* Sueſſionenſe anno *744.* 90. Apud Palatium Vernis ann. *755.* Can. *26.* Incidit Nicenum II. Bithyn. ſub Irene, Epiſcoporum 350. contra Iconomachos. 91. Francofurdenſe ad Mœnum ſub Carolo Mag. 92. Forojulienſe, poſt Francofurtenſe, vel non diu antè, Capit. 14. *93.* Apud Theodonis villam eod. ſeculo, Epiſcoporum 32. *94.* Arelatenſe IV. ann. 851. cap. *26.* *95.* Turonenſe III. Cap. *51.* *96.* Cabilonenſe II. cap. *67.* *97.* Moguntiacum, ann. Dom. 813. Canon. 56. *98.* Rhemenſe, ann. 813. Canon. 44. *99.* Aquisgranenſe, ann. 816. cap. 145. 100. Pariſienſe III. ſub Lothario, ann. 829. diſtinctum in tres libros. 101. Aquisgranenſe II. ann. 833. 102. Moguntinum II. eod. temp. cap. 31. ann. *848.* apud Trithemium Chron. Hirſaug. 103. Aquisgranenſe III. ſub Pipino, libris 3. 104. Meldenſe, ann. *845.* Canon. 88. 105. Apud Medardum in Sueſſione ann. 853. 106. Valentinum III. ann. *855.* cap. *23.* 107. Ticinenſe ſub Ludovico II. Imp. 108. Piſtenſe ad Sequanam ann. 863. *109.* Wormatienſe, ann. *868.* Canon. *80.* 110. Incidit in annum 868. al. *870.* Oecumenicum

Digitized by Google

nicum VIII. Conſtantinopolitanum quartum, Epiſcoporum 373. contra Photium invaſorem Epiſcopatus Conſtantinop. pulſo Ignatio. Notandum h. l. triplicem in Hiſtoriis occurrere *Synodum Octavam Conſtantinopoli* habitam. Prima eſt, in qua, ejecto Ignatio, Photius factus eſt Epiſcopus. Secunda, quæ pulſo Photio reſtituit Ignatium. Tertia ſub Joann. VIII. Rom. P. qui pacis causâ Photium mortuo Ignatio reſtituit. Ex his media *oecumenica* dicitur. Græci autem Oecumenicam non vocant, ſed *octavam* illam *Florentinam* nominant, ut infrà dicetur. Sed Surius ideò illos increpat, & hoc Conſtantinopol. & Lateranenſe ſub Innoc. III. longè juſtius Oecumenicum dici cenſet. Canones ſunt XXVII. 111. Colonienſe ann. *887*. cap. *6*. Moguntinum III. ann. *888*. can. 26. 112. Metenſe ſub rege Arnulfo, cap. 10. 113. Triburienſe, ann. 895. Canonum 58. 114. Nannetenſe, cujus tempus incertum eſſe notat Surius. Can. 20. ſanxit. 115. Salegunſtadienſe, anno 1023. ſub Henrico II. Canon. 20. 116. Romanum IX. ſub Nicol. II. P. Epiſcoporum 113. quo poſt Vercellenſe & Turonenſe ſub Leone & Victore II. Berengarius damnatur. 117. Lateranenſe III. ſub Alex. III. anno 1180. Epiſcoporum 280. conſtans partibus 58. 118. Lateranenſe IV. longè celeberrimum Surio, ſub Innoc. III. ann. 1215. Capitulis LXX. 119. Concilium Alemannicum ann. 1225. Canon. 14. 120. Oxonienſe. 121. Conſtantienſe ann. 1338. Huſſus damnatur. Seſſion. XLV. 122. Baſileenſe ann. 1431. ſub Eugen. IV. Seſſione IV. ſtatuit, quod Concilium generale ſit ſuper Papam.

§. 49. *Ritus ſeſſionum.* *Modus* in Conciliis agendis duplex legetur infrà ex Iſidoro & Burchardo, addi poteſt tertius practicatus & obſervatus in *hoc Baſilienſi Concilio*:

§. 50. Primò in loco, ubi tenetur Seſſio, celebrabitur Miſſa ſolennis de Spiritu S. quocunque tempore per Cardinales, vel alium Prælatum ad hoc deputatum. Quâ Miſsâ durante omnes Prælati ſuis habitibus induti ſedent in loco dictæ Seſſionis, ſecundum ſuas dignitates ac prærogativas.

§. 51. Miſsâ finitâ in eadem Seſſione exiſtentes, induunt ſe pluvialibus, & habent mitras albas, ſolo Præſidente vel Celebrante in Concilio excepto, qui habet mitram aut phrygiatam, aut gemmatam ac notabiliter ornatam.

§. 52. Ille Præſidens vel Celebrans aſſociatis Diacono ac Subdiacono, aliisq; multis in habitibus Eccleſiaſticis, ſedet in cathedra, in medio Chori, habens dorſum ad altare, & vultum ad alios Prælatos.

§. 53. Tunc Cantores cantant Antiphonam: *Exaudi nos Domine, &c.* Et: *Salvum me fac Domine, &c. Gloria Patri & Filio, & Spir. S.* Poſteà Diaconus clamat altâ voce, *ORATE!* & tunc omnes flectunt genua, & per aliquod intervallum erant ſub ſilentio ſecundum devotiones ſuas. Et poſtquam in illa Oratione per competens intervallum ſteterunt, Diaconus iterùm clamat altâ voce: *ERIGITE VOS!* Et tunc omnibus Prælatis ſurgentibus & ſtantibus ipſe Præſidens etiam erectus, orat altâ voce: *OREMUS.* Adſumus Domine S. Spiritus, &c. *ut infrà ex Iſidoro citatur.* Poſthæc Cantores Concilii Antiphonam incipiunt: *Exaudi nos Domine, &c.* & tunc omnes flexis genibus orant. Et facto parvo intervallo Diaconus iterùm dicit clarâ voce: *ERIGITE VOS!* Tunc omnibus erectis Præſidens denuò orationem dicit: *Oremus:* Mentibus noſtris Domine Spiritum S. benignus infunde, &c.

§. 54. His peractis omnes flectant genua, & Diaconus & Subdiaconus, vel alii duo ad hoc deputati ante altare ſtantes, incipiunt *Litaniam*, Cantoribus & aliis reſpondentibus. Et cùm venitur ad illum locum, ut Dominum Apoſtolicum &c. Præſidens, qui cum aliis ſtabat flexis genib. ſurgit, & vertens ſe ad Conventum & dando benedictionem, cantando ter dicit: *ut hanc S. Synodum & omnes gradus Eccleſiaſticos benedicere, regere ac conſervare digneris;* Cantorib. qualibet vice reſpondentibus: *Te rogamus, audi nos.*

§. 55. Poſt Litaniam Præſidens dicit: *Oremus;* quo dicto Diaconus inquit: *Flectamus genua!* & Subdiaconus dicit: *Levate.*

§. 56. Deinde celebrans dicit hanc Orationem: *Da Eccleſiæ tuæ miſericors Deus, ut Spiritu S. congregata hoſtili incurſione non turbetur!*

§. 57. Tunc Diaconus habens librum ſupra pulpitum, incipit Evangelium: *Vos eſtis ſal terræ*, vel aliud ad legendum ordinatum.

§. 58.

§. 58. Quo perlecto celebrans primò facit collationem, exhortando omnes ad ſolicitam meditationem. Deinde flexis genibus incipit altâ voce hymnum: *Veni Creator Spiritus, &c.* quem cantant alternatim exiſtentes in Seſſione cum Cantoribus. Hoc decantato duo Clerici induti ſuperpelliceis, & adſtantes Præſidenti, dicunt verſiculum *Pſ.103. Emittes ſpiritum tuum & creabuntur.* Et Cantores reſpondent: *Et renovabis faciem terræ.*

§. 59. Poſteà celebrans dicit hanc Orationem: *Oremus:* DEUS, &c. da nobis in Spiritu recta ſapere, &c. *Amen!* Poſteà duo iſti Clerici, vel Diaconus, vel Subdiaconus dicunt: *Benedicamus Domino!* Et adſtantes reſpondent; *DEO gratias!*

§. 60. His omnibus completis Præſidens & omnes Prælati ſedent, & ponunt mitras in capitibus ſuis. Et tunc unus Prælatorum ad hoc deputatus, legit decreta in illa Seſſione expedienda. Et in eodem ambone cum dicto Prælato legente ipſa Decreta, erant Præſidentes Nationum tempore Concilii Conſtantienſis, & reſpondebat quilibet Præſidens: *PLACET*, pro natione ſuâ. Præſidens verò generalis in dicta Seſſione, reſpondebat etiam: *PLACET*, pro toto Concilio & Collegio generali.

§. 61. Decretis verò perlectis, etiam reſponſo *PLACET*, & dicto, *TE DEUM LAUDAMUS*, cum oratione de Spiritu S. omnes depoſitis pluvialib. & mitris reſumunt habitus ſuos conſuetos & recedunt. *Hæc inibi Tom. IV. Concil. Baſileenſ.*

§. 62. Huic oppoſuit Eugen. IV. Concilium Ferrariæ cœptum, Florentiæ peractum, unde Ferrarienſe & Florentinum dicitur, & Oecumenicum VIII. Græcis, non autem Latinis. Anno MCCCCXXXVIII.

§. 63. 123. Lateranenſe IV. & ultimum ſub Julio II. & Leon. X. ann. 1518. 124. Senonenſe ann. 1528. capitib. 40. 125. Colonienſe II. ann. 1536. Partib. 14. 126. Auguſtenſis Diœceſana Synodus ann. 1548. capit. 33. 127. Trevirenſe, 1548. 12. Nov. 128. Colonienſe tertium ann. 1549. 129. Moguntinum IV. ann. 1549. Canon. 104. 130. Treverenſe ſecund. ann. 1549. Poſt hæc Tridentinum, quod Conciliabulo cum reliquis hiſce poſterioribus accenſemus. Hæc in Tomis. Longè plura & calculo recentiore extant in editione Regia.

Digitized by Google

§. 64. In Conciliis duo genera Seſſorum occurrunt in PP. 1. οἱ προεστήκεσαν, qui *Sulpit. Severo* dicuntur Principes, & 2. qui in ſuppetiis erant, οἱ συλλαμβάνοντες. Sic in Synodo Arimin. Valenti & Urſacio συνελαμβάνοντο Germanius, Auxentius, &c. Hi etiam συνασπίζοντες & δευτεραγωνισταὶ dicti.

§. 65. Memorabile eſt, quod Cedrenus ait, Concilia illa Oecumenica eſſe indicta ab Impp. Rom. Ἐκλήθησαν ἢ οἰκουμενικαὶ διότι ἐκ κελεύσεων βασιλικῶν οἱ κατὰ πᾶσαν Ῥωμαίων πολιτείαν ἀρχιερεῖς μετεκλήθησαν. Cum quo confer *Titul. de Magiſtratu infrà*. *Id. Cedren.* de reliquis provincialib. Synodis ſignanter addit, eas non eſſe juſſu Impp. factas, nec conſediſſe Impp. & quaſi diceret, Oecumenicarum id eſſe proprium ac præcipuum, μήτε βασιλέων συνεδρευσάντων αὐταῖς μηδὲ προσταξάντων. Habes προστάσσειν fuiſſe Imperatorum.

§. 66. *Iſidor. de Concil. his IV. Oecum. & aliis ſcribit h. m.* 1. De tempore, quando cœperint, ait: Canones generalium Conciliorum à temporibus Conſtantini cœperunt. Nam in præcedd. annis perſecutione ſæviente docendarum plebium minimè dabatur facultas. 2. De Numero ſic: Quatuor autem principalia ſunt Concilia, ex quibus pleniſſimam fidei doctrinam tenent Eccleſiæ. Prima harum Nicæna Synodus 318. Epiſcoporum, ſub Conſtantino Aug. imperante peracta, in qua Arrianæ perfidiæ blaſphemia condemnata. Secunda eſt CL. Patrum ſub Theodoſio Seniore Conſtantinopoli congregata, quæ Macedonium Spiritum S. Deum eſſe negantem condemnavit. Tertia Epheſina prima 200. Epiſcoporum ſub Juniore Theodoſio Auguſto edita, quæ Neſtorium duas Perſonas in Chriſto aſſerentem condemnavit. Quarta eſt Chalcedonenſis 630. Sacerdotum, ſub Martiano Principe habita, in qua Eutychem Conſtantinum Abbatem verbi Domini & carnis unam Naturam pronunciantem, & ejus defenſorem Dioſcorum quondam Alexandrinum Epiſcopum, & ipſum rurſus Neſtorium cum reliquis hæreticis prædamnavit.

§. 67. *Id. ait*: In prima ſtatuerunt Canones XX. vel ut alii, LXX. In ſecunda tres; in tertia duodecim Capitula; in quarta Canones 27.

§. 68. Modum celebrandi Concilia *Iſidor. de Concil.* ſic deſcribit, ut citatur *Tom. I. Concil. ed. Sur. p. 11.* Horâ diei primâ ante Solis ortum ejiciantur omnes ab Eccleſia, obſeratisq; foribus cunctis ad unam januam, per quam Sacerdotes ingredi oportet, oſtiarii ſtabunt, & convenientes omnes Epiſcopi pariter introibunt, & ſecundum Ordinationis ſuæ tempus (NB.) reſidebunt. Poſt ingreſſum Epiſcoporum omnium atque conſeſſum, vocentur deinde Presbyteri, quos cauſa probaverit introire, nullusq; ſe inter eos ingerat Diaconorum. Poſt hos ingrediantur Diaconi probabiles, quos ordo popoſcerit intereſſe. Et coronâ factâ de ſedibus Epiſcoporum Presbyteri à tergo eorum reſideant, quos tamen ſeſſuros ſecum Metropolitanus elegerit, qui utique & cum eo judicare aliquid, & diffinire poſſunt. Diaconi in conſpectu Epiſcoporum ſtent. Deinde ingrediantur Laici, qui Electione conjugali Concilio intereſſe meruerunt. Ingrediantur quoque Notarii, quos ad recitandum vel excipiendum ordo requirit.

§. 69. Obſeratisq; januis & ſedentibus in diuturno ſilentio Sacerdotibus, atque cor totum habentibus ad Dominum, dicat Archidiaconus: *ORATE.* Statimq; omnes in terram proſternantur tàm Epiſcopi, quàm Presbyteri, & orantibus diutius tacitè cum fletibus atque gemitibus, unus ex Epiſcopis ſenioribus ſurgens, orationem palàm fundat ad Dominum, & cunctis adhuc in terra jacentibus dicat hanc orationem: *Adſumus Domine S. Spiritus, adſumus peccati quidem immanitate detenti, ſed in nomine tuo ſpecialiter aggregati, veni ad nos, adeſto nobis dignare illabi cordibus noſtris, doce nos, quid agamus, quo gradiamur, &c. ut ſimus in te unum, & in nullo deviemus à vero, quatenus in nomine tuo collecti, ſic in cunctis teneamus cum moderamine pietatis juſtitiam, ut & hic in nullo diſſentiat ſententia noſtra, & in futuro pro benè geſtis conſequamur prœmia ſempiterna.*

§. 70. In hac oratione non dicatur *Pater noſter*, nec Benedictio, ſed ipſa ſolummodò oratio confirmetur. Finitâ autem oratione & reſponſo ab omnibus *Amen*; rurſus dicat Archidiaconus: *ERIGITE VOS.* Confeſtim omnes ſurgant, & cum omni timore Dei & diſciplinâ tàm Epiſcopi, quàm Presbyteri ſedeant.

§. 71.

Digitized by Google

§. 71. Sicq́, omnibus in ſuis locis in ſilentio conſidentibus, Diaconus albâ indutus codicem Canonum in medium proferens, capitula de Conciliis agendis pronunciet, i. e. de Concilio Toletano VI. æra XVIII. Item è Concil. Tolet. VI. æra III. Item è Capitulis Orientalium Patrum, quæ Martinus Epiſcopus de Græco in Latinum vertit æra XVIII. de Synodo facienda: Item è Concilio Chalcedonenſi æra XXVIII. Ex Conc. Agathenſ. æra XXXV. vel aliud de Canonibus, quid Metropolitano aptius viſum fuerit, ut legatur; finitisq; titulis, Metropolitanus Epiſcopus Concilium alloquatur per exhortationem, ita dicens: *Ecce ſanctiſſimi ſacerdotes præmiſſis Deo precibus, fraternitatem veſtram cum pia exhortatione convenio, & per divinum nomen obteſtor, ut ea, quæ à nobis de Deo & ſacris Ordinibus, vel ſanctis moribus vobis fuerint dicta, cum omni pietate ſuſcipiatis, &c. Quod ſi forſitan aliquis veſtrûm aliter, quàm dicta fuerint, ſenſerit, ſine aliquo ſcrupulo contentionis, in noſtrorum omnium copulatione, ea ipſa, de quibus dubitaverit, conferenda reducat, qualiter Deo auxiliante aut doceri posſit, aut doceat. Deinde ſimili vos obteſtatione convenio, nullus perſonam in judicando accipiat, aut qvolibet favore vel munere pulſatus, à juſto judicio ſcientes avertatur. &c.*

§. 72. Poſt hanc Exhortationem introibunt omnes, quicunque fuerint Presbyteri, Diaconi, vel Religioſi, ſicq́; Archidiaconus legat Canonem Toletani Concilii XI. æra prima: Ne tumultu Concilium agitetur. Poſteà Concilium Epheſinum ex ordine perlegatur. Deinde collatio & inſtructio de Myſterio S. Trinitatis habeatur, ſimulq́; & de officiorum ordinibus, ſi in omnibus ſedibus ejusdem celebritatis unitas teneatur. &c. Nec ad aliud aliquid antè tranſeatur, quàm iſta omnia explicentur, ita tamen, ut totos tres dies Litaniarum nihil aliud agatur, nec retractetur, niſi ſola collatio de Myſterio S. Trinitatis, & de ordinibus ſacris, vel officiorum inſtitutis.

§. 73. Poſt hæc in quarto die reliquæ per ordinem perſonæ admittendæ ſunt, ſicq́; omnes, qui de religioſis in retroactis diebus pro ſpirituali inſtructione interfuerant, egrediantur foràs, reſidentibus aliquibus Presbyteris, quos Metropolitanus probaverit honorandos.

§. 74.

§. 74. Et ſic Confidentes cauſarum negotia juſtè & religioſè colligant.

§. 75. Nullus tamen tumultus inter Confidentes aut inter adſtantes habeatur.

§. 76. Eodem modo eodemq; ordine ad Concilium omnes per ſingulos dies ingrediantur, *ut ſuprà dictum.*

§. 77. Si Presbyteri reliqui aut Diaconi, Clerici ſ. Laici, de his, qui foris ſteterint, Concilium pro qualibet re crediderint appellandum, Eccleſiæ Metropolitanæ Archidiacono cauſam ſuam intiment, & ille Concilio denunciet. Tunc & illis introeundi ſingulatim & proponendi licentia concedatur.

§. 78. Nullus Epiſcoporum à Cœtu communi ſecedat, antequàm hora generalis ſeceſſionis adveniat.

§. 79. Concilium quoque nullus ſolvere audeat, niſi fuerint cuncta determinata, ita ut quæcunque deliberatione communi finiuntur, Epiſcoporum ſingulorum manibus ſubſcribantur.

§. 80. In die, quo Concilium abſolvendum eſt, Canones, qui in S. Synodo ſunt conſtituti, coram Eccleſiâ in publicò relegantur. Quibus explicatis reſpondeatur in Choro: *Amen.*

§. 81. Deinde ad locum redeuntes Concilii, Canones ipſos ſubſcribant.

§. 82. Jam quæ poſt Concilium agantur, ſic addit *Iſidorus*: 1. Admonendi ſunt à Metropolitano de Paſcha futuro, quo veniat die. 2. Quo tempore ſupervenienti anno ad faciendum Concilium veniant. 3. Eligendi ſunt de Epiſcopis, qui cum Metropolitano dies Feſtos Natalis Domini & ſanctum Paſcha debeant celebrare.

§. 83. Poſt hæc dicente Archidiacono: *ORATE,* omnes proſternantur in terram, ubi unus è Senioribus hanc illis orationem dicat: *Nulla eſt, Domine, humanæ conſcientiæ virtus, quæ inoffenſè poſſit tuæ voluntatis judicia expedire, & ideo perfectioni deputa quæſumus, quæ perfectò æquitatis fine concludere præoptamus, &c.*

§. 84. Huic oratio Pater noſter adjungatur; & cunctis adhuc in terra jacentibus hæc Benedictio explicetur: Chriſtus DEI

Kk Filius,

Digitized by Google

Filius, qui eſt initium & finis, complementum vobis tribuat charitatis! Amen. Et qui vos ad expletionem hujus Concilii fecit pervenire, abſolutos vos efficiat ab omni contagione delicti. Amen. Et ab omni reatu liberi effecti, abſoluti etiam per donum Spiritus Sancti felici reditu veſtrarum ſedium cubilia repetatis! Amen. Quod ipſe præſtare dignetur, cujus eſt regnum &c. Amen.

§. 85. Quibus expletis, cùm dictum fuerit ab Archidiacono: *In nomine DOMINI JESU CHRISTI eamus cum pace!* omnes ilicò pariter exſurgentes, reſidente Metropolitano, ab ipſo primùm incipientes, oſculum ſibi invicem omnes dabunt.

§ 86. Sicq; datâ ſibi invicem pace, conventus Concilii abſolvatur.

§. 87. *Apud Burchard. Tom. III. Concil Salegunſtad c. 20.* Modus Concilii talis legitur: Horâ convenienti &c. *ut ſupra Iſidorus*, Synodum ingrediens Epiſcopus vel ejus Vicarius, primùm ſalutet Clerum & populum, & verſus in Orientem mediocri voce dicat: *Deus humilium viſitator, prætende Societati noſtræ gratiam tuam, &c.*

§. 88. Tunc procedens Diaconus cum Subdiacono, & thuribulo, & cum Ceroferariis duobus, legat Evangelium *Joan. XX.* de Januis clauſis.

§. 89. Deinde dicat Pontifex, vel ejus Vicarius: *Sancta Maria & omnes ſancti intercedite pro nobis, &c.* Poſtmodùm bis dicat, è *Pſalmo 69 Deus, in adjutorium meum intende, Domine, ad juvandum me feſtina.* Tunc tertiò iterùm dicat: *Deus, in adjutorium &c.* Clero reſpondente: *Domine ad juvandum &c.*

§. 90. Cum Gloria Patri, & Kyrie eleiſon, & Pater noſter, & cum precibus iſtis: Domine, ne memineris iniquitatum noſtrarum antiquarum! *Pſ. 78.* Adjuva nos Deus ſalutaris noſter. Eſto nobis turris fortitudinis. *Pſ. 60.* Exaudi orationem meam. *Pſ. 101.* Dominus vobiſcum. *Ruth. 2.* *Oremus: Exaudi nos Deus ſalutaris noſter, &c.*

§. 91. Deinde pro univerſis ordinibus, pro ſtatu Papæ orent *Pſ. 0. 55. 55. 66. 131. 105. 125. 101.* Dominus vobiſcum. Oremus: Omnipotens, ſempiterne Deus, &c. exaudi nos, &c.

§. 92.

§. 92. His expletis *VII. Pſ.* Pœnitentiæ decantent, cum *Kyrie ele ſon, Paternoſter* & cum precibus iſtis: *Domine miſerere mei. Convertere Domine, Pſ. 89. &c.* Poſthæc egrediantur omnes, exceptis Presbyteris & cæteris idoneis Clericis, factoq; ſilentio Pontifex vel ejus Vicarius dicat: *Oremus: Adeſto nobis, Domine, &c ut ſuprà Iſidor. q. vid.*

§. 93. Tunc Diaconus Codicem Canonum in medium proferens, Capitula de Conciliis è Toletano, & finitis titulis & cunctis in ordine ſedentibus, hæc admonitio ab Epiſcopo, vel ſi voluerit, à Diacono legatur. *Verba vid. ſuprà ex Iſidoro.*

§. 94. Poſt hanc exhortationem, quiſquis Clericorum velit, conferat querelam. Et admonendi ſunt, ut nullus ad Synodum veniat non jejunus, vel à cœtu ſecedat, antequam generalis Seceſſio adveniat. Et tunc primi diei Synodus ſolvatur.

§. 95. Secundâ die, quando Epiſcopus Synodum intrat, ſtans in loco ſuo, dicat: Dominus vobiſcum: *Oremus*: Deus &c. *Mitte ſuper nos ſpiritum charitatis, &c.* Pòſt legatur Evangelium, ut in priore die, *Luc. 10.* de 70. diſcipulis. Deinde oret Epiſcopus, ut pridiè: *S. Maria &c.* Tunc omnes proſtrati, decantent Pſalmos iſtos: *Pſ. 111. 19. 43.* pro Regis noſtri ſoſpitate. Cum *Kyrie, Pater noſter, cum precibus iſtis: Pſ. 19. 66. 27. 121. 43. 101. 79.* Dominus vobiſcum. Oremus: Deus, da ſervo tuo Regi Triumfum. &c. Deinde pro infirmis & ſalute totius Eccleſiæ illos Pſalmos decantent, *117. 88. 43. 101.* Pòſt legatur Homilia Gregorii à verſu: Meſſis quidem multa, &c. Tunc, ſi Clerici querelam non habent, intromittantur Laici. Illis audientibus Lectio Niceni Concilii recitetur. Et ſic Synodus ſecundæ diei ſolvatur. Sic & tertià die, mutatis tantùm Pſalmis.

§. 96. Quartà die Epiſcopus ſic intret, ut ante eum portentur duo candelabra cum cereis accenſis, quæ ſequatur Subdiaconus portans Evangelium, duæ Cruces hinc & inde. Deinde Diaconus, poſtremùm Epiſcopus Epiſcopalibus indutus veſtibus & cappâ ingrediatur, & oret, ſicut ſupr. Pòſt legatur Evangelium *Mat. 18.* ad Petrum. *Hæc ibi.*

§. 97. Quatuor iſta generalia Concilia, de quibus actum ſu-

pra cum quinto, obſervo normam fuiſſe Confeſſionis Fidei. Sic *Gregor. l. 1. ep. 24.* Sicut S. Evangelii IV. libros, ſic & IV. Concilia ſuſcipere & venerari me fateor. Et ſecundum hæc reliquæ Provinciales directæ, unde plerumque formulæ iſtæ: Secundum, juxta Patrum antiquorum Canones. Et: Tenentes ordinem Apoſtolicum, &c.

§. 98. Synodum convocare, initiò fuit Imperatorum. Mox Epiſcoporum & Pontificis, qui ſibi hoc arrogavit. Præſidens vel celebrans unus fuit. Cauſa fuit ἐυταξία fidei & morum, ut videmus è *Conciliorum Tomis*. Locus fuit templum. Baſilica. Privatæ & publicæ. Illas potuit Metropolitanus convocare; Has Imperator, Epiſcopus, Pontif. Rom. Statuit enim *Julius Papa diſt.* 17. Non eſſe ratum, & *Gregor. c. 16. 4.* Non licere, & *Pelag. II. d. c. 5.* Conventiculum vocat, & *Symmach. P. d. c. 6.* Pondere carere, ſ. ut ait, Valetudinem perdere, Synodos, decretas per Provincias, quæ ſine R. Pont. indicuntur. Dicuntur autem ibidem *Particulares*, & opp. *univerſales*, Gregor. I. c. V.

§. 99. Imperator in medio Concilii ſedit. *Conſtant. VI. Can. I.*

§. 100. Epiſcopi ſederunt juxta tempus ordinationis; In *Concil. Cabilon. c. 6.* placuit, ut conſervato Metropolitani Primatu cæteri Epiſcopi ſecundum ſuæ ordinationis tempus alius alii deferat locum. Sic citat *Gratian. d. 18. c. 1.* Sed extat in *Bracar. I. c. 24.* & concordat cum *Concil. Milevit. c. XIII. & Conc. African. Can. LIII.*

§. 101. *Quoties.* Semel quotannis ſtatuit *Nic. Syn. Can. 5.* idq; πρὸ τῆς τεσσαρακοστῆς ἡμερῶν, ἵνα πάσης μικροψυχίας ἀναιρουμένης τὸ δῶρον καθαρὸν προσφέρηται τῷ Θεῷ. *Gratian. d. 18. c. 3.* Ante dies Quadrageſimæ.

§. 102. *Concil. Antioch. c. 20.* Δὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ, bis in anno, per ſingulas provincias Epiſcoporum Concilium fieri, ἀρχεῖν ἔδοξε. *Primò*, μετὰ τὴν τρίτην ἑβδομάδα τοῦ Πάσχα, i. e. poſt 3. hebdomada Paſchæ, ὥστε τῇ τετάρτῃ ἑβδομάδι τῆς πεντηκοστῆς ἐπιτελεῖσθαι. *Dionyſ.* vertit: Ut quartâ Septimanâ conveniat, *Gratian.* verò com-

compleatur. *ſecundo*, Idibus Octobris. *Canon Apoſt.* 37. ita hæc effert: Δεύτερον τοῦ ἔτους σύνοδος γινέσθω τῶν Ἐπισκόπων, καὶ ἀνακρινέτωσαν ἀλλήλους τὰ δόγματα τῆς εὐσεβείας καὶ τὰς ἐμπιπτούσας Ἐκκλησιαστικὰς ἀντιλογίας διαλυέτωσαν, Ἅπαξ μὲν τῇ τετάρτῃ ἑβδομάδι τῆς πεντηκοστῆς, Δεύτερον δὲ ὑπερβερεταίου δωδεκάτῃ. *Dionyſ. Barchardus* & *Ivo* in verſione addunt, Idibus Octobris, quem Gr. Hyperberetæum cognominant, ut & *Gratianus*.

§. 103. Repetiit hoc *Concil. Chalced. c.* 19. additq; iis intermiſſis πολλὰ παραμελεῖται τῆς διορθώσεως δεομένων ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων: Adjiciens, loci deſignandi jus eſſe penes Metropolitanum. Ἔνθα ἂν ὁ τῆς Μητροπόλεως Ἐπίσκοπος δοκιμάσῃ. Finem verò facit διορθοῦν ἕκαστα τὰ ἀνακύπτοντα.

§. 104. Ubi Metropolitani primatus obſervetur. Et *Gregor. I. l. 7. ep.* 112. de ordine Epiſcoporum ſic ſtatuit: Epiſcopos ſecundum ordinationis ſuæ tempus, ſ. ad conſidendum in Concilio, ſ. ad ſubſcribendum, vel in qualibet alia re ſua attendere loca, & ſuorum ordinum prærogativam ſibi vendicare decernimus.

§. 105. De Tempore *Leo I. ep.* 82. *c.* 7. Bini Conventus per ſingulos annos habeantur.

§. 106. Quod ſi Provinciarum Epiſcopi cauſam decernere non poſſent, Metropolitano res committebatur, ab eo deveniebatur ad Romanum. Sic *Leo I. ep. cit.* Si forte inter ipſos, qui præſunt, de peccatis majoribus cauſa naſcatur, quæ provinciali examine nequeat definiri, &c.

§. 107. Metropolitanus, qui ſemel in anno id neglexerit, punitur. *Synod. VII.* Κανονικαῖς ἐπιτιμίαις ὑποκείσθω. *Concil. Carthag. IV. c.* 21. *apud Gratian. d.* 18. *c.* 9. Epiſcopus ad Synodum ire non tardetur, niſi ſatis gravi neceſſitate inhibeatur, ſic tamen, ut in perſona ſua Legatum mittat. *Carthag. V. cap. X.* tres excipit, qui ſenio, morbo, vel alia graviori neceſſitate impediuntur. *d. c.* 10. Et addit jubendo, ut literas excuſatorias mittant.

§. 108. Epistolæ Veterum, *vide infra.*

§. 109. Literæ autem variæ ſunt vett. Patrum; Συνοδικαὶ, Synodales, Tractatoriæ ſ. Tractoriæ, Εἰρηνικαὶ ſ. Pacificæ, Formatæ,

matæ, Συςατικαί. Ex his Synodales, Pacificæ & Formatæ, conjunctionis & ſocietatis Symbolum fuerunt. *Theodoret. l. 4. c. 10. & Sozomen. l. 7. c. 11. Optat. Milev. l. 2.* Tales enim ad hæreticos aliosve ſuſpectos non mittebant. Tractoriæ ſunt, quibus Impp. vel Reges ſuos Præſides vocabant, vel evectionem aliquam concedebant. *Theod. Cod l. 8. tit. 6. Concil. Mald. c. 71.* Ut autoritatem Sigillo regio roboratam more Tractoriæ Chriſtianiſſimus Princeps ſingulis donet Epiſcopis, quam quisque Epiſcoporum penes ſe habeat. *Auguſt. lib. poſt collat. contr. Donat. c. 24.* Sic autem à Primate ſuo per Tractoriam fuerunt evocati. *Concil. Afric. c. 43.* Tractatoria legitur in *vet. Codd.* Tractoria. In *Carthag. Græco c. 91.* ἡ Συνοδική. *Auguſt. ep. 162.* loquens de Epiſcopis, qui vocati venire ad Synodum noluerunt, Miſsâ tractatoriâ ſuper eorum per totum orbem terrarum ab omnibus Eccleſiis eorum Communio præcidetur. Extat & Siricii Tractatoria in Conc. Teleten. Ita *Leo II. P. poſt VI. Oecum. Concil.* brevem ejus Concilii ſummam ad Hiſpan. Epiſcopos ſubſcribendam miſit, quam Tractatoriam vocat.

§. 110. Sed ad rem. *Concil. Carth. V. c. 10.* pœnam Epiſcopis recuſantibus venire hanc ponit, *ὀφείλειν τοὺς τοιούτους τῇ κοινωνίᾳ τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀρκεῖσθαι ἐκκλησίας.*

§. 111. *Concil. Arelat. c. 19. diſt. 18. c. 12.* ſtatuit, de Epiſcopis venire nolentibus: Alienum ſe à fratrum communione cognoſcat, nec eum recipi liceat, niſi in ſequenti Synodo fuerit abſolutus. Sic & *Concil. Agathenſ. cap. XXXV. & Tarraconenſ. c. 6.*

§. 112. Abbatem non debet Epiſcopus cogere ad Synodum ire, niſi aliqua rationabilis cauſa exiſtat. *Concil. Turon. c. 2. Palea Diſt. 18. c. 16.* Annis ſingulis Epiſcopus in ſua Diœceſi Synodum faciat de ſuis Clericis, nec non Abbatibus, & diſcutiat alteros Clericos & Monachos.

§. 113. Atque huc venerunt, quicunque læſi erant, ut in *Capitul. Martin. P.* propter Eccleſiaſticas cauſas & altercationum ſolutiones. Benè placuit, per ſingulas Provincias bis in anno Concilium fieri, convocante Metropolitano omnes provinciales Epiſcopos,

ſcopos, ita, ut ad Concilium veniant omnes Presbyteri, Diaconi, vel qui ſe læſos exiſtimant. Nulli autem Epiſcopo liceat propria apud ſemetipſum Concilia facere, præter eos, quibus Metropoles ſunt creditæ.

§. 114. Denique *Concil. Toletan. XVI. c. 6.* decernit, ut, dum in qualibet provincia Concilium agitur, unusquisque Epiſcoporum admonitionibus ſuis intra ſex menſium ſpatia omnes Abbates, Presbyteros, Diaconos atque Clericos, omnemq; Conventum civitatis, cui præeſt, & cunctam diœceſis ſuæ plebem aggreget, quatenus coram eis pleniſſimè omnia reſerata, de his, quæ eo anno in Concilio acta vel definita extiterint, notiores efficiantur.

§. 115. Ergò, quæ in Conciliis ſtatuta, ea ſinguli Epiſcopi ſuis Eccleſiis debuerunt intimare.

§. 116. *Decret. Greg. l. III. Tit. 36.* ſtatuit, ut in ſingulis regnis ſ. provinciis de triennio in triennium commune Capitulum Abbatum &c. celebretur. Ubi Abbatibus & Prioribus ſingulare Concilium indulgetur.

§. 117. *Id l. V. Tit. I.* ante Concilium inquirendum ſtatuit de iis, quæ correctione indigent. Atque ad id, per ſingulas diœceſes ordinari perſonas idoneas, quæ inveſtigent per totum annum ſimpliciter absque ulla Juriſdictione, quæ correctione digna ſunt.

§. 118. Quinam ad Synodum non vocandi?

§. 119. I. Hæretici. *C. 2. qu. 2.* II. Imperatores Synodis intereſſe non debent. *Diſt. 96. c. 2.* Niſi ubi de Fide agitur, quæ univerſalis eſt, quæ omnium communis eſt, ait *Nicol. Pap. epiſt. ad Mich. Imp. d. c. III.* III. Presbyteri religioſi populum non habentes. *Decret. Greg. lib. V. Tit. 39.* (Quæ duo poſteriora recentioris ſunt conſtitutionis.)

§. 120. Præterea duo occurrunt, quæ in Concilio ad uſque ſequens definita noto. I. Sequentis Concilii locus. *d. 18. c. 7.* II. Paſcha anni. *Iſidor. Act. 15. in fin. pag. 239.* & *de Conſecr. diſt. 3. cap. XXIV. Concil. Carth. V. c. 64.* Περὶ τοῦ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς συνόδου ἀγγέλλεσθαι. *Concil. African. Indice Capit. 40.* Diem Paſchæ & diem Concilii nominandum. *Concil. Bra-*

car. II.

var. II. c. 9. placuit, ut, poſtquam omnia in Concilio fuerint ordinata, omnimodis obſervetur, ut ſuperventurum anni ipſius Paſcha quota Calendarum die, vel quotâ Lunâ debeat ſuſcipi, à Metropolitano intimetur. Quod cæteri Epiſcopi breviculo ſubnotantes, unusquisque in ſua Eccleſia die Natali Domini aſtante populo poſt Evangelicam lectionem annuncient.

§. 121. Seſſionarii dicuntur in *Concil. Conſtantienſ.* qui Seſſiones deputant.

§. 122. Memorabile eſt, quod Seculo VII. legimus, in Synodos etiam hæreticos admiſſos. Nam *Mar. Scotus* teſtatur in ſexta Conſtantinop. præſediſſe Gregorium & Macarium ambos hæreticos. *Cent. VII. Magdeburg. p. 207.*

§. 123. Græci jejunârunt Concilii tempore incipientis. *Tertull. de Jejun. c. 14.* Aguntur præcepta per Græcias certis in locis. &c. Conventus autem illi ſtationibus prius & jejunationibus operati. *Sic ille.* Idq; inde. Nam ut ſupr. dixi *Can. Apoſt. 37.* priorem Synodum τῇ πέμπτῃ τῆς ἑβδομάδος τῆς πεντηκοστῆς fieri dicit, qui cadebat in feriam quartam. Quæ erat jejunio ſacra, de quo *Luc. 3. & 6.* eamq; producebant in veſperam Patres Concilii. Sic & poſterior celebrabatur τῇ παρασκευῇ τῆς ἑβδομάδος, i. e. primus Synodi dies cadebat in feriam ſextam, quæ ſtationi quoque erat conſecrata.

§. 124. INDICTIO CONCILIORUM. *Concilia indicere,* iis præſidere, eorum acta approbare, Magiſtratus eſſe & fuiſſe docent ſequentia: *Hieronym.* Synodum vitio habitam probat ita: *Monſtra mihi, quisnam Imperatorum celebrari id Concilium juſſerit?*

§. 125. Hinc illæ Conciliorum formulæ: Imperio, juſſu, præceptione Regum ſuorum ſe conveniſſe.

§. 126. *Leo Rom. ad Theodoſ. Epiſt. XXIV.* Omnes manſuetudini noſtræ cum gemitibus & lacrymis ſupplicant, Synodum jubeatis intra Italiam celebrari.

§. 127. Sic *Donatiſtæ* à Conſtantino Imperatore Synodum poſtulant, his verbis: *Rogamus Te Conſtantine Opt. Imp. cùm in Africa inter nos & Epiſcopos contentiones exarſerint, ut de Gallia nobis Judices dari præcipiat pietas tua!*

§. 128.

Digitized by Google

§. 128. Inde Conſtantino Imperatori ἀληθείας ἐξεταστὴν Nicæn. Synodi tribuunt PP. ipſumq; ajunt fuiſſe τῶν ἐπισκοπευμένων κοινωνόν.

§. 129. Sic Carol. M. Francofurti Concilio ait ſe adſediſſe Auditorem & Arbitrum.

§. 130. Nam hinc eſt, quod *Conſtantin. Epiſt.* ad eos, qui Tyri convenerant, de ſe ſcribit, officium ſuum fuiſſe, videre εἰ κατὰ τὰς θείας γραφὰς συνέβησαν ἀλλήλοις. Id ἐπίκρισιν vocant PP. Græci.

§. 131. Inde Synodi omnes ſuos Canones ſubjecêre cenſuræ & approbationi Imperatoris.

§. 132. *Concil. Conſtantin. I. ad Theodoſ.* ἀποδιδόντες τῷ Θεῷ τὴν εὐχαριστίαν ὀφειλομένην ἀναγκαίως καὶ τὰ γενόμενα κατὰ τὴν ἁγίαν σύνοδον πρὸς τὴν σὴν εὐσέβειαν ἀναφέρομεν. καὶ ὅτι συνελθόντες εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν κατὰ τὸ γράμμα τῆς σῆς εὐσεβείας, &c. Δεόμεθα τοίνυν τῆς σῆς ἡμερότητος, γράμματι τῆς σῆς εὐσεβείας ἐπικυρωθῆναι Συνόδου τὴν ψῆφον, (nota,) ἵν' ὥσπερ τοῖς τῆς κλήσεως γράμμασι τὴν ἐκκλησίαν τετίμηκας, οὕτω καὶ τῶν δοξάντων ἐπισφραγίσῃς τὸ τέλος.

§. 133. Hinc in hanc rem uſitata illa: Βεβαιοῦν, ἐπιψηφίζεσθαι, ἐπισφραγίζεσθαι, κρατύνειν, ἐπικυροῦν τὰ πεπραγμένα.

§. 134. Hoc vero Synod. Franciæ vocant: Conciliorum Capitula ad ſacratiſſimum judicium referre.

§. 135. Hinc in ipſis Synodorum Conſtitt. ut *Concil. Tolet. VI. Can. & ſeqq.* Præcipiente Rege. Decreto glorioſiſſimi Principis. Conſultu piiſſimi & religioſiſſimi Domini. Annuente religioſiſſimo Principe, conſtituit aut decrevit Concilium.

§. 136. Hinc *Concil. Chalcedon. Can. XVII.* Τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν ἡ τάξις ἀκολουθείτω, quod vim Legum Imperialium ſupra Canones manifeſtè oſtendit.

§. 137. Quando ſeculari judicio ſe Clerici ſubduxerint; *vid. infrà Tit. Epiſcopi.*

Digitized by Google

§. 138. Imperator autem in Concilio medius ſedet. *Concil. Conſtantinop. VI. Act. I.*

§. 139. Breviter: Per omnia ſecula Principum fuit indicere Synodos & Concilia. Sic *IV. Concilia Oecumenica* ſcribit Cedren. ab Imperatoribus indicta. Ἐκλήθησαν δὲ οἰκουμενικαὶ, διότι ἐκ κελεύσεως βασιλικῶν, juſſu Regum, οἱ κατὰ πᾶσαν τὴν Ῥωμαίων πολιτείαν ἀρχιερεῖς μετεκλήθησαν. Ergò tunc Epiſcopi ab Imperatoribus vocati. Sic ſolenne fuit Sacerdotes compellare Principum curam, *Ruffin. l. 1. c. 1.* Conſtantinum Nicæn. Synod. convocaſſe de Sacerdotum ſententia, ſcribit. *Epiphan. l. 2. Tom. 2.* ſcribit, Alexandrum ab Imperatore illam impetraſſe. *Sozom. l. 6. c. 7.* ſcribit, Epiſcopos à Valentiniano impetrâſſe Sampſacenam Synodum.

§. 140. Nec ulla Synodus toto illo Seculo occurrit non indicta à Regibus.

§. 141. Huc pertinent *ſeculo V.* quod Leo Imp. *Cod. de Ep. l. XXX.* legem ſancit: 1. Epiſcopus debet eligi effugiens, & non appetens. &c. Quod 2. *Auguſtin. Ep. 48.* ait, Impp. adverſus ſacrificia paganorum leges tuliſſe & pœnam capitalem conſtituiſſe. 3. Quod *L. III. Cod. de Trin. Theod. & Valent.* ad profeſſionem veræ doctrinæ legibus omnes invitant. 4. Quod *Martianus Imp. Cod. de Ep. aud. ſ. de Trin l. 5.* ſcrupuloſas quæſtiones & profanationes de Myſteriis divinis prohibuit. Et 5. *Honor. & Theod. l. cit.* Libros Mathematicorum & improbatæ fidei ab Epiſcopis cremari mandant. 6. Ideò ipſe *Leo Ep. 58.* gratias agit Marciano Imp. quòd Neſtor. & Eutych. hæreſin defenſione fidei deſtruxerit. 7. Et *Ep. 66.* petit, ut Eudoxia hæreſes in Palæſtina graſſantes curet exſtirpari. 8. Et *Ep. 64.* petit à Marciano, ut ſe juvet in conſtituendo, ut ſemper uno die Paſcha celebretur. &c. 9. Synodos convocârunt & uni Epiſcopòrum cognitionem cauſæ demandârunt. Et 10. *Can. 19. Concil. Milev.* admittit, ut Sacerdotes ab Impp. Epiſcopale judicium, & non civile ac forenſe petant.

§. 142. *Seculo VI.* Edelbertus Rex Angliæ convocavit Epiſcopos ad colloquium cum *Auguſtino: Bed. l. 2. c. 2.* Ganthrannus Rex convocavit Synodum. *Turon. l. 9. c. 24.* Gregor. Papa à Regibus

Regibus Francorum petit, ut convocent Synodum adverſus Simoniam. *Id. l. 9. Ind. 4. ep. 56. Concil. Tolet. III. c. 16.* meminit Judicum & Auctoris Fiſci in Synodo præſentium.

§. 143. *ſeculo VII.* Conſtantinus ſextam Oecum. indixit. *Beda de Rat. Temp. c. 65.* ubi ait: Exequente ac reſidente piiſſimo Principe Conſtantino. Patres in *Toletan. VII. cap. 6.* agunt Regi gratias pro convocata Synodo. Nos immortali DEO & glorioſo Chindaſiundo Principi, ob cujus votum convenimus, gratias offerentes. &c. Et initiò ajunt, ſe conveniſſe ſtudio Regis. *Bracar. Concil. II.* initio ait: Cùm Epiſcopi Galliciæ præcepto glorioſ. Regis conveniſſent. Et: Per ordinationem glorioſ. Regis conveniremus. *Concil. Tolet. V. in præfat.* Qui (Chintillanus Rex) in medio noſtri cœtus ingreſſus cum Optimatib. & Senioribus palatii ſui ſuos fideles ita facere coegit, atque hanc inſtitutionem, quam ex præcepto ejus ſancimus. &c. Et *Conc. Tolet. VI.* Salutaribus hortamentis glorioſ. Regis Chintillani nobis convenientibus.

§. 144. *ſeculo VIII.* Gregor. III. Epiſt. ad Vivilum: Utilonem Ducem veſtrum à vobis adiri volo, ut illius EDICTO conventus Sacerdotum indicatur. Sic Pipinus in Gentiliaco villa Synodum coëgit. *Annon. l. 4. c. 67. de reb. Franc.*

§. 145. *ſeculo IX.* juſſu Caroli Concilia per Galliam celebrârunt Epiſcopi. *Annon. l. 4. c. 99.* Ludovicus Aquisgrani Synodum cónvocavit, non exſpectato Pontifice. Sic in illa Præfat. *Tom. VI.* Cùm conveniſſemus nos &c. Convocante nos glorioſ. Imp. Ludovico.

§. 146. *Theodoret. l. Hiſt. IV.* Epiſtolam Imp. Valent. ad Epiſcopos Synodi Illyric. hanc ponit: Ἀυτοκράτορες μέγιστοι ἀεὶ Σεβαστοὶ, &c. Ἐπισκόποις διοικήσεως Ἀσιανῆς &c. χαίρειν. Et Theodoret. de ea ſic loquitur: μαθὼν δὲ Valentin. τινὰς ἐν τῇ Ἀσίᾳ περὶ τῶν θείων ἀμφισβητοῦντας δογμάτων ἐν μὲν τῷ Ἰλλυρικῷ σύνοδον γενέσθαι προσέταξε. Sic *Socrat.* de Lampſacen. Concil. ann. CCCLXV. εἰ μὲν δὴ παρὰ τοῦ βασιλέως τὴν Σύνοδον συγκροτηθῆναι αἰτήσαντες συνῆλθον. Ubi τὸ συγκροτεῖν σύνοδον Imperatoribus tribuitur, imò Epiſcopi id petierunt.

§. 147. Huc pertinent & alia officia Magiſtratûs Politici circa Sacra, quale eſt illud apud *Iſidor. l. 3. de S. Bon. c. 23.* Diſciplinam Eccleſiaſticam munire, & quod non prævalet Sacerdos efficere per doctrinæ ſermonem, inquit, Poteſtas hoc impleat per diſciplinæ terrorem.

§. 148. Et *Concil. Turon. III. c. 41.* In priſtinis perdurantes criminibus, oportet per ſecularis potentiæ diſciplinam à tam prava conſuetudine coerceri, qui per ſalutiſera Sacerdotum monita noluerunt revocari.

§. 149. Et *Haymo in Ep. ad Rom. c. XIII.* ait: Sunt quædam enormia flagitia, quæ potius per mundi judices, quàm per Antiſtites & Rectores Eccleſiarum vindicantur.

§. 150. Obſervo etiam in *Euſeb. de Vit. l. 4. c. 45.* Textus ſacros proponi ſolitos à Conſtant. M. quos exponerent Epiſcopi. Sic enim ait: *Hieroſolymis Synodum ad Feſtum Euchariſticum pro reſtituta locorum ſacrorum libertate conveniſſe, in qua preces, hymni, conciones habitæ,* τοτὲ μὲν διὰ γράμματος τῷ βασιλεῖ πεφιλοκαλημένων τὰς ἐκφράσεις ἑρμηνεύοντες, i. e. *quidam ab ipſo Rege ſtudioſè ſcriptas enarrationes interpretabantur.* Eodem modo Conſtantini mandato dedicatio templi Hieroſolymis facta ap. *Athanaſ. Apol. 2.* ubi id factum ait, σπουδῇ, ope ac curâ Imperatoris. Et: αὐτίκα τε ὁ βασιλεὺς διὰ γραμμάτων οἰκείων τοῦθ᾽ ὅπερ ἔχειν παρορμήσας.

§. 151. Ex his dictis Requiſita Conciliorum hæc elicimus: Indictionem 1. ab Impp. factam. Præparationem 2. quæ conſiſtit in Oratione varia, & Exhortatione Præſidentis ad Epiſcopos factâ. Præſidens vel Celebrans poſterioribus ſeculis acceſſit, apud Iſidor. non occurrit. Imperatores præſediſſe in IV. Oecumenicis conſtat. Jejuni acceſſerunt. Sederunt Epiſcopi & digniores Presbyteri. Clerici prius querelas ſuas, deinde & Laici protulerunt. Ingredi nulli fas fuit, ſed Archidiacono nunciare, quod voluit Concilio proponi. Poſt preces, lecta decreta tractanda, tunc reſidentes deliberarunt. Deliberata & conſignata Concilio propoſita fuerunt. Reſponſum ſolenni voce: PLACET. Tum prælecta

Digitized by Google

ſecta Eccleſiæ publicè, an placerent; Si & illa acclamaſſet, PLACET, regreſſum eſt in locum Concilii, & ſubſcriptum à ſingulis. Tunc Canones ſanciti, & ſolennia verba fuêre: *Decrevit, ſtatuit, ſanxit, voluit, placuit S. Synodo.* In fine, recedere nemini licuit ante juſtum tempus, oratum denuò, cantatum & receſſum.

§. 152. Formula decretoria finalis in *Baſileenſi* fuit & in aliis: *Hæc omnia nos auctoritate Eccleſiæ univerſalis volumus, ſtatuimus, decernimus & mandamus. &c. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ voluntatis, ſtatuti, decreti ac mandati infringere; Si quis autem hoc attentare præſumſerit, indignationem omnipotentis Dei & univerſæ Eccleſiæ ſe noverit incurſurum.*

§. 153. Appenſa Bulla plumbea in chordula ſerici per omnes chartas inferioris marginis tranſeunte roborata. Ut in Conſtantienſi Ann. 1490. teſtatur Joannes Art. Mag. & Theol. Baccal. qui deſcripſit.

§. 154. Denique & Acclamatio huc pertinet, & quidem ad finalia Synodorum. Hæc fuit, ut Patres ad propoſita reſponderent ſolenni voce, *PLACET.* Sic in Rom. Concil. ſub Hilar. Præſidens vel quiſquis ille Synodo proponit, inquiens: Si placet, Sententias, cauſas, & ſubſcriptiones proprias omnes commodate. Ab univerſis Epiſcopis & Presbyteris acclamatum eſt: *Exaudi Chriſte, Hilario vita!* dictum eſt ſexies. Hæc & confirmamus, & hæc docemus. Hæc tenenda ſunt, hæc ſervanda ſunt. Qui hæc violaverit, in ſe inveniet. *Sic ibid Tom. II. Concil.* Ab univerſis Epiſcopis & Presbyteris acclamatum eſt: *ut hæc emendentur, ut hæc recidantur, ut diſciplina, ut antiqvitas ſervetur, rogamus. Exaudi Chriſte, Hilario vita!*

§. 155. Præterea & ſinguli confirmaſſe leguntur, *ibid. Ep 2. Tarracon. Epiſcop.* Hilarius Epiſcopus dicit: Acceptis quæ recitata ſunt, de omnibus nunc fratres ſpeciales ſententias depromite. Et tunc Maximus Ep. dixit: *Cenſeo, &c.* Ingenuus Epiſcopus: Mihi quoque de omnibus partibus eadem eſt Sententia. De cæteris etiam *cenſeo.* Paulus Epiſcopus dixit: Ego quoque ſimili me lege conſtringo, & pariter *cenſeo.* Primus Epiſcopus dixit:

Digitized by Google

Hoc & ego cenſeo obſervandum, & ſic deinceps ab univerſis dictum eſt: *ſententias fratrum omnes ſequimur, omnes confirmamus & obſervandas eſſe decernimus.*

§. 156. Surgentes acclamaſſe obſervo è *Synod. II. Rom.* ſub Symmacho, §. *III.* ſic ſcribitur: *univerſa Synodus ſurgens, privetur, acclamavit: Hic pax cum Symmacho! Cujus ſedem & annos. Dictum eſt octies.*

§. 157. Nam hoc plerumque adnotatum reperio, quoties ſit acclamatum hoc & illud. Sic §. *IV. ibid.* Synodus dixit: Placet: dictum eſt decies. §. *V. ibid.* Univerſa Synodus ſurgens acclamavit: Placent omnia! Exaudi Chriſte, Symmacho vita! Quibus reſpondit Symmachus: Acclamationes veſtras Synodiq; judicium præſentia geſta ſuſcipient.

§. 158. *Synod. Rom. III.* ſub Symm. *cap. 2.* Interrogatio fuit: Modò S. Synodus dignetur edicere, ſi licuit &c. Dicite, vobis quid videtur? Sancta Synod. dixit: Non licuit.

§. 159. Ibi ſolennis formula notanda Rogationis: Dicite, quid vobis videtur? *Tom. 2. Concil. p. 332.*

§. 160. Nonnunquam ter acclamatum notavi in *Synod. V. Rom.* ſub Symm. Omnes ter unâ voce reſponderunt, dicentes: Ut fiat, rogamus, ut fiat, rogamus, ut fiat, rogamus.

§. 161. Subſcriptionis ſolennia verba illa obſervo. *Synod. 2. Rom.* His Synodalibus conſtitutis, à me probatis atque firmatis conſentiens ſubſcripſi. Cœlius Ruſticus ſubſcripſi, atque in hac profiteor me manere ſententiâ. Quæ formula poſterior cautè attendenda fuit.

§. 162. Atque hæc de Acclamatione & Subſcriptione breviter.

§. 163. In diſceſſu notat *Iſidor. Act. 15.* Oſculo ſe invicem ſalutaſſe, initio facto à Metropolitano. *Vid. iſthic.*

§. 164. *Concil. Florentin.* fin. dicitur; Mos in Conciliis minimè fuit, ut in Prioratus ordine conſtituti, vel Fratres Magiſtri, vel Juriſperiti in Decretis Conciliorum ſubſcriberent.

§. 165. Unde diſcimus, quinam ſubſcribendi jus habuerint.

§. 166.

Digitized by Google

§. 166. Subſcriptionis Græc. Formula generalis in *Concil. Sext. Oecum.* ἐπισφραγίζομεν τοὺς κανόνας.

§. 167. Teſtatur & *Cuſanus apud Chemnit. Exam. P. I. pag. 8.* in medio Synodi poni ſolita fuiſſe ſacra Evangelia, ut admonerentur, quibus præſidiis & armis contra errores pro veritate in Conciliis pugnandum eſſet. Quod in aliis etiam Diſputationibus ſolitum fieri *Aug. Ep. CLXIII.* ſcribit.

CONCIONES. LECTIONES.

§. I. MAnſit in Eccleſia veteri iſte ritus τοῦ ἀναγνῶναι, Scripta Apoſtolica & Prophetica ad populum, de quo mentio fit *1. Theſſ. 5. 27.* quod ut eò commodius fieri poſſet, in περικοπὰς certas diviſêre. Mos oritur ex illo Judaico, *Actor. XV. v. 21.* quem Philo ait fuiſſe, ut εἰς ταυτὸν συνάγωνται καὶ καθεζόμενοι μετ' ἀλλήλων τῶν νόμων ἀκροῶνται. Idq; hoc modo: Συνέρχονται ἀεὶ καὶ συνεδρεύουσι μετ' ἀλλήλων, οἱ μὲν πολλοὶ σιωπῆ, niſi quando προσεπιφημίσαι τοῖς ἀναγινωσκομένοις debebant ſolenni illo Ἀμήν, *de quo vid. Tit. Eccleſia.* Τῶν ἱερέων δὲ τις ὁ παρὼν ἢ τῶν γερόντων εἷς ἀναγινώσκει τοὺς ἱεροὺς νόμους, καὶ καθ' ἕκαστον ἐξηγεῖται uſque ad veſperam. Idem obtinuit

§. 2. In N. T. Eccleſia. Manet & vox ἀνάγνωσις & ἐξήγησις & ἐπιφημισμὸς Amen & certa menſura Lectionis, quæ περικοπὴ dicitur. Sic Juſtin. M. Dial. Tryph. περικοπὴν τοῦ Ἡσαΐου citat. Et τοὺς πάντας λόγους περικοπῆς ταύτης Michææ, *Clem. Al. Protrept. lib. III.* Προφητικὰς περικοπὰς appellat. *Hieron. Daniel. Præf.* unam Jeremiæ Pericopen memorat. Auctor Caten. Jerem. ait; οὐκ ἴσως διεστείλαντο τὰ ῥητὰ τῆς γραφῆς, ὁ μὲν γὰρ πλείους ὁ δὲ ἥττους στίχους περιωρισμένος τὴν ἐξήγησιν. Additq; ſæpe unum καὶ δεύτερον καὶ τρίτον κεφάλαιον τοῦ ἐδάφους τῆς γραφῆς ἀναγινώσκειν ut ſenſus eruatur.

§. 3. Textum Scripturæ S. appellat ἔδαφος γραφῆς Nyſſen.

ſen. Orat. III. Eunom. ἀναγνῶναι ἐδάφη τῆς θείας γραφῆς dixit, Textum ſacrum ipſum legere. Ibid. θεωρήματα appellat Allegorias. Epiphan. de Pond. Sect. VII. appellat τὸν γεννητικὸν τόπον, quando ait: ἀνήρηται ὁ λόγος· ἀπὸ τοῦ γεννητικοῦ τόπου ἤτοι τοῦ ἐδάφους τῆς γραφῆς. Utrumque habet ἔδαφος γραφῆς, & Γεννητικὸν τόπον. Locum nativum. Euſeb. Ep. ad Carpian. ſcribit de Ammon. Alex. quod τῷ κατὰ Ματθαῖον τὰς ὁμοφώνους τῶν λοιπῶν Εὐαγγελιστῶν περικοπὰς παρέθετο. Baſil. l. 2. de Bapt. Quæſt. IV. ὁ λέγων τινα περικοπὴν ἀναγινώσκειν jubet, quando πρόσταγμα προστάγματι ἐναντίως ἔχειν videtur. Atque hæ περικοπαὶ commoditati erant Lectionis publicæ.

§. 4. Chryſoſt. Conc. III. de Laz. teſtatur, ſe ideò auditoribus ſuis ſolitum multis diebus anteà declarare, de quo eſſet acturus argumento, ut illo dierum ſpatio integram Lectionem ſumerent legendam. Διὰ τοῦτο τὴν ὑπόθεσιν τῶν μελλόντων ῥηθήσεσθαι πολλάκις ὑμῖν προλέγομεν πρὸ πολλῶν ἡμερῶν, ἵνα ἐν ταῖς μεταξὺ ταύταις ἡμέραις τὴν περικοπὴν ἅπασαν ἐπιόντες καὶ καταμαθόντες εὐμαθεστέραν ὑμῖν ποιήσητε διάνοιαν.

§. 5. Ἀναγινώσκειν. Antiqvum in Eccleſia fuiſſe officium docendi nemo neſcit. Origen. l. III. contr. Celſ. de Sacerdotibus. οἱ διὰ Ἀναγνωσμάτων, Lectiones, καὶ διὰ τῶν εἰς τὰ Ἀναγνώσματα διηγήσεων, Conciones ipſæ, προτρέποντες ἐπὶ τὴν εὐσέβειαν. Et quia certam Sectionem Evangelii vel Prophetæ legebant, inde περικοπαὶ dictæ & ἀναγνώσματα. Athanaſ. Orat. I. contr. Arrian. τὸ ἀνάγνωσμα κατ᾽ αὐτῶν ἐστι, loquens de verſiculo XXV. Rom. I. Epiphan. hær. LXIV. n. XXIX. ἐξεργασίαν ἀναγνωσμάτων appellat Periodorum Expoſitionem. Et lib. de Menſur. Sect. II. εἰς τρανότητα τὴν ἀνάγνωσιν καταστῆσαι dicit Textum explanare. Et ibid. εἰς σαφήνειαν παράγειν τὴν ἀνάγνωσιν idem. Sic Nyſſen. de Reſurr. Chriſt. Orat. II. εἰσηγεῖσθαι τῶν ἱερῶν εὐαγγελίων ἀνάγνωσιν. Hinc illi,

§. 6.

Digitized by Google

§. 6. Quorum in iſtis definitis Lectionibus mentio, dicebantur παραναγνωσθῆναι. Ut Simeon ille à Timotheo Hieroſolym. *Orat. de Simeon.* Ὁ δεξιῶς ἡμῖν παραναγνωσθεὶς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, τοὔνομα Συμεών. Et Anna Prophetiſſa ab *Amphiloch. Hom. de Anna*: Ἡ δεξιῶς ἡμῖν παραναγνωσθεῖσα Ἄννα. &c. Sic *Auguſtin. de Lect. Jacob.* Iſtæ Lectiones, quæ vobis leguntur, nunquid modò primùm vobis leguntur, & non eadem quotidiè repetuntur? Et *Serm. die Pentec.* Tria ſolemnia memorat: Huic ſolennis Congregatio, ſolennis Lectio, ſolennis Sermo debetur. Hic ἀνάγνωσις eſt Lectio, ἐξήγησις eſt Sermo. *Maxim. Taurin. Hom. II. Epiph.* Audiſtis Lectionem Evangelii. *Petr. Chryſolog. Serm. IX.* Sicut ex ipſo lucet principio Lectionis.

§. 7. Atque hoc inde, ut dixi, quia legebantur περικοπαὶ Evangel. Apoſt. Prophet. in Eccleſia. *Tertull. Apol. XXXIX.* Coimus ad Literarum divinarum commemorationem, ſi quid præſentium temporum qualitas aut præmonere cogit, aut recognoſcere. *Baſil. Hom. in Pſ. 59.* Τὰ θεῖα λόγια τῇ ἐκκλησίᾳ καθ' ἕκαστον σύλλογον ἀναγινώσκεται: in ſingulis Conventibus leguntur. *Chryſoſt. LVII. Joann.* οὐ γὰρ νῦν μὲν ταύτας, αὔριον δὲ ἑτέρας ἀναγινώσκομεν γραφὰς, ἀλλ' ἀεὶ τὰς αὐτὰς καὶ διαπαντός. Non hodiè unum, cras aliud legimus, ſed ſemper idem.

§. 8. *Lectores.* Ἀναγνῶσται. In hunc finem conſtituti. Diaconus clamabat: Attendamus! Ac ſtatim Lector legebat textum Scripturæ. *Hom. XIX. Acta Ap. Chryſoſt.* Κοινῇ ἕστηκεν ὁ Διάκονος μέγα βοῶν καὶ λέγων, πρόσχωμεν καὶ τοῦτο πολλάκις. Μετ' ἐκεῖνον ἄρχεται ὁ ἀναγνώστης τῆς προφητείας Ἡσαΐου.

§. 9. *Tituli.* Κεφάλαια. Πίνακες. Tituli Τίτλοι dicuntur & περικοπαὶ, in quas diviſi erant ob commodiorem Lectionem libri ſacri, quia ſinguli habebant ſuas ἐπιγραφὰς & Titulos. Sic Suid. ait, Matthæum habere Τίτλους ξή, Titulos LXVIII. Κεφάλαια τνδ. Capitula CCCLIV. Hæc eſt κεφαλαίου καὶ τίτλου differentia. Περικοπὴ continebat ſenſum integrum alicujus Hiſtoriæ Doctrinæve Chriſti.

Digitized by Google

§. 10. Ad horum Titulorum & Lectionum faciliorem uſum deſcribebatur Index in principio librorum cum notis arithmeticis, quæ deinde ad oram adnotabantur, ubi Περικοπὴ incipiebat. Auctores ipſi & interdum id faciebant. *Nyſſen. de Hom. Opific.* σαφηνείας χάριν ἐπὶ κεφαλαίων σοι προέθηκα τ λόγον ut habeas τὴν ὑπόθεσιν ἐν ὀλίγῳ πάσης πραγματείας. *Cyprian. ad Qvirin.* Compendio breviante libellum talem dicit. Appellatur & Πίναξ, Ἔλεγχος, Αναγραφὴ, Σύλλαβος, Επιτομεύσεις, Ἔκθεσις. Ut in MSS. N. T. reperitur Ammonii ἔκθεσις τ κεφαλαίων. Chryſocincas Ep. ad Joann. Charſianit. ἐκθέσθαι dicit, *Indicem Capitum proponere. Marcell. Memorial. Act. collat. Carthag. collect.* Indicem, Brevitatem appellat.

§. 11. *Athanaſ. Diſp. contr. Arr.* ultimam partem Homiliæ κεφάλαιον vocat. Ἀνάγνωθι τὸ κεφάλαιον ὅλον. *Auctor Hom. II. de Adv. Chriſt.* Capitulum Evangelicum diſſerere vocat Sectionem Evangelii exponere. *Tertull. ad uxor. l. II. c. II.* Nunquid ſibi blandiuntur de illo Capitulo, primæ ad Corinth. &c. *Auguſtin. Tract. II. in Joann.* Capitulum primum præterito die Dominico Tractatum eſſe meminimus. Nimirum à Johanne *cap. I. v. 1. uſque ad 5.* additq; : Hæc uſque Tractatum eſſe credo.

§. 12. *Tractatus & Tractare.* Solemnia ſunt & PP. Latinis dicuntur pro eo, quod Gr. ἐξήγησιν, ἐξηγεῖσθαι. Eſtq; Lectionem explicare, & Textus ſermone illuſtratio. *Ambroſ. l. V. Ep. XXXV.* Erat Dominica poſt Lectiones atque Tractatum. Habes utrumque ἀναγινώσκειν & ἐξηγεῖσθαι. *Cyprian. ad Antonian.* Ego prius legeram & Epiſcopo tractante cognoveram. Habes τὸ legere & tractare.

§. 13. *Diſtinct. 21. cap. Cleros. §. Lector.* dicitur de Lectoribus: Tanta & tam clara erit eorum vox, ut quamvis longè poſitorum aures adimpleant. *P. m. 65. Col. 2.*

§. 14. Factum id de loco ſuperiore, qui Pulpitum & Tribunal Eccleſiæ dicitur *Cypriano Ep. 38. & 62. ait*: Evangelium Chriſti legere, ad Pulpitum poſt Cataſtam venire. Ibid. vocat hoc dedi-

Digitized by Google

dedicare Lectionem. *Tertull. de Anim. c. 9.* Allocutionem proferre vocat tractare, *Cyprian.* vocat Sermonem. Habebatur autem Sermo poſt Lectionem Evangelii. *Concil. Laod. Can. XIX.*

§. 15. *Aug. l. 50. Hom. 28.* ſic numerat: Lector aſcendit, ſed ipſe non ſilet. Tractator loquitur, ſi verà loquitur, nec Chriſtus per os veſtrum ſiluit. Nam quando cantabatis, ipſe loquebatur.

§. 16. Dum legebatur, ſtetêre auditores. Sic enim circa ann. 405. *Canon Athanaſ. de Conſecr. Diſt. 2.* Mandamus, ut dum S. Evangelia in Eccleſia leguntur, Sacerdotes & cæteri omnes non ſedentes, ſed venerabiliter curvi & in conſpectu Evangelii *ſtantes* Dominica verba intentè audiant.

CONFESSIO.

§. 1. MArc. I. v. 5. [ἐξομολογούμενοι.] Hinc Confeſſio publica pœnitentium in Eccleſia antiqua, quam excepit Auricularis. *Sozom. l. 7. c. 16.* Φορτικὸν ἐξ ἀρχῆς τοῖς ἱερεῦσιν ἔδοξεν, ὡς ἐν θεάτρῳ ὑπὸ μάρτυρι τῷ πλήθει τῆς ἐκκλησίας τὰς ἁμαρτίας ἐξαγγέλλειν· πρεσβύτερον δὲ τῶν ἄριστα πολιτευομένων ἐχέμυθόν τε καὶ ἔμφρονα ἐπὶ τοῦτο τετάχασιν, ᾧ δὴ προσιόντες οἱ ἡμαρτηκότες, τὰ βεβιωμένα ὡμολόγουν. Ὁ δὲ πρὸς τὴν ἑκάστου ἁμαρτίαν ὅτι χρὴ ποιῆσαι ἢ ἐκτῖσαι ἐπιτίμιον θεὶς ἀπέλυε. Et *Leo Epiſt. LXXX. c. 2.* ait: Illam contra Apoſtolicam regulam præſumtionem conſtituo ſubmoveri, ne de ſingulorum peccatorum genere libellis ſcripta profeſſio publicè recitetur, cùm reatus conſcientiarum ſufficiat ſolis Sacerdotibus indicari confeſſione ſecreta.

§. 2. *Tertull. de Pœnit. c. 9.* Exomologeſis eſt, quâ delictum Domino confitemur. Cypriano ſtrictiùs ἐξομολόγησις eſt actus externi pars, quæ in confeſſione oris conſiſtit. Quam ſic deſcribit: Agunt pœnitentiam juſto tempore, & ſecundum diſciplinæ ordinem ad Exomologeſin veniunt, & per manus impoſitionem Epiſcopi & Cleri jus communionis accipiunt. *L. 1. ep. 14.* Sed hæc notoria crimina erant initio. Poſteà verò etiam inter-

nam criminis abnegationis Chriſti cogitationem confitebantur Sacerdotibus, & re per Sacerdotes, ſi utile videretur, publicatâ peractâq; à peccatoribus pœnitentiâ, palàm abſolvebantur. Hanc *Cyprian. de lapſ.* appellat Exomologeſin conſcientiæ.

§. 3. *Nectarius ann. Dom. CCCXX. I.* abrogavit confeſſionem τῷ ἐπὶ τῆς μετανοίας πρεσβυτέρῳ fieri ſolitam, eumq; ſecuti omnes ferè Orientales Epiſcopi.

§. 4. Tamen in Eccleſiis Occidentis ſalvâ charitatis & fidei unitate manſit, ut gravioris criminis conſcii confiterentur Presbytero, vel Antiſtitibus Eccleſiæ, ut ait *Auguſtinus*.

§. 5. *Gradus.* I. Ἡ πρόσκλαυσις erat ἔξω τῆς πύλης τοῦ εὐκτηρίου, ibi decebat ἑστῶτα τὸν ἁμαρτάνοντα τῶν εἰσιόντων δεῖσθαι πιστῶν ὑπὲρ αὐτοῦ εὔχεσθαι. 2. Ἡ ἀκρόασις ἔνδοθι τῆς πύλης ἐν τῷ νάρθηκι, ibi decebat ſtare peccatorem ἕως τῶν κατηχουμένων, καὶ ἐντεῦθεν ἐξέρχεσθαι. 3. Ὑπόπτωσις, ἵνα ἔσωθεν τῆς πύλης τοῦ ναοῦ ἱστάμενος, μετὰ τῶν κατηχουμένων ἐξέρχηται. 4. Σύστασις, ἵνα συνίστηται τοῖς πιστοῖς, καὶ μὴ ἐξέρχηται μετὰ τῶν κατηχουμένων. Tandem ἡ μέθεξις τῶν ἁγιασμάτων, i. e. admittebatur ad Cœnam. Ita & *Baſil. M.* *Can. 22.* ἐπιτίμησιν hanc pœnam vocat. *Can. 56.* qui ἑκουσίως interficit viginti annis, μεθέξεως uſu prohibetur. Et *Can. 57.* ὁ ἀκουσίως φονεύσας decem annis non communicabit. *Can. 58.* ὁ Μοιχεύσας, XV. ann. ἀκοινώνητος ἔσται τῶν ἁγιασμάτων. *Can. 59.* ὁ πόρνος, ſeptem annis. *Can. 75.* Qui cum propria ſorore concubuit, εἰς οἶκον προσευχῶν, non admittitur. Pœnitentia enim ductus tres annos προσκλαιέτω τῇ θύρᾳ. Poſt alios tres annos εἰς ἀκρόασιν μόνον παραδεχθήτω, poſt con.
ἐκβαλλέσθω καὶ μὴ καταξιούσθω προσευχῆς. Aliis tribus annis διδόσθω αὐτῷ ἡ ὑπόπτωσις. Et decimo anno εἰς τὴν τῶν πιστῶν εὐχὴν δεχθήτω. Et poſtquam duos annos ſic exegerit, λοιπὸν καταξιούσθω τῆς τοῦ ἀγαθοῦ κοινωνίας. Hæc ille *ann. Dom. CCCXXX.* Non tamen eadem ſpatia ſemper olim fuiſſe præſcripta, *Balſamon.* teſtis eſt, inquiens: ἐδίδοσαν οἱ πατέρες τὰ ἐπιτίμια πρὸς τὰς ἰδίας,

& va-

& variat *Concil. Nicen. I. Can. XII.* & *Concil. Quiniſext. ann. 691. Can. 87.* ubi, qui deſerunt uxores, jubentur ἐνιαυτὸν προσκλαίειν, διετίαν ἐπακροᾶσθαι, τριετίαν ὑποπίπτειν, καὶ τῷ ἑβδόμῳ συνίστασθαι τοῖς πιστοῖς, καὶ οὕτω τῆς προσφορᾶς συναξιοῦσθαι. Concil. *Nicen. I.* πρόσκλαυσιν non addit, ſed tres tantùm poſteriores, ἀκρόασιν, ὑπόπτωσιν, σύστασιν. Unde certum eſt, cuilibet Epiſcopo fuiſſe permiſſum diſpenſare in hiſce pro lubitu. Quod idem *Concil. Can. 12.* apertè docet. Et *Balſamon.* cauſam dat, 1. τὴν ποιότητα τοῦ ἐπιτιμουμένου προσώπου. 2. τὴν θερμότητα τῆς ἐξομολογήσεως αὐτοῦ. 3. τὴν σπουδὴν τῆς μετανοίας. At Clericis olim ægrè indulta hæc pœnitentia. *Concil. Arauſican. I. Can. IV.* Pœnitentiam deſiderantibus Clericis non tamen negandam ſtatuit.

§. 6. Interdum poſt pœnitentiam publicam ad communionem Laicam redacti. Aliàs ſalvo honore ab omni functione duntaxat & adminiſtratione ſunt remoti. Ut *Ancyran. Concil. Can. I.* jubet Presbyteros ſacrificatos, qui poſteà ad certamen redierint, τῆς μὲν τιμῆς τῆς κατὰ τὴν καθέδραν μετέχειν, προσφέρειν δὲ αὐτοὺς, ἢ ὁμιλεῖν, ἢ ὅλως λειτουργεῖν τι τῶν ἱερατικῶν μὴ ἐξεῖναι.

§. 7. Quod id. *Can. ſeq.* de Diaconis conſtituit. Et *Leo Papa Ep. III.* Clericos ab hæreticis revertentes poſt pœnitentiam ſine ulla ſpe promotionis in eodem manere ordine decrevit, in quo fuerant. Verùm

§. 8. Qui pœnitentiam aliquandò publicam obiiſſent, ordinari nefas erat. *Concil. Tolet. I. Can. 2.* Hinc *Optat. Milevit. Lib. II.* ait: Inveniſtis pueros, de pœnitentia ſauciâſtis, ne aliqui ordinari potuiſſent. Ita vel pueri, qui coacti pœnitentiæ ſpeciem adumbrârant, à ſacris ordinibus rejecti.

§. 9. In *Carthag. V. Can. XI.* decernitur, ne Presbyteris vel Diaconis gravioris culpæ convictis, ideòq; deponendis, manus tanquam pœnitentibus, vel tanquam fidelibus Laicis imponatur. *Auguſtin. l. I. de Bapt. Cap. I.* Redeuntes, qui, priusquam recederent, ordinati ſunt, non utique rurſus ordinantur, ſed aut adminiſtrant, quod adminiſtrabant, ſi hoc Eccleſiæ utilitas poſtulat, aut

 ſi non

Digitized by Google

ſi non adminiſtrant, Sacramentum ordinationis ſuæ tamen gerunt, & ideò eis manus inter Laicos non impônitur.

§. 10. *Tertull. de Pœnit. c. VI.* docet, Catechumenos pœnitentiam ante Baptiſmum quandoque protendere ſolitos, quia cum præterita omnia peccata Baptiſmo condonari putarent, Baptiſmum, quantum poterant, protelabant, quandoque pœnitentiam, quam aſſumebant, ad Baptiſmum parantes ſeſe, non includebant. De pœnitentia verò poſt Baptiſmum agebat Eccleſia publicè. *Tertull c. 7. l. cit.* hanc ſecundam & unam, imò jam ultimam dicit, quia poſt illam nullum volebant ſupereſſe publicum pœnitentiæ locum. *Ambroſ. de Pœnit. l. 2. c. 10.* Meritò reprehenduntur, qui ſæpius agendam eſſe pœnitentiam putant; Quia, ſicut unum Baptiſma, ita una Pœnitentia, quæ tamen PUBLICE agitur. Nam quotidiani nos debet pœnitere peccati. Sed hæc delictorum levium, illa graviorum.

§. 11. *Contritio.* In vet. Eccl. habitu externo declarata. *Tertull.* vocat, Animum mœroribus dejicere, & ea, quæ peccavit, triſti tractatione mutare. *Cyprian. de lapſ.* Qui hilaris ac lætus incedit, quomodo mortem ſuam deflet? Agite pœnitentiam plenam, dolentis ac lamentantis animi probate mœſtitiam. *Tertull. de pœn. cap. IX.* ſcribit, hoc ita factum, habitu & victu, ſacco & cineri incubantes, corpus ſordibus obſcurantes, preces jejuniis alentes, ingemiſcentes, lacrymantes & mugientes, dies noctesq; ad Dominum paſtum & potum pura noſcentes, h. e. ut id. ait de *Patient. Cap. XIII.* contenti ſimplici pabulo, puroq; aquæ potu.

§. 12. Iſta ἐξομολόγησις dicitur & *Tertulliano Cap. VIII.* Satisfactio. Confeſſio ſatisfactionis conſilium eſt, diſſimulatio contumaciæ. Et *Cypriano de Lapſ.* vocatur, mœſtitiâ ſatisfacere, miſericordiam implorare: Dei miſericordiam deprecemur, illi ſe Anima proſternat, illi mœſtitia ſatisfaciat, illi ſpes omnis incumbat. *Tertull. Apolog. cap. XL.* hoc appellat, invidiâ cœlum tundere, cum jejuniis aridi & omni continentiâ expreſſi, ab omni vitæ fruge dilati in ſacco & cinere ſe volutantes Deum tangerent, & miſericordiam ejus extorquerent.

§. 13. *Confeſſio privata.* Cyprian. docet, fieri illam, ut mede-

medelam licet parvis & modicis vulneribus exquirerent. *Theodor. Cantuar. de Pœn. Diſt. I.* ait: Confeſſio, quæ ſoli Deo fit, purgat peccata; Ea verò, quæ fit Sacerdoti, docet, qualiter purgentur ipſa peccata. *Et ibid. Cap.* Omnis, qui dicitur fieri, ad oſtenſionem pœnitentiæ, non ad impetrationem veniæ, in ſignum veniæ acceptæ, non in cauſam remiſſionis accipiendæ.

§. 14. Sciendum, nimium tributum fuiſſe huic confeſſioni & Pœnitentiæ. Nam *Eucher. Lugd in IV. Reges* ait: His Satisfactionibus Dominus ſe paſci hortatur. *Caſſian. coll. 20. c. 28.* Per illam, ait, Peccatorum molem obrui. Et vox

§. 15. Satisfactio Seculo V. de pœnitentia hac plerumque uſurpant. *Eucher. l. cit.* Poſtquam per pœnitentiæ ſatisfactionem ſua mortificaverit membra. *Leo Ep. ad Flavian.* Si ad ſatisfactionis pœnitudinem damnaverit.

§. 16. *Confeſſio auricularis* (ſic dicta) ann. Chr. 1200. demùm ſumit initium. Ante hæc tempora præcepta lege Eccleſiæ publicæ non legitur. Primus *Innocentius P. R.* de ea fecit decretum, & pro neceſſitate legali introduxit. Initiò peccatores conſilium petebant à Confeſſario. Sic apud *Bedam l. 4. Hiſt. c. 15.* Adamanus accedens ad Sacerdotem, confeſſus eſt reatum ſuum, petiitq; (non abſolutionem,) conſilium, quo poſſet fugere a ventura ira.

§. 17. Confeſſio ſ. ἐξομολόγησις ſumitur in Scriptis Veterum pro Actu pœnitentiæ publico, præſertim à Tertulliano, ubi non indicat ſecretam confeſſionem, quod prolixè docet & fatetur contra *Baronium & Bellarminum G. Albaſpinæus l. 2. Obſervat. 31.*

§. 18. Tempore *Cypriani* juſto tempore in Eccleſia pœnitentia acta fuit. In *Epiſt. ad Presbyt. n. 10. l. III. Pamel.* ait: Nam cùm in minoribus peccatis agant peccatores pœnitentiam juſto tempore & ſecundum diſciplinæ ordinem ad Exomologeſin veniant, & per manus impoſitionem Epiſcopi & Cleri jus Communionis accipiant.

§. 19. Statuebant, confeſſione peccatum curari eò uſque, ne regnet. Sic ſuadebat apud *Athanaſ. vit. Antonius* his verbis: Ἔσω δὲ καὶ αὕτη πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ μὴ ἁμαρτάνειν παρατήρησις.

§. 20.

§. 20. Monachi olim non audiebant Confeſſiones, ſed Epiſcopi. *Nicephor. Chartophyl. T. III. Bibl. PP. ſic*: Olim omnes oportebat ad ipſos Epiſcopos accedere, ſuaq; illis occulta prodere. Ignoro autem, qui factum ſit, cur hæc minùs obſerventur, etſi arbitror, eos tædio laboris & multitudinis frequentiâ fatigatos rem ad Monachos transmiſiſſe.

§. 21. Nonnunquam pœnitentes publicè catenas geſtarunt. Idq; ſymbolum erat, quo teſtari cupiebant, vinculis peccatorum ſe innexos eſſe. Huc accommodat *Auguſtin. Homil. XXVII.* Lazari hiſtoriam, ejusq; faſcias & vincula ſepulcralia: Jam vivebat confitendo, ſed nondum liber ambulabat vinculis ſolutus.

§. 22. Dimiſſi ſæpè communicantes ſuis conſcientiis. *Chryſoſt. hom. 56. c. 1.* ad eum, qui vult accedere, ait: ἔνδον ἐν τῷ συνειδότι μηδενὸς παρόντος πλὴν τοῦ πάντα ὁρῶντος θεοῦ ποιοῦ τὴν κρίσιν καὶ διόρθου τὰ πλημμελήματα, καὶ οὕτω ἅπτου τραπέζης.

§. 23. Obſervatum quoque eſt, ſeculis jam poſterioribus, ubi ad Monachos tacitâ conſuetudine officii hæc cura devoluta fuit, Confeſſarios dici πνευματικοὺς ſ. ſpirituales. Nam Monachi hoc titulo diſcernebantur à κοσμικοῖς ſ. ſecularibus. Unde mox obtinuit, ut omnes, quotquot audirent Confeſſiones, dicerentur Πνευματικοί. Hodiè hoc cognomine inſigniuntur vulgò omnes Clerici.

§. 24. Seculo IX. diſciplinæ veteris rigor & ordo collabi cœpit. *Concil. Cabilon. II. c. 25.* ita: Pœnitentiam agere juxta antiquam Canonum conſtitutionem in pleriſque locis ab uſu receſſit, ac mox decernuntur, ut à Domino Imperatore, (*is autem erat Carolus M.*) adjutorium impetretur, qualiter ſi quis publicè peccat, publicâ mulctetur pœnitentiâ, atque excommunicetur & reconcilietur.

§. 25. Jucundum eſt legere, quæ circa hæc tempora *Alcuin. de divin. offic. Cap. Jejun. T. 10. Bibl. PP.* recenſet: 1. Sacerdos jubetur dare conſilium pœnitenti. 2. Confitentem humi procumbere & Sacerdote præeunte ſic orare: Domine DEUS omnipotens propitius eſto mihi peccatori, ut condignè poſſim tibi gratias

tias agere &c. 3. Jubeat eum ſacerdos ſedere contra ſe, & colloqui cum eo de octo vitiis capitalibus, ut ſunt, ſuperbia, inanis gloria, invidia, ira, avaritia, triſtitia, ventris ingluvies, luxuria. 4. Conſideret ſexum, ætatem, conditionem, ſtatum, & ſecundum hæc ſingula quæq; dijudicet. 5. Deinceps pœnitente jam corroborato, interroget eum Sacerdos: Credis in DEUM Patrem, Filium & Sp. S. Reſp. pœnitens: Credo. Sacerdos: Vis dimittere illis, qui in te peccaverunt, omnia, ut & Deus tibi dimittat? Si vult dimittere, ſuſcipiat ejus confeſſionem, & indicat ei pœnitentiam. Si non vult, non ſuſcipiat ejus confeſſionem. Peccator: Multa & innumerabilia ſunt alia peccata mea, quæ recordari nequeo, pro quibus omnibus miſera mens mea compungitur; Ideòq; conſilium tuum, imò judicium, qui medius & ſequeſter es inter Deum & hominem peccatorem, humiliter imploro. Sacerdos: Exaudi Domine preces noſtras, & tibi confitentium parce peccatis. *Et*: Præveniat hunc famulum tuum, quæſumus Domine, miſericordia tua. Tunc jubeat pœnitentem ſurgere. &c.

§. 26. Formula illa: Abſolvo te à peccatis tuis, admodùm recens eſt. *Thom. Opuſc. 22.* quidam contendit, formam abſolvendi deprecatoriam eſſe, & vix XXX. annos eſſe, quod omnes hac ſolâ formâ utebantur: Abſolutionem & remiſſionem peccatorum tribuat tibi omnipotens Deus! Atque hoc Seculo XIII. idem confitetur *Goar. Not. in Euchol. p. 676. Vid. plura in Ord. Rom. Cap. jejun. p. XXXI.*

§. 27. Pœnitentiæ tres ſpecies à *S. Auguſtino* annotantur: 1. Antebaptiſmalis. 2. Quotidiana. 3. Publica. Has ſic *Hom. 50. c. 2. Tom. 10.* deſcribit: Una eſt, quæ novum hominem parturit, donec per baptiſmum omnium fuit ablutio peccatorum. Eandem appellat ibid. primam pœnitentiam & præceptam à Petro Judæis aſſerit, *Act. II.* & à Domino, *Matth.* 4. & à Johanne, *Matth. III.* Altera, *Hom. 50. cap. III.* cujus actio per totam iſtam vitam, quâ in carne mortali degimus, perpetuâ ſupplicationis humilitate ſubeunda eſt. Tertia, quæ pro illis peccatis ſubeunda eſt, quæ legis decalogus continet, & de quibus Apoſtolus ait: Quoniam, qui talia agunt, regnum DEI non poſſidebunt. *Ibid.* requirit, ut pœnitens

Digitized by Google

nitens per Eccleſiaſticam diſciplinam à Sacramento panis cœleſtis interim ſeparetur.

§. 28. In Patrum Scriptis triplex loquendi diſcrimen circa hanc materiam occurrit, idq; ex diverſitate Seculorum. Inprimis poſt C. N. ſeculis diſciplinâ jam Canonibus conſtitutâ, quando vox pœnitentiæ ſimpliciter dicta legitur, de publica intelligi debet. Deinde à Seculo IX. uſque ad XIII. poſt Innocent. P. R. de privata. Tertio, mediâ ætate, de utraque & publica & privatâ. Sic & uſurpatur vox Pœnitentium. Cùm enim hi, medii puta, publicam ex antiquo retinerent, & privatam de ſuo adjeciſſent, ſolent ad diſcernendam utramque apponere vocem, vel publicæ, vel privatæ.

Crux Christi.

§. 1. INvenit Helena Conſtantini mater crucem cum hac inſcriptione: Οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. In dubium vocat *J. Gothofred. Notis in Philoſtorgium & J. Dall. l. III. de Cultu relig. & Joann. Forbeſius, aliiq;.* De eo ita *Ambroſ. Concion. de obitu Theodoſii ſenioris*: Invenit ergò titulum, inquit, Regem adoravit, non ſignum utique, quia hic gentilis eſt error, & vanitas impiorum, ſed adoravit illum, qui pependit in ligno, ſcriptus in titulo. *Minut. Felix in Octav.* Cruces nec colimus, nec optamus. *Epiphan. hæreſ. 10. contr. Ebion.* de muliere narrat, quæ periculum evitatura pudicitiæ, ἐσφραγίσατο ἑαυτὴν εἰς ὄνομα Χριστοῦ. Hinc inferunt Romanenſes, Signo crucis eſſe liberatam. Sed hoc non dicit *Epiphan.* Explicat enim ſe ipſe, inquiens: ἡ γυνὴ ἐβοηθήθη διὰ πίστεως. Nam in primitiva Eccleſia ſignum crucis erat fidei in Chriſtum indicium, quia διὰ τῶν ἐναντίων τὰ ἐναντία κατορθῶσαι, διὰ πάθους ἀπάθειαν χειρούμενος, ut loquitur *Ignatius.* *Epiphan.* porrò: σκευοῦ σφραγῖδα ἐπιθεὶς τῷ ἀγγείῳ καὶ ἐπικαλεσάμενος τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ, εἶπεν οὕτως· ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου, ὃν ἐσταύρωσαν οἱ Πατέρες μου, καὶ τούτων πάντων περιεστώτων, γένηται δύναμις τούτῳ τῷ ὕδατι εἰς ἀθέτησιν

πάσης

πάσης φαρμακείας καὶ μαγείας. Quid manifeſtiùs? In NOMINE JESU, non ſigni crucis id factum. *Vid. Montacutium.*

§. 2. Patres Crucem appellant σημεῖον βασιλικὸν, ὃ εἰδότες δαίμονες μακρὰν φεύγουσι, μάχαιραν καὶ ἀσπίδα, σωτήριον ὅπλον. *Theodoret.* δεσποτικὸν τρόπαιον, & δαιμόνων ἥττης μνημόσυνον. *Nazianz.* βοηθὸν πείθεται τὸν διωκόμενον, i. Chriſtum implorandum monet. Impiè tamen in *Colloq. Momp. Beza: Deteſtor Crucifixi imaginem.* Chriſtianus ſum, *ait Montacut.* ideòq; libenter admitto, ſed non ad cultum Montacuti! Cæterùm non poteſt negari, veteres Patres vim quandam ſalutarem Cruci Domini adſcripſiſſe. *Nazianz. Orat. III. contr. Julian.* ait: Illum in ſummo metu confugiſſe ad crucis ſignum, eoq; Dæmones fugaſſe. Ἐπὶ τὸν σταυρὸν καταφεύγει καὶ τὸ παλαιὸν φάρμακον καὶ τούτῳ σημειοῦται κατὰ τῶν φόβων, *&c.* Ἴσχυσεν ἡ σφραγίς. Ἡττῶνται οἱ Δαίμονες. Λύονται οἱ φόβοι. *Photius Orat. de Cyprian. n. 84.* narrat de ſancta Juſtina, quòd ſigno crucis dæmonem repulerit. Τοῦ σταυροῦ τῷ τύπῳ νενικημένους δαίμονας ait. *Chryſoſt.* Διὰ σταυροῦ δαίμονες φυγαδεύονται, νόσοι θεραπεύονται.

§. 3. *Tertull. l. I. adv. Nat. c. 12. & ſeqq.* oſtendit, Cruces vett. Chriſtianorum fuiſſe ligneas, ſine effigie, Dipalo conſtitiſſe, i. e. Palo ſ. arbore majore erectâ & antenna. *Soliſtaticulum* in iis ſ. exceſſum ſedilis. Immiſſas, non commiſſas. Cornua. Preces ad eas non fuiſſe factas. *C. XIII.*

§. 4. *Tertull. Coron. Milit. c. III.* Ad omnem progreſſum, ad omnem aditum & exitum, ad veſtitum & calceatum, ad lavacra, ad menſas, ad lumina, ad cubilia, ad ſedilia, quæcunque nos converſatio exercet, frontem crucis ſignaculo terimus.

§. 5. Inde & in Baptiſmo. *Id. de reſurr. c. IIX.* Caro ſignatur, ut anima muniatur. *Cyprian. l. I. ad Jud. c. VIII.* Signo Domini omnes ſignantur. *Ep. LVI.* Muniatur frons, ut ſignum DEI incolume ſervetur. *Baſil. M. ad Amphil. c. 27.* Τῷ τύπῳ τοῦ σταυροῦ τοὺς εἰς τὸ ὄνομα I. X. ἠλπικότας κατασημαίνεσθαι. *Ambroſ. Ep. 77.* Populus Chriſtianus mortem Domini circumferens per-

momenta ſingula fronti propriæ mortis contemtum inſcribit. Nota ubique Frontem! Sic & *Auguſt. Tr. XI. in Johann.* Portat in fronte, & non erubeſcit de cruce Domini.

§. 6. Et id Seculo V. iſto indicium erat Chriſtianiſmi, quo ſe ab aliis idolis ſeparabant. Quid quod & *Nazianz. in Julian. I. Theodoret. Hiſtor. III. Sozom. l. V. & c. 2.* de Juliano narrant, quòd aliquando cruce factâ dæmones abegerit. Et *Impp. Cod. l. I. Tit. IIX. ann. Chriſti 427.* ita edicunt: Signum Salvatoris Chriſti nemini liceat vel in ſolo, vel in ſilice, vel in marmoribus humi poſitis inſculpere vel pingere, ſed quodcunque reperitur, tolli debet. Et *ſeculo VII. Trull. Can. 73.* prohibet, figuras crucis vel in pavimento, vel aliàs in ſolo fieri.

§. 7. Sed cùm objicerent Gentiles illis cultum Crucis, reſpondebant ſic: *Juliano, Cyprian. & Cyrill.* Recordationi id ſe facere, non cultui. *Minut. Fel.* Cruces nec colimus, nec oramus, ut legit *Elmenhorſt.* Et *Calixt.* non *optamus*, ut vulgò. *Ambroſ. in obit. Theodoſ.* Habeat Helena, quæ legat, unde Crucem Domini recognoſcat. Invenit ergò titulum, Regem adoravit, non lignum utique.

§. 8. De inventione Crucis Dominicæ & miraculo per illam facto vide *Sulpic. Sever. Hiſtor. l. 2. p. 391.* quæ falſi arguunt noſtrates, & præcipuè Salmaſius probabiliter valdè. *Chryſoſt. Orat. de Cruce:* Καὶ ἐπὶ τῶν τοίχων, καὶ ἐπὶ θυρῶν, καὶ ἐπὶ τοῦ μετώπου, καὶ ἐπὶ τῆς διανοίας μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς ἐπιγράφομεν σταυρόν; Sed addit ſignanter: οὐχ ἁπλῶς τῷ δακτύλῳ ἐγχαράττειν αὐτὸν δεῖ ἀλλὰ πρότερον τῇ προαιρέσει. Μετὰ πολλῆς τῆς πίστεως. Et tunc ait: οὐδεὶς ἐγγύς σου στῆναι δυνήσεται τῶν ἀκαθάρτων δαιμόνων. &c. *Synod. Trullan.* Προσκύνησιν ἀπονέμοντες τῷ ζωοποιῷ σταυρῷ, quòd ipſa viderit. *Michael Choniat.* Cultum & Crucis & Chriſti ſic diſtinguit: ὁ Χριστὸς τιμᾶται ὡς Θεὸς ὁ δὲ σταυρὸς ὡς θείας χάριτος μετέχων. *S. Athanaſ. Orat. de Filio:* ὀρθῶς καὶ ἀκριβωμένως προσκυνῶ τὸν σταυρόν. *Lactant.*

Flecte genu lignumq; Crucis venerabile adora.

Pru-

Prudent. Fac cum vocante ſomno caſtum petis cubile, Frontem locumq; Gordis (nota loca!) Crucis figura ſignet.

§. 9. Præterea Antiquitas illa è *Chryſoſtomi l. cit.* notanda eſt, quòd jejunio Quadrageſ. ἐν μέσῃ ἑβδομάδι τῶν ἁγίων νηστειῶν προτίθεται ὁ σταυρὸς εἰς προσκύνησιν. Idem in Paſchate ab Epiſcopo fieri ſcribit *Nazianzen. Ep. 2.*

§. 10. Notari quoque debet è *Chryſoſt. cit. loco*, domibus inſcriptas Cruces. In τὰ βάϊα *Orat.* ille: Ποῖος οἶκος ἐστιν ὁ μὴ ἔχων τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, quod ibid. nominat φυλακτήριον ψυχῶν.

§. 11. Diœceſis Epiſcopi Græcis dicitur σταυροπήγιον, quòd in ea ſc. Epiſcopus Crucis figendæ jus habeat. Sic & apud *Curopalat. & in Jur. Orient.* Clerici dicuntur σταυροφόροι. *Act. Concil. Florent.*

§. 12. Sic & Subſcriptiones Cruce firmabant, & ad eam jurabant, unde, qui violabant jusjurandum, dicti ibid. σταυροπάται.

§. 13. Obſervo in recentiorum Græcorum Epiſtolis, in *Turcogr. Cruſ. l. IV.* quòd Rhodius antiſtes ſcribens ad Patriarch. Conſtant. ſolet tres Crucis figuras inſcribere, † † † σταυρῶν τύπος *ibid.* dicitur. Hinc & σταυροπηγιακὴ Eccleſia dicitur illa, quam Patriarcha adminiſtrat, ut ἐνοριακὴ Metropolitarum.

§. 14. *Hieron. ad Euſtorg.* Digitum ad os tenens, crucis ſignum pingebat in labiis. Et *Vit. Hilarion.* Cùm tria Crucis ſigna pinxiſſet in ſabulo. *Sulpic. Sev.* hoc deſcribit ſic: *Elevare ſignum Crucis, elevare manum, elevatâ manu ſignum ſalutis opponere.* Idq; inde, quia Cruces ejusmodi manu elatâ fronti vel ori imprimebantur tunc.

§. 15. *Euſeb.* vocat Crucem σωτηρίου τροπαίου σύμβολον. *Sulpic.* Signum Salutis. *Paulin.* Signum Crucis. *Fortunat. l. 12.* Crucis arma. *Sibyll. ap. Sozom. l. 1.* ξύλον μακαριστόν. *Damaſc. IV. de Orig. Fid.* 1. Θυρεὸς καὶ ὅπλον, καὶ τρόπαιον κατὰ τοῦ διαβόλου. 2. Σφραγὶς ἵνα μὴ θίγῃ ἡμῶν ὁ ὀλοθρεύων. 3. τῶν κειμένων ἀνάστασις. 4. τῶν ἑστώτων στήριγμα. 5. ἀσθενῶν βακτηρία. 6. ποιμαινομένων ῥάβδος. 7. ἐπιστρεφόντων χειραγωγία.

 8. προ-

8. προσκοπτόντων τελείωσις. 9. ψυχῆς καὶ σώματος σωτηρία. 10. πάντων τῶν κακῶν ἀποτρόπαιον. 11. πάντων τῶν ἀγαθῶν πρόξενον. 12. Ἁμαρτίας ἀναίρεσιν. 13. φυτὸν ἀναστάσεως. 14. ξύλον ζωῆς αἰωνίου.

§. 16. *Juſtinian.* vetuit, Signum Salvatoris humi vel in ſilice inſculpi. *Id. Novell. V.* προσκυνητὸν καὶ τίμιον nominat. Sic Tiber. apud P. Diacon. ait: Crucem Domini, quâ frontem & pectora munire debemus, eam ſub pedibus conculcamus.

§. 17. Denique in ſummis Templorum Cruces ſtatutæ, *Gregor. l. IX.* de tempeſtate Conſtantin. πεπτώκασι καὶ πολλοὶ τῶν ἐπὶ τοῖς Νεὼς ἱδρυμένων ἐκ σιδήρου σταυρῶν. Etc.

§. 18. Imperatorum Globis affixæ: *Suid. Juſtinian.* Τῇ μὲν ἀριστερᾷ χειρὶ φέρει σφαῖραν. Ἐμπεπηγότος τοῦ σταυροῦ ἐν αὐτῇ in finem eum, ut oſtenderet, ὡς διὰ τῆς τὸν σταυρὸν πίστεως τῆς γῆς ἐγκρατὴς γέγονε. Et apud *Curopal.* Principes Byzantini τὸν σταυρὸν ἐν δεξιᾷ φέρουσι ἀεί.

§. 19. *Conſtantin. M.* in Diademate ſuo uſus eſt. *Hieron. ad Læt.* Regum purpuras & ardentes diadematum gemmas Patibuli Salvatoris pictura condecorat.

§. 20. Et in clypeis militum ſuorum. *Euſeb.* ἐπ' αὐτῶν τῶν ὅπλων κατασημαίνεσθαι ἐποίει.

§. 21. Et in galeis. *Prudent.*

- - - Ardebat ſummis crux addita criſtis.

§. 22. Et in ſignis. *Prudent. contr. Symm.*

Agnoſcas Regina lubens mea ſigna neceſſe eſt,
In quibus effigies Crucis aut gemmata refulget,
Aut ſolido ex auro longis præfertur in haſtis.

§. 23. *Hieron. in Hilar.* vocat Caſſidem & Loricam Fidei. Et in *Paul. Eremit.* Salutaris ſigni impreſſione armat frontem.

§. 24. Sed iſta omnia non materiali Cruci, ſed fidei in Crucifixum innitentes fecêre. Sic Crux ſumitur *Col. I. 10. 20. Gal. III. 2. Gal. II. 20. I. Cor. I. 18.* Et *Hieron.* rem prolixè exponit in *Pſ. XCV.* Ego Crucem dico non lignum, ſed Paſſionem. Cæterum

rum

rùm Crux iſta & in Britannia eſt, & in India, & in univerſo orbe terrarum. *Et mox:* Felix, qui Crucem & Reſurrectionem, & locum Nativitatis & Aſcenſionis Chriſti portat in pectore ſuo! Ecce, quid velit?

§. 25. Quomodo hæc conveniunt cum *Aqvin. 2. 2. Qv. 103. art. 4.* qui eam, in qua pependit Dominus, Latriâ, i. e. cultu DEI proprio, cæteras tantùm hyperduliâ colendam eſſe. Quantò rectius ii, quos audivimus.

§. 26. Sic & *Leo I. de Paſſ. Serm. 8.* Crucem Benedictionum fontem appellat, ſcil. Paſſionem Chriſti intelligens. Et *Auguſt. de Pecc. Merit. l. 1. c. 26.* Secundum quendam modum puto, Catechumenos per ſignum Chriſti ſanctificari, (idq;) pergit Id. & per orationem manus impoſitionis.

§. 27. Sic & *ſeculo VIII. Carol. M. de imag. l. 2. c. 15.* ait: Per Crucem Chriſti mortalitatem ejus intelligi. *Amalar. de reb. Eccl. 1. 14.* Crucem tuam adoramus Domine, & S. Reſurrectionem tuam laudamus. Ubi opponit Crucem, i. e. Mortem & Reſurrectionem.

§. 28. Feſta non unius generis in ejus honorem inſtituta fuerunt. Ut ſunt: 1. Feſtum inventionis S. Crucis in Eccleſia Latina d. 3. Maji, quo auctore, incertum. Græci celebrant d. 14. Septembris, & vocant ὕψωσιν τȣ̃ τιμίȣ ςαυρȣ̃. Nam quod Latinis dicitur *Inventio Crucis*, hoc ipſi nuncupant *Exaltationem*. Nicephor. l. 8. c. 29. ab Imp. Helena inſtitutum cenſet. Honoratur iisdem *Vigilia* præcedente d. 13. Sept. & *octava*, quam nominant Ἀπόδοσιν τῆς ἑορτῆς.

§. 29. Aliud adhuc Feſtum Dominicâ III. Quadrageſimæ habent, quod appellant ςαυροπροσκύνησιν, ſive Crucis adorationem. Eo proponere ſolent Crucem adorandam, ſicut Latina Eccleſia die Paraſceves. De quo agit *Balſamo in Phot. Nom. c. 7.* Idq; in eum finem, ut in memoriam revocet Paſſionem Domini noſtri JESU CHRISTI, moneatq; nos, ut amore illius cum vitiis & concupiſcentiis crucifigamur.

§. 30. Singulariter Paraſceve, i. e. Feria ſexta Hebdomadis magnæ ſacra fuit habita S. Cruci, ut oſtendit *Chryſoſtom. Homil. de cruce.*

cruce. Quo die Conſtantinopoli extra urbis mœnia ad ſacrum conveniebant, in cœmeterio Martyris cujusdam, memoriam Crucis celebrantes.

§. 31. Quare factum fuit, ut tota illa Septimana, & ſequens altera *Reſurrectionis*, ſolenniter feſta haberetur. Apud *Alexandr. Hiſtor. de Invent. Crucis*, Imp. Conſtantin. Magn. legem ſanxit: ἀπεράκτους εἶναι τὴν τοῦ σωτηρίου πάθους ἑβδομάδα, καὶ τὴν τῆς Διακαινησίμου.

§. 32. Amplius & Calendis *Auguſti* menſis Feſtum celebrant, dictum πρόοδον τῶν τιμίων ξύλων, *Proceſſionem venerandæ Crucis.* Cui præmittunt *Vigiliam*, προεόρτια. Quo itidem proponunt Crucem adorandam, ſicut in *Domin. III.* Quadrageſ.

§. 33. Memorabile eſt, quod Conſtantinus M. legitur in *Hiſt. tripart. & l. 4. Glycæ.* in honorem S. Crucis, ſupplicium crucis ſuſtuliſſe, prohibendo, ne quis in poſterum eo mortis genere puniretur. Unde *Auguſtin. Pſ. 36.* Cùm ſub antiquis ſcelerati crucifigerentur, modò nullus crucifigitur. *Honorata eſt, finita eſt.*

§. 34. Solebant præterea Crucis particulas auro & argento incluſas geſtare, & velut pretioſa monilia ex collo ſuſpendere, ut teſtatur *Greg. Nyſſenus apud Surium Tom. 4.* & de Iſacio Angelo Imperatore *Nicetas Choniat. l. 3.*

§. 35. Et apud *Paulinum Epiſt. 11.* eaſdem domo ſibi invicem miſiſſe leguntur: Accipite, *ait ibid.* magnum in modico munus, ſumite monumentum præſentis & pignus æternæ ſalutis. Et apud *Leon. Epiſt. 72.* Juvenalis Epiſcopus Ieroſolymitanus particulam Crucis dono mittit Leoni Romano; Et Gregorius M. Recaredo Viſigothorum Regi, *l. 7. reg. Epiſt. 117.*

§. 36. De Conſtantino M. refert Euſebius *Orat. in Eund.* quòd Templum Cruci dedicatum erexerit in media urbe, multisq; ac magnis inſignibus exornaverit. Adde ſimilia è *Paulini ep. 12.*

§. 37. Quin & obteſtationes & juramenta per Crucem feciſſe certum eſt. *Hieron. ad Damaſum:* Obteſtor beatitudinem tuam per Crucem Domini, per neceſſarium fidei noſtræ decus. *Ambroſ. Inſtit. Virgin. c. 17.* Fiat vas in honorem ſanctificatum, utile Domino ad omne opus bonum, per illam æternalem Crucem.

§. 38.

§. 38. Uſi quoque leguntur hac formulâ in principio actionum ſuarum: Cruce fretus hoc vel illud aggrediar. Coſmas Hieroſ. Hymn. in Exalt. Crucis: ϛαυρῷ πεποιθὼς ὕμνον ἐξερεύγομαι.

§. 39. Qui hæreſin vel hæreticos debellârant, dicebantur *vexillum Crucis erexiſſe.* Hieron. Ep. 70. ad Theophilum poſt damnatum dogma Origenis: *Totus mundus exultat & in tuis victoriis gloriatur, erectumq; Alexandriæ vexillum Crucis, & adverſus hæreſin fulgentia trophæa gaudens populorum turba proſpectat.*

§. 40. Simili modo, qui religioſam vitam inibant, dicebantur, *ad Crucem advolare,* & *levare vexillum Crucis.* Hieron. Ep. 99. & ad Heliodor. *Ad vexillum crucis advola.*

§. 41. In Teſtamentis quoque judicium crucis implorabant, contra eos, qui ultimæ voluntati & diſpoſitioni reſiſterent & derogarent. Apud Greg. Turon. l. 9. c. 42. Regina Radegundis: *Si aliqvis de ſupradictis conditionibus mutare tentaverit, DEI & S. Crucis & B. Virginis incurrat judicium.*

§. 42. Ita in præſentia Crucis Sacramento auctoritati milites apud *Cedren. in Cæſ. Conſtant. Leon. filio,* juramenta ſuper lignum crucis ſolenniter depoſita, apud Sigebert. ann. 770. Reliquiæ Crucis obviam miſſæ hoſtibus, quibuscum pacem inire conſtituerant, ab Imperatoribus, apud *Cedren. in Michaele.*

§. 43. Confugiebant in anguſtiis, præſertim in morte ad Crucem, apud *Evagr. l. 4. c. 25. Turonenſ. l. 10. c. 15.* Solebant etiam, qui veniam petebant, Crucem obviam portare iis, quorum gratiam expoſcebant, uti fecit Chrodieldis apud *Turonenſ. l. alleg.* Igne exorto injectam Crucem ad reſtinguendum incendium teſtatur *Paulinus Natal. 10. S. Felic.*

De Crucis æternæ ſumtum mihi fragmine lignum
Promo, tenensq; manu adverſis procul ingero flammis.

§. 44. Apud *Wilelm. Tyrium l. 10. 12.* varia exempla occurrunt eorum, qui prælatâ Cruce victorias à Saracenis reportârunt. *c. 17. l. 12. c. 12. 20. 21.* *Cruciatæ* hinc ortæ, & *Crucem prædicare* dicebantur, qui ad ſacrum bellum contra Saracenos plebem incitabant.

§. 45. Cæterùm non uno modo Crucem effigiatam comperimus.

rimus. Nonnunquam cum Columba in ſummitate, ceu Symbolo S. Spiritus, aliàs auro, gemmis & margaritis exornatam, alibi ad pedes Crucis imaginem Agni apponebant, effundentis ſanguinem ex pectore & ex pedibus, ad exemplum Chriſti crucifixi. Quâ re conſultum putat *Caſalius c. 2. de ritib. vet.* Neophytorum imbecillitati, adhuc erubeſcentium adorare Crucifixum. *I. Corinth. I. Paulinus Ep. 12.* Sub Cruce ſanguinea niveo ſtat Chriſtus in agno. Et: *Sanctam fatentur Crux & Agnus victimam.* Duravit ea pictura uſque ad annum 680. ubi *Concil. Conſtantinop. Can. 81.* fuit decretum, ut loco ejus pingeretur in Cruce Chriſtus in figura hominis. *De Conſecrat. Diſt. 3. Can. ſextam.*

§. 46. *Ruffin. l. 2. c. 29.* Alexandriæ unusquisque in poſtibus, in feneſtris, in ingreſſibus, in parietibus columnisq; Crucem depingebat. *Hieron. ad Lætam*: Vexilla militum Crucis inſignia ſunt.

§. 47. Ædium januas Cruce pariter inſigniebant. *Chryſoſt. de venerat. Crucis*: Crucem pro repagulo in oſtio depingamus. Pro muro & pariete omni domui circumdemus. *Ephrem. de Pœnit. cap. 3.* Poſtes pretioſâ & vivificâ Cruce coronemus, & in januis pingamus.

§. 48. Quod feciſſe leguntur etiam in fontibus, terminis, columnis & aliis locis veneficio pollutis, vel à ſpectris inſeſſis atque infeſtatis, vel aliàs idolothytis, & ritibus gentilibus coinquinatis, ut teſtatur Ep. 153. Auguſtini. Tertull. in Scorpiac. Poteſtates janitrices dœmonum memorat. *Vid. Arnob. l. 4. Cyprian. de idolor. vanit. Auguſtin. de C. d. l. 4. c. 4.* Chriſtiani igitur, ut hæc & ſimilia idolorum veſtigia ac cultus averruncarent, Cruce januas expurgabant. Quod illuſtrat *Ephrem. ſerm. in Cruc.* his verbis: Coronemus portarum frontes, ut Chriſtiani, & non ut gentiles atque pagani lauris, floribus aliisq; herbarum generibus. Error idolorum deſtructus eſt, mors ſpoliata, inferorum captivitas revocata eſt, Homo liberatus, Dominus regnavit à ligno, Crux dominatur.

§. 49. In viis publicis Cruces erigebantur eundem primitùs in finem, ut ſcil. deſtruerent contrariâ fidei proteſtatione tot ſuper-

ſuperſtitiones Paganorum, qui Hermas, Viales, Mercurios ἐνοδίους & cætera adorabant id genus Numina ſtercorea; Deinde, ut viatoribus piè meditandi anſam darent. *Balſamo in Can. 73. Synod. 6. Trull.* Cruces in publicis viis eriguntur, Et nos quidem propter Deum, & puram erga ejus Sanctos fidem, ſancta ejusmodi ubicunque erecta ſalutamus & veneramur.

§. 50. Eodem modo in navibus Chriſtianorum, & in portis civitatum ponebantur Cruces, ad emendandum ritum Paganorum, qui tutelæ loco Caſtores geſtabant. *Paulinus in Red. Nicet.*

Et rate armatâ titulo ſalutis
Victor antenna Crucis ibis undis
Tutus & auſtris.

§. 51. Ex collo ſuſpendi ſolitas indicat *Chryſoſt. c. 3. ad Philipp.* Cùm ſis Crucis inimicus, geſtas Crucem? Oreſtes miles Chriſtianus ſub Diocletiano crucem ex auro in pectore, Macrina ſoror Nyſſeni ſuſpenſum ex collo Crucis ſignum, Gregorius Turon. Crucem plenam reliquiis ex collo geſtarunt, apud Surium *Tom. 4. & 6. Hieron. in Matth. XXIII.* Hoc apud nos ſuperſtitioſæ mulierculæ in parvulis Evangeliis & in Crucis ligno, & in iſtiusmodi rebus uſque hodiè factitant, culicem liquantes, & glutientes camelum.

§. 52. Epiſcopos & Principes prælatis Crucibus excipi ſolitos, *Tom. 7. Baron. ann. 519.* obſervat & *Sigon. l. 5. de regn. Ital.* Ligurinus de Cæſare Friderico à Ticinenſibus excepto ſic canit:

- - - ſuo cum Præſule Clerus
Veſtibus ornati nitidis, pretioſa ferentes
Signa Crucis textusq; ſacros. - - -

Idq; honoris causâ. Fecerunt idem ſupplices, cùm miſericordiam expoſcerent. *Nic. Choniat. in Balduin. c. 2.* in deditione urbium victoribus occurri ſolitum ita annotat: μετὰ σταυρικῶν σημείων. *Otto Friſingenſ. l. 2. de geſt. Frid.* ſcribit, Terdonenſes arctiſſimè obſeſſos Friderico cum Cruce obviam proceſſiſſe dicentes: Reſpicite in nobis, quæ geſtamus ſtigmata Chriſti, & quos ad pietatem non flectit noſtræ calamitatis acerbitas, inclinet ſaltim character Domini.

§. 53. Si quis inſigne beneficium à Deo impetraſſet, Crucem gratiarum loco ſtatuebat. *Beda de locis S. c. 13.* In loco, ait, in quo baptizatus eſt Dominus, Crux lignea ſtat uſq; ad collum alta.

§. 54. In præliis poſt Conſtant. M. Cæſarum Labaris Cruces inſcriptas prælatasq; ex Nazianzeno, Sozomeno, *l. 5. c. 16.* & nummis antiquis conſtat hac formâ ☧ *Prudent. l. 2. contr. Symm. Chriſti Apicem* nominat. Quod alii Reges Anglorum, Hiſpanorum &c. imitatos docent Hiſtoriæ. *v. Bed. l. 3. Hiſtor. c. 2. Marian. l. 11. Hiſpan. c. 14. 15.* Unde & Victoriam imagine effinxerunt *Crucis*, & milites acclamare ſueti: *CRUCIS VICTORIA.* Et in nummis: *Victoria Auguſti*, cum effigie *Crucis*, ſcriptum legimus. Mox galeis & clypeis inſertæ extant veterum Heroum. *Prudent. l. 1. contr. Symm.*

Chriſtus purpureum gemmanti textus in auro
Signabat Labarum, Clypeorum inſignia Chriſtus
Scripſerat, ardebat ſummis Crux addita criſtis.

§. 55. Conſt. M. globo ſ. pilæ Imperatoriæ Crucem impoſuit, quod ſervârunt deinceps ſucceſſores. *Nicephor. l. 7. c. 49. Suidas in Juſtiniano. Procop. l. 1. Codinus* obſervat, Imperatorem dextrâ Crucem ſolitum geſtare, inquiens: Crucem dexteræ ſemper geſtat.

§. 56. Monachi in veſtibus ſuis Crucem gerebant. *Joſephus Theſſalon. Orat. in Exalt. Cruc.* idcircò appellat Ἐπωμάδιον τ̃ Μοναζόντων.

§. 57. Prætereà in efformatione Crucis ſolennes verborum formulæ uſurpatæ fuerunt iſtæ: 1. Vel, *in nomine Patris, & Filii, & Sp. S.* 2. vel, *in nomine SS. Trinitatis.* 3. vel, *in nomine Domini noſtri JESU CHRISTI.* 4. vel, *JESUS Nazarenus Rex Judæorum.* 5. vel, *benedictus DEUS.* 6. vel, *Abrenuncio tibi Satana.* 7. vel, *Adjutorium noſtrum in nomine Domini.*

§. 58. Adhibitum fuit ſignum Crucis omnibus rebus & actionibus ſacris. Unde *Cypriano l. de paſſion. Chriſti* dicitur, *ſignum Sacramenti.* Et de bapt. Chriſti: In Cruce Domini gloriamur, unius virtus omnia peragit Sacramenta, ſine qua nihil eſt ſanctum, neque aliqua conſecratio meretur effectum. *Chryſoſt. Hom.*

ad

de Cruc. Signaculum Crux appellata eſt, quòd Teſtamenta & ſtatuta divina omnia hoc quaſi annulo & ſigno quodam regio obſignamus.

§. 59. Sic ante baptiſmum Catechumeni Cruce ſignati. *Auguſtin. de catech. rud.* alloquens Catechumenum: Cujus paſſionis & crucis ſigno in fronte hodiè tanquam in poſte ſignandus es, omnesq; Chriſtiani ſignantur. *Ambroſ. de iis, qui Myſt. init. c.* 4. Credit etiam Catechumenus in Crucem Domini JESU, quâ & ipſe ſignatur.

§. 60. Aquam baptiſmi ſigno Crucis benedicebant. *Aug. Tract. 118. in Joann.* Signum Crucis niſi adhibeatur ſive ipſi Aquæ, quâ regenerantur, ſive oleo, quo Chriſmate unguntur, ſive Sacrificio, quò aluntur, nihil eorum ritè perficitur. Ritus ipſe fiebat, oleo ter in aquam immiſſo in Crucis modum, vel etiam, ſigni Crucis ſuper aquas efformatione ante infuſionem olei. Nonnunquam & ſulcare manu ſolebant undam baptiſmi in figuram Crucis.

§. 61. In ipſo baptiſmo & poſt eundem adhibitum fuiſſe Crucis obſignationem, *Dionyſ. c.* 5. teſtatur; ubi nuncupat *σαυροειδῆ σφραγίδα.* *Tertull. c. 6. de capt.* vocatur, Fides obſignata in Patre & Filio, & Sp. S. Et *c. XIII. obſignatio Baptiſmi.* Hinc *ſignaculum Chriſti* petere vel accipere dicti, qui Baptiſmum petiiſſent vel ſumſiſſent. *Euſeb. l. 6. c.* 4. *Hieron. in vit. Hilar.* Et baptizati dicti ſunt *obſignati,* vel, *ſignati.* *Cyprian. ep. 2. ad Donat.*

§. 62. Fronti impreſſum docet fuiſſe *Sidon. l. III. ep.* 12,

Hæc ſed maxima dignitas probatur,
Quod frontem Cruce, membra fonte purgans,
Primus de numero patrum ſuorum,
Sacris ſacrilegis renunciavit;

Hieron. Ep. 113. Ego Chriſtianus, & de Chriſtianis parentibus natus, & vexillum Crucis in mea fronte portans.

§. 63. In uſu S. Cœnæ Crucem nihilo ſegnius exprimebant Sacerdotes, & accedentes Laici. *Chryſ. Hom. de Vener. Cruc.* & in *Orat. quòd Chr. ſit Deus,* inquit: Sic in S. Cœna Crux, ſic in Sacerdotum Ordinationibus, ſic iterùm cum corpore Chriſti in myſticis cœnis fulget.

Digitized by Google

§. 64. Et cùm Evangelium legeretur, omnes aſſurgebant, facto Crucis ſigno, ut teſtantur verſus Hildeberti Turonenſis:

Frontibus imprimitur myſtica forma Crucis.
Stans diſcis, quoniam ſtantes pugnare ſolemus.

§. 65. Idem factitatum in ordinatione miniſtrorum. *Auguſtin. ſerm 19. de ſanct.* Sacerdotes & Levitæ per ſignum Crucis ad ſacros ordines promoventur.

§. 66. Somno, cibo & potui Crucis ſignum præmiſſum oſtendit *Prudent. Hymn. 6.* Fac cum vocante ſomno caſtum petis cubile, Frontem locumq; cordis, Crucis figura ſignet. *Tertull. l. 2. ad uxor.* diſſuadens conjugium cum infideli, adducit hoc incommodum, quòd uxor fidelis vix poſſit latere ob ſignaculum crucis: Latebiſne tu, cùm lectulum & corpuſculum tuum ſignas? *Theodoret. l. III. c. 16.* narrat prolixè, quomodo milites Juliani, antequam in convivio poculum ſumerent, ex Crucis ſigno facto fuerint agniti. Et moris erat, ut, ſi adeſſet Sacerdos aut Diaconus, Crucis ſigno fercula conſecraret, vel qui alias inter accumbentes erat digniſſimus. *Turon. l. 1. Mirac c. 80.* Imò *Gregor. M. Dial l. 1. c. 11.* ſcribit, panes quoque, dum pinſerentur, Crucis figurâ ſolitos fuiſſe inſigniri.

§. 67. Martyres adituri Tyrannos, & tormenta ſubituri, Cruce ſe muniebant, manibusq; in Crucis formam expanſis mortem excipiebant, uti teſtatur de S. Gordio *Baſilius*, de Cæſario *Nazianzenus.* Sanctos quoque & Presbyteros rogabant, ut ab iis ſigno Crucis ad confeſſionem armarentur. Quamobrem & hoc ſignum efformabant, quoties ſe volebant profiteri, bonos eſſe Chriſtianos. *Auguſtin. Pſ. 93.* Et Strationicus tortor Julianæ martyris repente converſus, Cruce ſignans ſe ajebat: *En & ego Chriſtianus ſum!* Apud *Surium 17. Auguſti.*

§ 68. Cruce quoque porrò ſe muniviſſe leguntur, ingreſſuri in prælium, aut diſputaturi cum Hæreticis. *Prudent. l. 2. contr. Symm.* - - - Deus unus Chriſtus utrique

Hujus adoratis Altaribus, & Cruce fronti
Inſcripta, cecinêre tubæ.

§. 69. Idem fecere & concionaturi Epiſcopi ad hæc verba: Pax

Pax vobis. *Hom. III. Col. I. Chryſoſt.* Et alias ædes ingreſſuri, ad Scripturas S. orationesq; in Eccleſia recitari ſolitas cruce ſignabant ſeſe. *Aug. Tr 50. in Joh.* Intras in Eccleſiam, ſignas te ſigno crucis. Prolixè *Chryſoſt. Hom. 21. ad Antioch.*

§. 70. Et auditâ blaſphemiâ vel voce impia, vel admirabundi Crucem exprimebant. *Aug. in Pſ. 94.* Cùm undique mali perſtrepant, & dicant: Quare ſic vivis? Tu ſolus Chriſtus es? Quare non facis, quod faciunt & alii? Quare non remedia & ligaturas adhibes? Aruſpices & Mathematicos conſulis? At tu ſignas te, & dicis: Chriſtianus ſum, ut repellas iſtos, neſcio quos.

§. 71. *Ephrem ſerm. de Cruce*, docet nos, idem feciſſe, ſi repentè tonitru vel fulgur grandius contingat, & *Auguſtin. Hom. Lib. 50. Hom 21. ſic:* Si fortè aliquâ ex cauſa expaveſcant, continuè ſe ſignant. Iſacius Imp. audiens, Alexium invaſiſſe imperium, τοῦ ςαυροῦ σημεῖον ἑαυτῷ ἐγχαράξας exclamavit: O Chriſte, Rex ſis propitius, ut recenſet *Nicet. Chon. in Iſaacio.*

§. 72. Moribundi & ægroti manibus in Crucis ſpeciem formatis mortem oppetebant. Sic de Joanne Apoſtolo *Niceph. l. 2. c. 42.* Poſtremò illis in Domino ſalvere & valere juſſis, ubi ſe Crucis ſigno muniviſſet, in monumentum deſcendit. *Hieron. de S. Paulo:* Digitum in os tenens, Crucis ſignum pingebat in labiis. Et S. Zenobius moriturus aſtantes Cruce ſignabat in ultimum Vale. Ac S. Phouna mortua inventa eſt habens manus in formam Crucis compoſitas.

§. 73. Contra cogitationes impias & impuras ſignum Crucis adhibuiſſe, narrat *Beda l. 3. c. 4. in Cantic.* Noxios ſæpè cogitatus, dum incauta mente volvimus, ac ſubitò reſpecti à Deo ſignum S. Crucis pectori imprimimus, & quod nefarium tractamus, abjicimus, quaſi vittâ coccineâ capillos nobis ligamus, quia fluxa cogitationum trophæo ſacri cruoris comprimimus.

§. 74. In introitu, in exitu, aditu & receſſu idem fecerunt. *Tertull. de Cor. Mil.* Ad omnem aditum & exitum, quæcunque nos converſatio exercet, frontem Crucis ſignaculo terimus. *Hieron. Ep. 22.* Ad omnem actum, ad omnem inceſſum manus pingat Crucem.

§. 75.

§. 75. Fiebat autem ſolenniter in fronte. *Ambroſ. de Iſaac.* cauſam addit, ut ſemper confiteamur. *Aug. Pſ. 30.* Ne Chriſti opprobrio Chriſtianus erubeſcat. *Tertull. l. 5. contr. Marc.* idcirco dicit, *ſignaculum frontium*, ut admoneret humilitatis. *Aug. Serm. 20. de diverſ.* Si portas in fronte ſignaculum humilitatis Chriſti, porta in corde imitationem humilitatis Chriſti. Ego deſumtum puto ex *Apocalypſ. c. 22. v. 4. c. 7. v. 3. c. 9. v. 4.* Regum purpuras & ardentes Diadematum coronas patibuli Salvatoris pictura condecorat.

§. 76. De ſitu ejus in templis, quòd in medio plerumque collocata fuerit, extat Carmen *Lactantio* vulgò adſcriptum:

Quisquis ades, mediiq; ſubis in limina templi,
Reſpice me, me conde animo, me in pectore ſerva.

§. 77. Quoties templum erigebant, Cruce erectâ conſecratum fuiſſe iis legimus, *de Conſecrat. Diſt. I. cap. Nemo.* Ne quis Eccleſiam ædificet, antequam Epiſcopus civitatis veniat, & ibidem Crucem figat, atriumq; deſignet. Quod Græcis vocatur *σαυροπήγιον, & σαυροπήγιων πατριαρχικὸν.* *Euchiol. c. XXX.*

§. 78. Apud Iſacium *de Contemt. Mund cap. 20. Tom. 5. Bibl. PP.* legimus, non ſolitos abire è Templis, niſi priùs ſalutaſſent Crucem: *Adoretur,* ait, *Crux, & ſic deinde recedatur.*

§. 79. Coronæ Crucibus adjectæ itidem occurrunt. *Paulin. Ep. 12.* Crucem Corona lucido cingit globo. Quæ *Cruces coronatæ* vulgò appellantur. Indicare autem hiſce volebant gloriam & majeſtatem Chriſti, quâ fini nonnunquam plures quàm unam ſuperimpoſitas, Paulinus idem teſtatur.

§. 80. Cruces in Altaribus poni moris fuiſſe, & ipſa Altarium tegumenta, ut & Baptiſteria Crucibus inſignita fuiſſe, docet *Chryſoſtomus Orat. quòd Chriſtus Deus.* inquiens: *In menſa ſacra Crux.* Et apud Sigebert. ann. 451. aurea Crux ſtabat in Altari, cùm Epiſcopus Vaſalenſis civitatis pro gratiarum actione Miſſam celebraret, quod urbs eſſet ab obſidione liberata. De Altarium velamentis, quæ *Pallia* vocat Victor Uticenſ. l. 1. Fortunatus l. 2. Carm. ſic canit:

Pallia

Pallia nam meruit, ſunt quæ Cruce textile pulchra,
Obſequiisq; ſuis Crux habet alma Cruces.
Serica cui niveis agnata eſt bractea telis,
Et textis Crucibus magnificatur opus.

§. 81. *Beda c. 15. de loc. ſanct.* ſcribit, jam ſuo ævo extitiſſe templa in formam Crucis exſtructa, & *Hieron de loc. Ebr.* ad latus montis Garizim ſitum idem annotat. Cedrenus in Juſtino: Conſtantinopoli in Blachernis duos fornices à Cæſare ædificatos eſſe obſervat, ut Eccleſia tota fieret σαυρωτὴ, i. *cruciformis.* Beda l. c. *Quadrifidam* nominat, i. e. in modum Crucis factam. *Nazianz.* σαυροτύπους πλευρὰς appellat, *Latera cruciformia*, qualia nunc ubique eſt intueri.

§. 82. Similiter & in bello caſtra ad formam crucis compoſita leguntur. *Leo Imp. c. XI. de Appar. Bell.* hanc legem edicit: In medio caſtrorum platea ſtrata ſit ad Crucis formam transverſa.

§. 83. Etiam templorum pinnis Cruces imponebant. *Gregor. Niceph. l. 9.* deſcribens tempeſtatem Conſtantinopoli exortam, ait: *Tum cecidere Cruces plurimæ, quæ Templis imponi è ferro ſolent, ſufferre non valentes vim venti & tempeſtatis.*

§. 84. Moribundis & animam agentibus Crucem exhibere, vetus eſt conſuetudo, & occurrit apud *Auguſtin. tom. IX. l. 2. de viſit. infirm. c. 7.* ubi monet infirmum, ut in promtu habeat imaginem S. Crucis, addens: *Sunt & quædam exteriora ſigna pigritantis etiam fidei aliquando excitatoria.* Pluribus id docet *Alcuin. de divin. offic. l. c. 42. & alii.*

§. 85. Sepulcra mortuorum Cruce fixâ exornari ſolita, teſtis eſt *Beda de loc. ſanct. c. 2.* ubi ait, ipſam Dominici ſepulcri tumbam aureâ Cruce deſuper fixâ extare, & *Gregor. Turon.* annotat, ſepulcrum Juliani Martyris Cruce ornatum fuiſſe ex gemmis nitentibus compoſitâ. Idem ſcribit Eginardus l. 3. de Marcellino Martyre: *In loco publico Crux ei poſita eſt, quaſi pro monimento & titulo.*

§. 86. Solebant etiam interdum defunctis in manus inſerere tenendam Crucem. *Sophron. Prat. Spir. c. 87.* ſcribit, in ſpe-

lunca inventum eſſe mortuum Eremitam, cilicio & pallio induтum, ac crucem argenteam manu tenentem.

§. 87. Uſurparunt quoque Crucis ſignum in ſubſignandis teſtamentis & inventariis. *L. Scimus. C. de jure delib.* Subſcriptionem ſupponere heredem neceſſe eſt, &c. ſi ignarus ſit literarum vel ſcribere præpediatur, ſpeciali tabellario ad hoc ſolùm adhibendo, ut pro eo literas ſupponat, *venerabili ſigno Crucis anteà heredis manu propoſito.* Cujacius in Paratitl. inquit: *Adeo ſignum Chriſti ſanctum erat, ut in Inſtrumentis pro fide & ſubſcriptione cederet.* Formula erat: Pragmatius, in Chriſti ſigno, Epiſcopus relegi & ſubſcripſi. *Bibl. PP. Tom. 4.*

§. 88. Par mos erat in fronte Epiſtolarum & aliàs Crucem formare, vel ſcribere nomen JESU. Sic præſertim occurrit in Epitaphiis Veterum apud *Baron. Martyrol. 29. d. Junii.* Ita Juſtinian. Imp. præfixit ſuis Inſtitutionibus hanc formulam: *In nomine Domini noſtri JESU CHRISTI.*

§. 89. In Conciliis Crucem publicè propoſitam eſſe legimus. *Cyrill.* docet *Apol. ad Theod.* Evangelium initiò tantum adhibitum in Concilio Epheſino, factumq; idem *Action. 4. in Chalcedonenſi.* Sed deinceps progreſſa conſuetudo *Crucem* adjecit. *Act. Concil. VIII. Action. 1. 8. 9. 10.* προκειμένων τῶν τιμίων ξύλων καὶ τῶν ἁγίων εὐαγγελίων.

§. 90. Habebant alii in privatis ædibus pictam parietinam Crucem vel ſculptam. *Euſtath. in vita Eutychii* Epiſc. Conſtantin. narrat, hunc in exilium deportatum in inſulam Princepo dictam, cùm vidiſſet Crucem in pariete pictam, cum hoc elogio: *CHRISTUS nobiſcum eſt, ſtate!* vehementer collætatum eſſe & gratias DEO egiſſe.

§. 91. In terræ motibus, peſtibus & tempeſtatibus idem factitatum. *Cedren. in Juſtiniano:* Tunc quidam piè Deum colens viſione admonitus eſt, ut omnibus præciperet, domorum poſtibus inſcriberent: *CHRISTUS nobiſcum, ſtate!* Hoc facto, ira DEI reſedit. Quod repetit *Niceph. l. 17. c. 3.*

DECRE-

D.

Decretales Epistolæ.

§. 1.

SUb nomine Epiſcoporum Romanorum editæ ſunt Epiſtolæ quædam, quarum auctoritate Primatus Romanæ Sedis, & alia dogmata Pontificia ſtabiliuntur, non pauca etiam ex illis in Jus Canonicum Gratianus transtulit. Viderunt ὕπουλον aliquod in iſtis jam inde à Seculo & amplius Viri docti, donec Ann. 1628. *David Blondellus* Gallus edito in eum finem peculiari Tractatu, quem *Pſeudo-Iſidorum* inſcripſit, fraudem totam in lucem protraxit.

§. 2. *Joann. Rainoldus Anglus Tom. I. Apocryph. p. 1348.* Franciſcus Turrianus Jeſuita quinque libris ſcriptis probare conatur, has Epiſtolas eſſe ſcriptas ab Epiſcopis iſtis, ſed ita impudenter, ut nullum credam opus unquam eſſet ſcriptum, quod potuerit Jeſuiticæ impudentiæ inſignius eſſe & luculentius documentum. §. *Idem Tom. I. Apocryph. p. CCIII.* ſic arbitratur: Epiſtolæ, quæ in Tom. I. Concil. extant ſub nomine Clementis, Anacleti, Evariſti, Alexandri, Pii, Aniceti, Victoris, Zepherini & aliorum, in quibus Calixtus, ſunt impudentiſſima alicujus è grege rabularum Romanæ Curiæ commenta. Circumſtantiæ omnes arguunt confictas ſub A. C. 700. 800. ad confirmandam P. R. auctoritatem, quam tunc paulò inſolentiùs uſurpare cœpit, quàm antè, cùm ante Concilium Nicenum parvus fuerit reſpectus ad Eccleſiam Romanam, ut ait *Æn. Silvius ep. 288.* Quare cùm ad arces ſui principatus ædificandas magnoperè ſe deſtitui Eccleſiæ antiquiſſimæ teſtimoniis viderent, ſive ab ipſo Pontifice, ſive ab aliquo Romani Pont. aſſeclâ Epiſtolæ hæ ſuppoſititiæ confingebantur. §. *Joann. Dallæus l. III. c. X. de Quadrageſ.* loquens de Iſidoro ſic cenſet: Ego verò, quid iſtius Editio habeat, non admodùm laborandum

Digitized by Google

puto, cujus nemo paulò eruditior imperitiam ſumma cum impudentia conjunctam neſcit. Is enim ipſe eſt nobilis ille impoſtor, qui affictas prioribus uſque ad Siricium urbis Romæ Epiſcopis Decretales Epiſtolas immani ſcelere vulgavit.

§. 3. Nam Primò, ut eò citiùs fidem mereretur & auctoritatem, nomen iſtis præfixit *Iſidori*, Epiſcopi Hiſpalenſis, tanquam ſi is illas collegiſſet ex antiquitate præcedenti. Sed falsò. Iſidorus quippe ille obiit *A. C. 636.* At harum Epiſtolarum auctor *A. C.* 800. non ſuperat, ut qui inſeruit ſuæ collectioni Epiſtolas Gregorii II. & III. & Zachariæ Papæ. §. Deinde, ab Iſidoro illo Hiſpalenſi ab A. C. 636. ad 700. nullus in Hiſpalenſi Cathedra Iſidorus ſedit Epiſcopus; Qui enim poſt illum ſederunt, ſic vocantur: Theodoſius, Honoratus, Antonius, Fugitivus, Julianus, Floreſcindus, Felix, Fauſtinus, Oppa, Joannes, Verus. §. Tertiò, is per illa tempora ſtatus fuit Eccleſiæ Hiſpanorum, ut nullis præſidiis librorum, pacis artibus, & literariis ingeniorum exercitamentis planè deſtituti fuiſſe legantur, ut latè deducit *Blondell. l. cit. Prolegom. c. 4.* §. Quartò, ut proinde veriſimile fiat, harum Epiſtolarum conſarcinatorem vel fuiſſe Germano-Francum, vel Franco-Gallum. Quod ſtyli & ſcriptionis indoles confirmat, ſiquis conferre velit ejus Epiſtolas ſub nomine Stephani III. Adriani I. Leonis III. &c. cum Germano-Francicis ſcriptis Anaſtaſii ſub Pipino, Carolo, Ludovico Pio, Conciliis & Capitulis Caroli M. & aliis iſtius ævi. Ac deinde §. eo fit clarius, quòd inter alia plurima poſt A. C. 700. edita ſcripta, Bonifacii Moguntini epiſtolam ad Ethibaldum regem, poſt A. C. 744. datam excerpſit atque interpolavit.

§. 4. Quibus accedit, quòd Moguntini omnium primi hanc farraginem in medium protulerunt, & per orbem totum diſperſerunt, ut eam ab hoc fonte ad hominum famam profluxiſſe conſtet. §. Unde tandem *Blondell. l. cit. c. 5.* concludit, *Benedictum Diaconum Moguntinum* primum fuiſſe, qui haſce Epiſtolas in partes divideret, variis modis exornaret, Lothario & fratribus A. C. 839. ad regnum evocatis dedicaret, ſeq; adeò vel auctorem earum proderet, vel ad incudem à ſe revocatas fuiſſe teſtaretur. Vide prolixè *l. cit. Blondell.*

§. 5.

§. 5. Materia Epiſtolarum non convenit Seculo, quo vixerunt, qui Epiſtolas ſcripſiſſe finguntur. Ita ante *Blondellum c. 7. l. cit.* obſervat *Joann. Rainoldus T. I. Apocryph. p. 205. & Centuria II. Magdeburg. c. 7.* De rebus enim & ſtatu illorum temporum ne unum quidem verbum continent. Nihil de periculis & perſecutionibus Eccleſiæ, nihil de doctrina & officio Epiſcopali, de conſolatione Martyrum, de refutatione hæreticorum, &c.

§. 6. Mendax ad finem Epiſtolarum Conſulatuum conſignatio non leve eſt impoſturæ argumentum. Hinc C. Baronio ad A. C. 69 80. 103. 121. 142. 158. 167. 175. vix decem ex iſtis Epiſtolis probare ſe potuerunt, quales ſunt: *Calixti, Pontiani, Fabiani, Cornelii, Stephani, Dionyſii, Eutychiani, Caji, Marcellini, Felicis Quarti.*

§. 7. Vulgatæ Scripturarum verſionis uſus creber docet, Epiſtolas illas poſt Hieronymi ætatem effictas eſſe. *Vide Ep. 2. Zephyrini ex Eſai. c. 51. v. 7.*

§. 8. Identitas ſtyli, quo omnes Epiſtolæ conſcriptæ ſunt, convincit eas eſſe adulterinas. Non enim fieri poteſt, ut 40. vel 45. Viri diverſis temporibus, eodem quaſi ore locuti, eosdem ſtyli nævos amaverint, ſervaverint eosdem characteres dictionis, eandem ſtyli materiam ſumſerint.

§. 9. Barbariſmi, ſolœciſmi & ſpurciſſimi ſermonis harum Epiſtolarum ſordes non patiuntur eas ab antiquis urbis Epiſcopis ſcriptas fuiſſe. *Joann. Rainold. Tom. I. Apocryph.* de Calixti Epiſtolis: Tàm barbarè & inſulsè loquitur, *inquit*, ut ne ſtabularios aut cerdones eâ ætate ſic locutos facilè æſtimemus. *Prælectione XXV.* Talia ſunt: Patres ſunt portandi. Si perſecutus fuerit in ſua Eccleſia. Anathematis vox nocere poteſt nullum, *pro*, lædere. Malis particeps affici. Paternas diſciplinas injuriare. Charitativè. Poteſtativè. Se cavere. &c.

§. 10. Parachroniſmi ſ. Ἀντιχρονίσματα occurrunt in Epiſtolis ferè ſine numero. E. gr. Clemens ſediſſe dicitur, ab *A. C.* 93. ad *A. C.* 103. & tamen in Epiſtola ejus primâ uſurpantur verba verſionis latinæ per Hieronymum correctæ poſt *A. C.* 372. Quod per omnes reliquas juxta complura talia annotat *D. Blondell. Prolegom.*

gom. c. 13. Sic Cornelius P. R. vixit ab *A. C. 254.* ad *A. C. 256.* & tamen in Epiſtola ejus prima occurrunt verba è *Gregorii l. 7. ind. 2.* qui liber ſcriptus eſt *A. C. 599.* Et ſic deinceps.

§. 11. Veterum nemo ex Epiſtolis iſtis mutuatitias in ſua ſcripta ſententias verbaq; transtulit. Jam verò, ſi ſanctiſſimi illi Viri, qui ab *A. C. 370.* ad *A. C. 800.* vixerunt, haſce Epiſtolas agnoviſſent, quis dubitabit, quin mentionem earum facturi fuiſſent cum omni fide atque reverentia ?

§. 12. Epiſtolarum harum ad *A. C. 830.* nulla memoria vel fama fuit. Unde rectiſſimè concluditur, poſt A. C. demùm 785. eſſe effictas atque excogitatas. *Centur. Magdeb. 2. c. 7.*

§. 13. Quicunque antiquiorum illorum Rom. Pontificum Epiſtolas eſſe cenſuerunt, Anno Domini 830. fuerunt poſteriores. Unde fit, ut, qui eas allegant auctores, incidant in A. C. 1000. & circiter, quales ſunt, Ivo, A. C. 1114. Burchardus, A. C. 1028. Anſelmus, A. C. 1086. alii.

§. 14. Huc pertinent Concilia, quæ teſtes epiſtolas adducunt, quorum ætas poſt A. C. 800. conſtituitur. E. gr. Aquisgranenſe citat Fabiani Epiſtolam, congregatum A. C. 836. Colonienſe A. C. 887. Moguntinum A. C. 888. Metenſe A. C. 887. & infrà. Quo enim anno, incertum eſt. Triburienſe, A. C. 895. Rhemenſe, A. C. 992. Ejusdem ætatis ſunt reliqui auctores, eas allegantes, Capitularia Caroli, Hincmarus, Remigius, Luitprandus, Humbertus, Micrologus, Ivo Carnutenſis, Gratianus denique, qui Decretum ſuum abſolvit A. C. 1151. Blondellus l. cit. enumerat omnia loca in Jure Canonico ex Epiſtolis iſtis excerpta, *p. m. 101. 102. & ſeqq.*

§. 15. *Jacobus Uſſerius tract. de ſucceſſ. Occident. Eccleſ. cap. 2. p. 60 61.* ſic ſcribit: Veterum Epiſcoporum nomine prodierum Epiſtolæ, ore duriſſimo confictæ, quas ex Hiſpania Riculſum tempore Caroli M. Archiepiſcopum Moguntinum in Gallias primùm attuliſſe, teſtis eſt *Hincmarus*, Virum ergà Romanam ſedem valde devotum. Eas verò Epiſtolas ſimul cum Donatione Conſtantini atque aliis Decretis Eccleſiaſticis in unum volumen compingens, ementito *Iſidori* nomine venditavit planus poſt homines

rrines natos nequiſſimus & improbiſſimus; Qui poſteris tamen ſic impoſuit, ut haud ſciam, an in hoc genere quidquam unquam prodierit ſimile, quod plus ad cauſæ Pontificiæ firmamentum momenti attulerit.

§. 16. *Joann. Gerardus Tom. I. Confeſſ. Cathol. l. 1. Part. 2. cap. 9.* ſic omnia perſpicuè, ut ſolet, complectitur: Epiſtolæ decretales Pontificum ſunt Apocryphæ & ſuppoſititiæ. Prodierunt Romæ A. C. 1591. tribus libris, referente Poſſevino. Extant hodiè Tom. I. Concil. & creberrimè citantur à Pontificiis in controverſiis hodiernis. Patet earum falſitas ex eo; I. Quòd ſcatent barbariſmis & ſolœciſmis. Illo autem ſeculo, quo Clemens & alii Epiſcopi iſti uſque ad Silveſtrum vixerunt, Lingua Latina florebat, ſicut teſtantur, Plinii, Suetonius Tacitus, Tertullianus, Cyprianus, Arnobius, Lactantins & alii. II. Quòd una ſit omnium iſtarum Epiſtolarum phraſis, character unus, cùm tamen tribuantur diverſis Epiſcopis, qui diverſis ſeculis floruerunt. At fieri nequit, tot Viros eandem per omnia dicendi formam retinere. III. Quòd citandis Scripturæ locis vulgatam translationem ſequantur, quam tamen Pontifices tàm vetuſti, utpote quæ Hieronymo tribuitur, videre non potuerunt. IV. Quòd nec Euſebius, nec Hieronymus, nec Damaſus, nec Gennadius, neque quisquam eorum, qui ante A. C. 800. vixerunt, earum uſpiam mentionem faciat. V. Quòd illud unum ſibi propoſitum habeant, ut Primatum Rom. Pontif. ſtabiliant, cùm tamen ante Concilium Nicenum parvus reſpectus ad Eccleſiam Romanam fuerit habitus, ut ait Æn. Silvius *Epiſt. XXXI.* VI. Quòd illorum meminerunt, quæ temporibus iſtorum Epiſcoporum non fuêre in Eccleſia adhuc nota vel uſitata. E. gr. *Clemens, Alexander, Teleſphorus* faciunt mentionem Miſſæ, quæ vox iſtis primis temporibus planè eſt ignota. Sic in aliis nuſpiam meminerunt perſecutionum, nulla in iis exhortatio ad patientiam Martyrum, ſed tantùm loqvuntur de Primatu Eccleſiæ Rom. de vaſis ſacris, de templorum ornatu, quæ ne extitêre quidem tunc. VII. Quòd ſine certo ſcopo & judicio aliquoties integra Scripturæ capita non ſolùm ex Canonicis, ſed etiam ex *Eccleſiaſtico* Apocrypho adducant. Quem morem cùm in pluri-

plurimis obſervatum videamus, meritò colligitur, ab uno autore eſſe profectas. *Centur. Magd. cap. 7. Centur. II.*

§. 17. Jam olim Epiſtolarum iſtarum figmentum ſuboluit *Hincmaro l. 55. Capitum Cap. XX. Nicolao Cuſano, de Concord Cathol. Marſilio Patavino, Def. Pacis, Part. II. cap. 27.* Quos deinceps ſecuti Viri longè doctiſſimi, Turrecremata *A. C. 1460.* Deſid. Eraſmus, Cl. Eſpenſæus, D. Covarruvias, G. Caſſander *de officio pii viri.* A. C. 1563. Anton. Contius J.C. *in diſt. 16. c. 70.* Anton. Auguſtinus Tarraconenſis, *A. C. 1580.* R. Bellarminus *l. 2. c. 14. de P. R.* C. Baronius *Annal. Tom. I. ad A. C. 102. 865. 527.* G. Biſciola *in Epitom. Baron. Tom. I.* Lorinus *Comm. in II. Pet. I. v. 14.* alii.

§. 18. Auctores ſ. Scriptores Epiſtolarum hi ſunt, ut finguntur, Pontifices Romani, Clemens, Anacletus, Evariſtus, Alexander, Sixtus I. Teleſphorus, Hyginus, Pius, Anicetus, Soter, Eleutherus, Victor, Zepherinus, Calliſtus, Urbanus, Pontianus, Anterus, Fabianus, Cornelius, Lucius, Stephanus, Sixtus II. Dionyſius, Felix, Eutychianus, Cajus, Marcellinus, Marcellus, Euſebius, Melchiades, Marcus, Julius, Liberius, Felix II. Damaſus, Anaſtaſius, Sixtus III. Leo, Felix IV. Bonifacius, Silverius, Joannes III. Benedictus, Pelagius II. Gregorius M. §. Has omnes colligit in unum volumen diligentiſſimus *D. Blondellus*, Notisq; illuſtravit omni ſcientia Antiquitatis longè refertiſſimis, quò Lectorem avidum remitto.

DIES DOMINICA.

§. 1. HOc die Dominico in veteri Eccleſia jejunia non exercita. *Epiphan.* Τὰς κυελακὰς ὐδ᾽ ὅλως ὐδ᾽ ἐν αὐτῇ τῇ Πεντηκοϛῇ νηϛεύυσι. Fuit adeò vetus inſtitutum, τὰς κυελακὰς ἀνηϛέυτυς τελεῖν. *Vid. infrà Titul. Jejunium.*

§. 2. Die Dominico & totâ *Quinquageſimâ* à Paſcha ad Pentecoſten non adorant de geniculis. *Tertullianus:* Die Dominico jejunium nefas ducimus, vel de geniculis adorare. Quâ immuni-

munitate à die Paſchæ ad Pentecoſten uſque gaudemus. *Epiphan.* Ἐν ἡμέραις τῆς πεντηκοστῆς οὔτε γονυκλισίαι γίνονται οὔτε νηστεία προστέτακται. *German. Conſtantinopol.* Τὸ μὴ κλίνειν γόνυ τῇ ἀναστασίμῳ ἡμέρᾳ τῆς ἁγίας κυριακῆς σημαίνει τὴν τῆς καταπτώσεως ἡμῶν ἀνόρθωσιν γινομένην διὰ τῆς τριημέρου τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως. Τὸ δὲ μέχρι τῆς πεντηκοστῆς μὴ κλίνειν γόνυ, ὅτι τὰς ἑπτὰ ἡμέρας μετὰ τὸ ἅγιον πάσχα ἑπταπλουμένας κρατεῖν τῇ διακαινισίμῳ. *Ambroſ. Serm. XLI. de Pentecoſte:* Omni hoc tempore neque ad obſervandum indicamus jejunia, neque ad exorandum Deum genibus ſuccidimus, ſed ſicut Dominicâ ſolemus facere, erecti reſurrectione Domini celebramus. *Vid. infrà Titul. Oratio Dominica.*

§. 3. Cur autem diem Solis ſacrum fecerint Chriſtiani vett. cauſam reddit *Juſtin. M. Apol. II. fin.* Τὴν δὲ τοῦ ἡλίου ἡμέραν *Die Solis* κοινῇ πάντες τὴν συνέλευσιν ποιούμεθα, *Conventus celebramus.* Ἐπειδὴ πρώτη ἐστὶν ἡμέρα, ἐν ᾗ ὁ θεὸς τὸ σκότος καὶ τὴν ὕλην τρέψας, κόσμον ἐποίησε. *Quia primus eſt dies, quo DEUS tenebras & chaos diſcutiens, mundum cœpit formare.* Secundò, quia & Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ ἡμέτερος σωτὴρ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐκ νεκρῶν ἀνέστη. *Dominus JESUS hac die reſurrexit.* Τῇ γὰρ πρὸ τῆς κρονικῆς, *ante Saturni diem,* ἐσταύρωσαν αὐτόν, καὶ τῇ μετὰ τὴν κρονικήν ἥτις ἐστὶν Ἡλίου ἡμέρα, φανεὶς τοῖς Ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ μαθηταῖς ἐδίδαξε ταῦτα. Et *Ignat. Ep. II.* ἑορταζέτω πᾶς φιλόχριστος τὴν κυριακήν, τὴν ἀναστάσιμον, τὴν βασιλίδα, τὴν ὕπατον πασῶν τῶν ἡμερῶν. *Dominicum diem; reſurrectioni Chriſti ſacrum, Regem & Principem dierum.*

§. 4. Hoc die etiam in Jure *Can. Grat. Diſt. LXXV. c. 5. §. Quare die.* Sacerdotes ordinati ſunt. *Leo Ep. 79. c. 1.* His, qui conſecrandi ſunt, nunquam, nunquam benedictio, niſi in die Dominicæ reſurrectionis tribuatur, cui à veſpera Sabbathi initium conſtat aſcribi. Et

§. 5. *Anaclet. Papa Ep. 2. princip. d. cap.* Ordinationes

plurimis obſervatum videamus, meritò colligitur, ab uno autore eſſe profectas. *Centur. Magd. cap. 7. Centur. II.*

§. 17. Jam olim Epiſtolarum iſtarum figmentum ſuboluit *Hincmaro l. 55. Capitum Cap. XX. Nicolao Cuſano, de Concord. Cathol. Marſilio Patavino, Def. Pacis, Part. II. cap. 27.* Quos deinceps ſecuti Viri longè doctiſſimi, Turrecremata *A. C. 1460.* Deſid. Eraſmus, Cl. Eſpenſæus, D. Covarruvias, G. Caſſander *de officio pii Viri.* A. C. 1563. Anton. Contius JC. *in diſt. 16. c. 70.* Anton. Auguſtinus Tarraconenſis, *A. C. 1580.* R. Bellarminus *l. 2. c. 14. de P. R.* C. Baronius *Annal. Tom. I. ad A. C. 102. 865. 527.* G. Biſciola *in Epitom. Baron. Tom. I.* Lorinus *Comm. in II. Pet. I. v. 14.* alii.

§. 18. Auctores ſ. Scriptores Epiſtolarum hi ſunt, ut finguntur, Pontifices Romani, Clemens, Anacletus, Evariſtus, Alexander, Sixtus I. Teleſphorus, Hyginus, Pius, Anicetus, Soter, Eleutherus, Victor, Zepherinus, Calliſtus, Urbanus, Pontianus, Anterus, Fabianus, Cornelius, Lucius, Stephanus, Sixtus II. Dionyſius, Felix, Eutychianus, Cajus, Marcellinus, Marcellus, Euſebius, Melchiades, Marcus, Julius, Liberius, Felix II. Damaſus, Anaſtaſius, Sixtus III. Leo, Felix IV. Bonifacius, Silverius, Joannes III. Benedictus, Pelagius II. Gregorius M. §. Has omnes colligit in unum volumen diligentiſſimus *D. Blondellus*, Notisq; illuſtravit omni ſcientia Antiquitatis longè refertiſſimis, quò Lectorem avidum remitto.

Dies Dominica.

§. 1. Hoc die Dominico in veteri Eccleſia jejunia non exercita. *Epiphan.* Τὰς κυριακὰς ὐδ᾽ ὅλως ὐδ᾽ ἐν αὐτῇ τῇ Πεντηκοςῇ νηςεύουσι. Fuit adeò vetus inſtitutum, τὰς κυριακὰς ἀνηςεύτους πλεῖν. *Vid. infrà Titul. Jejunium.*

§. 2. Die Dominico & totâ *Quinquageſimâ* à Paſcha ad Pentecoſten non adorant de geniculis. *Tertullianus:* Die Dominico jejunium nefas ducimus, vel de geniculis adorare. Quâ immuni-

munitate à die Paſchæ ad Pentecoſten uſque gaudemus. *Epiphan.* Ἐν ἡμέραις τῆς πεντηκοστῆς οὔτε γονυκλισίαι γίνονται οὔτε νηστεία προστέτακται. *German. Conſtantinopol.* Τὸ μὴ κλίνειν γόνυ τῇ ἀναστασίμῳ ἡμέρᾳ τῆς ἁγίας κυριακῆς σημαίνει τὴν τῆς καταπτώσεως ἡμῶν ἀνόρθωσιν γενομένην διὰ τῆς τριημέρου τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως. Τὸ δὲ μέχρι τῆς πεντηκοστῆς μὴ κλίνειν γόνυ, ἀλλὰ τὰς ἑπτὰ ἡμέρας μετὰ τὸ ἅγιον πάσχα ἑπταπλουμένας κρατεῖν τῇ διακαινησίμῳ. *Ambroſ. Serm. XLI. de Pentecoſte:* Omni hoc tempore neque ad obſervandum indicamus jejunia, neque ad exorandum Deum genibus ſuccidimus, ſed ſicut Dominicâ ſolemus facere, erecti reſurrectione Domini celebramus. *Vid. infrà Titul. Oratio Dominica.*

§. 3. Cur autem diem Solis ſacrum fecerint Chriſtiani vett. cauſam reddit *Juſtin. M. Apol. II. fin.* Τὴν δὲ τοῦ ἡλίου ἡμέραν *Die Solis* κοινῇ πάντες τὴν συνέλευσιν ποιούμεθα, *Conventus celebramus.* Ἐπειδὴ πρώτη ἐστὶν ἡμέρα, ἐν ᾗ ὁ Θεὸς τὸ σκότος καὶ τὴν ὕλην τρέψας, κόσμον ἐποίησε. *Quia primus eſt dies, quo DEUS tenebras & chaos diſcutiens, mundum cœpit formare.* Secundò, quia & Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ ἡμέτερος σωτὴρ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐκ νεκρῶν ἀνέστη. *Dominus JESUS hac die reſurrexit.* Τῇ γὰρ πρὸ τῆς κρονικῆς, *ante Saturni diem,* ἐσταύρωσαν αὐτόν, καὶ τῇ μετὰ τὴν κρονικήν ἥτις ἐστὶν Ἡλίου ἡμέρα, φανεὶς τοῖς Ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ μαθηταῖς ἐδίδαξε ταῦτα. *Et Ignat. Ep. II.* ἑορταζέτω πᾶς φιλόχριστος τὴν κυριακήν, τὴν ἀναστάσιμον, τὴν βασιλίδα, τὴν ὕπατον πασῶν τῶν ἡμερῶν. *Dominicum diem, reſurrectioni Chriſti ſacrum, Regem & Principem dierum.*

§. 4. Hoc die etiam in Jure *Can. Grat. Diſt. LXXV. c. 5. §. Quare die.* Sacerdotes ordinati ſunt. *Leo Ep. 79. c. 1.* His, qui conſecrandi ſunt, nunquam, nunquam benedictio, niſi in die Dominicæ reſurrectionis tribuatur, cui à veſpera Sabbathi initium conſtat aſcribi. Et

§. 5. *Anaclet. Papa Ep. 2. princip. d. cap.* Ordinationes

Digitized by Google

Epiſcoporum celebrentur die Dominicâ horâ tertiâ. *Et ib. c. 4.* Manè primo die Dominicâ, continuato jejunio Sabbathi celebretur ordinatio.

§. 6. *Concil. Tarracon. c.* 4. Die Dominico Clerico non liceat cauſas ventilare. Sic & *Concil. Erfurd.* Placita ſecularia Dominicis diebus, vel aliis præcipuis feſtis vel jejuniis minimè fieri decernimus.

§. 7. *Adrian. P. Capitul. c.* 64. Nullus Epiſcopus vel Clericus die Dominico cauſas judicare præſumat.

§. 8. *Tertull. adv. Nat. l. 1. c. 13.* Die Dominico, ait, Lætitiam curari. *Et:* Otium & prandium, ſed tamen ſimul, abſtineri à mundialibus, ut à lavacro. *Gothofr. in h. l. ait:* Die Dominicâ ab omni preſſura, i. e. ritu, qui mœrorem inferret, abſtinebant. Hinc jejunium, hinc Geniculatio eo die interdicta. Contrà otium & prandium eâ die curatum.

§. 9. *Id. Tertull. in Apologet. inquit:* Lætitiæ indulgemus. *Tertull.* Uſque ad auctoritatem de morantis ſtellæ, *ait*, lavacro, eâ die abſtineri.

§. 10. In Oriente diutiſſimè manſit conſuetudo conveniendi non minùs Sabbati, quàm Dominicis diebus. *Clem. Conſtit. l. 7. c. 24.* Τὸ σάββατον μέντοι καὶ τὴν κυριακὴν ἑορτάζετε. Rationem addit talem: ὅτι τὸ μὲν δημιουργίας ἐστὶν ὑπόμνημα, ἡ δὲ ἀναστάσεως. *Aſterius Amaſeæ Epiſcopus Homil. de repud.* appellat καλὴν συνωρίδα τοῦ σαββάτου καὶ τῆς κυριακῆς. *Gregor. Nyſſen.* Ἡμέρας ἀδελφάς. *Balſamo* annotat: Ferè ab antiquis pares eſſe habitas, ἐξισώθησαν σχεδὸν ὅλως ταῖς κυριακαῖς τὰ σάββατα.

§. 11. Ortum inde fuit, ut ſicut diebus Dominicis tanquam lætitiæ diebus non jejunabatur, ita nec Sabbatis, excepto uno ante Paſcha. *Ignat. ad Philipp.* Εἴ τις κυριακὴν ἢ σάββατον νηστεύει, πλὴν ἑνὸς σαββάτου, χριστοκτόνος ἐστίν.

§. 12. Porrò Sabbatis iſtis legi in conventibus tunc ſolebant Moſis ſcripta per ſuas *Paraſchas ſ. Lectiones*, non vero *Evangelia*, quæ in Dominicas differebantur ſequentes. Mutaſſe id primo

legitur

legitur *Syn. Laodic. Can.* 19. definiens, Sabbatis non minùs, quàm Dominicis Evangelia legi.

§. 13. *Origenes Homil. XXIII. in Numer.* Oportet Sanctorum quemque & juſtum agere etiam Sabbati feſtivitatem. *Et mox:* Die Sabbati nihil ex omnibus mundi actibus oportet operari. *Euſeb. l. 4. c. 18. de vita Conſtant. M.* ſcribit, eum ſtatuiſſe σχολὴν ἄγειν ταῖς ἐπωνύμοις τοῦ σωτῆρος ἡμέραις, ὁμοίως δὲ καὶ τὰς τοῦ σαββάτου τιμᾶν. *Gregor. Nyſſen. Orat. adv. eos, qui recuſant corrigi:* Ποίοις ὀφθαλμοῖς τὴν κυριακὴν ὁρᾷς ὁ ἀτιμάσας τὸ σάββατον. Ἢ οὐκ οἶδας ὡς ἀδελφαὶ αὗται αἱ ἡμέραι; κἂν εἰς τὴν ἑτέραν ἐξυβρίσῃς τῇ ἑτέρᾳ προσκρούεις, i. e. *An negas, quòd hi dies fratres ſunt? Quod ſi alterum neglexeris, alterum offendis.* Aſterius Episc. Amaſeæ Homil. de Repudio. Præclara eſt harum concurſus & copula dierum, Sabbati & Dominicæ, quas tempus in orbem recurrens ſingulis ſeptimanis reducit. Nam quaſi matres & nutrices Eccleſiæ populum congregant, & Sacerdotes ad docendum conſidere faciunt, adeòq; omnes ad animarum curam ducunt & impellunt.

§. 14. *Socrat. l. V. c. 22.* teſtatur, omnes ubique in orbe terrarum Eccleſias ſingulis ſeptimanis, die Sabbati myſteria celebraſſe, exceptâ tantùm Alexandrinâ & Romanâ. *L. VI. c. X.* vocat cujusque ſeptimanæ feſta Sabbatum & diem Dominicum. Quod ipſum ſuo calculo approbat *Sozom. l. 7. c. 19.*

§. 15. Paulatim tamen conſuetudo obſervandi Sabbatum deſiit, præſertim in Occidente, veſtigiis priſcæ devotionis paſſim remanentibus. Et *Eduard. Brerewodus in Tract. de diverſ. Lingv. & Religion. ait:* Syros aut Melchitas & Abyſſinos æquè ſolenniter adhuc colere Sabbatum ac diem Dominicum. *Cap. 16. 23.*

Disciplina Ecclesiastica.

§. 1. Excommunicatio. *Cyprian. Ep. XXXIX.* Ligare eſt communicatione aliquem abſtinere. Hinc ſolvere λύειν, injectum vinculum demere. Et qui ligatus erat,

Digitized by Google

ut ei Sacramenti cœleſtis gratia refundatur, ſeu communio reddatur, & qui ſequeſtratus erat Sacramentis reddatur, ut ait *Ambroſ. l. 1. de pœnitent.* Quod Cypriano dicitur, Jus Communionis accipere, Pacem accipere, Communicationem accipere. *Ep. 52. 54.* Ex parte autem Sacerdotum, λῦσαι eſt illi, Pacem dare, Communicationem dare, ad bibendum in Eccleſia poculum Domini jure communicationis admittere, Pacem concedere. *Ep. 54. & cit. Chryſoſt. de Sacerdot. c. 5.* ἅπερ ἂν ἐργάζωνται κάτω οἱ ἱερεῖς, ταῦτα ὁ Θεὸς ἄνω κυροῖ, καὶ τὴν τῶν δούλων γνώμην ὁ δεσπότης βεβαιοῖ. Et 1. καὶ τί γὰρ ἄλλο ἢ πᾶσαν αὐτοῖς τὴν οὐράνιον ἔδωκεν ἐξουσίαν; ὧν γὰρ δή φησιν ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας. *&c. Dionyſ. l. 1. Hierarch. c. 7. ait:* Per hanc acceptam poteſtatem Sacerdotes pios admittere & impios excludere. ἐκφαντορικῶς καὶ διαπορθμευτικῶς. Quid ſi autem Sacerdotis erronea ſit vel injuſta ſententia? *Reſp. Dionyſ. l. cit.* Τὰς ἀφοριστικὰς ἔχουσιν οἱ ἱεράρχαι δυνάμεις, οἱ ἐκφαντορικοὶ τῶν θείων δικαιωμάτων, οὐχ ὡς ταῖς αὐτῶν ἀλόγοις ὁρμαῖς τῆς πανσόφου θεαρχίας, εὐφήμως εἰπεῖν, ὑπηρετικῶς ἑπομένας. *Gelaſ. I. Pap. Roman.* Apud Deum & Eccleſiam neminem poteſt gravare iniqua ſententia. *Synod. Nicæn. can. V.* ſtatuit, τοὺς ὑφ' ἑτέρων ἀποβληθέντας, ὑφ' ἑτέρων μὴ προσίεσθαι. Quod ſic effert *Concil. Eliberitan. Can. 53.* Placuit, ut ab eo Epiſcopo quis recipiat Communionem, à quo abſtentus in crimine aliquo fuerit. Δεῖσθαι Tertulliano dicitur, *extra Eccleſiam dari, de Eccleſia auferri, Sacramento Benedictionis exauctorari, ab Eccleſia ejerari.* Lib. de Pudic. c. 14. 20. *De Eccleſia eradicari, extra Eccleſiam projici.* Λύεσθαι dicitur illi, *de-damnari, recipi in communicationem, revocari in Eccleſiam, concorporari rurſus Eccleſiæ. Chryſoſt.* τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλειν. Et in *Matt. 16. hom. 61.* τὴν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐκβολὴν nominat actum ligandi. *Sulpic. Sever. l. 2.* à Communione ſuſpendere. Apud *Theodoret. l. 2. 16.* talis dicitur τῆς κοινωνίας ἐκκλησιαστικῆς ἀλλότριος. *Plura vid. ſuprà Tit. Confeſſio.*

§. 2

§. 2. *Clem. Diatact.* Καθάπερ ἀργυρονόμοι τὰ φαῦλα τῶν νομισμάτων ἀποκρίνουσι, τὰ δὲ δόκιμα οἰκειοῦνται, οὕτω καὶ τὸν ἐπίσκοπον τὰ μὲν ἀμώμα κατέχειν, τὰ δὲ ἐπίμωμα ἢ ἀνιάτως ἔχοντα ἀπορρίπτειν. *Suid.* appellat τῆς κοινωνίας ζημίωσιν. *Auguſtin.* Conſuetudine Eccleſiæ mulctari. *Nyſſen. de objurgat.* ait: θανὼν γίγνωσκε κεκλεῖσθαι σοι τὰ ἐκεῖ ἀφωρισμένα. *Et:* Κἂν ἀποκλείσθωσιν ἡμῖν ἀφορισμῷ αἱ θύραι τῆς ἐκκλησίας, βλασφημοῦμεν. Μὴ ἐπισκοπικῆς αὐθαδείας εἶναι τὸν ἀφορισμὸν νομίσῃς πατρῷος ὁ νόμος, παλαιὸς τῆς ἐκκλησίας κανὼν ἀπὸ τοῦ νόμου. Nam illi ἀφορίζειν eſt, quod *Paulo* παραδοῦναι τῷ Σατανᾷ. *Zephyrin. Papa apud Tertull. de Judic. c. 5.* Adulteros poſt pœnitentiam admittendos edixit. Quod impugnat *Tertull.* quia ſolum adulterii crimen exceperit; cùm tamen tria ſint graviſſima ſcelera, Idololatria, Homicidium & Adulterium, quibus ab Eccleſia pax non reddatur. *C. IX. l. cit.* Quæ tria & *Pacianus Tom. III. Bibl. PP.* Capitalia vocat, & quæ *Johan. I. c. 5.* πρὸς θάνατον appellat. Ait enim: Hæc quicunque poſt fidem fecerit, Dei faciem non videbit.

§. 3. *Concil. Eliberitan. Can. I.* admodùm ſeverè, & *Can. 2. 3. 7.* Si quis fortè fidelis poſt lapſum mœchiæ, poſt tempora conſtituta acta pœnitentia, denuò fuerit fornicatus, placuit eum nec in fine habere Communionem. Hæc autem prima ſeveriſſima diſciplina ſub Apoſtolorum tempore, & ad *Tertulliani* ferè ſeculum obtinuit, quæ à *Zephyrino Pont.* quod ad mœchiam ſpectat, paululùm relaxata. *Cypriani* temporibus majores ad lenitatem progreſſus habuit. Tum enim nullum peccati genus à fructu Communionis exceptum eſt, eâ lege, ut temporiùs ad pœnitentiam ſe applicarent. Nam tunc, qui in obitum uſque proferrent, interclusi ſunt. Tandem ne his quidem negari Communionem placuit. *Cyprian. Epiſt. ad Anton.* Quod tamen in Hiſpanienſibus Eccleſiis tardiùs receptum videtur.

§. 4. **Ἀνάθεμα.** Ἀνάθεμα & ἀναθεματίζειν in Eccleſia prima Excommunicationis ſententia dicta. Qualis apud *Cyprian.*

prian. Ep. 28. Neſtorium Clerici ἀναθεμάτισαι, & addunt: οὕτω γὰρ οἱ χριστιανοὶ καλεῖν εἰώθαμεν τὴν κτ̃ τ̃ βλασφήμȣ ψῆφον, ὅταν αὐτὴν ὥσπερ ἐν στήλῃ ἀναστήσαντες φανερὸν τοῖς ἅπασι καταστήσωμεν. Maranatha ſolennis etiam fuit, ut patet *Tom. I. Concil. edit. Bin.* in actis *Concil. Sinueſſani.* Aliàs appellàrunt id, à Chriſti corpore ſeparari. *Auguſtin. Enchirid. c. 65.* ἀφορίζεσθαι. *Can. Apoſt. X. &* ἀφορισμὸν. *Can. XII. &* ἐκκόπτεσθαι τ̃ κοινωνίας παντάπασιν. *Concil. I Arelat. Can. 4. & 16.* *Et:* ῥίπτεσθαι ἐκ τ̃ ἐκκλησίας. *Concil. Laod. Can. 36. &* ἀναθεματισθῆναι καὶ εἶναι ἀκοινώνητον καὶ κεχωρισμένον τ̃ ἐκκλησίας. *Concil. Gangrenſ. Epiſt. ad Epiſcop. Armen. ibid.* ἐκτὸν εἶναι τ̃ ἐκκλησίας. Et demùm XX. Canonibus illius Concilii adjicitnr hoc: Ἀνάθεμα ἔστιν. Fuit tamen diverſitas Cenſuræ pro diverſitate peccati. Alii poſt Triennium, alii poſt Quinquennium, alii poſt Biennium, alii poſt Decennium, ut in *Concil. Eliberit.* Alii poſt XXX. annorum pœnitentiam. *Baſil. ad Amphiloch. Can. 3.* Alii non niſi in fine vitæ recepti. *Concil. Eliberit. Can. XIII.* Aliis neque in fine dabatur Euchariſtia abſque præjudicio tamen gratiæ divinæ, tantùm in exemplum, quod ſuſtulit *Synod Nicæn.* Καθόλȣ δὲ καὶ περὶ παντὸς ȣ̓τινοσοῦν ἐξοδεύοντος αἰτοῦντος τ̃ μεταχεῖν εὐχαριστίας, ὁ ἐπίσκοπος μετὰ δοκιμασίας ἐπιδότω. Hi erant tantùm gravibus ſceleribus infecti, ut Apoſtatæ. *Baſil. Can. LXXIII. ad Amphil.* Interφεροσκλαίοντας in perpetuum relegantur, ἐν τῷ καιρῷ ᾧ ἐκβαίνȣσι τ̃ ἁμαρτημάτων ἀξιȣ̃νται non priùs. Sic *Ancyran. Can. 23.* voluntarii homicidii reos toto vitæ tempore ὑποπίπτειν ſubjicit, τȣ̃ δὲ τελείȣ ἐν τῷ τέλει τ̃ βίȣ καταξιȣ̃σθωσαν, inquiens: Aliud enim erat, *Pœnitentiam concedere*, aliud, *ad ſpem Reconciliationis admittere.*

§. 5. Ex *Cyprian. Epiſt. XIII.* diſcimus, quòd iis, qui libellos à Martyribus acceperant, Communio permittebatur in fine vitæ. Hinc *Libellatici* dicti. Qui verò illis carerent, eos exſpectare jubet ibid. donec Eccleſiæ pax eſſet reddita, adeóq; ne in morte

morte quidem illis pacem tribuir. *Pax* autem dicebatur, cùm à *peccatis, quæ diuturnâ pœnitentiâ diluerant, abſolvebantur*, & cum Eccleſiâ reconciliati S. Cœnæ Communioni reddebantur.

§. 6. Apud *Euſeb. l. V. c. 36.* cauſa redditur, cur morientibus debeat Cœna dari; ἵνα εὐέλπιδες ἀπαλλάττωνται. *Nicena Synod. Can. 13.* Κανονικὸν καὶ παλαιὸν νόμον eſſe dicit, ut εἴ τις ἐξοδεύοι τοῦ τελευταίου ἐφοδίου μὴ ἀποστερῆται. Et hoc ubique terrarum deinceps obtinuit.

§. 7. Porrò Abſolutio fiebat χειροθεσίᾳ. *Cyprian. Ep. X. ad Clerum & Ep. XI. XII.* Nec ad Communicationem venire quis poſſit, niſi priùs illi ab Epiſcopo & Clero manus fuerit impoſita. Et *Concil. Carthag. IV. Canon. LXXVI.* Si continuò creditur moriturus, reconcilietur per manûs impoſitionem. Et *Can. LXXVIII.* Pœnitentes non credant ſe abſolutos ſine manûs impoſitione. *Conſtit. Apoſtol. L. II. c. 41.* ἡ χειροθεσία pœnitentibus dicitur eſſe ἀντὶ τοῦ λούσματος. Sic & *Agathenſe Concil. Canon. XV. Laodicenſe Canon. XIX.* τῶν ἐν μετανοίᾳ προσπιπτόντων ὑπὸ χεῖρα. Unde ὑποπίπτειν & ὑπόπτωσις ipſe actus, ut vult *Petavius*.

§. 8. *Pœnitentia.* Pœnitentia à Patribus ſic definitur. *Clem. Alex. 2. Strom.* Δόκησις μετανοίας, οὐ μετάνοια, τὸ πολλάκις αἰτεῖσθαι συγγνώμην, ἐφ' οἷς πλημμελοῦμεν πολλάκις. *Auguſt. ſerm. 7. de Temp.* Iſta eſt vera pœnitentia, quando ſic convertitur quis, ut non revertatur. *Ambroſ. l. 2. de Pœn. c. 10.* Sicut unum baptiſma, ſic una pœnitentia, quæ tamen publicè agitur. Ita & *Auguſt. Ep. 54.* Locus humillimæ pœnitentiæ ſemel in Eccleſia tantùm conceditur, ne medicina vilis eſſet ægrotis. Loquitur de *publica*, quam nemo amplius, quàm ſemel impetravit.

§. 9. Pœnitentia, ait *Gratian. Diſt. 50. c. 61.* eſt quædam, quæ ſolennis appellatur, quæ ſemel tantùm in Eccleſia conceditur, de qua *Ambroſ.* ſuprà. *Id:* Non eſt ſecundus locus pœnitentiæ.

§. 10. Tamen quotidie peccantibus nunquam per pœnitentiam venia negatur.

§. 11. Hinc liquet, duplicem eſſe pœnitentiam: *Privatam* & *publicam*.

§. 12.

§. 12. In *publica* illa reperio: 1. *Habitum*, in cilicio. 2. *Geſtum*, in ſitu jacente corporis, vigilias, lacrymas. 3. *Excluſionem* è cœtu, &c.

§. 13. Formula erat, Ἀνάθημα ἔςω. De hujus phraſibus, quibus hoc vocetur, ſuprà dictum.

§. 14. *Diſt.* 50. Pœnitentes tempore, quo pœnitentiam petunt, impoſitionem manuum & cilicium ſuper caput à Sacerdote, ſicut ubique conſtitutum eſt, conſequantur. Si autem comas non depoſuerint, aut veſtimenta non mutaverint, abjiciantur, & niſi dignè pœnituerint, non recipiantur. Juvenibus etiam non facilè pœnitentia committenda eſt, propter ætatis fragilitatem. Viaticum tamen omnibus in morte poſitis non eſt negandum.

§. 15. De gradibus pœnitentiæ vid. ſuprà Tit. *Confeſſio*.

§. 16. *Gratian. c. XXXIII. §. III. de Pœnit. Diſt. V.* quærit, quis modus debeat obſervari in imponenda & accipienda pœnitentia? R. Ad arbitrium proprii Sacerdotis. *Diſt. VI.* Cui quis confiteri debeat? R. Proprio Sacerdoti, ſi ſit diſcretus. Alioquin alteri de ejus licentia.

§. 17. *Pacian. Parænet. ad Pœnit.* peccata, quæ Apoſt. Johannes πρὸς θάνατον appellat, *capitalia* dicuntur. Quæ tria ſtatuit Antiquitas PP. *Idololatriam, Homicidium, Adulterium*.

§. 18. *Tertull. de Pud. c. IX.* Neque idololatriæ, neque ſanguini pax ab Eccleſiis redditur. *Pacian. l. cit.* Hæc quicunque poſt fidem fecerit, faciem DEI non videbit. Reliqua peccata meliorum operum compenſatione curantur. De his *Concil. Eliberitan. Can. I.* Quicunque poſt baptiſma ſecerit crimen capitale, placuit nec IN FINE eum Communionem recipere. De quo ritu ſuprà dictum.

§. 19. Deinde ſciendum, *capitalia* & *Mortalia* illa dicta eſſe, quæ & graviora erant, & quibus pœnæ à Canonibus ſingillatim expreſſæ. Hæc jam inferioris erant ævi illis *Paciani*, de quibus modò dixi. Alia *leviora* & *quotidiana* dicebant, quæ nos *venialia* dicimus, de quibus nulla in Conciliorum decretis mentio. Qualia ſunt e. g. *maledictum aſperius, perjurium, &c.*

§. 20. Quisquis igitur prioris generis crimen perpetrâſſet, ad

Digitized by Google

ad Sacerdotem accedens publicæ pœnitentiæ jus ab eo capiebat, eo modo, ut diximus ſuprà Tit. *Confeſſio.* Quâ peractâ abſolutus Communioni reſtituebatur. Aliorum cauſſâ erat levior. His enim ſatisfaciebat privata pœnitentia, quam Sacerdotis prudentia moderabatur.

§. 21. Ac priores illi propriè *Pœnitentes* dicebantur. *Concil. Toletan. I. Can. II.* Eum pœnitentem dicimus, qui poſt baptiſmum aut pro homicidio, aut pro diverſis criminibus graviſſimisq; peccatis publicam pœnitentiam gerens ſub Cilicio, divino fuerit reconciliatus altario.

§. 22. Poſt publicam illam pœnitentiam relapſi ad priora crimina, ab Eccleſiæ aditu & Myſteriorum Communione penitùs excluſi reconciliari amplius non poterant, quod pluribus *ſuprà* oſtendimus. Quanquam in quibuſdam Eccleſiis iterari fas fuiſſe docere poſſit *Origenes Hom. XV. in* [illegible] *c. Levit.*

§. 23. Circa hæc *Novatianus*, cùm ſtatueret, μὴ χρῆναι τοὺς ἀρνηθέντας σωτηρίας τυχεῖν, ut exprimit *Theodoretus*, vel ut *Epiphan. hæreſ. Novat. §. 1.* Μὴ εἶναι σωτηρίαν ἀλλὰ μίαν μετάνοιαν. Μετὰ δὲ τὸ λουτρὸν μηκέτι δύνασθαι ἐλεεῖσθαι τὸν παραπεπτωκότα. Contra quem *Epiphan.* Ἡ μὲν τελεία μετάνοια ἐν τῷ λουτρῷ τυγχάνει. Εἰ δέ τις παρέπεσεν, οὐκ ἀπολλύει τοῦτον ἡ ἁγία θεοῦ ἐκκλησία, Δίδωσι γὰρ καὶ ἐπάνοδον, καὶ μετὰ τὴν μετάνοιαν τὴν μεταμέλειαν.

§. 24. Verùm hæc *Novatiani* dogmata non fuiſſe videntur, ſed illud, quod penes Eccleſiam reconciliandi jus eſſe negabat. Nam ipſe ad pœnitentiam admonebat lapſos. *Socrat. l. I*[illegible]*. c. 13.* ait Novatianum ſcripſiſſe Eccleſiis omnibus, μὴ δέχεσθαι τοὺς ἐκτεθυκότας εἰς τὰ μυστήρια, ἀλλὰ προτρέπειν μὲν αὐτοὺς εἰς μετάνοιαν, τὴν δὲ συγχώρησιν ἐπιτρέπειν τῷ δυναμένῳ καὶ ἐξουσίαν ἔχοντι συγχωρῆσαι ἁμαρτήματα. Idem & *Ambroſ. l. 1. de pœnit. c. 2.* cùm ita illos increpat: Quid durius, quàm ut indicant pœnitentiam, quam non relaxent, cùm utique veniam negando incentivum auferant pœnitentiæ? Ergo ſciendum, non pro eo,

 quòd

quòd lapſos ad pacem Eccleſiæ admittendos negarent, *Novatianos* hæreſeos damnatos eſſe, ſed quod nullum ad eos reconciliandos, condonandaq; delicta jus in Eccleſia eſſe dicerent. *Vid. Dionyſ. Petav. ad Epiph. in. hæreſ. Novat. p. 227.*

§. 25. Porrò pœnitentem reconciliare Presbytero non licuit, niſi abſente Epiſcopo & cogente neceſſitate. *Concil. Carthag. III. Can. XXXII.*

§. 26. *Halberſtadii* ſingularis fuit pœnitentium cærimonia.

§. 27. *Raph. Volaterr.* ita deſcribit: Singulis annis eligitur è plebe quidam, qui perſonam pœnitentis & confitentis agat. Is in capite Jejunii Quadrageſimalis ad templum adducitur, cultu lugubri quique pœnitentem decet, capite obvoluto. Idem poſt ſacrum deinde ejicitur, perq; totos dies XL. nudis pedibus vias urbis terit, templorum moles circuit, nec cum quoquam ſermones miſcet. Canonici illi cibum præbent. Non indulget ſermoni, niſi poſt mediam noctem. Idq; in plateis. At in die, qui Dominicæ Cœnæ dicatus eſt, reducitur ad templum, & à Sacerdote non abſque longis cærimoniis abſolutus, ſtipem à reliqua plebe accipit. Hunc ADAMUM vocare ſolent. *Hæc ille.*

§. 28. Ritus iſte ex *Canone Agathenſi* profectus eſt, qui citatur *Gratiano Diſt. I.* & ita ſonat: In capite Quadrageſimæ omnes publice confitentes ante fores Eccleſiæ ſe repræſentent Epiſcopo civitatis, ſacco induti, nudis pedibus, vultu in terram proſtrato, reos ſe eſſe ipſo habitu & vultu proclamantes. Ibi adeſſe debent Diaconi, i. e. Archipresbyteri, Presbyteri Parœciarum, Presbyteri pœnitentium, qui eorum converſationem diligenter inſpicere debent, ut ſecundum modum culpæ pœnitentiam per *præfixos gradus* injungant. Poſt hæc Epiſcopus eos in Eccleſiam introducat, & cum omni Clero ſeptem Pſalmos pœnitentiales in terram proſtratus cum lacrymis pro eorum abſolutione decantet. Tunc reſurgens ab oratione, juxta quod Canones jubent, manus eis imponat, aquam ſuper eos benedictam ſpargat, cinerem prius mittat, deinde cilicio capita eorum cooperiat, & cum gemitu & crebris ſuſpiriis eis denunciet, quod ſicut Adam projectus eſt de Paradiſo, ita & ipſi de Eccleſia pro peccatis ſuis projiciantur. Poſt hæc jubea-

jubeat ministros, ut eos extra jannas Eccleſiæ expellant. Clerus verò proſequatur eos cum Reſponſorio: In ſudore vultus tui &c. ut videntes ſanctam Eccleſiam pro facinoribus ſuis treme factam atque commotam, non parvi pendant pœnitentiam. In ſacra autem Domini Cœnâ rurſus ab eorum Decanis & Presbyteris Eccleſiæ liminibus repræſententur. *Hactenus canon*.

§. 29. Quæritur de Excommunicatorum Liberis, an illi ſint baptizandi? *Reſp. Auguſt. Epiſt. LXXV.* Si quis naſcatur ex parentibus excommunicatis, illum tamen hujusmodi excommunicationis eſſe participem non poſſe, cùm neque ſit criminis. Proinde [illegible] Esse à Baptiſmo excludendum.

§. 30. Nam vitia parentum filiis non imputari docet *Gratian. d. 56. c. 3 & Auguſt. cont. Fauſt. l. 22. c. 64.* Diſcant fideles parentum ſuorum iniquitates ſibi obeſſe non poſſe. Et *Chryſoſt. Hom. 3. in Matth.* ait. Μὴ ἐγκαλώμεθα ἐπὶ τῇ προγόνων κακίᾳ.

§. 31. *Tertull. de Pud.* Sedere in ſacco & cinere, fletu ingemiſcere, precibus ambire, genibus Eccleſiam exorare. *Lib. de Pœn. id.* Peccata publicè conſiteri, ſacco & cineri incubare, corpus ſordibus obſcurare, animum mœroribus dejicere, aris DEI adgeniculari, omnibus fratribus legationes deprecationis ſuæ injungere. *Quæ omnia continet* ἐξομολόγησις.

§. 32. Completo tempore pœnitentiæ nomen ejus excipiebant in libellum & ad Presbyteros remittebant, cum hac aut ſimili formula: *Hunc admitte ad communionem, quia lapſus ſui egit pœnitentiam dignam.* Cyprian. l. III. Ep. 15. 16.

§. 33. *Id. l. III. Ep. XI.* Confeſſionis exemplum ponit: *Nos errorem noſtrum confitemur. Circumventi ſumus, &c.* Hanc excepit abſolutio & manus impoſitio, ſequebatur Eccleſiæ gaudium & gratiarum actio. *Cyprian. d. l.* Una vox erat omnium gratias DEO agentium, gaudium pectoris lacrymis exprimentium, complectentium eos quaſi hodie pœnâ carceris fuiſſent liberati.

§. 34. Nota complexo fuiſſe fideles ſic abſolutos!

§. 35. *Id. l. II. Ep. XII.* oſtendit, morem fuiſſe per literas, ſi qui eſſent recepti, aliis Eccleſiis denunciandi.

§. 36. *Diem receptionis.* Id. de Unction. docet fuiſſe *Diem*

 Cœnæ

Cœnæ Dominicæ, inquiens: Hæc dies nocti illi contigua eſt, qua Abſolutionis noſtræ negotium Dominus incoavit. Hoc Eccleſiæ ſuæ hodiernâ traditione exemplum relinquens, ut fieret in Eccleſia abſolutio peccatorum.

§. 37. *Innocent. I. ad Decent. c. 7.* Quinta feria Paſchæ remittendum pœnitentibus eſſe docet, ſi nulla interveniat ægritudo.

§. 38. Nam ſi ejuſmodi pœnitentes caſus morboſus corripuiſſet, ſine mora poſt confeſſionem abſolvebantur & pacem accipiebant. *Cypr. l. III. Ep. 17.* Si incommodo aliquo & infirmitatis periculo occupati fuerint, non exſpectent præſentiam noſtram, quin apud Presbyterium quemcunque, vel ſi exitus urgere cœperit, apud Diaconum quoque Exomologeſin facere poſſint, ut manu eis in pœnitentiam impoſitâ cum pace veniant ad Dominum.

§. 39. Pœnitenti autem Pacem nullo modo negare licebat. *Conſtit. Clem. l. 6. c. 15.* Si quis contrà faceret, deponebatur. *Canon. Apoſt. 51.* Εἴ τις Ἐπίσκοπος ἢ Πρεσβύτερος, τὸν ἐπιστρέφοντα ἀπὸ ἁμαρτίας οὐ προσδέχεται, ἀλλ' ἀποβάλλεται, καθαιρείσθω. Ubi obiter docemur Epiſcopi & Presbyteri, illo jubente, fuiſſe munus abſolvendi.

§. 40. Quid autem in abſolutione conſiderandum, docet *Concil. Worm. Can. 25.* Pœnitentibus ſecundum differentiam peccatorum Sacerdotis arbitrio, pœnitentiæ decernuntur. Debet itaque Sacerdos in pœnitentia danda ſingulorum cauſas ſingulatim conſiderare, originem quoque modumq; culparum, & affectus gemitusq; delinquentium diligenter examinare, manifeſteq; cognoſcere. Temporum etiam & perſonarum, locorum quoque & ætatum qualitates inſpicere, ut & pro conſideratione locorum, ætatum & temporum ſ. qualitate delictorum ac gemituum uniuscujusque delinquentis à ſacris regulis oculos non reflectat. *Hæc Anno Chr. 868.*

§. 41. Penes Epiſcopum fuit Leges pœnitenti imponere, & tempus. Et illo concedente, etiam penes Presbyterum. Hinc conjunge ſæpè videmus *Concil. Turonenſ. III. c. 22.* Epiſcopis & Presbyteris diligenti cautela pertractandum eſt, qualiter confi-

teuti-

nitentibus tempus abſtinendi aſcribant, ut juxta modum peccati pœnitentibus abſtinentia indicetur.

§. 42. *Concil. Carth. III. c. 31.* Inconſulto Epiſcopo non permittit id Presbytero, niſi eo abſente & neceſſitate cogente. Sic *Concil. Triburienſ. c. 52.* de homicidiis non ſpontè factis: Modus hujus pœnitentiæ in Epiſcoporum ſit arbitrio, ut ſecundum converſationem pœnitentium poſſint & extendere tardantibus, & minuere ſtudioſè feſtinantibus.

§. 43. Unde apparet, à delinquentibus anxiè petendam fuiſſe pœnitentiam. Hinc *Concil. Carth. IV. c. 74.* docet, ut Sacerdos pœnitentiam petenti *ἄνευ προσωποληψίας* pœnitentiæ leges injungat. *Canon. 75.* Ut negligentiores pœnitentes tardiùs recipiantur.

§. 44. *Concil. Epaun.* ſtatuit, non reſpuendam eſſe oblationem ejus, qui feſtinans ad pœnitentiam Sacerdotem invenire non potuit. Et *Julius Pap. c. 27. q. 7. ait:* Reus erit animarum Presbyter, qui pœnitentiam morientibus denegaverit.

§. 45. Et *Cæleſtin. Pap. d. l. c. XIII.* Impietatem vocat.

§. 46. Infirmis quantitas pœnitentiæ non imponenda. *C. 26. q. 7. c. 1.*

§. 47. *Ibid. è ſynod. VIII.* Pro qualitate delicti tempus pœnitentiæ impendatur. *Cyprian. ad Cornel.* Pacem ſub ictu mortis accipere, vocat, docetq; ibi antiquitùs non niſi morituris datam eſſe pœnitentiam, quod abolet ipſe, aitq;: Nunc non infirmis, ſed fortibus pax eſt neceſſaria, nec morientibus, ſed viventibus Communicatio à nobis danda eſt.

§. 48. Cum ſic excommunicatis prohibetur converſari. *Can. Apoſt. 10.* Εἴ τις ἀκοινωνήτῳ κἂν ἐν οἴκῳ συνεύξηται, οὗτος ἀφοριζέσθω.

§. 49. Nec licebat talem ſine *Formatis* in alia Eccleſia recipere. *Can. Ap. XII.* Εἴ τις ἀφωρισμένος, ἤτοι ἄδεκτος ἀπελθὼν ἐν ἑτέρᾳ πόλει δεχθῇ ἄνευ συστατικῶν γραμμάτων ἀφοριζέσθω καὶ ὁ δεξάμενος καὶ ὁ δεχθείς. Εἰ δὲ ἀφωρισμένος εἴη, ἐπιτεινέσθω αὐτῷ ὁ ἀφορισμός. Pœnit. tempus ei prorogabatur.

§. 50. *Concil. Tribur. c. III.* ſtatuit, ut qui ab Epiſcopi Excommunicationis anathemate percelluntur, & tamen ad pœnitendum non inclinantur, ad magiſtratum perferantur, ut qui divina judicia non verentur, humanâ pœnitentiâ feriantur.

§. 51. *Concil. Wormatienſ. c. XIII.* Nullus Sacerdotum quenquam rectæ fidei hominem pro parvis & levibus cauſis à communione ſuſpendat.

§. 52. Excommunicatum autem pro levi cauſa, ni ſtatim ad gratiam recipiat. Epiſcopus vicinus Epiſcopi uſque ad Synodum communionem ei non negent. *Concil. Worm. c.* 14.

§. 53. Sic & *Concil. Meldenſ. c. LVI.* Nemo [illegible] quemquam ſine certa & manifeſta peccati cauſa communione privet Eccleſiaſtica.

§. 54. *Concil. Lateran. ſub Alex. III.* Statuimus, ut Prælati, niſi canonicâ communione præmiſsâ, ſuſpenſionis vel excommunicationis ſententiam non proferant.

§. 55. Sic & aliud *Lateranenſ. ann.* 1215. *cap.* 47. ſtatuit, vocatâ competentem commonitionem. Qui contrà fecerit, quæ pœna additur: Ingreſſum Eccleſiæ per menſem unum [illegible] noverit interdictum.

§. 56. Et *c.* [illegible] injuſtè excommunicante ſtatuit pecuniariâ pœnâ mulctari.

§. 57. Sic & *Concil. Alemann. c.* 4. *de eo* [illegible] Per menſem ab ingreſſu Eccleſiæ ſit excluſus. Et *Oxonienſe Concil.* Quod addit, C[illegible] Admonitionem debere præmitti, ubi exceſſus non eſt [illegible].

§. 58. Recipiendi eo loco, ubi excommunicati erant. *Arelat. Concil. I. can.* 16. placuit, ut [illegible] fuerant excluſi, eodem loco communionem conſequantur. Et 2. ab eodem Epiſcopo, à quo erat excluſus, recipiatur. *Concil. Antioch. can. VI. & Conc. Taurin. cap.* [illegible] In [illegible] arbitrio reſtitutio ipſius, in cujus poteſtate ejus fuit abjectio. [illegible] *I.* [illegible] nam à communione habeatur alienus [illegible] quin ejus judicio [illegible] quo meruerit [illegible].

§. 59. Si verò Epiſcopus excommunicatum relinquat, [illegible]

[illegible]

tuit *Concil. Epaunenſ. Can. 28.* Correctum aut pœnitentem ſucceſſori licebit abſolvere.

§. 60. Requiſita, quibus opus habent ad conſequendam abſolutionem, ſic enarrat [illegible] Clerici *Ep. ad Cyprian. Tom. I. Conc.* Multum illis proficiet 1. Petitio modeſta, Poſtulatio verecunda. 2. Humilitas neceſſaria. 3. Patientia non otioſa. 4. Mittant Legatos pro ſuis doloribus lacrumas. 5. Advocatione fungantur ex intimo pectore prolati gemitus. 6. Imò ſi delictoris admiſſi magnitudinem perhorreſcunt, erubeſcant & pœnitere, niſi quia majoris eſt rurſum & periculi & pudoris, auxilium pacis non poſtulaſſe.

§. 61. Mortuus in abſolutione manus non imponebatur. Sic *Concil. Arauſic. I. c. 3.* Qui recedunt de corpore pœnitentiâ acceptâ, placuit, ſine reconciliatoria manus impoſitione eos communicare. Quod ſi ſupervixerint, ſtent in ordine pœnitentium, ut legitimam communionem cum manûs impoſitione recipiant.

§. 62. Excommunicati qui moriuntur, defuncti abſolvi non poſſunt. Sic *Celeſt. Pap. I. c. 24.* [illegible] abſolutionem, quam ſuperſtes non meruit, nec mortuus poterit impetrare.

§. 63. *Concil. Cabilon. c. 8.* ſtatuit, ut pœnitentia poſt confeſſionem indicatur. Ut pœnitentibus à Sacerdotibus (*Confeſſione factâ*) indicatur pœnitentia, placuit.

§. 64. Excommunicatos Epiſcopi viſitabant, & ad meliorem mentem reducere conabantur. Sic *Concil. Aquiſgran. c. 56.* Quali ſorte vivere debeant, ad melius exhortando viſitent.

§. 65. Hypodiacono excommunicare non licet, nec Cantori, nec Lectori. *Conſtit. Apoſt. l. VIII. c. 34.*

§. 66. De variis temporibus pro quantitate delicti in pœnitentia obſervatis extant in Jure Canonico *Canones*, inde dicti *pœnitentiales*. Quorum eſt primus de Presbytero talis: Quod ſi Presbyter fornicationem fecerit, pœnitentiam X. annorum faciat, [illegible] remotus, ſacco indutus, humi ſtratus, primis III. menſibus pane & aqua utatur, exceptis Dominicis diebus & Feſtis principalibus, quibus [illegible] vino, piſciculis & leguminibus recreetur. [illegible] exeat, non tamen in publicum procedat.

deat. Poſt hoc unum annum & dimidium in pane & aqua expleat, exceptis Dominicis & Feſtis præcipuis, in quibus vino, ovis & caſeo poterit uti. Finito primo anno & dimidio, particeps ſit corporis Domini: & ad pacem veniat, & ad Pſalmos cum aliis fratribus canendos in choro ultimus recipiatur. &c.

§. 67. Qui lapſis ante reſtitutionem communicant, ipſi à communione abſtineant. *Diſt. 50. c. [illegible] Cyprian. Pap. l. 4. ep. [illegible]*

§. 68. Clericum, qui coram excommunicatis celebrat communionem, excommunicatur ipſe. *[illegible] Alemann. c. 7.*

§. 69. *Calixt. I. Pap. Ep. 2. [illegible] Cauſ. XIII. quaeſt. III. c. 17.* Excommunicatos quoscunque à Sacerdotibus, nullus recipiat ante utriusque partis juſtam examinationem, nec cùm in oratione tum & cibo ac potu, aut oſculo eis communicet, nec Ave eis dicat, qui contrà fecerit, ſimili excommunicationi ſubjacebit.

§. 70. Sic [illegible] *Iſidor. Reg. Mon. c. XVIII.* nec orare, nec loqui, nec veſci [illegible] eo liceat. Et *Conc. Carth. IV. c. 73. Concil. Tolet. l. 15. [illegible] Carth. II. c. 7. Synod. VIII.* ut citat *Gratian. cap. 18. q. 3. c. 2[illegible].*

§. 71. Gradus hujus pœnæ ſunt tales: Sententia Eccleſiaſtica, quæ à communione lapſos excludit, & dicitur *Excommunicatio*, ἀκοινώνητοι, qui ei ſubjacent, Græcè. Hac ſententiâ non ſeparantur à conſortio fidelium. 2. Anathema ex *1. Cor. XV.* vocatur, quo quis ſeparatur à conſortio fidelium, ut *c. 11. q. 3.* Cum excommunicato nolite communicare.

§. 72. *Diſt. 50 c. 40. Palea ſic:* Si quis homicidium fecerit, ſi Epiſcopus eſt, XV. annos pœniteat, & deponatur. Presbyter, XII. tres in pane & aquâ. Diaconus X. tres in pane & aquâ.

§. 73. *Concil. Ancyr. c. 22.* Qui caſu homicidium patrârunt, *ait*, priore regulâ VII. annis pœnitere, ipſum autem ſtatuit τὸν πενταετῆ χρόνον πληρῶσαι. Sic & *Concil. Tribur. c. 5[illegible]. c. [illegible]* de eo, qui ſponte cecidit: Quadraginta diebus ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur. Nihil manducet præter ſolum panem & ſalem, neque bibat niſi puram aquam. Nudis pedibus incedat, lineis non induatur veſtibus, niſi tantùm femoralibus. Secularia arma non portet. Nullo vehiculo utatur. Non miſceatur cum uxore [illegible] diebus.

diebus nec ullam communionem his XL. diebus vel cibo aut potu, vel ullâ aliâ re cum Chriſtianis habeat. Poſt hos dies XL. annum unum ab introitu Eccleſiæ ſuſpendatur, abſtineat à carne & vino & caſeo, & mellitâ cerevisiâ, niſi Dominicis diebus & Feſtis. Pòſt introducatur in Eccleſiam. Secundum & tertium annum ſimili modo pœniteat. Quartum, V. & VI. & VII. jejunet tres Quadrageſimas: Unam ante Paſcha Domini; Alteram ante D. Nat. Joannis Baptiſtæ; Tertiam ante Nat. Domini. Tunc reconcilietur.

§. 74. *Concil. Eliber. c. 5. & Wormac. c. 39.* de fœmina, quæ ancillam interſecit, ſi voluntate, poſt VII. annos, ſi caſu, poſt V. annos.

§. 75. Sic & in *Capit. Martini Bracar. c. 78.* Unde diſcimus, priùs VII. annos fuiſſe ſpatium pœnitentiæ homicidis; Poſteà V.

§. 76. Qui poſt pœnitentiam ad ſecularia redeunt, *Concil. Aurel. I. c. XIII.* excommunicat. Qui poſt illam ad malitiam redeunt, Decennio pœnitere jubet *Canon. XI. Concil. Nicen.*

§. 77. Pro abſolvendo excommunicatum, pretium exigere vetat *Decret. Gregor. l. V. Tit. III. c. 24.*

§. 78. *Concil. Aurel. III. c. 7.* Epiſcopus, qui invitum præſumſerit ordinare, annuali pœnitentæ ſubditus ſit.

§. 79. Sed ſi quenquam injuſtè excommunicet Epiſcopus, quid faciendum? *Concil. Sardicenſ. Can. XVII.* eo caſu ait: προνοητέον ἐςὶ μὴ ἀθρόον τὸν πιςὸν κατακρίνεσθαι καὶ τῆς κοινωνίας ἀποςερεῖσθαι. Qui autem abjectus eſt, ὁ ἐκβαλλόμενος ἐχέτω ἐξουσίαν ἐπὶ τὸν ἐπίσκοπον τῆς Μητροπόλεως τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας καταφυγεῖν. Si verò ille abeſt, ἐπὶ τὸν πλησιόχωρον κατατρέχειν καὶ ἀξιοῦν ἵνα μετ' ἀκριβείας αὐτοῦ ἐξετάζηται τὸ πρᾶγμα. Et Epiſcopus, qui ejecit, γενναίως φέρειν ὀφείλει ἵνα ἡ ἐξέτασις τοῦ πράγματος γένηται. Neque tamen πρὶν ἐπιμελῶς καὶ μετὰ πίστεως πάντα ἐξετασθῇ ὁ μὴ ἔχων τὴν κοινωνίαν πρὸ τῆς διαγνώσεως ἑαυτῷ οὐκ ὀφείλει ἐκδικεῖν τὴν κοινωνίαν.

§. 80. *Concil. African. Cap. CI.* Latinè ſic redditur: Habeat poteſtatem ejectus, ut finitimos interpellet Epiſcopos, & cauſa ejus audiatur, & diligentiùs tractetur.

Digitized by Google

§. 81. *De eod. Concil. Carthag. II. c. VIII.* Σκηπευμένους μήποτε κατὰ τοῦ ἐπισκόπου μέμψιν ἔχοι δικαίαν.

§. 82. *Concil. Arauſ.* Modum reconciliandi talem profert *c. VIII.* Cùm aliquis vel excommunicatus, vel anathematiſatus pœnitentiâ ductus veniam poſtulat, & emendationem promittit, Epiſcopus, qui eum excommunicavit, ante januas Eccleſiæ venire debet, & XII. Presbyteri cum eo, qui eum hinc inde reconciliare debent. Et ſi ille terræ proſtratus veniam poſtulat, & de futuris cautelam ſpondet, tunc Epiſcopus apprehensâ ejus dexterâ, in Eccleſiam illum introducat & Communioni Chriſtianæ reddat, & VII. Pſ. Pœnit. decantet, cum iſtis precibus: Kyrieeleiſon, Pater noſter, Salvum fac ſervum tuum. Oratio: Præſta quæſumus Domine huic famulo tuo dignum pœnitentiæ fructum, ut Eccleſiæ tuæ ſanctæ, à cujus integritate deviaverat peccando, admiſſorum veniam conſequendo, reddatur innoxius.

§. 83. Ubi notanda 1. *Poſtulatio.* 2. *Promiſſio emendationis.* 3. *Humi proſtratio.* 4. *Sponſio cautelæ de futuris.*

§. 84. *Cauſ. XI. qu. III. c. 106.* Modus excommunicationis talis extat: Debent XII. Sacerdotes Epiſcopum circumſtare & lucernas ardentes in manibus tenere, quas in concluſione anathematis vel excommunicationis projicere debent in terram & proculcare pedibus. Deinde epiſtola per Parochias mittatur continens excommunicatorum nomina & cauſam excommunicationis.

§. 85. Porrò in excommunicatione etiam non ſolùm delictum reſpexerunt, ſed & delinquentium anteactam vitam & mores. *Chryſ. 2. Cor. 2.* οὐ δεῖ μόνον πρὸς τὴν φύσιν τῶν ἁμαρτημάτων, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν διάνοιαν καὶ τὴν ἕξιν τῶν ἁμαρτανόντων τὴν μετάνοιαν ὁρίζειν. Sic & *Conc. Ancyran. Can. XXV.*

§. 86. Et ſecundò, *intentio.* *Chryſoſt. III. de Sacerd.* οὐ γὰρ ἁπλῶς πρὸς τὸ τῶν πλημμελημάτων μέτρον δεῖ καὶ τὴν ἐπιτιμίαν ἐπάγειν, ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν ἁμαρτανόντων στοχάζεσθαι προαιρέσεως.

§. 87. Erat conſuetudo diſciplinaris, ut eximerent ex ſacris tabulis, quibus inſeri ſolebant nomina orthodoxorum, eos, qui in erro-

Digitized by Google

errorem incidiſſent & ſcandalum Eccleſiæ. Hæ tabulæ aſſervatæ in templis appellantur *δίπτυχα*. Sic legimus apud *Evagr. l. 3. c. 30.* quòd Anaſtaſius Cæſar habitus pro adverſario Concilii Chalcedonenſis, ex ſacris tabulis fuerit exemtus. Et in *Epiſt. Hormisd. P. R. ad Juſtin. Imp.* extat, nomen Acacii Patriar. Conſtantin. ex diptychis deletum fuiſſe, quia excommunicaverant illum Felix III. & Gelaſius P. R. Epiſcopi tamen Orientales retinuerunt. Nonnulli cenſent, *deleri ſolita qvoqve eorum nomina, qvi pacem turbârent publicam, & Paſtores fideles perſeqverentur*; quorſum inclinare videtur *J. Forbeſ. l. III. c. XI. §. 9.*

Donatio Constantini Magni.

§. 1. Duo circa hanc ſunt ſcitu digna: 1. *Inſtrumentum & Formula Donationis*, ac 2. deinde, *ejusdem falſitas*, argumentis evidentibus demonſtrata.

§. 2. Formula Donationis Latinè extat talis: In Nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris videlicet, & Filii & Spiritus Sancti. IMPERATOR CÆSAR, FLAVIUS CONSTANTINUS. In CHRISTO JESU, unico ejusdem Trinitatis Salvatore, Domino & Deo noſtro, Fidelis, Mitis, Beneficus, Alemanicus, Gothicus, Sarmaticus, Germanicus, Britannicus, Hunnicus, Pius, Felix, Victor & Triumphator, ſemper Auguſtus. SANCTISSIMO & BEATISSIMO PATRI PATRUM, SYLVESTRO EPISCOPO & PAPÆ MAGNÆ URBIS ROMÆ, & omnibus Pontificibus ſucceſſoribus ejus, in Cathedra Petri uſque ad conſummationem ſeculi ſedentibus. Item omnibus Reverendiſſimis & religioſis Catholicis Epiſcopis, huic ſacræ & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ per hanc noſtram Imperialem conſtitutionem ſubjectis, gratia, pax, amor, lætitia, magnanimitas, miſericordia ab omnipotente DEO & Patre, & JESU CHRISTO, filio ejus, & Spiritu Sancto, cum omnibus vobis!

Quæ à Redemtore & Salvatore noſtro DEO JESU

 CHRI-

Digitized by Google

CHRISTO, qui eſt Filius altiſſimi Patris, per ſanctos Apoſtolos ejus Petrum & Paulum, mediante Patre noſtro Sylveſtro, ſummo Pontifice & Catholico Papa, admirabiliter circa nos miſerationibus illius facta ſunt, manifeſtâ narratione per hanc Imperialem noſtram Scripturam, deinceps omnibus ſtuduimus tradere ad cognitionem omnium, qui ſunt in orbe terrarum, populorum. Manſuetiſſimè enim noſtræ apparitionis ab ipſo corde procedit confeſſio. Primùm quidem noſtram fidem præ ſe fert, quam à prædicto beatiſſimo Patre & interceſſore noſtro Sylveſtro Catholico Hierarcha didicimus, ad documentum intelligentiæ omnium noſtrûm, deinde & effuſam ſuper nos DEI miſericordiam omnibus nunciat. Scire enim vos omnes volumus, ſicut per prædictam noſtram pragmaticam conſtitutionem vobis declaravimus, nos ab idolorum cultu, quæ muta & ſurda, & manu facta ſunt, diabolicisq; fictionibus, & ab omni Satanæ pompa deſiliiſſe, & ad integram Chriſtianorum fidem, quæ lux vera eſt & vita æterna, deſcendiſſe; ſicut nos ipſe excelſus & ſummus Pater noſter & Magiſter Sylveſter admonuit, in DEUM Patrem omnipotentem factorem cœli & terræ, viſibilium omnium & inviſibilium: Et in JESUM CHRISTUM, Filium ejus unigenitum, Dominum noſtrum, per quem omnia facta ſunt: Et in Spiritum Sanctum, Dominum & vivificantem, omnem creationem præcipiens credere. Nos Patrem, Filium & Spiritum Sanctum ſic confitemur, tanquam in perfecta Trinitate & perfectionem divinitatis eſſe & unitatem potentiæ. Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus Sanctus, & tres unum ſunt: tres igitur formæ, ſed una potentia. Perfectis igitur cœleſtibus virtutibus, & omnibus terrenis materiis miſericordi nutu ipſius ſapientiæ, primò ex limo terræ hominem formans, ſecundum imaginem & ſimilitudinem ſui ipſius, in paradiſo hunc poſuit, deliciarum, cui invidens ſerpens antiqvus inimicus & Diabolus, amariſſimo guſtu inexperti ligni exulem fecit lætitiæ illius. Illumq; cùm expuliſſet, non ceſſat ſui ipſius mortiferis ſagittis multis modis alios ſagittare, ut abſtrahens humanum genus à via veritatis, idolorum cultum videlicet creaturæ, & non Creatori, ſervire omnes perſuadeat, ut, quos poſſibilis fuit ſui ipſi machinationibus colli-

colligare, hos æterno ſupplicio tradat puniendos. Sed Deus propriæ formationis miſerationem capiens miſit ſanctos ejus Prophetas, & per hos vitæ lucem, adventum videlicet filii ejus, Domini autem noſtri & Salvatoris DEI JESU CHRISTI annuncians. Noviſſimè autem miſit & unigenitum ejus Filium, & verbum ſapientiæ: qui à cœlis deſcendit propter noſtram ſalutem, & genitus eſt ex Spiritu Sancto & Mariâ virgine, verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis: non deponens, quod fuit, ſed incipiens eſſe, quod non fuit: Deus perfectus & homo perfectus, tanquam Deus miracula perficiens, & tanquam homo humanas paſſiones ferens: ſic verbum hominem, & Deum verbum intelligimus. Doctrinis noſtri Patris Silveſtri ſummi Pontificis, tanquam Deum verum & hominem verum eundem eſſe, nequaquam eſt ambigendum. Eligens igitur duodecim Apoſtolos, hosq; innumerabiles populos anteà ſupernaturalibus miraculis illuſtravit. Confitemur ipſum Dominum noſtrum JESUM CHRISTUM adimpleviſſe leges & Prophetas, paſſum & crucifixum eſſe ſecundum ſcripturas, tertiâ die à mortuis reſurrexiſſe, aſſumtum eſſe in cœlos, ſedere à dexteris Patris, illinc venturum judicare vivos & mortuos, cujus regni non erit finis. Hæc eſt noſtra orthodoxa fides à beatiſſimo Patre noſtro Silveſtro nobis anteà lata. Admonemus igitur omnem populum & diverſa gentium genera, hanc fidem detinere, colere, prædicare, & in ſanctæ Trinitatis nomine Baptiſmatis gratiam aſſequi, & Dominum noſtrum & Salvatorem JESUM CHRISTUM, qui cum Patre & Spiritu Sancto in infinita ſecula regnat, reverenti corde adorare: quem beatiſſimus Pater noſter Sylveſter Catholicus Hierarcha prædicat. Ipſe enim Dominus noſter mei peccatoris miſertus, miſit ſanctos Apoſtolos ſuos nos viſitaturos, & luce ſplendoris ejus nos illuſtravit, & tenebras attrahens ad veritatis cognitionem me pervenire dignatus. Quoniam gravis turpitudo lepræ omni mei corporis carni inſiliit, multisq; convenientibus medicis cura mihi adhibita eſt, & horum nullius ſtudio ſanitatem aſſequi potui. Ad hæc acceſſerunt & Sacerdotes Capitolii, oportere mihi dicentes ciſternam in Capitolio fieri, & hanc innocenti ſanguine & calido impleri, illicq; lavari, ſic mundatio-

 nem

tem conſequi poſſe. Secundum documenta igitur ipſorum, cùm multi innocentes infantes congregati eſſent, & vellent impii & ſacrilegi Sacerdotes ipſos jugulare, & illorum ſanguine ciſternam implere, lacrymis Patrum illorum noſtra ſerenitas intendens, ſtatim rem neſandam exhorruit. Illorumq; tunc ego miſertus matribus tradi filios juſſi, vehiculaq; exhibens & dona concedens gaudentes ad propria remiſi. Hic dies cùm præteriiſſet, & nocturna quies ſuccederet, adſunt ſancti Apoſtoli Petrus & Paulus, mihi dicentes: Quoniam ad peccata procedere non permiſiſti, & innocentis ſanguinis effuſionem & abominatus, à Chriſto Domino & Deo noſtro miſſi ſumus, dantes tibi conſilium, per quod ſanitatem reſumes; audi igitur noſtrum mandatum & fac, quod te admonemus. Hujus urbis Epiſcopus Silveſter tuas perſecutiones fugiens in cavernis lapidum cum propriis Clericis occultatur in monte Sorate: hunc ad te ipſum accerſens demonſtrante illo veram religionis ciſternam addiſces; in quo cùm tertiò immerſus fueris, omnis vis lepræ te derelinquet. Quo facto hanc retributionem econtrà metire Salvatori tuo, ut tuis mandatis omnes in orbe terrarum Eccleſias renoves: & tu in hac parte teipſum purga, ut omnem idolorum infelicitatem relinquens, ſolum viventem & verum Deum, qui ſolus eſt verus Deus, colas & adores, & illius voluntatem adimpleas. Expergefactus igitur, ſecundum quæ ordinata fuerant ab Apoſtolis, operatus ſum, accerſenſq; præcipuum & præclarum Patrem Silveſtrum, Catholicum Papam, qui nos illuminavit, omnia ipſi à ſanctis Apoſtolis mandata mihi verba declaravi, quæſiviq; ab eo, qui Dii eſſent, Petrus & Paulus qui appellantur. Dixitq; ille, non verè Deos hos appellari, Apoſtolos autem Salvatoris noſtri & Domini JESU CHRISTI eſſe aſſeveravit. Rurſus incepi interrogare beatiſſimum Patrem, ſi quæ manifeſta horum Apoſtolorum eſſent imagines, ut ex pictura igitur poſſumus cognoſcere, ſi poſſibile eſt, illos eſſe, quos à revelatione didicimus. Tunc ille omni reverentiâ dignus Pater divinorum horum Apoſtolorum imagines per proprium Diaconum afferri juſſit: quas inſpiciens & aſpectus illorum, quos in ſomnis videram, in imaginibus perdiſcens, magnâ voce coram meis ſatrapis

pis confeſſus ſum, hos illos eſſe in ſomnis mihi viſos. Ad hæc beatiſſimus hic Pater noſter Silveſter urbis Romæ Epiſcopus tempus nobis terminavit in uno cilicio intra noſtrum Lateranenſe Palatium: Ut omnia, quæ à nobis impiè operata ſunt & injuſta perpetrata, jejuniis, vigiliis, lacrumis & orationibus apud Dominum Deum noſtrum placaremus. Deinde Clericis imponentibus mihi manus, uſque ad ipſum Pontificem perveni, illic autem renuncians Satanæ pompas & opera ejus, & omnia idola manu facta, credere in unum Deum Patrem omnipotentem, factorem cœli & terræ, viſibilium omnium & inviſibilium, & in unum Dominum JESUM CHRISTUM, Filium Dei unigenitum, Dominum noſtrum, qui genitus eſt ex Spiritu Sancto & Maria virgine, ſpontaneâ voluntate coram omni populo confeſſus ſum. Benedicto autem lavacro, illic menſurabili demerſione ſalutarem aquam mundavit, in ſinu autem lavacri poſitus manu tangentem me à cœlo propriis oculis aſpexi, ſub qua mundus reſurgens ab omni lepræ turpitudine me ipſum mundatum eſſe cognovi: ablatum autem me à venerando lavacro, albis palliis induerunt, ſeptiformeq; Spiritus Sancti ſignaculum præbuit beati Chriſmatis unctione, & ſignum ſanctæ crucis meæ fronti ſignavit, dicens: Sigillat te Deus fidei ejus ſignaculo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, omniſq; Clerus reſpondit, Amen. Et addidit Pontifex: Pax tibi. Primo igitur die, poſtquam cœpi myſterium divini baptiſmatis, & poſt medelam mei corporis à lepra, cognovi, non eſſe alium Deum, præter Patrem & Filium & Spiritum Sanctum: quem baptiſmus Pater Silveſter prædicat, Trinitatem in unitate, unitatem in Trinitate. Omnes enim Dii gentium, quos ſuperiùs colui, dœmonia opera manuum hominum manifeſtè demonſtrantur. Ad hæc, quantam poteſtatem ipſe Salvator noſter proprio Apoſtolo beato Petro præbuit in cœlo & in terra, manifeſte nobis ipſe venerandus Pater expoſuit, quando illum fidelem inveniens in interrogatione, dixit: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferorum non prævalebunt adverſus eam. Conſiderate potentes, & auribus cordis attendite, quid bonus Magiſter & Dominus proprio diſcipulo adjunxit, dicens; Et tibi dabo

claves regni cœlorum: Et quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis. Admirabile verbum & glorioſum, & ſuper terram ligare & ſolvere, & in cœlis ligatum eſſe & ſolutum. Hæc igitur beato Silveſtro docente cognoſcens, & beneficentiis ipſius B. Petri integerrimè ſanitatem ſentiens corpori redeuntem, dignum judicavimus cum omnibus noſtris ſatrapis, & univerſo Senatu & Optimatibus, & cuncto Romani Imperii ſubjecto populo: Ut ſicut beatus Petrus Vicarius apparet conſtitutus in terra à Filio Dei, ſic à nobis & noſtro regno, locum tenentes Principis Apoſtolorum ſuſcipiant, datum ipſis poteſtatis principatum majorem, quam noſtra in terra ſerenitas & regnum ab omnibus habere cognoſcatur. Elegimus enim ipſum Apoſtolorum Principem & ejus ſucceſſores, proprios nobis ipſis ad Deum eſſe patronos: & ſicut noſtram in terra Imperialem Poteſtatem, ſic & illius ſacram & ſanctam Eccleſiam Romanam decrevimus colere cum reverentia, & ſacratiſſimam Cathedram beati Petri magis quàm noſtrum regnum & terrenam ſedem exaltare, tradentes ipſi poteſtatem & gloriæ dignitatem, vigorem & efficaciam, & honorificentiam imperialem. Atque decernentes ſancimus: *Principatum habere ſuper quatuor præcipuas ſedes, Antiochiæ, Alexandriæ, Conſtantinopoleos & Hieroſolymorum; Item ſuper omnes in univerſo orbe terrarum Eccleſias. Et Pontificem pro temporibus exiſtentem, ipſius ſacræ & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ excelſiorem eſſe, & Principem omnium Sacerdotum, qui ſunt in univerſo orbe terrarum.* Et omnia, quorum curam habere oportet ad divinum cultum vel robur Chriſtianorum fidei hujus judicio gubernari. Juſtum enim eſt, caput Principatus ſanctam habere legem, ubi ſanctarum legum legislator Salvator noſter beatum Petrum mandavit habere Apoſtolatus Cathedram, ubi crucis lignum, & ipſe ſuſtinens beatæ mortis piaculum bibit, imitator proprii Magiſtri & Domini factus. Illic uſque ad finem & continuè Magiſtrum quærunt, ubi ſanctum Magiſtri corpus quieſcit. Illic gentes pro confeſſione nominis Chriſti colla inclinent, ubi horum Magiſtri beatus Paulus Apoſtolus pro Chriſti nomine collum extendens corona Martyrii coronatus. Illic ſupini & humiliati cœleſtis Regis & Dei & Salvatoris

noſtri

noſtri JESU CHRISTI officio ſerviant, ubi ſuperbæ terreni Regis poteſtati ſerviebant. Quorum gratiâ ſcire volumus omnes in orbe terrarum gentium populos, quòd nos in Lateranenſe noſtrum Palatium, templum ereximus ipſi Salvatori noſtro & DEO & Domino JESU CHRISTO, ab ipſis fundamentis cum baptiſterio. Sciatisq; & duodecim Cophinos terræ illinc nos propriis humeris extuliſſe, æquales numero duodecim Apoſtolis, ædificavimusq; Eccleſias, & beatis & Petro & Paulo primis Apoſtolis, quas argento & auro decentes & ornatas conſtituimus: Ubi & ſacratiſſima ipſorum corpora ſepelientes magna reverentia Thecas ipſis ex electro, cujus nulla clementi potentia eſt fortior, conſtruximus: Crucemq; auri puriſſimi & ex margaritis pretioſis factam, per utramq; thecam impoſuimus, aureis clavis affigentes: quibus Eccleſiis pro continuatione luminariorum poſſeſſiones & agros contulimus, & noſtro imperiali & divino mandato in Oriente & Occidente, Septentrionali & Meridionali climate, in Judea videlicet, Aſia, Thraſia, Græcia, Aphrica, Italia & in diverſis inſulis, noſtrâ ipſis largitate conceſſimus: ſic videlicet, ut per manus beatiſſimi Patris noſtri Pontificis Sylveſtri & ejus ſucceſſores omnia diſponantur. Exultet igitur nobiſcum omnis populus, omnia in orbe terrarum gentium genera admonemus, ut nobiſcum & Salvatori noſtro JESU CHRISTO infinitas gratias confiteantur: quoniam ipſe DEUS in cœlo ſuperiùs, & in terra inferiùs per ſanctos Apoſtolos cùm nos viſitaſſet, ſanctum myſterium baptiſmatis & corporis ſanitatem nos dignos fecit ſuſcipere. Pro quibus etiam præbemus ipſis ſanctis Apoſtolis & Dominis meis beatiſſimis Petro & Paulo, & per hos beato Sylveſtro noſtro Patri, & ſummo Pontifici & Catholico urbis Romæ Papæ, & omnibus Pontificibus ſucceſſoribus ejus, uſque ad conſummationem mundi, in cathedra beati Petri ſedentibus, & inpræſentiarum tradimus primùm quidem LATERANENSE NOSTRI REGNI PALATIUM, quod omnibus in orbe terrarum Palatiis præfertur & eminet: deinceps Diadema, id eſt, coronam capitis noſtri; ſimiliter autem & Phrygium, id eſt, mitram, & ſuperhumerale videlicet lorum, quod imperiale collum circumdare conſuevit. Item purpuream Chlami-

Digitized by Google

dem & coccineam tunicam, & imperialia omnia indumenta, & imperialium præſidentium equitum dignitatem: conferentes imperialia ſceptra, ſimulq; cuncta ſigna atque banna, & diverſa ornamenta imperialia, & omnem in proceſſionibus imperialis culminis gloriam & poteſtatem. Reverendiſſimis autem Clericis ſecundum diverſos ordines huic ſacræ & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſervientibus, illam circumſpectionem & proprietatem potentiæ & præexcellentiæ habere ſancimus, cujus ampliſſimus Senatus noſter videtur gloria adornari, id eſt, Patricios & Conſules ipſos affici, nec non & cæteris dignitatibus imperialibus, eos promulgamus decorari: Et ſicut imperialem exercitum, ſic & Clerum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ adornari decrevimus. Et quemadmodum imperialis potentia, diverſis officiis cubiculariorum, oſtiariorum & excubitorum decoratur, ita & ſanctam Romanam Eccleſiam decorari volumus: & ut ampliſſimè Pontificiale decus præfulgeat, decernimus, & ut Clerici ſanctæ Romanæ Eccleſiæ mappulis & linteamentis, id eſt, candidiſſimo colore decoratos equos equitent, & ſicut noſter Senatus calceamentis utitur cum udonibus, id eſt, candidiſſimo linteamine illuſtratis, ſic utantur & Clerici: & ita cœleſtia ſicut terrena ad laudem DEI decorentur. Præ omnibus autem licentiam tribuimus ipſi ſanctiſſimo Patri noſtro Sylveſtro, urbis Romæ Epiſcopo & Papæ, & omnibus poſt ipſum in ejus ſucceſſionem venturis, per ſupervenientia ſecula beatiſſimis Pontificibus pro honore & gloria Domini noſtri JESU CHRISTI, in magna hac Catholica poteſtate, ſi aliquem circumſpecti noſtri Senatus voluerit inter religioſos Clericos connumerare, nullum eorum, qui ad hoc vocantur propter ſuperbiam, ordinem hunc excuſare. Sancimus etiam hoc omni reverentiâ dignum, Patrem Sylveſtrem ſummum Pontificem, & omnes Pontifices ſucceſſores ejus, Diademate videlicet Coronâ, quam ex capite noſtro ipſi præbemus, & margaritis conſtructam, uti debere & in capite geſtare ad gloriam DEI pro beati Petri reverentia. Quoniam verò ipſe beatiſſimus Papa ſuper coronam Clericatus, in tonſura capitis, quam pro reverentia beati Petri habet, ipſa ex auro non eſt paſſus uti coronâ; Nos Phrygium in hoc candidiſſimo colore ſplendidam Domini reſur-

rectio-

Digitized by Google

rectionem ſignantes, ſacratiſſimo ejus vertici propriis manibus impoſuimus, & frœna equi hujus tenentes, pro reverentia beati Petri, ſtratoris officium illi exhibuimus, ſtatuentes eodem Phrygio omnes ejus ſucceſſores ſingulariter uti in proceſſionibus ad imitationem imperii noſtri. Unde ne Pontificialis apex vileſcat, ſed magis quàm terrenum regnum ipſe dignus & gloriâ & potentiâ decoretur, ecce Palatium noſtrum (ut anteà dictum eſt,) & *urbem Romam, & totius Italiæ & Occidentalium Regionum provincias, loca, civitates* ſæpenumerò prædicto beatiſſimo Patri noſtro Sylveſtro Catholico Papæ tradentes & cedentes hujus & ſucceſſoribus ejus Pontificibus, poteſtati & judicio per divinum noſtrum pragmaticum edictum decrevimus diſponenda, atque Juri ſanctæ Romanæ Eccleſiæ concedimus permanenda. Unde congruum judicavimus, noſtrum regnum & hujus gloriam ad orientales regiones transferre, & in orbe Byzantio in optimo loco, noſtro nomine urbem ædificantes, illic noſtrum imperium conſtituere: Ubi Sacerdotum principatus & Chriſtianæ Religionis caput à cœleſti Rege eſt conſtitutum, non eſſe juſtum, illic poteſtatem habere terrenum regnum. Hæc igitur omnia, quæ per hanc noſtram imperialem ſacram & alia divalia decreta ſtatuimus ac confirmavimus, ad conſummationem mundi illibata & inconcuſſa permanere decrevimus, unde coram vivent DEO, qui nos regnare præcepit, & coram terribili ejus judicio obteſtamur, omnes noſtros ſucceſſores, Imperatores, vel cunctos Optimates, Satrapas, etiam ampliſſimum Senatum & univerſum populum in toto orbe terrarum, nunc & impoſterùm, nulli eorum quoquo modo licere hæc, quæ à nobis imperiali ſanctione ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ, vel ejus omnibus Pontificibus conceſſa ſunt, aut confringere, vel in quoquam convelli. Si quis autem (quod non credimus,) in hoc temerator aut contemtor exſtiterit, æternis condemnationibus ſubjaceat innodatus, ſentiatq; ſibi ipſi contrarios Sanctos DEI & Principes Apoſtolorum Petrum & Paulum, in infimo inferno cruciandus, deficiatq; cum Diabolo & omnibus impiis. Hujus autem imperialis decreti tabulam propriis manibus roborantes, ſuper venerandum corpus Principis Apoſtolorum beati Petri manibus impoſuimus: Ibiq; ei-

Digitized by Google

dem DEI Apoſtolo promittentes, illibata nos hæc omnia conſervare, & noſtris ſucceſſoribus & Imperatoribus per noſtra mandata conſervanda relinquere: & beatisſimo Patri noſtro Sylveſtro, ſummo & univerſali Papæ, & per ipſum omnibus ejus ſucceſſoribus Pontificibus (Domino & DEO & Salvatori noſtro JESU CHRISTO placidè annuente,) tradidimus, perenniter atque feliciter posſidenda.

Subscriptio Imperialis.

Divinitas vos conſervet per multos annos, ſanctisſimi & beatisſimi Patres. Datum Romæ ſub 3. Kalendarum Aprilis die, Domino noſtro Flavio Conſtantino Auguſto & Gallicano, Clarisſimis Viris Conſulibus.

§. 3. Hoc eſt illud Pontificiæ Monarchiæ in temporalibus decantatisſimum fundamentum, relatum in Jur. Canon. *c. Conſtantinus Diſt. 96.* Quô Cæſar Conſtant. M. coronam & omnem regiam dignitatem in urbe Romana & in Italia, & in partibus occidentalibus Apoſtolicô conceſſit, ut loquitur Gratianus in *Palea c. citato.* Sed ficta & falſa omnia eſſe evincunt ſequentia. 1. Dictum *in c. Conſtantin. Diſt. 96.* in vetuſtis Gratiani Codicibus non extat, ut refert *Nic. Cuſan. l. III. c. 2. de Conc. Catholica. & Laur. Valla in Declamat.* Ideòq; à monachis impoſtoribus poſteà eſt excogitatum. Adi & *Volaterran. Anthropol. l. XXIII.* (2) Plurimi ex ipſis Pontificiis fatentur commentum eſſe, & Æn. Silvius peculiarem Dialogum contra Donationem edidit, ubi ait: Miſeros eſſe Legiſtas, qui ſudant ac laborant in diſputando, *an valuerit id, qvod nullo unqvam fuerat.* Otho III. Imp in Conſtitutione apud *Goldaſtum Tom. I. p. 226. A. C. 998.* publicè ſcribit, Donationem illam commentitiam & longi temporis mendacio fictam eſſe. *Bartolus JC. in Proœm. digeſt. n. 14.* poſtquam multis non obſcurè contra Donationem illam diſputâſſet, tandem concludit: *Videte, qvia nos ſumus in terris Eccleſiæ, idcircò dico, qvòd illa Donatio valet.* Idem agunt *Didac. Covarruvias l. 4. Var. Reſolut. c. 18. n. 8. Platena in Vit. Pont. Silveſtri. Alciatus l. 7. Parerg. c. 19. Cujacius l. 1. reſponſ. ad l. legatus 20. ff. de Offic. Præſ.* §. Huc perti-

pertinet ſilentium (3) Hiſtoricorum, qui de Conſtant. M. ſcripſerunt, de Donatione verò nihil memorant, ut ſunt, *Euſebius, Socrates, Theodoretus, Evagrius, Ruffinus, Zonaras, Oruſius, P. Diaconus, Nicephorus.* (4) Abſurdæ ſunt (1) quòd Cæſar conſtituerit Silveſtrum Caput Eccleſiæ, & Principatum obtulerit ſuper quatuor præcipuas Sedes, Alexandrinam, Antiochenam &c. & ſuper omnes in univerſo orbe Eccleſias. Nam ſi id ex Donatione Cæſaris habet Pontifex, quomodo *jure divino* ſe taliter conſtitutum jure aſſerit alibi *c. nemo. c. cuncta. 9. qv. 3. c. ſacroſancta Diſt. 22. c. rogamus. 24. qv. 1.* (2) Quæ de lepra & ſanguine humano & baptiſmo narrantur, nullus quippe Hiſtoricorum memorat, præter *Zonaram.* Ac notabile eſt de baptiſmo Cæſaris, quòd Silveſter jam tunc ante Quinquennium ferè fuerit mortuus, & quòd Cæſar paulò ante mortem ann. ætat. 65. Nicomediæ aſtante magnâ Epiſcoporum multitudine & frequentiâ baptizatus fuerit, *Euſeb. l. 4. de Vit. Conſtant.* Plura abſurda & ea quidem prolixè vide in *Hotoman. c. XI. Fulm. Brut. & Arniſ. de Donat. Conſt. M.* (5) Diverſa inſtrumenta Donationis & rerum donatarum differentia. Nam *c. futuram. 12. qv. 1.* P. Melchiades aſſerit, tantùm Urbem Romam Silveſtro eſſe à Conſt. M. donatam. Rurſum aliter eandem recitat *Nicol. III. P. M. in c. fundamenta extr. de Elect. in 6.* Aliter iterùm recenſet Palea *Gratiani c. Conſtantinus. Diſt. 96.* Et meretur cumprimis obeliſcum, quod *Melchiades P. R.* qui citari ſolet teſtis Donationis hujus, ante Silveſtrum Papa fuerit, mortuus XVIII. diebus ante electionem Silveſtri in Pontificem Romanum. (6) Nova Donatio Ludovici Imp. *c. ego Ludov. Diſt. 63.* Nam ſi omnia regna Occidentis Silveſtro donavit Conſt. M. quid opus erat novâ Donatione vel Caroli M. vel Ludovici? Ac *deinde*, in Donatione Ludovici minuitur res donata à Conſt. M. Et *denique* duo diverſa inſtrumenta Donationis Ludovici novam arguunt falſitatem, confer *c. ego Ludov. Diſt. LXIII. & Volaterranum l. 3. Geograph.* Poſtremò, roborant haſce antecedentes donatione *Mathildis* Comitiſſæ A. C. 1115. factâ, quæ extat apud *Blondum l. 4. Hiſt. Decad. 2.* & alios. (7) Diviſio Imperii Conſt. M. probat, Donationem iſtam nunquam ab

ipſo factam eſſe. Tribus enim filiis Imp. diviſit, ita ut Italia & Roma ipſa inter partes hereditatis orciſcundæ recenſeatur. *Euſeb. l. 4. de Vit. C. M. Zoſim. L. 2.* Imò, conſtat ex Hiſtoria, Urbis Romæ & totius Italiæ ac reliquarum partium Occidentis Imperium apud ſucceſſores Conſt. M. per annos 140. permanſiſſe, uſque ad Gothorum irruptionem, circa A. C. 527. à Juſtiniano vindicatum ſibi. (8) Multa in Donationis formula inſunt minùs Latina & ætati Conſt. M. adverſa. E. gr. *Phrygium, Superhumerale, Lorum, Banna, Udones*, & ſimilia, quæ *Valla* copioſè annotavit. (9) Vitia ipſius actus donantis, ex quibus Donatio, etiamſi facta eſſet, invalida redditur, prolixè recenſet *L. Banck. in de Tyrann. P. R. c. XII.* & ſunt iſta (1) ex parte donantis. Nam dum alienat bona Imperii, contra juramentum Cæſar agit, neque ſtatim alienandi poteſtas conceſſa eſſe intelligitur, cui adminiſtratio eſt permiſſa. (2) Ex parte Donatarii. Pontifex enim præeſſe debet religioni, non regioni, *C. Eccleſ. Diſt. 97.* (3) In ipſa Materia. Nam regna chartæ ſ. paginæ beneficio transferre, ut *Donationis* verba ſonant, prodigii loco habitum eſt, ait *Alb. Krantzius Saxon. l. 2. c. 1.* ac deinde, res tales extra commercium ſunt, & alienari prohibitæ. §. *nullius. 7. Inſtitut. de rerum diviſione.* Unde *Vasqvez. l. 1. c. 5. n. 24.* cenſet, revocandum eſſe, ſi quid ab imprudenti Cæſare Eccleſiæ eſſet donatum.

E.

ECCLESIA.

§. 1.

Eccleſiæ antiquæ Ritus. Conveniebant noctu, & quidem nocte eâ, quæ diem Paſchatis immediatè antecedebat. Qua de re *vid. Tit. Paſcha.*

§. 2. *Concil. Eliberit.* vetuit nocturnas pervigilationes mulierum in cœmeteriis *Tertull. I. X. Apolog.* ſcribit, Chriſtianos noctu

noctu conveniſſe, cùm aliàs non liceret, & tamen eis objectum; quòd in principio majeſtatem conjurarent, quòd infanticidia, quòd epulæ Thyeſteæ, & ad extinctam lucernam inceſta ſtupra & illicitæ conjunctiones apud eos fierent.

§. 3. Non licebat abire è templo initiatis, niſi poſt finitam Miſſam. *Chryſoſt.* οὐ συγχωρῶμεν πρὸ ἐσχάτης εὐχαριστίας ἀποπηδᾷν. Dicebatur ἀπόλυσις. Quæ erat Catechumenorum poſt ſermonem ab Epiſcopo habitum de rebus Fidei ante cœnam Domini. *Aug. ſerm. 237.* Poſt ſermonem Miſſa fit Catechumenis, manebunt fideles. *Conf. Tit. Chriſtianiſmi* στοιχεῖα, *& Catechumeni.* Altera erat initiatorum, ut diximus. *Clem. Conſtit. VIII. Cap. XLI.* ἀπολύεσθε ἐν εἰρήνῃ. Incuſabantur enim ii, qui ante miſſionem datam excederent. *Chryſoſtomus de ſynax.* ἐν τοῦτο δὲ τῶν φρικτῶν τῶν χειρῶν μυστηρίων ἐπιπληρουμένων ἐπ καταλιμπάνεις ἐν μέσῳ πάντα, καὶ ἀναχωρεῖς. *Liturg. Chryſoſt.* dicitur ἱερεὺς ἀπόλυσιν ποιεῖν. Vox erat ſolemnis ἀπολύεσθε. *Concil. Agathenſ. Can. XXXI.* Miſſas die Dominico ſeculares audiant, nec ante Sacerdotis benedictionem egrediantur. *Concil. Carthag. IV. Can. 84.* Epiſcopus nullum prohibeat uſque ad Miſſam Catechumenorum, neque hæreticum, neque Judæum. *Auguſt. de temp. ſerm. CCLI.* Potentes iſtius mundi cogunt Presbyterum, ut abbreviet Miſſam.

§. 4. Templum dictum κυριακὸν. *Concil. Neocaſar. Can. V.* Κατηχούμενος εἰσερχόμενος εἰς τὸ κυριακὸν, ἐν τῇ τῶν κατηχουμένων τάξει στήκῃ. *Cyrill. Catech. XIIX.* Κἂν ποτε ἐπιδημήσεις ἐν πόλεσι, μὴ ἁπλῶς ἐξέταζε ποῦ τὸ κυριακόν ἐστι.

§. 5. Συνέρχεσθε Pauli, *1. Cor. 14.* PP. dicitur συνάγειν, ἐκκλησιάζειν. Hinc σύναξιν dixêre, ut Synagogam Judaicam refugerent. *Auguſt. Pſ. LXXVII.* Noſtram Apoſtoli nunquam dixerunt Synagogam, ſed ſemper Eccleſiam. Contrà *Jacob. Ep. 2.* ἐὰν τις εἰσέλθῃ εἰς συναγωγὴν ὑμῶν. *Ignat. Ep. I.* χωρὶς πρεσβυτέρων ἐκκλησία ἐκλεκτή ἐστιν, οὐ συνάθροισμα ἅγιον, οὐ συναγωγὴ ὁσίων. Zachar. Papa Συνόδιον appellat.

§. 6.

Digitized by Google

§. 6. *Socrat.* Συνάγειν *l. 2. c. 13.* vocat *Populum vocare ad Liturgiam*, ἐάσας ὃν αὐτὸν ἐν ᾗ ἐχειροτονήθη ἐκκλησίᾳ συνάγειν. *Et l. VI. c. 23.* καὶ εὑρὼν ἰδίᾳ συναγομένους. *Et ibid.* τὰς συναγωγὰς ποιεῖσθαι appellat. *L. IV. c. 18.* Συνάξεις ἐπιτελεῖσθαι. *Epiphan. l. IX. c. XXXIIX. Trip. Hiſt.* Συνάξεις ποιεῖν.

§. 7. Deinde & pro Cœna ſumtum. *Pachymer. cap. III. Dionyſ. Hierarch.* Σύναξιν δὲ νοητέον, οὐ τὴν τοῦ λαοῦ ἀλλὰ τὴν πρὸς θεὸν συναγωγὴν καὶ κοινωνίαν.

§. 8. Latin. *Collecta* dicitur Populi Conventus. *Tertull. de Fuga:* Quomodo colligamus, quomodo Dominica ſolemnia celebrabimus? *Auguſtin. Brevicul.* Congregationem populi ad audiendum ſacrum appellat. *Hieron. Ep. de Paulla:* Collectionem populi. *Tertull. III. c. Apol.* Coitionem Chriſtianorum, Communicationem orationis & omnis ſancti commercii.

§. 9. Hæreticorum Conventus dicti παρασυναγωγαί, παρασυνάξεις; *Edict. Theodoſ.* ad inſigin. Colligendi copiam ſibi tributam exiſtimant. *Chryſoſt. I. Cor. XI.* συνιόντες οἱ περὶ πάντες μετὰ τὴν τῆς διδασκαλίας ἀκρόασιν, Concionem, μετὰ τὰς εὐχάς, preces, μετὰ τὴν τῶν μυστηρίων κοινωνίαν, Communionem, τῆς συνάξεως λυθείσης, dimiſsâ Concione.

§. 10. Συνακτήρια loca ſunt Synaxibus ſacra.

§. 11. *Juſtin. M. Apol. 2.* ſui Seculi Eccleſiæ ritum ſic deſcribit: ἔνθα συνηγμένοι εἰσὶ, Conventus, κοινὰς εὐχὰς ποιούμενοι, preces, ἀλλήλους φιλήματι ἀσπαζόμεθα μετὰ τὰς εὐχάς, Oſculum poſt preces. *Tertull. de Orat. c. XIV.* vocat Oſculum hoc *Orationis ſignaculum*, quia fiebat finitis precibus. *Juſtin.* pergit, ἔπειτα προσφέρεται τῷ προεστῶτι ἄρτος, καὶ οἶνος, καὶ ποτήριον ὕδατος. Hoc erat *oblatio* convenientium ad Cœnam Domini. Καὶ οὗτος λαβὼν οἶνον καὶ δόξαν τῷ πατρὶ τῶν ὅλων ἀναπέμπει, καὶ εὐχαριστίαν ποιεῖται. Communio, οὗ συντελέσαντος τὰς εὐχὰς καὶ τὴν εὐχαριστίαν, πᾶς ὁ παρὼν λαὸς ἐπευφημεῖ λέγων ἈΜΗΝ. Εὐχαριστήσαντος δὲ τοῦ προεστῶτος καὶ ἐπευ-

Digitized by Google

ἐπευφημήσαντος τοῦ λαοῦ, οἱ Διάκονοι διδόασιν ἑκάστῳ τῶν παρόντων μεταλαβεῖν ἀπὸ τοῦ εὐχαριστηθέντος ἄρτου καὶ οἴνου, καὶ ὕδατος, καὶ τοῖς οὐ παροῦσιν ἀποφέρουσι. Καὶ ἡ τροφὴ αὕτη καλεῖται παρ᾽ ἡμῖν Εὐχαριστία. *Cœnæ diſtributio.* Καὶ τῇ τοῦ ἡλίου λεγομένῃ ἡμέρᾳ. *Die Solis.* Πάντων κατὰ πόλεις ἢ ἀγροὺς μενόντων ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέλευσις γίνεται. *Habes verba Pauli. Conventus in unum.* Καὶ τὰ ἀπομνημονεύματα τῶν ἀποστόλων ἢ συγγράμματα τῶν προφητῶν ἀναγινώσκεται. *Lectio.* Εἶτα ὁ προεστὼς διὰ λόγου τὴν νουθεσίαν καὶ πρόκλησιν τῆς τῶν καλῶν τούτων μιμήσεως ποιεῖται. Epiſcopi *Concio explicatoria* Lectionis, Lat. *Tractatus. De qvo alibi.* Ἔπειτα ἀνιστάμεθα κοινῇ πάντες καὶ εὐχὰς πέμπομεν. Preces ſequantur. Tunc repetit, quæ jam ſunt narrata.

§. 12. Oratio fiebat in genibus. *De qvo v. in verbo Oratio.*

§. 13. Ingredientes ſe aquâ purificabant. Locus, in quo circa Templa erat aqua, quâ ſe luſtrabant, dictus θησαυρὸς. *Græc.* Σπονδεῖα & Περιρραντήρια. *Hieron. Pneum.* Θησαυρὸς ἢ Σπονδεῖον. Dicebantur & ἁγνιστήρια, quòd ex his circumſperſi purificarentur. *Hieron. in Automat.* Θησαυροῦ μετασκευὴ τροχὸν ἔχοντος στρεφόμενον χάλκεον, ὃς καλεῖται Ἁγνιστήριον. Τοῦτο γὰρ εἰώθασιν οἱ εἰς τὰ ἱερὰ εἰσιόντες στρέφειν. Hanc rotulam æneam ſolent intrantes templum vertere, & aquâ inde effluente ſe purificant. Rota illa dicitur Ἁγνιστήριος. Actio ipſa Περιρραίνεσθαι.

§. 14. *Templorum Forma.* Πρόναος Ethnicorum Chriſtianis dicebatur Νάρθηξ. Pòſt Νάρθηκα, erant οἱ πυλῶνες, ingreſſus templi. Deinde templum ipſum, quod dicebatur *Navis Templi.* Ultimo loco ad Orientem erat *Abſis*, ſ. *concha*, & intimum Sacrarium. Hodiè *chorus* appellatur. Hic locus erant Septa cancellato opere facta, quibus Sanctuarium à populo diſcernebant. Dictus aliàs *Tranſennæ*, *caulæ* & *cancella.* Capitul. M. Caroli: Pars illa, quæ cancellis verſus altare dividitur Choris tan-

num pſallentium patent Clericorum. Inde *Chorum* hodiè pars illa Templi. *Euſeb. l. X.* τάδε ὡς ἂν εἴη τοῖς πολλοῖς ἄβατα τοῖς ἀπὸ ξύλου περιέφραττε δικτύοις εἰς ἄκρον εὐτέχνου λεπτουργίας ἐξησκημένοις. Circumcludebant δικτυωτῷ illa Septa in Græcis templis Sanctuarium. Vid. infrà Tit. *Templa*.

§. 15. Prætereà docet locus *(1. Cor. 14. 23.)* ubi Sacramenta & Prædicatio verbi ab inde Apoſtolorum ſeculis fuerint celebrata.

§. 16. Nimirum in conventu publico fidelium. Nam in *Concil. Conſtantinop. V.* dicitur: *Eos, qui per domum baptizant, ejice foràs.* Et Ordo Roman. Tit. de Sabb. Sanct. Poſt tertiam horam Sabbati procedant ad Eccleſiam, qui baptizandi ſunt cum patrinis & matrinis. *Clemens Quint. Tit. XV.* Prohibemus, ne quis in aulis vel cameris, aut aliis privatis domibus, ſed DUNTAXAT in Eccleſiis, in quibus ſunt ad hos fontes ſpecialiter deſtinati, aliquos, niſi Regum vel Principum, quibus in hoc caſu valent deferri, fuerint liberi, audeat baptizare. *Concil. Colon. Canon. XV.* Statuimus, neminem alibi, quàm in Eccleſia, quocunque loco natus ſit, debere baptizari, exceptis Regum filiis.

§. 17. Interdum tamen aliter accidit. *Concil. Triburienſe Can. XII.* Si validâ infirmitate occupati & deſperati ad Eccleſiam provehi non poſſint, loco mundo perſpecto baptiſma celebretur.

§. 18. Non licebat egredi templo, antequam omnia eſſent finita.

§. 19. *Concil. Baſileenſ. Seſſ. XXI.* Qui ante finem Pſalmi, in matutinis; Venite, exultemus; In aliis horis, ante finem primi Pſalmi, in Miſſa ante ultimum Kyrieeleiſon *uſque in finem* divino officio non interfuerit, niſi fortè neceſſitate cogente, ac petitâ & obtentâ à Præſide chori licentiâ, diſceſſerit, pro illa hora abſens cenſeatur. *Chryſoſt. Homil. de hac re:* οὐ συγχωροῦμεν πρὸ ἐσχάτης εὐχαριστίας ἀποπηδᾶν.

§. 20. *Aras & Altaria non habuerunt.* Hinc Cæcilius Paganus ap. Minut. Octav. Chriſtiano objicit: Cur nullas aras habent, nulla templa? Cui reſpond. Putatis, nos occultare, quod colimus, ſi delubra & aras non habemus. Sic & *Celſus ap. Origen. l. 8.*

§. 20. Poſteà dictæ ἱεραὶ τράπεζαι. *Synod. Nic.* Τὴν θείαν τράπεζαν. Sic *Athanaſ. Theodoret.* alii. Vid. Tit. *Cœna Dominica, & Altaria, Sanctorum Reliquiæ. &c.*

§. 21. *Primò fuère ligneæ.* Athanaſ. Epiſt. ad Mon. τράπεζαν ξυλίνην vocat. *Optat. I. contr. Parmen.* Quis fidelium neſcit, in peragendis myſteriis ipſa ligna linteamine cooperiri? Ubi nota ritum aras tegendi mappâ lineâ, & unde fluxerit.

§. 22. Quod diximus, ante ſacra finita non licuiſſe cuiquam templo exire, confirmatur *Canon. XXXI. Concil. Agath.* tali: Miſſas die Dominico totas audire ſecularibus ſpeciali ordine præcipimus, ita, ut ante benedictionem Sacerdotis egredi populus non præſumat. Quod ſi fecerint, ab Epiſcopo publicè confundantur.

§. 23. In templo locus fuit, dictus *Secretarium, Diaconicum,* παραπέτασμα, *Nazianz. Orat. 20. &* παστοφόρια. *Hieron. Ezech. 42.* dicit, in omnibus Eccleſiis duo Paſtophoria exſtrui conſueviſſe, eaq; hinc inde apud apſidem (ubi Epiſcopi ſedes,) poſita fuiſſe. *Paulin. Ep. XII.* docet, in eo repoſitam ſacram ſupellectilem, inquiens: Hic locus eſt veneranda penus, quâ conditur & quâ promitur alma ſacri pompa Miniſterii.

§. 24. *Diſt. 23.* Non liceat cuilibet miniſteria tangere, niſi Subdiacono aut acolutho in Secretario vaſa Dominica. Et *Capit. Græc. Martin. Bracar. 42.* Non liceat mulieribus in Secretarium ingredi. *Tom. Concil. 2. p. m. 756.*

§. 25. *Can. Apoſt. X.* excommunicat egredientes templo ante finitam concionem. Πάντας τοὺς εἰσιόντας πιστοὺς καὶ τῶν γραφῶν ἀκούοντας, μὴ παραμένοντας δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ ἁγίᾳ μεταλήψει, ὡς ἀταξίαν ἐμποιοῦντας, ἀφορίζεσθαι χρή. *Tom. I. Concil. initio.*

§. 26. Sine GLADIO Eccleſiam ingredi ordinat *Concil. Salegunſtad. c. 8.* Nemo gladium in Eccleſiam portet, regali tantùm excepto.

§. 27. De modeſtia in templo. *Id. c. 9.* Ne colloquia in atrio aut Eccleſiâ fiant, ubi orationes & divina tantùm fieri æqvum eſt officia.

Digitized by Google

§. 28. *Synod. Turonen. c. XXXIX.* Quando ad Eccleſiam veniunt, ſine ſtrepitu ac tumultu eam ingrediantur, in qua etiam nequaquam conſerant inanes confabulationes.

§. 29. Breviter Seculi ſecundi ſcriptor *Tertull.* rem comprehendit *Apol. c. 39.* 1. Coimus, *ait*, in cœtum & congregationem. 2. Ut ad DEUM quaſi manu facta precationibus ambiamus orantes. 3. Oramus etiam pro Imperatoribus, pro miniſtris eorum & poteſtatibus, pro ſtatu ſeculi, pro mora finis. 4. Cogimur ad divinarum literarum commemorationem. &c. Certè fidem ſanctis vocibus paſcimus, ſpem erigimus, fiduciam exigimus, diſciplinam præceptorum nihilominùs inculcationibus denſamus. Et *tandem*: 5. ſummum futuri judicii præjudicium eſt, ſi quis ita deliquerit, ut à Communicatione orationis, & conventus, & omnis ſancti commercii relegetur. 6. Præſident probati quique Seniores. *Confer Tit. Conciones, ubi de Lectione & ejus Lectore, & Pulpito. It. Tit. Oratio.*

§. 30. *Id. Tertull. de Anim. c. 9.* Tria in cœtu facta ſic effert: Scripturæ leguntur, aut Pſalmi canuntur, aut allocutiones proferuntur, aut Petitiones delegantur.

§. 31. Tandem ſequebatur *Cœna, Cypr. de Lapſ. Serm. XIV.* Confer Titulum *Cœna Domini.*

§. 32. Quinque igitur officia erant Precum publicarum: 1. *Cantus.* 2. *Lectio.* 3. *Concio.* 4. *Oratio.* 5. *Communio. V. M. Anton. de Domin. l. VII. c. XII. §. XC. XCI. XCIII. & ſeqq. prolixè. Vid. infrà Tit. Templa.*

§. 33. *Act. 6. 38.* Vox Eccleſiæ tribuitur veteri Synagogæ. Quod noto. Nam & *Levit.* 4. *Pſ. 13.* utrumque עדה & קהל *Synagoga* & *Eccleſia* tribuitur veteri Teſtamento. Sic & *Num. XX. 2. 4. Proverb. V. 14.* Ubi LXX. interpr. ἐκκλησίας ϗ συναγωγῆς verterunt. *Vulgat.* Synagogæ & Eccleſiæ. Ut & reddidit *Pſ. 26. 5. 68. 26.* Ita quoque Syrus *Matt. 16. 28.* vocem ἐκκλησίαν, vertit עדתא *Ebr.* עדה quod *Bellarmin.* ipſe vult ſignificare *Synagogam. Controv. T. 4. l. III. c. 5.* Sic & vox συνάγεσθαι uſurpatur de piis N. T. Ubi duo aut tres fuerint συνηγμένοι. Et *Joh. XV. 52. Act. XI. 26.* Hinc in vett. Eccleſia Σύναξις de Cœna.

§. 34.

§. 34. *Auguſt. in Pſ. 72. & 81. ait:* Quanquam dicitur propriè Synagoga Judæorum, Eccleſia verò Chriſtianorum, quia congregatio magis pecorum, convocatio magis hominum intelligi ſolet, tamen & ILLAM dictam invenimus Eccleſiam, & nobis fortaſsè potiùs convenit dicere: Salva nos Domine DEUS noſter, & congrega nos de gentibus.

§. 35. De Regimine ejus *vid. Tit. Hierarchia.*

§. 36. De Eccleſiæ Sanctitate & Doctrina nota ſequentia.

§. 37. Notas Eccleſiæ è Script. S. petendas docet *Auguſtin. Ep. 48.* Non quiſque noſtrûm in juſtitiâ ſuâ, ſed in Scripturis divinis quærit Eccleſiam. Et *Ep. CLXVI.* In Scripturis didicimus Chriſtum, in Scr. S. didicimus Eccleſiam. Et *contr. Petilian. cap. III.* Nolo humanis documentis, ſed divinis oraculis ſanctam Eccleſiam demonſtrari. Et *ibid.* Si autem Chriſti Eccleſia Canonicarum Scripturarum divinis & certiſſimis teſtimoniis in omnibus gentibus deſignata eſt, quicquid attulerint & undecunque recitaverint, qui dicunt: Ecce hîc Chriſtus, ecce illic, audiamus potiùs, ſi oves ejus ſimus, vocem Paſtoris noſtri. Sic & *Chryſoſt. Hom. XLIX. in Matth.*

§. 38. Porrò Fides à S. Apoſtolis & Prophetis V. T. docta nota eſt Catholicæ Eccleſiæ. *Ignat. Epiſt. ad Magn.* Εἷς ἐστιν ὁ Χριστὸς εἰς ὃν πᾶν ἔθνος πιστεύσαν εἰς θεὸν συνήχθη. *Irenæus adv. Hæreſ. l. 1. c. 2.* Eccleſia per univerſum orbem uſque ad fines terræ ſeminata, & ab Apoſtolis & à diſcipulis eorum accepit eam fidem, quæ eſt in unum DEUM. Et *Cap. XI.* Columna & firmamentum Eccleſiæ eſt Evangelium & Spiritus vitæ. *Tertull. de Præſcript. c. XXI.* Communicamus cum Eccleſiis Apoſtolicis, quòd nulla doctrina diverſa, hoc eſt, teſtimonium veritatis. *Hieron. Pſ. CXXXIII.* Eccleſia non in parietibus conſiſtit, ſed in dogmatum veritate. Eccleſia ibi eſt, ubi Fides vera eſt.

§. 39. Huc pertinent Sacramenta Chriſti. *Optat. Milevitan. l. 2.* Eccleſia una eſt, cujus ſanctitas de Sacramentis colligitur. Et *l. IV.* Apud Hæreticos ſunt falſa Sacramentorum connubia. *Auguſt. contr. Fauſt. l. 19. c. 11.* In nullum nomen religionis ſ. ve-

 rum

rum, ſ. falſum coagulari homines poſſunt, niſi aliquo ſignaculorum vel Sacramentorum viſibilium conſortio colligeretur.

§. 40. Accedunt diſciplinæ Eccleſiaſticæ præcepta. *Lactant. Inſtit. l. IV. c. XXX.* Sciendum eſt, illam eſſe veram Eccleſiam Catholicam, in qua eſt Confeſſio & Pœnitentia, quæ peccata & vulnera, quibus ſubjecta eſt imbecillitas carnis, ſalubriter curat. *Auguſtin. in Matth. ſerm. XVI.* Cœpiſti habere fratrem tuum tanquam publicanum, ligas illum in terra, ſed ut juſtè alliges, vide. Nam injuſta vincula dirumpit juſtitia. Cùm autem correxeris & concordaveris cum fratre tuo, ſolviſti illum in terra. Cùm ſolveris in terra, ſolutus erit & in cœlo. Multum non tibi præſtas, ſed illi, quia multum nocuit non tibi, ſed ſibi. *Gloſſ. Decretal. Jud. offic. ordinar. ait:* In neceſſitate Laicus poteſt & audire confeſſiones & abſolvere.

§. 41. Miniſtros autem eſſe Sacerdotes, non autem habere poteſtatis jus ad remittendum peccata, docent *Ambroſ. l. III. de Sp. S. c. XIX.* Per Spir. S. peccata donantur. Homines autem in remiſſionem peccatorum miniſterium ſuum exhibent, non jus alicujus poteſtatis exercent. *Hieron. c. 16. Matth. in h. l.* Iſtum locum Epiſcopi & Presbyteri non intelligentes, aliquid ſibi de Phariſæorum aſſumunt ſupercilio, ut vel damnent innocentes, vel ſolvere ſe noxios arbitrentur, cùm apud Deum non ſententia Sacerdotum, ſed reorum vita quæratur. *Ambroſ.* ait: Solus ille peccata dimittit, qui ſolus pro peccatis noſtris mortuus eſt. *Lombard.* inquit: Sacerdotibus tribuit DEUS poteſtatem ſolvendi & ligandi, id eſt, OSTENDENDI homines ſolutos vel ligatos. Et *mox id.* In ſolvendis ergò culpis vel retinendis ita operatur Sacerdos Evangelicus & judicat, ſicut olim Legalis in illis, qui contaminati erant leprâ, quæ peccatum ſignat. *Auguſt.* Ad miniſtrandum & diſpenſandum verbum ac Sacramenta aliquid eſt (Paſtor,) ad mandandum autem & juſtificandum non eſt aliquid, quia hoc non operatur in interiore homine, niſi per quem creatus eſt totus homo, & qui DEUS manens factus eſt homo. *Vid. H. Grot. de Imp. ſum. Pot. circ. ſacr. p. 207.*

§. 42. Eccleſiam pro templo, paſſim *Jus Canon. & Concilia* vocant.

Digitized by Google

vocant. Spatium verò Eccleſiæ ſic deſcribit *c. 17. q. 4. c. 6.* Major Eccleſia per circuitum XL. paſſus habet, *Capellæ* autem vel minores, triginta.

§. 43. Ad has Eccleſias olim confugiebant, & qui huc confugerant, inde rapi nefas. *Auguſtin. ad Bonifac. Ep. 187.* Quo inſtigante facere auſus es? Hominem de Eccleſia rapuiſti? Et *ibid. c. 9.* Reum ad Eccleſiam confugientem nemo inde abſtrahere audeat. Et *Gelaſ. Papa c. 20.*

§. 44. Statuit: Ab Eccleſiæ ingreſſu arceatur, qui aliquem de Eccleſia violanter abripuit.

§. 45. Et qui Sacerdotem inſequitur, ſacrilegus judicatur. *C. 16. q. 4. c. XI. Pius Pap. Ep. 2.* Qui Sacerdotes inſequitur, ſacrilegii reus exiſtit.

§. 46. *Concil. Ilerd. Can. VIII.* ſtatuit: Ab Eccleſia ſegregetur Clericus, qui ſervum aut diſcipulum ſuum ad Eccleſiam confugientem extrahere vel flagellare præſumit.

§. 47. *Concil. Triburienſ. c. XX.* Qui de atrio vel porticibus Eccleſiæ per vim abſtraxerit, pro immunitate D C C C C. ſolidos Epiſcopo componat, & ipſe excommunicetur.

§. 48. Ad Eccleſiam olim vetitarum artium Profeſſores non admiſſi. *Tertull. de Idol.* Ad Eccleſiam non admittuntur, qui artes exercent, quas DEI diſciplina non recipit.

§. 49. *Auguſt. de Fid. & operib.* Meretrices & hiſtriones, & quilibet alii publicæ turpitudinis Profeſſores, niſi diruptis ac ſolutis talibus vinculis, ad Chriſti Sacramenta non permittuntur accedere.

§. 50. Exemplum apud *Cyprian. Ep. LXV.* eſt de Hiſtrione.

§. 51. Apud *Tertull.* de Laniſtis & Lenonibus ac victimarum redemtoribus.

§. 52. Apud *Auguſtin.* de Auriga Circenſi.

§. 53. In Eccleſia convivari non licitum. *Diſt. 42. c. 2. & Concil. Laod. c. 27.* Non oportet in Baſilicis, ſeu in Eccleſiis ἀγάπην ποιεῖν, & intùs ἐν οἴκῳ τοῦ Θεοῦ manducare vel accubitus ſternere. Sic & in *Regul. Bened. c. 52.* Oratorium hoc ſit, quod dicitur, nec ibi quidquam aliud geratur vel condatur, quàm quod

divinis

divinis miniſteriis conveniat. *Auguſtin. Ep. CIX.* In Oratorio præter orandi & pſallendi cultum penitùs nihil agatur.

§. 54. Eccleſiæ opes nimiæ quando cœperint. Memorabile eſt, quod *Otto Friſingenſ.* tempore largarum donationum Eccleſiis factarum ab *Klodovèo, Pipino, Carolo M. Ludovico Pio, &c* ſcribit de ſtatu tàm divitis Eccleſiæ. *Si dicis*, inquit, *ſeculari perſonæ dare licuiſſe, quod Eccleſiam ex ſanctitate officii habere nec decet, nec expedit, ad hoc fateor aliud effugium neſcio, niſi quod ſanctos Apoſtolicæ Fidei Viros, Silveſtrum, Gregorium, Ulricum, Bonifacium, Lampertum aliosq; complures ea cognovimus habuiſſe. Ego enim, ut de meo ſenſu loquar, utrum DEO magis placeat hæc Eccleſiæ ſuæ, quæ nunc cernitur, exaltatio, quàm prior humiliatio, prorſus ignorare me profiteor. Videtur* quidem *ſtatus ille fuiſſe melior, iſte felicior. Adſentior tamen Romanæ S. Eccleſiæ, credendaq; quæ credit, licitè poſſidenda, quæ poſſidet, credo.*

§. 55. Præterea juris divini ſpeciem prætendunt Epiſcoporum divitiis & dominationi regiæ. *Gratian. Diſt. XXX.* Lucius Papa: Urbes & loca, in quibus Primates præſidere debent, non à modernis, ſed multis ante adventum Chriſti temporibus ſtatuta ſunt.

§. 56. Verùm *D. Bernard. Serm. XXXIII. ſuper Cantic.* alia ſonat non lenia hæc: Miniſtri ſunt Chriſti, & ſerviunt Anti-Chriſto, honorati incedunt de bonis Domini, qui Domino honorem non deferunt. Inde is, quem quotidiè vides, meretricius nitor, hiſtoricus habitus, apparatus regius, inde aurum in frenis, in ſellis & calcaribus, & plus fulgent calcaria, quàm altaria. Inde ſplendidæ menſæ & cibis & ſcyphis. Inde comeſſationes & ebrietates, inde cythara, & tibia & lyra. &c. Pro hujusmodi volunt eſſe & ſunt Eccleſiarum Præpoſiti, Decani, Archidiaconi, Epiſcopi, Archiepiſcopi. Nec enim hoc merito cedunt, ſed negotio illi, quod perambulat in tenebris. Olim præ dictum eſt, & nunc tempus adimpletionis advenit. Ecce in pace amaritudo mea amariſſima. Amara priùs in nece Martyrum. Amarior pòſt in conflictu hæreticorum; Amariſſima nunc in moribus domeſticorum. *Et poſt pauca:* Ipſe enim eſt Anti-Chriſtus, qui non ſolùm ſe- diem,

diem, ſed & meridiem mentietur, ac extolletur ſuper id, quod dicitur aut quod colitur DEUS, quem Dominus JESUS interficiet Spiritu oris ſui, &c. Amen. *Hæc ille*.

§. 57. *Concil. African.* Cæleſtinum Epiſcop. Roman. monet: *Ne fumoſum typhum ſeculi in Eccleſiam Chriſti, quæ lucem ſimplicitatis & humilitatis diem DEUM videre cupientibus præfert, videamur inducere.* Quid, quod & apud *Ammian. lib. 27.* Damaſus & Urſicinus dicuntur ad rapiendam Epiſcopalem ſedem acerrimè conflictati ad uſque mortis vulnerumq; diſcrimina. Conſtatq;, *ait id.* in Baſilica Sicinini, ubi ritus Chriſtiani eſt conventiculum, uno die CXXXVII. reperta cadavera peremtorum. Idem *Ammian.* de Epiſcopis Petri ſucceſſoribus *ibid.* pergit: *Ditantur oblationibus matronarum, proceduntq; vehiculis inſidentes, circumſpectè veſtiti, epulas curantes profuſas, adeò, ut eorum convivia regales ſuperent menſas. Qui eſſe poterunt beati reverà, ſi ad imitationem Antiſtitum quorundam provincialium viverent, quos tenuitas edendi potandiq; parciſſimè, vilitas etiam indumentorum & ſupercilia humi ſpectantia perpetuo Numini verisq; ejus Cultoribus, ut puros commendant & verecundos.*

§. 58. Hinc *Hieron. ad Pammach.* recitat Prætextati Cos. dictum ad Papam Damaſum: *Facite me Romæ urbis Epiſcopum, & ero protinùs Chriſtianus.*

§. 59. Hinc illæ querelæ *Socratis*, Epiſcopatus ἐπὶ δυναστείαν eſſe delapſos.

§. 60. Hinc *Nazianz.* optat, ut μηδὲ προεδρία μηδέ τις τόπου προτίμησις καὶ τυραννικὴ προνομία ſit, ἵνα ἐξ ἀρετῆς μόνης γινωσκώμεθα.

§. 61. Hinc *Epheſ. Synod.* Patres metuunt, μὴ ἱερουργίας προσχήματι ἐξουσίας κοσμικῆς τῦφος παρεισδύηται.

§. 62. Quod quàm ſit planè peractum, hæc ſecula teſtantur.

§. 63. *Sulpic. Sever. Dial. 1. c. 14.* de Clericorum ſui ſecli ſc. CCC. ſuperbiâ ſic: *Si quis Clericus fuerit effectus dilatat continuò fimbrias, gaudet ſalutationibus, inflatur occurſionibus, ſpumante equo ſuperbus invehitur, erigit celſa laquearia, conſtruit*

Xx *multa*

multa conclavia, ſculpit oſtia, pingit armaria, indumentum molle deſiderat.

§. 64. *Hieron. Ep. ad Euſtoch.* de Monachis ſui ſeculi: Poſt cœnam dubiam Apoſtolos ſomniant. *Et:* Affectata ſunt omnia, laxæ manicæ, caligæ follicantes, veſtis craſſior, crebra ſuſpiria, viſitatio virginum, detractio Clericorum, & ſi quando dies feſtus venerit, ſaturantur ad vomitum.

§. 65. *Hieron. Vit. Malch.* Poſtquam Eccleſia cœpit habere Chriſtianos Magiſtratus, facta eſt quidem opibus major, ſed virtutibus minor.

§. 66. Initio verò ex oblationibus vivebat Clerus. *De quo vid. Tit. Clerus.* Quæ tamen ſpontè à populo ferebantur, & ævo *Tertull. in Apologet. c. 39.* in menſes fiebat. Modicam, *inquit,* unusquisque ſtipem menſtruâ die, vel cùm velit, ſi modò poſſit, opponit. Nam nemo compellitur, ſed ſpontè confert.

§. 67. In menſes etiam Clero dividebantur. Sic *Cyprian. l. IV. Ep. V.* cùm Celerinum & Aurelium in numerum Paſtorum adoptaſſet, Presbyterialem portionem iis attribuebat, dicens: *Ut & ſportulis iisdem cum Presbyteris honorentur, & diviſiones menſurnæ æqvalibus qvantitatibus partiantur.*

§. 68. Ubi noto 1. Gradus Eccleſiaſticos auxiſſe ſalarium. 2. Sportulas dici ſtipendium Cleri, h. e. *Honorem, ex I. Tim. V. 17.* Hinc & *ſportulantes, eid. l. I. ep. IX.* qui participant. Et *lib. V. ep. III.* nonnullos ob abſentiam ab Eccleſia oblatione menſurnæ diviſionis punit.

§. 69. Ante tempora *Conſtantini M.* Eccleſiæ agros & poſſeſſiones non videntur habuiſſe. Ille igitur univerſalem tribuit licentiam, ut unusquisque ſanctiſſimo Catholicæ venerabiliq; Concilio decedens, bonorum quod optavit, poſſit relinquere. Ante illa non licuiſſe apparet cuiquam bona immobilia præſertim relinquere. Poſt id tempore *Hieronymi de Vita Malch.* jam villas & prædia habuêre. Viculus enim Maronia ad poſſeſſionem *Evagrii Epiſcopi* devolvebatur. *Aug. Tract. 6. in Joann.* villas in Eccleſia jam & hæreditates accipiebat, quas ſæpè renuebat. *Poſſidon. in vit. Aug. c. 23. Et ipſe serm. LII. de hæred. ad fratr.*

§. 70.

§. 70. Hi ſunt ortus & incrementa beneficiorum, præbendarum, patrimoniorum. Vide prolixè *M. Anton. de Domin. l. 9. c. 3. §. 4. 5. 6. ſeqq.*

§. 71. Diſpenſatio ſalarii Clericorum penes Epiſcopos erat. *Aug. serm. 21. de Hæred. ad fratr.* Nec ego, qui Epiſcopus ſum, habere debeo, niſi tantùm ad diſpenſandum, quia bona Eccleſiarum patrimonium ſunt pauperum. *Et l. de Vit. Eremit. c. 42.* Quæ ſacroſanctis Eccleſiis à fidelibus collata ſunt, Epiſcopi, Sacerdotes & Clerici diſpenſanda ſuſcipiunt, & non recondenda, ſed eroganda.

§. 72. Sic & *Concil. Gangr. Can. VIII.* Si quis dederit vel acceperit oblata præter Epiſcopum, vel qui ab eo conſtitutus ad diſpenſandum eſt, anathema ſit. *Concil. Antioch. Canon. ult.* Epiſcopus Eccleſiaſticarum rerum habeat poteſtatem, ad diſpenſandum erga omnes, qui indigent. &c.

§. 73. *Concil. Turon. III. ſub Carol. M. Can. 10.* Epiſcopi maximam curam circa pauperes habeant, & res Eccleſiaſticas Eccleſiis oblatas cautâ circumſpectione diſpenſent. *Cap. 2. & 16.* addit: Præſentibus Presbyteris & Diaconis licitum, ut Epiſcopus de Theſauro Eccleſiæ eroget. *C. 16. ait:* Id fieri quoque poſſe à Presbyteris, ſed per conſulta Epiſcoporum. Primus hoc immutavit *Nicolaus I. Pont. Rom. Ep. 40. Vid. M. Anton. de Domin. l. IIX. c. 4. §. 14.*

§. 74. *Et ex profeſſo lib 9. c. 6. §. 23. 24. & ſeqq. p. m. 62. 63.*

ELECTIO MINISTRORUM ECCLESIÆ.

§. 1. EX locis *I. Tim. I. v. 18. I. Tim c. 4. & II. Tim. I. v. 14.* apparet, primis temporibus per revelationem Propheticam deſignatos fuiſſe à Spiritu Sancto digniores & à DEO electos, præeunte Oratione, quæ extat *Actor. c. 1. v. 24.* Nam Paulus eo modo electum Timotheum ait ſecundum προαγούσας προφητείας, *& iterum:* accepiſſe Chariſma Epiſcopatus διὰ προ-

 φητείας.

φυτείας. *1. Tim. 4.* Chryſoſtomus in l. cit. ait: Munus Sacerdotale τῇ τοῦ Θεοῦ δεῖται ψήφου, i. e. Calculum DEI expetit, ut dignior eligatur, οὕτως ὁ Τιμόθεος ᾑρέθη ἐπὶ τὴν ἱερωσύνην. Quod ipſum *Theophylactus* annotavit. Vide *Actor. c. XIII. v. 2. c. XX. v. 28.* Clemens Romanus in Epiſt. I. ad Corinth. de Apoſtolis ſcribit: Per urbes & pagos prædicantes conſtituebant primitias illorum δοκιμάσαντες τῷ πνεύματι εἰς Ἐπισκόπους καὶ Διακόνους τῶν μελλόντων πιστεύειν. Ubi Spiritu *examinaſſe* & *probaſſe* annotat, i. e. revelationibus edoctos eſſe, quinam ſucceſſores Apoſtolorum in Eccleſiis eſſe debeant. Quod & πρόγνωσιν vocat τελείαν, & exemplo Moſis illuſtrat. §. Et apud *Euſeb. l. III. c. XXIII.* de Johanne legitur, quòd ad vicinas gentium regiones iverit, καταστήσων Ἐπισκόπους, κληρώσας κλῆρον τῶν ὑπὸ τοῦ πνεύματος σημαινομένων. Ubi ex *Actor. c. 1. v. 24.* Significationem à Spiritu factam exſertè docet. Id quod auctoritatem primorum Epiſcoporum non exiguum confirmat, obſervante *Cl. Hammondo Diſſ. n. 5. c 4.*

§. 2. Ritus Apoſtolicus in primit. Eccleſia hic fuit: 1. Rogabat Eccleſia DEUM, ut ſuo S. Spiritu electioni præeſſe velit. 2. Et præibat jejunium ad precem devotiorem. 3. Demùm electis imponebatur manus, primò ab Apoſtolis, deinde à Presbyteris, eaq; omnia prævio examine doctrinæ & vitæ. Cujus exemplum apud *Euſeb. l. 6. c. 22.* in Fabiano, ubi dicuntur omnes Fratres χειροτονίας ἕνεκα conveniſſe. Electus itaque imponitur Throno Epiſcopali, idq; facit πᾶς ὁ λαός.

§. 3. Seqq. Seculis acceſsêre varia, prout docebitur deinde.

§. 4. *Cyprian. Epiſt. LXVIII. edit. Pamel.* Plebs DEUM metuens maximè habet poteſtatem eligendi dignos Sacerdotes & recuſandi indignos. Quod & ipſum videmus de divina auctoritate deſcendere, ut Sacerdos plebe præſente ſub omnium oculis eligatur, & dignus atque idoneus publico judicio ac teſtimonio comprobetur. Et mox de Apoſtolis agens idem factitantibus claudit: Quod idcircò tàm diligenter & cautè convocatâ plebe totâ gerebatur, ne quis ad altaris miniſterium vel locum Sacerdotalem indignus obreperet.

§. 5.

Digitized by Google

§. 5. Eandem conſuetudinem & Concilia retinuêre. Sic *Concil. Pariſienſ. Can. 8. ſtatuit*: Nullus civibus invitis ordinetur Epiſcopus, niſi quem populi & Clericorum electio pleniſſimâ elegerit voluntate, non Principis imperio. &c. Sext. Synod. Oecum. citata *Jur. Canon. Diſtinct. LXIII. Cap. Omnis Electio.* Si quis Epiſcopus ſecularibus poteſtatibus uſus Eccleſias per ipſas obtinuerit, deponatur, & ſegregentur ab Eccleſia omnes, qui ei communicant.

§. 6. Sic & *Caroli M. & Lud. Pii Conſtitt. Diſt. LXIII.* Aſſenſum Ordini Eccleſiaſtico præbemus, ut Epiſcopi per electionem Cleri & populi ſecundum ſtatuta Canonum eligantur.

§. 7. Hunc ritum eligendi ſolennem in Africa fuiſſe conſtat ex Electione Erabii ſucceſſor. Auguſtini, de quo extat Epiſtola ejus ſc. *Cypriani CXX.* In Græcia ætate *Chryſoſtomi ex lib. III. de Sacerdot.* In Hiſpaniis *ex Ep. LXVIII. Cypriani & Iſidoro lib. de officiis.* In Galliis *ex Epiſt. Cœleſtini Pap. II. Rom. ex Epiſt. Leon. I. XXCVII.* & perduraſſe ad *Gregor. I.* uſque & *Caroli M. & Lud. Pii* tempora, patet ex *l. I. Capitt.* eorundem, *ait Pamel. ad Cyprian. Ep. 68.*

§. 8. Atque hæc de δοκιμασίᾳ accipiendum, non de Electione, monet *Cl. Grot. de Imp. S. P. circa Sacr. p. 260.* quæ abrogata *Synod. Laodic.* fuit Canone tali: Τοῖς ὄχλοις ἐπιτρέπειν τὰς ἐκλογὰς ποιεῖσθαι τῶν μελλόντων καθίστασθαι εἰς ἱερατεῖον vetat. Antiquisſimus igitur mos iſte, ut plebi ſiſteretur eligendus, ne ad Sacerdotalem locum indignus obrepat, *ait Cyprian.* Qui iccircò & illa addit: Plebe præſente. *Et*: Sub populi adſiſtentis conſcientiâ. *Et*: Ut dignus & idoneus teſtimonio publico ac judicio comprobetur. *Et*: Quia plebs ſingulorum vitam pleniſſimè novit, & uniuscujusq; actum de ejus converſatione perſpexit.

§. 9. Hæc eſt cauſa præſentiæ plebis.

§. 10. Nam ex *Can. XXII. Carthagin. III. Concil.* apparet, non ſemper expetita plebis teſtimonia. Sic enim ille: *Ut nullus ordinetur Clericus, niſi probatus, vel Epiſcoporum, vel populi teſtimonio.*

§. 11. Ubi duplex via ad Clerum, Epiſcopi examen & populi

puli teſtimonium. Et *Hieron. ad Ruſtic.* Cùm ad perfectam ætatem veneris, & te vel populus, vel Pontifex civitatis in Clerum elegerit.

§. 12. Idem & alibi de Epiſcoporum electione, quæ antiquitas à plebe facta, teſtis eſt, à Presbyteris eſſe uſurpatam, *ſic ait:* Alexandriæ à Marco Evangeliſta uſque ad Heraclem & Dionyſium Epiſcopos Presbyteri ſemper unum ex ſe electum in excelſiori gradu collocatum Epiſcopum nominabant.

§. 13. *Juſtinianus Novell. CXXIII. c. I.* plebem ab Epiſcoporum electione excluſit, & nominatim eam commiſit Clericis καὶ τοῖς πρώτοις τῆς πόλεως.

§. 14. Sed non diu viguit hæc conſtitutio, reditumq; eſt ad *Synodales Electiones.* Confer hic *Titt. Epiſcopus. Clerus. Ordinatio.* Unde concludit *H. Grot.* immutabiliter ad plebem non pertinere jus eligendi. *V. p. 265.*

§. 15. Tandem & Imperatores electionem peregêre, ut *Conſtantinop. Synod. I. Theodoſ.* nomina eorum, qui proponerentur, juſſit in chartis perſcribi, ſibi autem ſervavit τοῦ ἑνὸς τὴν αἵρεσιν. Et *Reges. Greg. Turon. l. 10. c. 13.* Dinitius Epiſcopus per electionem Regis Clodovæi ad Epiſcopatum ſucceſſit. *Et id.* Ommatius juſſu Clodomari Regis ordinatus eſt. Et *l. III. c. XVII.* Clerus Turonenſis Catonem à Lothario electum ſic compellat: Non noſtrâ te voluntate expetivimus, ſed Regis præceptione.

§. 16. In hanc rem ab Impp. Epiſcopis à ſe electis datus eſt *Baculus* & *Annulus. Onuphr. Vit. Hildebrand. de Imperatore:* Pro arbitrio à ſe electum annulo & virgâ Paſtorali donabat.

§. 17. Quod ab Hildebrando *primò* Imperatorib. ereptum teſtatur *id. Onufrius, in vita ejus.*

§. 18. Verba ſunt: *Non ſolùm Imperatorem Romanum electione Pontificis, ſed & omni auctoritate, quâ reliquos Prælatos, Epiſcopos ſcil. & Abbates conſtituebat primus omnium Romanorum Pontificum privare tentavit.*

§. 19. Et hæc collatio ab Imperatorib. facta dicitur *inveſtire, veſtire, inveſtitura.*

§. 20. Cæterùm plebs olim ab Epiſcopis quoque conſulta

non

Digitized by Google

non in ordinatione Clericorum tantùm, ſed & in lapſis ſeparandis & recipiendis. *Cyprian. ait:* Solus reſcribere nihil potui, cùm à primordio Epiſcopatûs mei ſtatuerim, nihil ſine conſilio veſtro (*ſc. cleri,*) & ſine conſenſu plebis gerere.

§. 21. Poſtremò nomine plebis in conſilium adhibiti Seniores urbis. *Auctor Comm. in Ep. Paul. 1. Tim. V. ſcribit:* Sine Seniorum conſilio nihil agebatur in Eccleſia. Quod quâ negligentiâ obſoleverit, neſcio, niſi fortè Doctorum diſſidio aut ſuperbiâ. *Hæc ille.*

§. 22. Generatim regimen veteris Eccleſiæ deſcribit brevibus *D. Hieron. cap. 1. ad Tit. b. m.* Idem eſt Presbyter, qui Epiſcopus, & antequam Diaboli inſtinctu ſtudia in religione fierent, & diceretur in populis, ego ſum Pauli, ego Apollo, communi Presbyterorum conſilio Eccleſiæ gubernabantur. Hoc κοινὴν γνώμην *Gr. PP.* vocant.

§. 23. Aliàs Presbyteri cum Diaconis non ſine populi ſuffragio olim Romæ & Alexandriæ Epiſcopum elegerant, *teſte Pontifical. Damaſ. & Vit. Rom. Pont.* Etiam IV. Seculo ſub Conſtant. *Leo Epiſt. XL.* Teneatur ſubſcriptio Clericorum honoratorum Teſtimonium, ordinis conſenſus & plebis. *Sulpic. Sever. Vit. Martin.* Incredibilis multitudo ex vicinis urbibus ad ſuffragia ferenda convenerat, una omnium voluntas, eadem vota, Martinum Epiſcopatu eſſe digniſſimum.

§. 24. Quatuor igitur illa è *Leone* citata requirebantur.

§. 25. Ordinandi etiam coram Eccleſia prædicari ſoliti. *Lamprid. Alex. Sev.* Cùm id Chriſtiani & Judæi facerent in prædicandis ſuis Sacerdotibus, qui ordinandi ſunt. Quid autem *prædicare* ſit, oſtendit prioribus verbis: *Nomina eorum proponebat, hortans populum, ut, ſi quis quid haberet criminis, probaret manifeſtis rebus.*

§. 26. Contrà *Tom. 2. Concil. in Capitul. Græc. à Martino Epiſcopo Bracar. verſis Capit. I.* Non licet populo electionem facere eorum, qui ad Sacerdotium promoventur, ſed ſit judicium Epiſcoporum, ut ipſi eum probent. Iterùm

§. 27. *Concil. Tol. IV. c. 28.* Non erit Sacerdos, quem nec Clerus,

Clerus, nec populus propriæ civitatis elegit, vel auctoritas Metropolitani, vel comprovincialium Sacerdotum aſſenſus non exquiſivit. Ubi electio Clero & populo civitatis, exquiſitio autem ſeu poſtulatio Metropolitano & Comprovincialibus.

§. 28. *Diſt. 63. c. 14.* Modus eligendi talis ordinatur; In ordinatione Præpoſiti illa ſemper conſideretur ratio, ut hic conſtituatur, quem ſibi omnis concors congregatio ſecundum timorem DEI, ſive etiam pars congregationis (quamvis parva) ſaniori conſilio elegerit. *Gregor. l. XI. ep. 16.* Clerus & plebs remoto ſtudio uno eodemq; conſenſu talem ſibi præficiendum expetant Sacerdotem.

§. 29. *Diſt. 62. c. 1. dicit Gratian.* Electio Clericorum eſt petitio plebis. In vulg Codd. acceſſit, conſenſus Principis. Sed in *MSSis* partim legitur: *Conſenſus plebis*; partim, *petitio plebis*, & ſic eſt emendatum. Hinc *Leo P. Ep. 90.* Epiſcopos fieri non ſinit, qui nec à Clericis ſunt electi, nec à plebibus expetiti. Et *Cœl. Papa Ep. III. c. 3.* docet, populum non debere præire, ſed ſubſequi.

§. 30. Laici autem Principes vel potentes electioni ſe inſerere vetat *Hadrian. P. Synod. VIII. Conſt.*

§. 31. Quod autem *Gratian. ex Trip. l. 7. c. 8. de Valent. & Ambroſio* elicit tale lemma, Electioni Epiſcoporum Imperator intereſſe non debet, neſcio quo jure faciat, cùm apertè ibi *Valentinianus* juſſerit Clericos eligere Epiſcopum, cui mandato illi paruerunt, & in Synodo Imperatorem allocuti ſunt, ut ipſe ſtatueret, de quo placeret. Quod recuſavit piè & reſp. Μεῖζον ἢ καθ' ἡμᾶς. Non dixit, *ſuper vos eſt Electio, quod ſcribit Gratian.* Sed, *plus quàm ipſe intelligat.* Ideòq; ſcientiam dat Clero, eligendi jus ſibi non adimit.

§. 32. Quod *D. 63. c. 22.* ipſe fatetur: Imperator, *inquit*, jus habet eligendi Pontificem. Et *c. 23.* Electus in R. P. non ordinetur, niſi ejus decretum Imperatori priùs præſentetur.

§. 33. Et *cap. 18. ait:* Imperatoris Epiſtola in electionis confirmatione deſideratur: Sic *Leo IV. d. c. 16.* rogat Lothar. & Ludov. Augg. ut Rentinam Eccleſiam cuidam electo dignentur con-

concedere. Et *c. 17.* ſcribit ad Rit. Comitiſſ. Nobis Dominus Imp. per Epiſtolas dixit, ut Colonum Rentinæ Eccleſiæ Epiſcopum facere deberemus, quod & fecimus. Et *c. 23.* Electio Rom. Pont. pertinet ad jus Imperatoris, verbis ipſiſſimis extat, confirmaturq; è *Leon. IV. Synod. Rom.*

§. 34. *Concil. Tolet. XII. c. 6.* ſtatuit, ut liberam Principis electionem præſtolentur. *Ibid.* Quoscunque regalis poteſtas elegerit, & Epiſcopi judicium dignos probaverit.

§. 35. *Can. Apoſt. 31.* contrà: Εἴ τις ἐπίσκοπος κοσμικοῖς ἄρχουσι χρησάμενος δι' αὐτῶν ἐγκρατὴς γένηται ἐκκλησίας, καθαιρείσθω καὶ ἀφοριζέσθω. Quod repetiit *Synod. VII. ſ. Nicen. II. c. 3. & Gratian. d. 63 c. 7. & Cauſ. XVI. q. 7.* Quod accipiendum eſt de indignis, & id quidem præterito judicio Epiſcoporum, quod requiri vidimus & electione Cleri plebisq;.

§. 36. Hinc in *Conc. Pariſ. l. c. 8* ubi repetitur, appellatur, per ordinationem regiam honorem perſuadere.

§. 37. Nam ſic ordinem obſervo: 1. Plebis petitionem. 2. Cleri cum plebe electionem. 3. Epiſcopi judicium, an dignus ſit. 4. Imperantis Magiſtratûs confirmatio vel conſenſus, interdum & electio, ſic comparata, ut Epiſcopo remittatur probandus & Clero plebiq; ſiſtatur.

§. 38. Quod apparet è ſuperiori *Leon. IV. de Colono jud. d. 63. c. 17.*

§. 39. Hinc *d. 63. c. 9.* Voluntas Principis in electione Pontificis deſideratur. Et *c. 10. & 11.* à Gelaſio ſcribitur ad Philippum & Geruntin. Epiſcopos: Is, qui à vobis probatus dicitur, à paucis & tenuibus electus ab univerſis jubetur conſenſu ſuſcipi. Ibid. Univerſa turba & Clerus convocari jubentur. Sic *Gregor. l. 2. ind. 11. ep. 30.* dicitur Clerus in Electione Conſtantii contendiſſe. Et *c. 12. d. Stephan. P. ad Ep. Ravenn.* ſcribit: Populi diviſionem in electione proveniſſe. *Ibid.* Convocato Clero & populo eligatur talis. &c. Sacerdotum quippe eſt electio, & fidelis populi conſenſus eſt adhibendus.

§. 40. *Nicol. Pap. ad eund.* Epiſcopos non conſecret, niſi poſt electionem Cleri & populi.

Digitized by Google

§. 41. Quo nihil manifeſtius.

§. 42. *Iſidor. lib. Off.* Cum Clericis & populis electionem faciat Archidiaconus. *Pelag. Pap.* Epiſc. Grument. Latinum ad Epiſcopatum à Clero & omnibus poſtulari ſignificat.

§. 43. *Leo I. Ep. 82. c. 6.* Omnium Clericorum & Civium voluntate diſcuſſâ ordinetur optimus. *Cœleſt. Pap. ep. 2. c. 5.* Cleri, plebis & ordinis conſenſus, & deſiderium requiratur. *Leo I. Ep. 87.* Vota civium, teſtimonia populorum, honoratorum arbitrium, electio Clericorum in ordinationibus Sacerdotum expectantur. *Capitul. Carol. & Lud. c. 84.* Epiſcopi per electionem Cleri & populi eligantur.

§. 44. In regimine Eccleſiaſtico obſervo, omnia ſcripto eſſe transacta. *Concil. apud S. Medard. ait:* Legum Eccleſiaſticarum conſuetudo talis eſt, ut in cauſis geſtorum ſemper Scripturam requirant, adeò 1. ut qui ad ſacrum fontem accedit, nomen ſuum dare præcipiatur. 2. Qui ad ſummum Sacerdotium provehitur, decreto manibus omnium roborato, eligitur. 3. Ordinatus autem à ſuis Ordinatoribus literas accipere jubetur. 4. Qui etiam ab Eccleſiaſtica ſocietate quolibet exceſſu diſcinditur, libelli ſcriptione aut recipitur, aut ejicitur. 5. Sed & qui accuſatur, aut excommunicatur, ſeu reconciliatur, per Scripturam accuſari, vel reconciliari jubetur. Et ſic in cæteris hujusmodi in tantum Scriptura depoſcitur, ut ſententia, quæ ſine ſcripto profertur, nec nomen ſententiæ habere mereatur. *Hæc ibi.*

§. 45. Unctio electi poſt ann. 500. *Seculo* Gregorii *ſexto* acceſſit ex Judaiſmo, apud antiquiores ubi occurrit vox *χρίειν, & ungere* μηνυτικὸν eſt; Ut cum *Nyſſen. cap. ult. de Virg.* cùm de omnibus Chriſtianis loquitur, ait; *Πῶς ἱερατεύειν Θεῷ εἰς αὐτὸ τοῦτο χρισθεὶς, ex I. Pet. III.*

ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ.

§. 1. Chryſ. *Hom. de Bapt. Chriſti;* Ἐπιφάνειαν Chriſti duplicem obſervat; Priorem & poſteriorem. De priori affert locum *Tit. II. 11.* quò pertinet & ille *II. Tim. I. 10.* χάριν φανε-

φανερωθεῖσαν διὰ τῆς ἐπιφανείας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. De poſteriori affert locum *Tit. II. 13.* ἐπιφάνειαν τῆς δόξης *&c.* quò pertinet & ille *II. Tim. IV. 1.* τοῦ μέλλοντος κρίνειν ζῶντας *&c.* Et hoc ipſo capite *II. Tim. IV.* verè pii deſcribuntur, οἱ ἠγαπηκότες τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Χριστοῦ. Ubi eſt glorioſus ad judicium adventus.

§. 2. Hinc *Epiphania* eſt ipſa Chriſti Nativitas. *Suid.* Ἐπιφάνεια, ἡ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἔνσαρκος οἰκονομία. *Euſeb. l. 1. Hist.* ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἐπιφανείας. Hinc τὰ ἐπιφάνεια Feſtum ſolemne dictum Eccleſiæ Græcæ, quo die Chriſtus natus eſt.

§. 3. *Epiphan. l. III. de Orient. Eccl.* ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν ἐπιφανίων, ὅτε ἐγεννήθη ἐν σαρκὶ ὁ Κύριος. Idem & θεοφάνια dictus eſt. *Iſidor. Peluſ. l. III. Ep. CX.* Τὰ θεοφάνια, ἡ τοῦ σωτῆρος κατὰ σάρκα γέννησις. Atque hoc dixerunt, cùm Adventum Chriſti priorem in carnem intelligunt. *Nazianz. Orat. XX.* Θεοφάνια & Γενέθλια diem nati Chriſti nominat, quia τότε ἐφάνη γεννηθεὶς ὁ Κύριος. *Nazianz. loc. cit.* verba ſunt: Ἐφάνη θεὸς ἀνθρώποις διὰ γεννήσεως. Idq; à gentibus derivatum ait *Caſaubon. Exerc. p. 158. q. vid.*

§. 4. Deinde dies VI. Januar. ita appellatus eſt, quo Chriſtum baptiſatum credebant Veteres, & Magorum adventus ſic dictus. *Chryſoſt.* Baptiſmi diem ἐπιφάνια dictum cenſet, quia ad diem illum Chriſtus quaſi latuerit, ut Joannes ait *c. 1. 31.* Ἐγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτόν, quod tamen *Epiphan.* aliter docuit. *Hieron. Ezech. Comm.* Significat Baptiſma, in quo aperti ſunt Chriſto Cœli, & Epiphaniorum dies huc uſque venerabilis eſt, non ut quidam putant, Natalis in carne, tunc enim abſconditus eſt, & non apparuit, quod huic tempori congruit, quando dictum eſt: Hic eſt Filius &c. *Iſidor. Hiſpalenſ. de Offic. Eccleſ. l. 1. 36.* Epiphaniorum diem feſtâ ſolennitate Viri Apoſtolici ſignârunt, quia in eo per ſtellam eſt Salvator oſtenſus, quando Magi Chriſtum invene-

Yy 2 runt.

runt. Sic ab *ἐπιφάνει* fuerint *ἐπιφάνια*, quod *ἅπαντ* omnes vident.

§. 5. Latini Scriptores cauſas hujus ſolemnitatis tres aſſignârunt; *Magorum adventum, Baptiſma Chriſti, & primum in Cana miraculum*, quæ tria eodem die, ſed annis diverſis putabant eſſe facta. Verùm ex his tribus præcipuè celebrata eſt Magorum hiſtoria, ut teſtes ſunt Canones Leonis Papæ. In *Μηνολογίῳ* Græc. Adoratio Magorum notatur *d. XV. Decembr.* non in d. Epiphan. Quomodo id Feſtum nominatur in Lectionario Gr. Eccleſ. Nam in Evangeliis totius anni ad d. VI. Januar. ita eſt adnotatum: *Τῷ αὐτῷ μηνὶ ϛ. τὰ ἅγια θεοφάνια τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ, καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ ὄρθρῳ, καὶ λειτουργία. Vid. Caſaub. l. cit. & Scultet. Exerc. Evang. l. 2. c. 1.*

§. 6. Adhuc tempore Euſebii die Epiphaniorum, Natalis Chriſti & Baptiſmus celebratus eſt. Eccleſia Alexandrina diu hunc ritum tenuit. *Caſſian. Coll. X. cap. 2.* Intra Ægypti Regionem mos iſte antiquâ traditione ſervatur, ut peracto Epiphan. die, quem provinciæ iſtius Sacerdotes vel Dominici Baptiſmi, vel ſanctam carnem Nativitatis eſſe definiunt, & idcircò utriusque Sacramenti ſolennitatem, non ut in occiduis Provinciis bifariè, per univerſas Ægypti Eccleſias dirigant, quibus & initium Quadrageſimæ & diei Paſchæ non ſolùm per civitates omnes, ſed etiam per univerſa Monaſteria deſignentur.

§. 7. *In Epiſt. Catholici Armen:* Πλὴν διὰ τὸ τὴν γέννησιν καὶ τὸ βάπτισμα ἐφάπαξ ἑορτάσαι, πολλὰς ἔχομεν μαρτυρίας. Πρῶτον μὲν πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι οὕτως ἑορτάζουν, δεξάμεναι ἀπὸ τῶν Ἀποστόλων, δεύτερον τὸ λόγον, ὅτι ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς οὕτω μαρτυρεῖ.

§. 8. *Aug. ſerm. 27. de temp. ait:* Licet de ſolennitate hujus diei Veterum diverſa ſit traditio, una tamen ſanctæ devotionis eſt fides. Nam quamvis nonnulli Dominum noſtrum ſtellâ Duce à Magis exiſtiment adoratum, alii aſſerant aquam in vinum mutâſſe, quidam verò à Joanne baptizatum eſſe confirment, in omnibus tamen DEI Filius creditur, in omnibus feſtivitas eſt vera.

§. 9.

§. 9. Eodem Seculo *Maxim. Taurin. ſerm. de Epiphan.* In hac celebritate, ſicut relatu paternæ traditionis inſtruimur, multiplici eſt feſtivitate lætandum. Ferunt enim, Chriſtum hodiè vel ſtella duce à Gentibus adoratum, vel invitatum ad nuptias aquam vertiſſe in vinum, vel ſuſcepto à Joanne baptiſmate Jordanis fluenta conſecrâſſe. Sed quid potiſſimùm hoc factum ſit die, noverit, qui fecit.

§. 10. Similiter ἐνδοιαστικῶς loquitur *Paullin. Natal. Felic. & Eucher. Lugdun. Hom. de Epiph. & Iſidor. Offic. Eccl. c. 26.*

§. 11. *Nazianz. Orat. 38.* Τάδε νῦν θεοφάνια, inquit, ἡ πανήγυρις ἐπὶ οὖν γενέθλια. Λέγεται γὰρ ἀμφότερα δύο κειμένων προσηγοριῶν ἑνὶ πράγματι. Ἐφάνη γὰρ θεὸς ἀνθρώποις διὰ γεννήσεως &c. *Et ibid.* Ὄνομα δὲ τῷ φανῆναι, θεοφάνια, τῷ δὲ γεννηθῆναι, γενέθλια.

§. 12. *Bulengerus contra Caſaub. p. 99. 100. ait:* Cùm Eccleſia Orientalis didiciſſet à Romana, celebrare Natalem Domini a. d. XXV. Decembris, manſit Epiphaniorum appellatio diei ſexto Januarii, ut Magorum adventum & baptiſmum Domini ſignaret.

EPISCOPI, PRESBYTERI.

§. 1. S*cholia* ἀνέκδοτα: Ἐπειδὴ λανθάνει τοὺς πολλοὺς ἡ συνήθεια μάλιστα τῆς καινῆς Διαθήκης, τοὺς ἐπισκόπους Πρεσβυτέρους ὀνομάζουσα καὶ τοὺς Πρεσβυτέρους, ἐπισκόπους, σημειωτέον τοῦτο ἐντεῦθεν. Tum adducunt loca ex *Epiſt. Tit. ad Philippenſ. ad Tim. I. ex Actor. XX.*

§. 2. *Actor. XX.* Presbyteri etiam Epiſcopi dicuntur. *v. 28.* Et eosdem ſuiſſe in Eccleſia primitiva oſtendit *Hieron. Ep. 85. ad Evagr. Tom. 2.* Audio, *inquit,* quendam in tantam erupiſſe vecordiam, ut Epiſcopos Presbyteris anteferret, i. e. Epiſcopis. Nam cùm Apoſtolus perſpicuè doceat, eosdem eſſe Presbyteros, quos Epiſcopos, quid patitur menſarum & viduarum miniſter, ut ſupra eos ſe tumidus efferat? Quæris auctoritatem? Audi teſtimoni-

monium. *cit. Phil. I. II.* Cum Epiſcopis & Diaconis. *Vid. infrà.* Vis & aliud exemplum? *Act. XX. 28. citat.* At ne quis contentiosè in una Eccleſia plures Epiſcopos fuiſſe contendat, audi & aliud Teſtimonium, in quo manifeſtiſſimè comprobatur, eundem eſſe Epiſcopum atque Presbyterum, *Tit. I. v. 10. cit.* Πρεσβυτέρους κατὰ πόλιν. *Et I. Tim IV.* τοῦ Πρεσβυτερίου. *Sed & Petrus l. c. 5.* συμπρεσβύτερος. Parva tibi videntur tantorum Virorum teſtimonia? Clangat tuba Evangelica *Joann. Ep. 2. v. 5.* Et in alia Epiſtola, ſcil. *3. v. 1.* Quòd autem poſteà unus electus eſt, qui cæteris proponeretur, in Schiſmatis remedium factum eſt, ne unusquisque ad ſe trahens Chriſti Eccleſiam rumperet. *Et mox:* Quid enim facit exceptâ ordinatione Epiſcopus, quod Presbyter non faciat? Nec altera Romanæ urbis Eccleſia, altera totius orbis terrarum exiſtimanda eſt. Si auctoritas quæritur, orbis major eſt urbe. Ubicunque fuerit Epiſcopus ſ. Romæ, ſeu Eugubii, ſ. Conſtantinopoli, ſ. Rhegii, ſ. Alexandriæ ejusdem meriti, ejusdem eſt & Sacerdotii. Sed dicis; Quomodo Romæ ad teſtimonium Diaconi Presbyter ordinatur? Quid mihi præfero unius urbis conſuetudinem? Quid paucitatem, de qua ortum eſt ſupercilium, in leges Eccleſiæ vindicas? *Et mox:* Presbyter & Epiſcopus aliud ætatis, aliud dignitatis eſt nomen. Unde & ad Titum, & ad Timoth. de ordinatione Epiſcopi & Diaconi dicitur, de Presbyteris omninò reticetur, quia in Epiſcopo & Presbyter continetur. Qui provehitur, de minori ad majus provehitur. *Hæc ille & cit. Gratian. Diſt. 95. c. 24.* Unde diſcimus 1. Presbyteros & Epiſcopos olim fuiſſe eosdem. 2. Propter Schiſma unum eſſe Præpoſitum cæteris. 3. Presbyteri officium idem manſiſſe in Eccleſia, quod Epiſcopi, exceptâ ordinatione. *De quo infrà.*

§. 3. Hic attexemus plura. Archidiaconi ſuper Presbyteros dominationem exercere prohibentur *Concil. Cabilon. c. XV.*

§. 4. Ubi Epiſcopi deſunt, Presbyteri etiam in frontibus baptiſatos chriſmate tangere poſſunt. *Diſt. 94. c. 1.* Aliàs conficere chriſma iis non licebat, nec alia reſervata Epiſcopis, vel ut loquitur *Gelaſ. Pap. Ep. I. c. IX.* Epiſcopali faſtigio debita.

§. 5.

§. 5. **Oleo verò ſanctificato infirmos ungere permittebatur Presbyteris.** Quod oleum ab Epiſcopo quotannis petere jubentur *Conc. Carth. IV. c. 36.*

§. 6. Sine præcepto Epiſcopi Presbytero non licuit ſignare infantes. *In Cap. Mart. Bracar. c 52. de Conſecr. diſt. 4.*

§. 7. Nec præſente Epiſcopo vel Presbyteris urbis licuit Presbyteris juris in Eccleſia civitatis Sacramenta adminiſtrare, ἐὰν ἢ εἰς εὐχὴν κληθῇ μόνον, δίδωσιν ait *Concil. Neocæſar. c. 13.*

§. 8. *Diſt. 95. c. 9.* Intra domum Epiſcopus collegam ſe Presbyterorum eſſe cognoſcat. In Eccleſia verò & conſeſſu Presbyterorum ſublimior ſedeat.

§. 9. Et *c. 10. è Concil. Carth. IV. c. 14. ibid.* Epiſcopus in quolibet ſedens loco ſtare Presbyterum non patiatur.

§. 10. Unde dignitas Presbyterorum apparet.

§. 11. Miſſas celebrare, *Canon. 6 Syn. Matiſcon.* Abſolvere pœnitentes & baptiſare infantes. *Gregor. l. 1. ind. 9. Ep. 15.* Baptizatos ungere in pectore, ſed non in fronte, quod ſolis conveniebat Epiſcopis. *Id. l. III. Ind. XII. Epiſt. 9.* ad Presbyteros pertinet.

§. 12. Conſecrare abſente Epiſcopo. *Auguſt. Quaſt. CI. V. & N. T.* Diaconi, Exorciſtæ & Lectoris officium agere. *Id. Ep. XLX.*

§. 13. Docere verbum. *Poſidin. Vit. Aug c. XV.* Nec tantùm in Civitatibus, ſed & in Parochiis. *Can. I. Concil. Vaſenſis.*

§. 14. Presbyteri non debebant ante ingreſſum Epiſcopi ingredi, ſed cum Epiſcopo ingredi, nec ſedere in Tribunalibus, πλὴν εἰ μὴ ἀνωμαλοίη ἢ ἀποδημεῖ ὁ ἐπίσκοπος, *ait Concil. Laodicen. c. 56.*

§. 15. Presbyteri dicti Epiſcopi ſecundi gradus. *Vid. Savaron. Sidon. l. 4. Ep. 8. p. 255.*

§. 16. *Papæ* dicebantur initio omnes Epiſcopi. *V. Savaron. Sidon. l. 6. ep. 1. p. m. 360.*

§. 17. Ut & *Apoſtolici, Apoſtolica ſedes.* Ibid. vide 361. *Viri Apoſtolicæ gratia.* 369.

§. 18.

§. 18. Erant & Vicarii Epiſcoporum, *Coepiſcopi* dicti. *De quib. ibid. vide p. 252. l. 4 ep. XI.*

§. 19. *Hieron. in Epiſt. ad Tit.* poſtquam dixerat, Epiſcopum & Presbyterum unum eſſe, & aliud ætatis, aliud nomen eſſe officii, hæc verba citat legitq;: Cum Epiſcopis duob verbis, non Coepiſcopis, ut *Chryſoſt. Theophyl. Oecum. &c.* Tum pergit *Hieron.* Illo tempore eoſdem Epiſcopos, quos & Presbyteros appellabant, propterea indifferenter de Epiſcopis quaſi de Presbyteris eſt locutus. Nam unâ in civitate plures Epiſcopi eſſe non poterant. *Ambroſ. c. III. in Timoth.* Epiſcopus dicitur eſſe, qui inter Presbyteros primus eſt. Ubi Salmaſ. eum auctorem ait reſpicere ad ſui ſeculi, non ad Apoſtolici morem. §. Nos itaque ex *Hieronymo* breviter tria hæc colligimus bono juventutis. *Primum*, Apoſtolorum ætate nullum omninò diſcrimen non ordinis, non honoris, non poteſtatis inter Presbyt. & Epiſcopos fuiſſe, ſed unum eundemq; re & nomine fuiſſe Epiſcopum & Presbyterum. *Secundum*, in unaquaque urbe Apoſtolorum ævo plures ſemper conſtitutos eſſe Epiſcopos, qui & Presbyteri dicebantur, & communi rum eorum conſilio Eccleſias eſſe gubernatas. *Tertium* poſt Apoſtolorum Seculum, quæ introducta eſt in Eccleſiam diſciplina & ordinatio de uno Epiſcopo eligendo, qui pluribus Presbyteris præeſſet, id Eccleſiaſticæ Conſtitutioni ac Juri humano, non divinæ Inſtitutioni acceptam ferri debere. Idem ſenſiſſe *Tertull. Ambroſ. Auguſtin. &c.* probant *Salmaſ.* & *Blondellus*.

§. 20. *Hieron. Ep. ad Evagr.* Apoſtolus præcipuè docet, eoſdem eſſe Presbyteros, quos Epiſcopos. *Et ibid.* Audio quendam in tantam erupiſſe vecordiam, ut Diaconos Presbyteris, i. e. Epiſcopis anteferret. *Sic ille.*

§. 21. Epiſcopus & Presbyter variè diſtinguitur à recentioribus. *Diſt. XXC. c. 3.* ſtatuitur; Epiſcopus non ab uno, ſed à pluribus debet Epiſcopis ordinari. Presbyter autem ab Epiſcopo. *C. VI. d. I.* Epiſcoporum ordinatio ſine aggregatis tribus vel quatuor Epiſcopis fieri non debet.

§. 22. Presbyteris non licuit baptiſare. *Epiphan.* ὅτι Διάκονοι ἐπιστεύθησαν τὸ μαρτύριον ἐπιτελεῖν. *Tertull.* Dandi bapti-

baptiſmum jus habet Epiſcopus, dehinc & Presbyteri & Diaconi, non tamen ſine Epiſcopi auctoritate.

§. 23. Addemus alias differentias, quæ *tit. Clerici* inceptæ ſunt.

§. 24. *Diſt. itaque 25. c. 1.* varii βαθμοὶ ſic recenſentur: Ad Epiſcopum 1. pertinet Baſilicarum conſervatio. 2. Unctio Altaris. 3. Confectio Chriſmatis. 4. Officia & ordines Eccleſiaſticos diſtribuit. 5. Sacras virgines benedicit. 6. Ipſe eſt præordinator in cunctis.

§. 25. Ad *Presbyterum* pertinet, Sacramentum corporis & ſang. Dom. in altario conficere, orationes dicere & benedicere dona DEI.

§. 26. Ad *Diaconum*, aſſiſtere Sacerdotibus, & miniſtrare in omnibus, quæ aguntur in Sacram. Chriſti, in Baptiſmo, in Chriſmate, & patenâ & calice. Oblationes quoque inferre & diſponere in altario. Componere menſam Domini, & veſtire. Crucem ferre. Prædicare Evangelium & Apoſtolum. Officium precum, & recitatio nominum. Ipſe præmonet aures haberi ad DEUM. Ipſe hortatur clamare. Donat pacem. Ipſe annunciat.

§. 27. Ad *Subdiaconum*; Calicem & patenam ad altare deferre, & Levitis tradere, eisq; miniſtrare, urceolum quoque & aquam, manile & manutergium tenere, & aquam lavandis manibus præbere.

§. 28. Ad *Lectorem*; Lectiones pronunciare, & ea, quæ Prophetæ vaticinârunt, populo prædicare.

§. 29. Ad *Pſalmiſtam*; Officium canendi, dicere benedictiones, laudes, ſacrificium, reſponſoria, &c. quæ ad peritiam canendi pertinent.

§. 30. Ad *Acolutum*: Præparatio luminariorum in Sacrario. Cereum portat. Suggeſta pro Euchariſtia. Calices Sub-Diaconis præparat.

§. 31. Ad *Oſtiarium*; Claves Eccleſiæ, ut claudat & aperiat templum DEI, & omnia, quæ ſunt intùs extràq;, cuſtodiat; Fideles recipiat. Excommunicatos & infideles excipiat.

§. 32. Porrò de ſuperioribus Archipresbyteris & Theſaurariis, & Primiceriis *ibid.* §. 12. Archipresbyter ſciat ſe eſſe ſub

Z z Archi-

Archidiacono, ejusq; præceptis obedire, ſicut Epiſcopi ſui, & ſupra omnes Presbyteros in ordine poſitos curam gerere, & aſſiduè in Eccleſia ſtare, & quando Epiſcopi abſentia contigerit, ipſe vice ejus Miſſam celebret, & collectas dicat, vel cui ipſe injunxerit.

§. 33. Ad *Primicerium* pertinent Acoluthi, Exorciſtæ, Pſalmiſtæ, Lectores. Signum quoque dandum pro officio Clericorum, præ vitæ honeſtate & officii meditandi & peragendi ſolicitè Lectiones, Benedictiones, Pſalmum, Laudes, Offertorium & Reſponſorium, quis Clericorum dicere debeat. Ordo quoque & modus pſallendi in Choro pro ſolennitate temporum, ordinatio pro luminaribus deportandis. Et ſi quid neceſſarium eſt pro reparatione Baſilicarum, quæ ſunt in urbe, ipſe denunciet Sacerdoti, epiſtolas Epiſcopi pro diebus jejuniorum parochitanis per Oſtiarios ipſe dirigat; Clericos deliquentes diſtringat. Et quos emendare non valet, ad Epiſcopum deferat, Baſilicanos conſtituat, matriculam diſponat. Si ipſe abſens eſt, hæc omnia exquirat, qui lege proximus eſt aut eruditione.

§. 34. Ad *Theſaurarium*, Baſilicarum & Oſtiarii ordinatio, incenſa præparatio, cura Chriſmatis conficiendi, baptiſterii ordinandi, luminariorum in ſacrario, & in ſacrificiis.

§. 35. Hæc *imbi Cod. Jur. Canon. p. 80. 81. 82. ibid. c. 2. §. Quid ab.* Sic porrò de officio Epiſcop. Presb. & Diaconi cenſetur: Ab Epiſcopo oportet ſuſcipere doctrinam fidei. A Presbyteris inquirere monita vitæ. A Diaconis verò ordinem diſciplinæ.

§. 36. Epiſcopum à pluribus ordinandum ſic *Can. Apoſt. I.* confirmat: Ἐπίσκοπος χειροτονείσθω ὑπὸ ἐπισκόπων δύο ἢ τριῶν.

§. 37. Epiſcopus non poterat fieri, niſi qui per gradus inferiores Clericatus aſcenderet. *Turonenſ. c. VI. l. IV.* Cato Lector, Subdiaconus, Diaconus, Presbyter & tandem Epiſcopus factus narratur. *Et l. 6. c. 15.* Gregor. Burgundioni petenti, ut Nannetarum conſtitueretur Epiſcopus, reſpondet: Non poſſe quenquam ad Epiſcopatum accedere, niſi prius Eccleſiaſticos gradus ſortiatur. *Canon. Apoſt. 79.* Τὸν ἐξ ἐθνικοῦ βίου προσελθόντα

ϑόντα ϰ βαπλιϑέντα, ἐ δίκαιόν ἐςι ἀρχαϊκὰ προχειρίζεϑαι ἐπίσκοπον; Cauſa additur, ἄδικον γὸ τ μηδέπω πεῖραν ἐπιδεξάμϑυον ἑτέρων εἶναι διδάσκαλον, εἰ μὴ πȣ κτ ϑείαν χάριν τȣ̃το γένηται. *Quod cautè additur.*

§. 38. Epiſcopus, ſtatuente *Gregor. l. 2. ep. 19.* dum fuerit poſtulatus, cum ſolennitate decreti ſubſcriptionibus omnium roborati debet eligi.

§. 39. Ab omnibus autem Comprovincialibus Epiſcopis ordinari debet. *Diſt. 64. c. 1. Concil. Arauſic. l. c. 21.* Sicubi contigerit duos Epiſcopos tertium ordinare & ipſe & auctores damnabuntur.

§. 40. Extra conſcientiam autem Metropolitani nullus audeat ordinare Epiſcopum. *Diſt. d. c. 7. Et Baſil. Ep. 195.* quæritur de Fauſto, quod contemto Metropolitano ad alium ierit: καταφρονήσας ἡμᾶς πρὸς ἄνϑιμον ᾤχετο ϰ παρ' αὐτȣ̃ λαβὼν τὴν χειροτονίαν χωρὶς ἡμετέρας ὑπομνήσεως ἐπανῆκε.

§. 41. Ex cujus etiam *Epiſt.* diſcimus, licuiſſe alteri Metropolitæ modo Metropolitanus & ejus Epiſcopi teſtarentur conſenſum, ordinare in illa provincia Epiſcopum, vel etiam in aliena Diœceſi, cum iſtius Metropolitæ gratia, de quo ſtatuit *Canon. 2. Concil. Conſt. I.* ἀκλήτȣς ἢ ἐπισκόπȣς ὑπὲρ Διοίκησιν μὴ ἐπιβαίνειν ἐπὶ χειροτονίᾳ ἢ πσιν ἄλλαις οἰκονομίαις ἐκκλησιαστικαῖς. Idq; vocant Gr. ὑπερόριον χειροτονίαν.

§. 42. Unde & *Concil. Nic. I. c. 6.* Epiſcopum non eſſe permittit, qui ſine conſenſu Metropolitani ſit ordinatus. *Id. c. 6.* ſtatuit, ſi omnes Comprovinciales ψήφῳ εὐλόγῳ ȣ̓́σῃ ϰ κτ κανόνα ἐκκλησιαστικὸν deſignarint Epiſcopum, & duo vel tres velint contradicere, τ πλειόνων γνώμη κρατείτω.

§. 43. Metropolitanus reliquos convocabit per epiſtolam. *Capit. Martin. Bracar. III. Sic & Concil. Antioch. c. 19.*

§. 44. *Et Concil. Tarracon. C. V.* ſtatuit, ut Metropolitano ſe repræſentet completis 2. menſibus nuper factus Epiſcopus.

§. 45. Archiepiſcopus ab omnibus ſuæ provinciæ Epiſcopis debet ordinari; ait *Anicet. d. 66. c. 1.*

Zz 2 §. 46.

Digitized by Google

§. 46. Presbyteri & Chorepiſcopi ab uno Epiſcopo ordinari poſſunt. *Diſt 67. Concil. Hiſpal. 2. c. 6.* Epiſcopus Sacerdotibus ac miniſtris ſolus honorem dare poteſt, ſolus auferre non poteſt.

§. 47. Porrò in quibus Epiſcopi & Chorepiſcopi differant, ſic docet *Leo Pap. I. Ep. 86. d. 68. c. 4.* Nec erigere Choris altaria, nec Eccleſias conſecrare licet, nec per impoſitionem manuum fidelibus baptiſatis vel converſis hæreticis paracletum Spiritum S. tradere, nec Chriſma conficere, nec Chriſmate baptizatorum frontes ſignare, nec pœnitentem reconciliare, nec formatas cuilibet mittere.

§. 48. Epiſcopi enim Apoſtolorum, Chorepiſcopi verò ad exemplum LXXII. diſcipulorum eſſe noſcuntur, ait *id. Leo I. d. 68. c. 4.* & *Urban. II. c. 6.* Patres miſſi ſunt Apoſtoli, Filii conſtituti ſunt Epiſcopi. *Auguſtin. in Pſ. 44.*

§. 49. In *Ordinatione* ſolenne fuiſſe obſervo τὸ ἐπικηρύττειν, *de qv. inf.* Adeòq; nemo erat ordinandus abſolutè, εἰ μὴ ἰδικῶς ἐν ἐκκλησίᾳ πόλεως, ἢ κώμης, ἢ μαρτυρίῳ, ἢ μοναστηρίῳ, ὁ χειροτονούμενος ἐπικηρύττοιτο. Et *in Ord. Rom.* fit mentio talis pronunciationis factæ Epiſcopi nomine per Archidiaconum. De Titulo S. Stephani eligimus Petrum ad Lectorem, eundem titulum.

§. 50. Qui ſine Titulo ordinatus erat, nihil inde juvari debebat. *Conc. Nicen. & Chalced. Can. 6.*

§. 51. *Concil. Placentin. ait:* Sine Titulo facta ordinatio irrita habeatur, & in qua Eccleſia quilibet eſt titulatus, in ea perpetuò perſeveret.

§. 52. Invitus autem nemo ordinandus. *Concil. Aurel. III. cap. 7.* Epiſcopus, qui invitum aut reclamantem præſumſerit ordinare, annuali pœnitentiæ ſubditus Miſſas facere non præſumat.

§. 53. Qui verò διά τινας ἀναγκαστικὰς αἰτίας τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῶν aliùs promoveri volunt, à loco ſuo dejici jubentur. *Concil. Carthag. c. 31.*

§. 54. Promotio autem ad altiores ordines fiat ſecundum ordinem. *Concil. Agathenſ. c. XXIII.*

§. 55.

Digitized by Google

§. 55. Neque invitus teneri debet quiſpiam, in quo loco eſt ordinatus. *Gregor. l. II. Ep. 34.*

§. 56. Nec invitus quis ad Epiſcopatum pertrahendus, *Diſt 74. c. 7. & 8.*

§. 57. Cùmq; majores ordinari contemſerint, de minoribus ordinibus promoveantur. *Gelaſ. Epiſc. Alex. Diſt. I. c. 9. ait*: Qui in ſuis ordinibus proficere noluerunt, reddantur ſuis inferioribus poſt minores.

§. 58. In quibus locis Primates, Gr. ἔξαρχοι τῆς Διοικήσεως, Patriarchæ, Archiepiſcopi, &c. ſint ordinandi, *Diſt. 80. c. 1. & ſeqq.* ſic diſcimus: In ipſis urbibus, ait *Lucius Pap. c. 1.* Apoſtoli & eorum ſucceſſores Patriarchas vel Primates poſuerunt.

§. 59. *Clem. P. Ep. I. & Leo II. ep. 3. Burchard. l. 1. c. 125.* In illis civitatibus, in quibus olim apud ethnicos primi Flamines erant, Epiſcoporum Primates poni vel Patriarchas B. Petrus præcepit. In quibus Archiflamines erant, Archiepiſcopos inſtitui præcepit. In ſingulis verò reliquis civitatibus ſingulos, & non binos vel ternos, aut plures Epiſcopos, &c.

§. 60. Et *Anaclet. Ep. III. c. 2.* non Epiſcopos, ſed Presbyteros in caſtellis & modicis civitatibus conſtitui monet. Et *Leo P. ep. 85. c. 2.* tantùm in majoribus populis & frequentioribus civitatibus eos reſidere ordinat.

§. 61. Et *Concil. Laod. c. 57.* in villis & vicis non ἐπισκόπους, ſed περιοδευτὰς conſtitui mandat, *de quo infrà.*

§. 62. Diaconi. Diaconi ſeptem in unaquaque civitate eſſe debent. *Diſt. 93. c. XI.* Eoſdem oculos Epiſcopi nominat. *Evariſt. P. ibid.*

§. 63. Officium eorum ſic deſcribit: Qui quaſi cuſtodiant Epiſcopum prædicantem, ne aut ipſe Epiſcopus ab inſidiatoribus quoquo modo infeſtetur aut lædatur à ſuis.

§. 64. *Concil. NeoCæſarienſ. Can. 34.* *Et Ord. Rom. c. IX. Et Concil. Aquisgran. c. 64.*

§. 65. *Gelaſ. Pap. d. 93. c. 13.* Nihil eorum ſuo miniſterio penitùs applicare audeant Diaconi, quæ primis Ordinibus propriè decrevit Antiquitas. Abſque Epiſcopo vel Presbytero baptizare

non audeant, niſi neceſſitas extrema compellat. Sacri corporis erogationem ſub conſpectu Epiſcopi ſ. Presbyteri (niſi his abſentibus,) jus non habeant exercendi.

§. 66. Ergò Diaconorum non fuit, baptizare, nec Cœnam adminiſtrare.

§. 67. Τῆς εὐχαριςίας ἅπτεσθαι, accipere S. Cœnam ante Epiſcopos vetat *Can. Concil. Nicen. c.* 14. qui nec ſedere eos permittit in medio Presbyterorum. Quod vetat & *Conc Laod. c. 20. Agathenſ. Can. 65. Aquisgran. c. 77. ubi & c. 78.* Subdiaconi vetantur idem, qui in *Laod c. 25.* ὑπηρέται nominantur.

§. 68. Subjiciuntur Presbyteris *Concil. Tolet. IV. c. 38. Nicen. c. 14. Carth. IV. c 37.*

§. 69. *Auct. de ſeptem Ordin. Eccl qui dicitur Hieron. c. 5.* Officium Diaconorum benè pingit: 1. docens Epiſcopo vel Presbytero à Diacono tradi calicem in Cœna adminiſtranda. Levitæ, *ait*, inferunt oblationes in altari, componunt menſam Domini, Sacerdotibus, dum Sacramenta benedicunt, aſſiſtunt. Ante Sacerdotes orant. Diaconus acclamat: Ut aures habeamus ad Dominum. Ipſe prædicat, ipſe hortatur, ipſe commonet adſtantibus Sacerdotibus.

§. 70. Menſarum & viduarum miniſter dicitur *Hieronymo Ep. 85.* Diaconus. Unde diſcimus, Altari & Viduarum curæ ex *Actor. 6. 2.* fuiſſe præpoſitos.

§. 71. De Metropolitano jam diximus. *h. l. Concil Antioch. c. IX.* Sic de ejus officio: 1. Illum τὴν φροντίδα ἀναδέχεσθαι πάσης τῆς ἐπαρχίας, ideò διὰ τὸ ἐν τῇ μητροπόλει πανταχόθεν συντρέχειν πάντας τὰ πράγματα ἔχοντας. 2. Unde & ἔδοξε καὶ τῇ τιμῇ προηγεῖσθαι αὐτόν. 3. *Et* μηδὲν πράττειν περιττὸν τοὺς λοιποὺς ἐπισκόπους ἄνευ αὐτοῦ, ἢ ταῦτα μόνα, ὅσα τῇ ἑκάςῃ ἐπιβάλλει παροικίᾳ καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις. Nam ſingulis Epiſcopis ſancit providendum neceſſaria ſuæ Eccleſiæ, ἕκαςον γὰρ ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῆς ἑαυτοῦ παροικίας, διοικεῖν τε καὶ πρόνοιαν ποιεῖσθαι πάσης τῆς χώρας τῆς ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ πόλιν. Ut ſunt

χειρο-

χειροτονεῖν Πρεσβυτέρους καὶ Διακόνους, καὶ μετὰ κρίσεως ἕκαστα μεταλαμβάνειν. Sed περαιτέρω μηδὲν πράττειν, δίχα τοῦ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπου. Sed nec illum μηδὲ αὐτὸν ἄνευ τῆς τῶν λοιπῶν γνώμης.

§. 72. Unde hæc elicio: 1. Metropolitanum debere primum eſſe Βαθμῷ. 2. Decidere omnia. 3. Epiſcopis reliquis præſidere. 4. Hoc nihil debere ſine ejus conſenſu facere. Tamen liberè poſſe quemque ſuæ Parochiæ curam gerere. Cætera autem ad Metropolitanum referre.

§. 73. Sic in *Capit. Mart. Bracarenſ. IV.* Per ſingulas provincias oportet Epiſcopos cognoſcere Metropolitanum ſuum, & ipſum Primatus curam ſuſcipere. Nihil autem agere reliquos Epiſcopos præter eum. Nec Metropolitanus quisquam præſumtivè aſſumat abſque conſilio cæterorum.

§. 74. Idq; è *Can. Apoſt. XXXIV.* ad quem Antioch. & Bracar. provocant, tale: Τοὺς ἐπισκόπους ἑκάστου ἔθνους χρὴ εἰδέναι τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλήν, καὶ μηδέν τι πράττειν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης. ἐκεῖνα δὲ μόνα πράττειν ἕκαστον, ὅσα τῇ αὐτοῦ παροικίᾳ ἐπιβάλλει καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις. Quæ totidem verbis repetit *Concil. Antioch. c. cit.*

§. 75. Variavit tamen Diaconorum & Presbyterorum officium. Nam *Hilarius* ait, ſuo tempore Diaconos in populo non prædicaſſe. Et tamen alibi Antiochiæ ſcil. præſente Meletio Epiſcopo *Jo. Chryſoſtomus* adhuc Diaconus homilias egit, & Ephraim Edeſſæ Diaconus ob facundiam dicitur *Nyſſeno* νοητὸς τῆς ἐκκλησίας εὐφράτης, & τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος. Sic & *Ancyran. Concil. Can. II.* dicitur Diaconorum eſſe ἀναφέρειν καὶ κηρύσσειν. Contrà *Synod. Arelat. c. 15.* minimè offerre debere ordinavit, ut & *Nicena c. XVIII.* & *An. 595.* Romana cenſuit, *vacare* debere ad prædicationis officium. Unde & *Ep. 2. Hieron. ait*: In quibusdam Eccleſiis tacere Presbyteros, & præſentibus Epiſcopis non loqui, quaſi aut invideant, aut non dignentur audire.

§. 76. *Manuum Impoſitio.* *Chryſoſtom.* ſcribit, ſolâ ordina-

Digitized by Google

dinatione ſuperiorem eſſe Epiſcopum Presbytero, *χειροτονεῖ Ἐπίσκοπος τὸν Πρεσβύτερον, οὐ χειροτονεῖται ὑπὸ τοῦ Πρεσβυτέρου.* Idem ait *Hieron.* Quid facit exceptâ Ordinatione Epiſcopus, quod Presbyter non faciat? *Iſidor. lib.2. de Eccl. Offic. c.7.* Propter auctoritatem ſummo Sacerdoti Clericorum ordinatio reſervata eſt, ne à multis Eccleſiæ diſciplina vindicata concordiam ſolveret, ac ſcandala generaret. *Aërius ap. Epiphan.* de differentia duorum horum; *οὐδὲν, ait, διαλλάττει οὗτος τούτου. Μία γὰρ ἐστὶ τάξις καὶ μία τιμή, καὶ ἓν ἀξίωμα. Χειροθετεῖ ἐπίσκοπος; ἀλλὰ καὶ ὁ πρεσβύτερος. &c.* Notandum *χειροθετεῖν.* Nam *χειροτονεῖν ordinare* eſt; illud *manus imponere.* *Clem. l.8. c.28.* *Ἐπίσκοπος χειροθετεῖ, χειροτονεῖ, Πρεσβύτερος χειροθετεῖ, οὐ χειροτονεῖ.* Rectè ergò *Chryſoſt.* ait, Epiſcopos *τῇ χειροτονίᾳ* ΜΟΝΗ, *ἀναβεβηκέναι, καὶ τούτῳ μόνῳ τοὺς Πρεσβυτέρους πλεονεκτεῖν.* *Clem. Diatactes:* *Πρεσβύτερον χειροτονῶν ὦ ἐπίσκοπε, τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἐπιτίθει, τοῦ Πρεσβυτερίου παρεστῶτός σοι καὶ τῶν Διακόνων.* *Can. Carthag.* Presbyter cùm ordinatur, Epiſcopo eum benedicente, & manus ſuper caput ejus tendente, omnes Presbyteri, qui adſunt, manus ſuas juxta manus Epiſcopi ſuper caput illius ponant.

§. 77. Ritus eſt à Judæis, quib. *ἐπίθεσις τῶν χειρῶν τοῦ Πρεσβυτερίου* in Sanedr. dicitur סמיכת הזקנים De quo adi infrà Titulum: *Manuum impoſitio.*

§. 78. Tria in PP. genera *χειροθεσίας* occurrunt: 1. *Presbyterorum,* de qua 1. *Tim. IV. 14* 2. *Baptizatorum,* quæ *Confirmatio* dicta, de qua *Matth. 28. fin.* 3. *Catechumenorum,* quâ Chriſtiani fiebant, & hæc *prima* dicitur. *Vid. Tit. Catechum. Sulp. Dial. XI. 5.* Cunctos impoſitâ manu Catechumenos fecit.

§. 79. Hoc recipere in Ordinem ſacrum Latin. PP. dicitur, *conſecrare* & *conſignare.* Gr. PP. *εὐλογεῖν.* *Sulpic. Vit. Mart.* Neque ab alio eam paſſus eſt conſecrari.

§. 80. In pœnitentia quoque obſervo *Manus impoſitas* fuiſſe. Erat autem tunc Impoſitio manus ſignum admiſſionis ad pœni-

Digitized by Google

pœnitentiam. *Concil. Carth. III. c. 32.* ait: Ut cujusvis pœnitentis publicum crimen univerſa noſcat Eccleſia, ante abſolutionem manus ei imponatur.

§. 81. Et id erat initium agendæ pœnitentiæ publicæ. *Vid. Can. in capite Diſt. 50.* Sic & Leo à manus impoſitione incipit remedium pœnitentiæ. *Ea. c. alienum. Concil. Carth. V. c. 11.* vult, ut Sacerdoti lapſo manus imponantur, i. e. ad pœnitentiam admittatur. *Felix l. III. c. 6.* vult, ut pueri aliquandiu ſub manus impoſitione deliniantur.

§. 82. *Clemens Epiſt. ad Cor. I.* de Apoſtolis ait: Κατὰ χώρας καὶ πόλεις κηρύσσοντας καθιστάναι, τὰς ἀπαρχὰς αὐτῶν δοκιμάσαντας τῷ πνεύματι εἰς ἐπισκόπους καὶ διακόνους τῶν μελλόντων πιστεύειν. Notabis κατὰ πόλεις. Nam ſic & in loco *Tit. I.* PP. quidam legerunt, & *Hieronym.* Per civitates. *Theodoret. exp.* καταστῆσαι κατὰ πόλιν πρεσβυτέρων. Sic κατ' ἐκκλησίαν. *Act. XIV.* per ſingulas Eccleſias. Rectè ergò ex Phraſi colligit *Cl. Salmaſ.* in unaquaque civitate plures Epiſcopos inſtitutos, non unum, ut PP. annotant, qui ex ſui ſeculi conſuetudine explicant.

§. 83. Ubi verò grex puſillus, ut in vico vel villâ *unus* conſtitutus fuit, qui χωρεπίσκοπος dictus. Quod ab Apoſtolis factum propter credentium paucitatem vix veriſimile eſt.

§. 84. *Theodoretus* de Chorepiſcopis accipit *Ephеſ. IV.* Ποιμένας καὶ διδασκάλους, exponens τοὺς κατὰ πόλιν καὶ κώμην ἀφορισμένους.

§. 85. Παροικίαι iſtæ agrorum Eccleſiæ dictæ poſteà, ut πάγοι Romæ, qui ſuos Ἐπισκόπους habebant ſinguli. *Halicarnaſſ. l. IV.* Iſtarum Παροικιῶν ἐπίσκοποι dicti χωρεπίσκοποι. *Canon. Latin. Interpr.* vertunt, Epiſcoporum Vicarios, & Regionarios, &, Vicarios, rectiùs. Horum dignitas ſuppar Epiſcopali & Presbyteris ſimplicibus amplior fuiſſe videtur. Nam poterant & inferiores ordines ipſi conferre. *Conc. Ancyran. Can. XIII.* χωρεπισκόπους μὴ ἐξεῖναι Πρεσβυτέρους ἢ Διακόνους χειροτονεῖν, ἀλλὰ μὴ τοὺς Πρεσβυτέρους πόλεως χωρὶς τοῦ ἐπιτραπῆναι ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου.

 §. 86.

§. 86. *Can. Antioch. X.* ſancitur χωρεπίσκοπον γίνεσθαι ὑπὸ τοῦ τῆς πόλεως, ᾗ ὑπόκειται, ἐπισκόπου. Nomen illud Epiſcopi diu retinuerunt, donec tandem indignum videbatur, ex æquare eos Epiſcopis τῶν πόλεων, αἷς ὑπόκεινται αὐτοί τε καὶ ἡ χώρα, ut loquitur *Concil. Antioch. l. cit.* Ideò pro χωρεπισκόποις, dicti ſunt περιοδευταὶ, *Concil. Laodicen. can. LVII.* Dicti & ἐπιχώριοι Πρεσβύτεροι, *Can. XIII. NeoCæſar.* & opponuntur ἐπισκόποις τῆς πόλεως. Non poterant ex decreto *Antioch.* ordinare χειροτονεῖν Πρεσβύτερον μήτε Διάκονον ſine permiſſu Epiſcopi urbici. Neque ex decreto *NeoCæſar.* ἐν τῷ Κυριακῷ τῆς πόλεως προσφέρειν παρόντος ἐπισκόπου ἢ Πρεσβυτέρων πόλεως.

§. 87. In Subſcriptionibus Conciliorum Epiſcopis nonnunquam accenſentur. Ut in *Epheſina Synodo p. 322.* Cæſarius Chorepiſcopus, & *NeoCæſar. concil.* Stephanus Chorepiſcop. Cappadociæ. *Can. XIII. NeoCæſ.* εἰς τύπον τῶν ἑβδομήκοντα diſcipulorum Chorepiſcopi conſtituti dicuntur.

§. 88. *Laodicen. Can. LVII.* οὐ δεῖ ἐν ταῖς κώμαις καὶ ἐν ταῖς χώραις καθίστασθαι ἐπισκόπους, ἀλλὰ περιοδευτάς. Hoc eſt, quod ſuprà diximus, nomen ἐπισκόπων illis eſſe ademtum.

§. 89. *Balſamo ad Can. XIV. NeoCæſar.* ait, eos neque potuiſſe λογισμοὺς δέχεσθαι, neque ἁμαρτίας ἀφιέναι, niſi permiſſu τοῦ ἐπισκόπου, quod & *Leo LXXXIIX.* teſtatur, ubi officium appellat, *Pœnitentem reconciliare.*

§. 90. *Gloſſar. Vet.* Περιοδευταὶ δέ εἰσιν ἐν σήμερον περιβαλλόμενοι παρὰ τῶν ἐπισκόπων ἔξαρχοι. οὗτοι γὰρ περιοδεύουσι καὶ ἐπιτηροῦσι τὰ ψυχικὰ σφάλματα. *Concil. Chalced. Act. IV. & X.* vertitur, *Procurator.* Alibi: *Circuitor.* Fuitq; Presbyter ἐν κώμαις. Chorepiſcopo ſubſtitutus.

§. 91. Cæterùm munus eorum fuit, τὰ κυριακὰ καὶ πτωχικὰ χρήματα diſpenſare, *Balſamo Can. XIII. NeoCæſar.* Et *Zonar.* Προσόδους ἐκκλησιῶν ὧν περιΐσταντο εἰς πτωχοὺς ἀναλίσκειν hoc appellat.

§. 92.

§. 92. *Baſil. Magn.* antiqvum in Eccleſia ritum fuiſſe docet, ut Candidati miniſterii à Presbyteris & Diaconis probati Chorepiſcopis commendarentur, οἱ τὰς παρὰ τ̃ ἀληθῶς μαρτυρȣ̃ντων δεξάμενοι ψήφȣς, καὶ ὑπομνήσαντες ἐπίσκοπον, ὅτως ἐνηρίθμȣν τ̃ ὑπηρέτην τῷ τάγματι τ̃ ἱερατικῶν. Quod à Chorepiſcopis abrogatum queritur, dum adſciſcendorum Sacerdotum autoritatem ad ſe transferrent, ac poſtremò Diaconis ac Presbyteris committerent, ut, quos vellent, adoptarent, διὸ πολλοὶ μθ̀ ὑπηρέται ἀριθμȣ̃νται καθ᾽ ἑκάςην κώμην.

§. 93. *Tertull. de Præſcript. Cap. XX.* Apoſtoli Eccleſias apud *unamqvamqve* civitatem condiderunt, à quibus traducem fidei & ſemina doctrinæ cæteræ exinde Eccleſiæ mutuatæ ſunt, & quotidiè mutuantur, ut Eccleſiæ fiant, ac per hoc & ipſæ Apoſtolicæ deputantur.

§. 94. *Epiphan.* oſtendit, primò id Alexandriæ inſtitutum, ut in tota civitate unus tantùm eſſet Epiſcopus, ȣ̓ γὰρ πτ᾽ Ἀλεξανδρέια δύο ἐπισκόπȣς ἔιχεν, ὡς αἱ ἄλλαι πόλεις. *Nicæno deniem Canon. VIII.* definitum fuit, ἵνα μὴ ἐν τῇ πόλει δύο ἐπίσκοποι ὦσιν.

§. 95. Pòſt cœpêre Παροικίαι, Διοίκησεις. Illa duo ſæpè in Scriptis PP. alternant. Nam Παροικία ſumitur pro Διοίκησις & contrà. Aliàs Παροικία eſt membrum particulare & regionale univerſæ civitatis Eccleſiæ. Παροικȣ̃σαι πόλιν ἵνα ἐκκλησίαι. Interdum plurium minutarum Eccleſiarum complexionem notat, & unam Eccleſiam civitatis in plures minores conventus diviſam; aliquando minores illos cœtus, qui Eccleſiæ & Παροικίαι dictæ. Ut in *Ep. Innocent. ad Decent.* ἐκκλησίαι, ſunt majores Eccleſiaſtici Conventus, qui & Παροικίαι, *cùm omnes Eccleſiæ noſtræ intra civitatem ſint conſtitutæ*, ait, i. e. omnes Παροικίαι.

§. 96. Aliàs circa eadem tempora *Parœcia* diſtinguebatur ab *Eccleſia*, præcipuè in Africa. Quia Eccleſia propriè ſumebatur de *Matrice* & *principali Eccleſia*. Sic *Can. XIX. Conc. African.* Tempore ſanè quo non communicat, nec in ſua Eccleſia vel Parœcia communicet.

Digitized by Google

§. 97. Sic & eo tempore in Occidente Παροικία dicta, quæ pars eſſet Eccleſiæ civitatis, *Baſilica* ſc. *particularis*, cui unus Presbyter præerat, in qua Sacram. diſtribuebantur, & concionabantur.

§. 98. Διοίκησις autem conſtabat ex multis ejusmodi Παροικίαις, & plures Provincias Metropolitanas & Eccleſiaſticas complectebatur, i. e. ἐπαρχίας. Ἐπαρχία eſt Provincia plures Παροικίας cum ſuis territoriis ſ. ἐνορίαις continens Sedes Epiſcopales.

§. 99. Infimis *Lat. & Græc.* temporibus dicta fuit & Διοίκησις, quæ olim erat Παροικία.

§. 100. *Cod. Afric. Eccl.* Hipponenſis Diarchytorum Diœceſis. *Can. 93. & 54.* Mappalienſis Diœceſis. Pro *Parœcia* ſumitur apud *Sulp. Dial. 2. de Martino*: dum Diœceſes viſitat.

§. 101. Quibus in locis conſtitui debeat, ſic *Gratian. Diſt. XXC. c. 1.* Lucius Papa: In ipſis urbibus poſt Chriſti adventum Apoſtoli & ſucceſſores eorum Patriarchas vel Primates poſuerunt. Et *Clemens Papa Ep. I. d. c. 2.* In ſingulis civitatibus ſingulos & non binos vel ternos, aut plures Epiſcopos conſtitui præcepit, qui non Primatum aut Archiepiſcoporum, aut Metropolitanorum nomine, quia matres civitatum non tenent, ſed Epiſcoporum tantùm vocabulo potirentur.

§. 102. *Anaclet. Ep. III. c. 2: ſic*: Epiſcopi non in caſtellis aut modicis civitatibus conſtitui debent, ſed Presbyteri ab Epiſcopis poni & ordinari, ſinguli tamen per ſingulos titulos ſuos. Epiſcopus autem non ab uno, ſed à pluribus debet ordinari Epiſcopis, & ad honorabilem urbem *Titulandus* & denominandus, ne vileſcat nomen Epiſcopi.

§. 103. Idem ſtatuit *Leo Pap. XXCV. Cap. 2. & Conc. Laodic. c. 57.* verba ſuprà habes.

§. 104. *Diſt. cit. cap.* Fraternitatem. Gregorius Papa conſtituit, Epiſcopos non debere longo intervallo Sedibus ſuis disjungi.

§. 105. In Africa *Primates* dicti ſunt, οἱ κατὰ τὴν τάξιν τῆς χειροτονίας πρωτεύοντες, ut ait *Juſtin. l. 29.* ita ut Afr. Primates & alio-

& aliorum Metropolitani differant, quòd illi erant ordinatione primi, hi loco ſedis ſuæ Metropoleos. Munus tamen & dignitas eadem, *Synodis præſidere, Epiſcopos ordinare. Petit. Miſcell. var. lect. l. III. p. 3. cap. 1.*

§. 106. Non negandum, gradus licitos & uſitatos ſemper ab ipſis Apoſtolicis temporibus fuiſſe. *Hieron.* ait: In toto orbe decretum eſt, ut unus de Presbyteris electus cæteris ſuperponeretur, ad quem omnis cura Eccleſiæ pertineret.

§. 107. *Id.* ei, qui ſcripſerat: Nihil intereſt inter Epiſcopum & Presbyterum, reſpondit: *Hoc ſatis imperitè, in portu naufragium.* Et idem:

§. 108. Alexandriæ à Marco Evangeliſta ad Heraclem & Dionyſ. Epiſcopos, Presbyteri unum ſemper *ex ſe* electum in *celſiori* gradu collocatum Epiſcopatum nominabant.

§. 109. Idem teſtantur Catalogi Epiſcoporum ap. *Irenæum, Euſebium, Socratem, Theodoretum*, incipientes ab Apoſtolica ætate. *Confer quæ ſupr. diximus hoc titul.*

§. 110. Benè rem decidit *Hieron.* inquiens: Epiſcopos inveniſſe majores Presbyteris magis conſuetudine, quàm diſpoſitionis Dominicæ veritate. Et *Auguſtin. Ep. XIX.* Epiſcopatum majorem Presbyterio ſecundum honorum vocabula, quæ Eccleſiæ uſus obtinuit.

§. 111. Mos Epiſcoporum viſitandi Eccleſias ſuæ *Διοικήσεως* vetuſtus. *Sulp. Sev. Ep. I.* Cùm ad Diœceſin quandam pro ſolenni conſuetudine, ſicut Epiſcopis viſitare Eccleſias ſuas moris eſt, mediâ ferè hyeme Martinus veniſſet. Et *Dial. 2. c. 4.* Iter cum eo, dum Diœceſes viſitat, agebamus. Et *Ep. 2.* cauſa extitit, quâ Condatenſem Diœceſin viſitaret. *Concil. Colon. ann. 1549.* Non aliàs meliùs, quàm in viſitatione deprehenduntur, corriguntur errores. Nec aliud eſt Epiſcopus etiam ex nomine, quàm Speculator. *Ibid. Tom. IV. Concil. p. 866.* Viſitatione igitur opus eſt. *Et mox:* Statuimus ad hæc, ut Viſitatoribus adhibeatur Notarius, qui ſit Sacerdos, aut ſaltem Clericus non conjugatus.

§. 112. *Concil. Lateran. Ann. MCCXV. Cap. XXXIII.* Viſitationis officium exercentes non quærant, quæ ſua ſunt, ſed quæ

JESU CHRISTI prædicationi & exhortationi, correctioni & reformationi vacando, ut fructum referant, qui non perit.

§. 113. *Oxonienſ. Tom. III. Concil.* ſtatuit; Ne viſitaturi Eccleſias nimio ſumtu graventur, nec redemtionem pro viſitatione extorquere præſumant.

§. 114. Requiſita Epiſcoporum, *Electionem, Ordinationem, Gradus*. Vide ſuprà. Ad officium pertinentia hîc damus. Pauperibus providere Epiſcopum jubet *Concil. Aurel. I. c. 18. ſic*: Epiſcopus pauperibus vel infirmis, qui debilitate faciente manibus ſuis laborare non poſſunt, victum & veſtitum largitur.

§. 115. Hoſpitalitatem exercere jubet *Diſt. 85. Gregor. lib. 12. Ep. 6. & l. V. ep. 29. ait*: Sine liberalitate vacuum nomen Epiſcopi teneri.

§. 116. *Et l. XI. Ep. 49.* Ad vindictam facilem eſſe non debere monet.

§. 117. Baptiſare, Sacramenta adminiſtrare, ordinare, pœnitentes abſolvere, jejunia indicere, diſponere res Eccleſiæ, Oblationes, Decimas, Negotia Eccleſiaſtica, ſic enim *Can. Apoſt. 38.* Πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ὁ ἐπίσκοπος ἐχέτω φροντίδα.

§. 118. Nec quicquam ſine Epiſcopi conſenſu Clero licitum. *Canon. Apoſt. XXXIIX.* Οἱ Πρεσβύτεροι καὶ οἱ Διάκονοι ἄνευ γνώμης τοῦ Ἐπισκόπου μηδὲν ἐπιτελείτωσαν.

§. 119. Sic & *Concil. Laod. c. 57. & Can. Apoſt. XLI.* Προστάσσει, ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων, ut ἐπὶ τῶν χρημάτων ἐντέλλεσθαι & τοῖς δεομένοις, per Presbyteros & Diaconos ἐπιχορηγεῖσθαι & verbo, καὶ κατὰ τὴν ἐξουσίαν πάντα διοικεῖσθαι. Sic & reliqua Concilia.

§. 120. *Hieron. ait*: Quid facit Epiſcopus, exceptâ ordinatione, quod idem non faciat Presbyter?

§. 121. Huc pertinent Temporum rationes & Feſta Eccleſiis denunciare.

§. 122. *Seculo IV.* etiam ſententias in civilibus dicere, & ad Epiſcopos appellare cœperunt, apud *Sozomen. l. 2. c. 9. Ruffin. l. 2. c. 31.*

§. 123. Conſecrare templa & altaria, quod Chorepiſcopo non licuit, ut ſuprà notavimus, *hoc tit.*

§. 124. Reliquias Sanctorum transferre, commendare populo. *Ambroſ. Ep. 85.* Monachos & Monaſteria regere, *de quo tit. Monachi.*

§. 125. *Ambroſ. l. 10. ep. 82.* In Vercellenſi Eccleſia duo pariter ab Epiſcopo exigi videntur, Monaſterii continentia & Eccleſiæ diſciplina.

§. 126. *ſeculo V.* reperio additos eſſe Epiſcopis adjutores, qui Coepiſcopi dicti. *Leo Ep. 88.* docet: Horum fuiſſe, abſente Epiſcopo altaria erigere, baſilicas conſecrare. *Auguſt. Epiſt. XXXIV. & XXXVI. ait*: A Valerio Coepiſcopatus ſarcinam ſibi eſſe impoſitam.

§. 127. *Aug. Quæſt. CI. V. & N. T.* docet, abſente Epiſcopo & Presbytero licuiſſe nonnulla, inquiens: In Alexandria & per Ægyptum, ſi deſit Epiſcopus, conſecret Presbyter.

§. 128. *Concionari.* Hoc in aliis quidem Eccleſiis commune fuit & Presbyteris & Diaconis, ſed in Africanis ſoli concionabantur Epiſcopi. Quod *ſeculo V.* abolitum. Valerius enim Auguſtino Presbytero id munus delegavit. *Poſſidon. Vit. Aug. c. V.*

§. 129. Preces ſeu orationes ordinare pro rebus neceſſariis. Sic apud *Sidon. l. 7.* Mamercus Vienn. rogationes publicas in ſuæ urbis incendio inſtituit. *Et 2.* Pro converſione Regum & Tyrannorum, apud *Auguſt. l. III. cont. Maxim. c. 1.*

§. 130. Viſitare ægrotos & excommunicatos. *Vid. ſuprà tit. Diſcipl. Eccleſ.*

§. 131. Metropolitani. Præſules. Papæ. Pontifices. ἔφοροι *Nicephoro* dicuntur.

§. 132. Archiepiſcopi. Summus Sacerdos. Patriarcha. Pontifex. Primas. Apud *Turonenſ. Vit. Patr. c. VIII. & Greg. l. 7. ind. 2. Ep. 64.* ἔξαρχοι τῆς διοικήσεως, *in Concil. Græcis.* Horum fuit, exſtirpare hæreſes, abrogare idololatrias. Mandare ſuis de excommunicatione, abſolutione, viſitatione, ordinare Epiſcopos, dijudicare Epiſcoporum controverſias, celebrare Synodos, inaugurare Imperatores. Leges Imperatorum Eccleſiaſticas denunciare Metropolitanis.

§. 133.

Digitized by Google

§. 133. Salutant ſe invicem, *Fratres, Papas, Coepiſcopos, Compresbyteros, Collegas.*

§. 134. Sponſis benedicere. De quo vid. verb. *Nuptiæ* infrà.

§. 135. Utq; rebus Eccleſiæ diſponendis eò promtior eſſet, addunt ei *Oeconomum* & *ViceDominum* Jura *Can. d. 89. c. 2. Concil. Chalc. c. 26. Cauſ. 26. Quæſt. VII.* de quo plura verbo *Bona Eccleſiaſt. Gregor. l. 1. Ep. 11.* Vice-Dominum conſtituimus, cujus arbitrio Epiſcopium commiſimus diſponendum. Quem *id. l. 9. Ep. 66.* Majorem domus vocat, quo utatur Epiſcopus, quatenus poſſit vel hoſpitibus ſupervenientibus, vel cauſis, quæ eveniunt, idoneus & paratus exiſtere.

§. 136. Epiſcopos omnes eſſe pares docet *Hieron. Ep. 85. ad Evagr.* Ubicunque fuerit Epiſcopus, ſeu Romæ; ſ. Eugubii, ſ. Conſtantinopolis. Alexandriæ ejusdem eſſe meriti & Sacerdotii. Potentia divitiarum & paupertatis humilitas vel ſublimiorem, vel inferiorem Epiſcopum non facit. Cæterùm omnes Apoſtolorum ſucceſſores ſunt.

§. 137. Epiſcopus in Conſeſſu & Eccleſia ſublimior ſedebat Presbyteris. *Concil. Carth. IV. c. 14. Diſt. 95. c. 9.*

§. 138. Epiſcopus primæ ſedis non appelletur Princeps Sacerdotum, nec ſummus Sacerdos, aut aliquid hujusmodi, ſed tantùm primæ ſedis Epiſcopus, *ait Conc. Afric. c. 6. & Carth. III. c. 29.*

§. 139. Nec univerſalis. Sic enim *Pelagius II. Diſt. 99. c. 4.* Nullus Patriarcharum Univerſalitatis vocabulo unquam utatur. Quia ſi unus dicitur univerſalis, Patriarcharum nomen cœteris derogatur. Sed abſit hoc, abſit à fidelis cujusquam mente, hoc ſibi velle accipere, unde honorem fratrum ſuorum imminuere ex quantulacunque parte videatur.

§. 140. Sic & *Gregor. l. 7. ind. 1. Ep. XXX.* In præfatione Epiſtolæ ſuperbæ appellationis verbum, univerſalem me Papam dicentes, imprimere curâſtis. Quod peto, ultrà non facias. Abſit hoc. Recedant verba, quæ vanitatem inflant, & charitatem vulnerant.

§. 141. Vivente Epiſcopo alius ei ſuccedere non valet. *C. 7. qu. 1. c. 5.*

§. 142.

§. 142. Qui verò in locum viventis irrepſerit, non eſt Epiſcopus. *Ibid. c. 6.* Nec defendendus eſt, qui viventis locum invadit.

§. 143. Infirmitate gravato alius ſubrogari poteſt. *Cap. 7. qu. 1. c. 13.*

§. 144. *Concil. Tolet. XI. c. 14.* ſtatuit, ut Epiſcopo vel Sacerdoti ſacrificanti Adjutor detur, qui cœpta Sacramenta expleat, veluti loquitur, à tergo ſemper habeat, qui ejus vicem exequatur, ſi ei aliqua neceſſitas ingruerit. Sic & *Concil. Tolet. VII. c. 2.*

§. 145. Senectute gravato Adjutor dandus eſt, qui morienti ſuccedat. *C. VII. q. 1. c. 17.*

§. 146. De Viſitatione *vid. ſuprà.* Quoties inſtituenda. *Conc. Tol. IV.* per annum Parochias circumire Epiſcopos jubet. *Conc. Tarracon. C. VIII.* Ab Epiſcopo annuis vicibus Diœceſes viſitentur. *Concil. Tolet. IV. c. 31.* Epiſcopum per cunctas Diœceſes, Parochiasq; ſuas per ſingulos annos ire oportet. Quod ſi ipſe aut languore detentus, aut aliis occupationibus implicatus id explere nequiverit, Presbyteros probabiles aut Diaconos mittat, qui reditus Baſilicarum, & reparationes & miniſtrantium vitam exquirant.

§. 147. Ubi tria monentur in Viſitatione: *1. Reditus. 2. Reparatio Baſilicarum. 3. Vita Miniſtrorum.*

§. 148. Quid exquirendum *Concil. Bracar. II. c. 1.* prolixè docet: Per ſingulas Eccleſias Epiſcopi per Diœceſes ambulantes primùm diſcutiant Clericos, quomodo ordinem Baptiſmi vel Miſſarum teneant, & qualiter quæq; officia in Eccleſia peragant. Si rectè quidem invenerint, DEO gratias agant; Sin minimè, docere debent ignaros, & hoc modis omnibus præcipere, ut ante XX. dies Baptiſmi ad purgationem Exorciſmi concurrant Catechumeni, in quibus viginti diebus omninò Catechumeni Symbolum, quod eſt, *credo in DEUM Patrem omnipot.* ſpecialiter doceantur. Poſtquam ergò in his ſuos Clericos diſcuſſerint, aliâ die convocatâ plebe, doceant, illos, ut errores fugiant idolorum, vel diverſa crimina, i. e. homicidium, adulterium, &c. Et ſic poſteà de Eccleſia illa proficiſcatur ad aliam.

§. 149. *Primates.* In Africa primùm conſtituti circa *Ann. D. 350.* Hi non tàm Metropolitani Epiſcopi erant, quod *Turriano* placet,

Digitized by Google

placet, quàm promotione antiquiſſimi, ſ. in Metropoli, ſ. in aliis oppidis conſtituti. Hinc *Concil. III. Carthag. c.* 44. Victor ab Epigonio ætate *Pater*, promotione *antiqviſſimus* dicebatur.

§. 150. Unde & conſuetudo *Senes* appellandi primæ Sedis Epiſcopos.

§. 151. Cùmq; ſingulis Epiſcopis pro ordinationis ætate ad *Primatum* pateret locus, ſtudioſè cavebat Eccleſia Africana, ne quis ementitæ antiquitatis titulo Fratres gradu debito fraudaret. *Concil. African. c.* 36. cavit, ut qui ab Epiſcopis ordinabantur, literas acciperent ab ordinatoribus eorum manu conſcriptas, continentes *Conſulem* & *Diem*, ut nulla altercatio de poſterioribus vel anterioribus oriretur. *Can.* 52. jubent, poſteriores anterioribus deferre, iis conſultis nihil agere, &c. *Vid. Auguſt. Ep.* 261. *Greg. M. Ep.* 72, 75. *lib.* 1. 35. *Leon. Ep.* 4. *l.* IX.

§. 152. Prima mentio Primatum fit *Ann. D.* 390. *Concil. II. Carth. c.* 12. & *Concil. Sardicenſ. c.* 6. *n.* 347.

§. 153. *Patriarchæ*. Eorum pariter origo circa hæc tempora. *Hieron. Ep.* 54. à Montaniſtis ortum duxiſſe putat, imò ſcribit. *Socrat. Hiſt. l.* 5. *c.* 8. primus videtur agnoviſſe. Et eodem tempore *Leo Romanus* aliquoties Patriarcha dicitur, *Concil. Chalcedon. Act. III.*

§. 154. Gothis uſitatum peculiariter fuiſſe, ut Archiepiſcopos Patriarcharum titulo inſignirent, *Baron.* annotat, & Vandalis ad *Ann. Dom.* 533. 570.

§. 155. In ordinatione Epiſcoporum populus acclamabat ſolenni voce: Ἄξιος. Sic *Philoſtorg. l.* 9. *c.* 10. recenſet, in Demophili Ep. Conſt. ordinatione contrà acclamatum; Ἀνάξιος. *Photius in Bibl. Patr. p.* 1415. de Alexandri Conſt. Epiſcopi ordinatione: ὁ λαὸς μιᾷ φωνῇ σὺν αὐτῷ βασιλεῖ ἐπὶ πλείους ὥρας ἐβόα, τὸ ἄξιος.

§. 156. Olim in Eccleſia Patres dicti præcipuè Epiſcopi & Presbyteri, ac Seculis poſterioribus Papæ. *De quo vide infrà tit. Papa.*

§. 157. *Seniores*. *Ignat.* Ordinem ſic conſtituit ſui ſeculi.

Οἱ Δια-

Οἱ Διάκονοι τοὺς Πρεσβυτέρους ὑποτάσσεσθε, ἀρχιερεῦσιν, οἱ Πρεσβύτεροι τῷ ἐπισκόπῳ, ὁ Ἐπίσκοπος τῷ Χριστῷ, ὁ Χριστὸς τῷ Πατρί. Hæc eſt τάξις ἱεραρχικὴ in Petro à Chriſto inſtituta, ut PP. docent. *Ignat.* Καλοὶ μὲν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ τοῦ λόγου διάκονοι, κρείσσων δὲ ὁ ἀρχιερεὺς, ὁ πεπιστευμένος τὰ ἅγια τῶν ἁγίων Πρεσβυτέρων vocat *Hieron. Lat.* Senatum Eccleſiæ. Primùm Πρεσβυτέρων fuiſſe χειροθεσίαν. Poſteà verò Epiſcopi dignitas facta fuit, οὐ μόνον διακόνους χειροτονεῖν, ἀλλὰ καὶ Πρεσβυτέρους, ait *Schol. Gr. Act.* 14. 25. *Hieron. Ep. ad Tit. Comment.* In toto orbe decretum eſt, ut unus de Presbyteris electus cœteris anteponeretur. Cauſam dicit *Epiſt. ad Evagr.* in Schiſmatis remedium, ne unusquisque ad ſe trahens Chriſti Eccleſiam rumperet. *Id. Comm. in Ep. ad Tit. docet:* Apud Veteres eosdem fuiſſe Presbyteros, quos & Epiſcopos. Paulatim verò, ut diſſenſionum plantaria evellerentur, ad unum omnem ſolicitudinem eſſe delatam. Sic & Patres uſi hac voce. *Clem. Alex. Strom. VI. Origen ap. Euſeb. Epiphanius, Hæreſ. 69. Liberius:* Teſtis eſt, *ait,* omne Presbyterium Romanæ Eccleſiæ. *Innocent.* In conſeſſu Presbyterii. Ubi ſemper Conventum & Collegium Præpoſitorum Eccleſiæ capiunt PP. ſancti.

§. 158. *Theophyl. in Luc. 19.* Τρία τάγματα in Eccleſia ita recenſet: Οἱ διάκονοι καθαίρουσι διὰ κατηχήσεως καὶ διδασκαλίας, οἱ Πρεσβύτεροι φωτίζουσι διὰ τοῦ βαπτίσματος, οἱ ἀρχιερεῖς καὶ ἱερατικὰς τάξεις καθιστῶσι, καὶ τελοῦσιν, ὅ ἐστι χειροτονοῦσιν.

§. 159. *Ignat.* Συνέδριον Ἀποστόλων Χριστοῦ vocat Presbyterium. Et Presbyteros συμβούλους καὶ συνεδρευτὰς ἐπισκόπου.

§. 160. *Tertull.* Seniores vertit *Gr.* Πρεσβυτέρους. *Firmilian. ad Cyprian.* Seniores & Præpoſiti. *Ambroſ.* Seniores duplicis facit gradus: Epiſcopum & Presbyteros. *Firmilian. l. cit.* & reddit: Majores natu, qui & baptizandi & manum imponendi & ordinandi habent poteſtatem. *Ignat.* Presbyterium nominat

Digitized by Google

ἱερὸν σύστημα. *Hieron.* vertit: Senatum, inquiens: Eccleſia habet Senatum, cœtum Presbyterorum.

§. 161. Hinc quando intelligunt PP. Laicos, addunt: *Seniores Plebis.* Sic Act. Cæcilian. & Felicis: Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, Seniores; Et pòſt: Adhibete Conclericos & Seniores plebis. Interdum ap. PP. abſolutè *Seniores* pro Magiſtratu, Gr. γερουσία. Sic *Auguſt.* ſcribit: Clero & Senioribus Eccleſiæ Hipponenſis. Sic apud *Greg. Turonenſ.* eſt: Coram Pontifice, Clero & Senioribus. Et *Greg. Ep. 89.* inſcribit: Clero, Ordini & Plebi Ravennæ. Ubi Ordo eſt γερουσία.

§. 162. Sed alicubi in libris Patrum occurrit vox *Senior* dubio ſignificatu, an Sacerdotes, an verò Senes ætate notet. Ut cùm *Gregorius* jubet: Si quis Clericorum accuſetur, coram Eccleſiæ Senioribus inquiri veritatem. Ut cùm *Optat. Serm. 19. de Verb. Dom.* narrat Ornamenta Eccleſiæ fidelibus Senioribus commendata. Et cùm *Auctor Comm. in Ep. Paul. I. Tim V.* ſcribit: Apud omnes gentes eſt honorabilis Senectus. Unde & Synagoga,& poſteà Eccleſia Seniores habuit, quorum ſine conſilio nihil agebatur in Eccleſia. *I. Tim. V. 19.* τοῦ Seniores ſunt Πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ, qui nomine plebis in conſilium ab Epiſcopis adhibiti. Ut ita hoc triplici ſignificatu apud Patres occurrat hæc vox: *1. Ætate Grandium. 2. Magiſtratuum. 3. Paſtorum.* In Africa *Senes* dicebantur etiam Epiſcopi. Sic in Zenophili Conſularis Artis Anno CCCXX, legitur: Ad Senem noſtrum Silvanum. Imò etiam primarum ſedium Antiſtites dicti *Senes. Auguſt. Ep. XCIII. C. V CXLIX. CCLXI. &c.*

§. 163. *Regimen. Matth. XV. 14.* notabilis locus eſt, cum quo *conf. Tit. III. 7. II. Theſſ. III. 6. II. Tim. III. 6. I. Cor. V. 9. 13. I. Tim. VI. 6. 12.* Nam hìc jubetur Eccleſia vitare, fugere, non miſceri, averſari Paſtores inſinceros, ſcandaloſos & fratres impios. *Rom. XVI. 17.* Nihil hìc violenti in eos uſurpandi jus datur. Hinc *Cyprian. Ep. 68.* Plebs obſequens præceptis Dominicis à peccatore præpoſito ſeparare ſe debet. *Joh. X.*

§. 164. Verùm quæ poſteà uſurpari cœperunt voces, de Paſtore

Digitized by Google

Paſtore quidem *καθαιρεῖν, deponere*, de Fratribus verò *ἀφορίζειν excommunicare*, à lege humana emanant & conceſſu ſummæ poteſtatis. Nam ſeqq. Chriſtianorum Impp. temporibus jam non fugere, nec *ἀφιέναι* tantùm Paſtorem malum plebi jus erat, ſed Paſtor iſtiusmodi in ſententia jus Paſtorale amittebat.

§. 165. Hinc illa *Arcad.* & *Honor. Impp.* Quicunque confidentibus Sacerdotibus fuerit Epiſcopali loco vel nomine detruſus. Sic *l. ſi quicunque. Cod Th. de Ep. & Cler.* de fratre impio: Sit ab eorum cœtibus ſeparatus, à quorum ſocietate eſt diſcretus. *Et ibid. Valentin. Theod. & Arcad. Impp.* fœminam, quæ crines ſibi abſcidiſſet, jubent Eccleſiæ foribus arceri, *ἀπελαύνεσθαι τ̃ ἐκκλησιῶν. Sozom. l. 8. c. 15.*

§. 166. Et *l. Apollon. Cod. eod.* Jubentur fratres ſcelerati inhiberi à congreſſu honeſtorum, à Communione Sanctorum.

§. 167. Et hæc jure humano acceſſoria. *V. Grot. Imp. S. P circa Princ. p 278. Sulpic Sever. Vit. Martin. ait*, degenerem inconſtantiam ſubdidiſſe Regi Sacerdotalem dignitatem. Quo innuit jam illo ævo, CCC. ſeculo ſcil. invaluiſſe exemtionem Clericorum à civili Magiſtratu.

§. 168. *Juſtinian. Novell. 74.* ſanxit leges in cauſis merè civilibus, ut ſoli Epiſcopi de Monachorum & Monialium cauſis cognoſcerent. Licebat tamen pro natura cauſæ ad civiles quoque judices pergere. *Novell. 83. & 123 c. 21.* At in criminalibus judicio Magiſtratus ſubjecti erant, & ſi pœna judicaret dignum Clericum, tunc ſpoliari ab Epiſcopo Sacerdotali dignitate, atque ita ſub Legum fieri manu decrevit *XXCIII 1.*

§. 169. Sed ante *Juſtinianum* nihilominùs in quibusdam Eccleſiis Clerici à civili Juriſdictione exemti fuerunt. *Concil. Agath. Can. 32.* Clericum nullus præſumat apud ſecularem judicem, Epiſcopo non permittente, pulſare, ſed ſi pulſatus fuerit, non reſpondeat, vel proponat, nec audeat criminale negotium in ſeculari judicio proponere.

§ 170. *Ambroſ. Ep. ad Valent. Majorem:* Valentinianus, *inquit*, Major non ſolùm reſpondit ſermone, ſed & legibus ſanxit, in cauſa fidei vel Eccleſiaſtici alicujus ordinis eum judicare debere,

 qui

Digitized by Google

qui nec munere impar ſit, nec jure diſſimilis. *(hac enim verba reſcripti ſunt.)* hoc eſt, Sacerdotes de Sacerdotibus voluit judicare. Quia etiam, ſi aliàs quoque argueretur Epiſcopus, & morum eſſet examinanda cauſa, etiam hanc voluit ad Epiſcopale judicium pertinere.

§. 171. *Decret. Felic. Pap. III.* Cùm de cauſis DEI agitur, regiam voluntatem Sacerdotibus Chriſti ſtudeàtis ſubdere, non præferre.

§. 172. Hinc *C. 22. qu. 1. c. 1. è Concil. Agathenſ. c. VIII.* placuit, ut Clericus, ſi relicto officio ſuo propter diſtrictionem ad judicem ſecularem confugerit, & is, ad quem recurrit, ſolatium ei defenſionis impenderit, cum eodem de Eccleſiæ communione pellatur.

§. 173. *Concil. Arelat. C. IV.* Qui Clericum Eccleſiaſticæ diſciplinæ regulam effugientem ſuſceperit & defenſare præſumſerit, Eccleſiæ Communione privetur. *Concil. Bracar. Cap. XXXV.* Si talis importans ſe palatio aures Principum inquietare voluerit, hic ad nullam veniam poterit pervenire, nec ſpem futuræ reconciliationis habebit.

§. 174. Sic & *Concil Antioch.* & *Concil. Aqviſgran. illud c. XII. Hoc verò Cap. LXXIV.*

§. 175. *Gregor. l. IV. Ep. XXXIV.* de iisdem; Si ad me diu venire diſtulerint, exercere in eos diſtrictionem Canonicam nullo modo ceſſabo.

§. 176. *Nicolaus ad Conſult. Bulgaror. Cap. LXX. Diſt. 28. c. 22.* De Presbyteris vobis, qui Laici eſtis, nec judicandum eſt, nec de eorum vita quidpiam inveſtigandum, ſed Epiſcoporum judicio per omnia reſervandum.

§. 177. Hinc mox iſta Paparum ſuperbia. *Cauſ. IX. q. 3. c. 13.* Nemo judicabit primam ſedem. Neque enim ab Auguſto, neque ab omni Clero, neque à Regibus, neque à populo judex judicabitur. Et *Symm. P. c. 14. 16.* Aliorum hominum cauſas DEUS voluit homines terminare, ſed Sedis iſtius Præſulis ſuo ſine quæſtione reſervavit arbitrio.

§. 178. *Anterus P. c. 15. ibid.* Facta ſubditorum judicantur à nobis, noſtra verò judicat DEUS.

§. 179.

§. 179. Nemo Epiſcoporum unquam apud judicem ſecularem, aut alios accuſare Clericos præſumat. *C. XI. qu. I. c. 8. Extrav. de Foro Compet. c. 2. Concil. Aurel. III. c. 32.* Neque Laico inconſulto Sacerdote Clericum in ſeculare judicium liceat exhibere. Sic & *Concil. Matiſcon. I. c. 2.* Sic in *Novell. CXXIII.* οὐδενὶ τῶν ἀρχόντων ἐξέσται τοὺς ἐπισκόπους ἀναγκάζειν εἰς δικαστήριον παραγενέσθαι ἐπὶ τῷ λέγειν μαρτυρίαν.

§. 180. *Matth. XX. v. 26.* vetatur in univerſum omnis Juriſdictio aut politica poteſtas & imperium. Sic & *I. Pet. V. 3.* vetantur Epiſcopi κατακυριεύειν τῶν κλήρων, quod Regibus tribuitur, *Luc. XXII. 25.* & κατεξουσιάζειν, quod *Matth. XX. 26.* τοῖς μεγάλοις tribuitur, quales erant εὐεργέται, *Joſeph. Ant. l. XIII. 2. Sic & I. Tim. III. v. 3. Tit. I. 7.* Hinc Gr. PP. τὸ νομοθετεῖν in Eccleſia ἀνεῖται τοῖς βασιλεῦσιν. *Chryſoſt.* adimit Epiſcopis ἀνάγκην & νόμῳ κρατεῖν & dat ſolis Regibus. Et *Bernard.* ait: Stetiſſe ego Apoſtolos judicandos lego, ſed ipſos judicantes non lego. Hinc in SS. vocantur *Legati, Nuncii, Praecones.* Et *Chryſoſt.* εἰς διδαχὴν ἐτάχθησαν οὐκ εἰς ἀρχὴν οὐδὲ εἰς αὐθεντίαν.

§. 181. Exempla conf. *I. Cor. XII. 25. II. Cor. IX. 7. 8.* ubi ait, μὴ ἐξ ἀνάγκης. Et οὐ κατ' ἐπιταγὴν λέγω.

§. 182. Regimen ergò Paſtorum eſt, ἡγεῖσθαι, προΐστασθαι, ποιμαίνειν, præcepto & jure divino. Et Juriſdictionis eorum exemplum eſt in Paulo *II. Cor. XIII. c. X. 6. XIII. 2.* ἀποτόμως χρήσασθαι, ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρακοήν, οὐ φείσασθαι. Sed ſciendum in hiſce, ut *I. Cor. V.* non plus a Paulo præſtitum, quàm à Petro in ſanando claudo *Act. III. 12.* qui ἰδίᾳ δυνάμει ſe nihil feciſſe ajunt. *V. Marc. Anton. de Domin. l. 1. c. 1. 2. Tom. I.*

§. 183. Acceſſit autem deinde Canonicum & Legale illud, quòd Pœnitentiæ gradus conſtituti, Synaxi malefici excluſi, tempore quanto Epiſcopis placuit. Nam generaliter de vita periclitantes ad Cœnam recepti, quod παλαιὸν καὶ κανονικὸν νόμον Synod. Nic. vocat.

§. 184.

§. 184. Denique Impp Chriſtiani triplicem ferè Juriſdictionem Paſtoribus indulſerunt: 1. Aut *Jure ordinario.* 2. aut *ex Conſenſu.* 3. aut *ex Delegatione.* Sic jure ordinario conceſſerunt Epiſcopis, de iis rebus judicare, quæ ad religionem pertinent. Quod primus tuliſſe videtur Valentin I. cujus hoc reſcriptum citat *Ambroſ. l. V. Ep. 52.* In cauſa fidei vel Eccleſiaſtici alicujus ordinis eum judicare debere, qui nec munere impar ſit, nec jure diſſimilis. Et *Arcad. Conſtitut. & Honor. ait:* Quoties de religione agitur, Epiſcopos convenit agitare. *Valentin. III. l. 1. Cod. Theod. de Relig.* Conſtat, *inquit,* Epiſcopos & Presbyteros forum legibus non habere, nec de aliis cauſis, ſecundum Arcadii & Honorii, quæ Theodoſianum corpus oſtendit, præter religionem poſſe cognoſcere. Et *Valent. II. l. graviter. Cod. Theod. de Epiſcop. Jud.* antiquior illa Honorii ait: Quibuscunque igitur fuerit mota quæſtio, quæ ad Chriſtianam pertineat ſanctitatem, eos decebit ſub iſto judice litigare, qui Præſul eſt in ſuis partibus omnium Sacerdotum. *Poſt hos ſic Juſtinianus:* Has autem actiones, ſiquidem ad Eccleſiaſtica negotia pertinent, neceſſe fore jubemus, ut à ſolis religioſiſſimis Epiſcopis aut Metropolitanis, aut à ſacris Synodis, aut à ſanctiſſimis Patriarchis cognoſcantur. Sic & *Novell. XXCIX.*

§. 185. 2. Illam ex Conſenſu à Conſtantino accepere Epiſcopi, idq; tanto cum jure, ne liceret appellare. *Valentin. Conſtit. citat.* Cùm inter Clericos jurgium vertitur, & ipſis litigantibus convenit, habeat Epiſcopus licentiam judicandi, præeunte tamen vinculo Compromiſſi, quod & de Laicis, ſi conſentiant, auctoritas noſtra permittit. Et *Arcad. Honor. & Theod. l. 1. Cod. de Sent. Præf. Prætor.* Epiſcopale judicium ratum ſit omnibus, qui ſe audiri à Sacerdotibus elegerint. *(Hic eſt Conſenſus.)* Eamq; illorum adjudicationi adhibendam eſſe reverentiam jubemus, quam veſtris deferri neceſſe eſt poteſtatibus, à quib. non licet provocare.

§. 186. Poſteà ex *Concil. Chalcedon. Cap. IX.* non licuit Clericis adverſus Clericos ad ſecularia judicia procurrere, ſed priùs actio, aut apud eum, quem conſilio Epiſcopi partes elegiſſent, fuit ventilanda. Neque tamen ſecùs ſi facerent Clerici, Judex ſecularis

Digitized by Google

ris caruit jurisdictione, ſed duntaxat in Clericos conſtitutæ ſunt Canonicæ correptiones.

§. 187. Primus omnium Imperatorum *Juſtinianus* jura judicum ſecularium arctavit, & Clericos tàm à Laicis, quàm à Clericis in civilibus cauſis apud Epiſcopum omninò conveniri voluit, ita tamen, ut liceret Epiſcopo difficiles controverſias ad civiles Judices remittere, ei quoque, qui ſententiæ Epiſcopi contradiceret, liceret ad civilem Judicem appellare. Criminum autem non merè Eccleſiaſticorum vindicta in Clericos tunc & multò pòſt penes judices ſeculares manſit.

§. 188. 3. Ex delegatione nata Juriſd. dicitur propriè *Audientia* à JCtis. Et in eo appellatio ad Imperatorem ſemper fuit conceſſa, aut ad judicem quemcunque, ſic tamen ubique in hiſce, ut Exſecutio non manu Epiſcopi, ſed Judicis civilis perageretur. *Sozomen.* ait: Conſtitutum fuit εἰς ἔργον τὰ κελευόμενα παρὰ τῶν ἐπισκόπων ἄγειν τοὺς ἄρχοντας, καὶ τοὺς διακονουμένους αὐτοῖς στρατιώτας.

§. 189. Sic *Concil. Turon. III. c.* 41. Inceſtuoſos, parricidas, in priſtinis criminibus perdurantes & admonitionibus Sacerdotum aurem accommodare nolentes, ait, ſecularis potentiæ diſciplina coercere debet. Et

§. 190. *Iſidor. l. 3. ſent. c.* 53. dicit, quod non prævalet Sacerdos efficere per doctrinæ ſermonem, poteſtas hoc impleat per Diſciplinæ terrorem.

§. 191. Ubi *Poteſtas* relinquitur Magiſtratui Politico, & *Monita* & *Adhortationes* Sacerdotibus. *Talia plura vide Tit. de Hæreticis.*

§. 192. *Caſſiodor. l. XI.* Epiſcopus doceat, ne judex poſſit invenire, quod puniat. *Ambroſ. ſerm. de Cain. l.* 2. *c.* 4. Sacerdos quidè officium ſuum exhibet, at nullius poteſtatis jura exercet.

§. 193. Vides opp. 1. Officium Sacerdotis, & 2. Poteſtatis jura exercere, quod Magiſtratûs eſt.

§. 194. *Chryſoſt. l. 2. de Sacerd.* οὐ τοιαύτη ἐξουσία δέδοται ἡμῖν παρὰ τῶν νόμων, πρὸς τὸ κωλύειν τοὺς ἁμαρτάνοντας.

§. 195. Ipſe *Joannes VIII.* apud *Gratian. Cauſ. 23. qv. 5. c. 26.* Eccleſiaſticorum virorum querimonias ad ſeculares dignitates referri & ab iisdem diligenter examinari præcipit.

EPISTOLÆ VETERUM.

§. 1. MOS erat Veterum, ut peregrinantes inter ignotos hoſpitio recipi poſſent, *ſignum* ab Epiſcopo Eccleſiæ ſuæ, in qua vivebant, ad iter depoſcere, quod *Conteſſeratio* dicitur. *Tertull. de præſcript. c. XX.* Eo docebant, ſe eſſe orthodoxum & fidei domeſticum. Majoris autem certitudinis gratiâ, ne tale ſignum vel *Teſſera* adulteraretur, addebant Epiſcopi literas, quæ vocantur *formatæ*, certis ſignis ſcriptæ. *Concil. Milevitan. c. XX.* ſic ait: Placuit, ut quicunque Clericus propter neceſſitatem ſuam alicubi ad comitatum (*ſeu aulam Imperatoris,*) ire voluerit, Formatam ab Epiſcopo ſuo accipiat.

§. 2. Porrò, Nota earum, quòd ſinceræ eſſent & genuinæ, erat in fine appoſita Π. Υ. Α. Π. i. e. Nomen Trinitatis S. S. *Deinde*, Autor Epiſtolæ nomen ſuum primâ literâ aſſcribebat; *Tum*, ſecundam nominis literam ejus, cui mittebatur. *Subid*, tertiam ejus nominis literam, qui ferebat Epiſtolam. *Deniqve* quartam literam loci, in quo ſcripſerat autor; & *poſtremò*, anni numerum indictionis apponebat, cum voce Ἀμὴν. *Conc. Chalc. T. I. Conc.*

§. 3. *Commendatitiæ* dicuntur à fine, quia ideò ſcribebantur, ut ſcirent, num domeſtici eſſent fidei veræ, & proinde caritate hoſpitis digni, qui iter faciebant. Dabantur autem ferè non niſi Clericis, vel aliàs perſonis clarioribus. *Concil. Chalced. Can. 11. 13.*

§. 4. *Communicatoriæ* extant in *Concil. Eliber. Can. 58.* Placuit, ut interrogarentur hi, qui communicatorias literas tradunt, an omnia rectè habeant, & ſuo teſtimonio comprobant. Qui talibus erat inſtructus, tanquam orthodoxus in aliis Eccleſiis ad preces & Synaxin admitti poterat, prævio examine. Si quis non ferret ferventibus præſertim hæreticorum fraudibus, non admitti ſolebat ab Epiſcopis, ut docet Exemplum *Chryſoſtomi apud Nicephor. l. XIII. c. 12.*

§. 5.

§. 5. *Dimiſſoriæ* erant, quæ dabantur Clerico ordinationem alterius Diœceſi petenti, quibus docebat, bonâ cum gratiâ Epiſcopi hactenùs ſui diſceſſiſſe, & ipſo benè conſcio fieri, quod fieri ſtat. Sunt qui putant alio nomine dici *Pacificas.*

§. 6. *Encyclicæ.* Latinis *Circulares* dici ſolebant etiam *Catholicæ* ideò, quia ἐν κύκλῳ per orbem Catholicum miſſæ ab Epiſcopis, omnes Eccleſias toto orbe informabant, eiq; erant inſcriptæ, quales cenſentur Petri, Jacobi, Johannis. *Oecum. in Jacob. I.* deſcribit: Καθολικαὶ λέγονται οἱονεὶ ἐγκύκλιοι. οὐ γὰρ ἀφωρισμένοι ἔθνει εἰσὶ καὶ πόλει προσφωνεῖ ταύτας τὰς ἐπιστολὰς &c. ἀλλὰ καθόλου τοῖς πιστοῖς. Tales leguntur ſcripſiſſe Dionyſius Corinth. Epiſc. apud *Euſeb. l. 4. Hiſt. c. 21.* Clemens apud *Epiphan. hær. 30.* alii.

§. 7. *Confeſſoriæ* erant, quæ à Confeſſoribus in carcere ob veritatem fidei detentis mitti ſolebant ad Epiſcopos, pro commendatione lapſorum, quales erant tunc, qui in perſecutione victi metu ſacrificârant idolis, aut, ne id facerent, redemerant pecuniâ. Dicti ob id *Libellatici*, quia libellis confeſſorum venerant inſtructi.

§. 8. *Commonitoriæ* dicebantur, quibus Nuncii vel Legati monebantur, quæ agenda, quæ non, eſſent. Aliàs, Commonitorium breviùs dictæ. *Cyrill. Alex. T. 4 Op. Auguſtin. T. 2. Op. p. 129. & 158.*

§. 9. *Synodicæ* erant, quas ſcribebat Epiſcopus recens creatus ad alios, ſe profiteri fidem in Synodis Chriſtianæ Eccleſiæ firmatam & ſancitam. Vel 2. quas Synodus ſolebat emittere, quibus ἔκθεσιν πίστεως in Concilia editam cum aliis communicabat. Dicuntur & ἐνθρονιστικαὶ Græcis, eò quòd ab Epiſcopis nuper inthronizatis eſſent profectæ.

§. 10. *Tractoriæ, Tractatoriæ* etiam occurrunt in Vett. ſed ſignificatu diverſa. 1. Nam *Tractoriæ* erant, quas Metropolitanus mittebat ad Epiſcopos ſuos in Synodum convocandos, à *trahendo* dictæ, quibus quaſi traherentur in unum. *Auguſtin. contr. Donat. c. 24. ſic:* A Primate ſuo per Tractoriam ſunt vocati. Porrò, in iisdem nomina Epiſcoporum eo ordine collocabantur,

 quo

quo erant ordinati, non verò ex ætatis præcedentiâ, quomodo & in Conciliis ſolebant ſubſcribere.

§. 11. 2. *Tractatoriæ* verò dicebantur, quibus Epiſcopi ſe invicem certiores reddebant de ſingulis, quæ contigerant ſcitu neceſſaria in rebus doctrinæ, apud *Auguſtin. Conc. 2. in Pſ. 36.*

§. 12. Scripſit de hiſce Epiſtolis Veterum peculiarem Tractatum *Bernardinus Ferrarius Ann. Chriſti 1613.*

§. 13. Formulæ initiales erant: ἐν Κυρίῳ Θεῷ χαίρειν, quâ & Apoſtoli uſi fuiſſe leguntur *Actor. XV.* 23. Poſt id nomen ſuum & inde ejus, ad quem ſcribebatur, ſubdere ſolebant. *Symm. l. 3. Ep.* 44. Vis Epiſtolis noſtris more majorum nuda nomina præferantur? Titulos laudis adjicere rarum invenies *cap. 9.* Ἐπισκόπῳ Κορινθίων, prætereàq; nihil, non μεγάλῳ, ἁγίῳ *&c.* Quod & *Baſil. M.* obſervaſſe legitur, niſi quod nonnunquam ad Occidentales liberaliùs ſe gerit, quibus tribuit δυτικὴν ὀφρῦν, i. *Faſtum Occidentalem.*

§. 14. Poſtmodùm etiam in Græcia crevit mollities in Epiſcopis, & prænomine cœperunt gaudere auriculæ Sanctorum. Hinc illa: Ἡ σὴ εὐλάβεια. Ἡ σὴ εὐσέβεια. Ἡ σὴ ἱερὰ διάθεσις. Ἡ σὴ τελειότης. Ἡ σὴ τιμιότης. *&c.*

§. 15. Inferiùs ſubſcribebant nomen ſuum addentes, ſicut in Conciliorum actis ſolent aliàs, *Peccatoris* titulum, c. 9. *Vigilius peccator. Joannes peccator* & humilis Epiſcopus. Idq; ab *Anno 600. C. N. Vid. Concil. Tolet. 10.* ubi: Eugenius indignus Toletanæ Sedis Metropolitanus Epiſcopus ſubſcripſi.

§. 16. Sæpè in Paulo occurrit hæc Formula: Μόνῳ σοφῷ Θεῷ. Quam Veteres ita imitati ſunt, uti diſcimus è Patribus. *Baſil. M. de Sp. S. c. 27.* Εἴρηται μὲν ὅτι ταυτόν ἐστιν εἰπεῖν πρὸς διάνοιαν. Δόξα Πατρὶ καὶ υἱῷ σὺν τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ. Καὶ δόξα Πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι. Nam idem τὸ σὺν ait eſſe ἰσοδυναμοῦσαν particulam τῷ καί. Arriani eodem teſte tali utebantur: Σοὶ τῷ Πατρὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα, διὰ τοῦ μονογενοῦς καὶ σοῦ υἱοῦ ἐν τῷ ἁγίῳ πνεύματι. *Sozom. l. III. c. 19.*

Catho-

Digitized by Google

Catholicè ſcribit: Πατέρα καὶ υἱὸν ὡς ὁμότιμον ἐδόξαζον κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου τὸν Θεὸν ὑμνοῦντες. Arriani autem ἐδόξαζον Πατέρα ἐν υἱῷ, τῇ παρενθέσει τῆς προθέσεως δευτερεύειν τὸν υἱὸν ἀποφαίνοντες). *Macarius Ægyptius Homil, 17* ſic claudit: Δόξα τῇ ὁμουσίῳ Τριάδι. Atque hoc prima Eccleſia appellavit Δοξολογίαν. *Auguſt. l. 3. contr. Maxim. c. 12.* Cui DEO, id eſt, Patri & Filio & Sp. S. quæ Trinitas unus eſt DEUS, honor & gloria in ſecula ſeculorum. Amen!

§. 17. Erant & FESTIVÆ. Quibus utebantur, cùm inciderent Dies Feſti. Hos enim adeò ſanctè obſervabant, ut neque ii, qui in exilio vivebant, eos prætermitterent. Solebant igitur benè precando tunc ſe invicem ſalutare, non præſentes tantùm, ſed & abſentes per literas, quas inde *Feſtivas* nominabant. Cujus generis plures extant apud *Theodoretum,* in quarum unâ ad *Hermogenem* aſſeſſorem conſcripta, *n. 72.* ſic ait: Hac itaque de cauſa literis ad invicem eos, qui propè ſunt, ſalutamus, feſtivitatis lætitiam ſignificantes. Quod & ego nunc facio, & tuæ magnificentiæ offero. Tu verò eandem nobis redde, atque ita legem Feſti obſervabis & honorabis.

§. 18. *Baron. A. C. 142. §. 7.* addit, *Literas Captivorum,* quæ pro redimendis captivis ab Epiſcopis ſcribi ſolebant, *Concil. Lugdun. II. Can 2.*

§. 19. Inſuper ſequiori ævo acceſſerunt aliæ, dictæ *Apoſtolicæ,* quæ ab Epiſcopis Romanis dabantur. Earum diverſa enata ſunt genera: (1) *Breves.* Ea vox apud antiquos diverſæ reperitur ſignificationis. Apud *Optat. contra Parmen. l. 1.* BREVIS Charta dicitur illa, quæ contineret Bona Eccleſiaſtica, quod ſequentibus ſeculis *Inventarium* dixerunt. *Commoratorium* idem Optatus appellat. Vid. & *Caſſiodorum l. 4. Epiſt. 21.* Verùm apud *Lampridium in Alex.* ſumitur pro *Matricula* ſeu *Catalogo,* in quo nomina ſcriberentur.

§. 20. CLERICÆ dicebantur, quas ſede vacante Clerus exarabat, quarum fit mentio apud *Cyprianum Ep. 4. edit. Pamel.*

§. 21. PRIVATÆ erant, quæ à Catholicis Epiſcopis ad

Hæreticos vel Paganos mittebantur, quòd in eis nulla liceret pacis, ſalutis & benedictionis ſymbola apponere. Ideòq; dicebantur *Privatæ*, quibus opponuntur *Communicatoriæ*, apud *Aug. ep. 162.*

§. 21. Potiſſimùm ad conſervandam Eccleſiæ Unitatem hiſce litteris uſi fuiſſe leguntur. Jam verò, quia difficile admodùm imò & prorſus impoſſibile erat, ut ſingulæ Eccleſiæ particulares cum ſingulis particularibus per ſpeciales inter ſe literas communicarent, confirmatum fuit conſuetudine & tacitâ lege Eccleſiaſticâ, ut Eccleſia Catholica per provincias terrenas, ditiones & regna ſuam haberent diſtributionem; ac proinde in una provincia plures eſſent Epiſcopi inter ſe vicini, aut non multùm remoti ſub uno eorum, quaſi Præſide Metropolitano; Plures verò Metropolitani ad unum referrentur in uno Regno Primatem, & plures Primates variorum Regnorum in tota una regione unum haberent ſupremum Patriarcham. Inde Epiſcopi omnes inferiores cum ſuo Metropolitano facilè poterant vel per literas, vel per colloquia inter ſe communicare. Per ſuos verò Metropolitanos cum Primatibus, & cum aliis Metropolitanis ſub iiſdem Primatibus conſtitutis, ac conſequenter etiam cum ſingulis illorum Metropolitanorum Epiſcopis communionem hanc retinebant. Et primi illi Patriarchæ ac ſupremi *Literis Communicatoriis* ſemper in ipſorum præſertim primâ *Promotione* tenebantur ſe inviſere ac ſalutare, ac profeſſionem facere fidei ſuæ.

§. 22. *Cyprian. l. 4. Ep. 8.* cum ſuis Collegis indagabat, num Cornelii ordinatio in Epiſcopum fuerit legitima, ajens: *ut tum demùm ſcrupulo omni excuſſo de ſingulorum pectoribus per omnes omnino in Provincia iſta poſitis, literæ fierent, ſicut fiunt, ut te Collegæ noſtri & Communicationem tuam, i. e. Catholicæ Eccleſiæ unitatem, pariter & charitatem probarent firmiter, ac tenerent.*

§. 23. *Theophilus Alexandr. Epiſt. III. Paſchal.* ad ſuos Ægypti Epiſcopos ſcribens Paſchalem, in qua ſolennitatum illius anni dies annunciat, ad finem mortuos eo anno commemorat ſui Patriarchatus Epiſcopos, & illorum ſucceſſores nominat, ac ſic concludit: *Iis ergò ſcribite, & ab eis juxta morem Eccleſiaſticas Literas ſuſcipite.*

§. 24.

Digitized by Google

§. 24. *Optatus l. 2.* ut partem Catholicam Africanarum Eccleſiarum veræ Catholicæ Eccleſiæ partem eſſe confirmet, producit communionem cum Siricio Romano ſuo Patriarchâ: *Qui noſter*, inquit, *eſt ſocius, qui cum nobis totus orbis commercio Formatarum in una communionis ſocietate concordat.*

§. 25. Atticus Conſtantinopol. & Alexander Antiochenus apud *Innocent. I. Ep. XXIII.* expetit reſtitutionem ſuſpenſæ communionis, ut illa per litteras R. P. Innoc I. fieret, quas & ipſe non denegavit, ſed voluit priùs certior fieri, an conditiones ad hoc neceſſariæ expletæ fuerint.

§. 26. Joannes Nicopolitanus nuper ad illam ſuam ſedem Metropolitanam promotus ſcribit Literas Communicatorias, cum ſuâ fidei expoſitione ad Hormiſdam P. R. *n. 7. Epiſt. Hormiſd.* ſic loquens: *ut juxta conſuetudinem Apoſtolicæ ſedis veſtræ, quæ cunctarum Eccleſiarum habet curam, & Nicopolitanarum habere dignemini. Et mox:* Votum meum eſt, veſtram ſequi doctrinam. Anathematizo Dioſcorum. &c. Sequens in omnibus Synodicas, ac propriè Apoſtolicas literas ſcriptas, & rogo pleniùs atque perfectiùs, quæ ſervari oportet, commonete. *Ibid. Ep. Hormiſd.* Joannes Conſtantinopolitanus ad eundem ſuam miſit Communicatoriam cum profeſſione Fidei ſuæ, ſic inchoans: *Saluto veſtram Sanctitatem, & prædico, quoniam recta fides ſalva eſt, & caritas fraternitatis firmata eſt. Scribere igitur Apoſtolicè & reſcripta ſuſcipere fraterno DEI amore dignemini.*

§. 27. Etiam Principes ipſi Catholici, ut ſe in illa Eccleſiæ unitate conſervarent, iiſdem Communicatoriis litteris utebantur, ut patet ex *Apologia Symmachi Papæ* contra Cæſarem Anaſtaſium: *Omnes*, inquit, *Catholici Principes ſive cùm Imperii gubernacula ſuſceperunt, ſive cùm Apoſtolicæ Sedi novos agnoverunt Præſules inſtitutos, ad eam ſua protinùs ſcripta miſerunt, ut ſe docerent ejus eſſe conſortes.* Et Mauritius Cæſar apud *Gregor. l. 6. indict. 15. Ep. XXX.* ſuccenſet Epiſcopo Romano, quod Cyriaci Conſtantinopolitani Communicatorias reſpuiſſet ideò, quòd ſe Oecumenicum ſalutaret & ſcriberet.

§. 28. Pontifices autem Romani, poſtquam ad Monarchiam aſpi-

Digitized by Google

aſpirare cœperunt, ſalutarem hanc conſuetudinem in prærogativam Sedis ſuæ converterunt, & ſuam Fidei profeſſionem cœperunt appellare, *aliorum inſtructionem*, & *Fidei datam à ſe aliis præſcriptionem*. Quod primùm attentatum à *Gelaſio* obſervat *M. Anton. de Dominis l. 7. Cap. X. §. 21.* Verba Gelaſii ſunt in *Epiſtola I.* Quia mos eſt Romanæ Eccleſiæ, Sacerdoti noviter conſtituto Formam fidei ſuæ ad ſanctas Eccleſias *prærogare*, hæc eadem compendioſâ nimis brevitate ſtudui renovare, ut ſub quâ fide vivendum ſit, ſecundum ſtatuta Patrum, in hac noſtra Epiſtola lector agnoſcat. Cui præſumptioni contrarium apud *Baron. Tom. 7. annal.* A. C. 556. legitur de Pelagio P. R. faciente plenam fidei ſuæ profeſſionem, ut ſuſpiciones Hæreſis & damnati Concilii Chalcedonenſis à ſe amoveret. Vide prolixiùs *M. Ant. d. Dom. l. ſuprà allegato, & l. 4. c. 9. & lib. 3. & l. 7. c. 5. n. 16.*

EREMITÆ.

§. 1. Eremum ſic deſcribit *Hieron. Præf. in Amos*: Nullus eſt viculus, ne agreſtes quidem caſæ & furnorum ſimiles, quas Afri appellant Mapalia. Et quia humo arida atque arenoſa nihil omninò frugum gignitur, cuncta ſunt plena paſtoribus, ut ſterilitatem terræ compenſent pecorum multitudine. Et *Ep. I. ad Heliodor.* O deſertum floribus Chriſti vernans! O ſolitudo, in qua illi naſcuntur lapides, de quibus in Apocalypſi civitas magni Regis exſtruitur! O eremus familiariùs DEO gaudens!

§ 2. Ac hæc loquitur de *Eremitis*, quibus anſam vita Joannis dedit. *Dionyſ. Areop.* vitam eorum vocat σώφρονα μανίαν.

§. 3. *Sulp. Sever. Dial. I.* de Eremitis Ægypti: Arborum pomis aluntur. Et *Hieron.* ait de Paulo Eremita: *Cibum & veſtimentum ei Palma præbebat.*

§. 4. Domunculas eorum ſic pingit *idem l. cit.* Parvum tugurium, in quo non niſi unus recipi poſſet. *Et Hilarion.* Breve tuguriunculum, quod junco & carice texerat. Exſtructâ deinceps brevi cellulâ, latitudine pedum IV. altitudine pedum V. ut ſepulcrum potiùs, quàm domum putares.

§. 5.

§. 5. De *Anachoretis Sulp. Sever. Dial. I.* Habitant in eremo ſine ullis tabernaculis, vivunt herbarum radicibus. Nullo unquam certo loco conſiſtunt, quas nox coegerit, ſedes habent.

§. 6. Tabernacula *Sozom. l. VI. 31.* μοναχικὰ οἰκήματα vocat, & σποράδην πολλὰ eſſe ſcribit.

§. 7. *Hieron. in Vit. Paul. Caſſian. Collat. 18. 6.* primum Eremitam Paulum faciunt. *Sulp. Sever. l. cit. Cap. XI.* Ad eum locum, in quo P. Paulus primus Eremita eſt diverſatus, acceſſi.

§. 8. Quidam ad ipſum Eliam & Joannem Bapt. referunt. *Caſſian. & Hieron. Vit. Pachom. c. 1. Sozom. I. 12. Hieron. Ep. 22.* ait: Hujus vitæ auctor Paulus, illuſtrator Antonius, Princeps Joannes Bapt. fuit.

§. 9. Eremitæ autem & Anachoretæ dicti, qui priùs in cœnobiis inſtituti, ſolitudinis elegêre ſecreta, dicente *Caſſiano.*

§. 10. Capillis fuerunt plerumque horridis. *Sulp. l. cit. de quodam:* Nullo veſtis uſu, ſetis corporis ſui tectus, nuditatem ſuam divino munere veſtiebat. *Sic Macarius:* Capilli capitis totum viri corpus operuerunt. *S. Onuphrius:* Cui tanta capillorum prolixitas erat, ut corpus illius ipſorum diffuſione tegeretur. *Et in Vit. Paul. Eremit.* Crinitum calcaneo tenus hominem.

§. 11. Interdum foliis pro veſte uſi. *Paphnut. Vit. Onufrii:* Pro veſtimento foliis utebatur herbisq;, quibus ſubteriora renum tantummodò cingebat.

§. 12. Congreſſus hominum fugiebant. *Sulp. Dial. I.* Hic, quoties eum religioſi viri adire voluerunt, curſu avia petens, congreſſus vitabat humanos. *De Joanne Vit. Patr. l. 2.* Nulla fœmina ad conſpectum ejus acceſſit, ſed & viri raró & certis quibusque temporibus.

§. 13. Caricæ etiam Eremitarum cibus fuêre. *Hieron. Vit. Paul. c. 5.* Quinque caricis per ſingulos dies ſuſtentabatur. *Et in Hilarion. c. 3.* Herbarum ſucco & paucis caricis poſt triduum vel quatriduum deficientem animam ſuſtentabat.

§. 14. Mox Μοναστήρια erecta, quæ *Cedren.* ſcribit in Claudio primã à Marco circa Alexandriam Ægypti eſſe collocata & Σεμνεῖα dicta, ut ſcribit *Euſebius.*

§. 15. Qui in eo vixerunt Ἀσκητὰς dictos ait *id. Cedren.* & θεραπευτὰς & θεραπευτίδας, ſœminas. *Ibid. de Eremita,* ἐσθῆτι μὲν ἀπὸ δένδρων καλυπτόμενον, τροφῇ δὲ αὐτομάτως φυομένῃ χρώμενον. Apud eundem *D. Athanaſ. ſic de hac vita,* poſtquam dixiſſet, duo eſſe vitæ genera, alterum μετριώτερον καὶ βιωτικὸν in Conjugio, hoc Eremiticum & Monaſticum ἀγγελικὸν, ἀποστολικὸν καὶ ἀνυπέρβλητον vocat. Μοναδικὴν πολιτείαν vel παρθενίαν. De eo, qui prius genus ſectatur, ait: Μέμψιν οὐκ ἔχει· τοσαῦτα δὲ χαρίσματα οὐ λήψεται, ac alter ille, cui χαρίσματα θαυμασιώτερα καὶ ἀξιαύγαστα tribuit. Et *Cedren.* ὥσπερ ὁ παλαιὸς νόμος εἰς Δύο Βίους ἦν διηρημένος in Phariſaicum, quem ὑψηλὸν vocat, καὶ εἰς τὸν κοσμικὸν, quem vocat ὑποδιέστερον. οὕτω καὶ ὁ κατὰ χριστιανισμὸν νέος βίος εἰς Μοναδικὸν, quem ὑπερφερῆ nominat & βιωτικὸν, *p. m. 164. 165.*

§. 16. Et ex *Dionyſ. Areop. id. ſic citat:* Μοναχῶν ἱερὰν διακόσμησιν. 2. Πασῶν μὲν ἀποκεκαθαρμένην κάθαρσιν ὁλικῇ δυνάμει καὶ παντελεῖ τῶν οἰκείων ἐνεργειῶν ἁγιότητι. *Cedren.* concludit: Nos credimus καὶ ἀρχαίαν ταύτην καὶ παλαιὰν ὑπάρχειν.

§. 17. *Baſil. M. de Monaſt.* Chriſtum κηδόμενον τῆς σωτηρίας ἡμῶν diſtinxiſſe τὰ τῶν ἀνθρώπων in Δύο Βίους; ſcil. Συζυγίαν καὶ Παρθενίαν. Ibidemq; Μοναχοὺς & τοὺς ἐν συζυγίαις opponit.

§. 18. *Cedren. d. l.* Παράδοσιν τοῦ μονήρους βίου ἀποστολικὴν vocat. Nota παράδοσιν.

§. 19. Et tonſuram eorum teſtatur fin. ἀποκείρεται Μοναχὸς fit Monachus. *De Michaele Imp. p. 618.*

F.

Festa Veterum.

§. 1. Priſcis Eccleſiæ temporibus, cùm devotio adhuc eſſet fervida, Synaxes Fidelium erant quotidianæ. Unde *Act. 11.*

Digitized by Google

Act. II. 46. primævi illi Chriſtiani quotidiè unanimiter in Templo perduraſſe dicuntur. Et de Apoſtolis *v. 42.* idem aſſeritur. *Auguſtinus de Praxi* ſuorum temporum locutus: Alii, *inquit*, quotidiè communicant Corpori & Sanguini Dominico, alii certis diebus accipiunt, alibi nullus dies intermittitur, quo non offeratur, alibi Sabbatho tantùm & Dominico, alibi tantùm Dominico. *Hieron. Epiſt. 18. & 50.* ſcribit, Romæ & in Hiſpania conſuetudinem fuiſſe, ut quotidiè à fidelibus Euchariſtia ſumeretur. *Gennadius Maſſilienſis in lib. de Eccleſiaſticis dogmatibus*, quem Auguſtino olim tribuebant, hæc eſt ſententia: Quotidiè Euchariſtiæ communionem percipere, nec laudo, nec reprehendo. Omnibus tamen Dominicis diebus communicandum ſuadeo & hortor, ſi tamen mens ſine affectu peccandi ſit. Ex quotidiana hac Veterum Communione quotidianos ſacrorum conventus in V. E. fuiſſe conſtat, cùm extra conventus publicos Communio ordinariè peracta non ſit.

SABBATUM.

ANtequam Synagoga honeſtè ſepeliretur, & ſceptrum de Juda cum excidio Urbis totaliter aufferetur, Sabbathi quoque diebus ſua ſacra peregerunt Apoſtoli, fortè ob Judæos hac rituum ſimilitudine lucrifaciendos. Sic de Paulo ejusq; comitibus *Act. 13. v. 13.* refertur, quòd Sabbatho Synagogam ingreſſi lectionem Legis & Prophetarum audierint, quâ finitâ Apoſtoli concio ſubſecuta eſt. Sequenti Sabbatho penè univerſa civitas convenit audire verbum DEI. Similiter *Act. XX. 4.* idem Apoſtolus per omne Sabbathum in Synagoga diſputaſſe legitur. Quid? diu quoque poſt Apoſtolorum tempora priſci Chriſtiani, præſertim Orientales non ſoli diei Dominico, ſed Sabbatho quoque aliquid ſolennitatis tribuerunt. Docet hoc *Gregorius Nyſſenus adverſus eos, qui caſtigationes ægrè ferunt.* Quibus oculis, *ait*, diem Dominicum intueris, qui Sabbathum dedecoraſti? an neſcis, hos dies germanos eſſe, ac ſi in alterum injurius ſis, te in alterum impingere. Quæ verò ſit iſta ſolennitas Chriſtiani Sabbathi, *Canon 16. Concilii Laodic.* oſtendit docens, quòd in Sabbathis Evangelia cum aliis

 Scriptu-

Scripturis legi conveniat. Otium verò de die Sabbathi in Dominicum transferunt ejusdem Concilii Patres *Can. 29.* ſtatuentes: Non oportet Chriſtianos judaizare, & in Sabbatho vacare, ſed operari eos in eadem die Dominicum præponendo eidem diei, ſi hoc eis placuerit, facient tanquam Chriſtiani, quòd ſi inventi fuerint judaizare, anathema ſint. Similiter *Socrates lib. 6. c. 8.* Sabbatho & die Dominico conventus in Eccleſia agi ſolere ſcribit. Atque hinc eſt, quod Græci adhuc ad ſacra Sabbatho conveniant, licet propterea eosdem *Sabbatianos* dixerit *Humbertus* Sylvæ candidæ Epiſcopus adverſus *Nicetam Pectoratum* declamans. Utriuſque ſcripta ἱερατικὰ in *Bibliotheca Patrum Tomo 6.* antiquæ lectionis Caniſſianæ habentur.

VIGILIÆ.

NEque verò interdiu tantùm, ſed & noctu ſacros fuiſſe conventus reperias. Sic *Act. XX.* Paulus ſermonem uſque in mediam noctem protraxiſſe dicitur. Perſecutionum tempore quidem dura neceſsitas nocturnos à piiſſimis illis Protochriſtianis extorſit conventus. Cœtus eos antelucanos dixit *Tertull. l. de corona militis. c. 3.* Ad eosdem *Plinius* reſpexit, quando ad Trajanum Imper. perſcribit; Chriſtianos ſtato die ante lucem convenire ſolitos fuiſſe; Fuit ea res variis calumniis obnoxia, cùm nocturna ſacra antiquiſſimis *XII. Tabb. legibus* prohibita eſſent. Inde traducti ſunt Chriſtiani de *promiſcuo concubitu* poſt epulum lucernis extinctis admiſſo, in *Dialogo Juſtini cum Tryphone*: de adoratis Sacerdotum genitalibus, quam ſuſpicionem, *Minutius Felix in Octavio*: nocturnis ſacris appoſitam vocat. Cumprimis in *Magna*, quæ vocari ſolet, *Hebdomade* totas ſæpè noctes in precibus, in hymnis, in ſpirituali lectione, in concione aliisq; piis officiis cum jejunio inſomnes traducebant, eam præſertim, quæ diem Paſchatis proximè anteibat. Hinc *Tertull. l. II. ad Uxorem c.* 4 ubi eam hortatur, ne poſt ejus obitum Viro infideli nubat, utitur inter alia hoc argumento, quòd talis maritus non patienter laturus ſit uxoris ſuæ abſentiam nocturnam in anniverſario pervigilio Paſchatis: Quis, *inquit,* nocturnis convocationibus, ſi ita oportuerit, à latere

ſuo

Digitized by Google

ſuo eximi libenter feret? Quis ſolennibus Paſchæ abnoctantem uxorem ſecurus ſuſtinebit? Atque hinc natæ ſunt in omni antiquitate percelebres vigiliæ paſchales, in quibus columnas cereorum per totam urbem Conſtantinus accendi fecit, ut in ejus *vita l. IV. Euſebius* refert; atque hinc apud Pontificios natum credo cereum paſchalem. A paſchalibus iſtis excubiis ad *Natale* quoque *Feſtum* aliasq; majores ſolennitates mos in precibus & jejuniis vigilandi tranſiit. *Hymni*, qui in nocturnis ſacris canebantur, *lucernales, lucernariæ preces* & *officium lucernarium* vocabantur. In nocturna ſacra cùm *Vigilantius, Barcilonenſis Eccleſiæ Presbyter*, inveheretur, nec niſi paſchales vigilias admitteret, *Dormitantium* eum *S. Hieronymus* dixit. Pòſt cùm antelucanæ hæ Synaxes lucifugis quibusdam & tenebrionibus ad opera tenebrarum ſectanda eſſent, occaſio, *Synodus Eliberina*, quæ non ita diu poſt *Magnam Nicænam* habita eſt, à vigiliis ad martyrum memorias fieri ſolitis fœminas *Can. XXXV.* prohibet: *placuit prohiberi, ne fœminæ in Cœmiterio pervigilent eò, quod ſæpè ſub obtentu orationis ſcelera committantur.* Sunt, qui ex *Auguſtino Serm. XXI. ad fratres in Eremo* perſuaſi affirmant *S. Ambroſium Monicæ* matris Auguſtini inſtinctu uſum vigiliarum omnem ab Eccleſia proſcripſiſſe propterea, quòd Chriſtiani ludis & choreis ſanctas noctes tranſigerent. Tantùm verò id à vero abeſt, ut potiùs tempore, quo *S. Monica* Mediolani vixit, occaſione perſecutionis Arianorum vigiliæ majori celebritate fuerint obſervatæ & auctæ. Nam præter longiores excubias, frequentiorem cœtum, conciones ad populum, S Ambroſius vigiliis hymnos ſacros addidit. Intererat illis unà cum cæteris, imò primas tenebat S. Monica, teſte *Auguſtino l. IX. Confeſſ. c. 7.* excuſabat pia plebs, *inquit*, in Eccleſia mori parata cum ſuo Epiſcopo, ſervo tuo. Ibi mater mea, ancilla tua, ſolicitudinis & vigiliarum primas tenens orationibus vivebat. Tunc Hymni & Pſalmi, ut canerentur ſecundum morem Orientalium partium, ne populus mœroris tœdio contabeſceret, inſtitutum eſt, & ex illo in hodiernum diem retentum, multis jam ac penè omnibus gregibus tuis, & per cætera orbis imitantibus. Apud Eccleſias quidem Africanas in Vigilias uſus citharæ irrepſerat, cui con-

 ſuetu-

Digitized by Google

ſuetudini illud *Pſ. LXX.* prætendebant: Pſallam tibi in cithara Sanctus Iſrael; *Auguſtini* tamen operâ pravus hic mos ſublatus eſt, ipſomet id fatente, *Tract. I. in Pſ. 32.* Videtur igitur *Pſeudonymus* fuiſſe, qui vigilias à S. Ambroſio abrogatas ad Fratres in Eremo ſcripſit. *Seculo VI.* præcipitante circa tempora *Pelagii Papæ, Matiſconæ duæ* fuerunt *Synodi*, quarum *poſterior* pro die Dominico ad priſtinam obſervantiam reducendo habita ſingulis Dominicis vigilias præmittendas cenſuit. *Canon* enim *I.* hic eſt: *Noctem quoque ipſam, quæ nos inſperatæ luci inacceſſibili reddidit, ſpiritualibus exigamus excubiis, nec dormiamus in ea, quemadmodum dormitant, qui nominetenus Chriſtiani eſſe noſcuntur, ſed oremus & vigilemus ſacris operibus, ut digni habeamur in regno cohæredes fieri Salvatoris.* Poſt *Seculi* demùm *VII.* primordia *Antiſiodori,* circa tempora *DEUS dedit Papæ*, Synodus collecta vigilias inhibet *c. 3.* Non licet compenſas (ſacros conventus,) in domibus propriis nec vigilias in feſtivitatibus ſanctorum facere. Et *Can. 5.* omninò & inter ſuprà dictas conditiones, quas in honore Domini Martini obſervant, vigilias omnimodis prohibete. Ita ergò gliſcentibus & multiplicatis ſcandalis ac re maturiùs atque ſedatius à piis penſitata itum eſt in ſententiam, quam ſuaſerat *Vigilantius.* Abrogatis enim nocturnis ſacris jejunatum eſt pridiè diei cujusque Feſti, retento vocabulo *Vigiliarum*, quamvis diurno tempore obſervarentur, ut monet *Polydorus Virgilius l. VI. de inventoribus rerum, c. 4.* ubi ſic ait: Nocturna ſacra ſemper fuerunt multorum ſcelerum cauſa, id quod ad extremum fuit, quamobrem Romana ſeveritas, *teſte Livio,* Bachanalia damnârit, cùm ſub nomine religionis ſtupra puerorum fœminarumq; promiſcua atque corruptelæ omnis generis fieri cœpiſſent; & *Diagundas Thebanus* (teſte Cicerone de legibus,) omnia nocturna ſacra ob illud ipſum lege perpetuâ ſuſtulit. *Hæc Virgilius.* De Chriſtianorum quoque vigiliis *Bellarminus l. III. de Eccleſia triumphante,* teſtis eſt, *c. ult.* ob flagitia fuiſſe intermiſſas: In Pro Feſtis magnorum dierum, *ait*, conſueverat Eccleſia vigilare & jejunare. Cæterùm quoniam paulatim occaſione nocturnarum Vigiliarum abuſus quidam irrepere cœperant, vel potiùs flagitia non rarò

com-

Digitized by Google

committi, placuit Eccleſiæ, nocturnos conventus & Vigilias propriè dictas intermittere, ac ſolùm in eisdem diebus celebrare jejunia.

Festa Ab Adventu Usque Ad Pascha.

§. 2. Fuêre præthereà creſcentibus ſeculis dies quoque Feſti pro ſacris agendis multiplicati. Feſta primaria ſui Seculi *S. Auguſtinus Ep. CXIIX. ad Januarium* brevi Catalogo complexus ait: Quæ non ſcripta, ſed tradita cuſtodimus, quæ quidem toto terrarum orbe obſervantur, dantur intelligi, vel ab ipſis Apoſtolis, vel plenariis conciliis (quorum ſaluberrima in Eccleſia eſt auctoritas,) commendata atque ſtatuta retineri, *ſicuti quòd Domini paſſio & reſurrectio, & aſcenſio in cœlum, & adventus ſpiritus S. de cœlo anniverſariâ ſolennitate celebrantur.* Unde patet, jam *Auguſtini* ævo per totum orbem Chriſtianum receptas fuiſſe ſolennitates *1. Paſſionis Dominicæ* vel Quadrageſimæ. *2. Paſchatis. 3. Aſcenſionis. 4. Pentecoſtes.* Nos ut origines Feſtorum totius anni, quæ quidem præ cæteris ſolenniora ſunt, demonſtremus, ab *Adventu* auſpicamur, h. e. à ſacratiſſimo illo tempore, quo Eccleſia animos fidelium piè, juſtè, ſobriè vivendo ad memoriam Nativitatis Dominicæ præparat, atque, ut beatam illam ſpem & illuſtrem Adventum magni DEI & Servatoris noſtri exſpectent, cohortatur. Ab *Adventu* enim ſuos Eccleſia annos orditur. *Prima* hujus feſtivitatis *mentio* eſt apud *Maximum Epiſcopum Taurinenſem*, inſignem Homiletam ſub Honorio & Theodoſio juniore circa Ann. Chriſti CCCCXX. celebrem, cujus *de Adventu Domini Homilia* extat. Unde ſi tituli concionum cum homiliis eundem auctorem habeant, è quinto Seculo Feſtum Adventus derivari poterit. Nuptias in *Adventu Synodus Ilerdæ* (quæ hodiè Lerida eſt,) in Hiſpania *anno XV.* Regis *Theodorici*, h. e. A. C. IↃIX. habita prohibet. Suis decretalibus eundem Canonem (*nam inter Acta conciliaria non extat,*) Ivo Carnotenſis, & ex Ivone *Gratianus* ſuo decreto 33. q. 4. inſeruit: Non oportet à Septuageſima uſque ad octavam Paſchæ, & tribus hebdomadibus ante feſtivitatem S. Johannis Baptiſtæ, & ab Adventu Domini uſque poſt Epiphaniam nuptias celebrare. Quod ſi factum fuerit, ſeparentur.

§. 3.

Digitized by Google

Feſtum Natale. §. 3. Adventum *Feriæ Natales* excipiunt, *Gregorio Theologo*, cujus in Natalem Domini oratio extat γενέθλια τȣ̃ Σωτῆρος, *Epiphania*, *Theophania* dictæ: aliis, *Dies Luminarium*, fortè ob lumina in vigiliis hujus feſti, ad exemplum Paſtorum Bethlehemit. excubias pro grege agentium, inſtitutis, ſolita accendi: aliis, *Feſtorum omnium Metropolis*: aliis, unum de majoribus ſolennibus. Nobis Weihenacht veteri Germanorum & Gallorum conſuetudine, qui temporum ſpacia noctium nominibus efferebant. Dicitur autem Weihenacht ἀπὸ τȣ̃ μυεῖσθαι, ob noctem illam ſanctam, quâ de Virgine Filius DEI naſci dignatus eſt. Jam *tertio ſeculo* ſolennem fuiſſe *Natalem Domini*, ex ultima perſecutione conſtat, quando *Maximinus* multa millia fidelium, qui in Servatoris Natalitio ad ſacra convenerant, *Nicomediæ* in Templo ſuccenſo concremavit, atteſtante *Niceph. l. VII. c. 6.* Idem hic auctor Juſtino tribuit, quòd Nativitas Chriſti toto terrarum orbe fuerit honorata. *L. XVII. c. 28.* Videtur enim hic Imperator aliquid ad celebritatem ejus addidiſſe, & civilibus fortè legibus præcepiſſe, *ne qvis in hac ſolennitate opera manualia, ſervilia, non ſacra tractaret*, quod anteà Canonibus Eccleſiæ fuerat ſancitum. Solennitatem hujus Feſti *S. Ambroſius l. III. de Virginibus* deſcribit, cùm inter alia ſolennia ſororem ſuam Marcellinam eo die coram multitudine fidelium inveſtitam ſcribit. *Cùm in Salvatoris Natali ad Apoſtolum Petrum Virginitatis profeſſionem veſtis mutatione, ſoror ſancta, ſignares, (qvo enim meliùs die, qvàm qvo Virgo poſteritatem acqviſivit,) aſtantibus etiam puellis DEI compluribus, Liberius, bonas*, inquit, *nuptias filia deſideraſti. Vides, qvantus ad Natalem Sponſi tui populus convenerit, & nemo impaſtus recedat. &c.* Si genuinæ eſſent conſtitutiones Apoſtolicæ, quæ ſub *Clementis* nomine circumferuntur, Feſti hujus auctores ipſos Apoſtolos eſſe facilè conſtaret. Ita enim *l. V. c. 13.* legimus: Dies Feſtos cuſtodite, Fratres, *imprimis Diem Natalem, qvi celebretur à vobis XXV. noni menſis*: Poſt quem *Epiphaniæ* dies ſit vobis in maximo honore, quo die Dominus propriam Divinitatem oſtendit. Celebretur is *ſexta decimi menſis*, poſt quem ſervandum eſt à vobis *Jejunium Qvadrageſimæ*, continens memoriam converſationis & legiſ-

legiſlationis Domini. Celebretur hoc jejunium ante jejunium Paſchæ, quod incipiens à ſecundo Sabbathi deſinat in *Paraſceven*, poſt quos dies ſoluto jejunio aggrediminì *ſanctam Paſchæ hebdomadam* jejunantes in ea omnes cum timore & tremore.

§. 4. Proximum à Natalitiis Chriſti ponimus *Feſtum Circumciſionis*, quod ſtatim ab initio naſcentis Eccleſiæ inſtitutum non fuit, ſed ante ſecula non adeò multa mentio ejus fieri cœpit. Fuère quidem *Kalendæ Januarii* ſemper in Eccleſia ſolennes, ſed ſub diſpari ratione: Cùm enim pagani eo die victimas multiplicarent, dapes publicas inſtruerent, turpes agerent choréas, nefanda & cruenta ſpectacula frequentarent, Chriſtiani eodem die *in publico* erant *luctu* & *ſacra pro expiando Numine additis jejuniis & litaniis agebant*. Inde *Auguſt. Pſ. XCIIX.* per ipſos hos dies, inquit, jejunamus, ut quando ipſi lætantur, nos pro illis gemamus. Meminit hujus jejunii *Ordo Romanus c. 20.* & *Albinus Flaccus de de divinis Officiis c. 4.* Litanias quoque eo die cani ſolitas, *Synodus II. Turonenſis Anno Chriſti* (præter propter) *IↃLXXI.* coacta memorat *Can. 18.* Quia inter Natalem Domini & Epiphaniam omni die Feſtivitates ſunt, itemq; prandebunt (*Monachi*) Excipitur triduum illud, quo ad calcandam gentilium conſuetudinem Patres noſtri ſtatuerunt privatas in *Kalend. Januarii* fieri Litanias, ut & Eccleſiis pſallatur, & horâ octavâ in ipſis Kal. Circumciſionis Miſſa DEO propitio celebretur. *Strenas* eodem die mitti ſolitas *Synodus Antiſiodori* poſt initia *ſeculi VII.* collecta inhibet, dum ſic inchoat: *Non licet Kalend. Januarii vecola aut cervolo facere, vel Strenas diabolicas obſervare, ſed in ipſa die ſic omnia beneficia tribuantur, ſicut & reliqvis diebus.* §. Abolito paganiſmo alios quoque mores Eccleſia induit, & diem bicipiti *Jano* hactenùs ſacrum Servatori & capiti ſuo hilari quadam ſolennitate dedicavit, ſed eo nomine, quòd eſſet *Octava Nativitatis Dominicæ.* Unde in antiquis etiam ritualibus & liturgicis libris ſimplicem hunc præ ſe fert titulum, imò qui ante hos IↃ annos totius anni dies Feſtos deſcripſerunt, *F. Circumciſionis* non meminerunt. Si genuinum eſſet *Sacramentarium Gregorii*, longè foret antiquiùs hoc Feſtum: Nam ibidem in præfatione hujus diei habentur iſta: *Per Chriſtum*

Circumciſionis.

Dominum noſtrum, cujus hodie Circumciſionis diem & Nativitatis Octavam celebravimus. Novitatem tamen hujus Feſti ipſe Cardinalis *Bellarminus l. III. de Eccleſia triumphante c. XV.* agnoſcit, ubi Feſta Dominica exponit: Circumciſionis Feſtum, ait, videtur eſſe ſatis recens. Nam non ſolùm veteres Patres non meminerunt ejus Feſti, verùm etiam (Doctores mediæ ætatis) *Iſidorus, Micrologus, Amalarius, Labanus, Walfridus Strabo*, qui deſcribunt officia omnium Feſtorum, meminerunt quidem officii diei Octavæ Natalis Domini: *B. Bernhardus* tamen, & ante eum *Ivo Carnotenſis* ſermones habent de ipſo Feſto Circumciſionis. Antiquiores producere non poteſt *Bellarminus*, præter duos iſtos, quorum alter in Abbatem Claræ vallenſem A. C. cIↄ CXVI. ſublimatus eſt, alter in Carnotenſi cathedra circa A. C. cIↄ XC. floruit.

Epiphania. §. 5. A Calendis Januarii *Epiphaniæ* diem vel Magorum Feſtum, cum quo apud Ægyptios Natalitia Servatoris coincidunt, celebramus. Inter primos facilè eſt *Gregorius Nazianzenus*, cognomento *Theologus*, clarus A. C. CCCLXX. cujus in ſancta Epiphaniarum lumina *Oratio* habetur. *Epiphaniam* vocamus propter novam illam & mirabilem ſtellam, quæ gentibus in umbra mortis ſedentibus apparuit, & Magos, Dynaſtas è Perſia ad Jeſuli noſtri præſepe adduxit. *Diem luminarium* priſci vocarunt, non tantùm propter *illuminationem gentium*, ſed quòd eodem die olim in Eccleſia Baptiſmus Chriſti in memoriam fuerit reductus. Unde in ſua *Orat. Gregorius*: Sanctus, *inquit*, luminum dies, ad quem pervenimus, quemq; hodiè divino beneficio celebravimus, Chriſti mei, h. e. veræ lucis omnem hominem in mundum venientem illuminantis baptiſmum habet, &c. Baptiſmum enim ab antiquis *Φωτισμὸν* & *Neophytos*, h. e. nuper Corpori Chriſti myſtico per baptiſmum inſertos fuiſſe, *Illuminatos* dictos, vel unius *Cyrilli Hieroſolymit. Catecheſes myſtagogicæ ad Illuminatos* fidem faciunt. Quàm ſolennis in V. E. fuerit *Epiphaniæ* ſolennitas, Cæſarum præſentia declarat, cùm ne impii quidem Principes à publicis ſacris tum abeſſe voluerint. Scribit *Ammianus Marcellinus l. XXI.* quòd Julianus Apoſtata, dum ſub pallio ſimulatæ Religionis Chriſtianæ latens impietatis ſuæ venenum texit, cùm in Galliis ageret, eo die

Digitized by Google

eo die à ſacris Chriſtianorum abeſſe noluerit. Unde jam *IV. ſeculo* adeò feſtivus erat hic dies, ut, qui publico ſacrorum exercitio tum non intererat, à Chriſtiana fide haberetur extorris. Quin & Theodoſio laudatiſſimo Principi tàm ſanctus erat hic dies, ut per VII. præcedaneos dies totidemq; ſubſequentes judicialem ſtrepitum omnem conticeſcere juberet, *l. 2. Cod. de Feriis*.

§. 6. *Epiphaniam* inter & inter Quadrageſimam *Purificationis Feſtum* ſitum eſt, quod *Hypante* vel *Hypapante*, i. e. humilis occurſus Simeonis apud Græcos dicitur, quia ſenex oblato puerulo *obviam proceſſit*, piisq; eundem amplexibus & cygnæo cantico excepit. *Purificationis Feſtum* Latini vocant, quòd B. Virgo juxta legem, ceu alia aliqua puerpera ſe purificandam duxerit, quanquam legi de puerperarum immunditie non erat ſubjecta, cùm ex virili ſemine non concepiſſet. Circa originem hujus feſti *Sigebertus Hiſtoricus, Monachus Gemblacenſis*, in ſuo Chronico autor eſt, Juſtiniani auſpiciis Conſtantinopoli paulò ante medium *ſeculi VI.* Feſtum hoc eſſe inſtitutum, cùm maximum à peſtilentia periculum immineret. Vulgò *Feſtum candelarum*, Liechtmeſſen vocatur. Et Miſſa quidem dicitur ex veteri uſu, quando Miſſam uſurparunt pro ſolenni aliqua feſtivitate, vel die Feſto. Sic in *Capitulari Caroli M. lib. ſecundo 18.* legitur: Spatium uſque ad Miſſam S. Martini dare decrevimus. *Et 20.* Ad Miſſam S. Andreæ reſtaurati fiant. Inde adhuc manent nomina Oſtermeſſe / Michaelismeſſe / & in præſenti Liechtmeſſe à luminibus, quòd Feſto hoc die apud Pontificios cerei conſecrentur, ad quos (ut ajunt) diabolus contremiſcat. Apud ethnicos legimus, *Proſerpinam* olim facibus & lychnis ad eum ferè modum fuiſſe cultam, quo Pontificii matrem DEI tum venerantur, quin & ipſe *Baronius* per abrogata *Lupercalia* à Gelaſio R.P. anſam huic Feſto datam profitetur & morem conſecrandi candelas à Saturnalibus ethnicorum derivat. Notis in Martyrologium Rom. *poſtrid Kal. Febr.* *Feſtum Purificationis.*

§. 7. Poſt *Hypantes* Feſtum *Quadrageſima* incidit, cujus obſervantia ab Apoſtolico ævo videtur manaſſe. Tanta autem erat, ut qui his diebus religioſior non inveniretur, inter Chriſtianos non agnoſceretur. Primus has anni decimas jejunio honorandas Clero ſuo *Quadrageſima.*

 ro ſuo

ro ſuo præſcripſiſſe fertur *Teleſphorus*, qui Romæ A. C. CXXXVI. cathedram tenuit. *Teleſphorus*, inquit Platina, conſtituit, ut VII. hebdomadibus plenis ante Paſcha jejunium obſervaretur. Decretum ejus apud *Gratianum diſt. IV. c. ſtatuimus.* tale eſt: Statuimus, ut VII. hebdomadas plenas ante ſanctum Paſcha omnes Clerici in ſortem Domini vocati à carne jejunent, quia ſicut diſcreta debet eſſe vita Clericorum à Laicorum converſatione: ita in jejunio debet eſſe diſcretio. Has ergò VII. hebdomadas Clerici omnes à carne & deliciis jejunent, & hymnis & vigiliis atque orationibus inhærere die noctuq; ſtudeant. Tempore itaque Teleſphori, ſi hoc ſit ejus decretum, *Carnisprivium* quadrageſimale ſolos Clericos obligabat. De cætero in Quadrageſima publicus erat Eccleſiæ ſuper paſſione Dominica & peccatis mortalium, quæ aliâ ratione expiari non poterant, luctus: *Catechumeni* in Paſchate baptizandi per hos dies ſedulò in fide & vita Chriſtiana informabantur: *Pœnitentes* diſtrictè & ſeveriùs vivebant, circa Feſtum cum Eccleſia reconciliandi. Circa numerum dierum mirè olim variatum eſt. Illam, ſcribit *Sozomenus l. VII. c. XIX.* quæ huc proceſſit, & quæ appellatur Quadrageſima, in qua populus jejunat, computant alii in VI. dierum Septimanas, ut Illyrici & qui ad Occidentem ſiti ſunt, juxta ac univerſa Libya & Ægyptus cum Palæſtina, alii in VII. ut Cpolitani & Nationes circumſtantes uſque ad Phœnices, alii ſparſim tres inter ſex aut ſeptem iſtas jejunant, alii tres, quæ immediatè Paſcha præcedunt, continuant: alii duas, ut Montani ſectatores. Ita quidem ille. Notabilis autem hæc eſt temporum diverſitas: documento enim eſt, *Quadrageſimam non ex divina quapiam & invariabili conſtitutione, ſed jure poſitivo Eccleſiaſtico proficiſci.* Itaque S. Patres, è quibus Quadrageſimam non ab hominibus conſtitutam, ſed divinitùs conſecratam, nec terrenâ cogitatione adinventam, ſed *cœleſti Majeſtate præceptam affirmat alius, alius divinâ legē ab ipſo Domino JESU XL. dies & noctes jejunante in eremo adornatam vocat*, verbis exceſſivis, & ut ſolent Oratores, cùm amplificare alicujus rei dignitatem & auditoribus contemtum illius excutere ſatagunt, μάλα ῥητορικῶς loqvuntur.

Initium

Initium *Quadrageſimæ* eſt à die Cinerum, quo incineratio fit, h. e. cineres conſecrantur & fidelium capitibus in ſignum luctus & recordationem mortis imponuntur. Inſtitutum hoc *Gregorio M. Balæus Cent. I. Scriptorum Britann.* tribuit. Sed jam ante Gregorium in *Concilio Agathenſi*, quod exeunte *Seculo IV.* habitum eſt, mentio hujus incinerationis facta eſt, ſi vera Canonum collectores *Burchardus Wormatienſis, Ivo Carnotenſis & Gratianus Ord. Bened. Monachus Bononienſis d. l. c. 63.* narrent: Nam in *Tomis* inter Canones hujus *Concilii* altum ea de re ſilentium. Sed juvat verba ipſi tradere, cùm pœnitentiam ſolennem emphaticè ob oculos ponant. *In Capite Quadrageſimæ omnes pœnitentes, qui publicam ſuſcipiunt pœnitentiam, ante fores Eccleſiæ ſe repræſentent Epiſcopo civitatis, ſacco induti, nudis pedibus, vultibus in terram demiſſis, reos ſe eſſe ipſo habitu & vultu proteſtantes. Ibi adeſſe debent Decani, h. e. Archipresbyteri Parochiarum, & Presbyteri pœnitentium, qui eorum converſationem diligenter inſpicere debent, & ſecundum modum culpæ pœnitentiam per præfatos gradus injungere. Poſt hæc eos in Eccleſiam introducant, & cum omni Clero VII. pœnitentiales Pſalmos in terra proſtratus Epiſcopus cum lacrymis pro eorum abſolutione decantet, tunc reſurgens ab oratione, juxta quod Canones jubent, manus ei imponat, aquam benedictam ſuper eos ſpargat, cinerem prius mittat, deinde cilicio capita eorum operiat, & cum gemitu & crebris ſuſpiriis denunciet eis, quod ſicut Adam projectus eſt è Paradiſo: ita ipſi ab Eccleſia pro peccatis abjiciantur. Poſt hæc jubeat miniſtros, ut eos extra januas Eccleſiæ expellant, Clerus vero eos proſequatur cum Reſponſorio: In ſudore vultus tui veſceris pane tuo, &c. ut videntes ſanctam Eccleſiam pro facinoribus ſuis tremefactam atque commotam non parvi pendant pœnitentiam. In ſacra autem Domini Cœna rurſus ab eorum Decanis & Presbyteris Eccleſiæ liminibus repræſententur.* Ita Patres Agathenſes. Patet ex eo, quàm ſolenne apud priſcos Quadrageſimæ exordium fecerint pœnitentes.

§. 8. In Quadrageſimam *Feſtum Annunciationis Mariæ* incidit, quanquam in Hiſpania & alibi terrarum olim in *octavum diem* ante Natalem Domini fuerit rejectum, cùm Feſta agere publici *Annunciationis.*

 blici

Digitized by Google

blici luctus tempore, vel in Quadrageſima non videretur congruum. Unde in *Laodiceno quoq; Concilio Can. LI.* ſtatutum reperimus, quòd non oportet in quadrageſima martyrum natalitia celebrare, ſed eorum tantùm in Sabbatho & dominica fieri mentionem. Satis antiqua & honorifica *feſti Annuciat.* foret memoria, ſi genuinus eſſet ſermo, qui *S. Athanaſio Tomo. III. Operum* ejus tribuitur, de ſanctisſima Deipara: in eo enim primarium & prorſus venerandum atq; unum ex domeſticis feſtum hoc vocatur. Sed videtur hic ſermo ab alio aliquo protectus, qui poſt Concilium *tertium* & *quartum*, imò etiam *ſextum* floruit, ait *Bellarm. in Catal. ſcript. eccl.*

Hebdomas Magna.

§. 9. Vix autem ſanctior omnibus retrò ſeculis hebdomas extitit, quam *Magna illa*, infimæ latinitati *Pœnoſa* dicta. Nobis die Stillewoche vel die KARWOCHE â veteri voce KAR, quæ in civili foro *mulctam* pro *delicto*, in foro ſacro aliquot dierum in ſolo pane & aqua *jejunium* notat. Rigida enim apud priſcos jejunia per hanc hebdomada erant. Initium ſacræ hebdomadis eſt â *Dominica Palmarum* dicta â ramis frondibusq; palmarum vel propter palmas in via ſtratas, dum Hieroſolymam ingreſſus eſt Servator, vel propter proceſſionem cum palmis, quæ hoc die â Pontificiis ϑαλμοφόροις fieri amat qua de re *Regnum papiſticum Th. Naogeorgii vide.* Dicitur eadem Dominica *Competentium*, quod hoc die Symbolum Catechumenis ſecundi ordinis (*trium enim ordinum apud veteres erant catechumeni,* AUDIENTES, *qui ad auditum verbi admisſi in fide & vita Chriſtiana informabantur*: COMPETENTES *ſeu Competitores, qui jam inſtructi gratiam baptismi una petebant, Candidati Chriſtianismi*: ELECTI, *qui poſt peracta ſcrutinia præ cæteris ad baptiſmum erant electi*) vel competentibus daretur; propter vicinitatem paſchatis, in quo baptizari ſolebant. Unde jam in *Agathenſi Concilio* ſtatutum legimus: Symbolum etiam placuit ab omnibus Eccleſiis unâ die. h. e. ante octo dies dominicæ Reſurrectionis publicè in Eccleſia coram pœnitentibus prædicari *can. 13.* Conf. *Alcuinum de div. officiis c. 14.* Vocatur porro *Dominica Oſanna* propter applauſum populi clamantis: Hoſianna, benedictus qui venit in nomine Domini.

Palmarum.

mini. Vocatur deniq; *Capitilavium* vel *Dominica lavantium* capita, quia tunc lavabantur capita baptizandorum, non inſantium tantùm, de quibus id affirmat *Iſiodorus l. 2. de div. offic. c. 27.* Sed adultorum quoq;, ut refert Pamelius in *Tertull. de Baptiſmo.* Rationem Alcuinus addit: ne ſordidati obſervatione quadrageſimæ ad ſacrum chriſma accederent, *de div. offic. c. 14.* *Capitilavium.*

§. 10. De cœtero per omnes *magnæ hebdomadis* dies in Eccleſia paſſim humicubationes, abſtinentiæ ab uxoribus, preces lacrymis immixtæ, vigiliæ, jejunia, eleemoſynæ aliaq; pietatis exercitia frequentabantur. In rem præſentem *Synodus Matiſconenſis II.* pronunciat *c. 7.* Paſcha itaq; noſtrum, in quo ſummus Sacerdos & Pontifex pro noſtris delictis nullam habens obnoxiationem peccati immolatus eſt, debemus omnes feſtiviſſimè colere & ſedulæ obſervationis ſinceritate in omnibus venerari, ut illis ſanctiſſimis VI. diebus nullus ſervile opus audeat facere, ſed ſimul omnes coadunati hymnis paſchalibus indulgentes perſeverationis noſtræ præſentiam quotidianis ſacrificiis oſtendamus laudantes Creatorem & regeneratorem noſtrum veſperi & meridie. *Ita Patres Matiſconenſes.* Pòſt ubi non omnes ſacræ hujus ſeptimanæ dies pro feriatis habiti ſunt, *duæ tamẽ Feriæ V. & VI. ſolennes manſerunt.* Et *quinta* quidem Feria ob venerabilis ſacramenti, unde veluti leones ignem ſpirantes diabolo formidoloſi ſurgimus, inſtitutionem, dicta Natalis Calicis dominici. Unde *Eligius Novionii in Belgio Epiſcopus,* qui jam ante M. annos claruit, *homilia* X. Vocatur, inquit, hæc dies Cæna Domini, vocatur & Natalis Calicis, & *merito talibus præfulget vocabulis, quia hac eademq; die myſticum paſcha Dominus cum diſcipulis celebrans Sacramenta corporis & ſanguinis ſui illis* & *per illos nobis tradidit & ipſe celebrationis initium fecit.* Vide Caſaub. varios Euchariſtiæ titulos proponentem *Exerc. XVI. c. LV.* Feria autem ſexta, ipſo *Paraſceves* die ſolenne erat & diſtrictum jejunium. Unde *Patres Concilii Toletani IV.* Præſide Iſidoro Hiſpalenſi: Quidam, inquiunt, in die paſſionis Dominicæ ab hora IX. jejunium ſolvunt, conviviis adhibentur & dum Sol ipſe eadem die tenebris palliatus lumen ſubduxerit ipſaq; elementa turbata mœſtitiam totius mundi o-

Digitized by Google

di oſtenderint, illi jejunium tanti diei polluunt epulisq; inſerviunt. Et quia totum eundem diem univerſalis eccleſia propter paſſionem Domini in mœrore & abſtinentia peragit, quicunq; in eo jejunium præter parvulos, ſenes, languidos ante peractas indulgentiæ preces ſolverit, â paſchali gaudio depellatur, nec in eo ſacramentum corporis & ſanguinis Domini percipiat, qui diem paſſionis ejus per abſtinentiam non honorat. Vocatur der Carfreytag non tam ab immenſa illa charitate, quam eo die hominibus perditis Filius DEI morte ſuâ oſtendit, vel quod pretioſior dies ab orbe condito non illuxerit, quàm â voce germ: obſoletâ KAR / in Conciliis dicta *carrina*, de qua ſupra, *cùm eo die ſervator pro multa peccatis noſtris debita ſatisfecerit; & cùm ſacroſanctum in pane & aqua jejunium eo die eſſet.*

Paraſceve. §. II. *Paraſceve* contiguum eſt *ſabbathum*, quod Κατ' ἐξοχὴν *Magnum* & *Sanctum* vocatur, ut videre eſt apud *Photium* ad *can. apoſt. 53.* Sed & eo die rigidum erat jejunium, cujus violatio grande putabatur nefas. Pulcrè hoc jejunium *Conſtitutiones Apoſtolicæ*, licet ψευδεπίγραφα intimant *l. V. c. 19.* In diebus Paſchæ (*hebdomata* παθητικὴν *intelligunt*) jejunate incipientes â ſecunda ſabbathi usq; ad Paraſceven & ſabbathum dies ſex ſolo pane utentes, ſale atquè oleribus & aqua in potum. A vino & carnibus vos abſtinete in iis diebus: ſunt enim dies luctuoſi, non feſti. *Paraſceven tamen & ſabbathum integrum jejunent, qui quidem poſſunt nihil guſtantes usq; ad galli cantum noctis.* Quod ſi quis non poteſt duorum dierum jejunium continuare, ſervet ſaltem ſabbathum: *Et c.XX.* in reliquis diebus ante Paraſceven nonâ horâ vel veſperi quilibet cibum capiat vel quemadmodum quiſque poterit, â veſpera autem quinti diei usq; ad gallicantum vigilantes atq; in eccleſiam convenientes vigilate orantes & rogantes DEUM legentes in veſtra pernoctatione legem, prophetas, pſalmos uſque ad galli cantum baptizatisq; catechumenis veſtris & lecto Evangelio in timore ac tremore luctum definite rogateq; DEUM, ut convertatur Iſrael &c.

FESTA

Festa â Paschate Usque Ad Adventum.

§. 12. Ex Feſtis omnibus in ſacra Antiquitate Feſtum Paſchatis præeminet, quod ex Judæorum ſacris ad Synaxes fidelium traductum eſt, ſed ſub dierum aliquo diſcrimine: alii enim in Aſia, fortè *Johannis Apoſtoli* exemplum ſecuti eodem cum Judæis *die* nempe *XIV. Luna*; alii in Eccleſia Roman. in diem Dominicum Paſcha referendum cenſuerunt, quòd eo die Dominus ex mortuis reſurrexiſſet. Natum hinc eſt diuturnum illud in Eccleſia Schiſma, Epiſcopis Romanis inſolentiùs partes ſuas tractantibus & anathemata evibrantibus contra *Teſſareſcadecatitas* vel *Quartadecimanos*; ita enim eos vocabant, qui decima quarta Luna cum Judæis Paſcha agebant. In Romana autem Eccleſia primus fuiſſe *Pius* fertur, qui, ut Paſcha die Dominico fieret, ſanxit, inductus *Hermetis Libro Paſtorali*, in quo Angelus paſtoris perſonam induens tale quid ei mandârat. Manſit hoc Schiſma uſque ad magnum *Concilium Nicænum*, in quo Cæſareâ auctoritate Conſtantini Magni ea res ſopita eſt. Hiſtoriam certaminum de die Paſchatis apud *Euſeb. l. V. c.* 21. & *ſeqq.* legere eſt. In eodem ſancto Concilio munus conficiendi Cyclos paſchales, & paſchales epiſtolas, quibus, quo Dominico fieret quovis anno paſcha, notabatur, per Eccleſias mittendi *Alexandrino* Patriarchæ demandatum eſt, ne diverſis Dominicis paſcha agi contingeret, atque novum inde formaretur ſchiſma. Ejuſdem *Concilii Patres* cyclum conſtituerunt *Enneadecaeterida* dictum, quem *numerum aureum* vocamus. Eſt autem *Enneadecaeteris* periodus decem & novem annorum. Docet iſta *Ambroſius* ſub initium *Epiſtolæ LXXXIII.* dum ad Epiſcopos per Æmiliam conſtitutos: *Non mediocris*, ait, *ſapientiæ eſſe, diem celebritatis paſchalis definire, & Scriptura divina nos inſtruit & traditio Majorum, qui convenientes ad ſynodum Nicænam inter illa, quæ fidei ut vera, ita admiranda decreta etiam ſuper celebritate memorata congregatis peritiſſimis calculandi decem & novem annorum collegere rationem, & quaſi quendam conſtituère circulum, ex quo exemplum in annos reliquos gigneretur.* Hunc circulum Enneadecaeterida nuncupârunt, &c. Literis paſchalibus Alexan-

Digitized by Google

driâ emiſſis in Eccleſia Latina publicè ad *Epiphaniæ* Feſtum Diaconus diem Paſchatis & initium Quadrageſimæ intimabat; & per *Formatas* de eodem die reliquæ ſub cathedrali Parochiæ certiores reddebantur. Hinc *Patres Concilii Arelat. I.* ad *Sylveſtrum R. P.* ſcribunt: De obſervatione Paſchæ Domini, ut uno die & tempore per omnem orbem obſervetur, & juxta conſuetudinem literas ad omnes tu dirigas. In Africanis Eccleſiis Metropolitanus Carthagin. diem Paſchatis per literas denunciabat, ut patet ex *Concilio Carthag. I. cap. 1.*

Qvinqvageſima. §. 13. Poſt Paſcha agi olim ſolebat *Qvinqvageſima*, h. e. L. illi dies, qui à Paſchate proximè ſeqvuntur, Feſti erant omnes, docentibus eum morem *Tertulliano l. de idol. & Ambroſio serm. LXI.* cujus apud *Gratianum Diſt. LXXVI. cap. 8* ſcire, hæc ſunt verba: Per hos quinquaginta dies nobis eſt jugis & continuata feſtivitas, ita, ut hoc omni tempore neque ad obſervandum indicamus jejunia, neque ad exorandum DEUM genibus ſuccidamus. Inſtar ergò Dominicæ tota L. dierum curricula celebrantur & omnes iſti dies velut Dominici deputantur. *Reſurrectio enim Dominica eſt.* Nam in Dominica reſurgens Salvator reverſus ad homines eſt, & poſt Reſurrectionem totâ Quinquageſimâ cum hominibus commoratus eſt. Æqualis ergò eorum neceſſarium ut eſſet feſtivitas, quorum æqualis eſſet & ſanctitas. Sic enim diſpoſuit Dominus, *ut ſicut ejus paſſione Qvadrageſimæ jejuniis contriſtaremur: ita ejus reſurrectione in Qvinqvageſimæ feriis lætaremur.* Non ergò in Quinquageſima jejunamus, *qvia in his diebus nobiſcum Dominus commoratur.* Similiter in *Apologia David.* Hunc numerum *(qvinqvaginta dierum)* læti celebramus poſt Domini paſſionem, remiſſo culpæ totius debito, Chirographo quoque evacuato ab omni nexu liberi, & ſuſcipimus advenientem in nos gratiam Spiritûs S. die Pentecoſtes, *vacante jejunio, laus dicitur DEO, & Alleluja cantatur.*

In Albis. §. 14. Initium *Qvinqvageſimæ* eſt à Septimana *in Albis* inde ſic dicta, quod Sabbatho magno initiati per totam hanc ſeptimanam *albati*, h. e. albis veſtibus, in ſignum Chriſtiani ſui Candoris & Innocentiæ amicti incederent. Unde *niveus grex* à Poëta

Neo-

Neophyti dicuntur, & dies octo Neophytorum ab *Auguſtino Epiſt. CXIX. c. 17.* Dominica autem, quæ Sabbato *in Albis* contigua eſt, quà audaciâ *Polydorus Virgilius* non hunc tantùm, ſed pleroſq; alios dies feſtos ex Apoſtolorum inſtitutione derivet; Puta *Adventum Domini, Natalem & Circumciſionem ejusdem, Epiphania, Purificationem Mariæ, Dies Qvadrageſimales, Dominicam Palmarum, diem Cœnæ Domini, Paraſceven, Paſcha, Aſcenſionem Chriſti & Pentecoſten.* Sed de Polydoro h. l. valet Oweni jocus:

Virgilii duo ſunt, alter Maro, tu Polydore,
Alter, tu mendax, ille Poëta fuit.

§. 15. Tum demùm *Aſcenſionis dies* peculiare cœpit eſſe Feſtum, ex quo Quinquageſima ceſſavit. Aſcendentis Domini veſtigia per aliquot ſecula in monte Oliveti piâ veneratione à peregrinantibus ad loca ſancta & quotidiè à vicinis viſitata, *S. Hieronymus*, vel quisquis ſit antiqvus ſanè & eruditus *libelli de locis Hebr. Actorum Apoſtolicorum auctor* memorat, dum ait: *Mons Oliveti ad Orientem Hieroſolymæ, torrente Cedron interfluente, ubi ultima veſtigia Domini humo impreſſa hodièq; monſtrantur, cumq; terra eadem qvotidiè à credentibus hauriatur, nihilominus tamen eadem ſancta veſtigia priſtinum ſtatum continuò recipiunt.* Denique cùm Eccleſia, in cujus medio ſunt, rotundo ſchemate & pulcerrimo opere conderetur, ſummum tamen cacumen, ut perhibent, propter dominici corporis meatum nullo modo contegi aut concamerari potuit, ſed tranſitus ejus à terra ad cœlum uſque manet apertus. *Hæc ille.* *Aſcenſionis.*

§. 16. Sub his L. diebus *Rogationum* dies continentur, quos circa A. C. CCCCLXVI. cum triduano jejunio & aſſiduis ſupplicationibus peragendos *Mamertus, Viennæ in Gallia Epiſcopus*, inſtituit, pro impetrandis imbribus aut ſerenitate. Inductus ad hoc inſtitutum erat ex vaſtis per Galliam terræ motibus, viſisq; ſpectris, lupis & urſis, qui portas urbium ingreſſi & per plateas impunè vagati homines terrebant. De origine horum dierum *Polydorus lib. VI. de invent. rerum.* Mamertus, *inqvit*, primus inſtituit ſupplicationes ſive Rogationes, quas Græcâ voce Litanias, vulgò Proceſſiones vocant, vel certè intermiſſas renovavit. Poſtcà *Grego-* *Rogationum.*

rius majores Litanias compoſuit, quæ complectuntur preces pro Eccleſiæ, Politiæ & Oeconomiæ, tum etiam privatorum ſalute.

Pente-coſte. §. 17. Excipit Quinquageſimam dies Spiritus S. ſacer, qui *Pentecoſtes* nomen, quòd in eo dies *Pentecoſtes* complerentur, retinuit; Neque verò dubitamus de antiquitate hujus Feſti, ſed an Apoſtolos habeat auctores, non æquè conſtat. In *Concilio Eliberino*, quod Nicæno ferè coævum eſt, *Can. XLIII.* in contemtores hujus Feſti pœnâ canonicâ Patres, rigidi morum cenſores animadvertunt h. m. *Pravam inſtitutionem emendari placuit, juxta auctoritatem Scripturarum ut cuncti diem Pentecoſtes celebremus; quod qui non fecerit, quaſi novam hæreſin induxiſſe notetur.* Sub finem Seculi XI. in *Concilio Conſtantienſi* conſtitutum eſt, ut Feſtum Paſchatis tribus diebus itidem Pentecoſtes Feſtum celebraretur, qui mos hodienum perſeverat, cùm anteà Paſcha integro octiduo, & Pentecoſte unico die ageretur.

Trinitatis. §. 18. Pentecoſten *Feſtum S. S. & adorandæ Trinitatis* excipit, qui quidem dies ſemper in Eccleſia, ex quo inter *majora ſolennia* computata eſt Pentecoſte, religioſè traductus eſt, verùm ex eo capite, *quòd eſſet Octava Pentecoſtes*: ſemper enim magnorum ſolennium *Octavæ* velut eorundem *appendices* habitæ fuerunt, exemplo à Judæis ſumto, quibus divina lex Octavas celebrandas imperat *Leo XXIII.* Sed quis primus Octavam Pentecoſtes SS. Trinitati conſecrârit, non liquet. *Gregorio IV. R. P. Anno Chriſti IↃCCCXXXIV.* hoc inſtitutum *Durandus*, ſed nullâ auctoritate ſubnixus tribuit. *l. VII. rationalis temporum c. 24.* Nos per prima *IIX. ſecula* expreſſam hujus Feſti mentionem reperire nondum potuimus. Unde Evangelium quoque, quod hoc die legitur, (*Seculo autem IIX. diebus dominicis & Feſtis ſuæ ex Evangeliis & Epiſtolis lectiones aſſignatæ creduntur,*) non de SS. Trinitatis, ſed *Regenerationis* myſterio agit, fortè propter informandos Neophytos, qui ſtato Paſchæ vel Pentecoſtes tempore ſacras hebdomadas baptiſmum ferè non fuiſſe niſi *clinicis*, vel *Grabatariis* collatum, fuſè ex SS. Antiquitatibus Vir multijugæ lectionis & de Republica literaria meritiſſimus *Gerh. Voſſius Diſp. XVI. de Baptiſmo demonſtrat. Th. VI.* Eam conſuetudinem adhuc Caroli Magni

Digitized by Google

Magni ætate receptam fuiſſe, patet ex *Capitulari lib. IV. cap.* 104.

§. 19. A Feſto *Trinitatis* in noſtris Eccleſiis ſolennis eſt *Natalis Johannis Baptiſtæ*, quem à V. Seculo celebratum fuiſſe alii ex *Maximi Taurinenſis homilia* eodem die dicta probant; alii autem ex *Concilio Agathenſi*, quod pro reſtitutione Eccleſiaſt. diſciplinæ A. C. IↃVI. habitum fertur. In eo enim *Patres* Natalem S. Johannis inter maximas Feſtivitates connumerant. Ita enim *Can.* 21. ajunt: *Si quis extra Parochias, in quibus legitimus eſt ordinariusq; conventus, oratorium in agro habere voluerit reliquis feſtivitatibus, ut ibi Miſſas teneat, propter fatigationem familiæ, juſtâ ordinatione permittimus. Paſcha verò, Natali Domini, Epiphaniâ Domini, Aſcenſione Domini, Pentecoſte & Natali S. Johannis Baptiſtæ, & ſi qui maximi dies in Feſtivitatibus habentur, non niſi in civitatibus aut parochiis teneant.* *Johannis Bapt.*

§. 20. Baptiſtæ Natalem *Feſtum Viſitationis Mariæ* ſubſequitur, quod *Seculo XIV.* ad finem vergente *Urbanus VI.* ut B. DEI genitricem contra Antipapam ſuum *Clementem VII.* ſibi propitiam haberet, primus condidit & indulgentiis mactavit. Felici autem ſucceſſu *Concilium Baſileenſe A. C.* cIↃ CCCCXXXI. habitum *Seſſ. XLIII.* confirmavit ad invocandam B. Virginem, ut ſuis ipſa pedibus Turcarum eo tempore graſſantium inſultus protereret, quemadmodum ſuis pedibus in itinere ad cognatam ſuſcepto montana conculcaſſet. *Viſitationis Mariæ.*

§. 21. A Feſto *Viſitationis* ad *diem S. Michaelis* progredimur, cujus hæc fertur origo. Sub finem V. Seculi in monte quodam Apuliæ, Gargano, crypta inventa eſt, quæ ex Archangeli apparitione per Orbem Chriſtianum valdè inclaruit, in honorem S. Michaelis conſecrata crebrisq; peregrinationibus frequentata eſt. Memoriam dedicationis cryptæ anniverſariam & apparitionem S. Michaelis inter publica ſacra quotannis referendam *Gelaſius I.* duxit circa A. C. CCCCXCIII. ad quem annum vide *Baronium*. *S. Michaelis.*

§. 22. Quod ad Sanctorum memorias & *Natales Martyrum* attinet, ex *Euſebii L. V. c.* 15. haud obſcurè colligitur, jam ſub *Antonio Pio*, h. e. circa *Seculi II.* medium Chriſtianos conſueviſſe celebrare memorias Sanctorum, qui in album martyrum erant *Natales Martyrũ.*

 relati,

Digitized by Google

relati, atque annuos & ſolennes ad eorum ſepulcra agere conventus. Sic enim ibi Chriſtiani, qui Polycarpi oſſa condunt, loqvuntur: *Nos tantùm oſſa illius nacti condidimus, ubi id fieri decebat: ubi etiam, qvoad fieri poteſt, congregatis cum exultatione & gaudio Dominus Natalem martyris ſui diem, cùm ad memoriam eorum, qui anteà certarunt, & ad futurorum exercitationem convenerimus, celebrare largietur.* De confeſſoribus in carcere mortuis *S. Cyprianus* Clero ſuo abſens hunc in modum ſcribit: *Annotate dies eorum, qvibus excedunt, ut commemorationem eorum inter memorias martyrum celebrare poſſimus, qvanqvam Tertullus fideliſſimus & devotiſſimus frater noſter ſcripſerit ac ſcribat & ſignificet mihi dies, qvibus in carcere beati fratres noſtri ad immortalitatem glorioſæ mortis exitu tranſeant, ut celebrentur hic à nobis oblationes & ſacrificia ob commemorationes eorum.* Et aliâ Epiſt. de Laurentio & Ignatio: *Sacrificia,* inquit, *pro eis ſemper offerimus, qvoties martyrum paſſiones & dies anniverſariâ commemoratione celebramus.* Ita jam puriori illo ævo magna conſtantiæ martyrum admiratio & incredibilis in eos amor effecit, ut non oſſa tantùm & cineres ipſorum cum cura colligerent & in cœmiteriis honeſtè reconderent, ſed eorundem quoque *Natales*, h. e. dies, quibus è mortali hac vita ad æternam illam tranſierant, *anniverſariâ ſolennitate* recolerent, quanquam ea res lapſu temporum, ubi cultus Sanctorum ultra decorum auctus eſt, in ſuperſtitionem vertit. Sed de Feſtis Apoſtolorum aliorumq; Sanctorum, Nicolai, Stephani, Gregorii Scholarum Patroni, Martini, &c. Menologia Græcorum, & Martyrologia Latinorum videantur.

Cathedra D. Petri. §. 23. Reliquis diebus feſtis, *F. Cathedræ Petri* (S. Peters Stulfeyr) ſubjungimus, cujus antiquitatem non tantùm ex Martyrologio *Vener. Bedæ, Uſuardi & Adonis Trevirenſis,* ſed vel maximè ex *S. Auguſtini ſermone,* quem eo die ad populum habuit, eſtq; *Sermo XV. de Sanctis, Bellarminus l. I. de Rom. Pont. c. 14.* probat. Titulus ſermonis eſt *de Cathedra Petri,* &, *in Feſto Cathedræ Petri.* Origo Feſti hæc eſt: Petrus primus ex Apoſtolis officium Epiſcopale exercuit. Eccleſia igitur in memoriam primi egreſſus Petri ad gentes Feſtum Cathedræ dedicandum illi duxit,

non

Digitized by Google

non ſanè cathedræ alicujus particularis, (quia nulli particulari cathedræ ſe aut ipſe aut ullus Apoſtolorum alligaverat,) ſed Cathedræ Eccleſiaſticæ in genere. Unde *S. Auguſtinus in illo ſermone*, in quo Feſti cathedræ inſtitutionem tradit, nec Antiochenæ, nec Romanæ Cathedræ, ſed functionis epiſcopalis Petro à Chriſto conceſſæ meminit, quam quia *XXII Febr.* exerceri cœptam putant, quando poſt vincula è Judæa *Act. XII* egreſſus ad gentes Antiochiam ſe contulit, non eo tantum die, ſed poſt illa ſub titulo: *Cathedræ Antiochenæ* ſolenne fuit hoc Feſtum. Avorum demùm memoriâ *Paulus IV.* (teſte Bellarm. l. 2. de R. P. c. VI.) Feſtum *Romanæ Cathedræ* ſeorſim inſtituit, atque ita apud Pontificios contra antiquos mores *Feſtum Cathedræ* duplex eſt, *Antiochenæ* alterum, alterum *Romanæ*. Ad eum ferè modum hæc ex SS. Antiquitatibus Vir earundem callentiſſimus *M. Ant. de Dominis l. IV. de Rep. Eccl. c. 1. §. 25.* deducit. Oſtendi ſolet eo die ſella lignea Romæ in *Baſilica Vaticana*, in qua Petrum Hieromonarchiæ ſuæ, quem falsò jactant fundatorem XXV. annos & ultrà ſediſſe ferunt. Sedem quidem ligneam, quæ *Jacobi Hieroſol.* fuerit cathedra, usque ad Conſtantini M. tempora per tot tantaq; Judaici populi naufragia, poſt pavendum illud Hieroſolymorum excidium integram ſervatam, quam Epiſcopi ſucceſſores decenti honore cuſtodierint, *Euſebius l. VII. Hiſt. c. 14.* refert, ſed de ſella Petri in Urbe Roma altum in primæva antiquitate ſilentium eſt. Ritus cæteros hujus Feſti apud *Baronium in Martyrol. Rom* invenies.

§. 24. Sed nec *Encænia* vel Feſtum dedicationis Templi præterire voluimus. *Renovalia* latinè dicere poſſis, quod Græci ἀπὸ τοῦ ἐγκαινίζειν, ab innovando *Encænia* vocârint. Germ. Kirchmeſſe/ Miſſa, i. e. Feſtum τῆς κυριακῆς vocatur, vel Kirchweihe/ i. e. conſecratio Templi: Weihen enim apud Veteres germanos *ſacrare* eſt. Unde Weiherauch/ *Odor ſanctus*, quòd thus in ſacris obferretur. Et Weihenacht/ *Nox ſancta*; Condita autem ſunt *Encænia* ad imitationem Judæorum. Quo ritu Moſes τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου conſecrârit, *Ex. XX.* Quanto cum apparatu Rex Salomo Templum, variis oblatis Hecatom- **Encænia.**

bis

bis DEO dicàrit, *I. Reg. IIX. 63.* legere eſt. Renovata eſt dedicatio Templi poſt captivitatem Babylonicam cum gaudio atque ſacrificiis laudatiſſimis. *Eſdr. VI. 16.* Joſephus ἀνανεωτικὴν hanc feſtivitatem dixit. Sed annua *Encæniorum* repetitio ſub Juda Maccabæo conſtituta eſt, dum is Jovis idolum Templo impoſitum deſtruxit, combuſſit, Templum repurgavit, DEOq́; Iſraelis, Sacris publicis juxta legem peractis, reddidit atque edixit, ut memoria dedicati Templi anniverſaria eſſet, totaq́; Iſraelis concio collecta renovati altaris Feſtum per integrum octiduum cum ingenti ageret gaudio. Ex eo tempore, ſcribit *Joſephus*, mos hic (quotannis Feſtum reparati cum ceremoniis Templi celebrandi) apud noſtros obtinuit, vocamusq́; hanc feſtivitatem *Luminum*, opinor ideò, quòd ex inſperato nobis illuxerit tanta felicitas. *L. XII. Antiquit. Jud. c. XI.* Mentio hujus Feſti, cui ipſe Servator interfuit, in N. T. *Joh. X. 22.* extat, ubi B. Lutherus vertit: **Es war aber Kirchweihe zu Jeruſalem.**

Eum morem imitata eſt Eccleſia. Nam ut circa conſtitutiones Eccleſiaſticas ſemel annotemus, quod ſemper obſervandum eſt, *Mos erat Apoſtolis, ut in ritibus ſe Judæis propter eosdem lucrandos conformarent. Hinc primi Concilii Canon Apoſtolicus de Idolothytis non comedendis Act. XV. 29. prodiit. Paulus Timotheum circumcidit propter Judæos, qui erant in illis locis. Act. XVI. 3. Apoſtoli Sabbatho quoque ſuas egerunt Synaxes: quin & è gentilium ſacris ad ſuos uſus ob eundem finem multa converterunt, quod vel unius Pauli (ex ara IGNOTO DEO dedicata occaſionem ſumentis verum DEUM Athenis prædicandi) exemplo conſtat.* §. Sanctam hanc Apoſtolorum prudentiam Patres ac Proceres Eccleſiæ ſecuti, cùm animadverterent, Judæos olim & Paganos nihil magis à fide in Chriſtum avertere, quàm opinionem novitatis, multos è Synagoga legis priſcæ ritus diesq́; feſtos, multa quoque nomina & è gentilium ſacris petitas ceremonias retinuerunt, atque piâ interpretatione adhibitâ ad ſua ſacra traduxerunt, qua de re præclarè diſſerentem vide *Caſaubonum Exercit. XVI. ad Annales Baronii Num. 43.* Atque ut in præſenti de diebus Feſtis materiâ me contineam, è Synagoga prodierunt *Paſcha, Pentecoſte,*

coſte, Jejunia quatuor temporum, & de quibus nunc agimus, *Templorum Encænia*.

Dedicandi quidem vel *inaugurandi* Templa conſuetudinem ex inſtituto Felicis, qui A. C. CCLXXII. Romanus fuiſſe Epiſcopus creditur, cœpiſſe fama eſt. Unde *Gregorius* quoque *Nazianzenus Orat. in novum Dominicum*, Antiquam, *ait*, eſſe legem, ut Encænia, i. e. conſecrationes Templorum honorentur, ſed annua Encænia ante *Conſtantinum M.* vix reperias. Is enim primus ad exemplum Salomonis, Templum Hieroſolymitanum Martyrium illud magnum concionibus, precibus pro ſalute Eccleſiæ & pro pace Reipublicæ conceptis, atque cum ingenti jubilo circa A. C. CCC XXXV. dedicavit, tempus quoque annuum conſtituit, quo memoria hujus beneficii innovaretur, DEOq; pro conceſſa Eccleſiis pace agerentur gratiæ, teſte *Nicephoro lib. 8. Hiſt. Eccl. c. 50.* Secuta ſunt A. C. CCCXLI. Encænia Templi Antiocheni, quod Dominicum Aureum vocabant, habito priùs in urbe Concilio in Encæniis propterea dicto. A. C. CCCXCIV. Encænia Templi Ruffiniani fuerunt, quod Apoſtolæum nominârunt. &c. Atque ita paulatim cujusvis Templi Natales vel Encænia in Eccleſiis & parochiis anniverſariâ ſolennitate agi cœperunt.

Denique ſicut Rex Salomo poſt peracta Encænia Proceres & collectam multitudinem lauto epulo excepit, *1. Reg. 7.* Judas quoq; Maccabæus, annuo Encæniorum Feſto condito, ſumtuoſum quoddam ac ſplendidum epulum populo exhibuit, teſte *Joſepho l. c.* ita etiam Chriſtianis in more fuit poſitum, ut in ſuis Encæniis, ubi ſacrificia labiorum, laudum & precum DEO immolâſſent, hilariter viverent & ſolenni epulo diem eum Feſtum honorarent. *D. Hildebrandus. Vide prolixè Hoſpinianum lib. de Feſtis. Gulielm. Perkinſ. Tom. I. oper. p. 348. Dreſſerum, alios.*

FUNERALIA, ſeu RITUS SEPULTURÆ VETERUM.

§. I. **C**Um Pſalmis & Hymnis deducebant vett. Chriſtiani ſuos mortuos. *Sulp. Ep. III.* Corpus uſque ad lo-

 cum

Digitized by Google

cum ſepulcri Hymnis cœleſtibus canora turba proſequitur. *In vit. Sim. Stylit. c. 19.* Supponentes corpus feretro cum Pſalmis & Hymnis duxerunt Antiochiam.

§. 2. *Pſaltriæ* dictæ fœminæ loco præficarum gentilium canentes hymnos. *Juſtin. Nov. LIX.* vocat γυναῖκας τοῦ κλίνης ἡγουμένας καὶ ψαλλούσας. *Hieron. Epit. Paul.* ſcribit, ceciniſſe Chriſtianos in funere Halleluja. *Victor. Utic. de perſecut. Vand. in Afric.* Præcipit noſtrorum defunctorum corpora ſine ſolennitate hymnorum cum ſilentio ad ſepulcrum perduci.

§. 3. Finis fuit DEO gratias agere pro liberato à miſeriis defuncto illo: *Chryſoſt. Hom. IV. Hebr.* Εἰπὲ γάρ μοι, τί βούλονται οἱ ὕμνοι; οὐχὶ τὸν θεὸν δοξάζομεν καὶ εὐχαριστοῦμεν, ὅτι λοιπὸν ἐστεφάνωσε τὸν ἀποθανόντα, ὅτι τῶν πόνων ἀπήλλαξεν &c. οὐ διὰ τοῦτο ὕμνοι; οὐ διὰ τοῦτο ψαλμῳδίαι; Ταῦτα πάντα χαιρόντων ἐστί.

§. 4. Adhibitæ & faces. *Vit. Sim. Stylit. c. 21.* Corpus S. Simeonis cum pſalmis & hymnis & cum multis lampadibus portaverunt in Eccleſiam. Cauſam indicat *Chryſoſt. l. cit.* Τί βούλονται αἱ λαμπάδες αἱ φαιδραί; οὐχ ὡς ἀθλητὰς τοὺς νεκροὺς προπέμπομεν; *Corippus l. III.*

Mœſtaq; funereas accendunt agmina ceras.

§. 5. Comitati funus Monachi, Presbyteri, Senes, Tirones, Virgines, apud *Sulp. Sever. Ep. III.* in funere Martini; vocatq; ibi: Pallidas turbas, palliata agmina, emeritorum laborum Senes, juratos Chriſti in Sacramenta Tirones, Virginum Chorum. *Coripp. l. cit.* de funere Juſtin. Imp.

Omnis in exequias ſexus convenit & ætas.
Hinc Levitarum venerabilis ordo canentum.

(Nota & Sacerdotes ceciniſſe:)

Virgineus tonat inde Chorus. Vox æthera pulſat.

§. 6. Cantus iſte denegatus τοῖς αὐτοφόνοις. *Concil. Bracar. I. Can. XXXIV.* placuit, ut qui aut per ferrum, aut venenum, aut ſuſpendium, aut quolibet modo violentam ſibi ipſis inferunt mortem, nulla pro illis in oblatione commemoratio fiat,

neque

neque cum Pſalmis ad ſepulturam eorum cadavera deducantur. Similiter & de his placuit, qui pro ſuis ſceleribus puniuntur. Et Concil. Valentin. Ann. 855. Cap. XII. In duello cæſus tanquam ſui homicida & propriæ mortis ſpontaneus appetitor, à Dominicæ oblationis commemoratione habeatur alienus, nec cadaver ejus cum pſalmis vel orationibus ad ſepulturam deducatur. *Tom. III. p. 478. & Tom. II. 748.*

§. 7. Et Catechumenis ſine baptiſmo mortuis. *Concil. Bracar. I.* item placuit, & Catechumenis ſine redemtione baptiſmi defunctis pſallendi non impendatur officium.

§. 8. *Concil. Wormat. Ann. 868. §. 80.* De his qui ſuſpenduntur in patibulis, ſtatuit, ſi pœnitentes fuerint, ad Eccleſiam deferenda eſſe eorum cadavera. *Tom. III. p. 529.*

§. 9. Et *Concil. Lateran. Ann. 1180.* Excommunicatus, pro quo infirmo propinqui ſatisfecerint, in cœmiterio ſepeliri poterit. Sin minus, defuncto neganda eſt Eccleſiaſtica ſepultura. Cauſa additur: Quia jam non eſt peccatum purgatum.

§. 10. Unxêre quoque mortuos. *Tertull. Apol. c. 42.* Sciant Sabæi, pluris & cariùs ſuas merces Chriſtianis ſepeliendis profligari. *De Reſurr. Carn. id.* Corpora medicata condimentis ſepulturæ mauſoleis ſequeſtrantur. *Minut. Felix* inter crimina Chriſtianis objecta: *Reſervatis ungventa funeribus.*

§. 11. Virgines non licuiſſe comitari, *Syneſ. Ep. III.* docet; *ὐ γὰρ οἴμαι νομίζεται Νυμφευτρίαις βαδίζειν ἐπ' ἐκφοράν.* Et *Chryſ. de Sacerd. l. III.* Δεῖ γὰρ καὶ ἐκφορῶν καὶ παννυχίδων ἀπείργειν Virgines.

§. 12. Ad Sepulcra cerei etiam accenſi. Quod irridet *Vigilantius*: Beatiſſimos Martyres putant de viliſſimis Cereolis illuſtrandos. *Et*: Videmus Sole adhuc fulgente, moles cereorum accendi.

§. 13. Epulæ ad ſepulcra etiam inſtructæ. *Auguſt. de Lux. & Avar. c. VI.* Ille fortè, cùm mortuus fueris, calicem ſuper te non ponet. Aut ſi fortè ponet calicem, ipſe inebriabitur, ad te nulla ſtilla deſcendet. Sed *Ambroſ.* hoc perſtringit. *C. 17. de Jejun.* Sicut illi, qui Calices ad ſepulcra Martyrum deferunt, atque

illic in veſperam bibunt, & aliter ſe exaudiri non poſſe credunt. *Auguſt. de mor. Eccl. Cathol. c. 34.* Novi multos, qui cùm luxurioſiſſimè ſuper mortuos bibunt, & epulas cadaveribus exhibentes ſuper ſepultos, ſeipſos ſepeliunt. *Cyprian. de dupl. Martyr.* An non videmus ad Martyrum memorias Chriſtianum à Chriſtiano cogi ad ebrietatem? Sed *l. IX. de Civ. D. c. ult. Auguſt.* breviter excuſat: Quicunque epulas ſuas eò deferunt, quod quidem à Chriſtianis melioribus non fit, & pleriſque terrarum nulla talis eſt conſuetudo, tamen qui id faciunt, quas cùm appoſuerint, orant & auferunt, ut veſcantur, vel ex eis indigentibus largiantur, ſanctificari ibi eas volunt, per merita Martyrum, in nomine Domini Martyrum. Et *Paulin. Nat. Felic. IX.*

- - Ignoſcenda tamen puto talia parvis
Gaudia qui dicunt epulis. &c.

§. 14. Qui efferebant, *Κοπιαταὶ* & *Lecticarii* dicuntur. *Nov. Juſtin. XLIII. 59.* & *Nov. Leon. 12.* Ex mille & centum officinis annuos habebant reditus, unde funerum ſumtus fierent.

§. 15. Sed tamen ſanctiores ipſorum Sacerdotum humeris elati. *Hieron. de Paula. Ep. ad Euſtach.* Tranſlata eſt Epiſcoporum manibus & cervicem feretro ſubjicientibus, cùm alii Pontifices lampades cereosq; præferrent, alii choros pſallentium ducerent. *In Vit. Fulgent.* Sacerdotum manibus deportatus ſortitus eſt honorabile monumentum. *Sidon. l. 2. Ep. 8.* de Filimatia matronâ piâ: Sacerdotum propinquorumq; manibus excepta perpetuis ſedibus dormienti ſimilior illata eſt.

§. 16. *Conſtit. Clem. Rom. l. VIII. c. 48.* ſic ſtatuitur: Peragatur dies tertius mortuorum in pſalmis, orationibus & lectionibus, propter eum, qui tertiâ die reſurrexit. Et nonus, in commemorationem ſuperſtitum ac defunctorum. Etiam quadrageſimus, ſecundum veterem formam *Deut. XXXIV.* Nec non anniverſarium, pro memoria ipſius. Hæc ibi ex verſione *Joann. Bovii. Tom. I. Concil. p. 122. ibid. vid.* Orationes pro defunctis à Diacono & Epiſcopo faciendas. *c. 47.*

§. 17. De loco ſic. *Concil. Bracar. I. Can. 36.* placuit, ut corpora defunctorum *nullo modo* intra Baſilicam Sanctorum ſepeliantur,

liantur, ſed ſi neceſſe eſt, de foris circa murum Baſilicæ. *Concil. Triburienſ. ann. 895. cap. 17.* Prohibemus & præcipimus, ut nullus Laicus in Eccleſia ſepeliatur. *Concil. Nannet. c. 7.* Prohibendum, ut in Eccleſia nullatenus ſepeliantur, ſed in atrio, aut in porticu, aut extra Eccleſiam. Intra Eccleſiam verò aut prope altare nullatenus habent licentiam ſepeliendi.

§. 18. Quales igitur in Eccleſia ſepeliri liceat, docet *Concil. Tribur. l. cit. Tom. III. p. 570.* Nemo &c. niſi fortè talis ſit perſona Sacerdotis, aut cujuslibet juſti hominis.

§. 19. *Ibid.* Quid de iis faciendum, qui olim ibi ſepulti, ſic: Corpora antiquitùs in Eccleſia ſepulta, nequaquam projiciantur, ſed pavimento deſuper facto, nullo tumulorum veſtigio apparente, Eccleſiæ reverentia conſervetur. Ubi verò hoc præ multitudine difficile ſit facere, locus ille Cœmeterium & Polyandrium habeatur, ablato inde altari & conſtituto, ubi religiosè ſacrificium DEO valeat offerri.

§. 20. *Concil. Lateran. Ann. 1180. c. 1, 2. Part. XLIII. Tom. III. p. 750.* Statuimus, unumquemque in Majorum ſuorum ſepulcris jacere debere, nulli denegamus propriam eligere ſepulturam & etiam alienam. Sed quia dignus eſt operarius mercede ſuâ, tertiam partem judicii ſui illi Eccleſiæ cenſemus juri, in qua cœleſti pabulo à principio ſui exordii refectus cognoſcitur. Et c. 4. Monachi corpora hominum tàm vivorum, quàm mortuorum ad Eccleſiam ſuam deferre non audeant ſine conſenſu & petitione ejus Eccleſiæ, quæ ei, dum viveret, conſuluit, & viaticum ſuum adminiſtravit. *Ibid. c. 5. & 3.* Si defuncti hæredes debita ſolvere recuſârint, vetatur ille Eccleſiaſticæ Sepulturæ tradi. Si hæredes juſſa Teſtatoris non adimpleverint, ab Epiſcopo loci illius omnes res, quæ his relictæ ſunt, canonicè interdicantur, ut vota defuncti impleantur.

§. 21. *Concil. Mogunt. ann. 813. cap. 51.* Corpora Sanctorum de loco ad locum nullus præſumat transferre, ſine conſilio Principis vel Epiſcoporum. *Cap. LII. ibid.* Nullus mortuus infra Eccleſiam ſepeliatur, niſi Epiſcopi, aut Abbates, aut digni Presbyteri, vel fideles Laici. *Tom. III. p. 291. Concil. Meldenſ. Anno*

 845.

Digitized by Google

845. *Can. 72.* Ut nemo quemlibet mortuum, in Eccleſia quaſi hereditario jure, niſi quem Epiſcopus aut Presbyter pro qualitate converſationis & vitæ dignum duxerit, ſepelire præſumat.

§. 22. Sepultos movere neſas erat. *Concil. Meld. l. citat.* Non quiſquam oſſa mortui de ſuo ſepulcro ejiciat, aut ſepulturam cujusquam neſario auſu quoquo modo violet, ſed unumquemque in loculo ſibi à Domino præparato ac conceſſo adventum ſui judicis præſtolari concedat. *Concil. Toletan. IV. An. DCXXCI. Can.* 45. Si quis Clericus in demoliendis ſepulcris fuerit deprehenſus, oportet eum à Clericatus ordine ſubmoveri & pœnitentiæ Triennio deputari. *Tom. Conc. II. p.733.*

§. 23. Sepulcra non vendenda erant. *Concil. Meld. c.72.* Nemo pro loco Sepulturæ pretium de Terra conceſſa putredini quærere & de alieno velle facere luctu compendium aliquo modo tentet. Si quando autem proximi vel hæredes ſpontè aliquid eſferre in Eccleſia voluerint, in eleemoſyna defuncti accipere non vetamus, peti verò aut aliquid exigi omninò prohibemus, ne (quod valdè irreligioſum eſt,) aut venalis dicatur Eccleſia, aut de humanis mortibus videamur gratulari. *Concil. Lateran. Part. I. c. 7. & Eugen. Papa. Decret. n. 10. Tom. 3. p. 358. Concil. Nannet. c. 6.* De ſepulcris & hominibus ſepeliendis nihil muneris exigant, niſi fortè, qui ſepelitur, vivens juſſerit Eccleſiæ aliquid tribuere. Tamen nullatenus à Presbyteris aliquid exigatur, ſive ab illis, qui locis & vicis præſunt.

§. 24. *Concil. Tribur. c. 16.* abhorrendum & Chriſtianis omnibus devitandum morem appellat, Sepulturam mortuis debitam, ſub precio vendere & gratiam DEI venalem facere. Quare, ait, interdictum ſit omnibus omninò Chriſtianis, terram mortuis vendere, & debitam ſepulturam denegare, niſi fortè proximi & amici gratis aliquid donare velint.

G.

GENTIUM CONVERSIO.

§. 1.

HAbet tria commodè intervalla: 1. Ab exceſſu Apoſtolorum uſque ad Conſtantinum M. 2. Inde uſque ad Carolum M. incluſivè. 3. Hinc uſque ad finem Seculi XIV. quo novus orbis detectus eſt.

§. 2. Aliud autem in hoc argumento eſt, prima Plantatio, quæ *κυρίως Vocatio ſ. Converſio* dicitur. *Rom. c. 15. v. 20.* Aliud, Inſtauratio, poſtquam rebus Eccleſiæ collapſis in antiqvum Gentiliſmum ſunt relapſi. Aliud, Confirmatio, cùm primis converſis ſubindè miſſi ſunt novi Evangeliſtæ.

§. 3. De primo agit Paulus *Coloſſ. I. v. 6.* ubi ait: Evangelium jam tum perveniſſe in totum mundum. Sic & *Juſtin. Mart. Dial. cum Tryphone:* Nullum eſt omninò genus hominum, ſive Barbarorum, ſ. Græcorum, aut *ἁμαξοβίων*, apud quos non JESU CHRISTI nomine preces fiant. *Clem. Alexandrin.* Nullis celatum eſt verbum, omnibus illuxit hominibus, *Nullus eſt in verbo Cimmerius. Tertull. adv. Marc. 3.* Quem exaudierunt omnes gentes? Cui omnes Gentes crediderunt, niſi in Chriſtum? Britannorum inacceſſa Romanis loca, Chriſto tamen ſubdita ſunt. *Chryſoſt. in c. 24. Matth.* Viginti annis, aut ad ſummum triginta, ad omnes oras orbis Evangelium tranſcurrit. Vid. prolixè *Tertull. adv. jud. c. 7.* & *Hieron. in c. 24. Matth.*

§. 4. Confirmant idem Hiſtoriæ novi Orbis *l. 1. c. 8.* & *Navigat. in Braſil c. XVI.* in utraque India reperta eſſe quædam indicia extincti apud Barbaros veri DEI, quamprimùm ſuperiori Seculo Columbus & ſequaces eò penetrârint. Et, habuiſſe illos notitiam de diluvio, mundi interitu, & reſurrectione corporum. *Petr. Jarric. T. 1. Theſaur. Ind. l. 11. c. 17.* ſcribit, quòd per univer-

ſam

Digitized by Google

ſam Indiam Orientalem primi Luſitani invenerint manifeſta indicia Chriſtianitatis, imò ipſos Chriſtianos Thomæos, Templa, laminas, & talia, tabellas etiam, quibus D. Thomæ aliorumq; Martyrum dicta & facta fuerint inſcripta. Quod & *Tom. 2. l. 2. c. 20.* de Chinenſi regno, *Tom. III. l. 1. c. 54.* de Braſilia atteſtatur. *Lærius p. 223.* ſcribit, paſſim confeſſos eſſe Barbaros, quòd ante multas Lunas acceſſerint ad ipſorum regionem Advenæ, qui idem de cultu DEI prædicaſſent, quod Hiſpani & Galli. *Joannes de Laet. l. 2. de Orig Gent. Amer.* demonſtrat prolixè, quòd & DEI Patris, & DEI Filii, & Reſurrectionis mortuorum notitiam habuerint, antequam Luſitani eò perveniſſent.

§. 5. Seculo primo à C. N. vel potiùs, Succeſſione Apoſtolicâ converſi ſunt Vindelici, Rhæti, & Provinciæ ad Danubium ſitæ, circa Ratisbonam à Lucio Cyrenſi. Moguntini à Creſcente. Dalmatæ à Tito. Metenſes à Clemente. Trevirenſes, Colonienſes, Argentinenſes à Materno, Euchario & Valerio. Arelatenſes, unde reliqui Gallorum, à Trophimo. Quod tamen ſic accipio, non quòd ſtatim aliqua regio Chriſtianiſmum publicè fuerit profeſſa, ſed quòd complures privatim Evangelio nomen dederint. Prima ſcil. *Plantatio* illa fuit, *Confirmatio* ſecuta mox, poſteaquam Burgundiones, Franci, aliiq; Chriſtum profiteri cœperunt. *V. Rhenan. l. 2. Germ.* Alii poſteà recentiores, ut apud Moguntiam Bonifacius Anglus, Argentoratum, Amandus, Arbogaſtus. &c. *Inſtaurationem*, quam diximus, conſtituunt, non verò primi auctores extiterunt.

§. 6. Formulam fidei, quam illo Seculo Eccleſiæ adoptârunt, & in quam dederunt nomen, deſcribit *Iren. l. 1. c. 2.* his verbis: Eccleſia per univerſum orbem uſque ad fines terræ ſeminata, ab Apoſtolis & diſcipulis eorum accepit eam fidem, quæ eſt in unum DEUM Patrem omnipotentem, qui fecit cœlum & terram, mare & omnia quæ in eis ſunt: Et in unum JESUM CHRISTUM, Filium DEI incarnatum pro noſtra ſalute, & in Spiritum Sanctum, qui per Prophetas prædicavit diſpoſitiones DEI, & adventum, & eam, quæ eſt ex Virgine, nativitatem, paſſionem, & reſurrectionem à mortuis, & in carne in cœlos aſcenſionem di-

lecti

lecti Domini noſtri JESU CHRISTI, & de cœlis in gloria Patris, adventum ejus, ad recapitulanda univerſa & reſuſcitandam veram carnem humani generis, ut CHRISTO JESU Domino noſtro & DEO, & Salvatori, & Regi ſecundum placitum Patris inviſibilis omne genu curvetur, cœleſtium, terreſtrium & inferorum, & judicium juſtum in omnibus faciat; Angelos impios & apoſtatas, & injuſtos ac blaſphemos homines in ignem æternum mittat; Juſtis autem & piis, & obedientibus atque in dilectione ejus perſeverantibus, quibusdam ab initio, quibusdam autem ex pœnitentia, vitam donans, immortalitatem pro dono conferat, & gloriam æternam circumdet.

§. 7. Seculo ſecundo A. C. 183. Indi à Pantæno, non tàm primùm vocati, quàm confirmati ſunt. Mauri, Britanni, Getuli, Sarmatæ, Scythæ jam à *Tertull. c. 7. contr. Jud.* allegantur converſi. Auguſta Vindelicorum anno 190. à Lucio accepit Evangelium, quam confirmavit Narciſſus Gerundenſis A. C. 290.

§. 8. *Seculo quarto*, & deinceps, ut ait *Theodoret. l. 1. c. 6.* currebant aſſiduè omnes Nationes ad fidem Chriſti. Nominatim converſi leguntur *Indi* & *Iberi*, ſed dubium eſt, an primò ſint vocati, an verò inſtaurati tantùm. Nam primum Thomam Indorum eſſe Apoſtolum, *Euſebius* & *Nicephorus* teſtantur. Potuerunt tamen aliæ regiones, alii populi fuiſſe in India, ad quas fama Evangelii nunquam pervenerat. Modum rei geſtæ explanant *Ruffin. l. 1. c. 9. 10. Socrat. l. 1. c. 22. Theodoret. l. 1. cap. XXII.* Ædeſius & Frumentius pueri, à Metrodoro Tyrio Philoſopho in Indiam abducti & Regi donati, cùm ſucceſſu ætatis regnum illud benè & fideliter adminiſtrâſſent, veniam tandem impetrant redeundi in patriam. Frumentius Alexandriam profectus ab Athanaſio Epiſcopum illuc mitti poſtulat; Athanaſius verò ipſum Frumentium remiſit, qui infinitum Barbarorum numerum lucratus eſt Evangelio. *Iberos* autem, qui ad Pontum Euxinum habitabant, mulier quædam Chriſtiana captiva, vitâ piè & religiosè geſtâ in admirationem primò, deinde ad fidem convertit. Reſtituerat primò infantem precibus ſanitati, mox reginam Iberorum graviter ægrotantem ſimiliter curaverat. Rex ipſe, quem in venatu tempeſtas

Digitized by Google

ſerruerat, converſus ex voto templum Chriſto ædificat, & legatione ad Conſtant. M. miſsâ petit Sacerdotes, ad ampliora fidei incrementa.

§. 9. Eodem tempore Inſulani nonnulli à Macariis, Ægyptio & Alexandrino A. C. 364. Circa idem tempus Sarraceni, ut & Gothi ab Ulfila, ſed ad Arianiſmum ſunt abducti. A. C. 380. & deinceps, Phœnices, Scythæ, Iſtri accolæ, & Conſtantinopoli degentes, Iſauri in Armenia ductu Jo. Chryſoſtomi primùm convertuntur, aut inſtaurantur. *Theodoret. l. 5. c. 29.*

§. 10. *Seculo quinto.* A. C. 420. & ſeqq. Hiberni, Scoti, Burgundiones, Franci, à quibus deinde Alemanni, Thuringi, Bojarii, Saxones, Slavi, Nordmanni, Friſii religionem ſuſceperunt. Anno C. 454. Severinus in Noricum fidem intulit Chriſti. A. C. 496. publicè Chriſtianiſmum amplectitur converſo Rege Clodoveo. Hujus certè ævi felicitatem Evangelicam Auguſtin. l. III. c. 64. contra Creſconium mirificè deprædicat: Nonne, inquiens, attendis, nec ſaltim à ſcientibus quæris, quàm multæ ipſarum barbararum Gentium Chriſti jam nomini mancipatæ ſint, quemadmodum cæteras Evangelium creſcendo fructificare non ceſſet, donec in omnibus cùm ſuerit prædicatum, veniat finis.

§. 11. A. C. 408. Maruthas Epiſcopus Meſopotamiæ ad Isdigerdem Perſarum Regem aliquoties legatus miſſus, effecit, ut regi Magorum præſtigiæ detegerentur, & ſic ad fidem Perſiæ janua aperta fuit. *Nicephorus l. XIV. cap. 48.* Theodoſio Imp. adhuc minorenni. Hibernos Patritius Scotorum Archiepiſcopus ad fidem adduxit; Scotos, Palladius, ut & Anglos, tùm hæreſi Pelagiana infectos nuper. Burgundiones talis occaſio convertit: Cùm à vicinis Hunnis graviſſimis bellis affligerentur, omni alio auxilio deſtituti, ad DEUM confugiunt; dubitantes autem, cui in tanta Numinum turba ſeſe dederent, Chriſtianorum DEUS viſus illis eſt omnium & potentiſſimus & ſuis præſentiſſimus in periculis. Ideòq; abdicato idolorum cultu *uni* & ſoli Chriſto ſe mancipârunt, & poſteaquam à Gallicano Epiſcopo quodam inſtituti & baptizati eſſent, Evangelium læti ſuſceperant. *Socrat. l. 7. c. 30.*

§. 12. Francorum Converſio incidit in A. C. 496. Occaſio talis

talis erat: Regi Clodoveo erat conjux è domo Burgundica, paulò ante converſa, Crotildis; cujus aſſiduis monitis & precibus, ut deſerta gentium vanitate ad DEUM verum ſe converteret, effectum eſt, ut tandem, concurrente infelici adverſus Alemannos pugnâ, ſublatis in cœlum oculis Chriſto ſe dederet, ſi victor eſſet futurus. Quod & mox factum eſt, & accerſito Remorum Epiſcopo Remigio baptizatus Rex edicto protinùs Francos omnes ad fidem invitavit. Remigius Clodovéum ſic in converſione afflatus fertur apud Gregorium Turonenſem: *Adora, quod incendiſti, incende, quod adorâſti!*

§. 13. *ſeculo ſexto*, A. C. 500. & 520. Perſæ Immireni, & Zathus Laſorum Perſarum Dux, item Alamundurus Dux Saracenorum. Anno 528. Getes Rex Herulorum, & Gordas, Hunnorum; adhæc Abaſgi, Azumitæ, Homeritæ. A. C. 574. Armenii. A. C. 581. Bojaria & Noricum Chriſtianiſmo ſunt aſcripti. Inter hosce Immireni, Perſarum erant tributarii, jam olim operâ reginæ Auſtri ad Salomonem profectæ operâ Judaicæ religioni inſerti, mox ad Gentiliſmum relapſi, tandem ad Anaſtaſium miſſis Oratoribus Epiſcopum petierunt, & Evangelii cives ſunt effecti. De Alamundaris Saraceni converſione legitur, quòd, cùm Severus Antiochenus Epiſcopus duos ad eum baptizatum Epiſcopos miſiſſet, admirabili quodam commento eos refutaverit Eutychianorum Sectæ addictos. Dicebat enim, ſe litteras accepiſſe, quibus nunciaretur, Michaëlem Archangelum eſſe mortuum. Cùmq; Eutychiani iſti falſum id eſſe aſſererent, quòd in Angelos mors non caderet, ſubjecit ille: *Quomodo ergò vos affirmatis, Deitatem mortuam eſſe, eò quod cum carne ſua in unam Naturam tranſierit, cùm ne Angeli quidem moriantur?* De Hunnis, Herulis, Abasgis vid. *Evagr. l. 4. c. 20. Paul. Diaconum l. 17. Nicephorum l. 17. c. 32. & Procopium l. 1. Perſicorum.* De Bojis & Norico *Aventinum l. III. Annalium.* De Armeniis *Evagrium l. 5. cap. 7.*

§. 14. *ſeculo ſeptimo*, A. C. 602. Britannia vulgò credita fuit ab Auguſtino Monacho converſa fuiſſe. Sed obſervandum, ut ait *G. Voëtius*, quæ ex vulgaribus Hiſtoricis de Gentium converſione prodita ſunt, de *Confirmatione* aut *Inſtauratione* nonnunquam,

Digitized by Google

quam, immò & *Corruptione* accipienda eſſe. Saltim Scoti, Angli, Hiberni jam ante fidem Chriſti ſuſcepiſſe probant ſuſiſſimè *Abotus & Uſſerius*. *Arnold. Meermannus in Theatro Conv. Gent. p. 59. ſic*: Britannos fidem Chriſtianam ſuſcepiſſe A. C. 156. ann. 187. juxta Boëthium, eamq; indepravatam tenuiſſe uſque ad Diocletiani ævum, teſtatur Beda. *Anno 612.* Gandavenſes & Atrebatenſes. *Anno 648.* Flandri. Anno 688. Suevi, Franci ſuperiores, aliiq; Germaniæ populi. *Anno 690.* Weſtfali. A. C. 696. & deinceps Friſii, Ultrajectini, Hollandi, Batavi Geldriæ, Brabanti in agro, nunc Sylvæ-Ducenſi, Turingi circa Erfordiam. &c. Vide *Bedam l.* 4. *Hiſt. Angl. c. XIII.* memorabilem caſum adjicit; *Cùm in Auſtralium Saxonum provinciam per tres integros annos nulla pluvia decidiſſet, indeq; maxima ſecuta eſſet fames, adeò ut homines paſſim occiderent, Filfrido Epiſcopo docente eos & baptizante ſubitò largiſſimus imber deſcendit, quo refloruit terra, & viridantibus arvis annus lætus & frugifer rediit.*

§. 15. *Seculo octavo*, A. C. 718. uſque ad 75?. Bavari, Francones, Turingii, Friſii, &c. per Bonifacium Germaniæ Apoſtolum, ſic dictum, A. C. 772. & deinceps Saxones, Holſati, Ditmarſi, Vandali, Hungari, Carni, Slavi, Avares, ductu Caroli Magni. Inſignis eſt memoria Scotorum in converſione gentium propaganda, utpote quorum operâ permultæ in Germania Eccleſiæ partim inſtauratæ, partim fundatæ ſunt. Unde & paſſim in Germania Scotorum Monaſteria viſuntur. Præcipui memorantur Gallus & Columbanus, qui in Suevia complures fundarunt Eccleſias; ſicut Chilianus Franciam ſuperiorem ad Chriſtum traduxit A. C. 688. teſte *Sigeberto*.

§. 16. Bonifacius iſte, Moguntiæ Epiſcopus fuit, Turingos hoc ipſo lucratus, quòd contra Hungaros victoriam ipſis impetravit precibus. *Haſſorum* gentem itidem luce Evangelii perfudit, quos Ilicem Jovis divino cultu affeciſſe ſcribunt. Inſtituit & Epiſcopatus in Franconia Herbipoli, Eichſtedii, & Friſingæ in Bavaris & alibi.

§. 17. *Seculo nono*, A. C. 826. Dani & Sueci, item, Hunni, Avares, Moravi. A. C. 846. Bohemi. A. C. 862. Slavi à Cyrillo & Me-

& Methodio ſunt converſi. A. C. 861. Bulgari. Quo tempore fides collapſa apud Avares & Hunnos inſtaurata fuit. Elucet hîc mira induſtria & ſanctimonia Caroli M. Imp. qui ab A. C. 772. ad uſque 805. totos XXX. annos & ampliùs longo & difficili bello Saxones ad Chriſtum intrare compulit. De quo *Crantzius* videndus *l. 1. Metropol. c. 7. & ſeqq.* Utq; eò firmiùs in fide ſemel agnitâ conſervarentur, decem numero Epiſcopatus inſtituit illis. Oſnabrugenſem, Halberſtadenſem, priùs Selgenſtadii fundatum, Paderbornenſem, Monaſterienſem, Hildesheimenſem, Verdenſem, Mindenſem, Bremenſem, Magdeburgenſem, Hamburgenſem A. C. 797. De Hungaris adi *Bonfinium Decad. 1. l. 9.* De Danis *Crantzium l. 1. cap. 19. Metropol.* De Avaris & Hunnis, *Aventinum l. 4. Annalium.* De Bohemis, *Æneam Silvium, cap. XII. Hiſt.* Confer Urſpergenſem, Gemblacenſem A. C. 836. 865. &c.

§. 18. *Seculo decimo,* A. C. 931. religio de novo propagatur apud Slavos, & ſic A. C. 936. in Polonia, & A. C. 970. in Hungaria. A. C. 988. apud Ruſſos & Moſcovitas. De quo vide *Helmoldum cap. XI. Zonaram in A. C. 988.*

§. 19. *Seculo undecimo,* A. C. 1000. apud *Prutenos;* Eodem apud *Henetos* per Carolum M. olim introducta religio inſtauratur. Adelbertus Epiſcopus Pragenſis, qui & *Polonos* & *Hungaros* in Fide Chriſtiana confirmaverat, cùm *Pruſſis* Evangelium prædicare cœpiſſet, Martyrio vitam finivit. *Henetos,* qui exuto jugo Chriſti ad veterem gentiliſmum redierant, Henricus II. Imp. in viam revocavit, Epiſcopatus dirutos reſtauravit, & novis auxit donationibus, quos inter eminet *Mersburgenſis.*

§. 20. *Seculo Duodecimo,* A. C. 1106. apud Pomeranos. A. C. 1125. apud Henetos ſ. Wandalos inſtauratur. A. C. 1164. inter Prutenos ſ. Boruſſos denuò prædicatur Evangelium. A. C. 1168. apud Rugianos. A. C. 1186. Livones. Notandum, cùm ſubinde Pomerani reciderent ad veterem Ethniciſmum, denique *Wartislaus* Dux cum tota gente ab Ottone Bambergenſi Epiſcopo eſt baptizatus. Utile autem eſt & jucundum ſcire, qualis ſub hæc tempora fuerit fidei Summa, quam Urſpergenſis nobis conſignavit: Otho ſecundùm SS. Patrum inſtituta ſervare Pomeranos

hæc docuit: Ut 6. feriâ abſtineant à carne & lacte. Dominicâ die vacent ab omni opere malo, & ad Eccleſiam divinum officium audituri veniant, ibiq; orationibus ſtudioſè inſiſtant. Solennitates Sanctorum cum vigiliis omni diligentia obſervent, SS. Quadrageſimam jejuniis, vigiliis, eleemoſynis & orationibus diligentiſſimè obſervare ſtudeant. Infantes ſuos Sabbato Paſchæ & Pentecoſtes cum candelis & cappa & patrinis comitantibus ad Baptiſmum deferant, eosq; veſte innocentiæ indutos per ſingulos dies uſque in VIII. d. ejusdem Sabbati ad Eccleſiam deferant. Hoc etiam injunxit, ne filios ſuos necarent, quod nefas maximè inter eos vigebat. Ne etiam filios ſuos & filias ad Baptiſmum teneant, ſed ſibi patrinos quærant; Indixit etiam, ne quis Commatrem ſuam ducat in uxorem, neque cognatam ſuam uſque in VI. & VII. generationem, & unusquisque contentus ſit unâ uxore. Ne ſepeliant mortuos Chriſtianos inter Paganos in ſilvis, aut in campis, ſed in cœmeteriis; Ne ſuſtes ad ſepulcra eorum ponant, omnem ritum & pravitatem paganam abjiciant, domos idolorum non conſtruant, Pythoniſſas non adeant, Sortilegi non ſint, ne quid immundum comedant, non morticinium, non ſuffocatum, neque idolothytum, neque ſanguinem animalium. Ne communicent paganis, ne cibum & potum cum eis, aut in vaſculis eorum ſumant, ne in his omnibus conſuetudinem paganorum repetant. Injunxit etiam eis, ut, dum ſani ſunt, veniant ad Sacerdotes Eccleſiæ, ut confiteantur peccata ſua, & corpus Domini accipiant. Ut de perjuriis, adulteriis, homicidiis & de cæteris criminibus, juxta Canones pœnitentiam agant, & in omni religione Chriſtiana & obſervatione obedientes ſint. Mulieres poſt partum ad Eccleſiam veniant, & benedictionem à Sacerdote, ſicut mos eſt, accipiant. *Hæc illc.*

§. 21. *Seculo decimo tertio*, A. C. 1249. apud Tataros Cathajenſes fides introducitur. A. C. 1154. Wicelinus, Vandalorum Apoſtolus, diem obiit, cùm ferè annos XXX. Evangelium iis prædicâſſet. Deinceps Henricus Leo & Woldemarus Rex Daniæ effecerunt, ut effera natio iſta in fide perſiſteret. *Helmold. c. 17. Crantzius l. III. Vandal. c. 32. & l. IV. c. 18.* De Tataris hujus

Seculi

Seculi varia annotant Hiſtorici. Princeps eorum *Erkaldaus* ad Regem Galliæ in Cypro tum cum exercitu morantem Legatos miſit, per quos ſignificavit, & ſe & Magnum Chamum fidem Chriſti eſſe amplexos.

§. 22. *ſeculo decimo quarto*, A. C. 1387. apud Lituanos Evangelium eſt prædicatum. A. C. 1492. poſt navigationes Luſitanorum nova Gentium incognitarum converſio in præſens uſque peragitur. De quo jam ſuprà ſub initium dicere nonnulla cœpimus. Scripſit Arnoldus Meermannus Aloſtanus peculiarem libellum cum inſcriptione, *Theatrum Converſionis Gentium*, ubi omnia prolixè.

H.

Hæretici, Hæresis, &c.

§. 1.

De Hæreticis cum Eccleſia reconciliandis variè ab Eccleſiæ Patribus ac Concil. pronunciatum accepimus. Nam qui Baptiſmi formam, quam ab Eccleſia Cathol. acceperant, integram retinerent, horum Baptiſmus pro vero ab Eccleſia receptus eſt, neque qui ex illis ad Communionem Cathol. fidei reverterentur, denuò baptizati ſunt. Cæteri, qui uſitatam Eccleſiæ formam corruperant, pro Ethnicis habiti ſunt, nec ſine baptiſmo admiſſi, qui ab illorum partibus transfugerent. Sic Samoſatenianos rebaptizari *Nicæna Synodus* juſſit *Can. XIX.* Quod & *Auguſtin. Hær. XLIV.* decretum ideò refert, quòd regulam baptiſmatis non retinerent. At Novatianos rebaptizari eadem *Synod.* non juſſit, *Can. VIII.* ſed eorum Clericos χειροθετηθέντας in Clero manere. *Conſtantinopolitanum v. I. & Oecumenicum II. Can. 7.* Arianos, Macedon. Sabbatian. Novatian. Quartodecimanos & Apollinariſtas rebaptiſari vetat. Eunomianos jubet τοὺς εἰς μίαν κατάδυσιν βαπτιζομένους. Jubet & Montaniſtas, Sabellianos

nos &c. *Synod. Laodicen. Can. VIII.* De Arianis *Arelatenſ. I.* ſanxit, ut ex iis, qui propriâ lege ſuâ utuntur, denuò baptizentur. Quòd ſi in Patre & Filio & Spir. S. baptizati fuerint, manus tantùm eis imponantur. At *Auguſtin. l. III. de Bapt. c. 15. inquit:* Si Evangelicis verbis in nomine P. & Fil. & Sp. S. Marcion baptiſma conſecrabat, integrum erat Sacramentum, quamvis ejus fides ſub eiſdem verbis aliud opinantis, quàm Catholica veritas docet, non eſſet integra. Sed de his prolixè *Forbeſius l. 10. c. 1. 4.* ubi viſe.

§. 2. *Baſil. ad Amphiloch. Can. 48.* Encratitas, Saccophoros, & Apotachitas denuò baptizandos eſſe cenſet, ſin eſt, ut Amphilochius perinde ac Romani οἰκονομίας τινὸς ἕνεκα τὸν τῶν Ἀναβαπτισμῶν reſpuat, nihilominus rationem ſuam valere pronunciat. *Idem* autem *Can. I.* eò propendere videtur, ut Hæreticos omnes rebaptizandos cenſeat.

§. 3. Nam aliud eſt illi αἵρεσις, aliud σχίσμα, & aliud παρασυναγωγή. *Hæreſis* eſt, quæ contrarium fidei tuetur errorem. *Schisma* verò diſſidium ob Eccleſiaſticas controverſias. *Paraſynagoga*, cùm contumaces Presbyteri aut Epiſcopi, aut Laïci non legitimos habent conventus. Jam qui ex Schiſmate aut Paraſynagogâ ad Eccleſiam revertuntur, ſine baptiſmo recipit. Hæreticos autem ſine eo recipi vetat. Quanquam *Cyprian.* & *Firmilian.* omnes Hæreticos & Schiſmaticos rebaptizandos cenſeant, ἀλλ' ὡς παρὰ λαϊκῶν βαπτιζομένους τοὺς παρ' αὐτῶν ἀπελεύσεως ἐρχομένους ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν τῷ ἀληθινῷ βαπτίσματι τῷ τῆς ἐκκλησίας ἀνακαθαίρεσθαι. *Et ſubjicit:* Ἐπειδὴ δὲ ὅλως ἔδοξέ τισι τῶν κατὰ Ἀσίαν, οἰκονομίας ἕνεκα τῶν πολλῶν, δεχθῆναι αὐτῶν τὸ βάπτισμα, ἔστω δεκτὸν, *i. e. receptum eſto eorum Baptiſma.* Sed nominatim *Encratitas* rebaptizari vult, ἐὰν μέντοι μέλλῃ τῇ καθόλου οἰκονομίᾳ ἐμπόδιον ἔσεσθαι τοῦτο, πάλιν τῷ ἔθει χρηστέον, καὶ τοῖς οἰκονομήσασι τὰ καθ' ἡμᾶς πατράσιν ἀκολουθητέον, *i. e. Sin eſt, ut iteratus ille baptiſmus paci Eccleſiæ obſit, altera conſuetudo omittendi baptiſmi retineatur.* In quo Baſilii parum Catholica agnoſcit *Petavius ad Epiphan.* eumq; de Encratitis parùm conſentaneè cenſere ait.

§. 4.

§. 4. *Auguſtin. l. II. & l. III.* ait Cyprianum ſtatuiſſe, tametſi nullum eſſe baptiſmum Hæreticorum agnoſceret, tamen qui rebaptizari nollent, ab Eccleſia repelli non debere. *Vid. ſuprà Tit. Baptiſmus.*

§. 5. De convertendis Hæreticis porrò quæritur, quid ſtatuendum, an compellendi armis & vi? Aut an ad Chriſtianiſmum vi cogi debeat alius? Chriſto Domino hoc non placuiſſe, videmus è *Rom. VIII. 15. Hebr. II. 15. Joh. VI. 67. Luc. IX. 54. Matth. XIII. 24.* Vetus Eccleſia ſic docet: *Concil. Toletan. IV. Can. 56.* Præcipit ſancta Synodus, nemini deinceps ad credendum vim inferre. Cui enim vult DEUS miſeretur. &c. Non enim tales inviti ſalvandi ſunt, ſed volentes, ut integra ſit forma juſtitiæ. Ergò non vi, ſed liberi arbitrii facultate, ut convertantur, ſuadendi ſunt, non potiùs impellendi. *Concil. Bracar. III. c. 6.* huc applicat illud *II. Tim. IV.* Cùm beatus Apoſtolus arguere, obſecrare, vel increpare in omni patientia præcipiat, extra hanc doctrinam novimus quoſdam ex Fratribus cædibus tantis in honoratos ſubditos efferveſcere, quantas poterant latrocinantium promereri perſonæ. Et id vetat eo loco, ne admittens quidem Epiſcopum verberibus, uti in Clericos.

§. 6. Sic *Conſtit. Clem. de Chriſto:* Τὸ αὐτεξούσιον τῶν ἀνθρώπων ἀφῆκεν ἐλεύθερον, οὐ προσκαίρῳ θανάτῳ δικάζων, ἀλλ' ἐν ἑτέρᾳ καταστάσει λογοθετῶν αὐτὸ in futuro ſeculo.

§. 7. *Tertull.* Lex nova non ſe vindicat ultore gladio. *Chryſoſt. Joh. VI.* Ἐρωτᾷ λέγων, μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν; ὅπερ πάντων ἦν ἀφαιροῦντος βίαν καὶ ἀνάγκην. Sic & *Athan. Ep. ad ſolitarios. Gregor. l. 2. ep. 52.* Nova & inaudita eſt iſta prædicatio, quæ verberibus exigit fidem. Et *l. XI. Ep. 15.* Qui ſincerâ intentione extràneos à Chriſtiana religione cupiunt ad veram fidem perducere, blandimentis, non aſperitatibus debent ſtudere. Contrà qui id faciunt, eos ait *ibid.* ſuas magis quàm DEI cauſas attendere.

§. 8. Et *Gregor. IV. Ep. ad Epiſcopos Gall. & Germ.* Judæi non ſunt cogendi ad fidem, quam tamen, ſi inviti ſuſceperint, cogendi ſunt retinere.

Digitized by Google

§. 9. Hinc illud in *Canon. Apoſt.* 28. Ἐπίσκοπον ἢ Πρεσβύτερον τύπτοντα πιστοὺς ἁμαρτάνοντας ἢ ἀπίστους ἀδικήσαντας καθαιρεῖσθαι προστάττομεν, & fundamentum additur: οὐδαμοῦ γὰρ ὁ Κύριος τοῦτο ἡμᾶς ἐδίδαξε.

§. 10. Nec obſtat illud *Luc.* 14. 23. ἀνάγκασον. Nam illa ἀνάγκη eſt tantùm *Inſtantia vocandi.* Sic & *Luc.* 24. 29. παραβιάζεσθαι. Et *Matth.* XIV. 22. & *Galat.* II. 14. Huc pertinet illud Joſephi: Δεῖν ἕκαστον κατὰ τὴν ἑαυτοῦ προαίρεσιν θεὸν εὐσεβεῖν, ἀλλὰ μὴ μετὰ βίας.

§. 11. *Iſidor. de Siſebuto rege:* Qui in initio regni ſui Judæos ad fidem Chriſtianam permovens æmulationem quidem DEI habuit, ſed non ſecundum ſcientiam. Poteſtate enim compulit, quos provocare oportuit Fidei ratione. Sic & *Beda l.* 26. Et in *Sulp. Sev. l.* 2. Epiſcopi Idacius atque Ithacius, qui Priſcillianiſtas gladio perſequebantur, damnati ſunt, & Sulpicius *inſana Conſilia* hæc vocat, & *peſſimum Exemplum. Maxim. Ep. ad Siric. P.* Factu turpe vocat. *Ambroſ. l.* III. *Ep.* 75. oſtendit, ab Ithacii communione abſtinuiſſe ideò reliquos Epiſcopos.

§. 12. Ab Hæreticis non oportebat benedictionem ſuſcipere. *Concil. Laod. c.* 32. *Capit.* 70. *Martini Bracar.* Non liceat Clericis vel Laicis Eulogias accipere.

§. 13. 2. Neque liceat aut cum Hæreticis, aut Schiſmaticis orare, ibid. *Capitul.* 70.

§. 14. Nec de manu hæreticorum communio recipienda eſt. *Gregor. l.* III. *Dial. c.* XXXI. vocat, ſacrilegæ Conſecrationis Communionem.

§. 15. Sacerdotes hæreticorum Sacerdotii aut miniſterii dignitate, quos Chriſti honores nominat *Innocent. Ep.* 18. *c.* 3. indigni habentur. *Cauſ.* I. *q.* 1. *c.* 73.

§. 16. Solum baptiſma ratum apud hæreticos eſſe cenſetur. *Ibid. c.* 73. Nam qui recedit ab Eccleſia, nec baptiſma, nec jus dandi amittit. *Aug. l.* 2. *contr. Parmen. c.* 13.

§. 17. Qui ab hæreticis redeunt Clerici recipi debent, ſed ſine promotionis ad altiorem gradum. *Leo Ep. ad Januar. c.* 1. *q.* 1. *c.* 42.

Digitized by Google

c. 42. Et addit: Hoc in magno habeat beneficio, ſi ademtâ ſibi omni ſpe promotionis, in quo invenitur ordine, permaneat.

§. 18. De iis, qui inviti ad hæreticorum ordinationem trahuntur, ſtatuit *Innocent. Ep. 22. c. 5.* Hujusmodi ſi poſt ordinationem talem non interſuit illorum Sacramentis, ſi communioni eorum participatus non eſt, ſi ſtatim ad Eccleſiam rediit, iſte poteſt colorem habere aliquem excuſationis. Cæterùm qui poſt menſem aut ampliùs redierunt, rei ſunt uſurpatæ dignitatis.

§. 19. De Infantibus ab hæreticis baptizatis ſtatuit *Concil. African.* Ne quod non ſuo fecerunt judicio, parentum error illos impediat, quò minùs promoveantur ſacri altaris Miniſtri. *Et c. 24.* Tales ad ſuſcipiendum munus Clericatus non debet impedire nomen erroris.

§. 20. *Synod. VII. Art. I.* Taraſius Ep. dicit: *Ἡ ἐκκλησία ἐκ κακῶν διδασκάλων ἱερεῖς δέχεσθαι οὐ προσίεται. Et ibid. ὁ τολμῶν ἀπὸ τῶν βεβήλων αἱρετικῶν χειροτονεῖσθαι, καθαιρέσει ὑποπεσεῖται.*

§. 21. *Nicen. Concil. c. 8.* de redeuntibus ad Eccleſiam Clericis, *ἔδοξεν, ὥστε χειροτεθουμένους αὐτοὺς μένειν οὕτως ἐν τῷ κλήρῳ.*

§. 22. Contrà quæ occurrunt, ea ex rigore profecta intelligi debere, & illum rigorem relaxari monet *Gratian. c. 1. q. 7. c. 10. 11. 12. ſeqq.*

§. 23. *Cyrill. Alexandr. in Synod. I. Art. I.* de hæreticis converſis recipiendis: *Κἂν εἴδῃς συντρέχοντας νῦν τῇ ὀρθῇ πίστει ἀμνησικακεῖσθαι τῶν παρελθόντων.* Concludens: *οἰκονομίας δεῖται τὸ πρᾶγμα μᾶλλον. Et: Μὴ ἀκριβολογούμενοι σφόδρα περὶ τοὺς μεταγινώσκοντας.*

§. 24. Priùs autem tales cogebantur publicè revocare. Sic *in Capitul. Mart. Bracar. 36.* Priùs porrecto fidei ſuæ libello ſatisfaciat omnibus. Et apud *Leon. Ep. III.* Priùs errores ſuos & auctores errorum damnari à ſe ſine ambiguitate fateantur.

§. 25. Hæretici teſtimonium contra fidelem in judicio non recipiebatur. *Concil. Tolet. IV. c. 36.* Infirmari oportet eorum teſtimonium, qui in fide falſi docentur, nec eis eſt credendum, qui

Digitized by Google

veritatis à ſe fidem abjecerunt. Et *Conſtit. Novell.* 49. Orthodoxis litigantibus ad teſtimonium nulli hæretico pateat aditus.

§. 26. Hæreticos non eſſe vi convertendos docet & *Chryſoſt. l. 2. de Sacerdot.* οὐ βιαζόμενον ἀλλὰ πείθοντα δεῖ ποιεῖν ἀμείνω τὸν ἁμαρτάνοντα. οὔτε γὰρ ἡμῖν ἐξουσία τοιαύτη παρὰ τῶν νόμων δέδοται πρὸς τὸ κωλύειν τοὺς ἁμαρτάνοντας. *Et mox:* Διὰ τοῦτο πολλῆς χρεία τῆς μηχανῆς ἵνα πεισθῶσιν ἑκόντες ἑαυτοὺς ὑπέχειν ταῖς παρὰ τῶν ἱερέων θεραπείαις οἱ κάμνοντες. *Et mox:* οὐ γὰρ ἑλκύσαι πρὸς βίαν ἐστὶν, οὐδὲ ἀναγκάσαι φόβῳ. *Et ad Epheſ. IV.* Εἰς διδασκαλίαν λόγου προεχειρίσθημεν, οὐκ εἰς ἀρχὴν οὐδὲ εἰς αὐθεντίαν. Ὁ συμβουλεύων λέγει τὰ περὶ αὐτοῦ, οὐκ ἀναγκάζων τὸν ἀκροατὴν, ἀλλ' αὐτὸν ἀφίησι τῆς τῶν λεγομένων αἱρέσεως κύριον.

§. 27. *Hieron. in Epit. Nepot.* Minùs licet Epiſcopo, quàm Regi. Ille enim nolentibus præeſt; Hic volentibus: Ille terrori ſubjicit; Hic ſervituti donatur *Caſſiod. l. XI. Ep. ad Epiſc.* Epiſcopus doceat, ne judex poſſit invenire, quod puniat.

§. 28. *Frid. I. Imp. apud Günth. Ligurin. de Pont.*

Eccleſiam regat ille ſuam, divinaq; jura,
Temperet, Imperium nobis faſcesq; relinquat.

§. 29. *Ambroſ. l. 2. de Cain & Abel. c. 4.* Sacerdos quidem officium ſuum exhibet, at nullius poteſtatis jura exercet.

§. 30. Sed hic contrarium ſtatuit *Auguſtin. contr. cit. Petil. l. 2. c. 88. & Epiſt. CCIV.* Diſplicet tibi, quia traheris ad ſalutem, cùm tàm multos noſtros ad perniciem traxeris? Quid enim volumus, niſi te comprehendi & ſervari, ne pereas? *Et mox:* Dicis, DEUM dediſſe liberum arbitrium, ideò non debere cogi hominem nec ad bonum? Attende, quod conſiderare non vis. Ideò voluntas bona miſericorditer impenditur, ut mala voluntas hominis dirigatur. &c. *Et mox:* Repetis, quod in Evangelio ſcriptum eſt, receſſiſſe à Domino LXXII. diſcipulos, *Joh. VI.* & arbitrio ſuæ malæ diſceſſionis fuiſſe permiſſos? Et non attendis, quia tunc primum Eccleſia novello germine pullulabat. *Et claudit:* Ita ſunt ſignificata Eccleſiæ adhuc creſcentis primordia, ut eſſent vires etiam compellendi.

§. 31.

§. 31. *Idem ſentit in Joann. Tract. XI. c. 3. inquiens de Mag. Chriſtianor.* Si non moverentur, quomodo redderent rationem de imperio DEO ſuo? Quia hoc pertinet ad Reges ſeculi Chriſtianos, ut temporibus ſuis pacatam velint habere matrem ſuam Eccleſiam, unde ſpiritualiter nati ſunt.

§. 32. Sic etiam *l. 2. c. 79. contr. Petil. & Ep. 40. ad Vincent. & 50. ad Bonifac. Et Gregor. l. 1. Epiſt. 72. Auguſtin. contr. Creſcon. lib. 3.*

§. 33. Contrà id. ſentit *l. 2. c. 83. contr. lit. Petil.* inquiens: Ad fidem nullus eſt cogendus invitus.

§. 34. HÆRETICI VITANDI. *Ambr. ad c. 9. Luc.* Vitanda hæreticorum communio, fugienda Synagoga, excutiendus pedum pulvis.

§. 35. *Cyprian. l. 1. ep. 6.* Didicimus, omnes hæreticos & ſchiſmaticos nil habere poteſtatis ac juris. Unde concludit; Neminem in Eccleſia hæreticum poſſe eſſe Epiſcopum. &c.

§. 36. Tamen ab hæreticis pro aliquo flagitio vel ſacinore projectus, non debet à Catholicis ſuſcipi, quod patet ex *Auguſtin. Ep. 48. 199.* Diſplicet nobis, *ait ibi.*

§. 37. *Id. l. 1. contr. Donat. c. 2.* ſtatuit, ſi quem coegerit extrema neceſſitas, ubi Catholicum non invenerit, ab Hæretico poſſe accipere pœnitentiam.

§. 38. *Concil. Carthag IV. c. 70. 71.* Convivia & ſodalitates hæreticorum evitare jubet. *Can. Apoſt. 45.* Ἐπίσκοπος ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος αἱρετικοῖς συνευξάμενος μόνος, ἀφοριζέσθω. Nec orare permittitur cum hæretico Clericis, quod ſupr. *Martin. c. 20.* etiam dixit.

§. 39. *Can. Apoſt. 46.* nec ſacrificium, nec baptiſmum eorum admittit, Ἐπίσκοπον ἢ Πρεσβύτερον αἱρετικῶν δεξάμενον βάπτισμα, ἢ θυσίαν καθαιρεῖσθαι προστάσσομεν.

§. 40. Libros hæreticorum non admittit *id. can. 59.* Εἴ τις τὰ ψευδεπίγραφα τῶν ἀσεβῶν βιβλία ὡς ἅγια ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας δημοσιεύοι, καθαιρείσθω.

§. 41. De recipiendis hæreticis, & quid in illis obſervatum,

 docet

docet *Euſeb. l. VII. Hiſt. c. 2.* ἐπὶ τῶν τοιούτων μόνῃ χρήσασθαι τῇ τῆς ἐπιθέσεως διὰ χειρῶν εὐχῇ, ſcil. Manum illis accedentibus impoſitam, quod vocat Παλαιὸν ἔθος. *Vid. quæ ſupr. h. l. & Tit. Baptiſmus.*

§. 42. Quid ſi Hæretici ſint obſtinati nec Admonitionibus nec Argumentis etiam victi velint redire in viam, an Doctori ſano ideò tacendum? Reſp. *Bernard ſerm. XLIV. in Cant.* Non proptereà nihil ſe egiſſe putet, qui hæreticum vicit & devicit, hæreſes confutavit, veriſimilia â vero clarè apertèq; diſtinxit, prava dogmata planâ & irrefragabili ratione prava eſſe monſtravit, pravum denique intellectum extollentem ſeſe adverſus ſcientiam DEI in captivitatem redegit. Nempe cepit nihilominùs, qui talia operatus eſt, vulpem, & ſi non ad ſalutem illi, & cepit eam Sponſo & Sponſæ, quamvis aliter. Nam etſi hæreticus non ſurrexit de fece, Eccleſia tamen confirmatur in fide, & quidem profectibus ſponſæ ſponſus ſine dubio gratulatur. Gaudium etenim Domini fortitudo noſtra.

§. 43. Perpetua hæreticorum nota eſt, *torquere Scripturas*. *Athanaſ.* Οἱ βουλόμενοι τὰ ἑαυτῶν κρίνειν, ἀπείργουσι τῶν γραφῶν, προφάσει μὲν τοῦ μὴ καταπολμᾶν ὡς ἀπορρήτων. Τῇ δὲ ἀληθείᾳ ὑπὲρ τοῦ φεύγειν τὸν ἐξ αὐτῶν ἔλεγχον τῆς οἰκείας κακοδοξίας. Καὶ ὅταν εἰδῶσι μὲν τὴν ἑαυτῶν κακοφροσύνην, συμποδιζομένην ἀπὸ τῆς τῶν γραφῶν ἀποδείξεως, παραγράφονται τὸν τῶν γραφῶν τὸν σκοπὸν καὶ τὴν χρείαν, ὅταν δὲ νομίσωσι συντελεῖν αὐτοῖς, γυμνόν τι ῥητὸν πρὸς τὴν ἰδίαν ἐγχείρησιν ἀποτμηθὲν τῆς οἰκείας ἀκολουθίας, ἕλκουσιν αὐτὸ πρὸς τὴν ἰδίαν κατασκευήν, οὐ τῇ δηλουμένῃ διανοίᾳ δουλεύοντες, ἀλλὰ πρὸς τὴν οἰκείαν κακοτεχνίαν τὰς συλλαβὰς βιαζόμενοι. Huc pertinent illi apud *Nazianz. Orat. 37.* οἷς ἔνδυμα τῆς ἀσεβείας ἐστὶ ἡ φιλία τοῦ γράμματος. Quos appellat συκοφάντας τῶν ὀνομάτων. Horum errori opponit illa: Τὰ μὲν οὐκ ἐστι, λέγεται δὲ, τὰ δὲ ὄντα, οὐ λέγεται. Τὰ δὲ οὔτε ἐστὶν, οὔτε λέγεται, τὰ δὲ ἄμφω, καὶ ἐστι καὶ λέγεται. *Athan. Dial. II.* Κανόνα ait hæreticos ἐπὶ καρδίαν

ἀζέ-

ἀζέβειαν conſtituiſſe, & πρὸς τοῦτο πάντα τὰ θεῖα λόγια διαςρέφουσι.

§. 44. *Gratian. Diſt. 37. c. 6. Ambroſ. l. I. de Fid. c. III.* Omnem vim venenorum ſuorum in Dialectica Diſputatione conſtituunt hæretici, quæ Philoſophorum ſententia definitur non *adſtruendi* vim habere, ſed ſtudium *deſtruendi.* Sed non in Dialectica placuit DEO ſalvum facere populum ſuum. Regnum enim DEI in ſimplicitate fidei eſt, non in contentione ſermonis.

§. 45. Addit ibid. *Gratian.* Hinc & *Origenes Hom. IV. ad c. 7. Exod.* Ciniphes & ranas, quibus Ægyptii ſunt percuſſi, vanam Dialecticorum garrulitatem, & ſophiſtica argumenta intelligit. Et colligit inde *Gratian.* quòd non ab Eccleſiaſticis ſit quærenda ſecularium literarum peritia. De quo vid. Verbo, *Clerici.*

§. 46. Anabaptiſtæ hiſce locis & illo *Col. II. 8.* abutuntur, contra Philoſophiæ addiſcendæ utilitatem argumentantes, ex *Gal. c. V. 18.* quod ibi dicatur φρόνημα σαρκός. Philoſophia eſt quidem φρόνημα, ſed non σαρκός. Et ſic *II. Cor. III. 32.* vocatur *Carnalis ſapientia,* quia illâ ſuperbiebant. Loquitur ergò de abuſu. Et ſic hiſce locis Paulus abuſum reprehendit. Ad locum *Col. II. 8. ſic reſp. Phil. Mel.* Paulus non ait, Philoſophiam malam eſſe, ſed ſic ait: Videte, ne quis vos decipiat per Philoſophiam. Abuſus vituperatur, res ipſa non improbatur. *Sic Philippus.*

§. 47. Accedunt Patres. *Auguſtin. C. D. VIII. c. 9. ait:* Philoſophiam torpentes animos excitare, atque à terrenis fluxisq; rebus ad divinas & ſempiternas attollere. *Et de Doctr. Chr. l. 2. c. XXXI.* Dialecticam ſic commendat: Diſputationis diſciplina ad omnia genera quæſtionum, quæ in ſacris literis ſunt, penetranda & diſſolvenda plurimùm valet. *Vid. Tit. Clerici. Damaſc. c. 1. de Ethn. Phil.* φιλοσοφία ἐστὶν ὁμοίωσις Θεῷ.

§. 48. Interim tamen fatetur ipſe *Auguſt. l. VII. Confeſſ. c. 20.* triplex periculum ſe in lectione Platonicorum librorum advertiſſe; 1. Superbiæ. 2. Seductionis. 3. Falſæ opinionis, quaſi ex illis ſolis poſſit addiſci ſalus. *Vid. p. m. 265. edit. Colon. in 12.*

§. 49. E Platonica Philoſophia ortos eſſe Hæreticos, Valentinum, Manichæos, Marcionem, Simonianos, *Petavius* oſtendit

dit *Op. Theol. II. de Trinit. l. 1.* Ex Ariſtotelica ſequentibus ſeculis præſertim Dialecticâ nati non minores. Princeps Arrius, qui *Socrat. l. 1. c. V.* dicitur Ἀνὴρ οὐκ ἄμοιρος τῆς διαλεκτικῆς λέξεως. *Sozom. l. 1. c. 15.* Διαλεκτικώτατος δὲ γενόμενος εἰς ἀπόρους ἐξεκυλίσθη λόγους. 2. Aetius itidem talis. 3. Eunomius. *Epiphan. Hær. 67. §. 2.* de Aetio; σχολάσας ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἀριστοτελικῷ φιλοσόφῳ καὶ σοφιστῇ, καὶ τὰ τῆς διαλεκτικῆς δῆθεν ἐκείνων μαθών. *Gregor. Nyſſen. I. contr. Eunom.* de eo ait: Ἐμμελετήσας τῇ διαλεκτικῇ ἢ ἵνα συλλογισμῶν ἔφοδον ἐξ Ἀριστοτελικῶν ἀπηχημάτων περιστηρίζας, ὀνομαστὸς ἦν. Eunomium *Ruffin. l. 1. Hiſt. c. 25.* vocat in Arte Dialectica præpotentem.

§. 50. Ab his Secta Anomœorum orta. Sed illi duo tamen non intima Ariſtotelis, ſed tantùm Logicæ rudimenta hauſiſſe, certò deprehenduntur, & præter Sophiſticam nihil. Quod ex *Epiphan. Hær. 76. §. 10. 11. 12.* patet.

§. 51. Hinc vett. PP. exoſa deinde Dialectica propter abuſum fuit reddita, imò univerſa Philoſophia. Reprehendit *Baſil. apud Damaſcen. Eclog. 76. ex Epiſt. XVIII.* Τεχνολογοῦσι λοιπὸν οὐχὶ θεολογοῦσιν οἱ ἄνθρωποι. *Et Greg. Thaumat. l. de Incarn. & fid.* jubet cavere τὸ περιεργάζεσθαι τὸν εὐαγγελικὸν λόγον λέξεσι περιξένοις. *Nazianz. Orat. XXVI.* dolet, irrepſiſſe ὥσπερ αἰγυπτιακὰς μάστιγας in Eccleſiam λόγων στροφὰς, καὶ αἰνίγματα ἢ τὰ Ἀριστοτέλους τεχνῶν κακοτεχνίαι. Præſertim contra Eunomium vehementiùs exaggerat, cujus Dialectica ait, *Orat. 33.* Κινδυνεύει μέγα ἡμῶν μυστήριον τεχνύδριον εἶναι. *Et Orat. 34.* appellat κατὰ τὴν νῦν κεκρατηκότα τύπον τῶν λόγων. *Et*, σκολιὸν καὶ γριφοειδὲς, & ζόφον λεγόμενον. *Carm. de vita ſua:* ἰσοῦς ἀρόχνης, σαθρὰ δεσμωτήρια, ἰσχυροῖς γέλωτα eſſe dicit, & πολυστρόφους πλοκὰς, ἐξ ὧν τὸ γ' ἀπόλλυν οἴχεται τῆς πίστεως. Sic & *Nyſſen. l. II. contr. Eunom.* fatetur, ſe fugiſſe Dialecticam diſputandi rationem, δεινότητα διαλεκτικῆς ἀγχινοίας εἰς

συμμα-

συμμαχίαν κατὰ τῶν αὐτίπεπηγμένων μὴ περιβάλλεσθαι. Et addit ſignanter, ἢ καὶ τὴν ἀλήθειαν πολλάκις εἰς ὑπόνοιαν ψεύδους ἐπὶ τῶν ἀπείρων αὐτιμεθίστησιν. *Cyrill. l. XI. Theſaur.* Scripturis potiùs agendum eſſe monet, quàm Ariſtotele: Δεικνύτωσαν ἡμῖν οἱ τὴν Ἀριστοτέλους ἐρευνώμενοι τέχνην καὶ τοῖς ἐκεῖθεν μαθήμασιν. *Dial. I. de Trinit.* ἄθλια ἄττα σκέμματα nominat, ἃ παρὰ τῆς ἐν κόσμῳ σοφίας συλλέγουσι.

§. 52. Latini: *Tertull. de Præſcript. cap. 7.* Inferunt Ariſtotelem, qui illis Dialecticam inſtituit, artificem ſtruendi & deſtruendi verſipellem, in argumentis operariam contentionum, moleſtam etiam ſibi ipſi. *Et ibid.* vocat, Sapientiam humanam, & interpolatricem veritatis. *Et mox:* Quid Athenis & Hieroſolymis? Quid Academiæ & Eccleſiæ? Noſtra inſtitutio de porticu Salomonis, qui & ipſe tradiderat, Dominum in ſimplicitate quærendum. (*Sap. I.*) Viderint, qui Stoicum & Platonicum & Dialecticum Chriſtianiſmum protulerunt.

§. 53. *Fauſtin. l. cont. Arrian. T. IV. Bibl. PP.* Ubi nunc ſunt impia illa veſtra Sophiſmata, quæ Ariſtotelis Epiſcopi veſtri Magiſterio didiciſtis? *Ambroſ. in Pſ. CXVIII.* Sic Arianos in perfidiam ruiſſe cognovimus, dum Chriſti generationem putant uſu hujus ſeculi colligendam. Reliquerunt Apoſtolum, ſeqvuntur Ariſtotelem. Reliquerunt Sapientiam, quæ apud DEUM eſt, & elegerunt diſputationis tendiculas & verborum aucupia, ſecundum Dialecticæ diſciplinam.

§. 54. *Prudent. Apoth. Præf.* Fidem minutis diſſecant ambagibus, ſolvunt ligantq; quæſtionum vincula per Syllogiſmos plectiles. Ubi & vocat: Captioſas Sycophantarum Strophas; Et: Verſipellem aſtutiam. *Manſvet. Mediolan. Epiſt. ad Conſt. Tom. V. Concil.* exponit de iis, παραλογίζεσθαι, qui audaciâ Dialecticæ artis inflati, ſimplicem fidei rationem convellunt.

§. 55. Contra hos uſum Dialecticæ inculcant *Clem. Alex.* ut illam ſervemus ἀνεπίβατον τοῖς σοφισταῖς Veritatem. *L. I. Strom.* Ubi & addit, vero ejus uſu ἀδύνατον παρέχεσθαι τὴν κατὰ πίστεως σοφιστικὴν ἐπιχείρησιν, διακρίνεσθαι τὰς δολερὰς κατὰ τὴν

 ἀλη-

ἀληθείας ἐπιβουλάς, & *ibid.* θριγκὸς τοῦ ἀμπελῶνος & φραγμὸς εἰκότως εἴρηται. *Et l. VI.* θριγκός ἐστι διαλεκτική, ὡς μὴ καταπατεῖσθαι πρὸς τῶν σοφιστῶν τὴν ἀλήθειαν.

§. 56. Sic & *Baſil. in Eſai. c. 2.* Ἡ Διαλεκτικὴ τεῖχός ἐστι τοῖς δόγμασιν, οὐκ ἐῶσα αὐτὰ εὐδιάρπαστα εἶναι καὶ εὐάλωτα τοῖς βουλομένοις.

§. 57. *Nazianz. Orat. XX.* laudat Baſilium, quòd Philoſophiæ partem calluerit ὅση περὶ τὰς λογικὰς ἀποδείξεις καὶ ἀντιθέσεις ἔχει, καὶ τὰ παλαίσματα, ἣν δὴ Διαλεκτικὴν ὀνομάζουσιν. ὡς ῥᾷον εἶναι τοὺς λαβυρίνθους διεξελθεῖν ἢ τοὺς ἐκείνου τῶν λόγων ἄρκυς διαφυγεῖν, εἰ τούτου δεήσειεν.

§. 58. Unde & *Clem. Alex. l. 1. Strom.* ex ipſo Logicæ vocabulo id colligit: Εἰ γὰρ μὴ λόγῳ πράττωμεν, ἀλόγως ποιῶμεν ἄν. *Arnobius* objicienti Serapioni hæretico: In Dialecticum Sophiſma prorumpis, *reſpondit*; Sophiſma eſſe duplex, ut verum probetur, & falſum arguatur. *Caſſian. l. 1. de incarn. c. 6.* Melius eſt, errantes Diſputationis curatione corrigi, quàm cenſuræ ſeveritate damnari. *Auguſt. l. II. de Doct. Chriſt. c. XXXI.* Diſputationis diſciplinam vocat, eamq; ad omnia genera quæſtionum, quæ in SS. occurrunt, penetranda & diſſolvenda plurimum ait valere, tantùm ibi, addens, cavenda eſt rixandi libido, & puerilis quædam oſtentatio decipiendi adverſarium. *Lanfrancus cont. Bereng. ſic ait:* Relictis ſacris autoritatibus ad Dialecticam confugium facis. Et quidem de myſterio fidei auditurus & reſponſurus, quæ ad rem debeant pertinere, mallem audire ac reſpondere ſacras autoritates, quàm Dialecticas rationes: Verùm contra hæc quoque noſtri erit ſtudii reſpondere &c. Ubi prolixè deinde Berengarium è Logica confutat, oſtendens I. Quæſtionem non poſſe eſſe locum argumenti: Et II. ex puris particularibus non concludi.

§. 59. Contra quos autem Paulus *Coloſſ. II.* & alibi PP. loquantur, ſic explicat *Clem. Alex. VI. Strom.* Οἱ δὲ τῶν οὐκ ἀναγκαίων καὶ περιττῶν τῆς φιλοσοφίας ὀρεχθέντες, καὶ μόνοις τοῖς ἐρι-

στικοῖς

Digitized by Google

τικοῖς περισυνέχοντιν σοφίσμασι τῶν ἀναγκαίων καὶ κυριωτάτων ἀπελείφθησαν, οἱ τὰς σκιὰς ἀτέχνων τῶν λόγων διώκοντες.

§. 60. *Id l. I. ſtrom. locum I. Tim. VI.3.* de Abuſu capit & *Col. II. 4. 8.* de Secta Epicureorum interpretatur.

§. 61. *Damaſcen. Dial. c. I.* verum uſum ſic commendat: Πρέπει τῇ βασιλίδι ἅβραις τισὶν ὑπηρετεῖσθαι. *Decet Reginam ancillis uti.* *Et*: Λάβωμεν τοίνυν τὰς δούλας τῆς ἀληθείας λόγους, καὶ τὴν κακῶν αὐτῶν τυραννήσασαν ἀσέβειαν ἀπωσώμεθα. *Ibid.* addit, non eſſe utendum πρὸς ἐξαπάτην τῶν ἀπλουστέρων, ſed potiùs πρὸς τὴν τῶν κακομάχων καὶ τῆς ψευδονόμου γνώσεως ἀνατροπήν. *Sic ille.*

§. 62. *Calecas Græcus circa Ann. Chr. MCCC. contra Niceph, Gregor.* Uſum Dialecticæ adſtruit 1. ex ratione, inquiens: Qui Syllogiſmos è Theologia excludit: ἐκβάλλει τὸ συλλογίζεσθαι, ὡς ἰδιον τὸ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἴδιον ἀναιρήσει. 2. *Autoritate Pauli*, qui *Rom. I. 20.* argumentationes admittit, διὰ τῶν ὁρωμένων περὶ τοῦ Θεοῦ συλλογίσασθαι. 3. *Veterum Theologorum* περὶ τῶν θείων πρόσθεν διαλεγομένων. 4. *Ipſius Domini, Job. V. 39.* ubi jubet ſcrutari; οὐ γὰρ ἄδηλον, ὅτι συλλογιζόμενος ὁ τὰς γραφὰς ἐρευνῶν ἀναγνώσεται. *Et Luc. XI. 20. 18.* ubi Chriſtum συλλογίσασθαι oſtendit, & *Matth XXII. 32.* quo loco utuntur & noſtri Theologi. *V. Danhauer. Polemoſophiam.*

§. 63. Damnant ergò PP. abuſum Dialecticæ, cùm à principiis fidei abducit, vel contra fidem ſpinosè argumentatur, ſic gentiles prius, poſterius hæretici faciebant. Quod utrumque *D. Paulus Col. 2.* vocat παραλογίζεσθαι.

§. 64. *Baſil. Epiſt. Can. ad Amphiloch.* inter αἵρεσιν, σχίσμα & Παρασυναγωγὴν diſcernit. *Hæreſin* ſtatuit eſſe in omnibus. Κατ' αὐτὴν τὴν πίστιν ἀπηλλοτριωμένοις, h. e. qui tuentur errorem fidei repugnantem. *Schiſma*, diſſidium definit ob ζητήματα ἰάσιμα, controverſias Eccleſiaſticas. *Paraſynagogas* autem vocat, τὰς συνάξεις τὰς παρὰ τῶν ἀνυποτάκτων πρεσ-

βυτ-

βυτέρων ἢ ἐπισκόπων, καὶ παρὰ τῶν ἀπαιδεύτων λαῶν γινομένας.

§. 65. *Theodorus Studites Epiſt. ad Naucrat. apud Balſamon.* tria Hæreticorum genera facit. *Primum* eorum, qui κυρίως ſic dicuntur, διὰ τὸ εἰς αὐτὸ τὸ καίριον τῆς τριαδικῆς ἡμῶν πίστεως ἠσεβηκέναι, quia in præcipuis noſtræ Fidei impiè ſentiunt. *Secundum* eorum, qui ſic dicti κατὰ καταχρῆσιν, qui in rebus minoris momenti diſcordent ab Eccleſia. *Tertium*, ſi quis non ſit κακόδοξος, & interim crimen commiſerit & ejus convictus nolit cedere Canonibus Eccleſiaſticis.

§. 66. *Auguſtin. ad Qvod vult DEUM*: Non omnis error hæreſis eſt, quamvis omnis hæreſis, quæ in vitio ponitur, niſi errore aliquo hæreſis eſſe non poſſit. *Et II. Creſcon. c.3.* Hæreſis eſt diverſa ſequentium ſecta; Schiſma verò eadem ſequentium ſeparatio.

§. 67. *Hieron. in Tit. III.* Inter hæreſin & ſchiſma hoc intereſſe arbitrantur, quòd hæreſis perverſum dogma habeat, ſchiſma propter Epiſcopalem diſſenſionem ab Eccleſia pariter ſeparat. *Ipſe* autem *addit*: Nullum ſchiſma non aliquam ſibi confingit hæreſin, ut rectè ab Eccleſia receſſiſſe videatur.

§. 68. *Id. Gal. c. V. ait*: Hæreſis ab Electione dicitur, quòd ſcilicet eam ſibi quisque eligat diſciplinam, quam putat eſſe meliorem. Quicunque igitur aliter Scripturam intelligit, quàm ſenſus Sp. S. flagitat, quo ſcripta eſt, licet de Eccleſia non receſſerit, tamen hæreticus appellari poteſt.

§. 69. *Auguſtin. l. de util. Cred. c. 1.* Hæreticus eſt, qui alicujus temporalis commodi & maximè gloriæ principatusq; ſui gratiâ falſat, ac novas opiniones vel gignit, vel ſequitur.

§. 70. *Et contr. Manich.* Qui in Eccleſia Chriſti morbidum aliquid pravumq; ſapiunt, ſi correcti, ut ſanum rectumq; ſapiant, reſiſtunt contumaciter, ſuaq; peſtifera dogmata emendare nolunt, ſed defenſare perſiſtunt, Hæretici fiunt.

§. 71. *Et l. 2. de Summ. Trin. I.* Hæreſis eſt obſtinatioris animi dementia.

§. 72. Ergò hæreticus ut ſit, requiritur non error ſolus, ſed & obſtinata perſeverantia in errore.

§. 73.

§. 73. *Juſtin. M. Qv. Orthod. IV.* ἐκ φιλοσοφίας ἢ ἀνεπιτηδείας τῶν αἱρεσιαρχῶν πᾶσαι αἱ αἱρέσεις τὰς ἀφορμὰς ἐσχήκασι, τῆς συστάσεως αὐτῶν. *Et Chryſoſt. Gal. V.* Ἡ τῶν αἱρέσεων μήτηρ, τῆς φιλαρχίας ἐστὶν ἐπιθυμία.

§. 74. Origo itaque hæreticorum eſt ex cupiditate Gloriæ & Principatus, ſecundum *Auguſtin. Juſtin. Chryſoſtomum.*

§. 75. *Cyprian. l. 1. Ep. 3.* de origine hæreſeon ſic ſcribit: Neque enim alicunde hæreſes obortæ ſunt, aut ſchiſmata nata, quàm inde, quòd Sacerdoti DEI non obtemperatur. Nec unus in Eccleſia ad tempus cogitatur Sacerdos & ad tempus vice Chriſti Judex.

§. 76. Cur permittuntur à DEO? *Haimo in c. 1. Mich.* Ad hoc ſinit DEUS eſſe in Eccleſia hæreticos, ut vel probent, vel exerceant.

§. 77. *Alexand. Tom. 2. Quæſt. 181. Membr. 1.* Hæreticus poteſt dici, quicunque Scripturam aliter intelligit, quàm ſenſus Sp. S. efflagitat. Propriè quicunque alicujus temporalis commodi. &c. *ex Auguſt. ſupr. citato.* Propriiſſimè, cùm ſuperadditur ipſa pertinacia in defendendo falſitatem, vel impugnando veritatem. Nota *propriiſſimè.*

§. 78. *Id. ibid.* Tria requiruntur ad perfectam Hæreſin; Ipſa falſa credulitas, quæ ex parte rationis eſt, & perverſa voluntas, & pertinax defenſio ſ. impugnatio.

§. 79. De Schiſmaticis. *Thom. II. 2. qv. XXXIX. artic. I.* Schiſmatici dicuntur, qui ſubeſſe renuunt S. Pontifici & membris Eccleſiæ ei ſubjectis communicare recuſant.

§. 80. Unde liquet, quod *Hieron.* ſupr. dicebat, manſiſſe, ſc. hæreticos eſſe in doctrinæ diſſenſione, ſchiſmaticos in diſceſſione à Pontifice vel Epiſcopo hujus vel illius loci.

§. 81. *Leo Ep. 10.* ait in hæreſin cadere, qui, cùm ad cognoſcendam veritatem aliquo impediuntur obſcuro, non ad Propheticas voces, non ad Apoſtolicas literas, nec ad Evangelicas autoritates, ſed ad ſemetipſos recurrunt.

Hæresium Series
inde à C. N.

Centuria I.

Anno chriſti

40. Thebutes, à quo *Thebutiani*. Unus ex ſeptem illis Hæreticis, qui primi Eccleſiam diviſerunt, & plebejus commotus eo, quòd in petitione Epiſcopatus repulſam tuliſſet. Cæſare Claudio regnante & D. Petri temporibus. *Nicephor. l.* 4. *c.* 7.

51. Cleobius, à quo *cleobiani*. Inter primos Hæreticos fratrum unitatem ſcidit, dicti ſunt ſub Domitio Nerone & Petro Apoſtolo, circa annum Domini 51. De quo Ignatius Epiſtolâ ad Tralleis ſcribit in hunc modum: Fugite ipſius nequiſſimi Diaboli Nepotes Theodotum & Cleobulum, qui generant fructum mortiferum: de quo ſi quis guſtaverit, moritur æternâ morte. *Niceph. Hiſt. Eccleſ. l.* 4. *cap.* 7.

52. Doſitheus, à quo *Doſitheani* Hæretici, de quo *Hieronymus* ſic: Doſitheus, Samaritorum Princeps, Prophetas repudiavit, dixit, ſecundum carnem in lege DEI vivendum: Reſurrectionem futuram, nec Spiritus, nec Angelos, nec futurum judicium credebat. Vixit ſub Domitiano Nerone & Apoſtolo Petro *circa Annum Domini* 52.

53. Gorthæus, à quo *Gorthæani*. Unus fuit ex ſeptem hæreticis, qui (*teſte Egeſippo & Euſebio lib. IV. cap.* 18.) primi Eccleſiam adhuc virginem inanibus & vanis corruperunt doctrinis, ſub Domitiani Neronis Imperio, & D. Petri Pontificatu, circa *A. C.* 53.

55. Masbotheus, à quo *Masbothei*, fuit quoque unus ex ſeptem hæreticis, qui Eccleſiam adhuc virginem depravare cœpit eâ de cauſâ, quòd in petitione Epiſcopatus repulſam tuliſſet. Domitio Nerone regnante & D. Petri temporibus, circa *An. D.* 55. *Euſebius lib.* 4. & *Niceph. lib.* 4. *cap* 7.

Simon Magus, à quo *Simoniani* vel *Simoniaci*, qui Simon Samaritanus, Magus inſignis, ope Dæmonum multos eludens, apud

apud Samaritanos Numinis loco habitus honore Simulacri decoratus hac inſcriptione: Simoni Deo ſancto. Dicebat: CHRISTUM nec veniſſe, nec quicquam pertuliſſe: ſed ſe ipſum Chriſtum eſſe aſſerebat. Mundum ab Angelis eſſe factum. Spiritus S. gratiam venalem eſſe putabat. Carnis reſurrectionem negabat. Sarcaſticè illudens Aſcenſum Chriſti, & ille cœlum petere contendens in terram prolapſus, exſtinctus, illum proſtratum videntes, (licet anteà illum divinis celebraverant laudibus,) laudes priſtinas per Palinodiam recantantes, ingenti claraq; voce: *Unus eſt magnus DEUS*. Sub Domitio Nerone & tempore D. Petri, *A. C. 55. teſte Euſeb. lib. 2. Eccleſiaſt. Hiſtor. item Niceph. cap. 27.*

Hymenæus. Apoſtolorum temporibus circa fidem naufragium fecit, factusq; Apoſtata & Hæreticus, multos à veritate ſectandâ avertit: Jamjam reſurrectionem factam eſſe aſſerens, nec amplius futuram. De quo D. Paulus ad Timotheum. Vixit ætate Domitiani Neronis & D. Petri, circa *Annum Domini 56.* 56.

Alexander Ærarius. Hic eſt ille Alexander, quem Apoſtolus Paulus Sathanæ tradidit, ob id nimirum, quòd veram doctrinam prævaricatus à fide deſciviſſet, vanas ſectatus quæſtiones & opiniones, unà cum Hymenæo circumciſionem & legem volebat reducere, Reſurrectionem jam factam aſſerebat. Vixit Domitii Neronis & D. Petri temporibus, circa *Annum Chriſti 56.*

Philetus. Philetus unus eorum fuit, quos D. Paulus ob hæreſin & blaſphemiam in ſanam CHRISTI & Apoſtolorum doctrinam, Sathanæ tradidit, ſub Domitio Nerone. Negabat hic reſurrectionem futuram corporum, quæ in SS. de corporali leguntur reſurrectione, de ſpirituali intelligebat. Vixit & D. Nerone regnante & D. Petri temporibus circa *A. D. 56.* 56.

Cerinthus, à quo *Cerinthiani*. Qui cujus nationis ſit, Hiſtorici non prodiderunt. Fuit autem coævus D. Johannis Evangeliſtæ. Negabat CHRISTUM DEUM eſſe, ſed ſolam habuiſſe humanam naturam, eam nondum reſurrexiſſe à mortuis, ſed aliquando reſurrecturam. CHRISTI regnum poſt reſurrectionem terrenum futurum. Homines in concupiſcentiis & libidinibus ſubjectam vitam acturos. Evangelium ſecundum Matthæum 69.

thæum

thæum ſolùm admittebat. Cùm Johannem Apoſtolum balneo uti oporteret, atque is cognoſceret, Cerinthum eo quoque ingreſſurum, quantâ potuit celeritate inde refugit, quod & iis, qui cum eo erant, perſuaſit: *Fugiamus*, inquiens, *ne balneum concidat; in quo veritatis inimicus Cerinthus lavat;* ut teſtatur *Irenæus lib. 3.* Vixit & Neronis Imperatoris & Petri Apoſtoli temporibus, circa *Annum Chriſti 69.*

70. Diotrephes. Hic Apoſtolorum temporibus exſtitit, *venerabili Bedâ teſte*, ſuperbus, inſolens, malens utique nova docendo primatum uſurpare ſcientiæ, quàm antiquis ſanctæ Eccleſiæ, quæ Johannes Apoſtolus prædicabat, humiliter parere atque auſcultare mandatis. Vixit autem ille Neronis Imperatoris & Petri ſummi Romanorum Pontificis temporibus, circa *ann. Domini 70.*

80. Ebion, à quo *Ebionitæ*. Ebion hic Vir fuit facundus. CHRISTUM ex viro & muliere purum hominem natum aſſerebat, illum DEUM fuiſſe negans; ſed ſolam naturam habuiſſe humanam. Contra hunc, *teſte Hieronymo*, Joannes omnium noviſſimus ſcripſit Evangelium, rogatus ab Aſiæ Epiſcopis, legem veterem juxta omnia illius præcepta eſſe ſervandam unà cum lege nova. Paulum legis Apoſtatam appellabat, eò quòd circumciſionem & cætera legalia poſt acceptum Evangelium amplius ſervanda non eſſe diceret. Vixit circa *annum Domini 80.* imperante Tito & Anacleto ſummum Romanæ Eccleſiæ Pontificatum agente. *Hilarius lib. 1. de Trinitate, & Irenæus lib. 1. adv. hæreſ. c. 26.*

80. Menander, à quo *Menandriani*. Hic fuit Simonis Magi diſcipulus, genere, ut ille Samaritanus, ut Magiſter aſſerebat, totum hunc mundum ab Angelis factum eſſe: docebat quoque, nullo alio pacto Angelos ab hominibus vinci poſſe, quàm Magicæ artis diſciplinâ, CHRISTUM verum hominem eſſe abnegans, ſe mundi Salvatorem deſtinatum aſſerens, ex Olympo ad hominum ſalutem demiſſum. Qui etiam ſectatoribus ſuis nunquam eos morituros perſuaſit. Viguit Veſpaſiani Imp. & Lini ſummi Romanorum Pontificis temporibus, circa *annum Domini 80. Euſeb. lib. 3. c. 26. Niceph. lib. 3. c. 12.*

Nico-

Nicolaus Antiochenus advena, à quo *Nicolaitæ.* Unus fuit hic ex ſeptem Diaconis, qui cum Stephano in miniſterium viduarum electi atque deputati fuerunt. Is cùm formoſam haberet uxorem, eiq; poſt Servatoris aſſumptionem ab Apoſtolis Zelotypiæ crimen objectum eſſet, in medium productam, quicunque vellet ducere eam juſſit: eiq; facto congruens quoque adjecit dictum: *Abutendum carne eſſe,* inquiens. Quo quidem ille verbo, ut ego puto, non aliud, quàm carne ad illegitimas voluptates non utendum, neque appetitu libidinum ejus indulgendum eſſe, inſinuavit. Vixit tempore Domitiani Imperatoris & Anacleti Pontificatu, circa *annum Domini 83. Niceph. Eccleſ. Hiſt. lib. 5. c. 15. Item Alexandrinus Clemens in tertio Stromat. Vid. Rainold. Apocryph. Tom. 2.* 83.

CENTURIA II.

SAturninus vel Saturnius, à quo *Saturniani.* Hic doctrinæ ſuæ mortifera fomenta à *Simone Mago* & ejusdem diſcipulo *Menandro* accepit, turpitudinem Simoniacam in Syria inſtauravit, confirmavit. Ab Euſebio vocatur humani generis deceptor, beſtia binis oris ſibilans, binisq; linguis diabolica venena vibrans. Docebat cum ſuis, ſolos ſeptem Angelos mundum feciſſe, præter conſcientiam DEI Patris. Chriſtum umbraliter tantùm apparuiſſe ajunt, Chriſtum phantaſmate tantùm paſſum eſſe. Vixit Trajani Imperat. & Evariſti Romani Pont. temporibus, *C. A. D. 118. Euſeb. lib. 4. c. 6.* 118.

Baſilides, à quo *Baſilidiani.* Baſilides hic Intemperantiæ Magiſter dictus. Inter reliquas blaſphemias cum Judæis CHRISTUM paſſum eſſe negavit, ſed quaſi per umbram putativè: Simonem verò Cyrenæum pro eo ad paſſionem veniſſe affirmat. Crimen non eſſe, CHRISTUM tempore paſſionis abnegare, negavit & carnis reſurrectionem. Docuit, virginitatem non eſſe apud DEUM majoris meriti, quàm conjugium, ſed pares eſſe nuptias virginitati. Aliàs vir acutiſſimi ingenii, adeò quidem, ut viginti tria Volumina à ſe confecta poſt ſe reliquerit. Emerſit ille 124.

Digitized by Google

ſub Imperio Adriani, prænomine Ælii Cæſaris, & Alexandri Papæ hujus nominis I. *Euſebius lib.* 4. *Hiſtoriæ Eccleſ. item Hieronymus lib. 2. adverſus Jovianum.*

129. Gnoſtici. Ab Excelllentia ſcientiæ, quam jactabant, ita ſe appellari voluêre. De horum autore variæ opiniones. *Irenæus* tamen *lib. 1. adverſus Hæreſ. c. 24.* eorum Principem fuiſſe Carpocratem adſtruit. Dicebant autem, animam eſſe aut DEI ſubſtantiam, aut ex DEI ſubſtantia. Omnia bruta rationis eſſe capacia. Creaturas factas eſſe à malo DEO, duos enim ponebant Deos, nullum fore judicium futurum. Exortos hos Adriani Imp. & Xiſti hujus nominis I. Rom. Pont. circa *annum C. 129. ut divus aſſerit Hieronymus. V. prolixè Hammond. de Epiſcopis. & Forbeſ. l. 1. c. 37. ex profeſſo.*

129. Carpocrates, à quo *Carpocratiani.* Hic docebat, Chriſtum non ex Maria virgine; ſed ex ſemine Joſeph purum hominem natum: Virum quidem bonum & ſanctum fuiſſe affirmans, & cujus anima poſt crucifixum corpus in cœlum ſit recepta, caro verò in terra dimiſſa. Mundum ab Angelis creatum eſſe, non DEO. Carnis reſurrectionem negabat. Totum denique Teſtamentum Vetus rejiciebat. Emerſit tempore Adriani Imp. & Xiſti ſummi Romanorum Antiſtitis, *C. A. D. 129. Teſte Euſebio l. 4. c. 7.*

129. Borboriani ſeu *Borboritæ,* propter nimiam illam, quam in ſuis myſteriis exercere dicebantur, turpitudinem, quaſi *cœnoſi* appellantur. Hi implicati vitiis ſeculi, & malis concupiſcentiis ſervientes, non ſperant judicium futurum. Dicuntur etiam *Borboritæ* Deum bonum & Deum malum in ſuis habere dogmatibus. Exorti ſunt autem Adriani Imperat. & Xiſti ſummi Rom. Pontiſ. *C. A. C. 129.*

130. Chiliaſtæ Cerinthiani ſunt ſecta, eosdem cum *Cerintho* obſervantes errores. *Chiliaſtæ* appellantur ſeu *Millenarii,* quòd mille annorum poſt mortuorum reſurrectionem fore dicant: Chriſti regnum corporaliter in hac terra producendum, Sanctosq; corporaliter epulaturos cum Chriſto. Emerſerunt Adriani Imp. & Xiſti hujus nominis I. temporibus, *C. A. D. 130. Niceph. l. 3. c. 20. Eccl. Hiſtor. V. Gisb. Voët. T. 2. Diſput. ſelect. prolixè.*

Aqui-

Digitized by Google

Aquilas ſeu *Aquila* Ponticus genere ex Paganiſmo ad Chriſtianiſmum converſus, tandem *Ebionis* Sectam amplexatus eſt, ab Ælio Adriano, cùm Hieroſolymitanæ Urbi exſtruendæ præfectus eſſet, ibiq; degens diſcipulos diſcipulorum ipſorum Apoſtolorum fide florentes, mente compunctus Chriſtianiſmo credidit. Cùm autem à primo ſuo habitu planè non diſcederet, à credendo videlicet vanæ Aſtrologiæ, quam exactè edoctus erat; ſed quotidiè poſitionem nativitatis ſuæ ſpectaret, increpatus eâ gratiâ ſe oppoſuit, expulſus ab Eccleſia, abnegato iterum Chriſtianiſmo ejusq; vitâ Proſelytus fit, & circumciditur Judæus. Irruit in ſeptuaginta duorum interpretationem, ut teſtimonia de Chriſto in Scripturis prolata aliter ederet. Adriani Imp. & Sixti hujus nominis I. Rom. Pont. *C. A. D. 132. Epiphanius lib. de Menſ. & Pond.* 132.

Nazaræi à *Nazareth Galilææ* vico, in quo CHRISTUS conceptus, nomen ſortiuntur. De illorum hæreſi breviter ſic habet *Philaſtrius Brixenſis Epiſcopus:* Nazaræorum hæreſis eſt, quæ Legem & Prophetas recipit, carnaliter tamen vivendum affirmat, omnemq; Juſtificationem in carnali obſervantia conſiſtere ſuſpicatur. Crines capitis nutrientes, omnemq; virtutem juſtitiæ in eo putantes conſiſtere, quaſi à *Samſone* illo ſibi hoc præſumentes judicij, quod *Nazaræi* vocarentur. Eruperunt autem Adriani Imp. & Xiſti hujus nominis I. Rom. Pont. *C. A. D. 133.* Vide *Auguſtinum & Philaſtrium lib. de Hæreſ.* 133.

Cerdon, à quo *Cerdoniani*. Hic, cum ſuis, duos Deos, unum juſtum, & alterum injuſtum ſtatuunt, à quibus bona & mala provenire omnia aſſerunt. CHRISTUM non natum ex fœmina, nec habuiſſe carnem, nec quicquam paſſum; ſed ſimulaſſe paſſionem. Totum N. Teſtamentum cum ſacris Evangeliis, præter illud, quod Lucas ſcripſit, rejiciebat, quaſi in Prophetis & Evangeliſtis non fuiſſet CHRISTI Spiritus. DEUM non eſſe Patrem Domini noſtri JESU CHRISTI. Vixit tempore Antonini Pii Cæſaris & Hygini Rom. Pont. *C. A. D. 144. Hilarius lib. 6. de Trinit. Niceph. lib. 4. Hiſt. Eccleſ.* 144.

Valentinus, à quo *Valentiani*. Hic Pythagoræ veriùs ſectator quàm CHRISTI, vanam quandam ac pernicioſam doctri- 150.

thæum ſolùm admittebat. Cùm Johannem Apoſtolum balneo uti oporteret, atque is cognoſceret, Cerinthum eo quoque ingreſſurum, quantâ potuit celeritate inde refugit, quod & iis, qui cum eo erant, perſuaſit: *Fugiamus*, inquiens, *ne balneum concidat, in quo veritatis inimicus Cerinthus lavat*; ut teſtatur *Irenæus lib. 3.* Vixit & Neronis Imperatoris & Petri Apoſtoli temporibus, circa *Annum Chriſti 69.*

70. Diotrephes. Hic Apoſtolorum temporibus exſtitit, *venerabili Bedâ teſte*, ſuperbus, inſolens, malens utique nova docendo primatum uſurpare ſcientiæ, quàm antiquis ſanctæ Eccleſiæ, quæ Johannes Apoſtolus prædicabat, humiliter parere atque auſcultare mandatis. Vixit autem ille Neronis Imperatoris & Petri ſummi Romanorum Pontificis temporibus, circa *ann. Domini 70.*

80. Ebion, à quo *Ebionitæ.* Ebion hic Vir fuit facundus. CHRISTUM ex viro & muliere purum hominem natum aſſerebat, illum DEUM fuiſſe negans; ſed ſolam naturam habuiſſe humanam. Contra hunc, *teſte Hieronymo*, Joannes omnium noviſſimus ſcripſit Evangelium, rogatus ab Aſiæ Epiſcopis, legem veterem juxta omnia illius præcepta eſſe ſervandam unà cum lege nova. Paulum legis Apoſtatam appellabat, eò quòd circumciſionem & cætera legalia poſt acceptum Evangelium amplius ſervanda non eſſe diceret. Vixit circa *annum Domini 80.* imperante Tito & Anacleto ſummum Romanæ Eccleſiæ Pontificatum agente. *Hilarius lib. I. de Trinitate, & Irenæus lib. I. adv. hæreſ. c. 26.*

80. Menander, à quo *Menandriani.* Hic fuit Simonis Magi diſcipulus, genere, ut ille Samaritanus, ut Magiſter aſſerebat, totum hunc mundum ab Angelis factum eſſe: docebat quoque, nullo alio pacto Angelos ab hominibus vinci poſſe, quàm Magicæ artis diſciplinâ, CHRISTUM verum hominem eſſe abnegans, ſe mundi Salvatorem deſtinatum aſſerens, ex Olympo ad hominum ſalutem demiſſum. Qui etiam ſectatoribus ſuis nunquam eos morituros perſuaſit. Viguit Veſpaſiani Imp. & Lini ſummi Romanorum Pontificis temporibus, circa *annum Domini 80.* *Euſeb. lib. 3. c. 26. Niceph. lib. 3. c. 12.*

Nico-

Nicolaus Antiochenus advena, à quo *Nicolaitæ.* 83.
Unus fuit hic ex ſeptem Diaconis, qui cum Stephano in miniſterium viduarum electi atque deputati fuerunt. Is cùm formoſam haberet uxorem, eiq; poſt Servatoris aſſumptionem ab Apoſtolis Zelotypiæ crimen objectum eſſet, in medium productam, quicunque vellet ducere eam juſſit: eiq; facto congruens quoque adjecit dictum: *Abutendum carne eſſe,* inquiens. Quo quidem ille verbo, ut ego puto, non aliud, quàm carne ad illegitimas voluptates non utendum, neque appetitu libidinum ejus indulgendum eſſe, inſinuavit. Vixit tempore Domitiani Imperatoris & Anacleti Pontificatu, circa *annum Domini 83. Niceph. Eccleſ. Hiſt. lib. 5. c. 15. Item Alexandrinus Clemens in tertio Stromat. Vid. Rainold. Apocryph. Tom. 2.*

Centuria II.

Saturninus vel Saturnius, à quo *Saturniani.* Hic doctrinæ ſuæ mortifera fomenta à *Simone Mago* & ejusdem diſcipulo *Menandro* accepit, turpitudinem Simoniacam in Syria inſtauravit, confirmavit. Ab Euſebio vocatur humani generis deceptor, beſtia binis oris ſibilans, binisq; linguis diabolica venena vibrans. Docebat cum ſuis, ſolos ſeptem Angelos mundum feciſſe, præter conſcientiam DEI Patris. Chriſtum umbraliter tantùm apparuiſſe ajunt, Chriſtum phantaſmate tantùm paſſum eſſe. Vixit Trajani Imperat. & Evariſti Romani Pont. temporibus, *C. A. D. 118. Euſeb. lib. 4. c. 6.* 118.

Baſilides, à quo *Baſilidiani.* Baſilides hic Intemperantiæ Magiſter dictus. Inter reliquas blaſphemias cum Judæis CHRISTUM paſſum eſſe negavit, ſed quaſi per umbram putativè: Simonem verò Cyrenæum pro eo ad paſſionem veniſſe affirmat. Crimen non eſſe, CHRISTUM tempore paſſionis abnegare, negavit & carnis reſurrectionem. Docuit, virginitatem non eſſe apud DEUM majoris meriti, quàm conjugium, ſed pares eſſe nuptias virginitati. Aliàs vir acutiſſimi ingenii, adeò quidem, ut viginti tria Volumina à ſe confecta poſt ſe reliquerit. Emerſit ille 124.

ſub Imperio Adriani, prænomine Ælii Cæſaris, & Alexandri Papæ hujus nominis I. *Euſebius lib.* 4. *Hiſtoriæ Eccleſ. item Hieronymus lib.* 2. *adverſus Jovianum*.

129. Gnoſtici. Ab Excelllentia ſcientiæ, quam jactabant, ita ſe appellari voluère. De horum autore variæ opiniones. *Irenæus* tamen *lib.* 1. *adverſus Hæreſ. c.* 24. eorum Principem fuiſſe Carpocratem adſtruit. Dicebant autem, animam eſſe aut DEI ſubſtantiam, aut ex DEI ſubſtantia. Omnia bruta rationis eſſe capacia. Creaturas factas eſſe à malo DEO, duos enim ponebant Deos, nullum fore judicium futurum. Exortos hos Adriani Imp. & Xiſti hujus nominis I. Rom. Pont. circa *annum C.* 129. *ut divus aſſerit Hieronymus. V. prolixè Hammond. de Epiſcopis. & Forbeſ. l.* 1. *c.* 37. *ex profeſſo.*

129. Carpocrates, à quo *Carpocratiani.* Hic docebat, Chriſtum non ex Maria virgine; ſed ex ſemine Joſeph purum hominem natum: Virum quidem bonum & ſanctum fuiſſe affirmans, & cujus anima poſt crucifixum corpus in cœlum ſit recepta, caro verò in terra dimiſſa. Mundum ab Angelis creatum eſſe, non DEO. Carnis reſurrectionem negabat. Totum denique Teſtamentum Vetus rejiciebat. Emerſit tempore Adriani Imp. & Xiſti ſummi Romanorum Antiſtitis, *C. A. D.* 129. *Teſte Euſebio l.* 4. *c.* 7.

129. Borboriani ſeu *Borboritæ,* propter nimiam illam, quam in ſuis myſteriis exercere dicebantur, turpitudinem, quaſi *Cœnoſi* appellantur. Hi implicati vitiis ſeculi, & malis concupiſcentiis ſervientes, non ſperant judicium futurum. Dicuntur etiam *Borboritæ* Deum bonum & Deum malum in ſuis habere dogmatibus. Exorti ſunt autem Adriani Imperat. & Xiſti ſummi Rom. Pontiſ. *C. A. C.* 129.

130. Chiliaſtæ Cerinthiani ſunt ſecta, eoſdem cum *Cerintho* obſervantes errores. *Chiliaſtæ* appellantur ſeu *Millenarii*, quòd mille annorum poſt mortuorum reſurrectionem fore dicant: Chriſti regnum corporaliter in hac terra producendum, Sanctosq́; corporaliter epulaturos cum Chriſto. Emerſerunt Adriani Imp. & Xiſti hujus nominis I. temporibus. *C. A. D.* 130. *Niceph. l.* 3. *c.* 20. *Eccl. Hiſtor. V. Gisb. Voët. T.* 2. *Diſput. ſelect. prolixè.*

Aqui-

Aquilas ſeu *Aqvila* Ponticus genere ex Paganiſmo ad Chriſtianiſmum converſus, tandem *Ebionis* Sectam amplexatus eſt, ab Ælio Adriano, cùm Hieroſolymitanæ Urbi exſtruendæ præfectus eſſet, ibiq; degens diſcipulos diſcipulorum ipſorum Apoſtolorum fide florentes, mente compunctus Chriſtianiſmo credidit. Cùm autem à primo ſuo habitu planè non diſcederet, à credendo videlicet vanæ Aſtrologiæ, quam exactè edoctus erat; ſed quotidiè poſitionem nativitatis ſuæ ſpectaret, increpatus eâ gratiâ ſe oppoſuit, expulſus ab Eccleſia, abnegato iterum Chriſtianiſmo ejusq; vitâ Proſelytus fit, & circumciditur Judæus. Irruit in ſeptuaginta duorum interpretationem, ut teſtimonia de Chriſto in Scripturis prolata aliter ederet. Adriani Imp. & Sixti hujus nominis I. Rom. Pont. *C. A. D.* 132. *Epiphanius lib. de Menſ. & Pond.* 132.

Nazaræi à *Nazareth Galilææ* vico, in quo CHRISTUS conceptus, nomen ſortiuntur. De illorum hæreſi breviter ſic habet *Philaſtrius Brixenſis Epiſcopus*: Nazaræorum hæreſis eſt, quæ Legem & Prophetas recipit, carnaliter tamen vivendum affirmat, omnemq; Juſtificationem in carnali obſervantia conſiſtere ſuſpicatur. Crines capitis nutrientes, omnemq; virtutem juſtitiæ in eo putantes conſiſtere, quaſi à *Samſone* illo ſibi hoc præſumentes judicij, quod *Nazaræi* vocarentur. Eruperunt autem Adriani Imp. & Xiſti hujus nominis I. Rom. Pont. *C. A. D.* 133. Vide *Auguſtinum & Philaſtrium lib. de Hæreſ.* 133.

Cerdon, à quo *Cerdoniani.* Hic, cum ſuis, duos Deos, unum juſtum, & alterum injuſtum ſtatuunt, à quibus bona & mala provenire omnia aſſerunt. CHRISTUM non natum ex fœmina, nec habuiſſe carnem, nec quicquam paſſum; ſed ſimulaſſe paſſionem. Totum N. Teſtamentum cum ſacris Evangeliis, præter illud, quod Lucas ſcripſit, rejiciebat, quaſi in Prophetis & Evangeliſtis non fuiſſet CHRISTI Spiritus. DEUM non eſſe Patrem Domini noſtri JESU CHRISTI. Vixit tempore Antonini Pii Cæſaris & Hygini Rom. Pont. *C. A. D.* 144. *Hilarius lib. 6. de Trinit. Niceph. lib. 4. Hiſt. Eccleſ.* 144.

Valentinus, à quo *Valentiani.* Hic Pythagoræ veriùs ſectator quàm CHRISTI, vanam quandam ac pernicioſam doctri- 150.

nam eructans, degit in Cypri provincia. Dicit, Chriſtum à Patre, quem profundum nomine appellat, ad totius mundi ſalutem fuiſſe dimiſſum, deq; cœlo eum carnem detuliſſe, nihil autem accepiſſe de S. Virgine; ſed ut aquam per rivum, ita tranſiiſſe per eam affirmat. Animam ergò ſolam ſalvari, corpus autem hominis non ſalvari arbitrabatur. Emerſit autem Antonini Pii Imperat. & Hygini ſummi Rom. Pontiſ. *C. A. D.* 150. De eo hæc *Philaſtrius. Iren. lib.* 1. *Hær.*

150. Ptolomæus, à quo *Ptolomaita.* Hic Valentini hæreticæ pravitatis & perfidiæ ſucceſſor fuit. Docuit, quatuor eſſe *Æonas*, id eſt, *ſecula*, & alios item *quatuor*, qui ſunt *octo*. Vixit ſub Marco Antonino Imperatore, & Hygino maximo Romanorum Pontifice, circa *annum Domini* 150. Teſte *Philaſtrio.*

150. Secundus, à quo *Secundiani*, Valentini & Ptolomæi perfidiæ ſucceſſor. *Æonas* ſimiliter docebat factos, ſed tamen infinitos aſſerebat. Chriſtum per phantaſiam apparuiſſe, id eſt, velut umbram humano generi, & non veram carnem hominis habuiſſe ſuſpicabatur. Hæc *Philaſtrius.* Floruit Antonini Pii Imperatoris, & Hygini maximi Rom. Pontiſ. temporibus, *C. A. D.* 150.

150. Baſſus, Ebionis & Valentini hæreticorum diſcipulus & ſucceſſor nequitiæ magicæ peritiſſimus. Hic in viginti quatuor literis & ſeptem aſtris rerum omnium perfectionem, vitam denique & generationem omnium hominum conſiſtere dicebat, non in Chriſti potentia; propterea, quòd Chriſtus dixiſſet: Se eſſe Alpha & Omega, principium & finem. Vixit imperante Antonino Pio & Hygino ſummum agente Pontificium, *C. A. D.* 150. *Philaſtrius.*

152. Colorboſus, à quo *Colorboſiani.* Hic omnium hominum vitam & generationem dependere ex ſeptem ſideribus affirmabat, Omnes ſitientes ſalutem in ſuo nomine baptizandos cenſebat. Chriſtum non verum hominem eſſe docebat, nec verè, ſed putativè paſſum, carnis reſurrectionem negabat. Vixit ſub Antonini Principatu, & Hygini ſummi Pontif. Pontificatu, *C. A. D.* 152. *Auguſtinus de Hæreſibus.*

154. Heracleo, à quo *Heracleonitæ.* Hic principium unum eſſe dicebat, quem Dominum appellabat, deinde de hoc natum aliud,

aliud, deq; his duobus generationem multorum principiorum aſſerebat. Emerſit Antonini Philoſophi, & Pii hujus nominis I. maximi Romanorum Antiſtitis, temporibus, circa *ann. Dom.* 154.

Marcus, à quo *Marcitæ,* Valentini hæretici diſcipulus fuit, nequitiæ magicæ peritiſſimus. Dixit, Chriſtum putativè tantùm paſſum, carnis reſurrectionem futuram negavit, in Gallias venit, maximèq; nobiles fœminas magicis artibus ſeduxit, quædam illis in occulto myſterio promittens. Vixit ſub Antonii Pii imperio, & Pii hujus nominis I. Pontificatu, *C. A. D.* 155. *Niceph. Hiſtor. Eccleſ. lib.* 4. *c.* 3. 155.

Marcion, à quo *Marcionitæ.* Ponticus hic natione, in doctrina Philoſophorum, maximè Stoicorum eruditus, multa ex Philoſophica doctrina Catholicæ religioni inſerere conatus eſt. Romam veniens ibi multos ſeduxit. Hic ibidem *Polycarpum* cùm inveniſſet, eumq; ſalutans dixiſſet: *Agnoſcis me Polycarpe?* reſpondit Polycarpus: *Agnoſco te primogenitum Satbanæ.* Præter Lucæ Evangelium nullum accipiebat. Erroris convictus & devictus, Romam aufugit, ubi ſuam hæreſin plus ſatis ſeminavit. Cerdonis ſui Doctoris mendacium firmabat. Docebat, legem veterem eſſe malam, & à malo procedere principio. Nuptias eſſe illicitas. &c. Vixit tempore Antonini Pii Imp. & Pii hujus nomine I. Rom. Pont. *C. A. D.* 155. *Irenæus l.* 1. *adv. Hæreſes.* 155.

Lucianus, à quo *Lucianiſtæ.* Hic Marcionis diſcipulus. Vetus Teſtamentum aſpernabatur atque rejiciebat. Duos Deos, juſtum & injuſtum ſtatuebat. Chriſtum non verum hominem aſſerebat, ſed putativè tantùm & umbraliter apparuiſſe, nonq; paſſum fuiſſe in vera carne. Vixit ſub Antonino Pio Imperat. & Pii hujus nominis I. Pontif. Rom. *C. A. D.* 156. *Div. Hil. lib.* 6. *de Trinitate.* 156.

Cajani ſeu Cainani, ita appellati, quòd *Cain* fratricidam primogenitum Patris noſtri Adæ colant & venerentur, eum dicentes fuiſſe fortitudinis ſeu virtutis fortiſſimæ. Adorant ſimiliter Judam proditorem, eum arbitrantes aliquid divinum eſſe, deteſtandum ejus ſcelus ingens beneficium reputantes. Vixerunt tempore Antonini Pii, & Pii I. Papæ. 159. *Aug. l. de hær. c.* 38. 159.

160. **Archontici** à Principibus, quibus mundi creationem tribuunt, appellantur. Dicunt, mundum non à DEO, ſed ab Archangelis conditum eſſe. Negabant quoque carnis reſurrectionem eſſe futuram. Vetus Teſtamentum calumniabantur. Exorti ſunt Antonini Pii Imperatoris & Pii hujus nominis I. Romanorum Antiſtitis temporibus. *C. A. D. 160. Epiphanius.*

Bardeſanes, à quo *Bardeſaniſtæ*. Syrus genere ex Meſopotamia ortus, vir eruditiſſimus, in doctrina Chriſti priùs exſtitiſſe perhibetur inſignis; ſed poſteà in Valentini hæretici errores lapſus, ut diceret: Humana omnia Fato aſſcribenda eſſe. Factus inſtar pulcherrimæ navis, cui onus incomparabile immiſſum eſt, tandemq; è portu ſoluta, in littus portui proximum impingit & confringitur, ſicq; univerſum perdit mercimonium, quo onuſta erat, & iis, qui eâ vehebantur, mortem inducit. Vixit temporibus Marci Antonini Imperat. & Pii Rom. Pontif. *C. A. D. 160. Nicephorus.*

163. **Harmonius**, Bardeſanæ filius. Græcis diſciplinis ſatis eruditus, ad paternam delapſus hæreſin, eandemq; cum Græcis de animæ generatione & corporis interitu, nec non de futura regeneratione opinatus Lyricis modulis doctrinas ejusmodi aſperſit. Antonini Philoſophi Imp. & Pii I. Rom. Pontif. *C. A. D. 163. Niceph. Hiſt. Eccleſ. lib. 9. c. 16.*

173. **Tatianus**, à quo *Tatiani*. Diſcipulus Juſtini Martyris & Philoſophi. Is, quamdiu ejus Magiſter *Juſtinus* vixit, nunquam ſe de fide malè ſentire oſtendit; poſt ejus autem martyrium à veritatis tramite deviavit. Scholam ſuam ab initio in Meſopotamia erexit, maximam prædicationis ſuæ partem in *Antiochia* juxta *Daphnem* ſita confecit. Dicitur ab ipſo factus eſſe liber, qui ex quatuor Evangeliis conſtat, quem alii Evangelium ſecundum Hebræos vocant. *Adamum* ob lapſum non ſalvari aſſerit; ſed damnatione perpetuâ puniendum eſſe. Matrimonium & ſcortationem idem eſſe aſſerit, non licere veſci carnibus, eas abominandas velutà Dœmone creatas exiſtimans. Vixit Marci Antonini Philoſophi Imperat. & Soteri maximi Pontif. temporibus, *C. A. D. 173. Euſebius in Hiſt. Eccleſ. item Epiphanius.*

Seve-

Severus, à quo *ſeveriani.* Hic cum ſuis adſtruebat, cibos, quos DEUS humano generi propoſuit ad veſcendum, eſſe damnatos, vinum nullo pacto licere bibere. Adam & Evam in infernum detruſos. Carnis reſurrectionem negabat. Univerſum Vetus Teſtamentum rejiciebat. Vixit tempore Marci Antonini Imp. & Soteris ſummi Pontif. *C. A. D. 178. Euſeb. lib. 4. Hiſt. Eccleſ.* 178

Encratitæ. Dicuntur ſic quaſi *Continentes*, & illi damnabant primos noſtros parentes ob lapſum: affirmantes, non licere veſci carnibus, vinumq; nullo pacto bibendum eſſe. Reſpuebant omnes Epiſtolas Pauli. *C. A. D. 178. Euſeb. Hiſt. Eccl. l. 4. c. 26.* 178

Apelles, à quo *Apellitæ.* Hic Marcionis hæretici diſcipulus. Dicebat, Chriſtum carnem de matre non habere, ſed ex elementis accepiſſe, quam reſurgens ex morte mundo reddidit, & ita ſine carne in cœlum aſcendiſſe. Impingebat quoque Prophetis mendacium, negabat cum Saducæis & aliis carnis reſurrectionem. *Theodotion*, vir eruditiſſimus, Apellem & ſuos aſſeclas hæreticiſſimos per Superlativum appellitat. Floruit ſub Marci Antonini Imperat. & Soteri Pontif. Rom. imperio. *C. A. D. 178. Euſebius lib. 5. cap. 13.* 178

Alogi ſeu **Alogiani.** Dicuntur hi quaſi *verbo carentes*, utpote qui Evangelium Johannis, & eum, qui in ipſo eſt, ex ſupernis à Patre ſemper DEUM verbum rejiciant: nec Evangelium, nec Apocalypſin Johannis recipiebant, dicentes, non eſſe Johannis Apoſtoli. Exorti ſunt *C. A. D. 180.* ſub Commodo Imperatore & Sotere Papâ. 180

Artotyritæ. Hæretici emerſerunt in Galatia. Solum panem & caſeum DEO offerebant, hac ratione, ut ajunt, ducti: quòd à primis hominibus oblatio de fructibus terræ & ovium fœturâ fuerit celebrata. Commodi Imperat. & Soteri Papæ temporibus, *C. A. D. 181. Auguſtinus lib. de hæreſibus.* 181

Aſcodrogitæ. Hi potiùs Phanatici, quàm hæretici, utrem, hoc eſt, pellem hircinam vino refertam & opertam linteis in ſuam inducentes Eccleſiam, quam deinde velut ſupplicationes acturi circumeunt, inſanis interim indulgentes potibus & vinolentiis; 181

tiis;

tiis: malè utique & carnaliter accipientes, quod Salvator ait: *utres novos ſumendos, & in eos novum mittendum vinum.* Emerſerunt Commodi Imperatoris, & Soteri Papæ temporibus, *C. A. D. 181. Philaſtrius.*

181. Montanus, à quo *Montaniſtæ.* Phryx natione. Hi Spiritum Sanctum ſibi, non Apoſtolis infuſum prædicabant. Montanum dicentes *Paracletum.* In hanc hæreſin ſenior incidit *Tertullianus.* Mortuos baptizantes. Primas admittunt nuptias, ſecundas damnant; Nuptiarum vinculum pro arbitrio poſſe diſſolvi ajebant, pœnitentiæ virtutem tollunt, Prophetas arreptitios eſſe dicunt. &c. Emerſit Commodi Imperat. & Soteri Papæ temporibus, *C. A. D. 181. Euſeb. lib. 5. cap. 15. & 18.*

181. Priſca & Maximilla, *Montani Prophetiſſæ.* Vaticinio mendacii fidem ſubverterunt veritatis: Montani ludibria ſecutæ, cùm eſſent opulentæ ac nobiles fœminæ, & Propheticum Spiritum ſe habere mentirentur, multas Eccleſias, primùm auro, deinde neſandis dogmatibus corruperunt. Scribunt Veteres, has mulieres cum præceptore ſuo Montano ſuſpendio interiiſſe. Extiterunt ſub Commodi Imperatoris imperio, & Soteri Rom. Pont. Pontificatu, *circa annum Domini 181. Euſebius à cap. 15. usque 19. lib. 5. de Hiſt. Eccleſ.*

181. Cataphrygæ. Hi aſſerunt, Sancti Spiritus plenitudinem non per Apoſtolos, CHRISTO dante, fuiſſe conceſſam; ſed per ſuos illos Pſeudoprophetas impartitam. Non utuntur formâ baptizandi iisdem verbis, quæ CHRISTUS Apoſtolos ſuos docuit: Quali verò formâ uterentur, apud neminem legitur. Mortuos quoque baptizabant. Secundas nuptias fornicationis loco habent. Dicuntur infantis anniculi ſanguinem, quem de toto ejus corpore minutis compunctionum vulneribus extorquent, farinæ miſcere, indeq; panem conficere, quo Paſcha ſuum celebrant. Qui puer, ſi inde mortem obeat, penes eos pro Martyre; ſed ſi ſupervixerit, pro magno habetur Sacerdote. Floruerunt temporibus Commodi Imperat. & Soteri Papæ, *C. A. D. 181. Auguſtinus de Hæreſ.*

181. Pepucitæ ſeu *Quintilliani.* Hi aſſerunt, mulieres poſſe ad Sacer-

Sacerdotium promoveri, inprimis eos reprehendunt, qui propter Feſtum Paſchæ lunæ curſum obſervant. Dicti ſunt à quodam oppido, quod *Pepura* nominatur, in ea civitate Chriſtum ſpecie fœminæ revelatum fuiſſe, tantùm mulieribus tribuunt dignitatem, ut Sacerdotio (ut anteà dictum) quoque apud eos honorentur. Emerſerunt Commodi Imperatoris & Soteri ſummi Romanorum Pontificis temporibus, *C. A. D. 181. Auguſtin. lib. de Hær. c. 27.*

Florinus & Blaſtus. Hic in urbe Roma gradu Presbyterii collapſus unà cum Blaſto ſocio criminis & furoris, plurimos de Eccleſia in ſuum barathrum deduxerunt. Negabant extremum judicium & reſurrectionem futuram, omnem reſurrectionem in filiorum procreatione nefando coitu æſtimantes conſiſtere. Chriſtum natum de virgine non credebant, malum à DEO eſſe affirmantes. DEUM facere mala effectivè, nedum permiſſivè. Vixerunt tempore Commodi Imperatoris & Soteri Pontif. *C. A. D. 182. Euſeb. l. 5. c. 15. Vide ex profeſſo Forbeſ. l. 1. c. 17. Hiſt. Theol.* 182

Paſchatitæ, ſeu *Quatuordecimani*, ſive *Teſſareſcædecatitæ*. Hi de Paſchatis obſervatione in Eccleſia quæſtiones movebant: aſſerentes, quartâ decimâ Lunâ celebrandum eſſe Paſcha, nimirum menſe Martio ſemper. De hac re pluribus *Nicephorus Hiſt. Eccl. lib. 4. c. 36.* Vixêre ſub Commodo Imperatore & Sotere Pontifice, *C. A. D. 182.* 182

Theodotion Bibliorum Interpres. Ponticus hic ex ſectatoribus Marcionis Hæreſiarchæ Sinopitæ, infenſus & ipſe illius hæreſi, & ad Judaiſmum declinans ac circumciſus, Hebræorum linguam edoctus, privatim etiam ipſe interpretationem & pleraq; conſonanter cum ſeptuaginta duobus edidit. Habebat enim hic plurima exercitia ex conſuetudine ſeptuaginta duorum. Vixit Ælii pertinacis Imperatoris & Victoris Afri temporibus. *C. A. D. 198. Epiphanius libro de menſuris & ponderibus.* 193.

Adamiani à quodam *Adam* vivente ſunt appellati. Nudi velut ex matre, tum viri, tum fœminæ conveniebant, ſicq; lectiones & preces perficiebant, continentiam exercentes, Eccleſiam ſuam Paradiſum vocare ſolebant. Chriſtum verum hominem profeſſi, naturâ autem DEUM eſſe negantes. Unas nuptias improba- 194.

Digitized by Google

probabant, matrimonium quaſi per ſe malum damnabant. Videntur emerſiſſe Ælii Pertinacis Imperatoris & Victoris Papæ temporibus, *C. A. D. 194. Epiphanius contra hæreſes.*

195. Sampſæi. Hi Ebionitarum dogma in univerſum amplexati ſunt. Quapropter de his vide ſuprà in Ebionitis. Emerſerunt hi Severi Imperatoris & Victoris Papæ temporibus, circa *annum Domini 195. Epiphanius & Auguſtinus.*

196. Symmachus Ebionita, Bibliorum Interpres, genere Samaritanus. Aſſeruit, Chriſtum de Joſeph & Mariæ concubitu natum, hominemq́; purum fuiſſe. Commentarios conſcripſit, in quibus conatur de Evangelio ſecundum Matthæum, authoritatem ſuæ hujus hæreſis confirmare. Vixit Severi Imperat. & Victoris Papæ temporibus, *C. A.D. 196. Niceph. Hiſt. Eccl. l. 5. c.12.*

198. Valeſii à *Valente* quodam Arabe ſunt dicti. Hi omnes ſunt execti. Quumq́; in ſuam ipſorum diſciplinam aliquem ſuſceperint, quanto quidem tempore membris nondum exectus eſt, animatis non veſcitur. Ubi verò, quæ ſibi volunt, eidem perſuaſerint, aut per vim execuerint, tunc omnibus veſcitur, velut jam à certamine quietus. Alia quoque hæretica Valeſii docere dicuntur & turpia, ſed quæ ſint illa, nec ipſe commemorat *Epiphanius.* Exorti ſunt ſub Severo Imp. & Victore Papa, circa *annum Domini 198. Epiphanius lib. 2. Tom. 1. contra hæreſes.*

199. Angelici. Quam ob cauſam hoc ſibi nomen uſurparint, ignorare ſe aſſerit *Epiphanius.* Sive enim ex eo, *inquit*, quòd aliqui mundum ab Angelis factum eſſe dicunt, ſive quòd ſeipſos in Angelorum ordine eſſe jactant, & vitam eminentiſſimam inſtar Angelorum degunt, ſive à loco quodam hoc nomen acceperunt, ignoro. Emerſerunt autem ſub Severo Imperatore & Victore Papa, circa *annum Domini 199. Epiphanius.*

199. Apoſtolici. Hoc nomine ſe arrogantiſſimè appellarunt, quòd in ſuam communionem non reciperent utentes conjugibus, & res proprias poſſidentes, quales habet Catholica Eccleſia, & Monachos & Clericos. Nullum admittebant juramentum, pecunias non habuerunt, neque receperunt, nihil in craſtinum ſervarunt. Quo tempore emerſerint, nuſquam adhuc legitur; colligi tamen poteſt,

poteſt, eos erupiſſe Severi Imperatoris & Victoris Papæ temporibus, *C. A. D. 199.*

CENTURIA III.

AMmonius Alexandrinus, *Origenis* Præceptor. Vir multijugâ eruditione præditus, à puero Chriſtianam pietatem ſecutus eſt. Senior verò factus ad Philoſophiam ſe convertit, deſertâ fide orthodoxâ. Sic *Porphyrius* de illo. Hunc tamen *Ammonium Nicephorus* conatur de perfidia & religionis Chriſtianæ deſertione contra *Porphyrium* modis omnibus excuſare. Vixit ſub Severo Imp. & Victore Papa, *C. A. D. 200. Nicephor. lib. 5. Hiſt. Eccl. cap. 13.* 200.

Origenes, à quo *Origeniſtæ*. Hic Alexandrinæ Eccleſiæ Doctor. Dixit, Adam poſt peccatum imaginem DEI prorſus perdidiſſe. Animas ante infuſionem corporis peccaſſe, & in pœnam peccati in corpora tanquam in carcerem fuiſſe incluſas; Nec beatitudinem, nec miſeriam eſſe perpetuam; ſed omnium impiorum, etiam dæmonum tormenta finem habitura. Docet quoque inæqualitatem Trinitatis, Filii & Spiritus S. ex quo Pater ille & fons Arrianorum ab *Epiphanio* appellatus eſt. Vixit Severi Imperat. & Zephyrini Rom. Pont. temporibus, *C. A. D. 207. Vid. Auguſtin. lib. de Hæreſ. cap. 43.* 207.

Arabici. Ab *Arabia* dicti, in qua exorta hæc hæreſis. Hi affirmabant, animam cum corpore mori, atque in noviſſimo utrumque reſurgere. Horum hæreſis cœpta eſt Severi Imperat. & Zephyrini Pontif. Rom. temporibus, circa *annum Domini 207. Euſebius lib. 6. Hiſtor. Eccl. cap. 26.* 207.

Proculus, *Montani* & *Cataphrygum* ſectator, eorumq; doctrinæ vehementiſſimus aſſertor atque protector. De illorum autem hæreſi vide in *Cataphrygis* & *Montano*. Septimi Severi Imperat. & Zephyrini ſummi Rom. Pont. temporibus, *C. A. D. 207. Nicephorus lib. 4. c. 20.* 207.

Beryllus, *Boſtrenæ* urbis in Arabia Epiſcopus; Poſtquam hic religiosè & piè rexiſſet Eccleſiam, in hæreſin ad extremum lapſus. 214.

pſus. Dicebat, CHRISTUM, quoad Divinitatem, ante Mariam non fuiſſe, nec propriam Divinitatis habuiſſe ſubſtantiam; ſed eam, quæ Patris eſt, Deitatem in eo tantùm habitaſſe. Florebat ætate Antonini Baſſiani Caracallæ Imp. & Pontificatu Caliſti Romani Antiſtitis, *C. A. D. 214. Euſebius l. 6. c. 21. & 33.*

221. Artemon. Hic cum aliis hæreticis, CHRISTUM fuiſſe DEUM, negabat, ſed eum ſolùm humanam naturam habuiſſe, ideoq; purum hominem exſtitiſſe. Virtute Prophetis præſtantiorem illum fuiſſe affirmabat. Vixit Marco Aurelio, Antonino, Heliogabalo Imperium, & Urbano I. Romanum Pontificatum adminiſtrante, *C. A. D. 221. Euſebius lib. 5. cap. 28.*

221. Theodotus, à quo *Theodotiani.* Hic arte quidem Coriarius; ſed multæ interim eruditionis, in hæreſin & deliramenta *Artemonis* & *Montani* hæreticorum lapſus eſt. Humanam tantùm naturam tribuebat CHRISTO, illum hominem purum eſſe aſſerens: ideoq; Mariam non DEI, ſed hominis tantùm matrem eſſe & appellari debere. Præclaram rem ſe facere exiſtimavit, quòd autoritatem divinitùs inſpiratis literis abrogavit, & eas, quas ipſemet recepit, corrupit. Victor Epiſcopus Romanus Coriarium hunc ab Eccleſia proſcripſit. Vixit Heliogabali Imperat. & Urbani I. Pontif. temporibus, *C. A. D. 221. Philaſtrius.*

221. Metangismonitæ idem ſignificat quod *tranſvaſantes*, ab ἀγγεῖον *vas*, & μεταγγισμὸς, dictione compoſitâ, quæ *infuſio unius vaſis in aliud* dicitur. Hi enim ſic Filium in Patre dicebant, ſicut *vas parvum in vaſe majore*: ita Filium minorem Patre facientes. Vixerunt ſub imperio Heliogabali, & Pontificatu Urbani Papæ, *C. A. D. 221. Auguſtinus lib. de hæreſibus cap. 58.*

221. Aſclepiadotus, à quo *Aſclepiadotæi.* Dicebant hi, CHRISTUM purum hominem eſſe. Autor ob hanc non minùs impiam, quàm ſtultam aſſertionem, ab Eccleſiæ commercio & ſocietate ab Urbano Romano Epiſcopo depulſus eſt, tempore Heliogabali Imperat. & Urbani hujus nominis I. *C. A. D. 221. Euſebius lib. 5. c. 29.*

225. Porphyrius, à quo *Porphyriani.* Athenienſis Philoſophus,

phus, nominis Chriſtiani acerrimus proſecutor & hoſtis, plurimum ſtudii ad id contulit, ut in Chriſtianos inveheretur, & literas divinas, perinde atque nihil eſſet, reprehenderet & aboleret. Vixit Alexandri Severi Imperat. & Urbani I. Pontiſ. temporibus, *C. A. D. 225.* *Nicephorus lib. 5. cap. 13.* Scripſit de eo nuper libellum ex profeſſo doctiſſimum Petrus Lanojus Gallus.

Tertullianus, à quo *Tertullianiſtæ.* De hujus ſumma eruditione & ingenii acumine multa ſunt in Veterum monumentis. Divus Hieronymus de illo: *Tertulliano qvid acutius, qvid eruditius?* Verùm (*qvod dolendum*) hoc tàm præclarum doctrinæ lumen, neſcio quo malo genio afflatus, in fœdos prolapſus errores, ſecutus *Montani* Impoſtoris vecordiam. *Chiliaſtarum* favit errori, dicebat inprimis animam quidem immortalem eſſe, ſed corpoream. Sceleratorum animas poſt mortem verti in dæmones. DEUM quoque corporalibus lineamentis figurabat. Floruit *C. A. D. 228.* Alexandri Severi & Maximi Rom. Pontiſ. temporibus. *Hieronymus de Viris illuſtr.* 228.

Elcheſæi ſeu Elcheſaitæ. Hi à quodam Pſeudopropheta *Helcheſae* nomen ſortiti, *Ebionitarum* dogma in univerſum amplexati ſunt. Librum quendam circumferebant, quem dicebant de cœlo lapſum, cujus verba ſi quis audiſſet, delictorum veniam præter illam, quam CHRISTUS exhibuit, conſequerentur. Vixerunt Julii Maximini Imperat. & Fabiani Rom. Pontiſ. temporibus, *C. A. D. 239.* *Niceph. lib. 5. cap. 24.* 239.

Melchiſedechiani. Hi *Melchiſedech* Sacerdotem, qui benedixit Abrahæ, non hominem purum fuiſſe, ſed quandam DEI virtutem, CHRISTO majorem arbitrabantur. CHRISTUM enim ſimpliciter veniſſe putant, & illius ordine dignum factum eſſe, nimirum ab illo dicto moti: Tu es Sacerdos in æternum, ſecundum ordinem Melchiſedech, ut ipſe adhuc ſit inferior, quàm Melchiſedech. Exorti tempore Maximini Imp. & Fabiani Papæ. *C. A. D. 240.* *Epiphanius lib. octoginta hæreſium, hæreſi 55.* 240.

Novatus, à quo *Novatiani.* Romanæ Eccleſiæ Presbyter, elatione quadam tumidus, ſpem penitus ſalutis lapſis adimebat, etiam ſi dignè pœnituiſſent: quo impio errore multos ad deſpe- 250.

 ratio-

rationem adegit, & Eccleſiarum concordiam diſſipavit: ex quo & Princeps hæreſeos eſt appellatus. Exortus *anno Domini 250.* Duo traduntur fuiſſe *Novatus* & *Novatianus*, quorum ille Africanæ, hic Romanæ Eccleſiæ Presbyter fuit. De quibus ex profeſſo *Forbeſ. l. 12. c. 10. §. 6.* tractavit.

259. Agrippinus, à quo *Agrippiniani.* Hic Carthaginenſis olim Epiſcopus, primus omnium mortalium, contra divinum Canonem, contra univerſalis Eccleſiæ regulam, contra ſenſum omnium Conſacerdotum, contra morem & inſtituta Majorum, rebaptizandum eſſe cenſebat, de qua hæreſi vide plura in *Anabaptiſtis, Donatiſtis, Manichæis.* Vixit Galieni Imperatoris & Stephani I. maximi Rom. Pontiſ. temporibus, *C. A. D. 259. Vincentius Lirinenſ.*

259. Noëtus, à quo *Noëtiani.* Hic Noëtius in divinis perſonarum numerum denegabat, unam tantùm in eis eſſe perſonam aſſerens, diverſis tamen nominibus appellatam. Patrem fuiſſe paſſum quemadmodum & Filium, hinc aſſeclæ ejus *Patro-paſſiani* appellati: Dixit inſuper ſe eſſe Moſen & fratrem ſuum Aaron. Vixit Galieni Imperat. & Stephani I. Pontif. Rom. temporibus, *C. A. D. 259. Epiphanius hæreſi 57.*

259. Sabellius, à quo *Sabelliani.* Noetii fuit diſcipulus, unam eſſe perſonam Patris & Filii & Spiritus Sancti aſtruebat, perſonarum in Trinitate differentiam & numerum confundens, quaſi de tribus unam faciens. Contra quem Athanaſius ſuum Symbolum compoſuit, perinde atque contra Arrium. Salvatorem noſtrum filium eſſe Patris denegabat, & primogenitum omnis creaturæ. Sancti Spiritus etiam omnem tollebat intellectum. Emerſit Galieni Imperatoris & Stephani I. ſummi Romanorum Pontificis temporibus, *C. A. D. 259. 60. Damaſcenus lib. 1. cap. 11.*

260. Patro-paſsiani. Hi dicunt, ut *Sabelliani,* quòd unus ſit Pater & Filius: quoniam qui Pater, ipſe itidem & Filius eſt. Nam ſi aliter dixerimus, *(inquiunt)* diceremur Deorum multicolæ. Diſtinguere illi neſciebant inter perſonam & eſſentiam, inter ſubſtantiam & ſubſiſtentiam: cùm tamen latum ſit inter illa diſcrimen. Emerſerunt ſub Galieni Imperatoris & Stephani I. Papæ temporibus, *C. A. D. 260. D. Auguſt. Serm. 2. Dominicæ poſt Feſtum Trinit.*

Præ-

Digitized by Google

Praxeas. Hic Aſiaticus plures negabat perſonas in Trinitate, ſed eundem Patrem & creaſſe omnia, & in cruce pependiſſe aſſerebat, quod (ut dicebat) communicata pluribus Monarchia authoritatem Principatus minuat. Vixit Galieni Imperat. & Stephani I. Papæ temporibus, *C. A. D. 260. Auguſtinus l. de hæreſ.* 260.

Hermogenes. Afer hic *Sabelli* aſſecla. Hi unam Patris & Filii & Spiritus Sancti perſonam eſſe adſtruebant. Filium DEI negabant fuiſſe CHRISTUM, nec primogenitum omnis creaturæ, ſimul & Spiritus Sancti tollentes intellectum. Vixit Galieni Imperat. & Stephani I. Papæ temporibus, *C. A. D. 260. Euſeb. l. 7. c. 4.* 260.

Nepos Ægyptius Epiſcopus. Hic Judaico ſenſu & intellectu de futuris promiſſionibus ſentiebat, ea, quæ Epicureo more corporaliter exhibendas docebat, & *mille annis* in libidine & voluptate corporali in hac vita Sanctos regnaturos cum CHRISTO. Vixit ſub Claudio II. Imp. & Felice hujus nominis I. Rom. Pontif. *C. A. D. 270. Euſeb. lib. 7. cap. 24.* 270.

Paulus Samoſatenus, Antiochenus Epiſcopus, à quo *Pauliniſtæ*, Syrus natione, homo quidem multæ arrogantiæ, ſed nullius prope ſapientiæ. Pſalmos cantari ſolitos vetuit; negabat, Filium DEI è cœlis deſcendiſſe, ſed in utero virginis initium habuiſſe. Filium DEI non ſubſtantivum ac perſonalem; ſed prolativum tantùm, id eſt, quaſi *aerem quendam* eſſe. CHRISTUM quidem fuiſſe hominem juſtum; ſed non verum DEUM fuiſſe. In nomine SS. Trinitatis minimè baptizabat. Vixit Aureliani Cæſaris & Felicis I. temporibus, *C. A. D. 273. Auguſtinus in Catalogo hæreticorum.* 273.

Buddas *Manichæi* Præceptor. Hic in Græcis diſciplinis *Empedoclis* Hæreſin eſt ſecutus, qui duo principia inter ſe contraria eſſe dixit, contentionem & amicitiam. E virgine ſe genitum & in montibus educatum mentitus eſt, à Dæmone tortus interiit. Vixit temporibus Aureliani Imperatoris & Felicis I. Rom. Papæ. *C. A. D. 273. Suidas.* 273.

Manes, à quo *Manichæi.* Hic natione Perſa, ſecundum nomen ſuum inſaniens & inſtinctu Dæmonis agitatus execrabilem hæreſin docuit. Nunc CHRISTI ſe gerere formam conabatur 273.

oſten-

oſtendere, nunc ipſum Paracletum ſe eſſe prædicabat, elegit etiam 12. diſcipulos. Doctrinæ ejus caput erat: *Deos eſſe duos, bonum & malum, utrumqve tamen æternum. Animam hominis ex DEI ſubſtantia eſſe. Nullo pacto bellum licere gerere. Omnes beſtias rationis eſſe capaces. CHRISTUM Phantaſma qvoddam fuiſſe, &c.* Vixit ſub Aureliano Imperat. & Felice Rom. Pont. *C. A. D. 278. Auguſtinus lib. 9. Qvæſtionum. Euſebius lib. 9. cap. 28.*

279. Apocaritæ. Horum hæreſis à Manete exorta, & conveniunt cum Gnoſticis, adſtruentes, animam hominis eſſe aut DEI ſubſtantiam, aut ex DEI ſubſtantia. Exorti *C. A. D. 279.* tempore Taciti Rom. Imp. & Eutychiani ſummi Pontif.

279. Cathariſtæ. Dicebant iſti, non licere veſci carnibus, alimenta omnia eſſe immunda adſtruentes, propter mali principii commixtionem, eamq; execrandis purgationibus adhibitis, purificabant; adeò quidem, ut farinæ, quâ panis pro Euchariſtia conficiendus erat, hnmanum ſemen commiſcerent, dicentes: Semine admixto purificari. Omne juramentum Chriſtianis interdictum: omniaq; Eccleſiæ Sacramenta negabant: ab ovorum eſu abhorrebant. Sic dicti à *Puritate*, quam ſibi tribuebant. *Vide infrà.* Emerſerunt ſub Aureliano Imp. & Felice I. Rom. Pontif. *C. A. D. 279. Auguſtinus lib. de Hæreſib. cap. 46.*

279. Dicarritæ. Hi etiam ex Manichæorum familia, cum Gnoſticis convenientes.

279. Hierarcha, à quo *Hierarchitæ*. Carnis reſurrectionem hic negabat. Cantibus ſacris Eccleſiæ detrahebat, illosq; irridebat, laudationes CHRISTI ſuſtinere non poterat; CHRISTUM puram ſolùm ac meram creaturam eſſe credebat. Vixit ſub Theodoſii & Arcadii Imperio & Siricii Pontificatu, *C. A. D. 279. Auguſtinus lib. 2. retractationum, cap. 11.*

280. Brachitæ. Ex numero hi Manichæorum, convenientes in unum cum Gnoſticis. Emerſerunt Taciti Imp. & Eutychiani Papæ temporibus, *C. A. D. 280.*

289. Abſtinentes in Gallia, Hiſpania & Aquitania viguêre Gnoſticorum & Manichæorum particulam pernicioſiſſimam

amu-

Digitized by Google

æmulatos ac ſecutos fuiſſe affirmat & refert *Philaſtrius*, qui etiam putat eos emerſiſſe Diocletiani & Maximiani Imperatorum, & Marcellini Papæ temporibus, *C. A. D. 289.*

Centuria IV.

Meletius, à quo *Meletiani*. Epiſcopus civitatis unius Ægyptiorum, depoſitus eſt, quia in perſecutione negatâ fide ſacrificaverat, unà cum ſuis defendebat Arrium, & Arrianorum ſuffragiis Sebaſtiæ Epiſcopus creatus. Vixit *C. A. D. 311.* Conſtantio Chloro & Valerio Maximo Impp. & Euſebio Rom. Pontif. regnantibus. *Socrates tripartitæ Hiſtoriæ lib. 1. cap. 18.* 311.

Alexander Baucalis. Presbyter Alexandrinus, Arriani hæreſis fons & origo. *Baucalim* cognomen hic adeptus ex ſupercreſcentis carnis pondere in dorſo ejus collecto, teſtacei vaſis formâ, quod Alexandrini vernaculo ſermone *Baucalam* nominare ſolent. De ejus doctrina vid. pl. apud *Nicephorum*. Vixit tempore Conſtantini Magni Imp. & Sylveſtri maximi Pontif. *C. A. D. 315. Niceph. Hiſt. Eccleſ. lib. 8. cap. 5.* 315.

Arrius, à quo *Arriani*. Presbyter Alexandriæ civitatis. Sceleſtus hic dicebat, Filium DEI DEO ſimilem nominetenus, & non conſubſtantialem. Doctrina ejus nefanda valdè diffuſa. Alexander autem Alexandriæ Epiſcopus, infractâ animi conſtantiâ ſe opponebat. Cùm inter ſe publicè de Scripturis conferre vellent, totam noctem præcedentem in orationibus conſumſit Alexander, ne Arrianæ Sectæ contagium ſerperet latius. Quare ſub conſtitutam Diſputationis horam, cùm in Auditorium pergeret Arrius, cœpit inter eundum ventris dolore laborare, & exonerandæ alvi causâ cloacam ingreſſus eſt, ubi fataliter illicò periit. Viguit ſub Conſtantino Imper. & Sylveſtro Rom. Pontif. *C. A. D. 315.* Plura vide *infrà*. *Vid. Niceph. Eccleſ. Hiſt. l. 8. c. 5.* 315.

Colluthus, à quo *Colluthiani*. Ægyptius hic, Arrianis favens. Dicebat, DEUM malorum non eſſe factorem, contra *Eſa. 45. 6.* quâ de re velut hæreticus damnatur; exortus tempo- 315.

 ribus

ribus Conſtantini Magni Imp. & Sylveſtri Rom. Pont. *C. A. D. 315. D. Auguſtinus lib. de Hæreſibus cap. 65.*

315. Euſebius, *Nicomedienſis Epiſcopus.* Vir hic aliàs præclarus, atque in utraque diſciplina ſummè verſatus. Dudum malevolentiam & hæreſin occultabat, cum ſuis docebat & dicebat ſequentia: *Non ſemper DEUS Pater erat, ſed erat, cùm DEUS Pater non erat: non ſemper igitur DEI verbum erat; ſed ex non exiſtentibus factum eſt. &c.* Quæ præterea Arrianizans ſcripſit. Leg. apud *Niceph. l. 8. c. 8.* Vixit Conſt. Magni Imp. & Sylveſtri Rom. Pont. temporibus, *C. A. D. 315.*

315. Euzoius, *Arrii* Sodalis intimus. Alexandrinæ Eccleſiæ Diaconus. Arrii Hæreſin amplexus, & propter eam exitii temporalis & æternæ damnationis conſors & particeps, & ab Alexandro ejuſdem Eccleſiæ Epiſcopo exauthoratus. Vixit Conſt. Magni Imperat. & Sylveſtri Rom. Pontif. temporibus, *C. A. D. 315. Niceph. Eccleſiaſtica Hiſt. lib. 8. cap. 47.*

315. Menas, Diaconus Alexandrinæ Eccleſiæ. Arrianæ factioni adhæreſcens, cum Arrio ab Eccleſia proſcriptus eſt. Dicebat: *Non ſemper DEUS Pater erat, ſed erat, cùm DEUS Pater non erat.* Omnia, quæ Arrius profitebatur, & ille, docens, *Verbum DEI mutari poſſe, ſicut Diabolus mutatus eſt, mutabilis enim naturæ eſſe, generationi & mutationi obnoxium.* Vixit Conſtantini Magni Imperat. & Sylveſtri Rom. Pontif. temporibus, *C. A. D. 315. Niceph. lib. 8. cap. 8.*

325. Georgiani. Sic appellantur à *Divo Georgio*, quem in præliis ſuis contra Paganos velut ſigniferum & propugnatorem ingenti honore venerantur, & hoc fit inde, quòd ille primus ad fidem CHRISTI Armenos Ibireſq; converterit, divinumq; dogma apud eos diſſeminaverit. Hodie CHRISTUM colunt, Græcorum errores ſeqvuntur. *C. A. D. 325. Niceph. lib. 8. c. 34.*

340. Auxentius, Mediolanenſis Epiſcopus. Hic *Elvidii* hæretici Magiſter fuit, renuens dogma Arrianum anathemati ſubjicere, in Concilio Ariminenſi hæreſeos condemnatus eſt. Vixit ſub Conſtantino Cæſare, & Julio hujus nominis I. Romano Pontif. *C. A. D. 340. Nicephorus lib. 9. Hiſt. Eccl. cap. 13.*

Mar-

Digitized by Google

Marcellus, Ancyranus Epiſcopus, à quo *Marcelliani.* Hic cum Paulo Samoſateno purum hominem dixit *Salvatorem noſtrum JESUM CHRISTUM*, aliaq; his ſimilia cavillans, adhærebat Arrio. Diis quoque ſacrificaverat, eâ de causâ ſacrorum adminiſtratio ei denegata. Fuit Conſtantini Imp. & Julii I. Pontif. temporibus, C. A. D. 340. *Niceph. lib. 8. cap. 52.* 340.

Aërius, à quo *Aëriani.* Hic cùm eſſet Presbyter, ægrè ferens, ſe non poſſe Epiſcopi dignitatem aſſequi, in Arrianorum eâ de cauſâ prolapſus hæreſin. Dicebat, Presbyterum ab Epiſcopo nullo diſcrimine debere diſcerni. Damnabat nuptias, quæ ex lege fiunt, velut illicitas. &c. Vixit tempore Conſtantini Magni Imp. & Julii hujus nominis I. Rom. Pontif. C. A. D. 342. *Auguſtinus lib. de hæreſibus, cap. 53.* 342.

Aceſius, Novatianorum Epiſcopus. Qui cum authore ſuo Novato eos, qui poſt baptiſmum peccatum ad mortem patrâſſent, ac Diis ſacrificâſſent, à communione divinorum myſteriorum rejiciebat: ſolius DEI, & non Sacerdotum eam poteſtatem eſſe aſſerens, hujusmodi peccatoribus delicti remiſſionem concedere. Floruit tempore Conſtantii Imp. & Julii I. Rom. Pontif. C. A. D. 346. *Niceph. l. 8. c. 20.* 346.

Coſmiani, à *Coſmo* hæretico dicti, *Marcellianis* aſſentientes. Hi CHRISTUM ipſum Dominum & DEUM, & Mediatorem, & Imaginem DEI ante ſecula eſſe nolunt, ſed cum ex eo tempore CHRISTUM eſſe factum, & Filium DEI dicunt, ex quo noſtram ex virgine carnem aſſumpſit. Emerſerunt tempore Conſtantii Imp. & Julii I. Rom. Pont. C. A. D. 350. 350.

Photinus, Sirmienſis Epiſcopus. Natione Pannonius, vel ut alii volunt, *Galata.* Græcâ Latinâq; Linguâ doctus *Ebionis*, *Sabellii* & *Pauli Samoſateni* perfidiam fovit ac tutatus eſt. CHRISTUM nudum hominem eſſe, non DEUM, ex utroque ſexu illum eſſe natum affirmabat, & alia horrenda docebat. Synodus ei Epiſcopalem dignitatem abrogavit, & ad exilium eſt damnatus. Suam hæreſin conſtituit ſub Conſtantio Imperat. & Julio Pontif. Rom. C. A. D. 350. *Niceph. lib. 9. cap. 10.* 350.

Digitized by Google

351. Circuitores, alio nomine *circumcelliones*, Africani ſunt natione, famoſiſſimæ audaciæ, non ſolùm in alios immania facinora perpetrando; ſed nec ſibi eadem inſania & feritate parcendo. Nam per mortes varias, præcipitiorum aquarum ſe ipſos necare conſueverunt. Et in iſtum furorem alios ſeducunt, hoc pacto illos dicentes martyres fieri. Fuère Conſtantii Imperatoris & Julii Papæ temporibus, *C. A. D. 351. Auguſtinus lib. de hæreſ. cap. 69.*

352. Balatius. Hic fuit Dux Ægypti, Arrianæ perfidiæ ſtudioſiſſimus fautor, adeoq; DEI Eccleſiam perſequebatur, ut animo veſano virgines & Monachos nudos verberibus afficeret in publico. D. Antonius eâ de re commotus, ad eum ſcripſit; Literas autem miſſas riſu excepit, in illas exſpuens humum projecit. Sed os ejus effrene ultio divina compeſcuit, morſu equi proprii periit. Conſtantii Imperatoris & Julii Rom. Pontif. temporibus, *C. A. D. 352. D. Athanaſius in vita Antonii Eremitæ.*

357. Semiarriani. Hi de Patre & Filio contra Eunomianos benè quidem ſentiunt, unam utique eorundem qualitatis ſubſtantiam, unam Divinitatem eſſe credentes: Spiritum autem S. non de divina ſubſtantia, nec DEUM verum, ſed factum atque creatum prædicantes, adeò quidem, ut eum conjungant atque comparent creaturæ. Emerſerunt Conſtantii Imper. & Liberii Papæ temporibus, *C. A. D. 357. Epiphanius lib. de hæreſ.*

357. Acatius, Cæſarienſis Epiſcopus, à quo *Acaciani*. Secta hic Arrianus, Eccleſiam quidem per tempus celebrem adminiſtrabat; rejiciebat autem poſteà cum Arrio & ejus conſectatoribus, nomen *ejusdem ſubſtantiæ & ſimilis ſubſtantiæ*, vel *æqvalitatis Filii cum Patre*, tanquam Scripturis alienum; Eâ de cauſa per Felicem & Gelaſium Rom. Pontifices excommunicatus, Conſtantii Imperat. & Liberii Rom. Pont. temporibus, *C. A. D. 357. Niceph. l. 9. c. 44.*

358. Donatus, à quo *Donatiſtæ*. Is capitis ſui ſomnium ſecutus, ſolùm CHRISTI Eccleſiam in Africa eſſe dicebat, ibiq; ſolum verum eſſe Baptiſmum, rebaptizans Catholicos. Aſſerebat quoque impius ille minorem Patre Filium, & minorem Filio Spiritum Sanctum. Vixit tempore Conſtantini Imperat. & Liberii Papæ Rom. *C. A. D. 358. Auguſtinus lib. de hæreſibus.*

Lucilla,

Digitized by Google

Lucilla, *Donati* adjutrix. Donatus per Africam, ut infelices quosque fœtentibus aquis pollueret, Lucillæ opibus adjutus eſt: quemadmodum & Simon Magus, Nicolaus Antiochenus, Marcion Montanus & alii ejusmodi uſi ſunt mulierculis ejusmodi. Emerſit illa Conſtantii Imperat. & Liberii Papæ temporibus, *C. A. D. 358. Hieronymus.* 358.

Majorinus. Donatiſta hic, eloquentia ſua ſic prioris Donati confirmavit hæreſin, ut multi exiſtimârint, propter ipſum potiùs eos *Majorinos, Auguſtin. Ep. 68 & 142.* appellari. Vixit ſub Conſtantio Imperat. & Liberio Rom. Pont. *C. A. D. 358. Euſebius lib. 7. cap. 28.* 358.

Creſconius, Grammaticus ex Secta Donatiſtarum fuit, fovens opinionem Donati, quem *Auguſtinus* quoque reprehendit, maximè in hoc: quòd Petelianum defendat, qui negabat, CHRISTUM eſſe Chriſtianorum originem, radicem & caput. Vixit tempore Conſtantii & Liberii Papæ, *C. A. D. 358. Auguſtinus.* 358.

Bonoſiaci, à *Bonoſio* Epiſcopo quodam exorti traduntur. Hi CHRISTUM Filium DEI adoptivum, non autem naturalem & proprium dicebant. Emerſerunt tempore Conſtantii Imp. & Liberii Papæ, *C. A. D. 358.* 358.

Aſſurritani ſunt Secta *Donatiſtarum*, fovebant & hi in omnibus Donati opinionem, rebaptizabant eos, qui ab Eccleſia Catholica ad eos deficiebant. Aſſerebant, intra Eccleſiam bonos & malos non contineri; ſed ſolos bonos ad eam pertinere. Floruère ſub Conſtantio Imp. & Liberio Pontifice Rom. *C. A. D. 358.* 358.

Eunomius, à quo *Eunomiani*. Genere hic Cappadox, corpore & animâ leproſus, Artis Dialecticæ callentiſſimus Arrii diſcipulus. Hic, tametſi plures fateretur perſonas in divina natura ſubſiſtentes, eas tamen dicebat eſſe inæquales. Refutavit illum *Baſilius Magnus.* Sunt authores, qui Eunomium iſtum dicunt inſtituiſſe, ut divinus Baptiſmus merſione unâ perageretur, & eam, quæ ab Apoſtolis per manus accepta, hodie quoque ubivis ſervatur traditionem adulteraſſe. *Concil. 2. Oecum. Can. 7.* à Catholicis ſolebant rebaptizari. *Baſilius M. ad Amphilochium.* Domaſi 358.

ſummi Romanorum Pontificis tempore, *C. A. D. 358.* *Nicephorus lib. 9. cap. 36.*

358. Anomi, ſeu Anomæi, Latinè quaſi *ſine lege, inæquales*; ſic dicti, quia *ἀνόμοιον τῷ Πατρὶ* Filium ſtatuebant. *Urſacius* & *Eudoxius.* Aliàs *Exucontiani.* Tantâ arrogantiâ & pudentiâ fuerunt, ut præter alias impietates DEI ſe naturam comprehendere blaſphemarent. Vixêre Conſtantii Imperat. & Liberii Roman. Pont. tempore, *C. A. D. 358.* *Auguſtinus ad Paulinum de videndo DEO Epiſt. 112. cap. 9.*

358. Georgius, Laodicenſis Epiſcopus. Hic cum Acacianis Arrianâ Aëtianâq; pravitate infectis, in Conciliabulo Antiocheno ibidem Euzoio Arrii olim familiariſſimo Eccleſias gubernante & Imperatore Conſtantio præſente, in fidei formula primùm Armini, deinde Conſtantinopoli edita, *æqualitatis* nomen inducere atque abolere conſtituit, ſub Liberii Papæ Pontificatu, *C. A. D. 358.* *Nicephorus.*

359. Macedonius, à quo *Macedoniani.* Epiſcopus olim Conſtantinopolitanus. Hic Spiritum Sanctum eſſe minorem Patre & Filio, & non ejusdem ſubſtantiæ cum Patre; ſed eſſe meram creaturam ſtatuit. Huic adhærentes *Pnevmatomachi*, id eſt, *ſpiritus ſancti impugnatores* ſunt appellati. Vixit Conſtantii Imperat. & Liberii Rom. Pont. circa *annum Domini 359.* *Auguſtinus lib. de hæreſ. cap. 52.*

359. Pneumatomachi. *Vid. infrà pluribus.*

359. Sabinus, Heracleæ Epiſcopus. Hic Chriſtianos omnes, qui in Synodo Nicea Arrio defecerant, *idiotas* appellabat & ignavos, eosq; ingenii infirmitate potiùs, quàm fidei integritate tuendæ causâ lapſos aſſerebat: Floruit tempore Conſtantii Imperat. & Liberii Rom. Pont. *C. A. D. 359.*

360. Marathonius, Nicomedienſis Epiſcopus. Priùs hic Diaconus Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, deturbatus autem poſteà Eccleſiâ ſuâ. *Spiritum Sanctum perſonam unam Trinitatis* dicendam eſſe negavit. Ac *Filium quidem* DEUM *perfectum & ſubſtantiâ Patri æqualem eſſe dixit: Spiritum Sanctum autem expertem*

tem honore & dignitatis ejuſmodi ſtatuebat, famulum eum & adminiſtrum, Angelicisq; ordinibus paulò præſtantiorem eſſe docens. Hic Conſtantii Imperatoris & Liberii Rom. Pont. extitit temporibus, *C. A. D. 360. Niceph. Hiſt. Eccl. cap. 42. lib. 9.*

Fortunatianus, Aquilegienſis Epiſcopus. Hic fuit natione Afer, brevi ac ruſtico ſermone in Evangelia Commentarios ſcripſit. In hoc verò deteſtabilis habetur, quòd Liberium Romanæ urbis Epiſcopum ad ſubſcriptionem hæreſeos Arrianæ compulit. Vixit Arcadii Imperat. & Siricii Papæ temporibus, *C. A. D. 360. Hieronymus Catal. Script. Eccl. c. 107.* 360.

Aëtius, à quo *Aetiani.* Syrus natione hic, diſputator admirandus: eò, quòd malè de DEO ſentiret, ἄθεος & *contemptor Deorum* appellatus. Cætera Arianus & Eunomii magiſter dicebat: Nullum peccatum quantumlibet grave imputari in fide manentibus. Affirmabat, quæ DEUS hactenus celaſſet Apoſtolos, ſibi revelata fuiſſe. Floruit ſub Conſtantio Imperatore, & Liberio Rom. Pont. *C. A. D. 363. Niceph. Hiſt. Eccl. lib. 9. cap. 7.* 363.

Lucifer, Caracalitanus Epiſcopus, à quo *Luciferani.* Hic ſolâ ambitione motus, ſuam hæreſin populo obtruſit. Dicebat cum ſuis: Animam hominis de carnis ſubſtantia propagatam eſſe. Vixit Conſtantii Imper. & Liberii ſummi Pontif. Rom. temporibus, *C. A. D. 365. Auguſtinus lib. de hæreſibus, cap. 8. Hieron. Catal. Script. Eccl. cap. 105.* 365.

Campates. Romæ *Montenſes*, ab Hieronymo *Campates* nuncupantur. Hi Circumcellionibus & Donatiſtis in dogmate adſtipulantur. Dicunt, in Eccleſia bonos & malos non contineri; ſed eam bonos tantùm complecti: penes ſe ſolos veram eſſe Eccleſiam affirmant. Martyres eſſe, qui ultrò necem ſubeunt, ſive ab aliis, ſive à ſeipſis. 365.

Ecebolus Sophiſta. Hic Juliani Imp. qui à fide Chriſtiana defecit, **præceptor fuit: Sub Conſtantino quidem ardore ingenti Chriſtianam religionem coluit; ubi autem Julianus ad ſuperſtitionem appulit, horrendo prorſus modo animum mutavit. Dein rurſus Chriſtianum ſe eſſe profeſſus. In faciem enim ſupinus** 365.

pro

pro Eccleſiæ foribus pervolutus mixtis cum clamore lacrymis, miſerabiliter eſt vociferatus: *Proculcate me ſalem fatuum.* Vixit *C. A. D. 365.* *Nicephorus lib. 10. cap. 23.*

367. Dadoës, Sabbas Hermias, & Simeones, Duces Maſſalianorum. Hi dicebant, nullam utilitatem ex ſacro Baptiſmate baptizatis accedere; ſed ſolam ſtudioſam Orationem Dæmonem inhabitantem effugare. Ab Eccleſiaſtica Communione non abſtinuerunt, nihil prorſus vel prodeſſe, vel obeſſe divinam eſcam dicentes. Exſtiterunt tempore Joviniani Imperat. & Liberii Papæ. *C. A. D. 367.* *Niceph. Hiſt. Eccl. lib. 11. c. 14.*

368. Adelphius Maſſalianorum hæreticorum Dux fuit, cum his ejusdem opinionis. Docuit quoque cum ſuis aſſeclis: Unumquemque, qui naſcatur, hominem à primo parente, ſicuti naturam, ita Dæmonum quoque ſervitutem trahere. Quibus precatione ſedulà exactis, deinceps Spiritum Sanctum advenire, præſentiam ſuam, ita ut ſentiatur & conſpiciatur, indicantem. Et cui ita Spiritus S. obveniret, eum non ſolùm à corporis titillationibus liberari, verùm etiam clara futura prævidere, & Trinitatem divinam oculis ſuis cernere. Fuit tempore Valentiniani Imperat. & Liberii Papæ, *C. A. D. 368.* *Niceph. lib. 11. cap. 14.*

368. Agnoëtæ. Hi dicebant, DEUM quidem Verbum omnia noſſe: humanitatem autem ſecundum ſubſiſtentiam ei unitam multa ignorare. Hæreſis illorum cœpta Valentiniani Cæſaris & Liberii Rom. Pontif. temporibus, *C. A. D. 368.* *Niceph. lib. 12. cap. 30.* *Forbeſ. lib. III. c. 19.* prolixè.

368. Sataniſtæ, vel Sathanici, *Adverſarii* Latinè. Hi Sathanæ ſacra fecerunt, quò eum velut magnum & fortem, & qui multa hominibus mala inferre ſoleat, hac re placarent, ut ipſis, vel ut ſuis ſervis parceret. Ex qua impietate ſe *Sathánicos* cognominaverunt, idq; Joviani Imperatoris & Liberii Papæ temporibus, *C. A. D. 368.*

370. Eudoxus, à quo *Eudoxiani*, pravæ prorſus contra nomen ſuum opinionis, Germaniciæ Urbis Syriæ primùm Epiſcopus fuit, deinde Antiochiæ & inde poſt Conſtantinopolim eſt translatus. Fuit autem primò Aetianæ & exinde Arrianæ Sectæ. Vixit Valentis

Digitized by Google

lentis Imperat. & Damaſi Pontif. Rom. temporibus, *C. A. D. 370.* *Niceph. lib. 9. c. 36.*

Airas, à quo *Airani.* Hic eorum Dux fuit, qui Spiritus Sancti conſubſtantialitatem cum *Polychronio, Telemacho, Fauſto* & aliis impugnabant. Tempore Valentiani, Gratiani & Valentis Imppp. & Damaſi ſummi Rom. Pont. *C. A. D. 377.* *Nicephorus lib. 11. cap. 30.* 377.

Apollinares, pater & filius, à quibus *Apollinariſtæ.* Pater hic Presbyterii dignitate fungebatur in Laodicea Syriæ: Filius autem habebat Lectoris officium: fovebant valdè *Epiphanium* Sophiſtam, cum quo ambo exercebantur. *Theodotus Epiſcopus* metuens, ne laberentur in Paganiſmum, prohibuit eis, ne ad ejus ſcholam accederent, quod & poſteà *Theodoti* ſucceſſor fecit, cùm autem eos prohibere non potuiſſet, ambos communione privavit. Tum *Apollinaris filius* putans eſſe injuriam, novitatem & ipſe introduxit hæreſeos. Et dicebant, animam à DEO verbo in diſpenſatione Incarnationis non aſſumptam. Non diffitebantur, CHRISTUM carnem habuiſſe; ſed dicebant, in ipſo incarnationis opere aliquid verbi in carnem eſſe converſum. Vid. plura apud *Niceph. cap. 12. lib. 11. de Hiſt. Eccleſ.* Imperante Valentiniano & tempore Damaſi Papæ, *C. A. D. 377.* 377.

Dimoëritæ appellantur, qui duas quidem partes humanæ naturæ in CHRISTO confitentur, corpus videlicet & animam, tertiam verò partem, hoc eſt, ipſam mentem in carne negant. Emerſerunt autem Valentiani Imperat. & Damaſi Papæ temporibus, circa *ann. Domini 377.* Vide plura in *Apollinariſtis* & *Niceph.* 377.

Gotthi. Hi primùm ultra Iſtrum domicilia habuêre, ab Hunnis inde expulſi in Romanorum fines tranſierunt. Oratores ad Imperatorem (imperio autem tunc præerat Valens,) qui ſe belli ſocios perpetuò Romanorum fore jurejurando confirmarent, miſerunt. Petebant autem illi, ut eis, quo viſum eſſet loco, domicilia habere permitteretur. Re eorum confectâ, & quidem ex ſententia, Thraciam colere juſſi ſunt. Aliquamdiu pacati inter ſe viventes, dein diſſidentes, in duas diſceſſere factiones, quarum alterius Athanaricus dux fuit; altera Fridigernis auſpicia ſecuta eſt. 378.

Digitized by Google

Pugnâ inter ſe commiſsâ acri, Fridigernes victus, auxiliares à Romanis copias petiit, quas & impetravit. Quibus fretus Fridigernes, prælio rurſum cum adverſariis contendit, eosq; victor profligavit. Ut autem is gratiam Valenti referret, eandem cum Imperatore de DEO opinionem ſuſcipere, atque in eandem ſententiam, qui ſub eo eſſent, barbaros adducere ſtatuit, quod & confecit. Nam cum exercitu ſuo univerſo ad Arrianiſmum tranſiit, ſub imperio Valentis, *C. A. D. 378. Nicephorus.*

378. Lucius, Alexandrinus Epiſcopus, fuit pravitatis Arrianæ ſectator acerrimus. Ejus impium dogma tale erat, ut diceret, Filium non noſſe ſuam ſubſtantiam, ſicuti eſt: eum aſſerens propter nos factum eſſe, ut nos per eum tanquam per inſtrumentum crearet DEUS, adeò quidem, ut nequaquam ſubſtitiſſet, niſi nos DEUS facere voluiſſet. Vixit tempore Valentis Imp. & Damaſi Papæ, *C. A. D. 378. Theodoritus tripartitæ Hiſt. lib. 7. cap. 37.*

378. Seleucus & Hermias, à quibus *Seleuciani* & *Hermiani.* Hi volunt DEUM eſſe corporeum: Hylen etiam, id eſt, materiam mundi, coæternam eſſe DEO aſſerunt. Animam hominis non factam à DEO per Filium, ſed de terra eſſe ajunt. Paradiſum viſibilem eſſe affirmantes. Exiſtimant quoque, animas hominum ex igne & Spiritu conſtare. Angelos creatores animarum prædicant, & alia: Exſtiterunt ſub Valentis Imperio & Damaſi Pontificatu, *C. A. D. 378. Philaſtrius.*

380. Audæus, à quo *Audæani* ſive *Odiani.* Epiphanio, *Anthropomorphitæ, Hæreſ. 70.* Auguſtino *Vadiani* dicuntur. *Hæreſ. 50.* Natione hic Syrus. Hic DEUM putabat membra humana habere, ſtultè intelligens, quod ſcriptum eſt: *Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram,* humanam formam putavit habere divinitatem. Vixit tempore Valentis Imperat. & Damaſi Papæ, *C. A. D. 380. Theodoretus Hiſtor. Eccleſ. lib. 4. c. 10.*

380. Maſſaliani, qui & *Enthuſiaſtæ* ſive *Euchitæ.* Hi negant animas creari à DEO; virtutem nullam Baptiſmo tribuunt. Vixerunt Valentis Imperatoris & Damaſi Pontif. temporibus, *C. A. D. 380.* Vid. plura apud *Niceph. lib. 11. cap. 14.* *Auguſtinus* vocat *Pſallianos.* Principes eorum ſunt, Dadoës, Sabbas, Hermas, Adelphius, Simeon.

Pro-

Proclianitæ. Hi, teſte *Auguſtino*, CHRISTUM aſſerunt 382.
non veniſſe in carne, illum negantes de virgine natum. Nullum dicunt futurum judicium; Carnis reſurrectionem non credunt. Emerſerunt Valentis Imperatoris & Damaſi Pontif. temporibus, *C. A. D. 382. Philaſtrius.*

Priſcillianus, *Abila* civitatis Hiſpaniæ Epiſcopus. Hic 388.
ex errore *Gnoſticorum* & *Manichæorum* permixtum dogma compoſuit. Dicit cum Origene: Animam ante infuſionem corporis peccaſſe: Eſcas carnium pro immundis habebat: duos ponebat Deos, negans in divinis perſonarum numerum. Diabolum ex ſua natura malum prædicabat. Homines eſſe fatalibus ſtellis alligatos affirmabat. Infandos concubitus nocturnos probabat, Magiæ ſuſpectus apud *Sulpic. l. 2. Forbeſ. l. 1. cap. 17. §. 9. 10.* fusè. Exſtitit Valentiniani II. Imp. & Siricii Rom. Pont. temporibus, *C. A. D. 388. Auguſtinus lib. de Hæreſibus, cap. 70.*

Parmenianus, Carthaginenſis Epiſcopus, à quo *Parme-* 389.
nianiſtæ. Hic, cùm Donati partes ſequeretur, multas turbas in Eccleſia Africana conſtituit & concitavit. Inter populares magnæ famæ, gloriæ & celebritatis erat. Vide *Optati* Scripta adverſus Parmenianum. Vixit ſub Valentiano II. Imperatore & Siricio Rom. Pont. *C. A. D. 389.* Lege *lib. 2. Auguſtini cont. Creſcon.*

Marinus, Sectæ Arrianæ, apud Conſtantinopolim Epiſco- 395.
pus, Thrax natione. Theodoſii ætate ab Arrianis Conſtantinopoli illud in quæſtionem vocatum eſt; An, priusquam Filius fuerit, (profitebantur enim, eum ex non exiſtentibus exſtitiſſe,) Pater tum Pater vocari potuerit. Dorotheus apertè decernebat, fieri non poſſe, priusquam Filius ſubſiſteret, ut Pater vocaretur, quòd Patris nomen ex eis eſſet, quòd ad aliquid referretur. Marinus verò diverſum cenſuit, & priùs etiam Patrem, quàm Filius fuerit, Patrem profitebatur. Floruit ſub imperio Theodoſii hujus nominis I. & Siricii Papæ, *C. A. D. 395. Niceph. Hiſt. Eccl. l. 12. c. 30.*

Jovinianus Rom. Urbis Monachus exſtitit, Monachatu 395.
rejecto, multos errores in Eccleſiam invexit. *Omnes Beatos pares eſſe in gloria* ajebat: adeò, ut ſimilitudine ductâ adſtrueret, *quòd, quemadmodum Juſti pares ſint in meritis & præmiis; ità omnes*

 pecca-

peccatores pares eſſe in peccatis & pœnis. Ubi Stoicorum more, *omnia peccata æqualia eſſe*, volebat. *Renatos per baptiſmum integrâ fide poſteà ampliùs peccare non poſſe, tollens hominis liberum arbitrium. Beatam DEI genitricem fuiſſe à viro ſuo Joſeph carnaliter cognitam, &c.* Vixit ſub Theodoſio II. Imp. & Syricio Papa, *C. A. D. 395. Auguſtinus lib. hæreſ. cap. 82.*

395. Elvidius, Auxentii Hæreſiarchæ Mediolanenſis Epiſcopi diſcipulus fuit. Hic Mariam virginem peperiſſe virginem, & pòſt cum marito congreſſam, protuliſſe fratres Domini impiè aſſerit. Extitit ſub Theodoſii hujus nominis I. imperio & Syricii Pontificatu, *C. A. D. 395.*

395. Agapetæ. Horum ſchiſma ab *Agape* muliere Hiſpana ortum. De quo ſchiſmate Hieronymus ſcribit in hunc modum: *Pudet*, inquit, *dicere, (proh nefas) triſte, ſed verum eſt. Unde in Eccleſias Agapetarum peſtis introiit? Hæ ſunt, quæ ſolent dicere omnia munda mundis: ſufficit mihi conſcientia mea: hæ ſunt, quæ per publicum notabiliter incedunt, & furtivis oculorum nutibus adoleſcentes poſt ſe trahunt. Ex quo facilè colligere licet, quæ fuerit Agapetarum hæreſis.* Ἀγαπητὴ namq; *Græcè*, Latinè *Dilectam* ſignificat. Floruerunt tempore Theodoſii I. Imperat. & Syricii Pontif. *C. A. D. 395.* Vide & *Auguſt. lib. de hæreſ.*

395. Antidicomarianitæ, hoc eſt, *Mariæ adverſarii*, in Arabia. Hi Mariam non ſuſtinent audire DEI genitricem; ſed eam calumniantur & abnegant, eam aſſerentes poſt CHRISTUM natum viro ſuo Joſeph fuiſſe commixtam, alioſq; ex eo ſuſcepiſſe filios, quos Evangelium appellat fratres Chriſti. *Vid. Epiph. contra hæreſes lib. 3. Tom. 2.*

395. Collyridiani, præcedentibus oppoſiti. Hi inde dicti ſunt, quòd ſtatâ quadam die anni *Collyridem* virgini Mariæ offerrent in ſacrificium; illam ultra decorum glorificantes. Theodoſii I. Imp. & Syricii Papæ temporibus, *C. A. D. 395. Epiphanius hæreſ. 79.* vocat, κολλυρίδα ἐπιτελεῖν.

395. Felicianus. Arrianus hic ſectâ, D. Auguſtino coævus. Dicebat, rationibus potiùs, quàm Scripturæ teſtimoniis in fidei diſci-

diſciplina agendum eſſe. Negabat Patris & Filii conſubſtantialitatem, non Patri coæternum, ſed eſſe meram creaturam. Contra quem *Auguſtinus, vid. ſextum Tomum ejusdem Diſputationis.* Vixit ſub Theodoſii I. Imp. & Syricii Pontif. temp. *C. A. D. 395.*

Anthropomorphitæ, ſeu Vadiani, ſic dicti, quòd ruſticâ ſimplicitate DEUM habere humana membra arbitrentur. Plura vide in Audianis. Exorti tempore Theodoſii Majoris & Syricii ſummi Pontif. *C. A. D. 395. Niceph. lib. 11. cap. 14. Epiphan. hereſ. 70. Auguſtin. hereſ. 50. Socrat. l. 6. c. 7. Forbeſ. l. 1. c. 36. prolixè.* 395.

Lucianus, Conſtantinopolitanus Epiſcopus. Hic Eunomianæ Sectæ præfuit, à qua poſteà deſcivit, ſodalitatiq; ſuæ præivit, & non contemnendæ cohortis Dux factus, omnibus prorſus, qui variis infamibusq; delictis obruti eſſent, ad ipſum confluentibus. Floruit ſub Arcadio Imperat. & Syricio Roman. Pontif. *C. A. D. 398. Niceph. lib. 12. cap. 1.* 398.

Sabbatius, à quo *Sabbatiani.* Hic ex Judaiſmo ad Chriſtianiſmum converſus, & Presbyter ordinatus, Sectæ Judaicæ nihilominus inſerviebat, eoq; in ſcelere Epiſcopatum ambiens, tandem obtinuit, novitatem interim Feſti Paſchatis, ſub Valente Imperatore conſtitutam in vico Phrygiæ *Pazo* defendere totis nitens viribus, & Feſtum Paſchæ cum Judæis celebrans. Unde ejus Ordinator *Marcianus* exinde Sabbatii errorem & ordinationis ſuæ temerariæ culpam agnoſcens, pœnitentiâ motus cum gemitu dictitabat: *Melius ſibi fuiſſe, ſuper ſpinas manus impoſuiſſe, quàm Sabbatium ordinaſſe Presbyterum.* Viguit autem ſub Arcadio Cæſare & Syricio ſummo Romanorum Pontifice, circa *annum Domini 399.* De hoc *Nicephorus lib. 12. cap. 31.* 399.

CENTURIA V.

CRiſpinus, Calamenſis Epiſcopus. Hic Donatiſta fuit, contra quem cùm D. Auguſtinus trino conflictu diſputaſſet, fuit tandem Criſpinus hæreticus declaratus, idq; Arcadii & Honorii Imperatorum, & Siricii ſummi Rom. Pont. temp. *C. A. D. 400.* 400.

400. **Emeritus**, Cæſarienſis Epiſcopus, Donatiſtarum Sectæ fautor præcipuus, tempore Arcadii Imperat. & Syricii Rom. Pont. *C. A. D. 400.*

Hilarius Arrianus fuit Sectâ. Hic cantibus ſacris Eccleſiæ detrahebat, illosq; irridebat, & ea potiſſimum, quæ ante & poſt oblationem corporis CHRISTI concinuntur. In illos invehitur Ambroſius, dicens: *Hodiè cùm laudatur CHRISTUS, Arrianorum amentia verberatur.* Vixit ſub Theodoſii & Arcadii Imperio & Siricii Pontificatu, *C. A. D.* 400. *Auguſtinus lib. 2. retractationum, cap. 11.*

400. **Fulgentius**, Donatiſta factione. Duo eſſe principia & duo baptiſmata affirmabat, reis & peccatoribus Sacramentum baptiſmi nihil conferre aſſerens. Hujus errores fuſiùs recenſet D. Auguſtinus lib. quem adverſus eum edidit. Vixit Arcadii Imper. & Siricii Papæ temporibus, *C. A. D. 400.*

402. **Vigilantius** Gallus fuit genere, & Eccleſiæ Barchionenſis Presbyter. De hoc Hieronymus: *Vigilantius ortus eſt ſubitò, qui contra CHRISTI ſpiritum, Martyrum negat ſepulchra veneranda, damnatq; Sanctorum vigilias: ex quo fit: ut Dormitantius potius, quàm Vigilantius vocari debeat.* Sed id præter meritum. Nam Vigilantius propter abuſum nocturnas vigilias Sanctorum tantùm improbabat. Vide *Polydorum Virgil. lib. 6. c. 4.* Floruit Arcadii Imperat. & Anaſtaſii Papæ temp. *C. A. D. 402.*

405. **Secundinus** Manichæi fuit diſcipulus. Hic hortatur D. Auguſtinum literis, ut ad Manichæorum ſectam, à qua Chriſtianus factus defecerat, redire dignaretur. Hiſce literis reſpondet Auguſtinus, conſcribens *librum in eum.* Inſuper dicebat, *CHRISTUM non eſſe unigenitum Patris ſecundum naturam. DEUM eſſe mutabilem.* Reliquos errores vide ſis in *Libro Auguſtini contra eum.* Floruit ſub Arcadio Imperatore & Innocentio I. Papa, *C. A. D. 405.*

405. **Pelagius**, à quo *Pelagiani*, Britannus, profeſſione Monachus, ſed divinæ gratiæ hoſtis ac oppugnator acerrimus, liberum arbitrium divinæ gratiæ præponens, docebat, non ex miſericordia DEI propter CHRISTUM nos juſtificari, ſed *ex propriis operibus & vir-*

& virtutibus naturalibus, remiſsionem peccatorum non contingere
ex fide CHRISTI, *ſed ex noſtris conatibus.* Adamum non ex
culpæ demerito, ſed ex conditione naturæ mortuum eſſe. Inſan-
tes ante baptiſmum nullum peccatum originale habere. &c. Da-
mnatus in duobus Conciliis A. C. 419. Carthaginenſi & Mile vita-
no. *Forbeſ. l. VIII. c. 1.* Exſtitit Arcadii Imp. & Innocentii I.
Pontific. temporibus, *C. A. D. 405.* Plura vide apud *Auguſtinum*
lib. de Hæreſibus. Voſsium in Hiſtoria Pelagii per tot. ex profeſſo.

Gaudentius, Donatiſtarum Epiſcopus. Hic contra *Au-* 405.
guſtinum duas conſcripſit *Epiſtolas*; eidem duobus libris reſpon-
dit *Auguſtinus*, in quibus conſutat Gaudentii impios errores, quos
lege. Vixit ſub Imperio Arcadii & Innocentii I. Pontificatu,
circa *annum Domini* 405.

Cæleſtius, à quo *Cæleſtiani.* Hic ſentiit ut Pelagius, re- 405.
ferente *D. Auguſtino*, & in Epheſina Synodo ſunt damnati. So-
phiſticis rationibus nitebatur probare; *Nullum hominem peccare,*
ſi vellet: & cæteras Pelagii ſovebat opiniones. Vixit Arcadio
Imp. regnante, & Innocentii I. Rom. Pont. tempore, *C. A. D.* 405.

Annianus, Pſeudodiaconus Eccleſiæ Calidenſis, Cæleſtii, 405.
Pelagiani diſcipulus & conſors, contra cujus libros ſcripſit *Hiero-*
nymus. Vixit item ſub imperio Arcadii & Pontif. Innocentii I.
circa *annum Domini* 405.

Gainas Barbarus ex genere ſuit, Chriſtianus quidem, ſed 405.
Arrianâ peſte inſectus. De vita, actionibus, morte hujus plenius
legere poteris apud *Nicephorum Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ lib. 13. cap. 5.*
Vixit *C. A D.* 405. ſummum Pontificatum agente Innocentio I.

Fortunatus. Hic, cùm Manichæorum Presbyter eſſet, 405.
& apud Hipponem longo tempore converſaretur, ingenti ſamâ
ibidem celebratus quamplurimos in ſuam pertraxit opinionem.
Contra quem à *D. Auguſtino* ſolennis Diſputatio indicta ſuit.
Quæſtio propoſita de malo ſuit: nimirum; *Unde ſit malum?*
Auguſtinus malum in homine ortum eſſe ex proprio liberoq;
ipſius voluntatis arbitrio contendebat. *Fortunatus* contrà dice-
bat, *mali naturam* DEO *eſſe coæternam*, Fortunatus autem publicè
con-

convictus diſceſſit Hipponenſi civitate. Viguit Arcadii Imperatoris & Innocentii I. Rom. Pontif. *C. A. D. 405.*

405. **Julianus**, Capuanus Epiſcopus. Vir quidem fuit acer ingenio & in divinis literis admodum eruditus; ſed qui *Pelagii hæretici* dogma mordicus tuebatur. Contra ipſum *Auguſtinus* libros conſcripſit. Aſſerebat autem cum ſuo *Pelagio*, absque gratia CHRISTI hominem poſſe omnia DEI præcepta implere, & ſuis meritis vitam æternam conſequi. Vixit ſub Arcadio Imperat. & Innocentio I. Rom. Pont. *C. A. D. 405.*

405. **Felix Manichæus.** Hic dicebat, ſuum præceptorem *Manichæum* de promiſſione Spiritus S. Apoſtolum CHRISTI fuiſſe. Item, terram DEO eſſe coæternam. Exortus eſt Arcadii Imperatoris & Innocentii I. Papæ temp. *C. A. D. 405.*

405. **Maximinus**, Arrianæ Sectæ præfectus. Hic aſſerebat, Patrem potentiorem eſſe Filio, eò quòd Filium genuerit, DEUM creatorem, Filius autem non. Dicebatq;, Patrem potuiſſe gignere, non Filium, & ideo potentiorem eſſe Filio. Exſtitit Arcadii Cæſaris, & Innocentii I. Papæ temporibus, circa *annum Domini 405. Lege Auguſtinum.*

407. **Fauſtus Manichæus.** Vir hic alioqui doctus, docebat cum præceptore *Manichæo*, animam hominis eſſe aut DEI ſubſtantiam, aut ex DEI ſubſtantia conſiſtere. De CHRISTO dicebat, *nec naſci, nec mori potuiſſe;* ideoq; *ex Virgine nullam nativitatem illi contigiſſe, & ejus mortem in cruce falſam fuiſſe.* Viguit Arcadii Imperatoris & Innocentii I. Pontif. temporibus, *C. A. D. 407. Vid. Auguſtinus.*

407. **Abelonii**, ſeu **Abelonitæ**, ab *Abele* filio Adami. Abhorrebant conjugium, ſicut *Abel* cœlibem vitam ſemper egiſſet. Horum hæreſis ruſticana fuit. De horum hæreſi vide Auguſtinum in libro, quem de hæreſibus inſcripſit, idq; Arcadii Imperatoris & Innocentii I. Pontif. temporibus, *C. A. D. 407.*

414. **Prædeſtinati.** Hi à ſua doctrina nomen ſortiuntur: ſiquidem de Prædeſtinatione & divina gratia diſputantes aſſerebant, *piè viventibus non prodeſſe bonorum operum laborem, ſi à DEO ad mortem*

mortem ordinati fuiſſent: & contrà. Exorti ſub Honorio Imperatore & Innocentio I. Papâ, *C. A. D.* 414. *Vid. infrà.*

Petilianus. Hic fuit Secta *Donatiſta*, veritatis Catholicæ 415.
vehementiſſimus oppugnator & hoſtis. Docebat, eos, qui ſe pro peccato interimunt, deberi Martyres nuncupari, eò, quòd in ſe puniant, quòd ſe dolent commiſiſſe. Dicebat &, malos Sacerdotes non conferre vera Sacramenta. Vixit Honorii & Theodoſii Imperatorum & Innocentii I. Pontificis temporibus, *C. A. D.* 415. *Auguſtinus* contra hunc ſcripſit.

Neſtorius, Conſtantinopolitanus Epiſcopus. Vir quan- 427.
tumvis naturâ eloquens, in Scripturis tamen & Veterum lectione minùs exercitatus. *Pelagianorum* hæreſin ſecutus eſt. Hic in id ſummo ſtudio laboravit, *ut* CHRISTUM DEI *Filium ex virgine Maria natum, hominem duntaxat, non etiam* DEUM *eſſe doceret, atque ideò Mariam* χριστοτόκον, *non* θεοτόκον *eſſe* diceret: poſteà verò ſanctæ & inculpatæ vitæ merito CHRISTUM obtinuiſſe, *ut dignus haberetur, cui ſe divinitas conjungeret.* Duas naturas, duas perſonas in CHRISTO ponebat. Damnatus in Concil. Epheſin. A. C. 431. *Vid. Forbeſ. l. 2. c. 9. lib. 1. c. 30. §. 8. & alibi.* Floruit autem Theodoſii Junioris Imperat. & Cæleſtini ſummi Rom. Pontif. temporibus, *C. A. D.* 427. *Vid. plura in Nicephoro Eccleſiaſticæ ſuæ Hiſtoriæ lib.* 14. *c.* 31.

Siſinius, *Novatianorum* apud Conſtantinopolim miniſter. 428.
Hic præter morem Eccleſiæ albâ utebatur veſte, quâ morum ſinceritatem, vitæ puritatem & cordis munditiem, inſtar eorum, qui Novati Sectam amplectebantur, ſignificare volebat. Prolixè de eo *Niceph. lib. 22. c. 36.* Vixit Theodoſii Imp. & Cæleſtini Papæ temporibus, *C. A. D.* 428.

Ablabius. Nobiliſſimus Orator fuit, Troili Sophiſtæ au- 430.
ditor, in Presbyterorum ordinem cooptatus: Poſteà *Novatianorum* hæreticorum Eccleſiæ in Nicena urbe præfuit. Illorum error in hoc erat: *Quòd primas nuptias admittebant, ſecundas, ut impias rejiciebant. Omnem pœnitentiæ virtutem tollebant.* Vixit Theodoſii Imp. & Cœleſtini ſummi Pontif. temporibus. *C. A. D.* 430.

Digitized by Google

435. Moſes falſus in Creta. Judæus hic erupit in Creta, *qui ſe Moſen eſſe aſſereret, & cœlitùs à DEO propterea miſſum eſſe confinxit, ut ejus loci Judæos ipſe per mare, perinde atque olim Iſraelitas per rubrum ſinum, duceret.* Theodoſii Junioris Imp. & Cæleſtini Pontif. Rom. temporibus, *C. A. D.* 435. *Vid. Nicephorum lib.* 14. *cap.* 40.

443. Eutyches, à quo *Eutychiani.* Hic olim Abbas Conſtantinopolitanus, impiè docebat, ante incarnationem duas fuiſſe in CHRISTO naturas; poſt incarnationem unam tantùm fuiſſe. V. prolixè *Forbeſ. lib.* 2. *cap.* 9. Damnatus in Conc. Conſtantinopol. *An. Chr.* 446. Carnem CHRISTI noſtræ non fuiſſe ſimilem, *nec reverà illum de Virgine natum. CHRISTI corpus de cœlo deſcendiſſe in virginis uterum, ipſumq; tanqvam ſolis radios penetraſſe.* Dicebat, *corpus noſtrum, poſt reſurrectionis gloriam, futurum impalpabile & inviſibile.* Viguit tempore Theodoſii II. Imp. & Leonis hujus nominis I. Rom. Pont. *C. A. D.* 443. *Nicephorus Eccleſ. Hiſt. lib.* 8. *cap.* 47.

453. Dioſcorus, Alexandrinus Epiſcopus, à quo *Dioſcoriani.* Hic cum conſorte ſuo *Eutychete* dicebat, unam naturam eſſe verbi DEI & carnis. Quia licet illi faterentur verbi incarnationem, *poſt illam tamen unionem aſſerebant carnem fuiſſe converſam in Deitatem: & idcirco unam carnis Deitatisq; factam ſubſtantiam:* adeò quidem, ut coactus fuerit concedere, *CHRISTUM paſſum fuiſſe ſecundum naturam divinam, qvòd per incarnationem carnis ſubſtantia fuiſſet in ſubſtantiam divinitatis converſa.* Ejus Hiſtoriam latiùs videre licebit ex Eccleſiaſtica *Nicephori, lib.* 14. *c.* 47. Vixit tempore Arcadii & Martiani Impp. & Leonis I. Romani Pontificis, *C. A. D.* 453.

460. Timotheus Ælurus, violentus Epiſcopatus Alexandrini occupator. Hic *Neſtorianæ* hæreſis propugnator vehementiſſimus, anteà quidem Monachus; ſed poſtea Presbyter Eccleſiæ *Alexandrinæ.* Ita *carnem Verbum factum eſſe dicebat, ut manente verbo in ſua ſubſtantia & homine in ſua natura, ſocietate, non commixtione unam Filii DEI factam eſſe perſonam aſſereret.* Floruit ſub Leone hujus nominis I. Imp. & Leone I. Papâ, *C. A. D.* 460.

Digitized by Google

Petrus Gnaphæus, *Antiochenus* Epiſcopus. Hic duas perſonas CHRISTO tribuens, auſus eſt in Angelico Hymno, qui *Triſagion* à Græcis nuncupatur, quartam ſuperaddere vocem, dicens: *Sanctus DEUS, ſanctus fortis, ſanctus & immortalis, ſanctus qui crucifixus es;* ut ſanctum fortem, quo nomine Filius DEI deſignatur, *alium faceret ab eo, qui crucifixus eſt.* Hinc *Θεοπασχῖται* dicti fuerunt. Hinc illa quæſtio, *utrum unus ex Trinitate ſit crucifixus.* De qua adi *Forbeſ. lib. 3. cap. 21.* ex profeſſo. Viguit Zenonis Imp. & Simplicii Rom. Pont. temporibus, *C. A. D. 476.* De eo accuratè *Nicephorus Hiſt. Eccleſiaſt. lib. 15. cap. 28.* qui legatur. 476.

Anthimus, Conſtantinopolitanus Epiſcopus. Hic in *Eutychianam* hæreſin lapſus, & cum *Acephalis* ſentiens, *νοσῶν τὴν ὁμοίαν αὐτοῖς αἱρετικὴν μανίαν*, ut loqvuntur *Acta Concil. Conſtantin. ſub Menna Action. I.* CHRISTO duas naturas negabat, multis interim, *teſte Platina*, Pontificibus cauſa exitii factus; ſed hoc videre erit faciliùs ex ejus hiſtoria, quam eleganti ſtilo conſcripſit *Niceph. Hiſt. Eccleſ. lib. 17. c. 7.* Vixit tempore Zenonis Imperat. & Simplicii ſummi Rom. Pont. *C. A. D. 476.* 476.

Theodorus, *Mopsneſtienſis* Epiſcopus, *Johannis Chryſoſtomi* condiſcipulus fuit, & *Arrianorum*, quamdiu vixit, acerrimus Antagoniſta, qui tamen poſteà in *Ebionis* & *Neſtorii* hæreſin collapſus eſt. Plusquam 10000. libros ſcripſiſſe fertur. Damnatus in Conc. Oecum. V. Collat. 5. ubi dicitur *Auctor & Magiſter* fuiſſe *Neſtorii.* Vid. *Forb. lib. 3. c. 24. & c. 25* Zenonis Imperat. & Simplicii Rom. Pont. temporibus, *C. A. D. 476. Damaſcenus contra ejus errores ſcripſit lib. 3. cap. 8.* 476.

Gainus, à quo *Gainitæ.* Hic cum *Anthimio, Theodoro* in *Eutychianam* hæreſin prolapſus. Dicebat cum *Acephalis*, *Μίαν τὴν Χριστοῦ φύσιν σύνθετον.* Et hanc unam Naturam vocabant *Θεανθρωπίαν.* Refutat *Damaſcen. l. de hæreſibus. CHRISTUM compoſitum eſſe ex natura divina & humana, ſicq; ſemper immortalem eſſe corpus corruptibile, jam inde à nativitate habentem.* Vixit Zenonis Imp. & Simplicii Pont. temporibus, *C. A. D. 476.* 476.

476. **Ibas**, *Edeſſenus* Epiſcopus. Hic hæreſis damnatus eſt, quòd denegaret, *Domini verbum, de ſanctâ genitrice ſemper Virgine Maria, incarnatum hominem factum.* Dicebat impius, *hominem tantùm, non DEUM peperiſſe.* Exſtitit tempore Leonis Imperat. & Simplicii Rom. Pont. *C. A. D.* 476. Vid. *Forbeſ. l.* 3. *cap.* 24. prolixè.

493. **Deuterius**, *Arrianorum* Epiſcopus. Baptiſmi verborum prævaricator. *In nomine Patris, per Filium, in Spiritu Sancto* baptizabat, & cùm Barbam quendam baptizaret, utens hac formulâ: *Baptizatur Barbas in nomine Patris, per Filium, in Spiritu Sancto.* Ecce! unda, quæ in ſacro lavacro erat, derepentè diſparuit. Et *Barbas* inde profugiens miraculum id omnibus promulgavit. Vixit tempore Anaſtaſii Imp. & Symmachi Rom. Pont. *C. A. D.* 493. *Niceph. lib.* 16. *c.* 35.

494. **Severus**, Antiochenus Epiſcopus, ab eo *Severitæ.* Horum 5. Sectæ ſunt: Angelitæ, Tetraditæ, Cononitæ, Contobabditæ, de quibus *Nicephorus & Forbeſ. l.* 3. *c.* 16. Hic, & *Dioſcorus* in CHRISTO non poſuerunt *unionem perſonalem, in duabus naturis ſubſiſtentem; ſed tantùm habitualem*, id eſt, ſecundum habitum & proprietatem quandam divinam. Vixit ſub Anaſtaſio Imp. & Symmacho Pont. *C. A. D.* 494. *Niceph. l.* 16. *c.* 29.

494. **Acephali.** Hi Chalcedonenſe Concilium impugnantes duarum in CHRISTO ſubſtantiarum proprietatem cum *Eutychete* Conſtantinopolitano Abbate & aliis pernegabant. Dicuntur autem *Acephali, ſine Capite*, propterea quòd *omnes hujus factionis ſimul exorti, nullus eorum autor repertus ſit*, à quo *Originem traxiſſe dicerentur.* Leontius lib. de Sect. Act. 5. διότι τῷ Πατριάρχῃ αὐτῶν μὴ ἀπολυθήσαντες, καθ' ἑαυτοὺς ἐκεινώνουν. Erat autem Patriarcha illorum *Petrus Moggus.* *V. Forbeſ. l.* 3. *cap.* 14. *prolixè.* Exſtiterunt Athanaſio Imperat. & Symmacho Pont. *C. A. D.* 494. *Niceph. Hiſt. Eccl. l.* 18. *c.* 45.

494. **Angelitæ.** Hi à quodam *Alexandriæ* loco, *Angelii* nomen habente, appellati ſunt. Dicunt, *alium eſſe Patrem, alium Filium, & alium Paracletum, Spiritum videlicet Sanctum:* non eſſe autem horum quemque per ſeipſum natura; ſed habere communem

munem DEUM ſive *Deitatem* in eis exiſtentem: atque de ea Deitate indiviſibili modo participantes, *quemlibet eſſe* DEUM. Unam autem *ſubſiſtentiam* opinantur eſſe P. & F. & S. S. Communem verò ipſum DEUM, ſubſtantiam & naturam. Emerſerunt iſti Athanaſii Imperat. & Symmachi Rom. Pont. temporibus, *C. A. D.* 494. *Niceph. lib.* 18. *cap.* 49.

Xenajas, Hieropolitanus Epiſcopus, nondum baptizatus factus à *Petro Gnapheo*. Perſa hic fuit natione. *Eutychetis*, *Dioſcori* & *Severi* hæreſis propugnator acerrimus, & *Chalcedonenſis ſynodi* inſectator vehementiſſimus. Anaſtaſii I. hujus nominis Imp. & Symmachi Pont. temporibus, *C. A. D.* 495. De eo plura apud *Niceph. Hiſt. Eccl. l.* 16. *c.* 27. 495.

Johannes Philoponus, Alexandrinus Grammaticus. Hic *Monophyſitarum* & *Tritheitarum* hæreſium Dux fuit, Phocæ Imperatoris & Sabiniani Rom. Pont. temporibus, *C. A. D.* 499. Hujus hiſtoria à *Nicephoro* ad vivum deſcripta, *Eccl. Hiſt. l.* 18. *c.* 46. 499.

Centuria VI.

Olipius, Carthaginenſis Epiſc. Arrianæ hæreſi addictus. Hic cùm in balneis aliquando Trinitatem ſanctiſſimam blaſphemiis afficeret, tribus igneis fulminibus ab Angelo viſibiliter miſſis miſerabiliter decidit, & ejus cadaver penitus exuſtum. Vixit Athanaſii Imperatoris & Symmachi ſummi Rom. Pontificis temporibus, *C. A. D.* 505. 505.

Monophyſitæ ſeu *Theopaſchitæ*. Hi à μόνος, quod eſt *unus*, & φύσις *natura* appellati ſunt, quòd *unam illi verbi & carnis naturam poſt ineffabilem unionem in* CHRISTO *eſſe ſentiant & doceant*. Emerſerunt Athanaſii Imperat. & Hormiſdæ ſummi Rom. Pont. temp. *C. A. D.* 517. *Niceph. Hiſt. Eccleſ. l.* 18. *c.* 45. 517.

Aphthartodocitæ. Græcè dicti ab ἄφθαρτος & δοκέω, *Damaſceno & Nicephoro l.* 17. *c.* 29. His oppoſiti erant φθαρτολάτραι, Latinè, *Corrupticolæ*. *V. Forbeſ. l.* 3. *c.* 18. *ex profeſſo*. Docebant, carnem, quam ex virgine Salvator CHRISTUS 536.

STUS aſſumpſit, *ante paſſionem incorruptibilem fuiſſe.* Exorti temporibus Juſtiniani hujus nominis I. Rom. Imp. & Felicis IV. Pont. Rom. *C. A. D.* 536.

559. Macarius, Antiochenus Epiſcopus. Hic hæreſis autor, quæ *in CHRISTO unam tantùm fuiſſe voluntatem* & operationem, videlicet divinam, contendit. Græcè, Μονοθελῖται. Exſtitit *C. A. D.* 559. Juſtino Imperat. & Pelagio I. Papâ.

584. Jacobitæ, à quodam *Jacobo*, genere *Syro*, nuncupantur. Hi ſe quoque jactant, primùm à D. Matthæo ad fidem CHRISTI converſos eſſe. *Parvulos ſuos circumcidebant. Unam tantùm CHRISTI naturam profitentur: non credunt Trinitatem, ſed unitatem. &c.* Vixerunt tempore Mauritii Imp. & Pelagii Papæ, *C. A. D.* 584.

584. Cononitæ, à *Conone* quodam *Alexandriæ Epiſcopo.* Hi tres quidem Deos, ſeu *tres Deitates* dicere ſuperſedent: tres autem numero ſubſtantias, ſeu naturas quasdam ſimiles profitentur. Viguerunt tempore Mauritii Imp. & Pelagii hujus nominis II. Pont. Rom. *C. A. D.* 584. Plura lege apud *Niceph. Hiſt. Eccleſ. lib. 18. cap.* 50.

584. Contobabditæ. Hi alium dicunt eſſe Patrem, alium Filium S.S. non habere autem horum quemque per ſeipſum naturam; ſed habere *communem DEUM* ſive *Deitatem* in eis exiſtentem: atque de ea Deitate indiviſibili modo participantes, quemlibet eſſe DEUM. Exſtiterunt tempore Conſtantii Imp. & Julii Rom. Pont. *C. A. D.* 584. *Niceph. Hiſt. Eccl. l. 9. c. 11.*

592. Theodoſius, à quo *Theodoſiani.* Aliàs, Φθαρτολάτραι *Corrupticolæ* dicti, & *Goianis* oppoſiti, qui appellabantur Φανταστάι. Acceperat dogma ſuum à Severo, ut ait *Liberatus.* Hic communem humanam naturam, quin & divinam, quam *indiviſibilem* dicimus, in plurimas partitur perſonas, diſcernens eam, & ſingulatim *individuis tribuens, & tribus ſuperſubſtantiatis naturæ ſubſiſtentiis diſpertiens.* Floruit is Mauritii Imperatoris & Pelagii Papæ temporibus, *C. A. D.* 592. *Niceph. lib. 18. cap.* 48. *Vide Forbeſ. l. 3. c. 18. §. 2.*

Tetra-

Digitized by Google

Tetraditæ. Hæc cohors eſt *ſeveritarum*, inq; multas 599.
Sectas diſſecta, & primùm à Manichæis progreſſa. Vide-ſis *Niceph. l. 18. c. 49.*

Centuria VII.

Julianus Halicarnaſſeus, *Severi* aſſecla, à quo diſſentire 604.
cœpit circa carnem Domini corruptibilem an incorruptibilem. Autor eorum, qui *Phantaſiaſtæ* dicuntur. Hic creatum quidem Domini corpus opinatus eſt, ſed idem ab ipſa conceptione incorruptibile eſſe docuit. Vixit tempore Phocæ Imperat. & Sabiniani ſummi Pont. *C. A. D.* 604. *Vid. Niceph. Hiſt. Eccleſ. l. 18. c. 45. Forbeſ. l. 3. c. 18. prolixè.*

Sergius, Conſtantinopolitanus Epiſcopus. *Monothelitarum* 604.
hæreſis princeps fuit, duas in CHRISTO quidem eſſe voluntates & virtutes operatrices, *divinam* videlicet & *humanam ante unionem* aſſerens; ſed deinde ita unitas fuiſſe & *confuſas, ut in unam eandemqve naturam abierint, atqve mixtionem ſubierint*: adeò, ut divinitas ea, quæ humanitatis ſunt, paſſa fuerit & contrà. Idem auctor eſt libri, qui dicitur ἔκθεσις Heraclii Imp. quo doctrinam iſtam complexus fuit. *Acta ſynod. Later. ſub Martin. I. P. R.* Floruit autem ſub Phoca Imperat. & Sabiniano Pont. *C. A. D.* 604. *Prolixè adi Forbeſ. l. 5. c. 1.*

Bayras. Hæreticus de Secta *Jacobitarum* fuit. Maho- 624.
meten in diverſis erroribus, quibus imbutus erat, inſtruxit. Vixit ſub Heraclio Imperat. & Honorio I. Papâ, *C. A. D.* 624.

Mahometes Pſeudopropheta. Maledictiſſimus hic 630.
Arabs, præ omnibus Antichriſtis Antichriſtus verus. Negat cum *Sabellio* Trinitatem; cum *Arrio* CHRISTUM creaturam eſſe contendit, eumq; DEUM ridiculè putat, & cum omnibus fermè hæreticis unam eandemq; fovet opinionem. Exortus eſt Heraclii Imp. & Honorii I. Rom. Pont. temp. *C. A. D.* 630. De ejus origine, incremento, doctrinâ, moribus, Alcorano, vid. ex profeſſo *Hornbeck. Summ. Controv. l. 3. Gisb. Voet. T. 2. Diſp. ſelect. Forbeſ. l. 4. per totum.*

Arme-

Digitized by Google

640. Armeni. Hæretici illi, cùm primùm Catholicam fidem eſſent edocti, tandem veram fidei regulam deſerentes, in varios errores ſunt prolapſi. Inter alios itaque *Armenorum* errores, is unus eſt, quo aſſerunt: *Adamum & Evam nunqvam carnali copulâ conjungendos, ſi in eo ſtatu, qvo illos DEUS condiderat, permanſiſſent, humanam ſpeciem aliter propagandam aſſerentes.* Autore *Jacobo Sanzalo*, Syro, Monophyſita, unde & *Jacobitæ* appellantur. De quibus adi *Forbeſ. l. 3. c. 17.* Hæc Hæreſis, cùm omnium hæreſium ſit ſentina confluens, *teſte Niceph. Lege hunc in Hiſtoria Eccleſiaſtica lib. 18. cap. 53.* Extitit autem Armeniorum hæreſis ſub Conſtantini III. imperio & Pontificatu Theodori, *C. A. D. 640.*

640. Chazinzarii. Hi ſunt ex *Armenianorum* familia. Crucem colere & adorare tantummodo dicunt. *Chaurus* namq; crux ab eis dicitur. Exorti ſunt temporibus Conſtantini III. & Theodori ſummi Pont. *C. A. D. 640. Niceph. l. 18. c. 54.*

650. Agareni. Hi ab *Agar Abrahæ* ancillâ nominati. Chriſtiani abjurati, de DEO quidem aliquid credentes; *ſed non ut Chriſtiani*, ut qui *Alcoranum* prorſus ſequantur. Negant Trinitatem. Affirmant, *fieri non poſſe, DEUM habere Filium, propterea quod uxorem non habeat.* Floruerunt ſub Conſtante Imp. & Martino I. Rom. Pont. *C. A. D. 650.*

694. Aginnenſes. Hi nuptias execrabiles & ſpurcas appellabant, à nuptiis *(ut à malo authore inſtitutis)* abhorrebant: ſic nuptias damnantes Caſtitatis inimici meritò appellari poſſunt. Emerſerunt Juſtiniani II. Imp. & Sergii I. Rom. Pont. temporibus, *C. A. D. 694.*

699. Maronitæ. Hi ab hæretico nomine *Maron* nomen ſortiti, cujus hæreſin etiam imitati. De hac hæreſi vide plura in *Eutychete, Dioſcora.* Syri *Maronitæ* ad Libanum montem olim *Monothelitæ*, nunc Latinæ Eccleſiæ facti ſunt conformes. Exorti *C. A. D. 699.*

CENTURIA VIII.

719. ICONOCLASTÆ, ſeu Iconomachi, id eſt, *Divorum imaginum ruptores.* Hæc hæreſis cepit tempore Gregorii ſecundi hujus nominis,

Digitized by Google

nominis Pont. Rom. & Leonis tertii Imperatoris, qui & *Iconomachus* appellatus eſt, quòd imagines Sanctorum è templis auferri & incendi mandavit, de quo prolixiùs Photius. Qui adorabant, dicebantur *Iconolatræ*; Qui confringebant, *Iconoclaſtæ*, dolentes ſcilicet coli, quod non decebat. *V. Forbeſ. l. 7. c. 10. fusè.* circa *annum Domini* 719.

Felix quidam, Urgelitanus in Hiſpania Epiſcopus, cum *Elipando Toletano* Neſtorianam hæreſin revocantes docebant in CHRISTO duas hypoſtaſes, & CHRISTUM ſecundùm humanam naturam eſſe Filium DEI adoptivum. Viguit, ut volunt, ſub Conſtantino VI. Imperat. & Adriano I. Pont. *C. A. D.* 783. Damnatus in Concilio Francofurdenſi *A. C.* 794. *V. Forb. l. 6. c. 1.* 783.

Bajolenſes & Concordenſes. Hi multis in erroribus aſtipulantur *Albanenſibus*. De quibus vide hæreſin *Albanenſium*. Exorti Conſtantini VI. Imperat. & Leonis III. Papæ temporibus, *C. A. D.* 796. 796.

Albanenſes. Hi duo inprimis conſtituebant rerum principia, *unum bonum*, à quo omnia bona, *alterum malum*, à quo omnia mala. Dicebant, *DEUM non creare animas novas; ſed illas transmigrare de corpore in corpus.* CHRISTUM non pertuliſſe veras hominis pœnalitates, neque de virgine carnem ſuſcepiſſe. *Ante CHRISTUM nullos bonos fuiſſe. &c.* Emerſerunt Conſtantini VI. Imp. & Leonis III. Pont. temporibus, *C. A. D.* 796. Vide plura in *Auguſtini lib. de hæreſ. c.* 59. 796.

CENTURIA IX.

BErengarius, Diaconus *Andegavenſis*. Hic natione fuit Gallus, Dialecticis captiunculis deditus: Quâ de causâ tandem effectum eſt, *ut verum Corpus & ſangvinem CHRISTI in pane & vino poſt conſecrationem, juxta inſtitutum CHRISTI, adeſſe negaverit.* Sed ejus error circa *annum Domini* 1048. eſt damnatus. *V. Uſſerium de ſtatu Eccleſ. c. 7. p.* 239. 1048.

Digitized by Google

Centuria X.

1117. Durandus de Waldach/ Hic aſſerebat, *matrimonium nihil aliud eſſe, quàm occultum meretricium.* Henrici V. Imp. & Paſchatis II. Pont. temporibus, *C. A. D. 1117.*

1147. Gilbertus Porretanus, *Pictavienſis* Epiſcopus. Hic de ſanctæ Trinitatis Unitate non ſentiebat, ut ſentit Eccleſia vera, aſſerens, *relationes in divinis non eſſe perſonis, ſed eas à foris exiſtere.* Cunradi III. Imp. & Eugenii III. ſummi Pont. temporibus, *C. A. D. 1147.*

1160. Inſabbatati. Hi juramentum quodlibet reſpuunt. Nullam orationem, præter eam, quam Dominicam appellamus, admittunt. Omne humanum judicium ſubterfugiunt. &c. Emerſerunt Friderici I. Imperat. & Alexandri III. Pont. temporibus, *C. A. D. 1160.* Vide infrà, *Puritani.*

1179. Bogomiles, hoc eſt, linguâ Saracenâ, *Gens miſericordiam inclamans.* Hi contra Eccleſias blaſphemabant, dicentes, in eis habitare Dœmones. Exſtitere ſub Friderico I. Imperat. Germ. & Alexandro III. Rom. Pont. *C. A. D. 1179.*

1195. Joachimus Abbas. Monachus ordinis Benedicti, multa ſcripſit, in quibus, quàm levi eſſet ingenio, plus ſatis oſtendit. Conſuevit miſcere Prognoſtica. Aſſerebat, *eſſentiam generare eſſentiam, quemadmodum* DEUS *generat ac producit* DEUM. Floruit ſub Henrico VI. Imp. & Cæleſtino III. Pont. Rom. *C. A. D. 1195. Vid.* Wolffii *Lect. Memorabil. Tom. I.*

1199. Petrus Joannis. Hic negat animam rationalem eſſe formam corporis humani, non abſolutè quidem; *ſed in quantum rationalis eſt.* Apoſtolos non prædicaſſe Evangelium CHRISTI *juxta ſpiritualem intelligentiam, ſed literalem. &c.* Vixit Henrici II. Imp. & Cæleſtini III. Rom. Pont. temporibus, circa *annum Domini 1199.*

Centuria XI.

1204. Almaricus, *Pariſienſis* Doctor. Dicebat, DEUM *ſic locutum eſſe in Ovidio, ſicut in Auguſtino.* Aſſerebat, DEUM

non

non videri in ſe, ſed in creaturis, ſicut lumen in aëre. &c. Vixit Philippo, Barbaroſſæ filio, imperante, & Innocentii III. Pont. Rom. temp. *C. A. D. 1204.*

David Dinantius. Hic DEUM eſſe materiam primam aſſerebat. De aliis ejus erroribus vide ſuprà in *Almarico*, cujus ſententiæ in multis fuit addictus. Vixit imperante Philippo, Barbaroſſæ filio, & ſummum Pontificatum agente Innocentio III. *C. A. D. 1204.* 1204.

Raymundus Lullius, ex *Majorica* civitate oriundus. Aſſerit, *DEUM habere multas eſſentias.* Spiritum S. conceptum eſſe de Patre & Filio. Artem Lullianam ſibi eſſe à DEO revelatam. Floruit ſub interregno Romanorum, tempore Alexandri IV. ſummi Rom. Pont. *C. A. D. 1260.* 1260.

Flagellantes. Horum hæreſis primùm in Italia orta. Docebant; *ab adventu ſuæ Sectæ Evangelium deſiiſſe. Perjurium licere aſſerebant*, hanc ſemper in ore verſantes ſententiam: 1273.

Jura, perjura, ſecretum prodere noli.

Extitere tempore Rudolphi Imp. & Gregorii X. Rom. Pont. *C. A. D. 1273.*

Centuria XII.

Dulcinus, à quo *Dulciniſtæ*. Hic tam pudendæ ac effrenæ libidinis extitit, ut ad ſex millia utriusque ſexus ſub charitatis ſpecie cohabitare docuerit, qui Alpes incolentes in omnem libidinem effuſi ſunt. Vixit tempore Henrici VII. & Clementis V. Rom. Pont. *C. A. D. 1309.* 1309.

Barlaamus & Acindymus. Cenſebant iſti modò, *nullum diſcrimen eſſe in divina natura, ſubſtantia & effectu, ſed idem eſſe, nec diverſum.* Id quod in Taborio monte effulſit divinum illud lumen, id eſt, *ſpectrum duntaxat & creaturam, quæ ortum habet & interitum.* Vixerunt ſub Henrico ſeptimo Cæſare & Joanne XXII. Pont. *C. A. D. 1313.* 1313.

Beguardi & Beguinæ. Dixerunt, *poſſe hominem tantam virtutis perfectionem in hac miſerâ conſequi vitâ, ut omninò* 1314.

 ad pec-

ad peccandum reddatur impotens. Emerſerunt tempore Ludovici I. Imp. & Joannis hujus nominis XXII. Rom. Pont. *C. A. D.* 1314.

1346. Adamitæ, in *Bohemia* exorti, ludibrii magis quàm veritatis dogma habentes. *Nudi* enim *velut ex matre, tum viri, tum fœminæ ſimul conveniebant, ſicq; lectiones & preces, & quodcunque tandem aliud perficiebant.* Exſtiterunt Sigismundi Germani Imp. & Joannis XXIII. Rom. Pont. temporibus, *C. A. D.* 1346.

1372. Turilupini. *Cynici* profeſſione, docebant, de nullâ re, quæ nobis à natura data eſt, erubeſcendum eſſe. *Gerſon* contra illos nonnulla ſcripſit.

Centuria XIII.

1411. THaboritæ. Hi fuerunt *Bohemi*, hoc nomine appellati à loco quodam, quem mœnibus cingentes nomen *Thabor* illi indiderunt: & tanquam cum tribus Apoſtolis Salvatoris Chriſti transfigurationem vidiſſent in monte *Thabor*, indeq; opiniones ſuas mutuati eſſent, quas *fidei veritates* nominabant. Exorti ſub Sigismundo Imp. & Joanne XIII. Pont. *C. A. D.* 1411. Ita quidem *Prateolus*, ſed in B. Lydio Waldenſ. editore p. 2. 3. alia leguntur, ſcil. Tres fuiſſe Sectas tunc in Bohemia, Romanenſem, Calixtinorum & Taboritarum. Horum illi erant *Pontificii*, *Calixtini*, Neutrales, *Taboritæ*, Waldenſium Dogmatiſtæ.

1499. Hermannus Riſſuich. *Batavus* natione. Hic dicebat: *Angelos, ſive boni, ſive mali ſint, à* DEO *creatos non eſſe*, quòd nusquam (ut ait) hoc Scriptura aſſerat. *CHRISTUM* (ô horrendam & inauditam blaſphemiam!) *ſtultum appellabat.* Fidem noſtram fabuloſam eſſe. &c. Vixit ſub Maximiliano Imperatore & Alexandro VI. Papâ, *C. A. D.* 1499.

Centuria XIV.

1524. THomas Müntzerus, à quo *Müntzeriti*, Anabaptiſtæ.

1525. Quintinus, à quo *Quintiniſtæ.* Sartor quidam, natione Picardus. Hic cum ſuis *S. Scripturam ridebat, pro fabulis habens, litera*

Digitized by Google

litera ſe negabat obnoxium; unumquemque Apoſtolorum aliquo notabat ſcommate: Paulum vocans vas fractum, Petrum CHRISTI abnegatorem, Joannem juvenem ſtolidum. &c. Vixit ſub Carolo V. Imperat. & Clemente VII. Papâ, *C. A. D. 1525.*

Georgius David. In Friſia hic novus Propheta. Hic *ſe DEI nepotem nuncupabat. Volebat omnes mulieres eſſe communes. Se quoque jactabat tertium Davidem eſſe, qui ſuper terram regnare deberet.* Vixit ſub Carolo V. Imper. & Clemente Pont. *C. A. D. 1527.* 1527.

Chriſtophorus Scaplerus. Hic unus ex Ducibus eorum fuit, qui *C. A. D. 1529.* tempore Caroli V. Imp. & Clementis VII. emerſerunt. De qua re *vid. Chronic. Carionis lib. 4.* 1529.

Balthaſar Pacimontanus. Hic fuit inter primos autor horrendæ illius *Anabaptiſtarum* Sectæ. Dicebat: *Parvulis non prodeſſe baptiſma. Sacerdotium abrogandum. Realem CHRISTI præſentiam negabat. Chiliaſtarum errorem renovans dominationem ſpernebat.* Exſtitit Caroli V. Imperat. & Pauli III. Papæ temporibus, *C. A. D. 1534.* 1534.

Joannes de Leiden, *Anabaptiſtarum* Rex. Hic primò Sartor profeſſione. Vide-ſis *Chronicam Carionis, in qua prolixè de Anabaptiſtis.* Vixit *C. A. D. 1534.* ſub imperio Caroli V. atque Pontificatu Pauli III. Rom. Pont. 1534.

Michael Servetus, à quo Servetiani. Hic nondum annos natus *viginti quinque,* ſe jactabat *unicum totius Orbis Prophetam.* DEUM eſſe unicam perſonam, Spiritum S. negat eſſe tertiam perſonam. Cum *Manichæis* docebat, animam ex DEO eſſe natam, CHRISTI carnem ex Deitate & tribus elementis increatis eſſe factam. *V. Calvin. l. 2. Inſtitut. c. 14.* Exuſtus Genevæ. Vixit tempore Caroli V. & Pauli III. Papæ, *C. A. D. 1538.* 1538.

Lucas Sternbergius. Ille docuit propalam, eos omnes, qui ſanctæ Trinitatis nomen confitentur, *tres Deos falſos* comminiſci. cùm ſit *Trinitas nomen ſupervacaneum. &c.* Vixit ſub Ferdinando Imp. & Pio IV. Papâ, *C. A. D. 1561.* 1561.

Deiſtæ ſeu Trinitarii, *Arriani novi.* Dicunt tres eſſe, 1564.

 Patrem,

Patrem, F. & S.S. ſed non eſſe tres perſonas. *Unam eſſe naturam ſeu Deitatem communem tribus illis*; *ſed non eſſe unam eſſentiam.* Exorti ſunt in Polonia, *C. A. D.* 1564. Vide infrà *Sociniani.*

1567. Athei ſeu Epicurei. Hi *nullum DEUM eſſe credebant, providentiam è rebus humanis tollunt, omnia fato agi: animas cum corpore interire.* Extitère *C. A. D.* 1567.

1567. Cynici. Philoſophi fuerunt, & quidem carnales & beſtiales, dicentes: *Licere cuiqve commiſceri fœminis inſtar canum omni pudore ſublato.* Vixère *C. A. D.* 1567.

1160. WAldenſes. A Pontificiis inter Hæreticos vulgò referuntur. Dicti à *Petro Waldo* ſ. *Waldenſe*, orto ex oppido Galliæ *Waldis*, unde nomen ipſi hæſit, circa *A. C.* 1160. florente Paparum doctrinâ docuit. Quia etiam ſimul civis fuit Lugduni, *Leon* vulgò, inde diſcipuli ejus appellati *Leoniſtæ*, *Pauperes de Lugduno*, *Humiles*, *Humiliati*, *Paſſagini*, *Joſepiſtæ*, de quibus *Uſſerius c.* 8. §. 41. *de statu Eccleſ. in Occidente.* quòd poſſeſſionibus ſuis excuſſi in ſumma paupertate hinc inde vagari cogerentur. Aliàs quoque dicti, *Fratricelli*, *Albienſes*, *Albingenſes*, quòd nonnulli illorum in *Albiorum* civitate in Tholoſatibus ſita concionarentur. *F. Rainer. Sachonus* circa A. C. 1250. ſcripſit 4. libros contra *Waldenſes*, quibus iis hoc elogium tribuit: *Qvòd omnia benè de DEO credant, & omnes articulos, qvi in Eccleſia continentur, recipiant; ſolam autem Romanam Eccleſiam blaſphement & oderint.* Docentes, eſſe Eccleſiam malignantium, quæ jam inde à Silveſtri P. R. tempore, quo venenum temporalis Dominii in eam effuſum fuerit, â puritate doctrinæ defecerit; Proinde non eſſe eam ampliùs CHRISTI Sponſam, ſed meretricem illam magnam in Apocalypſi Johannæa deſcriptam. §. Papam eſſe omnium errorum caput ac fontem. §. Eccleſiæ Romanæ Epiſcopos & Clericos eſſe Judæorum Scribis, Monachos Phariſæis conformes, à doctrina Evangelii ad humanas traditiones deflexiſſe. §. Negant Purgatorium. §. Sacramenta linguâ peregrinâ adminiſtrari improbant. §. Miſſam Sacrificium eſſe negant. §. Decretales, Sanctorum Legendas reſpuunt. §. Invocationem Sanctorum,

Digitized by Google

ctorum, adorationem crucis &c. peregrinationes meriti opinione ſuſceptas repudiant. *Plura vid. in Apologia Waldenſ. edita cum comment. à Balth. Lydio & Gerhard. Præfat. in Tom. I. Conf. Cathol.* §. Habuit iſte Waldenſis in docendo adjuvas *Petrum Bruiſium* & *Henricum* alium, à quo dicti quoque ſunt *Petro Bruſiani.* Contra quos ſcripſit *Petrus Cluniacenſis.* §. Aliàs paſſim horrendorum flagitiorum accuſantur. Manichæiſmi, apud *Baronium A. C. 1178.* Hæreſeos, veneficiorum, inceſtuum; Unde etiam cum *Gnoſticis, Catharis, Montaniſtis, Adamitis* conjungi ſolent à Pontificiis. §. Quia etiam *Waldus* iſte in Picardia multos præcipuè ſectatores habuit, hinc ſæpè *Picardorum* nomine leguntur. *V. Thuan. l. 6. Hiſtor.* §. Memorabile eſt, quod *Rainerius l. cit.* ait: Tres cauſæ ſunt, cur Eccleſiæ Romanæ præ cæteris Secta iſta ſit exitioſior: 1. Quia diuturnior, quidam dicunt, duràſſe à tempore Apoſtolorum. 2. Quia generalior. Ferè enim nulla eſt Secta, in qua hæc Secta non ſerpat. 3. Quòd omnes aliæ cum immanitate blaſphemiarum horrorem inducant; hæc verò magnam habeat pietatis ſpeciem, eò quòd coràm hominibus juſtè vivant. Benè omnia de DEO credant, & omnes articulos in Symbolo comprehenſos.

Chriſtomachi. Dicuntur Hæretici ab *Athanaſ. l. de Decret. Synod. Nic.* errantes circa CHRISTI perſonam. Horum ſunt 4. claſſes: 1. Eorum, qui de natura & veritate humanitatis ejus errârunt. 2. Qui veritatem naturæ humanæ agnoſcentes, circa originem ejus errârunt. 3. Qui & naturæ & originis veritatem profitentes, errârunt tamen de perſona. 4. Qui de perſona quidem rectè ſentientes, errârunt tamen circa naturarum *Unionem* & *Proprietates.* Primi generis ſunt Saturninus & Baſilides, Colarbaſus, Cerdon, Marcion, Manichæi, qui putativam carnem ſtatuebant. Suntq; horum iterum §. *quinque Species: Primi* ſtatuunt, aëream & ſideream carnem fuiſſe Domini. Horum auctor erat *Apelles*, ipſi dicuntur *Apellejani. Epiphan. Hær.* 44. *Tertull c. 8. de carne Chriſti. Secundi* carnem ſpiritalem de cœlo in uterum Mariæ delapſam velut per Canalem tranſiiſſe. *Valentiniani, Gnoſtici, Ptolemæus, Secundus, Heracleon, Tatianus, Ophitæ.*

Digitized by Google

ophitæ. *Tertii*, carnem CHRISTI animalem, & animam carnalem eſſe fingebant, adeoq; carnem CHRISTI nihil aliud eſſe, quàm animam viſibilem. Refellit *Tertull. l. de carne Chriſti c. 10. ſeqq.* *Qvarti* ſunt *Apollinariſtæ*, quorum autor *Apollinaris junior*, Clericus Laodicenſis. Dicuntur aliàs Διμοιρῖται. Negabant eſſe in CHRISTI carne animam rationalem. Damnati in Concil. Conſtantin. Oecum. II. & Concil. Romano ſub Damaſo. *Theodoret. l. 5. Hiſt. c. 9. 10.* *Qvintus* fuit *Servetus*, ſectator in hoc Manichæorum & Priſcillian. quòd dixerit, carnem CHRISTI ex Deitate & tribus elementis increatis eſſe factam. *Calvin. l. 2. c. 14. Inſtitut.* refutavit. §. In *ſecundo* genere ſunt: Carpocratiani, Cerinthus, Ebion, Origenes, Gnoſtici. *V. Iren. lib. 1. c. 34.* §. In *tertio* genere ſunt iterum 4. *ſpecies*: *Prima* illorum eſt, qui divinam perſonam CHRISTO competere omninò negârunt. Huc pertinent *Theodotiani*, *Melchiſedechiani*, *Samoſateniani*, *Photiniani*. *Altera* eorum, qui quidem perſonam divinam concedunt, aſt ab ea humanitatem ſeparant, ut ſunt *Neſtoriani*. Damnati in *Concilio III. Oecumenico*. *Tertia* dicitur, *Schiſmatici trium Capitulorum*, erantq; reliquiæ Neſtorianorum. Damnati in Concil. 5. Oecum. Tres erant numero, Theodorus Mopſueſtenus, Theodoretus, Ibas, quorum Scripta *Capitula* nominantur, & ſunt ordine in d. Concil. refutata. *Vid. Forbeſ. l. 3. c. 25.* ex profeſſo. *Qvartam* faciunt, Adoptionarii, Elipandus & Felix, ſtatuentes, CHRISTUM ſecundum carnem eſſe DEI Patris Filium adoptivum. Damnati Concil. Francoſurt. A. C. 794. §. In *qvarto* genere occurrunt *qvinqve ſpecies*: Eutychiani, Acephali, Aphtartodocitæ, Agnoetæ, Monothelitæ. Damnati in Conciliis Conſtantin. ſub Menna A.C. 536. in Concil. Lateranenſ. A.C. 649. §. Hæc circa Humanitatem. Circa Deitatem CHRISTI *Hæreſes qvatuor* occurrunt: 1. Eorum, qui negabant eſſe DEUM, Ebionitæ, Cerinthiani, Theodotus, Artemon. *Euſeb. l. 5. Hiſtor. c. ult.* Samoſateniani, Photiniani. 2. Eorum, qui DEUM quidem fatentur, ſed confundunt perſonas, neque agnoſcunt Trinitatem, ſed unam tantùm *Perſonam Trinominem*. Praxeani, Patripaſſiani, Hermogeniani, Noetiani, Sabelliani. 3. Eorum, qui Trini-

Digitized by Google

Trinitatem agnoſcunt & DEUM CHRISTUM confitentur, ſed ſtatuunt, Filium eſſe DEUM minorem Patre, etiam quoad Deitatem, & aliam ejus eſſe eſſentiam ab eſſentia Patris, Spiritum verò Sanctum ne DEUM quidem eſſe, ſed creaturam Filii. Sunt Arriani in Sectas diviſi: *Exucontiani* ſtatuunt Filium ἐξ οὐκ ὄντων eſſe factum, & ἀνόμοιον Patri, ideò dicti *Anomœi*, ab autore, *Acaciani*, *Urſaciani*, *Eudoxiani*, *Aetiani*, *Eunomiani*, *Semi-Arriani*. 4. Eorum, qui oppugnant Spiritus Sancti Deitatem, dicti ob id *Pneumatomachi*, ab auctore, *Macedoniani*. Damnati Concil. Oecum. Conſtantinop. A. C. 382.

Puritani. Græcè Cathari ſ. Cathariſtæ, hæretici tales, qui *puritatem* & *perfectionem* cum aliorum contemtu Sectis ſuis tribuebant. Erantq; *Gnoſtici*, *Priſcillianiſtæ*, *Manichæi*, quorum tres erant Familiæ, 1. *Cathariſtæ*. 2. *Mattarii*. 3. *Manichæi*. *Mattarii* appellati ſunt, quia in mattis dormiebant. *Auguſtin. l. 5. contr. Fauſtum. Cathariſtæ*, i. *mundi & purgantes*, à turpiſſimo ſcelere Sodomitico. *Auguſtin. de Hæreſ. n. 46.* Ab his Cathariſtis veniunt *Manichæi* illi, quos in Germania *Catharos* eſſe dictos ſcribit *Ecbertus A. C. 1160.* Bibl. PP. Tom. 4. Part. II. Latinè, *Perfecti*, erantq; Secta Waldenſium, & propriè appellabantur *Pauperes de Lugduno*, aliis *Induti*, aliis *Veſtiti* appellantur. Concil. Biterrenſ. cap. 16. Dicti ſunt etiam *Inſabbatati*, à Zabata, quod eſt coriaceum pedis tegumentum, Hiſpanis *Zapato* nominatum. *Nic. Eimeric. Part. II. Director. Inqviſit. qv. 14.* Hi veterum Cathariſtarum quaſi nova progenies emerſerunt, à quibus nomen manſit Germanis, Ketter/Ketzer. Vide ex profeſſo *Uſſerium de Succeſſ. Eccleſ. c. 8. §. 16. 19. 20. ſeqq.* ubi originem & progreſſum eorum operosè perſequitur. §. Ad primos illos & antiquos pertinent, *Montaniſtæ*, *Donatiſtæ*, *Novatiani*, *Audiani*, qui omnes ſibi tribuebant *perfectionem* & *puritatem*, teſtibus *Hieron. ad Tit. c. 1. Optat. Mil. l. 2. contr. Parmen. Epiphan. Hæreſ. 59.* §. Alii planè ſunt, qui noſtro ſeculo in Anglia dicti ſunt inter Calviniſtas ibi *Puritani*, quorum dogmata edidit Titulo: *Puritaniſmus Anglicanus*, Gulielmus Ameſius *Anno 1610. Francofurti*, ubi vide ſatis proſixè.

Prædeſtinatiani. De hiſce nuper ſcripſit Gallicanus Theologus ex profeſſo D. Auræus. Tractavit etiam diligenter J. Uſſerius in ſuo Godſcalco, cap. 2. ubi oſtendit, *Semi-Pelagianos*, ut Auguſtini ſententiam de Prædeſtinatione prægravarent, hanc ſectam excogitâſſe, idq; feciſſe Fauſtum & Gennadium Maſſilienſem. Errores apud *Hincmarum* tales tribuuntur iiſdem: 1. DEUM prædeſtinaſſe alios ad vitam æternam, alios ad æternam damnationem. 2. DEUM non velle omnes homines ſalvos fieri, ſed duntaxat eos, qui ſalvantur. 3. CHRISTUM non eſſe mortuum pro ſalute omnium hominum, ſed tantùm pro his, qui ſalvantur. Et hos rectè mundum eſſe, pro quo Dominus ſit paſſus. Lege *Voſſii lib. ult. Hiſtor. Pelag. Forbeſ. l. 8. c. 29.* prolixè.

Sociniani. Dicuntur à *Fauſto Socino*, Italo, auctore. *Neo-Photiniani* ab hæreſi renovata A. C. 1570. & ſeqq. Docent, Scripturæ textum authenticum eſſe depravatum. Veteris Teſt. lectionem non eſſe neceſſariam ſub Novo. Rationem humanam in rebus fidei poſſe judicare. Trinitatem perſonarum negant. CHRISTUM eſſe verum DEUM, negant. Adamum à DEO juſtum & ſanctum eſſe creatum, negant. Statuunt, hominem à natura poſſe præſtare quodvis bonum. CHRISTUM eſſe novum Legislatorem. Dari homines adeò perfectos, ut non peccent. Nonnulla peccata per ſe eſſe venialia. Miniſterium Eccleſiaſticum extenuant. Baptiſmum & Sacramenta nudas duntaxat eſſe fidei profeſſiones, ſtatuunt. Baptiſmum eſſe rem indifferentem. Animas poſt hanc vitam nec per ſe ſubſiſtere, nec vivere aut ſentire. Eadem corpora in reſurrectione non ſurrectura. Damnatorum pœnam eſſe Annihilationem. *Vid. ſumm. Controv. Hornbeckii, lib. 7. p. 570. 571. ſeqq.*

Arminiani. Remonſtrantes alio nomine dicti à libello, quo ſuam declarare innocentiam cupiebant. In Belgio orti A. C. 1603. autore *Jacobo Arminio*, Profeſſore Leidenſi. Hi totam propè fidei ſummam per omnes articulos reformare conati ſunt. Præcipuè docent, perſonarum in DEO Trinitatem non eſſe ad ſalutem ſcire neceſſarium, neque Uſum habere Practicum. Quæſtionem de juſtitia originali totam eſſe ineptam & inutilem. Peccatum ori-

Digitized by Google

ginale non eſſe propriè dictum peccatum. CHRISTUM ob plures alias cauſas eſſe Filium DEI, quàm ob æternam à Patre generationem. Salvatorem eundem dici ob alias cauſas, ſcil. Præconium exemplum, & Martyrium, quàm propter noſtram à peccatis redemtionem. Fidem in CHRISTUM ſub V. T. non fuiſſe præceptam, nec viguiſſe. Juſtificari nos coram DEO fide, ut eſt actus & opus noſtrum, includens obedientiam præceptorum Evangelicorum. Fideles eò perfectionis hîc venire, ut abſque omni lucta præcepta omnia divina præſtare aut complere poſſint. Vocationem ad conſtituendum miniſtrum Eccleſiæ non eſſe neceſſariam. Sacramenta à quovis fideli adminiſtrari poſſe. Pædobaptiſmum carere præcepto CHRISTI & autoritate Apoſtolorum. Quæſtionem de ſtatu animarum ſeparatarum eſſe ſupervacaneam. Et alia plura. De quibus vide *Calovii Arminianiſm. Hornbeck. ſumm. l. 8. Vedelium in Arcan. Armin. &c.*

Pattalorinchitæ. Græcè à πάτταλος & ῥὶν dicebantur, quòd veluti digitum ſ. palum naribus vel labiis imponerent. Adeò quippe ſilentio ſtudebant, ut alteri rei non vacarent, quàm taciturnitati, dicentes: Hoc imitari Prophetas, eò quòd David dixiſſet: *Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circumſtantiæ labiis meis.* V. Alſonſum à Caſtro.

Independentes. Presbyteriani, Browniſtæ, Antinomi, Eraſtiani, ſive Colemanniani, Quærentes, Familiſtæ: Nomina ſunt intra LXIV. annorum ſpatia in Anglia enata. §. Nam primò abolitâ Hierarchiâ Epiſcopali ſub Carolo I. Rege *A. C. 1647. 1648.* controverſia Anglicanos vexare cœpit de regimine Eccleſiæ, in duas Sectas diſtincta, quorum alii dicebantur *Presbyteriani*, alii *Independentes.* Illi ſtatuunt, regimen Eccleſiæ debere adminiſtrari à Presbyteriis, Claſſibus, Synodis; Hi verò totum ad unam particularem Eccleſiam revocant, & claves toti Eccleſiæ particulari, non Presbyteris traditas docent. Horum iterum §. alii exiſtunt merè Calviniani, quoad cætera, alii ſunt *Fanatici*, *eorumq;* præcipui iſti: *Anabaptiſtæ, Libertini, Arriani, Anti-Scripturiſtæ, Chiliaſtæ, Antinomi, Arminiani*, quos & *Manifeſtarios* appellant, *Familiſtæ, Enthuſiaſtæ, Quærentes ſ. Exſpectantes, Perfectiſtæ, Sociniani,*

ciniani, Sceptici. §. Horum communia dogmata ſunt: *Debere concedi omnibus libertatem conſcientiarum:* §. Initium Independentiſmi fecerunt, *Morellius* in Gallia, *Broconius* in Anglia, *Grotius* in Belgio. §. Dicuntur *ſeparatiſtæ* alio nomine, quia ſe à reliqua Eccleſia ſeparabant. Primus *ſeparatiſmi* auctor fuit *Boltonus* quidam, ſuſpendio ſe interficiens. Cui ſucceſſit *Robertus Broun*, Ludimagiſter; Hunc juvit ſtrenuè tertius, *Barrovius*, Londini juſſu Eliſabethæ ad furcam damnatus. Quartus fuit quidam *Jonſonus*, Amſtelodami ſuam Eccleſiam inſtituens. §. Quintus *Ainsworthus* fuit; Sextus, *Smithius*, qui ſeipſum rebaptizavit, atque ita primus *ſebaptiſtarum* auctor fuit; denique factus eſt *Perfectiſta*, & ſic mortuus. Septimus *Robinſonus*, vir doctus & pius, Paſtor Leidenſis. Is labentem hæreſin ſtatuminavit in Anglia, & verus auctor *Independentium hodiernorum* eſſe ſtatuitur.

Browniſtarum hæc præcipua conſtant dogmata: *Eccleſias, quales ſub Epiſcopis Anglicis eſſe Antichriſtianas, Idololatricas, damnant Synodos & Presbyteria.*

Suas Eccleſias ſeparatas ita conſtituunt: Membra tantùm faciunt Sanctos, & ſi vel unus profanus ſit in Eccleſia, unus error vel peccatum apparens, ſtatim ſeparant ſe, niſi reus excommunicetur.

Formam Eccleſiæ ponunt in expreſſo fœdere, quo membra Eccleſiæ ſe obſtringunt ſolemni juramento, ſe ambulaturos in via Evangelii. Vel unicum peccatum alicujus membri, niſi admonitus, ſi perſiſtat, excommunicetur, juſtam ſeparationis cauſam faciunt.

Septem perſonæ faciunt ipſis juſtam Eccleſiam, nec plures admittunt, quàm qui commodè poſſunt uno tempore & loco convenire, audire & frui beneficiis Eccleſiæ.

Ad conſtituendam Eccleſiam non requirunt authoritatem Eccleſiaſticam, vel civilem. Rogare Magiſtratum, ut permittat congregari Eccleſiam, ipſis peccatum eſt. Erigere Eccleſiam ope miniſtri, ipſis contradictio eſt. Nam Eccleſia conſtituta demùm apud ipſos miniſtrum eligit. Si adſit miniſter, ipſe tantùm privatam perſonam ſuſtinet, donec ab Eccleſia eligatur.

Sic conſtitutæ Eccleſiæ in materia & forma, antequam habeat

nullum

ullum miniſtrum vel Presbyteros, adſcribunt omnia privilegia non tantùm doctrinæ, ſed etiam ordinationis, jurisdictionis ac clavium. Si quis Paſtor à Presbyterio nominetur, etiam approbatus ab Eccleſia, eum tamen pro lupo habent, qui audiri non debeat. Paſtor ita à populo creatus, ab eodem ordinatur, ordinationem alii adſcribunt omnibus membris Eccleſiæ, etiam fœminis & infantibus: alii viris tantùm, excluſo mulierum & infantum ſenatu. Ordinatus Paſtor ſervus eſt non tantùm CHRISTI, ſed etiam Eccleſiæ; & Eccleſia poteſtatem habet eum admonendi & reprehendendi: à majori verò parte excommunicari poteſt. Quodlibet membrum poteſtatem habet concionandi, publicè admonendi, ac cæteros excommunicandi. Quidam privatis dant poteſtatem Sacramenta adminiſtrandi.

Matrimonia ad Eccleſias pertinere negant. Divortia committunt ipſis conjugatis.

Presbyteria & Synodos non negant à DEO inſtitutas; ſed his eas limitant conditionibus: 1. Quòd debeant tantùm eſſe occaſionales & electivæ, non ſtatæ & ordinariæ. 2. Quòd non tantùm Miniſtri & Presbyteri, ſed quilibet alii ſint admittendi. 3. Omnes ita admiſſos poteſtatem habere ſententias dicendi & decidendi. 4. Nihil numero vel pluralitate ſententiarum decidendum. 5. Moderatores vel prolocutores rejiciunt. 6. Negant, Synodis jurisdictionem cenſurandi etiam viliſſimos hæreticos competere.

In his commentis ſuis adeò ſibi placent, ut jactent, coronam & ſceptrum regnumq; CHRISTI in ſuis Eccleſiis conſiſtere. Eccleſias ita conſtitutas & gubernatas eſſe pares novæ Jeruſalem de cœlo deſcendenti. Omnes Eccleſias reformatas non ſic inſtitutas & rectas, vel non eſſe Eccleſias, vel Anti-Chriſtianas, Babylonicas, adulteras, vel ſaltem corruptas ſocietates, à quibus ſecedendum ſit. Omnia templa ſtructa tempore Papatus, dicunt ſolo æquanda, campanas frangendas; imò omnem uſum campanarum eſſe illicitum & Papale inventum. Ne cœmeterium quidem habendum, ſed omnes in campis ſepeliendos. Omnes decimas & ſtata miniſtrorum ſtipendia dicunt eſſe idololatrica, illicita & contra Evangelium. Hanc eſſe voluntatem CHRISTI, ut miniſtris proſpi-

 ciatur

Digitized by Google

ciatur eodem modo, ut ſibi & Apoſtolis factum, per voluntariam contributionem & eleemoſynam populi. Et id eò uſque urgent, ut etiam ad communionem bonorum delabantur. Ne quidem civili modo nominandos locos vel tempora, quæ gerunt, ullum veſtigium alicujus Sancti vel Idoli. Ita rejiciunt nomina templorum S. Andreæ, Pauli, Petri; menſium, Januarii, Februarii, & dierum, Solis, Lunæ, Martis. Hæc omnia ipſis ſunt profana & illicita. Imò, ne quidem annos à CHRISTO nato numerari volunt; ſed ſic: *Anno ultimæ ſanctorum Patientiæ.* Non concionandum hoc loco, hoc tempore. Conciones ad menſuram horologii irrident. Omnes ſtatas preces, etiam Orationem Dominicam, faciunt idololatricas & Diabolicas. Cantio Pſalmorum, ſi non ſint formales Scripturæ, ſed Paraphraſes, illis illicita; eos autem Pſalmos decantari permittunt, quos Spiritus dictat alicui ex tempore, ſine libro. Concionari ipſis non eſt actus paſtoralis, ſed communis. Docent, Cœnam Domini ſingulis diebus Dominicis eſſe celebrandum. Rejiciunt omnes Catechiſmos, qui ſtatæ formulæ ſunt. Symbolum Apoſtolicum rejiciunt & deteſtantur, tanquam malè conſutum centonem. Articulum de deſcenſu ad inferos blaſphemiæ reum agunt. Rejiciunt omnem publicam verbi lectionem, cui non conjuncta eſt præſens expoſitio; finitâ concione volunt tres quatuorve prophetari: & omnibus dant prophetandi libertatem. Poſt Prophetiam ſequitur diſputatio, & cuilibet licitum eſt ſuos proponere ſcrupulos, ac objicere contra ea, quæ dicta ſunt. Magiſtratum ſpoliant authoritate leges condendi, ſolum DEUM eſſe Legiſlatorem. Leges judiciales Moſis hodieq; omnes, non ſecus ac Judæos, obligare. A Magiſtratu dicunt morte plectendos omnes adulteros, blaſphemos, Sabbathi violatores, & imprimis Idololatras. Negant tamen omnes fures ſuſpendendos. *Omnes Academias dirui volunt, quòd deteriores ſint Monaſteriis. Ariſtotelem, Platonem, Ciceronem & alios ſcriptores Ethnicos comburendos. Rejiciunt omnes gradus Academicos. Nolunt habere ſtudioſos Theologiæ. Locos communes, Commentaria in Scripturas, Polemicos autores, imò omnes exterminari libros volunt, & artes liberales, exceptis Bibliis. Diſputationes Theologicas pro Ethnicis & illicitis exercitiis habent.*

Quas

Quas turbas Independentes Antinomi in nova Anglia excitârint.

Quidam Antinomi in nova Anglia ſeduxerunt quosdam, & inter eos mulierem quandam Hutchinſoniam, quæ callida, ſagax & contumacis ſpiritûs, prætextu repetendi ſermones cottidianos, Boſtoniæ furores illos hinc in totam regionem diſperſit. Opiniones præcipuæ erant:

I. Legem nullum uſum habere in adducendis hominibus ad CHRISTUM.

II. Hominem eſſe juſtificatum & unitum CHRISTO, ſine fide, ab omni æternitate.

III. Fidem non eſſe inſtrumentum recipiendi CHRISTUM, ſed diſcretionem, quòd jam receperimus CHRISTUM.

IV. Hominem tantùm uniri CHRISTO per opera Spiritûs, ſine ullo actu ſuo.

V. Hominem non ante actualiter CHRISTI eſſe, quàm fiduciam habeat.

VI. Hanc fiduciam tantùm eſſe ex teſtimonio Spiritûs.

VII. Hoc teſtimonium Spiritûs tantùm eſſe immediatum, ſine ullo verbo.

VIII. Qui ſemel hoc teſtimonium habet, non ultrà dubitat.

IX. Dubitare de certitudine, etiamſi ſiam latro vel adulter, indicio eſt, me nunquam habuiſſe certitudinem vel fiduciam.

X. Sanctificatio non eſt bonum ſignum ſtatus gratiæ.

XI. Nulla conſolatio haberi poteſt ex conditionalibus promiſſis.

XII. Pauperes ſpiritu Matth. V. 3. tantùm illi ſunt, qui vident, ſe nullam gratiam habere.

XIII. Si videam, me nullam gratiam habere, ſolatio erit: ſed conſolationem capere ex ſenſu gratiæ, legale eſt.

XIV. Hypocrita poteſt habere gratiam Adami, quam habuit in ſtatu innocentiæ.

XV. Gra-

Digitized by Google

XV. Gratia Sanctorum & Hypocritarum non differt.
XVI. Omnes gratiæ in CHRISTO ſubjectivè ſunt, & nullæ in nobis; ita ut CHRISTUS credat, CHRISTUS amet.
XVII. CHRISTUS eſt nova creatura.
XVIII. DEUS non amat hominem plus propter ullam ſanctitatem, nec odio eum magis habet propter ullum flagitium.
XIX. Peccatum filios DEI non debet turbare.
XX. Si quis turbetur propter peccata, non eſt regula vitæ.
XXI. Chriſtianus non tenetur precari, niſi Spiritus moveat eum.
XXII. Miniſter, qui non habet hoc novum lumen, non poteſt docere alios, qui id habent.
XXIII. Tota litera Scripturæ eſt fœdus operum.
XXIV. Nullus Chriſtianus adigendus eſt ad officia pietatis.
XXV. Nullus Chriſtianus eſt exhortandus ad fidem, charitatem, preces, niſi ſciamus eum habere Spiritum.
XXVI. Homo poteſt habere omnem gratiam, & tamen carere CHRISTO.
XXVII. Omnis fidelis activitas tantùm eſt agere peccata.

De quatuor magnis Sectis Eccleſiam Anglicanam turbantibus.

OMnes illæ Sectæ & Schiſmata, quæ exteris videntur numero carere, ad quatuor præcipuas revocari poſſunt & debent: *Quærentes* ſive *Exſpectantes*, *Antinomios*, *Anabaptiſtas*, *Congregationales*. Quanquam enim multa inter ſe communia habeant, & omnes quoque Congregationales ſive Independentes dici velint; tamen in præcipuis quibusdam capitibus manifeſtè differunt ac diſtinguuntur.

Quærentes, ſive Exſpectantes.

SUnt qui hos in duo genera diſpeſcunt, & alios ſtatuunt *Quærentes*, alios *Exſpectantes*. Summa diſcriminis in eo conſtituitur, quòd

Digitized by Google

quòd illi credant Eccleſiam alicubi eſſe, ſed latere, ideoq; inquirendam eſſe, unde & *Quærentes* dicti; alteri autem planè ejus præſentem exiſtentiam negent, & in futurum exſpectent miraculoſam cœtus Chriſtiani per Apoſtolos reſtitutionem. Sed quoniam utrique in eo conſentiunt, nullam eſſe viſibilem Eccleſiam, ideò noluimus eſſe curioſi in multiplicandis ſchiſmatis. Angli *Seekers* vocant & *Waiters*; ac propriè Scepticorum propago ſunt.

Antinomi.

ANtinomorum primus in Anglia fundator fuit quidam *Joannes Eatanus*, qui librum publicavit de gratuita Juſtificatione, ſive liberâ per ſolum CHRISTUM; in quo præcipuè inſiſtit huic errori: DEUM nec velle, nec poſſe ullum peccatum videre in juſtificatis. Hic error non cum autore exſtinctus eſt; ſed in hac fatali confuſione caput extulit, ac in præcipuam Sectam excrevit. Nam cùm tradat tam expeditam & facilem in cœlos viam, ingens multitudo ſimplicium hominum eam amplexata eſt, quæ doctrinam hanc inſanum in morem ſectatur. Omnia templa plena. Fores & feneſtræ præ multitudine obſtruuntur. Neque mirum. Doctrina enim hæc titulo liberæ juſtificationis pulvinar ſubſternit omnibus peccatis, quæ deplorare aut cavere juſtificatis apud *Antinomos* grande nefas habetur.

Independentes ſive Congregationales.

EX nova Anglia *Independentiſmus* in Hollandiam transvolavit, & prima Eccleſia *Independens* Roterodami fuit excitata à quodam *Hugone Petro*, famoſiſſimo belli Anglicani præcone. Mox *Norwicho* advenerunt *Wardus* & *Bridgius*, veteres Conformiſtæ, ſed novarum *Wrennii* injunctionum intolerabiles. Iis mox ſucceſſit *Sidræus Simſon*. Statim ſpiritus diſſenſionis flagrare inter hos tres *Independentes* cœpit. *Simſon* in controverſiam lapſus cum *Bridgio*, quòd nollet concedere libertatem prophetandi, ſeparavit ſe, & novam Eccleſiam erexit. Hoc primum ſchiſma ſucceſſit alterum *Bridgii*. Eccleſia tota flagrabat contentionibus. *Wardus*

 tyran-

Digitized by Google

tyrannide populi (nam Presbyterium nullum erat,) depoſitus; & quanquam interceſſione *Arnhemenſium* reſtitueretur, nunquam tamen plenè reconciliatus fuit. Tandem cùm *Bridgius* & *Simſon* in Angliam reverſi eſſent, duæ Eccleſiæ *independentes* iterum, quanquam difficulter, unitæ ſunt, ac libertas prophetandi privatim & die profeſto permiſſa eſt. *Arnhemenſes independentes* præcipuè de ſua perfectione gloriantur, cùm tamen craſſæ *Chiliaſtæ* ſint; & DEUM authorem peccati, quà tale eſt, faciant; quorum utrumque ex ſui *Archeri* diſciplina hauſerunt, cujus blaſphemus liber Londini publicè manu carnificis combuſtus fuit. A quinque retrò annis ex nova Anglia & Hollandia Londinum gregatim ſe contulerunt, & eam metropolim fecerunt, ex qua communibus conſiliis *Independentiſmum* propagarent. Palmarium eorum opus fuit, Reformationem impedire, ſchiſmata & hæreſes fovere, Synodum ac ejus conſilia ſubvertere. Primò enim omnibus modis impediverunt convocationem Synodi. Cùm Parlamentum magno dolore ipſorum tantum Synodum vocandam ſtatuiſſet, operam dederunt, ut *independens* Synodus vocaretur, *electiva* tantùm & *conſvetativa*. Quotquot habebant celebres inter ſuos, intruſerunt, multis veteribus *Puritanis* Non-conformiſtis excluſis, quibus Epiſcopales ac Liturgicos homines prætulerunt. Ita quinque vel ſex *Independentes* tamdiu exoptatam Eccleſiæ Anglicanæ reformationem impediverunt. Et cùm jam Synodus in tertium annum duret, ac plures quàm quingentæ Seſſiones habitæ ſint, (quod in nulla à condito orbe Synodo factum,) nihil tamen adhuc opis & conſolationis Eccleſia contra inundationes hæreticorum acceperit. Sicut Synodum omnibus modis impediunt: ita & ejus diſſolutionem enixè moliuntur. Prætereo contumelias, quibus reverendum cœtum laſciviosè in conventiculis ſuis publicè ac privatim adſpergunt. Exhibitâ Parlamento petitione, Synodum diſſolvi impudenter voluerunt. Ea petitio compoſita fuit in taberna quadam, Præſide *Johanne Liburnio*, fanatico homine, procaciſſimi oris, conſilia ſuggerente & dictante *Hugone Petro*. Nam diſſolutâ Synodo, certi ſunt, gubernationem Eccleſiæ non conſtituendam, & diſtractiones auctum iri, in quibus ipſi ſaginantur. Cùm

Parla-

Parlamentum ad regimen conſtituendum inclinaret, Synodus eos humaniter invitavit, ut in tam pio & neceſſario opere ſe fratribus ſuis conjungerent; ſed noluerunt. Cùm ipſis permiſſum eſſet exhibere opiniones ſuas & Regimen ſcripto, ut ſic innoteſceret, pro qùo Tyria maria commoverent; poſt multorum menſium vanam illuſionem & exſpectationem, evulgant libellum contumelioſum, contra Synodum & ejus actiones, eumq; typis evulgant. Quòd Eccleſiæ Anglicanæ & Hibernicæ tamdiu in lamentabilis Anarchiæ Oceano jactantur, non Papiſtæ, non Prælati, non malignantes in cauſa ſunt: ſed *Independentes*, quorum conſtans praxis eſt, ſe opponere pro extremo virium conſtitutioni Eccleſiæ, quæ non convenit eorum exemplari. Ut ita ſicut in nova Anglia nullam Presbyterialem Eccleſiam tolerant: ſic in veteri Anglia nulla erigatur. Atque hinc ruditus & rugitus contra maturationem gubernationis: *Differ, differ*, (inquiunt) *qvid opus tantâ feſtinatione?* ipſi in cauſa fuerunt tot hæreſium & ſchiſmatum. *Johannes Lilbrun* & ipſe Schiſmaticus, ex bello redux, narravit, quadraginta novas ſectas in via reperiſſe, & eas adeò atroces, periculoſas, blaſphemas, ut quanquam ſit pro toleratione omnium religionum, tamen vix abſtinere manus potuerit. *Independentes* ſicut producunt, ita & fovent ac nutriunt ſectas; ac ſemper cum iis contra Presbyterianos colludunt. Eò jam inſaniæ delapſæ ſunt, ut pro abſoluta toleratione omnium religionum voce, ſcripto, mox & gladio id acturi, pugnent. Nam haud occultè jactant, ſe libertatem ſibi religionis, quicquid tandem Parlamentum vel Synodus ſtatuat, acquiſituros. In nonnullis congregationibus fœdus ineunt, ſe pro extremo virium *Independentiſmum* ſtabilituros, oppreſſis Presbyterianis. Quidam ad Prælaticos Sacerdotes profeſſi ſunt, antè ſe omnes interemturos, quàm paſſuros, ut Presbyteria regant, potiùsq; juncturos vires pro reducenda Hierarchia. In Summa: Presbyterianos ineffabili odio proſeqvuntur.

Independentium Dogmata.

Cùm profiterentur ſe abhorrere à *Brauniſmo*, diſtincti ab ipſis fuerunt nomine *Independentium*, quod innuit præcipuum

diſcrimen inter ipſos & Presbyterianos ſitum non in ſeparatione, ſed in regimine Eccleſiæ, quod contra omnes Eccleſias reformatas ſuſtinent, eſſe independens, hoc eſt, non ſubjectum ulli authoritati & juriſdictioni Synodicæ, ſed jam ferventi ſtudio rejiciunt nomen Independentium; profitentes independentiam vel dependentiam congregationum eſſe unam ex minimis controverſiis. Ut quemadmodum orthodoxos vocant Calvinianos & Presbyterianos; ita ipſi loco independentium vocandi ſint *Browniſtæ* & *ſepariſtæ*. Nam Independentes ſeceſſionem faciunt à reformatis Eccleſiis propter longè deteriores cauſas, quàm Browniſtæ. Hi enim prætendebant Epiſcopos, Liturgiam & impietatem congregationum. Sed jam hæc omnia ſunt ſublata, ac profani ac ſcandaloſi arceantur à Cœna. Nihilominùs ſeparant ſe. Nam quod confitentur, Eccleſiam Anglicanam eſſe veram Eccleſiam, & miniſterium ejus verum & ſalvificum, id non minuit, ſed auget crimen ſeparationis. Majus quippe peccatum eſt, ſeparare ſe à vera Eccleſia, quàm à falſa. Renuunt omnem communionem, ut membra cum Eccleſiis reformatis. Concionantur inter illos, tanquam inter paganos, ſolummodò, ut viri donis prædíti pro colligendis novis Eccleſiis docent: Quicunque non amplectatur independentiam, utcunque cætera, pius & orthodoxus ſit, eum non admittendum ad ſacram cœnam, nec frui debere privilegiis Eccleſiæ; ſed tales eſſe Antichriſtianos ſpiritus, hoſtes regni CHRISTI. Materiam & formam Eccleſiæ ſuæ à Browniſtis didicerunt. Neminem admittunt pro membro, niſi qui totam congregationem convincit de ſua reali regeneratione. Præter veram gratiam requirunt in membro convenientiam ſpiritus, ita ut affectus ejus concurrant cum affectibus totius Eccleſiæ. Sed in hoc laxiores ſunt Browniſtis. Nam Anabaptiſtas, Antinomos & alios ſectarios admittunt, modò non ſint Presbyteriani. Formam Eccleſiæ ponunt in fœdere cum Browniſtis, ſed longè ſtrictiori. Neminem admittunt, niſi qui planè & plenè omnem eorum viam & ubicunque à reformatis Eccleſiis differunt, amplectitur, & nuper Londini etiam hoc juramento ſuo addiderunt: quòd velint gubernationem Presbyterialem oppugnare, & Independentiſmum vi & armis propugnare. Cum Brow-

Browniſtis Eccleſiam à privatis fœdere Eccleſiaſtico ſeu obſtringentibus, ſine magiſtratu & miniſtris, conſtitui volunt. Et hanc poteſtatem ſeptem ad minimum perſonis adſcribunt, nec plures admittunt, quàm qui commodè in uno loco convenire poſſint: Volunt omnes in Anglia Eccleſias eſſe diſſolvendas, & miniſtros debere privatam perſonam induere, ac ſic novas Eccleſias independentes conſtituere. Idq; nuper patuit Bermudis. In ea Inſula plusquam 3000. incolæ ſunt, qui multis annis pacificè per Eccleſias ſuas & piè vixerant, uſque ad A. C. 1641. Cùm Miniſtri ipſorum perſuaſi à novis Anglis ſe miniſterio ſuo addicàrunt, & privatas perſonas aſſumerent. Donec tres ſœdere Eccleſiaſtico obſtricti, novam Eccleſiam conſtituerent, perſuaſis ad ſocietatem aliis circiter 40. Hi confœderati unum ex miniſtris, qui ſe abdicarunt, Paſtorem ſuum creant; & alios duos Presbyteros: & hi tres per totam Inſulam præparantes cæteros, ut membra Eccleſiæ fierent. Nullis verò Sacramenta adminiſtrarunt, præter quàm illis confœderatis. Ejusmodi ſeptem perſonis dant omnem poteſtatem Eccleſiaſticam independenter ſub cœlo eligendi, ordinandi, deponendi, excommunicandi & decidendi omnes controverſias Eccleſiaſticas, quæ controverſia circa poteſtatem Presbyteriorum & congregationis, Browniſtas, Johnſonum & Ainswortum exercuit, eadem Independentes exercet. Novi Angli poteſtatem Eccleſiæ aſſcribunt congregationi, Presbyteris præparationem rerum, ita ut deciſio fiat per pluralitatem vocum. Claves dant non Presbyteris, ſed fraternitati, ut loqvuntur. Et cùm metuerent uſurpationem Presbyterorum & ſuccreſcentem autoritatem, alicubi totum ordinem omiſerunt, Amſtelodami Browniſtæ, Rhoterodami Independentes, ubi nulli Presbyteri ſunt, ſed omnia à populo gubernantur. Imò Arnhemenſes multis annis ſine Paſtore vixerunt. Sed Cottonus & alii, cùm viderent nimiam & intolerabilem populi poteſtatem ſuper Presbyteros, ab Ainsworto ad Jonſtonum lapſi ſunt, & Presbyterii authoritatem ſupra fraternitatem extollunt, ac defendunt, Presbyterii ſuperioritatem ſupra fratres eſſe de jure divino. Ut verò utrique parti ſatisfaciant, Presbyterium & fraternitatem faciunt cauſas, ſine qua non: ita ut nihil ratum ſit, quod

 Pres-

Presbyteri egerunt, niſi conſenſu populi confirmetur, & populus nihil agere poſſit, niſi per Presbyteros, quòd ſi obſtinatio Presbyterii ſit incorrigibilis, tunc dant poteſtatem populo ſeparandi ſe ab iis, & novos Presbyteros eligendi, nondum tamen planè convenit inter ipſos, quanta poteſtas Presbyteris, quanta populo adſcribenda ſit. Multas diſtinctiones invenerunt, ſed neutiquam ſatisfactorias ſcrupuloſitati ſuæ. Maximè tamen iis arridet novum commentum Cottoni, diſtinguentis inter poteſtatem autoritatis & libertatis. Independentes plus poteſtatis Eccleſiaſticæ fœminis aſſcribunt, quàm Brovvniſtæ. Synodus Nov-Anglica non tantùm fraternitatem, ſed & ſororitatem facit ſubjectam privatæ clavium poteſtatis. Fœmina fuit fundatrix Eccleſiæ Roterodamenſis, in qua Simſon docuit. *Hutchinſonia* Cottonum & complures in nova Anglia ad horrendos errores, & ipſum novæ ſeparationis præcipitium abduxit. Londinenſes Independentes nuper fœminis in Eccleſia poteſtatem dederunt diſputandi & decidendi controverſias ſuffragiis ſuis. Garrula *Catharinæ Gitley* in Scripto pro Independentibus evulgato, privatos ſcribit legitimè Sacramentum utrumque adminiſtrare poſſe. Et utcunque in nonnullis ſit differentia inter Brovvniſtas & Independentes, tamen in præcipuo capite ſummus conſenſus eſt. Quæcunque tandem poteſtas ſive libertatis, ſive authoritatis ſit in congregatione organicè, in fraternitate ſive Presbyterio radicaliter & habitualiter, conjunctim ſive ſeparatim hanc ita adſtringunt congregationi, ut nullam ſubjectionem alterius authoritatis agnoſcant. Vocabulum Independ. aliqui abominantur, ſed aliqui tantùm. Sunt alii ex præcipuis illorum Rabbinis, quibus id non diſplicet. Sed quicquid tandem id verbi ſit, rem omnes obſtinatiſſimè defendunt. In nulla re major concordia inter ipſos, quam in hoc, quòd quælibet congregatio, etiam ſeptem tantùm perſonarum totam Eccleſiam poteſtatem abſolutè ſine dependentia vel ſubjectione ſub cœlo poſſideat, quòd ſi corruptum & negligens, Presbyterium non corrigat membra ſua, omnes Synodi totius orbis non habent poteſtatem juxta eos cenſurandi tales, etiamſi corrumperent hæreſi ſuâ & vitiis totam nationem. Itaque omnem authoritativam Synodorum poteſta-

tem

Digitized by Google

tem ſive nationalium, ſive Oecumenicarum pro Antichriſtiana Tyrannide habent; & ſi quis ex congregatione minima ſe ſubmittat, eum dicunt abjicere libertatem, quâ Chriſtus nos liberavit.

Catalogus Errorum & Hæreſium, & Blaſphemiarum. in Anglia productarum, inde uſque ab Anno 1640. maximè tamen tribus poſtremis annis.

QUoniam hactenus in genere actum de magno hæreſium in Anglia incremento, & ſumma quoque turbonum Eccleſiæ orthodoxæ genera aperta, ideò nunc particulariùs cuncta errorum monſtra in lucem protrahenda ſunt. Facilè enim conceſſerim, quod multi dicunt Angliam receptaculum infamis ejusmodi credendi, ſcribendi, docendi licentiæ factum; ſed & illud non ignorandum eſt, longè majora pietatis incrementa fuiſſe; & non habere omnes ſectas hæreſes ſciſmata, quod uni illi ſummis viribus oppouere queant.

Hæretica in univerſum Anglicana ab Anno CHRISTI 1640.

I. SCripturam non poſſe dici verbum DEI. Solum CHRISTUM eſſe verbum DEI. Scripturam literam mortuam, nec majoris fidei quàm humana ſcripta, & inventionem humanam.

II. Scripturam, ſive Ebræa, Græca, Anglica &c. ſit, tantùm eſſe humanæ authoritatis, nec poſſe revelare DEUM, itaque ſolum CHRISTUM eſſe regulam obedientiæ.

III. Scripturam eſſe incertam & inſufficientem, nec ei fidem ſuperſtruendam.

IV. Reve-

IV. Revelationes DEI non eſſe alligandas ad Scripturam, nec dimidium gloriæ DEI ſive in praxi, ſive doctrina adhuc revelatum; ſed exſpectandum, quid ulterius revelaturus ſit in corde noſtro.

V. Scripturam eſſe meram allegoriam, & quoad propria nomina, & quoad perſonas ac res; atque has allegorias eſſe myſteria & ſpiritualem ſenſum ejus.

VI. Scripturam eſſe opus merè humanum, non verò peculiariter inſpiratum; Quòd dicatur Sanctos ſcripſiſſe ex inſpiratione divina, id non de alio ſpiritu intelligendum, quàm à quo fluunt aliæ actiones humanæ, & in quo vivimus, movemur & ſumus.

VII. Scripturam V. T. non concernere Chriſtianos: Itaque ſectarii rejiciunt teſtimonia V. T. & aliqui non legunt V. T. nec id compingunt cum N. T.

VIII. Rationem ſanam eſſe regulam fidei: & eatenus credendum Scripturis & doctrinæ Trinitatis, incarnationis, reſurrectionis, quatenus congruunt rationi; non aliter.

IX. Novum Teſtamentum non obligare ulterius ad credendum, quàm Spiritus in præſens revelet, eum locum eſſe verbum DEI.

X. Scripturam in vulgata lingua ſine expoſitione in Eccleſia prælegere, pejus eſſe quàm latinam populo prælegere, hanc enim nec nocere, nec prodeſſe.

XI. DEUM eſſe authorem peccati, quatenus eſt ἀνομία & ἀταξία.

XII. Omnia mendacia eſſe ex ore DEI.

XIII. Hanc eſſe voluntatem DEI, ut inde ab adventu Filii ejus ſit permiſſio Paganæ, Judaicæ, Turcicæ, Anti-Chriſtianæ Religionis, nec niſi verbo DEI contra eas pugnandum, & peccatum in comparatione maximum eſſe in Magiſtratu, uti coercivâ poteſtate contra conſcientias; Magiſtratum nequidem ob blaſphemias, etiamſi DEUS & Scriptura negaretur, quenquam punire poſſe.

XIV. Neminem propter peccatum damnari, ſed quia DEUS ita velit.

XV. Ho-

XV. Hominem habuiſſe vitam, antequam DEUS inſpiraret eam; & id quod inſpiravit, fuiſſe partem eſſentiæ divinæ ac ad DEUM reverti.

XVI. DEUM æqualiter diligere contemtiſſimam Creaturam, ut Bufonem, atque ſanctos ſuos.

XVII. Nullum alium ſpiritum eſſe quàm DEUM; & Principem aëris qui regnat in filiis inobedientiæ, DEUM eſſe.

XVIII. DEUM non decrevisſe omnes actiones hominis, quia homines agentes decreta DEI non peccent.

XIX. DEUM nunquam eſſe iratum vel pœnitere; aliàs mutabilem fore.

XX. Non eſſe electionem particularem ſed generalem ſub conditione perſeverantiæ, nec ſcripturam ullibi loqui de reprobatione.

XXI. Animam cum corpore interire; & omnia, excepto DEO finem habitura.

XXII. Quamlibet creaturam initio DEUM fuiſſe & eſſe: Vitam eſſe ſpiritum revertentem ad DEUM: Et DEUM abſorbere eum ſicut gutta ab Oceano.

XXIII. Ad ſalutarem cognitionem DEI non ſufficere, DEUM noſse ex libro naturæ vel ſcripturæ: ſed eum non eſſe noſcendum abſtracte à miſericordia & omnibus aliis attributis.

XXIV. In unitate DEI non eſſe Trinitatem.

XXV. Non tres perſonas eſſe in DEO, ſed tantum tria officia.

XXVI. Unam tantum in DEO perſonam.

XXVII. Chriſtum non eſſe DEUM verum & eſſentialem; Sed nominalem; nec per æternam generationem; Sed quatenus ſit homo.

XXVIII. CHRISTI humanam naturam æquè ac noſtram peccato originali eſſe corruptam: CHRISTUM à nativitate uſquè ad mortem eandem Originalem corruptionem ac nos habuiſſe, eum tam ſuſcepiſſe in naturam ſuam peccatum noſtrum, quàm carnem, nec ſanctiorem, quàm nos ſimus. Contrarium pugnare cum honore DEI & conſolatione ſanctorum.

Digitized by Google

XXIX. Magna nos exſpectaſſe à quodam crucifixo JESU, ſed id nihil prodeſſe, debere eſſe CHRISTUM formalem in nobis Deitatem unitam humanitati noſtræ. CHRISTUM nihil aliud egiſſe in hoc mundo, niſi quod 32. annos vixerit. Benedictum eſſe illum, qui nunquam confiſus ſit, crucifixo CHRISTO.

XXX. Chriſtum fuiſſe verum hominem cum crearet nos, imò ab omni æternitate. Et etiamſi non habuerit carnem, tamen eum eſſe verum hominem ſine carne.

XXXI. CHRISTUM pro omnibus hominibus æqualiter mortuum tam ſufficienter, quàm efficaciter, tam pro Juda, quàm pro Petro.

XXXII. Per Chriſti mortem omnia omnium & ſingulorum hominum peccata, commiſſa contra moralem legem & primum ſedus, actualiter eſſe remiſſa, & hoc eſſe æternum Evangelium.

XXXIII. Chriſtum tantum ſatis feciſſe pro peccatis contra primum ſedus, non verò ſecundum ut incredulitate. Eum non eſſe mortuum pro ullius infidelitate.

XXXIV. CHRISTUM tantum mortuum pro peccatis præteritis, antequàm Evangelium reveletur peccatis. Pro peccatis poſt converſionem commiſſis, CHRISTUM non mortuum, ſed ea remitti per ejus continuum & juge ſacrificium.

XXXV. Quemlibet pro peccatis contra ſecundum fœdus ſatisfacere nimirum pro infidelitate: ita ut pro unius anni infidelitate homo ferat unius anni Iram; & hanc eſſe totam ſatisfactionem quam DEUS requirat, juxta illud; Qui non credit, ira DEI manet ſuper illum.

XXXVI. Neminem damnatum iri niſi ob ſolam incredulitatem.

XXXVII. Gentiles, qui nunquam audierint de Chriſto, tamen habere Evangelium, nam quamlibet Creaturam, Solem, Lunam, ſtellas, prædicare Evangelium hominibus: in ipſis revelatam eſſe cognitionem CHRISTI crucifixi; & remiſſionem peccatorum, ſi modo viderent eam.

XXXVIII

Digitized by Google

XXXVIII. Gentiles qui pereant, perire tantum propter incredulitatem; quia non credant Evangelio quod habent.

XXXIX. CHRISTUM pro nemine acquiſiviſſe vitam & ſalutem, ne quidem pro Electis. Nam non fuiſſe finem DEI, per adventum Chriſti acquirere amorem & vitam; ſed ipſum Chriſtum fuiſſe acquiſitum per amorem, ut faceret nos amare & redimeret nos ad amandum; nam Chriſtum veniſſe, non ut reconciliaret Deum homini; Sed hominem DEO. Etiamſi enim Chriſtus proponat vitam & amorem; tame n non acquiſivit eum verùm acquiſitus, fuit per eum.

XL. CHRISTUS venit in mundum, ut declararet amorem DEI erga nos, non ut ſatis faceret DEO.

XLI. Unctio illa 1. Joh. 2. v. 20. Una & eadem eſt cum The Chriſtood of Chriſt.

XLII. CHRISTUM fuiſſe legis præconem, ac vixiſſe in tenebroſo ævo. Demum poſt adſcenſionem ejus prædicatum Evangelium.

XLIII. CHRISTUM mille annis viſibiliter ut Monarcham terrenum regnaturum deſtructis omnibus imperiis.

XLIV. Et tunc ſublatis omnibus hoſtibus, Eccleſiam Judæorum & gentilium victuram in pace: Omnes Chriſtianos fore ſine peccato, verbo, ſacramento; & hos mille annos tranſituros in mundanis deliciis, quascunq; creaturæ liberatæ à ſervitute ſua præbere poſſint, generando liberos, edendo, bibendo, ludendo.

XLV. Homines poſſunt ſervari ſine CHRISTO. Etiam Ethnicos ſervari, ſi colant DEUM pro modulo ſuo, quanquam nihil audiverint de CHRISTO.

XLVI. Minimam Veritatem plus eſſe quàm ipſum JESUM CHRISTUM.

XLVII. CHRISTUS per mortem ſuam liberavit omnes à temporali morte, quam peccatum Adami tantum meretur acquirendo iis reſurrectionem & viam veniendi ad Patrem, & ſic mortuus eſt pro omnibus, aliter pro nullis.

Digitized by Google

XLVIII. Spiritus DEI non habitat nec operatur in ullis. Non eſt alius Spiritus qui operatur, niſi noſter proprius.

XLIX. Eundem Spiritum eſſe qui operatur in filiis inobedientiæ & Sanctificans corda fidelium.

L. Eſſe perfectionem in hac vita non per verbum, Sacramenta, vel alias ordinationes DEI, verùm per experientiam Spiritus in ipſo homine.

LI. Hominem baptizatum Spiritu Sancto noſſe omnia ut ipſe DEUS, quod ſit magnum myſterium & magnus Oceanus, qui non habeat fundum.

LII. Si quis per Spiritum ſciat, ſe eſſe in ſtatu gratiæ, etiamſi cædem committat vel ebrietatem, DEUM tamen non vider peccatum in eo.

LIII. Sanctificationem non eſſe notam juſtificationis & omnis notas ac ſigna Chriſtiani ſtatus eſſe legalia & illegitima.

LIV. Fideles non habere inhærentem ſanctificationem, nec ſpirituales habitus gratiæ infuſos in corda eorum; Sed omnem Sanctificationem eorum eſſe inhærentem in Chriſto, & propter hanc ſolam eos dici ſanctificatos in ſcriptura.

LV. Adamum etiam in ſtatu innocentiæ, moriturum fuiſſe morte naturali, nec mortem eſſe fructum peccati in fidelibus.

LVI. Imaginem DEI tantum conſiſtere in facie hominis, tum in Impiis, quàm Piis.

LVII. Adamum & homines non amiſiſſe in eo imaginem DEI per lapſum, ſed tantum incurriſſe mortem temporalem, quæ protracta fuerit ad tempus, promiſſo Salvatore.

LVIII. Non eſſe originale peccatum in nobis. Solum Adami peccatum fuiſſe originale.

LIX. Peccatum Adami nemini imputari, nec quenquam propter id puniri.

LX. Nullum hominem magis ſpiritualem eſſe altero nec ullam talem internam differentiam eſſe inter hominem & hominem; Omnem differentiam eſſe externam in verbo, quod ducat quoſdam, & non alios.

LXI. Omnes

Digitized by Google

LXI. Omnes, quibus prædicetur Evangelium, eo ipſo immediate & ex ſe ipſo poſſe credere.

LXII. Non eſſe liberum arbitrium, nec ad bonum nec ad malum nec in ſtatu naturæ, nec gloriæ.

LXIII. Hominem poſſe reſiſtere gratiæ, & gratiam, quæ convertat unum hominem, non converſuram alterum.

LXIV. Naturalis homo poteſt facere ea quibus DEUS annexuit gratiam & acceptilationem; & homines, ſi pro extremo virium quærant gratiam eam inventuros.

LXV. Regenitos poſſe totaliter & finaliter deficere.

LXVI. Moralem legem nullum plane in fidelibus uſum habere, non eſſe regulam vitæ fidelibus & fideles eſſe liberos à mandatis legis.

LXVII. Juſtificatos non per fidem juſtificari; ſed ab omni æternitate.

LXVIII. Neque fidem, neq; reſipiſcentiam, nec abnegationem ſui nec alia opera eſſe officium Chriſtiani hominis.

LXIX. Veram fidem eſſe ſine omni dubitatione ſalutis; & qui dubitat, eum non credere.

LXX. Tò Credere, ſive Fidem propriè imputari ad juſtificationem, non verò CHRISTI juſtitiam.

LXXI. Doctrinam reſipiſcentiæ eſſe ſaluti animarum inimicam.

LXXII. In Veteri fœdere reſipiſcentiam fuiſſe medium obtinendi. R. P. & R. P. ſecutam Contritionem. Sed ſub Evangelio aliter ſe rem habere.

LXXIII. Æquè poſſibile eſſe Chriſto peccare ac fideli cuivis.

LXXIV. Non debere eſſe dies Jejuniorum ſub Evangelio.

LXXV. DEUM non affligere ſuos propter peccata & etiamſi fideles peccent quantum poſſint, tamen eſt fons apertus in quo ſe abluant, nec propter peccata fidelium, ſed infidelium terram puniri.

LXXVI. Fidelium non eſſe proſpicere, ne peccent; DEO proſpiciendum, ſi velit.

LXXVII. DEUM æque amare ſuos propter bona malave

 opera,

Digitized by Google

opera, tam peccantes quàm bene agentes, nec quenquam æſtimare meliorem propter bona, deteriorem propter mala opera.

LXXVIII. Fideles non debere humiliari propter peccata propter Converſionem & factum Petri ex infirmitate fidei ortum.

LXXIX. Fideles non debere à DEO remiſſionem peccatorum petere. Eſſe blaſphemiam, ſi fidelis petat. R. P. & Davidem in eo lapſum.

LXXX. Abrahamum, cum negaret, Saram eſſe uxorem ſuam & aliud ſimularet, nihilominus ſanctum & juſtum fuiſſe in conſpectu DEI.

LXXXI. Vocatos habere peccata in carne & converſatione, ſed non in Conſcientia. Nam veram fidem in Electis,& peccata in conſcientia non magis conſiſtere poſſe quàm lucem & tenebras & ſic reconciliant ſcripturas illas, ſi dixerimus, &c. 1. Joh. Cap. 1. v. 8. &c. qui natus eſt ex DEO, DEUS eſt.

LXXXII. Magnus Antichriſtus eſt myſticum illud corpus, quod opponit ſe Chriſto, non Papa Romanus, vel particularium virorum ſucceſſio. Papa tantum eſt pars Antichriſti. Quidam Antichriſtum faciunt eos, qui ſe opponunt erroribus Antinomorum; alii eos, qui negant Chriſtum pro omnibus mortuum: Alii Magiſtratum cöercentem ſectarios.

LXXXIII. Animam hominis eſſe immortalem ut brutorum, & mori cum corpore.

LXXXIV. Animas fidelium dormire uſque ad Judicii diem, nec capaces eſſe ullius actionis pro DEO, ſed eſſe iis velut ſuaviter ſomniantibus.

LXXXV. Corpora fidelium non reſurrectura eadem; ſed animas eorum habituras alia corpora, vel per creationem, vel per productionem ex materia. Homines nihilominus fore eoſdem, quia anima eadem ſit.

LXXXVI. Infantes non reſurrecturos: quia non ſint capaces cognitionis DEI, ac per conſequens, nec fruitionis.

LXXXVII. Per-

Digitized by Google

LXXXVII. Perfectionem & reſurrectionem, de qua agat Paulus 1. Cor. 15 v. 51. & ſeq. ad 57. fore in hac vita, & eo pertingendum ante mortem.

LXXXVIII. Nullas ſanctorum animas eſſe in cœlo ubi CHRISTUS ſit; ſed cœlum illud fore vacuum uſquè ad reſurrectionem mortuorum.

LXXXIX. Nec reſurrectionem, nec cœlum, nec infernum, nec Diabolos poſt hanc vitam eſſe.

XC. Fore omnium, quæ unquam vixerint, brutorum reſurrectionem; quodlibet individuum cujusvis ſpeciei reſurrecturum. Et hæc Bruta victura in æternum in hac terra.

XCI. Non eſſe infernum, niſi in hac terra; & hic infernus ſunt legales terrores in hominum Conſcientiis.

XCII. Non eſſe Eccleſiam Chriſti in terrâ, nec miniſterium, nec ſacramenta, nec Evangelium, nec fidem quia non ſint dona viſibilia vel infalibilia.

XCIII. Neminem damnari niſi propter contemtum Evangelii; & neminem poſſe contemnere Evangelium niſi quibus prædicetur, ſicut Apoſtolorum tempore factum per miracula.

XCIV. Puram prædicationem verbi & ſacramentorum adminiſtrationem non eſſe notas veræ Eccleſiæ viſibilis.

XCV. Miracula debere conjungi cum Evangelio, & qui prædicant Evangelium, eos debere miracula edere.

XCVI. Multos Chriſtanos hoc tempore habere majorem cognitionem, quàm Apoſtolos; & ubi tempus venerit erigendi veras Eccleſias, tunc fore majora dona & majora miracula, quàm tempore Apoſtolorum; quia tunc Eccleſia tantum fuerit in infantia ſua.

XCVII. Non nunc debere conſtitui Eccleſias, prædicari verbum, adminiſtrari ſacramenta; Sed exſpectandam Eccleſiam & ad quodlibet tempus debere nos eſſe paratos ac inquirere ex quovis peregrino quamlibet opinionē & doctrinam, ſanctos ac Viatores ambulare in fumo templi nec poſſe invenire religionem, ideò exſpectandum Spiritum, ut Apoſtoli fecerint.

XCVIII.

Digitized by Google

XCVIII. Eſſe ſalutem revelandam poſterioribus temporibus, ipſis Apoſtolis ignoratam.

XCXIX. Brevi DEUM ſuſcitaturum Apoſtolos homines extraordinario Spiritu & infallibilibus donis præditos; & hoc præceſſurum ruinam Romæ.

C. In articulis fidei nihil certo eſſe credendum & ſtatuendum, ſed omnes debere habere libertatem conſcientiæ & Prophetiæ.

CI. Scripturas nullibi loqui de ſacramentis, nec de nomine, nec de re.

CII. Fedus, cujus Sigillum circumciſio, tantum habuiſſe temporales promisſiones, ut terram Canaan. Fedus cum Abrahamo initum, nihil ſpirituale habuiſſe. Circumciſionem fuiſſe ſigillum juſtitiæ, fidei, non aliis, quàm ſoli Abrahamo quatenus Pater; Non vero filiis ejus.

CIII. Baptiſmum non eſſe ſignum vel ſigillum gratiæ federalis.

CIV. Pædobaptiſmum eſſe illegitimum & Antichriſtianum, & æque licitum baptizare felem, vel canem, quàm inſantem fidelium.

CV. Æquè licitum eſſe transgredi ullum ex decem præceptis, occidere, ſurari, adulterium committere, quàm baptizare inſantem.

CVI. Omnibus concionantibus diſcipulis etiamſi Miniſtri non ſint, licitum eſſe baptizare.

CVII. Etiam non Baptizatos & privatos tamen poſſe baptizare, & docere.

CVIII. Miracula eſſe eſſentialem partem adminiſtrationis Baptiſmi, de quo Matth. 28. 19.

CIX. Nullos admittendos ad cœnam, ne quidem ſanctos & fideles, nec baptizandos liberos eorum, niſi ſint in via Eccleſiaſtica.

CX. Nullam ſcripturam vetare, quo minus idem multoties baptizetur, nec magis hoc illicitum, quam Cœnam iterare ſæpius.

CXI. Ver-

Digitized by Google

CXI. Verba: hoc eſt corpus meum, literaliter intelligenda.

CXII. Recipientes cœnam operto, adminiſtrantes aperto capite eſſe debere.

CXIII. Æque neceſſarium eſſe membrum Eccleſiæ, ac CHRISTI; nec quenquam poſſe ſalvari, niſi ſit membrum Eccleſiæ.

CXIV. Eccleſiam Anglicanam eſſe Antichriſtianam & Diabolicam, & abſolutè illicitum miniſtros ejus audire.

CXV. Eccleſiam Romanam aliquando fuiſſe veram Eccleſiam, Anglicam nunquam. Unde probabilius ſit, Eccl. Romanam tueri veram doctrinam de libero arbitrio, univerſali redemtione, peccato originali, quàm Eccleſiam Anglicam.

CXVI. Vocationem & ordinationem miniſtrorum non eſſe de jure divino; ſed miniſtrum fieri ſicut mercator, bibliopola, ſartor & alii opifices.

CXVII. Omne ſtatutum, ſtipendium pro miniſtris Evangelii, maximè tamen decimas eſſe illicitas, Judaicas, Antichriſtianas.

CXVIII. Miniſtros debere laborare & exercere munus aliquod, ne ſint graves Eccleſiæ.

CXIX. Non debere eſſe diſtinctum ordinem miniſtrorum, ſed omnes qui dona habent, ordine, cæteris eligentibus, concionari, orare, baptizare, & tunc quisque ſuâ vice miniſter, & loco miniſtri eſt.

CXX. Omnes dies Chriſtianis eſſe pares; nec magis nos alligatos ad diem Dominicam, quàm ad aliam.

CXXI. Judaicum Sabbathum hodieq; obſervandum.

CXXII. Chriſtianos non teneri ſingulis ſeptimanis conſtanter convenire, vel precari & concionari tanto ſpatio, juxta conſuetudinem gentium.

CXXIII. Cuilibet licitum prædicare Evangelium.

CXXIV. Licere fœminis concionari, cùm habeant dona, ut Viri.

CXXV. Partem libertatis Chriſtianæ eſſe, non audire proprium Miniſtrum; ſed ubi libeat & à quo plus commodi ſperetur.

CXXVI. Illicitum colere DEUM in conſecrato loco, & ubi idololatria exercita; velut in templis Pontificiorum.

CXXVII. Concionandum & dona exercenda ſine ſtudio præ-

Digitized by Google

vio & præmeditatione; nec cogitandum quid dicas, antequam dicas, quia ſpiritus eo momento revelabit.

CXXVIII. Non opus eſſe eruditione humanâ, vel lectione authorum. Omnes libros & eruditionem exſcindendam. Quòd tanta volumina ſcribunt, & eruditionem adeò extollunt, ex inopia ſpiritus fit.

CXXIX. Quædam mulieres illicitum putant, quenquam audire concionantem publicè vel privatim, quia non debeant eſſe ſimiles illis apud Timotheum mulieribus, 2. Tim. 3. v. 6. 7. ſemper diſcentibus, & nunquam ad cognitionem venientibus.

CXXX. Planè illicitum eſſe concionari tanquam in Eccleſia, ſed eatenus licet, ſi concioneris, ut exſpectans diſcipulus; id eſt, Chriſtianis non licet concionari poſitivè ponendo & aſſerendo certi quid; ſed tantùm conferendo, arguendo, diſputando.

CXXXI. Illicitum cœnam recipere, ubi præſentes ulli impii.

CXXXII. Sic illicitum precari, ubi impii.

CXXXIII. Sic illicitum precari etiam privatim cum illis, qui non ſunt membra veræ Eccleſiæ, ſed Anglicanæ.

CXXXIV. Utcunque licitum ſit conferre & loqui cum omnibus, tamen illicitum eſſe cum illis, qui non ſunt ejusdem opinionis, (etiamſi cætera pii ſint, & membra Eccleſiæ alicujus) vel ante cibum orare.

CXXXV. Illicitum eſſe precari cum aliis utcunque piis & ejusdem opinionis publicè privatimve, niſi tales perſonæ habeant infallibilem Spiritum ut Apoſtoli. Hæc opinio admodum invaleſcit, & multi omnes in Eccleſia preces omittunt, tantum diſſerentes & loquentes ad populum.

CXXXVI. Chriſtianos non teneri conſtanter qualibet die orare ſtato tempore, manè, veſperi; ſed cùm Spiritus movet eos. etſi multis ſeptimanis non ſentiat inſtinctum, tamen non eſſe orandum.

CXXXVII. Impiis planè non eſſe orandum.

CXXXVIII. Cantiones ſacras & Pſalmos Davidis non eſſe canendos.

CXXXIX. Cantiones, quas Chriſtiani debeant uſurpari, eſſe hymnos

hymnos ab ipſis compoſitos proprii ſpiritus ductu, & eos pro ſpecialibus occaſionibus eſſe canendos in Eccleſia, cæteris ſilentibus.

CXL. Agapas, cum quibus Cœna celebranda, eſſe perpetui juris & ſola membra Eccleſiæ iis intereſſe debere.

CXLI. Regimen Eccleſiæ eſſe merè civile.

CXLII. Sex ſeptemve unitos fœdere Eccleſiaſtico ut membra, habere abſolutam poteſtatem clavium & omne regimen in ſe ipſo, nec ulli claſſi Synodove ſubeſſe in ulla re.

CXLIII. Presbyteriale regimen eſſe falſum Prophetam & beſtiam in Apocalypſi, & tertiam partem Romæ.

CXLIV. Eſſe hoc tempore viſiones & revelationes aliis magis frequentes, & in populo DEI fore communes paulò poſt.

CXLV. Donum miraculorum non ceſſaſſe hoc tempore, & quosdam in baptizando ac alibi feciſſe miracula, & populo DEI donum brevi illud reſtitutum iri.

CXLVI. Ungere ægros oleo per Presbyteros orantes & manus imponentes eſſe ordinationem Eccleſiæ pro membris ejus, & eorum ſanatione.

CXLVII. Ordinario hoc tempore Chriſtianos cum Paulo in tertium cœlum rapi & audire ineffabilia, nec benè certos fidei ſuæ eſſe, qui non hoc experti ſint.

CXLVIII. Magiſtratui nihil negotii cum religione eſſe debere, & rebus Eccleſiaſticis; ſed civilia tantùm curanda.

CXLIX. Idololatriam eſſe, expectare formam colendi DEUM ab hominibus, Parlamento, Synodo.

CL. Quosque errores Eccleſia in hominibus fert non excommunicando, eosdem & magiſtratus ferre debet non puniendo.

CLI. Populum poſſe à Parlamento rationes exigere; & illud ad rationem factorum adigere.

CLII. Si, quod DEUS mandat, etiam magiſtratus mandet; Chriſtianus non debet facere id, qùia magiſtratus mandat.

CLIII. Tota terra Sanctorum eſt, & omnia iis communia, & Sancti debent bona divitum ſibi vindicare.

CLIV. Licitum viro uxorem dimittere propter aliquod vitium & accidens; & virum in ea re ſummum judicem.

 CLV. Bi-

Digitized by Google

CLV. Bigamiam ſimultaneam eſſe licitam.

CLVI. Liberos non teneri obedire parentibus impiis.

CLVII. Parentes non debere catechizare liberos ſuos, docere eos legere Scripturam, precari, ſed debent eos DEO docendos committere.

CLVIII. Religio non eſt defendenda gladio, ipſa ſe defendet.

CLIX. Illicitum eſt pugnare pro legibus & libertate.

CLX. Illicitum eſt pugnare, vel occidere quenquam; imò ullam creaturam occidere in uſum noſtrum, eſt illicitum.

CLXI. Idololatria eſt uti precibus præſcriptis.

CLXII. Illud Davidis: *Vermis ſum, & non homo*; literaliter intelligendum. Imò eum & hominem, & non hominem fuiſſe, in eodem ſenſu literali.

CLXIII. Scripturam tantùm unius fidei meminiſſe.

CLXIV. Quidam Sectariorum Londini putant in Suffolcia Prophetam ſuſcitatum iri, qui prædicaturus ſit æternum Evangelium, eumq; tantùm exſpectare ex cœlo. Hunc exſpectant quotidiè tanquam illum Prophetam. Joh. 1. 25. Propheta diſtinctus à CHRISTO & Elia. Eſt ille vir Soffoltius.

CLXV. Non poſſe conſiſtere cum bonitate DEI, damnari creaturas ſuas in æternum.

CLXVI. DEUM Patrem regnaſſe ſub Lege, Filium ſub Evangelio, & nunc utrumque regnum tradere Spiritui Sancto, eumq; effuſum iri in omnem carnem.

CLXVII. Fore generalem redemtionem, quâ omnes DEO reconcilientur & ſalventur. Tantùm eos, qui nunc credant & ſancti ſint, gradu perfectionis ſuperiores fore cæteris.

CLXVIII. Illicitum eſſe Magiſtratum gerere.

CLXIX. Omnes creaturas in Adamo amiſiſſe tantum, quantum homines.

CLXX. CHRISTUM non acquiſiviſſe homini vitam & ſalutem; ſed tantùm talem vitam, qualem quævis creatura cum eo habet. Nam ſecundum Adamum non acquiſiviſſe vitam æternam.

CLXXI. Evangelium ſpectare ad omnes creaturas, & hoc eſſe, cùm dicitur: Euntes docete omnem creaturam.

CLXXII.

Digitized by Google

CLXXII. Directorium cultus eſſe contra ſecundum præceptum, & vitulum Jeroboami.

CLXXIII. Nullum jam eſſe in inferno, nec fore uſque ad diem judicii. Nam DEUS non punit primò, deinde judicat.

CLXXIV. Fidem non eſſe ſupernaturale quid, nam videre nos ſufficientes rationes, cur aliquid credendum ſit. Credere aliquid abſque ratione, ſtultorum eſt.

CLXXV. Legis transgreſſio non punitur æterno igne & in inferno; ſed Evangelii inobedientiâ. Si Lex: ergò CHRISTO in inferno moriendum pro nobis.

CLXXVI. Si amor DEI tantùm eſt erga quoſdam, ergò non infinitus; adſcribere præteritionem quandam DEO, eſt blaſphemare nomen ejus.

CLXXVII. Formulam Baptiſmi: Baptizo te in nomine Patris; eſſe inventionem & traditionem hominum, non mandatum CHRISTI.

CLXXVIII. Loca Matth. 28. v. 19. Marc. 16. v. 15. non de baptiſmo aquæ, ſed doctrinæ intelligenda; & baptiſmum aquæ tantùm in nomine CHRISTI factum.

CLXXIX. Uniformitatem in externo cultu eſſe Antichriſtianam & partem myſterii iniquitatis.

CLXXX. Spiritualem Eccleſiam doceri per unctionem, carnalem per concilia, tres duosve Chriſtianos idem auxilium Sp. S. habere, ac Synodum maximam.

De Eraſtianis, ſive Colemannianis.

DE origine hujus Sectæ antequam agam, operæ pretium erit, paucis ipſum Eraſtum, primum conditorem terriæ hujus factionis, quæ nunc Angliam exercet, & quibus ad errorem illum actus fuerit furiis, contueri, idq; ex hiſtoria Eccleſiæ Palatinæ, quam Cl. Theologus Henricus Altinglus olim concinnavit: Sic igitur ille inquit: C. A. C. 1565. nata eſt Heidelbergæ controverſia de gubernatione Eccleſiæ, imprimis verò de excommunicatione. Cùm enim ejus uſus adhuc omiſſus eſſet, C. Olevianus perpetuò

petuò urgebat, ut ad exemplar Eccleſiæ Genevenſis diſciplina quoque inſtitueretur. Reſiſtebant huic conatui, imprimis Chriſtophorus Probus, Cancellarius, Thomas Eraſtus, Medicus & Senator Eccleſiaſticus, & Adamus Neuſerus, Paſtor ad D. Petri, &c. qui totam hanc regiminis formam ut Tyrannicam improbabant. Inprimis Eraſtus prolixè contra diſciplinam ſcripſit, aſſerens: *Eam nec in Vet. nec in N. T. fundatam, adeoq; neminem Eccleſiâ excludendum, niſi conſtet, eum in Doctrina errare fundamentaliter.* §. Quod noſtro ſeculo *Cl. Seldenus* l. 1. de Synedr. operosè repetit atque defendit.

Cùm itaque ſic diſſiderent *Independentes* & *Presbyteriani*, ſurrexit Paſtor quidam Londinenſis *Colemannus*, is inſtinctu Politicorum tertium regiminis modum aperuit, ex lacunis *Eraſti* hauſtum, docens, Regimen Eccleſiæ Magiſtratui competere, qui per Commiſſarios Interimiſticos Eccleſiam gubernaret. Refutavit peculiari Tractatu Eraſtianiſmum *Samuel Rutherfortius. V. Honor. Reggium de ſtatu Eccleſ. Angl.*

HIERARCHIA.

§. De hac vide omnia in *Tit. Epiſcopi.*

HOMICIDIUM.

§. 1. Quando permittant vett. Chriſtiani & prohibeant.

§. 2. Pro rebus leviuſculis non amittendis occidere, improbat *Auguſt. l. 1. de lib. Arb.* Quomodo apud divinam providentiam à peccato liberi ſunt, qui pro his rebus, quas contemni oportet, humanâ cæde polluti ſunt.

§. 3. Pro pudicitia & contra latrones id. admitti *ibid.* Lex dat poteſtatem vel viatori, ut latronem, ne ab eo ipſe occidatur, occidat, vel cuipiam viro aut fœminæ, ut violenter ſibi ſtupratorem irruentem, aut poſt illatum ſtuprum, ſi poſſit, interimat.

§. 4. Eodem jure & *αὐτοφονία* ſimpliciter damnatur à

Vett.

Vett. cujus erat pœna ἀταφία, ut videre licet *Tit. Funeralia*.

§. 5. Sed tamen in Hiſtoria Eccl. exempla legimus, ne tormentis adacti religionem ejurarent, mortem ſibi intuliſſe, & virginum, quæ, ne pudicitiam amitterent, in flumen ſe jecerunt. Quas in martyrum cenſum retulit Eccleſia. Sic Antiochena ſub Diocletiano, Sophronia ſub Maxentio, apud *Zonar.* & *Procop. Perſ. l. 2.* *Ambroſ.* laudat virgines, quæ morte pudorem ſervârunt. *Hieron. in Jon. 1.* In perſecutionibus non licet mihi propriâ perire manu, absque eo, ubi caſtitas periclitatur.

§. 6. Aliàs damnantur. *Concil. Aurel. III.* Oblationes defunctorum, qui in aliquo crimine fuerunt interemti, recipi debere cenſemus, ſi tamen non ipſi ſibi mortem probentur propriis manibus intuliſſe. Sic & *Capit. Francic. l. VI. 70.* De eo, qui ſemetipſum occidit, aut laqueo ſe ſuſpendit, conſideratum eſt, ut, ſi quis compatiens velit eleemoſynam dare, tribuat, & orationes in Pſalmis faciat, oblationibus tamen & Miſſis ipſi careant.

§. 7. Sed tamen *Auguſt. de Civ. DEI l. I. c. XVI.* ut ſupr. excuſat eum reſpectu: Ac per hoc & quæ ſe occiderunt, ne quicquam hujusmodi (vim pudicitiæ) paterentur, quis humanus affectus eis nollet ignoſci?

§. 8. De αὐτοχειρίᾳ *Aug. l. 2. c. 49. contr. lit. Petil.* Non veneramur nomine martyrum eos, qui ſibi collum ligaverunt. *Hieron. in Jon. c. 1.* Non eſt noſtrum mortem accipere, ſed illatam ab aliis libenter accipere. Unde & in perſecutionibus non licet propriâ perire manu, (absque eo, ubi caſtitas periclitatur) ſed percutienti colla ſubmittere.

§. 9. Signanter *Aug. Qu. Exod. XXXIX. ad cap. II.* Cùm miniſter judicis occidit eum, quem judex juſſit occidi, profectò ſi id ſponte facit, homicida eſt, etiamſi eum occidat, quem ſcit à judice debuiſſe occidi.

§. 10. De militibus in bello *id. l. de Civ. DEI cap. 26.* Miles cùm obediens poteſtati, ſub qua legitimè conſtitutus eſt, hominem occidit, nullâ civitatis ſuæ lege reus homicidii, imò niſi fecerit, reus eſt imperii deſerti & contemti. Quod ſi ſuâ ſponte atque auctoritate feciſſet, in crimen effuſi ſanguinis humani incidiſſet.

§. 11. Au-

Digitized by Google

§. 11. *Auguſt. Quæſt. Exod. 80.* de iis, qui abortum procurant, antequam anima corpori ſit infuſa, cenſet: Ad homicidium non pertinere, quia nec exanimatum dici poteſt, ſi adhuc animam non habebat.

§. 12. Et *Qu. V. & N. T. c. 23.* idem repetit & *Hieron. ad Algaſ. Quæſt. IV.*

§. 13. *Id. de Concup. l. 1. c. 15.* Sterilitatis venena procurare, crudelem libidinem nominat.

§. 14. *Synod. Conſtantin. XI. c. 93.* contrà ſtatuit: Τὰς τὰ ἀμβλωθρίδια διδούσας καὶ τὰς δεχομένας τῷ τῶν φονέων ἐπιτιμίῳ καθυποβαλεῖσθαι.

§. 15. Sic *Concil. Ilerd. Can. II.* Si pœnitentes ad Eccleſiæ manſuetudinem redierint, omne vitæ tempus reliqvum in fletu & humilitate tranſigant,

§. 16. *Tertull. Apologet.* Etiam conceptum utero dum adhuc ſanguis in hominem delibatur, diſſolvere non licet: Homicidii feſtinatio eſt prohibere naſci. Nec refert, natam quis eripiat animam, an naſcentem diſturbet; Homo eſt & qui eſt futurus, & fructus hominis jam in ſemine eſt.

§. 17. *Ulpian. Tryphon. & Paull.* in exilium exigi, in Inſulam relegari jubent, *L. IV. D. de extraord. Crim. & l. XXXIX D. de pœn.*

§. 18. *Valentin. & Gratian. L. Pen. C. ad L. Corn. de Sic.* Infantis necandi piaculum aggreſſos ſupplicio capitali puniendos ſtatuunt.

I.

Jejunium, Quadrageſima.

§. 1.

Jejunia Veteres non ſolvebant, niſi horâ nonâ ab ortu Solis, vel etiam veſpere in Quadrageſima. *Ambroſ. Pſ. 118. Serm. 8.* Indictum eſt jejunium. Cave, ne negligas. Differ aliquantulum.

tulum. Non longè finis eſt diei. *Epiphan. de 4. & 6. Fer. jejunio:* ἡ νηϛεία φυλάτ]εται ἕως ὥρας ἐνάτης. *Conf. Prudent. Hymn. poſt Jejun.* Nona ſubmiſſum rotat hora ſolem. &c.

§. 2. Hinc τὸ *prandere & non-jejunare* apud *Auguſt. Ep. 86. T. II.* & jejunare ac non-prandere pro iisdem ſumuntur. Et *Concil. Turonenſ. II. cap. 17.* De Paſcha uſque ad Quinquageſimam exceptis rogationibus omni die fratribus prandium præparetur, i. e. ſint à jejunio liberi.

§. 3. Breviter omnia *cap. 39. Theodulfus anno 797.* Solent plures, qui ſe jejunare putant, mox ut ſignum audiunt ad nonam, manducare. Qui nullatenus jejunare credendi ſunt, ſi ante manducaverint, quàm veſpertinum celebretur officium. Qui mos duravit uſque ad Ann. Chriſti 1000. 1011.

§. 4. De diverſitate Veterum in abſtinendo ab eſu carnium legi debet ante omnes, *Socrat. Hiſtor. l. 5. Cap. XXII. & Nicephorus l. XII. c. 34.* ubi ſic claudit: ἐφ᾽ οἷς ἅπασιν οὐδὲν τι ἔγγραφον παράγγελμα (præceptum) δεῖξαι τις ἔχει. Ergò ſolâ conſuetudine hæc irrepſerunt, creveruntq;.

§. 5. Quod & confitetur *D. Petavius Notis in Epiphan. p. CCCLX.* inquiens: Miram quandam varietatem in XL. malis jejunii religione extitiſſe, neque minorem diverſitatem in ciborum delectu abſtinentiâq;.

§. 6. Hæc abſtinentia tunc quidem planè libera erat & pro viribus cujusque, teſte *Auguſt. contr. Fauſt. c. 5. lib. 30.* Chriſtiani edomandi corporis causâ, propter animam in orationibus amplius humiliandam; Nam quòd illa immunda eſſe credant, non ſolùm à carnibus, verùm etiam à quibusdam terræ fructibus abſtinent, quantò quisque magis vel minus ſive *voluerit*, ſ. *potuerit.*

§. 7. *Proſper de vit. Contemplat. ait:* Sic abſtinere vel jejunare debemus, ut non nos jejunandi vel abſtinendi neceſſitati ſubdamus, ne jam non devoti rem voluntariam faciamus.

§. 8. Donec Seculo VI. & VII. quod hucuſque liberum fuerat, legibus imperatum fuit. E. gr. *Ann. 653. Concil. Toletan. Can. IX. & Trullanum Ann 692. Can. 56.*

§. 9. Antiquiſſimum jejunium erat illud Ante-Paſchale

Feriâ ſextâ, quod ſolenne & publicum habebatur. *Tertull. de Orat. Cap. XIV.* Quâ de re veriſſimè annotavit *N Rigaltius ad l. Tertull. cit.* Hoc ipſo argumento probari videtur ævo Tertulliani integrum jejunium commune & publicum non fuiſſe, niſi Dominicæ Paſſionis die, ſed uſitatiſſima certis per reliqvum annum diebus ſpontanea ſ. privata & propria cuiq; pro ſua religione jejunia.

§ 10. Quadrageſimam hodiernam non inſtituerunt Apoſtoli, ſed Epiſcopi ſenſim acuendæ devotionis causâ ſanxêre, ut teſtatur *Chryſoſt. T. V. in Vet. Teſt. Hom. de iis, qvi Paſcha jejun.* συνειδότες γὰρ οἱ πατέρες (ſeq. Patres) ἐτύπωσαν ἡμέρας τεσσαράκοντα νηστείας, ἱκετηριῶν &c. ob irreverentem acceſſum ad Synaxin in Paſcha tunc ſolennem. *Auguſt. Ep. 119.* Ut quadraginta illi dies ante Paſcha obſerventur, *Eccleſiæ conſvetudo roboravit. Caſſianus Collat. XXI. Cap. 30.* ſic cenſet: Sciendum ſanè hanc obſervantiam Quadrageſimæ, quamdiu Eccleſiæ illius primitivæ perfectio inviolata permanſit, penitus non fuiſſe. Verùm cùm ab illa Apoſtolica devotione deſcendens quotidiè credentium multitudo ſuis opibus incubaret, id tunc univerſis Sacerdotibus placuit, ut homines ſecularibus curis illigatos ad opus ſanctum canonicâ indictione revocarent. *Conf. ibid. c. XXIX.*

§. 11 Hunc Patrum conſenſum vocat *D. Hieron. Ep. 54.* traditionem Apoſtolicam; & *Ep. 58. ad Lucin.* Unaquæque provincia præcepta Majorum leges Apoſtolicas arbitretur.

§. 12. Notabile quoque eſt, Quadrageſimæ vocabulo deſignari nonnunquam in Vett. jejunium quodcunque, ut e. gr. *Hieron. Ep. 54. Tom. II.* Illi tres in anno faciunt Quadrageſimas. Et *Amalar. l. 4. de off. Eccleſ. cap. 37.* & *Rabanus l. 4. de inſtit. Cler. cap. I. N. Rigalt. in Tertull. de jejun. ait:* Quicquid Chriſtiani jejunabant, & quomodocunque Quadrageſimam ſe jejunare profitebantur.

§. 13. Primus, verus & indubitatus antiquitatis locus eſt, *Synod. Laodicen. Can. 50.* ubi ſtatuitur: Πᾶσαν τὴν τεσσαρακοστὴν νηστεύειν ξηροφαγοῦντας.

§. 14. Præterea occurrunt Jejunia illa: 1. *Qvatuor temporum.*

ram. 2. *Jejunium Sabbati.* 3. *Jejunium Feriæ ſextæ.* & 4 *Rogationum.* Horum primum 1. *Sirmondus Not. in Goffrid. Abbat.* conjicit in *Ann. Chriſti* 1011. Nam Abbas Goffridus vixit *Ann. Dom.* 1129. Verba ſunt: Apparet jejunii æſtivi ante hæc tempora ſtatam ac definitam ſedem non fuiſſe, quod ſanè verum eſt. Propterea Goffridus tanquam in re incerta, Ildebertum interrogat. 2. Sabbaticum illud, prioribus tribus ſeculis CHRISTI non occurrit. Demùm in Hiſpania anno quinto Seculi quarti cœpit, & eodem ſeculo exeunte Romæ atque in occidente nonnullis locis Sabbatum jejunatum fuit. Hinc in *Concil. Eliberin. Ann.* 305. *Can. XXVI.* Errorem placuit corrigi, ut omni Sabbati die Superpoſitiones celebremus. *Vid. Aug. Ep.* 86. *ad Caſulanum.* Imò ex Iſidoro & Rabano conſtat, ne Ann. Dom. quidem 800. neceſſarium aut legitimum fuiſſe habitum. 3. Sextæ Feriæ & quartæ jejunium occurrit in *Can. Apoſtol.* 68. qui Seculo quinto demùm ſunt exarati. Meminit & *Clem. Alex l.* 7. *Stromat.* Et *Ignat. ep. ad Philipp.* ſed quæ eſt ſuppoſititia. *Epiphan. Expoſ. Fid.* ſtatuit, τεχθὲν ἀπὸ τῶν Ἀποστόλων. Sed id J. Dallæo falſum revincitur. Ceſſabat autem hæc obſervatio per totam Pentecoſten. *Caſſian. Collat. XXI. c.* 19. 20. 4. Rogationale demùm Seculo V. ſub finem in Gallia à Mamerto Viennæ Epiſcopo eſt inſtitutum, *dum urbs illa multis terreretur prodigiis*, ut loquitur *Gregor. Turonenſ. Hiſt. l.* 11. *c.* 34. *Dalleus l.* 4. *prolixè.*

§. 15. *Epiphan.* citat locum ex *Luc. V.* 35. *Exp. Fid. n.* 22. & probat ex eo Jejunium in Eccleſia Vet. quartâ & ſextâ Fer. indictum, quoniam Dominus ἐπιφωσκούσῃ τετράδι συνελήφθη comprehenſus eſt, καὶ τῷ Προσαββάτῳ ἐσταυρώθη. Addit, ideò οἱ Ἀπόστολοι παρέδωκαν ἐν ταύταις νηστείας ἐπιτελεῖσθαι. Finem ponit, ut ὁμολογήσωμεν εἰς ἡμῶν σωτηρίαν τὸ τοῦ Κυρίου πάθος. Tempus tantùm ſtatuit, ὅλου τοῦ ἔτους ἡ νηστεία φυλάττεται in Eccleſia Fer. IV. & VI. ἕως ὥρας ἐνάτης ad nonam uſque, exceptis τῆς Πεντηκοστῆς ὅλης quinquaginta diebus. Et τῇ ἡμέρᾳ τῶν Ἐπιφανίων, ὅτι ἐγεννήθη ἐν σαρκὶ ὁ κύριος, etiamſi in IV. & VI. Fer. inciderit. Dominico autem die jejunare, neſas. Nam

τὰς κυριακὰς ἁπάσας τρυφερὰς ἡγεῖται ἡ ἐκκλ. Καθολικὴ, καὶ οὐ νηστεύει. Cæterùm ante ſeptem Paſchatis dies τὴν τεσσαρακοστὴν Quadrageſimam φυλάττειν ἕωθεν Eccleſia. Sed neque tum quidem dieb. Dominicis. Prætereà ſex illos Paſchatos dies ἐν ξηροφαγίᾳ διατελοῦσι, inquit, πάντες οἱ λαοὶ, id eſt, ἄρτῳ καὶ ἁλὶ καὶ ὕδατι πρὸς ἑσπέραν.

§. 16. Jejunantes oſculum pacis Fratrib. non dabant. *Tertull. lib. de Orat. ſub fin.* Die Paſchæ, quo communis & quaſi publica jejunii religio eſt, meritò deponimus oſculum, nihil curantes de oſculando, quod cum omnibus faciamus. Idq; in publicis jejuniis, quod cùm in privatis & voluntariis itidem obſervarent, improbatur à *Tertulliano.* Alia jam conſuetudo invaluit, *ait*, jejunantes habitâ oratione cum fratrib. ſubtrahunt oſculum pacis, quod eſt ſignaculum orationis. Unde poſteà illos admonet, ut cùm privatim ipſi jejunant, domi quidem, inter quos latere jejunium in totum non datur, pacem differant, at in Eccleſia publicè diſſimulato jejunio, conſuetudini ſerviant.

§. 17. *Canon Apoſt. LXIX.* cum Quadrageſimali τετράδος & παρασκευῆς jejunium eadem ſanctione præcipitur. Ad quem *Balſamo* notat, perinde duabus illis Feriis atque in Quadrageſima Ξηροφαγίαν praſcribi. Tum ne quidem in mortis periculo carnibus veſci licere. *Ignat. Ep. V.* τὴν τεσσαρακοστὴν μὴ ἐξουθενεῖτε. *Et:* Μετὰ τὴν τοῦ πάθους ἑβδομάδα μὴ παρορᾶτε, τετράδα καὶ παρασκευὴν νηστεύοντες. Quæ *Vedelio* ſuppoſititia ſunt.

§. 18. Cauſam jejunii *Fer. IV.* ſtatuit *Epiphan.* quia CHRISTUS tunc eſt comprehenſus. *Conſtit. Apoſt. l. 7. c. 24.* hanc reddunt, quia eo die deliberârunt Judæi de morte CHRISTI. Sic & *Petrus Alexandrin. Can. XV.*

§. 19. *Tertull. contr. Pſych.* Stationes obiri diebus iſtis conſueviſſe notat. *Ut:* Cur ſtationibus quartam & ſextam Feriam Sabbati dicamus, & jejuniis Paraſcevem. *Cap. II.* Stationes ſuos dies habent IV. Fer. & VI.

§. 20.

§. 20. Stationes *Pamelio* ſunt ſtati jejuniorum dies. *Hermas l. III. ſimil. V.* Quid eſt ſtatio? Et dixi, jejunium. *Raban. Maurus de Cler. inſtit. l. 2. c. XVIII.* Jejunium cujuslibet diei eſt abſtinentia, non per legem, ſed ſecundum propriam voluntatem, ſtatio, obſervatio ſtatutorum dierum, IV. VI. Feriæ & XL. *Ambroſ. ſerm. 36.* Stationes vocantur jejunia, quòd ſtantes & commorantes in eis inimicos repellamus. Differentiam probat & *Tertull. ad Uxor. l. 2. c. 4.* Ut ſi ſtatio facienda eſt, maritus de die condicat ad balneas, ſi jejunia obſervanda ſunt, maritus eadem die convivium exerceat. Idem videtur utrumque pro uno ponere. *Lib. de Anim. c. 48.* Daniel trium hebdomadum ſtatione caruit victu. Sed *D. Petav.* religioſum illud officium interpretatur, quo certis diebus Synaxin adeuntes, ad nonam uſque ibi perſeverabant, ad quam inſuper jejunia producebant.

§. 21. Nam duplex eſt genus Jejuniorum. *Aliud gravius,* ad veſperam uſque, uti erat XL. *Aliud levius,* ad nonam uſque, cujusmodi Fer. IV. & VI. tradit *Epiphan. l. cit.* Hinc ex *Tertull.* putat, ſtationes non ultra nonam extenſas eſſe. Quod in Montano & ejus ſectariis reprehenſum fuit, eò quòd ad veſperam proferrent, ſcribente *Tertull. l. cit.* Qui Catholicarum ideò appellat Semijejunia. *Cap. XIII.*

§. 22. Sabbatum tamen in omnibus Eccleſiis Jejunii expers fuit minimè. Nam Romani apud *Socrat. l. 5. c. 22.* πᾶν σάββατον νηστεύουσι. De quo *Auguſt. Ep. 86. & 118.*

§. 23. *Synod. Trullan. Can. LV.* damnat Romanos, quòd per Quadrageſimam Sabbatis jejunarent. *Can. Apoſt. LXVIII.* Εἴ τις κληρικὸς εὑρεθῇ τὴν κυριακὴν ἡμέραν νηστεύων ἢ τὸ σάββατον, πλὴν τοῦ ἑνὸς μόνου, καθαιρείσθω. Εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω. Qui Spurius Romanenſibus eſt.

§. 24. De Sabbati Jejunio Occidentalium Synodorum Canon. ſunt *Eliberitan. XXVI. Agathenſ. XII. Innocent. I. Ep. I. c. IV.*

§ 25 *Conſtit. Apoſt. l. V. c. 17.* Τὴν παρασκευὴν καὶ τὸ σάββατον ὁλόκληρον νηστεύσατε οἷς δύναμις πρόσεστι ταύτῃ μηδενὸς

δενὸς γενόμενοι μέχρις ἀλεκτοροφωνίας νυκτός. Εἰ δέ τις ἀδυνατεῖ τὰς δύο συνάπτειν ὅλας, φυλασσέτω κἂν τὸ Σάββατον. Cauſam ſubjicit, quòd hiſce diebus ſponſus ſit ablatus. *Tertull. c. VIII. contr. Pſych.* Præter Paſcha jejunantes, citra illos dies, quibus ablatus eſt Sponſus. *Vid. Petit. Var. Lect. l. III. 4. p. 79.*

§. 26. *Chryſoſt. Hom. XLVII. in Matth.* negat Quadrageſimale Jejunium Domini eſſe imitandum. Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, φησὶν, ὅτι πρᾶός εἰμι, οὐκ εἶπεν, ὅτι ἐνήστευσα, καίτοι γε εἶχεν εἰπεῖν τὰς ἡμέρας, ἀλλ' οὐ λέγει τοῦτο. Καὶ πάλιν πέμπων αὐτοὺς οὐκ εἶπεν, ὅτι νηστεύετε, ἀλλὰ πᾶν τὸ παρατιθέμενον ὑμῖν ἐσθίετε. Mox addit; alioqui ſe jejunium approbare.

§. 27. *Socrat. lib. 5. cap. 22.* Σωματικῶς παραφυλάττειν Exemplum CHRISTI dicit, eas actiones ejus imitari, quæ utriusque tabulæ ſunt. Hæ autem & ſimiles ſunt miraculoſæ. *Id. Chryſoſt. Hom. I. in Gen.* loquens de jejunio generaliter, ait, CHRISTUM ὑπογραμμὸν dediſſe ſuò jejunio διὰ νηστείας καθοπλίζεσθαι adverſus Diabolum. Additq;; Μεγάλη τῆς νηστείας ἡ ἰσχύς, de omni jejunio non Quadrageſimali loquens. *Auguſtin. Ep. XXCVI.* videt quidem eſſe præceptum jejunium: Quibus autem diebus non oporteat jejunare & quibus oporteat, præcepto Domini vel Apoſtolorum non invenio definitum, ait. *Id. Ep. 119.* dicit; Quadrageſimam Jejuniorum auctoritatem habere & in veteribus libris ex Jejunio Moſis & Eliæ & ex Evangelio, quia totidem diebus Dominus jejunavit. Apud *Tertull. adv. Pſych.* Montanus cenſet, Dominum præſtituiſſe legem Jejuniis ſine triſtitiâ tranſigendis, & docuiſſe adverſus Dœmonia diriora Jejuniis præliandum. *Baſilius, Nazianz. Hieron. Ambroſ.* &c. putant, CHRISTUM exemplo ſuo præcepiſſe Jejunium Quadrageſimæ.

§. 28. Apud vetuſtiores temporis obſervatio libera fuiſſe videtur. Quidam enim Quadrageſimam ſervabant, quidam non. Ut *Iren. apud Euſeb. l. V. c. XXVI. de jejunio:* Οἱ μὲν οἴονται μίαν ἡμέραν δεῖν αὐτοὺς νηστεύειν, οἱ δὲ δύο. οἱ δὲ καὶ πλείονας.

Digitized by Google

οἱ δὲ ποσαράκοντα &c. Καὶ οὐδὲν ἔλαττον πάντες οὗτοι εἰρήνευσάν τε καὶ εἰρηνεύομεν πρὸς ἀλλήλους. καὶ ἡ διαφωνία τῆς νηστείας τὴν ὁμόνοιαν τῆς πίστεως συνίστησι.

§. 29. *Socrat. l. V. c. XXII.* aliam Vett. diverſitatem ſuiſſe docet, primùm eos περὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν διαφωνεῖν. 2. Περὶ τῆς ἀποχῆς τῶν ἐδεσμάτων. Alii enim πάντη penitùs ἐμψύχων ἀπέχονται. Alii ἐμψύχων ex animatis ἰχθῦς μόνους μεταλαμβάνουσι. Alii autem & ἀκροδρύων καὶ ᾠῶν ἀπέχονται. Alii ξηροῦ ἄρτου μόνου μεταλαμβάνουσιν. Alii οὐδὲ τούτου. Alii ἄχρις ἐννάτης ὥρας νηστεύοντες &c.

§. 30. Ita ut ab Apoſtolis tradita dierum certorum Jejunia probari vix queat. Vidit *Auguſtin. Ep. 86.* Quoniam non invenimus certis diebus evidenter præceptum eſſe obſervanda Jejunia, & ideò quoque iſta ſicut aliæ plurimæ invenit in veſte Eccleſiæ varietatis locum. &c.

§. 31. *Iren. l. cit. Euſeb.* ad privati alicujus ſimplicitatem refert inſtitutionem Jejunii Paſchalis. Τοιαύτη ποικιλία τῶν ἐπιτηρούντων, οὐ νῦν ἐφ' ἡμῖν γέγονεν, ἀλλὰ καὶ πολὺ πρότερον, ἐπὶ τῶν πρὸ ἡμῶν τῶν παρὰ τὸ ἀκριβές, ὡς εἰκός, κρατούντων τὴν καθ' ἁπλότητα καὶ ἰδιωτισμὸν συνήθειαν εἰς τὸ μετέπειτα πεποιηκότων.

§. 32. *Socrat. l. cit.* rectè ait, περὶ τούτου τῇ ἑκάστου γνώμῃ καὶ προαιρέσει ἐπιτρέψαι οἱ Ἀπόστολοι, ἵνα ἕκαστος μὴ φόβῳ μηδὲ ἐξ ἀνάγκης τὸ ἀγαθὸν κατεργάζοιτο. Et ab Epiſcopis derivatam eſſe iſtas διαφωνίας ſtatuit, qui ταῦτα παραλαβόντες, ὡς νόμον τοῖς ἐπιγινομένοις παρέγραψαν. *Plura Vedel. Epiſt. Ignat. Exerc. X. vide.*

§. 33. Diſtinguitur Quadrageſimale à Paſchali *l. V. c. XII. Conſtit. Apoſt.* Ἐπιτελείσθω ἡ Νηστεία αὕτη Quadrageſimalis πρὸ τῆς νηστείας τοῦ πάσχα, ἀρχομένη μὲν ἀπὸ δευτέρας, πληρουμένη δὲ εἰς παρασκευήν, μεθ' ἃς ἀπονηστεύσαντες ἄρξασθε τῆς ἁγίας τοῦ Πάσχα ἑβδομάδος νηστεύοντες αὐτήν.

§. 34. Hic iterum alii initium à *Quinquageſimâ* Dominicâ, alii

alii à *Sexageſimæ* initium repetebant. Prius ſumſerunt illi, qui VII. hebdomadas & Jejunio dicabant, cùm alii VI. duntaxat tribuerent; ita tamen, ut utrobique ſex duntaxat & XXX. d. ſeſe macerarent inediâ. *Caſſian. Collat. XXI. cap. 27.* Sed Græci recentiores à Sexageſima Quadrageſimam auſpicati ſunt, apud *Nicephor.* ut nimirum ſolidos XL. d. Jejunii eſſent. *Ambroſ. Serm. XXXI. & XXXII.* hebdomadas VI. ac dieb. XLII. Quadrageſimam definit, & redarguit, qui L. pro XL. jejunarent.

§. 35. Sumitur etiam Paſcha pro tota Quadrageſima, aut pro ultima illius hebdomada. Uti cum *Timoth. Alex. Canon. Reſp. VIII. X.* νηστύσαι Πάσχα dixit. *Tertull. l. 2. de Orat.* Dies Paſchæ publica Jejunii religio eſt. Qui dies σταυρώσιμον Πάσχα eſſe videtur.

§. 36. Jejunium alio nomine Latin. dicitur PP. Superpoſitio. *Concil. Elibertt. Can. XXVI.* placuit errorem corrigi, ut omni Sabbati die Jejuniorum Superpoſitiones celebrentur. Et *Epiphan. & Dionyſ. Epiſt. ad Baſilid.* ὑπερτίθεσθαι cibum differre dicunt. *Conſt. Apoſt. l. V. c. 17. vid. ſupr.*

§. 37. Jejun. Quadrageſimale non ſolutum fuit ante veſperam. *Epiphan. Exp. Fid. n. 22.* At *Conſtit. Apoſt. l. 5. 18.* nonâ & veſpera pro cujusque viribus veſci jubet. Ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς ταῖς πρὸ τῆς παρασκευῆς ἐνάτην ὥραν, ἢ ἑσπέραν ἕκαστος ἐσθιέτω, ἢ ὅπως ἂν τις δύναιτο. *Ambroſ. Serm. XXXVIII.* In legitimo tempore, exceptis Dominicâ & Sabbato, nullus ante Nonam prandere præſumat, niſi fortè quem jejunare infirmitas non permittit. Ita *Auguſtin. de Temp. LXII & Ep. LXXXVI. Caſſian. Collat. XXI. C. XXIII.* monet, ut dieb. Feſtis cibus, qui hora nonâ ſuerat capiendus, paulò citiùs, id eſt, horâ ſextâ pro Feſtivitatis tempore capiatur. At priſcis temporibus non ante veſperam edere licebat. Poſteaquàm verò ad nonam à veſpera veſcendi tempus eſt translatum, ſublatum illud diſcrimen videtur inter ſtationem & Jejunium, de quo ſuprà. Et inde *Ambroſ.* Jejunia appellavit Stationes *Serm. XXXVI.*

§. 38. Aliàs hora diſſolvendi Jejunii multiplex fuit. *Clem.*

Diatact.

Digitized by Google

Diatact. l. V. 19. Τῷ δὲ Σαββάτῳ μέχρις ἀλεκτροφωνίας παρατείνοντας ἀπονηστίζεσθε ἐπιφωσκούσης μιᾶς τῶν Σαββάτων, ἥτις ἐστὶν κυριακή, ἀπὸ ἑσπέρας ἕως ἀλεκτροφωνίας ἀγρυπνοῦντες, καὶ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ συναθροιζόμενοι γρηγορεῖτε. Jubet Quadrageſimale Jejunium ſolvi ad Gallicinium. *Dionyſ. ad Baſilid.* arguit eos, qui ante mediam noctem paulò poſt Sabbatum diſſolvunt, ὡς ὀλιγώρους καὶ ἀκρατεῖς. Eos autem commendat, qui uſque ad IV. cuſtodiam ſuſtinent. Fuit autem Vett. familiare Paraſceven & Sabbatum ſine cibo traducere, & in Eccleſia precibus inſiſtere. *Sexta Synod. Trull. Can. XCI.* Τὰς τοῦ σωτηρίου πάθους ἡμέρας ἐν νηστείᾳ καὶ προσευχῇ καὶ κατανύξει καρδίας ἐπιτελοῦντας χρὴ τοὺς πιστοὺς περὶ μέσας τῆς περὶ τὸ μέγα σάββατον νυκτὸς ὥρας ἀπονηστίζεσθαι. *Canon. Hippolyt.* Ἀπονηστίζεσθαι δεῖ, ὅταν ἐμπίπτῃ κυριακή. Jejunium ſolvere eſt ἀπονηστίζεσθαι. *Auguſt. Epiſt. 118. c. IV.* docet, ἀπονηστισμὸν illum fuiſſe alicubi Feriâ V. Paſſ. Dominicæ. Quod *Laod. Can. 49.* vetuit: ὅτι οὐ δεῖ ἐν τεσσαρακοστῇ τῇ ὑστέρᾳ ἑβδομάδι τὴν πέμπτην λύειν.

§. 39. Jejunium, quod præit auſtero illi Quadrageſimali, Syri appellant עלל צומא Græci παρείσβασιν τῶν νηστειῶν. Armenii προδρόμια, Græcis autem & Latinis Quinquageſima eſt *Introitus Jejunii*, quam Gr. τὴν κυριακὴν τῆς ὀρθοδοξίας, *&* τὴν ἑβδομάδα τυροφάγον nominant, quia ſcil. Jejunia ſua auſpicantur & dies ἀποκρεωσίμους, ita tamen, ut interim ovis, caſeo & butyro abſtineant.

§. 40. Æthiopica Eccleſia, quia nunquam Dominica jejunare ſolet, à Sexageſima init jejunia. Dieb. X. ante Carnisprivium Romanum. Nam vetus

§. 41. Inſtitutum eſt, τὰς κυριακὰς ἀνηστεύτους τελεῖν. *Epiphan.* Τὰς κυριακὰς ἁπάσας τρυφερὰς ἡγεῖται ἡ Καθολ. Ἐκκλησία καὶ οὐ νηστεύει. *Dominicis non jejunat Eccleſia.*

§. 42. Sed & intervallum à Dominica Reſurrectionis ad Pentecoſten, omnes *Vett. Lat. & Gr.* appellant Πεντηκοστὴν &

tunc

tunc non jejunârunt. *Hieronym.* Non quo & per totum annum, exceptâ Pentecoſte, jejunare non liceat. *Tertullian.* Die Dominico jejunium nefas ducimus, vel de geniculis adorare. Eâdem immunitate à die Paſchæ ad Pentecoſten uſque gaudemus.

§. 43. *Calixt. Papa Epiſt. 1. diſt. 67.* Jejunium ter in anno apud Romanos celebrari ait, ſed nunc per IV. tempora fieri decernit anni. *Concil. Mogunt. I. cap. 34.* itidem: Conſtituimus, ut IV. tempora anni ab omnibus communi jejunio obſerventur, i. e. à menſe Martio, hebdomadâ primâ; in Junio, ſecundâ; in Septembri, tertiâ; in Decembri, quartâ.

§. 44. *Concil. Claremont. Can. I.* Primum Jejunium IV. temporum ſemper fiet primâ hebdomadâ Quadrageſimæ; ſecundum in hebdom. Pentecoſt. absque genu flexione cum Alleluja & Gloria in Excelſis fiet & veſtibus ſolennibus; tertium plenâ hebdomadâ ante æquinoctium autumnale; quartum plenâ hebdom. ante Natalem Domini, vigiliâ ejusdem acceptâ.

§. 45. *Concil. Salegunſtad. c. 2.* eodem modo prolixè. Et *Concilium Placentin. Can. 15.* More ſolito fieri ſic cenſet. Et *Leo P. Serm. de Jejun. Pent. diſt. 67. c. 5. 6.* Et *Ambroſ. Serm. eod. c. 61.* Hoc omni tempore neque ad obſervandum indicimus Jejunia, neque genibus ſuccidimus. *Et mox:* Inſtar ergò Dominicæ tota quinquaginta dierum curricula celebrantur, & omnes iſti dies velut Dominici reputantur.

§. 46. Pontificii Monachi & alii Flagellantes de ἀφειδίᾳ ſic ſtatuunt: *Soto:* Negare Jejunium eſſe opus, quo meremur vitam æternam, & ſatisfacimus pro peccatis, error eſt aperciſſimus. *Alex. Alenſ. Part. 4. qu. 28.* Jejunium ſ. injunctum ſ. aſſumtum, eſt pro peccatis ſatisfactorium. *Thom. II. 2. qu. 147.* Jejunium ſtatuitur ad tria: Carnis concupiſcentias comprimendas. 2. Ut mens hominis elevetur ad ſuperiora. 3. Ad ſatisfaciendum pro peccatis. Sed

§. 47. Contrà ſaniores PP. *Athanaſ.* Καλὸν ἡ ἄσκησις μετ᾽ ἀληθοῦς γνώσεως καὶ συμμετρίας. *Gregor. Moral. 30. c. 28.* Dum plus juſto caro reſtringitur, etiam ab exercitatione boni operis enervatur, ut ad orationem vel prædicationem non ſufficiat.

dum

dum incentiva vitiorum funditus ſuffocare feſtinat. Ipſe *Thom. in XII. Rom ſcribit*: Amittere dignitatem hominis rationalis, qui Jejunium vel vigilias præfert ſenſus integritati. *Gerſon. Part. III.* Fuêre multi, qui pro gratia contemplationis promerendâ conati ſunt imitari Eliam, vel Joannem Baptiſtam, qui hâc abſtinentiâ non Prophetici, ſed Phantaſtici ſunt facti. *Auguſt. l. de Mor. Eccl. c. 33.* Nemo urgetur in aſpera, quæ ferre non poteſt, nulli, quod recuſat, imponatur. *Proſper. de vit. Cont. l. 3.* Jejunia, abſtinentiæ & hujusmodi cætera non pro juſtitia, ſed cum juſtitia DEO ſunt exhibenda. Et c. 24. Sic jejunare debemus, ut nos non jejunandi neceſſitati ſubdamus, ne jam non devoti, ſed inviti rem voluntariam faciamus. *Prudent. l.* . *Hymn.*

Laxus ac liber modus abſtinendi
Ponitur cunctis, neque nos ſeverus
Terror impellit, ſua quemque cogit
velle poteſtas.

Imagines, Idola.

§. 1. Pontificii uſum & originem Imaginum ab ipſo CHRISTI in terris miniſterio arceſſunt. *Bellarmin. l. de Imagin. c. 10. & Pamel in Tertull. c. 12. Apologet.* Quæ in hunc finem allegant ex antiquis de Imagine CHRISTI linteo impreſſa & ad Abgarum regem miſſa, & de imaginibus virginis Mariæ longo ordine refutat *J. Forbeſ. Hiſt. Inſtruct. l. 7. c. 8.*

§. 2. Certum autem eſt, primis tribus Seculis, uſum aut cultum imaginum in Eccleſia CHRISTI fuiſſe incognitum. Quod probatur ex iis liquidò, quæ Chriſtiani Doctores illorum temporum diſputant contra Paganos iconolatras, eisq; objiciunt; ut ſunt *Tertull. c. 12. Apologetici. Lactantius ad Conſt. M. Inſtitut. Divin. l. 5. c. 4. prolixè. Clem. Alex. in Protreptico, Minutius Felix in Octavio. Concil. Eliberin. A. C. 305. Canon. XXXVI. & Clem. Roman. l. 5. Recognitionum.*

§. 3. Clariſſimum extat teſtimonium apud *Origen. contr.*

Digitized by Google

celſ. l. 8. ubi Celſus Gentilis Chriſtianis exprobrat: quòd *fugiant dedicationes ἀγαλμάτων, i. ſtatuarum & imaginum, ararum & templorum.* Quod idem occurrit apud *Arnob. contr. Gent. l. 6.* Longè remota ab iſtis temporibus vox eſt Iſidori in Synod. VII. Act. I. Ναῦ λόγος ὐδεὶς, ὃν ὐ ςέφει ἄγαλμα. i.e. *Templi nulla ratio, quod non coronat Imago.*

§. 4. Deinde ex eo quoque probatur, quòd Patres illorum temporum non pauca à cultu imaginum aliena docuerint & ſcripſerint, quale illud eſt, quòd *Picturam* ſ. artem pingendi vel ut abſolutè illicitum, vel vanum & inutile damnant. *Clem. Alex. Strom. l. 5. Tertull. de Idol. c. 3.* ait: Diabolum Seculo intuliſſe artifices ſtatuarum, & imaginum & omnis generis ſimulachrorum. Adde *contr. Marcion. l. 4. c. 22.*

§. 5. Tertiò, exinde probatur, quòd Patres iſti reprehendant illum cultum, quem tunc temporis quidam Hæretici deferebant imaginibus JESU, Moſis, Apoſtolorum, quo modo in Gnoſticos idcircò invehitur *Irenæus l. 1. c. 24.* & *Epiphanius* in Carpocratianos. *Auguſtinus de Hæreſ. n. 7.* ad Simonem Magum & Carpocratem refert originem Imaginum cultus.

§. 6. Denique & vel ex eo demonſtratur, quòd in veterum illarum Eccleſiarum inſtrumentis non fuerint imagines. Ut patet ex *Euſeb. l. III. de vita Conſt. M. c. 2. & 3. & l. 10. c. 4. Hiſt. Eccl.* ubi templum Tyrium diligenter deſcribit, at imaginum nullam facit mentionem. Imò *l. 3. cit. c. 48.* expreſsè aſſerit, Cæſarem ſolo crucis ſigno uſum, cætera nullum ἄγαλμα adhibuiſſe. Simile ſilentium occurrit apud *Athanaſ. in Epiſtola ad Mon.* ubi direptionem templi Alexandrini operosè deſcribit, & apud *Optatum l. 6. contr. Donat.* Apud *Palladium in vita Chryſoſtomi*, & *Hieron. Ep. 3.* ubi recenſet res ſacras Nepotiano commiſſas, at imaginum non meminit.

§. 7. Huc refertur & illud Argumentum, quòd Domini, Pauli & Mariæ Virg. vera facies antiquis iſtis fuerit ignota, teſte *Auguſtino l. 8. c. 4. de Trinit.* ubi ait: Ipſius Dominicæ carnis facies, innumerabilium cogitationum diverſitate variatur. *Et c. 5.* Utrum illa facies Mariæ fuerit, quæ occurrit animo, cùm iſta loquimur,

mur, nec novimus omninò, nec credimus. *Et*: Quà facie fuerit Paulus, penitùs ignoramus.

§. 8. Accedit, quòd Armenii, qui A.C. 431. poſt Synodum Epheſinam demùm à reliqui Orientis communione ſeceſſionem ſecerunt, careant imaginibus, & appellent eas Idola, ut ait *Iſacus contr. Armen. Orat. I. & II.* ajens: Τὰς σεπτὰς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν ἁγίων οὐ προσκυνοῦσι. Quod & affirmat Nico in *Bibl. Patrum Tom. III. Opuſc. de Relig. Armen.*

§. 9. Teſtimonia Patrum contra cultum imaginum paſſim leguntur; Præcipua ex iis ſunt *Origenis lib. III. contr. Celſ. p. 135. & lib. 7. p. 373. & p. 386.* ubi inter alia ait: Quæ adeò nos prohibent ab aris & ſimulachris, ut etiam emori jubeant citiùs, quàm contaminemus noſtram fidem de DEO, talibus impietatibus *Concilii Eliberini Canon. XXXVI.* quem cùm ante annos 800. *Agobardus* Lugdunenſis *Tract. de Imagin.* allegaret, *ad evacuandam ſuperſtitionem* ab orthodoxis Patribus latum fuiſſe ajebat. *Euſebii Cæſarienſis, in epiſtola ad Conſtantiam Cæſaris ſororem* petentem, ut mitteret imaginem JESU. *Synod. VII. Act. 6.* ubi reſpondet demonſtrando fusè, quòd neſas ſit, CHRISTI Domini imaginem effingere, quâ ejus forma ſive divina, ſive humana exprimatur. *Epiphanii A. C. 374.* in Epiſt. ad Joann. Hieroſol. T. II. ubi narrat, quomodo perveniens ad villam Anablatha, Eccleſiam ibi exſtructam intraverit, & invenerit velum, pendens ante fores, & habens imaginem quaſi CHRISTI, vel Sancti cujusdam, idq; laceraverit, *quia contra autoritatem S. Scripturarum hominis imaginem in Eccleſia pendere*, neſas ſit, porrò conſilium dederit cuſtodibus loci, ut pauperem mortuum eo obvolverent & efferrent. *Chryſoſtomi in Synod. VII. Act. 6.* Amphilochii Iconienſis *ibid.* dicentis: Non in tabulis carneas facies Sanctorum per colores curæ nobis eſt figurare, ὅτι οὐ χρήζομεν τούτων, i. Quoniam non his opus habemus, ſed converſationem eorum virtutibus imitari, *Theodoti Ancyrani*, qui Concilio Epheſino A. C. 431. interfuit, *Optati l. 3. contr. Donat.* *Auguſtini in Pſalm. CXIII. Conc. 2.* vide prolixè allegata & à ſtrophis adverſariorum ſtrenuè vindicata apud *J. Dallæum l. 2. de Imagin.*

§. 10. *Quarto ſeculo* irrepere in quibuſdam locis introductio imaginũ in Eccleſias cœpit, ut ex præcedd. patet, ſed improbata à priſcæ Sanctitatis viris; *Quinto ſeculo*, ſub finem quarti Paulinus Nolanus & Severus Bituricenſis picturas quaſdam Hiſtoricas curârunt in Baſilicis faciendas, e. gr. Martinum Turonenſem. *Paulin. Ep. XII.* ſic recenſet: Pleno coruſcat Trinitas Myſterio: Stat CHRISTUS Agno: Vox Patris cœlo tonat, & per columbam Spiritus Sanctus fluit, Crucem Corona lucido cingit globo, cui Coronæ ſunt Corona Apoſtoli. &c. §. Ita tum quiſque ſuo judicio, ut erat devotionis cultor, picturas in templis admittebat, ceu inſignia fidei & commemorationes ſanctarum parabolarum, quemadmodum *Paulinus l. c.* è Matth. XXV. in Baſilica Fundana, ſtatuerat Hiſtoriam extremi judicii in forma duorum gregum.

§. 11. *ſeculo ſexto*, Serenus Maſſilienſis cùm videret, à quibuſdam imagines coli, zelo accenſus, eas confregit atque projecit. *Gregor. l. 7. Ep. 109. Et l. 9. Epiſt. 9.* ait, eas in Eccleſiis non ad adorandum, ſed ad inſtruendas ſolummodò mentes neſcientium eſſe collocatas. Additq; præclaram informationem pro infirmis, quomodo debeant imagines tractare, ſcil. ut ſciant, *omne manufactum non licere adorari.* Et ſic initio ſeptimi Seculi uſque ad *ſynodum Quiniſextam* habitum fuit, *nempe imagines ſanctorum in templis utiliter haberi, ſed nefas eſſe, ullam imaginem adorare, quæ non eſt DEUS.*

§. 12. Synodus Quini-ſexta A. C. 692. celebrata eſt. Ibi vocantur Imagines σεπταὶ, i. e. *venerabiles*, ſicut templum σεβάσμιον *Concil. Conſtant. A. C. 754.* nuncupat, & Juſtin. *Novell. 7. c. 2.* Noſocomia dicit, *venerabiles* domos. In illa Quiniſextâ *Can. 78.* dicunt Patres, ſe vivificæ cruci tribuere τὴν προσκύνησιν, ac idcircò Figuras Crucis in ſolo ac pavimento fieri prohibent. Sed *octavo ſeculo* obtrudi & urgeri palàm cœpit Cultus religioſus & adoratio imaginum, obſiſtentibus nonnullis Zeloſis, qui inde *Iconoclaſtæ* fuère nominati.

§. 13. Initium fecit Imp. Leo Iſaurus *A. C. 726.* Alii arceſſunt à Philippico Cæſ. *A. C. 711.* Tertius, Conſtantinus V. cognomento *Copronymus*, A. C. 754. Synodum Conſtantinop. indixit 338. Epiſco-

Digitized by Google

Epiſcoporum, quæ VII. Oecumenica vulgò audit. Ibi definitum, ne quis adoraret, aut in templa collocaret imagines. Vid. *Acta Nicen. II. n. 6.* Sed mox Irene Imp. Leonis IV. uxor filium Cæſ. Conſtantinum VI. in contrarium traxit, & favere imaginum cultui cœpit. A. C. 787. itaque Nicææ in Bithynia pro imaginibus Concilium indictum eſt, quod *Pſeudo-Nicenum* vulgò nominatur, & ab Iconolatris *Oecumenica VII.* dici ſolet. Ibi, ut refert *Zonaras*, definitum, τὰς εἰκόνας προσκυνεῖσθαι καὶ σέβεσθαι. i. *Colendas & adorandas Imagines eſſe*.

§. 14. Carolus verò Magnus A. C. 794. perlatis iſtis Actis in Occidentem Francofurti ad Mœnum Synodum adverſam indixit 300. Epiſcoporum. Ibi Nicena iſta Synodus & Cultus imaginum abrogantur publicè, & in Synodo nomine Caroli M. Imp. libri ſcribuntur *de Imaginibus*, quibus decernitur, uſum imaginum Hiſtoricum eſſe parùm utilem, adorationem verò prorſus impiam & nefariam. *Vid. l. 2. cap. 21.* Ea tùm doctrina in Occidente & Oriente paſſim fuit prædicata, & Leo Armenus Cæſar A. C. 814. Conſtantinopoli iterum Synodum coëgit, quà præcedentem Nicenam II. Iconolatricam anathematizavit, ut videre eſt *Tom. 6. Concil. edit. Pariſ. p. CCXXXII. ſeqq.* Iterùm in Gallia *A. C. 825.* ſub Ludovico Pio Synodus Pariſienſis cultum imaginum damnavit. Oppoſuit hiſce Baſilius Macedo Imp. A. C. 869. Synodum aliam Conſtantinopol. 102. Epiſcoporum, quæ Romanenſibus *Oecumenica VIII.* dicitur. Sed Eccleſiæ in Gallia, Germania, Britannia Decretum Synodi Francofurdenſis ſunt ſecutæ, ut ex teſtimoniis Agobardi, Jonæ Aurelianenſis, Dungali & Walafridi probat *J. Dallæus de Imagin. l. 4. cap. 5. & Jacobus Uſſerius in Tract. de Statu Eccleſ. cap. 2. §. 4. ſeqq.*

§. 15. Deinde Waldenſes cultum imaginum improbârunt, ut teſtatur *Reinerius cap. 5.* & patet ex *Tom. IV. Bibl. PP.* quibus ſucceſſit Wicleffus A. C. 1372. & porrò Joannes Huſſus ac Hieronymus Pragenſis. Eccleſia interim Romana enixè pro cultu imaginum ſtante, in qua & multi eò ſunt prolapſi, ut imaginem CHRISTI cultu Latriæ colendam docerent eſſe, & deberi ei honorem, qui DEO tribuitur. *Alex. Aleſ. Part. 3. q. 30. membr. 3. Artic. ult.*

Digitized by Google

ult. Thomas Part. 3. *qu.* 25. *art.* 3. *Cajetanus, Bonaventura, Carthuſianus, Major & alii in lib,* 3. *ſentent. Diſt.* 9.

§. 16. Etſi non una eſt Eccleſiæ Rom. hodiernæ doctrina, cujus tres diverſas ſententias obſervat *Jo. Forbeſ. l.* 7. *cap.* 15. §. 7. 8. 9. Nam alii in ea Doctores ſtatuunt, imaginem non eſſe ullo modo in ſe colendam, nec propriè adorari ipſam imaginem, ſed tantùm coram imagine colendum eſſe exemplar, *Durand. Diſt. IX. in III. ſentent.* Alii ſtatuunt, ipſam quidem imaginem in ſe colendam eſſe, & ipſam propriè adorari, non tamen eodem honore, quo ipſum exemplar, ſed cultu *Duliæ.* Lucas Tudenſ. l. 2. adv. Albig. c. II. in *Bibl. Patr. Tom.* 4. Alii & quidem communiter docent, imaginem eodem honore colendam eſſe, quo ipſum exemplar. *Confer Joann. Hornbeck. Summ. Controv. lib. XI. pag.* 890. *& ſeqq.*

§. 17. Idolorum varia nomina Sp. S. ſunt: *Eſa.* 44. *v.* 20. ψεῦδος. *Habac.* 2. 18. φαντασία ψευδής. *Jerem. X.* 8. διδασκαλία ματαίων. *Eſa.* 44. 10. ἀνωφελῆ. *Habac.* 2. 18. εἴδωλα κωφά. *I. Cor. VIII.* 4. *Auguſt. l.* 20. *contra Fauſt.* cur ἐδὲν ſint idola, hanc adfert rationem; Sunt idola, ſed ad ſalutem NIHIL ſunt, & qui colit arborem, non arando, ſed adorando, non id colit, quod nusquam eſt, ſed quod ita colendum non eſt. Dæmonia autem & cœlum, & terram, & aſtra, & animalia colunt Pagani, cum quibus quando agimus, ut ea non colant, non eis dicimus, quòd NULLA ſint, ſed quòd colenda non ſint.

§. 18. *Tertull. l. de Idololatr. c. III.* Etymon docet; Εἶδος Græcè Formam ſonat, ab eo per deminutionem, εἴδωλον deductum, æquè apud nos Formulam fecit. Igitur omnis Forma vel Formula Idolum ſe dici, expoſcit. Inde Idololatria omnis circa omne idolum famulatus & ſervitus. *Hæc ille l. cit.*

§. 19. *Tertullian. de Idololatr. ait:* Si ſtatuas & imagines frigidas, mortuorum ſuorum ſimilimas, non adoramus, quas mures & aranei intelligunt, nonne laudem magis quàm pœnam merebatur repudium agniti erroris? *Clem. Alex. Protreptic.* Εὖ ἔτι πρὸς τούτοις, φέρων ὑμῖν τὰ ἀγάλματα αὐτὰ ἐπισκοπεῖν παραθείην,

θείαν, ἐπιόντες ὡς ἀληθῶς, λῆρον εὑρήσετε τὴν συνήθειαν, ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων ἀναίσθητα προτετιμημένοι. *Vulgat.* vertit locum *1. Joh. 5. v. 21.* à ſimulacris. Quod excipit *Bellarm.* vetitas eſſe imagines, tantùm Diis Ethnicis factas, non autem DEO vero, refellit *Auguſtin. Qui lib. de Fid. & Symbol. c. 2.* Simulacrum vocat imaginem DEO vero collocatam. Et *Minut. Felix Octav.* Quod ſimulacrum DEO fingam, cùm ſit DEI homo ipſe ſimulacrum. *Hieron. in c. 7. Hoſ.* Sicut contrarium eſt ſimulacrum DEO, ita mendacium veritati. Ubi manet hîc illa differentia Papiſtica inter imaginem & ſimulacrum? *Clem. Alex. Protreptic.* Τὸ ἄγαλμα in 10. tabb. legis præc. 2. interpret. ὕλην νεκρὰν τεχνίτου χειρὶ μεμορφωμένην. Et addit: ἡμῖν γὰρ οὐχ ὕλης αἰσθητῆς αἰσθητὸν, νοητὸν δὲ τὸ ἄγαλμά ἐστιν, νοητὸν οὐκ αἰσθητὸν ἐστι τὸ ἄγαλμα, ὁ θεὸς ὁ μόνος ὄντως θεός. Is vixit circa initium *tertii ſeculi*, quo nondum fuerunt idola inter Chriſtianos, qui ultrà pergit, dicens: ἐγὼ γῆν πατεῖν, οὐ προσκυνεῖν μεμελέτηκα, οὐ γὰρ μοι θέμις ἐμπιστεῦσαί ποτε τοῖς ἀψύχοις τὰς τῆς ψυχῆς ἐλπίδας. Imò inquiunt Τιμᾶν licet imagines, προσκυνεῖν vetatur. Contrà *Clemens* ille, qui dicit arte decipi præſtigiarum iconolatras, ἐπὶ τὸ τιμᾶν καὶ προσκυνεῖν τὰ ἀγάλματα καὶ γραφάς. Utrumque damnat. Quod autem *Synodus Quini-ſexta* σεπτὰς imagines dixit, nihil juvat. Nam & ναοὶ σεπτοὶ illis dicuntur *Patribus.* Et *Conſtantinop. Concil.* σεβάσμιον ναὸν dixit, & πάνσεπτον ναὸν ait *Nicenum.* Et *Juſtinian. Imp. Novell. VII. c. 2.* Xenodochia & Noſocomia appellat venerabiles domos. Et *Nov. 120.* Adorandas domos.

§. 20. Quod iidem Patres προσκύνησιν tribuunt vivificæ cruci CHRISTI, non malè fecerunt. Non enim τῷ τύπῳ τοῦ σταυροῦ, ſed vivificæ cruci, i. e. CHRISTO, quo ſenſu Apoſtolus dixit *Gal. VI. 14. & I. Cor. II. 2.* Tamen decretum eſt in cod. Concil. τὰς σεπτὰς εἰκόνας καὶ προσκυνεῖσθαι καὶ σέβεσθαι.

§. 21. Præterea eadem *Pſeudo-Nicæna Synod. II.* pro adoratione imaginum ponit hoc axioma: Ἡ τῆς εἰκόνος τιμὴ ἐπὶ τὸ

 πρωτο-

πρωτότυπον διαβαίνει. Et *Baſilio M.* tribuit. Sed *Baſilius M. in Cap. XIII. Eſa. v. 11.* hæc verba de homine dicit, ad imaginem DEI condito, uti & *Ambroſ. in Pſ. 119.* Si viderimus pauperem, illum, ad cujus ſimilitudinem factus eſt, honoremus in paupere. Et *Baſil. M. de Sp. S. c. 18.* eisdem verbis utitur de una eſſentia Patris & Filii loquens: Sed nusquam de imagine CHRISTI aut Sanctorum iſta verba protulit. *Synod. Conſtantinop. Oecum. 7.* dicit: τὴν ἀπατηλὴν τῶν ὁμοιωμάτων χρωματουργίαν κατασπᾶν ἐκ τῆς ὑψηλῆς καὶ θεοπρεποῦς λατρείας εἰς τὴν χαμαίζηλον καὶ ὑλικὴν κτισματολατρείαν τὸν τῶν ἀνθρώπων νοῦν. Sed quæ mens fuerit Synodo Nicæn. II. patebit ex *ſeqq.* ubi ait: οὐδεὶς τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν χριστιανῶν ἀνθρώπων εἰκόνι ἐλάτρευσεν. Ἑλληνικὸν γὰρ τὸ μύθευμα δαιμόνων ἐφεύρημα, πράξεως σατανικῆς τὸ ἐγχείρημα. Ἀπώλωλε τοῦτο τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐπιδημίᾳ λατρείᾳ νῦν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ. Et *Act. 7.* imaginibus tribuit ἀσπασμὸν καὶ τιμητικὴν προσκύνησιν, οὐ μὴν τὴν κατὰ πίστιν ἡμῶν ἀληθινὴν λατρείαν, ἣ πρέπει μόνῃ τῇ θείᾳ φύσει. Certum tamen eſt, poſt *ſextum ſeculum* PP. nimium tribuere reliquiis Sanctorum. Quæ alii antiquiores dicunt ὑπερβολικῶς, pietatis affectus ſunt, non adorationis.

§. 22. *Chryſoſtom. Hom. 8. de ſtatuis*: ὢ πόση τῶν ἁγίων ἀρετὴ, οὐχὶ τὰ ῥήματα αὐτῶν μόνα, οὐδὲ τὰ σώματα, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ ἱμάτια τῇ κτίσει πάσῃ πάντοτέ ἐστιν αἰδέσιμα. Et: Ἡ τέφρα τῶν ἁγίων μαρτύρων πονηροὺς (Dæmones) ἀπελαύνει. Sic *Ambroſ.* Honoro in carne Martyris exceptas pro CHRISTI nomine cicatrices. &c.

§. 23. *Nicephor. Patriarch.* Sanctos vocat μεθμέσας πρὸς τὸν θεὸν ἀνάγοντας τὰ αἰτήματα. Sed ubi fundus illius rei in S. S.? *Epiphan. in Ancor.* ὁ τιμῶν (NB.) τὸν ἅγιον, τιμᾷ καὶ τὸν κύριον, ὁ ἀτιμάζων τὸν ἅγιον, ἀτιμάζει καὶ τὸν κύριον.

§. 24. *Cyrill. Alex.* Αἱ τῶν εἰκόνες τιμῶνται διὰ τὰ ἀρχέτυπα. Sic *Athanaſ. c. 38. ad Antioch.* Sed hæc non pungunt nos: qui

qui imagines non odimus. Hoc non probamus, quod VII. Synod. dicit: Ἐν τῇ εἰκόνι ἡ εἰκονιζομένη τοῦ δέχεται ὑπόστασις προσκυνεῖται. Abſit! αἰδέσιμα ſunt cum *Chryſoſt.* τίμια cum PP: non προσκυνεῖται iſta ἀγάλματα. Tunc enim ſunt εἴδωλα. A quibus nobis caveamus, monente Johanne *I. Joh. V. 21.*

§. 25. Rectè *Concil. Eliber.* ſub Conſt. M. *Can. XXXVI.* placuit, picturas in Eccleſia eſſe non debere, ne, quod colitur aut adoratur, in parietibus depingatur. *Tom. I. Concil.*

§. 26. Olim *Collyridiani* ἀπὸ τοῦ κολλυρίδος, quam virgini Mariæ offerebant, ſic dicti, & hodienum Romani, Mariam divino honore colebant.

§. 27. Sed contrà *Ambroſ. l. 3. de ſp. S. c. 12.* Maria erat templum DEI, non DEUS templi, & ideò ille ſolus adorandus, qui operabatur in templo. *Auguſt. de verâ Relig. c. 55.* Hoc etiam ipſos optimos Angelos & excellentiſſima DEI miniſteria velle credamus, ut unum cum ipſis colamus DEUM, cujus contemplatione beati ſunt.

§. 28. Tamen *Nazianzeni* ſunt *Orat. XVIII.* Καὶ τὴν παρθένον Μαρίαν ἱκετεύουσα βοηθῆσαι παρθένῳ κινδυνευούσῃ. Quem nobis objicit *Dion. Petav. Epiphan. p. 57.* Vide *Forbeſ. Quæſt. Modeſt.* ubi reſpondet.

§. 29. Romanenſes ex *Gal. V. 13.* aſtruunt δουλείαν ſuam idololatricam. *Oecum.* ait, eſſe quatuor ſervitutis modos: εἷς ὁ τῆς δημιουργίας, ἤ; ὁ τῆς πίστεως, ἄλλος ὁ τῆς ἀποστολῆς, ἕτερος δὲ ὁ ἀπὸ τῆς πολιτείας.

§. 30. *Auguſt. l. XX. contr. Fauſt. cap. XXI.* Colimus Martyres eo cultu dilectionis & ſocietatis, quo & in hac vita coluntur ſancti homines DEI. Et mox excludit omnem Paparum δουλείαν, his verbis: Colimus Sanctos cultu *non ſervitutis*, ſed *honoris. Sic ille*, ubi cultum dilectionis & ſocietatis nominat, Paulus δι᾽ ἀγάπης δουλεύειν ponit de vivis, *cit. loc.*

§. 31. De voce λατρεία idem ille ſic ſtatuit *lib. X. C. D. cap. 1.* Latria ſecundum conſuetudinem, quâ locuti ſunt, qui nobis divina eloquia condiderunt, aut SEMPER, aut tam frequenter, ut

Pene Semper ea dicitur ſervitus, quæ pertinet ad colendum DEUM.

§. 32. Fruſtrà igitur Pontificii *Auguſtinum* hujus diſtinctionis auctorem faciunt. Qui ſic *l. 10. de C. D. c. 1.* contra illos ſcribit: Quicunque igitur ſunt in cœleſtibus habitationibus immortales & beati, ſi nos non amant, nec beatos eſſe nos volunt, colendi utique non ſunt. Si autem amant & beatos volunt, profectò inde volunt, unde & ipſi ſunt. An aliunde ipſi beati, aliunde nos?

§. 33. Ergò diſtinxit ita *Auguſt.* ut cultum religioſum omnem uni DEO vindicaret; Qui *de ver. Relig. c. 55.* ſic ait: Non ſit nobis religio cultus hominum mortuorum, quia, ſi pie vixerunt, non ſic habentur, ut tales quærant honores, ſed illum à nobis coli volunt, quo illuminante lætantur meriti ſui nos eſſe conſortes. Honorandi ergò ſunt propter imitationem, non adorandi propter religionem.

§. 34. Sic & *Cyrill. Alex. l. 6. contra Julian.* Sanctos Martyres neque Deos eſſe dicimus, nec adorare conſuevimus. Laudamus autem eos potiùs ſummis honoribus, quòd pro veritate ſtrenuè certârint.

§. 35. Δȣλεύειν *Gal. IV. 8.* apertè tribuitur cultui divino. Sic & *I. Theſſ. III. 9.* & *Apocal. XXII. 3.* ubi utrumque λατρεύειν & δȣλεύειν de cultu DEI. Et *Deut. XXVIII. 64.* δȣλεύειν ἑτέροις θεοῖς. Hinc *Rom. I. 25.* λατρεύειν de DEO dicitur. Ita *Matth. IV. 10.* Xenoph. δȣλεύειν & λατρεύειν eod. ſenſu ponit. *8. Cyrop.* Et *Exod. XII. 6.* Opus λατρευτὸν dicitur ſervile. *Et*: De ſemine tuo non dabis Principi λατρεύειν. Sic *Gal. V. 13.* δȣλεύετε ἀλλήλοις de hominum charitatis officio. *Suid.* λατρεία δȣλεία ἐπὶ μισθῷ. *Phavorin.* λατρεύειν κυρίως τὸ δȣλεύειν. λάτρης ὁ μισθῷ δȣλεύων λάτρον γὰρ ὁ μισθός. *Phocyl.* καιρῷ λατρεύειν.

§. 36. Audiamus ulteriùs Patres de cultu ſ. latria, cui deferenda illa. Apud *Euſeb. l. IV. E. H. c. 15.* cùm Judæi calumniarentur, Chriſtianos Polycarpum adoraturos, ſi corpore ejus potirentur, CHRISTO relicto, reſponderunt Smyrnenſes illi, ſe

præter CHRISTUM ἐχ ἕτερόν τινα σέβειν, ἀλλ' αὐτὸν ὑὸν Θεȣ̃ προσκυνȣ̃μεν, inquiunt: Μάρτυρας δὲ ὡς μαθητὰς καὶ μιμητὰς Κυρίȣ ἀγαπῶμεν ἀξίως. *Theophyl. Antiochen.* Μᾶλλον τιμήσω τὸν βασιλέα, ἐ προσκυνῶν αὐτῷ, ἀλλὰ εὐχόμενος ὑπὲρ αὐτȣ̃. Θεῷ δὲ τῷ ὄντως Θεῷ καὶ ἀληθεῖ προσκυνῶ, εἰδὼς ὅτι βασιλεὺς ὑπ' αὐτȣ̃ γέγονεν. *Euſeb. Cæſar. l. 1. Demonſtr. Evang. c. 3.* de Chriſtianis; Εὔχονται ἐκέτι πλείοσι κυρίοις, ἐνὶ δὲ τῷ μόνῳ κυρίῳ κατὰ τὸ ἱερὸν λόγιον. *Lactant. l. 1. Inſtitut. c. 20.* Religio & veneratio nulla alia niſi unius DEI tenenda eſt. *Hilarius l. VIII. de Trin.* Non ignoras, quòd in maledicto ſit religio creaturæ. *Concil. Laodicen. can. XXXV.* ὁ δεῖ χριστιανὲς ἐγκαταλείπειν τὴν ἐκκλησίαν τȣ̃ Θεȣ̃, καὶ ἀπιέναι καὶ ἀγγέλȣς ὀνομάζειν, καὶ συνάξεις ποιεῖν, ἅπερ ἀπηγόρευται. Εἴ τις ἂν εὑρεθῇ ταύτῃ τῇ κεκρυμμένῃ εἰδωλολατρείᾳ σχολάζων ἔσω ἀνάθεμα, ὅτι ἐγκατέλιπεν τὸν κύριον ἡμῶν I. X. τὸν ὑὸν τȣ̃ Θεȣ̃ καὶ εἰδωλολατρείᾳ προσῆλθεν. *Athanaſ. Orat. III. contr. Arrian.* poſt adductum locum *Apocal. XIX. 10.* οὐκȣ̃ν, ait, Θεȣ̃ ἐστι μόνȣ τὸ προσκυνεῖσθαι. Et de Angelis: οὐκ εἰσὶ τῶν προσκυνȣμένων, ἀλλὰ τῶν προσκυνȣ́ντων τὸν δεσπότην. *Baſil. Cæſar.* ἐδὲ κτίσματι προσκυνεῖν ἀνέχομαι. *Baſil. Seleuc.* Κτίσις προσκυνεῖν πέφυκε, προσκυνεῖσθαι ἐ μεμάθηκεν.

§. 37. *Hieron. cont. Vigilant.* Nos autem non dico Martyrum reliquias, ſed ne Solem quidem & Lunam, non Angelos, non Archangelos, non Cherubim, non Seraphim & omne nomen, quod nominatur, & in præſenti & in futuro ſeculo colimus & adoramus, ne ſerviamus creaturæ potiùs quàm Creatori, qui eſt benedictus in ſecula. Honoramus autem reliquias Martyrum, ut eum, cujus ſunt Martyres, adoremus.

§. 38. *Auguſtin. de vera Relig. c. 55.* Charitate honoramus Angelos, non ſervitute. Hic eis templa conſtruimus. Nolunt enim ſic ſe honorari à nobis, quia nos ipſos, cùm boni ſumus, templa ſummi DEI eſſe noverunt. Rectè itaque ſcribitur, hominem ab Angelo prohibitum ne ſe adoraret, ſed unum DEUM, ſub quo

 eſſet

eſſet & ei conſervus. Et *Leo I. Pap. R. Serm. 2. in Nativ. Dom.* Adoretur Dominus, qui condidit, non creatura, quæ ſervit.

§. 39. *Theodoretus* de excellentibus Sanctis ait: ὡς ἀνθρώπους ἀρίστους γεραίρομεν, μόνῳ δὲ προσκυνοῦμεν τῷ τῶν ὅλων πατρὶ καὶ Θεῷ καὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ καὶ τῷ παναγίῳ πνεύματι.

§. 40. *Cyrill. Alex. l. IV. contr. Julian.* ait de loco Apocal. cit. Boni Angeli διδάσκουσιν τὰς ἡμᾶς καὶ τὴν προσκύνησιν οὐχ ἑαυτοῖς, μᾶλλον ἀνακομίζειν μόνῳ τῷ ἐπὶ πάντας Θεῷ.

§. 41. Non enim intelligunt vota orantium. *Cajetan. in II. II. q. 88.* ipſe fatetur: Certâ ratione, *inquit*, neſcimus, an Sancti noſtra vota cognoſcant, quamvis piè hoc credamus

§. 42. Eruditè contrarium demonſtrat *Davenant. Col. II. v. 18. p. 239. 240.* quem adi. Ex profeſſo conſule *Inſtr. Theol Forbeſ. l. 7. c. 6. 7. 8. & ſeqq.* & *J. Dallæum* peculiari Tractatu *de cultu religioſo. lib. 1.*

§. 43. Templa iis non conſtruenda. *Aug. cont. Max. Arian.* Si Angelo faceremus templum, anathematizaremur à veritate CHRISTI & Eccleſiâ DEI. *Et:* Ara eſt, quæ teſtatur haberi pro Numine, cui erigitur. Plura vid. infrà Tit. *Sancti.*

INDULGENTIÆ.

§. 1. AB *indulgendo* ſic dictæ, quòd dentur ad remiſſionem peccati, & teſtimonium gratiæ DEI. Aliis, *Bullæ indulgentiales.* Harum ſumma potiſſima hiſce continetur propoſitionibus: (1) Poſt remiſſam pœnitenti culpam, manet reatus pœnæ temporalis perſolvendæ. (2) Ad has pœnas perſolvendas injunguntur Satisfactiones à Confeſſariis per opera caritatis, vel Pœnalia. (3) Theſaurus infinitus ſatisfactionis CHRISTI, eſt in Eccleſia. (4) In hoc theſauro ſunt etiam paſſiones & opera ſupererogatoria Sanctorum, in quantum ſunt ſatisfactoria, non in quantum meritoria. (5) Sub clavibus Eccleſiæ eſt hic theſaurus, ad ſupplendum pro pœnis illis & ſatisfactionibus applicabilis. (6) In Indulgentia eſt ſolutio, ſed eſt etiam judicialis abſolutio fideli-

fidelibus valdè utilis. (7) Cauſa juſta requiritur in concedenda Indulgentia. (8) Indulgentiam non conſequitur, qui opus injunctum non exequitur. Quas omnes & ſingulas examinat *M. Anton. de Domin. l. V. c. IIX. n. 18 19. & ſeqq.*

§. 2. Indulgentia talis eſt poteſtas diſpenſandi fidelibus jam reconciliatis, & ad communionem admiſſis, quaſdam ex Eccleſiæ, *quem vocant*, theſauro, (ſeu ex ſuperabundantia paſſionum CHRISTI, & redundantiâ ſupervacanearum ſatisfactionum beatæ Mariæ virginis, aliorumve Sanctorum) apud Papam depoſito, indulgentias ſeu relaxationes, quibus expiari atque adeò auſferri dicunt reatum pœnæ reſiduæ, *quam ajunt*, poſt contritionem & confeſſionem & abſolutionem ſolvendam adhuc eſſe DEI juſtitiæ, in peccati vindictam, vel in hac vita, vel in purgatorio: expiari, *inquam*, dicunt iſtam pœnam vel totam, vel ejus partem, pro arbitrio Papæ Romani diſpenſantis iſtas indulgentias, ſive hic viventibus, ſive degentibus in purgatorio.

§. 3. *Thomas* dixit *quæſt. 25. art. 1.* Indulgentias valere & quantum ad forum Eccleſiæ, & quantum ad judicium DEI, ad remiſſionem pœnæ reſiduæ poſt contritionem, & confeſſionem, & abſolutionem, ſive ſit injuncta, ſive non. *Bonaventura in 4. ſent. diſt. 20. part. 2. art. 1. quæſt. 2. Johannes Laziardus in vita Gregorii I. Papæ Romani.*

§. 4. *Alexander Alenſis*, loquens de theſauro ejusve diſpenſatoribus, ait: Indulgentiæ & relaxationes fiunt de meritis ſupererogationis membrorum CHRISTI, & maximè de ſupererogationibus meritorum CHRISTI, quæ ſunt theſaurus ſpiritualis Eccleſiæ. Solis Epiſcopis competit ille theſaurus diſpenſandus, qui ſunt Sponſi Eccleſiæ. Inter hos ſummus Pontifex præcipuè, qui eſt totius univerſalis Eccleſiæ Sponſus & Rector, ipſi competit totius ſpiritualis theſauri diſpenſatio. *Alenſis part. 4. quæſt. 23. memb. 3. Bonaventura in 4. ſent. diſt. 20. part. 2. art. 1. qu. 3.*

§. 5. Præerat *Innocentius III.* Papa Romanus, generali Lateranenſi Concilio, anno Domini 1215. In eo Concilio, *cap. 62.* hoc conditum eſt decretum; Quia per indiſcretas & ſuperfluas Indulgentias, quas quidam Eccleſiarum Prælati facere non verentur,

tur, & claves Eccleſiæ contemnuntur, & pœnitentialis ſatisfactio enervatur: *decernimus, ut cùm dedicatur Baſilica, non extendatur indulgentia ultra annum, ſive ab uno ſolo, ſive à pluribus Epiſcopis dedicetur*: ac deinde in anniverſario dedicationis tempore quadraginta dies *de injunctis pœnitentiis* indulta remiſſio non excedat. Poſteà *Bonifacius Papa*, hujus nominis IIX. Indulgentiæ, (inquit) quæ ab uno vel pluribus Epiſcopis, in Eccleſiarum dedicationibus, vel aliis quibuscunque caſibus, conceduntur, vires non obtinent, ſi ſtatutum exceſſerint Concilii generalis. *Bonifacius in ſexto, cap. 3.* Sedebat autem hic Pontifex anno Domini 1300.

§. 6. Annum Jubilæum vocant Romanenſes, in quo omnibus, Baſilicas Petri & Pauli, beatorum Apoſtolorum, Romæ conſtitutas, devotè viſitantibus, liberaliter aperitur ſpiritualis theſaurus Eccleſiæ, ſeu Papæ, & pleniſſimæ indulgentiæ largiter diſpenſantur. Hujus rei auctor *Bonifacius IIX.* inſtituit indulgentias Jubilæi ſeculares, id eſt, ut 100. quoque anno aperiretur hunc in modum theſaurus, & eſſet annus ille Jubilæus. *Vid. Extrav. comm. lib. V. tit. 9. de pœnitentiis & remiſſionibus. cap. 1.*

§. 7. *Bonifacio Octavo* ſucceſſit in Pontificatu Romano *Benedictus undecimus*, quem Onuphrius nonum vocat; Hunc excepit *Clemens Papa V.* poſt quem ſedit *Joannes Papa*, qui Onuphrio XXI. Platinæ autem *vigeſimus tertius* dicitur; quo mortuo, ſedem illam obtinuit *Benedictus*, quem Platina *duodecimum* vocat hujus nominis, Onuphrius *decimum*. Poſt quem *Clemens ſextus* Pontifex creatus eſt annò Domini 1342. Hic conſtituit, ut quinquageſimus annus eſſet Jubilæus, & in ſua bulla, quam eà de re condidit, theſauri illius meminit, ex quo Pontifices depromunt indulgentias. *Vid. Extrav. comm. lib. 5. tit. 9. de pœnitentiis & remiſſionibus, cap. 2.*

§. 8. Poſt Clementem ſextum Pontificatu potiti ſunt *Innocentius VI. Urbanus V. Gregorius XI.* cui ſucceſſit *Urbanus VI.* anno Domini 1378. De hoc Papa verba Onuphrii ſunt; Jubilæi annum ex quinquageſimo ad trigeſimum tertium reducens, cum anno 1390. tertiò celebrari curavit. Obiit Romæ anno 1389. Indictum autem ab Urbano VI. Jubilæum ſucceſſor ejus *Bonifacius*

nonus

nonus celebravit anno Domini 1390. & rurſum more veteri, idem Pontifex *Bonifacius 9.* Jubilæum quartò celebravit anno Domini 1400. eodem teſte Onuphrio, in ejus vita, poſt vitam ejusdem Bonifacii à Platina ſcriptam. Secuti ſunt Romani Pontifices *Innocentius VII. Gregorius XII. Alexander V.* & *Johannes*, qui Onuphrio XXI. Platinæ XXIV. & in Concilio Conſtantienſi XXIII. dicitur, deinde *Martinus V.* in Concilio Conſtantienſi factus Papa, de quo ait Onuphrius in Chronico; *Hic Pontifex annum Jubilæum quintò celebravit.* Et ibidem ſcribit *Onuphrius*, Pontificem hunc obiiſſe anno Domini 1431. Succeſſit *Eugenius IV.* & huic *Nicolaus V.* qui (teſte Onuphrio) annum Jubilæum ſextò celebravit. Mortuus eſt anno Domini 1455. Sedem Pontificalem deinde obtinuerunt *Calliſtus III. Pius II. Paulus II.* creatus Pontifex anno Domini 1464. Hic annum Jubilæum ad annum vigeſimum quintum reſtrinxit, ut teſtatur ejus proximus ſucceſſor *Sixtus IV.* in bulla, *Quemadmodum.* Data anno incarnationis Dominicæ 1473.

§. 9. Mortuo *Sixto Papa IV.* ſedem Romanam obtinuerunt *Innocentius VIII. Alexander VI.* qui (teſte Onuphrio in Chronico) annum Jubilæum octavò celebravit. *Vid. Polydorum Verg. lib. 8. de inventoribus rerum, cap.* 1. Mortuo Alexandro anno Domini 1503. ſucceſſit Pius III. Eoq; intra menſem defuncto, Pontificatum adeptus eſt Julius II. Poſt cujus obitum Pontifex creatus eſt Leo X. anno Dominicæ incarnationis 1513. & obiit anno 1521. Hujus tempore *Martinus Lutherus* diſputavit contra Papales indulgentias. *Forbeſ. l. XII.*

§. 10. Non fuerunt notæ per Eccleſiam Catholicam, mille amplius annis à CHRISTO. Alexander III. qui ſedere Romæ cœpit anno Dom. 1159. in epiſtola ad Archiepiſcopum Cantuarienſem ſic ſcribit, *Decretal. l. 5. tit. 38. cap.* 4. Quod autem conſuluiſti, utrum remiſſione, quæ fiunt in dedicationibus Eccleſiarum, aut conferentibus ad ædificationem pontium, aliis proſint quàm his, qui remittentibus ſubſunt, hoc volumus tuam fraternitatem tenere, quod cùm à non ſuo judice ligari nullus valeat vel abſolvi, remiſſiones prædictas prodeſſe illis tantummodò arbitramur, quibus ut proſint, proprii judices ſpecialiter indulſerunt.

Digitized by Google

§. 11. Ante tamen ann. 1095. *Urbanus II.* Papa, ſuſcepturis peregrinationem in terram ſanctam, cunctas pro delictis ſuis pœnitentias relaxat, ut habet *Nauclerus, gener. 37.* Indulget omnium peccatorum veniam, & in retributione juſtorum ſalutis pollicetur augmentum, ut dicit *Matth. Pariſ. in* Wilielmo *II.* Ex *Concil. Later. ſub Inno III. Can. 62.* apparet, omnes Epiſcopos habuiſſe poteſtatem conferendi indulgentias. Invaluerunt autem Indulgentiæ Jubilæares circa annum 1300. *Platina in Bonif. VIII.* In primitiva Eccleſia non fuiſſe notas, teſtatur *Roffenſis contra Luth. art.* 18. Ego (inquit) reſpondeo, non ſatis conſtare, à quo primùm (indulgentiæ) tradi cœperunt. Et de Purgatorio ait, apud priſcos illos nulla, vel certè quàm rariſſima fiebat mentio. Cœperunt indulgentiæ, poſtquam ad Purgatorii cruciatus aliquandiu trepidatum eſt. *Durandus in Sent. 4. Diſt. 20. Quæſt. 3. Alphonſus de Caſtro l. 8. Tit. Indulgentiæ.*

§. 12. Per annos à CHRISTO 1000. Indulgentiæ fuerunt Canonicæ ſatisfactionis relaxationes: id eſt, diſciplinæ, non ſatisfactionis causâ comparatæ coram DEO pro pœna temporali. De his loquentes ita intelligendi ſunt Patres & Concilia, ut *Nicen. 1. c. 11. Arelat. II. cap. 10. Ancyr. c. 2.* Aliquando etiam ſunt declarationes remiſſionis peccatorum. Et in hoc ſenſu indulgentiæ nomen ſæpè accipitur, quia in literis indulgentiarum legitur, concedi abſolutionem à culpa & pœna ſimul, & condonari omnia peccata, vel dimidiam, vel tertiam partem peccatorum. Tales fuerunt indulgentiæ ante ann. 1000. *Gregorii I. Leonis III. Sergii II.* Et obſervandum, nihil de indulgentiis inveniri in ſcriptis *Buchardi, Gratiani, Lombardi*, qui vixit ann. Dom. 1150.

§. 13. Apud veteres Indulgentiæ remittebant vel tres, vel ſeptem, vel plures annos pœnitentiæ, quia tot vel plures anni ſtatuebantur, quibus de veritate pœnitentiæ ſatisfaciendum erat Eccleſiæ; nunc eodem modo certorum annorum Indulgentiæ conceduntur, quando tamen, remiſsâ multùm veteris Eccleſiæ ſeveritate, certorum annorum pœnitentiæ nullæ injunguntur.

§. 14. Indulgentias defunctis prodeſſe, non docetur à veteribus. Sic etiam docuerunt *Biel lect. 57. in Canonem miſſæ. Hoſtienſis in ſumma l. 5. tit. de remiſſionibus, num. 6.*

§. 15.

Digitized by Google

§. 15. Theſaurus Eccleſiæ ex meritis CHRISTI & Sanctorum, cujus diſpenſatio Papæ commiſſa eſt, non fuit nota in Eccleſia, per multa à CHRISTO ſecula. Veteres enim nunquam dixerunt, vel ſignificarunt, ex theſauro ſatisfactionum Indulgentiam dari. *Franciſc. de Mayrone in 4. Diſt. 19. q. 2.* & *Durand. lib. 4. Diſt. 20. q. 3.* affirmant, theſaurum Eccleſiæ non niti meritis Sanctorum. *Angelus de Indulgent. par. 9.* Communis opinio tam Theologorum, quàm Canoniſtarum tenet, *quod Indulgentiæ ſunt ex abundantia meritorum, quæ ultra menſuram demeritorum ſuorum ſancti ſuſtinuerunt & CHRISTUS*: Sed ego teneo cum *Fran. de Mayrone*, quòd cùm merita Sanctorum ſint ultra condignum remunerata à DEO, & ſic exhauſta, quòd ſolùm dantur ex merito CHRISTI & paſſionis ejus. *Gul. Perkinſus Problem. Cathol. Tom. I. oper.*

Ironia In Sacris.

§. 1. DE Ironiis & irriſionibus in Sacris an liceant & quatenus.

§. 2. *Proverb. I. 16.* Ego in pernicie veſtra ridebo & ſubſannabo. *Eſa. XIV.* Quomodo cecidiſti de cœlo Lucifer? *Mich. VI.* Popule mi, quid feci tibi? & *verſ. 3.* *Jerem. II. 28.* Tibi ſunt nunc Dii tui? Jube illos ſurgere & opitulari. *I. Reg. XIV.* Eliæ Sarcaſmus in Baalitas. Quos in Prophetis annotat & agnoſcit *Cornel. à Lapid. Canon. XII. Prophet. Minor. p. 19.*

§. 3. *Chryſoſt. Homil. XVIII. in Geneſ.* & *Rupert. in Geneſ. IV.* verba iſta: Ecce Adam factus eſt ſicut unus ex nobis! Ironicè ſumunt. Sic *Rupert.* Hâc, *inquit*, Ironiâ Adamus merebatur illudi. Sic enim acriùs quàm ſeverâ objurgatione admonebatur ſtultitiæ ſuæ. *Hugo in Geneſ.* addit: Stultæ ipſius credulitati debitum hoc Ironiæ genus, quæ tum juſta eſt, cùm eâ adverſus merentes utimur.

§. 4. *Auguſt. de Verb. Dom. Serm. XXII. cap. 8.* agens de loco Matth. XXV. fatuarum & prudentium virginum verbis: Ne fortè non ſufficiat nobis & vobis, &c. Non conſulentium, *ait*,

 ſed

ſed irridentium eſt iſta reſponſio. Quare irridentium? Quia ſapientes erant, quia ſapientia erat in illis. Non enim ſapientes de ſuo erant, ſed illa in illis ſapientia, de qua ſcriptum eſt: Et ego veſtræ perditioni ſuperirridebo.

§. 5. Et de hiſce Domini verbis: Tune es Magiſter &c. *Joh. III. 10. Id. Tractat. XII. in Joann.* inquit: O Fratres, quid putamus Dominum huic Magiſtro Judæorum quaſi inſultare voluiſſe? Noverat Dominus, quid agebat, volebat illum naſci ex Spiritu. Ille Magiſterio inflatus erat, & alicujus momenti ſibi eſſe videbatur, quia Doctor erat Judæorum. Deponit ejus ſuperbiam, ut poſſit naſci ex Spiritu. Inſultat indocto, exagitat ſuperbiam hominis, quaſi diceret: Ecce, nihil nôſti, Princeps ſuperbe! Naſcere ex Spiritu. *Hæc August.*

§. 6. Sic & hominum errores rideri à diſciplina Sanctorum alienum non eſſe docent ſuo exemplo *Hieron. Ep. 84. 99. 101. Tertullianus Apologet. adv. Ethn. inſaniam, cap. 16. Auguſtinus de Opere Monachorum Cap. 23. 31. 32: Irenæus in Gnoſticos lib. 1. Bernardus Epiſt. 236. Tertull. adv. Valentin. Cap. 6.*

§. 7. Sic: Congreſſionis luſionem deputa ante pugnam. Multa ſunt ſic digna revinci, ne gravitate adorentur, vanitati propriè feſtivitas cedit. Congruit & veritati ridere, quia læta; de æmulis ſuis ludere, quia ſecura eſt. Curandum planè, ne riſus ejus videatur indignus. Cæterùm ubicunque dignus riſus, officium eſt.

JURAMENTUM.

§. 1. Jurandum non eſſe probat *Gratian. & alii PP. ex Matth. V. & S. Jacob. c. V. 12.*

§. 2. *Clem. Alex. Strom. VII.* definit, ὁμολογίαν καθοριστικὴν μετὰ προσλήψεως θείας.

§. 3. *Ambroſ. ad Valent. Imp.* Quid eſt jurare, niſi ejus, quem teſtare fidei tuæ præſulem divinam potentiam confiteri?

§. 4. *Chryſoſt. de Stat. XV.* Εἰ μὲν πιστεύεις ὅτι ἀληθὴς ἐστιν

ἐστιν ὁ ἀνὴρ, μὴ ἐπαγάγῃς τὸν ὅρκον τὴν ἀνάγκην. Εἰ δὲ οἶδας ὅτι ψεύδεται, μὴ ἐπιορκεῖν ἀναγκάσῃς. Unde videmus, Juramento eum velle nos facilè abſtinere. Et *Liban. in Chriſtiani Imp. laudib.* ponit: ἐπιορκίας τοσοῦτον ἀποστατῶν, ὥστε καὶ περὶ τὰς εὐορκίας ἔχειν εὐλαβῶς.

§. 5. Quin nec de iis jurandum, quæ incerta ſunt, monet *Chryſoſt. de Stat. XII.* Ὅτι κἂν μὴ συναρπαθεὶς, μηδὲ ἄκων, μηδὲ ἀγνοῶν τοῦτο πάθῃ ὑπ᾿ αὐτῆς τῆς πράγματος φύσεως, καὶ ἑκὼν καὶ εἰδὼς ἀναγκασθήσεται ἐπιορκῆσαι πάντων. Et iterum: Σφαλερὸν μὲν οὖν καὶ περὶ ἑαυτοῦ τινα ὀμνύναι, πολλὰ γὰρ ὑπὸ τῆς τῶν πραγμάτων περιστάσεως βιαζόμεθα.

§. 6. Sed tamen juraſſe vett. Chriſtianos certiſſimum. Et *Gratian c. 22. q. 1. c. 1.* ait: Aliud eſt, ad juramentum ſponte accedere, aliud, vel ad aſſerendam innocentiam ſuam, vel ad pacis fœdera confirmanda, vel ad perſuadendum auditoribus, quando pigri ſunt credere, quod eis utile eſt, juramentum offerre. Sic *Concil. Tolet. VIII. c. 2.* licere ſtatuit, omne, quod in pacis fœdera venit, quod amicorum animos conciliat, quod teſtibus adſtipulatur, quod deficientibus teſtibus fit, approbat.

§. 7. *Auguſt. in Ep. ad Galat. c. 1.* de hoc ait: Prohibemur jurare cupiditate aut delectatione jurandi. Quamvis enim juramentum ampſius ſit, quàm eſt, eſt, non, non, & ideo à malo ſit, non tamen à malo tuo, ſed infirmitatis aut incredulitatis eorum, qui non aliter moventur ad fidem.

§. 8. Sic *id. Ep. 154.* In N. T. dictum eſt, ne omninò juremus; Quod quidem mihi propterea dictum videtur, non quia verum jurare peccatum eſt, ſed quia pejerare immane peccatũ eſt.

§. 9. *Id. Serm. Dom. I. c. 30.* Ita ergò præcepiſſe Dominum intelligitur, ne juretur, ne quisquam ſicut bonum appetat jusjurandum & aſſiduitate jurandi ad perjurium per conſuetudinem delabatur. *Et mox:* Tu malum non facis, qui benè uteris juratione, quæ etſi non bona, tamen neceſſaria eſt, ut alteri perſuadeas, quod utiliter perſuadeas. Sed à malo eſt illius, cujus infirmitate jurare cogeris.

§. 10. *Hieron. Jerem.* 4. ut conciliet cum Matt. V. ait, Jerem. 4. *Jurabis* pro confeſſione dici, & ad condemnationem idolorum, per quæ jurabat Iſrael. Et *Matth. l. c. cap. V.* Non per DEUM jurare prohibuit Salvator, ſed per cœlum. &c. Et hoc quaſi parvulis fuerat lege conceſſum.

§. 11. Sic *Iſidor. ſentent. l. 2. c. 31.* Non eſt contra DEI præceptum jurare, ſed dum jurandi uſum facimus, perjurii crimen incurrimus.

§. 12. *Auguſt. de Verb. Apoſt. Serm. 28.* Quantum ad me attinet, juro, ſed quantum mihi videtur, magnâ neceſſitate compulſus, cùm video non mihi credi, niſi faciam, & ei, qui mihi non credit, non expedire, quod non credit. Hac perpensâ ratione & conſideratione libratâ cum magno timore dico: Coram DEO, aut, Teſtis eſt DEUS, aut, ſcit CHRISTUS, ſic eſſe in animo meo.

§. 13. Sic & *Lombard. l. 3. c. 39.* Spontè & ſine neceſſitate jurare, vel falſum jurare, peccatum grande eſt; Ex neceſſitate autem jurare, ſcil. vel ad aſſerendam innocentiam, vel ad pacis fœdera confirmanda, vel ad perſuadendum auditoribus, quod eis utile eſt, malum non eſt.

§. 14. Sed ſi *per Deos alienos aut creaturas juretur*, an id tenendum & probum quæritur? R. *Aug. Ep. 154.* de eo: Quia juravit, per quos non debuit, & contra pollicitam fidem fecit, quod non debuit, bis utrique peccavit. *Et mox:* Sine ulla dubitatione minus malum eſt, per falſos Deos veraciter jurare, quàm DEUM per verum, fallaciter.

§. 15. Cauſa eſt, quia reſpectus jurisjurandi ad DEUM ſemper manet.

§. 16. *Id. Serm. 30. de Verb. Apoſt.* Et qui ſuper lapidem falsò jurat, perjurus eſt. *Et mox:* Non te audit lapis loquentem, ſed punit te DEUS fallentem.

§. 17. *Lombard. l. 3. diſt. 39.* Jurare per quamlibet creaturam, eſt Creatorem ejus teſtem adhibere.

§. 18. Hinc in primitiva Eccleſia *Seculi VI. VII. VIII. &c.* per altaria, Evangelium, reliquias Martyrum jurari legimus. Unde *Auctor Op. Imp. in Matth. Hom.* 44. docet, non majus eſſe per Evan-

Evangelium jurare, quàm per DEUM, quia Scriptura S. propter DEUM eſt, non DEUS eſt propter Scripturam.

§. 19. Apud *Reginon. l. 2.* Thaſſilo per corpus Dionyſii, Germani, Martini jurat.

§. 20. *Carol. in Conſtitutt. Ripuar.* Omne Sacramentum in Eccleſia, aut ſupra reliquias juretur, *ſic illum* DEUS *adjuvet & ſancti*, quorum iſtæ reliquiæ ſunt, ut veritatem dicat.

§. 21. Ubi habes formulam! Sed Caſſinenſes Monachi Rom. Pontifici reſpondent in *Chronico Caſſ. c. 109. l. 4.* Sibi fas non eſſe jurare per Evangelium & Benedicti regulam.

§. 22. Apud *Petr. Damian. Act. Mediolan.* Uvido Archi-Epiſc. ad ſanctum Altare jurat. Et Arnulfus, manu ſuper S. Evangelium poſitâ, juravit: *Sic me* DEUS *adjuvet, & iſta ſancta* Evan*gelia*. Clerum etiam ſuum, tactis SS. Evangeliis, jurare fecit. *Id. ibid.*

§. 23. Unde duo ritus eliciuntur: *Ad Altare & tactis Evangeliis* juraſſe.

§. 24. *Edvard. Rex Angl.* apud *Malmesb. l. 2. c. 82.* jurat: Per DEUM & matrem ejus, tantundem tibi nocebo.

§. 25. Apud *Æmil. l. 2. de Franc.* Proceres Romani & Franci fidem ſibi invicem, tactâ Apoſtolorum arâ, confirmabant.

§. 26. Apud *Adrian. Ep. ad Carol.* Ravennates Seniores ſuper Altari, coram S. Evangelio teſtificati ſunt.

§. 27. Contrà *Rabanus ad Reginbald.* Juramenta ad altare & S. Evangelia, vel S Reliquias, ut verbo DEI contraria damnat.

§. 28. Apud *Gregor. l. 5. Ep. 33.* Juro per Patrem & Fil. & Sp. S. & hoc corpus B. Apollinaris martyris.

§. 29. De Juramento Joſephi, *Gratian. C. 22. q. 1. c. 16.* quòd per ſalutem Pharaonis juraret, ait: Sciendum eſt, quòd Sancti non tam per creaturas, quàm per auctorem creaturarum jurabant, nec in creaturis aliud quàm Creatorem illarum venerabantur. Sicut Joſeph, qui per Pharaonem jurando hoc in eo veneratus eſt, quòd DEI judicio poſitus erat in infimis.

§. 30. De Perjurio. *Auguſtin. in Pſ. 24.* apud *Gratian. c. 22. q. 2.* quod Gloſſ. interlin. ibid. ex Caſſiodoro citat:

In dolo

Digitized by Google

In dolo jurat, qui aliter facturus eſt quàm promittit, cùm perjurium ſit nequiter decipere credentem. *Hieron. Hierem. l. 1. c. 4.* ponit Juramenti comites III. Veritatem, Juſtitiam & Judicium. Si iſta defuerint, nequaquam erit juramentum, ſed perjurium.

§. 31. Sed *Juramenta illicita* non eſſe ſervanda docetur *Concil. Tolet. VIII. c. 2.* Tolerabilius eſt ſtultæ promiſſionis vota rejicere, quàm per inutilium promiſſorum cuſtodiam horrendam criminum implere menſuram. *Ambroſ. de offic. l. 1. c. 50.* Eſt contra officium nonnunquam ſolvere promiſſum, Sacramentum cuſtodire, ut Herodes Matth. XIV. Repetit *ſentent. III. Diſt. 39. ubi ſic:* Si quis juraverit contra fidem & caritatem, quòd obſervatum pejorem vergat in exitum, potiùs eſt *mutandum*, quàm *implendum.* Qui non mutat, dupliciter peccat, & quia injuſtè juravit, & quia facit, quod non debet.

§. 32. Sic *Auguſt. decollat.* S. Joann. & de Juramento Davidis: Video David pium hominem in temerariam jurationem cecidiſſe & maluiſſe non facere quod juraverat, quàm jurationem ſuam fuſo ſanguine implere.

§. 33. *Et mox:* De duobus peccatis eligit minus. Sed minus fuit illud in comparatione majoris. Nam per ſeipſum appenſum, magnum malum eſt falſa juratio.

§. 34. *Iſidor. in Synon. Cap. de Mend. l. 2.* In malis promiſſis reſcinde fidem. In turpi voto muta decretum: Impia enim eſt promiſſio, quæ ſcelere adimpletur.

§. 35. Sic *Beda Hom. 44. decollat. Joann.* Si aliquid fortè nos incautius juràſſe contigerit, quod pejorem vergat in exitum, liberè illud conſilio ſalubriore mutandum noverimus.

§. 36. *Ambroſ. offic. l. 3. c. 12.* Tolerabilius eſt promiſſum inhoneſtum non facere, quàm facere quod turpe ſit. Et adducit id de Herode Matth. 14. clauditq;: Quantò tolerabilius tali fuiſſet perjurium Sacramento?

§. 37. *Concil. Ilerdenſ. c. VIII.* Qui Sacramento ſe obligaverit, ut litigans cum quolibet ad pacem nullo modo redeat, pro perjurio uno anno à communione ſegregatus pœniteat. *Tolet. VIII. c. 8.* Neceſſe eſt, ut malè jurans dignam pœnitentiam agat.

Concil.

Digitized by Google

Concil. Eliberitan. c. I. Diffinitio incauta laudabiliter ſolvenda eſt, nec eſt prævaricatio, ſed temeritatis emendatio, apud *Gratian. Cauſſ. XXII. q. 4. c. 17. & c. 18. ex ſept. ſynod.* Juramentum mendax diſſolvatur, quaſi nullam virtutem habens.

§. 38. Qui hominem provocat ad jurationem & ſcit eum falſum eſſe juraturum, vincit homicidam, ait *Auguſt. ſerm. XI. de ſanct.*

§. 39. *Id. de verb. Apoſt. 30.* ait: Qui juramentum exigit ab eo, quem neſcit falſum juraturum, non peccat.

§. 40. *Concil. Matiſcon. I. c. 17.* de eo, qui ad perjurium invitat, ipſe ad exitum vitæ non communicet, qui verò ei in perjurio conſenſerunt, infamiâ notabuntur.

§. 41. De eo autem, qui calliditate verborum jurat, *Iſidor. Gent. l. 2. c. 31.* Dupliciter reus fit, quia & DEI nomen in vanum aſſumit, & proximum dolo capit.

§. 42. Pueri ante annos XIV. jurare non cogantur. *Concil. Eliberit. Can. 52.*

§. 43. Idq; jejuniis faciendum. *C. 22. q. 5. c. 16.* Jejunus hoc faciat cum honeſtate & timore Domini.

§. 44. A Septuageſima usque ad Octavam Paſchæ, & ab Adventu Domini usque in Octavam Epiphaniæ, & in Jejuniis IV. temporum, & in Litaniis majorib. & in diebus Dominicis, & in dieb. Dominis, & in diebus rogationum nullus ſuper S. Evangelia jurare præſumat. *Concil. apud Medard. habitum.*

§. 45. *Concil. Rhemenſe* ſtatuit: Nullus ex Eccleſiaſtico ordine cuiquam Laico quicquam ſuper SS. Evangelia jurare præſumat, ſed ſimpliciter & cum veritate dicat: Eſt, Eſt; Non, Non.

§. 46. Non itaque licuit Clerico jurare.

§. 47. *Concil. Tribur. c. 21.* de controverſia inter Laicum & Presbyt. Laicus per juramentum, ſi neceſſe ſit, expurgetur; Presbyter verò vice juramenti per S. Conſecrationem interrogetur. Quia Sacerdotes ex levi cauſa jurare non debent.

§. 48. *Concil. Turonenſ. c. 43.* Omnes homines admonemus, ne per ſingula verba quaſi ad confirmationem ſuæ aſſertionis nomen Domini in vanum aſſumant. In vanum autem DEI nomen

Digitized by Google

aſſumitur, cùm quis ad ſingula verba, quibus vult, ut ſibi ab alio credatur, DEUM omnipotentem rei, de qua ait, teſtem invocat, eumq; ſibi ita eſſe adjutorem, ſicut ea vera ſunt, quæ loquitur.

§. 49. *Concil. Lateran. ſub Alex. III. Part. 1. c. 16.* Non dicenda ſunt juramenta, ſed potiùs perjuria, quæ contra utilitatem Eccleſiaſticam & S. Patrum inſtituta veniunt.

L.

LIBER VITÆ.

§. 1.

SEculi XII. Scriptor *Rupert. Tuitienſ. l. 8. in Apoc. c. XIII.* Liber, *ait*, vitæ rectè dicitur Liber agni, quia cuncti Electi, quorum nomina in illo libro ſunt, non aliter, quàm per agnum J. C. per ſanguinem ejusdem agni J. C. benedictionem illam, quâ naſci vel multiplicari juſſi ſunt, quam & in Adam perdiderunt, recuperare potuerunt.

§. 2. *Hugo de S. Victor. Expoſit. Cant. Mariæ:* Tribus modis in Libro vitæ aliquis ſcribi perhibetur. 1. Secundum præſcientiam, i.e. qui prædeſtinati ſunt ad vitam, qui delentur nunquam; quia ex his, qui prævisi ſunt ad ſalutem, nemo perire ſinitur, licet ad tempus quaſi periturus à via veritatis errare permittatur. 2. Secundum cauſam ſcripti ſunt in libro vitæ, qui ad tempus in juſtitia ambulant, & tales aliquando ſunt, qui digni ſalvatione exiſterent, ſi ad finem tales permanerent. 3. Secundum operationem aut potiùs humanam exiſtimationem, quorum opera talia apparent, propter quæ digni videantur ſcribi in libro vitæ.

§. 3. Conf. è noſtris *Hütter. Diſp. Witteberg. Tom. I. Diſput. XI. p. m. 769. & ſeqq.* ubi tres conſtituit libros DEI. 1. Liber eſt univerſalis gubernationis. 2. Univerſalis Judicii. 3. Liber æternæ vitæ.

§. 4.

Digitized by Google

§. 4. Liber vitæ ſolorum eſt electorum ſeu credentium. Quod colligitur ex *Apocal. XVII. 8. & XX. 15.*

LINGUA VERNACULA.

§. 1. VErnaculâ ſemper Sacra eſſe peracta, liquet 1. ex Scriptura, & quidem *1. Cor. XIV. 2.* & praxi Eccleſiæ Vet. & N. 2. Ex Gentium omnium uſu id patet. Nam 1. in Eccleſia Hieroſolym. Hebræa viguit vulgò nota. *Origen l. VIII. contra Celſ.* Quem nos invocamus nomine barbaro? *Et mox:* Græci Græcis, Romani Romanis, ſinguliq; precentur propriâ linguâ, DEUMq; celebrent pro viribus, & omnium linguarum Dominus omnibus linguis precantes exaudit. Et ſic Seculo III.

§. 2. Seculo V. *Hieron. ad Heliod. Epit. Nepot.* Nunc paſſionem CHRISTI & reſurrectionem ejus cunctarum gentium & voces & literæ ſonant. Taceo de Græcis, Hebr. & Latin. &c. Beſſorum ſeritas & pellitorum populorum turba ſtridorem ſuum in dulce crucis fregerunt melos., & totius mundi una vox CHRISTUS eſt.

§. 3. 2. *Maronitæ* etiamnum retinent linguam ſuam Chaldæam, Armenii Armeniam, & Sacerdoti reſpondet populus, uterque pendens à Patriarcha Antiocheno. *Petr. Belon. l. 3. obſerv.*

§. 4. 3. *Abyſſini* Abyſſinam, apud *Franc. Alvarez. Hiſt. Æthiop.*

§. 5. 4. *Moſchi* l. Ruſſi in Sacris vernaculâ utuntur. *Sigism. Baro Hiſtor. Moſcov.*

§. 6. 5. Latini Latinam, *Hieron. Com. 2. ad Epiſt. Galat.* Sermone Græco omnis Oriens loquitur. E. Occidens Latinâ, ſc. quà Latinus. Nam Hiſpani, Galli, Angli &c. illâ uſi ſunt, donec cum imperio lingua mutata. Unde dicebantur Romanè loqui, etiamſi vernacula non illicò extincta. Sic apud *Sulpic. vit. Martin. l. 1.* dicitur Pſalmus eſſe octavus lectus, quo lecto clamor populi tollitur, pars adverſa confunditur. Latinum autem fuiſſe vel ex eo apparet, quòd Martini adverſarius *Defenſor* nomine dicitur confuſus eſſe, nam *v. 1. Pſ. 8.* deſinit: *Deſtruas inimicum & defenſorem.*

§. 7. Sic Hiſpanis ſermo Latin. familiaris, quod ex linguæ veſtigiis patet, & Codice Gottico, & Senecâ, Lucano qui Cordubenſes. E. intelligi potuit.

§. 8. 6. Angli Anglicam. Donec cum coloniis Romanis lingua eò tranaret, de tempore incertum. *Chryſoſt. serm. de pent.* Evangelium ſuâ ætate Britanniæ revelatum ſignificare videtur. *Origenes Hom.* 4. *Ezech. & Tertull. c. 7. adv. Jud.* ad ſuam referunt. *Ghildas Hiſt. Brit. & Niceph. l. 12. c.* 40. ad Apoſtolos, & ille quidem à Joſepho Arimathæo, hic Simeone Zelotâ. *Theodoret. serm. 9. de Cur. Græc.* affect. ad ipſum Paulum. *Juell. contr. Harding. p.* 124. 125. probat ſexcentis primis annis Eccleſiam Anglicanam caruiſſe Latinis Sacris.

§. 9. Et *Greg. M. l. 27. in c. 30. Hiob. c. 6. ait*: Ecce lingua Britanniæ, quæ nihil aliud noverat, quàm barbarum frendere, jamdudum in divinis laudibus cœpit Ebr. Allelujah reſonare. Qui locus docet, anteà ſuâ linguâ uſos eſſe.

§. 10. In Africa dicit *Auguſt. l. 1. c. 20. Retract.* ſe Pſalmum per Latinas literas feciſſe, ut ad idiotarum & omninò imperitorum notitiam perveniret. Unde liquet, Latinam linguam populo fuiſſe notam.

§. 11. In toto Illyrico lingua Dalmatica viguit, & *Aventin. Annal. l. 4. Bapt. Platin. de rat. ſcrib.* Illyricis & Slavis vulgaris ſermo idem ille eſt, quo continuè utuntur in officiis divinis, & univerſus populus intelligit. *sic ille.*

§. 12. In Germania ante legati Boniſacii adventum anno 800. Sacra vernaculo ſermone facta ſunt. *Wal. Strabo c. 7.* Noſtrum, i. e. Theutiſcum ſermonem habuerunt &c. Et fratrum relatione didicimus apud Tomitanos & quasdam Scytharum gentes eadem locutione divina hactenus celebrari officia.

§. 13. Largiuntur id denique *Harding. contr. Juell. de ling. peregr. sect. 2. & 38.* Et *Eccius Loc. Com. de Miſſ.* de Indis idem. Et expreſsè *Innocent. III. C. Quoniam. Extr. de Off. Ind. Ord.* & in *Concil. Lateran. ann.* 1200. inquit: Quoniam in plerisque partibus intra eandem civitatem ac Diœceſin permixti ſunt populi diverſarum linguarum &c. Diſtinctè præcipimus, ut Pontifices hujus-

modi

Digitized by Google

modi civitatum &c. ſibi provideant viros idoneos, qui ſecundum diverſitates rituum & linguarum divina illis officia celebrent. Ubi *Gloß.* ait: Ad hæc eſt D. Pauli doctrina *1. Cor.* 14. Juſſit Juſtinianus omnes Epiſc. & Presb. ſacras preces & myſteria clarâ & vernaculâ voce peragere.

§. 14. Secundò, Biblia linguis vernaculis eſſe ſcripta & lecta, probatur 1. ex Scriptura *Joh. V.* quæ jubet ἐρευνᾶν τὰς γραφάς. Scrutari autem nemo poteſt, niſi legat & intelligat. Conf. *I. Pet. III. Act. XVII. Deut. XVII. Eſa. LIV. I. Joh. II.* Nam omnes Epiſtolæ ferè Apoſtolorum ſcriptæ fuerant non ad Clerum tantùm & omnes Laicos. Hinc jubet Paulus *I. Theß. V.* ἀναγνωσθῆναι Scripturam, & Petrus omnibus παρεπιδήμοις τῆς διασπορᾶς ſcribit, &c.

§. 15. 2. Ex praxi primitivæ Eccleſiæ, ſic Judæi Ebraicè, Græci Græcè, nam lingua Græca tunc fuit notiſſima, & cur Apoſtoli linguarum dono donati, niſi ut ſuâ cuique populo linguâ prædicarent. Sic *Hieron. ad Sophron. Ep.* 134. Tranſlationem diligentiſſimè emendatam meæ linguæ hominibus dedi, i. e. Dalmatis. Ergo Dalmaticâ linguâ fuit S. Scriptura lecta. 2. *Chryſoſt. apud Geor. Pachym. vit. ejus*, in Cucuſo Armeniæ exul vertit in Armenicam. 3. Ulphilas Gottorum Epiſcopus apud *Sozom. l. 6. c. 37.* in Gotticam. 4. *Methodius ap. Silv. Hiſt. Bohem. c. 13.* in Sclavonicam. 5. Etiamnum ſuperſunt Evangelia linguâ Æthiopicâ. 6. Pſalterium Ægyptiacâ. Et 7. Indiacâ, quamvis literis Syris. 8. Pentateuchus Moſis, Perſicâ. 9. Totum N. T. & Pſalterium, Gothicâ & veteri Friſicâ. 10. Et tota Biblia Etelſtani Regis tempore ante annos 900. ut ſcribit Wittackerus, Britannicâ.

§. 16. Teſtibus 3. Patribus. *Chryſoſt. Hom. I. Johann.* ait, Syros, Ægyptios, Indos, Perſas, Æthiopes & innumeras alias gentes in ſuam transferentes linguam homines barbaros philoſophari didiciſſe. Et 2. *Theodoret. lib. 5. de Com. Gr. aff.* ſcribit, Hebraicos libb. non modò in Græcum idioma converſos eſſe, ſed in Romanam quoque linguam, Ægyptiam, Perſicam, Indicam, Armenicamq; & Scythicam atque Sauromaticam, & ut ſemel dicam, inquit, in linguas omnes, quibus ad hanc diem nationes utuntur.

3. *Hieron. in Pſalm. 86.* Scriptura populis omnibus legitur, h. e. ut omnes intelligant. Quod dicit, hoc eſt, ſicut ſcripſerunt Apoſtoli, ſic & ipſe Dominus. Hoc eſt, per Evangelia ſua locutus eſt, non ut pauci intelligerent, ſed ut omnes. *Et mox:* Sed iſti, h. e. Principes Eccleſiæ & Principes CHRISTI non ſcripſerunt paucis, ſed univerſo populo. *Et Pſ. 110. id. ait:* Solent & viri, ſolent & Monachi, ſolent & mulierculæ hoc inter ſe habere certamen, ut plures ediſcant Scripturas, & in eo ſe putant meliores, ſi plures edidicerint. Ecce omnem ſexum! 4. Sic *Auguſtin. ad Fratr. in Erem. ſerm. XXXVIII.* Legite ſacram Scripturam. *De Temp. ſerm. 112.* Qui vult cum DEO ſemper eſſe, frequenter debet orare & legere. *In Pſ. XXXIII.* Legite Scripturas, ideo voluit DEUS, ut ſcriberentur, ut nos conſolarentur.

§. 17. Plura Patrum teſtimonia per ſecula vide apud *Morn. de Euchar. l. 2. c. 7. p. 590. ſeqq.* 5. Ex propria confeſſione. *Sixt. Sen. l. 6. Chryſoſtomus* ait, N. T. & Pſal. Davidis in linguam Armenicam tranſtulit. *Hieronymus* utrumque T. in Dalmaticam. Ulphilas Gothus Epiſcopus omnia S. Biblia in Gothicam linguam. 2. *Alfonſ. Caſtrenſ. l. 1. c. 13. adv. Hær.* Fatemur olim ſacros libros in linguam vulgarem fuiſſe tranſlatos. 3. *Petr. Galeſin. Com. de Gr. Bibl. LXX. Int. p. 8.* Idem fatetur & *Andr.* 4. *Schottus Catal. Script. interpret.* Biblia Dalmaticâ linguâ ex tranſlatione D. Hieronymi in hanc uſque diem ſummâ cum veneratione habentur à Dalmatis. *Et;* Tranſlatio utriusque Teſtamenti in linguam Armenicam, quâ nunc Armeni utuntur, Chryſoſtomi, ut ipſi credunt, induſtriâ & ſollicitudine eſt edita. De quo adi *Rivet. Iſag. c. 13. & Juell. T. 1. adv. Harding. De precib. peregr. ling.*

§. 18. Plures verſiones vide apud *Rivet. l. cit. p. 190. 186. Serar. Proleg. Bibl. Qu. 9. c. 20.* concedit, nullam uſquam legem inveniri, quæ ſimpliciter ac præciſè vernaculas Bibliorum verſiones aut lectiones prohibeat, & ad noſtrum uſque ſeculum Catholicas id genus tranſlationes legere licuiſſe. 2. *Staniſl. Hoſius de ſacr. vernac.* legendo. In Dalmaticam linguam ſacros libros Hieronymum vertiſſe conſtat.

§. 19.

§. 19. Rectè *Auguſt. de Geneſ. ad Lit. l. 12. c. 8.* Nemo ædificatur audiendo quod non intelligit. *Cajetanus in I. Cor. XIV. 2.* Meliùs ad ædificationem Eccleſiæ eſt, orationes publicas, quæ audiente populo dicuntur, dici linguâ communi Clericis & populo, quàm dici Latinè.

LITURGIÆ.

§. I. VOX Græca Λειτουργία & λειτουργεῖν etſi propriè cultum διακονικὸν in Eccleſia notat, ſenſu Eccleſiaſtico tamen ad publicarum precum ſolennes Formulas eſt tranſlata, quomodo hîc conſideratur. §. Extant Liturgiæ bifariàm, vel ſub nomine *Apoſtolorum*, vel ſub titulo *Patrum vetuſtiorum*. Apoſtolicæ Liturgiæ proſtant ſub nomine Jacobi, Marci, Matthæi, Petri, Andreæ: Sub nomine Patrum, Dionyſii Areopagitæ, Clementis, Baſilii, Chryſoſtomi & aliorum. §. Specimen illarum dabimus Juventuti ſtudioſæ: Sic ſonat *Liturgia S. Jacobi in Bibl. Patrum Gr. Lat. p. 17.* Μνήσθητι Κύριε, ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων καὶ πάσης σαρκὸς, ὧν ἐμνήσθημεν καὶ ὧν οὐκ ἐμνήσθημεν ὀρθοδόξων ἀπὸ Ἄβελ τοῦ δικαίου μέχρι τῆς σήμερον ἡμέρας. Ἐκεῖ αὐτοὺς ἀνάπαυσον, ἐν χώρᾳ ζώντων, ἐν τῇ βασιλείᾳ σου, ἐν τῇ τρυφῇ τοῦ παραδείσου, ἐν τοῖς κόλποις Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ τῶν πατέρων ἡμῶν. i. e. *Memento Domine DEUS ſpirituum & univerſæ carnis, quorum mentionem fecimus & non fecimus, fidelium ab Abele juſto ad hunc usque diem. Fac eos requieſcere in regione viventium, in regno tuo, in deliciis Paradiſi, in ſinu Abrahæ, Iſaaci & Jacobi Patrum noſtrorum.* §. *Liturgia D. Marci ibid. p. 34.* Τῶν ἐν πίστει Χριστοῦ προκεκοιμημένων πατέρων τε καὶ ἀδελφῶν τὰς ψυχὰς ἀνάπαυσον, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, μνησθεὶς τῶν ἀπ᾽ αἰῶνος προπατόρων, πατέρων, Πατριαρχῶν, Προφητῶν, Ἀποστόλων, Μαρτύρων, ὁμολογητῶν, Ἐπισκόπων, ὁσίων, δικαίων, παντὸς πνεύματος ἐν πίστει Χριστοῦ τετελειωμένων, καὶ τούτων πάντων τὰς ψυχὰς ἀνάπαυσον, ὦ Δέσποτα Κύριε

κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐν ταῖς τ̃ ἁγίων σου σκηναῖς, ἐν τῇ βασιλείᾳ σου χαριζόμενος αὐτοῖς τὰ τ̃ ἐπαγγελιῶν σου ἀγαθὰ, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσεν, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπων οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασας ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσι τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον. i. e. *Animas Patrum & Fratrum noſtrorum, qvi anteà in* CHRISTI *fide obdormierunt, Domine* DEUS *noſter, fac reqvieſcere, memor majorum noſtrorum, qvi à ſeculo ſunt, Patrum, Patriarcharum, Prophetarum, Apoſtolorum, Martyrum, Confeſſorum, Epiſcoporum, Sanctorum, Juſtorum, omnis ſpiritus in* CHRISTI *fide conſummatorum. Et horum omnium animas refocilla, Dominator Domine* DEUS *noſter, in Sanctorum tuorum tabernaculis, in regno tuo largiens ipſis promiſſionum tuarum bona, qvæ oculus non vidit, & auris non audivit, & in cor hominum non aſcenderunt, qvæ paráſti* DEUS *diligentibus nomen tuum ſanctum.*

§. 2. Liturgia *Baſilii* pro defunctis *ibid.* extat *pag. 53.* Chryſoſtomi *Tom. 4. p. 523.* & in *Bibl. PP. Tom. II. p. 62.* Cyrilli *Tom. 6. p. 95. Bibl. PP.* Gregorii Romani *Tom. 2. Bibl. PP. p. 129.*

§. 3. Dicuntur & alio nomine *Miſſæ*, admodùm novè & recens, e. gr. in *Bibl. Patr. Tom. 6.* ſic inſcribitur: *S. Jacobi Apoſtoli Fratris Domini & Hieroſolymorum primi Epiſcopi divina Miſſa.* §. Liturgia *Matthæi* dicitur etiam *Miſſa Æthiopum. ibid. T. 6.* §. Liturgia *Andreæ* non extat, ſed fit ejus mentio in 10. *lib. Abdiæ*, qui ab Apoſtolis Babylone inſtitutus, & CHRISTUM in carne vidiſſe dicitur; Item citatur in *Libris paſſionis S. Andreæ*, quæ omnia ſunt ſuppoſititia & conficta volumina. Vid. *Sixt. Senenſ. l. 6. Bibl. Sanct. Annotat. 3.*

§. 4. Argumenta, quibus convincitur, Liturgiam Jacobi eſſe confictam & novam, hæc adduci ſolent: (1) Quia in ea crebrò uſurpatur vox ὁμοούσιος, quæ demum poſt *ſeculum III.* in Eccleſia uſurpari cœpta eſt. Quæ ſi extitiſſet, Patres Niceni & Conſtantinop. non tacuiſſent, contra *Arrianos* & *Macedonianos* diſputantes. (2) Canitur in ea Τρισάγιον *S. S. S. immortalis, miſerere nobis!* Quod itidem ætate Jacobi nondum erat uſu receptum. (3) Oratur pro his in eadem, *qvi ſunt in monaſterio,* cùm

cùm tamen ævum Apoſtolicum ignoret illa. (4) Rogatur DEUS, ut nos invenire faciat gratiam cum Apoſtolis, Martyribus, *Confeſſoribus*; At nomen *Confeſſorum*, ὁμολογητῶν longo poſt Apoſtolos tempore demùm ortum eſt. (5) Inducit templa, altaria, *thurificationes, thuribula*. Quæ Judaiſmum ſapiunt & à Spiritu Apoſtolico ſunt longè alieniſſima. (6) Offert DEO thus iiſdem verbis, quibus corpus Filii hoc modo: *Accipe, quæſo de manibus noſtris, qui ſumus peccatores, thus hoc, quod tibi adolemus in odorem ſuavitatis, noſtrorumq; peccatorum remiſſionem ac totius populi tui.* (7) Canitur in ea, *Gloria Patri*, *Gloria in excelſis*. Quod longo pòſt tempore demùm introductum fuit. (8) Univerſus hujus Liturgiæ contextus ex Epiſtolis Pauli deſumtis periodis abſolvitur, quæ tamen majorem partem poſt obitum Jacobi ſunt conſcriptæ. (9) Non fit mentio hujus Liturgiæ, niſi demùm in ſexta Synodo *ſemel*; quæ incidit in *A. C. ſeptingenteſimum*. (10) Utitur voce θεοτόκου de Maria, idq; *ſexies*, quæ in Synodo *Epheſina* & *Chalcedon.* robur & ortum accepit diu poſt ætatem Jacobi. Vide *Morn. de Euchar. l. 1. c. 2.* ex profeſſo, & *Rivet. Crit. ſacr. l. 1. c. 3.*

§. 5. Liturgia *Petri* impugnatur eo, quòd (1) orat, *ut Petri & Pauli interceſſione & precibus concedatur, ut in omnibus divinâ protectione muniamur.* Non autem eſt probabile, Petrum in precibus DEO ſua ipſius merita commemoràſſe. (2) Facit mentionem Lini, Cleti, Clementis, Xyſti, Cornelii, Cypriani, Laurentii, Coſmæ & Damiani, Ignatii, Alexandri, Marcellini, Luciæ, Agnetis, Barbaræ & Julianæ; Quorum quidam 200. ac pluribus à C. N. annis poſt obitum Petri vixerunt. *Baron. A. C. 63. n. 17.* hoc ita excuſat: Sed illud accidit, quod etiam apud Latinos factum eſſe conſtat, ut in Miſſa aliis ſuperadditis precibus, aliis verò breviori ſummâ contractis, ritibusq; auctis & mutatis, re tamen integrâ permanente paulò diverſior ab illa priſtina habeatur. *Bellarmin. l. 4. de Euchar. cap. 13.* fatetur, non omnia, quæ in Liturgia (*Jacobi*) habentur, depromta ſunt à Domini exemplo aut præcepto. Conſtat enim, *MULTA ADDITA ESSE AB ALIIS*. *Margarin. Binius Tom. VI. Bibl. PP.* Liturgiam Petri

non

non inſeruit. Bellarminus & Baronius altùm de ea ſilent. *Genebrardus Annotat. ad Lit. Petr.* ait: Initio quædam adjecta, & medio addita & fini quædam attexta eſſe. Quod, quid aliud eſt fateri, quàm totam eſſe corruptam & confictam planè.

§. 6. Liturgia *Marci* impugnatur inde, quòd (1) uſurpat itidem ut illa *Jacobi* voces ſuo ævo ignotas, ut ſunt τρισάγιον, ὁμοούσιον, Confeſſores, Preces pro Monachis, Thurificationes in remiſſionem peccatorum. Quæ omnia ſeculo Apoſtolico nondum extiterunt. (2) Oratur in ea pro *Papa*, qui tunc nullus fuit, pro *Subdiaconis, Lectoribus, Cantoribus*, ignotis illi ævo. Pro *Rege, ut eum DEUS conſervet in pace & fortitudine.* At tempore Marci quis tandem ille Rex? (3) Habetur in ea oratio talis: *Protege civitatem iſtam propter Martyrem tuum & Evangeliſtam Marcum, qui nobis viam ſalutis demonſtravit.* Unde liquet; Marcum fuiſſe jam tum Martyrio coronatum, cùm hæc oratio componeretur. (4) *Th. Balſamon* Patriarcha Antiochenus *Comm. in Canon. XXXII.* ſextæ Synodi rejicit hanc Liturgiam, inquiens: *Dicimus nos, neque à S. Scriptura, neque à Canone ſynodaliter edito, edoctos fuiſſe, ſacrum Miniſterium à S. Apoſtolo Marco traditum.*

§. 7. Liturgia *Matthæi*, dicta præterea, *Miſſa Æthiopum*, falſa eſſe probatur eo, quòd (1) facit mentionem *Epactæ* & *Numeri Aurei*, qui tamen longè poſt tempora Matthæi fuit inventus. (2) Quòd in ea oratur pro Papa, Patriarchis, ArchiEpiſcopis. Quæ dignitatum nomina Matthæo vivente nondum erant cognita. (3) Conſecrantur in eadem pyxis, calix, cochlear ſumendo vino, qui ritus adultæ Eccleſiæ demùm eſſe hodiè cognoſcuntur. (4) Facit mentionem Synodi Nicenæ, Conſtantinopolitanæ & Epheſinæ, ut & Baſilii, Chryſoſtomi, Gregorii Magni; ita ut appareat, fœtum eſſe vel ſeptimi vel octavi ſeculi.

§. 8. De *Andrea* quod *Abdias* memorat, & *Liber de Paſſ. Andr.* planè fundamento caret. Nam (1) Abdias ille vetuſtioribus planè eſt ignotus, & ſeculo ſuperiore à W. *Lazio Vienneuſe* demùm in lucem emiſſus. Ex *Auguſtino l. 22. c. 79. contr. Fauſt.* probatur, à Manichæis fuiſſe ſuppoſitum. Ea quippe quæ *l. 9. in*

Abdia

Abdia & l. 3. occurrunt, *Auguſtinus* apertè ſcribit *l. c.* Manichæis placere & legi. Cæterùm ab Eccleſia Hiſtorias illas nunquam eſſe receptas. (2) Et *lib. 6. Abd.* citatur Hegeſippus, qui A. C. 160. demùm vixit. (3) Dicit, Templum Epheſi in honorem Joannis Evangeliſtæ conſtructum; cùm tamen *Celſus* 200. annis pòſt Origeni exprobret contrarium, *cur Chriſtiani templa & aras non habeant.* (4) Gloriatur, vidiſſe ſe Dominum in carne, cùm tamen citet *Julium Africanum, Clementem & Egeſippum.* (5) Quòd de Gondaſero Rege Indorum fabuloſa narrat. (6) Quòd LXXV. Eccleſias in una provincia extructas aſſerit. §. Hinc ipſi Romanenſes librum repudiant. *Salmero. in II. Tim. II. Diſp. II.* ait: *Abdiæ libri ſunt Apocryphi.* Andrad. l. 2. Def. Concil. Trid. ſcribit: *A Paulo IV. tanqvam fœtum ſuppoſititium fuiſſe repudiatum.* Baron. ad A. C. 44. n. 4. §. cùm de Abdia egiſſet, ſic judicat: *Vides igitur, qvanto cum periculo prodendæ veritatis, abſqve delectu res geſtæ Apoſtolorum recitentur ac legantur, & qvàm difficilè ſit, è tot mendaciorum lacunis puram defecatamq; haurire veritatem.* Poſſevin. in App. Sacr. verbo: *Severus Sulpitius* ait: *Abdias Babylonicus eſt Apocryphus, & nullius fidei.*

§. 9. Liturgia *Andreæ* citata in *lib. de Paſſion. Andr.* itidem non acceptatur ob allegantis libri ὑδεvότητα, quæ inde eluceſcit: (1) Quòd in iſto libro dicitur Spiritus S. procedere ex Patre, in Filio autem permanere. Hoc enim redolet hæreſin Græcorum. (2) Quòd nulla ejus fiat mentio apud antiquos & probatos Scriptores, ut ſunt, Euſebius, Hieronymus, Gennadius. (3) Quòd expreſsè inter Apocrypha rejiciuntur Acta Andreæ & Apoſtolorum, apud *Euſeb. l. 3. c. 25. Hiſtor.* ubi ait: Figmenta Hæreticæ pravitatis eſſe comprobantur, & à regula pietatis penitùs aliena & diſcrepantia. Et *Philaſtrius Hæreſ. c. 87.* Manichæis tribuit. Agnoſcit *Baron. ad Ann. Chr. 44. n. 42.* Qui prolixiora deſiderat, adeat *J. Gerard. Conf. Cathol. l. 1. part. 2. c. 8. & Rivet. Critic. Sacr. l. 1. cap. 4.*

§. 10. Λειτουργεῖν Pontificii exponunt Miſſam facere, & exinde confirmant Miſſam ſuam. Falsò. Λειτουργεῖν enim eſt *mi-*

niſtrare in N. T. *Phil. 2. ult.* λειτȣργεῖν Verbum. *v. 25.* λειτȣργὸς τῆς χρείας Miniſter. *Suid.* λειτȣργία κυρίων ἡ δημοσία ὑπηρεσία, à voce ληϊτὸν & τὸ ἔργον, unde & ἀλειτȣργησία, immunitas ab operibus ſacris & profanis.

§. 11. *Oecum. in Aƈ. XIII.* Τί ἐςι λειτȣργȣ́ντων. Τȣ̃τ' ἐςι κηρυττόντων. Sic & *Joh. Chryſoſt. Hom. 27.* Vet. Interpr. *Miniſtrantibus.* Syr. Arabs: Orantibus. *Lyran.* Miniſtrantibus, ſcil. in bonis operib. ſecundum ſuos gradus & officia. *Dion. Carthuſ. in Aƈ. XIII.* Miniſtrantibus in actibus virtuoſis, in obſervantiis præceptorum & converſione aliorum. *Cajetan. in Aƈ. XIII. 2.* Non explicatur ſpecies Miniſterii, ſed ex eo quod dixerat, Prophetæ & Doctores inſinuatur, quòd miniſtrabant Domino docendo & prophetando.

§. 12. Sic λειτȣργικὰ πνεύματα *Heb. 1.* ſimpliciter ſpiritus adminiſtratorii. Ubi Διακονία & λειτȣργία idem *v. 14.* Sic *Hebr. X. 11.* λειτȣργῶν. *Luc. I. 23.* ἡμέραι λειτȣργίας. *Vett. Interpr.* utrobique *Miniſtrans,* officii dies. *Arias:* Miniſtrationis ejus *Heb. 9.* σκεύη λειτȣργίας. *Vet. int. & Ar. Mont.* Vaſa miniſterii. *Phil. 2.* λειτȣργία πίςεως. *Vet. Interpr.* Obſequium fidei. *Ebr. VIII.* τῶν ἁγίων λειτȣργὸς. *Vet. Interpr.* Sanctorum Miniſter.

§. 13. Sic & ἱερȣργεῖν τὸ Εὐαγγέλιον. *Rom. XV. 16. Et ibid.* λειτȣργὸς Ἰησȣ̃ Χριςȣ̃ quod illud exponit. Sic *Epiphan. Hær. 79.* ἱερȣργȣ̃ντες τὸ Εὐαγγέλιον. *Eraſm. in loc. Aƈ. XIII.* ait: Miniſtrantibus quod proprium eſt operantium ſacris. Nullum autem ſacrificium DEO gratius, quàm impartiri doctrinam Evangelicam.

MAGIA.

M.

MAGIA.

§. 1.

De *Magia omnimoda.* Sortilegos, aruſpices, divinatores, magos, incantatores &c. iſtius generis huc referunt PP. & damnant.

§. 2. *Iſidor. Etymol. 8. c. 9.* Sortilegi ſunt, qui ſub nomine fictæ religionis per quasdam, quas Sanctorum Sortes vocant, divinationis ſcientiam profitentur, aut quarumcunque Scripturarum inſpectione futura promittunt.

§. 3. *Hieron. in c. 1. Jon.* Non ſtatim debemus ſub exemplo Jonæ ſortibus credere, vel illud *Act. 1.* de Matthiæ electione, cùm privilegia ſingulorum non poſſint legem facere communem.

§. 4. *Aug. ad Januar. Ep. 119.* Hi qui de paginis Evangelicis ſortes legunt, etſi optandum eſt, ut id potiùs faciant, quàm ad dæmonia conſulenda concurrant, tamen etiam iſta mihi diſplicet conſuetudo.

§. 5. *Beda in Act. c. 1.* Non exemplo Matthiæ vel Jonæ indifferenter ſortibus eſt credendum. *Aug. l. 2. de Doctr. Chriſt. c. 19. 20. 21.* ad inſtitutiones hominum ſuperſtitioſas refert, conſultationes & pacta cum dæmonibus, qualia ſunt molimina magicarum artium, aruſpicum & augurum libri, ligaturæ ac remedia, quæ Medicorum quoque diſciplina condemnat, ſ. in Præcantationibus, ſ. in quibusdam notis, quas Characteres vocant, ſ. in quibusdam rebus ſuſpendendis, atque ligandis, vel etiam ſaltandis quodammodò, in aures in ſumma aurium ſingularum, aut de Struthiorum oſſibus anſulæ in digitis, aut cùm tibi dicitur ſingultienti, ut dexterâ manu ſiniſtrum pollicem teneas. His adjunguntur millia inaniſſimarum obſervationum, ſi membrum aliquod ſalierit, ſi junctim ambulantibus amicis lapis aut canis, aut puer medius

Digitized by Google

intervenerit &c. Limen calcare, cùm ante domum ſuam tranſit, redire ad lectum, ſi quis, dum ſe calceat, ſternutaverit, ſic redire domum, ſi procedens offenderit, cùm veſtis à ſoricibus roditur, plùs timere ſuſpicionem futuri mali, quàm præſens damnũ dolere.

§. 6. Et mox *c. XXI.* Neque illi ab hoc genere ſuperſtitionis perniciosæ ſegregandi ſunt, qui olim Genethliaci propter natalium dierum conſiderationes, nunc autem Mathematici vocantur: Nam & ipſi, quamvis veram ſtellarum poſitionem, cùm quisque naſcitur, conſectentur & aliquando etiam perveſtigent, tamen quod inde conantur, vel actiones noſtras vel actionum eventa prædicere, nimis errant, & vendunt imperitis hominibus miſerabilem ſervitutem.

§. 7. Et *c. XXIII.* Omnes igitur artes hujusmodi vel nugatoriæ vel noxiæ ſuperſtitionis ex quadam peſtifera ſocietate hominum & dæmonum *penitùs ſunt repudiandæ & fugiendæ homini chriſtiano.*

§. 8. *Raban. de Mag. Præſtig.* & hoc citat ex *Auguſtino de Civ. D.* Omnis inquiſitio & omnis curatio, quæ à divinis & magis expetitur, mors potiùs dicenda eſt, quàm vita; Quia qui ea ſectantur, ſi ſe non correxerint, ad æternam perditionem tendunt.

§. 9. *Hieron. apud Gratian. c. 26. q. 2. c. 9.* huc refert: Requirere ſtellarum curſus, obſervare auguria, ſervare ſomnia.

§. 10. *Aug. de nat. Dæm. Iſidor. l. VIII. c. 9. Raban. de Præſtig. Mag.* docent è Varrone IV. genera Divinationis, Geomantiam, Hydromantiam, Aëromantiam, Pyromantiam.

§. 11. *Ibid.* Duo ſunt genera Divinationis, Ars & Furor.

§. 12. *Auguſt. de Divinat. Dæmon. cap. 3.* quot modis dæmonia futura prænoſcant, ſic docet: Acrimoniâ ſenſus & celeritate motus multa antè cognita prænunciant, quæ homines, præ ſenſus terreni tarditate admirantur. Acceſſit etiam dæmonibus per tam longum tempus, quo eorum vita protenditur, rerum longè major experientia, quàm poteſt hominibus propter vitæ brevitatem provenire.

§. 13. *Et mox:* Primùm ſciendum eſt, illos ea plerumque prænunciare, quæ ipſi facturi ſunt. Aliquando autem non quæ ipſi

ipſi faciunt, ſed quæ naturalibus ſignis futura prænoſcunt, (quæ ſigna in hominum ſenſus venire non poſſunt) antè prædicunt. Aliquando etiam hominum diſpoſitiones non ſolùm voce prolatas, verùm etiam cogitatione conceptas, cùm ſigna quædam ex animo exprimuntur in corpore, totâ facilitate perdiſcunt, atque hinc etiam multa futura prænunciant, aliis verò mira, qui iſta diſpoſita non noverunt.

§. 14. De hoc autem *in lib. Retract. 2. c. 30.* ait: Se rem occultiſſimam audaciori aſſeveratione dixiſſe, quàm debuiſſet. Nam, ait, pervenire iſta ad notitiam dæmonum per nonnulla etiam experimenta, compertum eſt. Sed utrùm quædam ſigna dentur ex corpore cogitantium, illis ſenſibilia, nos autem latentia, an aliâ vi & eâ ſpiritali iſta cognoſcant, aut difficillimè poteſt ab hominibus, aut omninò non poteſt inveniri.

§. 15. *Concil. Ancyran. c. 23.* Qui aruſpices ἐπὶ ἀνερευνήσει φαρμακειῶν conſulunt, quinquennium pœnitere jubentur.

§. 16. Sic & *Concil. Laodicen. c. 36.* etiam φυλακτήρια prohibet. Sic & *Concil. Agathenſ. c. 68.*

§. 17. *Concil. Tolet. IV. c. 28.* De Clerico magos conſulente, ab honore dignitatis ſuæ ſuſpenſus monaſterii curam ſuſcipiat, ibiq; pœnitentiæ perpetuæ deditus, ſcelus admiſsũ ſacrilegii ſolvat.

§. 18. *Concil. Aurelian. I. c. 42.* de eiſdem: Cum his, qui eis crediderint, ab Eccleſiæ communione pellantur.

§. 19. Sic & *Concil. Carthag. IV. c. 89.*

§. 20. *Concil. Turonenſ. III. c. 42.* Admonemus fideles populos, ut caveant magicas artes incantationesq;, quibus infirmitatibus hominum nihil remedii poteſt conferri, non animalibus languentibus, claudicantibusve vel moribundis quidquam mederi, non ligaturas oſſium, vel herbarum cuiquam mortalium adhibitas prodeſſe, hæc verò eſſe laqueos & inſidias antiqui hoſtis, quibus ille perfidus genus humanum decipere nititur.

§. 21. *Conc. Turon. II. c. 23.* Qui Calendas Januarii colunt, quos Sequipedas erroris antiqui nominat, & alios magicos ab Eccleſia repelli jubet, nec participare ſancto Altario permittant Sacerdotes, qui Gentilium obſervationes cuſtodiunt.

MAGI-

Magistratus Potestas In Sacris.

§. 1. Locus *Rom. XIII. 1.* notandus eſt contra Romanenſes, qui Magiſtratum à rebus Religionis excludunt, cùm tamen *Chryſoſt.* & *Theophyl.* expreſsè addant, κἂν ἀπόστολος ᾖ, κἂν εὐαγγελιστής, κἂν μόναχος, κἂν ἱερεύς.

§. 2. Nam & cura Religionis veræ Magiſtratui *v. 4. 5. loc. cit.* cur non commendata intelligatur? *Auguſt. C. D. l. 5. c. 24.* Felices Reges, ſi ſuam poteſtatem ad DEI cultum maximè dilatandum majeſtati ejus famulam faciunt.

§. 3. *Theodor. & Honor. Epiſt. ad Marcellin.* ajunt: Non aliud aut belli laboribus agimus, aut pacis conſilio ordinamus, niſi ut verum DEI cultum orbis noſtri plebs devota cuſtodiat. *Theodoſ. Epiſt. ad Cyrill.* Cæſarei eſt muneris, ut non ſolùm pacificè, ſed PIE etiam ſubditi vivant.

§. 4. Hinc *Iſidor. Peluſiot.* Ἱερωσύνη καὶ βασιλεία εἰς ἓν ὁρῶσι τέλος τὴν τῶν ὑπηκόων σωτηρίαν.

§. 5. *Auguſt. contr. Creſcon. l. 3. c. 51.* In hoc Reges, ſicut eis divinitùs præcipitur, DEO ſerviunt, in quantum Reges ſunt, ſi in ſuo regno bona jubeant, mala prohibeant, non ſolùm quæ pertinent ad humanam ſocietatem, verùm etiam quæ pertinent ad divinam religionem.

§. 6. *Iſidor. Hiſpal. in Sent. L. I. c.* Cognoſcunt Principes ſeculi DEO debere ſe rationem reddere propter Eccleſiam, quam à CHRISTO tuendam ſuſcipiunt.

§. 7. *Leo Epiſcopus ad Leon. Imper. Ep. LXXV.* Debes incunctanter advertere regiam poteſtatem tibi non ſolùm ad mundi regimen, ſed maximè ad Eccleſiæ præſidium eſſe collatam.

§. 8. *Optat. Milevitan.* Non eſt Reſpublica in Eccleſia, ſed Eccleſia in Republica, i. e. in Imperio Romano.

§. 9. Conſtantinus in Inſcript. Vet. dicitur Religionis & Fidei Auctor.

§. 10. *Baſilius Imp.* vocat Eccleſiam Navem univerſalem, cujus gubernacula ſibi à DEO ſint concredita.

§. 11. *Eleuther.* Epiſt. Regem Britann. dicit Vicarium DEI.

§. 12. Hoc reſpectu *Concil. Mogunt.* Carolum Magnum vocat *veræ Religionis Rectorem.*

§. 13. Hoc reſpectu *Conſtantin. Imp.* ſe potiùs nominat Epiſcopum. Et eundem Gr. PP. ἰσαπόστολον. Ἐν βασιλεῦσιν ἀπόστολον.

§. 14. Hinc *Valentinian.* & *Martian. Impp.* Edicto, quo Chalcedon. Concil. Acta approbant, dicuntur incluti Pontifices. Et in ipſa Synodo acclamatum eſt: Pontifici Imperatori. Et *Leo III. Imp. ad Gregor. Episc. Rom.* de ſe ὅτι βασιλεὺς καὶ ἱερεύς εἰμι.

§. 15. Sic *Theodoret.* Theodoſii Imperatoris curas ἀποστολικὰς appellat. Sic *Ep. Rom. Simplicius* in Zenone Imperatore agnoſcit animum Sacerdotis & Principis. Sic Auſonius Chriſtianus Martianum Imperatorem nominat *Religione Pontificem.*

§. 16. Hinc tot in *Novell. CXXXVII. c. 6. Nov. LVIII. & CXXXI. c. 8. Nov. CXXIII. c. 32. & 13. & 9.* Leges Impp. jubent Baptiſmum & Communionis Canonem clarâ voce pronunciari, vetant cœnam in privatis ædibus peragi &c.

§. 17. Hinc apud PP. Reges & Imperatores dicuntur ſervire Eccleſiæ, i. e. ut expl. *Auguſt.* Officio conſulendi & providendi miſericordiâ.

§. 18. Hinc *Nazianzeno* dicuntur χειςῷ συνάρχειν, συνδιοικεῖν.

§. 19. *Theodoſ. Imp. ad Hormisd.* Inquiſitio veræ Religionis præcipua eſt ſollicitudo Imperialis Majeſtatis. *Imp. Juſtinian. ad Epiphan.* Nos maximam habemus ſollicitudinem circa veri DEI dogmata & circa Sacerdotum honeſtatem.

§. 20. *Theodoſ. & Valentinian.* Inter cæteras ſolicitudines præcipuam Imperatoriæ Majeſtatis curam eſſe proſpicimus, Religionis indaginem, cujus ſi cultum retinere potuerimus, iter proſperitatis humanis aperitur inceptis. *V. Grot. Imp. S. P. circ. sacr. p. 98.*

§. 20. Inde Impp. *Theod. & Val. l. 3. c. de ſum. Trin.* Decere arbitramur, noſtrum imperium ſubditos noſtros de Religione commonefacere.

§. 22. *Iid.* Utuntur & verbo, docere. *L. cum ſalv. C. eod. Tit.* Juſtinianus ait: Illos feſtinavimus, quæ ſit recta Chriſtianorum fides, edocere.

§. 23. Inde Concilia indicere, iis præſidere, eorum acta approbare, Magiſtratus eſſe & fuiſſe docent multa, quæ *vide ſupra Tit. Epiſcopi.*

§. 24. Magiſtratui non licet reſiſtere apud Chriſtianos.

§. 25. *Clem. Conſtitt.* Βασιλεία οὐ θεμιτὸν ἐπανίστασθαι. *Tertull. Apologet.* Cædes Imperatorum, ait, de Romanis, nî fallor, ſunt, non de Chriſtianis. Et *ad Scapul.* Circa majeſtatem Imperatoris infamamur, tamen nunquam Albiniani vel Caſſiani vel Nigrini inveniri potuerunt Chriſtiani.

§. 26. *Ambroſ. l. V. Orat. in Auxent.* Cùm injuriam ſibi fieri videret & gregi ſuo à Valentino, populi ſatis concitati motu uti non voluit, ſed ait: Coactus repugnare non novi, dolere potero, potero flere, potero gemere, adverſus arma, milites quoque & Gothos, lacrymæ meæ arma ſunt. Talia enim ſunt munimenta Sacerdotum, aliter nec debeo nec poſſum reſiſtere.

§. 27. Sic *ap. Theodoret. Hiſt. l. V. c. 4.* & *Nazianz. Orat. I. in Julian.* ait, illum lacrymis Chriſtianorum eſſe repreſſum, addit, τοῦτο μόνον ἐχόντων καὶ τοῦ διώκτου φάρμακον.

§. 28. *Auguſt. Rom. 13. Prop. 74.* Neceſſe eſt, propter hanc vitam nos ſubditos eſſe oportere, non reſiſtentes, ſi quid illi auferre potuerint.

§. 29. *Tertull. Apologet. c. 37.* Cui bello non idonei, non promti fuiſſemus, etiam copiis impares, qui tam libenter trucidamur, ſi non apud iſtam diſciplinam magis occidi liceret, quàm occidere?

§. 30. *Cyprian. ad Demetr.* Inde eſt, quòd nemo noſtrûm quando apprehenditur, reluctatur, nec ſe adverſus injuſtam violentiam noſtram, quamvis nimius & copioſus noſter ſit populus, ulciſcitur? Patientes facit de ſecutura ultione ſecuritas. Innocentes nocentibus cedunt.

§. 31.

§. 31. *Lactant. l. V.* Ideò, cùm tam nefanda perpetimur, ne verbo quidem reluctamur, ſed DEO remittimus ultionem.

§. 32. *Auguſt. Ep. 166.* Ita à plebibus Principes & à ſervis Domini ſerendi ſunt, ut ſub exercitatione tolerantiæ ſuſtineantur temporalia & ſperentur æterna.

§. 33. Sic & *de Civ. DEI l. 22.* Non erat eis pro ſalute pugnare, niſi ſalutem pro ſalute contemnere. Sic & *Cyrill. in Matt 26.*

§. 34. Apud *Eucher. Lugdunenſ.* ſub Imp. Maximin. legionum Chriſtianorum præfectus Mauritius ſic alloquitur commilitones: *Qvàm timui, ne qvicqvam ſpecie defenſionis, beatiſſimis funeribus manus obviam afferre tentaret? Jam mihi ad hujus rei interdictum CHRISTI noſtri parabatur exemplum, qvi exemtum vaginâ Apoſtoli gladium propriæ vocis juſſione recondidit.* Docens, *majorem armis omnibus Chriſtianæ confidentiæ eſſe virtutem; ne qvisqvam mortali operi mortalibus dextris obſiſteret, ſed cœpti operis fidem perenni religione compleret.*

§. 35. Exuperius legionis iſtius Signifer ſic alloquitur: *Tenere me ſecularium qvidem bellorum ſigna perſpicitis, ſed non ad hæc arma provoco, non ad hæc bella animos veſtros compello. Aliud vobis eligendum genus præliorum. Non per hos gladios poteſtis ad regna cœleſtia properare.*

§. 36. Huc pertinent *Canon. XVIII. Concil. Chalced.* & repetitus *in Trull. Concil. Canon. IV. & Concil. Tolet. IV. Capit. II. Carol. Calv. Synod Sueſſionenſ. Can. V.*

§. 37. Huc refero & illud *Auguſtin. in Deut. VII. v.* 5. de idolis confringendis. *Sic ille:* Cùm acceperitis poteſtatem, hæc facite, ubi non data eſt nobis poteſtas, non facimus, ubi data eſt, non prætermittimus. Multi pagani habent abominationes iſtas in fundis ſuis, nunquid accedimus ac confringimus? Prius enim, ut idola in eorum cordibus confringamus, quando & Chriſtiani facti ſunt, ipſi aut invitant nos ad tam bonum opus, aut præveniunt nos.

§. 38. Et *Concil. Eliberin. Can. 60. Tom. I. p. CCCLXIII.* Si quis idola fregerit & ibidem occiſus fuerit, quia in Evangelio non eſt ſcriptum, neque invenitur ab Apoſtolis factum, placuit, in nu-

Digitized by Google

merum cùm non recipi Martyrum. Conſ. *Gratian. Cauſ. XXIII. Qv. VIII.*

MANUUM IMPOSITIO.

§. I. EBræis dicitur סמיכה / Græcis *χειροθεσία*. Circa hanc ritus Veterum diſpeſcuntur in *Apoſtolicos* ſ. *Primævos*; & *Eccleſiaſticos* ſive *Succedaneos*. §. Illi iterum ſunt duplices: Vel Præcepti Apoſtolici, vel Praxeos Apoſtolicæ, alii *cum mandato* ſervandi; alii *ſine mandato*. §. *Poſterioris generis* fuerunt, Impoſitio manus in conferendis donis Spir. S. Immerſio baptiſmalis, Ritus Agaparum, Exorciſmus obſeſſorum, Diaconiſſarum officium &c. §. *Prioris generis* alii denuò ritus, ex Præcepto temporario, mutabili & particulari, ut ſunt: De aperto capite viri prophetantis *I. Cor. II. v.* 4. De velandis mulieribus *v. 5. 6.* De ungendis oleo infirmis, *Jacob. V. v.* 14. De abſtinentia à ſuffocato & ſanguine *Actor. XV. v. 29.* §. Alii ex *perpetuo, univerſali* & hactenus *immutabili*, ut ſunt: Ritus Baptiſmi *Matth. 28. v. 19.* Communionis ſub utraque ſpecie, *I. Cor. XI. 28.*

§. 2. Poſt ætatem Apoſtolorum etſi variare in multis cœpit, fontem tamen primæ originis non potuit deſerere. Nam *primævus* ritus *χειροθεσίας* eſt in legitimo uſu: *ſuccedaneus* ſ. *Adventitius*, in ſuperfluo. Prioris origo à praxi eſt Judaica. Cl. Spanhemius ſic contraxit.

§. 3. Familiaris Judæis ritus *privatus* & *publicus*, *ordinarius* & *extraordinarius* ante legem & ſub lege. Atque adeò uſurpatus I. *in Benedictionibus*, cùm nempe pueris vel aliis quibuscunque benè precarentur. Exemplum præbet Jacob, capiti nepotis utriusque manus imponens, *Gen. 48. v.* 14. adde *Levit 9. v. 22.* Qui ritus imponendi manus Hebræis poſteà familiaris fuit, quare & CHRISTUS ipſe hunc ritum adhibuit. II. *In Ordinationibus* & Conſecrationibus ad munus ſive Eccleſiaſticum, ſive Politicum. Sic à Moſe conſecratus Joſua *Num. 27. v. 18. Deut. 34. v. 9.* etiam veriſimiliter LXX. Seniores *Num. 11. v. 25.* & conſecrandi Levitæ *Num. 8. v. 16. Buxtorfius, Scaliger, Grotius, Seldenus*

Digitized by Google

dinus &c. III. *In ſacrificiis,* victimis, hoſtiis pro peccato, quibus manus imponebant, ſive ipſi privati & rei, nomine proprio *Lev. 1. v. 4 cap. 4. v. 24.* ſive ſeniores, nomine totius congregationis, *Lev. 4. v. 14.* ſive ſummus Sacerdos, nomine populi totius, *Lev. 16. v. 21.* IV. *In teſtimonio* in blasphemum hominem lato, *Lev. 24. v. 14.* cui jamjam lapidando manus imponebant teſtes, in ſignum confirmati teſtimonii & translati in ipſius caput, quicquid erat reatus. *Maimonides de Idololatr. cap. 2. Sect. 10.* teſtatur, hanc ceremoniam huic peccato fuiſſe propriam. V. *In ſanatione miraculosâ;* uti ex Naamanis verbis *2. Reg. 5. v. 11.* colligitur, exiſtimantis nempe impoſitâ manu, leprâ ſe mundandum eſſe ſuâ: Unde etiam contendentes miraculoſam à CHRISTO ſanationem, manus ut imponat, petunt *Matth. 9. v. 18. Marc. 7 32.*

§. 4. Hinc ritus imponendi manus tandem in Chriſtianam & Apoſtolicam profluxit Eccleſiam. Et CHRISTUS ipſe ut & Apoſtoli impoſuerunt manus, *Matth. 9. v. 18. Matth. 19. v. 15. Luc. 24. v. 50. Act. 6. v. 6 1. Tim. 4. v. 14.* Inde in primitiva Eccleſia poſteà hæc ceremonia viguit, in qua ſeptenarium ejus uſum obſervat *Spanhemius Diſſert. Theol. Part. 1. § 4. & ſeqq.*

I. Circa recens baptizatos.

II. Circa recens converſos non baptizatos.

III. Circa ægrotos & languentes.

IV. Circa pœnitentes & reconciliandos Eccleſiæ.

V. Circa hæreticos ad Eccleſiam venientes.

VI. Circa novos conjuges in benedictione conjugali.

VII. Circa ordinandos in munus ſacrum & Eccleſiaſticum.

§. 5. Primus itaque omnium uſus, & quem maximè vetus Eccleſia frequentavit, fuit *circa recens Baptizatos.* Quam ſanè ceremoniam Apoſtolica Eccleſia obſervavit, *Act. 8 & 19.* Et hic ritus nihil aliud fuit, quàm adjunctum precationis ſactæ ſuper baptiſmo tinctis, nec perpetuum tamen, nec promiſcuum; Et *Symbolum infuſionis Spiritus Sancti.*

§. 6. Seculo ſecundo hic ritus obſervatus quidem fuit *circa modo baptizatos,* ſed additâ *unctione* ſeu *Chriſmatione.* Tertullianus enim cap. 7. de Baptiſmo memorat, hæc tria ſuo tempore in

 baptiſmi

Digitized by Google

baptiſmi adminiſtratione adhibita, *lotionem* nempe, *unctionem* & *manuum impoſitionem*. Et Cyprianus Epiſtolâ LXXIII. ad Jubajanum ſcribit: *Quod nunc qvoqve apud nos geritur, ut, qvi in Eccleſia baptizantur, Præpoſitis Eccleſiæ offerantur, ut per noſtram orationem & manuum impoſitionem &c.*

§. 7. In Occidentali atque Latinâ Eccleſia fuit hæc pars integrans baptiſmalis ceremoniæ, & quidem ultima, quâ Baptiſmus perfici, & per quam Sp. Sancti gratia, mediante oratione, conferri certò credebatur. Cùm jam innumeræ aliæ ceremoniæ, inſufflatio, ordinarius exorciſmus, uſus cereorum, lactis, mellis, vini, ſalis, chriſmatis, albæ veſtis, Baptiſmi Sacramento attextæ eſſent. Atque ita rem habuiſſe ſe *qvarto, qvinto*, & *aliqvot ſeqventibus ſeculis*, donec ex gemino ritu baptiſmali Chriſmationis & impoſitionis manuum novum exurgeret Sacramentum Confirmationis, teſtis eſt *Joh. Dallæus lib. 2. & 3. de Confirmatione*.

§. 8. Circa χειροθεσίας hujus uſum verò geminum diſcrimen obſervandum: *Primum Apoſtolicæ praxeos*, ab hac Eccleſiæ primitivæ, ſecundæ, tertiæ, & ſuccedentium aliquot ætatum. *Alterum, praxeos primitivæ* à praxi hodierna *Pontificia*.

§. 9. Prius inde patet, I. quòd bis tantùm leguntur Apoſtoli impoſuiſſe manus baptizatis, ſemel Petrus & Johannes *Act. 8.* ſemel Paulus *Act. 19.* Unde colligitur, hunc ritum non fuiſſe perpetuum, neque neceſſarium, neque de baptiſmi integritate; quare poſt Apoſtolorum exceſſum nulla mentio apud Juſtinum M. hujus ceremoniæ extat. II. Quòd in Scripturis Apoſtolorum nulla fit mentio Chriſmationis & unctionis in baptiſmo. III. Quòd ætate Apoſtolorum χειροθεσία fuit Symbolum miraculoſi illapſus Spiritus Sancti *Act. 8. v. 16.* & infuſionis extraordinariorum Chariſmatum, qualia Propheriæ & linguarum, *Act. 19. v. 6.* illâ nempe ætate, quâ DEUS viſibiles Spiritus Sancti gratias per Apoſtolos conferebat. IV. Quòd Apoſtolica impoſitio manuum non immediatè nec in eodem actu lotionem baptiſmalem excepit: Neque pars integrans baptiſmalis ceremoniæ fuit; quando à *Philippo* baptizatis, & deinde à *Petro* & *Johanne* Samariam profectis manus imponuntur, *Act. 8. v. 16. 17.* quod etiam patet ex *Act. 19. v. 5. 6.*

Digitized by Google

v. 5. 6. V. Adultis hanc impoſitionem manuum tantùm conceſſerunt Apoſtoli: Symbolum eorum donorum, quæ adultis competerent, Prophetiæ & linguarum. Secus fecit ſubſequens Eccleſia imponendo promiſcuè manus infantibus, pueris omnibus è ſacro lavacro egreſſis.

§. 10. Differentia Veteris & Romanæ Impoſitionis varia eſt. Nam I. Veteribus *manuum impoſitio* non fuit verum & propriè ſic dictum *Sacramentum*, ſed tantùm ritus Sacramento Baptiſmi annexus, actus ejus ultimus perfectivus & conſumatorius. II. Excepit olim manuum impoſitio lotionem baptiſmalem immediatè & actu continuo, fatente ipſo *Caſſandro in Conſultat. Art. 9.* antequam hoc jus χειροθεσίας ſibi ſolis Epiſcopi vendicarent, unde abſentibus poſteà Epiſcopis moram nonnunquam patiebatur. Verùm poſtmodum hic ritus à Baptiſmò avulſus, atque ad *Confirmationem* traductus, mediis ad minimum diebus ſeptem, in infantibus annis ſeptem, etiam duodecim perfectâ jam ætate. III. Confirmati olim baptizati in Occidentali nempe Eccleſia, ſolâ nonnunquam manuum impoſitione. Hodiè verò Pontificiis nullo loco ſola eſt, ſed *Chriſmatio* contrà eſſentialis & indiviſa eſt. IV. Manuum deinceps impoſitio in hoc Sacramento fictitio nempe *Confirmationis*, penitus evanuit, nec ulla illius in hujus definitione mentio: Solo Chriſmate, ſolâq; ex oleo & balſamo in fronte unctione ejuſdem materia definitur: Et ex manuum impoſitione tandem nata Confirmatio. V. Reſpectu miniſtri magnum intercedit diſcrimen: Manus quoque impoſitionis Sacramentum, dicit *Tit. de Conſecratione*, magnâ veneratione tenendum eſt, quod ab aliis perfici non poteſt, niſi à ſummis Sacerdotibus ſive Epiſcopis. Sed aliquot ſeculis chriſmarunt, & impoſuerunt Presbyteri manus, uti prolixè teſtatur *Joh. Dallæus de Confirmatione Tractatu*. VI. Non eadem etiam credita Veteribus hujus cèremoniæ, quæ quidem Pontificiis efficacia. Fuitq; illis hic ritus non collativus Spiritus Sancti & gratiæ habitualis, ſed tantùm optativus, medium non *efficientiæ*, ſed *præſentiæ*, efficax non *ex opere operato*, uti Romanenſes de ſuis Sacramentis, ſed *ex opere operantis*, teſtante Auguſtino; *Quid eſt aliud manus impoſitio, quàm oratio ſuper hominem?*

Digitized by Google

baptiſmi adminiſtratione adhibita, *lotionem* nempe, *unctionem* & *manuum impoſitionem.* Et Cyprianus Epiſtolâ LXXIII. ad Jubajanum ſcribit: *Quod nunc quoque apud nos geritur, ut, qui in Eccleſia baptizantur, Præpoſitis Eccleſiæ offerantur, ut per noſtram orationem & manuum impoſitionem &c.*

§. 7. In Occidentali atque Latinâ Eccleſia fuit hæc pars integrans baptiſmalis ceremoniæ, & quidem ultima, quâ Baptiſmus perfici, & per quam Sp. Sancti gratia, mediante oratione, conferri certò credebatur. Cùm jam innumeræ aliæ ceremoniæ, inſufflatio, ordinarius exorciſmus, uſus cereorum, lactis, mellis, vini, ſalis, chriſmatis, albæ veſtis, Baptiſmi Sacramento attextæ eſſent. Atque ita rem habuiſſe ſe *quarto, quinto*, & *aliquot ſequentibus ſeculis*, donec ex gemino ritu baptiſmali Chriſmationis & impoſitionis manuum novum exurgeret Sacramentum Confirmationis, teſtis eſt *Joh. Dallæus lib. 2. & 3. de Confirmatione.*

§. 8. Circa χειροθεσίας hujus uſum verò geminum diſcrimen obſervandum: *Primum Apoſtolicæ praxeos*, ab hac Eccleſiæ primitivæ, ſecundæ, tertiæ, & ſuccedentium aliquot ætatum. *Alterum, praxeos primitivæ* à praxi hodierna *Pontificia.*

§. 9. Prius inde patet, I. quòd bis tantum leguntur Apoſtoli impoſuiſſe manus baptizatis, ſemel Petrus & Johannes *Act. 8.* ſemel Paulus *Act. 19.* Unde colligitur, hunc ritum non fuiſſe perpetuum, neque neceſſarium, neque de baptiſmi integritate; quare poſt Apoſtolorum exceſſum nulla mentio apud Juſtinum M. hujus ceremoniæ extat. II. Quòd in Scripturis Apoſtolorum nulla fit mentio Chriſmationis & unctionis in baptiſmo. III. Quòd ætate Apoſtolorum χειροθεσία fuit Symbolum miraculoſi illapſus Spiritus Sancti *Act. 8. v. 16.* & infuſionis extraordinariorum Chariſmatum, qualia Prophetiæ & linguarum, *Act. 19. v. 6.* illâ nempe ætate, quâ DEUS viſibiles Spiritus Sancti gratias per Apoſtolos conferebat. IV. Quòd Apoſtolica impoſitio manuum non immediatè nec in eodem actu lotionem baptiſmalem excepit: Neque pars integrans baptiſmalis ceremoniæ fuit; quando à *Philippo* baptizatis, & deinde à *Petro* & *Johanne* Samariam profectis manus imponuntur, *Act. 8. v. 16. 17.* quod etiam patet ex *Act. 19. v. 5. 6.*

v. 5. 6. V. Adultis hanc impoſitionem manuum tantùm conceſſerunt Apoſtoli: Symbolum eorum donorum, quæ adultis competerent, Prophetiæ & linguarum. Secus fecit ſubſequens Eccleſia imponendo promiſcuè manus infantibus, pueris omnibus è ſacro lavacro egreſſis.

§. 10. Differentia Veteris & Romanæ Impoſitionis varia eſt. Nam I. Veteribus *manuum impoſitio* non fuit verum & propriè ſic dictum *Sacramentum*, ſed tantùm ritus Sacramento Baptiſmi annexus, actus ejus ultimus perfectivus & conſumatorius. II. Excepit olim manuum impoſitio lotionem baptiſmalem immediatè & actu continuo, fatente ipſo *Caſſandro in Conſultat. Art. 9.* antequam hoc jus χειροθεσίας ſibi ſolis Epiſcopi vendicarent, unde abſentibus poſteà Epiſcopis moram nonnunquam patiebatur. Verùm poſtmodum hic ritus à Baptiſmô avulſus, atque ad *Confirmationem* traductus, mediis ad minimum diebus ſeptem, in infantibus annis ſeptem, etiam duodecim perfectâ jam ætate. III. Confirmati olim baptizati in Occidentali nempe Eccleſia, ſolâ nonnunquam manuum impoſitione. Hodiè verò Pontificiis nullo loco ſola eſt, ſed *Chriſmatio* contrà eſſentialis & indiviſa eſt. IV. Manuum deinceps impoſitio in hoc Sacramento fictitio nempe *Confirmationis*, penitus evanuit, nec ulla illius in hujus definitione mentio: Solo Chriſmate, ſolâq; ex oleo & balſamo in fronte unctione ejusdem materia definitur: Et ex manuum impoſitione tandem nata Confirmatio. V. Reſpectu miniſtri magnum intercedit diſcrimen: Manus quoque impoſitionis Sacramentum, dicit *Tit. de Conſecratione*, magnâ veneratione tenendum eſt, quod ab aliis perfici non poteſt, niſi à ſummis Sacerdotibus ſive Epiſcopis. Sed aliquot ſeculis chriſmarunt, & impoſuerunt Presbyteri manus, uti prolixè teſtatur *Joh. Dallæus de Confirmatione Tractatu.* VI. Non eadem etiam credita Veteribus hujus ceremoniæ, quæ quidem Pontificiis efficacia. Fuitq; illis hic ritus non collativus Spiritus Sancti & gratiæ habitualis, ſed tantùm optativus, medium non *efficientiæ*, ſed *præſentiæ*, efficax non *ex opere operato*, uti Romanenſes de ſuis Sacramentis, ſed *ex opere operantis*, teſtante Auguſtino; *Quid eſt aliud manus impoſitio, quàm oratio ſuper hominem?*

Digitized by Google

nem? VII. *Forma* veteris ceremoniæ diverſa quàm longiſſimè: poſita nimirum in oratione ſeu precatione ſuper baptizato & invocatione Spiritus Sancti, ſicut *Tertullianus cap. 7. de Baptiſmo* affirmat: Dehinc, *inquit*, imponitur manus per benedictionem advocans, & invitans Spiritum Sanctum. Verùm forma impoſitionis manuum jam abſolvitur his verbis: *Signo te ſigno crucis, & confirmo te Chrismate ſalutis, in nomine Patris, Filii & Spiritus Sancti.* VIII. Olim quoque manuum impoſitio potuit iterari, teſte *Auguſtino lib. 3. cap. 16. de Baptiſmo* dicente: Manus autem impoſitio non ſicut Baptiſmus repeti non poteſt: & praxi Antiquitatis, reconciliandis pœnitentibus & hæreticis, olim licet hoc ritu conſecratis, manus iterato imponentis: Quùm, fatentibus ipſis Pontificiis, *Confirmatio* ſicut nec *baptiſma* iterari minimè debeat. IX. Non alius per impoſitionem manuum Spiritus, quàm qui in lavacro Baptiſmi, dari Patribus creditus, Spiritus nempe illuminationis, renovationis, adoptionis, charitatis, roboris, confirmationis ad pugnam. Multis idem variisq; præter lotionem ritibus, unctione, vino, lacte, melle, cereis, candidâ veſte adumbratus. Quibus tandem acceſſit manuum impoſitio, ſolennis illorum Chariſmatum invocatio, confirmatio, cum incrementi & benedictionis voto. Sed ſecùs de diverſis nempe Baptiſmi & Confirmationis Chariſmatis effectu diverſo Romanenſes docent. Et qui baptiſmi Sacramento proprius eſt Spiritus regenerationis, alteri impoſitionis manuum, fertur acceptus.

§. II. Poſſet autem χειροθεσία hæc noſtris temporibus quoque uſurpari, uti *M. Chemnitius Exam. Concil. Trid. p. II.* confitetur: Si puer, *inquit*, in infantia baptizatus, cùm ad annos diſcretionis pervenit, *primò* brevi & ſimplici commonefactione admoneretur de ſuo baptiſmo: *Secundo* puer ipſe coram Eccleſia ederet propriam & publicam profeſſionem hujus doctrinæ & fidei. *Tertiò* interrogaretur de præcipuis Chriſtianæ Religionis capitibus &c. *Quarto* admoneretur, & hac profeſſione oſtenderet, ſe diſſentire ab omnibus Ethnicis, hæreticis. *Quinto*, adduceretur & gravis exhortatio ex verbo DEI. *Sexto*, fieret publica precatio pro illis pueris, ut DEUS Spiritu ſuo ſancto illos in hac profeſſione

ſione gubernare, conſervare & confirmare dignaretur. Ad quam precationem ſine ſuperſtitione adhiberi poſſet *Impoſitio Manuum*. Hactenus Chemnitius. Et *Caſſander Conſult. Artic. 9.* dicit: Hujusmodi ſanè inſtitutionem, ſeu Catechiſmi explicationem, in pueris fieri debere, & Veteres præcipiunt, & Recentiores quoque ex utraque parte conſentiunt.

§. 12. Circa *Catechumenos* nondum baptizatos in Eccleſia veteri adhibebatur manuum impoſitio, nempe ſtatim à converſione & primâ Chriſtianæ fidei profeſſione. Quo ritu ex non Chriſtianis fiebant Chriſtiani, & inter Catechumenos cooptabantur. Et erat hæc manuum impoſitio nihil aliud, quàm approbatio primæ ipſorum fidei, benedictio & oratio ſuper illis. Quem uſum obtinuiſſe antiquitùs in Occidentali Eccleſia, quarto ineunte Seculo, teſtatur *Canon XXXIX. ex Concilio Eliberino*, & *Arelatenſi primo Can. VI.* nec non *Sulpitius Severus de Vit. Martin. 10. Dial. 2. n. 5.* Nemo ferè ex immani illa multitudine Gentilium fuit, qui non, impoſitione manuum deſideratâ, Dominum JESUM, relicto impietatis errore, crediderit. *Et idem alibi:* Nec cunctatus, cunctos, impoſitâ univerſis manu, Catechumenos fecit. Eandem χειροθεσίαν baptiſmo anteriorem in Oriente fuiſſe uſurpatam, uti poſt baptiſmum Chriſmationem ſolam, ex *Severo Patriarcha Alexandrino*, Salmaſius Appar. pag. 186. obſervat.

§. 13. Circa *ordinandos* ſeu *conſecrandos* in munus ſacrum & Eccleſiaſticum, uſus quoque fuit, uti Judaicæ Eccleſiæ *Num. 8. v. 10. cap. 27. v. 18. Deut. 34. v. 9.* ita ad illius exemplum Eccleſiæ Apoſtolicæ *Act. 6. v. 6. cap. 13. v. 3. 1. Tim. 4. v. 14. & 22.* & Eccleſiæ primitivæ.

§. 14. Duo ad conſtitutionem miniſtrorum concurrebant; 1. Ἡ χειροτονία, Perſonæ ſacræ electio, deſignatio, vocatio. 2. Ἡ χειροθεσία, ſive electæ jam & vocatæ ſolemnis conſecratio, benedictio, inauguratio. *Prior* dicta à ritu ſuffragandi, eligendiq; apud Athenienſes Magiſtratus, qui geminus partim per κλῆρον, partim per χειροτονίαν manibus ſc. extenſis ſublatisq;. *Poſterior*, à ritu benedicendi, benè precandiq;, manibus vertici impoſitis.

poſitis. Priori ſignificatu vox χειροτονίας occurrit *Act.* 14. *v.* 23. 2. *Corinth.* 8. *v.* 9. & paſſim apud Scriptores Eccleſiaſticos. *Ignatius:* Πρέπον ὑμῖν ὡς ἐκκλησίᾳ Θεοῦ, χειροτονῆσαι ἐπίσκοπον. *Concilium Laodicenum, ſeculo IV.* jam inclinato, cavit hoc ſenſu; Ne fierent αἱ χειροτονίαι, *electiones per ſuffragia*, ἐνώπιον ſeu ἐπὶ παρουσίᾳ ἀκροωμένων. Eodem, in *Synodo Alexandrina* redactus ad Laicos Iſchyras, ὁ μήτε ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας χειροτονηθεὶς ſc. *electus*. Huc quoque referendi plurimi Canones circa τοὺς χειροτονηθέντας, intellige *electos, deſignatos* ad Epiſcopatum, Clericatum, apud *Scholaſticum* & *Photium in Nomo-Canone tit.* I. *c.* 6. 12. v. g. ſi ὁ χειροτονηθεὶς recuſarit Epiſcopatum, ſi Ethnicus aut Neophytus χειροτονεῖται ἐπίσκοπος. Quanquam tamen promiſcuè ſæpiùs uſurpantur Scriptoribus Eccleſiaſticis voces χειροθεσία & χειροτονία, uti exemplis probat *Spanhem. Diſſertat. p.* 2. § 3.

§. 15. De Manuum Impoſitione ſive Conſecrationis Clericorum compendio obſervanda 1. *Cauſa adminiſtra.* 2. *Materia.* 3. *Forma.* 4. *Finis.* 5. *Effectus.* 6. *Subjectum recipiens.* 7. *Adjuncta.*

§. 16. *Cauſa efficiens* ſive *adminiſtra*, alia ex praxi *Apoſtolica*, alia ex praxi & *Canonibus Eccleſiaſticis.* Ex illa quidem τὸ Πρεσβυτέριον ut in Ordinatione Timothei 1. *Tim.* 4. *v.* 14. μετὰ ἐπιθέσεως χειρῶν τοῦ Πρεσβυτερίου: Sic à Presbyterio impoſitæ Timotheo manus, ut ſimul à Paulo tum præſente, 2. *Tim.* 1. *v.* 6. Et ſic viciſſim Timotheus & Titus 1. *Tim.* 5. *v.* 22. & *Tit.* 1. *v.* 5. imponebant Presbyteris manus, ut ſimul cum iis τὸ Πρεσβυτέριον. Quâ ratione dicuntur Apoſtoli χειροτονήσαντες, qui & ſimul χειροτονηθέντες ab Eccleſiis ex ſequenti etiam Eccleſiæ praxi. Unde illius quædam veſtigia conſuetudinis manſere in Eccleſia veteri, Presbyteris tenentibus manus juxta manum Epiſcopi. *Euſeb. l.* 6. *Hiſtor. c.* 16. *Concil. Carthagin.* 4. *Canon.* 3.

§. 17. Praxin verò & *Canones Eccleſiaſticos* ſi obſervamus, certum Epiſcopali deinceps dignitati âſſertum hoc jus χειροθεσίας

ſeu

ſeu *χειροτονίας* fuiſſe. Ex quo invaluit Epiſcoporum ſupra Presbyteros non ἀρχῇ, ſed ὑπεροχῇ. De origine teſtatur Euſebius Hiſtor. Eccleſiaſt. Lib. VI. cap. 17. ordinatum Cæſareæ Presbyterum per manuum impoſitionem πρὸς τῶν τῇδε Ἐπισκόπων, nempe à Cæſarienſe & Hieroſolymitano. Et *χειροτονία* Epiſcopis vindicatur, Presbyteris adimitur. *Can. Ap. I. II. & Clem. Conſt. l. III. c. II.* Uti teſtatur decretum antiquiſſimum Ancyranæ Synodi, ineunte Seculo IV. eximentis jus ordinandi Chorepiſcopis, ſimiliter & Presbyteris ſine præcepto Epiſcopi: & ſic Epiſcopis ſolis adſcripta eſt Presbyterorum atque Diaconorum ordinatio, fuitq; id jus humanæ, non divinæ, Eccleſiaſticæ, non Apoſtolicæ, novellæ, non antiquæ conſtitutionis, & conſuetudinis magis, quàm dominicæ diſpoſitionis. *Hieron. in c. 1. ad Titum.*

§. 18. *Materia* in Ordinationis ritu & ceremonia non alia præter *impoſitionem manuum* legitur, non in Scriptis Apoſtolicis, non in Canonibus aut ritualibus Veterum, interim Romanæ Eccleſiæ placuit aliam ſuperaddere: Imò verò *χειροθεσίας* non niſi ſervare umbram, eamq; ſtatuere accidentariam, diſpoſitivam, minùs principalem, neque ſimpliciter neceſſariam, ut ſine manuum impoſitione quis ordinari Sacerdos poſſit: Unde *Concilium Florentinum* in ordinatione Presbyterorum illius nullam facit mentionem. *Scholaſtici* autem antiquitati ignotam aliam materiam eſſentialem ſurrogarunt. Nempe *in Presbyterorum Conſecratione* traditionem calicis cum vino, & pateræ cum pane, item unctionem, manuum nimirum, notando miniſterio, ſancitam ſub Anathemate Tridentinis Patribus, item traditionem ſtolæ, oſculum pacis, &c. *In Epiſcoporum ordinatione* manuum impoſitioni accedunt unctio non manuum ſolùm, ſed capitis, notandæ dignitati, baculus paſtoralis, annulus, mitra, chirothecæ, oſculum pacis, traditio libri Evangeliorum, inthronizatio, &c. *In Diaconorum Conſecratione* iterum comparet, ſed principaliter minùs, *manuum impoſitio,* in ordinibus cæteris minoribus, ſola *porrectio inſtrumentorum,* quæ cujusque propria miniſterio. Verùm ex ſilentio ſacræ Scripturæ atque Antiquitatis, & ex praxi ubique jam apertiſſimâ

Digitized by Google

certiſſimum eſt: CHRISTUM vel Apoſtolos tale nihil inſtituiſſe.

§. 19. *Forma* in impoſitione manuum externa conſiſtit potiſſimùm in *Oratione* & *Benedictione*. Quâ ſc. conceptis precibus, ſuper ordinando Spiritus Sancti gratia invocatur: Additâ jam χειρεπιθεσίᾳ, ut gratiæ illius externo ſymbolo: Sic *Act. 6. v. 6.* in Conſecratione ſeptem Diaconorum προσευξάμενοι ἐπέθηκαν αὐτοῖς τὰς χεῖρας. Et *Concil. Carthaginenſe IV. Can. 3.* Presbyter, *inquit*, ordinatur, Epiſcopo eum benedicente, & manum ſuper caput ejus tenente. Et *Auguſtin. lib. 3. cap. 16. contra Donat.* Impoſitio manuum nihil eſt aliud, niſi oratio ſuper hominem. *Zonaræ* eſt Ordinatio ἡ τελεσιουργία τῶν εὐχῶν καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπίκλησις: Et hoc modo Politia Anglicana ordinationem *Cohortatione* ad ordinandum, *precibus* ſuper eo, & *manuum impoſitione* procumbente in genua ordinando. Hiſce & in Eccleſiis noſtris conſtat, hanc omnes ſervant conſecrationis formam. Præmiſsâ nempe oratione & benedictione, partim *commonitione* de miniſterii inſtitutione, dignitate, uſu, partim *cohortatione* ad miniſtrum ex Epiſtolis Pauli *ad Timotheum* & *ad Titum*. Ut autem certa verborum formula ubique obſervetur, neque primævæ eſt inſtitutionis, neque neceſſitatis ullius. In Papatu verò non certa modò verborum forma, ſed & in iis eſſentia Ordinationis creditur. Verùm ut illis *materia* una non eſt, ſic nec *forma* una pro diverſitate ſymbolorum. v. g. In Conſecratione Presbyteri ad traditionem patinæ & calicis: *Accipe poteſtatem offerendi & conficiendi &c.* Ad impoſitionem manuum: *Accipe ſpiritum Sanctum*: Prioribus iterum verbis fieri Sacerdotem, contendunt plerique, negat verò *Bellarminus de Sacram. Ord. cap. 9.* ſed *ordinari* etiam poſterioribus. Similes formulæ tum Antiquitati Græcæ, tum Latinæ ignotæ, ad ritus ſingulos in Conſecrationibus adhibentur, ut Libri Pontificiorum ſatis teſtantur.

§. 20. *Finis* impoſitionis manuum in *ordinandis Clericis* aſſignari non unus poteſt. 1. Κατ' ἄρσιν, non ut eſſet Sacramentum ſignificans ex inſtitutione divina. 2. Κατὰ θέσιν fines

alii

Digitized by Google

alii ſunt generales, alii ſpeciales. I. *Ad imitationem Judaicam*, ob receptum & vulgarem in electionibus & ordinationibus apud Hebræos ritum, hinc Eccleſia Apoſtolorum inter Judæos Hieroſolymis coacta, haud alio ritu Diaconos ſuos conſecrandos arbitrata eſt, *Act. 6. v. 6.* II. *Ad imitationem Apoſtolicam*, cujus praxi & formæ *1. Tim. 6. v. 14. & cap. 5. v. 22.* Eccleſia ſubſequens Chriſtiana ſe adhærere teſtatur. III. *Ad confirmationem collati jam per electionem muneris*, ut quaſi in poſſeſſionem illius eâ ceremoniâ mitterentur, confirmarenturq; de legitimo munere, tum ille *qui*, tum Eccleſia, *cui* conſecrabatur. Sic *Patres Nicæni* Epiſtolâ ad Eccleſias Ægypti, ut admitterentur *οἱ μυϛικωτέρα χειροτονία βεβαιωθέντες. Socrat. lib. 1. cap. 6.* Et *Ambroſius Tom. ult. ad cap. 4. 1. Epiſt. ad Timoth.* inquit: *Manuum impoſitionis verba ſunt myſtica, quibus confirmatur ad hoc opus electus.* Hinc & Baptiſmus per impoſitionem manuum olim dictus *confirmari.* IV. *Ad præſentationem* DEO juxtà & Eccleſiæ, ut utrique ſiſterentur, & quaſi eo ritu deſponſarentur. Sic & *Levitæ* ſiſti coram Domino dicebantur, dum illis manus imponerentur, *Num. 8. v. 10.* V. *Ad Approbationem* conteſtandam eo ſymbolo cùm divinam, tum Eccleſiaſticam, ut eſſent manus, eſſet vox ordinantis, quaſi manus & vox DEI populiq;, ordinandum hoc modo, admittentis & approbantis. VI. *Ad diſtinctionem ſ. ſecretionem* Eccleſiaſtici Ordinis à plebe, Clericorum à Laicis. Hinc *Canon Concilii Nicæni XIX.* ad Laicos ablegans extra Clerum, extra *τὸν κανόνα*, quibus non impoſitæ manus: *Ἐπειδὴ μὴ χειροθεσίαν τινὰ ἔχουσιν*, hinc placuit, *ἐξ ἅπαντος ἐν τοῖς λαϊκοῖς ἐξετάζεσθαι.* VII. *Ad Benedictionis ſignum* humanitùs optatæ, divinitùs in eo conferendæ. Communi jam cum uſurpatâ alibi impoſitione manuum *Gen. 48. v. 14. Marc. 10. v. 16.* inſtituto: unde alio nomine dicta *Ordinandorum Benedictio*, etiam Conſecratio: Uti etiam dicta *benedictio* pœnitentiæ, *benedictio* conjugii, *benedictio* baptiſmatis impoſitio manuum adhiberi & hîc pridem ſolita; inde quoque orandi illæ & beneprecandi formulæ in omnibus Ordinationibus. VIII. Peculiariter *ad impetrationem*

tionem Spiritus S. donorumq; ſapientiæ, ſanctitatis, eloquii, virtutis &c. Sic Joſua ad impoſitionem manuum repletus dicitur Spiritu ſapientiæ, *Deut. 34. v. 9.* Hinc formulæ ἐν τῷ χειροϑεσεῖν, *accipe ſpiritum ſanctum*, vel, *reple eum ſpiritu tuo ſancto, &c.* cujus illapſum non incongruè hoc ſigno adumbratum voluere Apoſtoli *Act. 8. v. 16. cap. 19. v. 6.* IX. *Ad inſtructionem* ipſius ordinandi, fore deinceps ſuper illum peccata populi. Quâ ratione etiam victimis imponi manus, i. e. transferri in eas iniquitates, conſuetæ *Lev. I. IV. XVI.* ut ita de precibus, vigilantiâ, curâ, reddendis rationibus &c. pro grege monerentur. Sicuti Paſtoribus ſive Angelis vitia & peccata adſcribuntur, quæ fœdabant ſeptem Eccleſias Aſiaticas *Apoc. 2.*

§. 21. *Effectus* χειροϑεσίας ſuâ ſponte fluit ex dictis finibus. Inprimis I. *Confirmatio* & *Authoratio* ad exercitium ſacri muneris ſive Presbyteratus, ſive Diaconatus &c. imprimis Verbi prædicatio & Sacramentorum adminiſtratio. II. *Perceptio Chariſmatum*, ad id requiſitorum, & eorum incrementum, exemplo Seniorum *Num. XI. v. 25.* Joſuæ *Deut. 34. v. 9.* Timothei *2. Tim. 1. v. 6.* Sed ſive ſint hæc extraordinaria, ſive ordinaria Chariſmata, conferenda illa non ipſius virtute ſigni, ſed benè junctarum efficacia precum *Jacob. 5. v. 16. Act. 8. v. 15.* & operatione ipsâ Spiritus Sancti *1. Cor. 12. v. 8.* Ut fuerit nuda impoſitio manuum non niſi teſſera gratiæ, ex ipſa DEI quaſi manu percipiendæ. Operatio illius adeò non niſi *moralis* & *organica*, eademq; non *perpetua*, neque *neceſſaria*. 1. Ex defectu virtutis ſpiritualis in ſigno externo & materiali. 2. Ex defectu promiſſionis huic ſymbolo annexæ. 3. Nec ipſe DEUS nunquam illi ex *opere operatò* gratiam alligavit. 4. Oratio neque ſemper efficax, deficiente nempe fide orantium & opere operantis. 5. Non magis ex impoſitione manuum neceſſariò fluit *Ordinis gratia*, quàm ex eadem fluxit ſemper gratia Chariſmatum & ſanationum. 6. Vel ſola experientia hîc ſufficit, in multis ſæpè ordinatis, gratiâ omni deſtitutis. 7. Quia & Veteres ipſi ita: *Non omnes Epiſcopi ſunt Epiſcopi, attende Petrum, ſed Judam conſidera:* Cauſa II. Cap.

Non

Non omnes &c. Et *Author Quæſtionum V. & N. Teſt.* in Operibus *Auguſtini Tom. IV. cap. 9. Noſtri ſacerdotes ſuper multos verba Benedictionis imponunt, ſed in paucis effectus eſt.* Et Rituale Copticum Kircherianum in *Ord. Diac.* Neque enim gratiam concedis per noſtras manus peccatrices &c.

§. 22. In *ſubjecto* impoſitionis manuum attendenda 1 *Sexus.* 2. *Ætas.* 3. *Conditiones animi.* 4. *Conditiones Corporis.* 5. *Nativitas* ſeu *Origo.* 6. *Titulus* ſeu *Vocatio.* 7. *Ordo* ſeu *Officium.* 8. *Vita civilis.* 9. *Vita Oeconomica.*

Sexum quod attinet, non tantùm *viris* addictis Eccleſiæ miniſterio, ſed & *fœminis* quondam manus ſunt impoſitæ. Harum fœminarum duplex in primitiva Eccleſia fuit genus: αἱ Πρεσβύτεραι ſive Πρεσβύτιδες, *Presbyteræ, Fœminæ ſeniores*; & αἱ Διάκονοι ſive Διακόνισσαι, *Miniſtræ* ſive *Diaconiſſæ*, quæ quidem eædem reſpectu miniſterii, ſed diverſæ à Diaconiſſis hæ Presbyteræ fuerunt. 1. Quia diſtinctionis ergò Presbyteræ in ſpecie ſic dictæ. 2. Quia eædem αἱ προκαθήμεναι, *præſidentes, præfectæ*, cæteræ *miniſtræ.* 3. Quia & ætate majores Presbyteræ Diaconiſſis, teſtante *Epiphanio Hæreſ. XXIX.* Τούτων γεραίτεραι αἱ Πρεσβύτιδες, unde & quibusdam προκαθήμεναι, i. e. honoratiorem ſedem in Eccleſia habentes. 4. Quia easdem καθίστασθαι conſtitui, ſtabiliri, ſeu ordinari, conſecrari *Patres* vetant, quodcunque tandem eſſet officium illarum. Deputandas ergò in Laicis, contrà quàm illo tempore & diu pòſt Diaconiſſæ. *Diaconiſſas* autem per impoſitionem manuum conſecrare moris fuiſſe, certum nobis eſt, quia (1) *Diaconorum* pariter in ordine miniſtrantium ſimilis conſecratio *Act. 6. v. 6.* Et ſic etiam *Diaconiſſarum*, de quarum electione, virtutibus & ætate Apoſtolus agit *1. Tim. 5. v. 9,* (2) *Tertullianus lib. 1. cap. 7.* hujus Ordinationis meminit. (3) Nicænus Canon diſtinguens inter Diaconiſſas τὰς ἐν τῷ κανόνι vel ἐν τῷ κλήρῳ, & inter Diaconiſſas habendas ἐν τοῖς λαϊκοῖς. (4) Canon XIV. Concilii Chalcedonenſis decernit, Diaconiſſam mulierem non ordinari ante 40. annum.

Et (5)

Et (5) Canon Concilii VI. Can. XII. in Trullo, ne Diaconiſſa ante annos XL. χειροτονεῖσθω. (6) Abrogatio hujus inſtituti de ordinandis fœminis, occaſione inter alias Cataphrygum, vendicantium etiam ſuis mulieribus miniſterii Authoritatem. Concil. Epaunenſ. Can. 21. ait: *Ab omni noſtra regione penitùs abrogamus.*

§. 23. *Ætas* in ordinandis per manuum impoſitionem pro varietate ordinum ſeu graduum olim variè definita ſuit. Verùm de *Jure Eccleſiaſtico* confirmato à ſacratiſſimis Principibus, non *divino*, Lectoribus ſeu Ἀναγνώσταις aſſignati ad minimum XVIII. anni, *Novell. Juſtin. CXXIII.* deinde verò anni VIII. etiam ſufficere. *Concil. Ancyr. Can. II.* Et Conciliu n Carthaginenſe noluit ordinari ante annos ætatis XXV. *Diaconos.* In *Presbyteris* primitùs requiſitus annus ætatis XXX. ſicut *Concilium Neo-Cæſarienſe* Nicæno antiquius teſtatur. Rationes hujus inſtituti ſunt (1) Exemplum CHRISTI, non ante annum ætatis trigeſimum ad baptiſmum & miniſterium admiſſi. (2) Exemplum Judæorum, ſive conſtitutio Moſis de ætate miniſtrantium tabernaculo ab anno trigeſimo ad quinquageſimum, *Num. IV. v. 3.* (3) Habitus annus ille trigeſimus ætas verè perfecta & virilis, ne etiam graviſſimis hisce functionibus admoti eſſent νεόφυτοι, *1. Tim. 3. v. 6.* ut & gravitas morum muneris gravitati reſponderet, unde & nomen Πρεσβυτέρων. In *Epiſcopis* poſtulatus annus ætatis XXXV. *Novella CXXIII.* quam tamen Juſtinianus poſteriori abrogavit ſanctione, ut obſervat *Theod. Balſamo*, dum alia Novella ſtatuit, ſatis eſſe, Epiſcopum ſupra trigeſimum annum eſſe. Quæ Imperatoriæ & Eccleſiaſticæ Conſtitutiones poſteà confirmatæ in *Synodo VI. Trullanâ* & aliàs. Quod & *Gratianus in Decreto Diſtinct. LXXVII. & LXXVIII.* confirmavit. Et Tridentini ne à ſanctionibus veterum omninò receſſiſſe viderentur, Epiſcopis annos XXX. ſed Presbyteris non niſi XXV. ſalvis nempe diſpenſationibus, juxta *Clementinam &c.* in ſpecie aſſignàrunt.

§. 24. Ad *Animi* in ordinando requiſitas, dotes & conditiones

Digitized by Google

tiones referuntur Virtutes cùm *intellectuales*, tum *morales*, cùm *theoreticæ*, tum *practicæ*. Quas Paulus omnium optimè expreſſit *I. Tim. 3. v. 2. 3. 4. 5. 6. 7. Tit. 1. v. 6. 7. 8.* ubi ad *doctrinam* & *vitam* omnia reducuntur, ſive ad ſcientiam *pietate* & *prudentiâ* cùm *civili*, tum *oeconomicâ* temperatam. Doctrina ut ædificet *voce*, vita, ut *exemplo*, ſcientia, ut & *arguat* & *doceat*, pietas, ut & *ſibi conſulat* & *gregi*, prudentia, ut præeſſe norit τῷ ποιμνίῳ & ſubeſſe ταῖς ἐξουσίαις. Hinc graves adhortationes *I. Tim. V. v. 22. I. Tim. III. v. 10.* Huc quoque non immeritò referenda verba *Gregorii Nazianzeni in Orat. funeb. Athan.* dicentis: Καθαρθῆναι δεῖ πρῶτον, εἶτα καθᾶραι, σοφισθῆναι καὶ οὕτως σοφίσαι, γενέσθαι φῶς, καὶ οὕτως φωτίσαι, ἐγγίσαι Θεῷ, καὶ προσαγαγεῖν ἄλλους, ἁγιασθῆναι καὶ ἁγιάσαι, χειραγωγῆσαι μετὰ χειρῶν, συμβουλεῦσαι μετὰ συνέσεως. h. e. Oportet mundari primùm, ac deinde mundare, ſapere, & poſteà ſapientiam docere, lucem fieri, & demùm illuminare, ſanctificari, tum ſanctificare &c.

§. 25. Hæc cura fuit quoque ſolita primitivæ Eccleſiæ, quamdiu virgo fuit, quare præmittebatur ſcientiæ morumq; *Examen*, quod Canoniſtæ *ſcrutinium* appellant, Græci ἀνάκρισιν, ἐξέτασιν δοκιμασίαν, ἐρώτησιν, σκόπησιν. Nicæni Patres *Can. IX.* εἰδὲ ἡ ἀνάκρισις ἀνεπιτηδείους αὐτοὺς εὑρίσκοι, & *Canone XIX.* εἴ τινες ἀνεξετάστως προσήχθησαν πρεσβύτεροι. *Concil. Carthaginenſ. III.* apud Gratianum: Nullus ordinetur Clericus niſi probatus, vel examine Epiſcoporum vel populari teſtimonio. *Juſtinianus* de ordinando Epiſcopo *Novell. VI. c. 1.* Sancimus conſiderari priùs ejus vitam &c. & *Gratianus Diſtinct. XXIII. C. Qui Epiſcop.* diſſerit de requiſitis dotibus ad miniſterium.

§. 26. Corporis conditionem habemus inter ſecundas & principales minùs. Dubium eſſe poſſet ante omnia de Eunuchis, de cœcis, de eluſcatis, de mancis aut aliunde mutilis. Verùm quantum ad Eunuchos, diſtinguendi ſunt primò qui *naturâ*, ſeu ut Ebræi loqvuntur, qui סריס בידי שמים DEI manu, ſeu ut CHRISTUS *Matth. 19. v. 12.* ἐκ κοιλίας μητρὸς ab iis, qui *caſu* ſive

manum hominum, ſive per εὐνουχισμὸν tales. *Priores*, ſecundum teſtimonium Hebræorum, ne DEI quidem lege ſacro miniſterio prohibitos eſſe. Et ſic multò minùs tempore Novi Teſtamenti, ſublatis nempe umbris figurarum, *Eſa. 46. v. 4. 5.* Quare Author *Apoſtolicorum Canonum Canon. XXI.* tales admittit, quales fuerunt Dorotheus, Antiochiæ Epiſcopus, qui naturâ Eunuchus. *Minùs principales* verò aliter conſiderantur, inter illos enim alius eſt *voluntarius*, alius *coactus*, alius *activus*, alius *paſſivus*, ſive à barbaris, ſive à Dominis, ſive à Medicis ex morbo: Sed hunc *paſſivum* aliàs dignum ab Ordinatione excludere veneranda conſenſit Antiquitas, ſicut idem *Author Apoſtolicorum Canonum Canone XXI.* teſtatur, & Canone I. Nicæni Concilii Oecumenici ſtatim in initio: *Activam* verò & *voluntariam* exſectionem in eo.

Mollia qui rupta ſecuit genitalia teſta.

Sive ex indignatione, ſive ex continentiæ ſtudio profectam, ſive per ſe, ſive per alium repellere à Clericatu, iidem decrevère *Canones* & *Concilium Arelatenſe II.* Licet nihilominùs Origenes (cujus facinus apud *Euſebium Hiſt. Eccleſ. lib. 6. cap. 7.*) & ordinatus poſteà fuerit, & invito Demetrio Alexandrino, in Presbyterio permanſerit. Meritò tamen tales αὐτόχειρες habiti & ſcandaloſi, & ſemiviri, indigniq;, qui alios ad conflictum cum tentationibus & ſtimulis, imbelles ipſi hortarentur.

§. 27. De *Vocatione* in ordinandis venit in disquiſitionem, num χειροθεσία prærequirat χειροτονίαν, ſive *Ordinatio* Vocationem? Eandemq; non *generalem* modò & *indefinitam*, ſed *ſpecialem* & *determinatam* ad Eccleſiam certam, vocant intitulationem. Hoc poſterius colligitur ex temporis Apoſtolici moribus, excipiente χειροθεσία electionem, vocationem certam, ſive *extraordinariam*, ſive *ordinariam*, *Act. VI. v. 6. cap. XIV. v. 22. II. Cor. VIII. v. 19. I. Tim. IV. v. 14. Tit. I. v. 5.* Et ſecundum antiquas conſtitutiones certè eſt prærequiſitus certus titulus. In hanc rem pervulgatus quoque eſt *Canon Chalcedonenſis VI.* Μηδένα ἀπολελυμένως χειροτονεῖσθαι, μήτε Πρεσβύτερον, μήτε Διάκονον, μήτε ὅλως τινὰ τῶν ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ τάγματι. Scilicet

cet *Eccleſiaſtici Ordinis neminem abſolutè, aut ut Canoniſtæ loquuntur, ſine titulo vel ſtatione eſſe ordinandum,* ἀλλὰ πάντως εἰς ἐκκλησίας, ut *Photius in Nomocanone Tit. I. C. XXXIII.* Et Patres ſubjungunt eodem Canone Τοὺς δὲ ἀπολύτως χειροτονουμένους ὥρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος ἄκυρον ἔχειν τὴν τοιαύτην χειροθεσίαν: *In ita ſolutè ordinatis, decernit ſancta Synodus, irritam haberi eam manuum impoſitionem.* Qui Canon cum cæteris univerſæ Eccleſiæ in legem abiit, confirmante *Juſtiniano* in Novellis, *Novell. CXXXI. cap. I.* Referendæ etiam huc conſtitutiones illæ de *prædicandis* ſeu *nominandis*, ſeu *proclamandis* in Eccleſia ante Ordinationem, de quibus *alii:* quem morem ſæpiſſimè inculcando laudat *Cyprianus* aliquot Epiſtolarum locis. Obſervavitq; intitulationem ſequens Eccleſia, etiam Latina, ut ex Capitulari *Caroli Magni lib. 1. c. 25.* ex decreto *Urbani II.* ſub finem ſeculi XI. & noviſſimâ Confirmatione Tridentinâ liquet. Hinc Magiſter Sententiarum *Lombardus lib. 4. ſent. Diſt. XXIV.* affirmat per ordinem tradi ordinato poteſtatem & officium. Hinc *Proteſtantium* Eccleſiæ pleræq; inſtiterunt hactenùs veſtigiis Antiquitatis, vocandosq; priùs ad certas ſedes & ſtationes, quam per χειροθεσίαν ordinandos ſuis Canonibus decreverunt.

§. 28. *Minores & non ſacri,* ut Oſtiarii, Lectores, Pſalmiſtæ, Exorciſtæ, Subdiaconi (quorum poſtremi à Latinis in Majoribus habentur) conſecrati quoque per χειροθεσίαν, ex quo nempe adſcripti τῷ ἐκκλησιαστικῷ τάγματι. De Orientalis Eccleſiæ praxi teſtantur hoc *Balſamo, Zonaras, Simeon Theſſalonicenſis &c.* docent *Euchologia* omnia, quæ publicavit *Johannes Morinus* poſt *Juſtellum* & *Salmaſium.* Verùm non Orientalis modò, ſed & Eccleſiæ univerſæ hunc ritum primitùs fuiſſe circa miniſtros ordines, probamus I. ex *Praxi Apoſtolicâ* & *primitivâ,* circa Diaconos & Diaconiſſas, infimum tunc temporis & miniſtrantem gradum. II. Ex *Canone XIX. Niceno* Oecumenico, quo inter Laicos reputantur, & ab Ordine Eccleſiaſtico ſecernuntur, quotquot χειροθεσίαν non habent. III. Ex *Canone Laodiceno XXIV.* quo disertè τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως eſſe dicuntur etiam *Lectores,*

Cantores, *Exorciſtæ*, *Oſtiarii*, eo ergò ritu à Laicorum ſecreti ordine. IV. Ex *naturâ* & *finibus* χειροθεσίας ad confirmationem, præſentationem, benedictionem &c. annexis precibus & orationibus, ubi nihil non in inferiores etiam Ordines quadrat. V. Quia negatæ his in Latina & Africana Eccleſia χειροτονίας non antiquius extat documentum quàm *Concilium Carthaginenſe IV.* toto ſeculo ferè recentius Oecumenico Concilio Nicæno. Hic jam primò legitur: *Subdiaconus cùm ordinatur, quia manus impoſitionem non accipit &c.* VI. Quia conſecrandi per traditionem Inſtrumentorum ritum recentiorem eſſe, ignoraſſeq; Latinos antiquiores, largiuntur doctiores ex Pontificiis: Atque adeò, quòd idem *Carthaginenſe IV. Canon. V. VI. VII. VIII. & IX.* ſanxit, ut *Subdiaconus* traditione patinæ vacuæ, atque calicis vacui: *Acolythus* ceroferarii cum cereo, *Exorciſta* libelli Exorciſmorum, *Lector* Codicis de quo lecturus eſt, *Oſtiarius* clavium Eccleſiæ porrectione conſecrarentur, novellæ omninò conſtitutionis fuit. Antè ergò Subdiaconi, Lectores, Cantores, Oſtiarii &c. ſolâ benedictione & manuum impoſitione etiam Latinis ordinati. Quam Epiſcopalem benedictionem in medio Occidente reſtitutam Subdiaconis voluit *Concilium Toletanum VIII. Can. VI. Lateranenſ. I.* proximum *Martino I. Romano Epiſcopo.*

§. 29. Quantum ad *civilem* ordinandorum vitam, referuntur huc vincula ſive *realia*, ſive *perſonalia*, quæ ordinationi videntur ponere obicem: Inter illa primum eſt ex jure quidem tùm Juſtinianæo, tùm Canonico, ſi quis antè fuerit *Officiatus* aut *Curialis*: Atque ita nefas juxta illos ordinare, qui hactenus *Judices*, *Advocati*, *Procuratores*, *Milites*, aliundeve ſecularibus aut perſonalibus muneribus impliciti. In totum verò repellunt *Canoniſtæ* olim reos ſanguinis & homicidii. Neque illis refert ſive facto ipſo, quamvis ex officio, ut *milites*, ſive ſententiâ latâ & præcepto, ut *Judices*, ſive *conſilio*, ut *Advocati*, aut *Aſſeſſores*, ſive ex neceſſitate, ubi ſervatum moderamen tutelæ inculpatæ. Verùm hæ fuerunt meræ Conſtitutiones humanæ fine licèt non malo, rigidiores tamen.

§. 30. *Servilis* conditio tanquam perſonale vinculum quon-

Digitized by Google

quondam, ut & militiam apud Romanos prohibebat. Quò ſpectant, præter *Canonem Apoſtolicum LXXXII.* ſanctiones *Juſtiniani, Leonis, Novell. CXXIII. c. 17. Diſtinct. 54. c. 1. 2.* & Juris Canonici. Verùm eadem ſervorum, quæ liberorum, redemptio, *Gal. 3. v. 18. &c.* quare Oneſimum, conditione licet ſervum, *fratrem* tamen appellavit Paulus *Philem. v. 16.* & ſacro miniſterio utilem judicavit, Epheſiorum poſteà præficiendum Eccleſiæ. Proinde civiles & Eccleſiaſticæ Conſtitutiones illæ nihil aliud volunt, niſi non ordinandos ſervos Dominis vel *inconſciis* vel *invitis*. Quia id erat tum temporis præter jus Dominorum in ſervos & legem æquitatis cum damno ſæpè non levi poſſidentium.

§. 31. Eccleſiaſtico jure veteri ordinari potuiſſe *Conjugatos* in Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, tradunt I. Quatuor priorum ætatum varia cùm teſtimonia, tùm exempla præclara. II. Speciatim *Canones* vulgò *Apoſtolici VI. XVI. XVIII.* Conſtitutiones Ancyranæ, Nicænæ, Gangrenſis Synodorum facientium ordinandis conjugii poteſtatem, de quibus *Calixtus, Chamierus* & alii plura annotarunt: Hinc Epiſcoporum, Presbyterorum, Diaconorum uxores, primitùs dictæ *Epiſcopæ, Presbyteræ, Diaconiſſæ.*

§. 32. *Adjuncta* hujus impoſitionis varia conſiderari poſſunt. Speciatim 1. *Neceſſitas* vel *Adiaphoria.* 2. *Iterabilitas.* 3. *Locus.* *Neceſſitatem* quod ſpectat, hic χειροτονίας ritus ita non eſt cenſendus Adiaphorus, ut temerè vel ſperni vel omitti poſſit. *In ſe* quidem neceſſarius non eſt, ſed adiaphorus, verùm ex Accidente, non immeritò ita ſtatuentibus Theologis, neceſſarius eſt. I. Reverentiâ Apoſtolicæ praxeos, etiam circa ordinarios Presbyteros *I. Tim. V. v. 22.* ut fuerit eo in caſu non *extraordinarium* ſignum extraordinarii & temporarii Chariſmatis, quod gratis à nonnullis ſupponitur, ſed ordinarius conſecrationis ritus more ordinario Judæorum *moraliter* ſignificativus. II. Reverentiâ ſacræ Antiquitatis, cujus hæc conſtantiſſima obſervatio fuit. III. Conſtitutionibus Eccleſiaſticis, quæ in Eccleſiis hodièq; dictorum Proteſtantium, hunc χειροτονίας ritum circa Miniſtros verbi obſervari jubent, ut ferè nulla Eccleſiæ, quæ vel negligant

vel prohibeant. IV. metu offendiculi, quòd ex omiſſione talis ritus capere nonnulli poſſent.

§. 33. Praxin Veterum quod attinet de *iterabilitate* ſive *reordinatione*: ſimpliciter damnârunt ἀναχειροτονήσεις reordinationes quoad legitimè priùs ordinatos, ut ex *Canonibus Apoſtolicis*, *Africanis* & aliis *Autboribus* manifeſtum eſt, hinc ſententia lata in *Donatum*, quòd Epiſcopis lapſis rurſum impoſuiſſet manus, apud *Opt. Mil. l. 1. adv. Parmen.* pariq; illis gradu *reordinare* & *rebaptizare*, unde *Donatiſtæ*, ut rebaptizabant, ſic & reordinabant Catholicos, non verò Catholici Donatiſtas.

II. Sed antè legitimè ordinatis, ſi ex lapſu quodam aut hæreſi reſipiſcerent, imponebant rurſum manus, factâ nempe priùs exomologeſi, ſed per modum *reconciliationis* cum Eccleſia, non autem *reordinationis*, de hac manuum impoſitione intelligendus *Canon VIII. Concilii Nicæni*, item *Canon LVII. in Græca collect. Africanorum* de recipiendis Donatiſtis.

III. Verùm iteratâ manuum impoſitione ordinabant, ſi qui anteà fuiſſent ordinati, vel ab *Hæreticis*, vel à *degradatis* Epiſcopis, vel ab *illegitimè ordinatis*. Nam reordinatio non habebatur, qvùm prior fuiſſet invalida, nec conſtituens in Clero. Hinc reordinandi, qui per *Meletium* ordinati, decernentibus Nicænis in Epiſtola Synodica. Tales poſteà frequentiſſimæ *reordinationes* ferventibus diſſidiis, qvùm alii aliis haberentur hæretici, degradati, excommunicati &c. Ita reordinavit *Stephanus VI.* quos antè *Formoſus Papa* ordinârat. Et *Stephanus IV.* Ordinationes Conſtantini ex Laico Pontificis irritas pronunciavit.

§. 34. *Locus* χειροτονίᾳ deſtinatus eſt vel *publicus*, vel *privatus*. *Privatus* in cœtu Presbyterorum ſive Præſidum Eccleſiæ; *Publicus* coram tota Eccleſia, ſive omni Synagoga, uti *Cyprianus lib. I. Epiſt. IV.* loquitur. Uterque pro more atque conſuetudine Eccleſiarum eſt appoſitus. Utriusque in libris Apoſtolicis extant exempla: Quanquam in Antiquitate Eccleſiaſtica utplurimùm χειροτονίαι publicæ, non tantùm ratione *electionis* per ſuffragia, ſed & ratione *conſecrationis* per impoſitionem manuum: Hinc præmiſſa in Eccleſia, cujus miniſterio conſecrandi erant, publica

publica *proclamatio*, ſive *prædicatio* ordinandorum, nempe quoad *Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos*, non item quoad Ordines inferiores, quos privatim ſuſcipiebant.

§. 35. Quartus uſus χειροθεσίας in Eccleſia veteri fuit circa *ægrotos*: isq; vel in Eccleſia Apoſtolica, *1. Theſſ. 4. v.* vel in Eccleſia primitiva: In *illa* fuit miraculoſæ ſanitatis ſymbolum, ſive virtutis omnipotentis DEI ſuper infirmis exerendæ. Quò reſpiciunt Apoſtoli precati, ut DEUS vellet manum ſuam ſive δύναμιν ad ſanationem extendere, *Act. IV. v. 30.* Fuit ergò Symbolum non obſervantiæ perpetuæ, ſed temporariæ, non *efficiens*, ſed *ſignificans*, cujus extat praxis non mandatum, extraordinaria illa non ordinaria, retinenda quamdiu manſit *effectus* & *finis*, non iisdem ſublatis. Nam otioſum ſignum eſt, ſublatâ re ſignificatâ. Et eſt ejusdem conditionis cum ſignis eorum temporum, nempe unctione infirmorum luto, ſputo, oleo, immiſſione digiti in aures ſurdi, impoſitione manuum ad extraordinaria chariſmata. &c.

§. 36. Quintus uſus χειροθεσίας fuit circa *pœnitentes lapſos*, reconciliandos DEO & Eccleſiæ. Hujus ritus *Cyprianus Lib. III. Epiſtol. XIV. XV. &c.* mentionem facit; Et certum eſt paris eſſe hunc ritum cum Exomologeſi Antiquitatis ſecundo jam ſeculo adhibita: In Eccleſia autem veteri χειροθεσίας hujus variæ fuerunt ſpecies: *Gabriel Albaſpinus Lib. II. obſervat. XXXI.* ſcribens de veteribus Eccleſiæ ritibus quatuor enarrat: Verùm ad tres revocari poſſunt: nimirum ut alia *ante* pœnitentiam inchoatam, alia pœnitentia ipſa *durante*, & alia *poſt* pœnitentiam fuerit *impoſitio manuum*.

Fuit autem pœnitentialis χειροθεσίας ſpecies prima quâ tradebatur pœnitentia, ſive quâ *pœnitentes* ab excommunicatis ſegregabantur, aut vinculo Satanæ ita ſolvebantur, ut per pœnitentiam ſecuturam ſpem gratiæ acciperent. Adminiſter erat Epiſcopus, vel Presbyter. *Subjectum recipiens*, lapſi pœnitentiam poſtulantes, non tamen convicti Presbyteri, vel Diaconi, quibus per impoſitionem manuum remedium accipiendi publicam pœnitentiam negat. *Leo I. ad Ruſticum Narbonenſem*, & antè Africani in *Concilio*

Concilio Carthag. Anno 419. *Forma* fuit, dum proſtrato in Eccleſia pœnitente cum ſacco & cilicio, Pſalmisq; pœnitentialibus ab omni Clero decantatis, ac pœnitentiæ ſententia denunciata, imponerentur illi manus, cum ceremoniis aliis apud *Gratianum*, ex Concilio Agathenſi, Burchardum Wormatienſem, alios Canonum Collectores. *Tempus* ſolennitatis ibidem conſtituitur in capite *Quadrageſimæ*, ex quo ſolenne id jejunii tempus fuit indictum.

§. 37. *Species* altera impoſitionis manuum fuit in ipſa pœnitentia: quæ tamen diverſimodè adhibita: 1. Quùm peracta extra Eccleſiæ limina προσκλαύσει (pro ratione nimirum delictorum, quidam anno, quidam biennio, quidam triennio &c.) pœnâ hac abſolverentur, atque admitterentur ad gradum alterum pœnitentiæ, nempe ἀκροάσεως ſive *conſiſtentiæ* in templi narthece, audiendæ lectioni Scripturarum. Talibus manus impoſitæ cum oratione atque voto. 2. Quùm peractâ ἀκροάσει, admitterentur ad tertium gradum, nempe *ſubſtrationis* ſeu *humiliationis*, ſeu *conſiſtentiæ intra ſepta*, retro ambonem, loco humili, habitu ex mœrore jacentium, participes jam precum cum Catechumenis, & ſtatim poſt hosce ante participationem ſacrorum, ex cœtu dimittendi. 3. Quùm in ipſo hoc ſtatu ὑποπτώσεως, quoties ſolemnia ſacra celebrarentur, aut tempus jejunii, ſtatim ac dimiſſi Catechumeni, toties ab Epiſcopo vel Presbytero, recitatis in hunc finem precibus pœnitentibus proſtratis manus imponerentur, & ſic pœnitentes exire juberentur. Hoc indicant *Can. XIX. Laod. Can. LXXX. Carthag. IV. Can. XI. Toletani III. Concil.* Hinc crebra hæc manuum impoſitio in tertio gradu pœnitentiæ fuit adjunctum precationis & ſymbolum gratiæ in eos imploratæ. 4. Quùm impletâ ὑποπτώσει (aliquando toto ſeptennio, imprimis gravioribus in delictis) tranſitus daretur ad pœnitentiæ gradum quartum, ſcil. *Conſiſtentiæ cum fidelibus*, in quo communicabant fidelium orationibus, non vero oblationibus, quod Canones appellant, *communicare ſine oblatione*. Et hæc impoſitio manuum erat ſymbolum jam *abſolutionis*, quâ reſtituebantur corpori Eccleſiæ, & fidelium communioni, non tamen Sacramenti communioni. Eaq; abſolutio verè *prima* & *inchoata* ſeu *minor*.

§. 38.

Digitized by Google

§. 38. Impoſitionis manuum circa pœnitentes *ſpecies tertia* fuit pœnitentiâ jam peractâ & ſuperatis gradibus omnibus Symbolum adeò Abſolutionis eorum ſeu reconciliationis *ultimæ, plenariæ* & *majoris*. Et hæc fiebat, qvùm à ſtatu *συςάσεως* ſive conſiſtentiæ cum fidelibus, (in quo interdum quadriennio toto relicti) tranſirent ad ſtatum *plenæ communionis, perfectionis, participationis boni.* Jamq; hoc ſenſu frequentiſſimè Veteres ajunt, per manus impoſitionem *abſolvi, reconciliari, jus communionis accipere.* Quæ etiam extra hos gradus in caſu ægritudinis, ſive deſperationis dabatur abſolutio. Etiam pro dignitate perſonarum, uti *Theodoſii* exemplum indicat. *Locus* ceremoniæ hujus publicus erat in facie Eccleſiæ. *Tempus* ſolemne feriâ quintâ ante Paſcha, quâ CHRISTUS Sacramentum Euchariſtiæ inſtituit. *Adminiſtri* primitùs fuerunt Epiſcopi, Presbyteri, Sacerdotes, *Cypriano* & Canonibus variis teſtantibus, poſteà verò ſoli Epiſcopi, quibus ut Chriſma conficiendi, virgines conſecrandi &c. ſic pœnitentes reconciliandi jus adſcriptum, ſed ita, ut cum conſenſu Epiſcopi Presbyteris hoc ipſum indulgeretur.

§. 39. *Χειροθεσίας* priſtinæ uſus *ſextus* fuit circa *Hæreticos* ad Eccleſiam venientes, ſive *Clericos*, ſive *Laicos*. Ætate *Cypriani* jam ſolemnis ritus, præſertim in Romana Eccleſia, ſicut ex ipſius Epiſtolis & concertatione cùm Stephano conſtat. *Hic* enim hæreticos ſolâ manuum impoſitione recipi, *ille* etiam rebaptizari voluit. De quo ritu cùm in Occidentali, tùm in Orientali quoque Eccleſia diverſi Canones, ut *Nicæn. Can. VIII. Carthagin. Can. LVII. Arelatenſ. VIII. &c.* atque variæ Epiſtolæ Pontificum. Unde non Latinorum ſolùm, ſed & Græcorum primitùs fuit, addentium quanquam impoſitioni manuum unctionem. Hinc ſolius unctionis in receptione Hæreticorum meminere *Canones Concil. Conſtant. Can. VII. Laodic. Can. VI. &c.* Quare *Gregorius* de Conſecratione *Diſt. IV. c. ab Antiqua.* Occidentis & Orientis in eo diſcrimen obſervat, quòd ille per manus impoſitionem, hic per unctionem Chriſmatis reciperet Hæreticos. Et ſolùm Græcos chrimaſſe, non autem manus impoſuiſſe *Morinus* de Ordinationibus ſacris *Part. III. pag. 121.* contendit.

§. 40. *Recipiens Subjectum* Hæretici fuerunt, ſed non quivis: Illi igitur ſolummodò, 1. *qui legitimè baptizati*, nempe ſecundum inſtitutionem CHRISTI, in *nomine Patris, Filii & Spiritus Sancti*, ut *Canon octavus Arelatenſis* diſertè oſtendit. Tales in Canonibus expreſſi, *Cathari, Novatiani, Donatiſtæ, Arriani, Macedoniani, Apollinariſtæ, Photiniani, Sabbatiani &c.* His manus imponi ſufficiebat, ſi in Eccleſiam & communicationem ſancto myſterio recipi deſiderarent. Contrà non manuum impoſitione, ſed rebaptizatione admittebantur *Pauliániſtæ*, ſive *Samoſateniani*, Canon Concil. Nicæn. XIX. *Montaniſtæ, Sabelliani* & quotquot hæreticorum non baptizati hac formâ: *In nomine Patris, Filii & Spiritus Sancti.* Can. Concil. Conſtant. VIII. Nec tales cenſebantur ab *Hæreſi*, ſed ab *Helleniſmo* & *Paganiſmo* accedere: Hinc Conſtantinopolitani ſe tales ὡς ἕλληνας δέχεσθαι ajunt *Can. 7.* & hoc inde, quia nondum cenſebantur baptiſmo initiati, regeniti. 2. *Qvi in hæreſi nati*, educati, inſtructi: Si enim ab Orthodoxia ad hæreſin lapſi, ac poſteà reſipiſcentes, non jam ut hæretici, ſed ut lapſi habebantur, hinc recipiendi ut pœnitentes per impoſitionem manuum *reconciliatoriam* & *pœnitentialem*. 3. Qui in anteceſſum ἐγγράφως ſcripto ſeu per libellum, hæreſi renunciarent, oretenus tantùm hæreſin ejurantibus manus non imponebantur. Hunc in finem Canon. VIII. Synodi Nicænæ, Conſtantinop. primæ, Can. VII. ſextæ in Trullo &c. permulti prolati. 4. Præter hosce hæreticos *Gregorius* mentionem facit nonnullorum apud *Gratianum de Conſecrat. Diſt.* 4. *C. ab Antiqva.* qui non impoſitione manuum, nec unctione, ſed profeſſione fidei ſolâ ad ſignum Eccleſiæ matris revocarentur. Sic apud *Orientales* ex ſola confeſſione *Monotheletæ* recipiendi.

§. 41. Χειροθεσίας hujus *adminiſter* fuit Epiſcopus vel Presbyter. *Forma* precario ſuper convertendo cum benedictione & invocatione Spiritus Sancti, hinc manus impoſitio ut ſymbolum: Nec *Sacramentalis* hæc, ſtricto ſenſu, quamvis *ritualis* & *ſymbolica.* Imò ne Latinis recentioribus ipſis Sacramentum credita eſt χειροθεσία *reconciliatoria* hæreticorum, quamvis Sacramenta illis huic ſimillimæ χειροθεσίαι, *confirmatoria* baptizatorum, *ordinatoria*

toria Clericorum, *curatoria* ægrotorum, *abſolutoria* pœnitentium, *benedictoria* conjugum. *Fines* proprii tùm ut ſolemni ritu inſererentur ac conciliarentur Eccleſiæ, cui nefas erat cum Hæreticis communicare, tum ut ſuppleret locum baptiſmi, quem *Donatiſtæ*, *Novatiani &c.* in hoc caſu adminiſtrabant, tum ut Clerici, exceptis αἱρέσεων ἐξάρχοις ſic in Clero permanerent, nec reordinarentur, quotquot anteà legitimè ut baptizati, ſic etiam ordinati. *Effectus* vel *Conſequens* acceptio Spiritus Sancti, non tamen ex opere operato, initio Eccleſiæ, participatio myſteriorum, permanentia in Clero. *Adjunctum* iterabilitas, licet poſteà ut in lapſos & pœnitentia iteranda. In *relapſos* autem, poſt publicam pœnitentiam, ipſa rigidiſſima Antiquitas.

§. 42. Χειροϑεσίας *ultimus* ſive ſeptimus uſus obtinuit in *benedictione conjugali*. Infrequentior jam hujus ceremoniæ mentio, haud tamen obſcura. Certum tamen eſt hoc benedictionis ordinarium ſymbolum in tam ſolemni benedictione uſurpatum fuiſſe. *Tertullianus* hujus rei teſtis 2. *ad uxor. c. IX.* laudans ejus matrimonii felicitatem, quòd Eccleſia conciliat, & confirmat oblatio, atque obſignat benedictio. Hujus ceremoniæ indicia ſunt: 1. Orientalium hodièq; praxis, Abyſſinorum certè manus imponentium in benedictione Conjugum, obſervante *Grotio*, in aliis plurimis, *Epiſt. ad Gallos CXLVI. & CLVIII.* 2. χειροϑεσίας definitio ab *Auguſtino* poſita, manus impoſitionem nihil aliud eſſe, niſi orationem ſuper hominem, ſive ſignum & adjunctum orationis ſuper aliquem. 3. Ejuſdem ceremoniæ apud Latinos in Sacramentum converſio, uti converſæ manuum impoſitiones aliæ, confirmatoria, ordinatoria, abſolutoria, ſanatoria ægrotorum. 4. Illius veſtigia etiam hodiè in Occidentis multis Eccleſiis, ut & in ipſa Germania, in quâ, junctis coeuntium in fœdus conjugale dextris, Paſtor manus imponit cum oratione & voto. *Spanhemius.* Vide plura *Tit. NUPTIÆ.*

MARTYRES, MARTYRIA.

§. 1. Hic notamus de Martyribus ex Patribus nonnulla memoratu digna. *Euſeb. l. 13. Præpar. Evang. c. 11.* ait: Καὶ ταῦτα δὲ ὁρκίζει ἐπὶ τῆς τῶν θεοφίλων τελευτῆς, οὓς στρατιώτας τῆς ἀληθοῦς εὐσεβείας οὐκ ἂν ἁμάρτοις εἰπὼν παραλαμβάνεσθαι, ὅθεν καὶ ἐπὶ τὰς θήκας ἔθος ἡμῖν παριέναι, καὶ τὰς εὐχὰς παρὰ ταύταις ποιεῖσθαι, τιμᾶν τε τὰς μακαρίας αὐτῶν ψυχάς, ὡς εὐλόγως καὶ τούτων ὑφ' ἡμῶν γιγνομένων. Conveniebant enim Chriſtiani in locis Martyrum, & apud eorum memorias vota DEO offerebant, & honorabant beatas animas dilectione & honorificâ recordatione, DEO de illorum victoriis gratias agentes, & ſeipſos ad eorum imitationem exhortantes, ut teſtatur *Auguſtinus l. VIII. de C. D. c. 27.* *Baſil.* Μαρτύρων μνήμη τίς ἂν γένοιτο τῶν φιλομαρτύρων, καὶ διότι ἡ πρὸς τοὺς ἀγαθοὺς τῶν ὁμοδούλων τιμὴ, ἀπόδειξιν ἔχει τῆς πρὸς τὸν κοινὸν δεσπότην εὐνοίας. Nihil hic, quod idololatriæ Papiſticæ mantile eſſe poſſit, dicitur. Ἐν πάσῃ τιμῇ ὦσι ὑπὸ θεοῦ μεμακαρισμένοι, ὑπὸ ὁσίων ἀνδρῶν τετιμημένοι inquit *Clemens*.

§. 2. Sumitur porrò vox Martyris ap. PP. non uno ſenſu. Nam 1. deſignant hoc titulo, qui pro nomine CHRISTI & veritate occiſi ſunt. *Apocal VII. 16.* Deinde 2. qui propter juſtitiam ſunt interfecti, ut *Abel, Zacharias.* Sic *Cypr. l. 4. Ep. 6.* de Abele dicit: Qui initiavit Martyria. 3. Confeſſores, qui tormenta perpeſſi mortem evaſerant. *Cyprian. Ep. 9.* 4. Ii, qui in carcere moriebantur, vel aliâ neceſſitate. *Cyprian. Ep. 37.* Neque enim virtus eorum aut honor minor eſt, quò minus ipſi quoque inter beatos Martyres aggregentur. 5. Ii, qui in mortis periculum pro DEO conjecti, miraculosè ſervati ſunt. Sic *Athan. Synops. SS. & orat. III. Arrian:* tres viros in fornace Babel, Μάρτυρας γενομένους ἐν Βαβυλῶνι appellat. 6. Omnes Chriſtiani ſtrenuè militantes adverſus carnem & mundum. *Auguſt. ſerm. 232. de Temp.*

Temp. Cyprian. de dupl. Martyr. egregiè: Si deeſt Tyrannus, ſi tortor, ſi ſpoliator, non deerit concupiſcentia martyrii materiam quotidianam exhibens. 7. Qui ægrotos curant etiam cum proprio periculo. *Euſeb. l. 7. c. 22.* Exemplum habet de Chriſtianis talibus in Ægypto tempore peſtis. Vide prolixè *Forbeſ. l. 12. c. 2.*

§. 3. Patres etiam faciunt V. genera Martyrum: 1. Πρωτομάρτυρ eſt Stephanus, & B. Tecla. 2. ἱερομάρτυρ, qui ſacris ordinibus initiatus martyrium ſubiit. 3. Μεγαλομάρτυρ, dignitate civili conſpicuus. 4. Καλλιμάρτυρ, virgo autem mulier coronata. 5. Ἁγιομάρτυρ, de promiſcuâ multitudine, quorum omnium ducem CHRISTUM appellant μέγαν τὸν μάρτυρα.

§ 4. *Cyprian. Ep. XXXIV.* Sacrificia pro Martyribus ſemper offerimus, quoties eorum paſſiones & dies celebramus. Quin & in eorum memoriam altaria erecta. *Auguſt. contr. Fauſt. l. 20 c. 21.* Populus Chriſtianus memorias Martyrum religioſâ ſolennitate concelebrat, & ad *excitandam imitationem*, ut meritis eorum conſocietur atque orationibus adjuvetur. Ita tamen, ut nulli Martyrum, ſed ipſi DEO martyrum ſacrificemus, quamvis in memorias Martyrum conſtituamus altaria. Quis enim Antiſtitum in locis Sanctorum corporum aſſiſtens altari aliquando dixit: Offerimus tibi Petre, aut Paule, aut Cypriane &c.

§. 5. *Cyprian. Ep. XXXVII.* hortatur Presbyteros, ut dies, quibus excedunt, Martyres annotent, ut commemorationes eorum inter memorias Martyrum celebrare poſſit.

§. 6. *Cyrill. l. VI.* Μάρτυρας οὔτε θεοὺς εἶναι λέγομεν, οὔτε προσκυνεῖν εἰώθαμεν. *Auguſt. l. XXII. de Civ. D.* Nos Martyribus noſtris non templa ſicut Diis, ſed memorias ſicut hominibus mortuis, quorum apud DEUM vivunt Spiritus, fabricamus, nec ibi erigimus altaria, in quibus ſacrificemus Martyribus, ſed UNI DEO & Martyrum & noſtrum ſacrificium immolamus. Et *cap. X.* Non à Sacerdote invocantur; quia DEI Sacerdos eſt, non illorum.

§. 7. Nominabantur ad Altare. Quod fiebat precibus pro reſurrectione. *Auguſt. l. XXII. c. 10. de Civ.* Martyres ad hoc

 ſacri-

ſacrificium ſicut homines DEI, qui mundum in ejus confeſſione vicerunt, ſuo loco & ordine *nominantur*, non invocantur tamen. *vid infrà Tit. Oratio*, & quidem pro mortuis. *Dionyſ. Areop.* hoc ἀνακηρύττειν nominat, voce à ludis Gymnicis translata, ubi præcones ἀνεκήρυττον τοὺς νικῶντας. *P. Fab. Agoniſt. l. 2. c. 13.* Atque hanc nominationem excipiebat

§. 8. II. *Congratulatio*, quâ gratulabantur defunctis tutam requiem. *Cyprian. l. IV. Ep. V.* ita gratulatur Celerino Martyrium ſuum. Tunc fiebat III. *Laudatio*, ſic id l. cit. eundem ait, poſito in vinculis corpore liberum manſiſſe Spiritu, carnem fame ac ſiti contabuiſſe, ſed DEUM animam cibo ac potu ſpirituali paviſſe, jacuiſſe inter pœnas, pœnis ſuis fortiorem, incluſum, includentibus majorem, jacentem, ſtantibus celſiorem, ſublimiorem, judicantibus judicatum. Quæ oſtendunt, qualis fuerit *Laudatio.* IV. erat *Hortatio ad populum*, ut eandem conſtantiam imitarentur. Sic *Cyprian. l. cit.* Celerinum ait, dum inexpugnabili certaminis ſui firmitate adverſarium vincit, vincendi cæteris feciſſe viam. V. erat *Precatio pro vivis*, ut DEUS illis ſimilem conſtantiam largiretur & fidem. *Collecta S. Sebaſtian. ita orat*: DEUS, qui B. Sebaſtianum Martyrem tuum virtute conſtantiæ in paſſione roborâſti, ex ejus imitatione nobis tribue pro amore tuo, proſpera mundi deſpicere, & nulla ejus adverſa formidare. VI. erat *Commemoratio* futuræ Reſurrectionis.

§. 9. NATALITIA. Martyrum dies ſic dicuntur, quo occiſi ſunt. *Tertull. de Coron. c. III.* Oblationes pro defunctis, Natalitiis annuâ die facimus.

§. 10. *Cyprian. l. IV. Ep. V.* Sacrificia pro iis offerimus, quoties Martyrum paſſiones & dies anniverſariâ commemoratione celebramus. *Ambroſ. l. de Obitu Valent.* Si quid meæ orationes valebunt, nulla dies vos ſilentio præteribit, nulla nox non donatos aliquâ precum mearum contextione tranſcurret, omnibus vos oblationibus frequentabo, quis prohibebit innoxios *nominare?* Quis vetabit commendationis proſecutionem complecti?

§. 11. Unde obſervandum PP. dici ſacrificia & oblationes pro mortuis, *actus illos nominandi ad Altare in Sacrificio Miſſæ*, ſeu

Cœnâ

Cœnâ Domini. Quæ res malè intellecta abiit in ſuperſtitionem. Nam

§. 12. *Id. l. cit.* de eodem oſtendit, ſe credere jam ſalvum illum eſſe, inquiens: Credamus vel teſtimoniis Angelorum &c. quod ex hoc arido & inculto loco aſcendit ad illas florulentas delectationes, ubi æternæ fruitur vitæ voluptate cum fratre conjunctus. Beati Ambo! *Hæc ille.* Adeòq; Cypriano & Tertulliano offerre pro aliquo, & Sacrificium pro dormitione illius celebrare eſt, in Sacerdotum prece Euchariſtiæ *nominari* vel *honorari Eccleſiaſticâ celebratione.* B. Rhenan. not. ad Tertull. ad Martyr.

§. 13. Credebant autem vulgò præſentes adeſſe ſanctos Martyres ſepulcris ſuis, aut ubi vellent. *Hieron. contr. Vigilant.* Nam is negabat, Martyres poſſe ſuis tumulis, aut ubi vellent, præſentes eſſe: Quæ ſunt ipſa verba *Maxim. Taurinenſ. in Natal. Martyr. Tauric.* Univerſi Sancti ubique ſunt & omnibus proſunt. Semper nobiſcum morantur, h. e. & in corpore nos viventes cuſtodiunt, & de corpore recedentes excipiunt. Sic

§. 14. *Baſil. Nazianz. &c.* PP. ῥητορικῶς tanquam præſentes allocuti ſunt. Et inde tandem nata anno præſertim finito CCCC. Invocatio Sanctorum. *Sulpic. Sever. Epiſt. de Martin. Martyre:* Non deerit nobis, intererit de ſe ſermocinantibus, adſtabit orantibus. Et *in fin.* Quod per nos obtinere non poſſumus, ſaltim pro nobis orante Martino mereamur. Sic *Paulin. Natal. III. Felicis:*

Exora, ut precibus plenis meritisq; redonet
Debita noſtra tuis.

Et *lib. 2. Vit. Martin.*

Dulcis, adorande & mihi pectore, voce colende,
Fer pietatis opem miſero, miſeri miſerere.

Et mox: Inter me & Dominum Mediator adeſto benigne.

§. 15. Fuit quoque Martyrum ea auctoritas apud Veteres, ut lapſis interceſſione ſuâ poſſent impetrare veniam & pacem ab Epiſcopis. *Tertull. de Pudicit. c. 2. 7. 22. Cyprian. Serm. de lapſis:* Poteſt in acceptum referre, quicquid pro talibus & petierint Martyres & fecerint Sacerdotes. *Vid. prolixè Epiſt. 82. al. 15.* Solebant

bant quippe lapſi, ſacrificati & Libellatici adire Martyres & ſolicitare eorum interceſſionem apud ſuos Epiſcopos. Dabant itaque Martyres hiſce libellos, quibus mandabant eos in Eccleſiam recipi & communionem. Formula libellorum talium ſuit: *Communicet ille cum ſuis.* Vid. *Ep. 84. & 46. Cyprian. al. 25. & 11.*

§. 16. *Libellatici* autem erant trium generum: 1. Lapſi ſic dicti, quòd vel libellos obtuliſſent, quibus rogârant; ut ne ad immolandum cogerentur, cùm Chriſtiani eſſent. 2. Vel numeratâ pecuniâ libellum, quo à ſacrificiis ſe exemerant, impetrâſſent. 3. Vel denique abnegatâ religione libellum à Præſidibus accepiſſent, ne publicè cogerentur Diis ſacrificare. *La Cerda adv. ſacr. p. 308.*

§. 17. *Μαρτύρια* Gr. dicuntur loca & monumenta ſacra Martyribus & Confeſſoribus erecta. *Ammian. XXII.* Cineres projecit in mare, id metuens, ut clamabat, ne collectis ſupremis, ædes iis exſtruerentur, ut reliquis, qui deviare à religione compulſi, pertulere cruciabiles pœnas, & nunc Martyres appellantur. *Auguſt. 22 de C. D. c. 10.* Nos Martyribus noſtris non templa ſicut Diis, ſed memorias ſicut hominibus ſtatuimus. Neque ibi erigimus altaria, in quibus ſacrificemus Martyribus, ſed UNI DEO ſacrificium immolamus.

§. 18. Solebant itaque, ut hinc liquet, Altaria illis erigere. Sub illis ſolebant reliquias eorum ponere. *Ambroſ. X. Epiſt. 85. ſub fin. Durand. in Ration. Prudent. III. Περ. Στεφ.* Oſſibus altare impoſitum. *Cyrill. Erem. Vit. Euthymii:* Corpus beati viri transfert ad ædem, quàm recenter fuerat fabricatus, & in ſacro depoſuit loculo, ut nunquam poſſit amplius aperiri.

§. 19. Hæc Martyria & *Μοναστήρια* cum ſuis Presbyteris eis Epiſcopis ſubjacebant, in quorum territorio erant. Nam habuere hæc *Μαρτύρια*, ut & *Μοναστήρια* Presbyteros præpoſitos, qui Monachis Sacramentum Euchariſtiæ adminiſtrabant, & Synaxin tenebant.

§. 20. *Gregor. Thaumat.* Gentilium Ferias in Feſta S. Martyrum mutavit. *Nyſſen. in vit. illius.* Et *Theodoret. de Evang. ver.*

ver. cogn. l. VIII. Pro Pandiis & Dionyſiis, Petro, Paulo, Thomæ, Sergio, aliiſq; S. Martyribus ſolennitates populari epulo peraguntur. Unde diſcitur conſuetudo illa Veterum, *quâ ad memorias Martyrum epulas fecêre*.

§. 21. De hiſce epulis & lucernis ad memorias atque ſepulcra Martyrum *vid. Tit. Funeralia*.

§. 22. Ad ſepulcra Martyrum viſitationes mox inſtitutæ, ſeculo ferè tertio. *Sulp. Sev. Dial. I.* Libuit loca viſitare Sanctorum & præcipuè ad ſepulcrum Cypriani adorare.

§. 23. Religioſæ autem illæ peregrinationes Veterum tempore *Conſt. Magni* & *Helenæ* invaluerunt. Nam ſic de Helena *Sulpic. Sever. l. 2.* Cùm Hieroſolymam agnoſcere concupiſceret. *Hieron. Ep. 159.* Pars fidei eſt, adoráſſe, ubi pedes Domini ſteterunt. *Paulin. Ep. ad Sever. ait:* Non aliter affectus homines ad Hieroſolymam rapit, niſi ut loca, in quibus corporaliter præſens fuit CHRISTUS, videant atque contingant.

§. 24. Ante Conſtantinum de Alexandro tanquam rarum notatur, quòd Hieroſolymam loca ſancta videndi iverit causâ. Sic primò fidei confirmandæ ergò inſtitutæ, poſteà in cultum DEI ſunt mutatæ. *Euſeb. l III. Vit. Conſtantin. c. 41.* ait de Helen. ὡς ἢ τοῖς βήμασι τοῖς σωτηρίοις τὴν πρέπουσαν ἀπεδίδου προσκύνησιν. Ubi προσκύνησιν pro *veneratione* poſuit.

§. 25. Quin & vivis Viris ſanctis quantum detulerint Anno jam CCC. hinc liquet. *Sulp. Sev. Dial. 2. de Martino:* Virgines adlambunt ſingula loca, ubi aut ſederat, aut ſteterat, ſtramentum etiam, in quo quieverat, partiuntur. *Paullinus:*

- - - - . Solium doctoris adorant.

Greg. Turon. I. Mir. Martin. 2. Singula loca adlambens oſculis, vel irrigans lacrymis, in quæ vir beatus aut ſederat, aut oraverat, ſ. ubi cibum ſumſerat, vel corporis quieti indulſerat. *Paul. Diacon. l. 14. de Theod. Imp.* Fertur, quòd cùm Conſtantinopoli Epiſcopus Chebronenſis ſuiſſet mortuus, ſagum ejus ſordidiſſimum quæſierit, & eo circumamictus ſit, credens aliquid ſe èx defuncti ſanctitate promereri.

§. 26. Imò ad tumulos Martyrum obſeſſos cruciari ad egreſſum uſque loci ſanctitate, jam ſeculo III. creditur. *Hieron ad Euſtoch.* Alios rotare caput &c. ſuſpenſisq; pede fœminis veſtes etiam defluere in faciem. *Paulin. Nat. VII. Felic.* id. ſcribit.

§. 27. Quoties aut mactati, aut accuſati vett. Chriſtiani, ſolennis culpa & pœna in eos publicarum calamitatum quaſi auctores conferebantur. *Formula erat: Cauſa Chriſtiani*: vel: *Chriſtianorum Fatum.* Tertull. l. 1. c. 9. adv. Nat. Si Tiberis redundaverit, ſi cœlum ſtetit, ſi terra movit, ſtatim omnium vox: Chriſtianorum Fatum. *Aug. l. II. de C. D c. 3.* Ortum eſt vulgare proverbium: *Pluvia defecit, cauſa Chriſtiani. Arnob. l.* 1. Chriſtianorum cauſa mala omnia Dii ferunt. 2. Altera formula ſententiæ: *Chriſtianos ad Leonem. Tertull. Apologet. c.* 40. Statim, *inqvit,* Chriſtianos ad leonem. *Et in fin.* Ad leonem clamando Chriſtianam potiùs, quàm ad leonem confeſſi eſtis pudicitiæ labem apud nos communi pœnâ & morte reputari.

§. 28. In cruciatibus ſuſtinendis fortitudinis veterum Chriſtianorum carmen erat: *DEO gratias.* Quod *Tertull. l. 1. c. 1. adv. Nat.* vocat *gloriari,* cùm ait: Si denotatur, *gloriatur*, ſi trahitur, non ſubſiſtit, ſi accuſatur, non defendit; interrogatus confitetur, damnatus *gloriatur. In Apologet. c. 1.* appellat: *Gratias agere,* cùm ait: Interrogatus vel ultrò confitetur, damnatus *gratias agit.*

§. 29. *Elogia. 1.* Criminum tituli Chriſtianorum erant, breviora & leviora hujusmodi: Ille Christianus. *Epiſt. Lugdun. & Vienn.* Attalus Christianus. Vel: Ille Chriſtianum ſe confeſſus. *Tertull. adv. Nat. c. 3.* Sententiæ veſtræ nihil niſi Chriſtianum confeſſum notant. Et *Apologet. c. 2. Qvid de tabella recitatis Chriſtianum?*

§. 30. Pœnarum quatuor iſti genera fuére communiter: Gladius, crux, beſtiæ, ignis. *Tertull. ad Martyr.* Timebit forſitan caro gladium gravem, & crucem excelſam, & rabiem beſtiarum, & ſummam ignium pœnam. Ita & hæc conjungit. *De Pudicit. c. XXII. de Patient. c XIII. adv. Nat. l. 1. c. 18.*

§. 31. Hinc celebris illa Chriſtianorum incendialis Tunica. *Senec.*

Digitized by Google

Senec. ep. 14. *Juvenal. Sat. VIII. Martial. l.* 10. *ep.* 25. Tunicam vocat moleſtam. *Tertull.* Veſtiendum incendiali tunicâ, *adv. Nat.* 1. *c.* 18.

§. 32. Martyrum ſupplicia ſeu cruciatus. Occurrunt in ſcriptis Veterum varia & acerbæ crudelitatis plena tormenta in Martyres, quæ breviter ſic contraximus. *I. Beſtiæ.* Apoſtolis jam ſuo ſtatim ſeculo irrogatum genus. 1. *Cor.* 15. vocatur à Paulo, θηριομαχεῖν. Sic Ignatius in *Chronic. Euſeb. ad ann.* 10. *Trajan.* Romam perductus beſtiis traditur. Vid. eundem *l. III. Hiſtor. c.* 35. Hinc vox apud *Tertull. de Caſtitat. c. XII.* Chriſtiani ad beſtias! Quod *Cyprian. Ep.* 58. vocat, ad leonem peti, ad leonem poſtulari.

§. 33. Cauſæ vulgò hæ recenſentur: 1. quòd hoc ſupplicio viliôres perſonæ juxta leges punitæ, ut *l.* 3. §. *penult. ff. ad leg. Cornel. de Sicar.* 2. Quòd magis & veneficis proprium, ex *Paulo Sent.* 5. *tit.* 23. Cujus criminis apud *Arnob. l.* 1. *adv. Gent.* Chriſtum & ejus diſcipulos gentes accuſabant. Vid. *Auguſt. l.* 1. *Conſ. Evang. c.* 8.

§. 34. *II. Compedes.* Creber harum uſus in Martyriis, & expertus eſt Origenes apud *Euſeb. l.* 6. *Hiſt. Eccl. c.* 39. ubi ſic: Quæ corporis tormenta, quæ ſupplicia ex catena ferrea in interioris carceris receſſum collo impacta, & quomodo permultis diebus pedes ad compedes ligneas intruſi quatuor foraminum interſtitiis interpoſitis diſtractione quadam diſtenti ſuerint. *Et id. l.* 8. *c.* 10. Poſt verbera in compedibus ligneis poſiti erant, & pedes alter ab altero ad quartum foramen diſtenti diſtractiq; adeò ut neceſſario ſupini jacerent. *Prudent. Hymn. Vincent.* Lignoq; plantas inſerit, divaricatis cruribus.

§. 35. *III. Crux.* De quo notiſſima eſt hiſtoria. Vid. *Lipſ. l. I. c. XIII. & ſeqq.* Crucifixio erat alia recta, alia inverſa, capite in terram pendulo, de quo *Euſeb. l.* 8. *c.* 5.

§. 36. *IV. Cyphoniſmus.* Nomen habet à Cyphone, quod erat vinculum ligneum vel ferreum, quo ad ignominiam ligatus & melle delibutus martyr muſcis exponebatur. *Rhodigin. l.* 10. *c.* 5. Tali mortis genere affectum quendam ſub Decio & Valeriano nar-

rat *Hieron. Vit. Pauli Eremit. b. m.* Juſſit melle perungi, & ſub ardentiſſimo ſole ligatis manibus poſt tergum reſupinari, ſcil. ut muſcarum aculeis cederet, qui ignium ſartagines antè ſuperâſſet.

§. 37. *V. Deportatio & Relegatio.* Sic D. Johannes Evangeliſta in Pathmum relegatus eſt. *Euſeb. l. III. c. 18.* & alii in Martyrolog.

§. 38. *VI. Eqvuleus. Turneb. l. 4. adv. c. 3.* definit, quòd fuerit ſtipes, cui velut equo imponebantur ac variè torquebantur, cruciabantur & diſtendebantur Martyres. Scripſit peculiarem libellum de Eqvuleo *H. Magius*, ubi & formam depingit, in quem doctiſſimè commentatus eſt S. Jungermannus. *Seneca Ep. 67.* Eqvuleo tribuit cruciatum extenſionis, ſic inquiens: Neminem certè adhuc ſcio eo nomine votum ſolviſſe, quòd flagellis cæſus eſſet, aut podagrâ diſtortus, aut Eculeo longior factus. Græcis dicitur Τύμπανον & τυμπανίζεσθαι. Vid. prolixè *Gallonium de Cruciat. Martyr. cap. III.* In hoc tormento martyr alligatus erat, jacens, mox ſublata cataſta pendens, ibi divellebant primùm oſſium compagem, mox candentes laminas admovebant corpori, tum biſulcis ungulis ferreis latera excarnificantes, doloris acerbitatem augebant, ut deſcribit Sigonius.

§. 39. *VII. Fodiculæ. Iſidor. Etym. l. 1. c. ult.* Ungulæ fuerunt, ſic dictæ, quòd effodiant: Hæ & Fidiculæ, quia iis rei in eqvuleo torquentur, ut fides inveniatur. Ungulis hiſce latera martyris in eqvuleo extenſi findebantur. Unde à findendo aliis dictæ videntur, vel à fodicando. *Prudent. Hymn. Roman.*

Charaxat ambas ungulis ſcribentibus
Genas, cruentis & ferat faciem notis,
Et mentum ad uſque vultus omnis ſcinditur.

Ammian. lib. 29. Intercluduntur eqvulei, expediuntur pondera plumbea cum fidiculis.

§. 40. *VIII. Fumus.* Nam & fumo Martyres ſuffocatos legimus, dum ſtipiti affixi & lento igni ac fumo enecti paſſim. Hinc dicti Semaxii & Sarmenticii. *Cic. l. I. ep. 11.* dicit; Fumo comburere. *Valent. in vit. Avidii,* appellat. Fumi cruciatu necare.

§. 41. *IX. Fuſtuarium.* In Martyrol. ad X. Jul. Felix & Philip-

Digitized by Google

Philippus ſuſtibus mactati. Quod genus militaris ſupplicii olim Fuſtuarium vocabant. *Polyb. Hiſt. l. 6. Rhodigin. l. 10. c. 5. Cyprian. ep. 77.* Neque enim apud fuſtes Chriſtianorum expavit, cujus eſt ſpes omnis in ligno.

§. 42. *X. Ignicomburium.* Vulgata pœna & ſatis nota. Polycarpus huic traditus legitur. Rogum ex lignis & ſarmentis undique congeſtis exſtruebant, in quo deinde martyrem alligabant. Frequentiſſima in Hiſt Eccl. pœna, vel ideò irrogata martyribus, quòd magiæ Chriſtianos tunc vulgò accuſabant. *Vid. Paul. Sent. l. 5. tit. 23.*

§. 43. *XI. Laminæ ardentes. Cyprian. de laud. Martyr.* deſcribit: Hoc verò quod eculeo corpus extenſum ſtridet ad candentes laminas. *Prudent. Hymn. Vincent.*

Tormenta, carcer, ungulæ,
Stridensq; flammis lamina,
Atque ipſa pœnarum ultima
Mors Chriſtianis ludus eſt.

Erat autem Lamina fruſtum metalli bracteâ craſſius, ductum in longitudinem magis, quàm in latum. Id admovebatur ardens & candens Martyrum corporibus, & tamdiu ibidem detinebatur, donec combuſſiſſet.

§. 44. *XII. Faces.* Cognatum genus facium erat, quibus Chriſtiani aduſti. Nempe funalibus & tædis ſemiuſtulati leguntur infinitis locis, & lampadum ignibus, hoc modo: Vaſa palmam lata ſumebant, quæ mox ad arctiorem formam contrahebant aſtricta, eaq; erant vel ex terra, vel ex ferro. Tum haſtulis indebant, quas & ipſas ad vaſorum ſimilitudinem aſtringebant, à ſummo repleta igne flammam evomente.

§. 45. *XIII. Metallum.* Damnati quoque ad metallum fuerunt, inibi fuſtigati & compedibus vincti; capita ad dimidium raſa, & fame & fœtore macerati. *Cyprian. Ep. 77.* Non fovetur in metallis lectis & culcitris corpus, ſed refrigerio CHRISTI fovetur. Lege *Ep 78.* ſimul, ubi Martyres reſpondent & admodùm eleganter quidem.

§. 46. *XIV. Maſſa candida.* Martyrol. Rom. ad d. Hhhh 3 XXIV.

Digitized by Google

XXIV. Aug. Trecenti Martyres in fornacem calcariam ardentem ſe injecerunt, ex quo candidatus ille exercitus meruit appellari Maſſa candida. *V. Prudent. Hymn. de Cyprian.* Hinc patet fuiſſe & Calcium furnos igne ardentes martyrum ſupplicium.

§. 47. *XV. Naves Laceræ.* Hic impoſiti Martyres mari & fluctibus committebantur, donec in alto & procellis mergerentur. Victor de Genſerico ait, Epiſcopum Carthagin. Quod vult DEUM cum magna Clericorum multitudine navibus fractis impoſitum eſſe, nudosq; & exſpoliatos expelli præcepit. Habet idem *Martyrol. VII. Kal. Nov. ibid.* in April. de *Aureliano:* Navi vetuſtæ impoſitos in altum mare deduci præcepit.

§. 48. *XVI. Oleum fervens.* Huic injectum D. Johannem legimus. *Tertull. de Præſcript. cap. 36. Hieron. l. 1. adv. Jovin. c. 14.* vocant dolium ferventis olei. *Tertull. l. c. ſic:* In oleum ignitum demerſus.

§. 49. *XVII. Minutatim ſecti.* Conciſi in particulas itidem leguntur, poſt exantlata varia tormenta. *Euſeb. l. 10. Hiſt.* Gladio, ait, corpus εἰς πολλὰ τμήματα κατακρεουργούμενοι. Hypatia *Socrat. l. 7. Hiſt.* μεληδὸν διασπῶντες, à populo Alexandrino. Martyrol. paſſim: Minutatim ſunt conciſi.

§. 50. *XVIII. Puncta crebra.* Martyrol. ad 26. Octobr. ſub Adriano: Alexander Epiſcopus punctis creberrimis per tota membra confeſſus & peremtus eſt.

§. 51. *XIX. Stylus ferreus.* Graphium, *Græcis.* Frequens mentio ejus mortis apud *Prudent. Evagr. l. III. Stephanus Antioch. Epiſc.* à pueris interemtus καλάμοις ἰσοδόρατοιν ὀξυνθεῖσι.

§. 52. *XX. Plumbata.* Harum meminit *Prudent. Hymn. Roman.* Plumboq; cervix verberata extuberet. Ibid. appellat ictus plumbeos. Erat flagellum ex funiculis, in quorum ſummitatibus glandes plumbeæ erant impactæ, quibus ſolebant verberare colla & terga Martyrum. *L. II. C. Th. de Quæſt.* appellat ictus plumbatarum.

§. 53. *XXI. Pectines.* Erant etiam pectines ex ferro, quibus diſpeſcere ſolebant corpora Martyrum, ſimiles illis, quibus lana

Digitized by Google

lana carminatur. Hic affigebantur haſtulæ convenientis longitudinis, quibus utebantur in excarnificandis carnibus Sanctorum.

§. 54. *XXII. ungulæ.* Confine & ſimile pectini ſupplicium. *Cyprian. ad Donat. Ep.* 2. dicitur Ungula effodiens. *Aug. Ep.* 158. Sulcantibus ungulis latera hisce potiſſimùm fodicabant. *Prudent. Hymn. Roman.*

Coſtas biſulcis exſecandas ungulis.

Et mox: Non ungularum tanta vis latus fodit,

Mucrone, quanto dira pulſat pleuriſis.

Erat forceps ferrea, haſtæ affixa, ad extremum paulùm concava, ſubtilis & exilis, ſex habens mucrones, in medio ita, ut unus eſſet adverſus duos, qui occurſabat illis duobus, quoties forceps conſtringebatur. Inde ſulcare & biſulcæ dicuntur.

§. 55. *XXIII. uncus.* Inſtrumentum erat, oblongus baculus, ab altero latere ferrum habens incurvum ac in ſe retortum. Utebantur Romani in pertrahendis ad ſcalas Gemonias & cloacas. Ita *Act. Mart. Sebaſtian.* In cloaca juxtà circumquære, ibi invenies corpus nec pendens in unco. Hinc *Senec. c.* 3. *l.* 3. *de irâ:* Cadavera trahens uncus.

§. 56. *XXIV. Virgæ.* Virgis cædebantur. *Martyrol. ad* 10. *Jul.* Januarius poſt verbera virgarum plumbatis occiſus. Erant vel ex ulmo. *Plaut. Act. II. Sc. III.* vel ex ſalice. *Prudent. Hymn. Rom.* Impacta quoties corpus altius erat ſalix. *Conf. Act. XXII.* 24.

§. 57. *XXV. Tunica moleſta.* Sulpic. l. 2. Plerique in id reſervati, ut, cùm defeciſſet dies, in uſum nocturnum luminis urerentur. *Juven. Sat. I.*

\- - - - Tædâ lucebis in illâ,

Quâ ſtantes ardent.

Nero enim martyres tædâ & papyro & cerâ ſuperveſtiebat, eosq; ſic ad ignem admoveri jubebat, ut arderent. *Sat.* 8. *Juv.* appellat, Tunicam moleſtam. *Tertull. c.* 5. *ad Mart.* Tunica dicitur ardens. *Seneca Ep.* 14. Alimentis ignium & illita & intexta. Hac induti Chriſtiani ardebant, ſtantes ad palum, uno gutturi infixo, ne caput moverent & picem effunderent, donec toti eſſent abſumti. Unde & *Cerei* nuncupati fuerunt. §. 58.

§. 58. *XXVI. Teſta.* Quando de eqvuleo depoſiti erant, ſolebant Chriſtianos volutare ſuper teſtas confractas, vel fragmenta teſtarum, idq; diu, ad augendum dolorem. *Vit. Martyr.*

§. 59. Huc pertinet inſignis Martyrum conſtantia in amore ac tuitione Codicis Biblici. Nam ſolebant Tyranni Gentium cumprimis id urgere, ut librum voluminum ſacrorum traderent igni comburendum, quod ſancti viri ad mortem uſque negare ac detrectare ſolebant. Cæterùm ſi qui tradidiſſent vel prodidiſſent perſecutoribus, ut exurerentur, dicti per convitium fuerunt juſtiſſimum *Traditores.* Quorum qui erant Clerici, removebantur ab officio. *Concil. Arelat. c. XIII. Auguſtin. contr. Creſcon. l. III. ait:* Martyres, quia non tradiderunt, ideò & coronati ſunt.

§. 60. Horum dies natalis incidit in Januar. diem 2.

§. 61. Vid. *Baron. Annal. ad a. c. 302.*

MENDACIUM.

§. 1. MEndacii definitionem habet *Bonavent. ex Auguſt. l. 1. Centiloq. c. 12.* Eſt falſa ſignificatio vocis cum intentione fallendi.

§. 2. Conſiſtit vel in facto, vel in verbo. Illud *ſimulatio,* hoc *Mendacium* dicitur. Vetita ſunt omnia.

§. 3. Sed quando liceant, videamus. De CHRISTI ſimulatione legimus *Luc. XXIV. 28. Marc. VI. 48.* & de Paulo *Act. XVI. 3.* Hanc ſimulationem PP. Græci vocant *οἰκονομίαν*, quæ quando liceat, ait *Clem. Alex.* agens de viro bono: ἐπὶ τῶν πλησίον ὠφελείᾳ μόνῃ ποιήσει ἵνα, ἃ οὐκ ἂν προηγουμένως αὐτῷ πραχθείη.

§. 4. Hanc non Ἀπάτην eſſe docet *Chryſoſt. l. de ſacerd. & I. Cor. IV. 6.* Ἦν γὰρ ταῦτα οὐχ ὑπόκρισις, ἀλλὰ συγκατάβασις καὶ οἰκονομία. *Et IX. 10.* ἵνα τοὺς ὄντας ἀληθῶς εἰς ταῦτα μεταστήσῃ, ἐγένετο αὐτὸς οὐκ ἀληθῶς, ἐπιδεικνύμενος μόνον οὐκ ὢν γὰρ οὐδὲ ἐκ διανοίας ταῦτα πράττων οὕτως ἐχούσης.

§. 5.

§. 5. Atque huc ſimulatus Davidis furor refertur.

§. 6. Porrò de *Mendacio*, id omninò non licere, & an liceat, magnam eſſe quæſtionem, latebroſam tractationem, diſputationem inter doctos alternantem, *ait Auguſt.* qui negat unquam licere; Contrà ſtant *Origen. Clemens, Tertull. Lactant. Chryſoſt. Hieron. Caſſianus, &c.*

§. 7. Sic *Chryſoſt. de Rachabe Joſ. 6.* ὢ καλοῦ ψεύδους! ὢ καλοῦ δόλου, οὐ προδιδόντος τὰ θεῖα, ἀλλὰ φυλάττοντος τὴν ἀλήθειαν ſ. ut al. leg. εὐσέβειαν. Sic *Auguſtin. de obſtetric. Ægypt.* O pium pro ſalute mendacium!

§. 8. Laudat easdem & præmia illis data etiam æterna credit *Hieron. in Ezech. XVII. & Eſai. 66. Ambroſ. ad Syngr. l. 6. Auguſtin.* ipſe, ut ſolet, varians, ad *Conſent. c. 15. Toſtatus* negat in eo peccatum.

§. 9. *Auguſt. l. 2. Qu. Exod. Thom. II. II. qu. 110. art. 55. ad 4.* & ibi *Cajetanus.*

§. 10. Sic *Clem. Alex.* concedit, ψεύδεσθαι ἐν θεραπείας μέρει. *Euſtath. Metropolit. Theſſalon.* ψεύσεται κατὰ καιρὸν ὁ σοφός.

§. 11. Huc referunt etiam mendacium, quod imprudenti excidit. *Aug. ſerm. 28. de Verb. Apoſt.* & *Enchirid. c. 22.* Intereſt, quemadmodum verbum procedat ex animo. Ream linguam non facit, niſi mens rea. Sic *Enchir. c. 18.* Nemo mentiens judicandus eſt, qui dicit falſum, quod putat verum, quoniam, quantum in ipſo eſt, non fallit, ſed fallitur.

§. 12. De mendacio, quod hoſti fit in bello, id licere ajunt, & videtur hoc velle & *Chryſoſt. l. 1. de ſacerd.* Εἰ βούλεσθε τῶν στρατηγῶν τοὺς ἐξ αἰῶνος εὐδοκιμήσαντας ἐξετάσαι, τὰ πλείονα αὐτῶν τρόπαια τῆς ἀπάτης εὑρήσεις ὄντα κατορθώματα, καὶ μᾶλλον τούτους ἐπαινουμένους, ἢ τοὺς φανερῶς κρατοῦντας.

§. 13. Licitum igitur ad hæc VI. loca revocant: 1. Apud infantes & amentes. 2. Et cùm is decipitur, ad quem ſermo non eſt, & quem extra ſermonem decipere liceret, quò referunt Pauli ſermonem, quo Antiochiæ Petrum reprehendit, *Chryſoſt. Hieron. Cyrill l. 9. adv. Julian. Tertull. I & III. contr. Marc.* Cenſentes

 Petrum,

Digitized by Google

Petrum ſatis intellexiſſe, non ſeriò id fieri, interim verò conſultum infirmitati adſtantium. 3. Cùm ſermo eſt ad eum, qui velit ita decipi, quod *Clem. Alex.* vocat ἐν θεραπείας μέρει. 4. Cùm, qui loquitur, utitur jure ſibi ſupereminente in ſubditum, quò referunt Joſephi factum cum fratribus, quod *Caſſiod. de Amic.* nominat diſpenſatoriam ſeveritatem, reſpiciens fortè ad Gr. οἰκονομίαν. 5. Cùm vitam innocentis aut par aliquid tueri aliter non poſſumus. De quo *Aug.* retinet nonnullam benevolentiam. 6. Apud hoſtes.

§. 14. Genera mendaciorum *Auguſt. l. de Mend. c. XIV.* facit IIX. & repetitur *Sentent. VIII. Diſt. 38.* 1. Capitale mendacium, in doctrina religionis, ad quod nullà conditione quis debet adduci. 2. Ut aliquem lædat injuſtè, quod nulli prodeſt, & alicui obeſt. 3. Quod ita prodeſt alteri, ut obſit alteri. 4. Quod fit merà mentiendi libidine. 5. Quod fit placendi cupiditate de ſuaviloquio. Hæc penitùs evitari & rejici ait. 6. Quod nulli obeſt, & alicui prodeſt. 7. Quod & nulli obeſt & prodeſt alicui, veluti ſi nolens hominem ad mortem quæſitum prodere, mentiatur. 8. Quod & nulli obeſt, & ad hoc prodeſt, ut ab immunditia corporali aliquem tueatur. Docetq; in omni horum non eſſe rectum nec excuſabile. (1) Eſſe magnum ſcelus & deteſtabile. (2) Quia nulli facienda eſt injuria. (3) Quia nulli cum alterius injurià conſulendum eſt. (4) Propter mendacii libidinem, quæ per ſe vitioſa eſt. (5) Quia nec ipſa veritas ſine placendi hominibus enuncianda, quantò minùs mendatium? (6) Ad ſalutem nullus ducendus eſt opitulante mendacio. (7) Non enim cujusquam ſalus temporalis perficiendæ fidei præferenda eſt. (8) Quia caſtitas animi pudicitiæ corporis præfertur.

§. 15. *Id. Serm. XXXI.* Humilitatis causâ mentiendum eſſe non vult, inquiens: Quomodo eſt humilitas, ubi regnat falſitas? Et *Gregor. l. 26. Mor. c. 6.* Incautè ſunt humiles, qui ſe mendacio illaqueant.

§. 16. Nec contrà *Aug. in Joann. Tract. XLIII.* admittit, inquiens: Non ita caveatur arrogantia, ut veritas relinquatur.

§. 17. *De Conflict. Vit. & Virt. c. 19. Id.* Nec artificioſo menda-

mendacio, nec ſimplici verbo oportet decipere quenquam.

§. 18. Non itaque vel temerarium, vel imprudens, vel officioſum admittit. De quo ſic *lib. de Mend. c. 6.* Si quis ad te confugiat, qui mendacio tuo poſſit à morte liberari, non es mentiturus. Os enim, quod mentitur, occidit animam. Et *Iſidor. in Synon. c. X.* Omne genus mendacii ſummoperè ſuge, nec caſu, nec ſtudio, nec ut præſtes, mentiri ſtude, nec ut qualibet fallaciâ vitam alicujus defendas.

§. 19. De jocoſo autem ſic ſentit: *Lib. Quæſt. Gen. 44.* Cùm, quæ non ſunt, tanquam joco dicuntur, non deputantur mendacia.

§. 20. *Hieron. ad Galat. c. 2.* Utilem ſimulationem & in tempore aſſumendam, Jehu Regis Iſrael docet exemplum, *2. Reg. 10.* Et David, quando mutavit faciem ſuam coram Abimelech. *Sic ille I. Reg. XXI.*

§. 21. De mendacio obſtetricum Æg. *Gregor. l. 18. Moral. c. 2.* cenſet, de pietate eſſe remuneratas, de mendacio punitas. Verba ſunt: Nonnulli de obſtetricum fallaciâ conantur aſſerere, hoc mendacii genus non eſſe peccatum, maximè quod illis mentientibus ſcriptum eſt; Ædificavit illis Dominus domos. In qua compenſatione magis cognoſcitur, quid mendacii culpa mereatur. Nam benignitatis earum merces, quæ eis in æterna vita poterat retribui, in terrenam eſt compenſationem declinata.

§. 22. Quod tamen valdè infirmum.

§. 23. De Abrahami φαινερῶς mendacio, de Sara ſorore *Aug. Qu. Gen. XXVI.* ſic ait: Veritatem voluit celari, non mendacium dici. Soror enim dicitur, quia filia fratris erat.

§. 24. De Jacobi autem mendacio *Gen. XXVII. Gratianus c. XXII. q. 2. c. 22.* ſic: Non eſt mentitus. Non enim dixit, ſe eſſe primogenitum naſcendo, ſed jus primogenituræ illo vendente ritè adeundo. Erat ergò Jacob Eſau non naſcendo, ſed emtione primogenituræ.

§. 25. Quot modis mentiri poſſimus, docet *Bonavent. Part. I. Centil. c. XII.* 1. Dicendo falſitatem ex certa ſcientia. 2. Dicendo veritatem. Quia, quamvis ſit verum, quod loquitur, tamen

Digitized by Google

aliud ſentit in conſcientia. 3. Non mentiendo, nec peccando, ut quando fallitur.

§. 26. De officioſo ſic *Giſelbert.* Seculi X. Scriptor *lib. Altere. cap 7.* Non eſt damnabile mendacium, quod transfertur ad proximi ſecundum DEUM profectum.

§. 27. *Honor. in Pſ. V.* Seculi XI. Scriptor, mendacium IV. modis profertur, dum aut neſcientes, aut prodeſſe volentes, aut joco, aut fallendo mentimur. Tria venialia ſunt, quartum verò capitale crimen.

§. 28. Quod contra Auguſtini mentem venit.

§. 29. *Lombard. l. III. Diſt. 39.* duo requirit, ut ſit mendacium, 1. ut falſum proferatur. 2. Et cum intentione fallendi.

§. 30. *Concil. Tolet. VIII. cap. 2.* Duo ſunt genera mendaciorum, in quibus non magna culpa eſt, ſed tamen non eſt ſine culpa, cùm aut jocamur, aut pro miſericordia mentimur. Illud ideò non eſt pernicioſiſſimum, quia non fallit. Secundum minus eſt ideò, quia retinet nonnullam benevolentiam. Idq; ex Auguſtino, quem ſupr. cit.

§. 31. *Concil. Pariſienſ. l. 2. c. 10.* Aliquando veritatem ſine gravi periculo ad tempus reticere, nunquam tamen interrogati de ipſa veritate, ſine gravi diſcrimine poſſumus mentiri.

§. 32. Quod totidem verbis repetitur in *Concil. Aquisgran. ſub Lud. Pio cap. 6.*

MERCES. MERITUM.

§. 1. MEriti nomine Veteres ſæpè intellexerunt *Donum gratuitò acceptum.* Hinc in *Hymn. Eccl. Rom.* Felix Adami culpa, quæ talem meruit habere Redemtorem. Sic apud *Plin. l. I. Ep. VIII.* Nec idcircò, quòd gloriam non meruit, minùs pulchrum eſt. *Caſaubonus in Not. ad h. l.* Meruit, ἔτυχε. Verbum *mereri* ſæpè τυγχάνειν ſignificare, & factum notare, non jus, notius eſt, quàm ut probatione egeat. §. Hinc & in Scriptoribus Eccleſ. *ſimplicem Conſecutionem* aut *Adeptionem* ſæpè notat. Stapleton. Serm. 5. Promt. Catech. poſt. Paſſ. Dom. ait: *Si aliquis*

Veterum

Digitized by Google

Veterum vocabulo promerendi uſus eſt, non aliter intellexit, quàm conſecrationem de jacta. Eaq; ſignificatio inclinante Linguæ Latinæ puritate, frequentiſſima fuit etiam in Scriptoribus Ethnicis, ut ſimpliciter ſignificet, *conſequi*, ſeu *gratis*, ſeu *ex debito*. Vulgata *Geneſ. c. 4. v. 13.* Major eſt iniquitas mea, quàm ut veniam merear. Et *Joſu. XI. v. 20.* Domini ſententia fuerat, ut indurarentur, & non mererentur ullam clementiam.

§. 2. Ita *Meriti* nomen ſumitur vel *ſtrictè*, pro laboribus aut officiis ex condigno aliquid merentibus, vel *latè*, pro aliquo beneficio vel dono, quod gratis conſequimur, ſed poſt aliquam actionem. Primo modo *Meriti* vocem non uſurparunt Veteres ſaniores. Secundo modo, aliquando ei uſi ſunt.

§. 3. Deinde accipitur vox *Meriti* vel *activè*, pro re illa, quæ mereri dicitur, vel obtinere. Vel *paſſivè*, pro ipſa retributione, aut pro eo, quod datur poſt opus, quod propriè dicitur *Merces*. D. Auguſtin. & alii poſt eum utentes hac voce, uſurpant pro *opere* ſimpliciter, ſive bono, ſive malo, Ep. 46. ait: *Non quod non ſit aliquod Meritum aut bonum, fidelium, aut malum, impiorum*, i. e. aliquod opus bonum vel malum. Et c. 99. in Enchir. ad Laurent. *Nec liberatus habet de ſuis meritis gloriari, nec damnatus, niſi de ſuis meritis conqueri.*

§. 4. *Hilar. in Matth. c. 6.* inquit: Nullum eſſe meritum, ſi quis dicat, Domine, Domine, aut ſi quis miracula faciat, quia hæc omnia facit DEI virtus invocata. De noſtro igitur eſſe beatam illam æternitatem *promerendam*. Ubi impropriè vocem *Meriti* uſurpat, pro opere, quod ex DEI miſericordia conſequitur vita æterna, non ex dignitate operis, ſed ex pura gratia. Sicut Comm. in Pſ. 129. agnoſcit, *mercedem non operis, ſed miſericordiæ undecimæ horæ operarios conſequi.* Vid. prolixè *D. Gerard. T. 4. Confeſſ. Cathol. circa fin.* & *Rivet. Cathol Orthod Tom. 2 Qu. 17.*

§. 5. Merces. Vox itidem latiùs accipitur, pro mercede indebita, ſed quæ tamen datur tanquam præmium laboris debiti, ac proinde datur gratuitò. *Apocal. XXII. 13. Matth. c X. v. 41. 42. Col. III. v. 24.* Et fatetur *Bellarmin. l. 1. c. 21. de juſtificat.* §. Itaque duplex eſt *Merces*, alia *Munificentiæ & Benignitatis*, quæ

 digni-

dignitatem operis multis modis excedit; Alia, *æqvalitatis* & *commenſurationis*, ut patet è Paulo *Rom. c. IV. v.* 4. Ambroſ. l. I. Ep. 1. ait: *Alia eſt merces liberalitatis & gratiæ, alia virtutis ſtipendium, laboris remuneratio.* §. *Ebr.* 10. *v.* 34. vocatur *Merces magna, μισθαποδοσία*, ſcilicet, non eſt perpetua relatio inter *Meritum* & *Mercedem*. Nam Merces alicubi locum habet, ubi non datur Meritum. At verò, ubicunque eſt meritum, ibi etiam merces exigitur: Nequaquam autem, ubi merces datur, ibi meritum propriè ſic dictum præceſſiſſe intelligitur. Vide & confer *Matth. c. V. v.* 46. *cap. VI. v.* 1. *collato cum Luc. VI. v.* 32. *Pſ.* 127. *v.* 4. *Geneſ. c. XV. v.* 1. *Rom. c. IV. v.* 4. Lyra in Coloſſ. III & Ebr. X. ait: *Gloria cœleſtis non propriè dicitur Merces, ſed tantummodo largè, in qvantum omne, qvod redditur in præmium laboris, dicitur Merces.* §. Atque ita *vita æterna* dicitur *Merces*, non ex dignitate operum, ſed quoniam in quibusdam circumſtantiis obtinet ſimilitudinem mercedis. 1. Nam ſicut merces non datur niſi operantibus. 2. Non niſi poſt labores exactos; ita & vita æterna non otioſis, neque niſi poſt curſum hujus vitæ confertur à DEO. Differunt autem in hisce: 1. Merces datur ex merito operantis. 2. Merces habet proportionem ad opera, quibus rependitur. Sed præmium cœleſte datur ex gratia, & nullam habet proportionem ad noſtra merita. *Davenantius in Coloſſ. c.* 3. *v.* 4. 25.

§. 6. Merces & Meritum de operibus, quid apud PP? *Auguſt. Pſ.* 70. Tua peccata ſunt, merita DEI ſunt, ſupplicium tibi debetur, & cùm præmium venerit, DEUS ſua dona coronabit, non merita tua. Et de loco *I. Tim. IV.* 8. agens, de *Grat. & Lib. Arbitr. c.* 6. *Tom.* 7. Si tibi à teipſo, non ab illo ſunt merita tua; hæc enim, ſi talia ſunt, mala ſunt, quæ mala ſunt, non coronat DEUS, ſi autem bona ſunt, DEI dona ſunt.

§. 7. Mereri Vett. dixerunt in hoc Tractatu pro conſequi, ἐπιτυγχάνειν. *Ignat. Ep. ad Rom.* ἄφετέ μη θηρίων εἶναι βρῶμα, δι' ὧν ἐστι θεοῦ ἐπιτυχεῖν. Sic & *Auguſt. de Temp. Serm* 101. 112. 116. 131. 181. & Merita pro operibus id. ponit. *l.* 50. *Homil.* 14.

§. 8.

§. 8. *Bernard. Cantic. Serm. 67.* Non eſt, quò gratia intret, ubi meritum occupavit. Deeſt gratiæ, quicquid meritis imputas. Nolo meritum, quod gratiam excludat. *Thom. in l. 2. qv. 114. Art. 2.* Opus quantò eſt minus debitum, tantò eſt magis meritorium. *Gregor. M. in Pſ. 7. Pœnit.* Illi namq; beatæ vitæ, in qua cum DEO & de DEO vivitur, nullus poteſt æquari labor, nulla opera comparari.

§. 9. *Meritum* & *Merces* duplex: 1. Ex juſtitia ſ. debito. 2. Ex gratia & promiſſione. Illa propriè, hæc impropriè. De illa *Hilar. in Matth. Cap. 20.* Merces ex dono nulla eſt, quia debetur ex opere, & *Rom. IV.* 4. diſtinctio habet fundamentum.

§. 10. Hoc reſpectu & DEUS debitor à PP. appellatur. *Auguſt. Pſ. 83.* Debitorem Dominus ipſe fecit ſe, non accipiendo, ſed promittendo. Et *Serm. 16. de Verb. Apoſtol. Tom. X.* Debitor factus eſt, non aliquid à nobis accipiendo, ſed quod ei placuit promittendo. Et *Serm. CLII. de Temp.* Promiſſor DEUS debitor factus eſt bonitate ſuâ, non prærogativâ noſtrâ.

MILITIA.

§. 1. Militare Chriſtianis an liceat, *qvando, qvibus de cauſis, à qvibus*, è Vett. videamus.

§. 2. Licere, docet *Auguſt. de Verb. Dom. Serm. XIX.* Non enim militare delictum eſt, ſed propter prædam militare, peccatum eſt.

§. 3. Et ad *Bonifac. Ep. CCVII.* Noli exiſtimare, neminem DEO placere poſſe, qui in armis bellicis militat.

§. 4. *Conſtit. Clem. l. 8. c. 32.* ait de milite: Στρατιώτης προσιὼν διδασκέσθω (*Luc. 3, 14.*) μὴ ἀδικεῖν, μὴ συκοφαντεῖν, ἀρκεῖσθαι δὲ τοῖς διδομένοις ὀψωνίοις πειθόμενος, προσδεχέσθω. *Tertull. Apol. c. 42.* Navigamus & nos vobiſcum, & militamus. Et *c. 37.* Externi ſumus, & veſtra omnia implevimus, urbes, inſulas, caſtra ipſa.

§. 5. Et *Ambroſ. Serm. VII.* Non militare delictum eſt, ſed

ſed propter prædam militare, peccatum eſt. Quæ verba ſuprà erant Auguſtini Serm. XIX.

§. 6. *Ambroſ de Offic. l. 1. c. 27.* Fortitudo, quæ vel bello tuetur à barbaris patriam, vel domi defendit infirmos, vel à latronibus ſocios, plena juſtitia eſt.

§. 7. Hinc legimus, militiam Chriſtianis interdictam. *Euſeb. de Licinio:* Στρατιώτας ἐκέλευεν ἀποβάλλεσθαι τοῦ ἀξιώματος, εἰ μὴ τοῖς δαίμοσι θύειν αἱροῖντο.

§. 8. Quæ itaque in bello cavenda, ut juſtum ſit, requirantur, docemur ex variis. *Euſeb. l. 1. Dem.* τοῖς κατὰ τὸ δίκαιον στρατευομένοις τὰ πρακτέα ὑποτίθεσθαι monet.

§ 9. *Auguſt. l. 22. contr. Fauſt. c. 74.* Nocendi cupiditas, ulciſcendi crudelitas, impacatus & implacabilis animus, feritas rebellandi, libido dominandi, & ſi qua ſimilia, hæc ſunt, quæ in bellis jure culpantur.

§ 10. *Id. l. 6. Qu. in Joh. VI.* Juſta bella definiri ſolent, quæ ulciſcuntur injurias. Sed & hoc genus bellandi ſine dubitatione juſtum eſt, quod DEUS imperat.

§. 11. *Thom. II. II. q. 40. Artic. I.* Tria, ait, requiri, ut bellum ſit juſtum: 1. Auctoritas Principis, cujus mandato bellum eſt gerendum. 2. Cauſa juſta. 3. Intentio recta, vel ut bonum promoveatur, vel ut malum vitetur.

§. 12. *Aug. Ep 207.* hæc requirit: Hoc primùm cogita, quando armaris ad pugnam. Quia virtus tua etiam ipſa corporalis donum DEI eſt. Sic 1. cogitabis de dono DEI, non facere contra DEUM. 2. Pacem habere debet voluntas, bellum neceſſitas. Eſto itaque bellando etiam pacificus. Hoſtem pugnantem neceſſitas perimat, non voluntas.

§. 13. Porrò requiritur ab *Aug. l. 22. contr. Fauſt.* quod à Thoma audivimus, auctoritas Magiſtratûs. Ait enim: Sive Deo, ſive aliquo legitimo imperio jubente bella ſuſcipiuntur à nobis.

§. 14. Adducitq; exemplum Joann. *Luc. III. 14.*

§. 15. Sed an ſub Rege impio militandum? Reſp. *Id l. cit. Aug. c 75.* Rectè poteſt illo jubente bellare, ſi, quod ſibi jubetur, vel non eſſe contra DEI præceptum, certum eſt, vel utrum ſit,

certum

certum non eſt, ita ut fortaſsè reum faciat Regem iniquitas imperandi, innocentem autem militem oſtendat ordo ſerviendi.

§. 16. De bello juſto ſic *Iſidor. Etym. 18. c. 1.* Juſtum eſt bellum, quod ex edicto geritur, de rebus repetendis, aut propulſandorum hoſtium causâ.

§. 17. Huc pertinent bella ob tranſitum denegatum & pro Eccleſiæ ſalute. *Auguſt. in Quæſt. Num. 44. ad Cap. 20.* Notandum eſt ſanè, quemadmodum juſta bella gerebantur à filiis Iſrael. Innoxius enim tranſitus denegabatur, qui jure humanæ ſocietatis æquiſſimo patere debebat.

§. 18. De ſecundo *id. ad Bonifac. c. 50.* Maximianus Epiſcopus auxilium petiit ab Imperatore Chriſtiano, non tam ſui ulciſcendi causâ, quàm tuendæ Eccleſiæ ſibi creditæ. *Id. de Cod. l. 2. c. 88. contr. lit. Petilian.* Iſti (ſc. Catholici) tales ſunt, qualis tunc Petrus fuit, qui pro CHRISTI corpore, i. e. pro Eccleſia & corporaliter pugnavit.

§. 19. Statuit hoc *Concil. Carth. V. c. 9. & African. 60.*

§. 20. Alia huc pertinentia vid. ſupr. tit. *Hæretici.*

§. 21. *Joan. Sarisber. l. VI. Policr. c. 8.* Quis eſt uſus militiæ ordinatæ? Tueri Eccleſiam, perfidiam impugnare, Sacerdotium venerari, pauperum propulſare injurias, pacare provinciam. Et *c. 19.* Nec refert, fideli quis militet, an infideli, dum tantùm militet fide incolumi. *Et mox:* Hæc autem omni militiæ formula præſcribenda eſt, & implenda, ut DEO primùm fides debita, deinde Principi & Reip. ſervetur incolumis.

§. 22. Poſt victoriam publicè gratias egerunt DEO. Sic Mauritius barbaris devictis hymnos cum tota urbe reſonat. *P. Diacon. l. 17. Rerum Rom.* *Et ibid. l. 18.* Heraclius à populo cum Patriarcha exceptus eſt cum hymnis, ipſe procidit & DEO gratias egit.

§. 23. De inſidiis bellicis *Aug. l. VI. Q. 10.* Cùm quis juſtum bellum ſuſceperit, utrum apertâ pugnâ, an inſidiis vincat, nihil ad juſtitiam intereſt.

§. 24. *Thom. II. II. qv. 4. art. III.* Inſidiis licitum eſt uti in bellis juſtis, nec propriè hujusmodi inſidiæ vocantur fraudes,

nec juſtitiæ repugnent, nec ordinatæ voluntati. *Confer de ſimulatione Tit. de Mendacio.*

§. 25. Clericis militia omnis vetita. *De quo Tit. Clerici.* Accedit Synod. Francic. ann. 742. ajens: Servis DEI per omnia omnibus armaturām portare & pugnare, aut in exercitum & in hoſtem pergere, omninò prohibemus. Niſi illa tantummodò, qui propter divinum Miniſterium, Miſſarum ſc. ſolennia adimplenda, & Sanctorum patrocinia portanda, ad hoc electi ſunt.

§. 26. *Concil. Tribur. c 16.* Quicunque Clericus aut in bello, aut in rixa, aut in gentilium ludis mortuus fuerit, neque in oblatione, neque in oratione pro eo poſtuletur.

§. 27. *Concil. Tolet. IV. c.* 44. Clerici, qui in quacunque ſeditione arma volentes ſumſerint aut ſumſerunt, reperti, amiſſo ordinis ſui gradu, in Monaſterium pœnitentiæ tradantur.

§. 28. Sic *Concil. Medenſ. c. 37.* Quicunque ex Clero eſſe videntur, arma militaria non ſumant, nec armati incedant, quod ſi contemſerint, amiſſione gradûs mulctentur, quia non poſſunt ſimul DEO & Seculo militare.

§. 29. Captivos more Gentium ſervos non fecerant. *Gregoras l. 4.* Νόμον ἄνωθεν vocat *ἐκ διαδοχῆς εἰς ἀπογόνους κατιόντα ἀκήρατον, διὰ τὴν τῆς πίστεως ταυτότητα, τὰ μὲν πράγματα μόνα σχολεύειν τὰ δὲ σώματα μὴ ἀνδραποδίζεσθαι, μηδὲ φονεύειν ἔξω τῆς πολεμικῆς παρατάξεως μηδένα.*

§. 30. Nec victos occiderunt more gentium. *Nicet. Chon. de Henric.* Τὸ ἐνοικοῦν οὐδὲν εἰς σφαγὴν, ὡς εἰ ποιμνίον ἦν καὶ βουκόλιον, ἀλλ' οὐ χειρώνομον τὸ κλινόμενον.

§. 31. Præſertim autem, qui coacti arma ſumſerunt. *Id. de eod.* pergit, *καὶ βίᾳ μᾶλλον ἢ πειθοῖ τοῖς Βλάχοις ὑποκύψαι μηδὲ προσχωρήσειν τῇ ἑκουσιότητι. Chryſ. de Provid. V.* Ἐχθροὶ *μὲν καὶ πολέμιοι τοῖς αὐτῶν πολεμίοις ἴσασι συγγινώσκειν, ὅταν ἄκοντες καὶ μὴ βουλόμενοι πράττωσί τι τῶν χαλεπωτάτων αὐτοῖς.*

§. 32. Sic neque deditos trucidabant. *Procop. Goth. IV.*

Chri-

Digitized by Google

Chriſtiani ad Perſas, qui in arce Petræ erant, *ὑμῶν θανατώντων φειδόμεθα, ὡς Ῥωμαίοις χριστιανοῖς νόμος.*

§. 33. Nec Martyrum loca nec baſilicas vaſtarunt. *Aug. l. 1 de C. D.* laudat in Gothis Romam capientibus, Martyrum loca & baſilicæ Apoſtolorum in illâ vaſtatione victos ad ſe confugientes receperunt. Huc uſque cruentus ſæviebat inimicus. Ibi accipiebat limitem trucidationis furor.

§. 34. *Caſſiodor. de Alarico l. XII. c. 20.* Vaſa Petri ſuis deferentibus cùm excepiſſet, mox, ut rei cauſam cognovit, ſacris liminibus deportari diripientium manibus imperavit.

Monachi. Monasteria.
Moniales.

§. 1. Locus *Marc. I. 4.* præbuit initium Monachorum *ἐρημοβίῳ* & auctoritati in victu. *Chryſoſt.* Johannem *ἀρχηγὸν* nominat iſtius vitæ rationis. Hi *Baſilio, Nazianzeno, Chryſoſt. Hom 68. in c. 21. Matth.* laudibus ornantur. *Μοναστικὸν σχῆμα* dicitur Græcis *ἀγγελικὸν*, ap. *Cruſ. Turcogr. l. IV.* Eremi deſcriptionem, & plura huc pertinentia *vid ſuprà Tit. Eremitæ.*

§. 2. Monachatus autem quo ſeculo cœperit, ſic liquet. *Clemens, Irenæus, Juſtinus, Tertullianus, Cyprianus, Origen. Arnob.* Monachorum non meminêre. *Hieron. Vit. Hilarion. Erem.* teſtatur, Antonium hujus propoſiti caput Eremum coluiſſe primum, Hilarionem verò ejus diſcipulum ab Eremo Monachos in Monaſteria primùm revocaſſe, & Antonium quidem illum vitâ functum *Ann CCCLXI.* inquiens: Certatim ad eum de Syria & Ægypto confluebant, nec dum enim tunc Monaſteria erant in Palæſtina, nec quiſquam Monachos ante S. Hilarionem in Syria noverat. Ille fundator & eruditor hujus converſationis & ſtudii in hac provincia fuit.

§. 3. Alibi autem alios extitiſſe unde probabitur? Nam quòd *Philonis liber περὶ τοῦ πάντα σπουδαῖον ἐλεύθερον* ad *Monachos Chriſtianos* detorquetur, imperite fit; Agit enim de Eſſæis;

 quos

quos *παρωνύμως τῆς ὁσιότητος* vocat. *Morn. de Eucbar. p. 87. c. 2.*

§. 4. Ex loco *Marc. I. 6.* Monachi ciliciis publicè induti, aliisq; id genus aſperis veſtimentis. *Epipban. Hær. LXXX. n. VI.* contra Meſopotamiæ Mandritas ait idem factitantes, *ἀλλότριόν ἐστι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας σάκκος περιφανής.* *Hieron. ad Euſtoch.* Sunt, qui Ciliciis veſtiuntur & cucullis fabrefactis, ut ad infantiam redeant, imitantur noctuas & bubones. *Et poſteà:* Viros fuge, quos videris catenatos, quibus feminei contra Apoſtolum crines, hircorum barba, nigrum pallium, & nudi patientiâ frigoris pedes. Hæc omnia argumenta ſunt Diaboli.

§. 5. *Sulpic. Sev. Vit. Martin.* ſic deſcribit Martinum Monachum: *Vultu deſpicabilem, veſte ſordidum, crine deformem.* Hieron. Ep. IV. ad Ruſt. de ſqualore Monachali ait: *Sordidæ veſtes candidæ mentis indicia ſunt. Vilis tunica contemtum ſeculi probet.*

§. 6. Has ſordes tanto ambitu affectârunt, ut, quam ſemel induiſſent tunicam, nunquam exuerent priùs, quàm penitùs tota uſu detrita & ſciſſa eſſet. *Hieron. vit. Hilarion.* Saccum, quo ſemel fuerat indutus, nunquam lavans, & ſuperfluum eſſe dicens, munditias in cilicio quærere, nec alteram tunicam mutavit, niſi prior penitùs ſciſſa eſſet. *Rutil. Gallus Itinerar.* has ſordes Monachales exagitat: *Squalet lucifugis inſula tota Viris.*

Hi ſeſe Grajo Monachos cognomine dicunt.

Et alibi: *Infelix putat illuvie cœleſtia paſci.*

§. 7. Aliàs capillum tondebant Monachi & Clerici, ſolo capillorum circulo circa aures relicto. *Concil. Toletan. IV. c. 40.* Omnes Clerici & Sacerdotes, vel Lectores detonſo ſuperiùs capite toto, inferiùs ſolam circuli coronam relinquant. Sic & *Iſidor. l. 2. Off. Eccl. c. 4.* Unde liquet, tunc non fuiſſe raſos. *Hieron. Eccl. c. XLIV.* Diſcimus hîc, nec calvitiem novaculâ eſſe faciendam, nec ita ad preſſum tondendum caput, ut raſorum ſimiles eſſe videamur, ſed in tantum capillos dimittendos, ut operta ſit cutis. Ita & *Clem. Pæd. III. c. XI. Optat. II. contr. Parmen.*

§. 8. Vitam Monachorum *Sulpic. Sever. Vit. Mart.* ſic deſcribit: Cibum unà omnes poſt horam jejunii capiebant, vinum nemo

nemo noverat, niſi quem infirmitas coëgiſſet, plerique camelorum ſetis veſtiebantur. Mollior ibi habitus pro crimine erat.

§. 9. Sic & *Paulin. II.*

Multis veſtis erat ſetis contexta Cameli.

Et *VII. Ep. ad Sev.* Conſervali & compallidi noſtri, non veſtibus pictis ſuperbi, ſed horrentibus cilicibus humiles.

§. 10. Monaſteria autem Veterum utplurimum erant Scholæ publicæ. *Sulpic. sev. l. c. de Martino*: Monaſterium ſibi ſtatuit. DISCIPULI verò octoginta erant. Ubi habes diſcipulos? Ergò Scholæ. V. infr. *Titul. SCHOLÆ.*

§. 11. Erantq; Laici, non Clerici, nedum Diaconi vel Presbyteri. *Hieron. ad Heliodor.* Alia Monachorum eſt cauſa, alia Clericorum; Clerici paſcunt oves, ego paſcor.

§. 12. *Concil. Chalced. c. IV.* providit, ne Monachi ſe Eccleſiaſticis negotiis immiſcerent.

§. 13. Non autem cohabitabant omnes, ſed ſinguli ferè in vicino quodam tractu cellas ſibi in rupibus, vel ex alia materia ſtruebant. *Vit. Anton. c. XXI.* Erant in monte Monaſteria tanquam tabernacula. *Ruffin. Vit. Monach. Ægypt.* Commanent per eremum diſperſi & ſeparati cellulis. Ob hoc autem dirimuntur habitaculis, ut in ſilentii quiete & intentione mentes divina ſectantes nec vox aliqua, nec occurſus ullus, aut ſermo aliquis otioſus obturbet. Sunt alii in ſuburbanis locis, alii per rura, plures autem per eremum diſperſi.

§. 14. Porrò nudâ humo in uno cilicio cubabant. *Sulpic. Sev. Ep. I.* Nudâ humo uno tantùm cilicio ſuperſtratus cubare conſueverat. Sic & *Dial. III. id.*

§. 15. Victus eorum ſic à *Sulpic. Sev. Dial. I.* depingitur: Panis hordeaceus, faſciculus herbæ, tabernaculum adeò anguſtum, ut niſi incurvus nemo in eo poſſet conſiſtere. *Caſſian. IV. Inſtit. XI.* Summæ reputantur deliciæ, ſi herba ſale condita & aqua diluta ad refectionem fratribus apponatur. Et *C. XXII.* Apud quos ſecta ſingulis menſibus porrorum folia, lapſania, ſal frictum, olivæ, piſciculi minuti ſaliti, quos illi Mœnidia vocant, ſumma voluptas eſt. Unde Adag. *Lapſana vivere.* Dioſcor. λαμψάν vocat.

§. 16. In Monaſteriis officiarios ſic deſcribit *Hieron. in Regul. Pachomii:* Habent per ſingula Monaſteria Patres, & diſpenſatores, & hebdomadarios & miniſtros.

§. 17. Iſti Patres dicti poſteà *Abbates* in Occidente, ut apud *Hieron. Sulpic. Caſſian. &c.*

§. 18. Monachos à Clericis olim diſtinctos diximus ſupr. Sic *Sulpic. Dial. I.* Quæ Laicus egit ac Monachus. *Concil. Agathenſ. Can. 18.* Monachi ad officium Clericatus, niſi eis teſtimonium Abbas ſuus dederit, nec in civitatibus, nec in parochiis ordinentur. Sic *Siricius Papa Decret.* §. *XIII.* Monachos Clericorum officiis aggregari & optamus & volumus, ita, ut qui intra 30. ætatis annum ſunt digni, in minoribus per ſingulos gradus promoveantur ordinibus creſcente tempore. *Tom. Concil I. p. 495 Concil. Chalced. Can. III.* Nec Epiſcopum, nec Clericum, nec Monachum. *Can. VII.* Eos, qui in Clero ſemel ordinati ſunt, & itidem Monachos.

§. 19. Sic diſtinctè loquitur *Concilium Tom. II. p. 199. Concil. Pariſienſ. cap. XXVIII.* Uterque ordo & Sacerdotalis & Monaſticus.

§. 20. *Ibid.* notabilia ſunt iſta: Monachos per unamquamque civitatem aut regionem ſubjectos eſſe Epiſcopo, quietem diligere & *intentos eſſe tantummodo* (*NB.*) *orationi & jejunio in locis, quibus renunciaverunt* ſeculo permanentes, nec Eccleſiaſticis, nec ſecularibus negotiis communicent. *Tom. III p. 376. edit. Sur. & cap. XLVI.* Canonici & Monachi diſtincte memorantur.

§. 21. *Lateran. Concil.* exemit Monachos ex poteſtate Epiſcopi. Aliàs ſubjecti erant Epiſcopo. *Concil. Chalced. cap. IV. Synod. Mogunt. c. 14.* Monachi de ipſis titulis, in quibus conſtituti fuerint, rationem Epiſcopo, vel ejus Vicario reddant. *Tom. 8. p. 425.*

§. 22. Poſteà Abbatum & Epiſcoporum diſtincta juriſdictio, ita tamen, ut diſparatorum natura eſt apud Logicos: Sic *Concil. Lateran cap. XII.* Salvo jure Diœceſanorum Pontificum Capitulum Abbatum & Priorum ordinat. *Et ibid.* Diœceſani Epiſcopi Monaſteria ſibi ſubjecta ſtudeant reformare. *Et mox:* Sic volumus ſuperiorum jura ſervari, ut inferiorum nolimus injurias ſuſtinere.

Digitized by Google

§. 23. *Concil. Tarraconenſ. can. XI.* Monachi ne aliquod negotium Eccleſiaſticum præſumant agere, niſi Abbatis imperio.

§. 24. Res eſt talis: Abbatibus paruere Monachi, Abbates Epiſcopo, uterque ſubjecti ejus παροικίας.

§. 25. Monachi & omnes, qui ſe DEO devoviſſent, SANCTI vocati ſunt. *Sulp Dial. III.* Conveniſtis & ſancti & deſerti. *In vit. Martin.* Omnibus Sanctis hoc opuſculum gratum fore. *Dial. II.* pateretur Sanctos pariter militare.

§. 26. Ita ut profeſſioni proprium ſit.

§. 27. De Tempore recipiendi. *XVII. qu. 2. c. III.* Si quis incognitus Monaſterium ingredi voluerit, ante triennium Monachi habitus ei non præſtetur.

§. 28. *Ibid. c. I.* Non cogitur aliquis in Monaſterio manere, niſi profeſſionem fecerit in manu Abbatis.

§. 29. Abbas ab Epiſcopo debet conſtitui. *C. 18. q. 2. cap. 1. & c. 4. Pelag. Pap.* ordinat, Abbatem ordinari, quem ſibi de ſua congregatione & Monachorum electio, & poſſeſſionis Dominus popoſcerit.

§. 30. *Et c. IV. ibid. P. Gregor.* ſtatuit, Abbatem eligi debere, non extraneum, ſed de eadem congregatione.

§. 31. *Item:* Nullus Monachus ſine teſtimonio & confeſſione Abbatis ſui in Eccleſia aliquem locum teneat, vel ad aliquem promoveatur honorem.

§. 32. *C. 7. d. q. 2.* In Monaſterio baptiſterium fieri non permittitur à *Greg. Pap. l. 2. ind. ep. 56.*

§. 33. *C. IX.* Abbati non licet locum ſuum deſerere, niſi permittente Epiſcopo. Et additur: Tamen eligant fratres alium de IPSIS, ſin autem de Extraneis, è *Concil. Moguntino.*

§. 34. *Gratian.* duo iſta contraria, 1. quod in Toletano Concil. dicitur, Sacerdotes debere Abbates & alia officia inſtituere, & 2. quod Pelag. & Gregor. P. Abbatem à fratribus eligendum jubent, ſic conciliat: Quosdam Monachos eſſe indomitæ cervicis, quos dum Abbates ad religionem cogere voluerint, in eorum dejectionem conſpirant; Pro hujusmodi conſtitutum eſt, ut per Epiſcopos ordinentur.

§. 35.

Digitized by Google

§. 35. Hinc, ait *id.* conſtitutum eſt, ut Clerici ſingulorum Monaſteriorum ſint in poteſtate Epiſcopi, adeò, ut *d. c. 10.* ſine conſcientia Epiſcopi nullus Monaſterium ædificet.

§. 36. *Concil. Chalced. c. IV.* ſic legitur: Ἔδοξε μηδένα μὲν μηδαμοῦ οἰκοδομεῖν μηδὲ συνιστᾶν μοναστήριον ἢ εὐκτήριον οἶκον παρὰ γνώμην τοῦ τῆς πόλεως ἐπισκόπου. Idq; propter eos, qui μοναχικῷ κεχρημένοι προσχήματι τάς τε ἐκκλησίας καὶ τὰ πολιτικὰ διαταράσσουσι.

§. 37. Sic in *Agath. Concil. c. 17.* Monaſterium novum, niſi Epiſcopo permittente aut probante, nullus incipere aut fundare præſumat. Sic *18. q. 2. c. 14. 15. 16.* Ne cellulam quidem ſine voluntate Epiſcopi & Abbatis Monacho ſtruere licet.

§. 38. *C. 20. d. c.* Monachis interdicitur commatres ſibi facere, & ad fœminas accedere. *C. 21.* Cum ſanctimonialibus habitare prohibentur. *Synod. VII. c. 20.* Μοιχεία γὰρ μεταλαβεῖ τὴν συνδιαίτησιν.

§. 39. Sic in *Regeſt. Gregorii:* Monachi & Monachæ in nullo ſimul loco Monaſterium inhabitent.

§. 40. *Concil. Agath. c. 28.* Monaſteria puellarum longiùs à Monaſt. Monachorum collocentur, aut propter inſidias Diaboli, aut propter oblocutiones hominum.

§. 41. *P. Gregor. l. 7. Ep. 18.* Viſitandi exhortandiq; gratià ad Monaſterium, quoties placuerit, ab Antiſtite civitatis accedatur. *Concil. Aurel.* Non ſemel, ſed ſæpiùs in anno Epiſcopi viſitent Monaſteria Monachorum, & ſi quid corrigendum fuerit, corrigatur.

§. 42. *Concil. Turonenſ.* Non cogendus eſt Abbas ad Synodum ire, niſi aliqua ratio nobilis cauſa exiſtat.

§. 43. A ſervitiis, ut angaria operum, crebris receptionibus, annuis exactionibus, mulctationibus peccantium Monaſteria libera ſunt. *18. q. 2. §. Servitium.*

§. 44. *Cauſ. XIX. q. III. c. I. Concil. Tolet. IV. c. 49.* ſtatuitur: Non debere negari ingreſſum Clericis, qui Monachorum vitam appetunt. Cauſa additur: Quia meliorem vitam ſequi cupiunt.

§. 45.

§. 45. Invito verò Epiſcopo Clericum ejus à nullo eſſe ſuſcipiendum, Leo Epiſc. *Concil. Aquisgran. c. LVIII.* ſancit; Alienum Clericum invito Epiſcopo ipſius nemo ſuſcipiat.

§. 46. Sed *Gratian.* addit: Subaudiendum eſſe, niſi ad propoſitum melioris vitæ tranſire voluerit. Tunc enim liberum eſſe illi etiam invito Epiſcopo ingredi, ſtatuente Urbano *Pap. II. in Capitul. S. Ruffin.*

§. 47. Monaſteria, quæ ſemel dedicata ſunt, ſemper maneant Monaſteria, nec poſſint fieri ſecularia habitacula. *c. 19. q. 3. c. 4. §. Quæ ſemel.*

§. 48. Qui loca ſacra communia diverſoria fecerit, Clericus deponatur, Laicus excommunicetur. *L. cit. c. 5. §. Quoniam. è Synod. 7. c. 13.* Confer Tit. *Bona Eccleſiaſt.*

§. 49. De Tempore Tonſuræ. *X. x. qu. 3. §. Monaſteriis.* ſic legitur: *Gregor. l. VIII. Ep. 23.* Ut eos, quos ad converſionem ſuſceperint, priusquam biennium in converſatione compleant, nullo modo audeant tonſurare. Sed hoc ſpatio vita moresq; eorum ſolicitè comprobentur.

§. 50. Ergo ante biennium finitum nemo in Monachum raſus fuit.

§. 51. Poſt Monaſterii ingreſſum nulli relinquitur licentia teſtandi. *d. c. 7. §. Quia.* Ingredientibus Monaſterium ulterius nulla ſit teſtandi licentia, ſed res eorum ejusdem Monaſterii juris fiant.

§. 52. Omnia itaque Monaſteriis illis conferenda, *Gregor. l. 3 ep. 6.* Sic in *Authent. Conſt. IX. Cod. de Sacroſ. Eccl.* Si qua mulier aut vir monaſticam elegerit vitam, & intraverit monaſterium, liberis non extantibus, monaſterio, quod ingreditur, res ejus competere jubemus.

§. 53. Et *C. 10. ex Novell. CXXIII.* Non liceat parentibus liberos, vel liberis parentes Monachos factos ab hæreditate repellere.

§. 54. *XX. q. I. c. 4. Gregor. l. 1. ep. 48.* Pueros in monaſteriis recipi ante XIIX. annorum tempora prohibemus, vel ſi qui ſunt, eos auferri jubemus.

Digitized by Google

§. 55. *Concil. Tolet. IV. c. 48.* Duo faciunt Monachum, aut paterna devotio, aut propria confeſſio.

§. 56. *Concil. Triburienſ.* Quem primò genitores ad Monaſterium tradiderunt, & in Eccleſia cœpit canere & legere, nec uxorem ducere, nec Monaſterium deſerere poterit.

§. 57. Qui autem invitus in Monaſterium detruſus eſt, non teneatur. *Synod. Eugen. Pap. II. c. XXIII.* Qui inviti ſine juſtæ offenſionis cauſa ſunt intromiſſi, niſi volentes, non teneantur, quia quod non petunt, non obſervant.

§. 58. *XX. qv. 1. c. 10.* Marcell. Papa ſtatuit, ut ſi in minori ætate filii monaſterio oblati fuerint, & ſacram tonſuram vel velamen ſuſceperint, XV. anno ætatis à Prælatis moniti inquirantur, utrum in ipſo habitu permanere cupiant, an non. Si permanere profeſſi fuerint, ulterius pœnitendi locum minimè amplecti poſſunt. Sin autem ad ſecularem habitum reverti voluerint, *redeundi licentia NULLO modo denegetur, quia ſatis inutile eſt, ut coacta ſervitia Domino præſtentur.*

§. 59. Et *Nicol. Papa Ep. ad omnes Epiſcopos in regn. Ludovici*, Lambertum ſub violentia exiſtimavimus minimè fieri debere Monachum, nullum quippe bonum niſi voluntarium. *XX. qu. 4. c. 4. §. Præſens.*

§. 60. Atque *Concil. Mogunt. cap. 7.* conſtituit, ut Epiſcopi ſeu Abbates, qui in avaritiam homines quoslibet circumveniendo totonderunt, & res eorum tali perſuaſione ſurripuerunt, pœnitentiæ canonicæ ſubjaceant. Hi verò, qui illecti comam depoſuerunt, in eo, quod cœperunt, perſeverare cogantur, res verò eorum hæredibus reddantur.

§. 61. *XX. qv. 4. c. 2. Part. II.* Monacho non licet votum vovere ſine conſenſu Abbatis ſui; ſi autem voverit, frangendum erit.

§. 62. Et *Agathenſ. Concil. c. XXVII.* ordinat: Monachum niſi Abbatis ſui permiſſu ad alterum monaſterium commigrantem nullus ſuſcipere aut retinere præſumat.

§. 63. *Id. Concil. c. LVII.* Abbatem unum duobus monaſteriis præſidere interdicimus.

§. 64.

§. 64. Monachus uxorem ducens nunquam Eccleſiaſtici gradus ſortiatur officium. *Concil. Aurelian. I. c. XXIII.*

§. 65. *Ibid.* Monacho orarium in miniſterio, vel Zonas habere non liceat.

§. 66. Monaſteria pro carceribus fuiſſe poſterioribus ſeculis deprehendo. Sic *Concil. Mog. & Cabilonenſ. c. XXX.* Presbyterum delinquentem & pœnitere recuſantem in monaſterium mitti jubent. Et *Aurelianenſe III. c. 7.* Si quis Clericus adulteraſſe convictus fuerit, in monaſterio toto vitæ ſuæ tempore detrudatur. Et *Pelag. Pap. diſt. 81. c. 6.* de Romano: In Monaſterio ad agendam pœnitentiam detruſus eſt.

§. 67. Monachis eſt laborandum. Id enim Clericis *Vett. concil. Canonib.* præſcriptum; ut *Carthag. IV. Can. 51.* Clericus quantumlibet verbo DEI eruditus artificio victum quærat. De Monachis verò multò id ipſum magis affirmat *Auguſtin. lib. ſingul.* de ea re ſcripto. Et *Epiphan. hær. LXXX. n. 51.* Καὶ γὰρ ἐξ αὐτῶν τῶν ἱερέων καὶ αὐτοὶ μιμούμενοι τὸν παῦλον κατὰ τὸ δυνατὸν εἰ μὴ πάντες ἀλλ' οἱ πλείους ταῖς ἰδίαις χερσὶν ἐργαζόμενοι, οἵαν δ' ἀναλόγως συμπρέπουσιν τῷ ἀξιώματι εὕροιεν τέχνην ὅπως μετὰ τοῦ λόγου καὶ τοῦ κηρύγματος ἡ συνείδησις χαίρῃ &c. Cautè tamen addit, τοῦτο ποιοῦσι μὴ ἀναγκαζόμενοι μήτι κατακρινόμενοι, ἀλλὰ δι' ὑπερβολῆς προαιρέσεως. *Petav.* Abundantiâ quadam virtutis. &c.

§. 68. *Moniales* ſuas Pontificii confirmant exemplo Hannæ *Luc. II. 36.* Videbimus Antiquos. Virgines itaque contemnentes impietatem ſeculi, ſolitariè vivebant, ſine voto ſolemni & perpetuo, velo notæ quando egrediebantur, non è monaſterio, ſed è ſuis paternis ædibus. Ejusmodi virgines multæ fuerunt ad *Hieronymi* uſque ſeculum, quæ extra monaſterium privatim & liberè vovebant continentiam. Imò tales aliquando fuere fœminæ nobiles, quæ domi ſuæ vivebant & multis ancillis comitatæ procedebant. *Hieron. ad Demetr. circa Ann. CCCC.*

§. 69. Hæ diverſæ erant à Monialibus. *Sulpic. Sev. Dial. III.* deſcribit virginem, quæ penitus ab omnium virorum oculis ſe

 removit.

removit. Et *Vit. Martin. c. 20.* Ut ſtatim puellam DEO voverit, & perpetuæ virginitati dicârit, & habitu virginitatis impoſito, paſſus ſit eam conſecrari. Marcella Romæ inter primas fuit moniales. *Hieron. ejus Epitaph.*

§. 70. *Gotfrid. Viterbienſ.* Mariam cenſet in templo educatam:

Mos erat in templo teneras ſervare puellas,
Qvas ibi lege ſuâ cum relligione tuentur.
Nata maris ſtella eſt regina Maria novella.
In templo Domini nocte dieq; fuit.

Sic in *Trag. Chr. Pat.* ait ipſa: Μήτηρ μ' ἔδωκεν ἱερὸς ἀμφὶ δόμους. Sed hæc confutata vid. *Caſaub. Ex. I. ad App. p. 82. Col. 2.*

§. 71. De Veſtitu Monialium *Diſt. 23. c. 24.* ſic: Sanctimonialis virgo, cùm ad conſecrationem ſuo Epiſcopo offertur, in talibus veſtibus applicetur, qualibus ſemper uſura eſt, profeſſioni & Sanctimoniæ aptis.

§. 72. De hiſce in *Jur. Canon.* ſic paſſim præcipitur: Fœminarum monaſterium longiùs à virorum ædificari debet. *18. qv. 2. c. Monaſter. è Conc. Agath. c. 28.*

§. 73. Puellarum monaſteria monachorum præſidio & miniſterio regantur. *18. qv. 2. c. 24.* qui *ibid.* Patres ſpiritales appellantur.

§. 74. *Ibid.* Colloquium ſic reſtringitur: Ea tamen circa Monachos cautela ſervata, ut remoti ab earum familiaritate, nec uſque ad veſtibulum habeant accedendi familiare permiſſum. Sed neque Abbatem vel eum, qui præficitur, extra eum, qui præeſt, loqui virginibus CHRISTI aliquid, quod ad inſtitutionem earum pertineat, licebit, neque cum ea ſola, quæ præeſt, frequenter eos loqui oportet, ſed ſub teſtimonio duarum vel trium ſororum.

§. 75. *Caus. 27. q. 1. c. 4.* Ne concubitus, neve oſculatio quidem illis permittitur, è *Cyprian. ad Pomp. de Virg.*

§. 76. *XVIII. q. 2. c. Pernicioſ.* cavetur, ne ſimul cum Canonicis & Monachis conveniant in Clero.

§. 77. *C. unico in princ. de ſtat. regul. in 6.* Cavetur, ne Monaſterium egrediantur. Niſi Abbatiſſa præſtandi juramenti fidelitatis causâ monaſterium egrediatur.

§. 78.

Digitized by Google

§. 78. *Item*, ne moniales propria receptacula habeant.

§. 79. *Clement. l. III. Tit. 10.* Moniales debent per ſuos Prælatos ſingulis annis viſitari. Nec debent excedere pannis ſericis, variorum foderaturis ſandaliciis, comatis & cornutis crinibus, iſacatis & virgatis caputiolis non utantur. Non choreas, non feſta ſecularium proſequantur, non diu noctuve per vicos & plateas incedant, aut voluptuoſam aliàs vitam ducant.

§. 80. *C. 18. qu. 2. c. 11.* Qui religioſis fœminis eſt præponendus, ab Epiſcopo loci comprobetur.

§. 81. Tempus Virginitatis profitendæ. *Cauſ. XX. qu. 1. c. 11.* Firma tunc erit profeſſio virginitatis, ex quo adulta jam ætas eſſe cœperit, & ea, quæ ſolet apta nuptiis deputari, ac perfecta.

§. 82. Sed ſi puellæ vel pueri à parentibus DEO eſſent per profeſſionem in infantiæ annis devoti, de iis ſcribit *Gregor. ad Auguſt. Epiſc. Anglic.* Non licet de monaſterio egredi & matrimonio copulari, quem parentes ſub regulari tradiderint diſciplinâ in annis infantiæ. Nefas enim eſt, ut oblatis à parentibus DEO filiis voluptatis frena laxentur.

§. 83. *Concil. Toletan. IV. c. 48.* Monachum aut paterna devotio, aut propria profeſſio facit. Quicquid horum fuerit, alligatum tenebit. Et *Iſidor. cit. 20. q. 1. c. 4.* & *Smaragd Expoſit. regul. Bened. c. 59.* Quicunque à parentibus ſuis in monaſterio fuerit delegatus, noverit ſe ibi perpetuò permanſurum.

§. 84. *XX. qu. 1. c. 8.* Non puellis liceat nuptias eligere, quæ ſpontaneâ voluntate virginitatis votum ſuſceperunt. Ambigi enim non poteſt, magnum crimen admitti, ubi & propoſitum deſeritur, & conſecratio violatur.

§. 85. Moniales autem velari non debent, niſi certis diebus, ut *Gelaſ. Pap. ad Ep. per Lucan. c. 14. 15.* Epiphaniorum die, aut in Albis Paſchalibus, aut in Apoſtolorum Natalitiis devotis virginibus DEO velamen ſacrum imponatur.

§. 86. Viduas autem velare Pontificum nullus attentet. *Ibid 20. q. 1. c. 11. de Votis.*

§. 87. Ante LX. ætatis annum virgines non conſecrari debent. *Gregor. Regeſt. l. 3. ep. 11.* Juvenculas fieri Abbatiſſas vehemen-

Digitized by Google

hementiſſimè prohibemus. Nullam igitur niſi ſexagenariam virginem velari permittimus.

§. 88. *L. cit. c. 13. è Concil. Carthag. III. ſic*: Sanctimoniales ante annum XL. non velentur.

§. 89. *Ibid. c. 14. è Conc. Carth. III. c. IV.* placuit, ut ante XXV. annos ætatis nec Diaconi ordinentur, nec virgines conſecrentur, & ut populum Lectores non ſalutent.

§. 90. *Ibid. c. 15. Pius Papa*: Virgines non velentur ante XXV. annos, niſi fortè neceſſitate periclitantis pudicitiæ virginalis, & non ſunt conſecrandæ, niſi in Epiphania, in Sabbato Paſchæ, & Apoſtolorum Natalitiis, niſi causâ mortis urgente.

§. 91. De viduis autem, etſi eæ velari ſuprà prohibeantur, tamen *Concil. Toletan. X. c. 4.* ſic de illis ſtatuit: Ut ſcriptis profeſſionem faciat à ſe aut ſigno aut ſubſcriptione notatam, continentem ſe & religionis propoſitum velle & hoc inviolatum ſervare perenniter. Tunc accepta à Sacerdote, vel miniſtro apta profeſſioni veſte ſeu in lectulo quieſcens, ſeu in quocunque loco conſiſtens conſtanter eâ utatur, nec diverſi coloris, aut diverſæ partis eadem ſit notabilis veſtis, ſed religioſa & non ſuſpecta.

§. 92. Si autem in minori ætate tonſuram vel veſtem religioſam ſuſceperint, illa à parentibus irrita fieri poſſunt, ſtatuente *Concil. Tolet. X. c. VI.*

§. 93. *Concil. Triburienſ. c. XXIV.* Puella, ſi ante XII. annos ætatis ſponte ſuâ ſibi velamen ſacrum aſſumſerit, poſſunt ſtatim parentes ejus vel tutores id factum irritum facere, ſi voluerint. Si verò in fortiori ætate adoleſcentula vel adoleſcens ſervire DEO elegerit, non eſt poteſtas parentibus prohibendi.

§. 94. Velamen autem nulli Sanctimoniali alteri imponere licet. Nam ut Eutychian. Papa ait, *Concil. Pariſ. I. l. c. XLIII.* Abbatiſſa aut quælibet Sanctimonialis, quæ virginem aut puellam vel viduam velare præſumit, judicio Canonico uſque ad ſatisfactionem ſubdatur.

§. 95. Vidua, quæ religioſo habitu nuptias eligit, excommunicetur. *Concil. Carth IV. c. ult. Caus. 27. qu. I. c. 1. §. Sicut.* Tales perſonæ à Chriſtianorum communione ſequeſtrentur, neque convivio cum Chriſtianis communicent.

§. 96.

§. 96. De virginibus autem non velatis Innocent. Papa apud *Gregor. l. cit. c. 2. §. Viduas. ſic*: Si nupſerint, aliquanto tempore hîc agenda pœnitentia eſt, quia ſponſio earum à Domino tenebatur.

§. 97. Decreto *Gelaſ. Pap. c. 27. q. ead. cap. 3.* Viduas in propoſito religioſo diu permanentes ad nuptias tranſire non patimur. Similiter virgines nubere prohibemus, quas annis plurimis in Monaſteriis ætatem peregiſſe contigerit.

§. 98. Clericus verò, qui cùm Sanctimoniali ſeu muliere DEO ſanctificatâ mœchatus fuerit, deponatur, quia ſponſam CHRISTI corrupit. Si verò Laicus, excommunicetur. *Concil. ſext. in Trull. cap. 4. d. c. 6. §. Si quis.*

§. 99. *Concil. Tolet. IV. c. VIII.* De viduis & puellis, quæ poſt religionis habitum nubunt, ſtatuit: Utræque habeantur à Communione ſuſpenſæ. *Id. in Capitul. l. VII. cap. 338.*

§. 100. De his, quæ votum virginitatis habentes nubunt, nondum velatæ, *Innocent. Pap. c. 20. & Concil. Turon. cap. XXI. c. 27. qu. I. c. 9. §. Hæ vero.* ſtatuitur: Aliquanto tempore hîs agenda eſt pœnitentia.

§. 101. *Ibid. c. 10.* Quæ CHRISTO ſpiritualiter nubunt & à Sacerdote velantur, ſi publicè poſteà nupſerint, non eas admittendas eſſe ad agendam pœnitentiam, niſi illi, quibus ſe junxerant, à mundo receſſerint.

§. 102. *Concil. Tribur. c. VI. l. cit. c. XI.* Impudicas perſonas Monachorum & Monacharum, quæ abjecto propoſito ſanctitatis illicitâ contagione ſe miſcuerunt, à monaſteriorum cœtu Eccleſiarumq; conventibus eliminandas eſſe mandamus.

§. 103. *Ibid.* Virginem, quæ ſe DEO conſecraverit, ſimiliter & Monachum decernimus non licere nuptialia jura contrahere. Quòd ſi hoc inventi fuerint perpetrantes, excommunicentur.

§. 104. *Ibid.* de iis, qui Sanctimonialibus ſcienter copulantur: In pœnitentiæ lamentis, dum vivunt, ſe afficiant.

§. 105. Sic & *c. 27. qu. I. c. 14. 15. 16. 17. &c.*

§. 106. Quæ verò religioſam veſtem abjecit, ad habitum redire cogatur & recludatur in monaſterio. *Gregor. l. 7. Ind. ep. 9.*

Digitized by Google

op. 9. & diſtrictæ cuſtodiæ tradatur. *Id. ep. X. ibid. c. 27. q. 1. c. 19.*

§. 107. *Auguſt. lib. de bono Conjug.* Pejores, *ait*, eſſe adulteris, quæ continentiæ propoſitum violant.

§. 108. *C. 27. q. 1. c. 22.* Monachus & virgo DEO dicata nuptiis jungi non poſſunt. Si verò fecerint, maneant excommunicati. Statuimus tamen poſſe eis fieri humanitatem, ſi ita probaverit Epiſcopus loci.

§. 109. *Ibid. è Synod. Ancyr. c. XVIII.* Quotquot virginitatem promiſſam prævaricatæ ſunt, inter bigamos, i. e. qui ad ſecundas nuptias tranſierunt, haberi debebunt.

§. 110. *Concil. Eliberit. c. XIII.* Talibus ne in fine quidem dandam eſſe communionem placuit. Si autem emendaverint, & toto vitæ ſuæ tempore pœnitentiam egerint, & à coitu ſe abſtinuerint, placuit, eas in fine communionem accipere debere.

§. 111. *Concil. Tolet. I. c. XIX. c. 27. p. 1. c. 26.* Filia Clerici, ſi devota nupſerit, cum marito à communione habeatur aliena.

§. 112. *Concil. Tol. I. c. 16.* Devota, niſi deſierit peccare, in Eccleſiam recipienda non eſt. Et ſi deſinens pœnitentiam egerit, aptam ann. X. recipiat communionem.

§. 113. Monacha, quæ adultera aut fornicaria facta, in aliud diſtrictius monaſterium virginum redigi debet, ut illic orationibus & jejuniis vacet.

§. 114. Habitum ſuum etiam caſtè obſervare jubentur Decret. *Eugen. Pap. Concil. Rom. c. 29.* Plura vid. infr. tit. *Virginitas.*

MYSTERIUM.

§. 1. Μυστήριον interpr. Rem arcanam, & ſtrictiùs, Rem arcanam ſacram. Sic LXX. *Dan. II. 19.* Somnium Μυστήριον interpr. *Vulg. Int.* vertit, Sacramentum & Myſterium. *Tobiæ XII. 6. Sirac. XXVII. 16.* Sic *II. Theſſ. II. 9.* Μυστήριον ἀνομίας. *Eph. I. 2.* Μυστήριον dicitur Evangelium. *Vulg.* Sacramentum. Sic *I. Tim. III. 16. Col. I. 27. Rom. XVI. 27. I. Cor. XV. 51.* vertit *id.* Myſterium. Patres hinc *Sacramenti* vocem

cem accommodârunt ad res Eccleſiæ arcanas ſacras, Baptiſmum & Cœnam S. eaq; duo Sacramenta dicunt. *Tertull. ad Mart. c. III.* Vocati ſumus ad militiam DEI jam tunc, cùm in Sacramenti verba reſpondimus. Et *de Pud. c. XIV.* Ut Sacramento benedictionis exauctoraretur. Et *l. IV. adv. Marc.* Religionis Chriſtianæ Sacramentum appellat Chriſtianiſmum.

§. 2. *Auguſtin.* Allegorias, Sacramenta quoque dicit, ut Sacramentum panis, Sacramentum piſcis, Sacramentũ numeri &c.

§. 3. Ab his Myſteriis olim in Eccl. vet. arcebantur *Catechumeni* & nondum initiati, clamante Diacono: ὅσοι κατηχούμενοι προέλθετε. *Vid. ſupr. Tit. Catechumeni plura.* De his *Nazianz. Orat. XLII.* Μηδὲ ἔκφορα τοῖς ἔξω τὰ πολλὰ τῶν ἡμετέρων Μυστηρίων εἶναι. Et ne proderent iſta arcana, dicebant in Concionibus; ἴσασιν οἱ μεμυημένοι, ἴσασιν οἱ πιστοὶ, &c. quæ *vid. ſupr. Tit. jamjam cit. Ambroſ. de initiand.* Signatum debet apud te manere myſterium, ne garrulâ loquacitate diſpergatur in perfidos. *Cyrill. Procatech.* Περὶ μυστηρίων ἐπὶ κατηχουμένων οὐ λαλοῦμεν.

§. 4. Hinc de Cœna loquentes ſæpè ita περιφράζουσι, τοῦτο ἐστι τάδε ἢ τάδε. *Confer hic Tit. Cœna Dom.* Hinc apud *Auguſt.* paſſim, Sacramentum, quod nôrunt Fideles. Ideòq; *Celſus* Chriſtianorum religionem appellabat κρύφιον δόγμα. *Nazianz.* illos λόγους καθ' ἐπίκρυψιν nominat.

§. 5. *Dionyſ. Areop. de Bapt.* Μηδεὶς ἀτέλεστος ἐπὶ θέαν ἴτω. Et *Philotheus Patr. de Bapt.* Ἐν οἷς καὶ τὸ Βάπτισμα τὴν πλείωνα ἔχει, οἶδας ὁ Μυηθεὶς. *Chryſoſt. Catech. Baptizand.* ait, Cærimonias Baptiſmi ἔχειν μυστικόν τινα λόγον καὶ ἀπόρρητον.

§. 6. Huc referebant & ordinationem propter χειροθεσίαν, per quam datur Sp. S. *Chryſoſt. Hom. XVIII. in Corinth. II.* ὁ μέλλων χειροτονεῖν καὶ τὰς ἐκείνων εὐχὰς καλεῖ, καὶ αὐτοὶ ἐπιψηφίζονται, ἅπερ ἴσασιν οἱ μεμυημένοι. *Dionyſ. fin. Hier. Eccl.*

τὰς τελεστικὰς ἐπικλήσεις οὐ θεμιτὸν ἐν γραφαῖς ἀφερμηνεύειν, οὐδὲ τὸ μυστικὸν αὐτῶν ἐκ τῆς κρυφίας πρὸς τὸ κοινὸν ἐξάγειν.

§. 7. Tum habebant & alia, quorum participes omnes non faciebant propter τὸ ὕψωμα τῶν διδασκομένων, ut *Cyrill. Hieroſ.* loquitur. Qui contrà faciebant, eos *Nazianz. Orat. XLIV.* ait πηλῷ Μαργαρίτην πιστεύειν. Et *Auguſt. Ep. CI.* Res appellat, quas in Myſterio debemus ſemper intelligere, parciùs autem ore proferre. *Cyrill. Hieroſ. Procatech.* Ἦς ποτε καὶ σὺ κατηχούμενος. οὐ διηγησάμην σοι τὰ προκείμενα. ὅταν τῇ πείρᾳ λάβῃς τὸ ὕψωμα τῶν διδασκομένων, τότε αὖ γνώσῃ ὅτι ἀνάξιοι οἱ κατηχούμενοι τῆς ἀκοῆς.

§. 8. Doctrina de *ſacramentis* Eccleſiæ appellatur *Dionyſio*; ἡ καθ' ἡμᾶς ἱεραρχία, quam qui didicerant, eos vocat τῆς ἱερᾶς μυσταγωγίας τὴν τελετὴν ἐξ ἱεραρχικῶν μυστηρίων καὶ παραδόσεων τετελεσμένος. Hinc S. Cœna Θεῖον Μυστήριον, Μυστήριον Κυρίου, Μυστήριον δεσποτικὸν, Μεγαλοσωτηρίας Μυστήριον. Τὸ τοιοῦτο καὶ τοιοῦτο Μυστήριον *Concilio Toletan. Can. XII. Baſilio & Oecum. & Juſtin. M.* dicitur. *Auguſtino conf. c. XIV.* Pretii noſtri Sacramentum. Myſterium Pacis & Unitatis *Gratiano.* De quo plura *Caſaub. Exerc. p.* 400. *& ſeqq. & Buleng. Diatrib. III. n. XLIII. XLIV. & ſeqq.*

§. 9. Itidem Sacramentorum dogma dicitur Gr. PP. συμβολικὴ θεολογία. *Auguſtino* doctrina de Signis. *Aliis PP.* Μυήσεις, τελεταὶ, τελειώσεις, ἐπιτελεῖαι, τελεστήρια, τελεστικὰ μυστήρια, ἱεραρχικὴ τελετή. Ὄργια rariùs, ἱεραρχία, Cœna autem τελετῶν τελετή, *Bernardo*, Sacramentum Sacramentorum. *Epiphan.* Τὰ μυστήρια περὶ λουτροῦ καὶ τῶν ἔνδοθεν μυστηρίων, Baptiſmus & interiora myſteria. Ubi Myſteria ſunt omnia Sacramenta. *Ambroſ. Apol. David.* Baptiſmatis Sacramenta.

§. 10. Hinc Sacerdos, ὁ Μυσταγωγῶν, ὁ ἱεροτελεστής, Res ipſa Μυσταγωγεῖσθαι. Τελεῖσθαι *Theodoreto l. V. Curat.* Et τῶν θείων μυστηρίων μεταλαχεῖν.

Digitized by Google

§. 11. Tres gradus Sacramentorum doctrinæ ſtatuit: καθαρσιν, Μύησιν, Τελείωσιν. *Pachym. cap. 3.* Τῦτο ἐςι τὸ πλεῖον ἐν πάσῃ ἐπιςήμῃ, τὸ ἐπὶ ὕπλας καὶ μετόχυς τῶν θεωρημάτων γίνεσθαι. Plura *Buleng. Diatrib. III. p. 200. 201. & præcedd.* Horum primi *Catechumeni* καθαρσιν ſuſtinebant, à vitiis & erroribus priſtinis purgandi. *Secundi*, Competentes, μύησιν, cùm initiarentur myſteriis diſcendis, & deſiderando peterent Baptiſmum. *Tertii*, τελείωσιν, Fideles, poſtquam eſſent baptizati. *Vid. Caſaubon. Exercit. 16. c. 41.*

§. 12. Sacramenta quot? Primò ſciendum, PP. Sacramenta dicere illa myſteria fidei, quæ Chriſtianum faciunt, ſeu ſit doctrina, ſeu res, ſeu cerimonia &c. Sic *Auguſt.* omnia Myſteria Scripturæ appellat Sacramenta Scripturarum. Sic *Cyprian.* Impoſitionem manuum in ordinatione Sacramentum dicit. Sic *Tertull.* Confeſſio dicitur Sacramentum, ſalubre remedium, ſecunda poſt naufragium tabula. *Cypriano de oper. & Eleem.* Salutaris medela. Sic Ordinem Eccleſiaſticum *Tertull. de Præſcript. Cap. XL.* Sacramentum dicit. *Cyprian. de unct. ſ Chriſm.* Docemur, quæ ſit Baptiſmi & aliorum Sacramentorum ſtabilitas. Sic matrimonium *Tertull. l. V. adv. Marc. c. XVIII.* quinquies Sacramentum dici notat *Pamelius*. *Ambroſ.* ſcripſit *IV. libros* de Sacramentis, nec plura memorat, nec tractat, quàm duo. *Auguſt. de Doctr. Chriſt. l. 3. c. 9.* Hoc verò tempore nè eorum quidem ſignorum, quæ jam intelligimus, operatione gravi onerati ſumus, ſed quædam pauca pro multis, eademq; factu facillima & intellectu auguſtiſſima, & obſervatione caſtiſſima ipſe Dominus & Apoſtolica tradidit diſciplina, ſicut eſt Baptiſmi Sacramentum & celebratio corporis & ſanguinis Domini. Et *de ſymb. ad Catech.* Hæc ſunt Eccleſiæ gemina Sacramenta. *Beda l. VI. in Luc. Cap. 24.* De latere CHRISTI lanceâ perforato, Sacramenta ſanguinis & aquæ, quibus naſcatur ſimul & nutriatur Eccleſia, emanârunt. *Paſchas. de cœn. Dom.* Sunt Sacramenta CHRISTI in Eccleſia Catholica, Baptiſmus & corpus ſanguis Domini. *Cyrill. Hieroſ. Catechiſm.* duo tantùm deſcribit Sacramenta. *Clem. Rom. l. 1 de*

Mmmm 2 *Recognit.*

Recognit. non niſi duo Sacramenta numerat. *Concil. Florentin.* ſeptem Sacramenta approbat. *Juſtin. M. Apol. II.* recenſens ceremonias ſui ſeculi Eccleſiæ, ait, poſtquam crediderunt initiandi τὰ ἐφ' ἡμῶν διδασκόμενα, & promittunt vitam fide illâ dignam, ἔπειτα ἄγονται ὑφ' ἡμῶν ἔνθα ὕδωρ ἐστὶ καὶ ἀναγεννῶνται. Baptiſmus. Μετὰ τὸ οὕτως λοῦσαι τὸν πεπεισμένον, ἐπὶ τοὺς λεγομένους ἀδελφοὺς ἄγομεν, κοινὰς εὐχὰς ποιησόμενοι &c. ἔπειτα προσφέρεται ἄρτος καὶ ποτήριον ὕδατος καὶ κεράματος, ille diſtribuit ἑκάστῳ τῶν παρόντων ὁ διάκονος. Cœna Domini. *Habes utrumque Sacramentum.*

§. 13. Sacramentorum vis. *Auguſt. Ep. XXXIII. ad Bonifac.* Si Sacramenta quandam ſimilitudinem earum rerum, quarum Sacramenta ſunt, non haberent, omninò Sacramenta non eſſent. Et *contr. Fauſt. l. 19. c. 11.* Sacramentorum vis inenarrabiliter valet plurimum, & ideò contemta Sacrilegos facit. Impiè quippe contemnitur, ſine qua non poteſt perfici pietas. Qui tamen nullâ ſuâ culpâ iis privantur, de iis adfert *id. contr. Donat. l. 4. c. 21.* hoc: Latroni, *inquiens*, voluntas non abſuit, ſed tantùm non accipiendi neceſſitas adſuit. *Hieron. in Eſa. c. 4.* Homo aquam præbet, DEUS autem Spiritum S. *Auguſt. III. in Levit. Quæſt. XXCIV.* Quomodo & Moſes ſanctificat & Dominus? Non enim Moſes pro Domino, ſed Moſes viſibilibus Sacramentis per miniſterium ſuum? Dominus enim inviſibili gratiâ per Spiritum S.? Ubi eſt totus fructus & utilitas omnis, etiam viſibilium Sacramentorum.

§. 14. Sic igitur PP. ſtatuunt, Sacramentis conferri Spiritum Sanctum & gratiam cœleſtem. *Auguſt. l. cit.* Proinde colligitur, *ait*, inviſibilem Sanctificationem quibusdam adſuiſſe ac profuiſſe SINE viſibilibus Sacramentis. *Bonaventur. IV. Sent. Diſt. I. quæſt. III.* Nullo modo dicendum eſt, quòd gratia continetur in ipſis Sacramentis *Eſſentialiter*, tanquam aqua in vaſe, aut medicina in pyxide. Imò hoc intelligere eſt erroneum. Sed dicuntur continere gratiam, quia eam ſignificant.

§. 15. Hinc & docet *Auguſt.* in locutionibus Sacramentalibus,

Digitized by Google

libus, Signis tribui nomina rerum ſignificatarum. *Cyprian. de unct. Chriſm. ſect. VII.* Dedit Dominus noſter in menſa, in qua ultimum cum Apoſtolis participavit convivium, propriis manibus panem & vinum. In cruce verò manibus militum corpus tradidit vulnerandum, ut in Apoſtolis ſecretiùs impreſſa ſincera veritas, exponeret Gentibus, quomodo vinum & panis caro eſſet & ſanguis, & quibus rationibus cauſæ effectibus convenirent, & diverſa nomina vel ſpecies ad unam reducerentur eſſentiam, & ſignificantia & ſignificata *eisdem Vocabulis* cenſerentur. *Auguſt. Ep. 23.* Ex ſimilitudine rerum, quarum Sacramenta ſunt, plerumque etiam ipſarum *Rerum* nomina accipiunt. Et *l. 3. contr. Maxim. c. 22.* Hæc Sacramenta ſunt, in quibus, non quid ſint, ſed quid oſtendant, ſemper attenditur, quoniam ſigna ſunt rerum, aliud exiſtentia, aliud ſignificantia.

§. 16. Sic *Theodoret. Dial. I.* qui ἄτρεπτος dicitur, de Cœnæ inſtitutione: Ὁ Σωτὴρ ὁ ἡμέτερος, ἐνήλλαξε τὰ ὀνόματα, καὶ τῷ μὲν Σώματι τὸ τοῦ συμβόλου τέθεικε ὄνομα, τῷ δὲ Συμβόλῳ, τὸ τοῦ Σώματος. Et addit exemplum: οὕτως ἄμπελον ἑαυτὸν ὀνομάσας, αἷμα τὸ Σύμβολον προσηγόρευσεν. Cauſam reddet iſtius ἐναλλαγῆς ὀνομάτων talem: Ἐβουλήθη γὰρ τοὺς τῶν θείων Μυστηρίων μετατυγχάνοντας μὴ τῇ φύσει τῶν βλεπομένων προσέχειν, ἀλλὰ διὰ τῆς τῶν ὀνομάτων ἐναλλαγῆς πιστεύειν τῇ ἐκ τῆς χάριτος γεγενημένῃ Μεταβολῇ, *i. e. credere mutationi, quæ fit ex gratia per illam nominum mutuam viciſſitudinem. Et ibid.* Τὰ ὁρώμενα σύμβολα τῇ τοῦ σώματος καὶ αἵματος προσηγορίᾳ τετίμηκεν, οὐ τὴν φύσιν μεταβαλών, ἀλλὰ τὴν φύσιν τῇ χάριτι προστεθεικώς.

§. 17. Et hæc χάρις ita deſcribitur ab *Auguſtin. Tract. XXC. in Joann.* Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum ipſum viſibile verbum. *Idem Ep. III. ad Marcell.* Signa, cùm ad res divinas pertinent, Sacramenta appellantur. *Et mox:* Inſtituta à DEO rerum divinarum ſigna, humani eloquii inopia, & facilioris doctrinæ cauſa à veteribus Patribus dicta ſunt Sacra-

Mmmm 3 menta-

Digitized by Google

menta. Et Lombard. ex *Auguſtino lib. IV. Diſt. I.* definit h. m. Sacramentum eſt ſacræ rei ſignum.

§. 18. Sciendum, apud PP. contra Pontificios vocem Sacramenti dici ῥητορικῶς de iis, quæ propriè non ſunt Sacramenta. Sic *Hilar. de Trin. I. p. 6. 8.* Sacramentum Incarnationis, Eſuritionis, Saturitatis, Lacrymarum, Crucis.

§. 19. Et *D. Martin. Confeſſion.* Sacramentum Trinitatis, i. e. Μυστήριον.

N.

NUPTIÆ.

§. I.

RItus nuptiales alii fuerunt Occidentis Eccleſiis, alii Orientis. In Græcorum Formulis ſacris. *EuchＯlog. f. 66.* binæ habentur potiſſimùm huc ſpectantes. *Altera* Sponſaliorum ſacrorum ſine nuptiis; *altera* Nuptiarum. Prior dicitur ἀκολουθία γινομένη ἐπὶ μνήστροις ἤγουν τοῦ ἀρραβῶνος. Poſterior dicitur ἀκολουθία τοῦ στεφανώματος.

§. 2. *Priori*, adſtantibus, qui ſic conjungi volunt, ante Sacrarii fores, atque annulis binis aureo & argenteo in altari poſitis, hoc ad dextram, illo ad ſiniſtram, ὁ ἱερεὺς σφραγίζει τὰς κεφαλὰς τῶν αὐτῶν Νεονύμφων σταυρῷ γ. καὶ δίδωσιν αὐτοῖς κηροὺς ἁπτομένους. *i. e. Signat capita Sponſorum Cruce ter, & dat eis ardentes cereos.*

§. 3. Pòſt introducit in Sacrarium. Ubi thymiamate in crucis formam adhibito, Diaconus precari jubet chorum, & cœleſtem invocare benedictionem, ὑπὲρ τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ τοῦ δεῖνα, καὶ τῆς δούλης τοῦ Θεοῦ τῆς δεῖνα, τῶν νῦν μνηστευομένων ἀλλήλοις καὶ τῆς σωτη-

ρίας

ρίας αὐτῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Finitâ hac prece acclamabat Chorus, Κύριε ἐλέησον.

§. 4. Tum annulos offert, & aureum primùm dat viro, deinde argenteum fœminæ; Viro dicit: ἀῤῥαβωνίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ ὁ δεῖνα τὴν δούλην τοῦ Θεοῦ τήνδε εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. Fœminæ item ſic: ἀῤῥαβωνίζεται ἡ δούλη τοῦ Θεοῦ ἡ δεῖνα τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ τόνδε &c.

§. 5. Hiſce utrique ter dictis cruce ſignat eorum capita, & digitos dextris eorum imponit. Tum DEUM precatur, ut Sponſo benedicat, *Qui Abrahæ ſervo affuiſti &c.* Καὶ διὰ μεσιτείας ὑδρεύσεως ἀῤῥαβωνίσασθαι τὴν Ῥεβέκκαν, ἀποκαλύψας, αὐτὸς εὐλόγησον τὸν ἀῤῥαβῶνα τῶν δούλων σου τοῦδε καὶ τῆσδε.

§. 6. Adjectis poſteà precum clauſulis, inquit: ἐπίβλεψον ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου τοῦδε καὶ τὴν δούλην σου τήνδε. Καὶ στήριξον τὸν ἀῤῥαβῶνα αὐτῶν ἐν πίστει καὶ ὁμονοίᾳ καὶ ἀληθείᾳ καὶ ἀγάπῃ. Σὺ γὰρ Κύριε ὑποδείξας δίδοσθαι τὸν ἀῤῥαβῶνα καὶ στηρίζεσθαι ἐν παντί. Διὰ δακτυλιδίου ἐδόθη ἡ ἐξουσία τῷ Ἰωσὴφ ἐν Αἰγύπτῳ *Gen. XLI.* Διὰ δακτυλιδίου ἐδοξάσθη Δανιὴλ ἐν χώρᾳ Βαβυλῶνος *cap. Dan. VI. 17.* Διὰ δακτυλιδίου ἐφανερώθη ἡ ἀλήθεια τῆς Θάμαρ. *Gen. XXXVIII 25.* Διὰ δακτυλιδίου ὁ πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος οἰκτίρμων γέγονεν ἐπὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ. *Luc. XV. 22.* *& tandem:* αὐτὸς οὖν νῦν δέσποτα εὐλόγησον τὸ δακτυλοθέσιον τοῦτο εὐλογίαν οὐράνιον καὶ ἄγγελος κυρίου προπορευέσθω ἔμπροσθεν αὐτῶν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν. Hæc erat annulorum benedictio.

§. 7. Poſt hanc manu extensâ benedicebat Sponſis, & dimittebat illos. Scil. ſi eodem tempore nolint coronari.

§. 8. Si verò βούλονται στεφανωθῆναι, nam hoc ſolenne, intrant in Sacrarium cum cereis ardentibus, præeunte Sacerdote cum thymiamate & Pſ. CXXVIII. recitante. Et ſequitur ordo alter coronamenti, Gr. ἀκολουθία στεφανώματος, continens Pſalmos,

mos, plebis *δοξολογίαν*, preces à Diacono factas, quæ dicuntur Συναπτὴ, & aliæ à Sacerdote, quibus DEUS ſollicitatur de felicitate Sponſis dandâ.

§. 9. Tum ait Sacerdos: *Σύζευξον αὐτοὺς ἐν ὁμοφροσύνῃ. Στεφάνωσον αὐτοὺς εἰς σάρκα μίαν. χάρισαι αὐτοῖς καρπὸν κοιλίας, εὐτεκνίας ἀπόλαυσιν.* Poſt doxologiam *μετὰ τὸ Ἀμὴν* poſt acclamatum *Amen*, *λαβὼν ὁ ἱερεὺς τὰ στέφανα στέφει πρῶτον τὸν Νυμφίον, λέγων, στέφεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ ὁ δεῖνα τὴν δούλην τοῦ Θεοῦ τήνδε εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς &c.* Deinde & Sponſam coronat, *εἶτα στέφει καὶ τὴν Νύμφην λέγων, στέφεται ἡ δούλη τοῦ Θεοῦ ἡ δεῖνα τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ τόνδε &c.*

§. 10. His peractis utitur ter tali benedictione: *Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν δόξῃ καὶ τιμῇ στεφάνωσον αὐτούς.*

§. 11. Tunc legit, quæ *cap. V. 22. Epheſ.* habentur, & ex *Johann. II. 1.* de Canæ nuptiis. Et poſt preces aliquot alias *προσφέρεται τὸ κοινὸν ποτήριον καὶ εὐλογεῖ αὐτὸ ὁ ἱερεύς. h. m. Καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο τὸ κοινὸν παρεχόμενον τοῖς προσαφθεῖσι πρὸς γάμου κοινωνίαν εὐλόγησον εὐλογίᾳ πνευματικῇ!* Et ter id poculum illis porrigit, priùs marito, deinde uxori.

§. 12. Et prehendens eos Sacerdos quaſi in gyrum circumagit, canens: Interim coronas tenent à tergo Paranymphi, quæ capitibus Sponſorum denuò à Sacerdote cum benedictione imponuntur. Mox poſt unam & alteram precationem dimittuntur.

§. 13. Die VIII. habetur *λύσις στεφάνων*, cui propria eſt oratio & benedictio.

§. 14. De bigamis idem ferè obtinet. Coronati etiam ſunt. Sed *Nicephori Patriarchæ Conſtantin. Jur. Græc. Rom. T. I. l. 3.* extat Canon: *Δίγαμος οὐ στεφανοῦται.* *Ann. Chr. DCCC.* Nicetas Metrop. Heracl. de hac re conſultus reſpondit: *Ἡ μὲν ἀκρίβεια τοὺς διγάμους οὐκ εἴωθε στεφανοῦν. Ἡ δὲ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας συνήθεια τὰ τοιαῦτα οὐ παρατηρεῖται, ἀλλὰ καὶ τοῖς διγάμοις τοὺς Νυμφικοὺς στεφάνους ἐπιτίθησι, καὶ οὐδεὶς οὐδέποτε διὰ τοῦτο ἐνεκλήθη.*

§. 15.

§. 15. Nota ſolenne Nomen. Νυμφικοὶ ςέφανοι dicuntur iſtæ *Coronæ Nuptiales.*

§. 16. Sed Quadrigamorum nuptiæ Græcis rejectæ omninò, *Jur. Græc. Rom. Tom. I. lib. V. Phot. Nomocan. Tit. XIII. c. 2.*

§. 17. *Digami* & *Trigami* ante elapſum triennium Myſteriis ſacris non adhibentur. *Baſil. Canonic. I. Can. 45. & II. Can. 50. 80.* Certè quantum ad coronationem attinet, Synodica ſancti extat *Michaelis Patr. Conſt.* ὁρίζομεν μὴ ςεφανοῦσθαι πλὴν τὶν ἵνα σεμνὸν μόνον καὶ καθαρὸν καὶ ἀμίαντον γάμον.

§. 18. Fuiſſe & coronas illas uſitatas aliis Orientis oris, docet *Photius de Pœn. Canon. Presbyteri:* ὁ ςεφανώσας παρὰ γνώμην τῶν γονέων τὰ λέγων τέκνα. Ubi τὸ ςεφανῶσαι eſt *copulare nuptiis.* Et Achmetis Onirocrit. *c. CXXVII.* habet ἐὰν ἴδῃ γυνὴ ςέφανον αὐτῆς in ſomno fractum χηρεύσει ταχέως.

§. 19. *Theophyl. Simocatt. Hiſt. I. c. 10.* ait, Joannem Patriarch. Byzant. coronaſſe Mauritium ſponſum & Conſtantinam nubentem, ὡς σύνηθες τοῖς θρησκεύουσι τὴν παναγῆ ταύτην πίστιν. *Zonaras:* ὁμοῦ τῷ γαμηλίῳ ςεφάνῳ καὶ τῷ βασιλικῷ τιμηθεὶς διαδήματι. Quæ corona Nicetæ ςέφανος Νυμφικὸς dicitur, huic dicitur γαμήλιος ςέφανος.

§. 20. Et apud *Harmenopul.* Μηδεὶς μυστικῶν ςεφανούσθω ἀλλὰ παρόντων πλειόνων. Unde obſervo morem laudabilem illum, ut *apertè & coram pluribus antiquitas copulari voluerit ſponſos.*

§. 21. *Matthæus Monach. Quæſt. Matrimon.* triplicia conjugia facit, ἐπὶ δι' εὐλογίας, ἐπὶ διὰ ςεφανώματος, ἐπὶ διὰ Συμβολαίου, *per Benedictionem, Coronas & Pactum Conventum.* Alia inquit ὡς μὴ γεγονότα λογίζονται.

§. 22. *Euchol. Gr. Monaſterii Crypt. Ferratæ* de poculo illo κοινῷ ſic: Ἐλθόντες πρὸ τοῦ θυσιαστηρίου ἀπολύουσιν ἀλλήλων τὰς χεῖρας. Conſertis igitur manibus ibant ad altare uſque. Ἀπόκειται δὲ ἐν τῇ θείᾳ τραπέζῃ ποτήριον ἔχον ἠγιασμένα. *h. e. Calix*

 Cana,

Cœnæ, quo etiam frui debebant Sponſi, & alterum ποτήριον ὑέλου πλῆρον οἴνου. Vitreum poculum vini plenum. Καὶ κρατῶν τὸ ποτήριον λέγει, τὰ προηγιασμένα τοῖς ἁγίοις, καὶ κοινωνεῖ αὐτούς. Cœnam illis miniſtrat primò, pòſt orat, & ter eos abluit, ut *Euchalog.* ait illud, & τὸ ποτήριον ἀποδίδωσι τινὶ ἢ, ὡς ἔνιοι, κλᾷ. Poculum illud vitreum aut reſtituit alicui, aut frangit.

§. 23. In *Occidentis Eccleſiis* ritus ſolennes *Nicol. Pap Reſp. 8. Caus. 30. quæſt. 5. c. III. Anno Chr. DCCCLX.* ſic recenſet: Apud noſtrates poſt Sponſalia, quæ futurarum nuptiarum ſunt promiſſio, fœdera quoque conſenſu eorum, qui hæc contrahunt, & horum, in quorum poteſtate ſunt, celebrantur. Et poſtquam Arris ſponſam ſibi ſponſus per digitum fidei Annulo inſignitam deſponderit, Dotemq; utrique placitam Sponſus ejus ſcripto pactum hoc continente, coram invitatis ab utraque parte tradiderit, aut mox aut apto tempore ambo ad nuptialia fœdera perducuntur, & primùm in Eccleſiam Domini (*nota locum publicum!*) cum oblationibus, quas offerre debent DEO per Sacerdotis manum, ſtatuuntur, ſicq; demùm Benedictionem & Velamen cœleſte ſuſcipiunt, ad exemplum puta, quos Dominus primos homines in Paradiſo collocans benedixit eis, dicens: *Creſcite &c.* Veruntamen velamen illud non ſuſcipit, qui ad ſecundas nuptias migrat. (NB.)

§. 24. Poſt hæc autem de Eccleſia egreſſi Coronas in capitibus geſtant, quæ ſemper in Eccleſia ipſa ſunt ſolitæ reſervari. Hæc ille, qui adjicit: *Hæc ſunt Jura Nuptiarum.*

§. 25. De Annulo *Iſidor. Offic. l. 2. c. 19.* Quòd in primis nuptiis Annulus ſponſæ à ſponſo datur, fit nimirum vel propter mutuæ dilectionis ſignum, vel propter id magis, ut eodem pignore eorum corda jungantur. Unde & quarto digito annulus inſeritur, quia in eo vena quædam, ut fertur, ad cor penetrat. Nota *digitum quartum*, cui ſponſæ annulus inſertus. *Tertull. Apologet. c. 6.* Cùm aurum nulla nôrat præter unico digito, quem ſponſus oppignoràſſet pronubo annulo.

§. 26. Latinè dicitur *Annulus pronubus*, qui Gr. Νυμφικὸς &

νος & Γαμήλιος. *Ambroſ. l. IV. ep. 54.* appellat hoc, Annulo fidei ſubarrare.

§. 27. In Liturgiis occurrit benedictio Annuli & Coronarum: Benedic + Domine annulum iſtum & coronam iſtam, ut ſicut annulus circumdat digitum hominis, & corona caput; ita gratia Spiritûs Sancti circumdet ſponſum & ſponſam. &c.

§. 28. *Apollinar. carm. 2.* Virtus te pronuba poſcit.
Atque Dionëam dat Martia laurea Myrtum.
Scil. *coronam nuptialem ex Myrto.*

§. 29. *Synod. Arelat. Can. 30. qv. 4. c. 5.* de dote ſic decrevit: Juxta poſſibilitatem fiat dos.

§. 30. *Formulæ in Ord. Rom.* ſic leguntur: Poſtquam fuerit mulier viro deſponſata & legaliter dotata, introeat cum marito Eccleſiam, & proſtratis eis dicat: *Propitiare Domine ſupplicationibus noſtris & inſtitutis tuis, qvibus propagationem humani generis ordinaſti, benignus aſſiſte, &c.* Poſt ſeqvuntur aliæ benedictiones & ex *I. Cor. VI. 15.* Sectio illa, & ex *Matth. XXII. 2.* Deinde offert DEO ſacrificium, & in fractione orat precatiunculam, item poſt communionem.

§. 31. *Iſidor. de offic. l. 2. c. 19.* ait: Poſt benedictionem per vittæ candidæ mixtim & purpureæ unum invicem vinculum copulabantur, ne compagem unitatis conjugalis diſrumpant.

§. 32. In *Rituali Rom.* memorantur illa: Primò trina ante diebus ſingulis Feſtis præcedd. denunciatio fiebat, ut de impedimento, ſi quod eſſet, liqueat. (drey Abkündigungen.) Poſteà Parochus veſte ſacrâ indutus librum & vas aquæ benedictæ cum aſperſorio deferens coram tribus aut duobus teſtibus, virum & mulierem, quos parentum vel propinquorum præſentia cohoneſtari decet, (*nota Comitatum!*) de conſenſu in matrimonium interroget, utrumque ſingulatim h. m. vulgari ſermone: *N. vis accipere N. præſentem hic in tuam legitimam uxorem, juxta ritum ſanctæ matris Eccleſiæ?* Reſpondeat ſponſus: *Volo.* Et ſic fiat cum ſponſâ.

§. 33. Facto hoc jubebantur à Sacerdote dexteras jungere, ipſe autem dicebat: Ego conjungo vos in Matrimo-

NIUM IN NOMINE ✠ PATRIS ET FILII ET SPIRITUS SANCTI. Vel aliis utebatur verbis ex more loci.

§. 34. Deinde aquâ benedictâ eos adſpergebat.

§. 35. Mox benedicebat ANNULUM, benedictum aſpergebat aquâ in forma crucis.

§. 36. Tunc ſponſus acceptum annulum de manu Sacerdotis imponebat digito annulari ſiniſtræ manûs ſponſæ;

§. 37. Dicente Sacerdote: IN NOMINE PATRIS, ✠ FILII ET SPIRITUS SANCTI, AMEN.

§. 38. Sequebantur aliæ benedictiones & preces. His expletis, ſi BENEDICENDÆ SINT NUPTIÆ, Parochus Miſſam pro ſponſo & ſponſa celebrabat.

§. 39. In Archiepiſcopatu Bononienſi fit mentio alterius ritus: Cingit Parochus Sponſorum colla candido aliquo velo, ad inſtar ſtolæ accommodato, & eos matrimonio jungit, dicens: *N. placetne &c?*

§. 40. Et conſenſu ab illis facto, Parochus ait: *Ego N. Parochus hujus Eccleſiæ vos N. & N. in matrimonio jungo, in nomine &c.*

§. 41. Benedictio illa nuptialis dicitur plerumque ἡ τέλεια ἱερολογία & ἱεροτελεστία.

§. 42. Alicubi & Sacerdos adhibitus contractui ſponſalitio benedicendo. *Ignat. Ep. ad Polycarp.* Πρέπει τοῖς γαμοῦσι καὶ ταῖς γαμούσαις μετὰ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου τὴν ἕνωσιν ποιεῖσθαι cum arbitrio Epiſcopi, ἵνα ἡ κατὰ Κύριον ὁ γάμος. Et *Tertull. ad uxor. l. 2. c. ult.* Ejus matrimonii, quod Eccleſia conciliat, oblatio confirmat, & obſignat benedictio, Angeli renunciant &c. Ubi Angelos exponit *Baronius* Sacerdotes Contractum ritè factum renunciantes. *Id. Tertull. c. IV. Pudicit.* Penes nos occultæ conjunctiones, i.e. non priùs apud Eccleſiam profeſſæ, juxta mœchiam & fornicationem judicari periclitantur. *Clem. Alex. Pæd. l. III. c. 1.* agens de uxorum alienis capillis, τίνι ὁ Πρεσβύτερος ἐπιτίθησι χεῖρα; τίνα δὲ εὐλογήσει; οὐ τὴν γυναῖκα τὴν κεκοσμημένην, ἀλλὰ τὰς ἀλλοτρίας τρίχας, καὶ δι᾽ αὐτῶν ἄλλην κεφαλήν.

§. 43.

§. 43. Unde patet, Sacerdotum prævio arbitrio contractas Veteribus nuptias, & benedictionem factam ἐν χειροθεσίᾳ Sponſis.

§. 44. Et *Tertulliani* locum *c. XI. de Monogam.* exp. *Albaspin. Epiſc. Aurel.* ait, mulieres petere maritum ab Epiſcopo, apud Tertullianum eſſe, *conſilium nubendi & futuri conjugis vitæ mores* „ *exponere Presbyteris, & audire, an ſalvâ fide ac religione ei viro* „ *nubere posſit.*

§. 45. Evariſti Papæ Epiſt. eſt *Caus. XXX. qu.* 5. *Ann. Chr. CXX.* Ignatio coævus, ubi ait ita: Aliter legitimum conjugium, ut à patribus accepimus & à ſanctis Apoſtolis, eorumq; ſucceſſoribus traditum invenimus, fit nullum, niſi ſponſa &c. *ſuo tempore ſacerdotaliter, ut mos eſt, cum precibus ac oblationibus à ſacerdote benedicatur, & à Paranymphis cuſtodita & conſociata &c.* Aliter verò præſumta, non conjugia, ſed aut adulteria, aut ſtupra potiùs, quàm legitima conjugia eſſe.

§. 46. Quam Epiſtolam ſuſpectam tamen habent *David Blondell. in Pſeudo. Iſidor. p.* 151. *Iſaac Huber l. de Conſ. Hier. & Monarch. l. 6. p.* 53.

§. 47. *Platina* de Sotere Papâ *Ann. Chr.* 175. decrevit, ne legitima haberetur uxor, niſi cui Sacerdos ex inſtituto priùs benedixiſſet, ut legit *Ciaccon. Epiſt. Calliſt. ad Gall. Epiſcopos, ann.* 220. Pro non legitimè conjunctis habentur, *absque dotali titulo, & benedictione Sacerdotis copulati.*

§. 48. *Decret. Hormisd. c. 6.* ait: Nullus fidelis occultè nuptias faciat, ſed benedictione acceptâ à Sacerdote publicè nubat in Domino. *Anno Chr. DXX.*

§. 49. Hæc igitur omnia ad V. capita reducit *Sever. Binius ad Con. Carthag. Concil. XIII.* Primò, ut contrahatur matrimonium in præſentia Sacerdotis, vel ut alii, non inſcio Epiſcopo. 2. Ut per eosdem in Eccleſia proclametur. 3. Ut Sacrif. Miſſæ offeratur. 4. Ut à Paranymphis ad Eccleſiam ducantur. 5. Euchariſtiâ fruantur, & manus eorum interventu oſculi & velaminis conjungantur.

§. 50. Alii, ut *Selden. ux. Ebr. p.* 307. ante Leonem Imp.

Ann. Chr. 900. Benedictionem illam aut Sacerdotis interventum obtinuiſſe in Eccleſia Chriſtiana, non volunt, eò quòd in *Juſtinian. codd* nihil ejusmodi inveniatur, etiamſi in *Nov. 74. c. 4.* jubeatur τινὸς τῶν εὐκτηρίων οἴκων loco teſtimonium de nuptiis capi. Nam ibi intelligi Clericos quoscunque ἐνστρατευμένους κληρικοὺς, ut habet ibid. textus. Præterea ibi fiat mentio non miniſtri ſacri, ſed *Advocati ſ. Patroni Eccleſiæ,* γνωστοποιείσθω τῷ τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας ἐκδίκῳ, qui coram III. vel IV. teſtibus ἐκ μαρτυρίας συνιστάναι debebat.

§. 51. Conſtare ait inſuper *Novell. 74. c. 5.* ex ſimplici γαμικῇ διαθέσει ratas nuptias cenſeri. Et *Nov. CIIX. c. 381.* nudà affectione nuptiæ fieri dicantur.

§. 52. Primum itaque Leonem edidiſſe ſanctionem cum titulo: περὶ τοῦ τὰ συνοικέσια ἄνευ τῆς ἱερᾶς εὐλογίας μὴ ἐρρῶσθαι non valere. Quicquid contrà ſtatuerint PP. aut Pontifices. V. ampliora apud *Selden. p. 310.*

§. 53. Supereſt, *Tempus* apud Chriſtianos vett. nuptiis accommodum. *Synod. Laod. Ann. Chr. CCCXX. vel CCCC.* vetatur in Quadrageſima γάμους ἢ γενέθλια ἐπιτελεῖν. *Id. Nicol. Pap. Reſp. ad Bulgar. cap 48. Concil. Ilerdenſ. ann. 524.* prohibet nuptias à Septuageſima uſque in VIII. Paſchæ, & tribus ſeptimanis ante D. Joann. B. & ab Advent. uſque poſt Epiphaniam. *Et additur:* Quod ſi factum fuerit, ſeparentur. *Gratian. cauſ. XXXIII. qu. 4. c. 10.*

§. 54. *Synod. Aqvisgran. ann. DCCCXXXVI.* Dominicis diebus prohibentur nuptiæ, *Canone XVII. part. 2.* Et

§. 55. *Salegunſtadienſ. Synod.* addit, hisce temporibus omnibus, *Canone III. 1. 2.* Jejuniis celebrioribus feſtisq; non paucis & eorum vigiliis nuptias prohiberi.

§. 56. *Thom. Aqvin. in Lomb. Sent. IV. Diſt. 32.* Statutum eſt, *ait,* ut tribus temporibus nuptiæ non celebrentur. Quorum primum eſt ab Adventu uſque ad Epiphania. Secundum à LXX. uſque ad VIIIam Paſchæ. Tertium à tribus diebus ante Aſcenſionem, ſeu à Dominica Rogationum uſque ad octavam Pentecoſtes.

Cauſa

Digitized by Google

Cauſa adjicitur: Ut homines ſe ad ſpiritualia præparent meliùs, nuptias enim mentes contrahentium magis ad carnalia movere.

§. 57. Sed quod *Ilerdenſ. ſynod.* ſtatuit, idem ferè decrevère *ſynodus Lingonenſis ann. MCCCCIV. & Senonenſis, & Carnotenſ. & Pariſienſis.*

§. 58. Sed *Tridentini Concilii ſeſſ. 24. cap. 10.* bina tantùm tempora habet, ab Adventu uſque ad diem Epiphaniæ, & 2. à feria IV. Cinerum ad octavam Paſchæ incluſivè; in aliis temporibus ritè nuptias celebrari permittit. Plura *Selden. l. c. p 814. & ſeqq.*

§. 59. ***Jus Connubiorum.*** Græci *Baſil. l. 28. Tit. IV. c. 24.* inceſtas nuptias vocant, quæ inter aſcendentes & deſcendentes fiunt, *ἀθέμιτος γάμος ἐστὶν, ὁ μεταξὺ ἀνιόντων καὶ κατιόντων.* *Et Harmenop. l. IV. Tit. VI.* prohibitas nuptias dicit in ordine aſcendentium. *Ἐπὶ τῶν ἀνιόντων εἰς ἄπειρον ὁ γάμος κεκώλυται.*

§. 60. *Γάμος Baſil. l. 28. Tit. IV. c. 1.* definitur *ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς συνάφεια καὶ συγκλήρωσις τοῦ βίου παντὸς, θείου τε καὶ ἀνθρωπίνου δικαίου κοινωνία.* Conjunctio maris & fœminæ, juris divini humaniq; communicatio. Sic *l. III. c. 16.* talis lex ſancitur: *ἐὰν ἐφίλησεν ὁ μνηστὴρ τὴν μνηστὴν ἐν τῷ τῆς μνηστείας καιρῷ καὶ μετὰ τοῦτο ἕνα τῶν ἀμφοτέρων τελευτῆσαι συνέβη, τὸ ἥμισυ τῆς δωρεᾶς ἀνατρέπεται καὶ τὸ ἥμισυ ἔχει ὁ ζῶν. Si oſculatus tempore ſponſalium fuerit ſponſus ſponſam, & pòſt alter moritur, vivus dimidium donationis retinet.*

§. 61. Et ibid. *Tit. V. cap. XVII.* vetatur ſuſceptori, ducere illam, quam è S. lavacro ſuſtulit: *Ὁ ἀπὸ ἁγίου βαπτίσματος δεξάμενος, οὐ δύναται, αὐτὴν ὕστερον πρὸς γάμον ἀγαγέσθαι, ὡς δῆθεν θυγατέρα αὐτοῦ γεγεννημένην, οὐδὲ τὴν ταύτης μητέρα ἢ θυγατέρα, ἀλλ' οὐδὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ.*

§. 62. *Synod. VI. Trull. ὁ τὴν ἑτέρῳ μνηστευθεῖσαν ἔτι τοῦ ἀνδρὸς ζῶντος εἰς γάμον ἀναγόμενος τῷ τῆς μοιχείας ὑποκείσθω ἐγκλήματι.* Cauſam reddit *Alexius Comnenus* hanc, quòd

Sponſa-

Ann. Chr. 900. Benedictionem illam aut Sacerdotis interventum obtinuiſſe in Eccleſia Chriſtiana, non volunt, eò quòd in *Juſtinian. Codd* nihil ejusmodi inveniatur, etiamſi in *Nov. 74. c. 4.* jubeatur τινὸς τῶν εὐκτηρίων οἴκων loco teſtimonium de nuptiis capi. Nam ibi intelligi Clericos quoscunque εὐσεβεστάτους κληρικούς, ut habet ibid. textus. Præterea ibi fiat mentio non miniſtri ſacri, ſed *Advocati ſ. Patroni Eccleſiæ,* κοινωνουσάσθω τῷ τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας ἐκδίκῳ, qui coram III. vel IV. teſtibus ἐκ μαρτυρίας συνιστάναι debebat.

§. 51. Conſtare ait inſuper *Novell. 74. c. 5.* ex ſimplici γαμικῇ διαθέσει ratas nuptias cenſeri. Et *Nov. CIIX. c. 381.* nudà affectione nuptiæ fieri dicantur.

§. 52. Primum itaque Leonem edidiſſe ſanctionem cum titulo: περὶ τοῦ τὰ συνοικέσια ἄνευ τῆς ἱερᾶς εὐλογίας μὴ ἐρρῶσθαι non valere. Quicquid contrà ſtatuerint PP. aut Pontifices. V. ampliora apud *Selden. p. 310.*

§. 53. Supereſt, *Tempus* apud Chriſtianos vett. nuptiis accommodum. *Synod. Laod. Ann. Chr. CCCXX. vel CCCC.* vetatur in Quadrageſima γάμους ἢ γενέθλια ἐπιτελεῖν. *Id. Nicol. Pap. Reſp. ad Bulgar. cap 48. Concil. Ilerdenſ. ann. 524.* prohibet nuptias à Septuageſima uſque in VIII. Paſchæ, & tribus ſeptimanis ante D. Joann. B. & ab Advent. uſque poſt Epiphaniam. *Et additur:* Quod ſi factum fuerit, ſeparentur. *Gratian. Cauſ. XXXIII. qu. 4. c. 10.*

§. 54. *Synod. Aquisgran. ann. DCCCXXXVI.* Dominicis diebus prohibentur nuptiæ, *Canone XVII. part. 2.* Et

§. 55. *Salegunſtadienſ. Synod.* addit, hisce temporibus omnibus, *Canone III. t. 2.* Jejuniis celebrioribus feſtisq; non paucis & eorum vigiliis nuptias prohiberi.

§. 56. *Thom. Aquin. in Lomb. Sent. IV. Diſt. 32.* Statutum eſt, *ait,* ut tribus temporibus nuptiæ non celebrentur. Quorum primum eſt ab Adventu uſque ad Epiphania. Secundum à LXX. uſque ad VIIIam Paſchæ. Tertium à tribus diebus ante Aſcenſionem, ſeu à Dominica Rogationum uſque ad octavam Pentecoſtes.

Cauſa

Digitized by Google

Cauſa adjicitur: Ut homines ſe ad ſpiritualia præparent meliùs, nuptias enim mentes contrahentium magis ad carnalia movere.

§. 57. Sed quod *Ilerdenſ. ſynod.* ſtatuit, idem ferè decrevère *Synodus Lingonenſis ann. MCCCCIV.* & *Senonenſis*, & *Carnotenſ.* & *Pariſienſis.*

§. 58. Sed *Tridentini Concilii ſeſſ. 24. cap. 10.* bina tantùm tempora habet, ab Adventu uſque ad diem Epiphaniæ, & 2. à feria IV. Cinerum ad octavam Paſchæ incluſivè; in aliis temporibus ritè nuptias celebrari permittit. Plura *Selden. l. c. p. 314.* & *ſeqq.*

§. 59. *Jus Connubiorum.* Græci *Baſil. l. 28. Tit. IV. c. 24.* inceſtas nuptias vocant, quæ inter aſcendentes & deſcendentes fiunt, ἀθέμιτος γάμος ἐστιν, ὁ μεταξὺ ἀνιόντων καὶ κατιόντων. *Et Harmenop. l. IV. Tit. VI.* prohibitas nuptias dicit in ordine aſcendentium. Ἐπὶ τῶν ἀνιόντων εἰς ἄπειρον ὁ γάμος κεκώλυται.

§. 60. Γάμος *Baſil. l. 28. Tit. IV. c. 1.* definitur ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς συνάφεια καὶ συγκλήρωσις τοῦ βίου παντὸς, θείου τε καὶ ἀνθρωπίνου δικαίου κοινωνία. Conjunctio maris & fœminæ, juris divini humaniq; communicatio. Sic *l. III. c. 16.* talis lex ſancitur: ἐὰν ἐφίλησεν ὁ μνηστὴρ τὴν μνηστὴν ἐν τῷ τῆς μνηστείας καιρῷ καὶ μετὰ τοῦτο ἕνα τῶν ἀμφοτέρων τελευτῆσαι συνέβη, τὸ ἥμισυ τῆς δωρεᾶς ἀνατρέπεται καὶ τὸ ἥμισυ ἔχει ὁ ζῶν. *Si oſculatus tempore ſponſalium fuerit ſponſus ſponſam, & pòſt alter moritur, vivus dimidium donationis retinet.*

§. 61. Et ibid. *Tit. V. cap. XVII.* vetatur ſuſceptori, ducere illam, quam è S. lavacro ſuſtulit: Ὁ ἀπὸ ἁγίου βαπτίσματος δεξάμενος, οὐ δύναται, αὐτὴν ὕστερον πρὸς γάμον ἀγαγέσθαι, ὡς δῆθεν θυγατέρα αὐτοῦ γεγεννημένην, οὐδὲ τὴν ταύτης μητέρα οὔτε θυγατέρα, ἀλλ᾽ οὐδὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ.

§. 62. *Synod. VI. Trull.* ὁ τὴν ἑτέρῳ μνηστευθεῖσαν ἔτι τοῦ ἀνδρὸς ζῶντος εἰς γάμον ἀναγόμενος τῷ τῆς μοιχείας ὑποκείσθω ἐγκλήματι. Cauſam reddit *Alexius Comnenus* hanc, quòd

Sponſa-

Sponſalia εὐλογίᾳ ita ſint conſecrata; ut DEUS illorum autor & conciliator agnoſceretur: οὐκ ὀλίγον ἐν ταύτῃ τὸ ἄτοπον ἐπισύρεται, τὰς προεισοδίους τῶν γάμων εὐχὰς ἐπὶ μνηστείᾳ συμπληρωθείσας ὡσεί τι τῶν εἰκαίων καὶ συμπεφορημένων λογίσασθαι καὶ ἀδιαφόρως ἐκλαβέσθαι τόδε τὸ πρᾶγμα, ὥσπερ ἂν εἰ μὴ θεὸς μέσον τῶν συναπτομένων προσώπων διὰ τῆς μνηστείας εἰσήγετο.

§. 63. Vult itaque τὰς τοιαύτας μνηστείας ἀμετακινήτους διαμένειν καὶ τὸ ὅλον ἀλύτους. Et *Carol. M. I. Franc. Leg. l.* 1. *c.* 163. Deſponſatam alii puellam alter in matrimonium ne ducat, modis omnibus inhibemus. Quia illa benedictio, quam nupturæ Sacerdos imponit, apud fideles ſacrilegii inſtar eſt, ſi ullâ transgreſſione violetur. Plura *Fr. Hottomann. de ſponſalib p.* 412.

§. 64. In Jure Canon. Sponſaliorum & Nuptiarum promiſcuus uſus. Ideò 27. *qu.* 2. *Gratianus* differit, an ſponſalia conjugii appellatione contineantur, ſeu an ſponſus & ſponſa rectè conjuges dici poſſint. Affirmativam quidem primùm probat argumentis & auctoritatibus. Ut *Iſidor.* 9. *Etym. c.* 7. Conjuges veriùs appellantur à prima deſponſationis fide, quamvis adhuc ignoretur inter eos concubitus. &c. *C. conjunx. C. omne itaque. C. qui deſponſatam.* Deinde Negativam defendit, Sponſalia conjugii appellatione non contineri, & ſponſos conjuges non rectè dici. *d. §. final. cum ſeqq. & d. q.* 2. *cap. Decreta. &c.* Poſtremò hæc duo conciliat, diſtinguens inter Conjugium initiatum & ratum. Initiatum vocat, cui carnis copula non intervenerit. Ratum verò, cui copula iſta interceſſerit. *d. capit. ſtatutum. §. quomodo. & d. q.* 2. *c. cùm initiatur.*

§. 65. *Ibid. c.* 19. ſtatuit: Cauſa religionis conjugia ſolvi non debet. *C.* 20. Abſque viri conſenſu mulier deputata Monaſterio ad ejus conſortium redire non prohibetur. *C.* 21. Ad uxorem ſimiliter redire cogatur, qui ſine ejus conſenſu religioſam veſtem ſuſcepit. *C.* 22. Sine conſenſu uxoris religionis propoſitum vir ſumere non poteſt. *C.* 23. Sine conſcientia Epiſcopi viro & uxori cauſa religionis divertere non licet.

§. 66. *Gregor. c.* 27. *q.* 2. *c.* 14. ſtatuit: Si quis uxorem deſpon-

Digitized by Google

ſponſaverit, vel eam ſubarrhaverit, quanquam poſtmodum prævenientε die mortis ejus nequiverit eam ducere in uxorem, tamen nulli de conſanguinitate ejus licet accipere eam in conjugio.

§. 67. Inter eos autem, quos non copulat commiſtio ſexus, matrimonium eſſe non cenſetur. *Aug. apud Lomb. Sent. IV. Diſt. 16.* Non eſt dubium, illam mulierem non pertinere ad matrimonium, cum qua commiſtio ſexus non docetur fuiſſe. Sic *Leo Pap.* Non dubium eſt, illam mulierem non pertinere ad matrimonium, cum qua docetur fuiſſe nullum nuptiale miniſterium. Sic & *Gregor. in Decretal. Tit. de Frig. & Malef. Cap. Laudabil.* Vir & mulier ſi ſe conjunxerint, & poſteà dixerit mulier de viro, quòd non poſſit coire cum eâ, ſi poteſt per verum indicium probare, quòd verum ſit, accipiat alium.

§. 68. De Conjugio inter diverſæ religionis homines, extat Apoſtoli judicium *I. Cor. VII.* In Jure Canonico ſic docetur: In fidelis poteſtate ſit, poſt baptiſmum uxorem recipere, quam antè dimiſerat. *Cauſ. 28. qv. 1. c. 2.*

§. 69. Fidelis infidelem diſcedentem ſequi non cogitur. *Ibid. c. 3.*

§. 70. Et *c. 4. ex Auguſt. de Fid. & Oper. c. 16.* Sine culpa relinquitur uxor, quæ cum viro Chriſtiano habitare noluerit.

§. 71. *C. 6.* Quæ ſimulacrum facit, nec reſipiſcit, dimittatur à viro ſuo.

§. 72. Et *c. 8.* Infideles etiam ſunt conjuges, & quod fideli licet dimittere infidelem. *C. 9.* Sed non expedit.

§. 73. *Concil. Tolet. IV. c. 62.* Niſi ad fidem Judæus acceſſerit, ſeparetur ab uxore fideli.

§. 74. Fideles infidelibus non ſunt conjugio copulandi. *Ambroſ. de Patriarch. l. 1. c. 9.* Cave Chriſtiane gentili aut Judæo filiam tuam tradere.

§. 75. Sic & *Concil. Agathenſ. c. 67. & Laodicen. c. XXXI.* Et Urbanenſe, apud *Gratian. c. cit. c. 17.* de tali, à Chriſtiano cœtu atque convivio, & à communione Eccleſiæ protinùs ſegregetur.

§. 76. *Concil. apud Vermer. c. III. & Moguntin. I. cap. 55.* De eo, qui filiaſtrum ſuum coram Epiſcopo tenuit, ſeparetur ab uxore ſua & nunquam accipiat aliam.

Oooo §. 77.

Digitized by Google

§. 77. Contrà ſtatuit *Concil. cabilonenſ. II. c. 31.* de feminâ id faciente, quamdiu vivet, agat pœnitentiam, à viro tamen ſuo non ſeparetur.

§. 78. Qui verò filiolam vel matrem ſuam ſpiritualem duxerit, ſeparetur & gravi pœnitentiâ plectatur, & ſine ſpe conjugii maneat, ait *Conc. Mogunt. c. 10.*

§. 79. *C. 30. q. 3. c. 2.* Filia ſpiritualis carnali filio nubere non poteſt. &c. 3.

§. 80. Sed tamen filii vel filiæ ante vel poſt compaternitatem genitæ legitimè conjungi poſſunt. *d. c.* 4.

§. 81. *Concil. Tribur. c. 48.* ſtatuit, ſi quis ſuæ ſpiritualis commatris filiam fortuitò in uxorem duxerit, conſilio maturiori ſervato eam habeat, atque honeſtè legitimo conjugio operam det.

§. 82. Qui ducit in uxorem meretricem vel corruptam, quam putat eſſe caſtam vel virginem, non poteſt eam dimittere & aliam ducere. *C. 29. q. 1. §. Error fortun.*

§. 83. NUPTIÆ autem publicè celebrari debent. *Decret. Hormisd. c. 6.* Nullus fidelis occultè nuptias faciat, ſed benedictione acceptâ à Sacerdote publicè nubat in Domino.

§. 84. Ritum Nuptiarum breviter docet *Nicol. ad Conſ. Bulg. c. 3.* Poſt Sponſalia, fœdera quoque celebrantur, & poſtquam arrhis ſponſam ſibi ſponſus per digitum fidei annulo inſignitum deſponderit, dotemq; utrique placitam ſponſus ei cum ſcripto pactum hoc continente coram invitatis ab utraque parte tradiderit, ambo ad nuptialia fœdera perducuntur, & primùm quidem in Eccleſia Domini cum oblationibus, quas offerre debent, DEO ſtatuuntur, ſicq; demùm benedictionẽ & velamen cœleſte ſuſcipiunt.

§. 85. De dote *Concil. Arelat. c. VI.* Nullum ſine dote fiat conjugium, juxta poſſibilitatem fiat dos.

§. 86. Cur velentur, docet *Iſidor. l. 2. de off. c. 19.* Ut noverint, ſe ſemper ſubditas eſſe maritis ſuis.

§. 87. Deinde obſervo à Sacerdote vittæ vinculo eos eſſe colligatos. Sic enim *Iſidor. ibid.* cauſam afferens: Poſt benedictionem uno invicem vittæ vinculo copulantur, ne compagem conjugalis unitatis diſrumpant.

§. 88.

Digitized by Google

§. 88. Porrò iſta fuit vitta candido & purpureo colore variegata. Sic *Iſidor. ib.* Quòd eadem vitta candido purpureoq; colore permiſcetur, candor quippe ad munditiem vitæ, purpura ad ſanguinis poſteritatem adhibetur.

§. 89. *Ambroſ. de Patr. l. 1. c. 9.* Inde nuptiæ dictæ, quòd pudoris gratiâ ſe puellæ obnuberent.

§. 90. De ſecundis Nuptiis variant Pàtrum ſententiæ. Quidam non admittunt, alii non laudant, ſed admittunt, alii concedunt. *Greg. Nazianz.* Τὸ πρῶτον συνοικέσιον, νόμος, τὸ δεύτερον συγχώρησις, τὸ τρίτον, παρανομία, τὸ τέταρτον, χοιρώδης βίος.

§. 91. *Gratian. c. XXXI. q. 11. c. 8.* Generaliter, *ait*, prohibentur viri & mulieres frequenter matrimonia contrahere.

§. 92. Inde & *in Concil. Neo-Cæſar. c. 3.* Διγάμοις μετάνοια imponitur, & Presbyter illis conviviis intereſſe prohibetur. Ἐπεὶ μετάνοιαν αἰτοῦντος διγάμου, τίς ἔσται ὁ Πρεσβύτερος ὁ διὰ τῆς ἑστιάσεως συγκατατιθέμενος τοῖς γάμοις; Ubi etiamſi interſit convivio, non tàmen approbare δευτερογαμίαν dicitur Presbyter.

§. 93. Sic & duriſſimè *Auct. Imp. Op. in Matth. Hom. 32.* Πορνείαν dicit eſſe ſecundum conjugium.

§. 94. Quod tamen *Chryſoſt. Ep. ad Vid. Junior.* negat.

§. 95. *Hieron. ad Pammach.* Non damno digamos, immò nec trigamos, & ſi dici poteſt octogamos. *Et ibid.* Liberâ voce proclamo, non damnari in Eccleſia digamiam, imò nec trigamiam, & ita licere quinto, ſexto, & ultrà nubere.

§. 96. *Id. ad Gerunt.* Damnamus ſecunda matrimonia? Minimè. Sed prima laudamus. Abjicimus de Eccleſia digamos? Abſit. Sed Monogamos ad continentiam provocamus.

§. 97. *Aug. l. 2. contr. Adv. Leg. & Proph. c. XI.* DEUS maſculum & fœminam propagandi generis causâ nuptiali caſtitate conjunxit. Et ſecundas nuptias, quæ in utroque Teſtamento permittuntur, licitas eſſe monſtravit.

§. 98. *Ib. de bon. Vid. c. XI.* Dominus ſeptemviram non damnavit.

§. 99. De Concubinis *vid. ſuprà Tit. Clerici.*

§. 100. Eodem tamen cum uxore tempore habere Concubinas, non licet. *Capit. Francic. VII. Cap. 255.* Qui uxorem habet, eodem tempore Concubinam habere non poteſt, ne ab uxore eum dilectio ſeparet Concubinæ.

§. 101. De ea, quæ alteri abſente viro nupſit, *vid. paulo inferiùs.*

§. 102. *Clem. Strom. 4.* de ſecundas nuptias faciente, οὗτος οὐχ ἁμαρτάνει μὲν κατὰ διαθήκην, οὐ γὰρ κεκώλυται πρὸς τοῦ νόμου, οὐ πληροῖ δὲ τῆς κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον πολιτείας τὴν κατ' ἐπίτασιν τελειότητα.

§. 103. De Conjugio *Canonib.* vetito. §. Ante legem Moſis gradus jam vetitos non fuiſſe obſervatos probant *Auguſtin. de C. D. l. XV. c. 16.* loquens de patruelium & conſobrinorum conjugiis; Raro, *ait*, per mores fiebat, quod fieri per leges licebat, quia id nec divina prohibuit, nec dum prohibuerat lex humana.

§. 104. *Ambroſ. de Patriarch. l. 1. c. 4.* de Abrahami concubitu cum Sara ait: Quia ante legem & Evangelium fuit, nondum interdictum adulterium videbatur. Pœna criminis ex tempore legis eſt. Non ergò in legem commiſit Abraham, ſed legem prævenit.

§. 105. *Chryſoſt. de Sara:* Κἀκείνη πάλιν ἐσπούδασε τῆς ἀπαιδίας ἐπινοῆσαι παραμυθίαν αὐτῷ ἵνα ἀπὸ παιδίσκης, οὐδέπω γὰρ ταῦτα τότε κεκώλυτο.

§. 106. Sic & de *Polygam. Aug. de doctr. Chriſt. l. 3. c. 12.* Erat uxorum plurium ſimul habendarum inculpabilis conſuetudo. *Et c. 22.* Multa ſunt, quæ illo tempore officiosè facta ſunt, quæ modò niſi libidinosè fieri non poſſunt.

§. 107. Et *id. contr. Fauſt. l. 22. c. 47.* Quando mos erat, crimen non erat.

§. 108. Poſteà verò è Canonibus & Conſtitt. Eccleſiæ & Impp. vetita ſunt conjugia μεταξὺ ἀνιόντων καὶ κατιόντων, ut loquitur *Baſil. Græc. l. 28. Tit. IV. c. 24.*

§. 109. Et ſic in genere.

§. 110.

§. 110. In ſpecie *Theodoſ. Conſtit.* Patruelium & Conſobrinorum conjugia vetuit. *De illo Victor.* Tantum pudori tribuens & continentiæ, ut Conſobrinarum nuptias vetuerit, tanquam ſororum.

§. 111. Quæ tamen Principum indulto concedebantur. *Caſſiodor. l. VII. 46.* Longiùs pudicam obſervantiam poſteris transmiſerunt, reſervantes Principi tantùm beneficium conſobrinis nuptiali copulatione conjungendis.

§. 112. Sed hîc obiter notandum, quod ſic vetitum erat lege humanâ, ſi tamen fiat, irritum non eſſe, niſi & hoc lex addiderit. Sic in *Concil. Eliber. Can. 60.* Si quis poſt obitum uxoris ſuæ ſororem ejus duxerit, & ipſa fuerit fidelis, per quinquennium à communione ſeparetur.

§. 113. Eo ipſo oſtendens, matrimonii vinculum non ſolvi.

§. 114. Sic & *Can. Apoſt. 19.* ὁ δύο ἀγαγόμενος ἀδελφὰς ἢ ἀδελφιδῆν, filiam fratris, tantùm à Clero arcetur.

§. 115. Paullatim itaque de ſingulis Canones ſunt ſanciti. De duabus ſororibus *Concil. Aurelian. apud Gratian. c. 27. q. 2. c. 30. & c. 32. q. 7. c. 20.* Qui dormierit cum duabus ſororibus, & una ex illis anteà uxor fuerit, neutram ex ipſis habeat.

§. 116. De eo, qui dormivit cum ſponſa fratris ſui, *Concil. Tribur. ibid.* Deſponſatam fratri frater habere non poteſt, ſed mœchus & mœcha fornicationis vindictam ſuſtineant, licita verò conjugia non negentur.

§. 117. Sic de eo, qui ſponſam filij ſui oppreſſerit, & poſteà filius ejus eam duxerit, pater poſtmodùm non habeat uxorem, nec mulier virum. Filius, qui patris facinus ignoravit, aliam accipiat. *Concil. Tribur. ibid. & Sentent. IV. Diſt. 27.*

§. 118. De capta ſponſa *Concil. Rhemenſ.* Et *l. 1. Capitulo V. c. 105. & l. 7. c. 185.* *Et Cauſ. 27. q. 2. c. 34.* ubi è Concil. Toletano citatur, in quo non comparet: Raptor pœnitentiâ publicâ mulctetur. Raptæ verò, ſi eam ſponſus recipere noluerit, & ipſa eidem crimini conſentiens non fuerit, licentia nubendi alii non negetur.

§. 119. *Iſidor. Etym. l. 5. c. 26.* Qui raptâ fruitur, ſtupro fruitur.

 §. 120.

§. 120. *Concil. Ancyran. Can. II.* jubet, reddi talem priori ſponſo.

§. 121. De eisd. *Joann. VIII. c. 27. q. 2. c. 47.* Si ſponſam huic raptor non reddiderit, tam idem, quàm rapta, ſi ad priſtinum ſponſum remeare noluerit, omni communione priventur.

§. 122. Nullus ducat in conjugium, quam priùs polluit per adulterium. *Concil. apud. Altb. ſub Conrad. Rege c. 6.*

§. 123. Sic & de illo, qui poſt mortem viri adulteram ſe ducturum ſpondet. *Concil. Triburienſ. c. 40.* Tale conjugium prohibemus & anathematizamus.

§. 124. De eodem *Meldenſe c. 69.* Publicæ pœnitentiæ ſubjiciatur. Et ſi mortis defuncti rei non erunt, adjicit *id.* ſumto utantur conjugio, ſi alia, ut diximus, ratio non præpedit.

§. 125. De vidua, quæ mœchum ſuum accepit, *Concil. Eliberit. c. 72.* Poſt quinquennii tempus acta legitimâ pœnitentiâ, placuit eam ad communionem reconciliari.

§. 126. De inceſtu per ignorantiam commiſſo *Concil. Tribur. Cap. 41. & Wormatienſ. cap. 33.* Si quis cum duabus ſororibus fornicatus fuerit, & ſororem ſoror ab eodem anteà ſtupratam neſcierit, vel ſi ipſe ſororem ejus, quam anteà ſtupraverat, non intellexerit, ſi dignè pœnituerint, & continere ſe non valuerint, poſt annos ſeptem conjugia illis non negentur. Si autem non ignoraverint, uſque ad mortem à conjugio abſtineant.

§. 127. Sic *Conc. Tribur. c. 45. & Wormac. c. 63.* Si quis cum matre & filia fornicatus eſt, ignorante matre de filia, & filiâ de matre, ille nunquam accipiat uxorem; illæ verò, ſi voluerint, accipiant maritos. Si autem hoc ſcierint ipſæ fœminæ, abſque viris perpetuò maneant.

§. 128. De caſu ſimili, *ibid. Caus. 34. q. 1. c. 10.* Quidam fornicatus eſt cum quadam muliere, poſteà filius neſciens factum patris, ſtupravit eandem, quod, cùm pater neſciret, de ſe filioq; confeſſus eſt. Statuimus, melius eſſe, ut taliter lapſis cum digna pœnitentia legitima permittantur conjugia, quàm fortè deteriùs delinquant. Fornicaria autem ſine ſpe conjugii maneat.

§. 129. Quare autem Conſanguineorum conjugia ſint vetita,

tita, cùm olim ſic non fuerit, ut *Gen. XI. XXIV. XXIX. Num. XXXVI. Deut. XXV.* reſp. *Gratian. c. 35. q. 1.* Conſanguineorum conjunctiones aliàs cauſa neceſſitatis permiſſæ, aliàs cauſa juſtæ rationis inveniuntur imperatæ. Cùm enim unus vir ab initio, & una ex latere ejus mulier à DEO formaretur, neceſſariò ſorores fratribus copulabantur. Quod autem cogente neceſſitate fit, ceſſante illâ, pariter ceſſare oportet. Unde hujusmodi copula lege prohibita invenitur *Levit. 18.*

§. 130. *Auguſtin. de C. D. XV. 16.* Cùm nulli eſſent homines, niſi qui ex illis duobus (*Adamo & Evâ*) nati fuiſſent, viri ſorores ſuas conjuges acceperunt. Quod profectò quantò eſt antiquiùs neceſſitate compellente, tantò poſteà factum eſt damnabiliùs, religione prohibente.

§. 131. Quod autem addit *ibid. Gratian.* Evangelicis & Apoſtolicis præceptis non inveniri prohibitas haſce nuptias miror, cùm I. Cor. V. eum, qui Novercam duceret, Satanæ tradat Paulus.

§. 132. Ipſæ Gentes hoc agnoſcunt. Sic enim *Mich. Epheſ. ad V. Nicom.* Τὸν ἀδελφὸν μίγνυσθαι τῇ ἀδελφῇ ἐξ ἀρχῆς μὲν ἀδιάφορον ἦν. Νόμου δὲ τεθέντος μὴ μίγνυσθαι πλὴν τὸ διάφορον.

§. 133. *Diodor. Sic. I.* Κοινὸν ἔθος ἀνθρώπων, ne fratres ſororibus jungantur, nominat.

§. 134. *Plato de LL. VIII.* μηδαμῶς ὅσια καὶ θεομισῆ vocat iſta conjugia.

§. 135. *Appian. in Syriac.* ἀθεμιστίαν πάθους vocat.

§. 136. Sic patruelium conjugia *Æſchyl.* vocat λέκτρα ὧν θέμις εἴργει. Et addit ſic μιαίνεσθαι γένος.

§. 137. Proinde uſque ad ſeptimam generationem de cognatione ducere uxorem prohibet *Concil. Meldenſe caus. XXXV. q. 2. c. 1. & Cap. 7. Concil. Aurelian. III. c. 10.* hæc habet: Ne quis ſibi ſub conjugii nomine ſociare præſumat, 1. Relictam patris. 2. Filiam uxoris. 3. Relictam fratris. 4. Sororem uxoris. 5. Conſobrinam, aut 6. Sobrinam. 7. Relictam Avunculi. 8. vel Patrui.

§. 138.

§. 138. Hæc ipſa recitat & *Concil. Agathenſ. c. LXIII. Arelatenſ. III. c. 3. Epaunenſe c. 30. Turonenſ. II. cap. 22. Levit. c. 18. & Deut. 27.* repetit & prohibet. *Epaunenſ. c. 30.* hos numerat, Relictam fratris, Germanam uxoris, Novercam, Conſobrinam, Sobrinam. *Arvernenſ. c. XI.* numerat, Relictam fratris, Sororem uxoris, Privignam, Conſobrinam relictam.

§. 139. Pœna in omnibus dd. Concil. eſt Excommunicatio. *Concil. Ilerdenſ. c. IV.* Uſque ad Miſſam tantùm Catechumenorum in Eccleſia admittantur, cum quibus etiam nec cibum ſumere ulli Chriſtianorum licebit.

§. 140. *Concil. Cabilon. II. c. 29. & Wormacienſ. Part. II. c. 78.* ſtatuunt, Conſanguinitas, quæ in viro obſervanda eſt, etiam in uxore cuſtodienda. Et *c. 35. q. 2. c. 13.* Æqualiter conjungatur vir conſanguineis propriis & uxoris ſuæ.

§. 141. *Concil. Worm. c. XXXII.* ſtatuit, uſque dum recordatur generatio aut memoriâ retinetur & cognoſcitur, nulli Chriſtiano liceat de propria conſanguinitate ſeu cognatione uxorem accipere.

§. 142. *Concil Lugdun. apud Grat. c. XXXV. q. 2. & Rhemenſ. c. VIII.* ad ſeptimum gradum, & affinitatis & propinquitatem ſui ſanguinis uxores ducere vetant.

§. 143. Sic & *Moguntin. c. 54. & Moguntin. II. c. 30.*

§. 144. Cur ad ſextum gradum uſque conſanguinitas obſervetur, docet *Iſidor. Etymol. IX. c. 6. & Aug. l. 15. de C. D. c. 26.* Ut ſicut ſex ætatibus mundi generatio & hominis ſtatus finitur, ita propinquitas generis tot gradibus terminaretur.

§. 145. Quomodo gradus illi ſint computandi, *lib. IX. c. 5.* ſic docet *id.* Filius & filia, quod eſt frater & ſoror, ſit ipſe truncus, illis ſeorſim junctis ex radice egrediuntur ibi rami, 1. Nepos, Neptis. 2. Pronepos, Proneptis. 3. Abnepos, Abneptis. 4. Atnepos, Atneptis. 5. Trinepos, Trineptis. 6. Trinepotis filius & filia.

§. 146. Superiorum, inferiorum, & ex latere venientium ſic idem docet: Primo gradu, ſuperiori lineâ continentur Pater, Mater; inferiori, filius, filia, quibus nullæ aliæ perſonæ junguntur.

§. 147.

Digitized by Google

§. 147. Secundo gradu, ſuperiori lineâ, Avus, Avia; inferiori, Nepos, Neptis, Transverſa, Frater, Soror, quæ perſonæ duplicantur. Avus enim & Avia tam ex patre, quàm matre accipiuntur. Quæ ſeqq. gradd. etiam ipſo ordine duplicantur. Item duo genera nepotum ſunt, ex filio & filia.

§. 148. Tertio gradu, ſuprà Proavus, Proavia; infrà, Pronepos, Proneptis; ex obliquo, Fratris & Sororis Filius, Filia, Patruus, Amita, Avunculus, Matertera.

§. 149. Quarto gradu, ſuprà Abavus, Abavia; infrà, Abnepos, Abneptis; ex obliquo, Fratris & Sororis Nepos, Frater & Soror Patrueles, (i. e. Patrui filius, filia,) Conſobrinus, Conſobrina.

§. 150. Quinto, ſuprà Atavus, Atavia; infrà, Atnepos, Atneptis. Ex obliquo, Fratris & Sororis Pronepos, Proneptis, Fratris Patruelis, Sororis Patruelis, Amitini, Amitinæ, Conſobrini, Conſobrinæ, Filius, Filia, propior Conſobrinus & Conſobrina. His accreſcunt, Propatruus, Proamita.

§. 151. Sexto gradu, Tritavus, Tritavia, ſuprà; Trinepos & Trineptis, infrà. Ex obliquo, Fratris & Sororis abnepos, abneptis, Fratris patruelis, Sororis patruelis, Amitinæ & Amitini, Conſobrini, Conſobrinæ, Nepos, Neptis. Quibus ex latere accreſcunt, Propatrui, Proamitæ, Proavunculi, Promaterteræ, Filius, Filia, Abpatruus, Abamita, Abavunculus, Abmatertera.

§. 152. Septimo, Cognati rectâ lineâ ſuprà infràq; propriis nominibus non appellantur, ſed ex transverſa linea, Fratris Sororisq; Atnepos, Atneptis, Conſobrini filii filiæq;.

§. 153. Succeſſionis ideò VII. GRADUS ſunt conſtituti, quia ulterius per rerum naturam nec nomina inveniri, nec vita ſuccedentibus prorogari poteſt.

§. 154. **De Divortio.** *Hieron. in Marc. c. X. l. 1. adv. Jovinian.* Repudium juxta eloquium Salvatoris ab initio non dabatur, ſed propter duritiem noſtri cordis per Moſen humano generi conceſſum eſt. *Et mox:* Ab exordio conditionis humanæ nec carnibus veſcebamur nec dabamus repudium. Poſt diluvium autem cùm datione legis carnes ingeſtæ ſunt ad veſcendum & repudia conceſſa duritiæ.

Digitized by Google

§. 155. Retinuerunt Eccleſiæ primitivæ hunc divortii uſum, quod liquet ex *Act. XXI. 20 XV. 1.* ubi Judæi Χριστιανίζοντες ἐν πατρῴοις ἔθεσι περιπατεῖν & ζηλωταὶ τοῦ νόμου ὑπάρχειν dicuntur.

§. 156. Sub tempora Conſtantini Magni *Ann. chr. CCCXX.* quis mos obtinuerit circa hæc, non eſt certum. *Juſtin Apol. I.* narrat ad S. P. Q. R. de Chriſtiana, quæ à marito infideli ſceleſto abſceſſerat, τὸ λεγόμενον παρ᾽ ὑμῖν ῥεπούδιον δοῦσα ἐχωρίσθη. Id erat *Ann. Chr. CL.* Sic & de Thecla *Epiphan. hær. 78.* διαλύεται γάμου.

§. 157. Poſt *Synod. Nic. I. ann. CCCXXXI.* Conſtantinus jus divortii coercuit edicto tali: *l. 3. Cod. Theod. Tit. XVI.* Placet, mulieri non licere propter ſuas pravas cupiditates marito repudium mittere exquiſitâ cauſâ, velut ebrioſo, aleatori, mulierculario. Nec maritis per quaſcunque occaſiones uxores ſuas dimittere. Sed in repudio mittendo à fœmina hæc ſola crimina inquiri, ſi homicidam, ſi medicamentarium, vel ſepulcrorum diſſolutorem maritum ſuum eſſe probaverit, ut ita demum laudata omnem ſuam dotem recipiat. Nam ſi præter hæc tria repudium marito miſerit, oportet eam uſque ad aciculam capitis in domo mariti deponere, & tam magnâ pro confidentiâ in inſulam deportari. In maſculis & ſi repudium mittant, hæc tria inquiri conveniet, ſi mœcham, vel medicamentariam, vel conciliatricem repudiare voluerit. Nam ſi ab his criminibus liberam ejecerit, omnem dotem reſtituere debet, & aliam non ducere. Quod ſi fecerit, priori conjugi facultas dabitur ejus domum invadere, & omnem dotem poſterioris uxoris ad ſemetipſam transferre pro injuria ſibi illatâ. *Dab. III. Non. Maji, Baſſo & Ablav. Coſſ.*

§. 158. *Vet. Interpr.* ibi: Levi objectione matrimonium ſolvi prohibetur. Quò temporis refert *Selden. Ux. Ebr. p. 561.* illud coævi Palladæ epigr. οὐ δύναμαι ἀλόχου τῆς Ἀνδρομάχης ἀναχωρεῖν, εἴργει δὲ χάρτης καὶ νόμος Αὐσόνιος.

§. 159. Laxavit autem poſt VI. annos, i. e. *ann. Chriſti CCCXXXVII.* hoc edictum, ita ut uxor in militiam profecti viri, quæ poſt IV. annos nullum ejus vitæ indicium habebat, alii nubere poſſet. *l. 7. C. Tit. de Repud.*

§. 160.

§. 160. *Honor. & Theod. AA. C. Theod. l. III. Tit. 16. l. 2.* negant deportatæ uxori ex edict. *Conſtantin. cit. 19.* poſtliminii uti & ſecundæ nuptiæ. Nec ſi contra fas non diverteret, ante V. annos à die repudii nubendi recepit poteſtatem. Tunc enim videbitur, ajunt Impp. ſui magis viri id execratione, quàm alieni appetitione feciſſe.

§. 161. *Iid. AA.* poſt annum permiſerunt nubere illi, quæ Conſtantin. edicto id facere vetabatur. Exemplo eſt Fabiola apud Hieron. ep. XXX. ad Ocean. Atque hoc jus floruit per ann. CX. ita ut ei nihil reperiant JCti à poſterioribus derogatum, quo tempore floruêre *Athan. Baſil. Chryſ. Epiphan. Cyrill. Lactant. Hilar. Auguſtinus, Ambroſius.*

§. 162. Anno autem CCCCXXXIX. à *Theod. & Val. III.* illud edictum Conſtant. & Honorii eſt abrogatum, & prior licentia reducta. *Nov. Tit. XVII.* Conſenſu licita matrimonia contrahi poſſe, contracta non niſi miſſo repudio diſſolvi præcipimus. Solutionem enim matrimonii difficiliorem eſſe debere, favor imperat liberorum. Sed in repudio culpaq; divortii perquirendâ, durum eſt veterum legum moderamen excedere. Ideò Conſtitutionibus abrogatis, quæ nunc maritum, nunc mulierem matrimonio ſoluto præcipiunt pœnis graviſſimis coerceri, hac conſtitutione repudia, culpas, culparumq; coercitiones ad veteres leges revocari cenſemus. *VI. Id Jul. &c.*

§. 163. Duravit per annos X. Poſt ann. Chr. 449. correcta eſt hæc Conſtitutio ſic. *l. 8. C. Juſt. Tit. de Repud.* Cauſas repudii hac ſaluberrimâ lege apertiùs deſignamus. Et uxori permittimus, ſi maritum ſuum adulterum, homicidam, veneficum, vel certè contra Noſtrum Imperium quid molientem, vel falſitatis reum invenerit, ſi ſepulcrorum diſſolutorem, ſacrilegum, latronem, plagiarium, abactorem, vel ad contemtum ſui domusve ſuæ ipſâ inſpiciente cum impudicis mulieribus cœtum ineuntem, ſi ſuæ vitæ veneno, aut gladio inſidiantem, ſi ſe verberibus, quæ ingenuis aliena ſunt, afficientem probaverit. De maritis verò ſic: Viri quoque pari fine claudentur, nec licebit eis ſine cauſis apertiùs modò deſignatis propriam repudiare jugatam.

§. 164. Si mulier contrà ageret, dotem & donationem προγαμικὴν amittebat, nec poterat intra V. ann. nubere. Quòd ſi præter hæc nupſerit, ajunt Impp. erit ipſa infamis, & connubium nolumus nuncupari.

§. 165. Vir, qui aliter ageret, dotem reddebat, & ante-nuptialia munera amittebat.

§. 166. *Ann. Chr. 497. L. 9. C. Juſt. Tit. Repud.* Anaſtaſ. Imp. ſic explicuit: Tempus quinque annorum fœminæ ſuperiùs præſcriptum: Si conſtante matrimonio communi conſenſu tam viri, quàm mulieris repudium ſit miſſum, quo nulla cauſa continetur, quæ Conſtitutioni Theodoſ. & Valent. inſerta eſt, licebit mulieri non quinquennium expectare, ſed poſt annum ad ſecundas nuptias convolare. *XV. Cal. Mart. &c.*

§. 167. Et ſic circa CC. ann. in Imp. Rom. ante Juſtinianum. Is *L. 10. C. Tit. de Repud.* Theodoſianis cauſis adjecit, ſi maritus uxori ab initio matrimonii uſque ad duos annos continuos computandos coire minimè propter naturalem imbecillitatem valeat. *Ann. Chr. DXXVIII.* Et *Nov. 22. c. 3. & 18.* Si uxor ſuâ ope & induſtriâ abortum fecerit, vel ita luxurioſa eſt, ut commune lavacrum cum viris libidinis causâ habere audeat, vel dum eſt in matrimonio alium ſibi maritum fieri conata fuerit. Eſt & *Nov. 140.* cum tit. ὥστε δύνασθαι κατὰ συναίνεσιν λύειν τὸν γάμον. Verba ſunt: θεσπίζομεν ἐξεῖναι κατὰ τὸ παλαιὸν, τὰς ἐκ συναινέσεως *mutuo conſenſu* διαλύσεις ἐπὶ τῶν γάμων ποιεῖσθαι. *Ann. Chr. 566.*

§. 168. Poſt Juſtin. *Photius Nomocan. Tit. XIII. c. 4.* dicit: Τὸ δὲ κατὰ συναίνεσιν πρὸς τὸ συμφωνούμενον λύειν τὸν γάμον εἴρηται μὲν πρώην. (*ſcil. L. IX. C. de Repud. Conſt. Anaſtaſ.*) ἀνῃρέθη δὲ ἐκ τῆς ρλζ΄ νεαρᾶς *117.* *Nov.* αὖθις καὶ ἀνενεώθη ὑπὸ Ἰουστίνου βασιλέως. *Id. Orat. ann. Chr. 870.* *Et Leo Imp. ann. 900.* in βασιλικοῖς Titulum habet περὶ γάμου λύσεως καὶ τῶν τῆς λύσεως αἰτιῶν. *Synopſ. Baſil. l. 29.* ubi Juſtinianeæ illæ cauſæ confirmantur, μηδενὶ τρόπῳ παρὰ ταύτας τὰς εἰρημένας αἰτίας δια-

διαζύγιον γίνεσθαι. ἡ κατὰ συναίνεσιν τοὺς γάμους διαλύειν. Adjicitur à Scholio: Ἀνῄρηται νῦν τὸ κατὰ συναίνεσιν λύειν τοὺς γάμους. *Conſenſu ſolvendi matrimonia mos eſt ſublatus.* Et hoc etiam in Oriente, ut patet.

§. 169. Poſt Leonem ann. Chr. MLXX. *Attaliata juſſu Mich. Ducæ Aug.* ſcripſit πόνημα νομικὸν, in quo Tit. eſt περὶ λύσεως γάμου, rem talem continens: ὁ γάμος ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω χρόνων ἐκ συναινέσεως ἢ ἐκ θελήσεως τοῦ ἑνὸς μέρους ἐλύετο. ὕστερον δὲ διὰ τῆς Νεαρᾶς τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐπέθησαν ῥητῶς αἱ αἰτίαι, δι' ἃς καὶ μόνας δύνανται στέλλειν διαζύγιον. Et addit: χωρὶς τούτων γάμος ἀνισχύρως λύεται. Tum enumerat cauſas ſupradictas Juſtin. & Leonis, binis adjunctis: κατὰ πρόφασιν ἄμεμπτον, quæ Latinis dicuntur BONA GRATIA. Ut ὅταν ἄσκησιν ἕληται, *cùm Monachus ſit alter illorum*, quod κουρὰν nominat, vel cùm vir triennio οὐ πράττει τὰ παρὰ τῆς φύσεως διδόμενα ταῖς ἀνδράσιν, quod dicitur Ἀπραξία τῆς κοίτης.

§. 170. *Edict. Alex. Comnen. ann. Chr. 1096.* vetat Sponſaliorum μετὰ ἱεροτελεστίας πληρωθέντων ſolutionem, quæ tamen ibid. οὐ πάντως τῶν γάμων ἐπέκεινα ἄλυτοι dicuntur (poſt nuptias.) Ἀλλ' αἷς αἰτίαις οὗτος ſc. γάμος τὴν διάλυσιν ἐπιδέχονται, ταῖς αὐταῖς καὶ αὗται (*Sponſalia*) διαλυθήσονται. Cauſæ autem ſunt illæ Juſtiniani & Leonis ſuprà.

§. 171. Hæc ipſa tradit *Harmenop. ann. Chr. 1150. & Balſamon. ann. Chr. 1200.* Qui *Canon. 105. Concil. Carth.* annis ante Juſtinianum 100. & amplius habiti, tollentem divortia ait abolitum eſſe, τὰ ἐν τῷ παρόντι κανόνι περιεχόμενα παρῳχηκότα ὄντα κατὰ πολὺ, ἠπράκτησαν *exoleverunt.*

§. 172. Quæ apud Gallos, Anglos &c. obtinuerunt, aut ex his provenere, aut ab his non multùm recedunt, & peti poſſunt è *Selden. uxor. Ebr. l. 3. c. 30. p. m. 580. ſeqq.*

§. 173. Quæ alii nupſerit, putans virum ſuum mortuum eſſe, illo redeunte ad priorem redire cogitur. *Cauſ. 35. q. 1. c. 1. è Leone P. ep. 77. c. 1.*

§. 174. Sic *Innocent. Ep. 9.* de uxore reverſâ marito jam alteri copulato; Statuimus, illud eſſe conjugium, quod primitùs erat gratiâ divinâ fundatum, conventumq; ſecundæ mulieris, priore ſuperſtite nec divortio ejecta, nullo pacto poſſe eſſe legitimum.

§. 175. Quæ primo viro rejecto, ſecundo adhæſerit, niſi ſecundum relinquens, primo reconciliari non poteſt. *Hieron. ad Amand. Presbyter.* ait: Iſta ſoror, quæ paſſa eſt vim, ut alteri conjungeretur, ſi vult corpus CHRISTI accipere, & non adultera reputari, agat pœnitentiam, ita, ut ſecundo viro, qui non vir, ſed adulter appellatur, à tempore pœnitentiæ non copuletur.

§. 176. De ea, quæ virum neceſſitate inevitabili in aliam proficiſcentem regionem ſequi noluerit, ait *Conc. ad Vermer. apud Gratian. c. 35. q. 1. & 2. c. 4.* Ipſa omni tempore, quamdiu vir ejus, quem ſecuta non fuit, vivit, ſemper innupta permaneat.

§. 177. De eo, qui neſciens dormivit cum ſorore uxoris, *Concil. Tribur.* ſtatuit; Pœnitentiam agat & legitimum ſuum conjugium habere permittatur. Illa verò vindictâ dignâ affligatur, & in æternum conjugio privetur.

§. 178. Dabimus jam Canones Synodorum & PP. quos in tria tempora diſtinguimus: *I. Ab Apoſtolis* ad ann. Chr. 325. & Conſt. M. *II. Ab eo ad Juſtinianum I.* ann. DXXX. Chriſti. *III. Exindè ulteriùs. Primo* tribuuntur *Conſtitt. Clem. & Canon. Apoſtol.* quorum hi *l. 6. c. 17.* de Cleri uxoribus tantùm ſtatuunt, ne Clericus ducat ἐκβεβλημένην, Repudiatam. Et *l. 8. c. 34.* Πιστὸς ἢ πιστὴ δοῦλοι συναφθέντες ἢ ἀφιστάσθωσαν ἢ ἀποβαλλέσθωσαν. Ubi divortium jubetur. *Can. V.* prohibetur Epiſcopus, Presbyter, Diaconus γυναῖκα ἐκβάλλειν προφάσει εὐλαβείας, uxorem ejicere ſpecie religionis. *Concil. Gangrenſ. Can. XIV.* Si quæ mulier deſeruerit virum βδελυττομένη τὸν γάμον, ſcil. ex hæreſi Euſthatii damnantis nuptias, ἀνάθεμα ἔστω.

§. 179. *Can. Apoſt. 48.* prohibet poſt divortium ſecundas nuptias: Si quis Laicus uxorem ſuam ἐκβαλὼν ἑτέραν λάβοι ἢ παρ' ἄλλου ἀπολελυμένην, Communione pellatur. Quod

JCti

JCti Orient. de repudiata ἀναιτίως, ἀλόγως, μὴ κατὰ νόμου capiunt. Et *Mich. Chryſocephalus ibid.* ἡ ἀπολελυμένη λέγεται ἡ μὴ κατὰ νόμους τοῦ οἰκείου ἀνδρὸς διαζυγεῖσα.

§. 180. *Synod. NeoCæſar. Can. VIII.* Sacerdos, cujus uxor mœchatur, ὀφείλει ἀπολῦσαι αὐτὴν, vel διαζυγῆναι αὐτὴν, ut ait *Zonar. Diſt. 34. c. 11.*

§. 181. In Occidente *Syn. Arelat. ann. CCCXIV. Can. 10.* de his, qui conjuges ſuas in adulterio deprehendunt, & iidem ſunt fideles, & prohibentur nubere, placuit, ut, in quantum poſſit, conſilium eis detur, ne viventibus uxoribus ſuis, licèt adulteris, alias accipiant. *Eliberitan. Concil. Can. VIII.* eod. tempore. Fœminæ, quæ nullâ præcedente causâ reliquerint viros ſuos, & ſe copulaverint alteris, nec in fine accipiant communionem. Item fœmina fidelis, quæ adulterum maritum reliquit fidelem, & alterum ducit, prohibeatur, ne ducat. Si duxerit, non priùs accipiat communionem, niſi, quem reliquit priùs, de ſeculo exierit, niſi fortè neceſſitas infirmitatis dare compulerit.

§. 182. PP. hujus ſeculi *Clem. Alex. Strom. 2. ſub fin. Origen. homil. VII. in Matth. Tertull. l. 4. adv. Marcion.* hi poſteriores duo extra cauſam mœchiæ divortia impugnant. *Pap. Eutychian. Gratian. c. 28. q. 1.* Si quis gentilis gentilem dimiſerit uxorem ante baptiſma, poſt baptiſmum in poteſtate ejus erit, habere eam, vel non habere. Et; Infidelis ſi diſcedit, diſcedat. Vixit ann. Chr. 280.

§. 183. Secundi temporis *Concil. IV.* ſunt: *Nic. I. Conſtantin. I. Epheſ. & Chalcedonenſe*; in quibus de divortio nihil occurrit. Sic nec in Sardicenſi Concil. quod & Generale dicitur. *Synod. Milevit. ann. Chr. 402.* Placuit, inquit *Can. XVII.* ut ſecundum Evangelicam & Apoſtolicam doctrinam, neque dimiſſus ab uxore, neque dimiſſa à marito alteri conjungantur, ſed ita maneant, aut reconcilientur ſibimet, quod ſi contemſerint, ad pœnitentiam redigantur. Quod *Can. Eccl. African. Can. 102.* exprimunt cum titulo: περὶ τοῦ τοὺς ἄνδρας ἢ τὰς γυναῖκας ἀπολυομένους ἵνα οὕτως μένωσιν. Et ann. 390. *Decret. Siric. Pap.* inquit; ut puellam

lam alii deſponſatam alter in matrimonium accipiat, fieri, omnibus modis inhibemus. Et ann. 405. *Innocent. I. Pap. Ep. Decret.* 3. *c.* 5. Qui interveniente repudio alii ſe matrimonio copulârunt, hos in utraque parte adulteros eſſe manifeſtum eſt. Qui verò vel uxore vivente, quamvis diſſociatum videatur eſſe conjugium, aliam ad copulam feſtinârunt, neque poſſunt adulteri non videri; in tantum, ut etiam hæ perſonæ, quibus tales conjuncti ſunt, etiam ipſæ adulterium commiſiſſe videantur, ſecundum illud *Matth. V.* 19. Et ideò omnes à communione fidelium abſtinendi.

§. 184. In Oriente *Baſil. M. Cæſar. ad Amphiloch.* ait: ἐξ ἴσου καὶ ἀνδράσι καὶ γυναιξὶν ἁρμόζει, περὶ τοῦ μὴ ἐξεῖναι γάμου ἐξίστασθαι παρεκτὸς λόγου πορνείας. *Matth. V.* Ἡ δὲ συνήθεια οὐχ οὕτως ἔχει. *Conſuetudo non ita ſe habet,* ſcil. ex legg. Cæſarum. *Chryſoſt. Hom.* 17. *in Matth.* aſſerit relictum τρόπον ἕνα ἀφέσεως, is eſt adulterii cauſa, ex *Matth.* 19. & 5.

§. 185. Sic in Occid. *Hieron. ep. XXX.* nec ſecundas poſt divortium adulterii cauſâ nuptias priore conjuge ſuperſtite admittit, ut nec *Chryſoſtom. & Ambroſ. in c.* 17. *Luc. & Auguſt. ad Pollent.* Qui *libb. Retract. I. c.* 19. ſic diſſerit: De præcepto, quo prohibetur uxor non dimitti, niſi propter fornicationem, ſcrupuloſiſſimè diſputant. Sed cùm velit Dominus intelligi fornicationem, propter quam liceat dimittere uxorem, utrum eam, quæ damnatur in ſtupris, an illam *Pſ. LXXII.* 27. de qua dicitur: Perdidiſti omnem, qui fornicatur, abs te (*ſc. ſpiritualiter*) etiam atque etiam cogitandum eſt. Nec volo in re tanta &c. Non quia omne peccatum fornicatio eſt, neque enim omnem peccantem DEUS perdit &c. cùm perdat omnem, qui fornicatur ab eo. Sed quatenus intelligenda ac elimanda ſit hæc fornicatio, & utrum etiam propter hanc dimittere liceat uxorem, latebroſiſſima quæſtio eſt. Licere autem propter illam, quæ in ſtupris committitur, nulla quæſtio eſt. *Prov.* 38. &c

§. 186. Poſt Juſtinianum *Alex. Comn. Conſtantin. Patriarch.* Canones hos recitat *Zonaras ann. Chr.* 1030. I. Ἀκατάγνωστος, *ſc. miniſter ſacer,* ὁ εὐλογῶν γυναῖκα παρὰ ἀνδρὸς αὐτῆς παρα-

χομένου

χομένου τὴν αἰτίαν, ἀπολυθεῖσαι. II. Αἱ παρὰ ἀνδρῶν παρεχομένων τὴν αἰτίαν ἀπολυθεῖσαι, εἰ γήμασθαι βουληθεῖεν, καὶ αὗται ἀνέγκλητοι, καὶ οἱ εὐλογοῦντες ἱερεῖς. Καὶ ὁμοίως περὶ ἀνδρῶν. III. Ὁ τὴν ἐκβεβλημένην ἐπὶ μοιχείᾳ γήμας κἂν γεγαμηκὼς κἂν ἄγαμος, μοιχός ἐστι. Καὶ τῷ τῶν μοιχῶν ὑποκείσεται ἐπιτιμίῳ. *Qui ejectam adulterii cauſâ duxerit, ſive ille antè duxerit uxorem, ſ. non, adulter eſt, & adulterii pœnæ reus.* IV. Τῶν ἐκ συμφώνου ὅπερ ἀπείρηται τοῖς νόμοις τῶν γάμων διαλυσαμένων ὁ τοὺς δευτέρους γάμους εὐλογῶν ἱερεὺς τῆς ἰδίας ἐκπεσεῖται τιμῆς. *Seldenus.*

§. 187. *Beda Matth. l. c. 5.* Πορνείαν ſic explicat: Non intelligitur heîc tantùm fornicatio in ſtupro, ſed omnis concupiſcentia, vel idololatria, quæ hominem faciunt à lege DEI aberrare. Si igitur uxor hujusmodi cogat aliquid virum, qui talem dimiſit, cauſa fornicationis dimiſit, non tantùm illius, ſed & ſuæ. Illius, quia fornicatur, ſuæ, ne fornicetur.

§. 188. Sterilem uxorem dimittere, & fœcunditatis cauſâ aliam ducere non licet, apud *Aug. de bon. conjug. c. 7. Cauſ. XXXII. q. 8. c. 27.*

§. 189. Ob infirmitatem vel damna corporis matrimonium ſolvere non licet. *Ibid. c. 26.*

§. 190. De impotentibus ſeparandis *vid. ſupr. hoc tit.* Quibus adde *Gregor. Cauſ. XXXIII. q. 1. c. 2.* De his, qui ob cauſam frigidæ naturæ dicunt, ſe non poſſe invicem operam carni dantes commiſceri, ſi retinaculum conjugale voluerint reſcindere, maneant utrique innupti.

§. 191. Qui ducit in uxorem meretricem vel corruptam, quam putat eſſe caſtam vel virginem, non poteſt eam dimittere, & aliam ducere. *Gratian. c. 29. q. 1. §. Error fort.*

Digitized by Google

O.

ORATIO.

§. 1.

ORationem Dominicam *Tertullianus* vocat, totius Evangelii breviarium & ſalutaris doctrinæ compendium. *Cyprianus* nominat, Fundamentum omnium noſtrarum orationum.

§. 2. Ter quotidiè orare hanc precationem ſtatuit *Clem. Apoſt. Conſtit. l. 7. c. 25.* Ter ita in die orate. *L. 8. c. 34.* Precationes facite manè, horâ tertiâ, ſextâ, nonâ, atque ad galli cantum. *Jo. Caſſianus l. 2. Inſtitut. cap. 2.* itidem nominat, horas, tertiam, ſextam, nonam. *Hieron. ad Euſtoch. ep. 2. c. 16.* addit, *Diluculum & Veſperam.* Deſumtum eſt ex *Dan. c. 6. v. 10.* & *Actor. c. 3. v. 1.* ubi adi Cornelium Lapidenſem prolixè. Inde mox natæ ſunt *Horæ Canonicæ ſeptem.* De quibus ſcripſit *Francolinus.* Adi & Caſalium cap. 45. de *Ritibus Veterum. Toletan. Concil. IV. Can. 9.* ſtatuit, quotidiè hanc orationem effundere in conſpectu DEI debemus. Quisquis ergò Sacerdotum hanc Orationem Dominicam quotidiè aut in publico, aut in privato officio prætérierit, ordinis ſui honore privetur. *Concil. Gerundenſe Canon. 10.* Placuit, ut omnibus diebus poſt matutinas & veſperas, Oratio Dominica à Sacerdote proferatur.

§. 3. In Cœna ſolennis fuit: *Greg. M. Reg. 7. c. 63.* Orationem Dominicam ideò mox poſt precem dicimus, quia mos Apoſtolorum fuit, ut ad ipſam ſolummodò Orationem oblationis hoſtiam conſecrarent. *Platina in vit. Xyſt. I.* Petrus, ubi conſecraverat, Pater Noſter oratione uſus eſt. *Walafrid. Strab. de Reb. Eccl. Cann. 850. cap. 2.* Relatio, *inquit*, Majorum eſt, ita primis temporibus Miſſas ferri ſolitas, ſicut modò in Paraſceve Paſchæ communicationem facere ſolemus, i. e. præmiſſâ Oratione

Domi-

Dominicâ. *Bern. Abb. Augienſ. Tract. de Rebus ad Miß. pertin. c. 2. ait:* In exordio naſcentis Eccleſiæ non eo, quo nunc modo vel ordine ſacra Miſſarum ſolennia celebrabantur, teſte etiam B. Greg. Papâ, qui ad conficiendum corpus & ſanguinem Domini orationem Dominicam fecit decantari. *Rupert. Tuit. l. 2. c. 21.* Non quidem ſanctiùs hinc eſt, quàm erat priùs ad ſolam quandò Orationem Dominicam & verba Domini conſecrabatur. *Durand. Ration. l. 6. c. 1.* Apoſtoli, *ait*, non ſolùm verba præmiſſa, verùm etiam Orationem Dominicam ſuperaddentes. Sic & *c. 77.* Ipſi poſtmodùm Orationem Dominicam addiderunt.

§. 4. *Concil. Tolet. IV. Can. IX.* ſcribit: Nonnulli Sacerdotum in Hiſpania reperiuntur, qui Dominicam Orationem, quam Salvator noſter docuit & præcepit, non quotidiè, ſed tantùm die Dominicâ dicant.

§. 5. Unde fit veroſimile, imò planiſſimè eluceſcit, Cœnam Domini adminiſtratam fuiſſe præviâ recitatione hujus precationis, quod & obſervavit *contr. Harding. Juellus Ep. Sarisbur. Tom. I. p. 42.*

§. 6. Orationem PP. ita definiunt. *Baſil. M.* Προσευχή ἐστιν αἴτησις ἀγαθοῦ παρὰ τῶν εὐσεβῶν εἰς θεὸν γενομένη. *Gregor. Nyß.* Προσευχή ἐστιν αἴτησις ἀγαθῶν μεθ᾽ ἱκετηρίας προσαγομένη θεῷ. *Et id.* Τὴν πρὸς θεὸν ὁμιλίαν vocat. Sic *Euſeb. Vit. Conſt. Magn.* Μόνος μόνῳ τῷ αὐτοῦ προσωμίλει θεῷ. *Chryſoſt.* Πᾶς προσευχόμενος τῷ θεῷ διαλέγεται. Hinc illud *Luc. XI. 2.* ὅταν προσεύχησθε, λέγετε.

§. 7. Orandi variæ Phraſes fuerunt apud Patres. Sæpè enim de precibus duris utuntur vocibus; Δυσωπεῖν & ἀπειλεῖν. Ut in *Liturg. Baſilii*: Σὲ τοίνυν δυσωπῶ τὸν μόνον ἀγαθὸν καὶ εὐήκοον, quod eſt, *importunè te oro. Nazianz.* de Gorgoniâ inſanabiliter ægrotante, μὴ πρότερον ἀνήσειν ἢ τῆς ὑγιείας τυχεῖν ἀπειλοῦσαν. *Minata eſt DEO, ſe non quieturam, niſi impetratâ valetudine.* Ecce τὸ φιλάνθρωπον DEI! *Tertull.* Miſericordiam DEI precibus extorquere, dicit *Apol. c. 40. & c. 39.* Vim DEO fieri, cùm oramus, *inquit.*

§. 8. *orandi mos de geniculis.* Puto communem de geniculis orandi morem Eccleſiæ veteri anſam dediſſe, ſemper de genibus adorare, excepto die Dominico & Pentecoſte. Græci appellant γονυκλισίαν, γονυπέτειαν, γονυθεσίαν. Æthiopes מחל Antiochena Eccleſia סימרכבא Arabibus מתר. *Tertull. de Coron.* Die Dominico jejunium nefas ducimus, vel de geniculis adorare. Eadem immunitate à die Paſchæ ad Pentecoſten uſque gaudemus. *Epiphan.* Ἐν ἡμέραις Πεντηκοστῆς ὅλης οὔτε Γονυκλισίαι γίνονται οὔτε νηστεία προστέτακται. *Hieron.* Die Dominico & per omnem Pentecoſten nec de geniculis adorare & jejunium ſolvere obſervatio vindicavit.

§. 9. Æthiopes ſemper ſtantes non de geniculis COLLECTÆ interſunt. Sed die Pentecoſtes ingeniculant. *Vid. infr. verbo Paſcha.*

§. 10. *Tertull. de Orat.* prædicat Chriſtianorum modeſtiam in precando: Cum modeſtia & humilitate adorantes magis commendamus DEO preces noſtras, ne ipſis quidem manibus ſublimius elatis, ſed temperatè ac probè elatis, ne vultu quidem in audaciam erecto.

§. 11. *Manuum ſublatio* ſolennis; ex Pauli illo, ὁσίους τὰς χεῖρας ἐπαίροντας. *Chryſoſt. Hexaëm.* cauſam elevandi manus reddit, quia illæ πολλαῖς πονηρίαις διακονοῦσι διὰ τοῦτο κελευόμεθα αὐτὰς ἀνατείνειν, ἵνα ἡ τῆς εὐχῆς διακονία δεσμὸς αὐταῖς γένηται τῆς κακίας.

§. 12. Sæpè quoque humi proſtrati in precando. *Fortunat. IV. 1.* Sternitur ergò ſolo tacitus prece, ſidera pulſans,

Corpore fuſus humi. - - -

Auguſtin. de Cur. pro Mort. ag. c. V. Orantes de membris ſui corporis faciunt, quod ſupplicantibus congruit, cùm genua figunt, cùm extendunt manus, vel etiam proſternuntur ſolo.

§. 13. Ubi habes omnia tria! *Sulp. Dial. 2.* vocat, in orationem proſterni. Et *c. 6.* Solo ſtratus orabat.

§. 14. *Oratio publica* facta fuit à Chriſtianis pro Imperatoribus & omnibus. *Tertull. Apol. c. 39.* Oramus pro Impp. pro poteſta-

poteſtatib. pro ſtatu ſeculi, pro mora finis. Atque hæc facta ante Lectionem & in fine Concionis ante dimiſſionem, unde Signaculum Orationis dicitur à *Tertull. de Orat. c.* 14. & *Juſtin. M. Apol.* 2. *Tertull. de Anim. c.* 9. vocat *Petitiones delegare*.

§. 15. Origo hujus orationis publicæ apud *Auguſt. ep.* 59. eſt ex *I. Tim. II.* nam illa verba accipit *Aug.* de ſolennibus officii Eccleſiaſtici precibus.

§. 16. De Precum formula *Cyprian. Orat. Dom. Serm.* 8. Publica nobis eſt & communis oratio, & quando oramus, non pro uno, ſed pro populo toto oramus. Et *de modo ſic ibid.* Ut autem omnis cogitatio carnalis abſcedat, nec quicquam tunc animus, quàm id ſolùm cogitet, quod precatur, ideò Sacerdos ante Orationem præfatione præmiſſâ parat fratrum mentes dicendo: *Surſum corda.* Ut dum reſpondit plebs: *Habemus âd Dominum*, admoneatur, nihil aliud ſe quàm Dominum cogitare debere.

§. 17. Unde diſcimus, in oratione quid dixerit Sacerdos, quid reſponderit populus, & quare.

§. 18. Apud *Chryſoſt. in I. Tim. II. Serm. III.* legitur, ante fores Eccleſiæ aquæ fontem parari ſolitum ad lavandas manus, ait enim: *Solenne eſt, ut præſto ſint ante oratoria fontes, ut adoraturi DEUM priùs lotas manus attollant.*

§. 19. Verſus Orientem Veteres orabant. *Tertull. Apologet. c.* 84. Quòd innotuerit, nos ad Orientis regionem precari. Et hoc ideò: quia Oriens, i. e. Salvator maximè viſitavit nos oriens ex alto, quemadmodum ait *Eucherius ad Salonium*; Et in Zachariâ: Ecce Vir Oriens nomen ejus. Hinc olim in Eccleſia Templorum quoque ſtructuram Orientem verſùs extulêre. *Vitruv. l.* 4. *c.* 5. *Higin de Limite ait*: Placuit omnem religionem eò convertere, ex qua parte cœli terra illuminatur. (*De Gentibus ſermo eſt.*) Sic & *Tertull. Apolog. c.* 84. Ad Solis ortum labia vibratis.

§. 20. In Eccleſia primit. idem retentum, ſed alio fine, ut docet *Corippus l.* 1. *circenſ.*

Hanc Veterum primi ritum non ritè colebant,
Eſſe DEUM Solem rectâ non mente putantes:

 Sed

Sed factor Solis poſtquam ſub Sole videri
Se voluit, formamq; DEUS de virgine ſumſit;
Humani generis tunc demto Solis honore,
Et CHRISTO delatus honos.

§. 21. Orationum pro defunctis apud *Juſtinum* & *Irenæum*, qui *ſecundo ſeculo* floruêre, nulla extat mentio. Unde credibile eſt, *ſecundo ſeculo* exeunte ritum hunc in Eccleſiam eſſe invectum. Ex illo tempore apud omnes paſſim Chriſtianos invaluit, & fit mentio in Scriptis omnium Doctorum veterioris Eccleſiæ.

§. 22. Tota materiæ hujus ſcientia redigi poteſt ad hæc tria: 1. Pro *quibus* oraverint. 2. *Quo fine.* 3. *Quomodo.* Quò referendæ ſunt Liturgiæ & formulæ conceptæ.

§. 23. Originem repetunt nonnulli ab Ethnicis, de quibus *Tertull. Anim. c.* 4. Æquè ex bona parte, cui gratiam debes, oſſibus & cineribus ejus refrigerium comprecaris, & ut benè requieſcat, cupis. Idem moris poſteà Chriſtianis commendat *de Monogam. c. 10.* ubi de vidua ait: Pro anima ejus orat, & interim refrigerium adpoſtulat ei, & offert annuis diebus dormitationis ejus. Nam hæc niſi fecerit, verè repudiavit, quantum in ipſa eſt.

§. 24. Alii tres perſuaſiones Veterum recenſent, ex quibus illa conſuetudo cœperit. Quarum *prima* eſt, quòd putârunt, fidelium animas extra cœlum uſque ad reſurrectionem quieſcere in ſtatu placido & à pœnis libero, cæterùm nondum conſummato. *Altera*, quòd exiſtimârunt, CHRISTUM in terras iterum deſcenſurum, piosq; ac fideles ſuſcitaturum è pulvere, & unà cum iis mille annos Hieroſolymis maximo in ſplendore ante noviſſimum diem regnaturum eſſe; quam appellabant, primam reſurrectionem. *Juſtin. M. in Tryphon. p. 239.* *Tertia*, quòd ſtatuerunt, omnes in ultima die reſuſcitatos igne quodam δοκιμαστικῷ purgatum & exploratum iri, defluentibus ſcoriis ex incendii flammâ, ſi quæ vitiorum fortè adhærerent reliqua. *Auguſtin. l. 11. de C. D. cap. 25.* Unde mox in ſequentibus ſeculis detorta eſt doctrina de *Purgatorio* in Eccleſia Occidentis.

§. 25. Orârunt autem non pro malis tantùm, ſed & bonis ac piis quibuscunque defunctis in Chriſtiana Communione. 2. Pro iis,

Digitized by Google

iis, quos cum reatu peccati mortalis in hac vita non remiſſo defunctos eſſe cenſebant. 3. Imò & pro Sanctiſſimis, ut *Patriarchis, Epiſcopis* & ſic deinceps, *ut infrà ex Liturgiis patebit.*

§. 26. Ad hæc pertinent & alia officia impenſa ex caritate mortuis, qualia ſunt: *Datio Eleemoſynæ* in funere, *oblatio, ſacrificium, Commemoratio* ad altare, *Gratiarum actio.* Eaq; præſtabant vel ante ſepulturam, vel annuatim die obitus in annos recurrente, vel alio tempore.

§. 27. In ſpecie autem orabant pro mortuis in reatu culpæ, pro quibus & eleemoſynam dabant, exiſtimantes, prodeſſe hæc poſſe, ſi non eſſent valdè mali, ad plenam veniam obtinendam, vel certè mitigandam damnationem, ἄνεσιν τ̃ κολάσεων, ἵνα βοηθεῖαν. *Cyrill. Catech. Myſt. V. Paulinus ep. XX. Auguſtin. Enchirid. c. 110.*

§. 28. *Finis* non erat ſimplex. Nam (1) vel ideò, ut iis in inferis & in ſinu Abrahæ ſolatium; (2) vel in prima, quam vocabant, reſurrectione ſortem; vel (3) ut adverſus extremi diei incendium præſidium; vel (4) in terris honeſtam famam; vel denique (5) ad ultimam ſupremamq; reſurrectionem beatam jus; vel etiam (6) in judicio illo miſericordiam DEI impetrarent.

§. 29. Reſpectu viventium ſuperſtitum, commendabant ſeipſos iſtis precibus DEO: (1) Pro ſimili clauſula vitæ beatâ obtinenda, quali perſunctum jam mortuum credebant, ut explicat *Dionyſ. Hier. Part. 1. c. ult.* (2) Vel ideò, ut fidem ſuam de immortalitate animarum publicè teſtarentur. Ac (3) ſpem ſuam de futura reſurrectione corporum, æternâq; beatitudine foverent, & (4) intereà mutuis alloquiis ad ſanctam piè defunctorum imitationem incitarent. *Baſil. M. orat. pro Gordio p. 240. Epiphan. Hær. 75.*

§. 30. Modum *Dion. Areop. de Hier. Eccl. cap. ult.* Scriptor tertii & quarti ſeculi, prolixè nobis depingit: 1. Defunctus à propinquis ad Eccleſiam deferebatur Epiſcopo, ut pro eo funderet preces ſacras, ſortemq; athletam coronâ donaret. (2) Propinqui ejus hymnis DEUM laudabant, eiq; gratias agebant, & ſimilem requiem ſibi exoptabant. 3. Tum Epiſcopus ſimul con-

ceptam

ceptam Orationem Euchariſticam recitabat, quòd defunctus in cognitione DEI & militia Chriſtiana ad mortem uſque conſtanter perſeveráſſet. 4. Recitabantur promiſſiones in Script. ſacra conſcriptæ de futura reſurrectione, & canebantur in eum ſenſum Pſalmi: Et hæc quidem præſentibus Catechumenis. 5. Illis mox dimiſſis Epiſcopus commemorabat ante defunctos, eosq; ceu victores clarâ voce proclamabat, eumq;, qui ante pedes erat, pari laude dignum prædicabat. 6. Et omnes quotquot aderant, hortabatur, ut ejus imitatione beatam quiq; mortem ſibi in Domino expoſcerent. 7. Denique rogabat DEUM, ut defuncto omnia peccata remitteret, eumq; in lucem & terram viventium, ac ſinum Abrahæ deduceret. 8. Quo peracto oſculo Pacis defunctum ſalutabat idem, & poſt ipſum, qui adeſſent, cæteri.

§. 31. *Commemorationem ſ. Nominationem* quotannis ſtatâ die repetitam, docent *Tertull. de Monogam. c. 10. Cyprian. ep. 66. Arnob. l. 4. adv. Gent.*

§. 32. *Oblatio* fiebat vel ad *S. Synaxes*, vel ad eleemoſynas, idq; vel ex legatione defuncti, vel amicorum liberalitate, vel, ſi ii deeſſent, ex communi theſauro. *Auguſtin. de Cura pro mort. cap. 4. Tom.* 4. Supplicationes, *inquit*, faciendas pro omnibus in Chriſtiana & Catholica ſocietate defunctis, & jam tacitis nominibus quorumcunque ſub generali commemoratione ſuſcepit Eccleſia, ut quibus ad iſta deſunt parentes aut filii, aut amici & cognati ab una eis exhibeantur pia matre communi.

§. 33. Formulæ ſolenniores ſunt iſtæ: Canon Miſſæ: *Ipſis, Domine, & omnibus in CHRISTO quieſcentibus locum refrigerii, lucis & pacis ut indulgeas, deprecamur.* Ubi vox Refrigerii ex *Actor. III. v. 19.* deſumpta eſt, *ἀνάψυξιν* vocaverat D. Petrus. Reſpicientes ergo ſtatum animæ, petebant id ei propter æſtum deſiderii, quo ad reſurectionem anhelarent corporis, & plenam gloriam. Lucem intelligebant, *Lumen beatæ viſionis.* Pacem, ab omni etiam damni malo immunitatem. *Liturgia Jacobi: Μνήσθητι Κύριε ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων καὶ πάσης σαρκὸς ὧν ἐμνήσθημεν καὶ οὐκ ἐμνήσθημεν ὀρθοδόξων* ab Abele juſto ad hodiernum uſque

uſque diem. Ἐκεῖ αὐτοὺς ἀνάπαυσον ἐν χώρᾳ ζώντων in regno tuo, in deliciis Paradiſi, in ſinu Abrahæ. *Liturgia Marci* ſic effert: Animas Patrum & fratrum noſtrorum, qui antea in CHRISTI fide obdormierunt, ἀνάπαυσον Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν μνησθεὶς τῶν ἀπ' αἰῶνος προπατόρων, *Patriarcharum, Prophetarum, Apoſtolorum, Martyrum, Confeſſorum, Epiſcoporum, Sanctorum, Juſtorum*, παντὸς πνεύματος ἐν πίστει Χριστοῦ τετελειωμένων. *Liturgia Baſilii*: Μνήσθητι πάντων τῶν προκεκοιμημένων ἐπ' ἐλπίδι ἀναστάσεως ζωῆς αἰωνίου. *Liturgia Chryſoſt.* eâdem utitur: Μνήσθητι πάντων patrum & fratrum noſtrorum, qui præceſſerunt. Utitur & illâ: ὑπὲρ μνήμης καὶ ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν &c. φιλάνθρωπε Κύριε συγχώρησον. Uſurpat & hancce: Ἀνάπαυσον αὐτοὺς ὅπου ἐπισκοπεῖ τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου. Sic & habet *Liturgia Cyrilli, Gregorii Romani, Syrorum, Æthiopum in Biblioth. Patrum T. 6. p. 36. 59. 67.*

§. 34. Ex quibus & illud patet, quid defunctis exoraverint. 1. Ut DEUS velit memor eſſe eorum. 2. Ut velit eos reficere & recreare lumine vultus ſui. 3. Ut velit miſereri & eſſe propitius. 4. Requiem dare. 5. In Syrorum Lit. bonam memoriam. 6. Beatam reſurrectionem. 7. In Syrorum Liturg. ut velit DEUS oſſa eorum rore miſerationum ejus conſpergere, deſumpto loquendi modo ex *Eſa. c. XXVI. v. 19.*

§. 35. Quidam ſic diſpeſcunt ex *I. Tim. II. v. 1.* petiiſſe iis: 1. Suſceptionem in patriam. 2. Requiem ibi & gloriæ incrementum. 3. Maturam reſurrectionem ad vitam. Rogâſſe DEUM, (1) ut omnia eis peccata condonaret, 2. Ut in judicio miſericordiam judicis experirentur. Supplicâſſe (1) ut DEUS non intraret cum iis in judicium. (2) Ut non abjicerentur à poteſtate DEI in poteſtatem diaboli & cruciatus gehennæ, quos peccata ipſorum meruêre. Præ cæteris legi meretur *Ambroſ. in Hom. funeral. Imp. Theodoſ. Forbeſ. l. XII. c. IX.*

§. 36. *Epiphan. Hær. LXXV. n. VII.* ὠφελεῖ δὲ καὶ ἡ ὑπὲρ νεκρῶν γινομένη εὐχή, εἰ καὶ τὰ ὅλα τῶν αἰτιαμάτων μὴ

Rrrr ἀπο-

χαριστήριοις. *Auguſtin. lib. de cura pro mort. ag. cap. 1.* In Maccabæorum libris legimus, oblatum pro mortuis ſacrificium. Sed etſi nusquam in Script. veteri legeretur, non parva eſt univerſæ Eccleſiæ, quæ in hac conſuetudine claret, auctoritas. *Et poſt:* Quamvis non, pro quibus fiunt, omnibus proſint, ſed iis tantùm, quibus, dum vivunt, comparatur, ut proſint. *Cyprian. Ep. LXVI.* dicitur in Concilio decretum eſſe, ut ſi quis moriens Clericum tutorem reliquiſſet, non offerretur pro eo, nec ſacrificium pro dormitione ejus celebraretur. *Tertull. de Cor. Mil. Cap. III.* Oblationes pro defunctis, pro natalitiis annuâ die facimus. *Athanaſ. Quæſt. XXXIV. ad Antioch.* cùm rogatum eſſet, utrum mortuorum peccatorum animæ beneficia in ſe collata ſentirent: γινομένων ὑπὲρ αὐτῶν συνάξεων καὶ εὐποιϊῶν καὶ προσφορῶν. Reſpondet: Τὰς τῶν ἁμαρτωλῶν ψυχὰς μετέχειν ενεργείας τινὸς ἐκ τῆς ὑπὲρ αὐτῶν γινομένης ἀναιμάκτου θυσίας. Alioqui ſi nihil hæc ipſis prodeſſent, οὐκ ἂν ἐν τῇ προσκομιδῇ ἐμνημονεύοντο.

§. 37. *Concil. Vaſenſe Can. II. Carthag. III. Can XXIX. & IV. Can LXXIX.* præter *Liturg. Græc. & Latin.*

§. 38. Poſteà res eò delata eſt, ut pultes, & panem & merum in Africa & alibi ad honorandas defunctorum memorias adferrent. Quod prohibet *Ambroſ ap. Auguſt. VI. Conf. c. II.* ne ulla occaſio ſe injurgitandi daretur ebrioſis, & quia illa quaſi parentalia ſuperſtitioni Gentilium eſſent ſimillima. *Tertull. Apologet. Cap. 13.* Quid ad honorandos eos facitis, quod non etiam mortuis veſtris conferatis? Ædes proinde, Aras proinde. Idem habitus & inſignia in ſtatuis, ut ætas, ut ars, ut negotium mortui fuit, ita Deus eſt. Quo differt ab Epulo Jovis ſilicernium? A ſimpulo obba? ab aruſpice Pollinctor? Nam & aruſpex mortuis apparet. *Hæc illa.*

§. 39. Nominatio ad Altare. Erat ſolennis defuncti nominatio ad altare, quâ preces allegabant Euchariſticas, & pro reſurrectione defunctorum illius anni. *Cyprian. l. 1. ep 9.* Neque ad altare DEI meretur nominari in Sacerdotum prece, qui ab altari Sacerdotes avocare voluit. *Epiphan. l. 3. Hæreſ. LXXV.* Finem hujus

Digitized by Google

hujus rei ſtatuit, quod παρόντες πιστεύουσι τοὺς τετελευτηκότας ζῆ-σαι καὶ εἶναι σὺν τῷ κυρίῳ. *Confer. Tit. Martyres.*

§. 40. Memorabilis etiam mos eſt vett. Chriſtianorum, quo ſe Paſtorum ſuorum precibus commendabant. Sic ap. *Cruſ. Turcogr. l. 2. Demetrius ad Patriarch. Ep. VIII. p. 251.* Ἀντί-δος ἡμῖν τὰς σὰς πρὸς θεὸν εὐπροσδέκτους εὐχάς. *Et in fine:* αἱ δὲ σαὶ πανάγιαι θειόταται εὐχαὶ εἶεν μεθ' ἡμῶν ἐν παντὶ βίῳ. Et *l. IV. p. CCCXIX.* ſcribit Tenenſis Zygomalæ, ὑγιαίνω μα-κροθυμίᾳ Θεοῦ καὶ διὰ τῶν σῶν ἁγίων εὐχῶν, ubi precum illius vi tribuit ſanitatem ſuam.

§. 41. Et *I. Theſſ. I. 4.* μνείαν ποιεῖν ἐν προσευχαῖς ideò dicitur: Hinc apud Græcos *Μνημόσυνον* dicitur *Precatio pro alio facta, τὸ διηνεκὲς μνημόσυνον λαβεῖν. Turcogr. Cruſ. l. IV. p. CCCXLIII.* & apud *Nicephor. Gregor. l. V. c. 1.* Papa Romanus à *Mich. Palæolog.* poſtulabat hoc Μνημόσυνον, ſcil. ἐν ταῖς ἱεραῖς ὑμνῳδίαις τὸν πάπαν μνημονεύεσθαι ὁμοῦ τοῖς ἑτέροις τέτταρσι Πα-τριάρχαις.

§. 42. *Concil. Cabilon. II. c. 39.* ait: Viſum nobis eſt, ut in omnibus Miſſarum ſolemnibus pro defunctorum ſpiritibus loco competenti Dominus deprecetur.

§. 43. *Innocent. Epiſt. I.* De nominibus recitandis antequam precem Sacerdos faciat, atque eorum oblationes, quorum nomina ſunt recitanda, oratione ſuâ commendet, ſtatuit eſſe ſuperfluum, & ordinat, ut, cujus hoſtiam necdum DEO offerat Sacerdos, ejus ante nomen non inſinuet.

ORDINES ECCLESIASTICI.

Ambroſiani.

AB ipſo D. Ambroſio Mediolani ſe inſtitutos prædicant, ſub Siricio Pont. An. ferè 385. alii tamen rejiciunt eos in annum 490. ad Gelaſium I. Pont. utuntur pullo veſtitu. Eſt & alter eorum

 ordo

ordo albatus, qui candidis tunicis rubeam chlamydem ſuperinduit.

Antoniani.

Antoniani Eremitæ ab ipſo quoque *S. Antonio* ſeſe originem habere dicunt, quem obiiſſe conſtat circiter annum 361. cùm vixiſſet ad ſextum ſupra centeſimum annum, pane, ſale, aquâ vitam tolerans, quod imitantes, ſed jam ad paucos redacti diſcipuli ab eo nomen habentes, inſtaurati ſunt anno ferè 1220. Sunt item & alii Antoniani, à S. Antonio Viennenſi conſtituti, quibus pro teſſera eſt porcellus.

Auguſtiniani.

Auguſtiniani tam Eremitæ, quàm regulares Canonici, & ipſi quoque ſtrenuè *Auguſtinum* caput & auctorem Ordinis ſui aſſerunt: confirmantes hi, (nam de illis mox dicemus) ſe in Hipponenſi civitate, ubi Epiſcopum agebat, à Magiſtro *Auguſtino* inſtitutos, anno Chriſti 394. à quo etiam in veſtem acceperint tunicam candidam, cum lintea toga, ſub nigro pallio, & tegumentum à ſcapulis impoſitum cervicem totumq; côntegens caput, præterquam à fronte: à quo tamen habitu ne Eremitæ quidem Auguſtiniani valdè diverſi abeunt, nigrâ tunicâ utentes, & concolor tegumen à ſcapulis ad caput inducentes ſubterq; candidam tuniculam ſcorteâ cingentes Zonâ, bubulo cornu fibulata. Licèt hos ex quatuor mendicantium familiis ætate primos, plerique non ab Auguſtino, ſed ritu & legibus ejus à Redone quodam Montigranelli Comite ad Feſulas initium cepiſſe velint, Gregorio XII. probante. Sunt & alii Auguſtiniani Ordinis diverſis nominibus vocati, *Volaterran. vid. Anthropol. l. XX. p. m. 622 ſeqq.*

Baſiliani.

Baſilii Ordo cœpit, quemadmodum ſuprà retulimus, in Oriente circiter annum trecenteſimum octogeſimum tertium. Edidit de hisce librum ipſe peculiarem à Ruffino in Latinum translatum.

Benedictini.

Benedictini auctorem ſuum laudant *Benedictum*, qui anno ferè 526. diſperſos Monachos congregavit Caſſini, tribusq; à Ba-

ſilio

Digitized by Google

ſilio excogitatis votis *caſtitatis, paupertatis* & *obedientiæ* adſtrinxit, addito ſingulari veſtitus genere, modo orandi, ac abſtinentiæ normâ, ſanciensq;, ut veſtirentur colore nigro, tunicâ laxiore, & ad pedes demiſsâ, amictu capitis, quem cucullum vocant, in humeros & ſcapulas rejecto breviùs, quàm cæteris: ſubter autem candidam laneam tuniculam & cilicium geſtarent, ocreati genuum tenus, prætereà tonderi juſſit novaculâ à vertice infra dimidium calvæ, capillo infernè reciſo, in parvi circuli ſpeciem, circa aures & tempora totum ambiente caput, inſtar *Coronæ*, unde & ipſe vertex deraſus *Corona* nuncupatur. Atque hi ſunt ſic primò ab auctore ſuo inſtituti, qui mox mutatâ, additâ aut detractâ aliquâ re in veſtitu aut vivendi legibus, in varias abiêre familias, nomine *Cluniacenſium, Camaldulenſium, Vallisumbrenſium, Montoliveteuſium, Grandimontenſium, Ciſtercienſium, Sylveſtrenſium*, ſeu *Humiliatorum*, *Cœleſtinorum, Monachorum D. Juſtinæ, Eremitanorum D. Hieronymi*, per *Martinum V. Pontificem* in familiam D. Benedicti adſcitorum. Poſteà ſunt exorti nonnulli in Italia, auctore, neſcio quo, Petro, anno 1408. ſub *Alexandro V. Pontifice*, qui veſtitu *Benedictinorum* in totum penè utentes, hoc ipſo ſtirpem ſe Benedicti potiùs, quàm vel D. Auguſtini, vel D. Hieronymi, eſſe atteſtatur. Vide prolixè *Volaterran. Anthropol. l. 20. p. m. 623.*

Bernardini.

Bernardini, ſive *Bernarditæ* dicti ſunt ab auctore familiæ ſuæ *Bernardo* Burgundo, qui hujus ſui ordinis ſodalitates centum ſexaginta conſtituiſſe fertur, *Gelaſio II. Pontifice*, hoc eſt, An. 1106. vel (ut ſcribunt alii) Calixti II. temporibus, id eſt, An. 1120. nihil differunt à Ciſtercienſibus, niſi veſtitu nigro.

Bogardorum.

Bogardorum Albatorum, ſeu *Alborum ſpirituum ordo* Bonifacio IX. Pont. inſtitutus fertur, id eſt, anno ferè 1389. Suntq; alii etiam *Bogardi atricolores*, ſed de quorum origine & auctore inter Scriptores non ſatis conſtat.

Bonorum Virorum.

Bonorum Virorum Ordo auctorem habet *Richardum*, Comi-

Digitized by Google

Comitem Cornuvaliæ, in Anglia ſtirpe Regiâ ortum, Alexandro IV. Pontifice & anno 1257.

Brigidani.

Brigidæ Ordo à *Brigida* vidua Suetiæ Principe ortus, cœpit ſub Urbano V. Pont. inſtituto, ut cœnobium utrique initiatorum ſexui commune foret, murorum tamen ac adſpectus ſeparatione ſic diviſum, ut virgines ſuperiora habitarent: Monachi verò inferiora. Templum idem pari modo commune, omnibus autem Abbatiſſa præeſſet. Quod inſtitutum non ipſius inventionis fuit; ſed primùm auctore *Baſilio* in Græcia exortum, mox antiquatum eſt, quia moniales in talibus Monaſteriis ſuſpicionibus obnoxiæ erant, donec ab hac, ut diximus, Brigida cum religionis cauſa urbem & ſacra Petri & Pauli limina adiſſet, inſtauratum eſt. Hujus autem Ordinis alii cinericeo veſtitu, cui ſupra ventriculum eſt effigies atræ crucis, amiciuntur; alii (in plures enim cohortes, quæ diverſis inter ſe teſſeris dignoſcuntur, diſtributi ſunt) fuliginei incedunt, rubrâ cruce, quam circulus complectitur, inſigniti.

Cœleſtini.

Cœleſtinorum religio cœpit auctore *Cœleſtino V. Pont.* qui & ante & poſt Pontificium, quod ſponte reſignavit, Anachoreta fuit. A Clemente V. anno poſteà 1305. in Divorum numerum relatus. Utuntur cærulei coloris veſtibus, in reliquis Benedictinorum regulam ſervantes.

Camalduenſes.

Camalduenſes orti auctore *Romoaldo*, Ravennate in Jugis Apennini, nomen acceperunt, ut *Polydoro Virgilio* placet, à *Madulo* quodam Apennimcola, qui locum eis ceſſit: quod tamen, ſi verum eſt, potiùs videbitur, ut Camadulenſes dicantur, quo pacto etiam alios eos appellare video. Hi veſtitu albo anteà inuſitato utuntur, cœperuntq; , *ut vult idem Polydorus*, cum aliis multis anno 1416. ut quidam, 1017. ut Sabellicus, 1030, ut Æneas Sylvius, anno 1058. ſub Damaſo II. Pont.

Canonici.

Canonicorum Regularium multa ſunt & diverſa genera,

Digitized by Google

nera, de quibus etiam ex parte diximus, cùm de Auguſtinianis ageremus: hic reliquos proſecuturi, quorum primi fermè fuerunt, qui *Hieroſolymis* à quodam *Arnolpho* inſtituti ſunt, ſub annum 1056. eosq; ſeqvuntur illi, quos in oppido *Bellovacenſi* à S. Juone principium accepiſſe legimus, circa annum, niſi fallunt Faſti, 1080. *Tertii* ſunt, qui vigeſimo ferè pòſt anno in Gallia, Germania, Italia à *S. Rufo* originem habent, ab his illi numerantur, quos in Italia prope *Lucam* conſtituiſſe dicitur *Jacobus Bergomenſis*, anno 1407. Sunt & alii, ſed cùm certis & peculiaribus quoque nominibus diſtinguantur, commodiore loco erunt memorandi.

Carmelitæ.

Carmelitæ dicti à *Carmelo* Syriæ monte, in quo orti ſunt: Hi & *D. Virginis* Monachi vocantur, quòd in eodem monte Deiparæ Fanum fuerit, ubi prima illorum Cœnobii fundamenta jecit *Almericus*, Antiochenus Epiſcopus, qui primus diſperſos in hoc monte *Anachoretas* congregavit, ſub Alexandro III. hoc eſt, *ut rectè ratiocinatur Polydorus Virgilius*, (malè enim alii annum 1216. ponunt) 1170. quorum tamen quadrageſimo fermè pòſt anno ſub Innocentio II. leges vivendi mutavit *Albertus, Hieroſolymitanus* Epiſcopus, dato illis pallio verſicolore, ex albo & Canuſino, quod ſucceſſor Innocentii III. Honorius & ipſe III. ejus nominis Pont. eis ademit, albo ex toto pro eo attributo, quod minùs rectè quidam Innocentio IV. adſcribunt, floruitq; hic Ordo maximè Clementis V. & inde Johannis XXIII. vel ut alii XXI. Pontificum temporibus, qui illum impensè foverunt. Eſt autem & hic unus ex quatuor mendicantibus, qui dicuntur: Prædicatorum, Minorum, Eremitarum & Carmelitarum.

Carthuſiani.

Carthuſiani cœpêre anno 1080. ſive, ut alii cenſent, (neque enim illos audiendos puto, qui ſub Lucio III. Pont. demùm, hoc eſt, anno 1186. ortos volunt) 1086. Victore III. Pontifice, dicti à loco, in quo ab *Hugone, Gratianopolitanorum* Epiſcopo, auctore *Brunone* quodam ex Agrippina Ubiorum Colonia, inſtituti ſunt. Utuntur autem alii atris, alii albis palliis, cilicio interiùs amicti, carni-

carnibus nunquam veſcuntur, in cubiculis ſoli edentes, Feſtis quibusdam diebus exceptis, ſilentiumq; penè perpetuum ſervant. Laici eorum ad cæterorum diſcrimen barbam nutriunt. De iſto *Brunone* ferunt, cùm Cathedræ Scholæ Pariſienſis præſideret, ac vidiſſet familiarem ſuum, Doctorem quendam ex mortuis clamantem: *Juſto DEI Judicio damnatus ſum*; è veſtigio relictis omnibus cum VII. Sociis in locum deſertum ſeceſſiſſe, qui *Carthuſia* vocabatur, ubi primum cœnobium fundavit, cum his, quibus nunc utuntur, inſtitutis. Edidit tamen nuper in Gallia Theologus *Thom. Lanoyus Sorbonicus* libellum, quo hanc de Brunonis vita hiſtoriam fabulam potiùs eſſe aſſerit, & multis probare contendit.

Casſiniani.

Casſinenſium Ordo, ſive S. Juſtinæ Patavinæ, ab Ludovico Barbone nobili Veneto inſtitutus, auctus eſt poſteà ab Eugenio IV. Pont. Veneto item: hicq; adeò præcisè S. Benedicti inſtituta obſervare ſe ait.

S. Catharinæ.

S. Catharinæ Monialium Ordo inſtitutus per *Catharinam Senenſem* Martyrem, ſub annum 1372. vel (ut volunt alii) 1455. Nicolao V. Pont.. Hæ veſtem interiorem albam gerunt, eiq; velum atri coloris ſuperinduunt, cum capitis tegumento concolore.

Cellarii.

Cellarii ita vocati à *Cellulis*, in quibus ægris operam dant, & dicti alioqui *Viſitationis*, ſeu *Charitatis* ſive etiam *Miſericordiæ Fratres*, vel Sodales; valetudine affectos quòd viſere mortuosq; efferre ſoleant: Interiùs linteam veſtem atri coloris, exteriùs fuligineam geſtant. Hos originem ſuam ad Apoſtolica ferè tempora referentes, ſed ſæpè propè ad nihilum redactos, alii ſubinde, atque alii inſtaurarunt.

Ciſtercienſes.

Ciſtercienſes ſic dicti à loco, in quo primùm inſtituti ſunt in Burgundia deſerto, ſive à *Roberto Motismenſi*, ſive ab *Ardingo Anglo*, ſeu denique, quod magis crediderim, ab utroque. Cœperunt

runt ſub Urbano II. Pont. anno 1098. vel 1090. atri coloris tunicis ſuperinduunt Chlamydem albam, & rubeos geſtant calceos, Paſtorali pedo inſignes.

S. Claræ.

Claræ Virginis Ordo cœpit eodem, quo Franciſcani, tempore, hoc eſt, anno 1197. vel, ut alii tradunt, 1220. ſive etiam, ut quidam, 1225. quo tempore ea & ipſa quoque Aſſiſias, ut *Franciſcanorum* ſeu *Minoritarum* auctor *Franciſcus*, à quo ſibi ſuisq; vivendi leges accepit, cœnobium velatarum virginum inſtituit, quas *pauperes* appellare voluit.

Clavigeri.

Clavigerorum ſeu *S. Petri* Ordo binas claves geſtat intextas cucullioni atro, reliquo etiam veſtitu concolor. Incertum, quando & à quo inſtitutus, nihil de eo, quod ſciam, *Sigisberto, Volaterrano, Sabellico, Polydoro Virgilio*, aliis memoriarum hiſtoriarumq; auctoribus tradentibus.

Cluniacenſes.

Cluniacenſes cœperunt anno 916. Joanne XI. Pont. ab *Odone*, vel, ut alii, *Odilo* quodam *Abbate* inſtituti apud Maticocenſem, Burgundiæ pagum, ubi etiam iis tum magnificum extruxit Monaſterium Gulielmus Pius Aquitaniæ, ſive, *ut ego potiùs crediderim*, Burgundiæ Dux.

Conſtantinopolitani.

Conſtantinopolitanorum Ordo, incertum mihi, quando & à quo potiſſimùm cœptus, utitur veſte viridi, & rubrâ chlamyde, geſtatq; in pectore duarum crucium imagines, quarum una alteri implicita eſt, quasq; flavi alii, alii cærulei coloris prædicant, eadem quoque incertitudine de habitu obtinente, in quo ſunt, qui contra, quam ſuprà diximus, chlamydem hanc familiam viridem, interiorem veſtitum rubricolorem habuiſſe aſſerant.

Crucigeri.

Crucigeri, ut ipſi volunt, à *Cleto*, qui tertius Romæ Pontifex fuit, ut alii, à *Syriaco*, *Hieroſolymitano Antiſtite*, inſtituti, qui

Helenæ, Conſtantini matri, locum oſtendit, ubi crux Dominica occultaretur, in hujus crucis honorem juſſi ſunt ab eodem auctore ſuo Syriaco, crucem manibus ſemper geſtare, cœperuntq; in Italia quoque innoteſcere, auctore *Volaterrano*, ſub annum 1197. quod tamen alii rejiciunt ad tempora *Innocentii III. Pont.* hoc eſt, 1215. his, cùm jam propè exſtincti eſſent, inſtauratis rurſus Pius II. Pontif. *Æneas Sylvius* priùs dictus, dedit, ut cæruleo uterentur amictu, cùm indiſcreti antè coloris uſi fuiſſent, crucemq;, à quo nomen haberent, ex veteri ſuo inſtituto manibus ferre juſſit, quam tamen crucem etiam pallio intextam eosdem, ejusdem Pii II. mandato, geſtitâſſe qui ſcribant, invenio, cùm alii hoc genus ab illo diverſum faciant, quâ de re, cùm incerta ſit, nihil temerè ſtatuendum judico.

Dominicani.

Dominicani auctorem habent *S. Dominicum Calaguritanum*, qui Pont. Innocentio III. vel, ut alii, ſucceſſore ejus Honorio III. hunc Ordinem inſtituit, jubens, ut per totum terrarum orbem Evangelium divulgarent, concionibusq; habendis operam darent: A qua re etiam eos *Prædicatores* appellavit. Utuntur tunicâ candidâ, nigro pallio ſuperjecto, & ab humeris ad caput ſcapulari tegmine. Horum ſuo tempore ea incrementa & fertilitatem fuiſſe ſcribit *Sabellicus*, ut Monaſteria eorum exiſterent ad *millia quatuor. centum & quadraginta tria*, in quibus circiter *octuaginta millia* hujus familiæ Monachorum tum viverent, non connumeratis, qui in Armenia & India aberant. Nam Pontifices, Cardinales, Epiſcopos, Abbates, qui ex hoc ſeminario prodierunt, quid dicam? cùm tantus eorum ſit numerus, ut veritus, ne cui in ſuſpicionem veniam, tanquam parùm certâ fide hæc perſcribam, malim lectorem mittere ad *Gilberti Genebrardi Chronicon*, quod in omnium ubique oculis manibusq; verſatur. Eò revertentes, ingentem illam, quam dixi, 80000. multitudinem univerſam quidem S. Dominici propaginem fuiſſe, ſed quæ tamen in duo genera divideretur, quorum ſe alterum *Conventualium*, alterum *Obſervantium* nomine appellaret. Hoc ſolis cœpis, rapis, omniq; olerum genere, & ovis, lacte, ac raphanis victitante; illo etiam communes aliis cibos non

non aſpernante. *J. Uſſerius de ſtatu Eccleſ. c. 7.* docet, Dominicum adverſus Albigenſes ordinem ſuum conſtituiſſe. *ubi vide fuſius.*

Enſiferi.

Enſiferorum ſeu *ſpadatorum* ordo gerit binos enſes ſanguineos intertextos veſti candidæ. Quo argumento aut auctore non liquet.

Eremitæ.

Eremitarum Ordinis jam ſuperiùs inter Auguſtinianos meminimus, reliqua ſunt tamen etiam duo eorum genera, quorum alii, à neſcio quo, Anno 323. ſub Sylveſtro I. Pont. inſtitutos ſe dicunt, utunturq; cinericiâ veſte, comam barbamq; nutrientes: & verè Eremicolæ, in ſolitudinibus herbis, herbarumq; radicibus victitant: Alii *Paulini* à *Paulo*, quem primum hoc genus vitæ ingreſſum ferunt, dicti, cœperunt in *Germania* primùm, ut magis veriſimiliter quidam ſcribunt, ſub *Innocentio III. auctore Euſebio quodam*, ut alii, ſub *Julio primo*, hoc eſt, circa annum 345.

Flagellatores.

Flagellatorum duo ſunt genera, quorum alterum hodieq; durat, præcipuè in *Italia* & *Hiſpania*, cœpitq; nuper etiam in *Gallia*, & conſtat ex iis, qui certis diebus, præcipuèq; pridie diei Veneris, quem *Paraſceven* dicimus, perſonati templa frequentantes voluntariis vulneribus ſe afficiunt, & terga ſua ſcuticis virgisq; ſcindunt: Alterum eorum, qui quotidianis ſe flagellis conſcribillant, quiq; *Ninivitarum* nomine, quòd ſe Ninivitas pœnitendo imitari dicerent, cùm ſemel exſtincti fuiſſent, rurſum repullulare cœperunt in Gallia & Germania, donec anno ferè 1349. juſta multitudo eorum, hoc eſt, an. 1300. oppreſſa eſt à *Carolo IV. Imperatore* & *Clemente VI. Pont.* Poſt quos tamen etiam ipſos ſubinde tanquam è cineribus flammæ emicuerunt.

Forciferi.

Forciferorum ordo albatus, unde & quando cœperit, quærendo adhuc indagare non potui.

Franciſcani.

Franciſcani auctorem *Franciſcum Aſsiſiatem* habent, dicti ab eo *minores:* circa annum 1220. ab Honorio III. Pont. comprobati: Utuntur unâ tunicâ, nativi velleris funiculo præcinguntur: iiq; , qui *obſervantes* dicuntur, carnibus abſtinent, perinde ferè, ut de *Dominicanis* diximus, & crudis omnibus veſcuntur, calonesq; ſeu ligneas ſoleas pedibus inducunt, cùm *Conventuales* communibus & cibo & calceis utantur. Exorti ſunt & *Minimi*, à *Franciſco Siculo* conſtituti, ſive in *Sicilia*, ſive, ut tradunt alii, in Gallia, Calixto III. Pont. anno 1454. qui etiam epulis elixis, aut ullo modo coctis non utantur. Exorti *Capucini*, pauperes reformati, *Collectanei, Amadeani, Clarani,* de quibus (cùm eandem D. Franciſci regulam in ſumma ſervent, licèt in partibus alii ab aliis differant) non eſt hujus brevitatis ſigillatim pluribus diſſerere.

Fraterculi.

Fraterculorum Ordinis, in quem omnis ſexus & ætas recipiebatur, originem dicere nihil attinet, cùm ex eo hodie nulli ſuperſint, toto eo hominum genere deleto à Clemente V. qui Româ in Galliam ſeceſſit. Apud *Thuan. l. 132. Tom. V.* occurrunt A. C. 1618. *Fratres ignorantes* dicti, qui, *ait*, ægrotos ſedulò curant, dicti alio nomine etiam *Joannitæ.*

S. Georgii.

S. Georgii propè æſtuaria Venetiarum ordo inſtitutus eſt ab *Laurentio Juſtiniano, Veneto, Patriarchâ* Venetorum, intimis veſtibus lineum induſium ſuperinduit cum cucullione atri coloris. Extra Monaſterium atri coloris chlamidem adſumit cum galero concolore; eſt & alius candidus planè: eſt & tertius cæruleus.

S. Gertrudis.

S. Gertrudis moniales utuntur veſte atro & carbaſo concolore.

Gerundini.

Gerundinorum Ordo ab Epiſcopo *Gerundo* excogitatus eſt, & veſtitu candido donatus eſt: in pectorali imagines gerit

Epiſcopi

Epiſcopi, tanquam teſſeram aliquam, tænias quaternas, quarum duæ virides totidemq; rubræ ſunt.

Grandimontenſes.

Grandimontenſes ſic à monte dicti ſunt, in quo in Aquitania à *Stephano* quodam *Averno* inſtituti ſunt, Urbano II. vel, ut alii, Alexandro II. Pont. anno 1016. utuntur atro veſtitu, ciliciumq; cuti admotum geſtant, ſine manicis, quod è pilis equinis nigris item contortum eſt, ita duriter, ut cutem ſcindat, & corpus peſſimè afficiat.

Gregoriani.

Gregorianus Ordo à *Gregorio Magno*, Pontifice maximo, eſt inſtitutus Anno 595. veſtitum gerit cervinum, ſive Betici coloris, cui ad pectus crux rubea intexitur, & alit barbam.

Gulielmitæ.

Gulielmitarum Ordo, pertinens alioqui ad Eremitas Auguſtinianos, auctorem habet *Gulielmum, Burgundiæ Ducem*, qui, cùm liberos non haberet, ingentes in eum ſumptus faciebat inducebatq; atri colore veſtitu. Hunc mox collapſum erexit *Joannes Bonus, Mantuanus*, & rurſus alii, Alexandro III. & Alexandro IV. Pontificibus, hoc eſt, anno 1256.

S. Helenæ.

S. Helenæ Ordo inſtitutus eſt poſt inventionem Dominicæ crucis ab inventrice ejus *Helenâ*, Conſtantini Magni matre, ſub Sylveſtro I. Pont. Anno 335. donatusq; veſte albâ, & in ea cruce crocei coloris.

Hieronymiani.

Hieronymiani, ſi ipſis credimus, à magno illo *Hieronymo* & nomen & originem habent, qui circa Bethleem ipſe quoque monaſticè vixit; ſin aliis, orti ſunt prope Feſulas à, neſcio quo, *Carolo, Florentino*, ſive (nam hoc quoque inter auctores non conſtat) à quodam *Rhedone* inſtituti, ſub Innocentio VII. id eſt, anno 1405. utuntur pallio ſuper tunicam rugato, atque ſuperiori parte à ſummo ad imum ſciſſo, & ſcorteâ Zonâ tunicam ſuccingunt, ſoleisq; ligneis pedes muniunt.

Hoſpitiorum.

Hoſpitiorum Heri ab *Igineo* Pontifice initium habent, qui primus certis ceremoniis hoſpitia hinc inde, ſive ægris, ſive peregrinis, ſive denique utriſque exſtructa, dedicari voluit, Præfecto cuique uno, qui ejus *Herus* diceretur, & habitu nigro amiciretur.

Humiliatorum.

Humiliatorum Ordo cœpit in Germania coaleſcere ex exulibus Gallis, Ciſalpinis & præcipuè Mediolanenſibus ab Imperatore *Frederico*, cui cognomen *Barbaroſſa*, ſive, ut alii cenſent, ab Imperatore *Henrico*, patriâ ſuâ pulſis, ab eodem ſive *Frederico*, ſive *Henrico* jam placato multis beneficiis affectus eſt, & tandem ab Innocentio III. comprobatus anno 1200. Utitur candidis veſtibus, etiamq; fœminæ ipſæ (neque enim ab hoc vitæ genere excluduntur) lanâ ac tela victum quæritant, nihilo ſegniùs inter ipſa opera cum viris, pariter labori alicui intentis manu, precibus vacantes, *ſemimonachos* quodammodò agentes, ut ait *Volaterranus*.

Jeſuitæ.

Jeſuitæ ſive Societatis JESU Theologi ſub Paulo III. Pontifice cœperunt, auctore *Egnacio Ajola*, al. *Lojola, Cantabro*, qui homo militaris, cùm ſub Imperatore *Carolo V*. multa ſtipendia feciſſet, tandem pertæſus ejus vitæ, ſive, quòd alii, Imperatori militandum potiùs exiſtimaret, qui, quamvis potentiſſimum Carolum potentiâ tamen ſuperaret, hanc ſodalitatem inſtituit anno ferè 1137. à quo tempore ita illa prodigiosè creſcere cœpit, ut totum nunc terrarum orbem propè repleverit: non contenta Italiæ, Galliæ, Belgicæ, Germaniæ Hiſpaniarumq; terminis; ſed ſtupendis navigationibus ad Indos, ipſis quoque Indis ignotos, penetrans, ubi alienas à fide noſtra gentes, & religionibus Dœmonum mancipatos Evangelii luce illuſtrare ſtrenuè conatur.

Jeſuati.

Jeſuatorum ſive Injeſuatorum ſodalitas cæpit ſub Urbano V. Pont. anno 1368. Senis: Hi quoque victum, ut *Humiliati*, labore & operâ ſuâ quærentes, domeſticatimq; collecti, acceperunt ab eodem

eodem *Urbano* albam tunicam & pileum quadratum. Dicti autem ſunt *Jeſuati*, ſive *Injeſuati*, quòd nomen *JESU* crebrò in ore haberent. Autor primus *Joannes Columbinus*, Senenſis, idiota.

Indi.

Indorum Ordo inſtitutus fuit anno 1506. ſub Julio II. Pont. & Maximiliano I. Imp. eſtq; extrà atricolor, interior albatus, utpote *Carmelitarum* propago.

D. Joſephi.

Joſephi Ordo utitur veſtitu cinereo,& cucullione candido, ſed quando cœperit, non magis habeo dicere, quàm quo auctore cœperit.

D. Lazari.

Lazari, ſeu *S. Magdalenæ* Ordo quo anno & inſtitutore cœperit, ut ignoro, ita illud palam eſt, duo in genera eum dividi, quorum alii vocentur *Contemplativi*, incedantq; interiùs atri, exteriùs candidi, & utantur communi cibo; alii *Activi*, Betico colore gaudentes: & ſolis bulbis, oleribus, aliiſq; terreſtribus & inemptis victitantes.

S. Mariæ.

S. Mariæ monachi, qui & *ſervi* dicti, auctore *Philippo* quodam *Florentino*, cœperunt anno 1285. ſub Martino (minùs enim rectè quidam Henricum IV. ponunt) II. dicto IV. Hi nigræ tunicæ ac ſuccinctæ nigrum ſuperinjiciunt pallium, circa humeros in rugas complicatum, ſcapulari amictu ab humeris rejecto, & communi more calceantur. Eſt & alius Ordo *S. Mariæ* eorum, qui *Montolivetani* vocantur, quos inſtituit *Bernhardus Tolonaſenenſis*, cui ſe ſocios multi nobiles adjunxerunt: iiq; toti candidi ſunt habitu.

Montolivetenſes.

Montolivetenſes Senenſes primùm cœperunt Anno 1407. Principe *Bernardo Ptolemæo*, in Colle Senenſi urbi proximo, quem ex Hieroſolymitani illius Dominicis veſtigiis frequentati nomine appellârunt, candidis ſumtis veſtibus. Gregorio XII. pro- *Mons Oliveti.*

probante. Fuerunt & *alii ejuſdem nominis* multò ante hos; ſed quos Boniſacius VIII. Pontif. circa annum 1295. vel 1300. ſtirpitùs deleri curavit, inſtitutore eorum Viterbi è medio ſublato, qui ſolo linteamine tectus, ſine tibialibus, ſine pileo incedebat.

Nullani.

Nullanorum Ordo pullo utitur amictu, & atro item ſcapulari; incertum quando, & per quem inſtitutus.

Pœnitentes.

Pœnitentes fœminæ exortæ ſunt eodem ferè, cùm S. Claræ familia, tempore, normæ quoque & vitæ propè ejusdem, niſi quòd in pœnitentium ſeu reſipiſcentium monaſteria integræ à viris non recipiuntur.

Præmonſtratenſes.

Præmonſtratenſes auctorem habent *Nortbertum* quendam *Lotharingum*, cœperuntq; , ut *Polydoro Virgilio* placet, ſub Calixto II. ut *Volaterrano* aliisq; , ſub Gelaſio III. Pont. amiciuntur tunicâ albâ, cum linea toga, ſub candido pallio.

Purgatoriales.

Purgatorialium Ordo non ita vetus fertur; ſed nuper adeò exortus, geſtatq; in pectorali crucem rubeam.

Quietini.

Quietinorum Ordo Clemente VII. Pont. & Carolo V. Imperat. cœpit, auctore *Quieto*, Epiſcopo Neapolitano, ex familia *Caraffarum:* qui Pontif. factus, Pauli IV. nomen accepit, vovet ſolita jam à *Baſilio* uſque Monachis vota obedientiæ, caſtitatis & paupertatis, utiturq; pileolo rotundo, & pallio Epiſcopali; facta eſt ejus inſtitutio prima Neapoli, ſecunda Romæ, tertia Venetiis.

Recollecti.

De his ait *Thuan. l. 126. T. 5 A. C. 1601.* Franciſcanis novus ordo ſuccrevit, aſtrictioris diſciplinæ, qui *Recollecti* vulgò appellantur, à Clemente VII. A. C. 1532. Pio V. A. C. 1565. & Gregorio XIII. A. C. 1579. ſive inſtitutus, ſive renovatus. Gloriantur, ſe

puram

puram putam Franciſci regulam obſervare, quæ in aliis ejusdem ordinis Collegiis paulatim deſciviſſet. Unde & nomen ipſis ſive ſumtum, ſive datum fuit, à recolligendo veterem diſciplinam.

S. Salvatoris.

S. Salvatoris Ordo, qui & *Qviopenitorum*, ſeu *Eſcopetinorum*, cœpit auctoribus Stephano & Jacobo, Germanis fratribus Senenſibus, probante eum Gregorio XI. Pont. Licèt eos alii exortos velint anno M CCCLXVII. Pontif. Urbano V. Alii etiam anno M CCCCX. ſub Joanne XXIII. Pont. auctore quodam *Franciſco Bononienſi*. Contra quos vide & lege, quæ ſcribant *Sabellicus* & *Volaterranus*, Hiſtorici.

Slavoniani.

Slavonianorum Ordo rubeo utitur veſtitu, neque quid de eo prætereà pro comperto dicam, habeo. Non magis quàm de *Scotorum* Ordine, de quo hactenus ſcio, pullatum eum fuiſſe.

Sepulchrales.

Sepulchralium Ordo inſtitutus eſt, quo tempore Hieroſolymæ recuperatæ ſunt.

Servitæ.

Servorum Ordo, ſive *ſervientium*, ad cujus exemplum alter quoque *ſervorum* Ordo inſtitutus fuit, cœpit Honorio III. Pont. anno ferè MCCXVIII. utitur tunicis nigris & albâ chlamyde.

S. Sophiæ.

S. Sophiæ ſive *Gratiæ* Ordo albatus, magnâ cruce rubeâ ſignat pectus; cæterà, quæ ad eum pertinent, Hiſtoricis, quibus uſus ego, indicta ſunt.

Specularii.

Speculariorum Ordo ſic à ſpeculo, quod geſtare ſolenne habet, dictus, inferiore veſtitu ater eſt, exteriore candidus, cruce item, ſed nigrâ pectus muniens. Quo tempore & à quo inventus, incertum.

Digitized by Google

S. Spiritus.

S. Spiritus Societas inſtituta eſt prope Venetias à *Gabriele de ſpoleto* anno M CCCCVII. inceditq; habitu regularium Canonicorum.

Stellatorum.

Stellatorum Ordinis alii togati, alii cucullione tecti incedunt, utrique tamen atrati, cum cruce ſtellata ante pectus.

S. Trinitatis.

S. Trinitatis ſeu de Redemptione Ordo inſtitutus eſt, ut quidam volunt, in Hiſpania à *Johanne* quodam anno cIↄ.CXCVII. ut alii, & in iis *Polydorus Virgilius* & *Volaterranus*, ſub Innocentio III. Pontiſ. anno cIↄ CCXIII. à *Johanne Matta* & *Felice Anachoreta*, accepto ab eodem Innocentio Pont. veſtitu candido, cruce rubeâ, pariter & cæruleâ inſigni: cum mandato, ut ſtipes undique emendicarent, quibus captivi Chriſtiani a Turcis, Mauris, cæteriſq; infidelibus redimerentur, dictiq; etiam inde *Monachi de Redemptione*.

Vallis Joſaphat.

Vallis Joſaphat Ordo à Moniali quadam, incertum quando, conſtitutus, utitur veſte rubeâ, niſi quòd cucullionem Benedictino ſimilimum gerit, hæc Judices conſtituit in cauſis matrimonialibus, ad quos confugere ſolent illæ, quas pudicitiæ ipſarum expugnatores uxores ducere recuſant.

Vallisumbrenſes.

Vallis umbroſæ Ordo, ſeu, ut malunt, *Vallisumbrenſium*, ut quidam, etiam *Vallis Ambroſii*, cœpit auctore *Gualberto* Florentino, anno M LX. ſub Nicolao II. prope Florentiam. Utitur partim ciheracei, partim cærulei coloris veſtibus.

Wenceslaitæ.

Wenceslaitarum, ſive *Vinceſlaitarum* Ordo, quando & à quo initium habuerit, ab Hiſtoricis in incerto relinquitur, illudq; de illis ſolummodò reperio, albo eos veſtitu incedere, cucullione

ferè

ferè ad eam formam, quà ſunt tegumenta capitis, quibus Franciſcis mulieribus uti mos eſt.

Equites Sacrati.

Equites Sacrati primi exorti ſunt ad defenſionem ſacrorum locorum Hieroſolymis, ut latè deducit *Volaterranus*, circa annum MXCIX. Dicti hinc ab aliis *Hieroſolymitani*: nam ipſi ſe *Joannitas* à *Joanne Baptiſtâ*, Patrono ſuo, vocari malûerunt. Hi candidam crucem pallio nigro intextam ferunt. Appellatiq; ſunt mox *Rhodii* etiam à *Rhodo Inſulâ*, quam anno ferè 1308. Turcis eripuerunt, & Clementis V. Pont. permiſſu ſui juris fecerunt. Hicq; perpetuum cum Turca bellum geſſerunt variâ fortunâ, donec anno MDXXIII. menſe Januario (poſtquam fruſtrà diu reſtitiſſent, & Chriſtianos Principes omnes, qui ſe mutuis bellis atterere malebant, legationibus, ut ſibi & Reipublicæ Chriſtianæ, cujus res ageretur, ſubveniretur, fatigaſſent) non tam victi, quàm propè conſumpti, Inſula Rhodo Turcis ceſſerunt, translatis reliquiis militiæ ſuæ *Melitam*, quam pro Rhodo nunc habent: ſtrenuè, quò poteſt, & mari & terrâ negotium religionis & reipublicæ promoventes, dictiq; ab hac quoque inſula *Melitenſis militiæ Equites*. Ordinis cenſentur *Auguſtini*, orationem Dominicam pro Canonicis horis pronunciant.

Templarii.

Poſt hos non ita diu, hoc eſt, anno MCXXIIX. *Pont. Gelaſio II.* exorti item ſunt Hieroſolymis *Templarii*, quibus hoc nomen datum, quòd in *Templi* parte habitarent. Hiq; utebantur candido pallio, cum rubenti cruce, idq; pro more habebant, ut Chriſtianos loca ſacra obeuntes & hoſpitio exciperent, & armati in via ab injuriis & vi latrocinantium infideliumq; tutarentur. Quâ diſciplinâ cùm diu ſtetiſſent, & jam per totam Europam opibus inclyti eſſent, ſubitò convicti impietatis & multorum flagitiorum, juſſu Clementis V. omnes ad unum ubique deleti ſunt: cùm ducentis propè annis duraſſent, bonis eorum partim *Joannitis*, ſeu *Rhodiis* militibus attributis, partim *Teutonicis*, de quibus jam jam dicam, partim etiam aliis familiis. Sunt tamen, qui excuſent.

 Vide

Vide *P. Æmil. in Philipp. Pulchro.* ubi prolixè *p. m.* 174. & *ſeq.*

Teutonici.

Et Teutonicorum quidem religio eodem ferè tempore cœpit, quo *Templarii* deſierunt, hiq; partim horum, partim *Rhodiorum* militum diſciplinam imitabantur: quippe cùm & hoſpitio peregrinos exciperent, & re poſtulante ſua cum Rhodiis contra hoſtes fidei arma conjungerent. Dicti, ut quidam volunt, ſive à *Teutono* quodam Ordinis auctore, ſive ab eo, quòd ſolis ille *Teutonibus* ac ne his quidem omnibus, ſed iis tantùm, qui indubitatæ Nobilitatis parentibus orti eſſent, pateret; utunturq; hi pallio albo, intextam crucem atram habente, & nigrâ ſubtùs tunicâ: tum demùm in Germaniam transgreſſi, cùm Hieroſolymas primùm, deinde Ptolemaida etiam Syriæ civitatem, quò ſe amiſſis Hieroſolymis receperant, numeroſa barbaries infidelium expugnaſſet. In qua quidem *Germania* mox, ne otio langueſcerent, *Pruſſiam* bello aggreſſi, non priùs deſtiterunt, quàm totam eam provinciam ductu auſpiciisq; ſuis expugnârunt, incolis ad religionem noſtram redactis, & extructo inde in ea *Mariæburgo*, quod diu ſedes ejus fuit, qui univerſo ordini præeſt. Initium & nomen dedit vir Teutonicus.

Eqvites S. Jacobi.

Equites S. Jacobi in Hiſpania primò per *Petrum Ferdinandum* conſcribi cœpti, Alexandro III. Pontifice, anno M CLIIX. interiùs atri ſunt, exteriùs albi, geſtantq; loco crucis ſupra ventriculum concham pectinis. Fuerunt etiam hujus nominis & inſtituti in *Anglia*, qui ſe ab illis prioribus ortos negarent. Vide *Fr. Modium libro ſingulari*, & *Raph. Volaterran. l.* XX. *p. m.* 620. 622. *ſeqq.* qui plures nominat, ut Milites Jesu Christi, in Luſitania A. C. 1326. Milites Alcantavæ in regno Caſtellæ. Sanctæ Mariæ de Redemtione Captivorum, A. C. 1212. Gregor. IX. approbante. Milites Monteſiæ cum rubrâ cruce, Ordinis Ciſtercienſis.

Oſcu-

OSCULA IN ECCLESIA.

§. 1. EX *Epiſt. ad Rom. c. ult. v. 16.* ortum eſt in Eccl. vet. Oſculum, quo ſe convenientes ſalutârunt. *Juſtin. M. Apol. 2.* Ἀλλήλους φιλήματι ἀσπαζόμεθα. *Tertull. de Orat. c. XIII.* vocat, Signaculum Orationis, & increpat illos, qui, ut ait, habitâ cum fratribus oratione ſubtrahebant oſculum pacis. *Origen. in h. l.* ait: Qui mos ex hoc Pauli ſermone Eccleſiis traditus: Oſculamini vos oſculo ſancto.

§. 2. Omittebant autem hoc tempore jejunii. De quo adi *Tit. Jejunium.*

§. 3. Quin & Communicantes ante acceſſum ſe invicem ſunt oſculati. Apud *Timoth. Alexandr. Can. R.* ἀσπασμὸς dicitur, Διάκονος, ait, προσφωνεῖ περὶ τοῦ ἀσπασμοῦ ſcil. Oſculum. Vide *Tit. Cœna Dom.*

§. 4. *Hieron. ad Theophil. Alexandr.* Quiſquamne extenſâ manu vertit faciem, & inter ſacras epulas Judæ oſculum porrigit? Et *Cant. Canticor. Homil. 1.* Cujus rei imago eſt illud oſculum, quod in Eccleſia ſub tempore myſteriorum nobis invicem damus?

§. 5. Hinc crebra in *Liturgg. Pamel. p. 304.* Ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους τῷ ἁγίῳ φιλήματι.

§. 6. Ex *Luc. c. VII. 38.* orta ſunt oſcula pedum in Eccleſia. Affectus initiò pius fuiſſe videtur. *Epiphanius apud Hieron. Ep. 60.* per literas advolutus pedibus Joannis, Epiſcopi Hieroſol. petit, ut Origenis errores deſerat. In *Epiſt. Symmach. poſt Apologet.* Orientales opem à Symmacho implorantes offerunt Sanctorum veſtigiorum adorationem. Apud *Hieron. adv. error. Joann. Hieroſol. ad Pammach.* turba Hieroſolymica Epiphanii pedes exoſculabatur. Et apud *Malmesbur. de Geſt. Pont. Angl.* Plebs Romana Anſelmi Cantuarienſis.

§. 7. In recipiendis Sacramentis Reges quoque oſculati leguntur. *Ambroſ. c. II. de Dignit. Sacerdot.* Vides Regum colla ſubmitti genibus Sacerdotum, exoſculatis eorum dextris, orationibus eorum credunt ſe communiri.

P.

PALLIUM.

DE *Pallii* uſu in Clero vide multa *Tit. Clerus.*

PAPA ROMANUS.

§. 1.

APud Antiquos, *Viri Apoſtolici*, *Patres*, *Domini Apoſtolici*, *Papæ*, *Sedes Apoſtolica* non uni, ſed omnibus Epiſcopis communia ſunt vocabula. Sic apud Sidon. l. 6. epiſt. 1. dicitur *Lupi Trecenſis*, & apud Greg. Turonenſ. l. 4. c. 26. Martini, *ſedes Apoſtolica* Sidonio lib. 6. Epiſt. 7. & lib. 7. Epiſt. Fonteji Vaſionenſis, *lib.* 4. *epiſt.* 6. Lupi Trecenſis Apoſtolatus eidem *Sidonio libr.* 6. *epiſt.* 12. Patientis Lugdun. cura Venatus Apoſtolicus Clodovæo patres *Aurelian. Concil.* 1. Apoſtolica ſede Papæ dignisſimi, Radegundi apud *Greg. Turon. lib.* 9. *cap.* 42. Omnes Epiſcopi Apoſtolici viri; eidem & Epiſcopis ſub Guntchramni ditione degentibus, referente *Greg. Turon. lib.* 9. *cap.* 41. Epiſcopi Apoſtolicâ ſede digniſſimi. *Venantio Fortunato* Italo, ſed qui larem in Gallo Francia fixerat, Gregorius Turonenſis vir Apoſtolicus prædicandus Papa, *Præfat. lib.* 1. Apoſtolicis meritis præconiandus. *Lib.* 5. *Epiſt.* 5. Paſtor Apoſtolicæ ſedis amore placens, *ejusdem libr. epiſt.* 9. Cujus Apoſtolatus deſudat, *libr.* 8. *epiſt.* 25. Apoſtolicus piiſſimus Pater, *initio libr.* 1. *de vita Martini.* Apoſtolicus Dominus, *Euphronius lib.* 3. *epiſtol.* 1. Apoſtolicâ ſede digniſſimus, *Felix ibidem epiſt.* 4. & Syagrius Auguſtodunenſis *lib.* 5. *ep.* 6. Summus Apoſtolico præcellens Paſtor ovili. *Nicetius Trevirenſis* lib. eod. epiſt. 11. Apoſtolicis actibus prædicandus. *Avitus ibid. epiſt.* 26 Apoſtolicus & primipilus Martinus Bracarenſis, *lib.* 5. *epiſt.* 1. Epiſcopi omnes Apoſtolici Patres, *libr.* 5. *epiſt.* 21. Savaro, Blondellus, De Dominis, &c. §. 2.

§. 2. Primatus Dominii, vel (ut *Turrecremata, ſum. de Eccleſ. lib. 3. c. 23.* ait) authoritativus in Romano Pontifice, vel Supprematus, uti appellat *Cl. Salmaſius*, ante 600. ann. ignotus, publicè & manifeſtè cœpit in Bonifacio anno 607. qui impetravit à Phoca Cæſare, ut Sedes Apoſtolica Romana *Caput* eſſet Eccleſiæ, cùm Conſtantinopolitana ſe *primam omnium* ſcriberet. *Sigebertus* in 607. Bonifacius *(inqvit)* obtinuit apud Phocam Imperatorem, ut Eccleſia Romana caput eſſet omnium Eccleſiarum. Eadem penè verba reperias apud *Marianum Scotum, Martinum Polonum, Ottonem Friſingenſem* & *Hermannum Contractum*.

§. 3. Sanxit hoc Phocas non declarando & aſſerendo, ſed novi quid ſtabiliendo. Iſte enim Primatus paulò antè fuit damnatus à Gregorio I. *Lib. 6. epiſt. ex Regiſtro, c. 194.* Ego autem *(inqvit)* fidenter dico, quia quisquis ſe univerſalem Sacerdotem vocat, vel vocari deſiderat, in elatione ſua Antichriſtum præcurrit. Et Conſtantinopolitani Epiſcopi malè tulerunt hanc Phocæ conſtitutionem, *Sabellicus l. 6. Ennead. 8. Æneas Sylvius, l. 1. ep. 288.* Alioquin *(inqvit)* ſententiarum diverſitas Eccleſiam ipſam divideret atque ſolveret unitatem: quemadmodum factum videmus ante Concil. Nicænum, dum ſibi quisque vivebat, & ad Romanam Eccleſiam parvus reſpectus habebatur.

§. 4. Gregorius *Epiſt. lib. 4. c. 36.* Si unus Patriarcha univerſalis dicitur: Patriarchæ nomen cæteris derogatur. Sed abſit hoc, abſit à Chriſtiana mente, id ſibi velle quenquam arripere, unde fratrum ſuorum honorem imminuere ex quantulacunque parte videatur. Et *infra* reprehendit Johannem, quòd univerſa ſibi tentet aſcribere, & omnia, quæ ſoli uni capiti cohærent, videlicet CHRISTO, ſibi ſtudeat membra ſubjugare. Et *eodem libro epiſt. 38.* Joannem Conſtantinopolitanum in hunc modum affatur: Tu quid CHRISTO, univerſalis ſcilicet Eccleſiæ capiti, dicturus es, qui cuncta ejus membra tibi conaris univerſalis appellatione ſupponere? Et dicit Joannem appetiiſſe, ut ſolus vocaretur Epiſcopus, deſpectis tantùm, non depoſitis fratribus.

§. 5. Poteſtatem condendi leges & diſpenſandi, extra ſuam Provinciam, non habuit Romanus Pontifex per ann. à Chriſto 600.

Greg.

Greg. Epiſtol. lib. 12 c. 51. diſpenſavit cum Angelis de gradibus prohibitis, ſed fecit hoc ut Patriarcha: deinde fecit ex poteſtate directiva, non ex imperio. Quærentibus enim conſuluit, quid è malè conjunctis eligendum eſſet. Et *lib. 7. epiſt. 30.* ſic ait: Hoc verbum juſſionis peto à meo auditu removere; quia ſcio, qui ſum, qui eſtis. Loco enim fratres eſtis, moribus patres. Non ego juſſi, ſed quæ utilia viſa ſunt, indicare curavi.

§. 6. Ante prædictum tempus Patres, quorum indubitata fides, loqvuntur non de ullo Primatu poteſtatis, vel dominii. *Chryſoſt. Hom. 3. in Act.* Et *Cyprian. de ſimplic. Prælat.* Hoc erant utique & cæteri Apoſtoli, quod fuit Petrus, pari conſortio præditi, & honoris & poteſtatis. *Hieronym. contra Jovin. l. 1. c. 14. ait*: Eccleſiam ædificatam ſuper omnes Apoſtolos, & cunctos claves regni cœlorum accepiſſe. Et ex æquo ſuper eos Eccleſiæ fortitudinem ſolidari: inter duodecim tamen unum eligi, ut capite conſtituto ſchiſmatis occaſio tolleretur. *Cyrill. in Joan. lib. 3. c. 20.* Apoſtolis & eorum in Eccleſia ſucceſſoribus plenam conceſſit poteſtatem. Ergo loqvuntur de *Primatu ordinis, dignitatis, vocationis, authoritatis, gratiæ.* Agnoſcunt enim quandam excellentiam & authoritatem, & Petri & Romani Pontificis, quæ fuit propter authoritatem urbis, *Concil. Chalced. c. 28. Act. 15.* Sicut latè deduxit *M. Anton. de Dom. lib. 1. de Republ. Eccleſ. c. 10. & 11. Tom. 1. conf. l. 4. tot. & præcipuè cap. 9.*

§. 7. Et hinc fuit, quòd ſæpè auxilium ab eo, non juſſum aliquod vel edictum, nonnulli peterent, ut ſublevarentur. *Covarruvias Doctor u. Juris 1. Tom. 2. part. Relect. §. 9. p. 421. col. 4. edit. Francofurt.* Juxta (*ait*) Catholicorum virorum authoritates, & communem omnium traditionem, Apoſtoli parem ab ipſo Domino JESU cum Petro poteſtatem ordinis & jurisdictionis acceperunt: Ita quidem, ut quilibet Apoſtolorum æqualem cum Petro habuerit poteſtatem ab ipſo DEO, in totum orbem, & omnes actus, quos Petrus agere poterat. Et ſi quando de primatu poteſtatis vel dominii loqvuntur veteres, non de univerſali per orbem, ſed de ea, quæ eſt Provinciæ deſtinatæ, intelligendi. Subjectio ſimiliter eſt vel quoad *poteſtatem*, vel quoad *ordinem*: & ſecundo

hoc modo veteres dicunt, Epiſcopos & cuncta Romanæ ſedi eſſe ſubjecta. *Gregor. Epiſt. lib. 7. epiſt. 63.*

§. 8. Epiſcopi etiam aliquando, ob curam & ſolicitudinem in Eccleſias, & ob inſpectionem cæteraq; dona, aliis prælati. Etſi enim unicum, ſi cum Paulo totâq; Scripturâ accuratè loqui velimus, ſive Eccleſiæ, ſive fidei *Fundamentum* dicendus eſt CHRISTUS, *præter quem nemo fundamentum aliud ponere poteſt.* Non negandum tamen, minùs propriè, ratione miniſterii, confeſſionis, exempli, Apoſtolos omnes, ipſumq; inter collegas Petrum, fidei, quam prædicatione ſeminavit, & martyrio confirmavit, *Eccleſiæ,* quam ſummo labore fundavit & coluit, *fundamentum* à Patribus dictum fuiſſe. Inſcripta certè Apoſtolorum omnium nomina cœleſtis Hieruſalem ſundamentis vidit Joannes, *Apoc. 21.* Dicitur & fidei doctrina ab Apoſtolis prædicata fundamentum Prophetarum & Apoſtolorum, quod ipſi primi jecerunt. *Epheſ. 2.* Videtur autem *B. Petrus* à CHRISTO inſpiratus, in confeſſione τὴν κρεπῖδα καὶ βάθρον ἐφ᾽ ἧ τὴν ἑαυτȣ̃ ἐκκλησίαν ὁ Κύριος ᾠκοδόμησε (ut cum *Iſidoro Peluſiota epiſt. 235. lib. 1.* loquar) poſuiſſe. *Blondellus Pſeudiſid. p. 44.*

Funda-mentum Eccleſiæ.

§. 9. Non uni Petro, ſed ſingulis veris Paſtoribus, imò Eccleſiæ toti convenit ex officio, ut ſit ςύλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας, *1. Tim. 3.* eoq; nomine *Athanaſium* Nazianz. Orat. 21. & 22. Cyrill. homil. 8. Paſch. τῆς ἐκκλησίας ςύλον, τῆς ὀρθοδόξης πίςεως ἀδιάςροφον κανόνα, τῆς πίςεως ἔρεισμα: *Baſilium* Nazianz. Orat. 19. ςύλον καὶ ἑδραίωμα τῆς ἐκκλησίας, θέλημα Κυρίȣ, πίςεως ἔρεισμα: *Euſebium Samoſa*: idem Epiſt. 74. Κανόνα πίςεως. *Nectarium* idem Epiſt. 227. ἐκκλησιῶν τὸ κοινὸν ςήριγμα vocat: non mirum, ſi Petrus longè *Athanaſio, Baſilio &c.* præferendus à Patribus non modò Eccleſiæ ἔρεισμα, & *fundamentum,* ſuper quod ſundatur; (ſic enim *Cyprianus Epiſt. 62. Origen. Hom. 5. in Exod. Baſil. lib. 1. adverſus Eunomium. Hilar. in Matth. 16. Hieronym. in eundem locum. Epiph. in Ancorato. Chryſoſtom. de verbis Eſaiæ,* vidi Dominum &c. *Homil. 4. & in Matth. Homil. 55.* loqvuntur) ſed etiam ab Epiphanio, *hær. 59.*

is, in quo ædificata, ἡ εὐθεμελιώτατος πίστις; ab Ambroſio *in Luc. lib. 5.* fidei Princeps, à Paſchaſino Lilybetano *Concil. Chalcedon. Act. 3.* Andrea Cretenſi de *transfig. Dom.* & Michaële Syngelo *in Dionyſ. encomio*, fidei θεμέλιος; à Chryſoſtomo *in Pſ. 50.* & de laudibus Petri & Pauli, fidei κρηπὶς; à Philippo *Presb. Concil. Epheſ. part. 2. act. 3.* fidei κίων dictus fuerit. Quos titulos ne quis cum Pontificiis ideò à Patribus in Petrum collatos putet, quòd is à CHRISTO Hieromonarcha ſit inſtitutus, moneo Paulum ab Origene *adverſ. Celſ. lib. 1.* τὸν μὲν τὸν χριστὸν τῆς ἐκκλησίας πήξαντα, à Chryſoſtom. *homil. in illad; Salutate Priſcillam.* θεμέλιον πίστεως; *Homil. 2. in Epiſt. ad Rom.* Columnam fidei, petram ferro & adamante fortiorem. *Ibid. Homil. 18.* Κορυφαῖον; *Homil. de petitione filiorum Zebed.* τῶν Ἀποστόλων μείζονα; *Homil. de 12. Apoſtolis:* τὸν ἐξ ἐσχάτων πρῶτον; *Homil. de Petro & Paulo,* quo Petrus hoc ipſo inferior videatur, quòd Petrus Romam, Paulus mundum erudierit. *Homil. de SS. Apoſt. 12.* Apoſtoli omnes ὀρθοδοξίας ἀμετάθετοι στῦλοι, ἐκκλησίας πέτρα &c. Ab eodem *Homil. de S. Ignatio,* Ignatius Eccleſiæ Antioch. præſul; Petro, ἀντίρροπος; ab Heſychio *in Orat. encomiaſtica de B. Thoma,* Andreas ὁ πρὸ Πέτρου Πέτρος nuncupatur: ut neceſſe ſit, adverſarios vel plures Eccleſiæ (CHRISTO ſecluſo) ſimul eodemq; tempore Monarchas non modò Petro æquiparandos, ſed quodammodò præferendos agnoſcere; vel eorum omnium argumentorum, quæ ex Petri laudibus ad Hieromonarchiam probandam duxerunt, jacturam facere. *Blondellus l. cit.*

§. 10. Pontifex Romanus exercuit poteſtatem honorariam, non propriam & ſuam ex jure perpetuo. Hoc modo in cauſis civilibus *honorarius* fuit arbiter, hoc modo Papa viſitavit Eccleſias, Epiſcopos confirmavit & depoſuit, leges condidit, diſpenſavit intra provinciam ſuam, & ſi quando extra, non ex officio, ſed vel *rogatu* & *precibus* aliorum, vel *authoritate Imperatoris*, vel *tyrannicè*. Et judicium, quod ei tribuunt *Veteres*, fuit tantùm *discretivum* & *directivum*, non ex imperio *coactivum*.

§. 11.

§. 11. Appellationes fiebant ad Epiſcopum Romanum, non tanquam ad judicem, à quo judicium determinativum daretur, ſed tanquam ad opitulatorem pro auxilio & levamine malorum, ſicut etiam ad alios Epiſcopos Occidentis, tantùm ad conſenſum eliciendum & declarandum. *Marcion*, excommunicatus in Ponto, Romam venit, ut abſolveretur, ſed reſponſum tale accepit: *Non poſſumus hoc facere ſine permiſſu venerandi Patris tui.* Epiphan. hæreſ. 42. *Chryſoſt. epiſt.* 1. *ad Innoc. I. Tomo* 5. petit opem non tantùm ab Innocentio, ſed etiam à cæteris Epiſcopis Occidentis, & proinde ad Synodum appellavit. *Socrat. lib.* 6. *c.* 14. Chryſoſtomus autem à Papa reſponſum accepit, non poſſe à ſe juvari, neque ab eo poſſe concilium convocari. *Baſilius ad Athan. epiſt.* 52. ſic conſulit Athanaſio: *Viſum eſt mihi conſentaneum, ut ſcribatur Epiſcopo Romæ, ut, quæ hic geruntur, conſideret, detq; conſilium.*

§. 12. Appellationes etiam iſtæ fuerunt improbatæ à Veteribus. *Cyprian. lib.* 1. *epiſt.* 3. *ad Cornelium*: Oportet utique eos, quibus præſumus, non circumcurſare, ſed agere illic cauſam ſuam, ubi & accuſatores habere, & teſtes ſui criminis poſſint. Et *epiſt.* 4. *ait*, eos, qui cum Baſilide communicant, deificam negligere diſciplinam. *African. Concil. c.* 92. Quod ſi & ab iis provocandum putaverint, non provocent, niſi ad Africana Concilia. Ad transmarina qui putaverit appellandum, à nullo intra Africam in communionem recipiatur. *Concilium Milevitanum Can.* 22. iisdem ferè verbis, omnibus Clericis & Epiſcopis provocationem ad loca transmarina interdicit.

§. 13. Orientales Epiſcopi ſcripſerunt Papæ Romano, fas ei non eſſe, quod ab ipſis actum fuerat, ullo malo dolo vel prætextu provocationum, irritum facere. *Sozom. lib.* 3. *c.* 8. *Damaſus ep.* 79. apud Ambroſium dicit, poſt provincialis Concilii judicium, ſibi judicandi formam non poſſe competere. Sic enim ille; Cùm hujusmodi fuerit Concilii apud Capuenſes judicium, ut finitimi Bonaſo atque ejus accuſatoribus judices tribuerentur, & præcipuè Macedones, qui cum Epiſcopo Theſſalonicenſi de ejus factis cognoſcerent, advertimus, quòd nobis judicandi forma competere non poſſet. Neque contra ſententiam veſtram tentandum ali-

 quid,

quid, ut, quod videretur vobis juſtitiæ convenire, ſtatueritis, quibus hanc Synodus dederat authoritatem. Ideò primum eſt, ut ii judicent, quibus judicandi facultas eſt data. Vos enim totius Synodi vice decernitis. Nos quaſi ex Synodi authoritate judicare non convenit. *Juſtinianus in Authent. col. 9. t. 6. c. 22.* Si quis verò vult ultimam provocationem fieri ad DiœceſeosPatriarcham.

§. 14. Dominium Papæ temporale, partim vi, partim fraude, partim aliorum donationibus, paulatim obtinuit. *Urſperg. in an. 753.* Stephanus Papa implorat auxilium Papini contra Regem Longobardorum, & Papinus rex cum exercitu Italiam veniens, eum in Papia obſedit, & ad implenda, quæ promiſit, obſidione coegit, redditamq; ſibi Ravennam pertinentem ſancto Petro dedit, hisq; peractis in Galliam rediit. Rurſus, *idem anno 1228.* eo anno & ſequenti tractabatur de pace inter Imperatorem & Soldanum, & gentes ipſorum: Papa verò captatâ occaſione de abſentia Imperatoris copioſum exercitum deſtinavit in Apulejam, & terras Imperatoris, in ſervitio CHRISTI demorantis, quod nefandiſſimum eſt dicere, abſtulit, & ſibi ſubegit, & cruce ſignatos ne transfretarent, omni ſtudio prohibuit, tam in Apuleja, quàm in Lombardia. Quis Italiæ facta rectè conſiderans, non deploret, & deteſtetur, quæ indicium videntur, & quoddam portentum & prodigium ruentis Eccleſiæ? *Bellarmini* illud notandum, *lib. 5. de Romano Pontifice, c. 4.* CHRISTUS, ut homo, dum in terris vixit, non accepit nec voluit ullum temporale dominium; ſummus autem Pontifex CHRISTI vicarius eſt, & CHRISTUM nobis repræſentat, qualis erat, dum hîc inter homines viveret. Igitur ſummus Pontifex, ut CHRISTI vicarius, atque adeò ut ſummus Pontifex eſt, nullum habet temporale dominium.

§. 15. Papæ Romani Monarchia in Eccleſiam, & Concilia generalia, à multis improbata & damnata, & non recepta fuit ab Eccleſia, niſi poſt ann. 1500. *Krantzius lib. 7. metropolis c. 45.* Nihil tum (*circa ann. 1240.*) opus erat Apoſtolicâ confirmatione: ſatis erat, electionem ab Archiepiſcopo comprobari: nunc ad ſe omnia Eccleſiarum jura traxit Romana Eccleſia. *Glaber Rodulphus Hiſt. lib. 2. c. 4.* Fulco quidam ædificavit Eccleſiam pulcherrimam

rimam in pago Turonico, & expleto opere, miſit ad Hugonem Turonorum Archipræſidem, ut illam ſacraturus adveniret: qui venire diſtulit, quòd Eccleſiæ Fulco prædia & mancipia ſurripuerat non pauca. Fulco igitur copioſa argenti & auri aſſumptâ pecuniâ, Romam pergens, Joanni Papæ cauſam profectionis expoſuit. Qui protinùs miſit cum eodem Fulcone, ad prædictam Baſilicam ſacrandam, unum ex illis, quos Cardinales vocant, cui etiam præcipit, veluti Romani Pontificis authoritate aſſumptâ, quicquid agendum Fulconi videbatur, intrepidus expleret. Quod audientes Galliarum quique Præſules, præſumptionem ſacrilegam cognoverunt, ex cœca cupiditate proceſſiſſe, dum videlicet unus rapiens, alter raptum ſuſcipiens, vecors in Eccleſia Romana ſchiſma creâſſent. Univerſi etiam pariter deteſtantes, quoniam nimirum indecens videbatur, ut is, qui Apoſtolicam regebat ſedem, Apoſtolicum primitùs ac Canonicum transgrederetur tenorem. Cùm inſuper multiplici ſit antiquitùs authoritate roboratum, ut non quiſpiam Epiſcoporum in alterius Diœceſi iſtud præſumat exercere, niſi præſule, cujus fuerit, compellente ſeu permittente. Licèt namq; Pontifex Romanæ Eccleſiæ ob dignitatem Apoſtolicæ ſedis, cæteris in orbe conſtitutis, *reverentior habeatur*, non tamen ei licet *transgredi in aliquo Canonici moderaminis tenorem*. Sicut enim unusquisque orthodoxæ Eccleſiæ Pontifex ac Sponſus propriæ ſedis, uniformiter ſpeciem gerit Salvatoris, ita generaliter nulli convenit quippiam in alterius procaciter patrare Epiſcopi Diœceſi. Hæc dicta & geſta circa annum à CHRISTO 1000. in *an. 1337.* Omnes Prælati & Principes Alemaniæ in hoc conſentiunt, Concilium eſſe ſupra Papam, ubi agitur de fide & imperio, & proinde appellationem valere poſſe, factam ad Concilium, à ſententia Papæ, *Nauclerus generat. 45.* Abſoluta hæc poteſtas Papæ primùm approbata fuit & conceſſa. *Concil. Lateran. II. ſub Leone X. circa ann. Domini 1516. Perkinſus.* Plura vide in *J. Uſſerii libr. de ſucceſſion. Eccleſ. in Occident. & Mornæo de myſter. iniquit. per totum.* Quibus adde *Catalogum Teſtium Veritatis.*

§. 10. De Canone n. VI. Concilii Niceni, quia antiquita- „ tem & autoritatem Eccleſiæ gerit, & præſidium Papanis palmarium „ in eo

Canon Nicenus n. VI.

„ in eo ſitum eſt, hæc ſcitu ſunt neceſſaria. *Primò*, verba Canonis „ ſunt iſta: Τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Λιβύῃ καὶ Πενταπόλει, ὥστε τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπίσκοπον πάντων τούτων ἔχειν τὴν ἐξουσίαν, ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπισκόπῳ τοῦτο σύνηθές ἐστιν· ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις τὰ πρεσβεῖα σωζέσθω ταῖς ἐκκλησίαις. In Jure Canonico *cap. mos antiquus. diſt. 95.* ita tranſlata legas: *Mos antiquus perdurat in Ægypto, vel Libya & Pentapoli, ut Alexandrinus Epiſcopus horum omnium habeat poteſtatem: Quandoquidem & Epiſcopo Romano parilis mos eſt; ſimiliter autem apud Antiochiam cæteraſq; provincias honor ſuus unicuique ſervetur Eccleſiæ.* In Nomocan. Photii ex tranſlat. Herveti, ita habet: *Antiqui mores ſerventur, qui ſunt in Ægypto, Libya & Pentapoli, ut Alexandrinus Epiſcopus horum omnium poteſtatem habeat, quandoquidem & Epiſcopo Romano hoc eſt conſuetum, ſimiliter & in Antiochia & in aliis provinciis ſua privilegia ac ſuæ dignitates & authoritates Eccleſiis ſerventur.* Senſus hic eſt: Sicut Romanus Epiſcopus illas provincias, quas antiquo jure ſibi velut Patriarcha ex conſenſu Epiſcoporum, ipſum tanquam Principis urbis Epiſcopum venerantium & comiter obſervantium, cohærentes & connexas habet, tanquam primus quidam Epiſcopus gubernat, nec terminos curæ illius Epiſcopalis quiſquam imminuere audet: ita etiam Alexandrino & Antiocheno Epiſcopo antiqua illa jura, quæ exinde, quia ampliſſimæ Orientis urbis fuit Epiſcopus, fuit quiſque conſecutus, in Ægypto, Libya & Pentapoli, & per Orientem alibi ſunt conſervanda, non imminuenda. Comparantur itaque termini antiqui jurisdictionis Epiſcopalis. Sicut Romano ſui, Antiocheno ſui, ſic & Alexandrino ſui conſervandi ſunt, non mutandi & arctandi. Nota *Cod. Can. univ. Eccleſ. can. 178.* dicitur, τὸ πάλαι ἔθος & τὸ ἔθος ἀρχαῖον, ſcil. *ut quilibet ſuam curet Epiſcopus Eccleſiæ provinciam. p. 136. 157.*

§. 17. Occaſio Canonis, cùm ex Epiſtola Synodica Patrum, tum ex *Socrate lib. 1. c. 6. Sozomeno lib. 1. cap. 25. Theodoreto lib. 1. c. 9.* ut mittamus *Nicephorum*, alios. Nempe Meletii cujusdam,

dam, Epiſcopi antè Lycopolitani, pòſt à Petro Alexandrino moti (ſivè ob fugam in perſecutione, ſive etiam, *Socrate* teſte, ob idolothyſiam) in ejusdem Alexandrini jura, Metropolitani ſui, publica invaſio: Invaſionis ratio, dum neglecto Metropolitano, infenſior cum ſuis Meletius, crearet paſſim atque ordinaret Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, idq; in Ægypti Thebaide, provinciâ Alexandrino Epiſcopo, ex veteri conſuetudine, ſubjectâ. Quâ re ad Concilium delatâ tandem, emanavit hic ipſe Canon: Nec mens alia Canonis; quàm ut Alexandrino Epiſcopo, pro inveterata conſuetudine, Metropolitani per Ægyptum, Libyam & Pentapolim, ut provincias ejus curæ ſubjectas, (cui acceſſêre Thebais & Auguſtanica) conſpicua maximè in ordinatione Epiſcoporum jura ſerventur deinceps illæſa & illibata; quemadmodum & Antiocheno ſua, & Metropolitanis cæteris; idq; ad exemplum & formam Romani Epiſcopi, cui parilis eſſet in ſua Provincia, & ſuburbicariis Eccleſiis conſuetudo atque prærogativa. *Dorſcheus, Spanbemius.*

§. 18. Interpretes Græci & Orientales hoc modo commentantur: *Job. Antiochenus in NomoCanone Tit. 1.* περὶ τῆς ἱεραθείσης τοῖς Πατριάρχαις, ἐκ τῶν Κανόνων τιμῆς, *de bonore Patriarchis ex Canonibus decreto,* primo loco Canonem hunc VI. & VII. profert. *Photius* ſimiliter in Nomocanone, de Patriarchis & Metropolitis, *cap. V.* Eandem mentem Canonis refert *Arſenius,* Monachus, *in Synopſi Canonum cap. 74.* *Alexius Ariſtenus* mentem eandem explicans: ἕκαστος τῶν Πατριαρχῶν τοῖς ἰδίοις προνομίοις ἀρκεῖσθαι ὀφείλει. Καὶ μή τινα τούτων ἐπαρχίαν ἑτέραν οὐκ οὖσαν ἄνωθεν, ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τὴν αὐτοῦ χεῖρα ὑφαρπάζειν, τοῦτο γὰρ τῦφος ἐστὶ κοσμικῆς ἐξουσίας. *Unumqvemqve Patriarcham propriis privilegiis contentum eſſe oportet, & neminem ex ipſis Provinciam aliam, quæ anteà à principio non erat ſub manu ſua, ſibi vendicare: hæc enim eſt mundanæ dominationis ſuperbia.* Zonaras ad Can. VI. N. 99. Βούλεται ὁ Κανὼν τὰ παλαιὰ ἔθη κρατεῖν, ὃ καὶ κανόνες μεταγενέστεροι, καὶ νόμοι πολιτικοὶ διορίζονται. Τῆς Ἀλεξανδρείας οὖν ἐπίσκοπον δεσπόζειν τῶν ἐν Αἰγύπτῳ

πτῳ καὶ Λιβύῃ καὶ Πενταπόλει περιέχειν, καὶ τῆς Ἀντιοχείας τῶν αὐτῶν ὑποκειμένων ἐπαρχιῶν. συρίας δηλαδὴ, καὶ κοίλης συρίας, καὶ κιλικίας ἑκατέρας, καὶ Μεσοποταμίας. καὶ τοὺς ἄλλους ἐπισκόπους τῶν ὑπ' αὐτοὺς ἐξουσιάζειν χωρῶν, καθὼς καὶ τῷ ἐν τῇ Ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ προεδρεύοντι τῶν ἑσπερίων δίκαιον ἐκράτησε. *Antiqvas conſvetudines, qvod aliis qvoqve poſterioribus Canonum legumq́; civilium decretis cautum eſt, retineri vult Canon. Alexandrinum igitur Epiſcopum iis, qvi in Ægypto, Libya ac Pentapoli ſunt, præſidere; Antiochenum ſubjectis ſibi provinciis, Syriæ nimirum, Cœloſyriæ, Ciliciæ utriqve & Meſopotamiæ; ac alios Epiſcopos ſuis qvemqve regionibus; qvemadmodum & Eccleſiæ Romanæ præſes in Occidentales Provincias Principatum antiqvâ conſvetudine obtinet.* Balſamon ad Can. VI. N. 99. Ὁ παρὼν κανὼν, καὶ ὁ ἕβδομος, διορίζονται τοὺς τέσσαρας πατριάρχας, δηλαδὴ τὸν Ῥώμης, τὸν Ἀλεξανδρείας, τὸν Ἀντιοχείας, καὶ τὸν Ἱεροσολύμων, κατὰ τὰ παλαιὰ ἔθη τιμᾶσθαι. Καὶ τὸν μὲν Ἀλεξανδρείας περιέχειν τῶν ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ Λιβύῃ, καὶ Πενταπόλει ἐπαρχιῶν. τὸν Ἀντιοχείας ὁμοίως τὸν συρίας, τὸν κοίλης συρίας, τὸν Μεσοποταμίας, καὶ ἑκατέρας κιλικίας, τὸν δὲ Ἱεροσολύμων τῶν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ἐπαρχιῶν, τῶν ἐν Ἀραβίᾳ, καὶ τῶν ἐν Φοινίκῃ, ὅτι, φησὶ, καὶ ὁ ἐπίσκοπος τὸν Ῥώμης περιέχει τῶν ἑσπερίων ἐπαρχιῶν. *Sextus & ſeptimus Canon ſtatuunt, qvatuor Patriarchas, videlicet, Romanum, Alexandrinum, Antiochenum & Hieroſolymitanum ex antiqvis moribus honorari; & Alexandrinum qvidem Epiſcopum præeſſe Provinciis Libyæ & Ægypti & Pentapolis; Antiochenum ſimiliter Syriæ, Cœloſyriæ, Meſopotamiæ & utriqve Ciliciæ; Hieroſolymitanum autem Provinciis Palæſtinæ, Arabiæ & Phœnices. Qvoniam, inqvit, & Romanus Epiſcopus præeſt Occidentalibus Provinciis.* Nilus Theſſalonicenſis de Prim. Papæ, p. 37. ἀνάγνωθι κανόνα ἕκτον τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς πρώτης συνόδου, ἵν' εἰδῇς, ὡς μέρους μὲν ὁ Ἀλεξανδρείας, μέρους δὲ τῆς οἰκουμένης ἄρχειν ὁ Ῥώμης ἐκελεύσθη, μέρους δὲ ὁ Ἀντιοχείας, καὶ ὡς οὐκ ἔξεστιν ἑτέρω

τοις

τὰς ἀλλοτρίας ἐπιπηδᾶν. *Lege præterea Canonem ſextum ſanctæ & univerſalis ſynodi primæ; ut videas, decretum fuiſſe, ut parti orbis terrarum Alexandrinus, parti Romanus, parti vero Antiochenus præſit; neque licere alteri aliena invadere.* Barlaamus de Primatu, cap. 11. Ὅτι δὲ μόνας τὰς δυτικὰς ἐκκλησίας ὑπὸ τοῦ Πάπα οἰκονομεῖσθαι οἱ θεῖοι πατέρες διετάξαντο, τὰς δὲ λοιπῶν ἄλλας ὑπ' ἄλλον ἀνάγεσθαι Πατριάρχην, καὶ μὴ ἐξεῖναι τινὰ ἐπὶ τὴν ἑτέραν, τὴν μὴ αὐτῷ προσήκουσαν, τί χρὴ καὶ λέγειν τοσούτων κανόνων ταῦτα διοριζομένων; πλὴν τοὺς ἄλλους ἀφεὶς, ἀνάγνωθι τὸν ἕκτον καὶ ἕβδομον κανόνα τῆς πρώτης συνόδου. *Jam verò ſolas Occidentales Eccleſias Papæ gubernationi à ſanctis Patribus fuiſſe commendatas; reliquas autem Eccleſias alii ſubjectas Patriarchæ: Eos etiam caviſſe inſuper, ne quis in finitimam Eccleſiam, quæ ad ipſum minimè ſpectet, invaderet; quid attinet dicere, cùm tot Canonibus iſta ſancita ſint? Verùm cæteris omiſſis, ſextum, quæſo, & ſeptimum Canonem primi Concilii legas.* Socrates Hiſt. Eccleſ. l. V. c. 8. Ἐβεβαίωσάν τε αὖθις τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν, καὶ Πατριάρχας κατέστησαν διανειμάμενοι τὰς ἐπαρχίας. *De integro etiam fidem Concilii Nicæni confirmârunt, & dispartitis provinciis Patriarchas conſtituerunt.*

§. 19. Certos fuiſſe Romani Pontificis terminos juriſdictionis ſacræ, etiam olim in Eccleſia traditum eſt. *Clemens Romanus,* uti putatur, *in Conſtitut. Apoſtol.* quem librum, Spiritu Apoſtolico pleniſſimum, *Stapletonus de ſ. Eccl. aut l. 2. c. 11.* indubitatum opus *Clementis, Briſtho. in duplic. adv. Fulc. cap. ult.* ſummo DEI beneficio ad Magdeburgenſium inſolentiam reprimendam ſervatum, *Copus Dial. 3. cap. 2.* tradit. Nullius autem precii eſſe oſtendit *Cocus in Cenſur. pag. 16. l. 8. c. 13. pag. 314.* Oremus pro omni Epiſcopatu, qui eſt ſub cœlo, rectè tractantium verbum veritatis; Pro Epiſcopo noſtro Jacobo & Parœciis ipſius: pro Epiſcopo noſtro Clemente & Parœciis ipſius: pro Epiſcopo noſtro Evodio & Parœciis ipſius &c. Ecce Parœcias Jacobi à Clementis Romani parœciis diſtinctas. Nicæno Canone clariùs deinde rem expedit

Conſtantinopolitanæ *Synodi Canon.* 3. quem etiam habet Jus Canonicum *cap. Conſtantinopolitanæ* 3. *diſt.* 22. verba ſunt: ***Conſtantinopolitanæ civitatis Epiſcopum habere oportet Primatum poſt Romanum Epiſcopum, propterea, quod ſit nova Roma.***

Caput. Mater. §. 20. Nec obſtat, quòd vox *Capitis* & *Matris* occurrit tributa ſedi Romanæ. Nam & ſimili titulo mactantur aliæ Sedes. Sic Antiochia apud *Chryſoſt. Homil. V ad Antioch.* veteribus eſt caput Orientis, τ̃ ὑπὸ τὴν ἕω κειμένων κεφαλὴ, urbs prima ſcilicet & præcipua, non domina. Quo ſenſu & præcellentiores donis ſunt Apoſtolo *κεφαλαὶ, capita.* Sic Petrus **κεφαλὴ τ̃ Ἀποστόλων**, *caput Apoſtolorum*, id eſt, **πρῶτος**, primus, ***Matth. X.*** 2. Sic *capita* Scholæ, officiorum, collegiorum, Senatûs, pro primis vel primoribus. Nec alio ſenſu admittunt Legatorum hæc verba Chalcedonenſes, quàm eo, quem exhibet ***Canon XXVIII.*** Imprimis verò *Caput* Eccleſiarum Romana, quia caput urbium vetus Roma, διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν, ajunt Chalcedonenſes, adeoq; ***ab urbis dignitate***, non à CHRISTI inſtitutione, & ſequente politicum ordinem Eccleſiaſtico. Nec aliunde ***Concil. Aquilejenſe Epiſt. ad Gratianum*** vocat Rom. Eccleſ. totius orbis Romani *Caput.* Quod autem Romani affirmant de ***Romana*** ſede, Græci idem de *Conſtantinopolitana.* Juſtinianus ***Codic. de Sacroſ. Eccleſ. l.*** 24. Conſtantinopolitana Eccleſia omnium aliarum eſt caput. Repetit ***Photius in Nomocanone, Tit.*** 1. *c.* 5. Ὅτι πασῶν τ̃ ἐκκλησιῶν κεφαλή ἐστιν ἡ Κωνσταντινούπολις. Similiter & ***Balſamon in Paratitlis, & Græci*** paſſim. ***Ex lib. 1. Cod. T. 11. l. 24.*** Sic Leo & Zeno Auguſti, ***Codic. de S. Eccleſ. l.*** 16 vocant Conſtantinop. Eccleſ. ***matrem noſtræ pietatis, & chriſtianorum orthodoxæ religionis omnium.*** Hinc & Conſtantinopolitanus jam olim à Juſtiniano inſignitus, & à Concilio *Conſtant.* **III.** οἰκουμενικὸς πατριάρχης, Patriarcha Oecumenicus, quem in hanc uſque diem titulum geſſit.

Codices vetuſti. §. 21. ***Petrus Arcudius in de Conſenſ. Eccl Orient. lib. 1. c. 12. n. 2. Franciſc. Turrianus in Vindic. pro Epiſt. Pontif. lib. 3. c 3. Ant. Poſſevin. in refut. reſponſ. Chytr. ſect. 6. & Bellarm. l. 2. de R. P. cap. 15.*** ajunt, in libris vulgatis detractum eſſe Canoni initium;

Eccle-

Digitized by Google

Eccleſia Romana ſemper habuit primatum: quod reperiatur in *Concil. Chalced. act. 16.* & in tranſlatione *Dionyſii Abbatis*. *Contrà in Latinis & Græcis non comparet*. Neque codex Canonum vetus Romanæ Eccleſiæ, ex antiquiſſima & probatiſſima verſione *Dionyſii Exigui*. Incipit verò *Canon VI.* ut ſuprà, recenſente pridem ex antiquiſſimo MS. poſt Conciliorum editores, *Chriſtophoro Juſtello*, & nuper *Gvil. Voello, Theologo Sorbonico, in Bibl. Juris Can. vet. Tom. 1.* Antiqua conſuetudo ſervetur per Ægyptum, Libyam & Pentapolim &c. *Collectio Canonum*, ſeu corpus Canonum *Iſidori Hiſpani*, non Hiſpalenſis, vulgò *Mercatoris*, aliis Peccatoris, adornatum Caroli Magni & Hadriani I. temporibus, quod pariter exordium illud atque additamentum neſcit. *Epitome Ruffini*, qui *Hiſtoriæ ſuæ Eccleſiaſticæ lib. 1. Can. VI.* ignorato exordio, canonem ſic reddidit; *ut apud Alexandriam, & in urbe Roma vetuſta conſvetudo ſervetur; ut vel ille Ægypti, vel hic ſuburbicariarum Eccleſiarum ſollicitudinem gerat*. Creſconii Epiſcopi Africani, ſub finem *ſeculi VII.* Canonum collectio Latina, edita nuper ex Biblioth. Collegii Claromontani, quæq; *Tit. XXXVI.* ipſum hunc Canonem, juxta verſionem *Dionyſii Exigui*, exhibet. *Gratianus* in Decreto, recognito juſſu Gregorii XIII. qui, ubi de ſervando unicuique Eccleſiæ honore proprio, Canonem ſimiliter, *Diſt. LXV. c. Mos antiq.* exprimit: *Mos antiquus perduret in Ægypto, & Libya & Pentapoli &c.* Nec mutilationem Gloſſæ obſervant. *Latinorum Conciliorum Tomi*, in quibus triplici etiam Nicænorum Canonum verſione expreſsâ, veteribus duabus, & novâ *Gentiani Herveti*, reſpondent omnia Græco & authentico.

§. 22. Pariter apud *Græcos* res ſe habet, nam in *Concil. Chalcedonenſi*, Oecumenico IV. *Actione XVI.* ex dato codice ab Aetio Archidiacono Conſtantinopol. ubi ſic lectus & probatus univerſis Patribus Canon: Τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ, ὥστε τὸν Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπον πάντων ἔχειν ἐξουσίαν, ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν Ῥώμῃ ἐπισκόπῳ τοῦτο σύνηθές ἐστιν. *Antiquæ conſvetudines teneant in Ægypto; ut Alexandrinus Epiſcopus omnium habeat poteſtatem: quoniam & Romano Epiſcopo hæc conſvetudo eſt. &c.* Eadem lectio in codice Græco Canonum Eccleſiæ Ori-

entalis,

entalis, quem Pariſiis primùm edidit *Joh. Tilius Engolismenſis*, ſuperioris ſeculi anno 40. Eadem & Joh. *Antiocheni*, alias Joh. *Scholaſtici*, pòſt Patriarchæ Conſtantinop. Juſtiniano imperante, qui in Græca collectione Canonum ſic Nicenum hunc citat: *Τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω τὰ ἐν Αἰγύπτῳ, &c.* Eadem & *Alexii Ariſteni*, Diaconi Eccleſiæ Conſtantinop. Epitomatoris Canonum, ſub *Joh. Comneno*, qui Canonem in *Bibl. Jur. Can. vet. T. II.* ſic exprimit, ipſi ſeptimum, Αἰγύπτου καὶ Λιβύης, καὶ Πενταπόλεως ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἐχέτω τὴν ἐξουσίαν. Καὶ ὁ Ῥώμης τῶν ὑπὸ Ῥώμην &c. *Alexandrinus Epiſcopus ſuper Ægyptum, Libyam & Pentapolim poteſtatem habeat: & Romanus ſuper eos, qui Romæ ſubditi ſunt.* Eadem & Simeonis Magiſtri, ac Logothetæ, Ariſteno poſterioris, in *Epitome Nicænorum Canonum*, cujus eadem verba cum Alexianis. Eadem & Conſtantini *Harmenopuli*, Nomophylacis & Iudicis Theſſalonic. *in Epitome Canonum*: Κρατείτω τὰ ἀρχαῖα ἔθη τῶν ἀρχιεπισκόπων, καὶ τῶν οἰκείων ἐπαρχιῶν ἕκαστος ἐξουσιαζέτω. *Valeant conſuetudines Archiepiſcoporum antiqua, & ſuis in provinciis quisque poteſtatem habeat.* Eadem & Nili Archiepiſcopi Theſſalonicenſis, ſub Andronico ſeniore Palæalogo, citantis canonem *libro de Primatu*: τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ *&c. & reliqua*, ut in codice Eccleſiæ univerſæ. *Lib. II. p. 37. ex edit. Salm.* Eadem & Photii & Zonaræ, & Balſamonis, & Græcorum omnium, ſi quando Canonem vel interpretantur, vel citant contra Latinos: Ita etiam Tractatus penes Spanhemium MS. ex Bibliotheca *Antonii Legeri, Viri Clariß.* περὶ τῆς διαφορᾶς ἣν ἔχουσιν οἱ ἀνατολικοὶ, μετὰ τῶν δυτικῶν, περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐκκλησίας *&c.* *De diſſidio quod intercedit Orientalibus cum Occidentalibus circa Principatum Eccleſiæ*; in quo Canon VI. Nicænus recitatur contra Latinos, ut ſuprà καθὼς λέγει, τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω, *&c.* Eadem & Arabici compilatoris, in latina verſione, *Canon VIII. Concil. T. I.* Conſtitutum eſt, ut Epiſcopus Ægypti, id eſt, Patriarcha Alexandrinus, præſideat & habeat poteſtatem totius Ægypti, & omnium locorum, civitatum & oppidorum,

Cod MS. Spanhemii.

dorum, quæ ſunt circum eam, quia ſic convenit; *& quia ſimiliter* „ *Epiſcopus Romæ*, id eſt, ſucceſſor Petri Apoſtoli, poteſtatem habet „ omnium civitatum ac locorum, *quæ ſunt circum eam, ac ſimiliter Epiſcopus Antiochiæ &c.* *Spanhem. Diſſertat.* I. n. II.

PAROCHIA.

§. 1. EX I. *Petr.* I. 17. voce Παροικίας venit Parœcia. Nomen derivatum ad Eccleſias earumq; Diœceſanas vicinias. Alii malunt, *Parochia, Parochi.* Sic legitur *Sulpic. Dialog.* I. §. 4. Parochia eſt Epiſcopi, qui Hieroſolymam tenet. Erat autem Παροικία certæ Eccleſiæ & penè totius civitatis Diœceſana. Hinc ἐκκλησίαι παροικοῦσαι. *Et:* Πόλις ἐκκλησιῶν παροικουσῶν. Sed non uno modo accipitur. Vel enim *plures minutas Eccleſias* complectebatur, vel *unam Eccleſiam* civitatis in plures minores diviſam ſignificat. Sæpè quoque Eccleſia & Parœcia diſtinguebantur, ut in Africa, & tunc Eccleſia matrem & Principem notabat. Unde adhuc die Mater-Kirch. *Can. XIX. Cod. African.* Tempore, ait, ſanè, quo non communicat, nec in ſua Eccleſia vel Parœcia communicet. Alii hîc ἐξηγητικῶς loqui Canonē cenſent.

§. 2. In Occidente Παροικία erat pars Eccleſiæ civitatis, Pfarr-Kirche / cui unus Presbyter præſidebat. Διοίκησις, tota civitas Eccleſiaſtica ſub ſuo Epiſcopo, quæ ex multis Parœciis conſtabat. 2. Et complectebatur plures provincias Metropolitanas, dicebaturq; ἐπαρχία, provincia plurium παροικιῶν, in qua Sedes Epiſcopalis cum ſuis territoriis. *Territoria* dicuntur ἐνορίαι. *Salmaſius* obſervat, infimis Græciæ & Latinitatis temporibus Diœceſin & jam dici, quæ Veteribus Παροικία.

§. 3. *Tituli* dicebantur Eccleſiæ urbium. Sic legimus, Presbyteri ejusdem *Tituli*, i. e. ejusdem *Parœciæ*. *Epiſt. Innoc. I. ad Decent. Epiſc. Eugubin.* De fermento, quod die Dominicâ per Titulos mittimus, i. e. per Parœcias.

Digitized by Google

PASCHA.

§. 1. EX *1. Cor. V. 7.* mos in Eccleſia veteri celebrandi Paſcha ortus eſt. De quo *Epiphan. Hær. LXX.* ait, Conſtitut. eſſe Apoſtolicam talem: Ὑμεῖς ποιεῖτε τὸ Πάσχα ὅταν οἱ ἀδελφοὶ ὑμῶν οἱ ἐκ περιτομῆς. Quod *Audiani* hæretici corripiebant & exponebant, Judaico ritu *h. XIV. Luna* Chriſtianis Paſcha celebrandum eſſe. Contra quos *Epiphan.* illud decretum *h. m.* exponit: Nimirum pacis & concordiæ ſtudio ſtatuiſſe Apoſtolos, ut quamdiu οἱ ἐμπερίτομοι Chriſtiani Hieroſolymis præſiderent, quod ad Adriani uſque tempora duravit, ab iis ne diſſentirent cæteri.

§. 2. Adeoq; celebrari Paſcha debere à Chriſtianis docet post Æquinoctium, οὐ δύναται ἀχθῆναι ἐὰν μὴ ὑπερβῇ ἰσημερία. Et n. *XII.* μετὰ ἰσημερίαν ποιεῖσθαι. Tum de *Judæis* ait, μία παρ' ἐκείνοις ζητεῖται ἡμέρα, παρ' ἡμῖν δὲ ἕξ, ἑβδομὰς πληρεστάτη. Ideò ait, παρατηρεῖται ἡ ἐκκλησία ἄγειν τὸ Πάσχα ἀπὸ δευτέρας Σαββάτων ὅπερ ἐστὶν ἀγορασμὸς τοῦ προβάτου.

§. 3. *Liber Conſtitut. Apoſtol.* qui hodiè profertur ab illo Epiphanio, diverſus eſſe videtur. Nam *l. V. c. 16.* de Paſchate edicitur, ut poſt Æquinoctium inſtauretur, tum ne cum Judæis agatur. οὐδεμία γὰρ κοινωνία ἡμῖν πρὸς αὐτούς. Tamen falſum Epiphanium putat *Petav. de Conſtitut.* illa Apoſtolica, quin potius contrarium ab iisdem conſtet traditum. *Euſeb. l. V. Hiſtor. c. XXIII.* meminit hujus rei, ubi cùm dixiſſet Aſianos XIV. Lunâ Judæo more celebraſſe ἐκ παραδόσεως ἀρχαίας, ὁποίᾳ δ' ἂν ἡμέρᾳ τῆς ἑβδομάδος περιτυγχάνοι, ſubdit mox; In cæteris omnibus Eccleſiis ἐξ Ἀποστολικῆς παραδόσεως contrarium obtinuiſſe. *Socrat. v. lib. V. c. XXII.* ſcribit, Teſſareſdecatitas jactare, ſe ſuum ritum à Joanne didiciſſe. Contrà Romanos & Occidentales ſuam ab Apoſtolis traditam affirmare, ἀλλ' οὐδεὶς μὲν τούτων ἔγγραφον ἔχει παρασχεῖν τὴν περὶ τούτων ἀπόδειξιν. Quam eandem Petri

ac Pauli

ac Pauli traditionem Britanni contra Scotos urgebant. *Beda lib. III. Hiſt. Angliæ.*

§. 4. *Scaliger* Apoſtolos & eorum ſucceſſores centum poſt eos annis Judaico more celebraſſe vult; *Petav.* id negat & docet, PP. omnes & Synodos docere non aliter quàm Dominico die poſt Lunam XIV. alio, quàm apud Judæos, more, celebrandum eſſe. *Euſeb. l. III. de vit. Conſtantin. & Socrat. Theodoret. &c. Nicæna Synod. ex Epiſtola Conſtant. M.* ita ſcribit: Ἔξεστι τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους ἀποβληθέντος, ἀληθεστέρᾳ τάξει, ἣν ἐκ πρώτης τοῦ πάθους ἡμέρας ἄχρι καὶ τοῦ παρόντος ἐφυλάξαμεν &c. Μηδὲν τοίνυν ἔστω κοινὸν μετὰ τοῦ ἐχθίστου τῶν Ἰουδαίων ὄχλου εἰλήφαμεν παρὰ τοῦ Σωτῆρος ὁδὸν ἑτέραν.

§. 5. *Cyrill. Alex. in Heortaſtic.* omnibus κατὰ τὰς ἀποστολικὰς παραδόσεις ſe tradere ſcribit, ùt *Oratione VII. XV. XX. &c. Leo Papa Epiſt. ad Proter.* ſcribit, Marcum accepiſſe à Petro celebrandi Paſchatis ritum.

§. 6. Apud *Euſeb. l. V. c. 23.* Aſiatici XIV. Lunâ Paſcha celebrârunt, à quibus Victor Papa diſſenſit. *Euſeb.* addit: Ταῖς ἀνὰ τὴν λοιπὴν ἅπασαν οἰκουμένην ἐκκλησίαις ἔθος οὐκ εἶναι ἐπιτελεῖν τοῦτον τὸν τρόπον.

§. 7. *Can. VI. Apoſt. l. 1.* Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος τὴν ἁγίαν τοῦ Πάσχα ἡμέραν πρὸ τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας μετὰ Ἰουδαίων ἐπιτελέσῃ, καθαιρείσθω.

§. 8. Porrò Hebdomadam Paſchalem appellabant Xenophagias, aut Sanctam, aut Paſcha. *Epiphan.* Θύμα προβάτου nominat.

§. 9. Depravatio Paſchatis apud Chriſtianos erat duplex: Altera *Judaica* & *Aſiaticis propria*, qui XIV. Lunâ Paſcha celebrabant: Altera in primi menſis *Neomenia*, contra Canonem committens citiùs antevertebat, adeò ut XIV. Lunâ Æquinoctium præcederet.

§. 10. Vett. Computatores inter φασὴ & Πάσχα, פסח & פסחא diſtingvunt, ita ut φασὴ dicatur Judaicum & νόμιμον Πάσχα.

Πάσχα. Πάσχα autem, quæ vox Ieroſolymitana eſt, τὸ ἀναστάσιμον καὶ τὸ χριστιανόν. Sic & apud Æthiopes obtinet, פסיך eſt Paſcha Dominicum, פשח autem eſt Πάσχα ἰουδαϊκόν.

§. 11. Quia reſurrexit Dominus die illo, PP. dicitur Κυριακή, ἀναστάσιμος ἡμέρα, μεγάλη ἡμέρα. *Can. V. Ancyran.* Hoc die & ſeqq. Impp. Chriſtiani teſtando gaudio è carcere dimiſerunt vinctos & captivos. *Concil. Chalced. de die Paſch.* Καθ' ἣν λύεται παρὰ τῶν βασιλευόντων τὰ δεσμὰ τοῖς ὑπευθύνοις.

§. 12. Sacerdotes remittebant peccata, *ibid.* λύεται τοῖς πλάσοις τῶν ἡμαρτηκότων ἀπὸ τῶν ἁγίων πατέρων τὰ ἐπιτίμια. Extat de priori quoque illo reſcriptum Valentiniani, Valentis & Gratian. *L. III. de Indulg. Cod. Theodoſ.* Ob diem Paſchæ, quem intimo corde celebramus, omnibus, quos reatus aſtringit, carcer inclufit, clauſtra diſſolvimus. Et apud *Themiſt. Orat. V. ad Conſtantin.* celebrat Imperatorem, διὰ τὸ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης σοῦ τὸ δεσμωτήριον οἰκοῦντας ἀφεῖναι.

§. 13. Hoc Feſto ſolebant etiam Catechumenis extraordinaria quædam Sacramenta permitti, ſed qualia, non liquet. In *Carthag. III. Can. V.* mos abrogatur, ut per Paſchatos dies Sacramentum Catechumenis non detur, niſi ſolitum ſal.

§. 14. Veteri Eccleſiæ etiam initium anni fuit à Paſcha. Et Paſcha dicebatur ANNUS NOVUS, ut & hodiè ab Eccleſia Antiochena. A Conſtantinopolitana autem dicitur Διακαινήσιμος ἑβδομάς. Illius hebdomadis dies omnes VII. erant Feriati, ut *Hieronym.* ſcribit &c. PP. Hinc obtinuit, ut reliquarum hebdomadum dies etiam vocarentur Feriæ, præcipuo quodam Principis ſeptimanæ Paſchalis auſpicio.

§. 15. Hoc die Eccleſia vetus non adorabat de geniculis, ut aliàs, idq; à die Paſchæ uſque ad Pentecoſten, loquitur ita *Hieron. & Tertull.* de Corona, quæ loca vide *Tit. Oratio Dom. & Tit. Dies Dom.* Germanus Epiſcop. Conſtantinopol. cauſam reddit: Τὸ μὴ κλίνειν γόνυ τῇ ἀναστασίμῳ ἡμέρᾳ τῆς ἁγίας κυριακῆς, σημαίνει τὴν τῆς καταπτώσεως ἡμῶν ἀνόρθωσιν γενομένην διὰ τῆς

τριημέρου

τριημέρου τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως, *i. e. notat lapſus noſtri erectionem per reſurrectionem* Christi. Τὸ δὲ μέχρι τῆς πεντηκοστῆς μὴ κλίνειν γόνυ, τὰς ἑπτὰ ἡμέρας μετὰ τὸ ἅγιον πάσχα ἑπταπλυμθύας κρατεῖν τῇ διακαινησίμῳ. *Ambroſ. Serm. XI.* Ita ut omni hoc tempore (*Pentecoſtes*) neque ad obſervandum indicamus jejunia, neque ad exorandum DEUM genibus ſuccidamus, ſed ſicut Dominicâ ſolemus facere, erecti & feriati reſurrectionem Domini celebramus. Unde liquet, olim poſt ſolemnia Pentecoſtes ſtatim ἀναστάσιμον adorationem deſini; Γονυκλισίαν autem in totum annum repeti ſolitam.

§. 16. Die Paſchæ Catechumenis adultis loco Euchariſtiæ ſal conſecratum dabatur, ad ſignificandum, eos debere adhuc in ſapientia proficere. *Canon V. Conc. Carthag. III.* Per ſolemnes Paſchæ dies placuit, ut Sacramentum Catechumenis non detur, niſi ſolitum ſal. *Vid. Cœna Dom.*

§. 17. Eccleſia etiam hoc tempore baptiſma exercebat. *Socrat. Eccl. Hiſtor. l. V. c. 21.* ſcribit, Theſſalicas Eccleſias hoc in conſuetudine habuiſſe, ut ſemel hoc tantùm Paſchatis feſto baptizarent. Διὸ, *inquit*, σφόδρα πλὴν ὀλίγων οἱ λοιποὶ μὴ βαπτισθέντες ἀποθνήσκουσιν. *Baſil. Exhort. ad Baptiſm. ait;* Τί δ' ἂν γένοιτο τῆς ἡμέρας τοῦ πάσχα συγγενέστερον πρὸς τὸ βάπτισμα; Cauſam addit, quia ipſa dies Paſchæ Μνημόσυνόν ἐστιν ἀναστάσεως. Τὸ δὲ βάπτισμα, *inquit*, δύναμίς ἐστι πρὸς τὴν ἀνάστασιν.

§. 18. Africana Eccleſia etiam in Paſch. & Pentecoſte ſolita eſt baptiſare. *Tertull. c. XXX de Bapt.* Diem baptiſmo ſolemniorem Paſcha præſtat, cùm & paſſio Domini, in qua tingimur, adimpleta eſt. *Leo I. ep 62.* Baptizandi duo tantùm tempora, i. e. Paſcha & Pentecoſte ſervabuntur. *Concil. Antiſiodorenſ. ann. 1009. ſ. MLX. Can. 18* Non licet abſque Paſchæ ſolemnitate ullo tempore baptizare, niſi illos, quibus mors vicina eſt. *Walafr. Strabo de reb. Eccl. cap. 26.* Tempora baptizandi legitima Paſcha & Pentecoſte.

§. 19. Paſchatis diem in Conciliis ſingulis annis indicebant civibus per literas, quas vocabant *Formatas. Concil. African c. 64.*

Digitized by Google

περὶ τοῦ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς συνόδου ἀγγέλλεσθαι. Sic & in *Carth V. c.* 1. & *Bracar. II. c.* 9. In concilio ſuperventurum ipſius anni Paſcha, quotâ Calendarum die, vel quotâ Lunâ debeat ſuſcipi, à Metropolitano intimetur.

§. 20. *Conc. Arelat. I. c.* 1. De obſervatione Paſchæ Domini ſtatuimus, ut uno die & tempore per omnem orbem obſervetur.

§. 21. Poſt veteres illos, non hæreticos ſolùm ut Valentinianos, ſed etiam Patres, qui anno XXX. ætatis paſſum Dominum ſtatuunt, unumq; ei prædicationis annum aſſignant, ut *Tertull. lib. contr. Jud. c.* 8. *Lactant. l.* 4. *c.* 10. *Clem. Alex l.* I. & VI. *Strom.* quorum opinio cum Joannis & reliquorum Evangelio pugnat, tres ſunt præcipuè de numero Paſchatum ſententiæ. Nam vel tria, vel quatuor, vel quinque ſtatuuntur, quorum poſtremum illud eſt, in quo CHRISTUS in cruce ſuffixus eſt, quod σωτηριώσιμον dicitur. Ex illis *ſecunda* mediæ vetuſtatis, *tertia* infimi ſeculi eſt. *Prima* Veterum propè omnium eſt.

§. 22. Plura igitur docet *Joann. c. XII.* 13. tribus: *Primum* Paſcha paulò poſt baptiſmum & miraculum in cœna. *Secundum c. V.* 1. ubi feſtum à Judæis celebratum ait, quod de Paſchate *Iren. l.* 2. *c.* 39. accipit. *Tertium* eſt c. V. 4. poſt ſaturata 5000. *Quartum* eſt, in quo paſſus eſt. Cum his conferantur illa *Joan. III.* 23. *Matt. IV.* 11. *Marc. I.* 14. *Marc. II. Luc. VI. Matt. XIV. Marc. VI. Luc. IX.*

§. 23. *Scaliger* quinque Paſchata ſtatuit. Præter primum *Joann. II.* Alterum illud ponit *Joann. V.* Cui *tertium* jungit, à quo per ſata Apoſtoli iter habuiſſe feruntur. *Quartum* Joh. VI. *Quintum* σωτηριώσιμον.

§. 24. Veteres autem ad unum omnes, præterquam qui 30. ætatis anno paſſum putant Dominum, *tria* duntaxat Paſchata numerant. Inprimis *Irenæus l. cit. Apollinar. Laodic. ap. Hieron. Dan.* 9. *Origen. l.* 2. *contr. Celſ.* ubi Judam non ſolidum triennium egiſſe cum CHRISTO ſcribit. *Euſeb. chronic. ubi poſt* 15. Tiberii ac Domini baptiſma τριετῆ χρόνον τῆς διδασκαλίας διαγενέσθαι ex Joann. Evangelio confirmat. Quibus accedit *Epiphan. Qu. hæreſ.*

reſ. Alogor. n. 25. Primum Paſcha feſtum illud facit, quo clamabat CHRISTUS: Si quis ſitit &c. *Joann. VII. 37.* Alterum verò *eod. cap.* quo dixit: Non aſcendo ad diem feſtum iſtum. Tertium σταυρώσιμον. Ubi tria ſtatuit Paſchata.

§. 25. *Jul. C. Buleng. contr. Caſaubon. Diatrib. 3. Ex. XVI.* ſic numerat: Certè Dominus per quatuor Paſchata prædicavit, in quinto paſſus eſt. *Primum* poſt baptiſmum fuit Joann. II. *Secundum* Joann. II. quo tempore Joannes Baptiſta in carcerem ab Herode conjectus eſt. *Tertium* à Matth. XII. ad XIV. Marc. VI. 14. Luc. VII. Tum cæſus Joannes, qui duo Paſchata exegit in vinculis. *Qvintum* eſt à c. VII. Joh. quo tempore Lazarus ſuſcitatus. Itaque CHRISTUS mortuus anno ætat. XXXV.

§. 26. Duæ ſunt opiniones PP. de die ultimi Paſchatis Domini. Priores ex *Matth. XXVI. Marc. XIV. Luc. XXII. 7.* CHRISTUM volunt celebraſſe Paſcha eadem die, quâ cæteri Judæi. Poſteriores pridie diei, quâ Judæi celebraſſe aſſerunt ex *Joh. c. XVIII. & XIII. 1. & XIX. 14.* Ut *Epiphan. hær. LI. n. 26.* ubi ait, Judæos anticipaſſe biduo Paſcha, quam decebat, ἔφαγεν τὸ Πάσχα πρὸ δύο ἡμερῶν τοῦ φαγεῖν. Tum Græci cum Latinis certârunt de die. *Cedren. & Nicephor.* ſtatuunt XIII. menſis die (Judæos XIV.) CHRISTUM Paſcha celebraſſe; *Latini XIV.* Lunâ cum Judæis Dominum egiſſe Paſcha affirmant. Sed Græci meliùs.

§. 27. *Cedrenus,* ὅτι ᾗ οὐ κατὰ τὴν ιδ' ἀπετέλεσε τὸ Πάσχα, ἀλλὰ πρὸ τούτου τὸ μυστικὸν ἐτέλεσε δεῖπνον, ὅτι καὶ ἁγιασμὸς τῶν Ἀζύμων καὶ ἡ προετοιμασία τῆς ἑορτῆς ἐγίνετο, εὑρίσκεται τοῖς μαθηταῖς, μεταδιδοὺς οὐ θύματος οὐδ' ἀζύμων, ἀλλ' ἄρτου καὶ ποτηρίου. *Epiphan.* & cæteri multi vett. PP. exiſtimant, CHRISTUM Paſcha manducaſſe, & captum fuiſſe *Fer. III. Lunâ XI. a. d. XVII. Kal. April.* h. e. XVI. Mart. ita ut ejus paſſio & XIV. Lunâ in XIX. Mart. conferatur. Quod refutat *Scalig. de Emend. Temp. l. VI. p. CCLXVIII.* & ait, Græcos confundere πρώτην τῶν ἀζύμων cum ἑορτῇ τοῦ Πάσχα. Nam, *inquit,* CHRISTUS ἐν

πρώτῃ τ̃ ἀζύμων Fer. VI. unà & omnes Judæi immolârunt & manducârunt Agnum, quod dicitur ϑύειν τὸ Πάσχα. Ead. d. & Fer. nempe luce, quæ eam noctem ſecuta eſt, crucifixus eſt Christus. Deinde ſtatuit *Joh. XVIII.* Πάσχα dici de XV. noctis Niſan Agno. Nam in πρεσοργτῳ purè ſe habuerunt, ad ritè operandum illi ſacrificio. Et docet Πάσχα ϑύειν etiam de ſacrificio XV. noctis dici *Deut. XVI.* Petavius cum Epiphan. præfert priorem ſententiam, cum *Paulo Burgenſi*, *Paulo Foroſempronienſi*, *Joanne Lucido*, *Onufrio*, *Janſenio &c. q. v. p.* 184.

PATRES.

§. 1. ABſolvitur tota commodè ſcientia hujus tituli quatuor ſequentibus. 1. Horum eſt, *Ratio nominis.* 2. *Catalogus.* 3. *Uſus legitimus.* 4. *Scriptorum genuina diſtinctio.*

§. 2. Dicuntur illo nomine, præcipuè à ſucceſſione Apoſtolica Eccleſiæ Doctores, partim ratione *Ætatis*, quâ multis annorum centuriis tempora noſtra præceſſerunt; partim ratione *Doctrinæ*, quam ſuo tempore præſentibus ſedulò inculcarunt, & propagare ad poſteros Scriptis præclaris ſunt conati.

§. 3. Accuratè qui loqvuntur ac ſentiunt, hoc nomine cenſent & appellant propriè Doctores illos in Eccleſia, qui à temporibus Apoſtolorum ad A. C. 1020. vixerunt, aliàs dicti, *Doctores Eccleſiaſtici.* Alii preſſiùs rem examinantes à C. Ann. 600. imperante Phocâ, Patrum catalogo non inſerunt, qui poſt Gregorium I. ejus nominis Epiſcopum Romanum aliquid ſcripſerunt; idq; ideò, quia creſcente Pontificis R. auctoritate, præjudicia veritatem obruerunt, ut patet ex Nicen. II. Synodo Iconolatricâ.

§. 4. Hinc illa Regula: A Patribus, qui exinde Papæ adhæſerunt, nullum argumentum in rebus divinis validum duci poteſt. *Rivet. Critic. Sacr. Prolegomen. cap.* 1.

§. 5. Auctoritas eorum vel nominis tantùm non infringitur dicto Christi *Matth. XXIII. v.* 9. Ne quenquam *Patrem* noſtrum in terris vocemus, quia unus eſt Pater in cœlis. Nec enim abſo-

abſolutè ibi Dominus loquitur, ſed tantùm comparatè ad DEUM, & ad Phariſæorum deinde uſum ambitioſum. DEI quippe comparatione nemo nobis debet eſſe Pater vel præceptor, neque hi tituli ejus amori & honori ullo modo vel ſunt æquandi, vel præferendi. Sic neque quoad hominem ambitioſè nomen iſtud affectari debet, docente Paulo *I. Cor. III. v.* 4.

§. 6. Conſiſtit porrò eadem in Eminentia. 1. *Officii* ac *Dignitatis*, quòd fuerint in Eccleſia Paſtores & Doctores. 2. *Temporis*, quòd Apoſtolorum ævo viciniores. 3. *Scientiæ*, quòd in multis fortaſsè doctiores. 4. Et denique *Conſcientiæ*, quòd vitæ ſanctitate & martyrio CHRISTI doctrinam eximiè exornârint.

§. 7. Uſus Patrum varius eſſe poteſt. 1. Vel in Philoſophiæ dogmatibus confirmandis. 2. Vel in aſſertionibus fidei aut Theologiæ comprobandis. 3. Vel etiam ad Hiſtoriam ſuorum temporum Eccleſiaſticam. Erant enim ex illis quidam non in ſacris literis modò eruditi, verùm etiam in his, quæ Philoſophi tum de natura, tum de moribus docuêre.

§. 8. Tota argumenti hujus exegeſis ſic inſtitui poteſt: *Primò*, circa controverſias horum temporum de fide ægrè conſtare poteſt, quid circa haſce Patres ſenſerint, ideò, quòd extent pauca illorum ſcripta, tribus præſertim ſeculis vetuſtiſſimis. *Deinde*, quæ ſuperſunt è tribus prioribus ſeculis ſcripta, maximam partem tractant aliena ab iis, quæ hodiè in controverſiam vocantur. *Tertiò*, quæ nunc Patrum nomine circumferuntur, verè ac certò non ſunt illorum, ſed pleraque iis vel olim, vel his demùm poſtremis ſeculis affictа ſunt ac ſuppoſita. *Quartò*, genuina Patrum ſcripta cùm prioribus tum poſterioribus ſeculis, temporе, ignorantiâ, fraude partim piâ, partim malignâ multis in locis fuerunt adulterata, immutata, corrupta. *Quintò*, non facilè intelliguntur, tum propter linguas & idiotiſmos, quibus utuntur, tum propter res ipſas explicandas, quas variis Rhetoricæ & Dialecticæ artificiis obſcurant & impediunt, adde, quod pleraſque voces alio, quàm qui nunc in uſu eſt, ſenſu uſurpent. *Sextò*, ſæpè aliorum ſententias tacito nomine referunt, ut in Commentariis ſæpè, cùm contra adverſarios diſputant, promiſcua adducunt, quod ad argumentum faciat; ſæpè

in Homiliis, ibi ad captum auditorum ſe accommodant. *Septimò*, non ſemper perſtiterunt in iisdem fidei capitibus, imò nonnunquam receſſerunt à ſuis ſententiis, prout exercitatione, vel ætate judicium eorum maturuerat. *Octavò*, difficile eſt & ſimul tamen neceſſarium, ut certò ſtatuamus, quid de ſuis ipſorum ſingulis ſententiis Patres cenſuerint, & an eas ut neceſſarias, an tantùm ut probabiles habuerint, vel haberi voluerint. *Nonò*, neceſſarium eſt, ut nobis conſtet ratio, non ſolùm de unius aut plurium Patrum, ſed potiùs de totius veteris Eccleſiæ ſententiâ. Quod pernoſcere, laborioſiſſimum. *Decimò*, ægerrimè ſciri poteſt, num Patrum ſententiæ de Controverſiis hujus ſeculi ab univerſali Eccleſia, an ab ejus parte tantùm fuerint receptæ? Quod ſcitu tamen perneceſſarium, ut locorum ex illis allatorum uſus apud nos aliquis eſſe queat. *Undecimò*, fieri non poteſt, ut ſuper ullo eorum Capitum, quæ ſunt hodiè in controverſia, liquidò pernoſcamus, quæ totius veteris Eccleſiæ, ſive univerſalis, ſive particularis fuerit ſententia. *Duodecimò*, Patrum de fide Eccleſiæ teſtimonia non ſunt ſemper certa ac vera. *Decimò tertiò*, ipſi negant, abſolutè ſtandum eſſe nudis ſuis aſſertionibus, in iis, quæ de religione ipſi afferunt. *Decimò quartò*, ſcripſerunt ita, ut non fuerit ipſis propoſitum inter ſcribendum, de Religione pronunciare. *Decimò quintò*, ſive ſeorſim ſinguli, ſive conjunctim plures in variis religionis capitibus errârunt. *Decimò ſextò*, diſſentiunt aliquando inter ſe, & quidem de rebus non exigui momenti. *Decimò ſeptimò*, Pontificii ipſi nullâ religione reſpuunt Patres in iis, quæ ad palatum ſuum non faciunt.

§. 9. Ad *Primum*: Patet inde, quia illorum temporum fideles ſatis habebant fidem ſuam fulgore vitæ inculpatæ, & ſanguine, quem pro CHRISTO conſtantiſſimè effundebant, cordibus hominum inſcribere; De libris verò ſcribendis parùm laborabant. Unde illa vox *Euſeb. l. 1. Hiſt. cap. 1.* Οἷα ἤια ἐρήμην καὶ ἀτριβῆ ἰέναι ὁδὸν ἐγχειροῦμεν. Et, ſi quæ ſcripſerunt, ea temporum injuria ad nos non pervenerunt, ut ſunt *Papiæ Epiſcopi quinque Libri, Quadrati Athenienſis, & Ariſtidis Apologiæ, Caſtoris Agrippæ Opus contra Baſilidis Hæretici Libros XXIV. Hegeſippi libri quinque, Melitonis Sardenſis Epiſcopi, Dionyſii Corinthii, Apollinaris Hie-*

ris Hierapolitani Opera, Pinyti Cretenſis Epiſtola, Philippi, Muſani, Modeſti, Pantæni, Rhodonis, Miltiadis, Apollonis, Serapionis, Bacchyli, Polycratis Epiſcopi Epheſini, Heraclii, Maximi, Ammonii, Hippolyti, Julii Africani, Dionyſii Alexandrini, &c.

§. 10. ***Ad Secundum:*** Patet inde, quia pro ſuorum temporum conditione 1. vel Chriſtianiſmum à criminibus, quibus per calumniam gravabatur, excuſant & purgant. 2. Vel inſulſa & impia Gentilium ſacra & πολυθεΐαν exagitant. 3. Vel obduratam Judæorum pervicaciam coarguunt. 4. Vel portentoſa Hæreticorum ſui temporis deliria confutant. 5. Vel fideles ad patientiam & crucem CHRISTI fortiter perferendam cohortantur. 6. Vel denique quosdam Scripturæ locos interpretantur. Talia ſunt Juſtini & Tertulliani, Arnobii, Lactantii, Clementis Alexandrini, Irenæi ſcripta, ut legentibus apparet.

§. 11. ***Ad Tertium:*** Patet inde, quia I. Hæretici ad conciliandam ſuis ſomniis auctoritatem, celeberrimi cujusque Doctoris nomen inſcribere audebant. Quâ de re olim ſcripſerat Commentarium ad Baſilium Magnum Amphilochius Epiſcopus Iconienſis, ex quo *Concil. 7. Act. 5. Tom. III.* locum allegant. Vid. ſupr. *Tit. Apoſtoli.* Sic *Concil. 5. Tom. 2. Collat. 5.* Neſtoriani Epiſtolam ſub nomine Cyrilli Alexandrini ediderunt apologeticam pro Theodoro Mopſueſteno, Hæreſis eorum primo auctore cum patrono. Sic librum ſub rubrica: Ἡ κατὰ μέρος πίστις, quem Turrianus, & Voſſius & Gregorii NeoCæſar. ultima Editio pro genuino acceptant, Hæreticus Apollinaris ſcripſit, ut prodit *Leontius in Bibl. PP. Tom. 4. Part. 2.* Sic Monothelitæ *Homiliam Mennæ* Patriarchæ Conſtantinopolitani ad Vigilium Rom. Ep. confinxerunt. Sic *libros duos* Vigilii ad Juſtinian. & Theodorum, in quibus docebatur eorum Hæreſis, excogitarunt iidem *Tom. 3. Concil. 6. Act. 3. & 14.* II. Librarii hîc quoque in culpa ſunt, ut aſſerit de iis *Hieron. Tom. I. Ep. 28.* inquiens: Scribunt, non quod inveniunt, ſed quod intelligunt, & dum alienos errores emendare nituntur, oſtendunt ſuos. Vendebant quippe luculentiùs, cùm pro vilibus & obſcuris nominibus grandia & præclara ſufficiebant. Sic liber *Novatiani* de Trinitate *Tertulliano* aſcriptus eſt. Sic *Cypriano* tributus liber *de Ope-*

de operibus CHRISTI *Cardinalibus.* Sic Ruffini Opus in *Symbolum Apoſtolorum* Cypriano aſcripſerunt Librarii. Sic Pelagiani in *XIII. Pauli Epiſtolas Commentarium* ediderunt ſub nomine Gelaſii P. R. ut memorat *Caſſiodorus l. de divin. Lect. c. 8.* De quo plura *Sixtus Senenſ. Præfat. in Bibliothecam S.* III. Incerti auctores ſæpè bini, terni præfixi Operibus incognitis. Sic *Homiliæ in Leviticum* modò *Origeni*, modò *Cyrilli* nomine evulgatæ ſunt; Sic *Paraphraſis in Eccleſiaſten* modò Gregorio NeoCæſarienſi, modò Nazianzeno aſcribuntur. Sic *Commentarii in Proverbia* primò *Bedæ*, poſteà *Hieronymo* ſunt inſigniti. Sic *Commentarius in Jobum* modò Philippi Presbyteri, modò Bedæ nomen præfert. Sic *Collectanea in Hexaemeron* tum *Bedæ*, tum *Junilii Afri* appellatione comparent. Sic *Explanatio in Pſalmos* priùs Hugoni Carenſi, poſteà Alexandro Halenſi aſcripta legitur. Cui audaciæ anſam non exiguam dedit plerumque inſcitia, ut exiſtimat *Dallæus.* IV. *Studium Partium* non parùm contulit ad hanc corruptionem. Nam cùm eſſent, qui vel hominum, vel ſententiarum ſtudio vehementer tenerentur, ſub nomine illuſtrium virorum ſcribere de iis occœperunt, ut auctoritatem iſtis ſuis fœtibus conciliarent. Sic *Presbyter quidam* tempore Joannis Evangeliſtæ *Pauli & Theclæ* περιόδους in lucem edidit, de quo mox convictus confeſſionem ſponte addidit. Sic *Ruffinus Aquilejenſis*, ut Origenis honori conſuleret, ſub nomine *Martyris Pamphili* Apologiam pro eo ſcripſit. *Hieron. l. 2. Apol. contr. Ruffin. Tom. 2.* Sic idem Sixti Pythagorici librum ſub nomine *Sixti Martyris* in lucem emiſit, ut gratior & fide dignior eſſet. Sic ſub nomine *Hieronymi* quidam Epiſtolam confinxit, quaſi ab Ebræis ſeductus Verſionem ſuam Bibliorum adortus eſſet, cujus nunc pœniteret. *Hieron. loco citato.* Sic *Andreas Monachus Græcus* ſub nomine *Gregorii Magni* ſermones conſcripſit, teſte *Gregor. Epiſt. l. X. n. 69.* Sic *Concilii Niceni I.* Acta quoad primatum Pontif. Romani corrupta & adulterata habemus. *Concil. Florentin. Seſſion. XX. & Concil. African. VI. c. 3.* Sic Adrianus I. P. R. ut ſuam de Sabbati jejunio traditionem Hiſpanis commendaret, *Ambroſium* prætenderet *Epiſt. XCV.* Quod tamen falſi coarguit *Auguſtini Epiſtola ad Caſulanum n. 86.* Sic ſub

nomine

nomine Athanaſii in *Concil. VII. Act. 4. Tom. 3.* Narratio extat, de miraculo ab imagine CHRISTI patrato in urbe Beryto, quicquid contrà laborent *Bellarmin. l. 2. Imagin. c. 10. Nannius* & *Poſſevinus*, alii. Sic *Donatio* ſub nomine Conſtantini M. irrepſit in Eccleſiam, uti agnoſcunt ipſimet Pontificii *Auguſtinus Steuchus* & *Laur. Valla. Melch. Canus. Loc. Theol. l. XI.* Sic Antiocheni Concilii Canones, ut vetuſtiſſimi, imò Apoſtolici memorati *Baronio ad A. C. 57. Tom. I.* & à *Binio* inſerti *Tomo I. Concil. p. 23.* ſuppoſiti ſunt & inventi à Fr. Turriano Jeſuita. Sic *Acta Silveſtri P. R.* fabulis referta & mendaciis ab ipſo *Baronio* deteguntur *A. C. 315. n. 12.* Sic nuper *Lucii Dextri & Maximi* Barcinone ab Hiſpanis edita ſunt, ut ſuas de Jacobo fabellas antiquitate commendarent; ſicut agnoſcit ipſe *Aub. Miræus Scoliis ad Hieron. de Script. Eccl. c. 132.* V. *Monachi indocti.* Huic morbo incrementum dederunt ab *A. C. 800.* ad *A. C. 1500.* quo intervallo in Occidente vix quàm Monachi & Clerici rem literariam & ſacram tractâſſe leguntur, homines incredibile quantum ſuperſtitioſi, ut & putarent, ſibi licere quidvis fingere, dum religioni inſerviat. Ita Hildwinus Abbas ſub Ludovico Pio, paulò poſt Seculi IX. initia, primus finxit *Dionyſium*, qui Pariſienſis Epiſcopus fuerat, fuiſſe Athenienſem, & Pauli diſcipulum, edito, præter Veterum fidem, *opere Artopagiticon*, prout evincunt *J. Sirmondus & Petrus Lanojus lib. de duobus Dionyſ. & Judic. de Areop. Diſcuſſ. contr. Millet. Differt.*

§. 12. Sic Abbas alius Lemovicenſis *A. C. 1024.* finxit, Martialem Apoſtolis coævum & Gallianum Apoſtolum eſſe. Sic Fulco Bernenſis ArchiEpiſcopus Sixtum ſuum Petri diſcipulum aſſeruit, Remorum Apoſtolum conſtituit & totius Galliæ Primatem. Sic Hiſpani *Jacobum* pari vanitate ſibi vindicant, ut ipſe *Baronius* aſſentitur. *Not. in Martyrol. a. d. XXV. Julii.* Quod argumentum fuſiùs & ex profeſſo tractant, *Poſſevinus in Apparatu Sacro, Bellarminus in Catalogo Script. Eccleſ. Scultetus in Medulla Patrum, Rivetus in Critico Sacro, & Robertus Cocus in Cenſura Patrum, ac Labbèus*, aliiq;. Huc pertinent illa vulgò nota Sibyllarum Oracula, à *Juſtino* & *Clem. Alex.* ac plerisque vett. Chriſtianorum pro veris ac genuinis habita, conſtat demùm A. C. 130. fuiſſe

Zzzz con-

Digitized by Google

conficta, ut demonſtrat *D. Blondellus Tractat. Gallico de Sibyllis.*

§. 13. *Ad Quartum*: Mutatio in Scriptis Veterum non ex uno principio oritur. 1. Quædam ab animo non malo profecta eſt. 2. Alia ad fraudem & fucum comparata. 3. Alia jam vetuſtioribus ſeculis facta. 4. Denique alia recentior & noſtro ævo propria. 5. Sunt quoque, qui *de ſuo* aliquid, & quod non habebant, attexuerunt. 6. Alii truncaverunt Scripta, tollentes, quæ ad palatum ſuum non facerent. Sic *Lucæ* Evangelium Marcion olim & Pauli Epiſtolas depravavit, apud *Tertull.* & *Epiphanium*. Sic editio Concil. Rom. Tom. I. Præfat. ann. 1608. conqueritur, temporis injuria & hæreticorum fraudibus factum eſſe, ne Acta integra Conciliorum generalium habeamus, nevè, quæ ex iis ſuperſunt, pura atque ſincera ſint. *Epiphan. Ancoral. Tom. II.* refert, Catholicos timore quodam inductos, cùm legerent in bonis & emendatis Exemplaribus, CHRISTUM fleviſſe, vocem hanc ſuſtuliſſe, ne eâ Hæretici abuterentur. ὀρθόδοξοι δὲ *ἀφείλοντο τὸ ῥητὸν φοβηθέντες καὶ μὴ νοήσαντες αὐτοῦ τὸ τέλος καὶ τὸ ἰσχυρότατον.* Ruffinus in Scriptis Origenis, Euſebii & aliorum, quæ de Græcis Latina fecit, ita verſatus eſt, ut nulla in ejus interpretationibus pagina occurrat, in qua non aliquid truncârit, vel addiderit, *Hieron. ep. 62. ad Theophil. Alex. Tom. II.* Hinc in PP. libris Notæ illæ Marginales: *Hic videtur aliquis aſſuiſſe ſuas nugas.* Tom. 4. Ambroſ. lib. 2. de Abrahamo. Sicut de aliis teſtantur Lud. Vives Annotat. in c. 24. de C. D. Auguſtin. & Luc. Holſten. in Præfat. Oper. Athanaſ. ſic ſcribit: *Neque ſolius Athanaſii ea fortuna, ut ineptiſſimorum interpolatorum manus ſubiret, cùm Chryſoſtomi, Procli, aliorumq́; Homilias ſimilibus ſequiorum ſeculorum ineptiis fœdatas in Cod. Regiis invenerim.* Quod prolixè aſſerit etiam Andr. Maſius Præfat. in Liturg. Syram S. Baſilii, inquiens: *Pro temporis tractu ad illas pro vario antiſtitum pietatis affectu alia atque alia addita.* Adde Caſſandr. cap. 2. in Liturg. Sirmondum l. 1. Antirrhet. & l. 2. c. 8. qui id per Concilia plurima probat, Carthaginenſe, Arauſicanum, Milevitanum &c. Sic in Cod. Gr. VII. Canonum Concil. Conſtantinop. I. Dionyſius Exiguus in Codice Latino *tres ultimos* Canones omiſit, tanquam Monarchiæ Papali

pali minùs faventes. Etiam in Concil. Epheſin. Univerſal. Canones VIII. ſeqvuntur poſt Canones Conſtantinopol. quos Dionyſius idem denuò neglexit, eandem, ut patet, ob cauſam, decernunt quippe inibi Græci, ut Cyprii Epiſcopi ſuas ipſi ordinationes faciant ſine Patriarcha Antiocheno, & ut idem in aliis provinciis obſervetur, Can. 178. in Cod. Can. Univ. Eccl. extat: *Ἵνα τῶν πατέρων οἱ κανόνες παραβαίνωνται, μηδὲ ἐν ἱερουργίας προσχήματι ἐξουσίας κοσμικῆς τῦφος παρεισδύηται, μηδὲ λάθωμεν τὴν ἐλευθερίαν κατὰ μικρὸν ἀπολέσαντες, ἣν ἡμῖν ἐδωρήσατο τῷ ἰδίῳ αἵματι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.* Idem attentavit Dionyſius iſte in Canon. XXVIII. Concilii Chalcedon. qui in Cod. univ. Can. eſt 206. ejusdem cum præcedente argumenti. Nam cùm ille Canon extet in omnibus Græcis Canoniſtis, Dionyſius Latinus eum reticuit, quòd Romano Primatui obeſſe videret. Sic in Synod. *Florentina Act. VIII. Tom. 4. Concil.* Marcus Epheſinus Epiſcopus ad objecta loca ex Epiphanii Ancorato & Baſilio *contr. Eunom.* reſpondet: Τοῦτο βιβλίον ἐστὶ διεφθαρμένον ὑπὸ πολλῶν χρόνων. Sic *Anaſtaſius Bibl. Concil. VIII. ad Adrian. P. R. Præfat.* affirmat, omnia Concilia nullo niſi primo excepto, à Græcis eſſe depravata. Ita *J. Sirmondus Præfat. in Alcimum Avitum & Not. p. 62.* obſervat *Gagnejum Theol. Pariſ.* cùm Aviti Carmina ederet *A. C. 1536.* multa pro arbitrio immutâſſe, & 500. propè verſibus præter librorum fidem inaudito atque incredibili facinore interpolâſſe, quæ ſunt ipſiſſima *Sirmondi* verba. Sic *Cypriani* Tractatus de unitate Eccleſiæ corruptus paſſim legitur. Et *Manutius Edit. Cypr. Roman.* integram Epiſtolam Firmiliani Cappadocis omiſit, quoniam nimia, ut ipſi certè viſum fuit, libertate Papam tractârit. *Chryſoſtomo, Ambroſio, Iſidoro* idem fatum obtigit, cujus rei luculentum teſtimonium exhibet Fr. Junius Edit. Expurg. Ind. Præfat. A. C. 1586. & multis exemplis longâ ſerie repetitis declarat *Jo. Dallæus in Tract. de PP. lib. 1. c. 4. p. 80. 81. & ſeqq.*

§. 14. *Ad Quintum*: Probatur, doctiſſimi namq; Interpretes ſæpè mentem PP. genuinam non ſunt aſſecuti. *Ruffinus Verſion. Euſeb. Hiſt. Eccl. lib. 5. c. 1.* cùm in Græco legeret, πῶς ἂν

Digitized by Google

παιδία φάγοιεν οἱ τοιοῦτοι, οἷς μηδὲ ἀλόγων ζώων αἷμα φαγεῖν ἐξόν; ſic reddidit: *Multum erratis, ô Viri, putantes humanis viſceribus veſci eos, qui ne multorum quidem animalium carnibus utuntur;* cùm tamen in Græco *αἷμα Sangvinem* ſcripſerit *Euſebius.* Ex quo deinde *Pamelius* voluit demonſtrare, jam ætate Irenæi in Galliis uſitatum fuiſſe, *carnibus* abſtinere. Sic in Origene *contr. Celſ. Præfat.* cùm Græcè legeretur: Πᾶσαν μὲν γὰρ δέησιν καὶ πᾶσαν προσευχὴν καὶ ἔντευξιν καὶ εὐχαριστίαν ἀναπεμπτέον τῷ ἐπὶ πᾶσι Θεῷ διὰ τοῦ ἐπὶ πάντων ἀγγέλων Ἀρχιερέως ἐμψύχου λόγου καὶ Θεοῦ. Chriſtoforſonus ſic vertit: *Vota & preces omnes, & gratiarum actiones ad DEUM ſunt transmittendæ per Angelum, qui per Pontificem & vivens verbum ac DEUM Angelis præfectus eſt.* At juxtà textum Græcum contrà ſic ſonant: *Ad DEUM, qui eſt ſuper omnia, per ſummum Pontificem; qui eſt verbum vivum & Deus ſupra omnes Angelos.* Facilè autem apparet Verſionem ita adornatam eſſe ad ſtabiliendam inde Invocationem Sanctorum. Eadem occurrunt in Chriſtoforſoni Verſione *Euſebii Hiſt. l. 5. c. 17.* de Chriſmate *in Gr. Euſeb. c. 23.* & *lib. 5. cap. 24.* & *lib. 4. c. 14.* ubi de *Martyribus* agebat, & *Jejunio.* Similiter tractavit *Sozomenum l. 4. c. 14.* de Liberio P. R. ubi ait Gr. Sozom. quòd eum Conſtantius ἐβιάζετο coëgit ad Arrianiſmum, at Chriſtoph. Interpr. vertit: *Compellere tentavit*, ſcil. ne Pontifex fieret Hæreticus. *Joann. Porteſius Interpr. Euſeb. l. 3. de vit. Conſt M. A. C. 1559. edit. Baſil.* cum Euſeb. ageret de templo Hieroſolymitano, à Conſt. M. exornato donariis aureis & argenteis, & ſic loqueretur: Ἐκόσμει δ᾽ αὐτὸν ἀδιηγήτοις κάλλεσι πλείστων ὅσων ἀναθημάτων, χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ λίθων πολυτελῶν ἐνδιαλλαττούσαις ὕλαις, ipſe, ut ſtatuminaret antiquitatem imaginum, ſic reddidit: *Sed huc acceſſit aurearum imaginum argentearumque vis infinita.* Cùm tamen Ἀναθήματα non ſint Imagines, ſed Donaria, ſicut & *Luc. XXI. v. 5.* vox eadem uſurpata eſt. Sic *Bellarmin. l. 3. de Pœn t. c. 8. §. 6.* ad confirmandam antiquitatem *Confeſſionis ſuæ*, cùm legeretur in *Greg Nyſſeni Epiſtol. ad Letojum*

jum Tom. II. Hodierno die adducamus baptizatos, & τοὺς διὰ μετανοίας καὶ ἐπιστροφῆς ἀπὸ τῶν νεκρῶν ἔργων εἰς τὴν ζώουσαν ὁδὸν πάλιν ἐπανιόντας, ſic vertit: *Qui per pœnitentiam & confeſſionem ad vitam aſcendunt,* pro, *Converſionem.* Notabile cumprimis eſt, Patres Synodi Florentinæ *Seſſion. 5.* in enucleandis pauculis vel Epheſinæ Synodi, vel Epiphanii, vel Baſilii voculis deſudare, *Seſſion. 18. 21.* donec tandem Latini victoriam ſibi arrogarent. Factum inde rati ſunt Eruditi, quoniam PP. vetuſtis temporibus nondum natis tot controverſiis ſecuriùs ſcripſerunt, ita ut ſæpè contra mentem & ſtudia eorum exciderint dicta, quæ ad varios fines referri poſſint. Sic ante Arrium pauca de æternitate D. N. JESU CHRISTI occurrunt, imò quæ extant, ambigua ſatis & obſcura ſint. Quale eſt illud *Juſtini contr. Tryphon.* οὐδεὶς ἀνθρώπων εἶδε τὸν πατέρα καὶ ἄρρητον Κύριον τῶν πάντων, ἀπλῶς καὶ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ἐκεῖνον τὸν κατὰ βουλὴν τὴν ἐκείνου καὶ Θεὸν ὄντα υἱὸν αὐτοῦ, καὶ Ἄγγελον ἐκ τοῦ ὑπηρετεῖν τῇ γνώμῃ αὐτοῦ. Quæ verba reſolvi vix poſſunt, quin diverſitas naturæ in Patre & Filio ponatur, quod Arianum eſt. Simile eſt illud *Tertull. l. 2. contr. Marcion. cap. 27.* Patrem ex ſemetipſo proferendo Filium feciſſe, & Patrem eſſe totam Subſtantiam, Filium verò derivationem totius & portionem. Sic *Dionyſ. Alex.* apud *Athanaſ. de Fide Tom. I.* Filium vocat, Ποίημα τοῦ Θεοῦ. De quo Hieronymus jam olim Apol. 2. contr. Ruffin. Tom. 2. ait: *Sæpè minùs cautè locutos eſſe, & quæ non poſſint calumniam declinare;* & *Dion. Petavius in Epiphan. Hæreſ. 69.* ſcribit: *Quædam Scriptis ſuis aſperſiſſe, quæ cum orthodoxæ fidei regula minimè conſentiant.* Deinde, quoniam datà operâ obſcuri eſſe voluerunt, & ænigmaticè ſignificare nonnulla, prout clarè *Clem. Alex. Strom. l. 1.* ἔστι δὲ ἃ καὶ αἰνίξεταί μοι γραφὴ, καὶ τὰ μὲν παραστήσεται, τὰ δὲ μόνον ἐρεῖ. Et jam pridem annotavit *Caſaubon. in Exercit. Baronian. n. XVI. p. 560. & ſeqq.* *Tertiò,* quoniam plerique Grammaticæ & Rhetoricæ rudes fuerunt, quales ſunt, *Epiphanius, Victorinus,* alii. De quo *Hieron. Ep. 84. Tom. 2.* Victorino Martyri in libris ſuis licèt deſit eruditio, tamen non deeſt eruditionis voluntas. Ruffinus ab

Hieron. Apol. I. itidem huc refertur. Alios *Stylus* & *Dictio*, alios nimia *Rhetorices*, alios *Philoſophiæ Gentilis* recens adhuc cognitio & ſtudium ambiguos reddit & intellectu difficiles, quales ſunt, *Clemens Alexandr. Tertullianus, Hilarius*, alii. Hinc ipſi ſæpè conqueſti leguntur, tractandi rationem à veteri deſciviſſe, & antiquam ſimplicitatem non eſſe ampliùs in uſu aut pretio, ut Methodius apud *Epiphan. Hæreſ.* 64. Τὸ μὲν οὖν παλαιὸν βραχὺ παντελῶς τὸ περὶ τὴν ἐξήγησιν ἦν, φιλοτιμουμένων μὴ πρέπειν, ἀλλὰ ἀφελεῖν. Et *Greg. Nazianz. Enchir. Athan.* vocat illud τὸ μὲν περιττὸν καὶ καπηλωτισμένον τῆς θεολογίας καὶ ἔντεχνον. Et *Hieron. Tom. II. ep.* 50. haud obſcurè innuit, *erudito Lectore opus habere ſua ſcripta.* Quod ipſum verum eſt in *Lactantio, Cypriano, Origene, Methodio, Euſebio, Apollinare, Minutio, Victorino &c. Athanaſ. Ep. de fid. Dion. Alex. Tom. I.* appellat talia in Antiquis, κατ' οἰκονομίαν γραφόμενα, quæ non deceat κακοτρόπως δέχεσθαι καὶ εἰς ἰδίαν βούλησιν ἕκαστον ἕλκειν. *Baſil. M. Ep. 64. Tom.* 2. diſtinguit inter Patrum τὰ δογματικῶς λεγόμενα & τὰ ἀγωνιστικῶς. *Poſtremò*, conſuetudinum tum ſecularium, tum Eccleſiaſticarum mutatio difficile hoc negotium haud paulò minùs efficit, ut & vocabulorum ſignificationis variatio. Sic Diſciplina non ſemper una, ſeveritas & Canones antiqui ſubinde mutati, cærimoniæ baptiſmi, Euchariſtiæ, ritus Ordinationum. *Unaquæque ætas ferè ſuum vindicat ſibi.* Vocum quotuplex ſignificatio? pro ævi ſucceſſione, Papæ, Patriarchæ, Miſſæ, Oblationis, Stationum, Proceſſionis, Peccati mortalis, Pœnitentiæ, Confeſſionis, Satisfactionis, Indulgentiæ, Meriti &c. de quo *in ipſo Tractatu* Loco competente.

§. 15. *Ad ſextum.* Scripta Patrum pleraque ſunt III. generum: *Commentaria, Homiliæ, Diſputationes.* De duobus poſterioribus §. *præced.* egit. Nunc de Commentariis eorumq; ingenio ſic *Hieronymus ad Pamm. & Marc. Apolog. adv. Ruffin. Tom. I.* cenſet: Commentarii quid operis habent? Alterius dicta ediſſerunt, quæ obſcurè dicta ſunt, plano ſermone manifeſtant, multorum ſententias replicant, & dicunt: Hunc locum quidam

ſic

ſic ediſſerunt; alii ſic interpretantur; illi ſenſum ſuum his teſtimoniis, & hac nituntur ratione firmare, ut prudens Lector judicet, quid verius ſit, & quaſi bonus Trapezita adulterinæ monetæ pecuniam reprobet. *Sic ille;* Unde patet, quàm incerta ibi omnia veritatis ſtudioſo Lectori ſint expectanda. Ita idem de Origene ait *Comm. 5. in Eſai. Præfat. Tom.* 4. Ingenium ſuum facit Eccleſiæ Sacramenta. Sic *Epiſt. 89. ad Auguſt. Tom.* cùm ille reprehendiſſet Hieronymum, poſt indicata *Origenis, Didymi, Apollinaris, Emiſſeni* ſcripta, ſubdit: *Itaqve, ut ſimpliciter fatear, legi hæc omnia, & in mente mea plurima coacervans, accito Notario vel mea vel aliena dictavi, nec ordinis, nec verborum interdum, nec ſenſuum memor.* Unde *Bellarmin. l. de gratia primi Hom. c. 11.* ad locum quendam ſibi ex *Hieronymo* objectum reſpondet: *Hieronymus ex aliorum ſententia locutus eſt, ut ſæpè facit in Commentariis Epiſtolæ ad Ephesios, & in aliis locis.* Sed hoc effugio ſalvo quàm incerta & inutilia erunt Patrum ſcripta! Porrò, *Homiliarum* non eſt alia apud ipſos ratio, in quibus ita ſæpè rhetoricantur, ut *Sixt. Senenſis* ipſe fateatur, cautè eſſe ibi legendos Patres, *lib. 6. Bibl. Annotat. 152.* Quemadmodum in argumento Laudum Martyrum & Invocationis Sanctorum ex *Nazianzeno, Baſilio, Chryſoſtomo*, aliisq; Poetis, *Prudentio, Paulino, Venantio &c.* fit evidens. De quo adi *Voſſium in Diſput. Theol. n. XI. §. 2. 3. 4. & ſeqq.* Denique quod ſpectat *controverſias*, quo hic ingenio uſi ſæpe ſint PP. ex uno loco *Hieronymi ad Pammach. Tom. II.* facilè conſtat, ubi ita ſcribit:

Plura ſunt genera dicendi, & inter cætera aliud eſt γυμναστικῶς „
ſcribere, aliud δογματικῶς. In priori vaga eſt Diſputatio, & ad- „
verſario reſpondens nunc hæc, nunc illa proponit, argumentatur, „
ut libet, aliud loquitur, aliud agit: In ſequenti aperta frons, & in- „
genuitas neceſſaria eſt. Aliud eſt quærere, aliud definire, in alte- „
ro pugnandum, in altero docendum eſt. Origenes, Methodius, „
Euſebius, Apollinaris multis verſuum millibus ſcribunt adverſus „
Celſum & Porphyrium. Conſiderate, quibus argumentis, & „
quàm lubricis problematibus Diaboli Spiritu contexta ſubvertant, „
& quia interdum coguntur loqui, non quod ſentiunt, ſed quod ne- „
ceſſe eſt, dicunt adverſus ea, quæ dicunt gentiles. Taceo de Latinis „

Scripto-

„ Scriptoribus, Tertulliano, Cypriano, Minutio, Victorino, Lactan-
„ tio, Hilario, ne non tam me defendiſſe, quàm alios videar accu-
„ ſâſſe. *Hæc ille.*

§. 16. *Ad ſeptimum.* Hujus luculentum exemplum dedit *Auguſtinus*, qui, quæ tota vita ſcripſerat, in ſenectute excuſſit, & *Libros Retractationum* poſteris reliquit. Sic & *Hieronym. Ep.* 65. teſtatur, Origenem jam provectiorem Epiſtolam ſcripſiſſe ad Flavianum P. R. in qua profeſſus ſit, pœnitere ſe multorum, quæ olim docuerat. Hinc illud *Vincent. Lerin. Commonit. c.* 39. Eorum
„ duntaxat Patrum ſententiæ conferendæ ſunt, qui in fide & commu-
„ nione Catholica ſanctè, ſapienter, conſtanter viventes, docentes &
„ permanentes, vel mori in CHRISTO fideliter, vel occidi pro
„ CHRISTO feliciter meruerunt.

§. 17. *Ad Octavum.* Unica ad hoc cynoſura eſt, Symbolorum auctoritas, & Expoſitionum Fidei publica approbatio. Veriſſimum quippe eſt, eos pro neceſſariis habuiſſe illa Capitula, quæ ejuſmodi monimentis cônſignarunt, & quorum contrária Anathemate percuſſerunt. De ſex Synodis Oecumenicis in Concil. VII. Act. 6. Tom. III. ſic legimus: Πάντα τὰ παραδοθέντα ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ἐγγράφως καὶ ἀγράφως ἐκ τῶν ἀρχῆθεν χρόνων αὐτῇ καὶ ἐβεβαίωσαν καὶ ἐστήριξαν.

§. 18. *Ad Nonum. Vincent. l. cit. cap. XXXIX.* Qui-
„ bus tamen hac lege credendum eſt, ut quicquid vel omnes vel plu-
„ res uno eodemq; ſenſu manifeſtè, frequenter, perſeveranter, velut
„ quodam conſentiente ſibi Magiſtrorum Concilio, accipiendo, te-
„ nendo, tradendo firmaverint, id pro indubitato, certoq; ac rato ha-
„ beatur; Quicquid verò, quamvis ille ſanctus & doctus, quamvis
„ Epiſcopus, quamvis Confeſſor & Martyr, præter omnes, aut etiam
„ contra omnes ſenſerit, id inter *proprias* & *privatas Opiniunculas* à
„ communis publicæ ac generalis ſententiæ auctoritate ſecretum ſit.

§. 19. *Ad Decimum.* Sic Victor P. R. ob diei Paſchæ celebrationem Aſiam excommunicabat. Cum tamen ea ſententia non eſſet univerſalis Eccleſiæ, ſed alterius tantùm partis. *Euſeb. L. V. c. XXIII. Hiſt. Eccl.* Sic ubi maxima pars Chriſtianorum exiſtimabat valere Baptiſmum Hæreticum, neque reverſos ex hæ-

reſi

Digitized by Google

reſi rebaptizare ſolebat, *Cyprian. ep. 71.* Tamen ex omni ætatum memoria Cappadocum Eccleſias aliter ſenſiſſe teſtatur *Firmilianus ep. 75. ad Cyprianum.* Sic ſuperſtite adhuc Tertulliano, ſcortatores & adulteri pœnitentes ad Eccleſiæ communionem admittebantur; Mox ubi *Tertullianus* Montaniſta factus eſſet, librum edidit, quo contrarium defendit, quem legens aliquis facilè induci poſſet, ut crederet, apud omnes tum Catholicos ita fuiſſe uſitatum. Sic in *Concil. Laodicen. Can. 59.* A. C. 364. definitum eſt, ut in Eccleſia Libri non-Canonici non legantur, deinde recenſentur Canonici *numero XXII.* ſuppreſſis Syracide, Sapientia, Maccabæorum, Judith & Tobia. Atque is Canon inſertus eſt Codici univerſalis Eccleſiæ *n.* 163. ita ut ab omnibus Chriſtianis tum temporis recepta eſſe videatur illa Canonis declaratio. Sed tamen aliter viſum fuit Patribus Africanis, in *Synodo Carthagin. III. Can. 47.* A. C. 397. Ubi inter libros, quos in Eccleſia legi concedunt, numerant Maccabæos, Judith, Tobiam, Syracidem & Sapientiam. Sic notiſſima illa controverſia eſt Eccleſiarum Orientis & Occidentis de Jejunio Sabbati. *Canon Trullan. Synod. Conſtantinop. Quiniſext. Can. 55.* Ἐπειδὴ μεμαθήκαμεν τοὺς ἐν τῇ Ῥωμαίων πόλει ἐν ταῖς ἁγίαις τῆς τεσσαρακοστῆς ἡμέραις καὶ νηστείαις τοῖς ταύτης σάββασιν νηστεύειν παρὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀκολουθίαν, ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ ὥστε κρατεῖν, καὶ ἐπὶ τῇ Ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ ἀπαρασαλεύτως τὸν κανόνα τὸν διαγορεύοντα, εἴ τις κληρικὸς εὑρεθείη τῇ ἁγίᾳ Κυριακῇ νηστεύων, ἢ τὸ σάββατον, πλὴν τοῦ ἑνὸς μόνου, καθαιρείσθω, εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω. Et quàm diverſa fuerit apud multas olim Eccleſias Jejunii Ante-Paſchalis ratio, conſtat vel ex una Epiſtola Irenæi ad Victorem P. R. apud *Euſeb. Hiſt. l. 5. c. 26.* Et quod concernit diſciplinam Eccleſiaſticam, non alia eſt ratio, quemadmodum expoſuit Anaſtaſ. Bibl. ad Canon. VI. Concil. VII. general. Tom. III. *Non te moveat, ſi hanc definitionem (de annuis Synodis) minimè nos habeamus, cùm inter eorum nonnullas, quas inter Canones habemus, in auctoritatem non recipiamus, ſicut quasdam ex Conciliis. Aliæ namq; apud Græcos tantùm aliæ verò apud certas tantùm provincias in obſervantiam Eccleſiarum aſſumuntur.*

Digitized by Google

muntur. *ſicut Laodicenſ. Concil. Can. 16. & 17. quæ apud Græcos tantùm ſervantur, & Africani Concil. Can. 6. & 8. quæ nulla provincia ſervare, niſi Africana, agnoſcitur.* Unde patet, non ſtatim pro lege univerſali habenda, quæcunque conſtat de ſententia aut diſciplina veteris Eccleſiæ fuiſſe. Reverentia tamen Majorum multa admiſit, ut cum *Hieronym. Tom. I. ep. 28.* ait: Unaquæque provincia abundet in ſuo ſenſu, & præcepta Majorum leges Apoſtolicas arbitretur.

§. 20. *Ad undecimum.* Eccleſiæ vox dupliciter ſumitur in Antiquis. 1. Nam vel intelligunt omnes illos, qui ſe in Eccleſiæ communione vivere profitentur, cujuscunque ſint conditionis. 2. Vel eos certè, qui Eccleſiæ præſunt, i. e. Clerum. Unde & *Eccleſiaſtici* vocabantur omnes Chriſtiani, qui in Catholicorum communione vivebant. Ubi notabilis vox eſt *Ambroſ. serm. 17. Tom. IV.* Plerumque Clerum erraviſſe; Sacerdotes mutaviſſe ſententiam; Divites cum ſeculi iſtius terreno regno ſenſiſſe; Populum fidem propriam reſervaſſe. E. gr. *Epiphanius in Panar. Hæreſ. 75.* refert Aërium in numerum Hæreſiarcharum, & docet, Epiſcopum Presbytero antecellere ex ſententia Pauli; At *Hieronym. Ep. 83. Tom. II.* Epiphanii æqualis & intimus docet, apud Veteres eosdem fuiſſe Epiſcopos & Presbyteros, quia illud dignitatis, hoc ætatis nomen erat. Idq; fusè inculcat *ep. 85. ad Evagr. comm. in Hagg. Tom. 5. Comm. in Tit. cap. 6.*

§. 21. *Ad Duodecimum.* Tenendum, duo eſſe Patrum genera: 1. Nam vel ut teſtes narrant, quæ in ſui ſeculi Eccleſia credebantur aut gerebantur. 2. Vel ut Doctores, quid ipſi ſentiant, exponant. Teſtes ſunt, cùm Eccleſiam ſui temporis in hac vel illâ ſententia fuiſſe ſimpliciter affirmant; Doctores ſunt, cùm ſuggeſtum conſcendentes ſententias ſuas ipſi ediſſerunt, easq; Scripturâ confirmant. Interdum alicujus ſententiæ ſtudio tenebantur, interdum & ab alia abhorrebant, atque ita facilè inducebantur, ut Eccleſiam ita ſtatuere affirmarent. Sic Philaſtrius Brixienſis multa in Hæreticorum cenſum refert, quæ non ſunt, & ab Eccleſia damnata aſſerit, quod tamen non factum. *Vid. l. de Hæreſ. c. 41. Tom. 4. Bibl. PP. Part. 1.* de Epiſtola ad Ebræus, c. 79. de Pſalmis, c. 82. de

Stellis.

Digitized by Google

Stellis. Sic de ortu animarum *Hieron. Ep. 61. Tom. II.* ſcribit, Eccleſiæ dogma eſſe, quòd anima immediatè à DEO creetur, cùm eam in corpus infundit; Atqui *Auguſtinus* ambigit de eo, & palàm propendet in contrarium, animam cum corpore ſimul fieri, & de patre in filium tranſire. *Prudentius Tricaſſinus l. de Prædeſtin. contr. Erigenam cap. 16.* Utrum anima de anima, ut caro de carne, naſcatur, magna quæſtio eſt, à Patribus diu multùmq; diſcuſſa, *ſed abſque certa definitione relicta.* Huc pertinet, quod *Joann. Theſſalon. Epiſcopus in Concil. 7. Act. 5. Tom. III.* ait, Eccleſiam cenſere, ἡ καθολικὴ ἐκκλησία γινώσκει; Angelos non omninò eſſe incorporeos & inviſibiles, ſed habere corpora minuta & tenuia, ac quaſi aeria & ignea. In margine tamen legitur: *Loquitur ex propria ſententia.* Sic *Epiphanius* tradit, Eccleſiam ab Apoſtolis habere, quòd ter in hebdomade conveniret ad ſacram Synaxin. Quod tamen *Petavius* negat. Sic *Auguſtinus l. 1. de bapt. contr. Donat. cap. 18.* ſcribit, univerſæ Eccleſiæ conſuetudinem fuiſſe ante *Cyprianum*, ut venientes ab Hæreticis baptiſatos reciperet abſque novo baptiſmo. At *Firmilianus* docet, in Eccleſia Cilicum & Cappadocum alium ab omni memoria morem fuiſſe. Sic *Fulgentius* ſuum & *Auguſtini* dogma, de parvulis ſine baptiſmo defunctis eorumq; damnatione, proponit velut certum fidei Articulum, & cui qui contradixerit, Hæreticus haberi debeat. *De fid. ad P. Diacon c. 27.*

§. 22. *Ad Decimum Tertium.* Ita Auguſtin. Ep. 19. ad Hieron. Tom. 2. *Ego fateor caritati tuæ, ſolis eis Scripturarum libris, qui jam Canonici appellantur, didici hunc honorem timoremq; deferre, ut nullum eorum Auctorem ſcribendo aliquid erraſſe firmiſſimè credam. Alios autem ita lego, ut quantalibet ſanctitate doctrináq; præpolleant, non ideò verum putem, quia ita ipſi cenſuerunt, ſed quia mihi vel per illos Canonicos auctores, vel probabili ratione, quod à vero non abhorreat, perſuadere potuerunt.* Quod ipſum repetit l. 2. contr. Fauſt. cap. 5. Tom. 6. Et iterum l. 2. de Bapt. contr. Donat. cap. 3. Et Hieron. ep. 62. Tom. II. ſcribit: *Scio me aliter habere Apoſtolos, aliter reliquos Tractatores, illos ſemper vera dicere, iſtos in quibusdam, ut homines, errare.* Et l. 2.

Apolog. contr. Ruffin. Tom. 2. conciſè, at graviter cenſet: *Fieri poteſt, ut vel ſimpliciter erraverint, vel alio ſenſu ſcripſerint, vel à librariis imperitis eorum paulatim ſcripta corrupta ſint; vel certè, antequam in Alexandria, quaſi dæmonium meridianum, Arrius naſceretur, innocenter quædam & minus cautè locuti ſint, & quæ non poſſint perverſorum hominum calumniam declinare.* Ambroſ. l. 7. ep. 47. Tom. III. Ego beneficio annumero, ſi quis mea legens ſcripta, dicat mihi, quo videatur moveri. Primum, quia in iis, quæ ſcio falli poſſum, multa autem prætereunt, multa quibusdam aliter ſonant. Cyrill. Hieroſol. Catech. 4. *Μηδὲ ἐμοὶ τῷ ταῦτά σοι λέγοντι ἁπλῶς πιστεύσῃς, ἐὰν τὴν ἀπόδειξιν τῶν καταγγελλομένων ἀπὸ τῶν θείων μὴ λάβῃς γραφῶν. Ἡ σωτηρία γὰρ τῆς πίστεως ἡμῶν οὐκ ἐξ εὑρεσιλογίας, ἀλλὰ ἐξ ἀποδείξεώς ἐστι τῶν θείων γραφῶν.*

§. 23. ***Ad Decimum Quartum.*** Inter Patrum opera alia ſunt 1. raptim ſcripta. 2. Quædam ex tempore effuſa, emendanda procul dubio, ſi vita ſuppetiſſet. Sic ***Hieron. Prolog. in Joſuam*** teſtatur, quasdam Homilias ab Origene in Eccleſia ex tempore habitas. Et ***Hieron. Præfat. in Salomon. Proverb. Tom. III.*** ait: Trium Salomonis voluminum, Proverbiorum, Eccleſiaſtis & Canticorum interpretationem *tridui opus* eſſe. Id. ep. 47. Tom. I. de alio ſuo fœtu inquit: Extemporalis eſt dictatio, & tantâ ad lucernulæ lumen facilitate profuſa, ut Notariorum manus linguam præcurreret. Idem ſtatuit de ſuis in Matth. Commentariis, *Tom. 6.* Unde mox accidit, ut ipſis exciderint crebri ac frequentes in Hiſtoricis, Grammaticis, Philoſophicis, leviuſculi ſæpe errores. E. gr. ***Juſtin. Apol. 2.*** ſtatuit, Davidem 1500. annis vixiſſe ante C. N. cùm tamen vix ſint 1025. anni. Sic ***Epiphanius in Ancorato Tom. II. n. 112.*** ſcribit: Moſen anno ætatis triceſimo ex Ægypto profectum tranſiſſe mare rubrum. At S. S. annos habet 80. Sic ***Chryſoſtom. Hom. 37. ad popul. Antioch.*** ait; Ab excidio Solymorum ultimo ad ſuam ætatem jam agi annum 500. cùm trecenteſimus eſſet, & paulò ampliùs. Et ***Homil. 2. in Pſ. 50.*** ſcribit, à Davide ad Hiskiam mille annos fluxiſſe, qui 400. vix fuerunt. Sic ***Juſtin.***

Mart.

Mart. Apolog. 2. cenſet, Ptolemæum Regem Ægypti ſuper Verſione LXX. Interprett. miſiſſe Legatos ad Herodem Jud. regem, cùm tamen 200. & amplius antè annis id factum ſit. Sic *Epiphan. in Panar. Tom. I.* aliquoties ait, eandem fuiſſe Sectam Pythagoreorum & Peripateticorum, quod tamen planè falſum. *Auguſtinus l. 22. de C. D. c. 11.* ait, Ariſtotelem tradere, animam eſſe quintum corpus. Quod itidem nihil eſt. *Epiphanius adv. Hæreſ Tom. I.* Nebucadnezarem captis Hieroſolymis Coloniam in Samariam deduxiſſe, cùm longè anteà tempore Salmanaſſeris ea deportatio facta fuiſſet. *Id. Hær. 69. n 10. 11.* ſcribit, Arrium eſſe mortuum ante Concil. Nicenum. *Auguſtin. l. 3. contr. Creſcon. c. 34.* ſcribit, Sardicenſe Concil. fuiſſe Arianum & contra Athanaſium, cùm tamen tota Hiſtoria fateatur, pro Athanaſio ſtetiſſe. *Idem lib. 1. contr. Julian. cap. 5.* Baſilium & Nazianzenum fratres eſſe aſſerit, fallò tamen, nam Baſilii frater erat non Nazianzenus, ſed Gregorius Nyſſenus. Sic *Juſtin. M. Apol. 2.* ut rem certiſſimam narrat, ſub Claudio Cæſare Simoni Mago erectam fuiſſe ſtatuam cum inſcriptione: SIMONI DEO SANCTO. Falsò tamen, cùm ſic legendum ex genio Romæ: *Semoni Sanco Deo.* Juſtinus recitat & legit: Σίμωνι δέῳ Σάγκτῳ. *Vid. Herald. in Apologet. Tertull.* *Euſebius* & *Hieronymus*, ille *Demonſtr. Evangel. l. 8.* hic *ep. 150. Tom. III.* referunt, Joſephum ſcribere, tempore Crucis Domini ex adytis templi erupiſſe vocem: *Migremus hinc.* Cùm tamen Joſephus iſta referat ad ultima obſidionis tempora, 40. ann. poſt mortem Servatoris. *Epiphanius in Ancorat.* docet, fluvium Piſon in horto Eden eſſe Gangem Indorum & Æthiopum, Græcis *Indum* nuncupatum, cùm tamen integro fermè Hæmiſphærio diſtent. Cujus generis & illud eſt, quod omnes ferè PP. Nilum volunt eſſe unum ex Paradiſi fluviis Gihon, contrà quàm docet *Scaliger* & *Petavius.* Sic *Tertullian. c. 19. de Anima* docet, Plantas ſenſu & intelligentiâ præditas eſſe. *Epiphanius in Ancorat.* Vitam hominis mortui inſtaurari ſine anima poſſe. *Ambroſius l. 2. cap 2. Hexaem.* Solem alimentum aquarum ſibi ſumere, atque inde fieri, ut eum nonnunquam madidum & rorantem videamus. Sic *Chryſoſtom. Homil. 14. in Epiſt. Hebr.* negat, cœlum eſſe rotun-

 dum.

Digitized by Google

dum. Sic *Lactant. l. 3. c. 23. Inſtitut.* negat, Antipodes dari. Sic *Gregor. l. 4. Dialog. cap. 35.* ſtatuit, in Ætna monte & ſimilibus tormentorum inferni ollas fervere. Sic in Grammaticis *Optatus l. 2. contr. Donat.* & alii nomen *Cephas* deducunt à Græca voce κεφαλὴ. *Iſidor. Etymol l. 7. c. 9.* contrà quam Joann. c. 1. v. 42. indicaverat. Ita *Lactantius & Ambroſius l. 1. de Paſch. c. 1. Tom. 2.* vocem Paſcha, quæ *Tranſitum* notat, derivant à Græco πάσχειν, pati. *Gregorius M. in Job. c. 5.* de Scientia Grammatica ita hallucinatur: Se artem loquendi ſervare deſpexiſſe, non devitare barbariſmos, ſitus motusq; præpoſitionum caſusq; ſervare contemnere, quia Indignum vehementer exiſtimo, *(inquit)* ut verba cœleſtis oraculi reſtringam ſub regulas Donati. Sic ineptiſſimè apud *Iren. contr. Hæreſ. l. 2. c. 41.* de nomine JESU legimus: JESUS nomen ſecundum propriam Ebræorum linguam eſt literarum duarum & dimidiæ --- & ſecundum antiquam Ebraicam linguam cœlum eſt. Similes errores leges apud eundem l. 2. c. 66. de nomine Adonai, Sabaoth & Jaoth. Sic *Clem. Alexandr. l. 4. Stromat.* de voce Abraham ait: *Exponitur Pater electus ſoni.* Et de Rebecca: *Eponitur DEI Gloria.* Ῥεβέκκα ἣ ἑρμηνεύεται Θεοῦ δόξα, Ἀβραὰμ, πατὴρ ἐκλεκτὸς ἠχοῦς. Sic *Ambroſ. in Pſ. 119. Tom. 4.* valdè abſurda adducit, exponens nomina Hebræorum Elementorum, à quibus ſumunt Ogdoades verſuum ſua initia. Et in *de Incarn. Dom. c. 9. Tom. II.* vocem Græcam οὐσία componit ex ἀεὶ & οὐσα. *P. Chryſolog.* ait, *Mariam* Hebr. *Dominam* ſonare. *Philaſtrius Hæreſ. c. 2. T. 4. Bibl. PP.* ex Heſiodo vult confirmare, *Paganos* ita dici à *Pagano* rege, Deucalionis & Pyrrhæ filio. Falſiſſime. In allegandis Scripturis itidem ſæpè errârunt: E. gr. *Juſtin. M. Apol. 2.* citat locum è Zephania, qui apud Zachariam extat. *Hilar. in Pſ. 2.* ait, Paulum *Actor. XIII.* quædam verba ex Pſ. I. afferre, quæ tamen in ſecundo reperiuntur, contra verò in textu de Pſ. I nihil dicitur. *Epiphan. in Ancorato,* & *Panar. Tom. 2. l. 3. Hær 80. ex Actor. c. 27. v. 37.* refert, in navi cum Paulo fuiſſe aliquando 70. alibi 80. animas; at 276. habet Textus. Et *l. cit. Panar.* refert ex Evangelio, CHRISTUM dixiſſe matri ſuæ, *noli me tangere;* cùm tamen

Textus

Textus id habeat de *Maria Magdalena*. *Hieron. comm. in Abacuc* putat, Paulum in N. T. allegâſſe ſic: *Juſtus ex fide mea vivet*; cùm contrà ſe res habeat *Rom. c. I.* Athanaſ. in Synopſ. *Librum III. Esdræ* Apocryphum numerat pro *primo Canonico*. Memoriæ lapſus ſuperant numerum: De quibus ſequentes Aphoriſmos collegit, & locis citatis roboravit *Joannes Crojus Not. in N. T. c. 18. 19.* *Aphoriſmus I.* Aliquando Patres voces, quæ idem prorſus valent, in earum locum reponunt, quæ in Textu ſacro leguntur, idq; ideò nonnunquam, quòd voces in N. T. non ſemper ſint *Atticæ*, ſed ab Helleniſmi puritate alienæ; E. gr. αἰχμάλωτον ποιεῖν in *Rom. 7. v. 23.* ſubſtituit *Gr. Nyſſenus* pro αἰχμαλωτίζειν, *Epiſt. ad Flavianum*. *Aphoriſmus II.* Aliquando Patres οἴκοθεν quædam afferunt, & Scripturæ verbis ſuperaddunt, ut ea, de quibus agunt, aut illuſtrare, aut probare poſſint. Sic *Nazianz. Rom. c. 12. v. 1.* locum ſic citat: Παραςήσωμεν καὶ αὐτοὶ τὰ σώματα ἡμῶν καὶ τὰς ψυχὰς, θυσίαν ζῶσαν, εὐάρεςον τῷ Θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ταύτην καὶ ἔντευξιν ἡμῶν. Sic *Baſil. in Moral. regul. XXXVIII.* loca Joann. 6. & Luc. 10. tractat. *Aphoriſmus III.* Aliquando quædam extrinſecus aſſumunt, ad augendam & tollendam verbis cauſam, quam ſuſceperunt. Sic *Juſtin. M. Apol. 2.* locum Matth. 7. v. 22. ſic allegat: οὐ τῷ σῷ ὀνόματι ἐφάγομεν, καὶ ἐπίομεν, καὶ δαιμόνια ἐξεβάλομεν. *&c.* *Aphoriſmus IV.* Aliquando voces quaſdam, quæ in memoria hærerent, & adorationis facerent lumen, ex aliis locis in unum certum aſſumunt. E. gr. Locum *Philipp. 2. v. 11.* auget *Gr. Nyſſen. epiſt. ad Theophil. Alex.* verbis, πᾶσα σὰρξ deſumtis ex Eſai. 49. v. 26. Sic *Cyrill. Alex. Hom. I. Paſch.* loco Pauli Ebr. XIII. v. 8. additum μένει è loco Davidis adducto *Ebr. c. 1. v. 11. Coloſſ. I. v. 24. &c.* *Aphoriſmus V.* Aliquando verbis textus Pronomina quædam addunt, ut probent id, quod tractant, & quæ in genere Apoſtoli dixerunt, ad ſolos Chriſtianos accommodent, ad refutandam Hæreticorum audaciam & impietatem. E. gr. *I. Tim. c. IV. v. 3.* Epiphan. Hæreſ. 67. pro ἔκτισεν ſcribit ἐποίησεν, alibi contra Montaniſtas

tanitas adjicit Pronomen ἡμῖν, ſic: Εἰς μετάληψιν ἡμῖν τοῖς πιστοῖς, ut locum de ſolis orthodoxis interpretari poſſet. *Aphoriſmus VI.* Aliquando quædam mutuantur ex Hiſtoria, quam deſcribere non lubet, neque per ſcopum, ad quem tendunt, licet, eaq; adhibent materiæ, de qua agunt, vel probandæ, vel exornandæ. Sic *Joann. III. v. 28.* Jul. Firmicus c. 20. addit ad illa textus: ὅτι εἶπον, illa, *eis, qui miſſi ſunt ad me ab Hieroſolymis.* Et *cap. 21. v. 9. Apocalyps.* adjicit, *novam*, Gr. νύμφην, è *cap. 21. v. 11.* & quædam omittit, tanquam aliena à ſcopo ſuæ narrationis. *Aphoriſmus VII.* Aliquando ea, quæ vel ſubaudienda eſſe, vel aliunde aſſumenda videntur, addunt, ut faciliùs illa, quæ adducunt, loca poſſint intelligi. E. gr. Locum *I. Cor. V. v. 7. Greg. Nyſſen. in Epiſt. de Perſ. Chriſt* citans, addit: ἀληθῶς, ἐτύθη. *I. Cor. IX. v. 24.* *Paulinus Epiſt. II.* addit vocem, *Omnes.* Primaſius; ſic currite *omnes*, ut comprehendatis. *II. Cor. XI. v. 11.* Origenes addit, σὺν πάντας, ad vocem in textu ὑμᾶς. *Gal. c. V. v. 16.* Marcus Eremita addit, τινὶ ad vocem textus πλέοντι. *Gregor. Nyſſen. Epiſt. contr. Apollin.* I. Joann. V. v. 19. addit, τινὶ ad vocem textus ὅλος κόσμος, ille legit, ὅλον τινὶ κόσμον. *Ambroſ. l. 3 de Virgin.* loco *Joann. 20. v. 16.* ad vocem Μαρία, addit, *reſpice ad me.* *Aphoriſmus VIII.* Aliquando plura loca ſimul jungunt, & ita è duobus, tribus locis ſententiam unam efficiunt; ut patet è *Gr. Nazianzen. Orat. 7. Gr Neocæſarienſ. Homil. in S. Theophania*; *Epiphan Hæreſ. Alegor. Sect. XX.* *Aphoriſmus IX.* Aliquando loca ex utroque Teſtamento miſcent & conjungunt, ita ut ea, quæ à Prophetis ſunt prolata, Apoſtolis tribuant, aut, quæ à CHRISTO & Apoſtolis ſunt dicta, ad Vet. Teſt. hiſtorias referant. Fecerunt id *Chryſoſt. Hom. 2.* de Anna, ubi ait, illam impleviſſe mandatum Apoſtoli *Rom. c. 12. v. 17.* *Homil. III.* de Davide ait, Davidem impleviſſe legem Apoſtolicam Pauli, τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι. Sæpè etiam duo loca V. T. conjungunt, ut *Deut c. 32 v. 39. & Malach. III v. 6.* *Athanaſius* combinat in *Epiſt. ad Epictet. Corinth. Epiſcopum*, agens de CHRISTO apparente

Digitized by Google

rente è mortuis & dicente, ἴδετέ με, ὅτι ἐγώ εἰμι. In textu Luc. 24. & Johann. 20. aliter verba ſonant. *Athanaſius* addit, καὶ οὐκ ἠλλοίωμαι ex *Malachiæ III. v. 6.* Orat. III. contr. Arrianos. Et *Tertull. de Reſurr. Carnis*, jungit loca *Johann. 5. v. 29.* & *Eſai. c. 66. v. ult.* *Aphoriſmus X.* Aliquando in ſententiis Scripturæ, quas allegant, quædam addunt ad verba textus ſacri, velut Interpretes. Sic *Rom. III. v. 21.* Origenes, ut probaret vocem Legis duplici ſenſu ſumi, locum ita adducit *Tom. IX. in Epiſt. ad Rom.* οὕτω δὲ νῦν χωρὶς μὲν νόμου τοῦ τῆς φύσεως δικαιοσύνη Θεοῦ πεφανέρωται, μαρτυρουμένη δὲ ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦ Μωϋσέως καὶ τῶν Προφητῶν. Sic & *Rom. c. 4. v. 22. 23.* Gregor. Nyſſen. Orat. 12. contr. Eunom. ſic citat: οὐκ ἐγράφη δὲ δι' ἐκεῖνον, ἀλλὰ δι' ἡμᾶς, ὅτι τὴν πίστιν οὐχὶ τὴν γνῶσιν ὁ Θεὸς λογίζεται εἰς δικαιοσύνην, λογίζεται τοῖς ἀνθρώποις. Et *Orat. 2. de Reſurr. Chriſti*, citans verba ex *Johann. c. 20. v. 17.* ſic ſcribit, addens κατά σε, καὶ νῦν μή μου ἅπτου, εἰ μὴ μετὰ τῆς αὐτῆς διανοίας, τὸ πρὸς τὸν πατέρα ἀναβῆναι νομίζεις ἐλλείπειν μοι. Οὔπω γὰρ ἀναβέβηκα κατά σε πρὸς τὸν πατέρα μου. *Aphoriſmus XI.* Quædam aliquando omittunt è textu ſacro, quæ ad rem, de qua agunt, non viſa ſunt neceſſaria. E. gr. *Rom. I. v. 21.* Athanaſ. Orat. contra Gentes omittit *v. 24. 25.* in Epiſt. Tit. 2. v. 8. Nyſſenus *l. de vit. Moſ.* omittit, περὶ ἡμῶν φαῦλον. *Matth. c. 25. v. 34.* Idem Homil. 7. in Eccleſ. omittit, τοῦ πατρός μου & ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. *Aphoriſmus XII.* Aliquando voces, numeros, caſus, tempora & verborum modos mutant, ut Scripturæ ſenſus ad ſuum ſcopum poſſint accommodare. Sic *Philipp. III. v. 1.* citans *Chryſoſt. Homil. in Cruc.* pro γράφειν ſubſtituit λέγειν. *Phil. 2. v. 12. 13.* Fulgentius allegans ad Gallum ſic effert: Scito ergò, DEUM in te operari & velle & perficere, pro bona voluntate. Idem facit *Clem. Alex. Pædagog. l. 2. c. 1.* alii. *Aphoriſmus XIII.* Aliquando vel Librariorum, vel Interpretum errorem, vel Hæreticorum lectionem ſeqvuntur. Sic e. gr. *1. Cor. 14. v. 19.* Paulinus ep. 4. ſic refert: Malo quinque verba loqui in lege, quàm multa millia in

lia in lingua: legens, pro τοῦ τοὺς μὲν verba διὰ τοῦ νόμου, vel ex codicibus Marcioniſtarum, vel ex abbreviatura Librarii hauriens errorem. De quo *Epiphan. Hæreſ. 42.* *Aphoriſmus XIV.* Lapſu memoriæ hiſtoriam ſæpe ſacram ita confundunt, ut de altero allegent, quod de altero dicitur, & ſic verba alterius alteri tribuant. E. gr. *Nyſſenus l. de Virgin.* dicit, Apoſtolum ita uere, communi vitæ impendere, multos περισπασμούς, cùm tamen in textu nuſpiam hæc vox occurrat. Occurrit autem in LXX. Interpret. *c. 1. Eccleſ. v. 13. cap. 5. v. 11.* Et Orat. contr. Eunom. ait: Cùm Dominus *Joann. 20. v. 22.* ſuis Apoſtolis per afflatum dediſſet Spiritum Sanctum, Φησὶν ὁ Ἰωάννης, ex plenitudine ejus omnes accepimus. Quæ tamen verba cap 1. v. 16. Joannes ſcripſerat, alteram rem geſtam *cap. 20. v. 22.* demùm ſubjungens. Sic Paſch. Ratbertus in c. 26. Matth. tribuit Paulo ea, quæ dixit CHRISTUS: Caro nihil prodeſt. *Johann. 6.* Talia occurrunt in *Epiphan. Hæreſ. Montan. & Maſſalian.* in Ancorat. Section. 100. & aliis. *Aphoriſmus XV.* Quaſdam ſententias proferunt, tanquam è Scriptura, quæ tamen in illa non inveniuntur. E. gr. *Juſtin. M. Dial. Tryph.* ex libb. Eſdr. refert, quæ non extant, & repetit *Lactant. l. 4. c. 18.* Hoc Paſcha Salvator noſter eſt & refugium noſtrum &c. Id è Pſ. 96. & *Tertull. adv. Jud.* allegant: *DEUS regnavit à ligno;* quod tamen Textus neſcit. Sic *Clem. Alex. l. 6. Strom.* ſcribit: *unus eſt reverà DEUS, qui fecit principium univerſorum, ſignificans, primogenitum Filium, ut ſcribit Petrus.* Cùm tamen in Scriptis Petri hoc nuſpiam extet, ſed *Clemens* procul dubio hauſerit ex Apocryphis, vel ex *Apocalypſi,* vel ex *Periodo* Petri. Plura vid. in *Crojo l. cit. p. 205. 206. 207. & ſeqq.* & *Jo. Dallæo Tract. de uſu Patrum l. 2. c. 3.*

§. 24. *Ad Decimum Quinctum.* Juſtinus M. in *Tryphon.* Chiliaſmum fovet, ex malè intellectis locis Ezechielis & Eſaiæ, & Apocalypſis, docens, antequam reſurrectio penitùs abſolvatur, Hieroſolymis fideles mille annos regnaturos. Χίλια ἔτη ποιήσειν ἐν Ἱερουσαλὴμ σὺν τῷ Χριστῷ ἡμετέρῳ πιστεύσαντας, καὶ μετὰ ταῦτα τὴν καθολικὴν ἀνάστασιν γενήσεσθαι καὶ κρίσιν. *Id. Apolog.*

log. ad ſenat. de Angelis multa abſurda habet: Τὴν μὲν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν πρόνοιαν ἀγγέλοις οὓς ἐπὶ τούτοις ἔταξε, παρέδωκεν. Οἱ δ' ἄγγελοι παραβάντες τήνδε τὴν τάξιν γυναικῶν μίξεσιν ἡττήθησαν. Οἵ εἰσιν οἱ λεγόμενοι Δαίμονες. *Id. contr. Tryphon.* putat, omnes animas juſtorum & Prophetarum ſub poteſtatem Dæmonum cadere, atque idcircò DOMINUM in cruce Spiritum ſuum Patri tradidiſſe. φαίνεται, *inqviens,* ὅτι πᾶσαι αἱ ψυχαὶ τῶν δικαίων καὶ Προφητῶν ὑπὸ ἐξουσίαν ἔπιπτον τῶν τοιούτων δυνάμεων. *Id. Apolog. II.* ſtatuit, omnes, qui cum ratione vixerunt, eſſe in ſalvo, inquiens: Καὶ οἱ μετὰ λόγου βιώσαντες Χριστιανοί εἰσι, κἂν ἄθεοι ἐνομίσθησαν, quales in Gentibus fuére Socrates, Heraclitus; in Judæis autem, Abraham, Ananias, Azarias &c. *Irenæus l. 5. adv. Hæreſ. c. 26.* de ſtatu animarum ſentit, *Apoſtolorum animas & fidelium abire in locum inviſibilem à DEO eis definitum, ubi usqve ad reſurrectionem commorantur, ſuſtinentes reſurrectionem.* Id. l. 2. c. 39. docet, CHRISTUM, cùm mortem ſubiret, 40. aut 50. annos natum fuiſſe. L. 2. c. 36. ſtatuit, *Animas characterem corporis, licèt ſolutus eo, cuſtodire, & habere hominis figuram, ut etiam cognoſcantur.* Clem. Alex. Strom. l. 1. docet, Gentiles ante C. N. juſtificatos fuiſſe per Philoſophiam, εἰς δικαιοσύνην Ἕλλησιν ἀναγκαία φιλοσοφία, νῦν δὲ χρησίμη πρὸς θεοσέβειαν γίνεται. De quo plura *Caſaubon. in Exercit. n. 1.* ibid. ait: Καθ' ἑαυτὴν ἐδικαίου ποτὲ ἡ φιλοσοφία τοὺς ἕλληνας. Et *l. 6.* ait, datam Gentibus οἷον διαθήκην οἰκείαν ὑποβάθρον οὖσαν τῆς κατὰ Χριστὸν φιλοσοφίας. Et *ibidem* nimis longè evagatus ait: Καθάπερ Ἰουδαίους σώζεσθαι ἐβούλετο ὁ Θεὸς τοὺς προφήτας διδοὺς, οὕτω καὶ Ἑλλήνων τοὺς δοκιμωτάτους οἰκείους αὐτῶν τῇ διαλέκτῳ προφήτας ἀναστήσας. Hinc deinceps affirmat, neceſſe fuiſſe, ut omnium tam Judæorum, quàm Gentilium animæ CHRISTI prædicationem audirent, loco *Petri 1. c. 5.* huc aſcito, *l. 6. Strom.* ὁ Κύριος Εὐαγγελίσατο καὶ τοῖς ἐν ᾅδου. Quod & de Apoſtolis affirmat, καὶ οἱ Ἀπόστολοι *(apud inferos)* τοὺς τῶν ἐθνῶν

ἐπιτηδείας εἰς ἐπιστροφὴν εὐηγγελίσαντο. *Idem* ſtatuit, inferorum pœnas omnes eſſe purgatorias, neque æternas, ſed aliquando deſituras. *Idem* ſtatuit, Angelos amore mulierum correptos arcana iis multa revelâſſe. *L. 5. ſtromat.* Οἱ δὲ Ἄγγελοι ἐκεῖνοι τὸν ἄνω κλῆρον εἰληχότες, κατολισθήσαντες εἰς ἡδονὰς ἐξεῖπον τὰ ἀπόῤῥητα ταῖς γυναιξίν. *Idem* putat, CHRISTUM tantùm annum unum in carne prædicâſſe, & *ann. ætatis XXXI.* fuiſſe crucifixum, οὕτω πληροῦται τὰ τριάκοντα ἔτη ἕως οὗ ἔπαθε.

§. 25. De *Tertulliano*, notiſſimum eſt, factum fuiſſe Montaniſtam. Is *l. 2. contr. Marc. cap. 16.* & alibi de natura DEI abſurdè docet, eam eſſe affectibus humanis, iræ, odio, dolori obnoxiam. Subſtantiam ejus eſſe corpoream, *adv. Hermog. c. 35.* Angelos eſſe illos deſertores DEI, amatores fœminarum. *Lib. de Anima*: Corporalem eſſe, ait, animam, DEI flatu natam, immortalem effigiatam, ex una redundantem. De ſtatu ſeparatæ docet, eam ſubterraneo carcere includi. *Ibid. c. 55. 56. 57. 58.* De ſolis Martyribus concedit, *eorum animas Paradiſum ingredi.* Lib. 3. adv. Marc. c. 24. Chiliaſtarum errorem tuetur: *Confitemur in terra nobis regnum repromiſſum, ſed ante cœlum, ſed alio ſtatu, utpote poſt reſurrectionem in mille annos, in civitate divini operis Hieruſalem cœlo delata &c. Intra quam ætatem concluditur ſanctorum reſurrectio, pro meritis maturiùs vel tardius reſurgentium. Id.* damnat nuptias ſecundas ex Montani ſententia. De *Bapt. c. XV.* de *Pudicit. c. 19.* ſtatuit, Hæreticorum baptiſmum nullum eſſe, & qui ab iis baptizati, eos rebaptizandos eſſe ante converſionem. *Ibid. c. 18.* Pædobaptiſmum non cenſet æquè utilem, ac ſi pueri pro cujusque conditione ac diſpoſitione etiam ætate cunctentur Baptiſmum accipere. *Id. de Idol. c. 17. c. 19.* ſtatuit, Chriſtiano non licere ullum judiciarium munus exercere. *L. de Coron. Milit. c. 11. Idem adv. Jud. c. 8.* cenſet, CHRISTUM obiiſſe anno ætatis XXX. *Id. de Bapt. c. 10.* arbitratur, in Joanne Baptiſta munus Prophetiæ defeciſſe.

§. 26. Hos paſſim ejus Errores ſequitur *Cyprianus*; e. gr. de rebaptizandis Hæreticis. *Ep. 74.* Et in *n. 75.* putat, omnibus bapti-

baptizatis, ne pueris quidem exceptis, Cœnam S. ad ſalutem eſſe neceſſariam. *Epiſt. 59.* Videtur etiam in *Ep. 68.* ſtatuiſſe, pendere efficaciam Sacramenti ex ſanctitate miniſtri, quando ait: *Nec oblatio ſanctificari illic poteſt, ubi ſpir. S. non eſt, nec cuiquam Dominus per ejus orationes & preces prodeſt, qui Dominum ipſe violavit.*

§. 27. *Origenis* error fuit, omnes malos tam dœmones, quàm homines tandem ſalvandos ex inferno. Synod. V. c. 11. dicit anathema Origeni, ſicut Arrio & Neſtorio. *Hieron. Epiſt. ad Minervium:* Ego & in adoleſcentia & in extremâ ætate profiteor, Origenem & Euſebium Cæſarienſem viros eſſe doctiſſimos, *ſed erráſſe in Dogmatum veritate.*

§. 28. *Methodius* apud Epiphan. in Panario docet, Angeles eſſe amatores mulierum. Homines poſt reſurrectionem in terra æternùm habitaturos more Angelorum. DEI providentiam cauſas tantùm univerſales curare, particularia Angelis committere. *Ἐν ἀνακαινοποιηθέντι κόσμῳ ἄγευστοι λύπης κατοικήσομεν. Ὁ Θεὸς τὴν μὲν ποιητικὴν καὶ γεννητικὴν ἔχων τῶν ὅλων πρόνοιαν, τὴν δὲ κατὰ μέρος οἱ ἐπὶ τούτῳ ταχθέντες Ἄγγελοι.*

§. 29. *Lactantius.* Hujus noviſſimâ *Editio Thyſiana* congeſſit labore non inutili *Loca,* quæ aut erronea planè, aut aliàs ſcrupuloſa videri queant, & ſunt iſta: *Ex Cap. 7. l. 1. Inſtitut.* Verum eſſe, quod Seneca dixit, genuiſſe regni ſui miniſtros, DEUM, per miniſtros regni nuncios ſeu Angelos intelligens. (2) Fieri non poſſe, quin id, quod eſt, quandoque eſſe cœperit, DEUM ergò ipſum, quoniam nihil ante illum fuit, ante omnia ex ſeipſo eſſe procreatum.

§. 30. *Ex cap. 8. l. 2. Inſtitut.* DEUM ante mundi fabricam duos Spiritus produxiſſe, alterum, quem DEI Filium dicit, deín alterum, in quo divinæ ſtirpis indoles non permanſerit, (hunc vocat Diabolum) ſed qui ſuopte libero arbitrio ex bono ad malum tranſcenderit, anteceſſori illi ſuo invidens, qui DEO Patri perſeverando tum probatus ſit, tum etiam charus. *(Quod Dogma ſapit blaſphemum Manichæiſmum.)*

§. 31. *Ex Cap. 9.* Orientem & diem DEO, Occidentem

 verò

Digitized by Google

verò & noctem DEI æmulo & antitheo eſſe attributa. Cœlum ſtelliferum eſſe habitaculum DEI, ſuperorum & vitæ perpetuæ. Subſtantiam ignis calorem eſſe; aquæ, humorem.

§. 32. *Ex Cap. 10.* Rebus omnibus DEUS mirabili deſcriptione diſpoſitis, regnum ſibi æternum parare conſtituit, & innumerabiles animas procreare, quibus immortalitatem daret. (Haud obſcure innuens, *An mas eſſe ſimul procreatas.*)

§. 33. *Ex Cap. 12.* Ficto DEUS hominis corpore, ſpiravit ei animam de vitali fonte ſpiritus ſui. Si de ſubſtantia DEUM id feciſſe vult, ut nonnulli ſenſere, error eſt. Ex rebus diverſis ac repugnantibus (corpus intelligit & animam) hominem factum eſſe, ſicut ipſe mundus ex luce & tenebris, ex vita & morte; quæ duo inter ſe pugnare in homine præcepit DEUS, ut, ſi anima ſuperaverit, quæ ex DEO oritur, ſit immortalis, & in perpetua luce verſetur; ſi autem corpus vicerit animam, ditioniq; ſubjecerit, ſit in tenebris ſempiternis & in morte. In hac igitur ſocietate cœli & terræ, quorum effigies in homine expreſſa eſt, ſuperiorem partem tenet, ea quæ ſunt DEI, anima, ſcilicet quæ dominium corporis habet: inferiorem autem (corpus intelligit) ea, quæ ſunt Diaboli. Utriusque officia ſunt, ut hoc, quod eſt ex cœlo & DEO, imperet; illud verò, quod eſt è terra, Diabolo ſerviat.

§. 34. *Ex Cap. 14.* Ab initio DEUM Diabolo terræ dediſſe poteſtatem. Increſcente hominum numero miſſos eſſe Angelos ad hominum tutelam, dato præcepto, ne terræ contagione contaminarentur. Quòd Angelos, cum hominibus commorantes, dominator terræ Diabolus conſuetudine ipſa paulatim ad vitia pellexerit, & mulierum congreſſibus inquinaverit. Et ob id in cœlum non receptos, Diabolus ex Angelis DEI ſuos fecerit miniſtros & ſatellites. Quòd ex his procreati mediam quandam naturam gerentes, neque Angeli, neque homines fuerint, & ad inferos non recepti, terrenum quoddam Dæmonum genus conſtituerint, cùm alterum eſſet cœleſte. Dœmones eſſe ſpiritus tenues & incomprehenſibiles. Ubi videtur quaſi tenuis auræ ſubſtantiam ipſis tribuere.

§. 35. *Ex Cap. 15.* Dœmones juſtis mentiri non poſſe.

§. 36. *Ex Cap. 17.* Credere, DEUM affectibus, qui ſunt perturba-

turbationes animi, non eſſe ſubjectum, eſt, veritatem & religionem funditus tollere. Idem tractat in *lib. de Ira DEI.*

§. 37. *Ex Cap. 12. lib. 3.* Corpus hominis ſolidum eſt & comprehenſibile. Animus tenuis & inviſibilis. Ubi ſubſtantiam tenuem animo videtur attribuere, ceu tenuis auræ, quemadmodum & infrà *lib. 17. cap. 20.*

§. 38. *Ex Cap. 23.* Antipodas eſſe, falſo perſuaſum haberi.

§. 39. *Ex Cap. 6. lib. 4.* DEUS, antequam præclarum hoc opus mundi adoriretur, ſanctum, incorruptibilem & incomprehenſibilem Spiritum genuit, quem Filium nuncuparet. Et quamvis alia poſteà innumerabiles creâſſet per ipſum, quos Angelos vocamus, hunc tamen ſolum primogenitum divini nominis appellatus eſt. Quaſi verò dignatione tantùm & filius ſit & DEUS, non autem naturâ.

§. 40. *Ex Cap. 8.* Filius DEI ſpiritus eſt, itemq; Angeli cæteri ſpiritus ſunt DEI. Sed hi ex DEO taciti ſpiritus exierant, cùm ille de ore Patris (quia ſermo eſt ejus & verbum) vocalis ſpiritus proceſſerit; quem non utero, ſed mente conceptum, inexcogitabili virtutis ſuæ majeſtate, in effigiem, quæ proprio ſenſu & ſapientiâ vigeat, comprehendit. Noſtræ voces, licèt auræ miſceantur & evaneſcant, manent tamen plerumque literis comprehenſæ: Quantò magis DEI vocem credendum manere in æternum & ſenſu & virtute comitari, quam de DEO Patre tanquam rivus de fonte produxit. DEUM de DEO prolatione vocis ac ſpiritus generatum eſſe, idq; docere Scripturis Prophetarum nititur.

§. 41. *Ex Cap. 11.* DEUS Filium ſuum juſſit deſcendere in terram, ut religionem ſanctam transferret ad gentes, qui DEUM ignorabant: doceretq; juſtitiam, quam perfidus populus abjecerat. Noluit autem eum in claritate cœleſti mittere, ut ingratus in DEUM populus in errorem maximum duceretur, & pœnas pro facinoribus ſuis lueret, qui Dominum ſuum non recepiſſet.

§. 42. *Ex Cap. 12.* CHRISTUS, cùm rurſus advenerit in claritate, judicaturus omnem animam, tunc verè totius terræ regionem obtinebit: & ſublato de rebus humanis omni malo, aureum ſeculum orietur.

§. 43.

Digitized by Google

§. 43. *Ex Cap. 15.* CHRISTUS, cùm primùm cœpit adoleſcere, tinctus eſt a Joanne Propheta in Jordane flumine.

§. 44. *Ex Cap. 17.* CHRISTUM ſolviſſe legem; ſed ex voluntate DEI, contra Matth. 5.

§. 45. *Ex Cap. 18.* Pilatus ipſe ſententiam non protulit, ſed tradidit eum Judæis, ut ipſi de eo ſecundum legem judicarent, contra Luc. 23.

§. 46. *Ex Cap. 20.* CHRISTUS poſt reſurrectionem noluit ſe Judæis oſtendere, ne abduceret eos in pœnitentiam, atque impios reſervaret, atque ob id profectus eſt in Galilæam.

§. 47. *Ex Cap. 26.* CHRISTI corpus integrum patibulo detractum eſt, ne læſum atque diminutum corpus ad reſurgendum inhabile redderetur.

§. 48. *Ex Cap. 20. lib. 6.* Militare juſto non licebit, neque accuſare crimine capitali. In præcepto; Ne occide; nullam prorſus exceptionem fieri oportet; quin occidere hominem ſemper ſit nefas.

§. 49. *Ex Cap. 2 libri ſeptimi.* Injuſtum hoc ſeculum terminum ſumat & extinctâ omni malitiâ, & piorum animis ad vitam revocatis, aureum ſeculum, DEO ipſo regnante, floreſcet ſcilicet in terra.

§. 50. *Ex Cap. 5.* Excogitavit DEUS inenarrabile opus, quemadmodum infinitam multitudinem animarum crearet. Si intelligi vult autor, ſimul eas creaſſe DEUM, lapſus eſt. *Idem lib. 2. Cap. 11.* Nulla virtus eſſe poterat, niſi diverſa feciſſet ſe. DEUS. Adeò malum nihil eſt, niſi boni interpretatio. Sublato igitur malo, etiam bonum tolli neceſſe eſt. *Vid. in Notis.*

§. 51. *Ex Cap. duodecimo.* Anima æterna eſt, quia ex DEI Spiritu, qui æternus eſt, originem cœpit.

§. 52. *Ex Cap. 14* Sex millibus annorum mundi expletis, conſummationem fieri neceſſe eſt, ſicut DEUS ſex diebus expletis ceſſavit ab opere. Sicut mortalis atque imperfectus homo è terra fictus eſt ſexto die, ut mille annis viveret in hoc mundo, ita ex hoc terreſtri ſeculo fingitur homo perfectus ut vivificatus à DEO in hoc ſexto die magno, in hoc eodem mundo per mille annos dominetur.

§. 53.

§. 53. *Ex Cap. 17.* Propheta quidam magnus à DEO miſſus, (Heliam fortaſsè intelligit) ab Antichriſto pugnâ victus & occiſus, tertiâ die redivivus inſpectantibus cunctis & mirantibus, rapietur in cœlum.

§. 54. *Ex Cap. 19.* CHRISTUS intempeſtâ nocte, cum maximo fulgore deſcendit in terram, juſtos à tyrannide & exercitu Antichriſti liberaturus. Cujus deletis copiis ipſe renovato ſæpè exercitu, quarto demùm prælio debellatus & captus ſcelerum ſuorum pœnas luet.

§. 55. *Ex Cap. 20.* Poſt hæc aperientur inferi, & reſurgent mortui, de quibus idem Rex & DEUS judicium faciet, cui ſummus Pater judicandi & regnandi maximam poteſtatem faciet. Nec tamen univerſi tunc à DEO judicabuntur, ſed hi tantùm, qui ſunt in DEI religione verſati. Anima, cùm divortium fecerit à corpore, eſt par levibus ventis. Cave hìc animam, tenuem auræ ſubſtantiam aut illius ſimilem intelligas.

§. 56. *Ex Cap. 21.* Sed & juſtos cùm judicaverit DEUS, etiam igni eos examinabit. Et quos plena juſtitia & maturitas virtutis incoxerit, illum ignem non ſentient. Nec tamen quisquam putet, animas poſt mortem protinùs judicari. Nam omnes in unâ communiq; cuſtodiâ detinentur, donec tempus adveniat, quo maximus judex meritorum faciet examen.

§. 57. *Ex Cap. 22.* Reſurgent defuncti, ut reſtituti rurſus in vitam mille annis cum DEO regnent.

§. 58. *Ex Cap. 24.* DEI Filius, cùm judicium maximum fecerit, ac juſtos, qui à principio fuerunt, ad vitam reſtauraverit, mille annis inter homines verſabitur, eosq; juſtiſſimo imperio reget. Tum, qui erunt in corporibus vivi, non morientur, ſed per eosdem mille annos infinitam multitudinem generabunt, & erit eorum ſoboles ſancta, & DEO chara. Qui autem ab inferis ſuſcitabuntur, hi præerunt viventibus velut judices. Gentes non exſtinguentur omninò; ſed quædam relinquentur in victoriam & triumphum DEI, ac ſubjugabuntur perpetuæ ſervituti. Princeps Dæmonum vincietur catenis, & erit in cuſtodia mille annis cœleſtis imperii, quo juſtitia in orbe regnabit. Congregabuntur juſti ex omni

Cccc c terra,

terra, peractoq; judicio civitas ſancta conſtituetur in medio terræ, in qua ipſe conditor DEUS cum juſtis dominantibus commoretur. Tunc ultrà nullæ erunt tenebræ. Terra ſpontè uberrimas fruges generabit. Rupes montium ſudabunt melle. Per rivos vina decurrent: & flumina lacte abundabunt. Beſtiæ & animalia omnia erunt innoxia. Reges gentium venient à finibus terræ cum donis & muneribus, ut adorent ac honorificent Regem magnum.

§. 59. *Ex Cap. 25.* Non videntur reſtare ad renovationem rerum, niſi ducenti anni.

§. 60. *Ex Cap. 26.* Princeps Dæmoniorum, cùm illi mille anni cœperint terminari, ſolvetur denuò, & concitabit gentes ad unum. Nec erit ultrà natio ampliùs in mundo, præter ſolam gentem DEI. Cùm completi fuerint mille anni, renovabitur mundus à DEO, & cœlum complicabitur, & terra mutabitur. Et transformabit DEUS homines in ſimilitudinem Angelorum. Et verſabuntur ſemper in conſpectu DEI omnipotentis, cui ſacrificabunt & ſervient in æternum. Eodem tempore fiet ſecunda illa & publica omnium reſurrectio, in qua exterminabuntur impii ad cruciatus & ignes ſempiternos cum Principe Diabolo & miniſtris ejus, in conſpectu Juſtorum & Angelorum omnium.

Ex Libro de Ira DEI.

§. 61. In hoc libro tractat autor, DEUM ferè quibusdam affectibus moveri: id quod cum recepta Theologorum ſententiâ pugnat.

§. 62. *Ex Cap. 2.* DEO figuram & formam eſſe. Idem infrà *Cap. 18.* innuit.

§. 63. *Ex Cap. 15.* DEUS ideò malum permiſit, ut bonum emicaret, quòd alterum ſine altero conſtare non poſſit.

Ex Libro de Opificio DEI.

§. 64. *Ex Capite penultimo:* DEUS, quoniam virtutem dedit homini, ſtatuit è contrario inimicum, ne virtus otio torpens naturam ſuam perdat. Daturus ergò virtutem, dedit hoſtem priùs, qui animis hominum cupiditates & vitia immitteret, qui eſſet autor errorum malorumq; omnium. Notabilis quoque locus eſt *cap. 10. de opificio DEI,* cùm dicit: Sicut in ipſo mundo ſumma rerum vel

vel de ſimplici duplex, vel de duplici ſimplex & gubernat & continet totum.

§. 65. *Hilarius de Trinit. l. 10.* ſtatuit: Humanam CHRISTI Naturam nullo dolorum vel cruciatuum ſenſu affectam fuiſſe. Quod & repetit *Comment. in Pſ. 53.* ubi ait: Putatur dolere, quia patitur, caret verò doloribus ipſe, quia DEUS eſt. *Comment. in Matth. Can. XXXI.* illa verba Domini: *Tranſeat à me Calix iſte*: ita accipit, non ut à ſe Dominus paſſionem deprecetur, ſed ut optet diſcipulos, poſtquam ipſe paſſus fuerit, eadem quoque ratione ſimilia pati. *Idem in Matth. Can. 5.* ſtatuit, animas eſſe corporeas. *In Pſ. 119.* cenſet, Baptiſmum ab omnibus peccatis nos minimè mundare, ſed omnibus in die noviſſimo per ignem tranſeundum eſſe docet.

§. 66. *Baſilius Epiſt. ad Amphiloch. Can. I.* vult, ut, qui ab Hæreſi ad Eccleſiam veniunt, rebaptizentur. Δεκτὸν ἔςω, inquit, *eſto receptum.* Unde *Dionyſ. Petavius Notis in Epiphan.* cenſet, in illa Epiſtola *multa mirifica & parùm Catholica contineri.* Bellarmin. l. 2. de V. D. cap. 2. §. 2. ſcribit, Baſilium ſenſiſſe, Scripturam ſacram univerſam periiſſe tempore Babylonicæ captivitatis, ac deinde ab Eſdra rurſus reparatam.

§. 67. *Gregorius Nyſſenus l. de iis, qui præmaturè abripiuntur,* peccatum originis negat, inquiens: Parvulos non indigere ſanitate, quæ fit per purgationem, ὅτι μηδὲ τὴν ἀρχὴν νόσον τῇ ψυχῇ παρεδέξαντο. *Idem Tom. II. contr. Apollinar.* Mediatoris CHRISTI neceſſitatem tollit, negans, ejus incarnatione opus futurum fuiſſe, ſi omnes Eliæ, Eſaiæ ſimiles forent. *Poſſevinus in Appar. ſacro* obſervat, Nyſſenum in *cap. 1. Geneſ.* ſtatuere: Si Adam non peccâſſet, non futurum fuiſſe coitum. *Lorin. in cap. 13. Actor. v. 30.* annotat, Nyſſenum auſpicari Triduum mortis Domini ab Euchariſtia, *l. 1. de reſurr. CHRISTI,* ita ut mortuus fuerit Feriâ quintâ in Cœna, dum inſtituit eandem diſcipulis, licèt non apparuerit tunc mortuus *Orat. I. Tom. III.*

§. 68. *Ambroſius in Pſ. 119. Serm. III. Tom. 4.* cenſet, omnes in univerſum ignis examen ſubituros, ita, ut Juſti ex eo liberentur, infideles in eo æternùm maneant. *Ibid. Serm. XX.* nullum niſi

CHRISTUM ab iſto examine eximit, inquiens: *Omnes oportet per ignem probari, qvicunqve ad Paradiſum redire deſiderant. Idem l. 1. de fide reſurr. Tom. III.* arbitratur, Reſurrectionem non ſimul & ſemel futuram, ſed paullatim longo & ſtatuto ordine, ita, ut, qui crediderunt, primi reſurgant, pro ratione meritorum, dicens: *Licèt in monimento reſuſcitentur omnes, omnes tamen meritorum ordine ſuſcitantur.* Lib. de Abraham c. 4. Tom. 4. docet, Adulterium, antequam lex Moſis promulgaretur, non fuiſſe illicitum, quando ſic ſcribit: *Pœna criminis ex tempore legis eſt, quæ crimen inhibuit, nec ante legem ulla rei damnatio eſt, ſed ex lege.* Lib. 1. de Spir. S. cap. III. Tom. II. cenſet, plenum eſſe Baptiſmatis Sacramentum, nuncupato tantùm Filio, vel Spiritu Sancto, omiſſis SS. Trinitatis Perſonis reliquis.

§. 69. *Epiphanius*, ut annotat Bellarmin. l. de Sanct. cap. 6. ſenſit, Dœmones ignorâſſe ſuam damnationem, & ſperâſſe ſalutem per CHRISTI adventum; at cùm viderent, nihil à CHRISTO pro Dœmonibus fieri, tum demùm de ſalute deſperaſſe, & cœpiſſe per Hæreticos DEUM blaſphemare. In *Panario cap. 1. Tom. 2. Hæreſ. 39.* verba ipſa ſunt: Ἤκουε γὰρ ἀεὶ τῶν Προφητῶν καταγγελλόντων τὴν Χριστοῦ παρουσίαν λύτρωσιν ἐσομένην τῶν ἁμαρτησάντων, καὶ διὰ Χριστοῦ μετανοούντων, ἐνόμιζε τετεύξεσθαί τινος ἐλέους, ὅτε δὲ εἶδεν, τὸν Χριστὸν μὴ δεξάμενον αὐτοὺς τῆς περὶ σωτηρίας ἐπιστροφὴν, ἀνοίξας τὸ στόμα τὴν βλασφημίαν ἐξήμεσε &c. Contra *Sethianos* ſcribens.

§. 70. *Joannes Chryſoſtomus Homil. II. in Pſ. 50.* cenſet, Davidem Spiritu S. vacuum ſcripſiſſe Pſalmos, qui proximè conſeqvuntur quinquageſimum, ἁπλῶς συνέσει ἀνθρωπίνῃ. Ἔρημος γὰρ ἦν ἁγίου πνεύματος. Quod tamen eſt falſiſſimum, ut patet è *II. Sam. XXIII. v. 1. 2.* Peccatum originale videtur non agnoviſſe, utpote quod natura ineſſe negat *l. 3. contr. vitup. vit. Monaſt. Tom. 4.* & parvulos peccato carere affirmat *Homil. IX. in Matth.* Locum porrò Pauli *Rom. V. v. 19.* interpretatur prave, ac ſi Apoſtolus vellet, homines Adæ lapſu non peccato quidem ipſi, at morti tamen eſſe ſubjectos, μίαν, *inqviens*, ἀκολουθίαν χρείη, ἐκ τῆς

παρα-

παραχθῆς ἐκείνου ἕτερον ἁμαρτωλὸν γενέσθαι. *Homil. 10. in c. 1. Rom.* Naturæ & liberi arbitrii viribus ſæpè nimium tribuit, ut agnoſcunt *Maldonat. c. 6. Joann.* ubi ait: Caveat Lector, ſi Chryſoſtomum h. l. legat, ne in Pelagianorum hæreſin incidat. *Pererius Diſput. XXII in Rom. &c.* Animas Juſtorum cœlo ante ſupremum reſurrectionis diem excludit. *Homil. 39. in Epiſt. I. Corinth.* Preces pro ipſis damnatis approbat, & velut utiles commendat. *Homil. 62. in Joann.*

§. 71. *Hieronymus in c. 4. Amos Tom. 6.* ſcribit, Hæreticos & omnes peccatores à pœnis damnatorum liberatum iri, ut torrem raptum de incendio, poſtquam extrema ignis medicina fuerint exuſti atque purgati. Idem providentiam DEI in dubium vocat *Comment. in Habac. Tom. 5.* ubi ait: Abſurdum eſt, ad hoc deducere Majeſtatem, ut ſciat, quot per momenta ſingula naſcantur culices, quotve moriantur, quanti piſces in aqua natent, & qui de minoribus majorum prædæ cedere debeant. *Non ſimus tam fatui adulatores DEI, ut, dum potentiam ejus ad ima detrahimus, in nos ipſos injurioſi ſimus, eandem rationabilium, quàm irrationabilium providentiam eſſe dicentes.* Contrà quàm Servator docuit *Matth. c. 10. v. 29.* *Idem* de Conjugio iniquè ſentit *ep. 10. ad Furiam & alibi,* ut *Lud. Vives* non malè annotavit in *Auguſtin. de C. D. l. 16. Cap 34.* ſic ſcribens: Hieronymus non modò ſecundas nuptias abominatur, ſed primas etiam parùm probat, contra Jovinianum diſputans, homo cœlebs & conjugio parùm æquus. *Baronius Tom. I. Annal. A. C. 69.* de tempore Martyrii Petri & Pauli Hieronymum in manifeſtum errorem lapſum eſſe *ait.* Quod & *A. C. 62. n. 52.* repetit, de receptione Epiſtolæ ad Ebræos à Latina Eccleſia. *Lib. 1. adv. Jovin. Tom 2.* carnium edendarum uſum à Chriſto ſublatum eſſe affirmat, & eundem à DEO poſt diluvium ſic conceſſum eſſe, prout divortium in populo Judaico. Quod Manichæiſmum ſapit. *Commentar. I. in Matth. Tom. 6.* Juramentum omne in N. T. reprobare videtur, inquiens: *Hoc quaſi parvulis Judæis fuerat lege conceſſum, ut quomodo victimas immolabant DEO, ne eas idolis immolarent, ſic & jurare permitterentur in DEUM; non quod rectè hoc facerent, ſed quod melius eſſet DEO id*

Digitized by Google

exhibere, quàm Dæmonibus. Evangelica autem Veritas non recipit juramentum. Commentar. in Sophoniam Tom. 5. manifeſtè requirit ad efficaciam Sacramentorum vitam Sacerdotum, quando ait: *Impiè agunt in legem CHRISTI Sacerdotes, putantes, Euchariſtiam imprecantis facere verba, non vitam, & neceſſariam eſſe tantùm ſolennem Orationem, & non Sacerdotum merita.* D. Pauli ſtylum ſubinde accuſat atque exagitat, *Comm III. in Galat.* tribuens ei, *ſolœciſmos in verbis, & qui neſciat Hyperbaton reddere, aut ſententiam concludere.*

§. 72. *Auguſtinus Serm. 14. de Verb. Apoſt. c. 3.* Infantes ante baptiſmum morientes, non ſolùm viſione DEI privat, ſed & ſtatuit, igne infernali cruciari. *Domin. à Soto l. 1. c. 14. de N. & Gratia ait:* Auguſtinus plus juſto videtur torquere parvulos; unde, qui ejus ſententiæ ſubſcribunt, nuncupantur *Tortores parvulorum. Bellarmin. l. 1. c. 10. de R. Pont.* aſſerit, cum ex ignorantia Linguæ Ebrææ eſſe deceptum. Statuit, parvulis Euchariſtiam eſſe neceſſariam, Angelorum naturam eſſe corpoream, *l. 1. contr. Academ. c. 7.* Igne noviſſimo omnium etiam Sanctiſſimorum corpora eſſe luſtranda, *l. 20. de C. D. c. 26.* Dubitat, annon & Sol & Luna & ſidera cuncta ad corpus Eccleſiæ pertineant. *Enchirid. ad Laurent. c. 5.* Septuaginta Interpretes fuiſſe Prophetas, Spiritu DEI plenos, *l. 18. de C D. cap. 43.* Plura vide in Confeſſ. Catholica D. Gerhardi *Tom. 1. l. 1. Part. 2. cap. 13.*

§. 73. *Ad Decimum-Sextum.* Bellarmin. l. 4. c. 10. de Euchar. ait: Non obſtat, quòd aliqui Patres verba illa Matth. 26. *Non bibam de genimine Vitis &c.* de Calice Euchariſtiæ expoſuerint. Nam alii, qui magis ex profeſſo rem tractârunt, contrarium docuerunt. Non poſſumus autem ex Patrum ſententiis aliquid certi colligere, quando inter ſe non conveniunt. *Idem l. 1. de V. D. cap.* 5. ſic: *Hieronymus ſtatuit, Salomonem egiſſe pœnitentiam, Auguſtinus verò eum à DEO eſſe reprobatum aſſerit.* Quod ipſum de expoſitionibus illorum in Script ſacram *l. 4. c. 5. de CHRISTO* confirmat. Sic Juſtino, Irenæo, Tertulliano Chiliaſtis contrarii ſunt, Dionyſius Alexandrinus, Nazianzenus & Hieronymus. Sententiæ de origine animæ ex traduce Tertulliani & Auguſtini refragatur

gatur Hieronymus *ep. 82. Tom. 2.* cenſetq;, *immediatè* à DEO creari, & in corpus eodem tempore infundi. Sententiæ Juſtini, Origenis, Sulpitii de *Anima Samuelis* verè evocata per Pythoniſſam, contradicunt Tertullianus, Nyſſenus, Hieronymus & alii. Nonnulli Sabbato jejunandum eſſe cenſent, *Socrat. l. 5. c. 22. Auguſtin. Ep. 86.* Alii eum, qui Sabbato jejunet, χριστοκτόνον nominant. *Ignat. Ep. 4. ad Philipp. Canon Apoſtol. c. 68.* Latini de ſolo Filio dicunt, quòd ſit Imago Patris; Græci etiam ſic dici volunt Spiritum Sanctum. Baſilius M. vocem γέννημα de Filio non tolerat; alii liberè uſurpant. Plura habet *Joann. Dallæus Tract. de Uſu Patrum. l. 2. c. 6. & J. Gerard. l. cit. Conf. Cathol.*

§. 74. *Ad Decimum-ſeptimum.* Prolixè & multis exemplis id demonſtrat *Joan Hülſemann. in Manual. Aug Confeſſ. & J. Gerard. Confeſſ. Cathol. l. 1. Part. 2. c. 13. Rivetus l. 1. Critic. Sacr. Melchior Canus l. 7. Loc. Theol. cap. 3. n. 4.* Legentur à nobis Patres veteres cum reverentia quidem, ſed ut homines cum delectu & judicio. *Et mox:* Sequamur Veteres, benè habet, ſed ut Duces, non ut Dominos. Jeſuita *Dion. Petavius Not. in Epiphan. p. 205.* ſic ait: Nos eâ, qua par eſt, moderatione in divinorum hominum, ſed hominum, errores ac lapſus, non tam inquirimus, quàm oblatos ultrò ac vel invitis occurrentes, ne cui fraudi ſint, patefacimus. *Gregorius Valentinianus Part. 8. Analyſ.* inquit: Patres ſcripſerunt ut homines, errare interdum potuerunt. Plura habet *Sixtus Senenſ. Præfat. l. 5. Bibl. S.* omninò legendus. Quomodo *C. Baronius* in ſuis Annalibus paſſim Patres tractet, legenti apparebit, & multis exemplis luculenter demonſtrat *Cl. Dall. l. 2. c. 6.* Nicolaus Cauſſinus Jeſuita *Aul. Sanct. Tom. III. Max. 6. n. 2.* de Patribus ſic rhetoricatur: Sunt magna maria; nam ſicut Oceanus exæſtuans mox paulatim in alveos ſibi à DEO definitos redit: Ita noſtri illi, ubi in Spiritus rebelles effuſi longius excurrerunt, mox ſeſe recolligunt, ſeq; ad eum placidæ æqualitatis modum referunt, qui domum DEI ædificet. Scilicet, *hiſce figuris innuens, Patres inæqvali motu ferri, interdum vera, interdum aliena ſcribere, mox tamen ad ſe redire.* Briſacerius Jeſuita Bleſenſis in *Janſeniſmo Part. II.* ait; Omnes Patrum & Conciliorum allegationes

tiones regulas eſſe mortuas, quæ nullum alium vigorem habent, quàm quem iis dat præſentis Eccleſiæ (*i. e. Pont. Rom.*) vel approbatio vel interpretatio. Quæ omnia *Cornelius Muſſus Bitontinus in cap. 14. ad Roman.* ſic explicat: Ego, ut ingenuè fatear, plus uni ſummo Pontifici crederem, in his, quæ fidei myſteria tangunt, quàm mille Auguſtinis, Hieronymis, Gregoriis, ne dicam, Ricardis, Scotis, Guilielmis. Credo enim & ſcio, quòd Pontifex R. in his, quæ fidei ſunt, errare non poteſt, quoniam autoritas determinandi, quæ ad fidem ſpectant, in Pontifice reſidet.

§. 75. Porrò Notitiam Patrum, ne iſte Locus excreſcat nimium, Lector inveniet infrà in Titulo: *Scriptores Eccleſiaſtici.*

PECCATUM.

§. 1. PEccatum definit *Auguſt. Retract. l. 13. c. 15.* Peccatum eſt voluntas retinendi vel conſequendi, quod juſtitia vetat, & unde liberum eſt abſtinere.

§. 2. *Idem de Bapt. Parv. l. 1. c. 15.* duo facit: Originale & voluntarium. *Et Hom. XXIV. in Joann.* Veniale & mortale.

§. 3. Alii in *Levia ſ. Quotidiana & Capitalia.* Et in voluntaria & à nolentibus perpetrata.

§. 4. *Hieron. Ep. ad Ocean.* ait: Res contra naturam penè eſt, ut ſine peccato aliquis ſit.

§. 5. *Beda in Ep. Jacob. 5.* Quotidiana leviaq; peccata alterutrum æqualibus confiteantur, eorumq; quotidianâ oratione credamus ſalvari. Porrò gravioris lepræ immunditiem juxta legem Sacerdoti pandamus, & purificare curemus. Hæc Capitalia vocârunt, & pœnitentiâ publicâ eluenda, quod ſatisfacere & Satisfactionem dicebant, ſc. Eccleſiæ, quæ ſcandalo erat offenſa.

§. 6. *Gratian. d. XXV. c. 11.* Peccata ex ignorantia & infirmitate per confeſſionem privatam dimitti cenſet: Quacunque verò, *inquit,* fiunt ex deliberatione, non niſi per pœnitentiam.

§. 7. Ubi duo facit: Alterum ex ignorantia & infirmitate, & 2. ex deliberatione.

§. 8.

§. 8. *Id. ex Aug. cit.* Nullum eſt adeò veniale Peccatum, quod non fiat criminale, dum placet.

§. 9. Unde duo alia elicio: *Veniale* & *Criminale.* Sed Gloſſ. ordin. in *Cap. II. Cor. I.* Veniale & Mortale legit.

§. 10. *Capitalia* & *Minuta*, illa vocat *Gratian.* etiam ib. *Mortifera.*

§. 11. Hinc crimen, apud *Gloſſ. ordin. in Titum I. & Aug. Tr. 81. c. 4. Joann.* dicitur peccatum accuſatione & damnatione dignum.

§. 12. Aliàs, *ait ib. Gratian.* Criminis appellatio complectitur omne peccatum, quod ex deliberatione procedit. Aliàs autem ea demùm ſignificat, quæ ſemel commiſſa ad damnationem ſufficiunt. Multa enim ex deliberatione procedunt, quæ niſi ſæpiùs iterata, & in conſuetudinem fuerint deducta, quamvis gravent poſt mortem, non tamen æternaliter perdunt. Quia etſi quadam ratione *Crimina* appellantur, *Mortifera* & *Capitalia* tamen non ſunt.

§. 13. Quæ autem ſint *Capitalia* & *Mortifera*, Aug. *serm. 41. 54. de Anim. defunct.* & Minuta ſeu Crimina ex ſent. *Gratiani*, ſic docet *ibid.* Sacrilegium, homicidium, furtum, adulterium, fornicatio, rapina, falſum teſtimonium, ſuperbia, invidia, avaritia, &, ſi longo tempore teneatur, iracundia, & ebrietas, ſi aſſidua ſit.

§. 14. Hæc qui commiſerit ſine pœnitentia, *ait*, Purgatorio igne purgari non poſſe, ſed æterna illum flamma ſine ullo remedio cruciabit.

§. 15. Quæ autem *(pergit ib.)* ſunt minuta peccata, licèt nota ſint, ex eis aliqua nominemus: 1. Quoties aliquis in cibo ac potu plus accipit, quàm neceſſe ſit. 2. Quoties plus loquitur, quàm oportet, aut tacet, quàm expedit. 3. Pauperes importunè petentes exaſperat. 4. Cùm ſit ſanus aliis jejunantibus prandere voluerit. 5. Somno deditus tardiùs ad Eccleſiam ſurgit. 6. Excepto deſiderio filiorum, uxorem cognoverit. 7. In carcere clauſos tardiùs requiſiverit. 8. Ægrotos tardiùs viſitaverit. 9. Si diſcordes ad concordiam revocare neglexerit. 10. Si plus proximum, aut uxorem, filium, ſervum exaſperaverit, quàm oportet. 11. Si ampliùs fuerit blanditus, quàm expedit. 12. Si cui-

cunque majori perſonæ aut ex voluntate, aut neceſſitate adulari voluerit. 13. Si pauperibus eſurientibus præſentibus convivia lautiora ſibi præparaverit. 14. In aut extra Eccleſiam fabulis otioſis occupaverit. 15. Si dum incautè juramus, & cum hoc per aliquam neceſſitatem implere non poterimus. 16. Cum omni facilitate vel temeritate maledicimus. *Hæc ille*, qui Auguſtin. eſſe creditur.

§. 16. *Gregor. Dial. l. IV. c. 39.* Leves culpas & parva peccata nominat, & recenſet aſſiduum otioſum ſermonem, immoderatum uſum curæ familiaris peccatum, errorem ignorantiæ in rebus non gravibus.

§. 17. *Ambroſ. Tr. I.* diei in Hex. alia voluntatis, alia infirmitatis facit.

§. 18. *Gratian. Cauſ. XV. q. 1. c. 1.* ait: Peccata alia ſunt penes voluntatem animi, alia circa naturæ infirmitatem. Ex voluntate peccata procedunt, quæ libero mentis arbitrio & delinquentis propoſito committuntur. Infirmitas alia eſt animi, alia carnis: Infirmitas animi eſt ignorantia; carnis, eſt concupiſcentia. Ex utraque quæ procedunt, imputantur ad pœnam.

§. 19. Cui contrarium videtur id *Auguſtini de ver. Rel. cap. 14.* Nullo modo peccatum eſt, ſi non ſit voluntarium. Sed hoc non generaliter de omnibus peccatis intelligendum eſſe, *idem* docet *l. Retract. 1. c. 13.* Quæ non immeritò non voluntaria peccata dicuntur, quia vel à neſcientibus, vel à coactis perpetrantur, non omninò poſſunt non voluntaria dici. Peccatum quippe illud cogitandum eſt, quod tantummodò peccatum eſt, non quod eſt etiam pœna peccati. *Aug. l. IV. Quæſt. XXIV. ad C. XV. Numeror.* Non ſunt peccata nolentium, niſi neſcientium, quæ diſcernuntur à peccatis volentium.

§. 20. Sed pergit *Gratian. c. 2.* Carnis infirmitas dupliciter intelligitur. Eſt enim languor naturæ, qui carnis concupiſcentia nuncupatur. Et alia eſt infirmitas, quæ propriè carnis dicitur, quâ humorum concordiâ turbatâ ipſa caro afficitur & tandem diſſolvitur.

§. 21. Sic & animi infirmitas duplex eſt: Una, quæ *Vitium* appella-

appellatur, ut ira, odium &c. Alia, quæ, cùm ipſa non ſit peccatum, eſt tamen *pœna* & *cauſa peccati*, ut oblivio, ignorantia &c. Furor autem, cùm non ſit peccatum, eſt tamen pœna peccati, ut febris &c.

§. 22. De his *Qu. V. & N. Teſt. q. 2. in fin.* Aliquos ſcimus ſubitò dementes factos quosdam occidiſſe, captos autem minimè reos factos, eò quòd non voluntate, ſed impellente vi, neſcio quâ, hæc geſſerint neſcientes. Quomodo enim reus conſtitueretur, qui neſcit, quid faciat?

§. 23. Sic & *Ambroſ. Hexaem. Tract. 1. diei.* Neque enim, ſi per furorem aliquis innocentem peremerit, obnoxius morti eſt.

§. 24. Dividitur à *PP.* etiam in *Originale* & *Perſonale*, ap. *Cyprian. Serm. de Tent. Chriſti. Tertull. de Pat.* Traducem mali vocat.

§. 25. *Beda in III. Pſ.* Peccata criminalia & leviora ſeu venialia facit. Et in *Pſ.* 77. Originale & actuale vitium. Et *Præfat. Cantic. Cant.* Crimina ſeminum vocat Originalia.

§. 26. *Tertull. de Pœn.* Carnale in facto, & Spirituale in animo facit. Et *de Pud.* Remiſſibile & Irremiſſibile. *Ibid.* quæ alii Minuta, Levia, Quotidiana, ille quotidiè incurſantia nominat & recenſet: Iraſci, facilè maledicere, temerè jurare, verecundiâ aut neceſſitate mentiri, quæ ſi non remittantur, nemini ſalus competat. *Origen. Hom. 10. in Exod.* Peccatum Πονηρίας & Ἀγνοίας nominat, quod Lat. Voluntatis & Infirmitatis.

§. 27. Duo præterea occurrunt in PP. Peccatum ad mortem, & peccatum in Spiritum S. *Primaſ. l. 3. in Apocal. c. 12.* Originale vocat peccatum libidinis.

§. 28. *Auguſt. Ep. 50. ad Bonifac.* Peccatum in Spir. S. dicit eſſe duritiem cordis uſque ad finem vitæ, quâ homo recuſat in unitate corporis CHRISTI, quod vivificat Sp. S. remiſſionem accipere peccatorum. *Leo Serm. 1. de Pentec.* de eodem ſic: Qui dixerit contra Spir. S. permanens in hac impietate, ſine venia eſt. *Gregor. in Pſ. Pœnit.* Quis eſt, qui peccat in Spir. S. niſi qui non credit remiſſionem peccatorum.

§. 29. Sic & *Anſelm. in cap. XII. Matth.* Cognitâ veritate boni-

Digitized by Google

bonitati DEI reſiſtere, & bonum odio habere, ut Judas & Phariſæi, peccatum eſt irremiſſibile, & hoc vocatur, *ait*, peccare in Sp. S. Nam Spiritus S. eſt bonitas DEI, & qui ita reſiſtit bonitati DEI, contrà Spiritum S. peccat. Sed &, *ait*, aliter ſolet exponi: Dicitur enim peccare in Sp. S. eſſe impœnitentem. Remiſſio enim peccatorum propriè Sp. S. attribuitur. *Hæc illæ*.

§. 30. *Giſelbert. l. 6. c. 13. Apocal.* Ille dicit in Spirit. S. blaſphemiam, qui cor impœnitens gerens, remiſſionem peccatorum in Sp. S. ſe accipere poſſe deſperat.

§. 31. Peccatum ad mortem. *Gregor. c. 14. Job. lib. 16. c. 28.* Peccatum ad mortem eſt peccatum uſque ad mortem, quia peccatum, quod hîc non corrigitur, ejus venia fruſtrà poſtulatur. *Beda Hom. Fer. VI. poſt Cin. & l. 2. in Luc. cap. 6.* Peccatum ad mortem puto eſſe, cùm poſt agnitionem DEI oppugnat quis fraternitatem, & adverſus ipſam gratiam, quâ reconciliatus eſt DEO, invidentiæ facib. agitur.

§. 32. *Anshelmus in c. V. Matth.* eodem modò: Peccatum ad mortem eſt, cùm poſt agnitionem veritatis perverſus tamen oppugnat fraternitatem, & homini bono invidet, & in malo ſuo omnimodò obſtinatus eſt. Quod peccatum Obſtinatio vel Impœnitentia vocatur.

§. 33. *Athanaſ.* Βλασφημίαν εἰς τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ definit. *Baſil. Quæſt. 273.* Τὰς ἐνεργείας καὶ χαρπὰς Spirit. S. τῷ ἀντιδίκῳ adſcribere. *Thom. in Apocal. cap. XVIII.* In mortali peccato quatuor eſt attendere: 1. Actum malum interiorem. 2. Delectationem actus. 3. Injuriam ſeu offenſam per præmiſſa contra DEUM commiſſam. 4. Finalem impœnitentiam.

§. 34. *Alex. Part. III. Qu. 109. m. 4. artic. 1.* Peccatum in Spir. S. dicitur peccatum ex certâ malitiâ.

§. 35. *Bonav. in 1. Diſt. c. 4.* Sex ſunt peccata in Spirit. S. Invidentia fraternæ gratiæ, Impugnatio veritatis agnitæ, Præſumtio de impunitate, Obſtinatio mentis, Deſperatio, & finalis Impœnitentia.

§. 36. Sic & *Thom. de Mod. Confit. c. 28. Albert. in Matth. c. XVI.* Divina natura in CHRISTO manifeſtatur actionibus potentiæ

tentiæ, & ſapientiæ, & bonitatis, & hos actus cognoſcens eſſe proprios Spiritui S. & tribuens Spiritui immundo, peccat contra conſcientiam ex certa malitia. Et hoc peccatum vocatur, Impugnatio veritatis agnitæ.

§. 37. Et hi faciunt peccatum originale, veniale, actuale, mortale in Spiritum S. ad mortem.

§. 38. *Hieron. 2. Epheſ.* diſtinguit inter παράπτωμα & ἁμαρτίαν, quòd illud, cùm cogitatio tacita ſurrepit, hoc, peccatum cum opere conſummatum. *Beda in. VI. C. Levit.*

§. 39. Inter *Delictum* & *Peccatum* diſtinguit, ut delictum ſit leviùs. Nam dicit Scriptura, quòd ſit peccatum ad mortem; de delicto non dicit.

§. 40. *Ansbelm. l. 2. Cur DEUS homo. c. 15.* facit quadruplex ſcienter factum, quod per ignorantiam fit, veniale & infinitum, cui nulla alia comparari poſſunt.

§. 41. Et de *Conc. Virg. & Pecc. Orig. c. 22.* Peccatum naturale & perſonale nominat, quod alii originale & actuale.

§. 42. Tres gradus peccati facit *Auguſt. l. 1. de Serm. Dom. c. 21.* Suggeſtionem, delectationem, conſenſionem.

§. 43. Et *Tr. 4.* peccati differentias: In corde, in facto, in conſuetudine.

§. 44. *Gregor. l. 25. Moral. cap. 16.* tribus modis peccatum committi docet; Ignorantiâ, infirmitate, ſtudio. Et *ait*: Graviùs infirmitate, quàm ignorantiâ, ſed multò graviùs ſtudio, quam infirmitate peccatur.

§. 45. *Beda in Prov. Salom. c. 26.* Reatum incurrimus 1. per ignorantiam. 2. Per oblivionem. 3. Per cogitationem. 4. Per ſermonem. 5. Per ſurreptionem. 6. Per neceſſitatem. 7. Per fragilitatem carnis.

§. 46. *Id. in Samuel. c. 10.* Capitalium criminum incendia & parva quæque, quæ hominibus extrema vel levia forte peccata videntur, diſtricti judicis ſententia reprobans damnat.

§. 47. *Peccator* & *Impius* differunt, *Beda lib. 5. Prov. c. 5.* Quia peccator dicitur omnis, qui vel in magnis, vel in parvis ſcele-

ribus decidit; Impius autem, qui vel nunquam fidem recipit, vel enormitate ſcelerum ab ea, quam accepit, anathema factus eſt.

PRIMATUS PETRI.

§. 1. **E**X *Matth. XVI. 18.* docent Patres, Προστασίαν datam eſſe Petro. *Hieron. l. 1. cont. Jovin.* Cur non Johannes electus eſt? Ætati delatum, quia Petrus ſenior erat. Hinc κορυφαῖον *Chryſoſt.* κορυφαιότατον *Epiphan. Ancor.* ἔξαρχον *Theophyl. Luc. 22.* ἀρχηγὸν *Epiphan. Auguſt.* Primum ordine. *Hieron.* Principem Apoſtolorum. *Balaamus:* Ἀπόστολοι τὰ μὲν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἰσότιμοι πάντες ἐτύγχανον. Τῆς δὲ ἱερᾶς αὐτῶν δωδεκάδος ὁ μακάριος Πέτρος ἐξήρχετο τοῦ πλέον τῶν ἄλλων ἔχων, τὸ τῶν ἄλλων παρόντων, αὐτὸν τῆς διδασκαλίας ἡγεῖσθαι καὶ πρωτοκαθεδρίας ἴσως ἀξιοῦσθαι. Dubitanter addit, ἴσως *fortaſsè. Caſſian. de Incarnat. Domin.* Primùm docuit reſpondere, ut idem eſſet ordo reſponſionis, qui erat honoris, & ipſe antecederet confeſſione, qui antecedebat ætate. *Chryſoſt.* Παῤῥησία & ἀγάπη tribuit ſubitum Petri reſponſum. *Theophyl.* φιλόστοργος ὢν ὁ Πέτρος καὶ φιλάδελφος ὑπὲρ παντὸς ἀπολογεῖται τοῦ χοροῦ. *Chryſoſt. in Act. I.* Τοῦ χοροῦ πρῶτον nominat. *Id.* exponit, quid ſit Προστασία illa, οὐ τιμὴ, *inquiens*, ἀλλὰ πρόνοια τῶν ἀρχομένων. *Oecum.* dicit, Petrum feciſſe nihil ἀρχοντικῶς οὐδὲ μετ' ἐξουσίας. *Chryſoſt.* apertè inquit: ὅλως οὐκ ἀπῄτει Petrus τὴν μείζονα τιμήν. *Baſil. Seleuc.* arbitratur, Petro ſoli revelationem hanc factam, οὐδὲ τῶν ἀποστόλων ὁ χορὸς ἀγνοίας ἐλεύθερος ἔμενε, igitur ὑποβάλλει τῷ Πέτρῳ θεϊκῶς τὴν ἀπόκρισιν. Sed *Chryſoſt.* contrà ait: Τοῦτο αὐτοὺς (NB.) εἰσάγων ὁμολογῆσαι. Notandum *Ambroſ.* illud *Comm. l. VI. in Luc.* Qui carnem vicerit, Eccleſiæ fundamentum eſt, & ſi æquari Petro non poteſt, imitari poteſt. *Nyſſen.* Πέτρα καὶ ἡμεῖς ἐσόμεθα, μιμούμενοι καθὼς ἐστι δυνατὸν, ἐν τῇ τρεπτῇ φύσει τὸ ἄτρεπτον

Digitized by Google

ἄτρεπτον καὶ ἀμετάθετον. *Chryſoſt.* ἐπὶ ταύτῃ τῇ Πέτρᾳ, τουτέστι τῇ πίστει τῆς ὁμολογίας. *Baſil. Seleu.* Τὴν ὁμολογίαν ταύτην καλέσας Πέτραν ὁ Χριστὸς, Πέτρον ὀνομάζει τὸν πρώτως ταύτην ὁμολογήσοντα. Γνώρισμα τῆς ὁμολογίας τὴν προσηγορίαν δωρούμενος, αὕτη γὰρ ἀληθῶς εὐσεβείας ἡ Πέτρα, αὕτη ἡ σωτηρίας κρηπὶς, τοῦτο τῆς πίστεως τεῖχος. οὗτος ὁ τῆς ἀληθείας θεμέλιος, θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι, παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν Ἰησ. Χρ. Ex iis igitur explicandi Patres, quando Petrum τὴν μετὰ Χριστὸν Πέτραν ἀῤῥαγῆ dicunt, ubi πίστιν intelligunt. *Hilar. l. 6.* felix Eccleſiæ fundamentum appellat, & ſe ſic expl. Hæc fides Eccleſiæ fundamentum eſt. *Et:* Petrus Filium DEI confeſſus ob hoc beatus eſt. Hæc revelatio Patris eſt, hæc fundamentum Eccleſiæ, hæc ſecuritas æternitatis.

§. 2. *Theophyl.* ἐπεὶ ὡμολόγησεν αὐτὸν υἱὸν Θεοῦ ὁ Πέτρος φησὶν ὑπ' αὐτοῦ, ἡ ὁμολογία ἣν ὡμολόγησας θεμέλιον μέλλει εἶναι τῶν Πιστευόντων. ὥστε πάντα ἄνθρωπον μέλλοντα κτίζειν τὸν τῆς πίστεως οἶκον, ταύτην τὴν ὁμολογίαν ὑποτιθέναι θεμέλιον. *Sufficit unus pro omnibus.* Hinc illæ locutiones Patrum: Σὺ ἔστηκας ἐπὶ τὴν Πέτραν πίστεως. *Cyrill. Hier. Catech. 14.* στῶμεν ἐν τῇ Πέτρᾳ τῆς πίστεως. *Damaſcen. de imagin.* Τὴν ἐκκλησίαν ἐθεμελίωσεν ἐπὶ τὴν Πέτραν τῆς πίστεως. *Liturg. Jacob.* ἔστησαν ἐπὶ τῆς πέτρας ἀκίνητοι. *De Martyrib. Chryſoſt.* στῆσον ἐπὶ πέτρας τοὺς σαυτοῦ πόδας. *Cyrill. contr. Neſt. l. 2.* Hinc illud *Chryſoſt.* Τῇ πίστει πετρούμενοι.

§. 3. *Theophyl.* Οὐ γὰρ καὶ πρὸς Πέτρον μόνον εἴρηται τὸ δώσω σοι, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς Ἀποστόλοις δέδοται. πότε; ὅτε εἶπεν, ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται, καὶ γὰρ τὸ δώσω μέλλοντα χρόνον σημαίνει, τουτέστι, τὸν μετὰ τὴν ἀνάστασιν. *Hieron.* Ideò Petrus ſpecialiter accepit, ut omnes intelligant, quòd quicunque ab unitate fidei & ſocietatis ejus ſeparaverint ſe, nec à peccatis ſolvi nec cœlum ingredi poſſe. *Et:* Habent eandem judiciariam poteſtatem alii Apoſtoli, quibus poſt reſurrectionem dictum eſt: Accipite

Digitized by Google

cipite Spir. S. *Idem* docet *Auguſtin. Tract. 50. in Joh. & l. 1. de Doctr. chriſt. c. XIIX. & Fulgent. l. de fid. ad Petrum Diacon.* c. 3. Eccleſiæ DEUS in perſona Petri ligandi ſolvendiq; poteſtatem tribuit.

§. 4. Locus eſt egregius in *Cyprian. de ſimpl. Prælat.* Loquitur Dominus ad Petrum: Tibi dabo &c. Et quamvis Apoſtolis omnibus poſt reſurrectionem poteſtatem tribuat, & dicat: (*Joh. XX. &c.*) tamen ut unitatem manifeſtaret, unitatis ejusdem originem ab uno incipientem ſuâ autoritate diſpoſuit. Hoc erant utique & cæteri Apoſtoli, quod fuit Petrus, pari conſortio præditi & honoris & poteſtatis.

§. 5. *Ambroſ.* de loco *Joh. XXI.* dicit: Non ſolùm tunc B. Petrus accepit, ſed & nobiscum ſuſcepit eas (ſc. oves.) *Baſil. M. Monaſtic. 22.* Πᾶσι τοῖς ἐφεξῆς ποιμέσι καὶ διδασκάλοις τὴν ἴσην ἐξουσίαν παρέχοντας. Vides ἴσην ἐξουσίαν!

§. 6. *Areopagit. de Hierarch. c. 5. ait:* αὐτὸς ὁ κορυφαῖος τῶν Μαθητῶν μετὰ τῆς ὁμοταγοῦς αὐτῷ καὶ ἱεραρχικῆς δεκάδος. Nota ὁμοταγοῦς. *Oecumen. in h. l.* poſtquam dixiſſet, Petrum ſurrexiſſe tanquam ἐγκεχειρισμένον τὴν προστασίαν, ſtatim addit; ὅρα δὲ πάντα κατὰ κοινῆς αὐτὸν γνώμης ποιοῦντα καὶ οὐκ δεσποτικῶς οὐδὲ μετ᾽ ἐξουσίας.

PURGATORIUM.

§. 1. **P***urgatorius Ignis* nomen habet à *purgando* peccata, idq; poſt animæ à corpore ſeparationem, loco inter *pœnam* & *præmium*, *cœlum* & *infernum* intermedio. Prout hodiè Romanenſes tractant, ita ſe habet:

§. 2. *Eugenius Quartus* Papa Romanus primus in *Concilio Florentino*, Anno Chriſti 1439. ſtatuit: Si verè pœnitentes in DEI charitate deceſſerint, antequam dignis pœnitentiæ fructibus de commiſſis ſatisfecerint & omiſſis, eorum animas pœnis Purgatoriis poſt mortem purgari; & ut à pœnis ejusmodi releventur, prodeſſe

Digitized by Google

prodeſſe eis fidelium vivorum ſuffragia, Miſſarum ſcilicet ſacrificia, orationes & eleemoſynas, & alia pietatis officia, quæ à fidelibus pro aliis fidelibus fieri conſueverunt, ſecundum Eccleſiæ inſtituta. Repetiit eadem *Synodus Trident. ſeſſ. 25.* his verbis: Cùm Catholica Eccleſia Spiritu Sancto edocta ex ſacris literis, & antiquâ » Patrum traditione in ſacris Conciliis, & noviſſimè in hac Oecumenicâ Synodo docuerit, Purgatorium eſſe, animasq; ibi detentas fidelium ſuffragiis, potiſſimùm verò acceptabili altaris ſacrificio juvari: Præcipit Synodus Epiſcopis, ut ſanam de purgatorio doctrinam, à ſanctis Patribus & ſacris Conciliis traditam, à CHRISTI fidelibus credi, teneri, doceri & ubique prædicari diligenter ſtudeant. Apud rudem verò plebem difficiliores & ſubtiliores quæſtiones, quæq; ad ædificationem non faciunt, & ex quibus plerumque nulla fit pietatis acceſſio, popularibus concionibus ſecludantur: Incerta item, vel quæ ſpecie falſi laborant, evulgari & tractari non permittant. Ea verò, quæ ad curioſitatem quandam aut ſuperſtitionem ſpectant, vel turpe lucrum ſapiunt, tanquam ſcandala, & fidelium offendicula prohibeant. Curent autem Epiſcopi, ut fidelium vivorum ſuffragia, Miſſarum ſcilicet ſacrificia, orationes, eleemoſynæ, aliaq; pietatis opera, quæ à fidelibus pro aliis fidelibus defunctis fieri conſueverunt, ſecundum Eccleſiæ inſtituta piè & devotè fiant: & quæ pro illis ex teſtatorum fundationibus, vel aliâ ratione debentnr, non perfunctoriè, ſed à Sacerdotibus & Eccleſiæ miniſtris, & aliis, qui hoc præſtare tenentur, diligenter & accuratè perſolvantur. »

§. 2. Docent prætereà, peccatum *actuale* duplex eſſe, aliud *mortale*, aliud *veniale*: *Mortale* id vocant, cui pœna mortis æternæ debetur; *Veniale*, cui debetur pœna temporalis. *Alexand. Hales in 2. ſent. diſt. 42. Bonaventura in 2. ſent. diſt. 42. Thomas Aqvinas in ſent. 2. diſt. 42.* dicit, rationem peccati imperfectè & ſecundum quid eſſe in veniali.

§. 3. In peccato inſuper duo obſervant, videlicet *actum culpæ* & *maculam ſeqventem*. Thomas Primar. art. 4. quæſt. 87. Bonaventura in 2. ſent. diſt. 42. ait, quòd tria ſunt in peccato, ſcilicet actus peccandi, pronitas ſeu macula peccati, & defectus ſeu boni privatio.

 §. 4.

§. 4. Reatus, qui culpam ſequitur, iterùm diſpeſcitur ſecundum genera pœnarum, vel apud inferos, vel in purgatorio, vel in terris. *Albertus in 4. ſent. diſt. 16.*

§. 5. Peccata igitur venialia in purgatorio remitti, & pœnæ pro mortalibus debitæ ibi ſatisfieri, animasq́; defunctorum miſſis & fidelium ſuffragiis adjuvari credunt. *Bonaventura in 4. ſent. diſt. 21. Thomas Aqvinas in ſecunda 2. Lombardus lib. 4. ſent. diſt. 21. Biel ad diſt. 45. lib. 4. magiſt. ſent.*

§. 6. Tria peccata expiare credunt: CHRISTUM, tribulationes hujus vitæ & purgatorium. *Bellarm. l. 1. de purgat. c. 1.*

Summa. §. 7. Summa itaque doctrinæ Romanenſium eſt; *Purgatorium eſſe carcerem ſubterraneum, inferno damnatorum proximum, ubi electorum animæ à corporibus ſeparatæ, ob peccata venialia, quibus pollutæ hinc exeunt, vel ad ſatisfactionem DEO perſolvendam temporalis pœnæ debitæ & in hac vita non expletæ pro peccato mortali remiſſo, qvoad culpam & qvoad reatum pœnæ æternæ, & qvoad partem etiam pœnæ temporalis, cruciantur, & purgantur igne infernali, antequam in Paradiſum cœleſtem transferantur. Thomas in 4. ſent. diſt. 21. qvæſt. 1. art. 1.* Quo etiam citato loco diſtinguit inter locum purgatorii *ſecundùm legem communem*, quem ajunt eſſe locum infernalem, inferno damnatorum conjunctum; & locum purgatorii *ſecundùm diſpenſationem*, ſecundùm quam poſſe *ajunt* in diverſis locis animas puniri, vel ad vivorum inſtructionem, vel ad mortuorum ſubventionem, ut viventibus eorum pœna innoteſcens, per ſuffragia Eccleſiæ mitigetur.

§. 8. Originem procul dubio traxit ab Homero, *Odyſſ. 11.* qui de Ulyſſis ad inferos deſcenſu, & animarum mortuarum allocutione multa eſt fabulatus. Deinde ſacrificiorum pro mortuis, & fluviorum infernalium & judiciorum mentionem fecit. Quasdam tandem animas ſupplicio affectas, & quasdam per infernum oberrantes & dolentes introduxit. Quod nonnullis anſam præbuit, ut animarum pœnas & ab inferis liberationem, & ſacrificia pro mortuis facienda eſſe, & mortuorum animas res humanas intelligere ſomniârint.

§. 9. Hanc ſententiam *Plato* ſecutus eſt, & fuſiùs de *Purga-*

torio

Digitized by Google

torio differere cœpit: Imò ab *Homero* mutuatur exempla & argumenta, atque ſic denique integram fabulam deſcripſit. Animas ſcilicet purgandorum à Dœmonibus in loca ſua deferri; purgari prætereà eos, qui nec valdè fuerunt boni, nec valdè mali, ſed medio modo ſe habentes cum venialibus, vel, ut ipſe loquitur, ſanabilibus peccatis exierunt. *Plato lib. de anima. Euſebius lib. II. de Præparat. Evangel. c. ult.* Idipſum apertiùs explanavit *Hermagoras, Philoſophus Platonicus,* in ſomnium Scipionis, *lib. 2. in fine.*

§. 10. Idem error à Græcis ad Romanos translatus eſt; etenim eandem purgationem crediſſe videtur *M. Cicero, in ſomnio Scipion. Virg. Æneid. 6. Claudianus lib. 2. in Ruffinum in fine.* Quorum loca vide apud *Sutlivium c. 1. & Forbeſ. l. 15. c. 2.*

§. 11. Ab Ethnicis & præprimis *Platonicis* hanc de purgatione animarum poſt mortem fabulam ortam eſſe, probat etiam *Auguſtinus lib. 21. de civit. DEI, cap. 13.* Platonici, *inquit*, quamvis impunita nulla velint eſſe peccata, tamen emendationi adhiberi putant (per pœnas) vel humanis inflictas legibus, vel divinis, ſive in hac vita, ſive poſt mortem. »

§. 12. Hanc Platonicam Philoſophiam in CHRISTI ſcholam introduxit *Clemens Alexandrinus, lib. 6. & lib. 4. Stromat.* Iſte enim Philoſophos ex CHRISTI & Apoſtolorum prædicatione apud inferos converſos putavit, eamq; ſuam opinionem ex Apocryphis quibusdam ſcripturis probare voluit. De quo adi *Caſaubon. Exercit. I. & Bulengerum cap. 1.*

§. 13. *Origenes* non ſolùm mediocriter malos, ſed ſceleratiſſimos quosque, imò Diabolos à peccatis repurgandos eſſe docuit; cui quoque aſſentiuntur *Epiphanius in Epiſt. ad Joann. Hieroſol. & Auguſtinus de civit. DEI l. 21. c. 17. & de hæreſ.* Imò hic ut peſſimos, ſic optimos quosque igne excoquendos & expurgandos credidit. *Auguſt. in Exod. Homil. 6. & Homil. 8. in Levit. Homil. 25. in Num. & in Pſ. 38. Ambroſ. Serm. 20. in Pſ. 118. & in Pſ. 36. Hieronym. in Ezechiel. c. 46.*

§. 14. Mox tamen rem altiùs penſitans, nihil certi potuit ſtatuere de purgatione animarum poſt hanc vitam contra Manichæos, *in lib. 2. c. 10. de Geneſi. it. lib. 21. de civit. DEI, cap. 26.*

lib. de fide & operib. c. 16. *lib. de civit.* DEI 21. *cap.* 27. uti prolixè oſtendit *Forbeſ. l.* XIII. *cap.* 5. 6. & *Dallæus de Pœnis l.* 4. ubi viſe.

§. 15. Patres igitur de purgatorio nihil ſolidi ac certi concluſerunt uſque ad *Gregorii* illius tempora, qui *Dialogos*, (qui Operibus Gregorii Magni vulgò annumerantur) conſignavit: Nam à pleriſque pro adulterinis propter nimis fabuloſum argumentum & ſtylum nimis barbarum atque inſulſum habentur. Hic *author*, quisquis jam ſit, non ſolùm ignem purgatorium eſſe poſt hanc vitam ſtatuit, ſed etiam quasdam culpas eo purgari, & parva ſeu potiùs minima peccata delerì credidit. *Gregorius M. Dial. l.* 4. *c.* 39.

§. 16. Brevi tempore pòſt ortus eſt in Arabia impiiſſimæ ſectæ author *Mahometus*, qui expreſsè in ſuo *Alcorano* purgatorium credendum eſſe docuit.

I. Cor. III. 15. §. 17. Fundamentum Gregorius non quærit, ut alii, ex verbis Pauli *1. Cor.* 3. ubi dicit, *quosdam ſalvos fieri quaſi per ignem*; Per ignem enim tribulationes præſentis vitæ intelligi poſſe fatetur; Sed à mortuis veritatem exquirit, & ex ſpectrorum & animarum ex terra prodeuntium reſponſis purgatorium ſuum defendit. Vide *Dial. lib.* 4. *cap.* 39. & *Dial. lib.* 4. *c.* 55. & 40. *per totum ferè*.

§. 18. Præterea author ille ſub nomine *Damaſceni* docet, precibus vivorum multum juvari defunctos, multasq; hoc nomine de *Falconilla, Trajano* & Cranio loquente enarrat fabulas, *in Orat. de dormientibus*.

§. 19. Faſtigium denique impoſuerunt *Scholaſtici*: Etenim quod *Gregorius* præterierat, hoc illi effutiunt, multaq; de *loco* purgatorii, & *ignis genere, & pœnarum miniſtris*, & *ſatisfactionum meritis*, multa etiam de *Pontificis Rom.* in purgatorio *poteſtate*, Miſſarumq; & indulgentiarum valore, animarumq; in purgatorio meritis & demeritis, & aliis ſpinoſis quæſtionibus diſceptant.

§. 20. Hæc omnia miris ex ſuis legendis mendaciis confirmant. *In vita Hieronymi*, quam à Cyrillo Hieroſolymitano deſcriptam eſſe tradunt, & ipſum *Hieronymum* jam mortuum apparuiſſe cuidam *Euſebio* referunt, & ei mandâſſe, ut ſaccum ſuum tribus mortuis imponeret, quò reſuſcitati hæreſin Græcorum negantem purgatorium extirparent. Illos & purgatorii pœnas vidiſſe,

Digitized by Google

diſſe, & magnitudinem cognoviſſe, & *Cyrillo* omnia revelaſſe.

§. 21. Poſteà fabulantur ſanctos quosdam viros in ecſtaſin raptos vidiſſe purgatorii terrores & pœnas. *In ſpecul. exemplor. diſt. 3. exemplo 3. item in Stephano.*

§. 22. *Tertiò* fingunt, alios ſine ecſtaſi mira de purgatorio vidiſſe. In aurea Legenda. In vita Conradi & Udalrici.

§. 23. *Quartò* fingunt per inſomnium omnes purgatorii cavernas, pœnas & terriculamenta fuiſſe revelata. *In Joanne.*

§. 24. *Quintò* in antro Patricii & Æthnæ incendiis memorant plura purgatorii tormenta viſa. *In Legend. Patricii.*

§. 25. *Sextò* multa ex relatione Angelorum ſomniant. Nam Angelum cuſtodi Eccleſiæ ſancti Petri narraſſe, animas, pro quibus Miſſæ haberentur, in ſtratis aureis jacentes deliciis abundâſſe, reliquas velut mendicas & dolentes, triſtes oberrâſſe. *In Legenda aur. 157.*

§. 26. *Denique* Diaboli teſtimonio purgatorium confirmant: Nam Odilonem, cùm ululatus Dœmonum audiviſſet plangentium, quòd animæ defunctorum ex purgatorio eriperentur, per orationes, eleemoſynas & Miſſas, inſtituiſſe *Feſtum commemorationis defunctorum.* Adi *Lombard. hiſt. 158. In Stephano & Joann.*

§. 27. Etſi verò *Origenes* fundamenta jaciens Pontificii Purgatorii ex dogmate *Platonis*, à *Virgilio* quoque *VI. Æneid.* expreſſo, primus in Eccleſiam invexit ignem, quo animæ poſt hanc vitam à peccatis purgarentur.

§. 28. Deinde Origenem in hac re ſecuti *Ambroſius*, *Hilarius*, *Hieronymus*, *Ruffinus* & *Gregorius Nyſſenus*, quod prolixè oſtendit *l. IV. de Pœnis. Dallæus cap. 6. 7. 8. p. m. 370. 377. 380.*

§. 29. Tamen Origenicum hoc Purgatorium trifariàm diſcrepat à Pontificio. Differt enim ratione perſonarum, quia juxta *Pontificios* duntaxat igni purgantur, quorum animæ alicujus temporalis pœnæ reatu obſtrictæ, vel cum aliquibus peccatis venialibus migrant de hac vita: at juxta Origenem & alios, qui *Auguſtinum* præceſſerunt, mortales omnes, uno CHRISTO excepto, ignem hunc ſubibunt. *Prætereà* diſcrepat ratione temporis, *Differentia triplex.*

 quia

Digitized by Google

quia Pontificii animas ſtatim ab exceſſu, veteres illi non niſi extremo judicii die igni hoc purgandas docent. Denique quod caput eſt, Pontificii cenſent tolli vel mitigari poſſe pœnas purgatoriales per orationes & oblationes vivorum, quale nihil ſenſit aut dixit Origenes, vel quos eum ſecutos dicebamus. *Roffenſis apud Polyd. l. 8. c. 1. cit.* Nemo nunc dubitat Orthodoxus, an Purgatorium ſit, de quo tamen apud priſcos vel nulla, vel quàm rariſſima fiebat mentio. Sed & Græcis ad hunc uſque diem non eſt creditum. Quamdiu enim nulla eſſet cura de purgatorio, nemo quæſivit indulgentias.

§. 30. *Purgatorium* igitur, quale tradunt Pontificii, ante *Auguſtini* tempora ignotum fuit. At *Auguſtino* illud dubium viſum: ab *Gregorii* verò ætate in Romana Eccleſia ex mendacibus revelationibus ac viſionibus habitum eſt certum. *Voſſius Diſput. V. Qu. III. p. m. 99.*

§. 31. Orta eſt tota illa opinio ex malè intellecto loco Pauli *I. Cor. III.* De quo prolixè adi *M. Anton. de Domin. l. V. c. VIII. §. CXXXIV. & ſeqq. Sutlivium Cap. 1. Dalleum de Pœn. l. IV. Forbeſ. l. XIII.* Et quia jucundum eſt, verba ipſa inſpicere, præſtantiorum nonnulla adducemus.

§. 32. *Lactant. l. 7. divinarum Inſtitutionum cap. 21.* Sed *(inquit)* & juſtos cùm judicaverit, etiam igne eos examinabit. Tum quorum peccata vel pondere vel numero prævaluerint, perſtringentur igne, atque amburentur; quos autem plena juſtitia & maturitas virtutis incoxerit, ignem illum non ſentient.

§. 33. *Hilarius Pictavienſis in Pſ. 118.* (ſeu 119.) *in Gimel,* in illa verba, *concupivit anima mea, ut deſiderem judicia tua in omni tempore.* Arduum *(inquit)* & naturæ humanæ periculoſiſſimum, DEI deſiderare judicia. Cùm enim nemo vivens in conſpectu ipſius mundus ſit; quomodo deſiderabile ejus poteſt eſſe judicium? An, cùm ex omni otioſo verbo rationem ſimus præſtituri, diem judicii concupiſcimus, in quo nobis eſt ille indefeſſus ignis obeundus, in quo ſubeunda ſunt gravia illa expiandæ à peccatis animæ ſupplicia?

§. 34. *Ambroſius in Pſ. 36.* (ſeu 37.) in illa verba, *Framea peccato-*

peccatorum intret in corda ipſorum. Omnes (*inqvit*) igne examinabimur. Igne purgabuntur filii Levi, igne Ezechiel, igne Daniel. Sed hi, etſi per ignem examinabuntur, dicent tamen; *Tranſivimus per ignem & aqvam.* Alii in igne remanebunt. *Idem* etiam *Ambroſius in Pſ. 118. (ſeu 119.) in Reſch.* in illa verba, *vide humilitatem meam, & erue me.* Omnes oportet per ignem probari, quicunque ad Paradiſum redire deſiderant. Non enim otioſè ſcriptum, quòd, ejectis Adam & Eva de Paradiſi ſede, poſuit DEUS in exitu Paradiſi gladium igneum verſatilem. Omnes oportet tranſire per flammas, ſive ille Johannes Evangeliſta ſit, ſive ſit Petrus. Teneamus hîc poſiti humilitatem, ut cùm unusquisque noſtrûm venerit ad judicium DEI, ad illos ignes, quos tranſituri ſumus, dicat; vide humilitatem meam, & erue me.

§. 35. *Hieronymus in ſuo Commentario in cap. 66. Eſaiæ. Idem* etiam *in ſuo Commentario in Daniel. 7. 9. 10.* in illa verba: *Aſpiciebam, donec throni poſiti ſunt, & antiqvus dierum ſedit &c.* Thronus (*inqvit*) ejus flammæ ignis, ut peccatores tormentorum magnitudinem pertimeſcant, & juſti ſalventur: ſic tamen, quaſi per ignem. Rotæ ejus ignis accenſus, ſive currus ejus. Et in Ezechiel, quadrigæ ſedens inducitur DEUS, & omnia DEI flammea ſunt. De quo & alibi dicitur; DEUS ignis conſumens eſt, ut lignum, fœnum, ſtipulam, arſura in die judicii noverimus.

§. 36. *Auguſtinus lib. 20. de Civit. DEI, cap. 25.* Judicium (*inqvit*) noviſſimum prophetavit Propheta Malachias, dicens: *Ecce venit, dicit Dominus omnipotens. Et qvis ſuſtinebit diem introitus ejus, aut qvis ferre poterit, ut aſpiciat eum: qvia ipſe ingredietur qvaſi ignis conflatorii, & qvaſi herba lavantium; & ſedebit conflans, & mundans ſicut aurum, & ſicut argentum, & emundabit filios Levi, &c.* Ex his, quæ dicta ſunt, videtur evidentiùs apparere, in illo judicio quasdam quorundam purgatorias pœnas futuras.

§. 37. *Sedulius* & *Primaſius* in ſuis Commentariis in *I. Corinth. Cap. III.* exponentes verba illa Apoſtoli, *& uniuscujusqve opus, qvale ſit, ignis probabit.* Per ignem intelligi ajunt examinationem judicii, vel præſentem tribulationem.

§. 38.

Digitized by Google

§. 38. *Baſilius Magnus lib. de ſpiritu ſancto, cap. 15.* exponens verba illa Johannis Baptiſtæ; *ipſe vos baptizabit in ſpiritu ſancto & igne:* Ignis baptiſmum *(inquit)* vocans explorationem, quæ fiet in judicio, (*τὴν ἐν τῇ κρίσει δοκιμασίαν.*) *Gregorius Nazianzenus* ſub initium *Orationis 26.* *δηλώσει σαφῶς ἡ τῆς ἀποκαλύψεως ἡμέρα, καὶ τὸ τελευταῖον πῦρ, ᾧ πάντα κρίνεται, ἢ καθαίρεται τὰ ἡμέτερα, id eſt;* perſpicuè declarabit dies revelationis, ignisq; ille poſtremus, quo noſtra omnia dijudicantur aut purgantur. *Johannes Chryſoſtomus* prope finem *Homiliæ quartæ in Evangelium Matthæi;* Sanctos in die judicii ambulaturos per fluvium ignis (*διὰ τοῦ ποταμοῦ τοῦ πυρός*) illæſos: at ignem abſorpturum impios; Idem de acri & vehementi examine per ignem futuro in die judicii, ſcripſit *Theodoretus in I. Corinth. III. 13. 14. 15.*

Veterum ſententia.

§. 39. *Purgatorium* nullum in veteris Eccleſiæ fide locum habuiſſe, conſtat ex eo, *quòd neque in ſymbolis, neque in Conciliis Veterum apparet, & quòd à Græcis ſemper fuit oppugnatum.* Non eſt enim veriſimile tam inſigne, tamq; mirabile dogma in hujuſmodi locis prætermiſſuros fuiſſe, ſi id cognitum, & ab Apoſtolis traditum atque acceptum habuiſſent. Quod patet ex *Epiphanio lib. 3. Tom. 2. expoſ. fid. p. 1101.* ubi in *Panario* extremo fidei Chriſtianæ prolixam ſanè habet expoſitionem; quam ille velut Eccleſiæ peculium hæreticorum omnium deliriis atque erroribus opponit; quam *ἡμετέρας ζωῆς πραγματείαν, vitæ noſtræ opus,* quam *ἔρεισμα τῆς ἀληθείας, ζωῆς, ἐλπίδα, βεβαίωσιν ἀφθαρσίας, veritatis munimentum, vitæ ſpem & firmamentum immortalitatis* vocat. Quis putet iſtum tali loco purgatorii mentionem omiſſurum fuiſſe, ſi id ſciviſſet? Atqui nullus ejus meminit. Sub finem Seculi ſexti *Gregorius lib. 4. Dial. c. 39.* primus apud Latinos purgatorii, ut videtur, artifex, *Petrum Diaconum,* quem ſecum in Dialogis facit colloquentem, ſic inducit rogantem; *Doceri vellem, ſi poſt mortem purgatorius ignis eſſe credendus eſt:* quod magno argumento eſt eo tempore, ne apud Latinos quidem adhuc publicè receptum fuiſſe purgatorium. Eò etiam pertinet, quòd poſt

A. D. 681.

Digitized by Google

A. D. 681. *Julianus Toletanus, lib. 2. Progn. c. 19. Bibl. PP. T. 9. p. 358. D.* dum de ſtatu animæ ante judicium diſputat, ait, *ſe cognoviſſe purgatorium ignem multorum tractatorum ſententiis definitum eſſe;* neque alios, quàm *Auguſtinum* & *Gregorium* laudat; profectò diceret non à multis conſtitutum; ſed ab Apoſtolis traditum, ſed ab Eccleſia tota creditum, ſi jam tum fuiſſet in publica & univerſali Chriſtianorum fide. Neque ullum eâ de re publicum ac generale decretum invenitur ante *Concilium Florentinum,* quod in ultima ſeculorum fœce Ann. 1500. ſub *Eugenio IV.* habitum eſt. De Græcis quidem res clara eſt. Nam Thomas in *Opuſculo,* quod *contra eos* ſcripſit, probat eſſe Purgatorium, & refellit id negantes; ſtultè, ſi tum à Græcis receptum fuit. Cardinalis verò *Aureolus in 4. d. 21. art. 1. p. 151.* refert dicere Græcos, Purgatorium à Latinis inventum fuiſſe ob lucrum. *Guido Carmelita ſumm. de hæret. Bell. de purg. l. 1. c. 2.* teſte Bellarmino, Armenis & Græcis hunc errorem tribuit, quòd negant Purgatorium; & in Concilio Florentino Seſſ. ult. in quo ſoli Græcorum errores damnati ſunt, eadem ſententia, quæ ſcilicet purgatorium negat, diſertè rejicitur, contrariaq; (ut diximus) decernitur. Sed quid opus eſt teſtibus, cùm *Nili Theſſalonicenſis* Epiſcopi libellus *p. 167.* extet de hoc ipſo argumento, in quo tum ipſe, tum cæteri Græci acerrimè contra Purgatorium diſputant, & quæ pro eo vel ex Scripturis, vel ex Patribus afferuntur, ſigillatim refellunt; tandemq; Purgatorium *ex Eccleſia exterminandum* concludunt?

§. 40. *Nullam Veteres iis locis mentionem faciunt, quibus omninò commemorandum veniebat, ſi & creditum fuiſſet,* ut patet ex Euſeb. l. II. de Præp. Evangel. ubi agit de Purgatione Platonica, ſed de hoc nihil. *Epiphanius Hær. 75.* idem tacet. *Dionyſius Areopagita Hier. Eccl c. 7. p 146.* Nec eſt (inquit *Auguſtinus l. 1. de pecc. mer. & remiſſ. c. 28. T. 7.*) ullus ulli medius locus, ut poſſit eſſe niſi cum Diabolo, qui non eſt cum CHRISTO. *Quis Purgatorii dogma credens, ſic loquatur? Idem alibi Serm 14. de verb. Apt. c. 5. T. 10.* non minùs diſertè: Quiſquis ad regnum non pertinet, eum ad damnationem ſine dubio pertinere. *Alibi;* Non eſt locus medius, ubi non ſit in ſupplicio, qui illo conſtitutus non

fuerit in regno. *l. 21. de Civit. c. 25.* Item *Serm. 23. 21. de temp. T. 10.* Nemo ſe decipiat, fratres; Duo enim loca ſunt, & tertius non eſt ullus. Qui cum CHRISTO regnare non meruerit, cum Diabolo abſque dubitatione ulla peribit. *Iſaac Syrus l. 1. de cont. mund. c. 17. Bibl. P. T. 5. p. 496.* quem ante Gregorium Magnum vixiſſe tradunt adverſarii; Evitare gehennam *(inqvit)* nihil aliud eſt, quàm intrare regnum, ſicut & à regno excidere eſt intrare gehennam. Non enim nos docuit Scriptura tres regiones.

§. 41. *Ea Scripturæ loca, qvibus Purgatorium ſuum niti volunt adverſarii, veteres Patres nunqvam eo, ſed alio planè ſenſu retuliſſe cernuntur; & qvædam, qvibus eam opinionem oppugnamus, nobiſcum interpretantur:* ut ſunt XIII. loca adverſariorum, *Pſ. 6. 65. Eſai. cap. 4. 4. c. 9. 18. Mich. 7. 8. Zach. 9. 11. Mal. 3. Matth. 5. 26. Matth. 12. 32. Act. 2. 24. 1. Cor. 3. 15. c. 15. 29. & Phil. 2.* καταχθονίους, ut latè *Joh. Dallæus de Pœn. l. 6. c. 4.*

§. 42. *Patres ſpei, fidei, caritatis operibus, aut meritis nullum poſt fidelium mortem locum eſſe ſtatuunt.* Gregorius Nazianzenus *Orat. 15. T. 1. p. 229.* οὐκ (inquit) ἔστιν ἐν ᾅδῃ τοῖς ἀπελθοῦσιν ἐξομολόγησις, καὶ διόρθωσις. συνέκλεισε γὰρ ὁ θεὸς ἐν ταῦτα μὲν καὶ βίον καὶ πρᾶξιν. Ἐκεῖ δὲ τῶν πεπραγμένων ἐξέτασιν. *His, qui è vita diſceſſerint, non eſt in inferno confeſſio, nec correctio. Hîc enim DEUS vitam & actionem; illic rerum geſtarum cenſuram concluſit.* Baſilius *Mor. reg. 1. c. 5. T. 2.* Epiphanius *hær. 59. p. 501.* Chryſoſtomus *Hom. 56 in Joa. T. 2. in N. T. p. 352.* Et alibi *Hom. 36.* (lat. 37.) *in Matth. T. 1. in N. T. p. 431.* ὁ μὲν γὰρ παρὼν βίος πολιτείας ἐστὶ καιρὸς· μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν κρίσις, καὶ κόλασις. *Præſens hæc vita converſationis tempus eſt; poſt deceſſum verò judicium & pœna conſequetur.*

§. 43. *Pœnitentiæ vel remiſſioni peccatorum nullum Veteres hominibus relicturæ poſt mortem locum definiunt.* Baſilius; Ὅτι τῆς μετανοίας, καὶ τῆς ἀφέσεως, τῶν ἁμαρτημάτων ὁ παρὼν ἐστὶ καιρὸς· ἐν δὲ τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἡ δικαία κρίσις τῆς ἀνταποδόσεως.

δόσεως. *Qvod tempus vitæ hujus pœnitentiæ tempus eſt, & remiſſionis peccatorum; in futuro verò retributionis judicium.* Cyrillus Hieroſolymitanus *Catech. 18.* *Item in Pſ. 9. T. 3. in V. T. p. 113.* ἐκεῖ δὲ ἀπελθόντες ἀνήνυτα οἰμώξομεν. *Poſtqvam autem illuc diſceſſerimus, fruſtra lacrymabimur.* Fulgentius *l. 1. de fid. ad Petr. Diac. p. 346.* Tempus acquirendi vitam æternam in illa tantùm vita DEUS hominibus dedit; ubi voluit eſſe etiam pœnitentiam fructuoſam. Auguſtinus *Enchir. ad Laur. c. 115. T. 3.* Idem *Serm. 29. de verbo Ap. c. 6. extr. T. 10.* Non hîc ſumus ſine peccato; ſed exibimus hinc ſine peccato; quia nimirum in exitu peccata nobis remittuntur. *Ibidem cap. 5.* Cùm de corpore (inquit) exierit unusquisque, dimittuntur ei peccata.

§. 44. *Affirmant Veteres, omnes pios ſecundum ea ultimo die judicaturum iri, in qvibus erat, cùm ex hac vita migravit; vel ibi æternùm manſuros, qvo morientes inciderint.* Ambroſius de bon. mort. *cap. 4.* Mors *(inqvit)* deteriorem ſtatum non efficit, ſed qualem in ſingulis invenerit, talem futuro judicio reſervat, & quiete ipſa fovet, & præſentium invidiæ ſubducit, & futurorum expectatione componit. *Auguſtinus in Pſ. 36. Conc. 1.* Qualis exieris de hac vita, talis redderis illi vitæ.

§. 45. *Veteres crediderunt, nulla pios morte ſemel functos manere ſupplicia vel tormenta.* Chryſoſtomus *Hom. 5. in Gen. T. 2. in V. T. p. 249.* οὗτος ἐστὶν *(inqvit)* ὁ τῶν σκαμμάτων καιρὸς, καὶ τῶν ἀγώνων, καὶ τῶν παλαισμάτων. ἐκεῖνος δὲ τῶν στεφάνων, καὶ τῶν ἀμοιβῶν, καὶ τῶν βραβείων. *Hoc eſt ſtadiorum tempus & certaminum & luctarum; illud verò coronarum, & retributionum & præmiorum.* Epiphanius *Hær. 59. p. 502.* Auguſtinus *lib. 21. de civit DEI, cap. 13.* Non autem omnes venient in ſempiternas pœnas, quæ poſt illud judicium (noviſſimum autem intelligit) his ſunt futuræ, qui poſt mortem ſuſtinent temporales. Ubi *Auguſtinus* vocat *temporales,* quæ poſt mortem illo tempore ſuſtinentur, quod ad judicium extremum ſupereſt.

§. 46. *Piorum animas poſt mortem purgari negant Patres.* Gregorius Nazianzenus *Orat. 15. T. 1. p. 229.* Ἐῶ γὰρ λέγειν

(inquit) τὰ ἐκεῖθεν δικαστήρια, οἷς ἡ ἐν τούτῳ φειδὼ παραδίδωσιν, ὡς βέλτιον εἶναι νῦν παιδευθῆναι καὶ καθαρθῆναι, ἢ τῇ ἐκεῖθεν βασάνῳ παραπεμφθῆναι, ἡνίκα κολάσεως καιρὸς, οὐ καθάρσεως. *Mitto enim dicere ea tribunalia, quæ illic* (id eſt; poſt mortem) *ſunt, quibus hujusce vitæ indulgentia & impunitas eos tradit; ita ut ſatiùs ſit nunc caſtigari & purgari, quàm ad cruciatum illum transmitti, cùm jam pœnæ tempus erit, non purgationis.* Τὴν ἐκεῖθεν βάσανον, cruciatus illic futuros opponit τῇ νῦν παιδεύσει καὶ καθάρσει, *ei caſtigationi & purgationi, quæ nunc fit.* Chryſoſtomus *Hom. 8. de pœnit. quæ eſt 56. T. 1 in V. T. p. 616.* Τὴν μὲν γὰρ (ψυχὴν) ἐντεῦθεν ἀπελθοῦσαν καθαρὰν οὐδὲν ἐκεῖνο βλάψει τὸ πῦρ. *Nam animam hinc puram ſive purgatam abeuntem ille non lædet ignis.*

§. 47. *Veteres paſſim amicos in fide Domini recens mortuos quieſcere, felicitateq; frui affirmare non dubitant; neque de iis aliter loquuntur*, ut latè oſtenſum eſt L. de ſtatu animarum ſeparatarum, *quò reviſe.* Clemens in Epiſtola ad Corinthios p: 8. μαρτυρήσας ἐπὶ τῶν ἡγουμένων, οὕτως (*inquit*) ἀπηλλάγη τοῦ κόσμου, καὶ εἰς τὸν ἅγιον τόπον ἐπορεύθη; facto ſub Imperatoribus, vel præfectis & judicibus martyrio *ſic è mundo migravit, & in locum ſanctum abiit.* Gregorius quidem *Baſilium* nuper mortuum, ejus funus oratione celebrans, *in cœlis* eſſe affirmat. *Orat. 20. T. 1. p. 372.* De Gregorio parente ſuo, *Nazianzi Epiſcopo*, cùm in eum funebrem Orationem diceret, ſimilia habet *Orat. 19. ibid.* De ſorore Gorgonia idem ſentit *Orat. 11.* ut & de fratre Cæſareo *Orat. 10.* Gregorius Nyſſenus *Orat. de Ephremo Tom. 3.* Ambroſius *Orat. de obitu* Valentinian. *Tom 3.* Tuæ aſcendenti animæ Gratianus frater occurrit & complexus eam dicit: Veni in gremium Jacobi, ut ſicut Lazarus pauper in Abrahæ ſinu; ita etiam tu in Jacobi Patriarchæ tranquillitate quieſcas. Sinus enim Patriarcharum receſſus quidam eſt quietis æternæ. *Hieronymus Epiſt. 3.* Scimus, Nepotianum noſtrum eſſe cum CHRISTO, & Sanctorum mixtum choris. Et de Lea nuper mortua *Epiſt. 24.* ait, calcato Diabolo.

Digitized by Google

Diabolo, coronam jam ſecuritatis accepit. Quod & Auguſtinus de Verecundo & Nebridio cenſet Confeſſ. lib. 9. c. 3. *Qvicqvid illud eſt, qvod illo ſignificatur ſinu, ibi Nebridius meus vivit.*

§. 48. *Omnis vetus Eccleſia fideles omnes mortuos qvieſcere conſtanter affirmat.* Ambroſius l. de fid. reſurr. p. 26. Ergò ſi mors carnis & ſeculi nos abſolvit ærumnis, utique malum non eſt, quæ libertatem reſtituit, excludit dolorem. *Chryſoſtomus T. 1. Hom. 51. de Ber. & Proſol. p. 663.* Ὁρᾷς (*inqvit*) εὐεργεσίαν τὸν θάνατον, καὶ ἀνάπαυσιν. *Vides mortem beneficium eſſe ac reqviem?* Hieronymus *in Oſ. Com. 3.* Mors eſt, quâ anima ſeparatur à corpore. Infernus locus, in quo animæ recluduntur, ſive in refrigerio, ſive in pœnis, pro qualitate meritorum. *Auguſtinus Epiſt. 28. qvæ eſt ad Hieron. p. 38.* Requiem poſt mortem corporis habituram, & corpus ad gloriam recepturam. Hæc ſunt, quæ de anima firmiſſimè teneo. *Paulinus* Pammachium de uxoris obitu conſolans, omnes pios ad locum refrigerii ex hac vita decedentes, transferri docet: Neque tibi, (*inqvit*) ſancte frater, hinc acrior doloris ſtimulus ingeratur, quod primæva deceſſit: quoniam huic ipſi caſui ſolatium præbet ſermo divinus: *Juſtus enim,* inquit, *ſi morte præventus fuerit, in refrigerio erit.* Intelligit autem haut dubie *Abrahæ ſinum,* de quo alibi ſic canit:

Hos inter alto in Abrahæ ſinu,
Secretum ab igne divitum, &
Refrigerantem roribus vitæ locum
DEUS vivorum præparat.

Alibi verò omnes in DEO mortuos quieſcere affirmat;

Sic & eos, qvicunqve fide vivente qvieſcunt,
Adducet CHRISTO cum remeante Pater.

Miſſa Latina: Memento etiam Domine famulorum famularumq; tuarum, qui nos præceſſerunt cum ſigno fidei, & *dormiunt in ſomno pacis.* Ipſis, Domine, & omnibus in Chriſto quieſcentibus *locum refrigerii,* lucis & pacis indulgeas deprecamur.

§. 49. *Veteres non pauci, & qvidem nobiliſſimi, omnes defunctorum in Chriſti fide hominum animas ſummâ felicitate, imo ipſo etiam cœlo frui, ſcribunt.* Athenagoras, Legat. pro Chriſt.

T. 1. Bibl. Patr. Græc. Lat. p. 77. qui anno centeſimo & ſeptuageſimo floruit; Πεπείσμεθα (*inquit*) ἡμεῖς ἐν τούτῳ ἀπαλλαγέντες βίῳ βίον ἕτερον βιώσεσθαι ἀμείνονα, ἢ κατὰ τὸν ἐνθάδε, καὶ ἐπουράνιον, οὐκ ἐπίγειον, ὡς ἂν μετὰ Θεοῦ, καὶ σὺν Θεῷ ἀκλινεῖς, καὶ ἀπαθεῖς τὴν ψυχὴν, οὐχ ὡς σάρκες, κἂν ἔχωμεν, ἀλλ' ὡς ἐπουράνιον πνεῦμα μενοῦμεν. *Perſuaſi ſumus nos hac mortali defunctos vitâ, alteram hac terreſtri longè meliorem, nempe cœleſtem victuros, ut apud* DEUM, *& cum ipſo, jam immutabiles, & impasſibili animâ, non tanquam caro, etiamſi eam circumferamus, ſed tanquam ſpiritus cœleſtis maneamus.* Cypriani *de mortalitate* aureolus extat *libellus*; in quo, cùm Chriſtianam plebem contra graſſantem tunc temporis Carthagine peſtem conſoletur, multis de morte fidelium ſapientiſſimè philoſophatur; ubique autem hoc ponit nos, quotquot in Chriſti communione vivimus, è terra diſcedentes optimi Domini ſinu excipi. *Ejus eſt* (inquit) *mortem timere, qui ad Chriſtum nolit ire; ejus eſt ad Chriſtum nolle ire, qui ſe non credit cum Chriſto incipere regnare.* Methodius *Biblioth. Cod.* 234. *p.* 487. *ver.* 23. *apud Photium*; Τῆς ζωῆς (*inquit*) καταλυθείσης ἡμῶν ὠκυμόρου τὴν πρὸ τῆς ἀναστάσεως ἕξομεν οἴκησιν παρὰ τῷ Θεῷ, ἕως ἂν ἀνακαινουργηθεῖσαν ἡμῖν ἄπτωτον ἀναλάβωμεν τὴν οἰκίαν. *Fluxa hac brevią; vitâ diſſoluta habebimus apud* DEUM *habitationem ante reſurrectionem; tantisper dum receperimus noſtram domum innovatam, ſtabilem, neque unquam caſuram.* Nazianzenus *Orat.* 10. *T.* 1. Chryſoſtomus *T.* 1. *in V. T. Hom.* 51. Τὸ μὲν πρότερον ὁ θάνατος εἰς τὸν ᾅδην κατῆγεν, νυνὶ δὲ ὁ θάνατος πρὸς τὸν Χριστὸν παραπέμπει. *Olim quidem ad infernum mors deducebat; nunc autem ad Chriſtum mors transmittit.* Nyſſenus *I. de virg. c.* 3. *T.* 2. Ὅταν ἀναλύσῃ τότε σὺν Χριστῷ γίνεται, καθώς φησιν ὁ Ἀπόστολος. *Cùm diſſoluta fuerit, tunc cum Chriſto eſt, ut inquit Apoſtolus.* Ambroſius *de bono mortis c.* 3. *T.* 1. Solutio autem iſta quid aliud agit, niſi ut corpus reſolvatur, & *quieſcat*; anima autem

tem

Digitized by Google

tem convertatur in *requiem* ſuam, & ſit libera, quæ ſi pia eſt, cum Chriſto futura ſit? *Hieronymus Ep. 25.* his verbis docet in Blæſillæ epitaphio; *Lugeatur mortuus; ſed ille, quem gehenna ſuſcipit; quem Tartarus devorat; in cujus pœnam æternus ignis æſtuat. Nos, quorum exitum Angelorum turba comitatur, quibus obviam Chriſtus occurrit, gravemur magis, ſi diutius in tabernaculo iſto mortis habitemus.*

R.

Romana Eccleſia,

§. I.

DUO ei, qualis hodiè extat, imputantur: *1. Novitas. 2. Hæreſis.* Utrumque probatur ex ſequentibus. Et quidem primò *Novitas*, tum in Fide, tum in Ritibus.

Novitas in Fide eſt, quòd docet 1. Scriptura Sacra, niſi accedat auctoritas Eccleſiæ, non plùs valitura eſt, quàm Æſopi fabulæ: *Eccius Enchirid. cap. 1. de Eccleſ. p. 28. 29. Hoſius lib. 3. de authoritat. Sacræ Script. p. 562.* Olim veteres Papæ præcipiunt, Evangelia ſacra in ſumma veneratione haberi. *De Conſecrat. Diſt. 1. c. 68. Apoſtolica.*

2. Editiones Bibliorum, Hebræa in Veteri, & Græca in Novo Teſtamento, non ſunt authenticæ, corruptæ per Judæorum impietatem, aliamq; hominum operam. *Bellarm. lib. 2. de Verbo DEI. cap. 2 §. Sequitur. Stapleton. Relect. Contr. 5. Quæſt. 3. Articul. 2. p. 523.* Latina autem vulgata eſt authentica. *Concilium Trident. Seſſ. 4. Sixtus Senenſis lib. 8. Biblioth. hæreſ. 13. p 653.* Olim aliter docebant Pontifices, *Diſtinct. 87. c. 7.* & *Diſt. 9. c. 6.*

3. Scri-

3. Scripturæ interpretatio non eſt petenda ex ipſa Scriptura. *Gretſer. Tractat. de agnoſtend. Scripturæ ſenſu c. 2. pag. 1954. a. ſeq. Hoſius de expreſſo DEI verbo p. 686. l. c.* Aliter olim docuit Clemens I. Epiſcopus Roman. *diſt. 37. c. 14.* Pontifices ſubſecuti ſunt, *Cauſ 24. Quæſt. 3. Cap. 27.*

4. Scriptura Sacra non eſt norma Chriſtianæ doctrinæ: *Staplet. Relect. Contr. 4. Quæſt. 1. art. 3. p. 445. 447. 462. Gregor. de Valent. Anal. l 5. c. 2.* Quia imperfecta. *Staplet. Relect. Contr. 4. Quæſt. 1 art. 3. p. 143. Coſter. part. 2. Apolog. p. 136.* Fallibilis. *Gregor de Valent. Anal. l. 5 c. 2. pag. 24. fac. 1. Tanner. Apologet. cap. 5. p. 92.* Olim Pontifices docuerunt, Scripturam commendantes 1. ceu normam ſalutaris doctrinæ & divinam ſtateram, cui, quod in doctrina grave eſt, appendendum. *Cauſ 24. Quæſt. 1. c. 21.* 2. Ut normam perfectam. *Cauſ. 31. Quæſt. 1. c. 13.* 3. Ut normam firmam & tutam. *Diſt 9. cap 5.* 4. Ut verbum validum & forte, durabile, immutabile, perſeverabile. *Cauſ. 35. q. 10. c. 1.*

5. Scriptura Sacra eſt litera mortua, ſcripta atramento in membrana ſeu charta. *Coſter. Enchirid. c. 1. de ſacr. Scriptur. p. 44.* Eſt vox fictitia *Hoſius l. 3. de autorit ſacr. Script. p. 550.* Eſt teſtis mortuus. *Leſſ. de Antichr. dem. 15. p. 124.* Non eſt verbum DEI, niſi impropriè & analogice. *Tanner. part. 2. Anal. demonſt 4. § 11.* Eſt litera muta, ad docendum inepta. *Stapleton. Triplic. c. 23. p. 312* Refugium hæreticorum. *Becan. de Jud. Controv. §. 11. Gretſer. defenſ. 1. l 4. c. 4. p. 1561.* Hanc doctrinam tota antiquitas deteſtandæ Novitatis ream agit, teſte Rom. Pontif. de veneratione Scripturarum, *de Conſecr. diſt. 1. c. 68. Apoſtolica.*

§. II.

Romana Eccleſia nova, olim incognita, doctrinæ ſalvificæ media Chriſtianis obtrudit: Sunt autem

1. Viſiones, in quibus apparent, CHRISTUS, Angeli aut Sancti, homines de rebus ſalutem concernentibus informantes. Vide *3. decret. tit. 32. de converſat. Conjug. c. 14.* ex parte. Urbanus

banus Papa II. legem privatam dicit: *Cauſ. 19. quæſt. 2. cap. 2.*

Hoc doctrinæ medium *Novitatis* arguit *Baronius Ann. 101. §. 3. 4. Ann. 604. §. 5. Ann. 853. §. 61. Ann. 867. §. 78.* & alibi.

2. Pontificis Romani pronunciatum: quod, tanquam cœleſte & prorſus infallibile, abſolutâ fide & obſequio acceptandum eſſe, omnes Pontificii, ceu primum ſuæ fidei principium credunt. Inventum Novum eſt; nam longè diverſum olim in Eccleſia valuiſſe, Pontifex *diſt. 9. c. 11.* Ipſum Jus Canonicum, in quo ſolo Papa ſubditis loquitur tanquam Pontifex & ex cathedra, novum eſt, originem ducens ab *anno 865.* teſte Baronio *anno 865. §. 5. ſeq.* Porrò inter illa Juris Canonici decreta quædam conſtitutiones confictæ ſunt, *diſt. 19. c. 9. Anaſtaſ.*

3. Scripta ſacra Patrum: *Jacob. Hack. qu. 1. c. 2. 3. 4. 6. 11.* & alios. At antiqua Eccleſia ſecùs docuit, dicente *Auguſtino*, & calculum addente Rom. Pontifice, *diſt. 9. c. 3.* Noli, noli meis literis. *C. 9.* Noli frater, hoc genus literarum &c.

4. Decreta Conciliorum: ſunt illa ſupremum Eccleſiæ tribunal, & abſolutum medium docendi Eccleſiam. *Bellarm. l. 2. de Concil. c. 2. ſeq. & cap. 11. Tannerus part. 2. Anat. dem. 10. §. 222. ſeq. Caniſius oper. Catechiſt. p. 182.* Doctrina hæc nova eſt, decedentibus enim Apoſtolis, Concilia demùm quarto ſeculo, imperante Conſtantino Magno celebrari cœperunt, *Inſtit. Juris Canon. lib. 1. tit. §. 3.* Concilia Evangeliis æquiparanda, *teſt. c. 3.* Sancta Romana *Diſt. 15.*

§. III.

Media ſalutis, primitivæ Eccleſiæ occulta, in cœtum fidelium introduxit.

Media ſalutis ſunt, per quæ DEUS tanquam per ordinaria media, hominibus gratiam, remiſſionem peccatorum, à ſpiritualibus hoſtibus ſecuritatem, & tandem æternam beatitudinem confert.

(1) Bona opera, quæ quiſque ſive juxta præcepta divina, ſive per electionem propriam, ex bona intentione operatur. Bona opera ſunt ad ſalutem neceſſaria, *Staplet. Promptuar. Cathol.*

Digitized by Google

Dom. 17. poſt Pentecoſt. §. 3. *Dom. 19.* §. 1. Diſponunt ad gratiam, *Theod. Peltan. de Satisfact. ſect. 7.* §. 83. Merentur vitam æternam, *Bellarm. l.* 4. *de Pœnitent. c. 8.* In forma abſolutionis vi bonorum operum peccata remittuntur, *Tolet. Inſtr. Sacerd. l. 3. c. 11. p.* 424. Olim Eccleſia aliter docuit, teſtis Pontifex: Creatura non habet, quod pro meritis reſpondeat Creatori. *3. decret. tit. 41. de celebration. Miſſar. c. 11. Cauſ.* XXXIII. *q. 3. diſt. 3. c. 48.*

(2) Publica pœnitentia & peccatorum confeſsio. Quæſtio hîc non eſt de pœnitentia nobis in Scripturis commendatâ, *Matth. 3. v. 2. Luc. 24. v* 47. Sed ea, quæ in Romana Eccleſia cenſetur Sacramentum, *Bellar. l. 1. de pœn. c. 8. ſeq.* includit Confeſſionem, *Cauſ. 33. quæſt. 3. diſt. 1 cap. 38. & 41.* Satisfactionem, *Cauſ. 33 quæſt. 3. diſt. 1. c. 54.* & Manus Impoſitionem, *Cauſ. 26. qu. 6. c. 8.* Quæ Romana Eccleſia adeò neceſſaria cenſet, ut omnia peccata deleat, *Bellarm. l. 2. de Contrit. cap. 15. 16.* Olim aliter docuerunt, ut oſtenſum *Tit. de Confeſsione.* ſuprà.

(3) Jejunium, quod delet & expiat peccata: *Azor. Tom. 1. moral. lib. 7. c. 22. p. 596.* Recuperat homini gratiam amiſſam, *Tolet. inſtruct. Sacerd. lib. 6. c. 2. p. 739.* Eſt utile ad ſatisfaciendum DEO & placandum eum, *Bellarm. l. 2. de bon. operib. in partic. c. 11.* §. Ad acquirendam ſanctitatem, *ibid. c. 8.* §. Ad merendum beneficia DEI temporaria & ſempiterna, *ibid. c. 11.* Olim aliter docuerunt. Vide *ſequent. Titul. de cultu.* & ſuprà *Tit. Jejunii.*

(4) Corporis flagellatio. *Gretſer. lib. 3. de diſciplin. cap. 1. Id lib. 2. c. 3. p. 113. l. 2. c. 5. p. 124.* Atqui per annos mille hoc medium ſalutis Eccleſiæ veteri fuit incognitum. Vide prolixè *Joa. Davenant. in Coloſſ. 11. v. 23.*

(5) Monachatus, ſeu Votum Religionis. *Cauſ. 33. quæſt. 5. c. 9.* Profeſſio Monaſtica delet peccata, *Zwing. Theatr. p. 1366. b. 1390.* Eſt ſingularis gloriæ meritoria, *Bellar lib. 2. de Monach. c. 9.* §. Res nova eſt: Vid. infr. *Titul. Regiminis Eccleſiaſtici* §. 119. & ſuprà *Tit. Monachi.*

(6) Sacrificium Miſſaticum: quod expiatorium peccatorum

Digitized by Google

catorum Romana jactat Eccleſia, *Bellarm. lib. 1. de Miſſa, cap. 6. ſeq. lib. 2. c. 1. ſeqv.* Chriſtiani ſexcentis annis poſt Chriſtum natum hoc ſalutis medio caruerunt.

(7) Aqua luſtralis, egregium ſalutis medium auferens impedimenta gratiæ: *Marſil. Columna hydragiolog. ſect. 3. c. 2. §. 1.* delens peccata venialia, *Gregor. de Valent. Tom. 4. diſp. 7. qv. 4. punct. 1. pag. 1544.* fugans dæmonem, *Baron. ann. 389. §. 180.* pellens ac ſolvens incantationes & præſtigias Satanæ, *Bellarm. lib. 3. de cultu ſanct. c. 7. Marſil. Columna hydrag. ſect. 3. c. 5. 6.* Origo refertur ad Alex. I. P. R. A. C. 121. *Platina.*

(8) Orationes vivorum pro mortuis, cenſentur inſigne adjumentum, animabus in purgatorio conſtitutis ſubveniens, *Bellarm. lib. 1. de Purgat. c. 9. ſeq.* Olim docuerunt aliter, teſte Papâ *Cauſ. 13. quæſt. 2. c. 20. in præfat.*

(9) Indulgentiæ: ſunt medium liberationis à peccato, meritorium & ſatisfactorium pro vivis pariter ac defunctis, *Bellarm. lib. 1. de Indulg. c. 10. Benzonius de Jubilæo lib. 2. cap. 31. 38. Lancellotus Qvare 66. §. 5. ſeq.* Olim ignorârunt. Nam *Polyd. Verg. lib. 8. c. 1.* publicam illam indulgentiarum nundinationem refert ad tempora Sixti IV. & *Ann. 1475.* de prima illarum origine ſic diſſerens: Ego originem, quod mei eſt muneris, quæritans, non invenio antè fuiſſe &c.

(10) Sepultura in locis conſecratis, ubi Sancti ſeu Martyres quieſcunt: prodeſt animabus, *Lancell. Qvare. 100. §. 6.* Defuncti precibus Martyrum adjuvantur, *Baron. Ann. 236, §. 12.* Dæmones pelluntur, *Tanner. Part. 1. Anatom. dem. 9. §. 131.* Olim docebatur in Eccleſia, ipſo Pontifice dicente, nobilitate loci gratiam DEI non comparari, *diſt. 10. cap. 9.*

(11) Pecuniæ, quæ putantur medium remiſſionis peccatorum ac vitæ æternæ ac ſalutis impetrandæ: ſupra modum commendantur *1. decretal. tit. 2. de foro compet. cap. 10. 3. decret. tit. 19. de rerum permutat. c. 2.*

(12) Invita debiti conjugalis redditio & neceſſarii conjugii deploratio: Sunt & hæc media ſalutis, *cauſ. 33. qv. 5. c. 1.*

(13) Conjugium cum meretrice publica. *Inſtit. Juris Canon. lib. 2. tit. 12. Quæ matrim. imped. §. Quia potius.* Innocentius III. conceſſit peccatorum veniam meretrices ducentibus, *Bzov. ann.* 1198. §. 7.

§. IV.

Regimen Eccleſiaſticum per omnia novum conſtituit: *1. In genere. 2. In ſpecie.*

In genere, primò:

Ea, quæ Romana Eccleſia tenet, ceu toti ordini Eccleſiaſtico communia, nova ſunt, & Apoſtolicæ Eccleſiæ incognita, ſunt ferè ſequentia:

(1) Omnium perſonarum Eccleſiaſticarum ſit definita ætas. *Diſt. 78. c. 2. Polyd. Verg. l. 4. de invent. cap. 8.* teſtatur, ortum eſſe ex conſtitutione Bonifacii I. qui circa annum 420. Sedi Romanæ præſuit.

(2) Perſonæ Eccleſiaſticæ non laborent notabili membrorum defectu. Novitas hæc eſt ab Athanaſio I. circa annum 400. Idem teſtatur *Polydor. Vergil. l. 4. de invent. c. 8.*

(3) Perſonæ Eccleſiaſticæ ſint cœlibes. *Diſtinct. 81. c. 19.* Miniſtri. *diſt. 82. c. 3.* Olim aliter docuerunt, prout dedimus ſupr. *Tit. de Clericis.*

(4) Digami ſint ab officiis Eccleſiaſticis penitùs prohibiti. *Diſt. 34. c. 14. diſt. 39. c. 2.* Quidam Tertullianum illius aliquam feciſſe mentionem dicunt: *Baron. ann. 58.* Alii referunt ad Concilium Nicenum, *Ann. 325.* celebratum. *Polydor. Vergil. l. 4. de invent c. 6.* Vid. ſupr. *Tit. Clerici.*

(5) Perſonæ Eccleſiaſticæ peculiari ipſis aſſignato veſtitu utantur. *Diſt. 23. c. 9. Eccleſiaſticæ. 3. Decret. tit. 1. de vita & honeſt. cleric. c. 15.* Novitatem confitetur *Polyd. Vergil.* hujus ſtatuti primum authorem faciens Stephanum primum, qui ſedit circa annum 260. *l. 6. de invent. c. 12.*

(6) Per-

(6) Perſonæ Eccleſiaſticæ geſtent in capite coronam, ſeu raſum verticem, *Diſt. 23. 3. Decret. tit. 3. de Clericor. Conjug. c. 7.* Primus autor cenſetur *Anacletus quintus* à Petro, Pontifex circa annum 103. *Polyd. Verg. l. 4. de invent. c. 8.* aliis *Anicetus*, (qui præfuit ann. 175.) *Baron. ann. 175. §. 3. Polydor. Vergil. l. 4. c 8.*

(7) Perſonæ Eccleſiaſticæ ab omni Jurisdictione ac poteſtate Magiſtratus ſecularis ſint exemptæ, *1. Decret. tit. 33. de Majorit. & obed. c. 6. Solicitæ. 2. Decret. tit. 2. de foro compet. c. 2.* Olim aliter docuerunt. Vid. Tit. *Magiſtratus.*

(8) Eccleſiaſticæ perſonæ vivant liberaliter ſine labore, ex aliorum opibus, *Cauſ. 12. quæſt. 2. cap. 75.* Aliter *Nannetenſe Concilium diſt. 93. c. 2.* Itemq; *Carthaginenſe ibid cap. 3. 4.* Hieronymus & poſtmodum Pontifices Rom. *de Conſecrat. diſt. 2. c. 33.*

(9) Clerici ex omnibus bonis decimas captent. *3. Decret. tit. 30. de decimis. cap. 19. 22.* Olim aliter docuit *Tertullianus* apud *Baron. Ann. 57. §. 77.*

(10) Clericis cedant primitiæ. *3. Decr. tit. 30. de decimis. cap. 1. Polydorus Vergil.* hujus Novitatis authorem facit *Eutychianum*, Epiſcopum Romanum, qui *circa annum 280.* juſſerit frugum primitias in altari conſecrari, *lib. 9. de invent. c. 24.*

In Specie, ſecundò:

Quicquid Eccleſia Romana docet de ſummo ſuo Pontifice, id totum novum & Apoſtolicæ Eccleſiæ incognitum.

(1) Nomina Romani Pontificis nova ſunt. Nomen *Pontifex maximus* ſive *ſummus* Epiſcopo Romano competit: ſiquidem verò nec Petrus, nec quisquam inter primos Rom. Epiſcopos hunc titulum uſurpavit, non diffitebitur Romana Eccleſia, rem eſſe novam; quippe cujus indicium ante *Tertullianum* invenire non potuit *Baronius ann. 142. §. 4.* Imperatores Chriſtiani

Digitized by Google

geſſerunt olim hunc titulum, A. C. 360. Conſtantin. Magnus, *Euſeb. l. 8 c. 29.* Gratianus, Valens, alii. De quo adi *Cl. Selden. de Synedr. l. 1. c. 10.* ubi docet, rejectum hunc titulum poſteà à Cæſ. Chriſtianis fuiſſe, ob ſuperſtitionem Ethnicam. Sanè ſi Cæſares rejecerunt tali de cauſa, quomodo veriſimile fuerit, aſſumtum à piis tunc Romæ Epiſcopis.

(2) Titulus *Patriarcha* olim competebat Romano Epiſcopo: Sed non ab Apoſtolis Epiſcopi, Antiochenus, Alexandrinus, Jeroſolymitanus & Conſtantinopolitanus olim dicebantur Patriarchæ, *1. Decret. tit. 33. de Majorit. & obed. cap. 8.*

(3) Epiſcopus Romanus nomen *Papa* ſibi peculiare poſſidet præ omnibus orbis Epiſcopis: Erat olim nomen hoc quibuscunque Epiſcopis commune, *diſt. 18. cap. 15. Baron. ann. 165. §. 10.* Sibi autem novo auſu proprium fecit *Gregorius VII.* in Synodo Romana *Anno* 1073. teſte *Lorino in Act. I. v. 16. p. 56. fac. 2. & in cap. 10. v. 17. p. 746. fac. id.* Adde *Savaron. in Sidonium.*

(4) Epiſcopus Romanus ornandus eſt titulo *univerſalis* & Oecumenici Epiſcopi. Hunc titulum nemo ante Gregorium acceptare voluit, *Diſt. 99. c. 3. Baron ann. 451. §. 150. & ann. 595. §. 52.* Olim contradixerunt ſancti Patres, *diſt. 40. c. 12.* Papa Pelagius II. *diſt. 99. cap. 4.* Gregorius Magnus *ibid. cap. 5.*

(5) Modus, eligendi Romanum Pontificem, novus eſt. Electio hæc unicè ſita eſt in poteſtate & ſuffragiis Cardinalium, præter quos nemo vel tantillum habet juris & poteſtatis. *Bellarm. lib. 1. de Cleric. c. 9.* Olim Clerus Romanus, populo petente, Senatu conſentiente, Romanum Epiſcopum eligebat, *Baron. ann.* 419. *§. 8. Ann. 590. § 5. Ann. 686 §. 3. Ann. 885.* Jus eligendi Rom. Pontific. in perpetuum fuit confirmatum ab Hadriano I. circa annum 774. *diſt. 63. cap. 22.* Auxerunt deinceps Leo III. Adrianus II. & Nicolaus II. A. C. 1059. *Baronius.* De Electione P. R. adi *Herm. Conringium & P. Molin. de Monarchia Pontificis.*

(6) Poteſtas Papæ nova eſt, & quidem gemina, *ſpiritualis* & *ſecularis.* Bellarm. *l 4. & 5. de Rom. Pontif. Extravag. Comm. lib. 1. tit. 8. c. 1.* Olim aliter docuerunt: *Sixt. lib. 1. tit. 6.*

Digitized by Google

tit. 6. elect. cap. 17. Papa Nicolaus Cauſ. 33. quæſt. 2. cap. 6. Innocent. III. 1. Decret. tit. 6. de election. cap. 34.

(7) Pontifici Romano competit ſumma & univerſalis poteſtas ſuper omnes Eccleſias totius orbis, imò ſuper omnes omninò Chriſtianos. *1. Decretal. tit. 6. de elect. cap. 19.* Caput eſt omnium Epiſcoporum. *2. Decret. tit. 26. cap. 17.* Paſtor omnium fidelium. *3. Decret. tit. 19. de rer. permut. cap. 8.* Olim aliter docuerunt: *Franciſ. Coſter. Enchiria cap. 3. de ſummo Pontifice, pag 167. Gregor. de Valent. Anal. l. 7. c. 6.* §. Hæc ita ordine. In Concilio Niceno anno 325. confirmata fuit Romano Epiſcopo cura & inſpectio Eccleſiarum ſuburbanarum: *Baron. ann 325. §. 124. ſeq.* In Concilio Chalcedonenſi Epiſcopatum univerſalem Rom. Pontif. oblatum, ſed ab eo recuſatum fuiſſe, ait *Gregorius Magnus diſt. 99. pag. 5.* & *diſt. 93. cap. 24.* Romanus & Conſtantinopolitanus Epiſcopi contenderunt de primatu. *Baron. ann. 472. §. 2. ſeq. ann. 595. §. 27. ſeq.*

(8) Omnes Chriſtianos ſub periculo ſalutis oportet ſubeſſe Romano Pontifici. *Extrav. Comm. lib tit. 8. de Majorit. & obed. cap.* 1. Olim docuer. aliter. Papa: *Diſt. 21. cap. 2. In novo cauſ. 24. quæſt. 1. c. 18. & Cauſ. 33. quæſt. 7. cap. 33. Baron. ann. 708. § 2.*

(9) Solius Romani Pontificis eſt, Epiſcopos electos confirmare ac inveſtire. *Diſt. 63. c. 18.* Olim hæc dignitas Imperatori competebat, *Diſt. 63. cap. 22. Hadrian. cap. 23. in ſynodo.*

(10) Solus Pontifex jus & poteſtatem obtinet convocandi Concilia, *Bellarm lib* 1. *de Concil. c. 12.* Imperatore atque Regibus prorſus excluſis, *Baron. ann. 869 §. 51. ann. 1137. § 19* Olim ab Imperatoribus & Regibus congregata ſunt Concilia, & quidem quatuor generalia, *diſt. 15. c. 2.* & alia plura. Patres ſine Pontificis autoritate convocarunt Concilia, *Cyprian. Ann 257. § 12. ann. 258. §. 5. 27.* Oſius *Ann. 318. §. 22.* Athanaſius *Ann. 363. §. 132.* Meletius *ann. 363. §. 130.* aliiq; complures. Vide Titulum *Concilia,* & Titulum. *Magiſtratus.*

(11) Papa Romanus obtinet poteſtatem civilem ſupra omnes Magiſtratus Politicos orbis Chriſtiani, imò & ſupra Chriſtianiſmi hoſtes. *Diſt. 96. c. 1. 5. decret. tit. 39. cap. 34. gravem:* Romanum Impe-

Imperium ſibi fecit feudum, *Extrav. Joh. 22. tit. 5. cap. 1.* Poſcit ab Imperatore juramentum fidelitatis, *Clem. 2. tit. 9. cap. 1. Romani. 2. decret. tit. 2. 4. cap. 22.* Regum titulo ornat; terras & regionibus aliorum populorum donat Magnatibus Chriſtianis. *Bzov. ann 1220. §. 5. &c.* Olim non fuit ſic. Baronius antiquiorem originem invenire non potuit. *Ann. 314. §. 56. 57. Bellarm. lib. 5. de Rom. Pontif. c. 8.*

(12) Papa merè civile dominium obtinet ſuper quasdam provincias& regna. Pontifex enim jactat dominum ſe Siciliæ. *Baron. ann. 1193. §. 16.* Apuliæ, *Ann. 1128. §. 1. Ann. 1157. § 7. ſeq.* Exarchatum ſibi arrogavit, *Baron. Ann. 772. §. 8. Ann. 774. §. 6.* Alpes Cottias. *Bar. Ann. 712. §. 9.* Tannerus *Diopt. lib. 3. quaſt. 2. cap. 8. pag. 863* tantùm ex donatione Cæſaris hæc repetit.

Faſtus & ſuperbia Romani Pontificis nova eſt.

(1) Aula Romana majore mundi gloriâ ſplendet, quàm ullius Regis. *Baron. ann. 593. §. 60.* Vide *J. Hornbeckii Examen Bullæ Innocent. X. P. R. & Savedræ Symbol. 100.* *Baronius* in quintum ſeculum creſcentem illam ſuperbiam referens, duas illius reddit cauſas: unam urbis Romæ magnificentiam, *ann. 402. §. 45.* alteram opum & divitiarum incrementum. §. 47.

(2) Romanus Pontifex poſtulat à ſummis Impp. atque Regibus pedum ſuorum oſcula. Imperator coronationem petens à Pontifice, illius pedes publicè oſculetur. *Liber Ceremon. lib. 1. ſect. 5.* Exemplo novo & à S. Petro *Actor. 10. v. 25. 26.* cæteriſq; Romanis Epiſcopis antiquioribus, alieniſſimo. Ante Sylveſtrum I. neminem nobis monſtrabit Rom. Eccleſ. qui honorem iſtum vel ambierit, vel acceptârit. Initium iſtius rei feciſſe videtur Imperator Juſtinianus, qui Papæ Conſtantino obviam factus cum corona ſe proſtravit, pedes oſculatus Pontificis. *Baron ann. 710. §. 2.* Id poſtea in conſuetudinem abiit. Vid. *Lindebrogium in Amm. Marcellinum.*

(3) Papa in publicum proceſſurus humeris miniſtrorum etiam Magnatum geſtatur. *Novam* hanc originem refert ad tempora Stephani II, cujus Pontificatus incidit in *Annum Chriſti 752.*

Polyd.

Digitized by Google

Polyd. Vergil. lib. 4. de Invent. cap. 10. (4) Papa veſtitu peculiari ornatus incedit: Purpurâ, triplici coronâ & Pedo. Res nova: Purpuram primus ſumſiſſe putatur Paſchalis 2. *circa annum 1099.* Coronam ex auro & gemmis pretioſis confectam ab Imperatore Conſtantino oblatam, Silveſter primus *circa annum* 314. recuſavit, cujus loco ſumſit phrygium candido nitore ſplendidum. *Diſt. 96. c. 15.*

Quicquid Eccleſia Romana docet de Ordinibus Eccleſiaſticis, illud totum novum eſt, & Apoſtolicæ Eccleſiæ incognitum.

I.

Cardinales novi ſunt.

(1) Cardinales conſtituunt ſupremum Romani Pontificis, ejusq; Eccleſiæ Senatum. Triplex eſt illorum officium: *Primum* eſt commune cum Epiſcopis, Presbyteris & Clericis: *Secundum* eſt eligere Pontificem. *Tertium.* Pontificem in regenda Eccleſia adjuvare. *Bell. lib. 1. de Clericis. cap. 16. §. Jam de officio. Baron. ann. 882. §. 8.* Hanc originem circa annum 112. ſub Evariſto cœpiſſe, exiſtimat *Baron. ann. 112. §. 9.* Alii Marcellum primum circa ann. 305. autorem faciunt. *Polyd. Vergil. lib. 1. c. 9. p. 337. 339. ſeq.* Vide Titulum ſupr. *Cardinales.*

(2) Habitu peculiari inſignes ſunt, galero rubro & purpurâ. Innocentius IV. ann. 1245. galero rubente illos exornavit. *Bzovius ann. 1245. §. 1.* poſt annos 52. Bonifacius purpuram addidit, *Bzov. ann. 1297. §. 9.* unde poſtmodùm Cardinales *Patres purpurati* dici conſueverunt, *Bzov. ann. 1334. §. 4. ann. 1348. §. 6. ann. 1352. §. 8.*

(3) Ordines, Epiſcopi & Presbyteri ipſo officio ſunt diſtincti. *Bellar. l. 1. de Cleric. c. 14. ſeq. Staplet. Relect. Contr. 2. quæſt. 3. art. 3.* Aliter olim. Presbyterium, quod *1. Tim. 4. v. 14.* dicitur, *Lesſius* ipſe *Conſider. 9. rat. 2.* interpretatur *Cœtum Epiſcoporum. Bellarm. l. 4 de not. Eccleſ. c. 8. §. Quantum.* Hinc Epiſcopus, Presbyter & Doctor, promiſcuè in Scriptura dicuntur.

Digitized by Google

Staplet. Releℓt. Contr 2. quæſt. 3. art. 3. p. 113. Ipſeq́ʒ Pontifex *Diſtinℓt 95. c. 24.* expreſse ait: Legimus per &c. It. *Diſt. 95. c. 5.* & cum hoc Pontifice D. Hieronymus. *Baron. ann. 58.* §. 11. Vide Titulum *Epiſcopi, Clerici,* ſuprà.

(4) Electio Epiſcopi eſt penes Clerum, ſeu Collegium Canonicorum, Confirmatio penes Papam, excluſis quibuscunque Laicis, *Bellarm. lib. 1 de Cleric cap. 7. 8.* Olim Epiſcopi omnium voluntate & conſenſu eligebantur, conſtituente Papâ Gelaſio, (anno 491.) *Diſt. 63. Cap. 11. Plebs.* Communi ſuffragio Cleri ac plebis, decernente *Gregorio Magno* circa ann. 600. *Diſt. 61. c. 16.* *Seculo ſexto* decernebant Imperatores, quid facto opus eſſet circa electionem Epiſcopi. *Baron. ann. 528.* §. 12. Tempore Caroli Magni adhuc nono ſeculo, id obſervabatur. *Baron. ann. 813.* §. 21. 22. Quamvis autem Pontifex ſubindè moliretur ab hoc jure Imperatores depellere, factum tamen anno 1121. ut Calliſtus II. Papa Imperatori Henrico IV. idem jus de novo cederet, teſte *Baron. ann. 1122.* § 7. Vide ſuprà Tit. *Clerici.*

(5) Poteſtas Epiſcopi eſt ſimul Eccleſiaſtica & Politica. *Diſtinct. 39. Præfat.* Olim judicabatur alienum. *Diſt. 88. cap. 4.* In Concilio Carthaginenſi IV. circa annum 418. prohibentur Epiſcopi à tuitione Teſtamentorum. *Diſt. 88. c. 5.* In Concilio Agathenſi anno 506. (*Baron. ann. 506.* §. 2.) in univerſum à cognitione cauſarum ſecularium. *Cauſ. 11. quæſt. 1. c. 47.*

(6) Pallium Epiſcopale traditur recens electo Epiſcopo in ſignum confirmationis & introductionis ad plenam uſurpationem omnium partium ſui officii. *Baron. 601.* §. 22. *Ann. 933.* §. 57. *ann. 743.* §. 5. *1. Decret. tit. 6. de elect. c. 4. ſignific. tit. 8. de auct. & uſu pallii. c. 3.* *Novitas* hæc eſt & ad capturam auri & argenti inventa: *Polydor. Vergil. l. 4. de invent. c. 12.*

(7) Officium Epiſcopi hodiè non eſt, tantùm lectioni, orationi ac prædicationi vocare, & ægrotos viſitare, potiùs more mundano provincias gubernare. Olim aliter docuerunt: *Diſt. 93. c. 11. diſt. 25. c. 2. diſt 88 c. 6. diſt. 95. c. 3.*

(8) Clerici ſeptem ordinibus diſtingvuntur: Sunt enim Presbyter, Diaconus, Subdiaconus, Acolytus, Exorciſta, Lector, Oſtiarius.

Digitized by Google

rius. *Bellarm. lib.* 1. *de Cleric. cap.* 11. Olim aliter docuerunt. *Diſt.* 60. *c.* 4. 1. *Decret. tit.* 14. *de ætate &c. c.* 9. *Baron. ann.* 44. §. 77. conjicit originem in annum 284. à C. N.

(9) Ordo, ſive Status Monaſticus novus: Sunt illic nova:

Ipſum Inſtitutum: *Cauſ.* 11. *quæſt.* 3. *c.* 24. Quidam cenſent cœpiſſe mox poſt Apoſtolorum tempora. *Bejer. Conc. ſelect.* 37. Alii fundationem attribuunt Pio I. circa ann. 170. *Polydor. Vergil. lib.* 4. *cap.* 13. Quidam Baſilio, qui vixit anno 383. inventum adſcribunt. *Polyd. Vergil. lib.* 7. *cap.* 2. Cœteris contradicentibus, *Baron. ann.* 328. § 19. *Ann.* 361. §. 50. 51. qui Antonium circa ann. 360. primum authorem Monachatus ſubſtituunt: *Bellarm. lib.* 2. *de Monach. c.* 5. §. *nunc quod attinet*: Nonnulli putant Benedictum Nurſinum fundâſſe Monaſticam vitam in Occidente, Baſilium in Oriente circa ann. 216. & 380. *Polyd. Vergil. l.* 7. *c.* 2. *p.* 565. Baronius Romæ prima Monaſteria condita memorat *Ann.* 328. §. 21. Vide Titulum: *Monachi.* ſuprà.

Monachi tenentur præſtare votum paupertatis. *Bellarm. lib.* 2. *de Monachis. c.* 5. § *Eſſentia. c.* 20. 3. *Decret. tit.* 35. *de Statu Monach. c.* 2. Hanc *Novitatem* Baſilio autore introductam exiſtimat *Polyd. Verg. l.* 7. *c.* 2. *p.* 565. Alii ab Urbano primo Epiſcopo Romano introductam ſtatuunt: ſederat ille ann. 230.

Monachi tenentur præſtare votum continentiæ. *Cauſ.* 27. *quæſt.* 1. *c.* 20. *nubendi. c.* 22. *ſi quæ virgo. Cauſ.* 32. *qu.* 8. *c.* 1. non ſolùm, ut illius etiam *velle nubere* damnabile ſit. *Cauſ.* 17. *quæſt.* 1. *c.* 2. *de voventibus. c.* 3. *Ananias. diſt.* 27. *cap.* 4. *voventibus.*

Monachi tenentur præſtare votum obedientiæ. *Bellarm. l.* 2. *de Monach. c.* 21. *Tanner. part.* 1. *Anat. Demonſt.* 1. §. 1. 1. *Decret. tit.* 31. *de regularibus &c. c.* 16. *ſicut nobis. c.* 24. *Ne religioſi.* Olim aliter fuiſſe docet *Polydor Vergil. l.* 7. *c.* 1. *de invent.*

Monachorum ſunt diverſi Ordines, fermè absque numero. *Bellarm. l.* 2. *de Monach c.* 3. Vide Titul: *Ordines.* ſuprà.

Eremitarum ordo ſanctus, perfectus & DEO

 gratus

Digitized by Google

gratus eſt ob ſolitudinem & aſperitatem vitæ. *Bellarm. l. 2. de Monach. c. 59. §. Ad vitam.* *Novum* inſtitutum eſt, *Baron. ann.* 253. §. 108. Primus autor Eremitici Ordinis perhibetur fuiſſe quidam, Paulus nomine, anno 250. dicente *Baron. ann.* 253. §. 111. *ſeqv.*

Monachis, qui voto parentum in infantia ordini fuerunt traditi, perpetuò illic permanendum eſt, ut aditus ad mundum revertendi penitus intercludatur. *Cauſ. 20. qvæſt.* 1. *c.* 3. *c.* 4. 5. & 6. Hoc novum inventum in Concilio Toletano II. *anno* 531. *Baron. ann.* 531. §. 12. fuit reprobatum.

Monachi jubentur à ſectanda ſcientia artium & ſtudiis abſtinere, niſi peculiari indultu ipſis permittatur: Statutum eſt Bonifacii octavi, qui ſedit anno 1294. *ſext. l.* 3. *tit.* 24. *c.* 2. Alexander III. prohibuit, qui vixit *anno* 1160. 3. *Decret. tit.* 50. *ne Clerici &c. c.* 3. Johannes XXII. circa annum 1361. *Extrav. Commun. l.* 3. *tit.* 1. *de vita & honeſta Cleric. c.* 1. Olim aliter docuerunt. *Diſt.* 37. *c.* 14.

Monachis de victu neceſſario & honeſto proſpiciendum eſt, ſic tamen, ut ſine ſuo labore, ex aliorum liberalitate abundent. *Cauſ. 19. qvæſt. 2. c. 7. Cauſ. 12. qvæſt.* 1. *c.* 16. *qvæſt.* 2. *cap.* 75. Olim aliter docuerunt. *Bellarmin. l. 2. de Monachis. cap.* 42. §. *Ad argumentum tertium. Papa de Conſecrat. Diſtinct.* 5. *c.* 33. *Tanner. part.* 2. *Anat. dem.* 8. §. 26. 28.

§. V.

Cultum novum & in Eccleſia vera inauditum uſurpat.

Cultus Eccleſiæ Romanæ aut verus aut falſus eſt:

Verum & antiqvum veteri Eccleſiæ ſolennem Eccleſia Romana ſuis additionibus maculavit, detractionibus corrupit, mutationibus pervertit, ut ſub antiquo nomine cultus antiqvus non ſuperſit, totus autem in alium & novum degenerârit.

Falſum, & Eccleſiæ antiquæ prorſus ignotum, introduxit, & vero transfigurato conjunxit. Patet ex ſequentibus:

(1) Festa

(1) Fesτa ſuis additionibus maculavit. Sic Feſtum Paſchatos ſub neceſſitate & anathemate die Dominicâ celebrandum eſt. *Colloq. Ratiſpon. Seſſ. 10. p. 300. ſeq. Bellarm. l. 3. de cultu ſanct. c. 16.* §. Quomodo Victor I. Epiſcopus Romanus circa annum 200. conſtituit. *Baronius* contradicit *anno* 159. §. 1. *Polydor. Vergil. l. 6. de invent. c. 7. p.* 507. Vide *Titulum de Feſtis.*

(2) Sacramenta mutilatione, immutatione & abuſu corrupit. Sic

(3) Baptismum in Campanas transtulit. *Tanner. diopt. l. 2. quæſt. 4. c. 20. p. 496. 497. Bellarm. l. 4. de Rom. Pontif. c. 12. §. Vel igitur. Hoſius l. 4. de Cathol. Ecclеſ. p 649 a.* Aliter originem Novitatis hujus quærit *Durandus de rit. Eccleſ. lib. 1. c. 22. §. 6. in libro Ordinis Rom. & Alcuino*, hoc eſt, ad minimum in ſeculo octavo, & *Beyerlinck. Conc. ſe. lect. 44. p. 799.* ex Baronio refert, Johannem XIV. ann. 868. primariam Lateranenſis Eccleſiæ campanam ad honorem S. Johannis conſecrâſſe & hoc nomine idcircò vocari cœpiſſe: Atque hunc Johannem iſtius benedictionis auctorem fuiſſe non inficiatur. *Bell. l. 4. de Rom. Pontif. c. 12. §. Vel igitur.* Vide Titulum: *Sacramenta.*

In Euchariſtia panem azymum neceſſariò adhibendum ſtatuit. *Durandus rational. l. 4. c. 41. §. 9. Bellarm. l. 4. de Euchar. c. 7.* Novum inſtitutum eſt ſancitum ab Alexandro I. qui vixit anno 121. ſeq. Poſteà res ipſa in diſceptationem venit inter Eccleſias Græcas & Latinas; Tandem ſeculo 12. in *Concilio Florentino* antiqua libertas revocata fuit, ut quævis Eccleſia ſive azymo ſive fermento pane libere uteretur, teſte *Durando l. 2. de ritib. Eccleſ. c. 38. §. 5.* Ab eo tempore Græci panis fermentati, Latini verò azymi uſum ceu neceſſarium reduxerunt.

In calice Euchariſtico non tantùm vinum abhiber, ſed etiam illi admixtam aquam. *Durandus Rational. l. 4. c. 30. §. 18. 19. It. l. 2 de rit. Eccl. c. 27. §. 1. ſeq. Bellarm. l. 4. de Euchariſt. c. 10.* Autorem novæ ſanctionis

Digitized by Google

eſſe Alexandrum I. qui poſt annum 120. hanc ediderit conſtitutionem, omnes fatentur: *Platina in ejus vita. Polydor. Verg. l. 5. c. 10. Durandus l. 2. de ritib. Eccleſ. c. 27. §. 1. Concilium Tridentin. Seſſ. 22. c. 7.* præceptum eſſe, *ait*, ab Eccleſia Sacerdotibus &c.

Euchariſtia (hoc eſt, panis conſecratus) aſſervanda eſt in uſum Eccleſiæ. *Bellarm. l. 4. Euchariſt. c. 1. ſeq.* Olim aliter docuit Epiſcopus Romanus Clemens *de Conſecr. diſt. 2. c. 23. Concilium Toletanum I.* ſub Anaſtaſio Papâ circa annum 400. *Canone* 14. ita ſanxit: Si quis acceptam à Sacerdote Euchariſtiam non ſumſerit, velut Sacrilegus propellatur. *Tom. 1. Concil.* Et *Concilium Cæſar-Auguſtanum Can. 3.* huic aſſervationi grande oppoſuit anathema: Euchariſtiæ gratiam ſi quis probatur acceptam non conſumſiſſe, anathema ſit in perpetuum. *Tom. 1. Concil. p. 1049. b.*

Communio Euchariſtica gemina eſt; Laica & Sacerdotalis. Diſtinctio fundatur in *Diſt. 50. c. 7. ſi Epiſcopus. c. 8. Qvis viduam. Bellarm. l. 4. de Euchariſt. c. 24. §. qvintus. Durandus lib. 2. de ritib. Eccleſ. cap. 55. §. 5. ſeq.* Cùm verò neque Chriſti inſtitutio, neque Apoſtolica praxis tale quid habeat, Novitatis rea arguitur, originem ſumens ex fundatione Miſſæ, de quâ pòſt *Bellarm. loc. dicto. §. qvintus.*

Communio Laicis tantùm ſub una ſpecie adminiſtratur: *Bellarm. l. 4. de Euchar. c. 20. ſeq.* Olim aliter docuerunt. Vid. Tit. *Cœna.* ſuprà.

Communio non ſumenda, niſi à Jejunis. *De Conſecr. diſt. 1. c. 49. Sanctum. Durant. de rit. Eccleſ. l. 2. c. 55. §. 12. Durand. rational. l. 4. c. 54. §. 15.* poſt ſumtum cibum communicans excommunicatur. *Cauſ. 7. qvæſt. 1. c. 16. Nihil contra. Bellarm. l. 2. de Miſſa. c. 14. §. Lutherani.* excipit neceſſitatis caſum, quo etiam permittatur, Communionem poſt cibum ſumere. Novum inſtitutum eſt. In libero uſu Eccleſiæ fuiſſe, ut Chriſtiani veteres ob reverentiam Sacramenti, jejuni communicarent, libenter concedimus. *Baron. anno 325. §. 160.* ad tertium

Con-

Digitized by Google

Concilium Carthaginenſe, ſub Siricio Papâ ann. 397. (*Baronius ann.* 397. §. 44.) provocat & originem quæritat.

Eadem ratio eſt mandati Jejunii poſt ſumtam Euchariſtiam. *De Conſecr. diſt. 2. c. 23. Tribus.* Item præceptæ abſtinentiæ ab actu conjugali per aliquot dies ante ſumtionem Euchariſtiæ. *De Conſecr. diſt. 2. c. 21. Omnis homo. Durandus de ritib. Eccleſ. l. 2. c. 55.* §. 13. At olim reverentiæ causâ, ex mera tamen libertate, rectè obſervabantur, non aliter atque ſolebant veteres ante ſumtionem Sacramenti & pedes lavare. *Durand. ibid.* §. 14. Qui tamen mos in legem non abiit: Non igitur hinc probatur antiquitas legis & ſtatuti. Similiter olim nemo definivit, quoties ſingulis annis communicare oporteat. Zephyrinus anno 203. minimum *ſemel.* Fabianus ann. 239. *ter.* Innocentius III. ann. 1198. *ſemel in anno* communicandum decreverunt. *Polydor. Verg. l. 5. c. 10. p.* 448.

Nomen Miſſa rem planè diverſam ab Euchariſtiæ Sacramento deſignat. *Bellarm. l. 1. de Miſſa. c. 1. §. Sed quarta. Durand. Rational. l. 4. c. 1. §. 49.* Nomen novum eſt, teſtante *Bellarm. l.* 1. *de Miſſa.* §. *Sed non.* MISSA.

Miſſa eſt actio, quâ corpus & ſanguis Domini JESU CHRISTI offertur in ſacrificium expiatorium ac propitiatorium. Novum id eſſe confitetur *Bellarminus l. 2. de Miſſa. c.* 10. §. *Reſpondeo Veteribus. & cap. 9.* §. *tertio probatur.* Fundamentum ejus rei quærit in *Concilio Nannetenſi*, Anno 900. celebrato: & *Toletano XII.* quod Bellarminus in annum 900. *ibid.* rejicit.

Miſſæ Canon tribuitur Autori Clementi, *Hack. quæſt. 1. c. 17. p. 124.* Jacobo Apoſtolo & Baſilio, *de Conſecr. diſt.* 1. *c.* 47. At Miſſæ Canonem in antiqua Eccleſia non fuiſſe integrum ante Gregorium Magnum, hoc eſt, ante annum 600. tum incrementum ejus ſucceſſivum probat latè *P. Morn. l.* 1. *de Miſſa.*

Miſſa latino ſermone peragenda eſt. *Concil. Trid. Seſſ.* 22.

Digitized by Google

Seſſ. 22. c. 8. Bellarm. l. 2. de ſacr. c. 31. §. nota tertio. Sed novum eſt inſtitutum. Vid. Titulum: *Eccleſia. Cantus. Lingua.*

Miſſa celebratur in honorem ſanctorum defunctorum & Angelorum. *Concil. Trident. Seſſ. 22. c. 3. Canon. 3. Bellarm. l. 2. de Miſſa. c. 8. Durand. l. 4. Rational. c. 1. §. 28. 31.* Sed novum inſtitutum eſt, uti videbis Titulo: *ſancti.*

§. VI.

Orationem peſſimè depravavit.

Docendo:

(1) Non tantùm pro vivis orandum, ſed etiam pro mortuis. *Bellarm. l. 1. de Purgator. c. 9. ſeq.* Exemplum in univerſa Scriptura nullum legitur; nullum etiam præceptum, nulla promiſſio. Eſt igitur res nova. Quòd verò jam ante annos 1500. preces pro defunctis, (tanquam totius Eccleſiæ ſtatutum & ordinarium medium) factæ fuerint, ut hodiè fit in Rom. Eccleſia, id tacet prima antiquitas. Vide Titulum: *Oratio & Purgatorium.*

(2) Orantes convertantur ad Orientem. *Bellarm. l. 3. de cultu. c. 3. §. Alterum.* Ut, qui templum ædificare velit, fronte verſùs Occidentem converſâ, in deſpectum traditionis hujus Apoſtolicæ, eum in Spiritum Sanctum peccare, certum ſit, dicente *Hoſio l. 4. de tradition. p. 614. 615.* Quamvis autem antiqui Chriſtiani ſine ſuperſtitione olim ad Orientem ſe converterint, forſan quia CHRISTUS è monte Oliveti, qui Jeruſalem verſùs Orientem ſitus eſt, in cœlum aſcenderit. *Lorin. in Act. 1. v. 9. p. 24. fac. 2. d. e.* Aut propter alia myſteria, *Durand. de ritib. Eccleſ. l. 1. c. 3. §. 3. 4.* Liberè tamen id fecerunt, ſine ullâ neceſſitatis lege, quòd *Joh. 4. v. 21. 23. 1. Timoth. 2. v. 8.* omnis locus piè precanti ſacer ſit, ideò quivis etiam corporis ſitus. Lex igitur neceſſitatis nova eſt. In Eccleſia ſancti Petri Principis Apoſt. Altaria non tantùm ad Orientem, ſed etiam in alias partes diſtributa ſunt. *Walfrid. Strabo l. de reb. Eccl. c. 4. Socrat. l. 1. c. 21. Caſſiod. l. 9. tripart. c. 38. Nicephor. l. 12. c. 34.*

(3) Pre-

Digitized by Google

(3) Preces fiant ſolennes & publicæ in proceſſionibus, quæ ideò Rogationes vocari ſolent. Tertullianum hujusmodi *Proceſſionum* meminiſſe, ad uxorem ſcribentem, volunt nonnulli. De *Baſilio* res certior, illius ætate, quæ incidit in annum 370. ſupplicationes & Litanias inſtitutas fuiſſe. *Gretſerus lib. de ſacr. Proceſſ. c. 2. p. 7. ſeq.* ex unico Tertulliano antiquitatem proceſſionum obtinere laborat: Aſt Gelaſius Papa in Concilio Romano *circa annum* 492. opuſcula Tertulliani Apocrypha pronunciavit, *diſt. 15. c. 3. Sancta Romana.* Certè, contra ſeipſum Gretſerus teſtimonium dicit & refutat, *p. 10.* *Nicephorus* proceſſiones cœptas & introductas eſſe tempore S. Sancti Chryſoſtomi, qui vixit *anno 398.* affirmare videtur. *Baronius* originem rejicit in S. Mamercum, Viennenſem Epiſcopum, qui *anno 475.* proceſſiones inſtituit. *Durand. Rational. l. 6. c. 102. §. 2.* geminam dicit proceſſionem ſolemnem: Majorem, authore *Gregorio Magno*, circa annum 600. & Minorem à *Mamerco* fundatam. *Gregorius IX.* docuit, ut nudis pedibus proceſſio fieret, ann. 1239. *Bzovius ibid. §. 7.*

(4) Modus orandi per Calculos, & ad numerum, Eccleſiæ Romanæ eſt approbatus. Teſtatur luculenta & quotidiana praxis. Rem ipſam ejusq; *novam* originem prolixè & accuratè exponit *Polyd. Vergil. l. 5. de invent. c. 9.* Ejus rei author fertur *Petrus* Eremita, homo Gallus, civis Ambianenſis, qui abhinc annos CCCCXXX. h.e. circiter annum ſalutis humanæ MXC. ſanctitate floruit egitq; cum Urbano, Romano Pontifice, ut bellum Aſiaticum à noſtris ſuſceptum fuerit, quo Hieroſolyma recuperaretur.

(5) Orationem certis & Canonicis horis dicere oportet præſertim Clericos, idq; non tantùm in honorem DEI, ſed etiam B. Virginis. *Bellarmin. l. 2. de bon. oper. in particul. c. 10. ſeq.* Non eſt in controverſia, an liceat certas horas precum definire? Id enim eſt Chriſtianæ libertatis; & hactenus ſalutaris inſtituti; Hoc autem quæritur: 1. An præcisè oporteat definire ſeptem horas? 2. An illæ preces dicendæ

Digitized by Google

etiam in laudem Sanctorum, præſertim virginis Mariæ? 3. An illa orandi ratio propriè ſit Clericorum? Adi *Polydor. Vergil. l. 6. de Invent. cap. 2.*

(6) Eccleſia Romana removet ac inſtituit varia precum impedimenta. 1. Oratio non intellecta DEO grata eſt. *Bellarm. l. 2. de Verbo DEI. c. 16. §. neque ſolùm. Lancelott. Quare 20. §. 5. Bejerlinck Conc. ſelect. 19. p. 367.* 2. Oratio impeditur per actum conjugii, ab eo igitur abſtineat oraturus. *Cauſ. 33. quæſt. 4. c. 1. & diſt. 31. c. 7.* 3. Vis precum magnam partem conſiſtit in multiloquio. Innocentius III. autoribus cædis Conradi Epiſcopi Herbipolenſis, inter alias partes pœnitentiæ & expiationis ſui peccati hanc dictat: *ut Orationem Dominicam decantent centies inter diem & noctem. Bzovius anno 1204. §. 11.* Militi regulari imponitur, ut ſingulis diebus dicat 150. Pater noſter. *Pontificial. Fol. 85. fac. 2.* 4. Orationi eſt neceſſaria vox clara. *Marſilius Columna ſect. 2. c. 7. §. 5.* 5. Oratio in templis eſt efficacior. *Bejerlinck Conc. ſelect. 40. p. 745.*

§. VII.

SACRAMENTA.

Cultus Romanæ Eccleſiæ proprius fuit antiquæ Eccleſiæ Chriſtianæ prorſus incognitus. Partes quædam illius ſunt hæ:

SACRAMENTA quædam olim incognita confinxit Romana Eccleſia.

(1) Sacramentum confirmationis: quod perficit gratiam Baptiſmi & dat Spiritum Sanctum: *de Conſecrat. Diſtinct. 4. c. 119. Presbyteris. Polydor. Vergil. de invent. l. 5. c. 3. p. 395.* Tria requiruntur, ait *Bellarm. l. 2. de Confirm. c. 2.* 1. Promiſſio gratiæ. 2. Signum ſenſibile cum verbo. 3. Mandatum divinum. Hinc facilè eſt *Novitatem* inſtituti deprehendere. *Bellarmin. l. d.* non poteſt aliud verbum monſtrare, niſi promiſſionem Spiritus Sancti, quæ generalis eſt, neque confirmationi, ut Sacramento connexa: Vid. ſuprà Tit. *Baptiſmus. Polydor. Vergil. l. 5. de invent. c. 3. p. 394.* Primum autorem nominat Clementem I.

Epiſcop,

Epiſcop. Rom. anno Chriſti 93. ſequ. præſidentem. *Durandus de rit. Eccleſ. l. 1. c. 20.* §. 11. materiam eſſe ait Chriſma ex oleo & balſamo, formam: *Conſigno te crucis & confirmo te Chriſmate ſalutis, in nomine Patris, Filii & Spiritus S.* Materiæ primum teſtem laudat *Cyprianum*, circa annum 250. formam ſemper in uſu fuiſſe affirmat. Prolixè hoc refutat & perſequitur *J. Dallæus* Opere de *Confirmatione*.

(2) Sacramentum Pœnitentiæ: quod eſt altera tabula ſpiritualis naufragii, per quod peccatores ſalvantur. Pœnitentiam veram & ſeriam eſſe peccatori utilem ac neceſſariam, inter Chriſtianos nullum eſt dubium: an verò illam *Sacramentis* connumerari oporteat, id in quæſtione eſt: Originem illius doctrinæ in nullo verè antiquo autore oſtendunt Pontificii: *Bellarm. l. 2. de Sacram. c. 24. §. Joann. 20. & lib. 1. de pœnitent c. 10. §. accedant ſeq.* antiquitatis teſtimonium producturus, allegat *Tertullianum, Cyprianum* & *alios*, pœnitentiæ fructus ac neceſſitatem commendantes, at Sacramentum appellari, nullo documento oſtendit. *l. d. §. accedat &c.* (in expreſſam *Novitatis* confeſſionem erumpit.)

(3) Extrema Unctio: tollens peccati reliquias; *Concil. Tridentinum Seſſ. 14. c. 1. & 2. Durand de rit. Eccl. l. 1. c. 20. §. 25.* eſſe hanc *Novitatem* expreſſam, inde probatur: Quia apud *Durandum l. 1. c. 8. in A. C. 526.* refertur: *V. Polydor. l. 5. c. 4.* Ex profeſſo ſcripſit de hac materia *Joannes Dallæus*.

(4) Ordo ſ. inauguratio Miniſtrorum Eccleſiæ: quæ numerantur inter Sacramenta: *Bellarm. l. 1. de Sacram. Ordin. c. 2. 3.* Ordinatio actio fuit & ritus Apoſtolicus, quòd autem Sacramentis annumeranda, probandum incumbit adverſariis. *Bellarm. c. 3.* ex antiquitate unicum Dionyſium Areopagitam producit, cujus ſcripta vel ideò non ſunt certæ fidei, quia loqvuntur de *Sacramento*, cujus antiqui Patres non meminerunt: Sed multo aliter dicunt *Innocentius I.* ab anno 402. *Leo I.* ab anno 440. *Anaſtaſius II.* ab anno 497. & *Gregorius Magnus* ab anno 600. qui omnes manifeſta *Novitatis* teſtimonia dicunt. It. Patres, *Martyrius, Chryſoſtomus, Cyprianus, Ambroſius &c.*

Digitized by Google

(5) Matrimonium eſt Sacramentum largiens ejusmodi gratiam, ſine qua ſpiritualem unionem cum CHRISTO non haberent: *Bellarm. l. 2. de Matrim. Sacram. c. 2. §. ac primum.* Matrimonium ipſum à DEO fundatum, bonam ac ſanctam ordinationem eſſe, nemo ambigit: quòd illud ſit Sacramentum, lato ſenſu, h. e. myſterium, ſignificans myſticam Chriſti & Eccleſiæ conjunctionem, quemadmodum in vinea, agro &c. verum eſſe Sacramentum ſtrictè dictum, probandum illis eſt. Ex profeſſo adi *D. Gerard. T. III. Conf. Catholic.*

§. VIII.
Feſta magno abuſu & magno numero fuere introducta.

(1) Feſta non tantùm in DEI, ſed etiam Sanctorum gloriam & memoriam inſtituta ſunt. *Bellarm. l. 3. de cultu Sanctor. c. 16. Biel lect. 32. lit. T. de Can. Miſſa.* Aliter *Polyd. Verg. l. 6. de invent. c. 8. p. 510.* revocans originem ad Concilium quoddam Lugdunenſe, & in A. C. 600. ſub tempora Gregorii.

(2) Speciatim: per integrum annum Sanctis varia feſta celebrare oportet. *Bellarmin. l. 3. de cult. Sanct. c. 16.* Novitatem teſtatur Concil. Lugdunenſe, quod feſta complura fundavit, ut habet de *Conſecr. diſt. 3. c. 1.* His alia fuerunt addita, referente *Polydor. Vergil. l. 6. c. 8. p. 510. 511.* Feſtum corporis CHRISTI Clemens V. (qui anno 1305. præfuit) ex quorundam Catholicorum revelatione inſtituit, teſte *l. 3. Clem. tit. 16. de Reliq. & ven. ſanct. cap. un. si dominum.* Feſtum purificationis Sergius I. Papa (circa annum 690.) inſtituiſſe perhibetur. *Jacob. de Vorag. Legend de Feſto Purif.*

(3) Vigilias oportet agere pridie feſtorum. *Bellarm. l. 3. de cultu Sanct. c. 17. §. De vigiliis. Durand. de rit. Eccl. l. 3. c. 4. §. 10.* Olim tempore perſecutionum equidem Chriſtiani antelucano tempore DEO ſervierunt in Eccleſia; ſed abuſum

abuſum recitat *Novitatis*. *Polydor. Vergil. l. 6. de Invent. c. 4.* Vid. *Davenant. coloß. c. 4.*

(4) Encœnia quotannis celebranda. Sunt autem Encœnia Feſtum anniverſarium dedicationis templi: & quia templa tantùm non omnia per Eccleſiam Roman. Sanctis aut Angelis ſunt dedicata, Encœnia in Divorum honorem convertuntur. *Polydor. Verg. l. 6. c. 8. de invent.* refert in A. C. 271.

(5) JEJUNIA partem cultus feſtis proximam conſtituunt, quæ & ipſa inter feſta cenſentur. Illa verò maximè probari DEO, quæ ſcil. ſobrietatis ſunt, *Rom. 13. v. 13. Ephes. 5. v. 18.* & abſtinentiæ à peccatis, *de Conſecr. diſtinct. 5. c. 25. Jejunium.* Nemini eſt dubium, ut vero Jejunium, quod corpus affligat. *Matth. 6. v. 16. c. 9. v. 14. ſeq. Eſ. 58. v. 6. 1. Tim. 4. v. 8.* Chriſtianis obſervandum aliquâ neceſſitate incumbat, tanquam cultus DEI, ſatisfactio pro peccatis, reconciliatio cum DEO, remiſſionis peccatorum, nec non aliorum beneficiorum DEI, temporalium & ſempiternorum, meritoria impetratio. *Bellarm. l. 2. de bonis oper. in partic. c. 11. & l. 3. de Rom. Pont. c. 23. §. Alterum eſt.* Id inſtitutum omninò recens ac *novum* eſſe dicimus.

(6) Jejunia ſub neceſſitate obſervanda ſunt: *Bellarm. l. 2. de bon. oper. in partic. c. 6. & 7. §. Eadem ſententia. c. 11. §. Porrò.* Olim aliter docuerunt, Jejuniorum obſervationem liberam fuiſſe. Vid. ſupra Titulum: *Jejunium*, ex profeſſo. De Jejunio & ejus doctrina, Hiſtoriâ, ſpeciebus edidit peculiarem librum doctiſſimus *J. Dalleus.*

(7) Abſtinentia à certo cibi genere eſt de ratione jejunii. *Bellarm. l. 2. de bon. oper. in part. c. 5.* Novitatis teſtis eſt *Polydor. Vergil.* qui *l. 6. de invent. c. 6.* autorem illius cenſet *Gregorium Magnum circa annum 600.* quamvis obſervatio libera prius in uſu fuerit.

(8) Jejunium quadrageſimale tanquam Apoſtolica traditio, ſine bono & ſalutari Chriſtianis obſervandum incumbit, *Bellarm. l. 2. de bon. oper. in part. c. 16.*

Digitized by Google

Baronius Anno 57. §. 193. ſeq. ex Apoſtolica traditione cupit deductum, teſtimonio *Hieronymi*, cujus hæc ſunt verba: Nos unam quadrageſimam ſecundum traditionem Apoſtolorum, toto anno, tempore nobis congruo, jejunamus: fuiſſe verò tunc obſervationem liberam, verba toto anno, item tempore nobis congruo, manifeſtè oſtendunt. Rem *novam* Sixtus I. fundâſſe, creditur, *Baron. ann. 136. §. 1. Platina* in vita Teleſphori, & cum eo alii plerique, autorem facit Teleſphorum (circa annum 142.) Verum Jejunium quadrageſimale ab omnibus Chriſtianis obſervandum, ſed & Jejunium quinquageſimale à ſolis Clericis obſervandum, cujus *Decret. diſt. 4. Statuimus.* extat. Abſtinentiam carnis in Quadrageſimâ præcipit *Concilium Toletanum VIII.* ann 653. celebratum, cujus hoc decret. apud *Baron. ann. 653. §. 3.* legitur.

(9) Jejunium Sabbathi perpetuo ſtatuto obſervandum eſt. *De Conſecr. diſt. 3. c. 13. Sabbatho.* Memorat hoc *Bellarminus l. 2 de bon. oper. in part. c. 18.* in diſceptationem fuiſſe vocatum, ut *Ambroſius* & *Auguſtinus* congruentius putarent, non jejunare Sabbatho. Olim libera ejus obſervatio fuit, dicente *Bellarm. l. 2. de bon. oper. in part. c. 2. §. Deinde addimus.* Apud Veteres in quibusdam locis Sabbatho jejunabatur, in aliis prandebatur. Legitur etiam inſtitutum à Gregorio VIII. *ann. 1187. Baron. ann. eod. §. 17.* non ut perpetuum eſſet, ſed tantùm quinquennale.

(10) Jejunium quatuor temporum itidem præcepto Eccleſiæ obſervare oportet. *Bellarm. l. 2. de bon. oper in part. c. 19.* Ait ille *ibid §. Originem*: iſtud Jejunium ex Apoſtolica traditione deduci. Si autem Hiſtoriæ conſulantur, hanc illius originem, Jejunium quatuor temporum Papa Caliſtus fertur inſtituiſſe *ann. 226. Baron. §. 6.* Platina in ejus vita Caliſtus Pontifex. Ante Caliſtum verò Jejunium illud tantùm fuiſſe trium temporum. *Diſtinct. 76. c. 1. Jejunium.* Quam verò mutationem & rotationem illa quatuor temporum Jejunia fuerint paſſa, ex *diſt. 76. c. 2. & 3. Conſtituimus.* legenti pateſcit. Sic ergò demùm

Concil. Salegunſtenſe, *anno 1073.* celebratum, certitudinem huic obſervationi dedit.

(11) Cœtera Jejunia, quæ Eccleſia obſervari jusſit, ſub pœna anathematis non ſunt negligenda. *Diſt. 30. c. 8. Si quis eorum.* Illa verò recentia eſſe, res ipſa clamitat. Jejunium *Feriæ ſextæ* originem trahere ex Triburienſi Concilio, anno 1050. celebráto, *Johan. Wolfius* ex Vincentio & Antonio probat, *Lection. Memor. Cent. 11. pag. 278.* Jejunium adventus confirmat *Bellarm. l. 2. de bonis Oper. in part. c. 10.*

§. IX.

(12) Invocatio Sanctorum defunctorum & Angelorum. *Bellarm. l. 1. de ſanct. beatitud. c. 19. ſeq.* Novitatem teſtatur *Eccius Enchirid. c. 15: de veneration. Sanctor.* *Bellarm. l. 1. de ſanct. Beat. c. 8.* Cœpiſſe autem invocationis cultum à *Petro Gnapheo*, Hæretico, circa annum 470. qui in Concilio univerſali V. damnatus fuerat, tanquam Hæreticus, ex Nicephoro aliisq; autoribus *Hoſpinianus de templis p 358. 359.* docet. INVOCATIO SANCTORUM.

(13) Canonizatio Sanctorum: (ex introductâ invocatione nata) *Bellarm. l. 1. de ſanct. Beatit. c. 7. ſeq.* *Bejerlinck Conc. ſelect. 49. p. 879. Eſt illa teſtimonium &c.* Novum eſt inventum: quod tacitâ confeſſione *Bellarm. l. d.* *Lancellottus Quare 88.* exprimunt, dum aliquam ſpeciem erroris in antiquitate ne quidem quærere laborant, certi, ſe nec illam inventuros. Primum initium *Novitatis* ſatis claré *Bell. l. d. c. 8. §. dices.* exprimit. Primus Pontifex &c. Vide infrà Titulum: *Sancti.*

(14) Reliquiarum cultus & veneratio. *Bellarm. l. 2. de cultu reliquiar. c. 1. ſeqv. Lancellottus Quare 31. §. 2.* Olim aliter docuerunt, nim. Martyrum & Sanctorum reliquias honoravit Sepultura. *Baron. Anno 69 §. 21. Anno 169. §. 1. &c.* Vide Titulum: *SANCTI. RELIQUIÆ. MARTYRES.*

(15) Imagines religioſo cultu afficiendæ. Vide Titulum: *Idola. Imagines.*

(16) Templa. Quamvis Templa causâ commoditatis

tatis in peragendo cultu extruere, ſit Chriſtianæ libertatis; Iſraelitæ etiam templum divino cultui dicandum extruxerint, mandato DEI cultum iſtum exigere: Attamen Novi Teſtamenti Eccleſia omnia templa neſcit, præter ſpirituale, *1. Cor.* 3. *v.* 16. 17. *c.* 6. *v.* 19. *2. Cor.* 6. *v.* 16. *Act.* 7. *v.* 48. *c.* 17. *v.* 24. Occurrunt hîc ergò quædam nova in Eccleſia Romana. Vide Titulum: *Templum Eccleſia.*

Ut ſunt 1. Templa conſtruere in gloriam DEI, ac ſi tale opus eſſet pars divini cultus, etiam in honorem Sanctorum & Angelorum, ceu partem religioſæ venerationis: *Bellarm. l.* 3. *de cultu Sanctor. c.* 4. *§. Quarta propoſitio. c.* 6. *§. ſit igitur. Durand. l.* 1. *de rit. Eccl. c.* 12. *§.* 1. Originem refert *Polydor. Vergil. l.* 8. *de invent. c.* 1. ad Calixtum I. qui ſedit Romæ anno 221. Videtur res orta ab Alexandro Severo Imperatore, moris Ethnici nimium adhuc obſervante, qui Mariæ trans Tiberim templum erexit. *Baron. ann.* 224. *§.* 5. Hoc autem opus alii Calixto I. Epiſcopo Romano, illorum temporum tribuunt. *Durand. l.* 1. *de ritib. Eccl. c.* 2. *§.* 4.

2. Templa ſolenni ritu conſecranda ſunt. *Bellarm. l.* 3. *de cult. ſanct. c.* 5. Neque hoc eſt illicitum, quatenus templum unius DEI cultui ſolenniter, ac piis precibus atque votis traditur: Si autem ritus Ethnici & Judaici ſ. Levitici adhibeantur aliæq; ſuperſtitiones admiſceantur, quæ Papatus agit, & opinio cultus accedat, novitas eſt & ea quidem irreligioſa. *Pontificial. fol.* 75. 89. *ſeq. Hoſpinian. de templis l.* 4. *c.* 1. *p.* 447. Quod poſterius fatetur *Bejerlinck Conc. ſelect.* 40. *p.* 742. originem conſecrationis templorum in finem V. ſeculi rejiciens.

3. Templa Chriſtianorum ſint imaginibus illuſtria. *Bellarm. l. de imagin. ſanct.* Ut veteres Chriſtiani caruerunt templis, ſic & imaginibus, tanquam ornatu templorum. Et quamvis imaginum uſum ad memoriam, ad informationem ſimplicium, & competentem ornatum, habere liceat, idq; ex libertate Chriſtiana, nemo inficiatur. *Baron. ann.* 599. *§.* 16. 17. Ad

cultum

cultum tamen imagines collocare in templis, idololatricum eſt, & inſtitutum novum. *Baron. Anno* 211. *§.* 5.

(17) ALTARIA. Et circa hæc non pauca nova habet Eccleſia Romana.

1. Altaria Chriſtianorum ſunt loca cultui & Sacrificiis offerendis dicata. Altare dicitur quaſi alta ara, ſoletq; Sacrificii locus erigi in altum tum propter reverentiam, tum propter ſignificationem, tum propter commoditatem ſacrificantis. *Bejerlinck Conc. ſelect.* 42. *p.* 775. *Durandus l.* 1. *de rit. Eccleſiæ. c.* 25. §. 5. allegat *Optatum* dicentem: *Quid eſt altare? niſi ſedes corporis & ſanguinis Domini.* Certum tamen eſt, altaria externa & propriè dicta ad cultum erecta, (*Durand. l.* 1. *de ritib. Eccleſ. c.* 15. §. *6.*) & ſacrificiis propriè appellatis ſervientia *ibid.* §. 1. in Eccleſia veteri prorſus fuiſſe incognita: De quo plura vide ſuprà Titulo: *Altaria.*

2. Altaria oportet eſſe lapidea. *De Conſecr. Diſt.* 1. *c.* 31. Altaria, ſi non fuerint lapidea, chriſmatis unctione non conſecrantur, in *Epaunenſi Concilio Baron. ann.* 509. §. 13.

3. Altaria certo & ſolenni ritu conſecranda ſunt. *De Conſecrat. diſt.* 1. *c.* 32. Altaria conſecrantur vario ritu, bonam partem Levitico. *Pontifical. fol.* 117. *ſ. Bejerlinck Conc. ſelect.* 42. Res *nova* eſt: teſte *Bellarm. lib.* 4. *de verbo DEI. c.* 5. §. *O-ctavium.* ubi conjicit originem in *A. C.* 314.

4. Altaria non conſecrantur, niſi ſuperſtructa ſunt reliquiis Sanctorum: *De Conſecr. diſt.* 1. *c.* 26. *Placuit &c. Durand. l.* 1. *de rit. Eccleſ. c.* 25. *§§.* 4. 5. De ortu hujus ritus adi Titulum: *Sancti.* & *Martyres.* & *Reliquiæ.*

(18) LUMINARIA, ſive Cerei ac Lampades in templis accendi ſolitæ. Neceſſitatis & commoditatis etiam ornatus aut ſignificationis myſticæ cauſâ, lucernas in templis accendere nemo prohibet: Cultus autem gratiâ id facere, præſertim in honorem & venerationem imaginum, *novum* eſt & illicitum. *Bellarm. l.* 2. *de Reliqu. ſanct. c.* 3. §. *Nono.* §. *Ad illud ſeq.* Olim aliter docuerunt: *Concilium Eliberinum* (*anno* 305.)

Canon. 34. prohibet cereos per diem in cœmiteriis accendi; comminatione additâ; *qui hæc non obſervârint, arceântur ab Eccleſiæ Communione.* Vide *Dallæum in de objecto cultus religioſi l.* 1.

(19) VOTA & hinc ſecuta DONARIA. *Vota* DEO *facere* voluntati ejus congrua, pium & Chriſtianum eſt. At vovere 1. ex proprio ſuo ingenio. 2. Sanctis, *Bellarm. l.* 3. *de Cultu Sanct. c.* 9. *Novum* eſt, Apoſtolos nil tale egiſſe, nec Apoſtolicam Eccleſiam, nec primitivam illi propinquam, non inviti nobis dabunt adverſarii, quod inſtituto præſenti ſufficit. *Bellarm. L.* 3. *de Cult. Sanct. c.* 9. nullam ejus antiquitatem invenire poteſt, quàm in IV. demùm ſeculo: quos enim legat, vixerunt, *Euſebius* anno 326. *Theodoretus* anno 430. *Palladius* & *Prudentius* anno 390. aliiq; recentius.

(20) PEREGRINATIONES ad certa loca ſancta, ad reliquias Sanctorum &c. cultus & religioſæ venerationis ergo inſtitutæ. In Eccleſia Apoſtolica & hanc ſecuta, nullam Peregrinationum factam fuiſſe mentionem, planum eſt. An aliqui acceſſerint Jeroſolymam religionis ergò, non quæritur: quia Chriſtianiſmus ibi florebat antiquis temporibus, illuc confluxiſſe causâ Chriſtianiſmi plurimos, extra dubium eſt. *Gretſerus l.* 2. *de Peregrinat. c.* 1. *p.* 181. *& l.* 3. *de Peregrinat. c.* 5. *Baronius* Seculo demum quarto invaluiſſe ſcribit, *ann.* 380. *§.* 39. 40. *& anno* 451. *§.* 38. *Ann.* 575. *§.* 6. *Ann.* 592. *§.* 19. *& Anno* 672. *§.* 1.

§. X.

RITUS ACCESSORII.

VARIAS CONSUETUDINES cultui connexas affinxit.

(1) TEMPLA ſunt aſyla ſceleratorum. *Cauſ.* 36. *quæſt.* 1 *c.* 5. *de raptoribus.* Olim templa nulla erant, ergò nec ſcelerum nec ſceleratorum aſyla erant. Eſtq; lex *nova*, cujus invenire originem licet in Papa Bonifacio V. apud *Platinam:* Sedit autem Bonifac. V. *ann.* 618. Confitetur *Baronius*, Epiſcopos aliosq; Clericos fuiſſe quidem conatos, in *Seculo quarto*, Templis ea privilegia

vilegia arrogare & de facto uſurpare, ut debitores, ſervos, ancillas, murilegulos & quoslibet publicis privatisq; rationibus involutos; è poteſtate Magiſtratus ſubducerent, at Theodoſium *anno* 392. & Arcadium *anno* 398. ſeveris edictis ſeſe oppoſuiſſe, *Baron. ann.* 392. §. 29. *ann.* 398. §. 88. 91.

(2) Templi Suppellex Varia.

1. Calices Euchariſticæ actioni deſtinati ſint aurei, argentei, vel ſtannei. Uſus adiaphorus; at neceſſitatem induxit Eccleſia Romana. *Polyd. Vergil. l. 6. de invent. c. 12.* putat, pauperes Apoſtolos calices habuiſſe ligneos, poſteà *Zepherinum, circa annum* 203. mandâſſe, ut in vitreo vaſe, non in ligneo, *ut anteà*, ſacrificaretur: ſed hoc etiam antiquato, conſtitutum, ut calices vel aurei ſint, vel argentei, vel ſtannei; quod Urbano I. (anno 227.) nonnulli aſſignent. Non invenitur hac de re antiquius decretum, quàm quod è *Concilio Triburienſi Baron. ann.* 895. §. 1. *&* *Rhemenſi* (nulla verò Synodus Rhemenſis celebrata fuit ante X. Seculum) Papa ipſe utrumque ratum habuit: *De Conſecrat. d. 51. 1. c.* 44. *Vaſa, in quibus &c.* *& c.* 45. *ut Calix &c.*

2. Corporale ſit ex ligno puro confectum. *Polyd. Vergil. l. 6. de Invent. c.* 12. *Platina in Vita Sixti I.* originem conjiciunt in *ann* 132. Jus Canonicum inventum hoc facit adhuc recentius, *de Conſecrat. diſtinct.* 1. *c.* 46. *Conſulto.* Ex Epiſtola Euſebii Papæ (*Anno* 309.) & Sylveſtri (*Anno* 314.) decretum hoc producens: Conſulto omnium ſtatuimus, ut ſacrificium &c. *Durand de ritib. Eccleſ. Cath. l.* 1. *c.* 12. §. 3. in tempora refer *Euſebii Papæ.*

3. Altarium tegumenta neceſſaria ſunt. *Durandus Rational. l. 6. c.* 85. §. 1. Inſtituto novo: cujus inventionem *Polydor. Vergil.* tribuit Stephano I. *l. 6. de Invent. c.* 12. vixit autem ille anno 257. apertius autem Boniſacio III. (*circa annum* 606.) *l.* 5. *c.* 6.

4. Veſtes ſacræ, ſine quibus cultum peragens, ſub maledicto eſt. *De Conſecr. diſt. 1. c* 57. *Nullus &c.* *Durand. Rational. l.* 3. *c.* 1. §. 1. *ſeq* *Novum* inventum: cujus

 veſti-

Digitized by Google

veſtigium in antiquitate non extat. *Polydor. Vergil. l. 6. c. 12.* Stephanum I. (*circa annum 257.*) inveniſſe ait.

5. Sacræ veſtes non tangantur à viris non conſecratis, ſed ne quidem ab omnibus conſecratis: in genere autem nulla mulier, licet ſacrata, eadem attingat. *Diſt. 23. c. 25. Sacratus. c. 26. Non oportet. c. 30. Non oportet.* Res *nova* eſt: *Platina in vita Xyſti I.* originem aſcribit *anno 132.* Bonifacius I. anno 419. mandatum repetiit: dicente *Platinâ in vita illius*: *Durandus Rational. l. 4. c. 29. §. 6.* ſtatuit autorem Papam Soterem. Sedit autem Soter *anno 175.*

6. Sacræ veſtes ne laventur extra ſacrarium, nec niſi à perſonis ſacris, nec niſi è vaſis ſacris. *De Conſecr. Diſt. 1. c. 40. nemo palla & vela ſanctuarii &c.* Origo hujus ſtatuti refertur ad Clementem Papam I. qui *anno 93.* præſederit: at iſti antiquitati penitus fuit incognita. *Bellarm. de ſcriptor. Eccleſ. p. 57.* iſtam Clementis ad Jacobum epiſtolam planè repudiat.

§. XI.

SACRAMENTORUM RITUS.

(1) Sacram Euchariſtiam percepturi, prius peccata ſua confiteantur; & quidem ad numerum; ne vel unum omittatur, vel circumſtantia quæpiam deſit. *L. 5. Decretal. tit. 38. de pœnit. & remiſſ. c. 12.* Vide ſuprà Titulum: *Confeſſio.* ex profeſſo.

(2) Incenſum thuris fiat ſub Miſsâ. *Durand. rational. l. 5. c. 9. §. 5. Bellarm. l. 2. de Miſſa. c. 15. §. ſecunda Cerem. communis. Polydor. Vergil. l. 5. c. 11. de Invent.* in Leonis III. ætatem refert A. C. 796.

(3) In celebratione Miſſæ quiſque donarium aliquod offerat. *Durand. l. 2. de rit. Eccleſ. c. 26. §. 4.* Etſi verò jam olim oblationes in publico Eccleſiæ conventu fuerint collatæ, de quibus *Baronius anno 57. §. 147.* præſertim in uſum pauperum, ut verò ſic Clericorum non tam neceſſitati, quàm abun-

Digitized by Google

abundantiæ & luxuriei conſuleretur, antiqua Eccleſia nunquam ſtatuit.

§. XII.

BENEDICTIONES.

Benedicendæ ſunt altari novæ fruges. Benedictione opus eſſe, Paulus docet 1. *Tim.* 4. *v.* 4. & CHRISTI exemplum *Matth.* 14. *v.* 19. *Marc.* 8. *v.* 6. *&c.* Id verò *novum* eſt, Eutychiano Papâ autore, qui anno 275. Romæ ſedit, & de quo *Platina in illius vita:* Eutychianus inſtituit, ut in altari fruges benedicerentur. Idem concedit *Marſilius Columna hydragiol. ſect.* 2. *c.* 2. §. 14. qui etiam benedictionem lactis & mellis refert ad Concilium Africanum, *anno* 254. celebratum.

Benedicenda ſunt templa, altaria, vaſa ſacra, veſtes ſacræ, cœmiteria, cingula, arma, enſes, vexilla &c. *Pontificale lib.* 1. *&* 2. *Marſilius Columna hydragiol. ſect.* 2. *c.* 2. §. 21. *ſeqv.* Ejus verò benedictionis non meminit vetus Eccleſia, eſtq; *Novum* quid ortum progreſſu temporis ex benedictione frugum, cujus modò facta eſt mentio: Origine ſine dubio poſterius iſto Eutychiani invento.

Cineris aſperſio: Ritum ejus deſcribit *Polydor. Vergil. l.* 6. *de invent. c.* 3. *Ante initium Miſſæ factum cineres conſecrantur &c* Ritus & ſignificationes hujus rei enarrat *Durandus Rational. l.* 6. *c.* 28. §. 18. Utique res *nova* eſt, cujus competentem vetuſtatem & Apoſtolicam originem nemo novit.

Cereus Agni Paſchalis, cujus virtus ab ipſo Pontifice Urbano V. deſcribitur, hæc referente *Bzovio anno* 1367. §. 9. *Scriptor Ceremoniarum S. R. Eccleſiæ l.* 1. *ſect.* 7. auctor eſt. Urbanum Pontificem tres particulas ceræ benedictæ, *Agnos DEI* communiter nominant, Palæologo Imperatori miſiſſe, hosq; verſus addidiſſe, quibus efficacia ejus ceræ explicatur:

Balſamus & munda cera, cum Chriſmatis unda,
Conficiunt agnum, quod munus do tibi magnum;
Fonte velut natum, per myſtica ſanctificatum;

Fulgura deſurſum depellit, & omne malignum:
Peccatum frangit, ut Chriſti ſanguis, & angit.
Prægnans ſervatur, ſimul & partus liberatur:
Dona confert dignis, virtutem deſtruit ignis:
Portatus munde, de fluctibus eripit undæ.

Inſtitutum planè *novum.* *Polydor. Vergil. l. 6. de invent. c. 7.* Zozymus auctor fuit, qui regnavit anno 417. Idq; *Platina* in illius vita annotat. *Wilhelm. Durandus Rational. div. offic. lib. 6. c 80 §. 2.* Alii ad Concilium Toletanum IV. referunt, ita per annos ſexcentos in Eccleſia veteri fuiſſet ignotum.

Jubilæus: qui quàm ſolennis exiſtat Roman. Eccleſiæ feſtivitas, toti orbi notum eſt, vide *Extrav Comm. l. 5. tit 9. de pœnitent & remiſ. c. 1. & 2. & 5.* Ea vero res *nova* eſt, totiq; Chriſtiano orbi uſque ad *Annum Chriſti 1300.* incognita, quo primum Jubilæum, futuris temporibus quovis centeſimo anno celebrandum, indixit Bonifacius VIII. *Bzovius Annal Eccleſ. anno 1300. §. 1. Bellarm. parte 2. Chronolog. p. 109.* Quem Clemens V. anno 1342. ad quinquageſimum reduxit, *Bzovius anno 1342. §. 6.* & ann. 1350. primus celebravit. *Bzovius anno 1350. §. 1.*

Supplicium hæreticorum. *Bellarmin. l. 3. de Laicis. c. 21. ſeq. Cauſ. 23 Quæſt. 5 c. 44. & c. 32.* Originem rei *novæ* deſcribit *Polydor. Vergil. l. 8 de Invent. c. 4.* quod in Nicena Synodo ann. 324. 325. Ario dicta fuerit pœna exilii, & ſubjungit: *poſthac circiter annum 388 Theodoſius, Valentinianus mulctandos decreverunt Hæreticos damnis, ignominiis & morte.* Pœnam ignis refert *id* ibidem in *A. C. 1180.* ſub ævum Frid. I. Imperat. *Bellarminus* nullum Eccleſiæ decretum ante Innocentium III. invenire poteſt, qui ſedit anno 1200. Certe Urbanus Papa II. adhuc ſuo tempore, anno ſcilicet 1087. improbavit, vi hæreticos extirpare velle, ut ex ejus literis *Cauſ. 24. quæſt. 2. c. 37.* conſpicitur.

§. XIV.

MORTUORUM curam agit, modo antiquitati incognito.

Fundamentum omnis pro mortuis eſt ignis purgato-

Digitized by Google

gatorius, præcipua columna totius Regni Pontificii. Vid. Tit. *Purgatorium* & *Oratio.*

Sepulturæ locus cedit in commodum defuncti: *Inſtitut. Juris Canon. l. 2. tit. 24. de ſepult. §. ſepulturæ quidem &c.* Exordium *novæ* conſuetudinis *Baronius* ad ea tempora refert, quibus Chriſtiani pacem aliquatenus adepti (in Seculo aut IV. aut V.) martyrum corpora in templa collocare cœperunt, *anno 226. §. 12. Accidit.*

Suffragia viventium, quibus docet Romana Eccleſia defunctorum animas juvari. *Bellarm. lib. 2. de Purgator. c. 16.* numerat tria genera ſuffragiorum: 1. Sacrificium Miſſæ. 2. Orationem. 3. Opera pœnalia, Jejunium, Eleemoſynas, Peregrinationes. *Bellarm. ibid. Benzon. de Jubil. l. 2. c. 47. p. 286. Baron. anno 392. §. 13.* Vide Titulum: *Purgatorium.*

Sacrificium Miſſæ pro defunctis offerendum. *Tridentinum Concilium ſeſſ. 22. c. 2. Bellarm. l. 2. de Miſſa c. 7 Durandus Rational. l. 4. c. 1. §. 36. Novum* ſtatutum, cujus antiquitatem probaturi confugiunt ad *Baſilium,* qui vixit anno 370. *Chryſoſtomum,* anno 398. *Clementis Conſtitutiones,* & *Liturgiam Jacobi,* vide *Durandum de rit. Eccleſ. l. 2. c. 43. §. 1.* Hæc certè ſuſpecta ſunt, de illa re teſtificantia, quæ in prima Eccleſia perpetuo ſilentio jacuit ſepulta. *Baronius* paulò antiquiora quærit teſtimonia ex *Auguſtino, anno 389 §. 5.* ubi tamen manifeſtum eſt, iis commemorationibus Eccleſiam nihil egiſſe aliud, quàm quod fuit teſtificata, defunctos virtute corporis & ſanguinis Chriſti pro ſe traditi & fuſi, de hoſtibus ſpiritualibus triumphaſſe. Vide ſuprà *Titulos citatos.*

Ad hoc genus ſuffragii pertinent ſeptendialia Sacrificia, quæ ſeptimo à funere die inſtituuntur, & deſcribit *Polydor. Vergil. l. 6. c. 10. Bejerlinck Conc. ſelect. 27. p. 505.*

Eleemoſynæ pro defunctis factæ, illis in Purgatorio exiſtentibus ſubveniunt. *Bellarm. l. 2. de Purgator c. 16.* Illis enim velut precioſo Balſamo animæ irrigantur, ac DEUS propitius redditur. *Bejerlinck Conc. ſelect. 26.* Apo-

ſtolos

ſtolos tale quid docuiſſe, aut Eccleſiam primitivam uſurpaſſe, non legitur.

Jejunia pro mortuis inſtituta ſunt iisdem ſalutaria. *Bellarm. l. 1. de Purgat. c. 3. §. Tertius.* Inſtitutum novum eſſe, tam profundum ſilentium adverſæ partis plus ſatis arguit, quo illa uſque adeò compeſcitur, ut ne mutire audeat de vera antiquitate ſuffragii hujus, ad ſuccurrendum in purgatorio laborantibus inventi.

Indulgentiæ fiunt animabus defunctorum ſalutares. *Bellarm. l. 2. de Purgat. c. 16. §. Ad hæc juvantur. Bejerlinck Conc. ſelect. 25.* ante Paſchalem I. h. e. ante finem IX. Seculi neminem nominari poſſe confitetur, qui indulgentiis ſubvenerit defunctorum animabus. *Hunnius.* Adde *Molinæum de Novitate Papiſmi.*

SECTIO SECUNDA.

HÆRESIS. Quàm multa ſint, in quibus Romanenſes concordent cum antiquis Hæreticis, ex Parallelismo ſubnexo apud *A. Rivetum Cathol. Orthodox. Tom. I.* patet.

§. 1. Samaritani, teſte *Epiphanio*, ſi quis ipſis diceret de David, Eſaia, & ſequentibus poſt Moſen, non ſuſcipiebant, ſed immorabantur traditioni, à propriis ipſorum Patribus invectæ.

Papiſtæ communiter docent, Scripturas non eſſe neceſſarias, & Eccleſiam iis poſſe carere: neceſſitatem verò traditionum à Patribus invectarum mirè deprædicant.

§. 2. Simoniani, referente *Irenæo*, gloriabantur de iis, quæ non ſunt ſcripta, ſed vivâ ſolùm voce tradita. Iidem inenarrabilem Apocrypharum Scripturarum multitudinem, quas ipſi finxerant, adferebant ad ſtuporem inſenſatorum, & quæ ſunt veritatis, non ſcientium literas.

Hoc idem *Papiſtæ* faciunt, traditiones non ſcriptas non ſolùm æquant, & pari pietatis affectu cum Scripturis recipiunt, ſed præferunt, & ab iis omnem Scripturarum autoritatem pendere volunt.

Apud

Apud eos inſuper plena ſunt omnia legendis Apocryphis, & confictis Scripturis.

§. 3. Carpocratiani, apud *Irenæum*, commenta ſua hoc prætextu defendebant, Dominum JESUM Apoſtolis talia privatim in myſterio locutum eſſe, Apoſtolis autem non omnibus, ſed dignis ſolummodò iſta tradidiſſe.

Papiſtæ univerſi, cùm diſputant de Scripturarum inſufficientiâ, abutuntur hoc dicto Chriſti; *Adhuc multa habeo, quæ vobis dicam, ſed nunc non poteſtis portare:* quo omnes inſipientiſſimos hæreticos, qui ſe Chriſtianos vocari volunt, audacias figmentorum ſuorum, quas maximè exhorret ſenſus humanus, colorare voluiſſe teſtatur Auguſtin. Ledeſma Jeſuita Apoſtoli ſecreta quædam eſſe voluerunt. Conſentaneum enim erat, myſteria quædam, præſertim ſacra, clam populo rudi habere.

§. 4. Nazaræi confitebantur quidem, Moſen legem accepiſſe, ſed dicebant, fictos eſſe hos libros.

Inter *Papiſtas* ſic loquitur *Albertus Pighius*: Unde nobis certum eſt, hæc eſſe Moſis ſcripta, quæ ſub ejus nomine legimus, ut qui autographa ejus non vidimus: Et ſi videremus, quis certos nos redderet, Moyſis tam multis ſeculis mortui ſcripta manu? Deinde, ut hoc nobis conſtaret, quis ſecuros reddidit, vera eſſe, quæ ſcribit, omnia? Et de Evangeliſtis: Tametſi credamus, quòd dictis & actis Chriſti interfuerunt, potuerunt tamen *labi* memoriâ & *mentiri*, ut omnis homo falli poteſt & fallere. Unde inſuper certum, hæc, quæ leguntur, illorum eſſe germana, non falſata, non ſubdititia. His interrogationibus atheis conveniunt propoſitiones *Bailii*, in impietatis ſuæ demonſtratione. Scriptura, *inquit*, poteſt in dubium vocari. Quis vobis dixit, quòd ſit divina, eiq; potiùs credendum eſſe, quàm hiſtoriis profanis & fabulis?

§. 5. Baſilidiani & Carpocratiani, referentibus *Irenæo* & *Epiphanio*, doctrinas ſuas abſcondebant. Nos homines ſumus, *inquiebat Baſilides*, cæteri omnes canes ſunt & ſues: nolite ergò margaritas projicere porcis, & dare ſanctum canibus. Cùm ex Scripturis arguerentur, in accuſationem convertebantur Scripturarum,

Digitized by Google

rarum, quaſi non rectè haberent, neque ſint ex autoritate, & quia variæ ſint dictæ, & quia non poſſit ex his inveniri veritas ab his, qui neſciunt traditionem. Non enim per literas traditam illam, ſed per vivam vocem. Ob quam cauſam Paulum dixiſſe; Sapientiam loquimur inter perfectos.

Eadem dicunt *Papiſtæ*. Non videtur, *ait Albertus Pius Carpenſis*, Scripturarum genus univerſum vulgo diſſeminandum eſſe, nec margaritas porcis ſpargendum, nec ſanctum, ut Dominus ait, dandum canibus. Cui concinnè reſpondebat *Eraſmus*; Malè ſentis de populo Chriſtiano, ſi dignum judicas, qui porcis & canibus conferatur. Tale fuit tamen judicium Jeſuitæ *Jacobi Ledesmæ*, ut enim hanc ſuam propoſitionem *Baſilidianam* fundaret; Non decet, ut divina & ſacroſancta fidei myſteria in ore omnium hominum promiſcuè verſentur: quibusdam enim verborum involucris pleraque ſunt obtegenda, ne ab imperitiſſimo quoque paſſim intellecta, facilè quoque contemnantur: hanc affert rationem: Tandem hoc ipſum docuit Servator noſter, Matth. 7. Nolite Sanctum dare canibus &c. Item:, Conſentaneum erat, myſteria quædam, præſertim ſacra, clam populo rudi habere. Non judicavi, inquit Paulus 1. Cor. 2. me ſcire aliquid inter vos, niſi JESUM CHRISTUM, & hunc crucifixum: Sapientiam autem loquimur inter perfectos. Ita cum *Carpocrate* corrumpit Pauli ſenſum. Idem fecit *Coſterus* Jeſuita; A Chriſto videtur cautum, ne omnia fidei dogmata commendarentur ſcriptis, dum ait, nolite ſanctum dare canibus. *Chartono* Scriptura tantùm eſt particula veritatis revelatæ, quæ neque in toto ſuo, neque in aliqua parte poteſt à ſeipſa valorem & autoritatem habere. *Cardinali Baronio*, Traditiones excellunt ſupra Scripturas, quòd Scripturæ non ſubſiſtant, niſi traditione firmentur; traditiones autem ſine ſcriptis ſuam retineant firmitatem.

§. 6. Gnoſimachi, apud *Damaſcenum* & *Nicetam*, cuivis Chriſtianiſmi cognitioni & ſcientiæ reſiſtebant, illo q; fruſtra laborare aſſerebant, qui in ſacris Scripturis ſcientiam ullam aut cognitionem inveſtigabant, cùm præſertim à Chriſtianis DEUS nihil præter bona opera requirat. Itaque aliquem ſimplici rudiq; animo inſti-

inſtitutum ſuum perſequi melius eſſe, quàm multam curam in cognoſcendis decretis & ſcientiis ponere.

Papiſtæ lectioni Scripturarum populo interdicunt Chriſtiano. *Hoſius Cardinalis* commendat doctum quendam, qui, ſicut audierat à Carbonario, non aliò ſibi confugiendum eſſe duxit, quàm ad fidem Eccleſiæ Catholicæ, tanquam ad aſylum unum omnium tutiſſimum; & in ea tempore mortis plus præſidii invenit, quàm in omni Scripturarum exercitatione, quas totâ vitâ ſuâ meditatus erat diligenter. *Ibidem ait*; pietatem divinam non attendere, quantâ cognitione credatur, ſed magis quantâ devotione, quod creditur, diligatur. Sed ignoti nulla cupido, nedum dilectio. Tandem fratrum ignorantium ordinem inſtituerunt, quem reliquis frequentiorem reddere conantur. Doctor *Colus* in Conſeſſu Ordinum Angliæ; Edico vobis, *inqviebat*, ignorantia eſt mater pietatis.

§. 7. Simon Magus, qvùm inſpexiſſet, per impoſitionem manuum Apoſtolorum dari Sp. Sanctum, obtulit eis pecunias, dicens: Date etiam mihi poteſtatem iſtam &c. ut poſteà eandem aliis vendere poſſet. Hinc *ſimonia* activa & paſſiva, tam eorum, qui emunt, quàm eorum, qui vendunt rem ſpiritualem.

At in Eccleſia Romana *ſimoniam* regnare, ac ſi nullum eſſet peccatum, conqueritur *Durandus ſpeculator*. Et Baptiſta *Mantuanus* de eadem: - - - Venalia nobis

Templa, Sacerdotes, Altaria, Sacra, Coronæ,
Ignis, thura preces, cœlum eſt venale, DEUSq;.

De Alexandro VI. Pontifice, qui *Rodericus Borgia* anteà dictus fuit, teſtatur *Gvicciardinus*, Cardinales ei vendidiſſe poteſtatem exercendi *mercimoniam* ſacrorum theſaurorum in editiſſima & principali parte Templi. *Alvarus Pelagius*, pro pecuniis celebrant, corpus Chriſti pro pecunia vendunt cum Juda: conſecrant & ordinant, & pro pecunia conferunt omnia Sacramenta: ſed gratiam non conferunt, quam non habent. Nihil accipitur gratis, nihil datur gratis. Hinc illud *Sannazarii* de Leone X.

Sacra ſub extremâ, ſi fortè requiritis, horâ
Cur Leo non poterat ſumere: *vendiderat*.

Nihil hodie datur gratis, quia nec aliquid recipitur gratis, quia dicunt collatores, quod comparavimus, vendimus; ait idem *Alvarus*.

§. 8. Idem Simon poſt corruptionem & interitum carnis tradebat animarum purificationem, ψυχῶν κάθαρσιν.

Papiſtæ poſt mortem & corruptionem corporis docent purificationem animarum futuram in loco imaginario, quem *Purgatorium* appellant.

§. 9. Montani Paracletus hoc ſæpè commendavit, nempe animam aliquid penſarè penes inferos, uſque ad reſurrectionis plenitudinem, modicum quodque delictum luens, morâ reſurrectionis, donec ſolverit ad ultimum quadrantem.

Idem fundamentum habent *Papiſtæ* pro ſatisfactionibus, quas poſt hanc vitam neceſſarias eſſe contendunt.

§. 10. Marcion utramque mercedem creatoris, ſive tormenti, ſive refrigerii apud inferos determinabat, ei poſitam, qui legi & Prophetis obedierant.

Hanc eandem imbiberunt doctrinam *Pontificii*, nempe Patres omnes, qui Legi & Prophetis obedíverunt, uſque ad aſcenſionem Chriſti detentos fuiſſe in aliqua parte inferni, quam *Limbum* appellant, in qua finxerunt locum refrigerii & conſolationis.

§. 11. Elxai, qui *Oſſenorum* fuit Patriarcha, coegit non ſolùm per DEUM jurare, ſed etiam per ſalem & aquam, per æthera & ventum, per terram atque cœlum.

Pontificii per creaturas jurant, per Sanctos & Sanctas, & eorum reliquias.

§. 12. Marcellina Sectæ *Carpocratis* fuiſſe traditur ſocia, quæ colebat imagines JESU, Pauli, Homeri & Pythagoræ adorando, incenſumq; ponendo, teſte *Auguſtino*. Carpocratis etiam diſcipuli imagines quaſdam depictas, quaſdam autem & de reliqua materia fabricatas habebant, dicentes, formam Chriſti factam à Pilato, illo tempore, quo fuit JESUS cum hominibus. Teſtibus *Irenæo* & *Epiphanio*.

His autoribus *Papiſtæ* didicerunt, Chriſti & Sanctorum imagines exſculpere, pingere & variis modis efformare, in eum finem, ut eas

Digitized by Google

ut eas adorent, veſtiant, in incenſum adoleant, & in publicis ſupplicationibus deferant, fingentes etiam imagines Chriſti, dum in carne converſaretur, à Luca fuiſſe depictas, quas ad hoc uſque tempus conſervatas fuiſſe, & Romæ aſſervatas gloriantur.

§. 13. Audiani cogitatione carnali DEUM fingebant in ſimilitudinem hominis corruptibilis, ait *Auguſt.* Armenii & Jacobitæ, teſte *Nicephoro, Calliſto*, imagines Patris, Filii & Spiritus Sancti, effigiabant, quod perquam eſt abſurdum. Crucem non prius honore debito proſequebantur, quàm perinde atque hominem baptiſaviſſent.

Papiſtæ DEUM Patrem pingunt facie ſenili, promiſſa barbâ, & Spiritum S. in ſpecie columbæ, quidam etiam Trinitatem in tricipitis hominis ſpecie. Res etiam inanimatas baptiſant, ad uſus, ut vocant, ſacros. Hinc Baptiſmus campanarum. Pontifex ipſe imagunculas agni cereas baptiſat. Sic enim autor ceremoniarum: omnibus agnus DEI baptiſatis per Pontificem, vel per ejus Prælatos, ſurgens Pontifex &c.

§. 14. Chatzinzarii & Staurolatræ dicebantur, qui crucem adorabant. Χάτζυς γὰρ ὁ σταυρὸς παρ' αὐτοῖς: Chatzus namq; crux ab iis dicitur, ait *Nicephorus*, propterea, quòd crucem tantùm adorare & colere dicantur.

Papiſtæ negare non poſſunt, ſe Staurolatras eſſe, crucem enim adorant adoratione Latriæ. In Pontificali poſt novæ crucis benedictionem. Tum Pontifex flexis ante crucem genibus, eam devotè adorat & oſculatur, idem faciunt, quicunque alii voluerint. Thomas expreſsè: Illi exhibemus Latriæ cultum, in quo ponimus ſpem ſalutis: Cantat enim Eccleſia; O ave ſpes unica hoc paſſionis tempore, auge piis juſtitiam, reisq; dona veniam. Ergò crux Chriſti eſt adoranda adoratione Latriæ.

§. 15. Angelici in Angelorum cultu inclinati fuerunt, ait *Auguſt.* Quod etiam *Epiphanius* tribuit Cainianis.

Papiſtæ omnes Angelos bonos univerſos colunt religioſo cultu, & quisque ſuum Angelum cuſtodem religioſè colit & invocat, ut ſuo loco videbitur.

§. 16. Collyridiani Virginem Mariam colebant & adorabant, qui propterea ab *Epiphanio* inter hæreticos numerantur, & idololatræ appellantur. *Petrus Gnaphæus* Hæreticus in V. Synodo damnatus, autor fuit, ut in precatione omni DEI genitrix nominaretur, & divinum ejus nomen invocaretur. Καὶ ταύτης τὴν θείαν κλῆσιν ἐπικαλεῖσθαι.

Papiſtæ hæc omnia faciunt, qui Pſalmos omnes ad DEUM pertinentes Mariæ, mutato nomine, applicarunt. Qui eam invocant Deamq; appellant. Ne Deam ipſam inani inutilium lignorum donatione luſiſſe videamini. Quæ ſunt verba Epiſtolæ Leonis X. P. P. ad Recanatenſes, in quibus agebat de Lauretana imagine. Cujus ædes deſcribens *Turſelinus* Jeſuita, ſic præfatur ad Cardinalem *Aldobrandinum*: Matrem ſuam præpotens ille DEUS *divinæ Majeſtatis poteſtatisq;* ſociam, quatenus licuit, adſcivit. Huic olim cœleſtium mortaliumq; principatum detulit: Ad hujus arbitrium (quoad hominum tutela poſtulat) terras, maria, cœlum, naturamq; moderatur; hac annuente, & per hanc divinos theſauros & cœleſtia dona largitur. At nos cum *Epiphanio* & veteri Eccleſia dicimus: Sit in honore Maria; Pater, Filius & Spiritus Sanctus adoretur, Mariam nemo adoret. Vel potiùs hæc DEI verba opponimus: Gloriam meam alteri non dabo. Itaque cum Apoſtolo ſic DEO laudem tribuimus: Soli DEO honor & gloria: Non cum Bellarmino de Valentia & aliis Jeſuitis; Laus DEO & virgini Mariæ, DEO item JESU CHRISTO. Ubi virginem Mariam CHRISTO præponunt in δοξολογία.

§. 17. Hemerobaptiſtæ quotidiè lavabantur, teſte *Epiphanio*, non corporum ablutionis gratiâ, ſed propter peccata.

Papiſtæ ſingulis diebus aſpergunt ſe aquâ luſtrali, ad purgationem peccatorum, quæ *venialia* appellant.

§. 18. Marcion dabat etiam permiſſionem mulieribus, ut baptiſmum darent, ait *Epiphanius*. Pepuſiani tantùm dabant mulieribus principatum, ut Sacerdotes apud eos etiam honorarentur, teſte *Auguſt.*

Papiſtæ

Papiſtæ approbant obſtetricum & aliarum mulierculárum baptiſmum, in ficto ab iis neceſſitatis caſu.

§. 19. Marcoſii in adminiſtratione baptiſmi Ebraica nomina ſuperſabantur, ait *Irenæus*, ut ſtupori eſſent, vel, ut ait *Epiphanius*, quò magis admirationi eſſent iis, qui initiabantur.

Papiſtæ uſurpant linguam initiatis plerumq; non intellectam, nec teſtibus aſſiſtentibus, ut majeſtatem concilient rebus ſacris, ut cauſantur; Et in baptiſmi adminiſtratione verba quædam Ebraica proferunt.

§. 20. Manichæi in adminiſtratione cœnæ Domini à calice Sacramenti abſtinebant, ut loquitur *Gelaſius*, vel ut *Leo* Papa, ore indigno Chriſti corpus (id eſt, corporis Chriſti Sacramentum) accipiebant, ſanguinem autem redemptionis haurire omninò declinabant.

Papiſtæ ſolum panem conſecratum populo permittentes, eum à ſacri calicis participatione arcent.

§. 21. Helſeſaitæ CHRISTUM non unum dicebant, ſed hunc quidem infernè, illum verò ſupernè, apud *Theodoretum*. Rurſus autem eum tranſire in alia corpora, & in unoquoque tempore diversè oſtendi.

Papiſtæ nobiſcum agnoſcunt corpus Chriſti viſibile ſupernè, nempe in cœlo. Addunt autem corpus inviſibile & impalpabile, infernè, pluribus in terra locis, in unoquoque tempore, in infinitis hoſtiis.

§. 22. Marcoſius pocula vino mixta, ſimulans, ſe gratias agere, & diutius extendens ſermonem invocationis, purpurea & rubicunda apparere faciebat, ut putaretur gratia ab his, quæ ſunt ſuper univerſa, vel, ut vertit *Petavius*, ſuperna illa cœleſtisq; gratia ſanguinem ſuum inſtillare in illud poculum, per invocationem ipſius, Φασὶ μεταβάλλεσθαι δ᾽ αὐτὸ τὸ μὲν ἐρυθρὸν εἰς αἷμα.

Papiſtæ etiam finxerunt tranſubſtantiationem panis & vini, & gratiam alligârunt Sacramentis.

§. 23. Acephali, apud *Nicephorum*, communionem à plurimo tempore aſſervatam habentes, feriis Paſchalibus in minu-

tiſſimas

Digitized by Google

ſiſſimas inciſam partes, convenientibus ad ſe hominibus dederunt.

Ab iſtis didicerunt *Pontificii* Euchariſtiam diu aſſervare, & communionem ſemel in anno tantùm, & populo communiter exhibere feriis Paſchalibus.

§. 24. Eutyches corpori DOMINI noſtri JESU CHRISTI veri corporis naturam detrahebat, quia, ut refert Leo Papa, corpus ei tribuebat ſine forma, dimenſionibus & circumſcriptione. Contra quem diſputans *Vigilius*, vel, ut alii volunt, *Gelaſius*; Quando in terra fuit, *inquit*, non fuit utiquè in cœlo, & nunc, quia in cœlo eſt, non eſt utiqne in terra.

Papiſtæ corpus Chriſti ſub panis accidentibus includunt, ſine modo, ut loqvuntur, quantitativo, ita ut non occupet locum, nec circumſcribatur loco. Imò affirmant, oculum Chriſti non videre ſuum corpus, quatenus eſt in Euchariſtia, propterea quòd eſt inextenſivum.

§. 25. Phariſæi aſſeres ſibi parabant dodrantis latitudine, & in has ſe ad veſperam locabant, ut, ſi quis dormiiſſet, in terram decideret, & rurſus excitaretur ad orationem. Alii lapillos ex aquis collectos ſibi ipſis ſubſternebant, ut, dum his pungerentur, non in profundum ſomnum deferrentur. Jejunabant bis in Sabbatho, ſecundâ & quintâ die. *Χαμευνίας* ſuas, id eſt, humi dormitiones, jejunia ſtata & ſimilia ex Phariſæorum inſtitutis mutuati ſunt quidam monachi auſteriores in Papatu. Capucini ſanctitatem in eo conſtituunt, ſi pro cubili ſarmentis utantur.

Papiſtæ omnes meritum quærunt in jejunando bis in hebdomade, die ſexto & ſeptimo.

§. 26. Meſſaliani Eccleſias & adoratorias ſibi ipſis fecerunt, & ad veſperam & manè multis lucernis & luminibus incenſis congregabantur &c. extendebant manum, ac petebant velut victu carentes & nihil poſſidentes. Item, Sacco conſpicuo induti incedebant.

Papiſtæ omnes in matutinis, quas vocant, & veſperis cum lucernis & luminibus incenſis congregantur, imo pleno die. Omnes Monachi profitentur, ſe nihil poſſidere, mendicantes omnes petunt oſtiatim, tanquam victu carentes. Capucini, Recollecti & ſimi-

Digitized by Google

& ſimiles cum ſacco conſpicuo incedunt, & manum etiam extendunt, ut petant, in eumq; finem manticam humeris geſtant.

§. 27. Encratitæ, qui etiam Tacianitæ, aut *Taciani* appellati ſunt, continentiam prædicarunt, nuptias ſcortationem eſſe putantes. Eſu inanimatorum interdixerunt. Conjugio utentem in ſuorum numerum non receperunt, ſive marem, ſive fœminam. Non veſcebantur carnibus, easq; abominabantur.

Apud *Papiſtas* eos ad ſacra officia non eſt fas admitti, qui exercent vel cum uxore carnale conſortium, quia ſcriptum eſt; Sancti eſtote, quia ego ſum ſanctus &c. Neque integros corpore non admiſit, qui ait, vellem autem omnes eſſe, ſicut & ego. Quod apertius declarat, dicens: Qui autem in carne ſunt, DEO placere non poſſunt. Hinc Pontifici Innocentio, poſt Syricium, qui cum uxore exercent carnale commercium, in carne ſunt, & DEO placere non poſſunt; Sancti eſſe non poſſunt; Qui à conſortio uxorum non abſtinent, contaminati ſunt carnali concupiſcentiâ, nec poſſunt credere, ſe exaudiri, cùm dictum ſit; Omnia munda mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil mundum, ſed coinquinata eſt eorum mens & conſcientia. Quid unquam *Encratitæ* fœdius in ſanctum conjugium potuerunt evomere? *Bellarminus*, Sanctorum matrimonium, *inquit*, ſine pollutione & turpitudine non exercetur. Quod tamen Apoſtolo eſt κοίτη ἀμίαντος, cubile impollutum. De quo nihilominus idem Cardinalis; 1. Impedit munus ſacrificandi. 2. Impedit ſtudium orationis. 3. Impedit efficaciam prædicationis. 4. Impedit curam pauperum. 5. Impedit curam paſtoralem. 6. Impedit Sacramentorum adminiſtrationem. At, inquit *Eſpenſæus*, quid ſtolidius, vel divinæ maledictionis obligatius, quàm ſi Epiſcopi vel Archidiaconi ſic in libidinem præcipites, ut nec adulteria, nec inceſtus, nec turpes marium amplexus horreant, caſta Clericorum conjugia ſibi fœtere, nec veræ juſtitiæ compaſſione eos, ut conſervos continere rogent, aut moneant, ſed ut ſervos cogant & jubeant; addentes huic imperio, non conſilio, ſuggeſtionem adhuc turpiorem, magisq; fatuam, honeſtius pluribus occultè implicari, quàm apertè in hominum vultu & conſcientia cum una ligari &c. Hic eſt autem totius

 eorum

eorum veſaniæ manipulus, & inſaniæ conventus, ut Clerici, licita unius mulieris conſortia relinquere coacti, fornicatores, adulteri, & turpes aliarum pravitatum miniſtri cum eis efficiantur. Hæc Sorbonicus Doctor, qui rectè alibi notat, contra Pontificum Innocentii & Syricii Tacinianiſmum. Quod innupta dicit, ut ſit ſancta corpore & ſpiritu, non eſſe accipiendum, quaſi nupta fidelis & caſta, & viro ſubdita, ſpiritu tantùm, non etiam corpore ſancta ſit: non enim ſanctum corpus eſſe poteſt, quo Sanctificator utitur Spiritus. Sed & Petrus ibidem conjugatas ſanctas mulieres, & Paulus utriusque ſexus fidelium corpora, Chriſti membra, DEI templa vocat, 1. Cor. 3, 6. 2. Cor. 6. Aude dicere, Chriſti membra ſancta non eſſe, & coujugatorū corpora à Chriſti corpore ſeparare.

Ad carnium abſtinentiam quod ſpectat, *Carthuſiani*, *Fulienſes*, & alii quidam Monachi eam profitentur omni tempore; Alii *Papiſtæ* in Quadrageſima, vigiliis, quatuor temporum jejuniis, &c. qui etiam *Tacianitica*, imò & Satanica ratione utuntur, quòd Deus maledixit terræ in operibus humanis, non aquæ, inde eſt, ait *Durandus*, quòd omne genus carnis, quod in terra verſatur, tam quadrupedia, quàm aves, in Jejuniis non licet comedere. Itaque cùm accidiſſet *Franciſco Aſſiſiati* infirmo, ut guſtaret laridum & carnem, coram toto populo hujus facti magnam teſtatus eſt pœnitentiam. Quam ut non abs re fuiſſe ſuſceptam, probet defenſor ineptiarum & blaſphemiarum ſui Franciſci *Henricus Sedulius*, Antverpienſis Franciſcanus, ex carnibus alimentum ferinum eſſe, & beſtiis conveniens, probat ex *Muſonio* apud *Stobæum Serm.* 17.

§. 28. Manichæi auditoribus ſuis permittebant, carnibus veſci, agros colere, & ſi vellent, uxores habere, quorum nihil faciebant, qui apud eos vocabantur *Electi*.

Papiſtæ in Clericis ſuis & Monachis matrimonium damnant, quod in aliis tolerant.

§. 29. Novatiani eos, qui ſecundum matrimonium coiiſſent, à ſacris myſteriis arcebant, ut teſtatur *Theodoretus*.

Papiſtæ à Myſteriorum adminiſtratione arcent omnes conjugatos, & eos, qui ſecundo matrimonio juncti fuerunt, etſi poſt uxorum obitum cœlibes vivant, ad ordines Eccleſiaſticos non admittunt.

tunt. Cujus decreti occaſione hæc habet Gloſſa Juris Canonici: Non mirabile, quod cum eo, qui peccat, diſpenſatur, nempe cum ſcortatore, cum autem illo, qui non peccat, id eſt, digamo ſucceſſivo, non diſpenſatur.

§. 30. Apud eosdem Manichæos, à regula ſanctitatis non videbatur excidiſſe homo, boletos, orizam, tubera, placentas, piper, laſer, diſtento ventre cum gratulatione ructans. At certo ſupplicio addicebatur homo parcus & frugi, cui cœnanti oluſcula cum exiguo lardo apponebantur.

Apud *Pontificios* idem obſervatur durante Quadrageſimâ, tunc enim, qui piſcibus exquiſitis in vino coctis, & aromatibus calidiſſimis conditis, qui ſumptuoſis acetariis variorum generum, cruſtulis, dulciariis, libis, ſalgamis, moretis, & ſimilibus, ventrem habebit diſtentum, non propterea ei lis intenditur. Sed ſi quis poſt longam abſtinentiam vitellum ovi ſorbet, aut laridi rancidi buccellam, pœnis inferni adjudicatur, & ubi inquiſitio viget, etiam igni temporali.

§. 31. Montanus *ὁ νηστείας νομοθετήσας*, qui leges Jejuniorum condidit, eo nomine hæreticus eſt habitus à veteri Eccleſia. Quem inſecutus *Tertullianus* commendavit *ξηροφαγίας*, id eſt, ſiccas epulas, ſive aridiores cibos certis temporibus. Orthodoxos autem, qui huic ſuperſtitioni reluctabantur, pſychicos quaſi animales & carnales appellavit.

Ab his Patriarchis habent *Papiſtæ* ſtata ſua jejunia, & leges de ciborum delectu, qui etiam, exemplo *Tertulliani*, helluones & intemperantes appellant, qui omni tempore ſobrie viventes, utuntur omnibus, aut quibusvis cibis à DEO permiſſis.

§. 32. Marcion copias maris, hoc eſt, piſces, ſanctiorem cibum deputabat.

Papiſtæ in ſuis Jejuniis piſcibus veſcuntur, non carne; Imò Renatus Laurentius Papiſta, quaſi voluiſſet Marcionis cauſam agere, ſcribens in illum Tertulliani locum, Animalia terreſtria, inquit, plus habent maledictionis, quàm aquatilia, quia plus nutriuntur terrâ, cujus de fructu cum manducâſſet Adam, maledicta fuit, non autem aqua. Quid igitur, ô inſane Papiſta, fiet herbis, legu-

Mmmmm 2 mini-

minibus, orizæ & fructus arborum, quibus liberè utimini omni tempore.

§. 33. Priſcillianus conjuges, quibus hoc malum poterat perſuadere, disjungebat, & viros à nolentibus fœminis, & fœminas à nolentibus viris. *Auguſtino* teſte, *Papiſtæ* docent, matrimonium ratum, non conſummatum, per ſolennem religionis profeſſionem alterius conjugum dirimi, & contrarium ſentientes anathemate feriunt Tridentini. *Bellarminus* autem alterum conjugem repugnantem poſſe cogi, ut faciat, quod tenetur facere, id eſt, ut liberam dimittat partem, quæ ſolemniter vovit. Ita disjungunt à legitimis conjugibus eos, quibus hoc malum poſſunt perſuadere, ut Monachi fiant, & cum Priſcilliano auferunt viros nolentibus fœminis.

§. 34. Apoſtolici, qui arrogantiſſimè ſe iſto nomine vocaverunt, ait *Auguſt.* in ſuam communionem non recipiebant utentes conjugio, & res proprias poſſidentes; Nullam ſpem putabant eos habere, qui utuntur rebus, quibus ipſi carebant.

Monachi omnes *Pontificii* arrogantiſſimè commendant vitæ genus ſuum, tanquam Apoſtolicum, imò & Angelicum. Sed omnium arrogantiam ſuperant, qui non Apoſtolicos, ſed Apoſtolos ſeipſos nominârunt in Luſitania, & ubique ſe Jeſuitas appellant, quaſi JESU ipſius ſocios. Quod nomen meritò, tanquam arrogantiæ plenum improbavit Euſthatius Bellajus, Epiſcopus Pariſienſis. Nullum conjugatum etiam in conſortio ſuo admittunt Monachi. Franciſcus Aſſiſias noluit dici Sanctus, inquiens, quia uxorem & filios habere poſſem. Quaſi ſanctitati repugnaret, filios & filias habere. Bruno inſtituti Carthuſiani primus inventor, ideò animum applicuit ad iſtud Monachiſmi genus, quia exiſtimavit, nullam eſſe ſpem ſalutis iis, qui urbes incolerent, in populi frequentia. Profectò, inquiebat, non eſt locus ſalutis, niſi mundum relinquamus. Si in viridi hoc factum eſt, quid in arido fiet? Omnes Monachi, qui ſe mundo mortuos dicunt, alios homines ſeculares, & mundanos appellant. Cùm autem regnum Chriſti non ſit de hoc mundo, inde colligi poteſt, quid judicent de reliquis, quos Laicos dicunt.

§. 35. Nudipedales, apud *Auguſt.* nudis pedibus ſemper ambulabant, malè intelligentes quædam Scripturæ teſtimonia, in quibus de ſolvendis calceamentis agitur. Monachi ex ordine Minorum, Recollecti & Capucini eos imitantur, ſed alio prætextu, quibus melius competit, quod de aliis dicebat *Hieronymus*; Viros fuge, quos videris catenatos, quibus fœminei contra Apoſtolum crines, hircorum barba, nigrum pallium, & nudi patientiâ frigoris pedes. Fuerunt etiam apud Judæos ſacra nudipedalia, teſtibus *Hegeſippo* & *Joſepho*. Ubi & Berenicæ aſtabat nudis pedibus religioni inſerviens. Unde *Juvenalis* de Judæa:

Obſervant, ubi mero pede Sabbatha reges.

Meminit etiam *Tertull in Apologetico* Nudipedalium, apud Ethnicos. Et adverſus Pſychicos, ubi etiam Montaniſta hæreticus factus, illud inſtitutum laudat. Sed & omnem ταπεινοφρόνησιν Ethnici agnoſcunt, quum ſtupet cœlum, & aret annus, nudipedalia denunciantur, magiſtratus purpuras ponunt, faſces retrò avertunt &c. Iſtis magiſtris didicerunt nudipedes fratres abjicere calceos, niſi ſint feneſtrati.

§. 36. Meſſaliani, εὐχῆται, ab orando ſic appellati; tantum enim orant, ut eis, qui hoc de illis audiunt, incredibile videatur. Iidem dicebant, baptiſmum novaculam imitari, quæ præceſſerunt peccata auferentem. At non hoc ſolùm pollicetur baptiſmus, inquit *Theodoretus*.

Primam *Meſſalianorum* hæreſin imitantur *Papiſtæ*, & præſertim Monachi, profeſſi - - - Relligionem,

Quæ filo inſertis numerat ſua murmura baccis,

ut loquitur *Mantuanus*. Alteram autem de baptiſmo renovant, qui docent, baptiſmum peccata omnia, ac præſertim quod origine contractum eſt, delere, ſed alio opus eſſe Sacramento, quod tollat peccata omnia poſt baptiſmum voluntate & actione ſuſcepta.

§. 37. Circumcelliones horrendis armati cujuſque generis telis terribiliter vagando, non dico Eccleſiaſticos, ſed ipſam humanam quietem pacemq; perturbant, &c. Novo & antea inaudito ſceleris genere, calcem aceto permixtam oculis infundentes.

Quid à *Papiſtis* in Italia, Hiſpania & aliis locis, operâ Inquiſi-

-torum fiat, omnibus notum eſt, ibi eqvulei, ignes, rotæ, laquei, gladii ſunt argumenta adverſus eos, qui deprehenduntur, contra errores Pontificios vel obloqui, vel etiam ſentire. Quantum & qualem Albigenſium & aliorum fidelium numerum ſuis cruciatis deleverint, teſtantur hiſtoriæ, & cùm terra reddet mortuos ſuos, illud etiam teſtabitur coram juſto judice. Recentia ſunt, quæ Patrum noſtrorum memoriâ patrata ſunt in Gallia, Anglia, Belgio. Nec dum finis eſt; uſque quo Domine? A Circumcellionibus Pontificiis non ipſi Reges tuti ſunt, Loyolitarum præſertim diſcipulis. Quid, quòd etiam fraterno maduerint ſanguine muri? Legatur Hiſtoria Joannis Diaſii apud Sleidanum.

§. 38. Oſſeni & Elcezaitæ linguâ incognitâ orabant; Nemo, inquiebat Elzai, quærat interpretationem, ſed ſolummodò in oratione hæc dicat.

Inter *Papiſtas* vulgus ordinariè incognitâ ſibi linguâ preces ſuas demurmurat. Cultus publicus fit linguâ incognitâ maximæ parti populi, imò pleriſque Sacerdotibus.

§. 39. Sampſæi ſtudiosè aſſervabant pulverem pedum duarum muliercularum, quas adorabant, quæ Martha & Marthana dicebantur, vel, ut eſt apud Nicetam, Maltho & Malthano; quarum etiam ſputa & reliquas corporis ſordes auferebant, in auxilium videlicet morborum.

Similiter *Papiſtæ*, & in eundem finem abutuntur calceis, pectinibus, braccis &c. Sanctorum ſuorum. Ungues Franciſci, ſi fides ſit Sedulio, tentationes propellunt, ſputo puellam illuminavit; Lotura pedum & manuum morti proxima animalia vivificavit.

§. 40. Pepuziani, Pepuzam aliquid divinum eſſe arbitrantes, Hieruſalem vocabant. *Donatiſtæ* Eccleſiam alligabant parti Donati, ad excluſionem reliquorum omnium cœtuum.

Papiſtæ Romam admirantur tanquam civitatem ſanctam, Eccleſiæ Romanæ tribuentes, cœleſtis Jeruſalem proprietates rejicientes ab Eccleſiæ communione, alios omnes cœtus Chriſtianos, in Europa, Aſia & Africa, ſoli parti Pontificis Romani nomen & rem alligantes.

§. 41. Marcoſii baptiſatos inungebant oppobalſamo, & hoc

Digitized by Google

hoc unguentum typum eſſe dicebant ejus ſuavitatis, quæ ſit ſuper universa.

§. 42. Heracleonitæ duos diſcipulos morientes ungebant oleo & balſamo; & per certas quasdam invocationes illos ab æterna morte redimi putabant. Similes Hæretici apud Irenæum, mortuos redimebant ad finem deſunctionis, mittentes eorum capitibus oleum & aquam.

Sic *Papiſtæ* morientes ſuos ungunt oleo, & per certas invocationes putant eos redimi ab æterna morte, per remiſſionem peccatorum ſuorum, vi unctionis illius.

§. 43. Cathari glorian tes de ſuis meritis mundiores ſe cæteris prædicant.

Papiſtæ præſumunt, ſe poſſe vitam æternam mereri de condigno, & per opera ſupererogationis acquirere poſſe in ea gradum aliquem ſupra alios.

§. 44. Pelagiani docebant, hominem juſtum in hac vita nullum habere omninò peccatum. 2. Etiamſi parvuli non baptiſentur, promittebant eis extrà regnum quidem DEI, ſed tamen æternam & beatam quandam vitam ſuam. 3. Dicebant, ipſum Adam, etſi non peccaſſet, fuiſſe moriturum conditione naturæ, non merito culpæ.

Tales & ſimiles hæreſes in Papatu vigent. Omnes docent, poſſe hominem in hac vita perfectè legem implere; unde ſequitur, eum eſſe ſine peccato. Ambroſius Catharinus & Albertus Pighius, ſecundi erroris, qui infantium in peccato originali morientium beatitudinem ſpectat, fautores fuerunt. Natura in recens editis (ſunt verba Pighii) nihil in ſe habet, quod DEUM autorem non habet; Item: Hujusmodi ſtatum aliquem ego imaginor, hinc decedentium in ſtatu innocentiæ, per regenerationis gratiam nondum adſcriptorum, in regno Chriſti & ſupernaturalis beatitudinis, in quo, quantum per humanam naturam, etiam liberatam à corporis hujus mortalis ſarcina, fieri poteſt, velut in Paradiſo quodam terreſtri, feliciter victuri ſint, de ſorte ſua benè contenti. Thomas Aquinas & alij Scholaſtici plurimi eximunt eos omni dolore, ſive interno, ſive externo, quod agnoſcit Bellarm. Hic autem

tem poſtremus cum Pelagianis contendit, ante peccatum immortalitatem non fuiſſe homini naturalem.

§. 45. Fauſtus Regienſis Epiſcopus, in veteri Eccleſia hæreticus habitus fuit, & libri ejus de gratia & libero arbitrio à B. Fulgentio refutati fuerunt, ut qui continerent errores Pelagianos. Sic enim Iſidorus Hiſpal. Legimus de gratia DEI & libero arbitrio libros reſponſionum ſeptem, in quibus Fauſto, Galliæ Regienſis urbis Epiſcopo, pravitati Pelagiani conſentienti, reſpondens, obnititur ejus profundam deſtruere calliditatem. Qui libri hactenus preſſi, fortè eorum operâ, qui veneno Pelagianiſmi imbuti ſunt, omnibus Orthodoxis magnum ſui deſiderium relinqvunt. At non Papiſtis illis, qui Fauſtum iſtum hæreticum Sanctorum adſcripſerunt Catalogo. Quem etiam Bellarminus enumerat inter autores Catholicos, qui pro defenſione liberi arbitrii ſcripſerunt.

§. 46. Pelagiani iidem dicebant, gratiam, quâ liberamur, ſecundum merita noſtra dari, id eſt, hominem mereri gratiam per opera naturæ, aut bonum liberi arbitrii uſum.

Eadem fuit multorum Scholaſticorum ſententia, inter quos ſic loquitur Gabriel Biel: Anima, inquit, obicis remotione, & bono motu in DEUM, ex liberi arbitrii libertate elicito, gratiam mereri poteſt de congruo.

§. 47. Eunomius dicebat, nihil cuiquam obeſſe quorumlibet perpetrationem peccatorum, ſi hujus, quæ ab illo docebatur, fidei particeps eſſet. Bellarm. docet, hypocriſin, infidelitatem occultam, & crimina cujusvis generis, non impedire, quo minus aliquis ſit membrum verum Chriſti, & Eccleſiæ Catholicæ, dummodò maneat in externa Pontificis communione.

§. 48. Chriſtiano-Categori dicti fuerunt hæretici, qui cùm Chriſtiani eſſent, & unum DEUM verum & vivum venerarentur, ipſi venerandas imagines Domini noſtri JESU CHRISTI, Dominæq; noſtræ ſanctæ Mariæ, quæ DEUM ſuſtulit & peperit, ſanctorum Angelorum, atque ejus Sanctorum, ita coluerunt, ut Deos, more Græcorum, teſte Damaſceno.

Papiſtæ profitentur, ſe imagines Chriſti colere latria, aliorum autem omnium cultu religioſo, etſi alio nomine. Sed & eorum ritus,

Digitized by Google

ritus geſtus & verba, circa imagines, Angelos & Sanctos cum ritibus Ethnicorum circa Deos ſuos, examuſſim conveniunt, & Judæis & Turcis nomen Chriſtianum blaſphemandi occaſionem præbent.

§. 49. Ethnophrones apud *Damaſcenum* & *Nicetam* habentur hæretici, quia cùm gentium inſtituta ſequerentur, in aliis erant Chriſtiani: Erant, inquit *Nicetas*, gentilium, rituum & ſuperſtitionum imitatores.

Papiſtæ ferè in omnibus ſuis ceremoniis ſunt *Ethnophrones*. Autori & datori luminis, candelarum & cerarum lumen offerunt, pro munere, quod faciebant Ethnici, eo nomine à Lactantio reprehenſi. Ab Ethnicis mutuati ſunt aquam luſtralem, Bacchanalia, Ambarvalia, Parentalia, urbium Patronos, & munia ſuperis diſtributa, Pontifices maximos, Veſtales, Proceſſiones, etiam Purgatorium, Eccleſiæ Romanæ theſaurum inexhauſtum, & ſemper haurientem. Et quid non? Opus eſſet ad illam conformitatem magno volumine. Sed habemus non ſolùm confitentes reos, verùm etiam de ſua in his innovandis prudentiâ gloriantes. *Gerſon part. 8. de directione cordis, Conſid. 21.* Commutavit Eccleſia multos gentilium ritus, non eos penitus auferendo, ſed intentiones fidelium, circa hujusmodi in finem bonum dirigendo. Exemplum affert de Feſto Purificationis, quod Candelaria dicitur, in quo in honorem Mariæ faciunt, quod Ethnici in honorem Deæ Februæ, &c. Cardinalis etiam Baronius, poſtquam agnoviſſet tales conſuetudines in primis Chriſtianis adhuc ex Ethniciſmo reliquas, tempore Tertulliani gravi fuiſſe cenſurâ notatas; addit tamen, conſulto poſteà introductum videri, ut, quæ erant gentilitiæ ſuperſtitionis officia, eadem veri DEI cultu ſanctificata, in veræ religionis cultum impenderentur. Et certè ſic viſum fuit poſteà, non ab initio, Ethnophronis, non Chriſtianis.

§. 50. Prodicus didicerat procul dubio à quibusdam Ethnicis, mulieres communes eſſe ſancire. Scio, omnes *Papiſtas* hanc doctrinam non approbaturos. Commendatur nihilominus ſub nomine Clementis Romani, in ipſo Eccleſiæ Romanæ Decretorum libro, ubi introducitur tanquam approbans communitatem Platonis. *Hæc omnia A. RIVETUS.*

Digitized by Google

S.

Sabbati Religio.

§. 1.

De Sabbati religione apud vett. Chriſtianos extant inter Pſeudo-Diatax. Petri ac Pauli nomine *Conſtitut. l. 7. c. XXXIII.* ut eo die ac Dominico ſervi ab opere ferientur. Ἐργαζέσθωσαν οἱ δοῦλοι πέντε ἡμέρας. Σάββατον δὲ καὶ Κυριακὴν σχολαζέτωσαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Contrà *Laodic. Concil. can. XXIX.* vetat Sabbato otiari, ὅτι οὐ δεῖ χριστιανοὺς ἰουδαΐζειν, καὶ ἐν Σαββάτῳ σχολάζειν, ἀλλὰ ἐργάζεσθαι αὐτοὺς ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, τὴν δὲ Κυριακὴν προτιμῶντας, εἴγε δύναιντο σχολάζειν χριστιανοὶ, εἰ δὲ εὑρεθεῖεν ἰουδαϊσταὶ, ἔστωσαν ἀνάθεμα παρὰ χριστῷ. *Dominicis potiùs quàm Sabbatis vacare jubet.* Et addit tamen; *ſi illorum commodo fieri poteſt.* Ut nondum illis temporibus ab omni opere feriari penitus conſtitutum fuerit, notante inibi *Balſamon.* & *Zonarâ.* Plura de his vide *Tit. Dies Dominica.*

Sancti.

§. 1. Circa Sanctorum ſcientiam antiquariam tria potiſſimùm occurrunt notatu digna: *1. Invocatio. 2. Reliquiarum cultus. 3. Canonizatio.*

§. 2. *Ad primum.* Antiquiſſimi Chriſtiani Doctores conſtanter docent, ſolum unum verum DEUM eſſe adorandum ſeu invocandum. Οὐδὲν ἄλλο σέβειν ἢ τὸν ἐπὶ πᾶσι θεὸν, ait *Origenes l. 4. contra Celſum.* *Juſtin. M. Apol. II.* ait, Chriſtum docuiſſe ὡς τὸν θεὸν μόνον δεῖ προσκυνεῖν. *Et ibidem:* Θεὸν μόνον προσκυνοῦμεν, ὑμῖν δὲ πρὸς τὰ ἄλλα χαίροντες ὑπηρετοῦμεν.

Theo-

Digitized by Google

Theophilus Antiochenus l. 1. ad Autolyc. οὐκ ἐξὸν προσκυνεῖσθαι ἀλλ' ἢ μόνῳ θεῷ. Sic & *Iren. l. 5. c. 22. Clem. Alexandr. Strom. l. 8. ait:* Τοὺς ἕλληνας χρὴ διὰ νόμου καὶ Προφητῶν ἐκμανθάνειν, σέβειν ἕνα μόνον θεὸν, τὸν ὄντως παντοκράτορα. i. e. Græcos oportet per legem & Prophetas addiſcere, ut colant unum ſolum DEUM, qui verè eſt omnipotens. *Tertull. ad Scapul. c. 2.* Nos unum DEUM colimus, quem omnes naturaliter noſtis, ad cujus fulgura & tonitrua contremiſcitis, ad cujus beneficia gaudetis. Quod repetit *Apologet. c. 17. & Sarpiac. c. 4.* Hoc argumentum egregiè pertractat *Origen. l. 1. contr. Celſ.* ubi docet, Chriſtum nos inſtituiſſe, τὸν ἐπὶ πᾶσι θεὸν μόνον δεῖν σέβειν, i. Summum DEUM ſolum coli oportere. Quod & *l. 5. l. 7.* repetit docens, Chriſtianos ἐντρέπεσθαι ἄλλο τι σέβειν παρὰ τὸν ἐπὶ πᾶσι θεὸν, καὶ τὸν πρωτότοκον πάσης κτίσεως λόγον αὐτοῦ. i. recuſare atque reſugere, quicquam aliud colere præter ſummum DEUM & Verbum ejus primogenitum omnis creaturæ. Sic & *Cyprian. ad pleb. ep. 16.* Nihil ego colo, niſi Dominum DEUM meum, qui condidit cœlum & terram. Idem inculcat prolixiùs *ad Fortun. de Exhort. Martyr. Euſeb. l. 7. Hiſt. c. 11.* Dionyſius Alex. inquit: *Palàm conteſtatus ſum*, ὅτι τὸν Θεὸν τὸν ὄντα μόνον, καὶ οὐδὲν ἕτερον σέβω, *me eum DEUM, qui verè eſt, ſolum & nihil aliud colere.* Lactant. *l. 2. c. 1. Inſtitut. & c. 17. & c. 14. & l. 5. c. 18.* pluribus vicibus id demonſtrat.

§. 3. Illuſtris locus eſt apud *Scriptor. in Epiſt. Paulin. c. 2.* qui vulgò Ambroſius creditur, ita ille: *Solent pudorem paſſi neglecti DEI miſerâ uti excuſatione dicentes; Per iſtos poſſe ire ad DEUM, ſicut per comites pervenitur ad Regem. Age, nunquid tam demens eſt aliquis, aut ſalutis ſuæ immemor, ut honorificentiam Regis vindicet Comiti, cùm de hac re, ſi qui etiam tractare fuerint, inventi, jure ut rei damnentur majeſtatis? Et iſti ſe non putant reos, qui honorem nominis DEI deferunt creaturæ, & relicto Domino conſervos adorant, quaſi ſit aliquid plus, quod reſervetur DEO. Nam & ideò ad Regem per Tribunos aut Comites itur, quia homo utique eſt Rex, & neſcit, quibus debeat Remp. credere. Ad*

DEUM autem, quem utique nihil latet, omnium enim merita novit, promerendum, ſuffragatore non eſt opus, ſed mente devotâ. Hactenus ille.

§. 4. Ut itaque Apoſtolicis, ita etiam ſeſqui ſeculo pòſt, i. e. ad Origenis uſque & Cypriani ætatem non religioſa alius *Invocatio* nota erat, quàm ſolius DEI: Non ſingularis alterius Interceſſio in cœlis, quàm unius Chriſti. Epiſtola Fratrum Smyrnenſium ad Eccleſias Ponti, quibus Polycarpi martyrium deſcribunt, apud Euſeb. l. 4. cap. 14. ſic egregiè inter alia: Certi homines Nicetem commonebant, ut Præſidem exoraret, ne corpus Polycarpi cuiquam daret, dicentes; Ne Chriſtiani crucifixo derelicto hunc venerari incipiant. At illud quidem miſeri penitùs ignorabant, non poſſe nos aliquando in animum inducere, ut vel deſeramus Chriſtum, vel alium quempiam colamus, (οὔτε ἕτερόν τινα σέβειν) illum quippe, qui DEI filius eſt, adoramus, προσκυνοῦμεν, Martyres autem, ut diſcipulos & imitatores Domini, meritò diligimus, ἀγαπῶμεν ἀξίως, propter amorem erga regem & magiſtrum ſuum, ὧν γένοιτο καὶ ἡμᾶς συγκοινωνοὺς καὶ μαθητὰς γενέσθαι.

§. 5. Tempore verò Origenis & Cypriani, h. e. circa A. C. 250. particularis interceſſionis dogma in Eccleſiam invehi cœpit. Qui primus erroris gradus fuit. Sic *Origen. l. 8. adv. Celſum*: Οἱ Ἄγγελοι καὶ Ψυχαὶ καὶ Πνεύματα συναισθάνονται τῶν ἀξίων τοῦ παρὰ Θεοῦ εὐμενισμοῦ, *i. e. Angeli, animæ & Spiritus ſentiunt, qui ſint digni favore cœleſtis Numinis, quibus non ſolùm ipſi benè volunt, ſed & dant operam, ut DEUM ei ſervire volentibus concilient*, καὶ συνεύχονται.

§. 6. Quam ſententiam ſe fatetur hauſiſſe à quodam Seniore, *Homil. 16. 37. 305.* Et *Cyprian. ep. 57.* ait: *Si quis iſthinc noſtrûm prior divinæ dignationis celeritate præceſſerit, perſeveret apud Dominum noſtra dilectio, pro fratribus & ſororibus apud miſericordiam Patris non ceſſet oratio.*

§. 7. Non tamen vel horum alter, vel quiſquam hic σύγχρονος, aut Sanctorum quenquam ipſe invocat, aut invocandum docet, aut invocatum eſſe narrat; ſed ubique ſolus adhuc DEUS in Chriſto

Digitized by Google

Chriſto invocabatur, adeòq; in ipſa Eccleſia etiam Romana; ſicut indicat *Novatianus libro de Trinitate.* Mox ipſo Niceni Concilii tempore ac deinceps viris piis & doctis ea opinio placere cœpit, quales ſunt, Athanaſius, Euſebius, Hilarius. Sic *Athanaſ. l. de Interpr. Pſalm.* ait: Sanctos, ſi ritè canamus, nobiſcum comprecari. Euſebii loca vide *l. 6. cap. 4. l. 8. c. 17. Hiſt. Eccleſ. & l. 12. de Præp. Evang.* Hilarium vide *Comm. in Pſ. 124. & 129.*

§. 8. Interim opinio hæc privata Concilii ſaltim Niceni tempore ac ſequentibus XXV. annis perſuadere nemini potuerunt, ut Sanctos mortuos invocarent, tametſi interceſſionem eorum particularem nonnulli faterentur. Sic in A. C. 372. apud *Hieron. in Vit. Hilar.* legitur Conſtantia fœmina Cypria, *pervigiles noctes duxiſſe in Hilarionis ſepulcro, & quaſi cum præſente ſermones ſociaſſe, ad adjuvandas orationes ſuas.* Donec *A. C.* 370. ad mortuorum invocationem publicè præire populo illi cœperunt, qui Doctores populi erant conſtituti. Ac in Græcia quidem vel primi vel è primis apparent, *Baſilius, Nyſſenus, Nazianzenus.* Vide *Orat. illius* 40. *in Martyr. Nazianz. Orat. in Cyprian.* ubi ait, Juſtinam virginem Mariam invocaſſe, τὴν παρθένον Μαρίαμ ἱκετεύουσα βοηθῆσαι, *ut adjuvaret* κινδυνευούσῃ. *Nyſſen. in B. Theodor. Martyr. Chryſoſt. Hom. 26. in 2. Corint. Sozomen. l. 7. c. 24. Ambroſius* Fratrem defunctum invocat, *Orat. in obitum Satyri. Vid. eund. Tom. 1. lib. de viduis.* Acceſſit porrò Poëtarum Chriſtianorum mos iſte, quo Angelos & Martyres compellarunt, donaq; divina vel ab iis conferri, vel eorum in cœlis interceſſione impetrari docuerunt. Quales ſunt *Damaſus, Prudentius, Paulinus, Venantius, Fortunatus.* Eodem modo Oratores in Eccleſiis ad Sanctos ſe convertere inceperunt, κατὰ προσωποποιΐαν, ut cum Cyrill. in *Act. Synod. Epheſ.* rogat Joannem, ut ſibi myſteria velit reſerare, ait: *Exhibe nobis fontem tuum! Annon dicentem audivimus. In principio erat verbum. Adde nobis & reliquum ô Evangeliſta!* Et *Verbum caro factum eſt.* Sic *Nazianz. Orat.* 11. in Paſcha exclamat: *Paſcha magnum & ſacroſanctum, totiusq; mundi piaculum! Te enim ὦ, ἔμψυχον alloquar.*

§. 9. Loqvuntur tamen ipſi illi Scriptores in hoc argumento dubiè, uſurpantes hanc vel ſimilem hypotheſin: *Εἰ μή τι πλημμερὸν ἐστὶ εἰπεῖν*, quam habet *Orat in obit. Patr.* Nazianzenus, vel: *Si quis eſt mortuis rerum noſtrarum ſenſus.* Sic *Nazianz. Orat. Fun. in Baſil.* ait: *ὡς οἶμαι.* *Et Orat. 1. in Jul.* *εἴ τις αἴσθησις.* *Et in Gorgon.* *Εἰ δέ τις σοι* noſtrarum rerum cura, atque hoc præmii ſit Sanctorum Spiritibus à DEO conceſſum, *τ̃ πιστῶν ἐπαισθάνεσθαι*, ſuſcipe orationem noſtram. Expreſsè *Origen. l. 2. in Rom. c. 2.* Jam verò, ſi etiam defuncti ſancti, qui cum Chriſto ſunt, agunt aliquid, & laborant pro nobis ad ſimilitudinem Angelorum, qui ſaluti noſtræ inſerviunt, habeatur hoc quoque inter occulta DEI, nec chartis committenda myſteria. *Id. in Cant. Homil. III.* ait: Non erit inconveniens, ſi quis arbitretur &c. *Ambroſ. in Fratr. obitum*: Quâ eras ſanctæ mentis miſericordia in Tuos, ſi nunc urgeri Italiam tam propinquo hoſte cognoſceres, quantum ingemiſceres! quàm doleres in Alpium vallo ſummam noſtræ ſalutis conſiſtere! Ita etiam *Hieron. Epit. Nepot.* inquit: Felix Nepotianus, qui hæc non vidit, felix, qui hæc non audit, ſcil. *Barbarorum incurſiones.* Ita quoque *Auguſtin. l. de Cur. Mort. c. 16. 15.* latè probat, Defunctos per naturam propriam vivorum rebus intereſſe non poſſe, nec quid agamus, quidve patiamur, noviſſe. Ita *Bernard. in obit. Humbert.* Ex hoc ſanè neutrum jam timetur. Nec ego illum video, & ille FORSITAN me non audit. Sed etſi audiat, non movetur hominum verbis. Ita & *Hugo de S. Victor. Quæſt. 228. in Epiſt. ad Rom.* *Lombard. l. 4. diſt 45.*

§. 10. *Concil. Laodicen. A. C. 364. Canon. 35.* damnat vulgi errorem, angelos adorantis, idq; appellat *κεκρυμμένην εἰδωλολατρείαν*, aitq;, Chriſtum deſerere, qui tale quid facit, *ἐγκατέλιπε τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν.* *Concil. Carthag. III. Can. XXIII.* ſic cenſet: Cùm ad altare aſſiſtitur, ſemper ad Patrem dirigatur oratio. Et quaſcunque ſibi preces aliquis deſcribit, non eis utatur, niſi prius eas cum inſtructioribus fratribus contulerit. Inter hosce ingruenti errori ſe opponentes fuit quoque *Vigilantius*, Presbyter Barcinon. in Hiſpan. A. C. 404. quem virum

rum pium & honeſtum fuiſſe dicit *Paulinus Ep.* 1. *ad Sever.* & agnoſcit *C. Baron. Annal. Tom.* 5. *Epiphanius* in Græcia, & in Africa *Auguſtinus*. Vid. *Epiph. Hæreſ.* 79. de Collyridianis, & *Auguſtin. Tom.* 1. *de ver. relig. cap.* 55. ubi ait: Honorandi igitur ſunt propter imitationem, non adorandi propter religionem. Vid. *de C. D l.* 22. *c.* 10. *& l.* 10. *c.* 4.

§. 11. Scripſit nuperrimè de hoc Argumento ex profeſſo luculentiſſimus Antiquarius *Jo. Dallæus Gallus libris qvatuor*, quò Lectorem avidum remitto. Extat enim in illo genere nihil vel doctius vel operoſius.

Sanctorum Reliquiæ.

§. 1. *Reliqviæ* dicuntur Sanctorum mortuorum corpora, & omnia, quæ ipſorum fuère, oſſa, carnes, veſtes, togæ, cingula, pectines, capilli &c. Certè in honore antiquis fuerunt, ut patet ex *Euſeb. Hiſt. Eccl. l.* 7. *c.* 17. 18. ubi recenſet, Jacobi Apoſtoli cathedram Epiſcopalem hucuſque ſervari, cuſtodiri & monſtrari ita reverentiam erga Sanctos. Verba ſunt: Τὸν γὰρ Ἰακώβου θρόνον εἰς δεῦρο πεφυλαγμένον οἱ τῆδε κατὰ διαδοχὴν περιέποντες ἀδελφοὶ, σαφῶς τοῖς πᾶσιν ἀποδεικνύουσιν, οἷον περὶ τῶν ἀγίων θεοφιλοῦς ἕνεκεν, οἵ τε πάλαι καὶ εἰς ἡμᾶς ἔσωζόν τε καὶ ἀποσώζουσιν ἀξιοχρέων σέβας.

§. 2. In Epiſtola Smyrnenſ. apud *Euſeb. l.* 4. *c.* 14. de Polycarpi Mart. cadavere ſic cenſent: Oſſa ejus lapillis pretioſis potiora, auroq; puriora collecta à nobis ibi repoſuimus, ubi decorum erat. Ibi ſanè nobis convenientibus Dominus dabit, ut Natalem martyrii ejus cum lætitia & gaudio recolamus, idq; *cùm ad memoriam iſtorum athletarum, tum ad eorum præparationem, qvi poſt illos certamen iſtud ſunt ſubituri.* Unde liquet, Honorem, quem Apoſtolorum diſcipuli & eorum ſequaces Martyribus præſtare ſolebant, in eo fuiſſe ſitum, quod corpora illorum cineresve terrâ conderent, ac mortuali illorum die ibidem Panegyri memoriam ipſorum celebrarent: nempe quo præſentes hac ratione oſſibus ac cineribus ipſis ad imitationem eorum vehementiùs inflammarentur.

rentur. Idem apparet ex *Epiſtola Lugdunenſium* apud *Euſeb. l. 5. c. 2.*

§. 3. *Tertull. l. de Anima cap. 46. de Paganis* inquit: *Vulgus defunctos colere.* Et *l contr. Marc. 5. c. 9.* & *de Idol. c. 13.* monet; Devitandum vice peſtis omnem idololatriæ afflatum in univerſa ſerie humanæ ſuperſtitionis ſive Diis ſuis, ſive *defunctis*, ſive regibus mancipatæ, ut ad eoſdem ſpiritus immundos pertinentis. Et *de Coron. c. 20.* ait: Mortuorum eſt ita coronari, quoniam & ipſi idola ſtatim fiunt, & habitu & cultu conſecrationis, quæ apud nos ſecunda idololatria eſt.

§. 4. Ita vett. PP. rident & dolent Paganorum circa defunctos cultum, e. gr. *Minut. in Octavio:* Cæcilius ad Chriſtianos ait: *Coronas etiam ſepulcris denegatis.* Iterum ibidem de Ethnicis: Dum reges ſuos colunt religioſè, dum *Defunctos eos deſiderant in imaginibus videre,* dum geſtiunt earum memorias in ſtatuis detinere, *ſacra* facta ſunt, quæ fuerunt aſſumta ſolatia. Pari zelo hanc Paganorum circa mortuos curam improbat & inſectatur *Clem. Alex. Protrept. p. 12. 19. ſeqq Strom. l. 6. Arnob. adv Gent. l. 6. p. 242.*

§. 5. Poſt A. C. 300. non autem ante id tempus legimus, noſtris à Paganis objectum fuiſſe Reliquiarum cultum, Seculo quarto, ut videre eſt ex *Cyrillo Alex. l. 10. contr. Jul. Tom. 6.* ubi ſepulcra & monumenta Martyrum exprobrat, quòdq; ſuper illa DEUM invocarent. Et Eunapius in vita Ædeſii Sophiſtæ. Porrò creſcente tranquillitate Eccleſiæ & templorum ornatu cœptum eſt, reliquias altaribus inſerere, quod prolixè depingit *Liber Pontifical. Part. II. de Eccl. dedicat. p. 209.* idq; ex malè intellecto loco Apocal. 6. *Concil. Carthag. V. c. 14. Tom. I. Concil.* ait: Placuit, ut altaria, quæ paſſim per agros aut vias, tanquam memoriæ Martyrum conſtituuntur, in quibus nullum corpus, aut reliquiæ Martyrum conditæ probantur, evertantur ab iſtorum locorum Epiſcopis.

§. 6. In *Gregor. I. Epiſtol. l. 3. ep. 30.* legitur Hiſtoria de translatione corporum Apoſtolicorum Romæ ad Catacumbas, quam falſitatis arguunt viri docti, ac nominatim *Jo Dall. l. 4. c. 12. de Cult. Relig.* Nihil quippe tribus prioribus ſeculis occurrit ſimile hodiernæ Latinorum praxeos. A. C. 301. legitur in *Act. Romani Martyris,* quòd Medicus quidam juſſus linguam incidere Romani,

Digitized by Google

mani, fecerit id invitus, utq; in contrarium teſtaretur fidem ſuam, Linguam eandem, ut medicamen illius delicti; quod admiſerat, abnegando, accepiſſe, domiq; ſuæ recondidiſſe, ut conſuerunt, inquit *vetus Auctor*, Infirmiores, fideles tamen, honorare, ſi quid à „ Martyribus ſumſerint. Unde diſcimus, jam tum *ſeculo quarto* „ morem nonnullorum fuiſſe, aſſervare & honorare, ſi quid à Martyribus ſumſiſſent, ſed qui eſſent infirmiores, qualis erat iſte Medicus, Chriſti negator ex infirmitate. Tale quid occurrit etiam in *Actis Andronic.* apud *Baron. A. C. 290. §. 27.*

§. 7. Huc refertur, quod *Auguſtinus Serm. 25. Tom 10.* Stephani reliquias latuiſſe ſcribit ad A. C. 515. ſic ait: Hujus corpus ex illo uſque ad iſta tempora latuit, nuper autem apparuit, ſicut ſolent apparere Martyrum corpora, revelatione DEI, quando placuit Creatori. Neque id mirum, cùm & Apoſtolorum reliquiæ adeò obſcuræ primâ Chriſtianiſmi memoriâ fuerint, ut illorum, quatuor tantùm exceptis, corpora, quibus locis eſſent ſita, omnes ad A. C. 300. Chriſtiani neſcierint; Thomæ & Andreæ ſepulcra *ſeculo quarto* demùm, Bartholomæi, in fine quinti, Matthæi, decimo, Zebedäidæ Jacobi, Simonis & Judæ, duodecimo noſci & inclareſcere cœperunt. *Chryſoſt. Hom. XXVI. in Ebr. Tom. 6.* ſcribit: Τὰ δὲ τῶν Ἀποστόλων οὐδὲ ἴσμεν τῶν πολλῶν ὅπου κεῖται. Πέτρου μὲν γὰρ καὶ Παύλου καὶ Ἰωάννου καὶ Θωμᾶ δῆλοι οἱ τάφοι. Τῶν δὲ ὄλλων τοσούτων ὄντων, οὐδαμοῦ γνώειμοι γεγόνασι. Sic Joannis Baptiſtæ A. C. 362. Habacuc & Michæ A. C. 379. Samuelis A. C. 406. Zachariæ Prophetæ A. C. 415. Barnabæ A. C. 485. Lucæ & Timothei A. C. 359. Marci A. C. 810, Magdalenæ A. C. 1370. demùm innotuerunt.

§. 8. Rem totam *Auguſtinus l. 1. de C. D. c. 19.* ſic complexus eſt: Non contemnenda & abjicienda ſunt corpora defunctorum, maximè juſtorum atque fidelium, quibus tanquam organis & vaſis ad omnia bona opera S. uſus eſt Spiritus. Si enim paterna veſtis & annulus, ac ſi quid hujuſmodi, tantò carius eſt poſteris, quantò erga parentes major extitit affectus; Nullo modo ſpernenda ipſa ſunt corpora, quæ utique multò familiarius & conjunctius, quàm quælibet indumenta geſtamus. Unde & antiquorum

 juſto-

juſtorum funera officioſa pietate curata ſunt. Exequiæ celebratæ, Sepultura proviſa ipſis, dum viverent; Hæc de ſepeliendis, vel etiam transferendis ſuis corporibus, filiis mandaverunt, &c. De Translationibus reliquiarum ſub Conſtant.M. inchoatis, vide prolixè *M. Chemnit. Exam. Trid. Part.* 4. *Loc. I.*

CANONISATIO.

§. 1. Eſt apud *Bell de ſanct. Beat. c. 7.* publicum Eccleſiæ teſtimonium de vera ſanctitate & gloria hominis alicujus defuncti, & ſententia, quâ decernuntur ei honores, qui debentur iis, qui cum DEO feliciter regnant. Vox *Canonizandi* recens eſt, & nuper reperta, inq; omni Veterum Eccleſia inaudita, ita ut *Bellarm. l. c. c.* 4. fateatur ipſe, ante Leonem III. P. R. A. C. 795. Seculo octavo nullum ſibi occurrere *Canonizationis* uſum. *Lel. Zecchus de rep. Eccleſ.* docet, tria requiri ad Canonizationem: 1. Approbationem ejus ſanctitatis. 2. Venerationem ejusdem à toto populo. 3. Confirmationem fidei Eccleſiæ beneficio ejus Sancti gratias à DEO expoſcentis. Effectus ejus eſt ſeptuplex: 1. Inſcribuntur in Catalogo Sanctorum, i. ſtatuitur ac jubetur, ut ab omnibus publicè habeantur & nominentur SANCTI. 2. Invocantur in publicis Eccleſiæ precibus. 3. Dicantur DEO in eorum memoriam Templa & aræ. 4. Sacrificia tam Euchariſtiæ, quàm laudum & precum in honorem illorum publicè DEO offeruntur. 5. Dies Feſti in memoriam eorum celebrantur. 6. Pinguntur eorum Imagines, addito certo quodam lumine, in ſignum gloriæ cœleſtis. 7. Eorum reliquiæ pretioſis thecis includuntur & publicè honorantur.

§. 2. Modus & forma deſcribuntur à *Marcell. Corcyr. l. 1. ſacr. Cerim. ſect. 6. cap. 2.* & prolixè examinantur à *G. Voet. T. III. Diſp. ſel. p. CCCLXVIII.* quò Lectorem cupidum remitto.

§. 3. Eſt verò res nupera & recens, ac Chriſtianæ Eccleſiæ ad A. C. 795. ignota, deinceps ad A. C. 1159. rara & infrequens, inde celebrari apud Latinos cœpta. De quibus omnibus adi *Joann. Dall. l. 3. c. 21. de Cultu Relig.* Jo. Bapt. Caſalius c. 70. cùm pertractare inciperet hoc Argumentum, repetit originem ejus ab Apo-

Apotheoſi Rom. Imp. in Ethniciſmo, cap. 60. ſtatuens: *Lcuiſſe Eccleſiæ, quæ apud Ethnicos impiè ſuperſtitioſo cultu agebantur, ſacro ritu expiata ad pietatem Chriſtianam transferre.* C. 70. deinceps diſtinguit inter Canonizationem *Generalem* & *Particularem* ſic ſcribens: Pervetuſtum fuit in Eccl. Catholica, ut particulares Canonizationes in quibusdam Provinciis fieri conſueviſſent, ac tunc quilibet Epiſcopus poterat in propria Diœceſi canonizare, ut ex *S. Cypr. l. 3. ep. 6.* patet, ubi inquit: Denique & dies illorum, quibus excedunt, annotare & commemorationes eorum inter memorias Martyrum celebrare poſſimus. Idem recenſetur *ſeſſ. 7. Concil. Florentin.* ubi Latini dicunt, quòd Simeon Metaphraſtes honoretur à Græcis, ut Sanctus, quod cùm in Occidente non ſervetur, conſequens eſt, quòd illa particularis Canonizatio fuerit. Porrò vult id probare ex *Optato Milev. l. 1. adverſ. Parmen.* ubi ait: Etſi Martyris, ſed nondum vindicati correpta, cum confuſione diſceſſit. Explicat *Caſalius ibid.* Nondum vindicatum, i. e. nondum probatum & receptum. Moris enim erat, ut, cùm aliquis Martyrio occubuiſſet, Epiſcopus, ſub cujus ditione id accidiſſet, rem geſtam ſcriberet ad Primatem, à quo maturè adhibitis in conſilium Collegis Epiſcopis, an inter Martyres eſſet recipiendus, decernebatur. Cujus rei ritum & ordinem ſatis monſtrant ea, quæ *Auguſt. in Brevi Collat. III. c. 13.* adfert, quòd Secundus Tegeſtanus Epiſcopus in Numidia ſcripſit ad Mengurium Ep. Carthagin. de Martyribus provinciæ, qui Sacros Codices juxta Diocletiani edictum tradere noluiſſent; hos omnes Martyrum honore & cultu eſſe dignos ille reſcripſit, cæteris, qui vel facinoroſi vel fiſci debitores, occaſione perſecutionis, offerre ſe Tyrannis ſolebant, rejectis atque ex ordine Martyrum excluſis. Erat perneceſſaria hujusmodi de Martyribus inquiſitio, quia etiam Hæretici nonnunquam illud honoris genus affectabant, ut teſtatur *Euſeb. l. 4. c. 14. & l. 5. c. 15.* Transtulit univerſalem Canonizationem ad Sedem Romanam ſequens ætas, ut apparet ex *c. 1. extra de Reliqu. & Venerat. Sanctorum,* ubi Alexand. III. P. R. cùm quidam ebrius occiſus tanquam ſanctus honoraretur, decernit: Illum ergò non præſumatis colere abſque auctoritate Romanæ Eccleſiæ. Originem

 Caſalius

Digitized by Google

Caſalius ex *Baronio A. C.* 804. ſic recenſet: Cùm adveniſſet in Germaniam Leo III. P. R. magnâ ſolennitate ab Imp. Carolo M. ſuſceptus, oppidum Werdam cum Cæſare accedens & Swiberti vitâ perlectâ auditisq; miraculis ejusdem, poſt actas preces & celebrata jejunia ſolenni ritu inter ſacratiſſimum Miſſæ officium S. Confeſſorum catalogo adſcripſit prid. Non. Septembres. Fuit quoque Canonizationis alius modus non æquè ſolennis. *A. C.* 1027. Romwaldus in Sanctorum numerum eſt allectus quinquennio poſt obitum, eo tantùm antiquiori ritu, qui tunc etiam frequentior erat in uſu, ſcil. ut petentibus concederet P. R. ſuper corpus defuncti altare conſtituere. Quod & *P. Damian.* confirmat in *vita Romwaldi*, nempe, ſuper corpora talium Sanctorum altaria eſſe erecta, in quibus Chriſtiani Sacrificii myſteria celebrantur.

§. 4. Hodiè apud Curiam P. R. non una eſt ſolennitas canonizandi. Aliud enim tenuit in Canoniſatione Nicolai Toſentini A. C. 1446. ſub Eugenio IV. Aliud in Canoniſatione Bernardini A. C. 1450. ſub Nicolao Quincto. Aliud iterum in Canoniſatione Vincentii A. C. 1455. ſub Calixto III. Aliud in Canoniſatione Catharinæ Senenſis A. C. 1482. ſub Pio ſecundo. Aliud in Canoniſatione Franciſci de Paula, A. C. 1519. ſub Leone decimo.

§. 5. Sigebertus in Chronic. ad A. C. 441. de Leone Pont. Rom. ſcribit: Hic quoties rogabatur, ut Apoſtolorum vel Martyrum reliquias daret, conſuevit ad corpora vel memorias Martyrum & Apoſtolorum, quorum reliquiæ petebantur, Miſſas celebrare in ipſorum honorem, & ſic Brandeum altaris, quo conſecratum corpus Domini involverat, particulatim dividebat, cultello pannos illos pungens, ſanguinem eliciebat, & dabat mox pro Sanctorum reliquiis, in quorum honorem erant conſecrati.

§. 6. Illuſtris locus eſt apud *M. Anton. de Dominis de Rep. Eccleſ. l. 7. c. 5. §. 52.* ubi ſic commentatur: At verò illam Canoniſationem omninò eſſe abſurdam, & ab Eccleſia removendam hinc ſatis probatur, quòd Eccleſia per 1200. annos Canonizationes iſtas ignoravit. Sunt ſanè Sancti, quos ipſa Sacra utriusque Teſtamenti Scriptura canonizavit: Sed & Martyres, qui pro fide Chriſti ſanguinem fudiſſent, diligenti curâ à Diaconis & Subdiaconis cogno-

cognoſcebantur, & à Notariis ipſis ſubjecti in commentarios referebantur, atque ab Epiſcopis approbabantur & recondebantur, ut eorum memoria conſervaretur, & conſtantia fidei aliis eſſet in exemplar. Ipſa plebs fidelis eos debito honore proſequens, ut verè Sanctos, qui pro Chriſto animas ponebant, in memoria conſervabat, & Sanctos vocabat, non tamen invocabat, *neque erat ulla alia canonizatio*. Et Epiſcopi quidem Eccleſiæq; miniſtri, ubi aliquem Martyrio coronatum intelligebant, in memoria Sacrificii Chriſti, quam celebrabant, eorum nomina & Martyrium recolebant, ac DEO gratias agebant, & in Diptycha redigebant. Idem fiebat de quibusdam viris vitâ ſanctâ illuſtribus, ut plebs eos honore ac memoriâ proſequeretur, & Sanctos vocaret: Epiſcopi autem in S. Liturgia eos vita functos, etiam ſine Martyrio, commemorarent, ac in Diptycha ſ. Tabulas Eccleſiaſticas referrent. Hæc Diptycha & has tabulas Athanaſius in Epiſt. contr. Arrian. vocat, *Catalogum*, ubi ait: *Dionyſii Alexandrini memoriam fuiſſe cum Patribus celebratam, & in catalogum relatam.* Illud tamen non erat canonizare; Nam etiam vivos in Diptychis commemorabant. Cœperunt poſteà Romani Pontifices, poſtquam ſe Monarchas Eccleſiæ ſtatuerunt, ſolennes iſtas Canonizationes facere ritu & cerimoniis, magnâ ex parte à gentilibus deſumtis. Ante id Epiſcopi in ſuis Provinciis ſinguli Martyres & alios inſigniter pios religioſosq; homines ſuæ Diœceſis in tabulas retulerunt, eorumq; memoriam conſecrarunt. Hinc Martyrologia noſtra & Mnemologia vetera Græcorum, quæ ne unum quidem Sanctum habent, ex Pontificum Rom. Canoniſationibus eductum. Et fatetur *Bell. l. 1. c. 8. de Sanct. Beatit.* cum Thoma Waldenſe, Epiſcopos potuiſſe Sanctos canonizare pro una Provincia vel Diœceſi; Modò tamen hoc Epiſcopis non licere, quia Alex. III. & Innocent. II. id prohibuerunt.

§. 7. Pari ſtudio veteres Epiſcopi inquirebant in Sanctorum veritatem, antequam eorum corpora altaribus includerent, vel ſuper reliquias eorum altare collocarent, & ſacram menſam pararent, ſicut ſeculis ſequioribus ſolenniter factum legimus apud *Baron. Tom. X. A. C. 993.* & *Petrus Damiani* refert *Epiſt. 6. c. 29.*

 auto-

autoritate Concilii Sanctorum corpora ſolita fuiſſe ſub altaribus locari. Unde poſtmodum in Eccleſia Latina nullum legitimum fuit altare & ſacrum habitum, in quo non aliquæ eſſent reliquiæ incluſæ atque ſepultæ. Hinc in *Miſſal. Rom. p.* 287. illa Sacerdotis oratio: *Oramus te Domine per merita Sanctorum tuorum, quorum reliquiæ hic ſunt. Bellarmin. l. 2. c. 3. de Reliqu. Sanct. §. Octavo.* hunc morem arceſſit jam inde ab Apoſtolorum tempore, idq; ex *Apocal. c. 6, 9.* Quod & facit *Baronius A. C.* 55. § 16 Sed Patrum non poſtrèmi explicant hanc *Aram* Johannis de *ſepulcro*, ſive *Terrâ*, e. gr. Victorinus Martyr Seculo quarto in *Bibl. PP. Tom. 1. p.* 576. & Paulinus *Epigram. XII.* ſic canens:

Sive Patrum ſinubus recubas, Dominive ſub arâ
Conderis, aut ſacro paſceris in nemore.

Vid. *Dallæum l. 4. c. 9. de Cultu adorat. p.* 630. Primis tamen tribus Seculis nullas vel ſub vel in Menſis Dominicis Sanctorum reliquias defoſſas fuiſſe certum eſt, ex conſtanti ſilentio omnium, quotquot vera extant, illius ævi monumentorum. Ut ſunt *Euſeb. l. 3. de vita Conſt. M. l. X. Hiſtor. cap.* 4. *Ruffinus l. 2. Hiſt. Eccl. cap. 28. p.* 648. qui, cùm templa memorent & altaria, moris tamen hujus planè nullam faciunt mentionem. Et ipſum *Breviar. Romanum Add.* 4 *Nov. Lect.* 4. fatetur, ante Silveſtri tempora nullum altare in titulum erectum fuiſſe, quod chriſmate delibutum Domini noſtri figuram exprimeret. Quòd incidit in *Annum à C. N.* 336.

§. 8. Locus, qui adduci ſolet ex *Auguſtin. ſerm. XI. de Sanctis* in contrarium *Tom. 10. Serm.* 73. non eſt fœtus genuinus; teſtatur interim de ritu ipſo ſui Seculi luculenter. Cauſæ, cur ita facerent, hæ vulgò adducuntur: (1) Ut loco tam ſacro honorarent Martyres. (2) Ut corpora & ſepulcra Martyrum ſ. Sanctorum aliorum eſſent incitamentum devotionis orantibus ad Altare, & exemplum imitationis in fortitudine & confeſſione illorum. (3) Ut Martyres eorum preces apud DEUM offerrent & adjuvarent. Unde & *Altare* dicebatur *ſepulchrum*, *Memoria*, *Confeſſio* Martyris ſ. Sancti. Atque inde ſub Conſtant. M. cùm pax Eccleſiæ affulgeret, Sepulcris eorum & Altaribus ſuperædificabant Templum,

Digitized by Google

plum, quod inde pariter vocabant *Martyrium.* Vide Baron. in Martyrol. 6. Julii. Poſtmodum ipſa *Crypta* ſive *ſepulcrum* ejusmodi Sancti dictum fuit *Confeſſio*, ut cùm legimus in *Vitis Sanctorum* & *Martyrologiis*: Hic Sanctus ſepultus eſt in Confeſſione S. Laurentii, S. Suſannæ, Priſcæ &c.

SATISFACTIO.

§. 1. S*Atisfacere.* Satisfactio Patribus ſumitur etiam de iis, qui ex Gentiliſmo ad Chriſtum convertuntur. Sic *Cyprian. Tract. 1. contr. Demetr.* Hortamur, dum adhuc aliquid de Seculo ſupereſt, DEO ſatisfacere, & ad veræ religionis candidam lucem de profundo ſuperſtitionis emergere. Ubi idem valet, quod facere id, quod DEO gratum eſt. Eodem ſenſu *Tertull. de Pœnit. cap. 5.* ait: Qui per delictorum pœnitentiam inſtituerat Domino ſatisfacere, eum, ſi in ſcelera relabatur, Diabolo per aliam pœnitentiæ pœnitentiam ſatisfacere.

§. 2. Satisfactio *pœnitentialis* in Eccleſia veteri antecedebat *Abſolutionem*, non ſubſequebatur. *Lactantius:* Pœnitentiam propoſuit, ut, ſi peccata noſtra confeſſi DEO ſatisfecerimus, veniam conſequamur. *Cyprian. Ep. 10. 11. Serm. de Lapſ.* cenſet; Aliter ſi fiat, diſciplinam ſolvi, & ſalutem peccatorum in apertum diſcrimen conjici.

§. 3. Eratq; antiquis nihil aliud, quàm humilis confeſſio, quâ peccator ſe ea, quibus infernum meritūs eſt, infecta velle apud DEUM ex animo profitetur, ut docet *Ambroſ. de pœnit. cap. 10.* Et explicat *D. Bernard. l. de Conſcient. cap.* Eripe me, inquiens: Pœnitentia mea non ſufficit ad ſatisfactionem, ſed certum eſt, quòd miſericordia tua delet omnem offenſionem. Apertiùs *Lactantius:* Si peccata noſtra confeſſi, ſatis DEO fecerimus. Ubi DEO ſatisfacere eſt, peccatum confiteri: Et *Cyprian. de Lapſ.* Peccatum ſuum ſatisfactione humili & ſimplici confitentes.

§. 4. Significat & Patribus idem ſæpè, quod DEUM exorare & gratiam ejus impetrare. *Tertull. de Pœnit. c. 9.* Exomologeſis eſt, quâ Domino delictum noſtrum confitemur, non quidem ut igna-

ut ignaro, ſed quatenus ſatisfactio confeſſione diſponitur. Eleganter *Pacianus Paræneſ. ad pœnit.* Ecce polliceor, ſi ad patrem veſtrum verâ ſatisfactione redeatis, nihil ulteriùs errando, nihil priſtinis adjiciendo peccatis, dicendo etiam humile aliquid & flebile; Peccavimus in conſpectu tuo Pater! jam non ſumus digni nomine filiorum; Continuò de vobis & pecus illud recedet immundum & ſiliquarum eſca deformis.

§. 5. Cauſæ tam acris diſciplinæ apud Veteres erant potiſſimùm iſtæ: 1. Ut iſtis externis humilitatis, dedecoris & fletuum ſignis ſummum de offenſo DEO O. M. dolorem conteſtarentur. 2. Ut humilitatem & dejectionem animi ſui ob oculos ponerent Eccleſiæ. Unde iſte pœnitentium habitus *Tertulliano* dicitur, illex miſericordiæ. *Vid. eundem de Pœnitent. cap.* 10.

§. 6. Mora temporis, quâ ſæpè ad annos multos & ipſam uſque mortem innectebant abſtentos, duos fines habebat præcipuè: 1. Ut peccator atrocitatem peccati addiſceret, & vitiorum habitibus purgatis ſanitatem animæ recuperaret. 2. Ut delictorum veniam à DEO impetraret, humilificando ſe cum Publicano, qui ſtans è longinquo exercebat pœnitentiam. Hinc & Sacerdotibus competebat, attendere contritorum dolores & affectus, de quibus ait *S. Leo Ep.* 79. *c.* 5. Pœnitentiam non tam temporis longitudine, quàm cordis compunctione eſſe ſpectandam. *Tertullian. de pœn. c.* 9. vocat operoſam probationem. *Auguſtin. Enchir. c.* 65 ſic explicat: Verum quia plerumque dolor alterius cordis occultus eſt alteri, rectè conſtituuntur ab iis, qui Eccleſiæ præſunt, *Tempora* pœnitentiæ, ut fiat etiam ſatis Eccleſiæ, in quâ remittuntur ipſa peccata.

§. 7. Occurrunt etiam ſæpè in Scriptis Patrum hæ loquendi formulæ: Peccata pœnitentiâ ſ. ſatisfactione purgari. *Cypr. l.* 1. *Ep.* 3. Vulnera lacrymis ablui. *Hilar. Pſ.* 119. Veteris facti crimen lacrymis abluere. *Ambroſ. Epiſt.* 82. Peccata jejunio eluere. *Radulph. l.* 12. *Levit.* Satisfactione pœnitentiæ culpam detergere. *Tertull. pœn. c.* 12. Gehennam exomologeſi extinguere. Quæ non meritum ſ. dignitatem pœnitentiæ notant, ſed effectum deſcribunt, qui pœnitentiam ſequitur, non quidem ex vi naturæ aut juſtitiæ,

juſtitiæ, ſed ex DEI bonitate & promiſſo. Ac deinde oſtendunt, quomodo continuis talibus Sanctimoniæ operibus habitus peccatorum paullatim expellantur ex animis pœnitentium.

§. 8. Quo ſenſu & illa adhibita iis leguntur: Emendatioribus factis delicta ſuperiora tegere. *Ambroſ. l. 2. pœnit. c. 5.* Eleemoſynis peccata redimere. *Leo l. 1. de Jejun. Salvian. l. 1. ad Eccleſ.* Peccata pœnitentiæ operibus compenſare. *Hieron. Joel. c. 1.* DEUM iisdem placare. *Cyprian. ſerm. de Lapſ.* & id genus alia.

§. 9. Docent & S. PP. Nullas aliorum pro aliis ſatisfactiones dari. *Baſil. M. Pſ. 48.* Qui ne pro ſuis quidem propriis peccatis poteſt ἐξίλασμα δοῦναι DEO, quomodo valebit τοῦτο ὑπὲρ τοῦ ἑτέρου πρᾶξαι; *Leo M. Ep. 83.* Acceperunt Juſti, non dederunt coronas, & de fortitudine fidelium nata ſunt exempla patientiæ, non dona juſtitiæ. Clariſſimè *vid. Auguſtin. Tr. 84. Johann. Tom. 9.* ubi id aſſerit è *Pſ. 49* Frater fratrem redimere non poteſt. Adde *Tertull. de Pudicit. cap. XXII.*

SCHOLÆ.

§. 1. IN Veteri Teſtamento Prophetis Scholæ ſeu Collegia tribuuntur, in quibus Libros divinos diſcipulis explanârunt, quales fuerunt Samuel, Elias, Eliſa, *1. Sam. X. 10. 12.* Hi dicebantur *Filii Prophetarum.* בני הנביאים Magiſtri appellabantur, *Patres.* Ut l. cit. legimus: Quis eſt *Pater* illorum? Ibi Jonathan vertit: *Doctor* eorum. Et communiter Chaldæus vocat תלמידי נביא *Diſcipulos* Prophetarum. Sic *1. Sam. XIX. 20.* dicitur Samuel Præfectus Collegii Prophetarum, נצב עליהם □ & ibid. עמד *ſtans.* Nimirum, quia *docebat ſtando.* Chald. vertit: קאים □ מלאיף על יהון *ſtantem docentem ſuper eos.*

§. 2. E loco *Geneſ. XVIII. 19.* colligitur non abſurdè, Domeſticas primitùs Scholas Patrumfamiliâs fuiſſe, ubi DEUS Abrahamum domus ſuæ *Magiſtrum* ac Præceptorem laudat & nuncupat. Adde *Abulenſ. in lib. Sam. 1. Qu. XXX. & XXXI.* ubi

inter alia ſic ſcribit: Cùm eſſet unus locus Sanctuarii, omnes, qui volebant vacare contemplationi, non poterant convenire in templum illud, ſed fiebant diverſa Collegia per terram Iſraël, & in quolibet eorum erant multi Viri, qui ſpecialiter vacabant doctrinæ, ſicut nunc ſunt Religioſi. Et iſti in illis Collegiis vacabant ſtudiis ſapientiæ, & doctrinæ ac diſciplinæ Legis, & addiſcebant facere canticum divinæ laudis, & illa faciebant. *Hæc ille.*

§. 3. Hi cœtus Scholaſticorum ab habitu & inſtituto ſuo paſſim omnibus erant noti, ut apparet ex *II. Reg. IX. 11.* ubi Scholaris ex Collegio Ramathenſi, *Fatuus ille* appellatur eadem indole, quâ hodiè contemni vulgò ſolent Religioſi & Scholaſtici à Filiis ſeculi. Sic *II. Reg. c. IV.* dicitur de Eliſæo: *Et diſcipuli ſedebant coram eo.* Hæc enim erat forma auſcultantium. Ebr. ישיבה *Academia.* Hinc illud *II. Reg II. v. 7.* Tolli מעל ראשו de capite ejus dicitur Præceptor, à quo auſertur, quoniam Docentes quaſi ad caput diſcipulorum ſuperiore loco ſedebant. Confer *Gen. 49, 2. 12. Actor. c. 22. v. 3.* ubi ad pedes *ſedere. Pſ. 61. v. 8.* & *Ezechiel. c. 8. v. 1.* & *2. Reg. c. 6. v. 32.*

§. 4. *Levitic. X. v. 8.* Sacerdotibus injungitur, ut aperiant, i. e. explicent Legem, להורות filiis Iſraêl. Quod verbum repetitur *Deut. XXXIII. v. 10.* Confer *Malach. c. II. v. 7.* ubi *Chald.* אורתא nominat *Inſtructionem, Diſciplinam, Interpretationem,* uti diſertè exponit *Ezechiel c. 44. v. 23.* Hi *1. Chron. 23. v. 4.* dicuntur שפטים שטרים *LXX.* Γραμματεῖς, καὶ κριταὶ, *Scribæ & Legisperiti* in N. T. ſæpiùs memorati. De quibus adi *Joſeph. l. 4. c. 6.* & *Abulenſ. in l. cit. Qv. 46. 47.*

§. 5. *Synagogæ* dicuntur in N. T. *Actor. c. XV. v. 21. Luc. IV. v. 20.* Quarum tantus factus eſt ſub adventum Domini numerus, ut ante excidium urbis in Academia Solymitana Collegia pluſquàm 400. numerata eſſe obſervet *Cl. Seldenus Proleg. in de Succeſſion.* Quorum ſingulis inerant Scholæ item binæ, in quarum altera prælegebatur *Lex ſcripta*, inde dicta בית ספר; In altera verò *Traditiones Veterum*, inde dictæ בותי מלמד. Haſce univerſas ſuſtulit Veſpaſianus.

§. 6. Tempore Novi Federis eodem ferè tenore ad Chri-

ſtianos

ſtianos Scholarum uſum Religioſi derivârunt. Nam Monaſteria & Collega Canonicorum Scholæ erant Sacrarum Literarum & aliarum Diſciplinarum, quæ Eccleſiæ utiles eſſe poſſent, & ſumebantur inde Paſtores & Epiſcopi, imò educari etiam ibi ſolebant feminæ caſtæ & modeſtæ, idq; *ſeculo qvarto*, *qvinćto*, *ſexto*, *ſeptimo*. Sicut commemorant *Chryſoſtomus* & *Baſil. Magnus*. Mittebant & eò Nobiles Viri liberos ſuos erudiendos. Scholam Cæſareenſem commendat *Nazianzen. Orat. in Baſil. M.* Alexandrinam *Euſeb. l. 5. Hiſtor. Eccl. Hieronym. de Scriptur. c. 36. 38. 54. 69.* ubi Scholam κατηχήσεως tenuiſſe recenſet Dionyſium & Clem. Alexandrinum. Obſervat *H. Conringius*, Vir omni laude major, in *Diſſert. III. Acad.* Publicâ auctoritate hanc Scholam non fuiſſe roboratam, ſed privati inſtituti à S. Marco & ſecutis eum Alexandriæ Epiſcopis; ubi ſic pergit: A *ſeculo ſexto* omnes ejusmodi Scholæ in tota occidentali parte Imperii: A *ſeptimo*, per omnem Orientalem Regionem Germanorum, Sarracenorum & Scytharum irruptionibus deletæ ſunt.

§. 7. *Paulus Diaconus l. XXI. c. 19.* Conſtantino M. haud obſcurè initia Scholarum Chriſtianarum tribuit, dum ſic commentatur de *Leone Iſauro*: Ita ut eruditiorum Scholas & piam eruditionem à Conſt. M. *hucusqve* ſervatam extingueret. Porrò uſque ad Seculum X. Scholæ iſtæ Monaſticæ, quotquot fuère, Viros utcunque literatos & doctos dederunt Eccleſiæ; poſt id otio diffluentibus Monachis collapſæ ſunt, nec in integrum deinceps reſtitutæ, quamvis Seculo XIII. Monachi mendicantes id attentârint. A. C. 819. Aquisgran. Concil. ſtatuit ſub Pio Pont. Ut viſitatores Monaſteriorum Monachis injungant laborem Studiorum, informationis Juventutis & ſcribendi libros. A quo ſtudio ne virgines quidem exemit. Unde paſſim in Bibliothecis extant Manuſcripta Sanctimonialium, uti fusè exponit *Mart. Cruſius Annal. Svev. l. 1. c. 14.*

§. 8. *A. C. 1563. Concilium Colonienſ. T. III. Concil.* agnoſcit olim Monaſteria fuiſſe Scholas pietatis & omnium virtutum. *Paul. Langius Tom. I. Chron. Cizenſ. in Scriptor. German. à Piſtor. editis*: Literarum, *ait*, Gymnaſia ſub Carolo M. & Ottonibus erant in

Cœnobiis. *Concil. Aqvisgran. Can.* 45. *A. C.* 817. ſtatuit, ut Schola in Monaſterio non habeatur, niſi puerorum religioſorum. Præerant iſtis Scholis Viri Religioſi, unde Concil. Toletan. A. C. 1056. cavet, *ne Laicus ſ. Homo Secularis Magiſter Scholæ eſſet.* Ita in Anglia Ven. Beda fuit Præfectus Scholæ Monaſticæ, & Albinus Flaccus in Gallia Turoni, ubi Epiſt. 1. ad Carol. M. ſcribit: *ſe quibusdam ſanctarum Scripturarum mella miniſtrare: alios vetere Diſciplinarum mero inebriare; alios Grammaticæ ſubtilitatis pomis enutrire &c.* Quod ipſum Abbas Trithem. Chron. Hirſaug. A. C. 860. latius perſequitur: Ubi docet, generatim circa illa tempora in Monaſteriis celeberrimam fuiſſe Scholarum conſuetudinem, quibus præſidebat non Secularis aliquis, ſed Cœnobii Monachus, qui in Linguis & Diſciplinis exercitatiſſimus haberetur, qualis, ſi in uno Monaſterio non reperiebatur, ex altero ſine verecundia petebatur. Quod ipſum Carolus M. publicâ ſtatuit autoritate, ut eſſet perpetuum.

§. 8. Hinc in *Concil Cabilon. Cap. XLIII.* Oportet Scholas conſtitui, in quibus ſolertia literaria, Diſciplinæ, & Sacræ Scripturæ documenta diſcantur, & tales ibi erudiantur, quibus meritò dicatur: *Vos eſtis ſal terræ.* Plura & quidem minimè vulgaria vide-ſis in *Diſſertat. Acad. III. H. Conringi. & Middendorp de Academ. l. 8. p.* 431. *ſeqq.* ut & in *Cl. Hornbeck. Exam. Bull. Innocent. p.* 76 79. 80. *ſeqq.*

§. 9. Cæterùm omnis iſthæc Doctrina ſtetit intra mediocrem Linguæ Latinæ peritiam, & uſum Chriſtianæ Theologiæ; quibus alicubi Mathematicum quid & ex arte Medica addiderunt, uti patet ex *Caſſiodori* Opere Divinarum humanarumq; Lectionum, & *Eucher. Lugdun. l. 2. Inſtruct. in Præfat.* ubi memorat, ſe ſub Hilario *per omnes ſpiritualium rerum diſciplinas* formaſſe doctrinam. Non enim ex primo inſtituto iſthæc ἀσκητήρια publicæ Scholæ erant omnium promiſcuè, ſed tantùm, uti *Canon Conciliaris* loquitur, eorum, qui DEO oblati erant. *Aqvisgran. Can.* 45.

§. 10. Novum deinde Scholarum genus cum Collegiis Epiſcopalibus paſſim oriri cœpit. Quarum initia in Oriente *Baſilius*

lius M. in Africa primus fecit *Auguſtinus*, apud *Poſſid. c. 5. in vit. ejusd.* Solebant iſtæ plerumque Sedibus Epiſcoporum adjacere; Alumni à vivendi Canone ſingulari dicebantur *Regulares* ſive *Canonici*. Incidunt q; in Seculum à C. N. *nonum*. De quibus jam ſuprà. Inde hodièq; plerumque Canonicorum clauſtris Scholæ habendæ locus adjunctus eſt; Unde & inter Canonicos etiamnum *Scholaſtici* nomen hæret. Extat de iisdem Canon Concil. Valentini in Galliâ Can. VIII. A. C. 855. ſub Lotario.

§. 11. Senſim demùm ad Academiarum inſtar à Regibus deventum eſt, & quidem Angliæ ac Galliarum, in erigendâ Oxonienſi & Pariſiana, quod fuse deducit antè memoratus *H. Conringius*, Vir nunquam ſine laude dicendus, *p. 72. 74. ſeqq.* Confer *Lutherum Tom. 7. Jen. Germ. & Comm. in Geneſ. cap. 54. Art. III. Smalcald. Melanthon. Conſil. Theol. Part. 1. Lilium Theon. Britann. apud Gvalter. Tom 3.* & denique *Middendorp. de Acad. lib. 8. p. 461.*

SCRIPTORES ECCLESIASTICI USQUE AD S. BERNHARDUM.

§. 1. NON ſunt eorum Scripta unius generis, ſed ſunt 1. vel *genuina* & *certa*. 2. Vel *dubia* & *incerta*. 3. Vel *ſpuria* & *ſuppoſititia*. Quorum diſcrimen atque differentia in Controverſiis ſcitu ſummoperè eſt neceſſaria.

§. 2. SECULO PRIMO. Liber *Canonum Apoſtolorum*, *Diſt. 15. c. Sancta Romana*: dicitur Apocryphus, & *Diſt. 16. c. Canones.* Iſidorus idem aſſerit. Damnatus etiam fuit *ſexto Concil. Conſtantinop. c. 2.* Primus illorum mentionem facit *Epiphanius Hæreſ. 30.* Videatur plur. *Rivetus lib. 1. c. 1.* *Seculo Primo à C. N.*

§. 3. CLEMENS Epiſcopus Romanus factus eſt A. C. 93. juxta *Labb. 91.* juxta *Funcc. 94.* & ita numero tertius, ſecundùm *Euſeb. lib. 3. Hiſt. Eccl. c. 4.* Pauli aliàs cooperarius & commilito, ut ex *cap. 4. v. 3. Epiſtol. ad Philipp.* apparet.

§. 4. Sub ejus nomine multa conficta ſunt, ut: *Canones Apoſtolorum*, qui tamen potiùs centonem exhibent rerum & ri-

tuum ab authoritate Apoſtolica remotorum, vide eos apud *Luc. Oſiand. Centur. 1. Hiſtor. Eccleſ. lib. 3. c. 4. p. 8. Rivet. in Crit. p. 105.* Libri Recognitionum, de quibus vide judicium *Sixti Senenſ. lib. 2. Bibl. S. tit. Clemens.* ubi ſic claudit: *ut liberè pronunciem, ſuſpicor, non eſſe Clementis.* Variæ Epiſtolæ, quarum una ad Corinthios genuina eſt. *Euſeb. lib. 3. c. 34.* Unius Epiſtolæ Clementis ad *Jacobum* fratrem D. mentionem faciunt: tres autem nunc eduntur. Cæterùm has Epiſtolas *non eſſe Clementis*, apertè conſtat. Jacobus enim obiit 7. annis ante Petrum: & *Clemens* non fuit Romanæ Eccleſiæ Præſul, niſi poſt Petrum, ut conſtat ex omnibus penè Hiſtoriis. *Epiſtola 5.* communionem rerum & uxorum docet. Ipſas quoque ipſe *Bellarminus de ſcriptor. Eccleſ. p. 38.* pro Spuriis agnoſcit propter eandem cauſam. *Dieterich in Breviar. Pontif. Rom. Libri 8. Conſtitutionum Apoſtolicarum*, qui tamen non majorem merentur fidem. De his enim ſilet *Euſebius, Hieronymus, Gennadius.* Citârunt quidem aliquando veteres *Conſtitutiones* & *Diſpoſitiones Apoſtolicas*, ſed non ſcriptas, (ut fatetur *Baſilius libr. de ſpiritu ſancto c. 27.*) imò ne ſcriptas quidem à *Clemente*, quia nomen ejus non apponunt niſi poſterioribus Seculis.

§. 5. Paſſus eſt Anno Imperatoris Trajani 3. juxta nonnullos, A. C. enim 102. juxta *Baron.* in Cherſoneſo, quo fuerat relegatus, in medium maris projectus, & anchorâ collo ſuſpensâ in profundum præcipitatus, Martyrii ita coronam adeptus eſt. Præfuit ſuæ Eccleſiæ Ann. 9. *Func. Centur. Magd.* Corpus ejus poſtmodum Nicolai I. tempore (qui Sedem Pontificalem A. C. 858. ſecundus, poſt famoſam illam Johannam Papiſſam obtinuit) repertum & Romam translatum eſt, teſte *Rolevincio.*

DIONYSIUS AREOPAGITA.

§. 1. *Athenienſis.* Areopagita autem dicitur ab *Areopago*, loco judicii, cujus fuit aſſeſſor. In Patria non tantùm Doctrinâ Græcisq; literis, (eapropter & *Suidas* vocat eum Virum Clariſſimum & ad ſummum Græcæ Diſciplinæ faſtigium provectum) ſub Præceptore *Athenodoro, Philoſopho Stoico*, eruditus fuit, ſed & poſteà

poſteà exteras quoque ſtudiorum gratiâ viſitavit Academias, quas inter *Heliopolis* fuit in Ægypto, quo perſiſtens, natus annos 25.

§. 2. Primùm Aſſeſſor fuit antiquiſſimi modò dicti Judicii Areopagi, poſtmodùm ab Apoſtolo Paulo per concionem in Areopago *Act.* 17, 34. habitam unà cum uxore Damaris A. C. (juxta *Phil. Labb. Jeſ. Tom. 1. de ſcript. Eccleſ. pag. 258.*) 50. juxta *Spondanum V. Baronii Epitomatorem, A. C. 52.* converſus, primus ejusdem urbis (ſi *Nicephoro* credimus, *lib. 2. Hiſtor. Eccl. c. 20.*) Epiſcopus conſtitutus fuit. Quod autem *Baronius ad A. C. 98.* & ex recentioribus *Labbeus c. 1. Tom. 1.* aſſerit, Dionyſium A. C. 98. à S. Clemente Epiſcopo Romano in Gallias miſſum, Lutetiæq; Pariſiorum, ut ita inſignis Vir Gallicanæ jam coaleſcenti Eccleſiæ Paſtoribus deſtitutæ ſuccurreret, primum Epiſcopum egiſſe, id ridiculum ſtatim apparet.

§. 3. Hic A. C. 97. ad Johannem Evangeliſtam in Patmo ſcribit, ejusdem proximè futuram liberationem prænuncians, fore ſcil. ut brevi mutuò invicem jungerentur congreſſu, quod & eventus probavit, ſiquidem anno ſeq. Dionyſius de reſtitutione Johannis nuncium accipiens, eundem Epheſi convenit. Tribuuntur ei *varia opera*, quæ ſunt: *De cœleſti Hierarchia, de Eccleſiaſtica Hierarchia, de Divinis Nominibus, de myſtica Theologia.* Item: *Epiſtolæ ad Cajum, ad Dorotheum, ad Soſipatrum, ad Polycarpum, ad Demophilum, ad Titum, ad Apollophanem, ad S. Joannem Apoſtolum*, ferebatur & una ad *B. Paulum*: ſed ab omnibus meritò rejecta eſt. SCRIPTA.

§. 4. Eſſe autem hunc auctorem ſuppoſititium & planè non genuinum, ſequentes rationes evincunt: (1) *Euſebius, Hieronymus* & *Sophronius* nullam faciunt mentionem horum librorum, etſi Veterum libros diligentiſſimè collegerint & conquiſierint. Neque alius admodùm antiqvus author horum mentionem facit. Quod ſatis arguit, libros illos non ejus antiquitatis fuiſſe, cujus fuit Areopagita. (2) Stylus horum librorum non eſt ſimplex & ſyncerus, ſed argutus nimis, inflatus & affectatus, ita ut nihil Apoſtolicum præ ſe ferat; quem non immeritò *Illyricus* trecentis poſt Apoſtolorum tempora annis in Græcia, & Romæ etiam fuiſſe in uſu judi- RATIONES. *V. Rivet. Critic. S. l. 1. cap. 9.*

p.18 & 134. editionis Morellianæ ann. 1562. qvi tamen illo ſi nō major, certè par fuit pietate, autoritate, & doctrina. (9.) *Libro de Divinis nominibus* 1. *cap.3.* dicit ſe adfuiſſe unà cum Jacobo fratre Domini Petro & plerisqve aliis ſanctis fratribus ad contuendū corpus illud qvod autorem vitæ, DEumqve conceperat, ἐπὶ τὸ θεᾶν τȣ̃ ζωαρχικȣ̃ καὶ θεοδόχȣ σώματος. At hæc nullo modo conſtare poſſunt, qvia qvo tempore beata virgo animam DEO reddidit, ſi fides hiſtoriis habeatur, nondū fuerat ad fidem Chriſtianam converſus Areopagita. (10.) Citat *Clementem Philoſophum*, qvi fuit Alexandrinus, qvem multis pòſt ſeculis floruiſſe conſtat. (11.) *Cap.7 libri de cœleſti Hierarchia* Cherubin multitudinem ſcientiæ ſeu ſapientiæ effuſionem ex Hebræa lingva interpretatur, qvo etymo nihil inſulſius. De ratione, cur à Seraphim purgatus fuit Jeſaias, cùm poſt aliorum probabiles rationes ſuam profert, utitur voce dubitantis fortasſis, qvæ loqvendi ratio non eſt Apoſtolica, Ejusdem lib: cap.13. (12.) His adde teſtimonium *Cajetani*, *qvi in Act. cap.17.* incertum eſſe fatetur, tum qvia ejus *Hieronymus* non meminit in Catalogo, tum qvia *Gregorius* non eſt auſus aſſerere, fuiſſe Areopagitam: Fertur, *inqvit*, Dionyſius Areopagita. Cajetano ſuffragantur *Eraſmus*, *Valla*, & teſte Eraſmo, *Gvilielmus Grocinus.* Vide *Eraſm. annot: in Act.17 p.126. Et Præfat. Paraphraſ. in 1. ad Corinth.* Nam, *inqvit*, Dionyſius, qvi in Hierarchia ſecunda, priſcos Eccleſiæ ritus ſatis copioſe deſcribit, eruditis recentior qvidam fuiſſe videtur, qvam fuerit Areopagites ille Pauli Diſcipulus. Nobiſcum idem ſentit Jeſuita *Dionyſ. Petavius de Pœnit. c.8.lib.* II. & *Jo. Dallæus de Confeſſ. l. III. cap.2.*

§. 5. Decimum ſupra centeſimum annum attigiſſe dicitur juxta Baron: Qvo mortis genere autem obierit, non conſtat: Tradit qvidem *Baronius ad A. C.109.* ſub Feſcennino Præfecto, poſt gravisſima tormentorum genera (inter qvæ & in craticula ſubjecto igne ſubjectus fuit) Pariſiis gladio percuſſum, martyrium ita ſubiiſſe: *Calviſius ponit An. Chr. 96.* Ipſe Jeſuita *Labb. cit. loc.* Dubitanter ſcribit: *Paſſus fuit vel Athenis die 3. Octob. ſub Do-*

 mitiano

mitiano Imperatore circa finem ſeculi 1. vel die 9. ejuſdem menſis propè Pariſios in monte Martyrum; Bellarminus ipſum ſupervixiſſe uſqve ad imperium Hadriani ſcribit de *ſcript. Eccleſ.* Qvod autem caput paſt decollationem ſuſtuliſſe, & propriis manibus ad duo milliaria portaſſe dicitur, ubi hodiè celeberrimum illud *S. Dionyſii* oppidum jacet, fundamento penitus caret. **§.** Optima ***Editio*** eſt ***Antvverpienſ.*** A.C. 1634. Operâ ***Balth. Corderii Jeſuita.***

HERMES.

§. *Circa A C. 82.* Frater Pii Pontificis Romani, juxta ***Baronium***, qvem Paulus ſalutari mandat ***Rom.*** 16. 14. Tribuitur ei Liber, qvi inſcribitur ***PASTOR***, qvem Origenes θεόπνευστον ſtatuit, in qvo mandatum continetur, qvod ei præcepit Angelus Domini, apparens, (*verba ſunt Baronii,*) in habitu ***Paſtoris***, ut ſanctum Paſcha die Dominicâ celebraretur. Cæterùm rectè rejicitur à ***Tertulliano, lib. de pudicit: cap.*** 10. his verbis: Sed crederē tibi ſi ſcriptura Paſtoris, qvæ ſola mœchos amat, divino inſtrumento meruiſſet incidi; ſi non ab omni concilio Eccleſiarum etiam veſtrarum (***orthodoxos affatur Montaniſta***) inter Apocrypha & falſa judicaretur adultera & ipſa & inde patrona ſociorum, ſignificans (ut notat ***Baronius Tom: 2. ann. 159. ſect. 5.***) librum Paſtorem, extra claſſem divinorum ſcriptorum eſſe rejectum, quod plus æquo illi quidam faviſſent; qui etiam eundem commentarium, Petri autoritate confirmare nitebantur, dum inſigni titulo, nempe ***judicium Petri***, opus inſcripſerunt. Nec videtur fieri poſſe, ut ***Hermes*** frater Pii Pontificis ille ſit, quem Apoſtolus ſalutari juſſerat in ***Epiſt. ad Romanos.*** Nam inter illam ſalutationem, & Pontificatum Pii intercedunt, ut minimum, anni ***centum***; & qui ſalutabatur ab Apoſtolo, non erat infans recens natus, ſed vir aliquis gravis, notus Apoſtolo ex operibus bonis: proinde non eſt probabile, illum ſupervixiſſe, usque ad tempora Pii Pontificis. Deinde ſcribit ſanctus ***Hieronymus in lib. de ſcript. Eccleſ:***, librum ***Paſtoris*** apud Græcos fuiſſe notisſimum, apud Latinos penè ignotum

Digitized by Google

gnotum: at ſi auctor libri fuiſſet homo Latinus, & Romani Pontificis frater, debuiſſet liber ipſius notior Latinis eſſe, quàm Græcis. Diverſi igitur ſunt auctores, & diverſi eorum libri, quamvis idem ferè nomen gerant. *Rivetus. Bellarminus.* §. Edidit ſeorſim *Caſp. Bartſius.*

§. Occurrunt præterea *ſeptem* ſuppoſititii ſcriptores. 1. *Prochorus* de vita B. Joannis. 2. *Abdias Babylonius* de certamine *A*poſtolorum. 3. *Linus* de paſſione BB. Petri & Pauli. 4. *Anonymus*, vel potius preſbyteri *A*chajæ, de Paſſione *B. Andreæ.* 5. Anonymus de *Actis Pauli & Theclæ.* 6. Aurelianus Lemovicenſis de *vita B. Martialis*, cujus *Martialis* nec epiſtolæ ſunt genuinæ. 7. *Clemens Romanus*, cui *Recognitionum* Libri attribuuntur. Et fuere olim etiam alia ſpuria, quæ nunc non extant. Ut liber de *aſcenſu Pauli*, *Evangelium Judæ*, & alterum *ſecundum Aegyptios*, & aliud *ſecundum Hebræos.*

Prochorus, Linus, Abdias & alii ſpurii.

§. *Prochorus*, unus ex ſeptem diaconis, ſive, ut *Eccleſiaſtici ferè loqui amant*, diaconibus, quos Apoſtoli ipſi ordinarant: ut *Lucas* teſtatur *in Actis cap. 6.* Scripſiſſe hic dicitur *vitam Evangeliſtæ & Apoſtoli Joannis*, quæ in *Orthodoxographis*, & *Bibliotheca patrum* legitur. At multò recentiorum eſſe, arguit, quòd nominat diſertim ὁμοούσιον τριάδα, *coëſſentialem Trinitatem*, quomodo antiquiſſimi illi necdum loquebantur. *Præterea* fabulis mendaciisque ita coopertus eſt, ut nec in iis, quæ vera fortaſſe ſunt, fidem mereatur. Idem cenſent, *Baronius in annalibus (Tom. 1. ad ann 99. nu. 4. & ad ann. 44. nu. 30.) Eccleſ. Bellarminus in Eccleſiaſ. ſcriptoribus, Magiſter ſacri palatii in jud. Expurg. Lorinus in Act. cap.* 6. Facile autem iis aſſentio, qui arbitrantur, eſſe eundem librum, qui *circuitus Joannis* vocari anteà ſolet, atque hoc nomine etiam inter apocrypha refertur ab *Athanaſio in Synopſi.* Voſſius.

§. *Abdias Babylonius* dicitur hebraicè ſcripſiſſe libros decem *de hiſtoria certaminis Apoſtolici*: quos Græcè tranſtulerit *Eutropius*, ac latinè interpretatus ſit *Julius Africanus*, nobilis ille Chronographus. Scribit verò Abdias iſte *lib. VI*, Se ſoſpitatorem noſtrum Chriſtum vidiſſe in carne: cumque unus foret ex LXXII.

diſcipulis, aſſeclam ſe fuiſſe *Simonis & Judæ*, quando in Perſiam abibant ad prædicandum Evangelium: Denique ab iis, priusquam iſtis oris excederent, Babyloniæ ſe Epiſcopum factum eſſe. Quæ ſi vera ſunt, jure magnum apud omnes ſcriptoris hujus nomen eſſe debet. Sanè *Wolfangus Lazius*, qui primus illum in lucem protraxit, tanti eum fecit, ut dubitare ſe dicat, utrum eà, in quibus cum *Luca* conſentit, hauſerit ex hoc Evangeliſta, an *Lucas* potius ea ex *Abdia* iſto exſcripſerit: nempe quia ὁμήλικες, *Æquales*, fuere. In eadem ſententia fuit Jo: *Faber, Theologus Pariſienſis* Sed ſi adeo antiquus eſt *Abdias* ille, mirum, non *Euſebium*, non *Hieronymum*, non alium veterum quemquam meminiſſe vel *Abdiæ* vel interpretationis, *Africani* interpretis, qui in *præfatione* cum Abdia idem ſentit. Præterea quomodo fidem habere ei poſſumus, qui dicat, ſe Chriſtum vidiſſe, cum in terris verſaretur; atque interim laudet *Hegeſippum* hiſtoricum (*conſ. Morn. de Euchar. cap. 2.3.*) verbaque ejus citet ex *lib. 5. commentariorum*? Nam *Hegeſippus* ille *Juſtini*, & *Athenagoræ* æqualis fuit, ut conſtat ex *Euſebii Hiſt. Eccl. lib. 4. cap. 21.* & *Hieronymo in Scriptoribus Ecleſ.* Quare centum circiter & triginta annis floruerit, poſtquam Chriſtus aſcenderat in cœlum. Ad hæc quomodo ſcriptorem eum latinè tranſtulit *Julius Africanus*, quem Græcum fuiſſe ſcriptorem, ex *Euſebio*, & aliis, conſtat; Denique in ſcriptore hoc multæ adeo ſunt fabulæ, ac mendacia, ut eos libros, velut fide indignos, *Paulus Papa IV.* inter ſcripta à ſe damnata rejecerit: quemadmodum ſcribit *Sixtus Senenſis lib. 2. bibliotheca ſancta.* Multa quoque erronea in eodem notavit *Joan. Heſſelius* in cenſura de quibusdam ſanctorum hiſtoriis *cap. 10.* Eundem reiiciunt *Bellarminus in ſcriptoribus Eccleſ. Baronius in annal. Eccl. ad ann. 44. num. 44. & ad an. 51. num. 51. Joannes Molanus lib. 1. de fide hæreticis ſervanda cap. VI. Poſſevinius in apparatu ſacro voce Abdias. Eſpencæus de continentia lib. 5. cap 5. & lib. 6. cap. 11. & Salmeron Comm. in 11. Timoth. 11. diſp. 11. p. 585.*

§. Sub nomine *Lini*, epiſcopi Romani, & martyris, duo circumferuntur libri ad Eccleſias orientales: qui *acta* continent

nent *Paſſionis Petri & Pauli.* Sed hiſtoria ea, quæ hodie quidem extat, eſt commentitia, ac multos contineterrores: ut docent, *Bellarminus in Eccleſ. ſcriptor. & lib. II. de Pontif. Rom. cap. IX. Baronius in Ann. Eccl. ad ann. LXIX. num. 6. Poſſevinus in apparatu ſacro, voce Linus, Joannes Maria, magiſter ſacri palatii in ind. Exp. tom. I. & Claudius Eſpencæus lib. VI. de continentia cap: II.*

§. Extat & *paſſio S. Andreæ Apoſtoli*, ſcripta, *ut ajunt*, à presbyteris & diaconis Eccleſiarum Achajæ, qvi paſſioni interfuerant. Eam pro legitima agnoſcit *Petrus Damiani, ſerm: 2. de Sancto Andrea*, qvi temporibus vixit *Gregorij VI.* usqve ad *Gregor. VII.* atqve obiit anno Chr: CIↃLXXII. Sed Petro Damiani opponim9 *Epiphanium hæreſ. XLVII.* ubi Encratitas ait, uti actionibus Andreæ, & Joannis, & Thomæ. *Item* Philaſtrium de hæreſ. *cap: XL.* qvod eſt de apocryphis, ubi inqvit: *Contra diſputationes beatiſſimorum* " *Apoſtolorum conſulta ponunt Manichæi, Gnoſtici, Nicolaitæ, Valenti-* " *niani, & alii qvàm plurimi, qvi apocrypha Prophetarum & Apoſtolo-* " *rum, id eſt, actus ſeparatos habentes, canonicas legere ſcripturas, con-* " *temnunt.* Et poſt pauca: *Habent Manichæi apocrypha beati Andreæ Apo-* " *ſtoli, id eſt, actus, qvos fecit veniens de Ponto in Græciam: qvos conſcri-* " *pſerunt tunc diſcipuli ſeqventes Apoſtolum.* Mox idem cenſet de ac- " tibus Petri & Pauli. Item *Innocentius I*, extremâ epiſtola primâ, qvæ eſt ad *Exuperium Toloſanum* epiſcopum, eum, qvem *Auſonius* qvoqve inter claros ſui ſeculi oratores celebrat: *Cætera, quæ vel* " *ſub nomine Matthiæ, ſive Jacobi Martyris, vel ſub nomine Petri, & Jo-* " *annis, qvæ à qvodam Leucio ſcripta ſunt, vel ſub nomine Andreæ, qvæ* " *à Nexocharide & Leonide Philoſophis, vel ſub nomine Thomæ, & ſi qvæ* " *ſunt alia, non ſolum repudianda, verum etiam noveris eſſe damnanda.* " item Baronius in annal. Eccleſ. ad ann. LXIX. §. XXXIV. Sanè " non alienum eſſe à moribus Manichæorum, acta Apoſtolica " promulgare fabulis pleniſſima, vel ex iis liqvet, quæ de *Leucio Manichæo* retulimus ex Jnnocentio: qvæqve de eo legere eſt apud *B. Auguſtinum libro de fide contra Manichæos cap: XXXVIII.*

§. Similiter ſtatuendum de *Actis Pauli & Theclæ*, qvorum crebra adeo eſt mentio apud veteres. Sed non ſi patres qvædam

pro veris habuerint, qvæ *Actis* iſtis continerentur, hinc illa genuina, & undiqvaqve vera eſſe, conſeqvitur Nā *ſuppoſititia* qvin fuerint, dubitare non patitur nos locus iſte *Tertulliani lib: de baptiſmo cap.17*: Qvod ſi, quæ Pauli perperam ſcripta (expresſit Græcum πυεγγεγρα φ'μενα, hoc eſt ψευδεπίγραφα) legunt, exemplum Theclæ ad licentiam mulierum docendi tingendiqve defendunt: ſciant, in Aſia presbyterum, qvi eam ſcripturam conſtruxit, qvaſi titulo Pauli, de ſuo cumulans, confictum atqve confeſſum, id ſe amore Pauli feciſſe, loco deceſſiſſe. Refellit qvoqve ea Hieronymus in catalago in Luca Script: Eccleſ: Ubi cum dixit, Lucam fuiſſe ſectatorem Pauli, & omnis peregrinationis ejus comitem, paulo poſt addit: "*Aliud qvoqve edidit volu-" men egregium, qvod titulo πράξεις Ἀποςόλων, Actus Apoſtolorum," pronotatur: cujus hiſtoria usqve ad biennium Romæ commorantis Pau-" li pervenit, id eſt, usqve ad qvartum Neronis annum. Ex qvo intelligi-" mus, in eadem urbe librum eſſe compoſitum. Igitur περιόδους Pauli &" Theclæ, & totam baptizati Leonis fabulam, inter Apocryphas ſcripturas" computamus. Qvale enim eſt, ut individuus comes Apoſtoli, inter ce-" teras ejus res hoc ſolum ignoraverit? Sed & Tertullianus, vicinus eo-" rum temporum, refert, presbyterum qvendam in Aſia, σπουδαςὴν A-" poſtoli Pauli, convictum apud Joannem, qvòd autor eſſet libri, & con-" feſſum, ſe hoc Pauli amore feciſſe, & ob id excidiſſe.* Deniqve Gelaſi-" us papa, & concilium LXX epiſcoporum, diſertim ita ſtatuunt:" *Liber, qvi appellatur Actus Tecla & Pauli Apoſtoli, apocryphus*. & jure à" Gelaſio acta ea reiici, etiā *Melchior Canus ſcribit in locis Theol. l: 11. c: 6.*

§. *Aurelianus* qvoqve, *Lemovicenſis* epiſcopus, ſcripſiſſe dicitur *vitam S. Martialis* cujus beneficio à mortuis fuerat excitatus. Qvàm verò *Martialis* ille antiquus fuerit, videri ſaltē volit, argumento eſt, qvòd dicat, ſe cum Chriſto fuiſſe, priusquam cruci affigeretur. Sed, tum *epiſtolæ* illæ *fictitiæ* ſunt, tum vita ejus qvoqve ſpuria eſt. Nam *Martialis* qvidem Lemovicenſis epiſcopus factus eſt *Decio Auguſto, & Grato Coſſ.* anno Chr: 254. ut teſtatur *Gregorius Turonenſis lib: 1. Hiſtor. cap. 19* Qvare merum eſt commentum, qvod ſe Chriſtum vidiſſe dicat. Alia qvoqve argumenta adverſus *Martialem* iſtum videre potes apud *Bellarminum in ſcript: Eccleſ.*

§. De

§. De Clemente Romano vide ſuperius dicta & adde *Riveti Critic. Sacr. l. 1. Perkinſ. T. 1. in initio Op: Problemat. Dallaum in de Confeſſ. l. III. Bellarmin. de ſcr Eccl. p.m. 48. 49. J. G. Voſſium in de Hiſt. Græc. l. II. Cap. IX. alios apud Juellum Artic. n. 1. ſection. 5.*

IGNATIUS, Epiſcopus Antiochenus,

§. Circa A. C. 71. Creditur à nonnullis, ut *Niceph: lib: 2. cap: 3* & aliis fuiſſe puer ille, qvem Chriſtus ad commendandam humilitatem produxit, *Matt: 18. 2.* qvod tamen ipſe *Baronius* in medio relinqvit; adde *Centur. Magdeb: cent: 2. c:* 10, qvi expreſſé ſcribunt, *ea non ſatis eſſe certa*, ſi qvidem aliorum autorum fide dignorum teſtimonio carent. Fuit ipſius Johannis Evangeliſtæ diſcipulus. Poſtmodum ſucceſſit Petro & Evodio in Eccleſia Antiochena, Epiſcopus num: 3. *Hieron. in catal. illuſt. Script.*

§. Scripſit varias Epiſtolas (qvarum tamen qvædam adhuc extant) ad Eccleſias hinc inde *num:* 12. ut, ad Epheſios, ad Magneſianos, ad Trallianos, Smyrneos, Tarſenſes, ad Mariam Caſſabolitam, ad Philippenſes, ad Heronem, ad Antiochenos, Polycarpum, Romanos, Philadelphenſes &c: in qva poſteriore inter alia *num: 6.* verum et antiqviſſimum Theologiæ ponit principium, cùm ait: ἐμοὶ ἀρχεῖα ἐςὶν Ἰησοῦς χριςός: *Mihi antiqvitas eſt Chriſtus Jeſus, qvem nolle ſeqvi manifeſtus eſt interitus.* Ex omnibus verò fervens ipſius ſpiritus & zelus apparet, unde *Nicephorus qvoqve c:* 1. vocat ipſum θεόληπτον καὶ θεοφόρον, *Virum Numine qvodam afflatum, ac Deum ferentem:* confer eloquium, qvod de hiſce Epiſtolis addit *Baron. ad Ann. 109.* dum eas copioſam traditionum Apoſtolicarum Apothecam fortemqve adverſus hæreticos armaturam appellat; qvas epiſtolas tamen per manus alienas corruptas; fuſè probat. *B. Gerhard. in Patrol. p: 57. ſeq.* Sic qvoqve ſpuriæ ſunt illæ, qvæ ſub ejus nomine circumferuntur ad B. Virginem θεοτόκον; duæ ad *S. Johannem Evangeliſtam*, qvibus additur epiſtola *B. Virginis ad Ignatium:* de qvibus vide *Svarez: in part: 3. Thom. q. 37. art. 4. diſput. 20. §. 1.* qvi incertæ autoritatis præprimis illam à *B. Virgine ad S. Ignatium*

Digitized by Google

tium ſcriptam, aſſerit, taceo, qvod nec iſtæ in Codicibus Græcis inveniantur, nec gravitatem eloqvii Ignatio uſitati redoleant: *Vid: Rivet. In Crit: p: 183*. Proſtant Tres præcipuè Editiones, *Prima* auctore *Nicolao Vedelio*, A. C. 1623. cum exercitationibus contra Bellarminum & Baronium, neceſſaria & utilis. Altera *Iſaaci Voſſii*, poſt iſtam ex antiqviſſimis codicibꝰ reparata & in lucem edita. Tertia *Jacobi Uſſerii*, Primatis Hiberniæ, cum *Voſſiana* in multis conveniens.

§. *Euſeb: l. 3. c: 35. & 36. & Hieron.* Septem Ignatii numerant epiſtolas: at nunc ſub illius nomine habentur 12. Qvinqve ergo ſpuriæ: ad *Mariam*, ad *Tarſenſes*, ad *Heronem*, ad *Antiochenos*, ad *Philippenſes*. Etſi detur genuinas eſſe: multa tamen admixta ſunt, qvæ non ſunt Ignatii. Ut qvod dicit *epiſt: ad Philippenſ.* qvarta & ſexta feria poſt paſſionis Dominicæ hebdomadam jejunandum, & prohibet jejunium Sabbathi: cum *Auguſtinus* hæc aliter diſputet *Item* qvod dicit: Quicunqve cum Judæis paſcha ederit, comparticipabit iis, *qvi Dominum occiderunt*. Cum Epiphanius citet *Canonem Apoſtolorum* planè contrarium: & hiſtoria Eccleſiaſtica aliud doceat.

(χειϲοκτόνοϲ.)

§. Præterea epiſtolæ ad *Smyrnenſes* author, corrigit *Salomonem*: Honora (inqvit) fili Deum & regem, *Prov: 24. 8.* Ego verò dico: *Honora DEum ut omnium authorem, Epiſcopum verò ut principem Sacerdotum, honorare oportet, & regem*. Theodoretus dialog: 3. citat locum ex hac epiſtola de errore *Menandri*, qvi tamen in ea hodie non legitur & *Trithemius omiſit*. Item *Bellarminus* ait, Græcos codices eſſe corruptos.

§. *Epiſtola ad Ephesios* ſpuria vel ſaltim corrupta. Theodoretus Cyrenſis in Eraniſte *dialogo* 1. & Gelaſius in libro *de duabus in Chriſto naturis* contra Eutychen, citant ex ea teſtimonium, qvod in editis exemplaribus non habetur. *Perkingus*.

§. Totum hoc, quod Ignatii nomine circumfertur, epiſtolarum opus ſuppoſititiũ eſſe, ſanctiſſimoqve Martyri non paucis poſt ejus mortem annis falſo, & per fraudem adſcriptum fuiſſe tam evidentibus patet documentis, ut mirum ſit hanc impoſtu-

Digitized by Google

poſturam homines eruditisſimos tamdiu latere potuiſſe. Noſtros adeat,ac inprimis *Robertum cocum*, ſi qvis velit de tota hac cauſa accuratius cognoſcere. Neqve verò me latet *Jacob: Uſſerium, Armachanum* antiſtitem,utut reliqvas,qvæ Ignatio tribuuntur epiſtolas fictitias eſſe fateatur, velle tamen eas, qvæ ſunt *ad Ephæſios, ad Magneſios, ad Trallenſes, ad Romanos, ad Philadelphienſes, & ad Smyrnæos* vere Ignatianos eſſe; non qvidem ut habentur in codicibus vulgatis (*in qvibus eas multipliciter interpolatas jacere & agnoſcit, & docet*) ſed qvales ipſe in duobus vetuſtis codicibus Latinas reperit.Sed qvod magni viri pace dictum ſit,ne iſtæ qvidem,quas ipſe publicavit,à meliori, quam cæteræ,manu eſſe videntur. Nam

(1) ut eandem orationis inconditæ, ac involutæ,multumqve ab Apoſtolici ſeculi ſimplicitate abhorrentis perplexitatem.

(2) ut laciniofam inſcriptionum *περιέργειαν*.

(3) ut perpetuam in epiſcopatu ſupra presbyterium evehendo,& ad faſtidium importunam ſollicitudinem, & alia id gen9 mittam.

(4) Impoſtoris τὸ κακόπλαςον evidentiſſimè ex iis deprehenditur, qvæ ille in *epiſtola ad Magneſios* de Chriſto ſcribit, qvi, (inqvit) DEI eſt verbum æternum, *ὐκ ἀπὸ σιγῆς προελθὼν*, *non à ſilentio progrediens.* Nam iſta,ut qvivis videt, Valentinum pulſant, qvi τὸν λόγον verbum ex Bytho & Sige per Nun,& Alethiam proceſſiſſe fabulatur; ut ex *Irenæo & Tertulliano*, aliisque Valentinianæ Theogoniæ enarratoribus conſtat. Jam cum *Ignatius* paulo poſt a. D. 100 martyrio conſummatus ſit; *Valentinus* autem ſua iſta de ſizygiis,& Aeonibus prodigioſa ſomnia non ante a. D. *138.* offuderit; luce meridiana,clariùs eſt,qvi iſta loqvitur Ignatium eſſe non poſſe. *Dallæus.*

§ Conſtat inter omnes detracta eſſe nonnulla, qvæ in antiqvis codicibus,qvibus uſi ſunt veteres reperiebantur. Nam ex aliqva ſeptem illarum epiſtolarum, qvas agnovit, *Hieronymus adverſus Pelagianos lib: 3.* hæc verba profert, Elegit Dominus Apoſtolos,qui ſupra omnes peccatores erant, quæ tamen verba nu-

Digitized by Google

ſquam in illis epiſtolis reperiuntur Habentur tamen in epiſtola *Barnabæ*, ex qva etiam eadem citat *Origines contra Celſum lib:1.* Sic per ſingulas epiſtolas prolixè deducit *Rivetus lib:2. Critic: cap:2. &* *Salmaſii tractatum de Epiſcopis contra Petavium* ſub nomine *Meſſalini & Blandellum in Apolog:* contra qvos *Henricus Hamondus Anglus in diſſertat: 2. prolixè* diſputat, & argumentis evincere conatur, n on omnem anthoritatem Ignatio eſſe abjudicandam.

§ Hic antea in perſecutione ſecunda ſub *Domitiano*, partim exilijs, partim cuſtodiis, partim vinculis etiam, *ut ipſe loqvitur*, variè exagitatus, decimo demum Trajani anno, in perſecutione tertiâ, qvæ novendecim annos duravit ob Chriſti Confesſionem, vinctus Romam abductus eſt, beſtijs tradendus: qvod martyrium qvoqve circa initium anni undecimi *Trajani* Chriſti verò 110. (*juxta Func: 112. Calviſ: 107. juxta Labb: 108. c. 1.*) feliciter in Amphitheatro tanquam frumentum DEi, in leonum dentibus, cum annos 40 præfuiſſet, ſuſtinuit. Jeſum adeo unicè in corde geſſit, ut non abs re Veteres, eo poſt mortem diſſecto *Jeſu* nomen inſcriptum eſſe viſum, narrârint, unde martyrium aditurus, præ gaudio in hæc verba erupit: *Melius eſt mihi mori propter Chriſtum, quàm imperare finibus terræ: Omnia Diaboli tormenta ignis & crux, incurſus beſtiarum, diſſipatio oſſium, convulſio membrorum, totius corporis commolitio in me veniant, dummodo Chriſtum nanciſcar, &c.* Euſeb: lib:3. cap.36. *Hanius.*

POLYCARPUS.

Ignatio σύγχρονος.

Smyrnenſis, Johannis Evangeliſtæ diſcipulus. Poſtmodum ab Apoſtolis Eccleſiæ Smyrnenſis Epiſcopum conſtitutum fuiſſe teſtatur *Irenæus lib:3. c:3.* Anno 2. vel 3. Trajani, Chriſti verò 102. qvo officio ritè functus titulum Doctoris Eccleſiæ fidelis adeptus eſt. *Apoc: 2. 10.*

§. Epiſtolam qvandam ad *Philippenſes* eum ſcripſiſſe, *Irenæus* qvoque teſtatur; & ait *eam perfectiſſimè eſſe ſcriptam*: ex qva & characte-

characterem fidei ejus,& prædicationem veritatis, qui volunt,
& curam habent ſuæ ſalutis,poſſint dicere. Cæterùm hâc noſtrâ
ætate,qvædam epiſtola extat,titulum *Polycarpi ad Philippenſes* præ
ſe ferens: Edita A. C. 1644. à *J. Uſſerio* cum notis. Verùm,an ſit ea
german a Polycarpi epiſtola,diligentes antiquitatis ſcrutatores
videant. Optandum enim eſſet, vetuſtisſima exemplaria bonâ
fide inqviri.Etſi enim ea epiſtola non contineat manifeſtum aliqvem errorem:tamen attento lectori fortè ſuſpicionem movere
poſſet.Dicit enim,*ſe à Philippenſibus,ut ſcriberet, permotum.* Verùm, (1.)
qvænam ſit cauſa & ſcopus ille, ad qvem ſuam epiſtolam voluerit dirigere,non ſatis exprimit. *Deinde* & partes epiſtolæ nimiùm (2.)
confuſæ; minimeqve cohærentes, videntur. *Præterea*, tota hæc (3.)
epiſtola, vix tam docilem, ſedulum ac præſtantem Johannis
Apoſtoli diſcipulum,imò etiam tam excellentem ſpiritum, qvali
Polycarpus dicitur fuiſſe præditus, repræſentare videtur. *Centur. Magdeb. II. cap. X.*

§. Martyrium ſubiit Smyrnæ in perſecutione qvinta
die 22.Mart:juxta *Calviſ*: *Anno 7.* Antonini Veri Imperatoris;
Chriſti verò 167. *juxta alios* 169. Ingreſſus autem ſtadium, cœlitus audivit hanc vocem:*Fortis eſto Polycarpe, & magno animo rem gere.* Qvod cœleſte effatum adeò confirmavit Martyrem conſtantisſimum,ut,dum Pro-Conſul juberet convitiari Chriſto, &
ſic ætati ſuæ parcere permiſſâ veniâ reſponderit: *Octoginta ſex annos ſervio Chriſto, & nulla in re me læſit unqvam, & qvomodo poſſum maledicere Regi meo,qvi me ſervavit.* Igitur ſtatim damnatus ad
rogum,cum ab eo minimè læderetur, tandem gladio confoſſus,
ſic coronam vitæ promiſſam *Apoc:* 2. 10. obtinuit. *Euſeb: lib: 4. Hiſtor: Eccleſ: c: 14. 15.* Rogo jam jam imponendus & flammis
uſtulandus,devotas haſce concepit preces: *O Pater, dilecti filii tui Jeſu Chriſti, ago Tibi gratias,qvod me hoc die & hâc horâ conſortii Martyrum tuorum & poculi Chriſti ad Reſurrectionem vitæ æternæ,per immortalem Virtutem Spiritus S. participem fieri dignaris, inter qvos Martyres,ut in conſpectu tuo tanquam pingvis hoſtia admittar,rogo &c.*
Euſeb; c: 1. Reliqviæ ipſius in tanto fuerunt habitæ pretio, ut

vanus exinde Gentilium metus naſceretur, ne Chriſto relicto hunc adorarent: unde & ipſi *Smyrnenſes in Epiſt: qvâdam*, citante *Euſebio c. 1. c: 16.* ita ſcribunt: ***Ignorant, nos nec Chriſtum unqvam relinqvere, nec alium quempiam adorare poſſe: nam hunc tanqvam Filium DEI adoramus, Martyres verò tanquam diſcipulos & imitatores Domini diligimus, qvorum & nos conſortes fieri optamus &c: Rivetus. Hanius.***

HEGESIPPUS.

Hegeſippi ſcriptoris Eccleſiaſtici meminit *Euſebius Hiſt: Eccleſ. libr: 4. cap: 20. & 21.* qvem dicit floruiſſe in Eccleſia magna cum laude, qvo tempore Antiochiæ deſignatus eſt ſextus Epiſcopus Theophilus, circa *annum Chriſti 160. Teſtatur autem ſcriptorem* illum, qvem alibi propter doctrinæ præſtantiam in luce & notitia hominum verſatum dicit, *reliqviſſe qvinqve* libris, accurratisſimam plenisſimamqve ſuæ ſententiæ & opinionis de fide declarationem. Ejus inſcribenda hiſtoria ſimplicem ſtylum commendat *Hieronymus in Catalogo* cùm ait, ***Omnes à paſſione Domini usqve ad ſuam ætatem Eccleſiaſticorum actuum texens hiſtorias, multaqve ad intelligentiam legentium hinc inde congregans, qvinqve libros compoſuit ſermone ſimplici, ut qvorum vitam ſectabatur, dicendi qvoqve exprimeret characterem.*** Hiſtoria autem illa magno damno cum ſit deperdita, perpaucis ejus fragmentis perfruimur ab *Euſebio* recitatis, ait *Baronius ſub an: Chriſt. 167. ſect: 15.*

§. *Tritbemius* exiſtimavit falsò antiqvum illum *Hegeſippum* autorum eſſe librorum qvinqve hiſtoriæ de rebus à Judæorũ principibus in obſidione fortiter geſtis, deqve excidio Hieroſolymorum aliarumqve civitatum, qvos ab *Ambroſio Mediolanenſ.* interpretatos mentiuntur. Et fidei anacephalæoſeos, qvæ ſub eodem nomine, *Colonia* excuſa eſt apud *Soterem.* Cum tamen narratio illa multis in locis fabuloſa recentioris ſcriptoris eſſe deprehendatur, qvam à *Joſepho Gorionis filio,* qvi tempore *excidii* Hieroſolymitani vixiſſe creditur, in multis collegit autor, ut notavit

Digitized by Google

tavit *Poſſevinus in Apparatu.* Qvi etiam ipſum *Gorionidem* ſuppoſititium eſſe,& in multis erraſſe cum *Baronio* exiſtimat. De utroqve ſic *Baronius annal. tom: 1. ann. 72. ſect: 27.* Hegeſippus non major ille, vicinus temporibus Apoſtolorum, ſed alius longè junior, qvem conſtat vixiſſe poſt tempora Conſtantini, hiſtoriam rerum geſtarum in Hieroſolymitano excidio græcè conſcripſit. Fertur alia ejusdem argumenti tractatio, autore Joſepho qvodã, qvi inſcribitur filius Gorionis, qui eodem vixit tempore dictæ cladis, à qvo dictus Hegeſippus nonnulla mutuamus aggregat, & inter alia lamentationem illam de Hieruſalem, ad inſtar Hieremiæ lamentationum lugubrium. Verùm cum in multis autor ille reperiatur erraſſe, nec illum eſſe putemus autorem, qvi habetur inſcriptus, abſtinuimus. Idem de Hegeſippo repetit ſub *An: Chr: 167. ſect: 15.* contra Bellarm: *l: 2. de Purgatorio c: 111. &c. De Pont: cap: 3. lib: 2. de purg: cap: 8. lib: 1. de Pont: Rom: cap: 23. lib: 4. de notis Eccl: capit: 14.* Pighium Hierarch: Eccleſ. *lib: 3. cap: 13.* qvi aſſerit; *ipſiſſimum eſſe Hegeſippum, qvi Romam adierat unà cum Polycarpo Johannis diſcipulo, qvi Irenæo vetuſtior erat, &c.* Rivetus.

§. Hiſtoria Hegeſippi, qvæ hodie extat in *Bibliotheca S. Patrum* ſpuria eſt, nam *lib: 3. capit: 5.* ait, Antiochiam, tertio loco, ante, ex omnibus, qvæ in orbe Romano eſſent, civitatibus, æſtimatam, qvarto demum cenſeri, poſtqvam Conſtantinopolis excrevit, civitas Byzantiorum. Verus autem Hegeſippus fuit ante Conſtantini tempora, *Ann: Dom: 160.* Deinde *Trithemius* ait, eum ſcripſiſſe *libros Eccleſiaſticorum actuum à paſſione Domini ad ſuam usque ætatem.* Hi autem libri continẽt hiſtoriam de Macabæis, de bello Judaico, & de urbis Hieroſolymitanæ excidio. *Perkingus.*

JUSTINUS MARTYR.

Circa A. Chr: 130. ſ. 145. Floruit juxta Baronium paulò poſt tempora famoſiſſimi illius Ἀποςάσεως Ἰȣδαϊκῆς Ἀρχηγέτȣ (ut *Juſtinus* noſter eum vocat) nimirum *Bar Chochab* ſeu *Filii ſtellæ:*

Digitized by Google

qvi à ſuis poſtmodum כוזיבא ſeu בר כחב *mendax* ſeu *filius mendacii* dictus fuit. *Patria* ipſius fuit *Neapolis Syriæ Palæſtinæ*, Havia dicta, qvæ tempore Davidis *Sichē* appellabatur, propè *Samariā*, qvò deduxerat Imperator Domitianus Græcos Colonos, quos inter qvoqve fuerunt parentes *Juſtini*. Pater dictus fuit *Priſcus Bacchius*, prout ipſe *Juſtinus Apol. 2. pro Chriſtianis p: 41.* ſeipſum deſcribit. §. Opera ejus hodiè feruntur iſta: Dialogus cum Tryphone Apologia ad Sen. R. Apol. II. ad Ant. Pium Oratio ad Gentes. De Monarchia. Expoſitio Fidei Epiſtola ad Zenam. Qvæſtiones & Resp. Refutatio dogmatum Ariſtotelis.

§. Meminerunt *Hieronymus* in *Catalogo*, & ante illum, *Euſebius lib. 4. cap: 17. & poſt eos Photius in Bibliotheca*, librorum qvorundam Juſtini, qvi hoc tempore non extant: qvales ſunt, qvi inſcripti ſunt, *Pſaltes, de anima*, & volumina *contra Marcionem*; ut & volumen *contra omnes, qvæ fuerunt hæreſes*, à ſe compoſitum. Idem met teſtatur in *Apologia poſteriore ad Antoninum Pium*, ſeqve id oblaturum promittit, ſi legere Imperator velit. Meminit etiā *Epiſtolæ ad Papam* ſcriptæ, in *epiſt: ad Zenam & Serenum*, in qva profitetur, ſe accuratè diſſeruiſſe de qvorundam, prout eorum fert præſumptio, inſtitutione & diſciplina, ſed præter rationem ſuſcepta illa & inutili, juxta traditionem hominum *quaſi hæreditario jure ab eis occupata, per ſimilia Phariſæis facientibus & ſentientibus*.

(§. 1.) Dubia vel notha ſunt iſta:

§. *Ariſtotelicorum qvorundam dogmatum everſio*, de qvo libro *Poſſevinus in Apparatu*; Perionius (inqvit) adſcribit Juſtino, qvæ in Ariſtotelem ſcripta ſunt, cum *Juſtinus* ea non ſcripſerit. Idem videtur ſentire *Baronius Tom: 2. ann: Chr: 165.* §. (2.)

§. *Appendix ad Græcos*, qva & Ariſtotelis & aliorum Philoſophorum dogmata qvædam confutantur, multo ſuſpectior eſt *Sylburgio*, item & Reſponſio ad qvæſtiones de incorporeo de

§. (3.) Deo, & de reſurrectione mortuorum.

§. *Libellus qvæſt: & reſponſ. non eſt* genuinus. *Nam qvæſt: 82. & 86.* Origenis mentionem facit. Et *qvæſt: 127.* Irenæi & Manichæorum.

Digitized by Google

§. *Liber de tranſitu Mariæ* dubius Melitoni Sardenſi tri- s(4.)
buitur à *Tritbemio*, ſed malè. Apocryphus eſt *diſt: 15. cap. Sancta Romana.* Hieronymus hujus non meminit. *Beda* in retractatione *Actorum cap: 8.* ait, *falſa multa continere, & Melitoni imponi tantùm.*
Idem ſentit *F. Svaretz in Thomam.* Perkinſus. s(5.)

§. *Expoſitionem rectæ fidei*, non eſſe Juſtini genuinam, his rationibus evincitur:

(1.) Stylus in hoc libello nitidior eſt qvàm in Parænecticis & Apologeticis ad Græcos, & in Agoniſticis ad *Tryphonem.*

(2.) *Euſebius, Hieronymus, Photius ejus meminiſſent, cùm illis temporibus multum ad certamina de Trinitate conferre potuiſſet Juſtini authoritas.*

(3.) Vocabula *μονάδος, τριάδος*, & alia hujus doctrinæ, nondum adeo in Eccleſia erant uſitata: itaqve nuſpiam eorum in Juſtini ſcriptis *γνησίοις* fit mentio, cùm tamen doctrinam de Patre, Filio & Spiritu Sancto, aliqvoties ex profeſſo tractet.

(4.) Tota pars 2. inprimis *ult. qvæſt. de diſcrimine* inhabitationis Chriſti in carne, magno documento eſt, poſt Neſtorii demum controverſiam motam, librum hunc fuiſſe confectum. Scultetus.

§. Scripſiſſe Juſtinum *de Monarchia librum* author eſt *Euſebius*: ſed de eo qvi inter Juſtini ſcripta extat, dubitant non pauci, num ab eo ſcriptus ſit. *Libellus hic de Monarchia, in obſervationibus ſuis, vel perfectus non eſt, vel multis paginis qvaſi ornamentis caret*, vel certè alterum de Monarchia Juſtinus ſcripſit. *Euſebius* enim Cæſarienſis commemorat eum librum *de Monarchia Dei* ſcripſiſſe, qvam non ſolùm noſtris, id eſt, divinis, ſed etiam Gentilium ſcriptis confirmaverit, cùm hoc in libello ſcriptis, teſtimoniisqve eorum tantum, qvi à Religione noſtra alieni fuerunt, probet. Qvod etiam hinc intelligi licet, qvod hic inſcriptus eſt tantùm de Monarchia, & is cujus mentionem facit Euſebius, itemqve Photius & Suidas, de Monarchia *Dei* ab illo inſcriptus eſſe credatur. Hunc autem alterum videri, aut eſſe potius, declarant ea, qvæ in principio hujus libelli Juſtinus ipſe ſcribit, ſe ex *Poë*- (7)s

tis

tis Græcorum teſtimonia ſumpſiſſe, non ex noſtris ſcripturis. Stylus tamen non abhorret ab illo Juſtini. *Periemus.*

§. Subiit martyrium *Romæ* in *qvinta* [aliis *qvartâ*] perſecutione, ſub L. Antonino Vero A. C. *165. alii 168. Labbeo 163.* Cum enim in urbe Roma *Creſcentem Cynicum, (verba ſunt Hieronymi) in catal. ſcript. qvi* multum adverſus Chriſtianos blaſphemabat, redargueret guloſum & mortis timidum, ad extremum ſtudio ejus & inſidiis accuſatus, Chriſtianus eſſet, pro Chriſto ſanguinem fudit. *Hanius.*

§. Ex magnâ Papiæ Epiſcopi Hieropolitani æſtimatione (qvi primus juxta *Euſeb: lib: 3. cap: 33* circa A. C. 118. errorem de Millenario ex loco Apocalyptico *cap: 20. Ps. 6. 7.* perperam intellecto in Eccleſiam introduxit) in eundem qvoqve protractus fuit errorem: ſic etiam lapſus eſt, *in Apologia 1. pro Chriſtianis p: 34.* dum Angelos cùm mulieribus antediluvianis concubuiſſe & inde Gigantes natos fuiſſe, ſenſit, ut taceamus ea, qvæ *Apol. 2. pro Chriſtianis*, de Gentilium ſalute, utpote fautor ejuſdem, aſſerit &c.

MELITO Sanctus A. C. 150.

Sardenſis Epiſcopus M. Aurelii Imp. tempore floruit; cui etiam *Apologiam pro Chriſtianis* obtulit, ut refert *Euſebius lib: 4. hiſt: cap: 25.* Multa ſcripſit, qvorum fragmenta extant apud *Euſebium loco notato.* Inter qvæ fragmenta continetur *catalogus librorum Teſtamenti veteris*, in qvo liber ſapientiæ tribuitur Salomoni: & hic ſolus liber recenſetur à *Melitone* ex iis, qvi in Hebraicis codicibus, non habentur: ut etiam ſolus liber Eſther omittitur ex iis, qvi ſunt in Hebræo. *Bellarminus.*

§. Hujus Melitonis multa enumerantur ſcripta ab *Euſebio, libr: 4. cap: 25.* qvorum tamen exceptis fragmentis, qvæ in Euſebio extant, nulla qvod ſciam, ad hæc uſqve tempora noſtra pervenerunt. Adſcribit ei *Tritbemius* librum de *Tranſitu Mariæ*, qvem *Gelaſius* proſcripſit *in Can. Sancta Romana:* qvem *Sixtus Senenſis Bibliotb: Sanct. libr: 2.* mendaci ſcriptori attribuit, de qvo *Baronius*

Digitized by Google

BaroniusTom.1.ad ann.48.ſect 12.ſic judicat: A quo fuerit ſcriptus,„ libellus de tranſitu virginis cùm non dicatur; ſine authoris ti-„ tulo ipſum editum fuiſſe exiſtimamus; cui poſtea otioſus quis-„ piam præfixerit ſpecioſum titulum Melitonis Sardenſis Epi-„ ſcopi; qui quidem commentariolus Bedæ etiam judicio refuta-„ tur; ſed miratus ſum vehementer Trithemium inter Melito-„ nis lucubrationes illum adnumeraſſe, ac de Melitone plus ſi-„ bi vendicaſſe, quàm ſanctum Hieronymum, qui illius ſcripta„ recenſens, nihil prorſus ejusmodi numerat: cum præſertim„ quæ in eo ſcripta habentur, tanto viro indigisſima judicentur;„ quippe qui multa contineat, quæ Apoſtolorum actis (ut notat„ Beda) repugnent: & quamvis in edito recenter volumine ali-„ qua ad cenſuram Bedæ ſint emendata, multa adhuc habet fatua„ delira atque auribus Chriſtianis indigna. *Hæc ille*, tum ibitum *annal. tom.2.ann.171.ſect*.5.Bellarminus etiam fatetur, indignum eſſe librum, qui tanto viro tribuatur, *de ſcript. Eccleſ.*

§. Quod autem ſcribit Bellarminus, ubi ſuprà, *librum ſapientiæ*, qui in Hebræis codicibus non habetur, à Melitone apud *Euſeb. Hiſt. libr.4.cap.25.* inter canonicos recenſeri, accuratè refutatum habes apud *Joann. Rainold. de lib. Apocryphis*, *Lect.* 14. Rivetus.

ATHENAGORAS.

A. C. 155. Athenienſis, æqualis Juſtini, Philoſophiæ primùm, deinde Profesſionis Doctrinæ ſanctæ laude clarus. Ob inſignem *Apologiam*, quam *pro Chriſtianis* ſcripſit, quæ una cum *Libro de Reſurrectione mortuorum*, quam tum temporis Gentiles deridebant, extat, & Legationem ad Imperatores Marcum Antonium, & L. Verum Commodum, adhuc in Hiſtoria Eccleſiaſtica celebris. *Baronius ponit* eum in *Annum 179.* Hanius.

§. Scripſit etiam *librum de Reſurrectione.* Utrumque opus extat *Tom.9. bibliothecæ Sanctorum Patrum, edit.2.* & ſuſpicione caret. Mirum autem eſt, cur Euſebius diligentisſimus ſcriptorum inveſtigator hujus auctoris non meminerit. Quod autem ſanctus *Hieronymus* hunc ſcriptorem omiſerit, non eſt adeo

mirum; cum ſatis conſtet, catalogum ſancti Hieronymi ex Hiſtoria Euſebii eſſe deſumptum, quod ad illos ſcriptores, qui Euſebium præceſſerunt. *Bellarminus.*

THEOPHILUS.

A. C. 170. Epiſcopus *Antiochenus*, ſextus in Cathedra à S. Petro: Vir multijugæ eruditionis. Scripſit, teſte Euſebio, *contra Hermogenum*, Pictorem primùm, poſtea Stoicum, qui inter alia deliria dicebat: *Corpus Chriſti eſſe in ſole repoſitum. it. inſignem Commentarium in 4. Evangeliſtas* & tres peculiares *libros ad Autolycùm* (Tiguri Græco Latinè editi ſunt) qui tum temporis Gentilis adverſus religionem Chriſtianam, ad Theophilum ſcripſerat, quem tamen in iſtis ſolidè Veritatem Religionis Chriſtianæ aſſerendo, & Gentilium ſuperſtitiones redarguendò, refutat, ubi tamen quandoque talia immiſcet, quæ Arianismo favent &c. De ipſius ætate & tempore nihil certi conſtat; meminit tamen ad finem *librorum ad Autolycum* mortis *Marci Aurelii Imperatoris*, quæ contigit, *A. C. 182. die 17. Martij.* Tradunt tamen alii, ipſum ſub Imp. Commodo obiiſſe, ut *Euſebius* vult *in Chronico*. Hanius.

5. Præter *libros ad Autolycum* contra Religionis Chriſtianæ calumniatores, ferebantur *Theophili Antiocheni* nonnulla alia ſcripta tempore *Hieronymi*, ex quibus, noſtrò hoc, editi ſunt *libri allegoriarum in 4. Evangelia*, qui videntur eſſe illi, de quibus, & *Commentariis in Proverbia* ait *Hieronymus*, ſibi non videri congruere cum aliorum ejuſdem ſcriptorum elegantia & phraſi: quod etiam notavit *Sixtus Senenſis Biblioth: libr. 4.* & poſt Magdeburgenſes *Baronius, An. 170. ſect. 12.* Rivetus.

TATIANUS.

A. C. 170. Sancti Juſtini auditor, ſcripſit infinita volumina: ex quibus (inquit *S. Hieronymus de ſcript. Eccleſ.*) unus *contra gentiles* florentiſſimus extat *liber*, qui nuper eſt inventus, & editus *in 4. Tomo Bibliothecæ ſanctorum Patrum ſecundæ editionis.* Porrò Tatianus poſt martyrium ſancti Juſtini à fide catholica defecit, & in ſuperbiam elatus hæreſiarcha factus eſt. De quo vide Tit. *Hæreſis* Suprà.

Digitized by Google

IRENÆUS.

Circa A. C 175. alii 180. Aſiaticus, & quidem vel ex ipſa urbe Smyrna, vel non procul ab ea; juxta alios autem natione *Græcus*. Licet autem hic *Lugduni Gallorum* adeoque in Eccleſia Latina docuerit, propter patriam tamen & peritiam Græcæ Lingvæ inter Patres Græcos numeratur. Quanquam adhuc dubitatur de *quinque iſtis libris*, qui ad nos pervenerunt, *Græcenè an Latinè ſint ab* Autore *ſcripti*, quoniam non inveniuntur, niſi latino idiomate, *vid. Gerbard. in Patrol. p.* 103. Auditor Polycarpi fuit, ut ipſe fatetur *in Epiſt. ad Florinum apud Euſeb. lib. 5. cap. 18.* à quo etiam in Aſiam fuit amandatus, itemque *Papiæ*, qui ambo Diſciplinâ Evangeliſtæ Johannis fuerunt imbuti. Propter hos Præceptores Irenæus *Hieronymo Epiſt. 29. ad Theodor:* vocatur: Vir Apoſtolicorum temporum: *Epiphanio hæreſ. 24. 31.* Apoſtolorum ſucceſſor priſcusque Theologus: *Tertulliano* verò *adverſus Valentin. cap 5.* Omnium Doctrinarum curioſisſimus explorator, &c. Poſt reditum à Legatione ad Eleutherum Papam ſuſceptâ, creatur Epiſcopus *L*ugdunenſis in Gallia, A. C. 180, Potino ſuccedens.

§. Ex omnibus ejus ſcriptis nonniſi *libri quinque adverſus hæreſes, Gnoſticorum & Valentinianorum* elaborati, quanquam ſatis malè verſi, ſuperſunt, *Baron. ad. A. C. 205.* qui editi ſunt *Pariſiis apud Audænum Parvum An. 1545.* it. *Genevæ, Ann. 1570.* cum annotationibus *Gallaſii*, quos plenos Doctrinâ & pietate commendat *Bellarm. de ſcript. Eccleſ.* Teſtibus, *Euſebio hiſt. libr. 5. & Hieronymo in Catalog:* opus eruditum & celeberrimum quidem, ſed quod non extat ea lingvâ, quâ ſcriptum eſt, ſi *viginti ſeptem capita primi libri* excipias, quæ ab *Epiphanio Panario ſuo* ſunt inſerta, *Hæreſ. 31.* ea fide, ut proteſtetur ſe verba ipſa expresſiſſe ὁλογραφῶς *plenè*, & vertit *Petavius*, ne mutata quidem Syllaba, quæ à variis interpretibus hoc tempore ſunt *L*atinè reddita: ex quorum collatione cum veteris interpretis verſione, facilè deprehendi poteſt, quàm magno reipubl. Chriſtianæ detrimento incondita verſio, quantumvis antiqua, in locum nativæ authoris

 editionis

Digitized by Google

editionis ſucceſſerit. Obſervavit enim *Barnabas Briſſonius*, vir multæ lectionis, *libro obſervationum divini & humani juris*, in quo ex *Euſebio & Epiphanio* multos Irenæi ab iiſdem tranſcriptos locos expendit, iſtos libros nunc extantes, *de Græcis elegantibus Latinos rudes factos.* Tempore Photii Patriarchæ Conſtant. græcè adhuc extabant, & ab eo lecti fuerunt, ut conſtat ex ejus Bibl. Codice CXX.

§. Juniores, qui in opera *Irenæi* incident, monitos volo, ut caveant ab illis editionibus, quas impudentisſimus ille Monachus *Fevardentius*, homo projectæ audaciæ, & nullius fidei fœdè in multis corrupit, & annotationibus impiis & mendacibus conſpurcavit. Plura ejusdem Irenæi (*ait Photius*) ac varia ſcripta & epiſtolæ circumferuntur; etſi in aliquibus Eccleſiaſticorum dogmatum certa veritas ſpuriis rationibus fucari videtur, quæ obſervaſſe convenit. *Rivetus.*

§. Addictus fuit errori Chiliaſtarum, quem forſan ex informatione Præceptoris ſui Papiæ, cujus in Juſtino mentionem fecimus, hauſit: Vocat alicubi *Mariam Evæ advocatam*, non in ſenſu cauſæ formalis & proximè, *ut Pontificij volunt*, qui propterea titulum hunc ad Mario-latriam ſtabiliendam ϛρεβλῶσι, ſed remotisſimæ & quaſi *occaſionalis*, quia non ipſa advocavit, ſed Chriſtum advocatum genuit. Sic quoque *Chriſtum quinquageſimo ætatis anno paſſum eſſe* docuit, it: *ſtatuit etiam, animas à corpore ſeparatas habere hominis figuram, corporisque characterem, &c.* Hulſemannus.

§. In communi Eccleſiæ ſuæ perſecutione, quæ ſexta, aliis ſeptima, *A. C. 203.* Juxta *Calviſ.* quam hactenus ut ſtella ſplendidisſima per annos 23: Doctrinâ mirificè illuſtraverat, eandem quoque ſangvine ſuo nobilitavit, dum juſſu Severi Imperatoris glorioſo martyriô coronatus eſt. Annus quibusdam incertus eſt, ſiquidem alii ponunt Annum 9. Severi Imperatoris, *Chriſti*, *201.* alii, ut *Baronius 205.* Hanius.

TERTULLIANUS.

§. Circa A. C. 201. Carthaginienſis, natione Afer, dictus

alias

aliàs Q. *Septimius Florens Tertullianus.* Patrem habuit nobilem, Pro-Conſulari ſcil: dignitate clarum. Prædicatur aliàs omnium ſcientiarum peritisſimus, cunctorumque ſui temporis Latinorum diſertisſimus, obque hanc inſignem Eruditionem inclaruit, *circà A. C. 201. alii 203.* Presbyter præterea Carthaginenſis, & tertius poſt Apollonium & Victorem, qui, *juxta Hieronymum* latinè ſcripſit.

§. Scribit *Aug*[*uſtinus*]; Carthagine ſe fuiſſe, quo tempore Tertulliani libri omnes, paucisſimis exceptis, conſumpti fuerint. Scripſit autem pleroſque Latinè, quæ cauſa fuit, ut tertium poſt Victorem & Apollonium, *Hieronymus* fuiſſe dixerit, qui in Eccleſia Latinè ſcripſerint. Hodiè ex illis, qui exſtant, hos ſolùm habemus:

Opera omnia.

De Patientia, librum I.
De Carne Chriſti, libr: I.
De Reſurrectione carnis, lib: I.
De Præſcriptionibus adverſus Hæreticos, librum unum, qvē, ante librum de carne Chriſti, à ſe ſcriptum eſſe; in eodem de Carne Chriſti, libro indicat.
Adverſus Judæos, librum I.
Adverſus Marcionem, libros 5.
Adverſus Hermogenem, lib: I.
Adverſus Valentinianos, ad imitationem & exemplum Irenæi, libr: I.
Adverſus Praxeam Sabellianū, libr: I. Quem poſt mediam ætatem ſcripſit.
De Corona Militis, lib: I.
Ad Martyres, libri I. Conſolatorium & exhortatorium.
De Pœnitentia librum I. qvem, propter phraſin diverſam, Eraſmus indicat, non eſſe Tertulliani; ſed alterius cujuspiā ejus Studioſi.
De Virginibus velandis, librum I. qvem à ſe etiam Græcè ſcriptum, indicare videtur in eodem libro.
De Habitu muliebri, lib: I.
De cultu fœminarum, lib: I.
Ad uxorem, libr: 2.
De Fuga in perſecutione, libr: I. qvem, ab eo ſcriptum contra Eccleſiam, Hieronymus teſtatur.
Ad *Scapulam*, lib: I.
De Exhortatione caſtitatis, lib: I. ſcriptum contra Eccleſiam.
De Monogamia, libr: I. ſcriptū item contra Eccleſiam, Hieronymi teſtimonio.

De Pallio, libr: 1. qvem ſub Severi principatu ſcripſit, poſt ſuam converſionem.
De Trinitate, libr: 1. eruditum & elegantem.
De Teſtimonio animæ, lib: 1.
De Anima, lib: 1.
De Spectaculis, libr: 1. qvem etiã Græcè, à ſe ſcriptum ipſe in libro de corona militis teſtatur
De Baptiſmo, libr: 1.
Contra Gnoſticos, Scorpiacum lib: 1. qvem inſigne volumen Hieronymus vocat.
De Idololatria, libr: 1.
De Pudicitia libr: 1. ſcriptum poſt defectionẽ contra Eccleſiam.
De jejunio, adverſus Pſychicos, librum 1. ſcriptum contra Eccleſiam.
De Cibis Judaicis, epiſtolam 1.
De Oratione, libr: 1. qvem Hilarius aptisſimum vocat volumen.
Apologeticum adverſus Gentes, libr: 1. qvem Hieronymus ſcribit cunctam ſeculi obtinere diſciplinam.

2. Genuina.

§. Ex his *indubitata* ſunt opera:

De Patientia,
De Carne Chriſti,
De Reſurrectione carnis,
De Præſcriptionibus adverſus hæreticos,
Adverſus Judæos,
Adverſus Marcionem,
Adverſus Valentinianos,
Adverſus Hermogenem,
Adverſus Praxeam,
De Corona Militis,
Ad Martyres.
De Pœnitenria.
De Virginibus velandis,
De Habitu muliebri,
De cultu feminarum,
Ad Uxorem ſuam.
De fuga in perſecutione,
Ad Scapulam,
De Teſtimonio Animæ,
De Anima,
De exhortatione Caſtitatis,
De Monogamia,
De Baptiſmo,
De Pallio,
De Idololatria,
De Pudicitia,
De Jejunio adverſus Pſychicos,
Scorpiacum contra Gnoſticos,
De Oratione,
De Spectaculis,
Apologeticus adverſus gentes,

3. Dubia.

Opera dubia vel ſuppoſita ſunt:

De Trinitate,
De Cibis Judaicis, epiſtola

De

De *libro pœnitentiæ*, an eſſet Tertulliani dubitavit *Eraſmus* ob genus ſermonis varium. Cujus judicio (*inqvit Rhenanus*) ſubſcribimus tandem, utut verbis & figuris iisdem utatur autor ille qvisqvis fuit, ejus indubiè ſeculi, & *Tertulliani* Studioſisſimus. *Pamelius* tamen eum *Tertulliano* aſſerit: qvot etiam notavit *Baronius annal. tom: 2. ann: 216. 18.* Nicolaus Rigaltius, eum etiam aſſerit *Tertulliano*, refutatque argumentum *Eraſmi* ductum à ſtylo accuratiori, qvem etiam Tertull: obſervat in partibus aliorum librorum, qvi ſunt maximè indubitati.

§. Librum autem *de Trinitate* affirmavit Hieronymus eſſe *Novatiani*, qvam ejus ſententiam locutus eſt *Pamelius*: Scultetus *libri de Trinitate* autor eſt, ſcriptum eſſe illum ex ingenio & genio Tertullianiaco, & idcirco meritò illius nomine allegari: qvando tamen pulchra eſt libri hujus cum nobili illo adverſus Praxeam ſcripto. Teſtatur etiam *Baronius 2. Tom. ann: 216.* Orientales accepiſſe libellum illum ut Tertulliani legitimum.

§. *Epiſtola de cibis Judaicis* autorem non eſſe *Tertullianum*, qvantumvis ei adſcribatur in *Catalogo Bibliothecæ Corbejenſis*, tum ex Stylo & ſcripturis aliter translatis, ſatis conſtat, tum etiam *qvod* ſeceſſus ſui, perſecutionis tempore, meminerit; qvalem *Tertullianus* ubiqve impugnat. Et maximè libro de fuga in perſecutione. Hæc *Pamelius*, qvi eidem Novatiano attribuit. *Bellarminus*, nihil definiens, rem in medio relinqvit. *Rivetus.*

§. Adſcribunt etiam nonnulli *Tertulliano librum de definitionibus fidei*, qvi citatur à Pontificiis pro controverſijs qvibusdã dogmatis ſub ejus nomine: Eundem eſſe, qvi in *operibus Auguſt:* ſub titulo *de Eccleſ: dogmat. ex* lectione patet, qvem *Pamelius* Gennadij eſſe aſſerit, & *Lovanienſes*. non eſſe Catholici ſcriptoris.

§. *Jacobus Godofredus J.C.* ex Codice Agobardi Epiſ: Lugdunenſis, nobis communicavit & edidit *Tertull: librum ad Nationes*, ejusdem argumenti cum *Apologetico*; qvi cum in multis locis mutilus eſſet, ſumma adhibita diligentia, lacunas explevit, & notis ſuis totum opus illuſtravit, qvod Tertulliani genuinum eſſe non dubitat. Illud ſuæ editioni inſeruit *Nicolaus Rigaltius.*

§. Hunc

§. Hunc *Tertullianum* adeo diligenter legit *Cyprianus*, ut ſine illius lectione nullum diem tranſmiſerit:eum verò, ſi poſceret vir ſanctus: *DA MAGISTRUM*, dicere ſolebat. *Barthius in Adverſar: lib. 19. cap:* 1. ita de illo: *Scriptorum, qvantum ad nos venit, eruditior nemo eſt, & ex qvo plura condiſcere poſſes.* Initio fuit ardentiſſimi zeli & ſtudii incredibilis promovendi Religionem orthodoxam: naſcentem etiam Paparum ambitionem inter alia *lib: de Pudicitia* perſtringit, dum ait: *Audio edictum eſſe propoſitum & qvidem peremptorium: Pontifex ſcil: Maximus, Epiſcopus Epiſcoporum dicit.*

§. Duri ſimul ingenii & auſteri fuit animi, inqve *Montani* hæreſin, qvod dolendum, forſan ob repulſam Epiſcopatus Carthaginenſis, ut vult *Pamelius in Vita Tertull.* ingraveſcente jam ætate, prolapſus adverſus ipſos poſtmodum Orthodoxos ſtrinxit calamum, libros peculiares, quos vocat *Pſychicos*, exarando, *Chemn. de Lect. Patr.* ubi tamen à reliqvis Montaniſtis diviſus ſuos poſtea nactus fuit ſectatores, *Tertullianiſtas* dictos: Jejunia ſuperſtitioſa exinde & ridicula Montaniſtarum defendit: *lib: de jejunio*: Chiliaſmo porrò favit; Bella in univerſum Chriſtianis prohibuit. Animas beatas ante diem judicii non videre Deum docuit: *Bellarm: lib: de Beat. San. c:* 1. *art:* 1. 2. 3. Deo quoque corpulentiam *tribuit.* Qvanqvam id excuſare *Auguſtinus* conatur: De Trinitate & de Chriſto, interdum incommodè & periculoſè loqvitur. *lib: de Trinit:* Montanum Paracletum ſubinde nominat. De cauſa lapſûs Angelorum, cum Juſtino, Cypriano & aliis ſenſit. *lib: de habitu mulier:* Liberum arbitrium homini, etiam poſt naturæ corruptionem, tribuit multis & prolixis ſententiis, *lib: 2. contra Marc:* In doctrina de Pœnitentia, præter hoc, qvòd ſatisfactionibus remiſſionem peccatorum tribuit; nihil interim perſpicuè ſatis docens de fide in Chriſtum, aut gratuita remiſſione peccatorum: (ſicut articulum de Evangelio & Juſtificatione, aut nusqvam ferè apertè ſatis attingit; aut qvàm maximè tractat tenuiter) etiam manifeſtiſſimè Montanizat, ut Hieronymus ait: Secundas nuptias palam damnat, ſtupri & excommunicationis

notâ

notâ. *lib ad Uxor. & de Exhortat: caſtit. lib. de Monogam.* Hinc legitimum mariti & uxoris congreſſum, *contumeliam communem* vocat; imo *confuſionem: lib. de virg. veland. lib. 2. ad uxor.* Habet & alios prorſus abſurdos & ineptos errores. Ut, quòd Animas prius pati ſentit apud inferos, quàm corpora. *lib. de Reſurrect.* Denique & Ceremonias, mutuatas à Montaniſtis, induxit in Eccleſiam, & auxit: Ut *unctionem externam* poſt Baptiſmum, Signũ crucis, Oblationes pro defunctis, oblationes annuas pro natalitiis, & ſimiles. Quas conſvetudines, ipſe fatetur, *lib. de Coron. Milit.* non inſtitutas eſſe in ſacra ſcriptura; neque ab Apoſtolis. *Centur. Magd. c. 3. c. 10.*

§. Illud poſtremo addendum videtur, *Tertulliani* libros cum judicio eſſe legendos, non eos tantum, quos, *ſancto Hieronymo* teſte, contra Eccleſiam propriè ſcripſit: ſed etiam librum *adverſus Praxeam*, librum *de anima*, librum adverſus *Hermogenem*, librum *de carne Chriſti*, & librum *de pœnitentia.* In his enim propoſitiones non paucæ, vel erroneæ, vel certè ſuſpectæ occurrunt. *Bellarminus.*

Item *Baron. ad A.C. 201. ita*: Ex ejus ſcriptis perſpicitur durum hominis ingenium, auſterusque animus, & poſt pauca: in credendo magna erat animi facilitate præditus, adeò, quocunque muliercula ſe aliquid ſecundum viſum accipere diceret, mox tantam illi præſtaret fidem, ut cum aliàs eruditiſſimus eſſet, omnem illi poſthaberet doctrinarum veritatem.

§. Porro diſtinguuntur ejus ſcripta in illa, quæ ante ſenium & priusquam ad Montani hæreſin defecit, & ea, quæ in ipſo ſenio ſcripſit. Sunt autem libri ejus contra Orthodoxos ſcripti.

1. Liber contra Pſychicos id eſt, contra Catholicos.
2. De Monogamia.
3. De Jejunio.
4. De fuga in perſecutione.
5. De Pudicitia.
6. De Exhortatione ad caſtitatem, &c. *PERKINGUS.*

Hinc illa vox Hieronymi: *Laudo ingenium hominis, hæreſes damno.*

§. Hunc *Tertullianum* adeo diligenter legit *Cyprianus*, ut ſine illius lectione nullum diem transmiſerit: eum verò, ſi poſceret vir ſanctus: *DA MAGISTRUM*, dicere ſolebat. *Barthius in Adverſar: lib. 19. cap:* 1. ita de illo: *Scriptorum, qvantum ad nos venit, eruditior nemo eſt, & ex qvo plura condiſcere poſſes.* Initio fuit ardentiſſimi zeli & ſtudii incredibilis promovendi Religionem orthodoxam: naſcentem etiam Paparum ambitionem inter alia *lib: de Pudicitia* perſtringit, dum ait: *Audio edictum eſſe propoſitum & qvidem peremptorium; Pontifex ſcil: Maximus, Epiſcopus Epiſcoporum dicit.*

§. Duri ſimul ingenii & auſteri fuit animi, inqve *Montani* hæreſin, qvod dolendum, forſan ob repulſam Epiſcopatus Carthaginenſis, ut vult *Pamelius in Vita Tertull.* ingraveſcente jam ætate, prolapſus adverſus ipſos poſtmodum Orthodoxos ſtrinxit calamum, libros peculiares, quos vocat *Pſychicos*, exarando, *Chemn. de Lect. Patr.* ubi tamen à reliqvis Montaniſtis diviſus ſuos poſtea nactus fuit ſectatores, *Tertullianiſtas* dictos: Jejunia ſuperſtitioſa exinde & ridicula Montaniſtarum defendit: *lib: de jejunio*: Chiliaſmo porrò favit; Bella in univerſum Chriſtianis prohibuit. Animas beatas ante diem judicii non videre Deum docuit: *Bellarm: lib: de Beat. San. c:* 1. *art:* 1. 2. 3. Deo quoque corpulentiam *tribuit.* Qvanqvam id excuſare *Auguſtinus* conatur: De Trinitate & de Chriſto, interdum incommodè & periculoſè loqvitur. *lib: de Trinit:* Montanum Paracletum ſubinde nominat. De causa lapſûs Angelorum, cum Juſtino, Cypriano & aliis ſenſit. *lib: de habitu muliar:* Liberum arbitrium homini, etiam poſt naturæ corruptionem, tribuit multis & prolixis ſententiis, *lib: 2. contra Marc:* In doctrina de Pœnitentia, præter hoc, qvòd ſatisfactionibus remisſionem peccatorum tribuit; nihil interim perſpicuè ſatis docens de fide in Chriſtum, aut gratuita remisſione peccatorum: (ſicut articulum de Evangelio & Juſtificatione, aut nusqvam ferè apertè ſatis attingit; aut qvàm maximè tractat tenuiter) etiam manifeſtisſimè Montanizat, ut Hieronymus ait: Secundas nuptias palam damnat, ſtupri & excommunicationis

notâ

notâ. *lib ad Uxor. & de Exhortat: caſtit. lib. de Monogami.* Hinc legitimum mariti & uxoris congreſſum, *contumeliam communem* vocat; imo *confuſionem: lib. de virg. veland. lib. 2. ad uxor.* Habet & alios prorſus abſurdos & ineptos errores. Ut, quòd Animas prius pati ſentit apud inferos, quàm corpora. *lib. de Reſurrect.* Denique & Ceremonias, mutuatas à Montaniſtis, induxit in Eccleſiam, & auxit: Ut *unctionem externam* poſt Baptiſmum, Signũ crucis, Oblationes pro defunctis, oblationes annuas pro natalitiis, & ſimiles. Quas conſvetudines, ipſe fatetur, *lib. de Coron. Milit.* non inſtitutas eſſe in ſacra ſcriptura; neque ab Apoſtolis. *Centur. Magd. c. 3. c. 10.*

§. Illud poſtremo addendum videtur, *Tertulliani* libros cum judicio eſſe legendos, non eos tantum, quos, *ſancto Hieronymo* teſte, contra Eccleſiam propriè ſcripſit: ſed etiam librum *adverſus Praxeam*, librum *de anima*, librum adverſus *Hermogenem*, librum *de carne Chriſti*, & librum *de pænitentia*. In his enim propoſitiones non paucæ, vel erroneæ, vel certè ſuſpectæ occurrunt. *Bellarminus.*

Item *Baron. ad A.C. 201. ita*: Ex ejus ſcriptis perſpicitur durum hominis ingenium, auſterusque animus, & poſt pauca: in credendo magna erat animi facilitate præditus, adeò, quocunque muliercula ſe aliquid ſecundum viſum accipere diceret, mox tantam illi præſtaret fidem, ut cum aliàs eruditiſſimus eſſet, omnem illi poſthaberet doctrinarum veritatem.

§. Porro diſtinguuntur ejus ſcripta in illa, quæ ante ſenium & priusquam ad Montani hæreſin defecit, & ea, quæ in ipſo ſenio ſcripſit. Sunt autem libri ejus contra Orthodoxos ſcripti.

1. Liber contra Pſychicos id eſt, contra Catholicos.
2. De Monogamia.
3. De Jejunio.
4. De fuga in perſecutione.
5. De Pudicitia.
6. De Exhortatione ad caſtitatem, &c. *PERKINGUS.*

Hinc illa vox Hieronymi: *Laudo ingenium hominis, hæreſes damno.*

Tttt 5. Alibi

Digitized by Google

§. Alibi tamen *in epiſt. ad Pammachium* vocat illum & eruditum & ardentem virum. Cumprimis memorabile eſt judicium *Vincentii Lirinenſis*, *lib. adverſus profanas novat. cap.* 24. Quid hoc viro doctius eſt? quid in divinis atque humanis re-" bus excercitatius? nempe omnem philoſophiam, & cunctas" Philoſophorum ſectas, autores adſectoresque ſectarum, o-" mnesque eorum diſciplinas, omnem hiſtoriarum ac ſtudiorum" varietatem, mirâ quâdam mentis capacitate complexus eſt." Ingenio verò nonne tam gravi ac vehementi excelluit: ut nihil" ſibi penè ad expugnandum propoſuerit; quod non aut acumine" eruperit, aut pondere eliſerit? Jam porrò, orationis ſuæ lau-" des quis exſequi valeat? quæ tantâ, neſcio quâ, rationum ne-" ceſſitate conſerta eſt, ut ad conſenſum ſui, quos ſvadere non" potuerit, impellat: cujus quot pene verba; tot ſententiæ ſunt:" quot ſenſus; tot victoriæ. *Cent. Magdeb. Cent. III. cap. X. Pametius in Vita Tertulliani.*

Circa A. C. 204.

CLEMENS ALEXANDRINUS.

§. Floruit ſub *Antonino* & *Severo Impp.* Fuit patriâ Athenienſis, unde & à quibusdam (teſte *Epiphan. hæreſi 32.*) Clemens Athenienſis dictus fuit, licet Alexandriæ educatus. *Baron. ad An. 196. Euſebius* alibi eum vocat *Titum*, *Flavium*, *Clementem.*

§. Fuit *Pantani* Stoici Philoſophi in Academiâ Alexandrinâ primum, poſtmodum Chriſtiani & Martyris diſcipulus, cui etiam in Scholâ Alexandrinâ Presbyteratu Eccleſiæ iſtius loci ſimul fungens, ſucceſſit: & quia usq; ad finem vitæ ibi docuit, *Alexandrini* cognomen adeptus eſt. Origenis quoq; fuit Præceptor, & ſecundùm *Caſaubonum Exerc. 1. ad Baron. Appar. p. 2.* inexhauſtæ doctrinæ vir. Scripſit multa eruditisſima, ut: *de Reſurrectione, Continentiâ, Nuptiis &c.* ex quibus omnibus tantùm *Pædagogi libri, Oratio ad Gentes, & inſignes illi Octo Libri* (quos ob varietatem rerum contentarum ita vocat) *Stromatum*, poſt annum 192. quo exeunte Commodus Imperator cæſus eſt, ſcripti extant.

tant. Propter hoſce libros *Stromatum*, à Caſſiodoro *Stromateus* appellatur, id eſt *Contextor*. vid. *Euſeb. l.5. hiſt. c. 11.* ubi plurium fit mentio.

§. Librum *de Canone* & *contra Judaizantas*, Euſebii Græcus textus & Hieronymus unum faciunt. Præter iſtos porrò ipſemet & hoſce ſuos libellos in *Stromatibus* recenſet, *De Reſurrectione, de Nuptiis, de Continentiâ.* Sozomenus dicit, eum etiam *Hiſtoriam* texuiſſe. Jam tantùm tria ſcripta ex illo numero extant; nempe *Protrepticus, Pædagogus*, & *Stromata*: quæ ſatis commodo inter ſe ordine cohærent, quaſi ſtudio quodam inter ſe ab ipſo autore connexa. Nam in *Protreptico* ſeu *Adhortatorio*, hortatur omnes ad Chriſtianiſmum, & gentilis erroris vanitatem oſtendit, eoq; ab *Hieronymo Contra Gentes* inſcribitur. In *Pædagogo* recens converſi hominis quaſi pueri cujusdam, mores diligenter format; quod & nomen ipſum profitetur. Deniq; in *Stromatibus*, tùm veritatis uberiorum cognitionem, veluti ſolidiorem cibum, tanquam jam maturo viro, ſuppeditat: tum & errores tetriores refutat; admixtâ etiam Philoſophiæ & Poëtarum doctrinâ. Propter hanc autem tàm multarum & variarum rerum mixturam; eos libros *ſtromata*, quaſi dicas *Lectiſternia*, nominavit *ϛρωματέων.*: quòd apud Græcos moris fuit, & adhuc eſt: *ut ex variarum colorum confuſâ lanâ, craſſiores quidam villoſiq; panni, quos infra ſupraq; ſe incubando ſternerent, conficerent.* Centur. II. Magdeb. cap. X.

§. Adjuncta ſunt Græco exemplari duo fragmenta, procul dubio tanquam hujus ad autoris ſcripta etiam pertinentia: quorum alterius titulus eſt, *Epitome doctrinæ Theodoti & Orientalium*, ac *Theodoti* ſcriptum mirè obſcurum tùm propter ſtylum, tum propter ipſarum opinionum, quæ ibi recenſentur, obſcuritatem ac vanitatem. Alterum verò inſcribitur, *Selecta ex Propheticis*: ubi aliquot pauca dicta Prophetarum & Pſalmorum explicantur. Veriſimile eſt eſſe partem aliquam ex *libris Hypotypoſeon*: quoniam ibi, *teſte Euſebio*, fermè totam Scripturam expo-

Digitized by Google

ſuit; & *Pantæni* Præceptoris meminit, ejusq; expoſitiones ſcripturæ recitat; ſicut & in hoc ipſo Fragmento.

§. Præter *Pædagogum Clementis*, *Protrepticon ad Gentes &* libros *Stromatum*, edidit ſub ejus nomine *Marinus Bigneus* in *Bibliothecâ Patrum* adumbrationes ſive *Scholia in epiſtolas Canonicas* ex græco latinas factas. De qvibus an ſint genuinæ Clementis lucubrationes jure dubitatur. niſi forte *Scholia* illa ſint fragmentum decerptum er *hypotypoſcon libris*, in qvibus *teſte Euſeb: l. 6. Eccl. Hiſtor: c. 11.* univerſam ſcripturam divinam, compendioſis diſſertationibus explanaverat; ad quem Euſebii locum alludere *Caſſiodorum* non dubito, dum ait *in præfat. ad libros inſtitut. div:* Ferunt ſcripturas veteris noviq; Teſtamenti à principio uſq; ad finem græco ſermone declarâſſe Clem. Alex. *Idem Caſſiod. lib. 1. de inſtitut: divinarum ſcripturarum* ſcribit, Clementem Alexandrinum qui *Stromateus* vocatur, epiſtolas canonicas, id eſt, *epiſtolam S. Petri primam, S. Johannis primam & ſecundam, & Jacobi* Attico ſermone declaraſſe. Ubi multa qvidem ſubtiliter, ſed aliqua incautè locutus eſt: qvæ nos (*inqvit*) ita transferri fecimus in Latinum, ut excluſis qvibusdam oſtendiculis purificata doctrina ejus ſecurior poſſet hauriri.

§. Sunt tamen nonnulla in ſcriptis ejus, qvæ obeliſcum merentur; Ut cum libro VII. *ſtromat.* ſcribit: Judæis legem Moſis, Gentibus Philoſophiam, ante Chriſti adventum ad eam, qvâ ipſe appellat, Vocationem illuſtrem Judæorum & Barbarorum in populum unum & ſalutem ſuffeciſſe: Sic *l. 1. Stomat:* ſcribit: Philoſophia qvondam per ſe Græcos juſtificabat. De qvo adi *Caſaubon. Exerc. Baren: n. 1. & J. G. Voſſii Theſ. Theol. p. 192. Diſp. XXVI.* qvi Clementem excuſat. *Adde Rivetum lib. 11. cap. VIII.*

MINUTIUS FELIX.

Circa A. C. 206. §. Tertulliani æqualis, ſcripſit Dialogum inter Chriſtianum *Octavium*, & Ethnicum *Cæcilium*, qvi Dialogus, *Octavius* inſcribitur; atq; inde factum eſt, cum Auctor ignoraretur, *ut ſeptē Libris Arnobii contra Gentes*, hic veluti *octavus* adjungeretur. Sed

revera

Digitized by Google

revera non eſt octavus liber Arnobii, ſed *Octavius Minutii Felicis* cauſidici Romani inſignis, ut S. *Hieron.* teſtatur in *lib: de Script: Eccleſ.* Edidit nuper eleganter *J. Wornerius cum notis, Rigaltii & Fr. Balduini.*

§. Cujus potiſſimum imperatoris temporibus Romæ vixerit noſter *Minucius*, nondum mihi ſatis liqvet. *Hieronymus in ſuo Catalogo*, qvo ſcriptores Eccleſiaſticos eo, qvo vixerunt ordine recenſere videtur, illum Origeni proximum, Cypriano priorem fuiſſe, obſcurè ſignificat. Sed ejus alioqvi vel ſeculum vel ætatem non indicat. Certè in *Cypriani de Idolorũ vanitate* libello plurima ſunt, qvæ totidem verbis in *Octavio Minutii* leguntur neceſſe ut ſit aut hunc ab illo, aut illum ab hoc ea ſumpſiſſe. *Hieronymus* verò in *Epiſtolâ ad Magnum*, loquens de latinis ſcriptoribus Eccleſiæ, etſi Minutium ante Cyprianum laudet, tamen illam *de idolis Orationem* adſcribere Cypriano magis videtur. Sed & in apologiâ pro ſuis *adverſus Jovinianum libris* primo loco Tertullianum, ſecundo Cyprianum, tertio Minutium commemorat. *Sabellicus*, ſed ſine teſte, affirmat eum Romæ floruiſſe, qvo tempore Urbanus ibi erat Epiſcopus; hoc eſt *temporibus Alexandri Severi Imperatoris*. Si ita eſſet, eſſet Minutius antiquior Cypriano, æqvalis Tertulliano, atq; adeò Juriſconſſ. *Ulpiano & Paulo*. Verum etſi poſteriorem fuiſſe credam, tamen proximè illa tempora ſecutum eſſe exiſtimo; noſtra verò non attingere, niſi intervallo longiſſimo hoc eſt, annorum prope MCCC. *Balduinus.*

HIPPOLYTUS EPISCOPUS & MARTYR.

§. Hippolytus Epiſcopus Portuenſis & martyr, Clementis Alexandrini diſcipulus, ſub Alexandro Severo martyrium conſummavit. Circa A. C. 220.

§. Multa ſcripſit, quæ enumerantur ab *Euſebio l. 6. hiſtor. c. 16.* & à ſancto *Hieron. in lib. de ſcript. Eccleſ.* nunc ſolum extant excerpta qvædam ex libris S. Hippolyti *de Theologiâ & Incarnatione* apud Henricum Caniſium *tom. 5. antiqvæ lectionis*, nec non

 in

in Bibliothecâ *S. Patrum Oratio de Conſummatione mundi*, *de AntiChriſto, & ſecundo adventu Domini noſtri JESU CHRISTI.*

§. Sub ejus nomine prodiit Pariſijs *anno 1557.* iſte libellus *De Conſummatione Mundi, AntiChriſto & ſecundo ejus adventu* græcè & latinè ex interpretatione *Joannis Pici*, de quo extat cēſura *Juella contra Harding. art. 1. ſect. 5.* Neſcio an ſit idem liber, de qvo *Sixtus Senenſis lib.* 4. ſcripſit; Reperti ſunt in ſuperioribus annis Baſileæ commentarii qvidam in Apocalypſin, Hippolyto inſcripti, de qvibus ob eruditionis & ſtyli inopiam ambigitur; ſive idem ſit, ſive alius, eadem eſt ambigendi ratio.

§. Meminit *Baron. annal. tom. 1. an: 44. ſect. 38. libelli*, qvi fertur nomine Hippolyti *de ſeptuaginta duobus diſcipulis*, in qvo nominatur inter alios neſcio qvis *Laudatus*, qvem dicit creatum Epiſcopum Carthaginenſem.

§. Edidit & *Poſſevinus* in *apparatu* ſub nomine *Hippolyti*, *Demonſtrationem adverſus Judæos*, à Franciſco Turriano latinè redditam, in qua autor deſcribit *Chriſti paſſionem ex Pſalm: 68.* paraphraſticus expoſito, & Judæorum infidelium pœnas ex eodem Davide, & lib: Sapientiæ, qvi Salomoni adſcribitur. An ſit genuinus Hippolyti foetus, non facilè eſt pronunciare.

§. *Photius Biblioth: codice CCII.* ait, ſe legiſſe ejus *interpretationem Danielis*, in qua pleraque veteri more, non ut poſtea accuratiùs fuere expenſa recenſet. Reprehendit in eo, quod Antichriſti adventum, & finem mundi auſus fuerit adſcribere anno poſt Chriſtum qvingenteſimo. *Rivetus*, *Bellarminus.*

JULIUS AFRICANUS.

Circa A. C. 222. paulo ſenior Origine fuiſſe videtur, cùm *in epiſtola ad Origenem*, eum *filium* appellet.

§. Extitiſſe aliquot ejus ſcripta, ſuo adhuc tempore *Euſebius lib: 6. c: 31*, teſtatur: ut, *Commentarios* inſcriptos *de Ceſtis*; *Epiſtolam ad Originem, de hiſtoria Suſannæ*; *Annalium* ſeu *de Temporibus, volumina qvinqve*, accuratè lucubrata; (ex qvibus eruditam &

pro-

prolixam diſputationem, de *ſeptuaginta hebdomadibus Danielis*, *Hieronymus Comm: in c. 9. Daniel* de verbo recitavit *Epiſtolam ad Ariſtidem* de *diſcrepantia genealogia Chriſti* à Matthæo & Luca deſcriptæ. Meminit & hujus prioris ad Originem Epiſtolæ etiam *Hieronymus*. Plura ejus opera recenſet *Tritbemius*: Sed ſine vetuſtiore aliqvo authore: ut librum *de Trinitate*, *librum de Circumciſione*; *de Attalo* librũ; de *Paſcha* librũ, ac de *Sabbatho*. Idem *ait* hunc Africanum Cæſareæ, propriis ſumptibus, Bibliothecam inſtruxiſſe. *Centur. Mag. l. III. cap: X.*

ORIGENES.

Circa A. C. 226. Natus eſt circa A. C. 189. qvi ſeptimus erat Commodi Imperatoris. Creditur fuiſſe *Alexandrinus* juxta *Sixtum Sen. & Poſſevin.* Pater ipſius dictus fuit *Leonides*, qvi àpud *Suidam* Epiſcopus fuiſſe legitur, ſub Læto Præfecto Severi Imperatoris Martyrio coronatus. Poſtmodum poſt Martyrium Patris uná cum Matre & aliis ſex fratribus, annum agens 17. relictus, & ob proſcriptionem bonorum paternorum inopia preſſus, à matrona qvadam pia primò ſuſtentatus fuit. *Hanius.*

§. Opera Origenis aſcendunt ad ſena millia librorum, teſte *Epiphanio in hæreſi Origenis*, qvæ eſt ordine *64*. Sed plurima perierunt. Qvæ nunc extant, in duos tomos diſtributa hæc ſunt:

Opera omnia.

Primi tomi
In Geneſin homiliæ
In Exodem hom.
In Leviticum hom.
In Numeros hom:
In librum Ioſuæ hom:
In librum Judicum hom:
In lib: Regum hom:
In libr: Job libri
In Pſal: *36. 37.* & *38.* hom.
In Cantica canticorum hom.
In Iſaiam hom:
In Hieremiam hom:
In Ezechielem hom.
Periarchon, id eſt, de *principiis*, lib.
Threni, ſive planctus Origenis, tract.

De

Excidere, quæ cautio in græco autore locum non haberet. *Homilia 6. in lib. Judicum*, Rex, *inquit*, à regendo, quam etymologiam græca vox non patitur. *Homilia unica in librum Regnorum.*

(4.) *In tres Pſalmos videl. 36. 37. & 38.* extant ſub nomine Origenis Homiliæ, quas Rufinus, non indicato autoris ipſorum nomine, aſſerit ſe de Græco in Latinum tranſtuliſſe, & ad majorem legentium commoditatem in 9. Homilias diſſecuiſſe.

(5.) *Homilia 4.* in Cantic. Cantic.

(6.) Extat *Lamentum*, quod, ut vidit *Eraſmus* nec ab Origene ſcriptum eſt, nec ab Hieronymo verſum, ſed eſt figmentum alicujus indocti, qui ſtuduerit hujuſmodi colore Origenem infamare.

(7.) De *Homiliis in diverſos Matthæi locos*, conſtat Eraſmo non eſſe Origenis, ſed hominis Latini, reliquas à Rufino impudenter contaminatas. Sine dubio non ſunt Origenis, *inquit Bellarm. de Script. Eccleſ.*

(8.) *De Homil. in Matth. 25.* de adventu filii hominis ad judicium, *Sixtus Senenſis* ait, poſteriorem partem videri continere duo Latinorum Patrum fragmenta, quorum alterum habetur in fine commentariorum Hieronymi in Eſaiam; alterum apud *Gregorium lib. 15. moralium, cap. 14.*

(9.) *In Evangelium Joannis* Joachimus Perionius tomos 9 antea latentes edidit ex ſua verſione, multis in locis mutilos, minimeque ſequentes & interpolatos. Hos Græculus quidam in *tomos* 32. diſſecuit, ut opus numerorum multitudine auctum optabilius redderet & majori pretio vēderet.

(10.) Extant in *idem Evangelium Homiliæ duæ*, una in principium Joannis, altera in initium 20. cap. de Maria ad monumentum flente.

(11.) Sub ejuſdem Origenis nomine extat, *Dialogus de recta in DEUM fide*, habitus cum hæreticis Eutropio Philoſopho Ethnico judice, quem *Perionius* ex Biblioth. Regis græcè erutum, Latinè ex ſua verſione edidit *anno 1556.* Qui *dialogus* idem eſt cum *diſputatione, quam adverſus Marcionitas in tres dialogos* di-

 ſtinctam

Digitized by Google

ſtinctam, ex græco Frobenii codice interpretatus eſt *Laurentius Humfridus Anglus anno 1557.* Utramque verſionem inſeruit editioni operum Origenis *Genebrardus*, quam Lutetiæ emiſit anno 1574. *Perionii tom. 1. Humfridi 2.* Utrum autem liber ſit Origenis necne, non facile eſt judicare.

(12.) Origeni quidam adſcribunt *librum de ſingularitate Clericorum* inter *Cypriani opera* evulgatum: quibus videtur ſubſcribere Pamelius. At ex operis argumento (ait *Baron. ann. 253 ſect. 44.*) alterius cujusvis potius quàm Origenis, liber ille eſſe convincitur.

(13.) *Apologia* nomine *Pamphili Martyris* pro Origene edita, cujus ex verſione Rufini pars extat in editionibus operum Origenis, à Pamphilo Martyre ſcripta non eſt; cum Pamphilus nihil proprii operis ediderit, teſte *Euſebio apud Hieronymum, in Apologia adverſus Rufinum.* Rivetus. lib. 11 c. XIII.

§. Clementi Alexandrino Præceptori ſuo ſucceſſit in officio Catechetico, (juxta Calviſ. 228.) Tanta autem autoritate docuit, ut ſectatores ejus præſertim cum Cæſareæ in Palæſtinâ, Alexandriâ A. C. 233. profugus, doceret, ibiq; Preſbyterum ageret apertè dixerint, *ſe malle cum ipſo errare, quàm cum aliis verum ſtatuere*, & celebre de ipſo eſt piæ antiquitatis judicium: UBI BENE, IBI NEMO (ſcil. ab Apoſtolorum tempore) MELIUS: UBI MALE, NEMO PEJUS. *Poſſevin. in apparat. tit. Orig. ex* Caſſiodoro; quapropter & cautè legendus eſt.

§. Varias ſuſcepit ſtudiorum, & alios informandi gratiâ peregrinationis: ſcripſit etiam quamplurima, adeò ut, teſte *Epiphanio*, ipſius opera ad ſena millia librorum aſcendant, quæ tamen maximam partem injuriâ temporum perierunt. Ob indefeſſum hunc laborem dictus fuit poſteà: ADAMANTINUS it. χαλκέντερος: & memorabile eſt de ipſo Hieronymi dicterium: *Quis noſtrum tanta poteſt legere, quanta ille ſcripſit?* unde optat ſibi quoq; Origenis eruditionem, *in Proæm. Quæſt. Hebr in Geneſ.* Imprimis verò dolenda eſt jactura Operis iſtius exquiſitiſſimæ diligentiæ, quod in V. T. exarando ſcil. TETRAPLA, HEXAPLA, OCTAPLA (quæ ita dicuntur, quod 4. 6. & 8. exemplaria

conti-

continerent) indefeſſo ſtudio elucubravit, & quidem hunc in modum:

BIBLIA TETRAPLA

Quæ quatuor columellis hunc in ordinem videtur diſtinxiſſe:

VERSIO:

Aquilæ	Symmachi	Theodotionis	LXX Interpretum

HEXAPLA

FONS. VERSIO.

Hebræus Hebraicè	Idem Græcè	Aquilæ	Symmachi	Theodotionis	LXX Interpretum.

OCTAPLA.

Ebraicè lit. Ebr.	Ebraicè lit. Græc.	LXX.	Aquila.	Theodot.	Symmachi	Hierich XXX.	Nicop. XXX.
בראשית	Βερεσιϑ.	ἐν ἀρχῇ.	ἐν κεφαλίδι	ἐαν ῥχῇ	ἐν ἀρχῇ		

§. Errores Viri qvod concernit genium proprium in interpretanda S.S. ſequens, & omnia in allegorias convertens, in horrendos, quos etiam non parum debuit Lectioni Philoſophiæ Platonis, incidit errores, ut FONS ARRII juxta *Thom. p. 1. q. 34. art: 1. Maldonat. in Job. 1 v. 3. Melchiorem Canum &c.* dictus fuerit. Statuit enim, ut potiores ſaltem ex *epiſt. 59. Hieron: ad Avitum & Epiſt. 65. ad Pam: delibemus* 1. Animam Chriſti præextitiſſe, unitamq; fuiſſe λόγῳ ante incarnationem & nativitatem ex Virgine. 2. prius formatum fuiſſe corpus Jeſu in utero Mariæ, & deinceps unitum ei fuiſſe λόγον & animam, ut quæ prius extitiſſet. 3. Tres Perſonas S.S. Trinitatis inter ſeſe eſſe inæquales. 4 Spiritum S. eſſe miniſtrum. 5. in Reſurrectione rotundæ & orbicularis figuræ hominum corpora reſurrectura. 6. Chriſtum in ſeculo futuro pro Dæmonibus, ſicut & pro hominibus crucifixum iri 7. *Errores.*

Digitized by Google

Temporanea eſſe hominum impiorum & Diabolorum tormenta, finemq; ea aliqvando habitura. 8. Omnes animas ſimul creatas ſuis poſtmodum corporibus immitti. 9. Virtutem DEI terminatam eſſe, eamq: tantùm in Creatione condidiſſe, qvantum cõplexa ſit. 10. Solem, Lunam, ſtellas animatas eſſe &c. qui errores poſtmodum juſſu Juſtiniani Imperatoris in *Concilio Conſtantinopolitano 2.* quod eſt *quintum*, juxta nonnullos, *Oecumenicum*, cum antea inſignes turbas in Eccleſiâ dediſſent, A. C. 551. alii 553. alii 556. congregato, â circiter 155. Epiſcopis examinati & communi calculo damnati fuerunt. *D*eceptus quoq; dicto Chriſti *Matth. 19. 12.* ſeipſum caſtravit, qvanquam alii potius hic ſentiant, id non ab eo factum ferro, ſed pharmaco, quo rebellem corporis partem exſiccaret: errori quoq: ψυχοπαννυχίας addictus fuit &c. de quibus omnibus, tamen modeſtè loqvitur Hieron. *Non conſuevi eorum erroribus inſultare, quorum ingenia miror: quodſi quis nobis oppoſuerit ejus errores, audiat liberè, interdum magnus dormitat Homerus, non imitemur ejus vitia, cujus virtutes non poſſumus ſequi.* Quæq; omnia latè proſecutus eſt in eximia Diſſertatione *Joann. Meiſnerus* Theol. VVittebergenſis A. C. 1665. §. 86. 87. & ſeqq. Dignum lectu eruditum ſanè ſcriptum.

§. Non tamen defuerunt, qui defendere vel excuſare Virum conantur, quales fuerunt olim inſignes Origenis fautores, Joannes Hieroſolymitanus, Chryſoſtomus, Ruffinus, Iſidorus, Palladius Galata, Siricius, Auguſtinus, Theſtimus Tomienſis, ac cumprimis *Euſebius l. 6 Hiſt Eccleſ.* qvi & ipſe nomine Pamphili Martyris Apologiam pro Origene ſcripſit; Hunc imitatus eſt *Ruffinus*, qui etiam Apologiam edidit. Deinde paulò ante noſtram ætatem eandem ſuſcepit defenſionem *Jo. Picus* & *Gilbertus Genebrardus*, contra qvos gravem cenſuram habes *in Baronio Tom. II. Annal. A. C. 256. Sect.* 40. Adde *Caſſiodor. de divin. Lect. cap. 1.*

§. Ann: Chr. 256. Tyri multa perpeſſus Martyro obiit, anno ætatis 69. ut habet Euſeb. l. 6. c. 38 Vir fuit doctrinæ incomparabilis, quem *D.* Hieron. comparat cum M. Varrone; Tanta

labora

laboravit poſt mortem multorum invidia, ut non tantum ipſius Opera abolere ſtuduerint, ſed & ipſos voluminum Titulos extare non ſint paſſi, imò & 200. annis poſt mortē anathema ipſi dixerint. Meo judicio, ait *G. I. Voſſius*, tutiòs indicatos librorum errores damnaſſent, Et adulteratos atq; corruptos viri libros malo credere, qvàm tanto viro tàm fœdos aſcribere nævos: e. gr. Cum in libris περὶ ἀρχῶν quædam haberentur indigna Chriſtianis, miſſi ſunt quidam ex Aſia, ad Origenem, qvi ſuper illis cum auctore agerent. At ille reſpondit, *Non ita ſe ſcripſiſſe*, & oſtendit illis librum manu ſua ſcriptum, addens, A bamanuenſi ſuo multa paſſias eſſe inſerta. Qua ſuper re rogatus amanuenſis ait, *ſe qvidē nonnulla mutâſſe & inſeruiſſe. ſed ideò, ut accuratiq eſſet opus, quoniā ſibi videretur non ordinate ſatis ſed tumultuariè ſcriptum eſſe.* Quod vitium etiam Rufino imputant Eruditi. *Adi Centur. III. Magdeburg: Cap. X. ubi* de pietate, & ardore Martyrij, doctrina & Certaminibus ejus copioſè.

CYPRIANUS.

A.C. 240. al. 250. A. C. 240. 250.

§. Cæcilij nomen in honorem Præceptoris ſui, qui & itidem dictus fuit *Cæcilius*, aſſumpſit. Fuit Carthaginenſis. Et illuſtri genere natus, ut ſcribit *Gregor. Nazianz. Orat. in laudem Cypriani.* Videtur etiam *Statii* nomen habuiſſe, ſicut *hiſtoria de paſſione ejus*, conſcripta â *Pontio Diacono*, ut quidem hodie habetur indicat: Quanquam inſcriptio *epiſt: 9. l: 4.* Thaſcium eum nominet. Afer fuit, Carthaginenſis ut videtur. Ibi enim eum Presbyterum & Epiſcopum fuiſſe, *Hieronymus* ſcribit. Sed quibus ortus parentibus fuerit; aut cujuſmodi ſtudia puer aut adoleſcens exercuerit; neq; ex ſcriptis ejus uſquam deprehendi poteſt, niſi qvod *Hieronymus*, Rhetoricam in Africâ, dum adhuc gentilis eſſet & idololatra, magnâ cum laude profeſſum ſcribit. Quo tempore etiam magiæ ſtudioſiſſimum fuiſſe *Nazianzeni* narratio confirmat: qvi magnum eum & veneficum vocat: qvod etiam *Nicephorus* de eo

 indicat

indicat lib. 5. cap. 27. Verum id, nec apud *Hieron.* nec *Auguſtinum* reperitur, ſcribunt qvidem alii, ut *Jacobus de Voragine, Henricus de Erfordiâ*, & *Volaterranus*, de Cypriano qvodam mago; qvi à parentibus puer etiamnum dæmonibus conſecratus fuerit: ſed eũ Antiochenum, aut Nicomedienſem, nihilòminus converſum, & Epiſcopum & Martyrem tandem, ſed diverſis temporibus factũ, fuiſſe affirmant.

§. Cyprianum igitur Afrum ſeu Carthaginenſem, *Hieron.* ſcribit, Cæcilii Preſbyteri, cujus ſibi poſteà nomen arrogavit, converſatione & ſuaſu; occaſione verò lectionis Jonæ Prophetæ, ad fidem Chriſtianam converſum eſſe. Ac texit ipſe, lib. 2. epiſt. 2. ſuæ converſionis & baptiſmi hiſtoriam floridam & eloqventem; ut in ſcholis Rhetorum, ex quibus pridem excelſerat, natam. *Centur. Magdeb. III. c.* X.

§. Ineunte ætate, qvanquam pauliſper diſſolutus, ut *Nazianz.* de ipſo refert, Philoſophicis tamen artibus inſigniter fuit imbutꝰ: ſic & ſtylo puro in Latino incumbens, tantam felicitatem in eo conſecutus eſt, ut obſimilitudinem ejusdem: ***CHRISTIANORUM CÆSAR dictus fuerit.***

§. Initio Rhetoricam maximâ laude Carthagine docuit, cujus eloquentiam tàm Græci, quam Latini Patres, mirum in modum commendarunt: Poſtmodum verò (cum & anteà Patronum cauſarum in foro, *juxta Pamelium*, egiſſet) jam ſeneſcens ad Fidem Chriſtianam à Cæcilio, Preſbytero Carthaginenſi converſus, & ſummo Cleri & populi conſenſu circa *A. C. 250. alii 248.* (uno tantum adverſante Feliciſſimo Presbytero) Eccleſiæ Carthaginenſis Epiſcopus, ſubrogatus in locum Donati, electus fuit, tanta ſtatim ei Chriſtianæ Theologiæ inhæſit doctrina, ut Scripturarum ſcientiâ imbuta memoria, & intellectus exaſciatus, ſui uberantiâ, *ut loqvitur Baronius*, mox in torrentes ad alios irrigandos foràs eruperint, unde & ætas ipſius in talia incidit tempora, qvæ non tàm occaſionem diſputandi, quàm conſolandi & exhortandi vinctos præbuit, *ut loqvitur B. Chemnit:*

§. Diligentisſimè legit Tertullianum, hac voce eum à puero po-

reposcens: *Da Magiſtrum*: In perſecutione Decianâ ad necem quæſitus, non quidem formidine, ſed ut diuturniore vitâ Eccleſiam juvaret, latebras petiit, corpore quidem abſens, monitis tamen Eccleſiæ ſuæ præſens. Antequam autem Eccleſiæ ſuæ reſtitueretur, *Feliciſſimo Presbyter*, captâ hac occaſione, infeliciſſimū ſchiſma contra ipſum excitavit, qui tamen poſteà cum Complicibus à Cypriano A.C. 254. excommunicatus eſt. *Hanius.*

§. Circa finem 254. in Cauſâ lapſorum [*ita dicebantur illi, qui metu ſupplicii vel amore Patrimonii & Facultatum turpiter in fide lapſi erant, quos ipſe Cyprianus in duplici differentia ponit, erant enim vel Sacrificati, Thurificati, Idololatræ: vel Libellatici qui Chriſtum publicè abnegare erubeſcentes, privatim id vel per ſe, vel per alios ſuo nomine faciebant, & à Magiſtratibus libellos ſecuritatis impetrabant, ne amplius inquirerentur*] cogi Synodum Carthagine, in quâ modos procedendi cum ejusmodi lapſis, pro lapſus differentiâ, moderante Cypriano, ſancitus & introductus eſt. *Idem.*

§. Opera ipſius ſunt trium generum, ſicut ferè omnium reliquorum Patrum 1. *Indubitata* 2 *Dubia* 3. *Spuria* ſive *Suppoſititia.* Certa & genuini libri ſunt iſti: ***Scripta. Sive Libri,***

De habitu Virginum tractatus unus.
De lapſis.
De ſimplicitate Prælatorum, ſive De unitate Eccleſiæ, (†)
De Oratione Dominicâ
Contra Demetrianum.
De Idolorum vanitate.
De mortalitate.
De eleemoſynâ.
De bono patientiæ.
De zelo & livore.
De exhortatione martyrii.
Ad Quirinum contra Judæos libri tres.
Ad Jubajanum de babtizandis hæreticis.
Ad Pompejum contra epiſtolam Stephani Papæ.
Sententiarum ex Concilio Carthaginenſi de hæreticis baptizandis.

§. Dubii ex *Eraſmi, Pamelii, Riveti, Perkinſi* & *Centuriatorum* judicio, ut & falſo impoſiti ſunt ſequentes: (†): ubi inſignem notam meretur, qvod *Perkinſ. in Probl: Cathol. Tom. 1. oper.* obſer-

obſervat ex *Jameſio,in libro de unit.Eccleſ.Cypr.* verba illa : *Unam conſtituit Cathedram*: Et:*Primatus Petro datur, ut una Eccleſia monſtretur.* & alia nonnulla,in variis M.SS. Codd. non extare nec legi.Et*Rivet.l.11.c:XIV.*Epiſtolam 67.Cypriani ad Stephanum*Edit. Pamel.*interpolatis,imò Dubiis adſcribit. (:†:)

Liber de ſpectaculis.
De Diſciplinâ & Bono Pudicitiæ.
De laude Martyrij ad Moſen.
De Cardinalibus Operibus Chriſti ad Cornelium XII. libri.
De aleatoribus ſ. de ludo Aleæ.
De Montibus Sina & Sion,adv. Jud.
Carmen in IV.Capp. Geneſis.
Carmen de Sodoma.
Carmen ad Senatorem.
Hymnus de Paſcha.
Orationes duæ(1.)pro Martyrib9 & (2.) qvam in die ſuæ paſſionis dixiſſe fertur.
De ſingularitate Clericorum
Expoſitiò in ſymbolum Apoſtolorum Cypriani nomine edita,Rufino Aquileienſi Preſbytero jure vindicatur.
Liber ad Vigilium de Judaicâ incredulitate.
Alius adverſus Judæos, cum priore â Morellio primùm editus, Cypriani non eſſe ex ſtylo arguitur à Pamelio.
De Revelatione capitis Joannis Baptiſtæ liber fabuloſus, ſuperſtitioſus & ridiculus, ea interdum commemorans, quæ longè poſt tempora Cypriani geſta ſunt.
De Duplici Martyrio, Cypriani nō eſſe patet,quod in eo Diocletiani Imperatoris & belli Cæſarei contra Turcas fit mentio.
De abuſionibus ſeculi.
Cœna,Cypriano falſò adſcripta auctoris infeliciter ſcribētis & ridiculi.

§. Edita ſunt ipſius Opera Antvverpiæ A. C. 1568.& per Pamelium apud Petrum Bellerum ibid.1589.it:Pariſiis A.C.1574. & 1616. it. Colon: Agripp. 1617.

§. Scripta ipſius,ſi res ſpectas,pietatem & martyrium,ſin verba,venerandam ſermonis elegantiam ſpirant: *Hieron. in Catal.ſcriptorum in Cyprian.*

§. He-

§. Homo inſignis fuit patientiæ, ad Chriſtianiſmũ enim converſus, â ſuis, quibus anteà admirationi fuit, deriſus, Caprianus ſeu Coprianus h. e. *Stercorarius* dictus fuit, qvod ingenium acutisſimum, ad aniles, *ut appellabatur tunc Chriſtiana Religio*, contuliſſet fabulas: Sic & Chriſtianus factus, acquiſitas anteà opes liberaliter in pauperes erogavit : imprimis verò tribuit ipſi *Auguſtin. l.3. contra Epiſt. Parmen. c.2.* qvod ſaluberrimæ mordacitatis medicinam concionibus ſuis prudenter & ſobriè inſeruerit.

§. Nævi ſ. Errores ſunt ferè ſequentes 1. Pœnitentiam plerumq; vocat ſatisfactiones & actus exomologeticos; quibus abſolutionis cauſam, & remisſionem peccatorum tribuit *Sermone de Lapſis.* 2. qvod lapſos non deſperare quidem de Domini miſericordiâ jubet; nec tamũ veniam pœnitenti condicere. *Serm. de Lapſis.* 3: Duriter rurſus & aſperè ex illo dicto *Job. V. Ecce ſanus factus es; noli peccare:* ratiocinatur, nullam veniam delinquenti, ei qvi Dominum nôſſe cœperit, ſperandam eſſe. *Tract. 2. de habitu virg.* 4. Liberi arbitrii vehemens eſt ubiq; aſſertor. Serm. de Lapſ. 5. Bonis operibus nimium tribuit. ſicut de Eleemoſynâ ait: Viam ſalutis tuendæ eſſe eleemoſynam; eâq; ſordes qvascunqve poſt Baptiſmum contractas, deleri. *Serm. de Eleem.* 6. Sumſit et ceremonias ex traditionibus Montani, â Tertulliano: ut conſecrationem & unctionem poſt Baptiſmum. ſic enim ait *lib. 1. Epiſt. ult.* Oportet mundari & ſacrificari aqvam prius à ſacerdote; ut posſit Baptiſmo ſuo peccata hominis qvi baptiſatur abluere. *Item:* Ungi qvoq, neceſſe eſt, qvi baptiſatus ſit: ut, acceptô chriſmate, id eſt, unctione, eſſe unctus DEI, & habere in ſe Chriſti gratiam, posſit.

§. *Hieronym. in Epiſt. ad Magnum Oratorem*, tribuit ei, in oratione, ſententiarum ſplendorem. *In epiſtolâ* verò *ad Paulinum* teſtatur ; eum inſtar fontis purisſimi, dulcem incedere & placidum. Ac de eo *Lactant. præfat. l. 5.* *Erat* (inqvit) *ingenio facili, copioſo, ſvavi, & qva ſermonis maxima eſt virtus, aperto : ut diſcernere nequeas, utrum ornatior in loqvendo, an facilior in explicando, an poten-*

tior in perſvadendo, qvìs quam fuerit. Auguſtin. l.2. contra Creſconium cap.32. Tom.7. ita: *Cypriani laudem ego conſeqvi non valeo, ejus multis literis mea ſcripta non comparo, ejus ingenium diligo, ejus charitatem miror, ejus martyrium veneror, non accipio, qvod de baptizandis hæreticis & ſchiſmaticis ſenſit*. It: *Qvod in eis divinarum ſcripturarū autoritati congruit, cum laude ejus accipio, qvod non congruit, cum pace ejus reſpuo*.

§. Cum autem iterum integrum annum in exilio conſumſiſſet, tandem *A. C. 261. Calviſ. 259. die 14. Septemb.* ad necem revocatus, primus omnium Epiſcoporum Carthaginenſium inſigne martyrium ſubiit, dum in perſecutione nonâ, ſub Imperatoribus, *Valeriano & Gallieno*, juſſu *Galerii Maximi*, tunc Africæ Pro-Conſulis, qui etiam poſt paucos â morte Cypriani dies deceſſit, capite truncatus eſt. Cum ſententia legeretur; Cyprianus gladio feriatur, reſpondit: Amen. In loco illo ubi ſanguinē fudit, poſtmodum inſignis Baſilica extructa eſt, teſte *Baronio* ad hunc Annum. *Hanius*.

GREGORIUS NEO-CÆSARIENSIS.

A. C. 233.

§. Dictus alio nomine fuit *Theodorus*; poſtea verò *Gregorius*, & ob ingentia præclaraque facinora, *MAGNUS*, it: agnomine, ob varia, quibus doctrinam ſuâ confirmavit, miracula: THAUMATURGUS. Parentibus gentilibus natus eſt. Alexandriæ primùm Philoſophiæ, poſtea ſacris literis deditus fuit, inde Cæſaream Paleſtinæ profectus, per integrum qvinqvennium, Origenem, ibidem tum degentem audivit, cui etiam defendens *πανηγυρικὸν ἐυχαριςίας* ſcripſit, & convocatâ grandi freqventiâ, ipſoqvè Origene præſente, recitavit. *Phil. Labb. de Script. Eccleſ. p. 372 tom. 1.* ſed ab erroribus illius omnino immunis eſt. Creatus, qvanqvam invitus, Patriæ ſuæ Epiſcopus, totus Eccleſiæ ritè adminiſtrandæ intentus fuit. Libri ejus ſunt iſti:

§. Scripſit

§. Scripſit Metaphraſim in Eccleſiaſtem. *Opera.*
Panegyricum in Origenem.
Brevem fidei confeſſionem, qvam ex revelatione B. Joannis Apoſtoli didicit.
Expoſitionem fidei adverſus Ælianum.
Et Epiſtolam Canonicam.

His nuper adjunxit *Gerardus Voſſius Tungrenſis duodecim ſententias cum anathematiſmis*: qvi extant Græcè, & Latinè apud *Henricum Caniſium tom. 3. antiqvæ lectionis.* Tres Sermones ejusdem S. Gregorii de Annunciatione B. Virginis.

Item Sermonem de Baptiſmo Chriſti, ſive de Theophania Domini: deniqve diſputationem de anima ad Tatianum. *Bellarminus.*

§. Ex his de *Metaphraſi* nullum eſt dubium, utpote cujus Hieronymus meminit in catalogo: Ut & de Panegyrico, qvem *Voſſius Tungrenſis* Græcè & Latinè edidit: *Confeſſio fidei* à B. Joanne Evangeliſta & Maria Virgine ipſi revelata in incerto eſt: Alter *libellus de expoſitione fidei*, qvam edidit *Gerard. Voſſius*, patet, ſcriptum fuiſſe contra Arrianos, ſatis diu poſt tempora Taumaturgi, in qvo autor diſputat de incarnatione, ita ut videatur refellere Neſtorianos & Eutychianos.

§. *Homiliæ de annunciatione Mariæ* non ſunt genuinæ. Editæ ſunt Græcè & Latinè Pariſiis, cum notis *Voſſii Tungrenſis*, qvi merces illas qvantum poteſt, commendat. Dubias eſſe probat *Perkinſus* ex eo qvod vitæ Sanctorum, lectiones item & Hymni eorum feſtis convenientes, primùm à Carolo conſtituti ſunt, *circa annum 807. P. Æmilius lib. 2. de geſt. Francorum. Sigeber. ad ann. 807.* multis poſt Taumaturgum ſeculis. *Duodecim capitula* cum Anathematiſmis, qvæ *Voſſius* Gregorio tribuit, videntur *appendix qvædam ad expoſitionem fidei*, ac præcipuè Neſtorii & Eutychetis erroribus opponuntur, qvi longè poſt obitum Gregorii exorti ſunt. *Rivetus.*

§. Fertur dono miraculorum adeo claruiſſe, ut vel verbulo flumina ſiſtere, ſigno crucis Diabolos repellere, ut eosdem,

 ſiè

Digitized by Google

acerrimus. Sic & in civitate Siccæ in Numidia, Africæ Provincia ad declamandum pueros erudiit, & *Lactantii Firmiani* Præceptor fuit.

§. In medio autem fervore perſecutionis Chriſtianorum, divinâ luce perfuſus, Chriſto nomen dat, & ſuſcepto Baptiſmo ſcribit (*cum antea Epiſcopis perſuadere nõ poſſet, ſe ſerio rem agere, priusquam contra Ethnicos ſcriberet*) contra Porphyrium & Platonicam Philoſophiam, item, *contra Gentes libros ſeptem*, tumido elatoqve genere, in æqvali & nimio ſermone, ut *Hieronymus ad Paulinum* inqvit.

§. Genuinus fœtus ex illis, qui hodiè ſub nomine ejus inter opera vulgo extant, eſt *liber adverſus Gentes ſeptem tractatibus* conſtans, qvem multi inter eruditos ſeculi noſtri, commentariis illuſtrarunt, & ea, qvæ ab exſcriptoribus commiſſa erant σφάλματα conati ſunt emendare, inter qvos præter *Renatum Laurentium*, bonam operam navarunt *Deſiderius Heraldus*, & *Gebarthus Elmenhorſtius A. C. 1610.* Extremam manum expectamus à *Salmaſio*, cujus commentarium expectat textus jam excuſus, & ad manuſcripta exemplaria emendatus. Scripſit & *Joh. Meurſius* Criticum Arnobianum. Nuperrimè editus eſt cum integris Commentariis *Lugduni Batavorum. A. C. 1651.* Libri.

§. *Octavus*, qui eidem inſcribitur, rectius ab aliis aſſeritur *Minutio Fælici* cauſidico Romani fori, uti videre eſt ex verbis *Lactantij Firmiani, libr: 1. c: 11.* de quo jam *ſuprà* actum eſt in *vita Minutii.* Spurii.

§. *Commentarij breves in Pſalmos* ſpurii ſunt & Arnobii alterius *junioris*, qvi vixit circa *A. C. 460.* de qvo infrà. Eſt enim Stylus toto genere diverſus ab eo, qvi viget floretqve in *ſeptem lib: adverſus Gentes*, immo ſoloecos & barbariſmos ſæpe-numero ſapiunt. *Pſalm: 119.* nominatim refellitur Photinus, Hebionitarum hæreſeos inſtaurator, qui impietatem ſui dogmatis docere cœpit *anno 358.* qvo tempore *Arnobius* in vivis non erat.

§. Feruntur etiam (*ait Sixtus Senenis*) annotatiunculæ

Digitized by Google

qvædam *myſtica* non magni momenti *in varios, ſed paucos Evangelicos*, qvarum initium eſt, *In principio erat verbum*, Coloniæ à Qventelio impreſſæ: de qvibus ſuum cuiqve judicium integrum relinqvo. *Bellarminus* eas dicit, eſſe parvi momenti. *Rivetus*.

§. Licet autem Libri ipſius qvibusdã nævis aſperſi ſint, veniam tamen meretur, ut qvi nondum plenè rerum Chriſtianarum cognitionem habuerit.

§. Mors ejus ignoratur, qvanquam quidam *A. C. 285.* collocent, ſed perperam.

ZENO.

Circa A. C. 260.

Veronenſis. Primus eſt ſanctus *Gregorius*, qvi ſanctum *Zenonem* epiſcopum *Veronæ* Martyrem nominat, lib 3. *Dialogorum c: 19*. ſed de operibus ejus mentionem nullam facit. Scriptorum ejus nihil extabat ante annum 1508. qvo tempore ſub ejus nomine editi ſunt *ſermones* non pauci à *Guarino Veronenſi* oratore, Venetiis, & elegantiùs Veronæ *anno 1586.* juſſu Auguſtini Valerii Epiſc: Veronenſis. Deniqve in *Bibliotheca S S. Patrum*.

§. Hodie ſub nomine ejus extant opera ſeqventia.

De Geneſi ſermones	4	De Evangelio ſecundum Lucã,	
De Abraham	3	De Evangelio ſecundum Joh:	1.
De Somnio Jacob	1.	De Epiſtola ad Corinthios.	1.
De Juda Patriarcha	1.	De Æterna filii generatione,	3.
De Exodo	1.	De Adventu Chriſti,	1.
De Præcepto, *Attende tibi*,	1.	De Nativitate Chriſti,	3.
De Job	1.	De Circumciſione,	1.
De Pſalmis	9.	De Fide,	1.
De Iſaia	6.	De Fide, ſpe & charitate,	1.
De Martyrio Iſaiæ	1.	De Fidei veritate,	1.
De Daniele,	9.	De Paſcha,	9.
De Jona,	1.	Invitat io ad fontem,	8.

Ad

Ad Neophytos,	7.	De Jejunio,	1.
DeSpirituali ædificatione,	1.	DeSpiritu & corpore,	1.
De Patientia,	1.	De Avaritia	3.
De Pudicitia,	1	De Livore & Indivia,	1.
De Continentia.	1.	De S. Archadio,	1.
DeJuſtitia,	1.	De Reſurrectione,	1,
DeTimore,	1.		

§. Agnoſcit *Bellarm*: Sermonem in illud, *Attende tibi*, & *ſerm*:*in Evangel*: *Lucæ*, item *ſerm. de jejunio* & *livore*, de invidia, non eſſe *Zenonis*, ſed *Baſilii Magni*, ut notum eſt ex Stylo, & communi ſententia. *Sermones in Pſalmos* majori ex parte apud Hilarium inveniri. De aliis ſe non habere qvod dicat, niſi eſſe breviſſimos, ut *ſermones* dici non mereantur, aliqvos ita obſcuros, ut intelligi neqveant, & qvod me male habet, *inquit*, de his *ſermonibus* nulla extat apud veteres mentio.

§ Agnovit etiam *Sixtus Senenſis Bibliotb. Sancta lib 4.* pro ſermonibus Zenonis, *Guarinum* in lucem emiſiſſe *ſermones diverſi generis*, quos conſtat, majori ex parte, collectos eſſe ex diverſis autoribus, qui ducentis ferè annis fuere Zenone poſteriores. Eadem ex ipſo repetit *Poſſevinus* in Apparatu.

VICTORINUS.

Circa A.C. 270.

Natione græcus, fuit Epiſcopus *Pictavionenſis*, vel ut habetur in Martyrologio Romano, *Pictavienſis*, omnium primus, ſi *Baronio* fides habeatur.

§. Scripſit *explanationes in Geneſin, in Exodum, in Levitic: in Eccleſiaſtem, in Cantic: Cant. in Eſaiam, in Ezechielem, in Abacuch, in Matthæum, in Apocalypſin*, opera grandia in ſenſibus, ait *Hieronymus*, ſed compoſitione verborum viliora, qvia, qvæ intelligebat, eloqvi non poterat, non æqvè Latinè ut Græcè peritus.

§ *Commentarius in Apocalypſin*, qvi jam ſub Victorini nomine circumfertur, illius non eſt. *Rivetus. Bellarminus.*

Me-

METHODIUS.

Circa A. C. 285.

Epiſcopus Tyri claruit tempore *Diocletiani Imperat.* & anno ejus 20. martyrio coronatus eſt, ex *Hieronymo de Script. Eccleſ.* Hodie extat *libellus revelationum* ſub nomine S. *Methodii*, ſed ſuppoſititius cenſetur. **Spurius.**

DOROTHEUS.

Epiſcopus ſeu potius Presbyter *Tyrenſis* dicitur tempore *Diocletiani* exiliũ paſſus,& ſcripſiſſe *Synopſim de vita Prophetarum & diſcipulorum Chriſti:* quæ Synopſis extat *in Bibliotheca ſanctorum Patrum*, Tomo VII. & frequenter citatur. At hujus Dorothei nullam mentionem inveni apud *Euſebium*, *S. Hieronymum*, *vel Gennadium*, aut etiam *Joh. Trithemium*, qui ſcripſerunt de viris illuſtribus. Ipſa verò *Synopſis* plena eſt fabulis. V. *Rivet. L. III. cap. 13.*

LACTANTIUS FIRMIANUS

Circa *A. C. 290.*

Ob elegantiam & ſimilitudinem ſtyli dictus fuit *Chriſtianorum Cicero*. Patria non exactè conſtat, ponunt tamen alij *Firmũ*, urbem Piceni in Italia opulentisſimam, à qva & *Firmianus* dictus eſt, ſed an rectè, diſqvirant alii. Diſcipulus fuit *Arnobii* & poſtmodum Scriptor luculentisſimus, ſed qvem *Scholaſticum* magis qvam *Eccleſiaſticum Damaſus Papa* cenſuit. *Hanjus.* **Spurius.**

§. Ita dictum fuiſſe, à *lacteo* eloqventiæ flumine, ſoli dioriqve orationis genere, non eſt dubium. Fluvium certè qvaſi qvendam Tullianæ eloqventiæ, Hieronymus eum appellat in epiſtola ad Paulinum. Euſebius in Chronic. eloqventisſimũ ſuo tempore fuiſſe, annotavit: Sed usqve adeò pauperem, per omnẽ vitam; ut neceſſariis etiam plerumqve indiguerit, Senex in Gallia

lia docuit; qvemadmodum Hieronymus tradit: ubi & magiſter Criſpo, filio Conſtantini, qvem pater ipſe poſtea interfecit, (qvod tamen crimen à laudatisſimo Imperatore removit Evagrius l.3. Hiſt. Eccleſ. c.41.) præfectus fuit.

§. Opera omnia, qvæ hodiè ſub nomine ipſius extant, ſunt iſta: *Cent. Mag. III. Cap.X. Baron. Tom. III. ad A. C. 314. Libri*

Divinarum Inſtitutionum lib. 7. qvorum
- *Primus*, de falſa religione agit,
- *Secundus*, de origine erroris,
- *Tertius*, de falſa Sapientia,
- *Qvartus*, de vera Sapientia,
- *Qvintus*, de Juſtitia,
- *Sextus*, de vero Cultu,
- *Septimus*, de divino præmio,

Liber de Ira DEI, 1.
De opificio DEI, 1.
Epitome in libros ſuos,
Carmen de Phœnice,
Aliud de Pasſione Domini,
Tertium de reſurrectione ejusdem, & de Paſchate.

§. Ex hiſce GENUINI ſunt iſti: *Libri 7. Divinarum Inſtitutionum, liber de Ira, de opificio DEI, & de epitome divinarum inſtitutionum*, verùm in eis irrepſerunt nonnulla, qvæ *Manichæorum* erroribus favent. Genuini.

§. SPURII autem ſunt libri ſeqventes: Spurii.

1. *Carmina de Phœnice*, qvamvis ſint ſcripta ab elegantisſimo aliqvo Poëta, qvi Chriſtianus non fuit. Nam Phœnicem nominat *Solis ſacerdotem*, & ſic de illo nemore loqvitur: & de *Phœbo*, tanqvam ille revera ſit Deus, & habeat illud nemus charisſimum, ac ſibi dicatum.

2. *Carmina de Reſurrectione & de Paſchate* cum illis comparari non poſſunt. In codice Vaticano, *Venantio Fortunato* tribuuntur, qvi vixit circa A. C. 560.

3. *De Pasſione Domini*, nullibi inter antiqvos Lactantii codices inventum eſt.

 Opera

Digitized by Google

§. Opera ipſius cum notis prodierunt *A C.1646.* qvanqvã non negandum ſcripta ipſius à Pontificiis hinc inde fuiſſe emendata, ſeu rectiùs depravata, in tantùm, ut exinde nihilominus ejusmodi correctionem *Anton. Poſſevinus* de ſcript: nucl: p:101. *opq miſericordiæ* vocare non erubeſcat.

§. *Ludovicus Viv. in Lib*: 18. *Auguſt. de C. D. c*: 23. de eo ita: Lactantius Firmianus ſecutus Præceptoris ſui Arnobii exemplum, contra Gentes ſeptem ſcripſit volumina elegantisſima & acutisſima, nec eſt ullus inter Chriſtianos Scriptores tam vicinus dictioni Tullianæ.

Errores, §. Chiliaſmo favet: Bella Chriſtianis prohibet: Patronus eſt ψυχοπαννυχίας: Brutis qvoqve rationem tribuit, *lib r: 3. inſtit. cap.* 10. Sic, Hieronymo annotante, *Epiſt.* 65. *ad Pamm.* & *Ocean.* negat etiam, Spiritum S. eſſe ſubſtantiam ſeu Perſonam: *it*: negat Pilatum mortis ſententiam de Chriſto dixiſſe; Chriſti corpus illæſum & integrum de patibulo detractum eſſe, ne ad reſurgendum inhabile redderetur &c: Editio *Thyſii* omnes ordine ex ſingulis libris recenſet, qvò viſe.

§. Mors ejus ignoratur, pervenit tamen in ſenectute ad Conſtantini M. ætatem.

EVSEBIVS ALEX:

Spurius, Hunc autorem *Franciſcus Turrianus* Jeſuita ex neſcio qva *Crypta Ferrata*, ſub titulo *ſermonum XVIII. Euſebii Alexandrini* edidit, qvi ſpurius eſt; ſicut probat *Robertus Cocus Anglus*, eo qvod nullus veterum vel recentiorum, qvi catalogum Epiſcoporum Alexandrinorum contexuerunt, *Euſebii* alicujus, qvi hanc Cathedram occupaverit, meminerint. *Bellarm*: dum Scriptores Eccleſiaſticos recenſet hujus Euſebii non meminit. *Rivetus*.

EVSEBIUS, CÆSARIENSIS.

A. C. 316. *A. C. 326.*

§. Euſebius Pamphili, Epiſcopus Cæſarienſis tempore Con-

Digitized by Google

Conſtantini Magni floruit. De parentibus ipſius, pueritiæ & adoleſcentiæ ſtudiis nihil ferè extat. *Niceph. l. 7. c. 16.* ſeu Pamphili Martyris celebris Cæſarienſis fratrem, ſeu ex ſorore nepotem fuiſſe arbitratur. Sed Pamphili cognomen Euſebius, ut videtur, aſſumſit ex intimâ conjunctione & amicitia, quã coluit cum clariſſimo Martyre. *Hieron. Apol. adv. Ruffin. ait: Euſebius & Pamphilus tantam inter ſe habuere concordiam, Ut unius animæ Homines putes, & ab uno alter Nomen acceperit.*

§. Sozomen. l. 11. c. 29. Baſil. ll. Lib. de Sp. honorificam ejus mentionem faciunt. Hieronymus, *Studioſiſſimum divinarum ſcripturarum*, dixit, & virum in ſacris ac profanis Ethnicorũ monumentis peritum. Cæterùm num Arrianus ſit, certant eruditi. *Baron. T. III. Annal.* omninò talem fuiſſe demonſtrat, *A. C. 325.*

§. 100. ex *Athanaſio Contr. Arrian, Decret. Nic: Synod.* Cui aſtipulatur *Bellarm. in ſ. E. A. C. 326.* ex Hieronymo, Qui eum ſæpè vocat *Arianorum Principem. Centur. Magdeb. l. 4. c.* X. idem confirmant ex *Theodoret. l. 1. c.* 6. ſed addunt ex Athanaſio l. cit. *Poſtea reſipuiſſe.* Quod *Baron. l. alleg. prorſus negat.*

§. Sed hic obiter notari velim, Cardinalem iſtum ex cenſura *Abr: Sculteti & Andr. Rivet. l. III. cap. 2.* Euſebio parùm favere, idq; ideò, qvod *Donationem* Conſtantini non glorioſè ſcripſerit veram eſſe, vel omninò eſſe; ac deinde, quòd memoret, Conſt. M. non Romæ à P. R. ſed Nicomediæ eſſe baptizatum.

§. Judicium Hieron. ad Pammach. tale extat: Eccleſiaſticam pulchrè Euſebius *Hiſtoriam texuit: ſed impietatis Arii apertiſſimus propugnator eſt.* Simile & Photius tulit Bibl. cod. 1962 ὁπερὶ τὴν ἱστορίαν ὐκ ἀναξιόπιστος, εἰ καὶ μὴ τὰ δόγματα Εὐσέβιος. Quod vero Gelaſ Can. Sancta diſt. 15. ait *Hiſtoria Euſebij. Pamphili Apocrypha eſt*, id *B.* Rhenanus cenſet, *Non eſſet Gelaſii, ſed ab Aſino qvopiam adjectum.* Andr. Rivet. l. III. cap. II. cenſet, ideò Apocrypham dici, qvod meminit *Epiſtola Jeſu ad Abgarum &c.* & quia *Origenem* laudat, ac Arianis favet.

§. Opera ejus, quæ nunc extant, ſunt: *De Evangelicâ Præparatione lib. 14.*

De Evangelica Demonſtratione lib. 10.
De Vitâ Conſtantini Cæſaris Lib. 4.
De Philoſophorum diſſenſione. Lib. 1.
Hiſtoria Eccleſiaſtica Lib. 10.
Adverſus Hierodem, Lib. 1.
Chronicam, interprete Hieronymo.

§. Ex hiſce *Primi duo libri* ad nos imperfecti venerunt. Cœterum *CHronicon* ſemper à doctis magni fuit æſtimatum, etſi incuria Librariorum multis locis vitiatum & corruptum. Edidit illud *Joſeph: Scaliger*, & operosè reſtituit cum applauſu orbis eruditi.

§. Anno *1628*. Pariſiis prodierunt, & additi ſunt ante id nondum niſi *Libri* duo: (1.) Contra Marcellum Ancyranum, & (2.) Libri III. de Theol. Eccleſiaſtica, à Rich. Montacutio primùm eruti & Latinè verſi. Sed cautè legendi, utpote in multis Arianizantes. *Rivetus*.

§. Interfuit Synodo Nicenæ, & qvidem inter Præſidentes, ac præcipuæ auctoritate Doctores, ut teſtatur *Sozomen. l. 1. c. 19.* Formulam certæ Fidei, qvâ poſt iſtam Synodum nulla unquam extitit rectior, proprio ſymbolo confirmavit, etſi *Baronio* id non admodum placet. *T. III. Annal.* Magnam præter ea ſibi fuiſſe cum Cæſ. Conſt. M. familiaritatem ipſe teſtatur, et extant Epiſtolæ Imperiis ad ipſum l. *III. & II. & IV.*

§. Mortuus eſt paulò poſt, cum Athanaſius literis Conſtantini junioris revocatus fuit ab exilio Trevirenſi Alexandriam, circa A. C. 342. *Sozomen. l. III. cap. II. Centur. Magdeburg. lib. IV. cap. 10.*

JUVENCVS.

A. C. 330

A. C. 330. §. Gente Hiſpanus, Preſbyter, ex illuſtri familiâ, vixit ſub Conſtantino, uti annotavit Hieronymus. *Crinitus* cenſet, cum ſub Conſtantio & Conſtante præcipuè floruiſſe.

§. Scri-

Digitized by Google

§. Scripſit IV. Libros Carminum, qvibus Hiſtoriam Evãgelicam eſt complexus. De hiſce *Hieronymus* ita ad *Magnum Epiſt.* Juvencus Presbyter Hiſtoriam Domini Salvatoris verſibus explicuit, Nec pertimuit, Evangelii majeſtatẽ ſub metri Leges mittere. *Idem in Chronico* ait: ſub anno Domini 332. Juvencus Presb. Evangelia Heroicis verſibus explicat.

§. Extant hi libri in *8. Tomo Bibl. SS. PP. Edit. ſecund.* & in Syntagmate Poëtarum Chriſtianorum G. *Fabricii Chemnicenſis.*

§. Crinitus de hoc Opere ſic cenſet: Major *diligentia uſus eſt in ſervandâ rerum Hiſtoria, qvàm in demonſtranda ingenii ſui elegantia.* Centur. Magdeb. l. IV. c. X. & Bellarmin. in *de S. E. A. C.* 330.

ANTONIUS. Abbas.

A. C. 330.

§. Autor Vitæ ipſius ſub Athanaſii nomine tradit, Neqvaquam claruiſſe ſcriptorum librorum memoria. *Hieron. in Catalogo* ait Dictaſſe eum Epiſtolas VII linguâ ægyptiaca, qvas ex Græco in Latinum controverſas edidit *Syphorianus Camperius. Rivetus* cenſet, vix eſſe ea idẽ cum illis, qvas memorat Hieronym⁹. Extant in *Tom. 1. Orthodoxograph. & Bibl. PP. Centur. Magdeb. l. IV. C. X. ſic:* Parum videntur dignæ Antonio iſtæ Epiſtolæ, qvia ſunt perpetua tautologia, Hos ſolum habentes eximium, qvod prædicant magnopere & extollunt Meritum Chriſti.

§. *Auguſtin. Prol. l. 1. Doctr. Chriſt.* ait: Antonius ſine ulla ſcientia litterarum, Scripturas divinas & memoriter audiendo tenuiſſe, & cogitando intellexiſſe prædicatur. Idem confirmat *Sozomen. l. 1. c. 13.* eum ſcil. literas neq; ſciviſſe, neq; curâſſe. *Socrat. l. 4. Cap 25.* ſcribit, dixiſſe ad Philoſophum mirantem, eum ſine libris eſſe: *Liber meus, ô Philoſophe, Natura eſt rerum, quæ mihi præſto eſt, qvotiescunq; ſermones Dei legere voluero.*

§. Hodiè in *Bibl. PP.* extant attributi ei á *Trittemio*, Sermonum Libri duo. Qvos Bellarminus cenſet eſſe ſpurios, & Ri-

 vetus

Digitized by Google

vetus confirmat, quia allegantur ibi longè poſteriores Baſilius, Nyſſenus, Chryſoſtomus &c.

MACARIUS Senior

An. C. 340. *A. C. 340.*

§. Antonii diſcipulus ſcripſit *Homilias 50.* ad Monachos. Leguntur hodiè in *Bibl. PP. Tom. 2. edit. 2.* Bellarminus. Prodierunt Francfurti *A. C. 1594.*

ATHANASIUS.

A. C. 340.

A. C. 326. al. 340. §. Fuit Alexandrinus. De Parentibus, qvi aut qvales fuerint, certi nihil legitur. Forſitan puer adhuc iisdem orbatus, poſtmodùm ab Alexandro Epiſcopo loci educatus fuit. Memorabile eſt, qvod *Sozomen. l. 2. c. 16.* recenſet, Puerum adhuc cum aliis A. C. 311. ad litus maris colludentem, Epiſcopum eſſe cæteris præfectum, ubi omnia ea, qvæ Epiſcopus in ſacris ſolet, peregit, inter alia qvoq; baptizans pueros in nomine Patris, Filii & Sp. S. Qvem actum eminus Alexander inſpiciens re compertâ, diligenter inqviſiverit. Qvomodo baptizâſſet? Cumq; ritè adminiſtratum intellexiſſet, pro vero agnoverit, pueros non eſſe rebaptizandos ſtatuens.

§. *Theodoret. l. 1. c. 25.* per omnes Gradus Eccleſiaſtici Ordinis cum admiratione verſatum ad Epiſcopatum demùm ab Alexandro moriente evocatum cum *Sozomeno* ſcripſit *lib. 2. cap. 17.* qvamvis non nihil diſſentiat *Epiphan. l. 2. Her. 68.* Functus eſt ille Alexandrino Epiſcopatu ab A. C. 326. vel, ut alii, 333. ad annum C. 371. variè vexatus ab Arrianis.

§. Diaconus adhuc interfuit Concilio Niceno, diſputans cum Arrio. Sunt qvi hic ab illo Confeſſionem ſcriptam exiſtimant, qvæ poſteà dicta fuit *Symbolum Athanaſianum*. Ipſe verò ob inſignem Veritatis defenſionem dictus eſt: *Propagnaculum Veritatis. Rivet. l. 3. cap. 4.* annotat, in multis Codd. Mſſ. non reperiri

riri

Digitized by Google

riri.ipſe ſtatuit, eſſe genuinum. Sed *G. J. Voſſius diſſ. de Symbol. p. m 50. 44. & ſeqq.* id negat, qvia (1.) Athanaſius abhorruerit à Novo Symbolo poſt Nicenum condendo. (2.) qvia ipſe procul dubio Græcè ſcripſiſſet. (3.) Qvia in Vett. Codd. non extet. (4.) Quia apud ipſum Athanaſium, nec qvenqvam συγχρόνων ejus fiat mentio. (5.) Nec in vitâ Athanaſii qvidem. (6.) Neq; Orientales id agnoſcant. (7.) Ideòq; cenſet, eſſe vel *Anaſtaſii*, vel *Euſebij Vercellenſis*, vel *Theologi Galli*. Sed qvicquid horum ſit, *Certum eſt, in Eccleſia ſemper magnam obtinuiſſe auctoritatem.*

§. OPERA 5. Libri ejus Hodiè extant in IV. Tom. Sed qvorum media vix Pars Athanaſii eſſe videtur. Cætera pleraq; ſunt notha. Unde factum ajunt, ut Eraſmus id ſentiens curam omnem abjecerit, exclamans: Ἄλις ῥοός. *Evagr. lib. III. c. XXXI.* obſervat, Neſtorianos & Eutychianos multa Apollinarii ſcripta pro Athanaſianis venditaſſe. Edita fuerunt omnia *Pariſiis A. C. 1572.* Græco Latin. Deinde à Commelino *Heidelbergæ A. C. 1600.* Qvæ Editio auctior cæteris, *Poſſevino & Riveto* judice. Oper.

§. DUBIA ſunt iſta: Tractatus de incarnatione Chriſti Tom. I. *Perkinſus.* Dubia.

- De Salutari adventu.
- Sermo contrà Hæreſes.
- Oratio ad Maximum.
- Ad Marcellinum, de Interpret. Pſalmorum.
- De Virginitate Sermo.
- Teſtimonia è Sacra Scriptura.
- Sermo de Paſſione domini.
- Epiſtola ad Serapionem.
- Epiſtola ad omnes fratres per Ægyptum.
- Sermo de Deiparâ Virgine.
- Sermo in illud Evangelii: *Qui dixerit &c.*
- Diſputatio in Niceno Conc. contra Arium.
- Epiſtola ad ſolitariam vitam agentes.
- Scriptum de vitâ Antonii,
- Homilia de Semente.
- Declaratio Levitici.
- Epiſtola ad Felicem Papam.
- Epiſtola ad Liberium Papam.

§. SPURIA. Liber de variis quæſtionibus ſacræ Scripturæ ad Antiochum Principẽ. Spuria.

Quæſt

Quæſt. 16. de Veneratione crucis.
Tractatus de Definitionibus Theologicis.
Dialogi 7. de Trinitate.
Diſputatio Laodiceæ habita de fide inter Arium & Athanaſium.
Comment. in Epiſtol. Pauli.
Exhortatio ad Monachos.
Libellus de Paſſione imaginis Chriſti crucifixi in Berytho Syriæ.
Epiſtola ad Marcum Papam pro exemplaribus Niceni Concilii.
Epiſtola Secunda ad Serapionem de Spiritu Sancto. *Perkinſus.*

§. Prolixiùs hæc vide deducta per Tomos IV. integros â Riveto l.3.c.4.5.6. Bellarm. de S. E. p.100. ſqq. Centur. Magdeb. l.4.c.10. qvibus adde Perkinſ. Tom.1. Oper. p.235.

§. Poſt varia exilia tandem reſtitutus Eccleſiæ ſuæ *A.C.* 362. juxta *Calviſ.* poſtq; varios exantlatos fortunæ luſus & perſecutiones ſuperatas, *Orbis hicce Oculus, Confeſſorum Dux & Magiſter, ſublimis Vox, Fidei Columen, Secunda Chriſti Lucerna, Præcurſor*, ut vocatur â Gregorio Nazianz. A. C. 372. alii 373. die 2. Maii Alexandriæ, maximo bonorum omnium luctu, ex hâc vitâ deceſſit, cum Eccleſiæ ſuæ præfuiſſet ſex annos integros. Vir ἀθανασίᾳ meritò dignisſimus.

§. Scripta ipſius relicta poſtmodùm in tantam venerunt æſtimationem, ut non immeritò hîc Coſmæ Abbatis cujusdam, cujus meminit *Baronius ad A. C. 372.* egregia ſententia de iſtis commendatur: *Cum*, inqviens, *ex S. Athanaſii opuſculis aliquid inveneris, nec adſcribendum chartas habueris, in veſtimentis tuis ſcribe illud.* Hanius.

A. C. 340.

JULIUS MATERNUS FIRMICUS.

§. Claruit ſub Conſtantini & filiorum ejus imperio, *Julius Firmicus Maternus*, aſtrologus: quem Juniorem & Siculum & virum conſularem nominant: & *libros 8. Matheſeon*, de vi et poteſtate ſtellarum, ex Ægyptiorum & Babyloniorum traditione ad Mavortium Lollianum admodùm ſenex (ut patet ex *præf. l.1.&*

lib.1& cap.4.) ſcripſit. Verùm is planè, ethnicus fuit. Ut patet ex ſingulis illius *libris 8.* & maximè ex *cap.4.l 1. & ex præfat. lib.5.* ubi Planetas invocat. Et an is unqvam Chriſtianam religionem amplexus ſit, affirmare non poſſumus.

§. Fragmentum qvoddam libelli *Julii Firmici Materni*, Viri Conſularis *de errore profanarum religionum*, ad Conſtantinum & Conſtantem Auguſtos, ad nos pervenit. Cum autem hic Chriſtianus fuerit; & ad idola Gentilium tollenda Imperatores hortatus ſit: alius â priori fuiſſe videtur. Sed ubi natus & ex qvibus parentibus, & qvomodo converſus & ſimilia, cùm in hiſtoriis prodita non ſint, judicare non poſſumus: niſi qvod ex eo libello conſtat, in Occidente alicubi eum fuiſſe. Prodiit nuper cum notis VVovverii. Vid. *Centur. Magd. lib. IV. cap. X.*

LUCIFER CALARITANUS.

Lucifer Epiſcopus Calaritanus, Athanaſii æqvalis, ita Zelo fidei catholicæ ardens fuit, ut â ſanctis Patribus etiam poſt Schiſma factum, & ſectam Luciferianam poſt ſe relictam, nō niſi timidè & dubitanter arguatur. *S. Ambroſius in orat. de Obitu Satyri*, Lucifer, *ait*, ſe â noſtrâ tunc temporis communio e ſejunxerat; qvanqvam pro fide exulavit, & fidei ſuæ reliqvit hæredes. *S. Hieron. in Dialogo contra Luciferianos propefinem*, Ventum eſt, *inquit*, ad aſperrimum locum, in qvo adverſum voluntatem & propoſitum meum cogor de beato Lucifero ſecus quicquam, quā & illius meritum, & mea humanitas poſcit, æſtimare &c.

§ Opera qvæ exſtant, ſunt iſta.

Ad Conſtantinum Imperatorem lib.2.
De Regibus Apoſtaticis 1.
De non conveniendo cum hæreticis, 1.
De non parcendo delinquentibus in Deum 1.
Quod moriendum ſit pro filio Dei. 1.
Epiſtola ad Florentium, 1.
His additæ ſunt Epiſtolæ Florentij ad Luciferum.
Item Epiſtolæ duæ *S.* Athanaſii ad eundem Luciferum.

 Item

Digitized by Google

Item: Epiſtola Liberij Papæ ad Conſtantium Imperat.

Item Epiſtola Athanaſii ad ſervos DEI.

De quibus libris vel Epiſtolis nulla dubitatio mihi eſſe videtur, qvin ſint eorum Auctorum, quorum nomina præferunt.

§. Impreſſi ſunt hi libri Pariſijanno 1568. opera Io. Tilii Epiſcopi Meldenſis. *Bellarminus.*

A. C. 350.

VICTORINUS Afer.

A.C. 350.

§. C. Marius Victorinus, in Africâ natus, celebris Romæ Rhetorices profeſſor fuit, ſub Conſtantio *A.C.*354. Cui ob ingenii laudem ſtatua poſita eſt in foro Trajani A. *C.*360. Fuiſſe virum conſularem tituli operum oſtendunt. Æqualis ejus fuit Donatus Grammaticus, Hieronymi Præceptor.

§. Ad fidem Chriſti in extremâ ſenectute converſum, *Hieron. in Catalog.* ſcribit ac edidiſſe de Religione Chriſtianá nonnulla, qvæ ibidem recenſet, *Opera* eius hodie extant *Tom. IV. Bibl. SS. PP.* & inter *Orthodox. PP.* Suntq;:

Scripta.

Libri IV. adverſus Arrium.
Hymni III. de Trinitate.
Carmen de Maccabæis.
De Generatione Verbi adv. Candidum Arianum.
De recipiendo Homouſio.

Qvæ omnia cautè ſunt legenda, ait *Bellarm.* qvia Autor magis arti Rethoricæ, qvam S. Literis operam dederit. *Hieron. Præf. Comm. in Galat.* ſic cenſet: *Occupatus ille eruditione ſecularium Litterarum Scripturas omninò ſanctas ignoravit.* Cent. Magd. l. 4. c. 10. & Bellarminus.

An. C. 355.

HILARIUS Pictavienſis.

*A.C.*355.

§. Sic dictus à patria in Gallia, Pictavio. In juventute Philoſophis gentilibus operam ſuam locavit. Deinde jam ſenex incidens in Libros Moſis & Prophetarum Chriſtianus factus, aliqvo

Digitized by Google

aliqvo temporis interlapſo ſpatio, defuncto Pictavienſis civitatis Epiſcopo, miro omnium bonorum applauſu, ejus Eccleſiæ antiſtes *A C. 355.* creatur.

§. Indepericlitanti tunc Fidei velut præcelſa (ut apud *Hieronymum* vocatur) mirâ induſtria arbor præfuit: ſiquidem ſtatim ac Epiſcopus factus ſupplicem libellum ad Imperatorem Conſtantium hoc ipſo anno dedit, in qvo miſerandum totius Eccleſiæ ſtatum & faciem, graviter in Arianos ſimul, malorum horum auctores invehens, expoſuit. A. C. 356. *in ſynodo Byterrenâ* in exilium miſſus fuit, in qvo tamen ut Gallorum ſuorum fidei, hactenus intemerate conſervatæ conſuleret ad eosdem *de ſynodis Commentarium* hoc ipſo anno conſcripſit.

A. C. 369. contra *Auxentium, PſeudoEpiſcopum Mediolanenſem*, apud Imperatorem Valentinianum agens, ex ſimulata Auxentii ſinceritate, ut calumniator & diſcordiarum autor juſſus fuit Mediolano diſcedere, ſcripſit tamẽ poſtea *Epiſtolam ad omnes Epiſcopos & fideles pro vitandâ Auxentii communione*; hæc Epiſtola fuit ultima ejus elucubratio.

§. Opera ipſius extant ſequentia: **Scripta.**

De Trinitate libri 12.	Ad eandem Hymnus.
Adverſus Conſtantium Auguſtum 1.	In Matthæum commentaria.
Ad eundem 1.	In pſalmos aliqvot explanatio.
Ad eundem alter.	De Patris & filii unitate. 1.
Adverſus Auxentiũ Arianum, 1.	De eſſentiâ Patris & filii 1.
De Synodis adverſus Arianos, 1.	Ad Auguſtinum epiſtolæ 2.
Ad Apram filiam Epiſtola.	Carmen in Geneſin.

§. *SPURIA* Opera:

Epiſtola Hilarij ad Abram filiam, et Hymno, qui eam ſeqvitur brevem hanc cenſuram Eraſmus præfixit. *Hæc epiſtola merum eſt nugamentum.* **Spuria.**

Hominis otioſe indocti.

Liber de Patris & filii unitate.

Appendix de variis Chriſti cognominibus.

 Hilarii

Hilarii Epiſtola ad Auguſtinum de reliqviis Pelagianæ hæreſeos, *& alia brevior*, in qva Hilari9 proponit Auguſtino quæſtiones aliquot, de quibus vult doceri.

Fragmentum Hilarii de rebus geſtis in Concilio Ariminenſi, editum nuper Pariſiis ſub tituloS. Hilarii, *à Nicolao Fabro.*

Geneſis ad Leonem P.P. Carmine Heroico. Debetur Hilario Arelatenſi.

Errores. §. ERRORES. Inter alia lib. 10. de Trinit. ſtatuit, in Chriſto nullum fuiſſe ſenſum doloris in Paſſione: ſed ſicut telum tranſiret per aquam aut ignem, faceret quidem diſtractionem, ſine ſenſu tamen vulneris. Ita Chriſtum non ſenſiſſe dicit, illam, quæ in paſſione facta eſt, corporis lacerationem &c. prout poſtmodùm exinde hæreſis Aphtartodocetarum nata, omnes itidem infirmitates & paſſiones à Chriſto removit, quanquam *Guilielmus Pariſienſis* apud *B.D. Dorſcheum in Theol. Zach. p. 1. diſſert. 11. p. 266.* teſtetur, ſe vidiſſe librum Hilarii, in quo illam ſententiam de Chriſto retractavit.

§. Hoc ipſo anno 369. Pictavis ex hac vitâ migravit. *Hieron. de Script. Eccleſiaſt.* Vir eloquentisſimus & Latini ſermonis adverſus Arianos Tuba, it, Latinæ eloquentiæ Rhodanus ob docendi copiam & vehementiam audit. *Hanius. Rivetus. Bellarminus.*

PHOEBADIUS AGENNENSIS.

S. A. C. 360. Phœbadius *Agennenſis* in Galliâ eodem tempore quo S. *Athanaſius* & ſanctus *Hilarius*, adverſus Arianos librum edidit. Meminit horum auctorum & librorum Sanctus *Hieronymus in lib. de Script. Eccleſ.* & libri ipſi nunc extant in *Bibliothecâ ſanctorum Patrum tomo 4.*

PACIANUS EPISCOPUS BARCINONENSIS.

A. C. 360. Scripſit *Epiſtolas tres contra Novatianos*, quarum meminit S. *Hiero-*

Digitized by Google

Hieronymo in lib. de Scriptor. Eccleſ. Nunc verò in Bibliothecâ S. Patrum, & ſeorſim in editione Romanâ *Anni Dom. 1564.* non ſolùm extant *tres illæ epiſtolæ*, ſed etiam *parænesis ejusdem Paciani ad pœnitentiam*, & *Libellus de Baptiſmo*. Obiit Theodoſio imperante.

OPTATUS MILEVITANUS. A. C. 3[illegible]

Patria ejus fuit *Milevium* Numidiæ urbs, Parentes non exactè conſtant.

§. A juventute Philoſophiæ & Theologiæ deditus fuit. Poſteà ob eruditionem, morum ſanctitatem & Zelum Epiſcopus Milevi in Numidiâ factus circa *A. C. 368.*

§. *Scripſit* ſub valentiniano & Valente principibus *adverſus Parmenianum Donatiſtam libros ſex*, ut refert Hieron. in Catal. Et Optatus ipſe, dum librorum ſuorum argumentum proponit, ſex tantùm meminit. Additus tamen eſt *ſeptimus*, qui ſuppoſititius creditur à pleriſq; fretis *Optati* ipſius & *Hieronymi* teſtimoniis.

§. In Scriptis autem dictis humaniſſimè tractat *Parmenianum*, Fratrem ipſum ſæpiùs appellando, ut ita Charitate eum ad veritatem invitaret. *Caſp. Barthius Adverſar. lib. 29. c. 16. ita de eo*: Optatus eſt pius & elegans ſcriptor, & quod in eo dignum honore ſummo, ſummus argumenti artifex. Opera ipſius Lutetiæ ſunt edita *Anno 1569. & 1631.*

§. Non diu ſuis ſcriptis ſupervixiſſe creditur, Poſt mortem autem magna ipſius apud poſteros veneratio viguit.

§. Hoc opus *Optati* illuſtrandum ſuſcepit *Carolus Albaſpinæus Epiſcopus Aurelianenſis* & Pariſiis edidit in *folio*. Sed *Emericus Caſaubonus* aliam editionem ſuſcepit, quam emiſit Londini anno 1631. cum notis ſuis. *Rivetus*.

TITUS BOSTRENUS.

Titus *Boſtrorum* Epiſcopus vixit Imperatore Juliano, ſed obiit ſub Valente, ut *S. Hieron.* teſtatur *in lib. de Script. Eccl.*

§. Scripſit *egregios libros contra Manichæos*; è quibus tres

 cum

Digitized by Google

cum argumento *quarti* editi ſunt *Ingolſtadii anno 1604.* ab Henrico Caniſio tom. 5. antiquæ lectionis.

§. Extant etiam ejuſdem Titi *commentaria in Matthaeum, & Lucam* impreſſa cum aliis quibusdam *Ingolſtadii* apud *Sartorium.* Sed ſunt *Suppoſititia*, utpote qvæ non poſſunt eſſe hujus Titi, qvi vixit anno 305. qvia autor pasſim citat *Chryſoſtomum, Cyrillum, Alexandrinum,* & *Pelusiotam*, qvi poſt Boſtrenſem floruerunt.

A. C. 365.

CYRILLUS HIEROSOLYMITANUS.

S. Cyrillus Hieroſolymæ Epiſcopus ſub Conſtantio Epiſcopus factus, ac ſæpè de ſede ejectus, & ſedi reſtitutus tandem Theodoſio imperante obiit.

Scripta.

§. Scripſit in adoleſcentiâ Catecheſes, qvæ nunc Latinè & Græcè exſtant, Perkinſo dubiæ ſunt: Riveto interpolatæ p.281. Fertur etiam ejus *Epiſtola ad Conſtantium* ſpuria de apparitione crucis: cujus Epiſtolæ *S.Hieronym. in lib. de Script. Eccl.* non meminit, ſed nihil eſt cur improbetur. Prodierunt A. C. 1563. Catecheſ. *Illuminator. l.18.* & *Myſtagogicarum l.5.* Græcè *A.C.1564.* Pariſiis *Gul. Morellius* edidit tantùm *l. 11. Illuminat.* & 5. *Myſtagog.* & A. C. 1609. Joan. *Prevotius* edidit *18. Illuminat.* & *l. 5. Miſtagog.*

Spuria.

§. Scripta ſpuria:

1. Epiſtola ad Conſtantium.

2. Epiſtola ad Auguſtinum *de miraculis Hieronymi*, qvam *Eraſmus* judicavit â Rabulâ ſtultisſimè & indoctisſimè ſcriptam, qvi ob inſignem infantiam nulli poteſt imponere, niſi ſit *Moricho ſtultior.*

APOLLINARIUS.

A. C. 365.

Apollinarius *Laodicenus Epiſcopus* vixit â tempore Conſtantini Imp. uſq; ad Theodoſium Seniorem.

§. Incidit in errorem, *qvod in Chriſto non eſſet anima rationalis.*

§. Scripſit innumerabilia, *teſte S. Hieron. in lib. de Script. Eccle-*

Eccl. & *S. Baſilio epiſt. 72.* ubi dicit Apollinarẽ fuiſſe nimis promptum ad ſcribendum & mundum totum libris ſuis repleviſſe, ſed libris parùm conſideratè ſcriptis. Ex qvibus nunc ſolùm extant *Pſalmi Davidis ab ipſo carmine Heroico deſcripti*, & Pariſiis impreſſi *Ann. 1580.*

EPHREM SYRUS.

A. C. 365.

Ephræm (ſive, ut *alii ſcribunt*) Ephraim Syrus, fuit Edeſſenæ Eccleſiæ diaconus, qvi Conſtantino M. Imperatore natus, vixit ad Valentis usq; tempora. Hic multa Syro ſermone compoſuit, & ad tantam venit claritudinem, ut poſt lectionem Scripturarum publicè in qvibusdam Eccleſiis ejus ſcripta recitarentur.

§. Volumen illud cujus meminit *Hieron.* hoc tempore nõ extat, nec commentarius in Geneſin, qvem toties citat *Moſes ille Barcepha*, cujus *de Paradiſo liber* è Syriacâ linguâ in latinam converſus eſt ab *Andreâ Maſio*, & Plantinianis typis excuſus *an. 1569.* §. Opera.

§. *Gerardus Voſſius Tungrenſis* Præpoſitus A. C. 1603. undiq; conquiſitas Ephræmi lucubrationes Græcè extantes in variis bibliothecis latinitate & luce donavit, & ſcholiis illuſtravit, qvas primò *Romæ*, deinde *Coloniæ* ann. 1603. editas *tribus tomis* pro genuinis Ephræmi operibus obtruſit. *Rivetus.*

§. In plerisq; illorum ſermonum, qvi Ephræmi nomine circumferuntur non reperitur illud acumen ſublimis ingenii, qvod *Hieron.* etiam in translatione Græcâ *lib. de Spir. S.* notavit, nec aliqvod dignum qvod poſt lectionem ſcripturarum publicè in Eccleſiis recitaretur, qvod de genuinis autoris libris aliqvando factum eſt, niſi fortè illud Scripturis conſonum probetur, qvod damnati in inferno, exclamabũt invocantes ſanctos omnes. *Salvete omnes Sancti, ſalvete Apoſtoli, Prophetæ ac Martyres, ſalve Patriarcharum cœtus, ſalve Monachorum agmen, ſalve & tu Domina Sancta DEI genitrix Virgo &c.* An qvi in inferis ſunt, laudant Dominum in Sancti ejus? *Idem.* §. Dubia.

BASILIUS MAGNUS.

A. C. 370.

Patria

Tomi ſecundi:
De Virginitate lib: 2.
De Paradiſo 1. Homiliæ 4. alijs.
Contra Eunomium lib 3. aliis. 5.
Contra Sabellianos & Arianos lib. 1.
De Spiritu S. 1.
De libero arbitrio 1.
De baptiſmate. 2.

Tomi tertii.
Sermones aſcetici 7.
De judicio Dei 1.
De Confesſione fidei 1.
Moralium Summæ 80.
Quæſtiones fuſè explicatæ. 55.
Quæſtiones compendio explicatæ (dubiæ) 313.
Conſtitutiones Monaſticæ.

Quarti Tomi.
Epiſtolæ Baſilii & Gregorii Theologi 180.
Epiſtola ad Chilonem de vitâ ſolitariâ.
Aliæ ejusdem epiſtolæ.
Oratio adverſus eos, qui calũniantur, quòd tres Deos eſſe dicimus.

§. SPURIA & DUBIA ſunt. *§. Dubia.*

1. Homilia 10. & 11. in Hexaëmeron.
2. Præfatio in Pſalmos.
3. Homilia poſterior de jejunio.
4. De Spiritu *S. Rivetus ἐπέχει, Baron.* & *Caſaub.* admittunt pro genuino.
5. Præfatio in Aſcetica, ſpuria.
6. Aſcetica, ſ. quæſtiones compendio explicatæ. dubium eſt, an ſint Baſilii.
7. Enarratio in Eſaiam Prophetam.
8. Commentarius in Pſalmos, ſpurius.
9. Conciones XXVIII. in appendice Baſilii editæ, ſpuriæ.
10. Liturgiæ duæ ſive de ritibus ſacræ ſynaxeos, Spuriæ. *Mornao l. 1. c. 6. de Miſſa.*

§. Inſignis ipſius liberalitas atq; Charitas Chriſtiana prædicatur, Cum enim A. C. 368. fames poſt hominum memoriam atrocisſima, ſuos exagitaret Cappadoces, proprio minimè parcens patrimonio, in alendos pauperes illud liberalisſimè erogavit. Sic & meritò Conſtantia ipſius commendatur exinde; Præfecto enim Valentis Imperatoris (qui primum variis ſermonum *Virtutes.*

 blan-

blanditijs ipſum perſuadere volebat, poſtmodum etiam exilium erminans, niſi poſtero die aliter ſentiret) animoſè reſpondit: *Poſtridiè idem ero, cave modò, tu ne animum tuum mutes, & ab eo, qvod minatus es, deſiſtas* Baron. ad *A. C.* 371. Baſilium vocat, *Doctrinæ palatium, Solem inter ſidera & unum Cælum complexu ſuo coërcentem.*

Errores. §. Deſiderant alii hoc in eo, qvod *de libero arbitrio*, & *peccato originis* quandoq; incommodè & impropriè loquatur, qvæ dicta tamen *Auguſtinus contra Julianum* mitigare, & excuſare conetur *Gerbard. in Patrol.* Sic etiam Monachiſmum nimis extollit, de qvo vid. *B. Chemnit. de Lect. Patrum.* & *Centur Magdeb. l. IV. cap. X.*

§. Tandem *A. C.* 378. ipſis Calendis Januarij, annis octo, menſibus ſex & diebus ſedecim, Epiſcopatu functus, maximo Chriſtianorum & Ethnicorum luctu curſum vitæ ſuæ feliciter abſolvit. Tanto autem funere à Cæſarienſibus elatus eſt, ut præ nimio hominum concurſu plurimi fuerint extincti. Variis poſteà à diverſis cohoneſtatus fuit parentationibus.

§. Cæterùm, ut habet *Baronius*, ex anonymo *Codice Vaticano*, conſtat, Baſilium fuiſſe procero habitu corporis & recto, ſiccum, gracilem, colore fuſco, vultu ſubpallido, juſto naſo, ſuperciliis in orbem inflexis & adductis, cogitabundo ſimilem, paucas in vultu habens rugas, easq; renidentés, genis oblongis, temporibus aliqvantum cavis, promiſſa barbâ & mediocri canitate.

A. C. 370.

GREGORIUS NAZIANZENUS.

Cognomento dictus fuit *THEOLOGUS*, De quo Sixtus *Senenſ. l. 4. Biblioth. tit. Gregor. Nazianz. ita*: Nazianzenus ab omnib9 Græcis, ob ſingularem autoritatis ſuæ excellentiam, primus poſt Johannem Evangeliſtam, THEOLOGI ac MAGNI cognomento illuſtratus eſt. Patria ejus fuit *Nazianzum* Cappadociæ oppidum. Pater itidem dictus fuit *Gregorius*, qvi anteà homo gentilis,

Digitized by Google

lis,tandem devotis piiſſimæ Uxoris,nomine *Nonnæ*,precibus,ad fidem Chriſtianam converſus,non ita longè pòſt in locum Epiſcopi,qvi eum baptizaverat,Epiſcopus ejusdem civitatis Naziāzenæ electus fuit.

§. Cum primùm ſcholæ Cæſareæ Palæſtinæ,poſtmodùm etiā ſcholæ Alexandrinæ auditor fuiſſet,tandem *circa A. C.*354. Athenas ſtudiorum gratiâ conceſſit,ibi non tantum cum Baſilio M. (cujus contubernalis per 30. annos in diverſis Academiis fuit) intimam aluit amiciciam,ſed & Julianum,poſtmodùm Apoſtatam,qui & Athenis tunc aderat,ibi conſpicatus, haud fallacem de eo nimirum,*ingens malum Romanorum terram in Juliano nutrire*, prodidit conjecturam.

§. Baſilio Athenis diſcedente, Gregorio annum agenti ætatis 30 invito ab Athenienſibus fuit oblata Artis Oratoriæ Profeſſio,qvi tamen,etſi dicendi facultate nemini ſecundus, paulò pòſt inde ſe ſubducens,domum repetiit:Inde â Patre Gregorio ordinatus Presbyter,poſteà cum amiciſſimo ſodali *Baſilio A. C. 362.* Ponti ſolitudinem petiit,in quâ meditationibus deditus,animam ſuam,ut loquitur Baron. exercitiis indeſinentibus excoluit; exinde Parentem,amicorumq; hortatu. *A.C.366.* revocatus, Patri ſeni fit adjutor in Eccleſiâ uſq; ad A. C. 371. qvo poſtmodū in *Epiſcopum Saſimorum*,deinde *Nazianzi* & demum *Conſtantinop.* electus fuit.

§. OPERA ipſius hæc ſunt:

Libri ſcripti ſolutâ oratione: Script.
Apologetici lib. 4.
Orationes ad diverſos. 3.
Orationes funebres 7.
Oratio in laudē Heronis Philoſophi. 1.
Orationes de Pace.3.
Orationes ſ. libri de Theologiâ 5.
Orationes in Julianum Imp.2.
Ad Clidoniam epiſtolæ 2.
Orationes in dies feſtos 7.
Tractatus de fide 1.
Tractatus de fide Nicenæ Synodi. 1.
Orationes variorum argumentorum. 17.
Ad Virginem exhortatio. 1.
Metaphraſis in Eccleſiaſtem.1.
Epiſtolæ 80.

Carmina.

Tragœdia, Chriſtus patiens. 1.

De rebus ſuis. 2.

De variis argumentis V. & N. Teſtamenti. 9.

De Virginitate inſigne Carmē, 1.

De Præceptis â virgine ſervandis. 1.

Spiritualia epigrammata. 13.

Sententiarum ſpiritualium carmine ſcriptarum libri 3.

Dubia. §. *Dubia* & *ſpuria* Opera:

1. Metaphraſis in Eccleſiaſtem.
2. De ſignificatione in Ezechielem.
3. Tragœdia ſ. Tragicomœdia qvæ inſcribitur CHRISTUS PATIENS.
4. Greg. Nazianzeni TESTAMENTUM.
5. Oratio 48. in laudem Martyrum.
6. Liber de Fide, qui latinè tantùm extat, interprete Ruffino, it:

De fide Nicænâ, qvi â Latinis. MSS. non agnoſcitur, ut annotârunt procuratores editionis ultimæ Pariſienſis.

Virtutes. §. Inter Virtutes maximè eminet ejus Patientia, item Liberalitas in pauperes. Commendatur etiam a Placabilitate, cum enim ſicarius qvidam ab Arianis, ad ipſum ſubægrotantem in lecto occidendum miſſus, in ipſo cædis procinctu pœnitens, veniam ab ipſo peteret, lubentiſſimo corde eundem dimiſit. Sic & Concionibus ſuis ſapientiam cum eloquentiâ mirificè copulavit, videre eſt hoc *in orat. funebri, in obitum S. Baſilii*, quæ tàm inſignis eſt, ut neſcias utrum in eâ, magis vitam *Baſilii*, an verò artem dicentis mirari debeas. Conſtantinopoli ibidem ſubſiſtens, magnâ adeò autoritatem eſt conſecutus, ut *Hieronymus* etiam Theologiæ diſcendæ gratiâ eò proficiſceretur. &c.

§. Apoſtrophis ſuis floridis magis & Rhetoricis, qvàm Theologicis, occaſionē multis dedit ſuperſtitionibus. *B. Chemnit. in Theol. Jeſuit.* Sic qvoq; Baptiſmum in tertium usq; annum differendum eſſe ſtatuit, & propterea rejicitur â *Jeſuitâ Becano part. 4. Theol. Scholaſt.*

§. MORS Viri incidit in *A. C. 389. die 9. Maji*, cum anteâ lectulo detentus, efficaciſſimis ſeſe ſuſtentâſſet dictis. Tanto autem

tem

Digitized by Google

tem poſt mortem nominis effulſit ſplendore, ut tàm Græcorum qvàm Latinorum inſignibus celebratus fuerit præconiis, qvem & laudaverint Eccleſiæ hoſtes, ut inter alios *Euſtorgius*. Extat in græco codice Vaticano, ut ſcribit *Baron. ad hunc annum*, ejus effigiei deſcriptio, qvâ dicitur fuiſſe ſtaturâ mediocri, aſpectu blando & ſvavi, ſubpallidus tamen ſubcalvus, barbâ non promiſsâ ſed densâ, depreſſo naſo, ſuperciliis in rectum protenſis, dextro oculo, cicatrice aliqvantùm contractâ &c.

DAMASUS.

A. C. 367.

§. Scripta S. Damaſi, Romani Pontificis ſunt ſeqq:

1. Epiſtolæ ad Aurelium, Epiſcopum Carthaginenſem.
2. Epiſtola ad Theophilum & Anyſium.
3. Epiſtola ad Epiſcopos Numidiæ, qvæ tom. I. concil. extat, ſuppoſititia eſt.
4. Pontificale Damaſi. Sed eſſe hunc librum Anaſtaſii Bibliothecarii exiſtimat Bellarminus, qvod ex parte verum eſt. *Rivetus*.

§. Obiit anno ſexto Theodoſii.

EPIPHANIUS.

An. C. 370.

§. Patria ipſius fuit pagus *Beſanduce*, in tractu Eleutheropolitano in Palæſtinâ, ut ſcribit Sozom. l. 6. c. 32. & floruit ſub Valente, Gratiano & Theodoſio. Parentes fuerunt Judæo genere.

§. Præter 5. linguarum v. gr. *Hebea, Graca, Syriaca, Ægyptiaca* & *Latina* peritiam (qvâ etiam πεντάγλωττος appellatus fuit) in ſcriptis qvoq; Judæorum maximè verſatus eſt. Ab adoleſcentiâ vitam agens monaſticam, eandem qvoq; in Ægypto poſteà longiſſimo tempore coluit: poſtmodum magnâ apud omnes veneratione florens, â Cypris electus fuit Salaminæ, primariæ totius Inſulæ Urbis, Epiſcopus, in quâ ſedit 36. annos. *Hanius*.

§. Opera ejus extant. Scripta.

 Opus

Digitized by Google

Opus Panarium contra omnes hæreſes, qvæ tunc ad 80 numerabantur.

Liber inſcriptus ANCORATUS.

Anacephalæoſis ſive SUMMA PANARII.

De menſuris & ponderibus liber.

Hiſtoria brevis de Prophetarum vitâ.

Epiſtola ad Johannem, Epiſcopum Hieroſolymitanum, â S. Hieron. latinitate donata.

§. *De his operibus nulla eſt dubitatio.*

§. Dicitur Epiphanius ſcripſiſſe Vitam S. Hilarionis; ſed ea non extat.

§. Ad finem Epiſtolæ ad Joannem Conſtantinopolitanũ videtur aliquid additum ab Iconoclaſtis. *Bellarm. Rivetus.*

Editiones. §. Opera Epiphanii græcè excudit Joan. *Hervagius* Baſileæ ann. 1544. & ibidem latinè Robertus *Winter*, ex interpretatione Jani *Cornarii* anno 1545. Optima editio eſt *Pariſienſis Dion. Petavii 2. tomis.*

SPURIA. Sunt nonnulla in illo opere, qvod *Panarium* inſcripſit, in qvibus exactius judicium in Epiphanio reqvirunt ſcriptores inter adverſarios primarii *Melchior Canus & Cæſar Baroniꝰ.*

§. *Iſaacus Caſaubonus in Baron. exerc. 15 an. 33. num. 13.* Vir maximus, *inqvit*, Epiphanius, ſed qvem resarguit ipſa, levibus auditiunculis neſcio unde acceptis, facile nimis aliqvando fidem habuiſſe. Non pauca etiam cenſura notavit *Petavius Jeſuita* in ſuis ad Epiphanium *animadverſionibus.*

§. *Sermonem de laudibus B. Mariæ Deiparæ* Dionyſius Petavius in editione ſua Epiphanii cum aliis qvibusdam in finem *Tomi ſecundi* rejecit, agnoſcit ingenuè, cuivis potius qvam Epiphanio tribuendas eſſe. Niſi fortè alterius fuerint Epiphanii. Orationes, *inqvit*, illæ, qvæ Epiphanii nomine fucum jamdudum faciunt, ſatis cum ſtylo ipſo, tum aliis qvibusdam indiciis, alterius vel Epiphanii vel autoris eſſe declarant. Hæc ille. *Aliæ Orationes* ejusdem generis ſunt, *in feſto Palmarum, in Chriſti ſepulturam, reſurrectionẽ, de Chriſti aſſumptione, de Chriſti reſurrectione*, latinè tan-

Pro-

Digitized by Google

tum, ut & *libellus de Prophetarum vita & obitu.* Rainoldus. Petavius, Rivetus & *Perkinſus.*

§. A. C. 374. Scripſit ſuum ANCORATUM, qvi ita dicitur, qvod velut *anchora* eſſe deberet his, qvi volunt ſanctam Patrum fidem ab initio usqve ad illud ſeculum in Eccleſiâ prædicatam cognoſcere: eruditum planè opus, continens circa Articulum de Filio Dei, cùm orthodoxæ fidei adſtructionem, tum hæreſium omnium confutationem.

§. Non minus qvoqve æſtimandum eſt, ipſius, ut vocat, PANARIUM, ad Archimandritas in Syria A.C. 375. *adverſus hæreſes 80.* ſcriptum, egregium itidem Opus. Interfuit A. C. 382. Concilio Romæ, ſolicitante Damaſo, Pontifice Romano à Theodoſio Imperatore in dicto ob turbas Antiochenas. A.C. 399. Ipſe Concilium Epiſcoporum Cypri celebrat, & in eo lectionem librorum Origenis prohibet.

§. Fuit pius, beneficus, ut qvi facultates ſuas pauperib9 diſtribuit: Sic qvoqve Vir ingentis zeli adverſus Arianos, qvi tamen ignominiam ſummam duxiſſent, ſi talem virum perſeqverentur. *V. Centur. Magdeb. l. IV. cap. X.*

§. Inter errores refertur qvoqve *Confortatio Chriſti ab Angelo* in monte Oliveti facta, qvam glorificativam & laudativam fuiſſe ex *Deut. 32. 43.* (cum tamen Ebræus fons ibidem ſimpliciter fluat: חריכו גוים עמו *laudate gentes & populus ejus*) Epiphanius noſter in Ancor: *pag. 512.* Item, *hæreſi 69.* ſtatuit. *Hanius.* **Errores.**

§. Eô annô, qvo diſceſſerat Conſtantinopoli, decrepitus ætate, diem ſuum nim. A. C. 402. obiit.

PHILO CARPATHIUS.

A. C. 374.

§. Philo *Carpathius* à S. Epiphanio Epiſcopus *Carpathi* inſulæ Aſiaticæ ordinatus eſt.

§. Extat hodie ipſius nomine *Cõmentarius in Cantic. Cantic.*

Tom.

Digitized by Google

Tom. 1. Biblioth. SS. PP. Edit.2. Bellarminus fatetur multa ex *Gregorio* inſerta, qvæ cum reliqva interpretatione non multum cohærent. Idem annotavit *Martinus Delrio in Iſag. Commentar: in Cantic. cap.5.* At multò meliùs conjeciſſent, non fuiſſe Philonem Carpathium, ſed alium multò recentiorem, ait, *Margarinus de La Bigne, Bibl. PP. edit. 3. Tom. 1.* Rivetus.

AMBROSIUS.

A. C. 374. Circa A. C. 374.

Mediolanenſis, Natus fuit aut Romæ aut Treveris, aut Arelate ad Rhodanum, ſecundum nonnullos A. C. 333. ſub Conſulatu Delmatii atqve Xenophili. Pater ipſius itidem dictus fuit *Ambroſius*, aliis *Symmachus*, Galliarum olim Præfectus.

§. Hic ex Politico trium Provinciarum v. g. Inſubriæ, Liguriæ & Aemiliæ Gubernatore A. C. 374. eligitur, qvanqvam maximè invitus Epiſcopus Mediolanenſis. Cum enim Mediolanum, mortuo Auxentio Epiſcopo, tanquam Præfectus iſtius Provinciæ veniſſet, ut diſſidia ob Epiſcopi novi electionem inter Orthodoxos & Arianos, conflata, ſedaret, ibi cum alloqveretur plebem, ſubitò vox fertur infantis in populo ſonuiſſe AMBROSIUM EPISCOPUM, adeò, ut ſtatim mirifico omnium bonorum conſenſu, Epiſcopus, licet nondum baptizatus, fuerit deſignatus, & re inde delatâ ad Valentinum Imperatorem, ille ſummopere gaudens, tales à ſe eſſe conſtitutos Magiſtratus, qvi in Epiſcopos eligerentur, electionem approbavit, qvam in rem de ſeipſo dicit *lib. 1. offic. c. 1.* Ego raptus à tribunalibus atqve adminiſtrationis Infulis ad ſacerdotium, *docere vos cæpi, qvod ipſe non didici.*

Opera. §. OPERA ejus hæc ſunt: *Tomi primi Edit. Pariſ. A.C.1540.*

De Officiis, lib.	3	† *De Pœnitentia.*	2
De Virginibus.	3	† *Exhortatio ad Pœnitentiam.*	1
Ad Virgines exhortatio.	1	De Fuga ſæculi.	1
Inſtitutio Virginis.	1	De bono mortis.	1
† *Ad Virginem devotam.*	1	*Tomi Secundi.*	
† *Ad Virginem lapſam*	1	† *De Vocatione gentium. lib. 2.*	
† *De Viduis*	1		

De vo-

Digitized by Google

De Fide ad Gratianum. 5
† *De Spiritu Sancto ad eundem.* 3
De Fide contra Arianos. 1
De Incarnationis Sacramento. 1
De myſterio Paſchæ. 1

Tertii Tomi.

Oratio funebris de obitu Valentiniani.
Alia de obitu Satyri.
De fide reſurrectionis Oratio.
Alia de obitu Theodoſii.
Epiſtolarum ad diverſos lib. 10.
Conciones ad populum † 92

Tomi Quarti.

Exaëmeron, lib. 6
De Paradiſo.
De Cain & Abel. 2
De Noë & Arca. 1
De Abraham Patriarcha. 2
De Iſaac & anima. 1
De Jacob & beata vita. 2
De Joſeph Patriarcha. 1
De benedictionibus Patriarcharum. 1
De Nabuthe Jezraëlita. 1
De Elia & Jejunio. 1
De Tobia. † 1
De interpellatione Job & David. †4
Apologia David. † 1
De Salomone. † 1
De iis, qvi myſteriis initiantur. 1
De Sacramentis. † 6
De dignitate ſacerdotali. 1
Precationes ante Miſſam. † 2
Commentarii in Pſalm: 1. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 43. 45. 47. 48. 61. & 118.
Alia David Apologia. †
De interpellatione David.

Tomi Quinti.

In Evangelium Lucæ, lib. 10.
In omnes epiſtolas S. Pauli Commentaria. †
De fide reſurrectionis acephalus.
Precationes piæ.
Hymni Sacri.
Canticum Sanctorum Ambroſii & Auguſtini, quod incipit, *Te Deum Laudamus.*

(NB.) Ex his *Dubia* & *Spuria* ſigno Crucis notavimus, ut B. Lector ſciat, qvod & in ſeqventibus attendet.

§. Hæc opera multorum recuſa, *Romæ* in ſex tomos diſtributa, non ſine *auctario* prodierunt *ab anno* 1579. *ad annum usqve* 1587. teſte Poſſevino, qvi editionem illam in ſuo Appar. expendit præcipuè, qvam deinceps ſecuti ſunt Pontificii typographi, qvi alibi eadem opera typis mandarunt. Tutiores editiones *Frobeniana* typographia ex *Deſiderii Eraſmi* & *Sigismundi Gelenii* ad M SS. exemplaria recognitione.

§. Inter adulterinos *Rivet. l. III. cap. 16. & ſeqq.* ut & *G. Perkinſ. Tom 1. Oper.* recenſent porrò ſequentes:

Ep: 82. Vercellenſes
Ad Demetriadem
De Paſſione Agnetis
Sermo 90.
De Euſebio Vercellenſi
Sermo ultimus
De Baptiſmo Auguſtini
Juxta *edit: Frobenii A. C. 1538.*

In orationem Dominicam
In Epiſt: ad Ebræos.
In Apocalypſin
Virtutum & vitiorum conflictu
De concordia Matthæi & Lucæ
De Brachmanis:
In Canticum Canticorum.

§. A tribus rebus perpetuò abſtinuiſſe legitur, nimirum 1. ut nemini uxorem qværeret. 2. nulli militiam ſvaderet. 3. neqve ad convivium invitatus accederet. Imperator *Theodoſius* Ambroſii virtutum celſitudine commotus, publicè in ſummo Templo Conſtantinopolitanæ urbis exclamabat: *Ἀμβρόσιον οἶδα μόνον ἐπίσκοπον ἀξίως καλούμενον. Ambroſium novi ſolum Epiſcopum nomine dignum.*

§. E vita ceſſit *A. C. 397. d. 4. April. cum Eccleſiæ* præfuiſſet annos 22. menſes 4. minus tribus diebus: ejus vitæ curſus vix *ſexageſimum quartum* annum inchoavit: Moriturus autem ad circumſtantes dixit: *Non ſic vixi, ut me pudeat inter vos vivere; neqve mori timeo, quia bonum habemus Dominum. Poſſidonius.*

PHILASTRIUS Brixienſis.

A. C. 380.

A. C. 380.

Epiſcopus Brixiæ, tempore S. Ambroſii vixit. Scripſit librũ *de hæreſibus* usqve ad ſua tempora; qvi liber extat *in Bibliotheca SS. PP. ſecundò edita, tomo 4.* Sed illud eſt obſervandum, multa à Philaſtrio inter hæreſes numerari, qvæ verè hæreſes non ſunt; proinde cum prudentia legendus eſt. *Bellarminus.*

IDACIUS CLARUS.

A. C. 380.

Sive

Digitized by Google

Sive *Ithacius* Clarus Epiſcopus Hiſpanus. (1.) Scripſit *libros tres adverſus Varimandum Arianum*, qvi extant *in Bibl. SS. PP. tom. 4. Edit. 2.* (2.) Scripſit etiam *Apologeticum adverſus Priſcilliani hæreſes*, teſte Iſidoro de viris illuſtribus cap. 15. qvem librum extare non puto. Vixit circa annum Dom. 380. & in eo reprehenſus, & punitus ab Epiſcopis fuit, qvod *Priſcillianum* apud ſæculares judices accuſa verit, & occidi cura verit. *Bellarm. p. 134.*

GREGORIUS NYSSENUS.

Circa A. C. 380.

Frater *Baſilii* M. fuit. Nyſſa Cappadociæ oppido oriund9. ubi tamen nec natalis nec emortualis annus ab Hiſtoricis notat9 eſt, *teſte Hotting: Hiſtor: Eccleſ. p. 1. pag: 165.* Vixit tamen adhuc & ſcripſit tempore Hieronymi, ut teſtatur *Hieronymus de Script: Eccleſ:* Pater dictus fuit *Baſilius*, mater verò *Eumelia* vel *Emmelia*.

§. Rerum Theologicarum fuit peritisſimus, unde apud *Zonaram t. 3. p. 3.* ὁ θεόλογος It: ὁ μέγας vocatur; præprimis verò cum plus ſatis, qvam deceret hominem Chriſtianum, Rhetoricis diſciplinis incumberet, à *Gregorio Nazianz:* reprehenſus eſt, Epiſtolâ eâ de re ad illum ſcriptâ. Ex Rhetorices Profeſſore in Epiſcopum Nyſſæ conſtitutus fuit ſub Valent. *Imp.*

§. Anno C. 378. interfuit Concilio Antiocheno, ubi ipſi cum aliis præclarioris nominis Epiſcopis, viſitatio & emendatio Eccleſiarum Orientalium demandata e[illegible]. It: A. C. 381. *Concilio Conſtantinopolitano*, qvod eſt ſecundum Oecumenicum, coactum *contra Macedonium* & alios *Pneumatomachos*: In hoc Concilio ſcripſit *ſymbolum*, qvod ſumma deliberatione Patrum eſt examinatũ, additaqve fuerunt verbis Symboli Nicæni. *Et in Spiritum Sanctũ* ſeqventia: *Dominum & Vivificatorem, ex Patre procedentem, cum Patre & Filio coadorandum & conglorificandum, qui locutus eſt per Prophetas &c.*

§. Omnia, qvæ ad hoc usqve tempus edita ſunt, & in Latinum converſa, excudit *Pariſiis Claudius Morellius* OPERA.

 an-

anno CIↃIↃCV. Editioni præfuit *Fronto Ducæus* Jeſuita, qvi nonnulla antea nunquam edita ex ſua ipſius interpretatione addidit. Et tandem omnia, qvæ Græcè reperiri potuerant, ex eadem *Morelliana Typographia*, anno CIↃ IↃ CXVI. excudenda curavit. Extát ordine ſeqventi, in *Edit: Baſilienſi A. C 1562.*

(Nota: Sygnū [†] notat libros ſpurios & ſuppoſititios.)

Epiſtola de nomine Chriſtiani.
De Oratione Dominica. lib. *1.*
De Octo beatitudinib9 in cap: 5. Matth. 1.
Sermones de Nativitate.
De S. Stephano.
In ſextum Pſalmum.
De Octava.
De Paſcha.
De Chriſti aſſumptione.
De Trinitate, & *qvod Spiritus S. ſit Deus.* †.
De eo, qvod non ſint tres Dii.
De Differentia eſſentia & hypoſtaſeos. †
De fide Trinitatis. †
In dictum Apoſtoli, tunc ipſe filius ſubjicietur ei.
De Dormientibus †.
De Infantibus præmaturè raptis.
De reſurrectione, Orationes *4*
De Aſſumptione *D*omini.
In dictum Domini, qvatenus feciſtis uni ex minimis his, mihi feciſtis.
De Anima & reſurrectione Diſputatio.
De Trinitate contra Judæos.
De ſancto Baptiſmate †
Orationes laudatoriæ, in Baſil:
In *40.* Martyres.
In Pulcheriam.
In Placillam.
In Gregorium Neocæſarienſem. †
In Theodorum martyrem.
In Meletium.
†. *De* Imagine, *ſive de creatione hominis, ſupplementum exaemerō Baſilii.*
De Philoſophi a lib: 8. †
De Vita Moſis.
His adjecit *Cl. Rivet. l. III. cap. 23* ſeqventes libros dubios & ſuppoſititios, qui ſunt:
De Virginitate.
Oratio Catechetica ſ. Magna.
De Occurſu *D*omini & Simeonis.
Epiſtola ad Latoynum.

§. Cum primis Epiſtolæ nonnullæ ſunt lectu dignisſimæ, qvas inter et iſta habetur, qvæ inſcribitur iis, qvi Peregrinationes verſus Hieroſolymam ſuſcipiunt, à P. Molinæo Græcè & Latinè editæ et adverſus effugia *B*ellarmini vindicatæ.

§. Erro-

§. Errores, qui ipſi tribuuntur à nonnullis, de Multiplicatione dæmonum, de Adami lapſu, annotavit *Rivetus l. 3. cap. 25.* Confer. *Centur. Magdeb. l. 4. cap. X.*

§. Mortis tempus exactè neſcitur. Tradunt tamen obiiſſe alii A. C. 395. alii 96. d. IX. Martii, ut Martyrologium Latinum, vel d. IX. Januarii, ut Faſtis Græcorum placet.

AMPHILOCHIUS.

A. C. 380. A. C. 380.

Epiſcopus Iconienſis, S. Gregorii æqvalis, qvem S. *Hieron.* in ep. ad Magnum parem doctrinâ ſacrâ & profanâ facere videtur Baſilio, & *Gregorio Nazianz.* cum de tribus his viris dicit, non facilè judicari poſſe, quid in illis primùm admirari debeas, eruditionem ſeculi, an ſcientiam ſcripturarum.

§. Extat quidem ſub nomine Amphilochii vita *S. Baſilii M.* ſed haud dubio falſa vel ſuppoſititia. Uti quidem eſt *Juello ſect. 33. Baronio tom. 4. an. Ch. 363 § 74. Riveto p. 361. Bellarmino p. 138. Poſſevino in appar. ad titul. Amphilochiq. Voſſio Hiſtor. Græc. l. II. Cap. XIX.*

NECTARIUS CONSTANTINOPOLITANUS.

An. C. 381.

Ex genere ſenatorio adhuc catechumenus Conſtantinopolitanæ urbis Epiſcopus creatus eſt tempore ſecundi Concilii Univerſalis, id eſt *a. 381.* ut narrant Socrat. l. 5. *hiſtor. c. 8. Sozomeng lib. 7. c. 8. & alii.*

§. Hujus extat HOMILIA unica, de feſto *S. Theodori Martyris*, cur nimirum primo quadrageſimæ ſabbato celebretur, & de eleemoſynâ & jejunio, Joachimo Perionio interprete, qvam profert etiam *Lipomanus tom. 5. ex Simeone Metaphraſte.* Sed Cardinalis *Baronius* eam ab aliqvo ex recentioribus Græcis nonnihil depravatam fuiſſe exiſtimat *tom. 4. annal. in anno 362.*

Circa A. C. 365.

DIDYMUS ALEXANDRINUS.

Hic Alexandrinæ civitati natales debet. Anno ætatis 5. oculos perdidit, nihilominus tamen lectore adbibito tanta addidicit, ut ob eximiam, conjunctam cum oculorum cæcitate peritiam cunctis evaſerit admirabilis.

§. Non ſolùm cœterarum Artium atq; ſcientiarum, nec non Theologicæ facultatis & ſcripturarum interpretationis apicem attigit, ſed & Geometricas perfectè aſſecutus fuit, quæ maximè aliàs viſu indigent, diſciplinas. *Theodor. Hiſtor. Eccleſ. l. 3. c. 27.* Laudat ipſum *Hieronymus* ob ingenii perſpicacitatem eximiam, & ob hanc, qvamvis cœcus eſſet, appellat eum *VIDENTEM*, oculosq; eum dixit habere Columbæ, qvi laudantur in *Cantico Canticorum* in ſponſâ.

§. Hodie ſupereſt *Commentarius de Spiritu S.* quem Hieron. Latinitate donavit &c. Liber ejus *contra Manichæos habetur* apud *Henr. Caniſium tom. 5. antiq. Lect.*

§. Sed tantus Vir, quod dolendum, præcipitem ſeſe dedit in Origenis errores, aliosq; ſecum traxit, imò cauſa fuit tot malorum, qvæ poſteà acciderunt. *Baron. ad A. C. 372* Hanius.

§. Mors ejus ignoratur, hoc tantùm conſtat ipſum A. C. 392. Theodoſi; Imp 14. jam exceſſiſſe annum ætatis 83. putant tamen nonnulli, eum ad 90. circiter ætatis annum perveniſſe, & ita diem ſuum obiiſſe *A. C. 396 juxta Calviſ.*

A.C. circa 385.

HIERONYMUS.

Floruit Anno 14. Theodoſii, ut ipſe teſtatur. Natus eſt *Stridone* oppido in confinio Dalmatiæ & Pannoniæ, & quidem *A. C. 330 alii 329.* honeſtis parentibus, patre nimirum *Euſebio.*

§. Primùm Romæ cum Condiſcipulo Bonoſo, prædivite adoleſcente literas didicit, Donatum audivit, ac ſcholaſtico more luſit in controverſiis declamandis. Poſtmodùm linguarum ſtudio profectus eſt in Syriam, ut Bibliorum fontes propiùs aſpice-

re, atq;

Digitized by Google

re,atq; intelligere poſſet, nam Latinè,Græcè, Hebraicè, Arabicè, Perſicè, doctiſſimus fuit. Imprimis verò varias ſtudiorum gratiâ & paſſim audiendi Doctores Eccleſiæ ſuſcepit peregrinationes,quem in finem qvoq; circa *A.C.* 379.Conſtantinopol in petiit,ad audiendum ibi *Gregor. Nazianz.* ſacras literas interpretantem,item,licet jam ſenex eſſet, Alexandriam in Ægypto, ad audiendum Didymum cœcum *A.* C. 386. Sic & magno labore & pretio in Ebraicis literis nocturum habuit Præceptorem Judæū, nomine Barrabanum.

§. Initiò ſectans(multis priùs peragratis Græciæ, Aſiæq; provinciis)vitam ſolitariam inEremoChalcidis,ſub modij anguſtiâ tanquam lucerna latuit,poſtmodùm verò ſuper candelabrū in Eccleſiæ amplitudine collocata,longè lateq; mox ſplendoris ſui radiis effulſit, ſiqvidem non diu poſt ab *Epiſcopo Antiocheno Paulino*,ordinatus fuit Presbyter A.C. 378. Cui tamen ſic ipſe aſſenſit,ut nihilominus conteſtaretur, ſe nolle alicui certæ aſcribi Eccleſiæ,ſed velle ſibi liberum eſſe,qvò luberet, pergere. Qvod autem quidam fingant,ipſum quoq; Cardinalatu Eccleſiæ Romanæ functum fuiſſe (*à qvibus decepti Pictores hominem exinde,Cilicio & purpurâ indutum & plerumq; in deſertis agentem pinxerunt*) ab ipſo rejicitur *Baronio ad A. C.* 378.

§. Præprimis verò cùm Romæ verſaretur,*Damaſus Papa* uſus fuit ejus operâ in conſcribendis Epiſtolis ad diverſas Conſultationes,ex diverſis Eccleſiarum tàmOrientis qvàmOccidentis Conciliis,ad Sedem,ut loqvitur *Baronius*, Apoſtolicam (qvæ tamen tum temporis, utpote corrupta ambitione & luxu paſſim malè audiebat. *Binius inNotis ad Damaſ. col.* 503.) perlatas, inde apud omnes tantæ fuit æſtimationis, ut qvi, cui decerneretur ſumma Cathedra, dignus fuerit viſus. Romæ qvoq; varia tunc edidit ſcripta *adverſus Helvicium, Jovinianum, Luciferianos &c.* Mortuo verò Damaſo, qvorundam Clericorum Romanorum invidiâ pulſus,& variis conviciis petitus *A. C.* 385. Româ diſceſſit,tranquillam cogitans Hieroſolymam manſionem. Qvo perlatus in agri Bethlehemitici qvodam Monaſterio Biblia interpretari

pretari aggreſſus eſt. *A. C. verò* 395. omniumChriſtianorum primus,ſacra biblia ex Ebræo vertit latinè, & ſuâ verſione antiquat eam, qvæ ex LXX. Interpretibus verſa in uſu erat: antiqva autem illa verſio ex LXX. retenta fuit poſteà in Pſalmis, neglectâ verſione Hieronymi. *D. Chriſt. Matthia Theatr. Hiſtor. p.720.*

§. *Opera S. Hieron.* novem tomis continentur in editione Lugdunenſi anno 1530. In editione verò Romanâ *anni 1565. & 1572.* Mariani Victorii idem eſt *tomorum* numerus,ſed qvæ prior editio conjecerat in 4. tomum, editio poſterior conjecit in 8 & 9. & qvæ editio prior collocaverat in tomis 5,6,7,8, & 9. poſterior collocat in 4. 5. 6. & 7. *Marianus* verò *Victorius* Epiſcopus Reatinus nonnullis poſtremam adhibuiſſe manum viſus eſt; cujus *Antonius Poſſevinus* in ſuo apparatu veſtigia preſſit, & novam *tomorum* diſtinctionem â *Victorio* inſtitutam ſecutus eſt, qvâ in novum tomum rejecta ſunt ferè omnia vel ſuppoſititia vel aliena, qvæ *quarto* tomo editionis *Baſilienſis an.* 1553. Eraſmi cenſurâ (qvam ibi qvisq; videre poterit) fuerant notata. Editiones ſunt iſtæ: *Baſileenſis* anno 1553. & 1565. *Lugdunenſis* anno 1530. *Romana* 1565. & 1572. *Antwerpiana* anno 1579. Juxta editionem *Mariani Victorii* ordo librorum talis eſt;

Primi tomi.

Epiſtolæ Hortatoriæ, ut plurimum. 42.
Ad Heliodorum.
Ad Ruſticum.
Ad Lætam.
Ad Salvinam.
Ad Ageruchiam duæ.
Ad Paulinum.
Ad Paulam & Euſtochium nomine Marcellæ.
Ad Marcellam tres. al. IV. †
Ad Paulum Concordienſem.
Ad Theophilum Alexandr.
Ad Caſtrutium.
Ad Exuperantium.
Ad Julianum Diaconum.
Ad Virgines Hermonenſes.
Ad Rufinum.
Ad Chromatium & alios.
Ad Antonium.
De Vitando ſuſpecto contubernio.
Ad Sabinianum Diaconum.
Ad Nepotianum.
Ad Florentium duæ.
Ad Demetriadem. †
Ad Furiam.

In co-

In eodem tomo.

Ad Gaudentium.
Ad Celantiam.
Ad Euſtochium duæ.
Ad Lucinium.
Ad Abigaum.
Ad Julianum.
Ad Caſtorinam.
Ad Theodoſium Monachum.
Ad Auguſtinum.
Ad Niſcæam Diaconum.
Ad Chryſogonum.
Ad Ruſticum. †

In eodem tomo ſunt epiſtolæ laudatoriæ, ſive funebres numero 12.

In Nepotianum.
In Marcellam.
In Blæſillam.
In Aſellam.
In Leam.
In Paulam.
In Lucinium.
In S. Paulum.
In Malchum.
In Fabiolam.
In S. Hilarionem.
In mulierem ſepties ictam.

Deniq; ad finem primi tomi eſt *liber de Script. Eccleſiaſt.* ſive de *Viris illuſtribus.*

Secundi Tomi.

In hoc Tom. ſunt libri contra Hæreticos vel Calumniatores.

Adverſus Heloidium liber 1.
Adverſus Jovinianum. lib. 2.
Apologia pro libris in Jovinianum.
Apologeticum ad Domnionem.
Ad Pammachium pro iisdem libris.
Adverſus Vigilantium ad Riparium epiſtola.
Adverſus Vigilantium liber 1.
Ad Marcellam adverſus Montanum epiſtola.
Adverſus Luciferianos Dialogus.
Ad Avitam contra Origenem.
Ad Joann. Hieroſolymitanum Origeniſtam.
Ad Pammachium de erroribus Joan. Hieroſolymit.
Ad Theophilum contrà eundem Joan.
Apologiæ adverſus Rufinum, lib. 3.
Ad Cteſiphontem adverſus Pelagium.
Adverſus Pelagianos lib. 3.
Ad diverſos diverſorum argumentorum epiſtolæ 30. nec non Epiſtolæ *Epiphanii, Theophili & Auguſtini* ad Hieronymum epiſtolæ 8.

Tertii Tomi.

In Tom. 3. ſunt præfationes & quæſtionum explicationes.

Ad Paulinum de libris divinæ ſcripturæ.
Præfationes in Pentateuchum.
In Joſue.
In libros Regum. †
In librum Paralip. 2.
In Eſdram.
In Tobiam.
In Judith.
In Eſther.
In Jobum.
In Proverbia.
In Eccleſiaſten.
In Cantica.
In Eſaiam.
In Hieremiam.
In Ezechielem.
In Danielem.
In IV. Evangelia.
Sequuntur in eodem tom. explicationes quæſtionum â diverſis propoſitarum.
A Damaſo.
A Dardano.
A Vitali.
Ab Amando.
A Minerio & Ab Alexandro.
A Cypriano.
A Paula Urbica. †
Ab Evagrio.
A Marcellâ.
A Sophronio.
Ab Hedibia.
A Principiâ Virgine.
A Fabiolâ.
A Rufino.
A Suniâ & Fretellâ.
A b Algaſiâ.
A Paulino.
A Deſiderio.
Deniq; ſunt in eodem tomo Traditiones ſ. Quæſtiones Ebraicæ.
In Geneſin.
In Libros Regum.
In Libros Paralipomenon.
It. libri de locis Hebraicis, & nominibus Hebraicis qvæ in omnibus libris V. &. N. T. occurrunt.

Quarti Tomi.

In 4. tom. ſunt Commentaria in qvatuor *Prophetas* Majores, & *Threnos Hieremiæ.* †.

Quinti Tomi.

In 5. Tom. ſunt Commentaria in Eccleſiaſtem & 12. Prophetas minores.

Sexti Tomi.

In 6. Commentaria in Matthæū, in epiſtolas ad Galatas, ad Epheſios, ad Titum, ad Philemonem. Liber Didymi de Spiritu S. ab Hieron. latinus factus.

Septimi Tomi.

Commentaria in Pſalmos omnes. †.
Verſio *S.* Hieronymi ex Ebræo.

Octavi Tomi.

In

In Job commentaria Bedæ. †.
In Proverbia commentaria Bedæ.
In Cantica Homilia Origenis. †.
In omnes Pauli epiſtolas commentaria, falſò attributa Hieronmyo.

Noni Tomi.

In 9. tom. ſunt multa aliorum ut Euſebii Cæſarienſis, Rufini, Auguſtini, Gennadii & aliorum, de qvibus nullum eſt dubium.

§. *Manifeſtè falſa inter* Epiſtolas numerantur iſta.

Epiſtolæ Spuriæ.

Ad Demetriadem de Virginitate epiſt. *1.*
Ad Geruntii filias de contemnẽdâ hæreditate Epiſt 3. qvæ Pelagiana eſt *Bellarmino.*
Ad Marcellam, ut adverſa tolleret, exhortatio. epiſt. 4.
Ad Virginem in exilium miſſâ Conſolatio. epiſt. 5.
Ad Amicum ægrotum ep. 6.
Ad amicum ægrotum de viro perfecto epiſt. 7.
Inſtitutio amici in ſcientiâ divinæ legis epiſt. 8. quæ *Bellarm.* Pelagiana eſt.
De tribus Virtutibus epiſt. 9.
Ad Paulam & Euſtochium de aſſumptione *B.* Virginis ep. 11.
De honorandis parentibus ep. 12.
De 7. gradibus Eccleſiæ ad Ruſticum Narbon. Epiſc. c. 7. cõtinens epiſtol. *13.*
Virginitatis laus ad Mauritii filiam. ep. 14.
De iis, qui DEO in ſcripturis ſãctis atrribuuntur. epiſt. 15.
Damaſi ſymbolum. ep. 16.
Symboli explanatio ad Damaſum ep. 17. Eſt Pelagii Hæreſiarchæ.
Explanatio Fidei ad Cyrillum. ep. 18.
Ad Præſidium Diaconum de Cereo Paſchali epiſt. 20.
De Verâ Circumciſione ad Theraſiam ep. 21.
De celebratione Paſchæ. ep. 22.
In Suſannam lapſam objurgatio. 23.
Ad Evagrium obiurgatio, qvod Levitam lapſum non ſit conſolatus. 24.
Hortatio ad militem ſeculi, ut Chriſto militet. 25.
De 10. tentationibus pop. Iſraëlitici. 26.
Explanatio in Pſal. 40. ep. 27.
Explanatio in Pſal. 117.
Ad Dardanum de diverſis generibus Muſicorum. ep. 28.
De reſurrectione Domini. 29.
De nativitate Domini ſermo. 30.

Digitized by Google

De epiphaniâ Domini ſermo. 31.
Sermo de quadrageſimâ. 32.
In vigiliâ Paſchæ de eſu agni. 33.
De reſurrectione Domini ſermo. 34.
Ad Euſtochium de vinculis B. Petri. 35.
De obſervatione Vigiliarum. 36.
Ad Pammachium & Oceanum exhortatoria. 37.
Ad qvendam, qui in eo ſeculo pœnitebat. 38.
De diverſis generibꝰ leprarũ. 39
De duobus filiis, frugi & luxurioſo. 40.
In Apologiam Euſebii Cæſarienſis falſò Pamphilo adſcriptā pro Origene, Ruffini ad Macharium, procemium.
Apologia Euſebii Cæſarienſis pro Origene Ruffino interprete, falſo Pamphylo Martyri adſcripta 15 Capita cõtinens.
Ruffini liber de adulteratione librorũ Origenis ad Machariũ 2. capita continens.
Ruffini expoſitio ſymboli ad Laurentium.
Anaſtii Rom. Epiſcopi ad Joan. Hieroſolymitanum Epiſc. de Ruffino ſententia. Epiſt. 42.
Ruffini ad Anaſtaſium Epiſcopum epiſtola pro fide ſua.
Ruffini Aquilejenſis in Hieronymum Invectivarũ libri duo.
Auguſt. ad Hieron. de eo qvòd dictum eſt, qui totam legẽ ſervaverit Epiſt. 44.
Auguſt. ad Hieron. de ratione animæ Ep. 45.
Auguſt. ad Optatum Epiſcopum Milevitanum Epiſt. de origine animarum Ep. 46.
Aug. Homilia de Paſtoribꝰ ep. 47.
Valerii ad Ruffinum ne ducat Uxorem. Ep. 48
Gennadii illuſtrium virorum Catalogus.
Martini 5. Pontificis Regulæ Monachorum approbatio.
Regula Monachorum D. Hieronymi ex ſcriptis ejusdem per Lupum de Oliveto collecta 32. capita continens.
Dialogus ſub nomine Hieron. & Auguſtini ex utriusq; ſcriptis ab incerto autore collectus *de origine animarum.*
De Corpore & ſanguine Chriſti Homilia incerto autore.
Homilia ſuper Evangelium Mat: *Quis veſtrũ habebit amicũ.*
Ad Tyraſium ſuper morte filiæ conſolatio. Epiſt. 49.
Ad Oceanum de ferendis opprobriis Hortatoria. Ep. 50.
Ad Oceanum de Vitâ Clericorum Ep. 51.
Damaſi ad Hieronym. ep. 25.
Hieron. ad Damaſum ep. 53.

Scriptorum Eccleſiaſticorum Catalogus ad Deſiderium.
Ad Paulum & Euſtochium de Virtute Pſalm. Ep. 54
Ad Damaſum de oblatione altaris. ep. 55.
Regula Monachorum 41. capita continens.
Chromatii & Heliodori Epiſcoporum ad Hieron. Ep. 56. & Hieronymi ad Chromatium & Heliodorum ep. 57. *quas eſſe ſuppoſititias Baron. oſtendit annal. tom. 4. ann. 388 ſect. 101.*
De nativitate S. Mariæ ep. 58.
Euſebii de morte Hieronymi ad Damaſum epiſt. 59.
Auguſt. ad Cyrillum Hieroſolymitanum Epiſcop. *De miraculis Hieronymi.*
Cyrilli Epiſcopi Hieroſolymitani ad Auguſtinum Epiſc: Hipponenſem de miraculis Hieronymi epiſtola.
Vita D. Hieronymi incerto autore.
Epiſtola Hieronymi ad Auguſtinum: *Quū in orbe &c.*
Alia ad eundem. Anno præterito.
Epiſtola ad Apronium.
Epiſtola ad Theophilum. Beatitudo tua.
Epiſt. ad Celantium. *Comitis Liber* quem Micrologus *Lectionarium* vocat, c. 25. fertur ſub nomine Hieronymi ſed auctoris eſt multò recentioris, *Rivetus* & *Perkinſius.*

§. Ad ſimultatem usq; D. Hieronymus cum Auguſtino diſceptavit de *Paulo Apoſtolo*, qvod reprehenderit Petrum: Hieronymo contendente, ſimulationem qvandam fuiſſe, nec reverà Petrum reprehendiſſe, ſed Auguſtinus fortioribus argumentis contradixit.

§. ELOGIUM ipſi tribuitur tale: *Nullus hominum ſcivit, qvod Hieronymus ignoravit.*

§. In ſuis ſcriptis nimis duriter loqvitur, v. gr. *De actu debiti conjugalis, qvaſi eo tempore Spiritus S. præſentia non daretur,* etiamſi eſſet Propheta, qvi generationis officio obſequeretur, ut ipſe loqvitur: Sic quæ de Providentiâ divinâ, circa res viles & abjectas quam hoc modo *FATUAM ADULATIONEM* appellat, ſenſerit, etiam conſtat ſuper cap. 1. Habac. ut alia taceamus, v. gr. quæ habet de *Virginitate*, quā cū contumeliâ Conjugū laudat, dū etiam eam *meretricem* vocat, quæ poſt primas nuptias nubit, &c.

nis; patientiæ & iræ; ſuperbiæ & humilitatis; luxuriæ & ſobrietatis; avaritiæ & largitatis; concordiæ & diſcordiæ.

Liber Cathemerinon, id eſt, rerum diurnarum, in qvo continentur hymni â matutino ad veſpertinum.

Liber Periſtephanon, id eſt, de Coronis, in quo ſunt laudes multorum martyrum S. Laurentij, S. Vicentii, *S.* Eulaliæ, S Petri & Pauli, S. Agnetis, S. Cypriani, *S.* Caſſiani, aliorum.

Apotheoſis i. e. de divinitate, ubi ſunt hymni in infideles, in hæreticos Sabellianos, in Judæos. it. de natura animæ, & de reſurrectione carnis.

Hamartigenia i. e. de Origine Peccatorum, contra Marcionem. Libri duo contra Symmachum.

Enchiridion V. & N. Teſtamenti, & de Opere ſex dierum.

§. Enchiridii, quod in *Bibliotheca SS. Patrum tribuitur Amano,* initium eſt, Eva columba fuit. Extat inter Opera Prudentii.

§. *David Chytræus* in *Regul. Studior. p. 184.* ita de eo: Viget & ſpirat ardor pietatis, & eruditio & gravitas Chriſtiana & flexanima divinitùs efflati pectoris eloqventia, ad ciendos in animis legentium affectûs pios efficaciſſima. Editio optima eſt *Jo. Weizii.*

A. C. 398. JOHANNES CHRYSOSTOMUS.

Propter admirandam eloquentiam dictus fuit *Chryſoſtomus* h. e. *aurei oris Doctor* it: χρυσορρήμων teſte *Sozom. l. 8. Hiſtor. c. 10.* *It: Demoſthenes Chriſtianorum.* Antiochiæ lucem hanc aſpexit *A. C.* 355. alii 354. Et qvidem ex nobili familiâ. Pater ipſius dictus fuit SECUNDUS. Mater verò ANTHUSA ſive ANCHUSA.

§. Libanius Syrus Sophiſta de Succeſſore interrogatus, reſpondit: ἰωάννην εἰ μὴ χριςιανοὶ τῦτον ἐσύλησαν: *Johannem fore niſi hunc ſacrilegio Chriſtiani ſurripuiſſent.* Hotting. ex Sozomeno.

§. Primùm cauſas oravit in foro, poſteà factus Monachus, brevi temporis dein per omnes Eccleſiaſticos gradûs tranſiit. Pri-

mum

Digitized by Google

mum Eccleſiæ Antiochenæ *Lector*, poſtmodum ejusdem *Diaconus* per annos qvinq;, annum agens ætatis 27. conſtitutus eſt. Mortuo vero *Paulino A.C. 386.* Presbyter ab Evagrio (alii ut *Baronius* â Flaviano alterius partis Catholicorum ejusdem Civitatis antiſtite) fuit ordinatus, in qvo Presbyteratu 12. annos exegit. Tandem verò defuncto *Nectario Epiſcopo Conſtantinop:* A. C. 398 d. 26. Febr. eandem ſedem obtinuit, invito licet populo Antiocheno & Theophilo Alexandriæ Epiſcopo.

§. *Editiones Opp.* Chryſoſtomi procuraverunt *Baſileæ a.* 1558. *Venetiis* 1574. *dein Heidelbergæ* Hieronymus *Cornelius a.* 1596. Poſteà *Lutetiæ Pariſiorum* Fronto Ducæus, & pleniſſimam omnium deniq; editionem dedit *Londini Anno* 1631. *Henricus Savilius.*

§. OPERA ipſius 5. tomis comprehenduntur: OPERA.

Tomi primi.

In Geneſin Homiliæ. 67.
In Pſalmos Homiliæ. 26.
In varia loca V. T. 52.
Ex quibus V. ſunt de Viſione Eſaiæ.

Tomi ſecundi

In Matthæum homiliæ. 89.
In eundem operis imperfecti hom. 54.
In varia loca Matth. hom. 26.
In Marcum hom. 14.
In varia loca Lucæ hom. 7.

Tomi tertii.

In Johannem homil. 87.
In varia loca Johann. hom. 6.
In acta Apoſtolorum hom. 51.
Conciones de ſacris feriis. 32.
In varia loca Pauli hom. 14.
In quibus ſunt multæ de laudibus Pauli.

Tomi qvarti.

Commentaria per homilias in omnes epiſtolas B. Pauli.

Tomi quinti.

Ad populum Antiochenum hom. 80.
De ſacerdotio dialogi ſ. libri. 6.
De compunctione cordis, lib. 2.
De providentiâ Dei, lib. 6.
De orando Deo, lib. 2.
De comparatione Regis & Monachi. 1.
Contra vituperatores vitæ monaſticæ. 3.
Contra gentiles ſ. in Babylam mart. 1.
De pœnitentiâ ſermones. 12.
Adverſus Judæos & hæreticos, ſerm. 15.

Contra

Contra Concubinarios ſerm. 2.
Variorum argumentorum ſerm. 48.
Epiſtolæ. 8.
Ad Innocentium Papam. 2.
Ad Cyriacum. 1.
Ad Epiſcopos & Preſbyteros ob Pietatem in carcere incluſos. 1.
Ad Theodorum lapſum. 2.
Ad Europium. 1.
Ad Olympiam illuſtrem fœminam. 1.
Liturgia ſ. Miſſa S. Joan. Chryſoſtomi.

§. SPURIA ex Perkinſo, Poſſevino, Sixto, Senenſi, Riveto.

Commentarii in Pſalmos.
Epiſtola ſexta ad Theodorum.
In Geneſ. c. 2. hom. 1. incipiens *Deus inſtitutor.*
In Geneſ. c. 2. hom. 1. *Iubetur Adam.*
In Geneſ. c. 3. hom. 1. *DEUS ſine initio.*
In Geneſ. c. 3. hom. 1. *Quotiens mecum temporis.*
In Geneſ. c. 3. hom. 1. *Chriſtiano cum hoſte.*
In Geneſ. c. 15. hom. 1. *Portabat Rebecca.*
In Geneſ. c. 25. hom. 1. *Fides eſt Religionis.*
In Geneſ. c. 37. hom. 1. *Filii autem Jacobi.*
In Exod. c. 17. hom. 1. *Stabat Moyſes.*
In Judic. c. 11. hom. 1. *DEUS, qui voluit.*
In 1. Reg. 13. hom. 1. *Dominus DEUS.*
In 2. Reg. 7. hom. 1. *Imitatores Chriſti.*
In 3. Reg. 17. hom. 1. *Perdidit Abſolon.*
In idem homil. 1. *Cum geſta peccata.*
In 4. Reg. 2. de aſcenſione Eliæ hom. 1.
In 4. Reg. 5. De Naaman, hom. 1. *Cum Naaman.*
In 4. Reg. 6. De Heliſeo hom. 1. *Et ſi freqventer.*
In Job. c. 1. hom. 1. *Veruntamen, fratres.*
In Job. c. 1. hom. *Athletam in certamen.*
In librum Pſalmorum præfatio, *Poſt Moſen.*
In lib. Pſalm. præfat. altera. *Omnis ſcriptura.*
In pſalm. 1. hom. 1. *Beatitudo eſt omnium.*
In Pſal. 2. hom. 1. *Quemadmodum qui in Solem.*

In pſal. 9. hom. 1. *Creatoris omnium rerum.*
In pſal. 9. hom. 1. *Deus generis noſtri.*
In pſal. 13. hom. 1. *Qvemadmodum cum.*
In pſal 14. hom. 1. *Eſt pulcher Pſalmus.*
In pſal. 22. hom. 1. *Circulo conſecrato.*
In pſal. 24. hom. 1. *Viatores arctæ.*
In pſ. 25. hom. 1. *Filii lucis.*
In pſ. 26. hom. 1. *Ex plenitudine Verbi.*
In pſ. 29. hom. 1. *Celebritas confeſſionis.*
In pſ. 33. hom. 1. *Sermo divinus.*
In pſ. 37. hom. 1. *Sæpè à nobis.*
In pſ. 39. hom. 1. *Et qvomodo poteſt.*
In pſ. 39. hom. 1. *Nec hunc qvidem.*
In pſ. 40. hom. 1. *Nonnulli quidem.*
In pſ. 40. hom. 1. *Etiamſi propheta.*
In pſalm. 42. hom. 1. *Hic pſalmus eſt.*
In pſalm. 42. hom. 1. *Cohæret priori.*
In pſalm. 68. hom. 1. *Qui orationibus.*
In pſal. 71. hom. 1. *Dominus virtutum.*
In pſ. 84. hom. 1. *Omnis qvi ſe agnoſcit.*
In pſ. 90. hom. 1. *Pſalmum ego.*
In pſ. 93. hom. 1. *Adverſus fluctus,*
In pſ. 95. hom. 1. *Egregium vereq; mirandum.*
In pſ. 96. hom. 1. *Ictus à viperâ Paulus.*
In pſ. 106. hom. 1. *Spiritus S.*
In pſ. 115. hom. 1. *Narratur, qvod apicula,*
In pſ. 118. hom. 1. *Benignitas DEI.*
In pſ. 120. hom. 1. *Veritatem prædicandam.*
In pſ. 121. hom. 1. *Dominus noſter.*
In pſ. 142. hom. 1. *Judicia Domini.*
In Eſaiæ cap. 1. hom. 1. *Si volueritis.*
In Eſaiæ 9. hom. 1.
In Eſaiæ 42. hom. 1.
In Eſaiæ 62. hom. 1.

Digitized by Google

In Jerem. 1. hom. 1.
In Daniel. 3. hom. 1.
In Dan. 13. hom. 1.
In Zachar. 6. hom. 1.
Opus imperfectum in Matthæũ.
In Matth. c. 2. hom. 1. *hoc futurum.*
Hom. 1. *Dedicatur novus.*
Hom. 1. *In eo quod dixit.*
In 4. Hom. 1. *O incomparabilè.*
In 5. hom. 1. *Non tantùm.*
In 5. homil. 1. *Cum nobis pro officio.*
In 5. homil. 1. *Per omnia.*
In 6. hom. 1. *Dominica.*
Hom. 1. ſicut in ſuperioribus
Hom. 1. *Series lectionis.*
In 7. homil. 1. *Omnibus notam.*
In 9. hom. 1. *Chriſtum in.*
Hom. 1. *Multa tempeſtates.*
In 14. hom. 1. *Hodie nobis.*
In 15. hom. 1. *Miratur.*
In 18. hom. 1. *Videtur.*
Homil. 1 *Exercitia.*
Homil. 1. *Magnum.*
In 19. hom. 1. *Juſtus.*
Hom. 1. *Quoniam.*
In 20. hom. 1. *Poſtquam.*
Hom. 1. *Proximè.*
In 21. hom. 1. *Puto.*
Hom. 1. *Si ad arborem.*
In 22. hom. 1. *Omnis malitia.*
Hom. 1. *Frequenter.*
In 26. hom. 1. *Ad hodiernum.*
Hom. 1. *Secundum Salvatoris.*
In. 27. hom. 1. Evangelicæ.
Hom. 1. *Sufficiens.*
In Marc. hom. 1. *Animal.*
Hom. 1. *Nunc veniamus.*
Hom. 1. *Videte.*
Hom. 1. *Quoniam.*
Hom. 1. *Inſtruxerat.*
In 5. hom. 1. *Interrogat.*
In 8. hom. 1. *In ſuperiore.*
In 9. hom. 1. *Jurat.*
In 10. hom. 1. *Quoniam.*
In 11. hom. 1.
Homil. 1. *Ingreditur.*
Hom. 1. *In* Evangelio.
In 13. hom. 1. Evangelicæ.
In Luc. 1. hom. 1.
In 2. hom. 1.
In 10. hom. 1.
In 15. hom. 1.
In 16. hom. 1.
In 19. hom. 1.
In Joh. 1. hom. 1.
In 4. hom. 1.
In 11. hom. 1.
In 14. hom. 1.
In 20. hom. 1.
Hom. 1. *Hoc ergò.*
In 1. Cor. 13. hom. 1.
In 1. Cor. 15. Hom. 1.
MISSA Chryſoſtomi, ſpuria.
Homilia de Natali Petri & Pauli.
Homiliæ nonnullæ ad populum Antiochenum.

§. *Baron.*

§. *Baron.* ex *Prato Spirituali recenſet c.101. Chryſoſtomum*, ex qvo baptiſmum ſuſceperit, nunquam omninò juraſſe, neq; aliqvem jurare compuliſſe, neq; mentitum eſſe, neq; alicui maledixiſſe, neq; ſcurrilia locutum eſſe, nec jocos admiſiſſe. Sic & rarum παῤῥησίας dedit exemplum, in Eudoxiâ, qvod patet ex iſtâ concione, quam ita orſus fuit, valedictoriâ: *Herodias denuò commovetur, inſanit, ſaltare pergit, denuò caput Johannis in diſco accipere quærit etc.* Nec minùs patientia ejus elucet ex *Tom. 5. ep. 2. ad Innoc.* dum inquit: Nam & nos tertium nunc annum in exilio verſamur, expoſiti peſti, fami, bello, continuis obſidionibus, ſolitudini incredibili, quotidianæ morti & Iſauricis gladijs. &c.

§. Vehementiam ejus in dicendo & arguendo aliquando & intempeſtivè omnes notant. *B. Hulſem.* multa quoq; per exceſſum ſ. ὑπερβολικῶς protulit, teſte *Bellarm. l. 2. de Miſſâ c. 10.* §. 17. *Toleto & Maldonat. in c. 6. Job.* ut propterea in ejuſmodi Patrum ſcriptis, quæ allegorijs & hyperbolis ſcatent, non eſſe qværendam accuratam controverſiarum Fidei determinationem, jamdiu cum *Sixto Senenſi* judicaverit *Poſſev.* Sic & *homil. 38. in Matth.* ſaluti, gẽtilium nimium favet, de quo *S. Senenſ. l. 6. Biblioth.* §. *51. homil. de Lazaro* ſtatuit: Reſurrectionem carnis in V. T. incognitam fuiſſe, cum tamen nullus tàm apertè poſt Chriſtum, quàm Hiob ante Chriſtum de reſurrectione loquatur, teſte *Hieron.* ad loc. hunc Jobi c. 19. Sozomenus contrà (*citante B. Hulſem.*) l. 8. & 9. de eo: Etſi errores qvosdam in moribus non diſſimulavit, orthodoxiæ tamen conſtantisſimum fuiſſe perhibet, usq; adeò, ut Orthodoxos Conſtantinopolitanos Johannitas appellet, hosteſq; Chryſoſtomi omnes malâ morte periiſſe teſtetur c. l. 8. c. 21. & 27. Errores.

§. Tandem verò incomparabilis hic Doctor, ærumnis confectus, Comanis ad Pontum Euxinum qvò mutato exilii loco translatus fuerat A. C. 407. d. 14. Sept. in cœlum migravit, cum vixiſſet annos 52. & menſes 8. Epiſcopatum tenuiſſet Conſtantin. ann. 5. menſes fermè 6. & exulâſſet annos 3. menſes 5. Cùm autem in templo qvodam Comanis propinqvo pernoctaret, ipſa nocte ante mortem, quæ ſeqventi die contigit, Mors.

Marty-

Digitized by Google

Martyrem loci, nomine *Baſiliſcum*, qvi Nicomediæ, ſub Maximiano paſſus fuerat, cùm eſſet Comanenſis Epiſcopus, apparentem ei dixiſſe ferunt: *CONFIDE FRATER JOHANNES, CRAS ENIM SIMUL ERIMUS*, ipſumq; ita de Oraculo confidentem, poſtridiè candida induentem veſtimenta, ſumtoq; ſacro *ἐφοδίῳ* animam Deo reddidiſſe. Ejus corpus poſitum fuit in eâdem cum *Baſiliſco* Eccleſiâ, & tradunt tantam multitudinem virginum & aliorum ſanctorum virorum, ex Siriâ, Ciliciâ, Ponto & Armeniâ ad ejus funus accurriſſe, ut plurimi putarent eos ex condicto advéniſſe. Judicium Lipſij annotavit *DD. Quenſted. in Dial. de Patr. Illuſtr. Viror. p. 508. de eo:* Mihi inter omnes Græcos placeat Chryſoſtomus lectus, qui copiam, varietatem, figuras, & nexûs ſermonis dabit, deniq; & ornamentum grande, & quod plauſûs movet, ſimilitudines atq; imagines, quibus ſcatet. Poſt obitum verò Chryſoſtomi, nondum 3. menſibus elapſis, contigit miſerandus interitus *Eudoxiæ*, de quo *Zonaras*; quin & omnes perſecutores Chryſoſtomi malè perierunt, teſte *Socrate & Sozomeno*. V. Centur. Magdeb. l. 4. cap. X. *Hanius*.

PALLADIUS GALATA.

390. *A.* C. Ruffini æqualis & amicus fuit, ut ex operibus ejus intelligi poteſt. V. Voſſius Hiſtor. Græc. l. II. c. 19. p. 206.

§. *Scripta* ejus ſunt: *Hiſtoria Lauſiaca*, & *Paradiſus Heraclidis*, in qvibus deſcribuntur breviter multorum ſanctorum vitæ.

§. Judiciū *Perkinſi* de eo tale eſt: Palladii hiſtoria Lauſiaca *farrago eſt aniliumfabularum*, nihili proinde facienda: hoc cuivis legenti facillimè conſtabat.

ASTERIUS AMASEENSIS.

An. C. 400. *Aſterius* Amaſeæ Epiſcopus vixit *A. C.* 400. ſcripſitq; *Homilias diverſas*, ex quibus quinq; græcè ac latinè nuper editæ ſunt *Antverpiæ*, nimirum *de Divite & Lazaro, De Oeconomo iniquitatis*,

adver-

Digitized by Google

adverſus Avaritiam, *In feſtum Kalendarum*, *&*, *An liceat dimittere Uxorem?* Eſt & alia ejuſdem *Homilia in S. Phocam martyrem* apud *Lipomanum tom.6.* alia item *in S.Euphemiam* martyrem citatur *in Synod. ſ. 7. act.4. & 6.* Alias deniq; complures Aſterii hujus homilias. Photius in *Bibliotheca* ſuâ commemorat: quarum nonnullæ extare nunc etiam dicuntur in variis bibliothecis. *Bellarminus.*

AUGUSTINUS. A. C. 420.

§. Natus eſt Tagaſte in Numidiâ A. *C.* 355. d. 13. Novemb. unde & ſe *Tagaſtanum* vocat. l. 2. Confeſſ. Anno ætatis 17. Patre Patricio orbatus, *Monicam* matrem piam & ſanctisſimam fœminam, usq; ad annum ætatis ſuæ 34. in quo & ipſa deceſſit, coluit. Hæc autem deplorans ſubinde Filii perditionem (ſeducebat enim & ſeducebatur, ut ipſe ſcribit de Anno 19. ad 28; utpote Manichæorum deliriis addictus) de futura ejus converſione, divinam accepit in ſomnis viſionem non tantùm, ſed & propheticum habuit cujusdam Epiſcopi Orthodoxi (forſan *Ambroſii*, ut nonnulli conjiciunt) reſponſum, qvi cum ab illâ ſæpiùs cum lacrumis urgeretur, ut cū Auguſtino diſſerere vellet, idq; ille prudenter negaret, qvod adhuc *Auguſtinus* indocilis eſſet, & novitate hæreſis inflatus, tædio tandem ab eâ affectus *VADE*, inquit, *â me, fieri enim non poteſt, ut filius tot lacrumarum pereat.*

§. Anno ætat. 17. *juxta Calviſ. 16.* ſtudiorum gratiâ Carthaginem venit, & lecto Ciceronis *Hortenſio*, *Ariſtoteleq;* Philoſophiæ ſtudio incubuit. Poſtmodum ann. æt. 19. in *Manichæos* impingens, totos annos 9. in eorum ſectâ conſumpſit. *A.C. verò 383.* cum jam eſſet frigidus aſſertor Manichæorum Sectæ, agens annum æt. 29. Romam perrexit, ad docendam Rhetoricam: ibi apud Manichæū qvendam divertens, qvadantenùs ex καχεξία ſtomachi decubuit. Poſt convaleſcentiam verò docuit domi Rhetoricam, qvam poſtmodum publicè profeſſurus, miſſus eſt *Mediolanum*, an. æt. 30. ibi perveniens benignè exceptus fuit ab Academicis Philoſo-

loſophis, magnæ tunc apud omnes æſtimationis. Intereà verò mater ejus Monica, nihil non egit pro ſalute ipſi procurandâ. Et cũ inter hæc ipſius *Concubina* in Africam, unde venerat, rediiſſet, relicto ei filio, quem ex eâ ſuſceperat, nomine *Adeodatus*, hoc ipſe ſolutus vinculo, è tenebris paulatim in lucem cœpit emergere. Cum autem totus ibidem eſſet in perſcrutandis Academicis qvæſtionibus ſalivam ipſi movit aliqvando, rumor & fama facundiæ *Ambroſij*, eam ergò penitiùs dignoſcendi, Templum ingreſſus, publicè audivit Ambroſium docentem, qvâ concione peractâ, ſentiens Spiritûs S. pulſum in corde, cœpit cum qvibusdam viris Orthodoxis, inter qvos *Simplicianus*, de ſuis erroribus & converſione colloqvia, a qvo inter alia audiẽs, *Victorini nobiliſsimi Oratoris* converſionem, mox eandem quoq; animo exarſit imitandam; præſertim cum & vox illa: TOLLE, LEGE, TOLLE LEGE, in horto qvodam audita, ad lectionem Epiſtolarum Paulinarum ipſum non tantùm inſtigaret, ſed & in primâ ſtatim lectione ipſi *Caput 13. Ep. Rom.* v. *13.* ubi verba: *In die compoſitè ambulemus &c.* ſubjiceret.

§. Videns ergò Spiritus S. ductum, de ſuſcipiendo Baptiſmo, relinqvendâ ſcholâ, & agendâ vitâ caſtâ, & â negotiis ſeculi remotâ, certum firmumq; iniit conſilium, qvod & poſteà opere implevit, ſiquidem ſtatim a. ætat. 31. converſus, cum per biennium Catechumenus perſeverâſſet, multosq; intereà Commentarios ante baptiſmum elucubrâſſet, demum *A. C.* 388. ætatis verò ſuæ 33. vel etiam 34. paſchali tempore Mediolani, unà cum *Alipio Hipponenſi*, amico chariſsimo, & Adeodato filio ſuo, adoleſcente tunc annorum fermè 15. ab Ambroſio baptizatus eſt.

§. Poſt Baptiſmum autem ſuſceptum haud diu poſtmodùm Mediolani ſubſtitit, ſed unà cum matre, Filio, Alipio, reverſurus in Africam Romam ſe contulit, ubi ad ſeqventis usq; anni temp9 navigationi percommodum permanſit, complura ſcribens cùm adverſus Manichæos, tùm de aliis rebus, videl. moribus Eccleſiæ Catholicæ &c. A. C. 389. cum Romæ hiemâſſet, Matre Monicâ intereà defunctâ, anno ætat. ſuæ 36. *juxta Calviſ.* 35. ſecunda

navi-

Digitized by Google

navigatione cum ſociis Carthaginem appulit,ubi ruri,orationibus,meditationibus aliisq; Pietatis exercitiis per triennium vacavit,usq; *ad A. D.*392.qvò à Valerio, Epiſcopo Hipponenſi, petente populo invitus Preſbyter,annos natus 37.creatus eſt.

§. Officio hoc probè functus *A.C.395. ætat.14.* unanimi omnium Piorum deſiderio & conſenſu, poſtmodùm Eccleſiæ ejusdem factus eſt Epiſcopus, cui per annos 40. etiam præfuit,& tàm docendo qvàm ſanctè vivendo ſuam profeſſionē ornavit. *Centur. Magd.l V. cap.X. Baron.Annal.Tom.V.*& *in Compendio I. Hanius.*

§. OPERA.qq. Comprehenſa X.Tomis primus in ordinem redegit Eraſmus, *Gennadius* ait,Eum tot ac tanta ſcripſiſſe,qvāta nec inveniri poſſunt. *Lovanienſes* ſingulos X.Tomos in totidem Profeſſores diſtribuerunt, quorum Notæ in Editione A.C.1571.86. & 1604.ſub illorum nominibus leguntur, ubi & Pſeudepigrapta aſteriſco,transpoſita & corrupta cruce prænotârunt. Opera.

§. *Bellarmin.de ſ.Epiſt.164* normam *Libri Retractationum* & *Indiculi* à Poſſidio conſcripti ſingula recenſet, genuina Utroq; ſigno annotat,& cætera examinat,ubi tamen de *indiculo* Poſſidii tenendum,ab autore eum non eſſe perfectum, ſed diſcipulus & Amanuenſis ejus abſolvit,& *Indiculum* iſtud Lovanienſes è tenebris erutum Jure donârunt,incertum,an ita fideliter , ut,quod *Bellarmin.*putabat ex iſtius fide Liber Auguſtini alioqui dubius inter genuinos tutò reponi poſſit. *Rivet. lib. IV.cap.10:*

§. Ne excreſcat moles hoc loco tantùm *Dubia* & *ſpuria* è Perkinſo,Riveto, Bellarmino enumerabimus, ad ſcript. Tomorum.

Tomo Primo & ſecundo. Spuria.

SPURIA communi omnium judicio Regulæ Clericorum fragmentum.

Regula ſecunda:& de vita Eremitica.

Eraſmus etiam vult tertiam Regulam eſſe confictam, quæ appellatur virorū vel ad Servos DEI. Et Polydoro non eſt viſum, has ab Auguſtino regulas conſcriptas.

Digitized by Google

II. Tom. Epiſtolæ Spuriæ.

Epiſtola quæ fuerat CXI. cujus loco ſubſtituit Eraſmus epiſtolam ad Fortunatianum.

Epiſtola CXLII. ad Demetriadem virginem.

Epiſtolæ Auguſtini ad Bonifacium & contra 16. ab 181. ad 190.

Epiſtola Auguſtini Cyrillo Hieroſolymitano de laudibus Hieronymi.

Epiſtola Innocentii, quæ 93. eſt apud Auguſtinum, ſpuria eſt Eraſmo.

Epiſtola ultra 242. omnes recenter à Lovanienſibus addıtæ.

III. Tomo.

De Eccleſiaſticis dogmatibus liber. Dicitur eſſe Gennadii.

VValefridus de rebus Eccleſiaſticis c. 20. *Thomas in Catena* ad primum caput Matthæi. Verum quæ interſeruntur à cap. 21. ad c. 22. ſūt authoris multò recentioris: & author videtur Pelagio favere.

De fide ad Petrum Liber un⁹. Fulgentio aſcribitur à *Bertramo. Lib. de corpore & ſang: Domini.*

De mirabilib9 ſcripturæ libri. Differit author de comput: annorum per Cyclos *lib: 2. c. 4.* libri ergo ſcripti ſunt poſt 600 annos à Chriſto.

De Spiritu & anima liber. citat Boëthium c. 37. *Hugoni de Sancto Victore* aſcribitur à *Tritbemio.*

Quæſtiones de Trinitate.

De Benedictionibus Patriarcharum.

IV. Tom.

Liber de 8. quæſt: Dulcitii.

Liber quæſt: 20. & quæſt: 65.

Quæſtion. veteris & novi teſtamenti.

De Incarnatione verbi.

De Trinitate & unitate Dei.

De Eſſentia Divinitatis.

De fide rerum inviſibilium.

De vera & falſa pœnitentia: In his citatur Auguſtinus.

De ſalutaribus documentis.

De amititia.

Dubii.

Liber de continentia.

Liber de Patientia.

Liber de bono viduitatis.

Liber quæſt. 33.

V. Tom:

Continentur libri Auguſtini de Civitate Dei, quos ejus eſſe nemo unqvam in dubium revocavit.

Quædam tamen in eis eſſe aſſuta, quæ aliena videntur, docti vi-

ēti viri ſubolfecerunt. *Exempli gratia* lib. 21. de civit. DEI *cap.14* Expoſitio verborum Chriſti, *Nō remittetur eis, neqve in hoc ſeculo, neqve in futuro, &c.* qvæ per decem aut 12. verſus extenditur, non habebatur in antiqvis libris *Burgenſibus & Colonienſibus*, ſed neqve in exemplaribus *Friburgi* excuſis: teſte *Lud. Vive* in *Scholis ad eum Auguſt: locum* Idem *ad caput 8. lib 22.* in qvo miracula multa narrantur, quæ omnia non ſapiunt exactam judicii limam, qvam in aliis Auguſt: operibus lectores ſagaces obſervāt, annotat.

VI. Tom.

De altercatione Eccleſiæ & Synagogæ.

Dubii tractatus.

Oratio de 5. hæreſibus.

De unitate Trinitatis contra Felicianum, liber.

Tractatus de Epicureis & Stoicis.

Tractatus in illud, ego ſum, qui ſum.

VII Tom.

Contra Fulgentium Donatiſtam.

Liber hypognoſticon.

De Prædeſtinatione & gratia.

Liber de Prædeſtinatione DEI.

VIII. Tom.

Expoſitio in Apoc. Johann.

De diligendo Deo.

Soliloqvia.

Manuale.

De triplici habitaculo.

De Scala Paradiſi.

De 12. abuſionum gradibus.

De Contritione cordis.

De Speculo.

De vita Chriſtiana.

De aſſumptione Mariæ.

De contemptu mundi.

De vanitate Seculi.

De obedientia & humilitate.

De bono diſciplinæ.

De viſitatione infirmorum, Bellarmin: l: 1. de extrema unctione, c. 4.

De viſitandis infirmis.

De conſolatione mortuorum lib. 2.

De laudibus Charitatis, tractatus.

De Sobrietate & caſtitate.

Speculum peccatoris.

De conflictu virtutum & vitiorum.

De rectitudine catholicæ cōverſationis.

De creatione primi hominis.

De Arbore ſcientiæ boni & mali.

De Antichriſto.

Digitized by Google

Super Magnificat.

Tractatus Dubii.

Liber de agricultura Dominicâ ſive de feria qvarta.

Liber meditationum.

Sermo de cataclyſmo.

De tempore Barbarico.

De 4. virtutibus charitatis.

De utilitate jejunii.

De pugna animæ.

De urbis excidio.

De bono diſciplinæ.

De pœnitentiæ medicina, liber & de utilitate pœnitentiæ.

X. Tom.

Spurii Sermones.

De revelatione Stephani.

Sermones ad fratres in Heremo.

Sermones de verbis Domini. 3. 14. 18. 19. 20. 22. 28. 34. 38. 47. 52. 54. 56. 57. 58.

De verbis Apoſtoli 21. 25. 26. 34. 35.

Libri 50. Homiliarum. 2. 3. 4. 7. 9. 10. 15. 21. 22. 30. 31. 41. 45. 46.

De tempore. 9. 10. 11. 18. 24. 28. 33. 37. 38 39. 43. 47. 48. 51. 59. 62. dicit non jejunare in qvadrageſima peccatum eſſe: hoc tamen negat in genuinis ſcriptis. Epiſt. 118. ad ſan: c. 4. 63. 68. 77. 95. 96. 97. 99. 113. 114. 115. 117. 118 120. 121. 125. 128. 130 132. 136. 137. 138. 152. 156. 157. 158. 159. 191 167. 169. 174. 176. 181. 183. 188. 196. 199. 207. 211. 223. 224. 226. 228 229. 238. 239. 241. 242. ex his etiam alii cenſentur ſpurij à Proteſtantibus, ut. 91. 215. 251. 255.

Sermones de ſanctis. 25. 7. 10. 11. 15. 19 20, 22. 26. 27 30. 31. 33. 34. 35. 37. Omnes ultra 50 additi à Pariſienſibus Proteſtantes reliquos omnes ſpurios, & neqve *Auguſtini* eſſe, neqve *Fulgentii* cenſent, qvòd, inter alia, illorum *author ſerm*: 33. facit *Iſidori* mentionem, qui 200. poſt Aug: annos vixit. Sermones de diverſis 35. omnes ultra 43. additi à Lovanienſibus. A noſtris, omnes cenſentur ſpurij. *Perkinſus.*

§. De libris autem ſuis *Auguſt. Epiſt.* 7. Ego fateor, me ex eorum numero eſſe conari, qvi proficiendo ſcribunt; & ſcribendo proficiunt. Unde, ſi aliqvid vel incautiùs, vel indoctiùs à me poſitum eſt, qvod non ſolùm ab aliis, qvi videre poſſunt, meritò reprehendatur; verum etiam à me ipſo: qvia & ego ſaltem poſtea videre debeo, ſi proficio: nec mirandum eſt, nec dolendum; ſed potiùs ignoſcendum atqve gratulandum; non qvia erratum

eſt; ſed

eſt; ſed qvia improbatum. Eandem ſententiam *in proœmio libri 5. de Trinitate, & libri 1. Retractationum*, repetit. Tantum autem fuit deſiderium ſcripta ejus legendi, non modò bonis; ſed etiam hæreticis: ut interdum etiam qvædam nondum abſoluta ei ſint ſurrepta. *Poſſidonius cap. 7.*

§. Scripta omnia A. C. 426. relegens, duos illos, hoc anno & ſeq. *Retractationum* libros conſcripſit, cum eſſet annorum 72. & aſſumpto Coadjutore *Eradio Presbytero*, ut mole Epiſcopatus ſeſe qvadantenus liberaret. Ubi tamen nota, in ejus ſcriptis, fatente *Ludovico Vive, Edition. noviſ. in 4. Tom. 11. p: 1054.* multa fuiſſe addita, velut declarandi gratiâ ab iis qvæ omnia magnorum Authorum ſcripta, ſpurcis ſuis manibus contaminârunt: adde Pariſienſes *Auguſtini Editores A. C. 1571.* qvi affirmant, ſe nonnulla mutaſſe & ſuſtuliſſe. *A. Bernhardo ſerm. 80. in Cantic.* Validisſimus hæreticorum malleus vocatur.

§. Infantibus Euchariſtiam dandam eſſe contendit: It: Infantibus ſine baptiſmo decedentibus ſalutem denegat: qvandoqve etiam platonizat &c. Animarum poſt mortem lethargum ſtatuit, teſte *M. Antonio de Dominis lib. 5. Reip. Eccleſ. c. 8. num. 80.* taceo ipſos Pontificios, qvi multorum errorum Auguſtinum poſtulant. Errores.

§. Tandem poſt tot exantlatos labores hoc ſidus ſplendidisſimum, in vera Salvatoris ſui agnitione, qvam contra tot hoſtes propugnaverat A. C. 430. d. 28. Aug. ætatis 76. eo tēpore, qvo Genſericus Hipponem obſidebat; occubuit; & qvia dicere ſolitus erat, Chriſtianos absqve pœnitentia de corpore exire non debere, ipſe qvoqve per decem integros dies, ante mortem, jugi oratione vacavit, Pſalmos Pœnitentiales multis cum lacrymis recitans, ſicqve tandem membris omnibus ſui corporis incolumis, integro affectu atqve auditu, orans, obdormivit in pace. *Centur. Magd. l. V. cap. X. Hanius.*

MAXIMUS TAURINENSIS.

A. C. 420.

§. Maximus Epiſcopus Taurinenſis floruit & obiit ſub Hono-

Honorio & Theodoſio juniore Impp. teſte *Gennadio in lib. de viris illuſtribus*.

§. Extant hujus Maximi homiliæ *Romæ editæ anno* 1564.

De adventu Domini, 2
De vigilia natalis Domini, 1
In natali Domini, 6
In Circumciſione Domini, 1
In Theophania, 8
In Qvadrageſima, 17
In ſolemnitate Paſchali, 5
In litaniis de Jejunio, 1
In ſolemnitate Pentecoſtes, 3
In natali S. Stephani, 1
In natali S. Agnetis, 1
In nativitate, S. Jo. Baptiſtæ, 3
In natali Apoſtolorum Petri & Pauli, 5
In natali S. Laurentii, 3
In natali S. Euſebii Vercellenſis 2
In natali S. Cypriani, 2
In feriis S. Michaëlis, 1
In natali SS. Martyrum Tauricorum, 1
In communi Martyrum. 1
Item de expoſitione Symboli, 1
De non metuendis carnalibus hoſtibus. 2
De avaritia vitanda, 2
De Eleemoſynis largiendis, 2
De hoſpitalitate, 1
De defectu lunæ, 1
In dictum Iſaiæ, Caupones tui miſcent aqvam vino.

§. Ex his *Spuria Opera* ſunt ſeqventia:

Sermo in natale Domini, cujus exordium, In adventu Dominico, eſt apud Auguſtinum 11. de tempore.

Sermo in Epiphania, licet fratres dilectiſſimi &c. eſt 37. de tempore.

Sermo de accuſatione Domini, apud Pilatum, qvi incipit, mirum forſitan videtur, eſt de Tempore 118.

Sermo de ſolemnitate Paſchali eſt 128. de Tempore. In natali S. Stephani, qvi incipit, Lectio actuum Apoſtolorum eſt 5. de Sanctis apud Auguſtinum, & aliud habet exordium ex Auguſtino, ut fatentur Lovanienſes.

Sermo in natali Apoſtolorum Petri & Pauli, qvi incipit glorioſiſſimos Chriſtianæ fidei, &c. eſt de Sanctis 27.

Et *Sermo, qvi incipit, Legimus in libro*, qvi Apoſtolorum actibus inſcribitur, eſt nonus apud Ambroſium. Et de verbis Apoſt. apud Auguſt. 25. *Bellarminus. Rivetus.*

SYNE-

Digitized by Google

SYNESIUS.

A. C. 420.

§. Epiſcopus Ptolemaidis, doctrinæ & Sanctimoniæ admirandæ. Ex illuſtri eum familiâ natum, ex eo apparet: qvod ipſe dicit *ep. 57.* ſuum parentem genus referre ex iis, qvi ab Euryſthene, Dorienſium Duce, publicis tabulis ſunt honorati.

§. Homo Ethnicus ab ineunte ætate, otio, venationi & Philoſophiæ operam dedit: ac ſanè multùm in eâ profecit. Haud enim vulgarem cognitionem *Poëtices, Phyſices, Medicinæ, Geometriæ, Aſtronomiæ* & *Hiſtoriarum* ſibi comparavit: ut patet ex monumentis autorum, qvos pasſim ſuis in ſcriptis citat. Fuiſſe eũ de Sectâ Platonicâ *Nicephorus l. 14. c. 55.* indicat.

§. Ad Chriſtianiſmum â Theophilo Alexandrino converſus, & baptizatus eſt, autore *Nicephoro.* Floruit ſub Theodoſio Juniore: cum Ptolômæenſes, qvos *Dalmatas* appellat *ep. 87.* eum vocarent ad Epiſcopatum. Inter alias cauſas, cur non poſſet eo officio fungi, hanc præcipuè prætendit: *qvod ſtudio & ludo ſit aſſvefactus; & non posſit tolerare labores, & ſimul Eccleſiam & Politica adminiſtrare:* (id enim Sacerdotum fuiſſe, indicat) & qvòd non velit in ſacerdotio uxore ſuâ carere, qvam ſibi DEUS, Lex, & ſacra manus Theophili dederit; nec cum eâ clàm habitare, ut moechus: & qvod animam poſteriorem corpore eſſe, & Mundum interiturum, & mortuorum fore reſurrectionem, non credat, ut patet *ex epiſtolâ ejus 105.* Sed cum populus inſtaret, Theophilus Alexandrinus eum ipſis ordinavit Epiſcopum: ſperans, eum de reſurrectione meliùs inſtitutum, rectiùs judicaturum. Qvod & factum eſſe *Evagrius l. 1. c. 15.* indicat.

§. Opera. Scripſit plurimas & elegantisſimas epiſtolas. Extant etiam *in 8. tom. Bibliotheca SS. Patrum edit. 2.* Syneſii hymni decem. Sed anno 1612. prodierunt opera omnia Syneſii Pariſiis. Proſtat etiam editio Baſileenſis *Oporini* cum verſione *Naogeorgi* anno 1558. **Opera.**

§. Maritus in ſacerdotio manſit: nec paſſus eſt ſibi Uxorem adimi, ut patet ex *ep. 105.* In rebus adverſis fuit ſatis mulie- **Virtutes.**

bris,

Digitized by Google

bris ita qvidem, ut parùm abſuerit, qvin ob amiſſum filium ſibi malum intuliſſet: *ep.57.* Ac pœnituit eum poſteà, qvod paſſus fuerit ſacerdotii munus ſibi imponi *epiſt. 67.*

Naevi. §. Reperiuntur in ſcriptis ejus qvædam etiam Ethnicæ opiniones, quales ſunt *Opinio de Venere*, qvod ejus indignatione mulieres Libycæ grandes habeant mammillas, pectoraq; inconvenienter compoſita, ita ut infantes non per alas; ſed per humeros lac ſugant, mammâ in humeros rejectâ. *epiſt. 4.* Opinio de Fortunâ & Famâ, qvod Deæ ſint *ep.43.44.* De Mercurio, qvem Studiorum facit præſidem *ep.101.* De Stellis: qvod eum lubenter intueantur, qvem videant ſpectatorem ſui eſſe cum ſcientia *ep. 101.* De Angelis dicit, quod converſantes cum hominibus, mali affectionem attraxerint ex ſylvâ negotiorum: & propterea oportuiſſe deſcendere Filium DEI *ep. 57.* Peccata ſentit pœna purgari. *ep. 57.* Animã corpore poſteriorem eſſe, & Mundum interiturum, & Reſurrectionem mortuorum, antequam ad ſacerdotium accederet, non credidit *ep. 105.* Centur. Magdeb. l. V. cap. X.

An. C. 420.

PAULINUS NOLANUS.

S. Paulinus Epiſcopus *Nolanus* æqualis fuit Auſonii, vel potiùs aliquantò junior: notus fuit opinione Sanctitatis, Ambroſio, *Martino*, Hieronymo, Auguſtino, *Sulpitio*.

§. Scripſit *epiſtolas* elegantes & pias.

Ad Sulpitium Severum. 14.	Ad Pammachium. 1.
Ad Delphinum Epiſcopum. 5.	Ad Jovium. 1.
Ad Amandum Epiſcopum. 6.	Ad Militem quendam. 1.
Ad Victricium, 2.	Ad Sebaſtianum Eremitam. 1.
Ad Aprum. 3.	Ad Auguſtinum. 3.
Ad Florentinum. 1.	Ad Alypium.
Ad Alithium Epiſcopum, 1.	Ad Romanianum. 1.
Ad incertos de Gazophylacio. 1.	Scripſit etiam *Pœmata*, quæ ſunt.
Ad Deſiderium. 1.	
Ad Macarium. 1.	

Ad

Digitized by Google

Ad Jovium epiſtola carmine ſcripta.
Ad *A*uſonium epiſtolæ IV. carmine ſcriptæ.
Ad Citherium de naufragio. 1.
De natali Celſi pueri. 1.
*D*e natali S. Felicis Nolani. 10.
De reditu Nicetæ in Daciam 1.
Pſalmi 3. Davidis metricè decantati.

Omnia iſta nuper *Fronto Ducæus* & *Herebert. Roſvveydus* collegerunt, et Typis *Plantinianis* evulgârunt. *Rivetus.*

§. Fuit natione Gallus, ut patet ex *Epiſt. Eucherii ad Valerianum* Burdegalæ, quæ Aquitanæ Galliæ urbs fuit, baptizatus eſt à Delphino: ut ipſe teſtatur in *epiſt: ad Alipium*, quæ inter Auguſtini epiſtolas *num.* 35. eſt. *A*mbroſium Mediolanenſem, in pietate habuit Præceptorem. Ingenio excellenti, & copioſè ac purè dicendi facilitate, præditus fuit, teſte *Hieron. in ep. ad eundem.* Philoſophiæ ſtudiis magnam ætatis ſuæ partem confecit, ut ipſe teſtatur *epiſt. ad Auguſtinum num.* 31. Sapientiam (*inquit*) mundi miſer huc usq; miratus ſum; & per inutiles literas, reprobatamq; prudentiam Deo ſtultus & mutus fui.

§. Poëticis etiam deditum fuiſſe ſtudiis, ipſe ad Licentium de ſe ſcribit, in *epiſt. ad Romanianum*, quæ inter *Auguſtini eſt, num.* 36. imò & res ipſa declarat: cum conſtet, carmine ipſum quædam edidiſſe. Sed & Senatorio munere functum *ex Hieron. epiſtolâ* paulò antè memoratâ putari poſſit; cum dicit, compellãs ipſum: *Nobilem te habeat* (ô Pauline) *Eccleſia, ut prius habuit Senatus.* Divitiarum cum excelluiſſe opulentiâ diſertè *Auguſtinus l.* 1. *de civit. Dei, c* 10. meminit. Tribuit ei & *Eucherius* ingentes divitiarum cenſus, *in epiſt. ad Valerianum.* Similiter & Proſper, *lib.* 2. *de vitâ contempl. c.* 9. ingentia cum poſſediſſe prædia ſcribit. Ad ſacrarum literarum ſtudium, per *Hieron. Auguſt.* & alios incitatus prædia ſua vendidit, & pauperibus erogavit. *Proſper ibid.* Et Monachus factus eſt: ac præſcripſit ei Hieronymus ejus vitæ regulas, ac hortatus eſt, ut in eâ perſeveraret. Ambroſ. cum in cleri numerũ

Digitized by Google

adſcivit: ut qvocunq; locorum viveret, ejus Presbyter diceretur.

§. Sed Nolas, urbem Companiæ, qvâ ratione ad regendam Eccleſiam acceſſerit, dicere non poſſumus. Iſthic autem cū Epiſcopum egiſſe Auguſtin. *ep. 41.* teſtis eſt, ubi ait: *Vade in Campaniam, diſce Paulinum egregium ac ſanctum DEI ſervum &c.* & Gennadius & *Gregor. l. 3. Dialog.* & alii, & quidem Marciano Imperante cum occiſo Valentiniano, Genſerichus ab Eudoxiâ attractus Romam, & vicina loca, Campaniam, & alia vaſtaret, ut patet ex *Paulo Diacono l. 15.*

ERRO: B §. NÆVI. De lege inqvit, *ſupra eam aliquid fieri ab homine poſſe.* epiſt. 1. ad Victricium. De juſtitiâ per Chriſtum parùm habet, qvia opinio de operum humanorum meritis nimium jam invaluerat. Sanctos defunctos invocat, & ipſorum ſublevari cupit meritis, ut videre eſt in *Natali 6. Felicis.* Sentit quoq; *ep. 12. ad Sever.* peccata exercitiis poſſe quibuſdam expiari. Spontaneã caſtitatem nimis extollit, ac prædicat Conjugem, qvæ religionis ergò diſceſſerat à marito, *ep. ad Aprium.* Superſtitio Magica eſt, qvod inquit *ep. 3. ad Cytherium*, librum Epiſtolarum Apoſtolicarū ad motum mederi morbis.

§. Pleuriſi mortuus tandem videri poteſt, autore *Gregorio l. 3. Dial. c. 1.* §. 3. qui dicit, lateris dolore eum tactum ad extrema perductum *X. Julii Calend.* Addit *Petrus de Natalibus* & hoc: in ſuâ ipſum Eccleſiâ ſepultum qvieſcere. *Gregor. ibid.* meminit in obitu ejus miraculi: quod nimirum ipſius anima è ſui corporis domicilio emigrante, cubiculū, in qvo decubuerit, ingēti motu concuſſum tremuerit; reliqvâ totâ domo in ſoliditate ſuâ firmiter perſiſtente. Ex quo factum, ut maximus omnes ſtupor invaſerit, qvi præſentes adfuerint. *Centur. Magdeburg. lib. V. cap. X.*

A. C. 420.
SULPICIUS SEVERUS.

A. C. 420

Hieronymi ac Rufini æqualis fuit SEVERUS Sulpitius Nitiobrix:

tiobrix: ubi Sulpicius eſſe cognomen, clarè ait *Gennadius*, & id nomen poſtponit *Gregorius Turonenſis l. 1. de Miraculis S. Martini c. 1. & l. 10. hiſt. Franc. c. 31.*

§. De patriâ cognoſcimus partim ex *Dialogo 1. c. 20. ubi* ſe Aquitanũ agnoſcit, atq; idem Gennadio proditũ: partim *ex lib. 11. Hiſtor. Sacræ* ubi Phœbadium ſuum vocat Epiſcopum: cum verò Aginni (quod in Nitiobrigibus) Epiſcopum fuiſſe clarè ait *Hieron. in Script. Eccleſ.* Sed Monachum fuiſſe non lego apud veteres, ſed Presbyterum, de quo nobis auctor Gennadius. Qui Epiſcopum fuiſſe ajunt, falli planè exiſtimandi. *Voſſius.*

§. Vir fuit doctrinâ & ſapientiâ pollens, ut eum *Auguſtin.* vocat *ep. 205.* Vir genere & literis nobilis dicitur à *Gennadio* & Honorio. *Vir ſummus* appellatur ab *Idacio*, pene *initio Chronici.*

Inter alia *duos compoſuit libros de ſacrâ hiſtoriâ*; quos â mundi initio exorſus perduxit usq; ad Conſulatum Stiliconis & *Aureliani*: h. e. annum 400. Scripſit & *vitam B. Martini*, quo familiariter uſus fuit: uti & Paulino: qui quanti Severum fecerit, ſatis luculentæ laudes in ejus Epiſtolis oſtendunt. Ad hæc *3. ejus epiſtolæ* extant: una eſt *adverſ9 æmulos B. Martini*: altera agit *de obitu & apparitione ej9.* tertia refert, *quomodo B. Martin9 ex hac vitâ mortali tranſierit ad immortalem.* Item exſtant *Dialogi* 3. qvorum primus narrat virtutes & miracula Monachorum Orientalium: duo poſteriores exponunt Virtutes B. Martini *libro primo* prætermiſſas. SCRIPTA. [1.] (2.) (3.] [4.] (5.) [6.]

§. Dictione utitur terſâ & eleganti, adeò ut *Eccleſiaſticorum purisſimus ſcriptor* vocetur à Joſ. Scaligero *de emend. temp.* Salluſtii imprimis æmulus eſt. *Inde Chriſtianum Salluſtium* vocat Barthius Adverſar. l. 49. c. 4. Valdè autem Sulpicii ſanctimoniam commendant, quod in Romano martyrologio ejus memoria celebretur ad 4. Kal. Februar. *Voſſius.*

§. In *lib. 1.* de ſacra hiſtor. dicit, *filios DEI, qui filias hominum adamaverunt, fuiſſe Angelos*: qvod refellitur à Chryſoſt. in c. 6. Geneſ. & ab *Auguſtino l. 15. de Civit. DEI, c. 23.* aliisqve probatis. Dicit *ſacerdotes, qui habent poſſeſſiones, immemores præcepti eſſe dominici*, dati qvondam Levitis. Dicit præterea *templum fundatum* Errores.

 fuiſſe

fuiſſe anno 588. ab egreſſu filiorum Iſrael de Ægypto. At ſcriptura 3. Reg. 6. notat annos 480. *In Dialogo* dicit, *Eccleſiam auro non ſtrui ſed deſtrui*; reprehendit Epiſcopos, qui libros Origenis damnarunt, ſcribit *Conjugiū ad veniam pertinere, virginitatem ad gloriam, fornicationem ad pœnam.* Dicit, ex ſententia S. Martini *Neronem ſimul cum Antichriſto venturum, & Antichriſtum ex malo ſpiritu concipiendum.* Deniq; notatur *à S. Hieron. in c. 36. Ezech.* Erroris eorum, qui novam Hieruſalem auream & gemmatam expectant. Optima eſt editio G. Homij *A.C. 1647.* qui in Notis ſuis omnia caſtigat.

A. C. 425. PAULUS OROSIUS.

§. Extremo tempore *Imp.* Honorii, clarum fuiſſe Oroſiū Hiſpanum, *Gennadius* autor eſt ſuo in catalogo. *Tarraconenſem* patria Bergomenſis in Chron. in Theodoſio juniore facit. *Ingenio* prompto & flagranti cupiditate diſcendi, & facundia præditus; & in ætate florida Auguſtini jam grandævi diſcipulus & auditor fuit: ut *Auguſt.* teſtatur *ep. ad Hieron. num. 28.* *Audivit* etiam Hieronymum, tum de qvæſtione de Origine animæ; tùm de aliis capitibus doctrinæ, diſſerentem.

§. Rerum & hiſtoriarum cognitione eum præſtantem fuiſſe; patet ex ejus ſcriptis. *Ac* Proſper de *promiſſ p. 2. c. 33. & part. 3. c. 34.* eum vocat *eruditiſſimum hiſtoriographum.*

Scripta. §. Cum Roma ab *Alaricho*, Gothorum Rege capta, gẽtiles & hujus & omnium calamitatum cauſam in Chriſtianos conjicerent, compoſuit hortatu B. *Auguſtini*, *ſeptem hiſtoriarum libros*: quibus oſtendit ab orbe condito, usqve ad tempus, qvo illa ſcriberet, (id ſpatium ipſe dicit annorum eſſe *qvinquies mille ſexcentorum & duodeviginti*) maximas ſemper atq; atrociſſimas per orbem calamitates contigiſſe. Opus illud *HORMESTAM* appellari video, cum in *ſpeculo Vincentii Bellovacenſis*, tùm *Trithemio, Geſnero, aliis.* *Voſſius* cenſet Ο᾽ ρμαϑὸν *HORMATHUM* ſcribi debere. Eſt ſanè eruditus ſcriptor *περιλεγομένων in Tom. hiſtoria* *Orien-*

Digitized by Google

Orientalis ait, in Codicem ſe Oroſii incidiſſe, qvi inſcriberetur, *de MISERIA HOMINUM*.

§. *E*ſt autem Oroſius ſcriptor planè utilis: ſed qui Græcos non legerit ſcriptores: imò Græcarum literarum expers fuerit. In temporibus quoq; crebrò fallitur. Ut vel illa oſtēdunt, qvæ in eo caſtigavit *Scaliger in animadverſ. Euſebii*. *S*æpiùs etiam vulgares ſectatur opiniones, qvàm hiſtoricum decet. Prodiit *Moguntia A.C.* 1615. cum notis *Latii* & *Schotti*.

§. *Commentarius in Cantica*, qui Oroſii nomine citatur, non eſt Origenis, ſed *Honorii*. *Apologia de Arbitrii libertate* genuinus plane Oroſii fœtus eſt. vid. *Voſſ. de hiſtor. lat. l. 2. c. 14.*

SEDULIUS. A. C. 430.

C. Cælius *S*edulius presbyter, *Scotus*, Theodoſio juniore ſcripſit *explanationem in omnes epiſtolas S. Pauli*, ex Origene, Ambroſio, Hieron. & Auguſtino excerptam: ex quo intelligimus errare illos, qvi *S*edulium floruiſſe ſcribunt tempore *C*onſtantii filii Conſtantini M. & verius ſentire *Trithemium*, qvi ponit *S*edulium anno Dom. 430. *S*cripſit prætereà *S*edulius libros 5. *Carminum, de 5. mirabilibus operibus DEI*: & *hymnos 2.* de *Chriſto*, qvorum alter *alphabeticus eſt*, & in Eccleſia canitur in feſtis Natalis & Epiphaniæ: *I*ncipit autem: *A Solis ortus cardine*. Bellarminus.

CYRILLUS ALEXANDRINUS. A. C. 430.

A. C. 430.

§. *F*uit *A*lexandrinus, & Theophili Epiſcopi *A*lexandrini *S*ororis filius. Ejus familia Epiſcopatum *A*lexandrinum annos ferè LX. geſſit. *A* juventute adhæſit ſtudiis literarum, inde *A. C.* 412. ab obitu Theophili in *S*ede Epiſcopali collocatus fuit, quanquam non absq; controverſia, eò qvod alii Timoteum *A*rchidiaconum peterent, cui etiam usq; ad annum 444. præfuit. Epi-

Digitized by Google

ſcopus autem factus præter ſacri Cleri dominatum teſte *Soc. l. 7. c. 7.* verum præterea ſecularium principatum acqviſivit.

§. *Novatianorum* Eccleſias, quæ Alexandriæ erant, clauſit: Judæos, qui usq; ab Alex. M. Alexandriam incoluerant, & ſeditiones in Chriſtianos excitaverant, expulit: *Neſtorium*, qui hactenus per cuniculos ſuam dilataverat hæreſin, per Epiſtolam non tantùm confutavit, ſed & contra eum egit in Concilio Epheſino, quod fuit Oecumenicum III. A. C. 431. Autoritate Theodoſii II. Imp. celebratum, cui etiam præfuit Cyrillus, & *peculiares anathematiſmos num. 12.* in eum compoſuit.

§. Opera ejus in *editione Pariſienſi* anno 1605. *duobus tomis* comprehenduntur:

Tomi Primi.

In Geneſin ad literam, & myſticè explanationum lib. 11.
In Leviticum, 16
In Eſaiam. 5
In Evangelium S Johannis. 12
Dicta V. T. anagogicè explicata, collecta ex Cyrillo, Maximo, & aliis.
Liber adverſus Judæos cũ qvæſtionibus.
Breves anagogæ de iis, qvi floruerunt ante legem.

Tomi Secundi.

Epiſtolæ S. Cyrilli ad diverſos, & diverſorum ad S. Cyrillũ, numero 39.
Homiliæ præſertim de Incarnatione. 10.
Apologia ad Theodoſium Imp. 1
Declaratio 12.
Anathematiſmorum. 1.
Liber Apologeticus pro ſuis anathematiſmis.
Alius Apologeticus liber ad Euoptium pro iisdem capitibus contra Theodoretum.
Expoſitio Symboli Nicæni.
Scholia de Incarnatione Unigeniti.
Epiſtolæ 2. ad Succenſum Epiſcopum.
Synodales epiſtolæ 12.
Dogmata Neſtorii ex ipſius libris excerpta.
Oratio de exitu animæ, & ſecundo adventu.
Opus inſigne, Theſaurus inſcriptum, libros continens quatuordecim.
Dialogorum cum Hermiâ lib 7.
De adoratione in Spiritu & veritate lib. 17.
Contra Julianum Apoſtatam. 10

De

De rectâ fide ad Theodoſium & reginas. 3.
Adverſ9 Anthropomorphitas.1
De S S. Trinitate. 1.
In nonnullis Codicibus hæc adduntur:
Commentaria in Prophetas minores.
Libri 5. contra Neſtorium.
Sermones paſchales. 30.

§. SUPPOSITITIA cenſentur; *Commentarii in Evang. S. Johann.* in omnibus codicibus, qvi hactenus viſi ſunt etiam *MSS. Bibliotheca Vaticana*, *teſte* Poſſevino, mutili reperti ſunt. Ex 12. libris qvatuor 5. *6.7.8.* intermedii perierunt, qvos reſarcire conatus eſt *Jodocus Clichtoveus Neoportunenſis*. Qvi igitur *l.5.6.7.8.* horum commentariorum leget, meminerit ſe *Clichtovei* novi hominis *commentaria*, non Cyrilli Alex. expoſitiones legere.

Commentarii in Leviticum.

Ex Cyrilli theſauro citantur *ſententia qvadam pro Rom. Pontificis primatu*, nempe: *Petro omnes jure divino caput inclinant* & *Primates mundi tanqvam ipſi Domino Jeſu obediunt.* Rurſus: *Debemus nos, ut qvi membra ſumus, capiti noſtro Romano Pontifici & Apoſtolica ſedi adhærere.* At in libris Theſauri, qvos in Cyrilli operibus habemus, ne veſtigium qvidem horum teſtimoniorum apparet, quæ conficta eſſe non dubitamus. Autor falſi fuit *Thomas Aqvinas in opuſc. adverſus Gracos*, qui primus ex Cyrilli theſaurorum libris Pontificis Rom. tyrannidem aſſerere voluit. Quâ de re plura videbit, qui cupiet, apud exactisſimum Scriptorem, *Joan. Rainoldum, in Colloquio cum Hartv. c.5. ſect. 2.* ubi hanc fraudem & alias in eâ cauſâ â Thomâ Aqvinate factas, detegit apertisſimè.

Epiſtola ad Caloſyrium, Epiſcopum Arſeniotem, contra Anthropomorphitas & Meſſalianos, eſt *Perkinſo* dubiæ fidei.

In dubium poteſt etiam adduci liber ſub Cyrilli nomine editus, De adoratione in Spiritu & Veritate. *Rivetus lib.4.*

§. Opera ipſius redacta ſunt in duos Tomos, excuſaq; *Coloniæ, Baſileæ*, & *hoc ſeculo Pariſiis 1605.* **Editiones.**

§. Conciones ejus in tanto habuerunt honore Græci, ut concionaturi eas memoriæ mandarent.

§. Cum ſediſſet annos 32, diem ſuum clauſit *A. C. 444.* quod e-

quo deceſſit *d. 9. Junii* juxta *Calviſium d. 9. April.* vel ex aliorum calculis, ut habet *Phil. Labb. cit. lib. p. 241.* d. 28 Januarii anni ſequentis.

An. C. 430.

THEODORETUS.

§. Patriâ fuit Antiochia, *ut nonnulli volunt.* Parentes exactè non conſtant. Hic cum ante conceptionem ſuam DEO â parentibus dicatus eſſet, & ideò ab incunabulis oblatus, in monaſterio quodam artibus, imprimis literaturæ græcæ & pietatis exercitiis vacans, permanſit, quousq; invitus ordinatus fuit Epiſcopus.

Quod & contigit circa A. C. 423. dum in locum Johannis defuncti, Cyri (*quod eſt Oppidum Syriæ in Provinciâ Auguſtâ Euphrateſiâ vel â fundatore ſuo Perſarum Rege ſic vocatum, vel ut alii volunt â Judæis in memoriam beneficiorum â Cyro Perſarum Rege acceptorum ipſius nomini ita conſecratum.* Labb. tom. 2. de hoc Script.) Epiſcopus octingentas ſub ſe habens paroecias, fuit creatus; Antiochia tamen plerunq; eum retinuit, ut pro concione populum erudiret.

§. OPERA Theodoreti ex editione *Colonienſi an. 1573.* duobus tomis comprehenſa, hæc ſunt:

Tomi primi.

De obſcuris quæſtionibus in Geneſin, Exod. Levit. Num. Deuter. Joſue, & Judices. acceſſere in lib. Ruth, Regum, & Paralipomenon.

Commentaria in omnes Pſalmos David.

Commentaria in Cantica Canticorum Salom.

Commentaria in omnes Prophetas, excepto Eſaiâ.

Commentaria in Cantica Moyſis, Annæ, Habacuc, Eſaiæ, Ezechiæ, Trium puerorum, Virginis Mariæ, Zachariæ & Simeonis.

Tomi Secundi.

Commentaria in omnes epiſtolas Pauli.

Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ â Conſtantino usq; ad Theodoſium Juniorem libri 5. (v. Voſſ. H. Gr. p. 209.)

Addit Gennadius continuâſſe hiſtoriam usq; ad Leonem Imp.

Digitized by Google

Imp quinq; aliis libris adjunctis: ſed hi poſteriores libri non extant.
Dialogorum libri 3.
De hæreticis fabulis, libri 4. quibus addidit Epitomen divinorum decretorum.
Hiſtoria S. Patrum, quam Religioſam vocat.
De providentiâ Sermones 10.
De curandis Græcorum affectionibus l. 12.
Epiſtola ad S. Leonem Papam, & altera ad Sixtum Presbyterũ Romanum: & Oratio de dilectione valdè inſignis.

§. Hiſtoriam *Baronius* ſæpisſimè redarguit, utpote qvæ in Chronologia labatur non ſemel, & nonnullas falſas narrationes immiſceat.

Libros de Græcorum affectionibus curandis interpolatos cenſet Rivetus.

Ex epiſtolis Theodoreti autor eſt *Baronius tom. 5. an. 430. ſect. 48.* Vaticanum codicẽ continere 150. græce ſcriptas, qvas vertit in latinum *Fr. Metius.*

Epiſtola inſerta tom. 2. conc. Epheſin. concil. act. 5. ſpuria eſt, quâ Theodoretus fingitur Joanni Archiepiſcopo Antiocheno ſcripſiſſe poſt obitum Cyrilli Alexandrini. Qvam qvidem epiſtolam (*ait Baron. an. tom. 6. ann. 444. ſect. 15.*) ſicut hominis Neſtoriani eſſe non dubitamus, ita eam adſcribi Theodoreto, ad Joann. Antiochenum, patens mendacium eſt.

§. Hodiè multa v. gr. *de Purgatorio, de Adoratione Angelorum* inſerta ſunt, qvæ Poſſevino ingenuè fatente, olim non extiterunt *B. Hulſem. de Script. Eccleſ. Rivet. in Crit. l. 4. c. 21.*

§. Qvamvis initio nutaverit, plus nimio favens Præceptori *Theodoro Mopſueſtiæ Epiſcopo*, & poſteà condiſcipulo *Neſtorio*, â cujus partibus aliquandiu ſtetit, ſcriptis etiam antitheſibus contra *Cyrilli anathematiſmos*: errorem tamen revocavit, & in caſtris Eccleſiæ Neſtorium deteſtatus, contra *Eutychianos* acerrime pugnãs, omnem hæreſeos culpam diluit, & ſcripta ſua Eccleſiæ probavit.

§. Stylus etſi æmulus *Chryſoſtomi*, fluidus tamen admodum eſt, & copioſus, in elocutione facilis & Atticam redolens gravitatem.

ERRORES. §. ERRORES varii ſunt: ſtatuit enim in V. T. non fuiſſe apparitiones Patris & Filii, propterea caſtigatus eſt à *Benedicto Pererio in Geneſ. n.* 154. negavit ante Moſen fuiſſe linguam Hebræam: mulieres non eſſe ad imaginem DEI conditas, *qv. in Geneſi* Moſen per *Spiritum* intelligere *aërem*, & alia, qvæ vide *Centur. Magdeb. l.* 5. *c.* 10.

§. In communione Orthodoxæ Eccleſiæ diem ſuum clauſit A. C. ut volunt nonnulli 453. juxta *alios.* 460. Hanius.

An. C. 430.

PROCLUS.

A. C. 430.

Proclus, Epiſcopus Conſtantinopolitanus ſcripſit *Epiſtolã* valde celebrem de fide ad Armenos, quæ extat in *Bibliotheca Sanctorum Patrum, tomo* 3. *&* nuper excuſa eſt Græcè & Latinè, in *primo tomo Conciliorum.* Vide de Proclo, qvæ ſcribit *Socrates lib.* 7. *c.* 40. 41. *&* 42. *Bellarm.*

EUSEBIUS Emiſſenus.

A. C. 430.

Emeſenus, natus in generoſa qvadam familia, Edeſſæ in Meſopotamia (Sozomenus *Edeſſam Oſröenorum* nominat) ab ineunte ætate ſecundum patriam conſvetudinem, ſacris literis imbutus eſt: Poſtea etiam Græcas diſciplinas, à doctore quodam, qui tum Edeſſæ claruit, didicit. Exinde, Edeſſâ relictâ, Antiochiam ſeſe contulit, donec tandem ad gubernandam Emiſſenorum Eccleſiam evocatus eſt.

§. Poſt varia certamina ac pericula Imperatori Conſtantio charus factus eſt; quod celebris eſſet miraculis quibusdam: qui eum ſecum, bellum Perſis illaturus, in Perſiam duxit.

§. De doctrina & fide ejus perpauca reliqua ſunt; eaque tamen non ſatis certa. *Hieronymus in Chron: ſub* anno *Domini* 350. ſigniferum eum fuiſſe ait *Arianæ factionis*, ut omnino quidem videtur

Digitized by Google

deretur: & multa conſcripſiſſe. Quod & in *Catalogo* indicat; ubi innumerabiles ab eo ſcriptos libros, eleganter & rhetoricè, teſtatur, accommodatos iis, qui in dicendo ſe exerceant: ex quibus præcipuos nominat eos, quos *contra Judæos, Ethnicos & Novatianos*, & in *epiſtolam ad Galatas* quos *decem* fuiſſe indicat, ſcripſerit. Nam & *Commentariorum* ejus *in epiſtolas Pauli* meminit, *in Epiſt: 11. ad Auguſtinum.* Edidit & *in Evangelia Homilias breves* plurimas: quarum aliquot inter *Homilias hodie Origenis, Hilarii, Ambroſii, Auguſtini, Alcuini &c.* extant, in recentiori exemplari; cui demum acceſſerunt Emiſſeni *Homiliæ 50. editæ Coloniæ, A. C. 1557.*

§. Sed illius opera hodie non extant. Et *Homiliæ iſtæ Latinorum hominum* inventæ ſunt, quas Græco authori affinxerant, ſicut teſtantur *Baronius annal: tom: 3. A. C. 341. ſect. 10. & 11. & tom: 4. A. C. 441. ſect: 5. 6. 7. 8.* Bellarminus *controverſ. tom: 3. de S. Euchar: cap. 30.* & Antonius *Poſſevinus Apparatus tom: 1. titul.* Euſebius Emiſſenus. Opera.

§. *Cauſabonus exerc: 16. in Baron. Ann. 34. n. 172.* ſcribit, Homilias nomine Euſebii Emiſſeni editas, eſſe ut docti conjiciunt, Eucherii Lugdunenſis, vel Fauſti Rhegienſis, vel Cæſarii Arelatenſis.

§. *Poſſevinus* has affert rationes (1.) quia ille fuit Epiſcopus Emiſſæ oppido vicino Alexandriæ in Aegypto, & quidem Arrianus. Hic autem *Homiliarum ſcriptor* fuit Epiſcopus Lugduni, ut ipſe oſtendit multis in locis, nempe *Homil. de Blandina Lugdunenſi, S. Epiphodio, & Alexandro Lugdunenſibus, S. Geneſio Arelatenſi.* (2.) ille vixit tempore Conſtantini (Conſtantii dicere voluit) & fratrum, ante D. Hieronymum, hic non longè poſt, ſcilicet circa tempora Valentiniani & Theodoſii minoris natu. (3.) *Sermonem* habet de *litania triduana*, quam à *Mamerco Viennenſi* per hæc tempora conſtitutam eſſe conſtat. (4.) Græcè ſcripſit, cum reperiantur, ejus pleraque fragmenta in Catenis Græcis. Hujus autem ſtylus non eſt ejus, qui interpretatus ſit græca, ſed qui ipſe Latina ſcripſerit.

Digitized by Google

§. Mortuus ſub *Conſtantio*, & Antiochiæ ſepultus eſt. Hieronymus in catalogo.

A. C. 440. EUCHERIUS Epiſcopus Lugdunenſis A. C. 440.

§. Prodiit Ann. 1520. cum Notis Eraſmi. & Ann. 1621. & Ann. 1646.

§. Sanctus *Eucherius* Epiſcopus *Lugdun:* Gallus fuit: id quod ex ipſomet conſtat. De *Paulino* enim *Nolano* dicit *in Epiſt. parænet*: Peculiare & beatum Galliæ noſtræ exemplum &c. *Lugdunum* autem ejus fuiſſe patriam, *Petrus de Natalibus* autumat: qvi eum de genere ſenatorio ortum, & in agro ſuo, ad flumen Durentiam, (ſeu verius *Druentium*) in ſpelunca incluſum, Deo ſerviviſſe, nugatur. *Centur. Magdeb. l. V. cap. X.*

§. Temporibus *Valentiniani II.* claruit: ut ex Gennadio liquet. Ad Epiſcopatum verò qvando pervenerit, non eſt certum.

§. Præſtantis autem & non vulgaris eloquentiæ hominem fuiſſe; ſcripta ejus loqvuntur. In explicatione ſacrarum literarum ſatis ſincerus, dexter & expeditus fuit. Hebrææ quoqve linguæ non fuit ignarus: ut apparet ex *lib. 2. in Geneſ. c. 16.*

A. C. 1531. §. Scripta ipſius, qvæ exſtant, *Baſileæ* in uno volumine impreſſa, in officina *Frobeniana*, hæc ſunt:

OPERA. In Geneſin Commentariorum lib. tres.

In libros Regum, Commentariorum lib. 4. ad fratres Epiſcopos, Salonium & Veranium. Et hos enumerat etiam *Iſidorus*.

Formularum ſpiritualium, liber 1. Meminit *Trithemius*.

Qvæſtiones in Vetus & Novum Teſtamentum.

Nominum Hebraicorum, ac aliorum etiam, quæ in ſacris literis habentur, interpretatio. Numerat *Trithemius* qvoqve.

Epiſtola parænetica ad Valerium cognatum ſuum, de Contemptu mundi: cum Scholijs *Eraſmi Roterodami*, hanc & *Gennadius* recenſet.

§. Spu-

Digitized by Google

§. Spuria (1.) *Commentar. in Gen: & Regum hiſtorias l. 8.* & cum his alia plurima aſcititia opera; qvorum dogmata ſtylus ac tempora, magis ab ipſorum titulis & inſcriptionibus diſtant qvam cœlum à terra. (2.) *Homilia de Martyribus Lugdunenſibus.* (3.] *Homilia de aſſumptione Mariæ*, qvæ Eucherio tribuitur, ſpuria eſt, ait *Perkinſus*. Feſtum enim *Aſſumptionis* ſub Mauritio Imperatore conſtitutum eſt, circa *annum 595.* teſte *Nicephoro lib. 17. cap. 28.* Rivetus.

CLAUDIANUS Mamertus.

A. C. 440.

A. C. 440.

Ex nobili familia natus eſt. In adoleſcentia, Græca & Latina didicit; & in ſacris literis multum profecit: ut ex *Sidonii epiſtola ad Apium* & *Epitaphio lib. 5.* colligi poteſt. In utroqve genere orationis, ſoluto ſcilicet & ligato excelluit: ut teſtatur *Sidonius*, in *epiſtola 2. ad Nimphidium libro eodem*. Epiſcopus Viennenſium creatus eſt à Paſchaſio qvintus: ut ex *Adone* conſtat.

§. De ipſius excellenti doctrina, & ſumma eruditione in omni diſciplinarum genere, multus eſt *Sidonius*.

§. Extant ejus, de *Animæ Statu, libri.* 3. ad *Apollinarem Sidonium* ſcripti, cum *duabus Epiſtolis*: unâ in libri fronte nuncupatoriâ; alterâ in fine, qvâ libros ipſi *Sidonio* emendandos offert. Et hos ſanè libros rectè ei adſcribi; vel *Sidonii* teſtimonio, *libr: 4.* manifeſtum eſt. Extat hodie *in Biblioth. SS. PP. tomo. 4.* *Scripta.*

§. Celebratur paſſim à Scriptoribus; quod in maximis periculis urbis ſuæ, veluti σωτὴρ quidam & conſervator extiterit: idqve præſidio nullo alio, qvam oratione, fletu, jejunijs, & litaniarum ſeu *proceſſionum* ritu inſtituto. Cujus rei perſpicuum maximè teſtimonium præbet illa, aliqvoties jam memorata, *Sidonii* ad ipſum Mamertum *epiſtola lib: 7. num. 1.*

§. Hic quamdiu in gubernatione fuerit; aut quando ex hac miſeriarum valle emigraverit ad cœleſtia; incertum. *Ado Viennenſis Ætat. 6.* ſub duos eum Imperatores reiicit, *Marcianum & Leo-*

& Leonem: neque id quantum conіici poteſt, temerè prorſum.

§. Ante Sidonium deceſſiſſe, dubium non eſt. Exſtat enim Sidonii funebris epiſtola, quâ ejus obitum plangit, *ad Petreium, lib. 4.* V. Idus Maij obdormiviſſe, *Petrus de Natalibus l. 4. c. 152. refert.* Centur. Magd. l. v. cap. x.

SIDONIUS Apollinaris
A. C. 440.

Sidonius Apollinaris vir nobiliſſimus, Epiſcopus *Arvernenſis* in Gallia. Hodie exſtant *libri epiſtolarum* ejus *ad diverſos*. Optima Editio quam dedit *Joh. Savaro Claromontanus* cum Notis doctiſſimis *A. C. 1599. Pariſ.* qui & vitam ejus prolixè deſcripſit. Stylus viri ad *Plinii maturitatem* & *Symmachi rotunditatem* nonnullis aſſurgere videtur. Ingenioſus aliàs magis, quàm elegans, & trahens aliquid ex ſuo, quo vixit, ſeculo. Edidit Ann. 1652. J. Sirmondus.

JOHANNES CASSIANUS
A. C. 440.

Natione Scytha fuit; ut *Gennadius* teſtatur: & civis Conſtantinopolitanus; ut ipſe in fine *lib. 7. de Incarnatione* indicat. Ab ipſa propemodum infantia inter Monachos eum adoleviſſe; & in utroque genere, tam eremitarum, quàm cœnobitarum, ad extremum usque vitæ ſuæ metam perduràſſe, manifeſtum eſt ex ipſius ſcriptis.

§. Peragravit *Palæſtinam, Meſopotamiam, Cappadociam.* Inviſit Ægyptum ac Thebaidos deſerta. Pervenit ad Nili usque oſtia. Scythiæ quoque deſerta perluſtravit, ubi cum viris doctrina & ſanctimonia celeberrimis, de rebus ad fidem & pietatem pertinentibus, diligenter contulit, atque ea poſtmodum in ſcripta retulit, ſub titulo *Collationum.*

§. A *Johanne Chryſoſtomo* ad Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ

næ miniſterium, gradû Diaconi, adhibitus eſt. Verùm inde poſtea Maſſiliam, Galliæ urbem, conceſſiſſe, relicta Conſtantinopoli, hinc liquet: quod *Gennadius* & *Proſper*, alter Maſſilienſem eum presbyterum, alter apud Maſſiliam inſignem ſcriptorem nominant. Eloquentiſſimum ſcriptorem appellat *Barthius Adverſ. lib. 44. cap. 3.*

§. Opera ejus hodie extant ſequentia: Opera.

De habitu Monachorum, & de canonico orationum & Pſalmorum modo, lib: 3.

Inſtitutionum, 1.

De Origine, & remedio octo principalium vitiorum, 8.

Collationes Patrum, 24.

De Incarnatione verbi, 7. Noviſſima horum editio prodiit *A. C. 1616. Duaci*, ſtudio *Alardi Gazai* monachi Oedaſtini, qui aliorum etiam in Caſſianum notas & animadverſiones collegit.

§. In cenſura *Gelaſii diſt: 15. Can: S. Romana*, de qva ſæpius facta eſt mentio, Caſſiani opuſcula inter *Apocrypha* rejiciuntur, in veteribus decreti editionibus. *Baronius Tom: 5 An.* 435. agnoſcit, etiam poſt expurgatum decretum, veram fuiſſe cenſuram & neceſſariam.

§. *Ado Viennenſis Epiſc: in Chronico, anno 425.* In fine, de eodem hæc habet: *Opera illius à catholicis cautiſſimè legenda, maximè de libero arbitrio & gratia.*

§. Exiſtimarunt Trithemius & *Dionyſius Carthuſian9* ſcripſiſſe Caſſianum Græca lingva, qvæcunqve ejus nomine extant: Sed repugnant pleriqve doctorum. *Rivetus lib: 4. c: 17.*

§. Poſſunt omnia utiliter legi, exceptâ *collatione 13.* & paucis aliis, qvæ in editione *Romana* notata ſunt. *Caſſiodorus in expoſit. verſus 1: Pſal. 69.* eundem non in omnibus ſeqvendum, monet. Atqve extat ſanè etiamnum, inter *Proſperi opuſcula* libellus titulum gerens, *de gratia DEi, contra Caſſianum collatorem*: in qvo impugnat acerrimè *Caſſiani collationem 13.* Cum abbate Cheremone, qvæ habet inſcriptionem, *de protectione DEi*: qvod in eâ ex ſacris

ſcriptu-

Digitized by Google

ſcripturis ſibi ipſi contraria colligat; & de *Libero arbitrio*, ſecùs doceat, qvam Catholicorum doctorum conſenſus ferat; & præſertim *Auguſtini* ſententiæ congruat, approbatæ Synodorum aliquot geſtis, & inprimis Romanorum Pontificum ſpeciali commendatione. Vide *Voſſium lib. 1. Hiſtor. Pelag. & de Hiſtor. Latin. lib. 2. cap. 17.*

§. Genus orationis eſt mediocre, rebus conveniens, & latinum ſatis: nec monſtroſum adeo, & obſoletis penitus, aut peregrinis Gallici idiomatis verbis & phraſibus, (ut *Sidonii*, & nonnullorum aliorum iſtius provinciæ Doctorum) horridum. In libris de Domini incarnatione, ſtylus eſt terſus & purus; & rerum dignitati reſpondens. *Centur. Magd. lib. 5. cap. 10.*

LEO MAGNUS
A. C. 440.

Fuit natione Thuſcus: propter inſignem Eruditionem & contra varios hæreticos vigilantisſimum ſtudium *MAGNUS* cognomento, dictus eſt. Pater ipſius fuit *Quintianus*, ut habetur in libro *Rom. Pontif.* quem *citat Baron. h. l.*

§. Vir fuit multijugæ eruditionis præſertim rerum Theologicarum: ea propter *Trithemio de Script. Eccleſ. pag 230.* vocatur Eccleſiaſticæ dictionis *Tullius*: *Sacra Theologiæ Homerus*: *Ratiocinum fidei Ariſtoteles*; *Apoſtolicorum dogmatum Propugnator &c.* Hic primùm per aliquot annos Eccleſiæ Romanæ Diaconus, deinde verò ex Galliis rediens, quo inter Aëtium & Albinum Romani exercitus Duces, amicitiæ redintegrandæ causâ perrexerat, mirâ patientiâ ab omnibus expectatus, legationeque publicâ accerſitus, poſt obitum *Sixti 3. Rom. Pontif.* cum ſedes vacâſſet, quadraginta amplius diebus, in ſummum Epiſcopum, A. C. juxta *Baron.* 440. juxta *alios*, 443. ſexto *Idus Majas* electus & ordinatus fuit.

§. Creſcente indies *Archi-Epiſcopi Conſtantin. Anatolii* ſuperbiâ, quâ etiam Alexandrinam, Antiochenam & alias Orientales

tales Eccleſias ſibi ſubiicere laborabat, animoſè ei reſtitit, prætendens Synodi Nicænæ decreta, utpote, quæ per ſingulas provincias Metropolitanorum Conſtitutionem, neminemque in Eccleſia DEI, imperandi cupiditate & aliorum Epiſcoporum oppresſione debere potentiam quærere, expreſſè ſanciverat: Conferantur *Epiſtola Leonis ad Anatol. A. C. 452.*

§. *Opera*: Homiliæ de præcipuis Feſtis Domini & Sanctorum: (2.) Epiſtolæ ad diverſos, 98. (3.) Liber de conflictu virtutum & vitiorum. Ex *epiſtolis* illa *ad Flavianum* magna veneratione recepta fuit in Synodo Chalcedonenſi *Act.* 4. *ab* omnibus, & ſingulis Patribus: & *Gelaſius Papa* in *decreto de libris Doctorum*, dicit anathema iis, qui epiſtolam hanc Sancti Leonis integram, & usque ad unum jota non recipiunt. *Bellarminus.* Opera.

§. *Spuria*: Sermo in feſtum omnium Sanctorum. (2.) Sermo quintus de quadrageſima. (3.) Epiſtolæ quædam, ut 84. & 92. nusquam extant niſi apud Gratianum. (4.) Leonis *epiſt.* 84. *&* 46. vel confictas eſſe, vel ſaltem corruptas qvidam judicant. Sed *Leonis* eſſe epiſtolas alii rectiùs concedunt, hominis ſupra modū gloriæ & dominationis avidi. Spuria.

(5.) Epiſt: 47 falſò inſcripta eſt ad Synodum Chalcedonenſem.

(6.) Leonis I. Epiſtolas adverſus Eutychem de *vera Chriſti incarnatione* datas, à *Proſpero Aqvitanico* dictatas crediderunt *Marcellinus Comes* & *Gennadius de viris illuſtribus cap.* 84. alii non abhorrere à ſtylo aliarum epiſtolarum Leonis exiſtimant.

(7.) Liber de conflictu virtutum & vitiorum. Edita ſunt ejus opera *Antvverp. Anno* 1583.

§. Memorabilis eſt cenſura *Riveti, lib*: 4.*c*. 22. qvæ ſic ſonat: *Diſtinguenda ſunt in ſcriptis Leonis ea, qvæ ad doctrinam fidei pertinent, ab iis, qvæ Politiam Eccleſiaſticam ſpectant. Fuerunt enim horum temporum Romani Pontifices plerique in fidei doctrina Orthodoxi ſed in Politica & ſedis prærogativa ambitioſiores quam oportuit.*

§. Eo lucet tamen humilitas ejus in iis *Epiſtolis*, quas ad *Theodoſium* II. *& Martianum Imperatores* dedit, utpote in quibus

Hhhhhh partim

Digitized by Google

partim excuſat, quamobrem ad Concilia ab illis indicta venire non poſſit, partim etiam deprecatur, ne moleſtè ferant, quod legatos ſuos eò mittat.

§. Etſi non deſunt, qui hoc unum in eo deſiderant, qvod ſedis ſuæ amplificandæ ſtudioſior fuerit. Sic & primus fuit, qvi imaginibus reverentiam juſſit exhiberi.

§. Obiit *A. C. 461. d. 11. April.* cum ſediſſet annos *viginti unũ*, minùs diebus *triginta duobus*. Qvæ autem nonnulli de ipſo fingunt, v:g: de *Apparitione Petri Apoſtoli, de amputatâ ſibi dextra manu* (qvod cum formoſa mulier exoſculata eam eſſet, exinde aliqvid humani paſſus fuiſſet) *eâdemqve à ſancta DEI Genitrice reſtitutâ* &c: fabulis proxima ſunt. poſterius ipſe ridet *Baronius* A.C. 461. Hanius.

VINCENTIUS LERINENSIS.

A. C. 440.

§. Dicitur *Lerinenſis* à loco & ejus Monaſterio, ubi Presbyterum egit. *Leros* ſive *Lerina* inſula eſt, aliis, Duæ diſtinctæ, in vicinia *Liguriæ*, propè Antipolin & Stoechades, Maſſilienſibus vicinas, de qvo *Plin. l. III. cap. 5.* & *Strabo l. 4.* Leronem inſulam memorat *Ptolom. l. 2. c. 10.* Hinc Vincentius Lerinenſis, à Lerinâ inſula ſita in confinio Italiæ & Galliæ inter Liguriam & Maſſiliam ad littus, cui altera loco & vocabulo propinqua, *Lero*, ut vult *G. Calixtus.* Hodie dicitur Lerina, *S. Honorati*, qvia is Monaſterii Lerinenſis primus fundator eſt, poſt qvem ibi floruerunt, Maximus, Fauſtus Regienſis, Hilarius Arelatenſis, Eucherius Lugdunenſis, Salonius Viennenſis, & deniqve noſter *Vincentius*.

§. E milite factus eſt Monachus, ſicut ipſe teſtatur in *Præfat.* Gennadius c. 64. appellat, *Virum in ſſ. doctum, & notitia Eccleſiaſticorum dogmatum ſufficienter inſtructum.*

§. Scripſit abſconſo nomine ſuo ſub titulo *Peregrini*, opuſculum, *de Profanis novitatibus.* Trithemius allegat ita: *De Collegiis & erroribus Hæreticorum fugiendis.* Qvod appellat, *Opus inſigne*,

Gennad.

Gennad. nominat, *Validiſſimam diſputationem adverſus Hæreticorum Collegia.* Sixtus Senenſis l. 6. ſic: *Adverſus profanas omnium hæreſium novationes.* Vulgò dicitur *Commonitorium.* Calixtus arbitratur *DUO Commonitoria* ſcripta ab illo eſſe, qvorum poſterius, qvod multa ad Hiſtoriam Concilii Epheſini pertinentia continebat, intercidit, teſte *Gennadio, cap. 64.* Bellarmin. p. 200. de S.S. nuncupati *Opuſculum parvum mole, ſed virtute maximum* Baron. Notis *in Martyrol.* Opuſculum planè aureum. *Et tom.* 5. A. 434. *ait*: Ut vix ſit reperire, qui paucioribus chartis majora concluſerit. Edidit nuper *G. Calixtus* A.C. 1655.

§. Laborat ſuſpicione Semi Pelagianiſmi, qvi tunc vigebat in illo Monaſterio. Unde & nonnulli cenſent, Eundem eſſe, qvi *Obiectiones* illas propoſuit, qvas Proſpter appellat *Vincentianas* & refutat, ut ſunt *Voſſius & Rivetus*, ille *Hiſt. Pelag. l. 1. C. IX.* iſte *l. IV. Crit. S. cap 24.* Qvod tamen Carol. *Baron. Not. ad Martyr. d. 24. Mai.* prorſus impugnat. & *Tom. V. Ann.* 431. §. 188. ubi Lerinenſem pro Catholico & hoſte Pelagii habendum operoſè contendit. Noviſsimè tamen Jo. *Dallæus cap 11. lib. de Uſu Patr. confirmat, & Sanctum* ſalutari admiratur. Nam in Martyrol. Rom. ſic legimus: *D. IX. Kal. junii in Monaſterio Lerinenſi celebratur Natalis Sancti Vincentii Preſbyteri, doctrina & Sanctitate, conſpicui.* Errores.

SOCRATES & SOZOMENUS. A. C. 440.

A. C. 440.

§. Socrates Hiſtoriam Eccleſiæ VII. libris ſcripſit; ea excipit Euſebii Hiſt. Eccleſ. à cujus fine incipit, ſcil. à Conſtantino *M.* & perducit ad tempora Theodoſii minoris. Qvod ſpatium eſt annorum CXL.

§. Stylum nec admodum ſplendidum habere, nec in dogmatibus eſſe accuratum, indicat *Photius tom. 28.* Sane Novatianis favere, nulli obſcurum eſſe poteſt, qvi legerit. *Voſſ. H. Gr. l. II. cap. XX.*

§. *Hermias Sozomenus*, Salaminius Scholaſticus, ſcripſit

Hiſtor. Eccleſ. l. IX. à Conſulatu Criſpi ad Theodoſium juniorem, Cui opus ſuum dedicavit. Diſſentit à quibusdam à Socrate, utiturq; ſtylo præſtantiore, uti cenſet *Photius Imem. XXX.*

§. Apud Greg. M. l. 6. ep. 95. tale extat de eo Judicium: Sozomeni Hiſtoriam Sedes Apoſtolica recipere recuſat, quoniã multa mentitur.

An. C. 440.

PHILOSTORGIUS.

A. C. 440.

§. Cappadox, Homo Arianæ Hæreſi addictus. Natus ſub Valent. Imp. A. C. 368. artium liberalium ſcientiſſimus & S. Literarum apprimè callens, ſed inter Arrianos *Eunomianus*, ut latè deducit *Cl. Gothofredus in Prolegomen. p. XIII.*

§. *Scripſit lib.* 12. *Hiſtoria* Eccleſ. ſub Theodoſio juniore: Qvam erutam ex fragmentis veterum nuper luculento Comment. auctam in lucem emiſit JC. *Clar. Gothofredus* A. C. 1643. *Genevæ.* Stylo uſus fuit ſic ſatis eleganti, ſed ubiq; erga Arianos amorem, Catholicos odium prodidit. Incipit ab Arrii ſtudio in hæreſin, & deſivit in id temp9, qvo Valentin. Jun. regnum ſuſcepit. *Phot. 1. 40.*

§. Itaq; ſeculo iſto Theodoſiano Hiſtoriam Eccleſ. ubertim exornarunt, idq; propoſita *ſibi* eadem Epochâ, à fine ſc. Euſebii ad usq; Valentin. III. tempora per CXXX. annos *σύγχρονοι* Philippus Sideta, Sabinus, Theodorus Mopſueſtenus, Socrates, Theodoretus, Sozomenus, & Philoſtorgius, qvisq; pro ſua inclinatione in hanc vel illam religionis partem. *Gothofred. adi Proleg. p. 18. 19. 20.*

A. C. 440.

ISIDORUS PELUSIOTA.

A. C. 440.

§. Sic dictus à Peluſio monte in Ægypto, Cui præfuiſſe monachus ſub Theodoſ. juniore narratur à *Nicephor. l. 14. c. 53.* ubi

Digitized by Google

ubi & addit, Chryſoſtomi fuiſſe diſcipulum. *Evagrius l. 1. cap. 15.* celebrem extitiſſe ait tempore Synod. 1. Epheſinæ. De quo plura *Baron. A. C. 431. §. 81. 86. & ſeqq.*

§. Hodie extant Epiſtolæ Iſidori hujus A. C. 1585. Pariſ. impreſſæ Græcè & Latinè opera *Jac. Billii.* De interpretatione divinæ ſcripturæ *lib. IV. Epiſtolarum* A. C. 1605. prodierunt cum Notis *C. Rittershuſii.* Recentior editio *Pariſienſ.* Ann. 1638. *Gr. Latina.* Græcè, prodiit *Antwerpiæ* A. C. 1623. Latinè, *Romæ* Ann. 1624.

PETRUS CHRYSOLOGUS. A. C. 440.

A. C. 440.

§. Ravennæ Epiſcopus, à Sixto III. P. R. per miraculum divinæ revelationis, uti qvidem vult *C. Baron. T. V. Annal. n. 25.* creatus. Hujus extant *Homiliæ CXXII.* breves, ſed diſertæ, judice *Bellarmino*, miraculis & doctrina nobilis, Plurimos virtute verbi convertit.

SIXTUS III. P. R. A. C. 440.

A. C. 440.

§. Hujus Sixti III. nomine extant opuſcula edita Antvverpiæ A. C. 1580. apud *Plantinum*; & Romæ A. C. 1573. *De divitiis. De malis Doctoribus. Operibus fidei. De ultimo judicio. De Caſtitate.* Qvæ tamen & falſo ei tribui, & Pelagianiſmo infecta ipſi obſervarunt Pontificii. *Hottingerus.* V. *Bellarmin. ſ. m. 201. Baron. T. V. Ann. 440. n. VI.*

DRACONTIUS. A. C. 445.

A. C. 445.

§. Vixit ſub Theodoſio jun. Poëta Chriſtianus, ſcripſit *Hexaëmeron* ſ. *Carmen in opus creationis.* Extat Tom. VIII. Bibl. PP. edit. II.

 §. Pri-

Digitized by Google

§. Prima Editio *Pariſienſis* eſt, altera, *Baſileenſis*, Noviſſima iterum *Pariſienſ.* accurante *Jac. Simundo S. J.* Anno 1619. Adjecit Notas in peculiari editione Jo. *Weizius in 8.*

NILUS.

A. C. 445.

A. C. 445.

§. Nobili genere natus, Conſtantinopolitanus, & Præfectus Urbis. Sed elegit vitam Monaſticam, & factus eſt Monachus. *Niceph. l. 14. cap. 54.* Fuit Chryſoſtomi diſcipulus. Hodiè extant in *Bibl. SS. PP. edit. 11. Tom. V. Capita Φυσικῆς, ſive Parænetica* (2.) *Aſceticus ſ. de Monaſtica vita Exercitijs.* (3.) *Adverſus Vitia.* (4.) *De Oratione 148 Capita.* (5.) *De Chriſtiana Philoſophia.* Bellarminus.

Scripta. §. *Höttingeri Bibl. l. 11. c. 5.* ſic recenſet: Opuſcula Nili nondũ ſunt in unum corpus collecta. Extant paſſim in *Bibl. Vett. PP.* Colõ. & Pariſ. hæc:

Expoſitio in Cant. Canticorum, Capite 229. Parænetica,
Orationes VIII. contra Vitia.
De oratione capita 147. vel 150.
Liber aſceticus, ad Monachos.
Brevis inſtitutio Monaſtica.
Epiſtola ad Anaſtaſium.
Narrationes VII. de Sinaitis Monachis.
De vitioſis VIII. cogitationibus.
Epiſtolæ CCCLV. A. C. *1617. Pariſ.*

Joann. Sambucus Oratiunculam contra Barbaros Latinè vertit, quæ *A. C. 1555.* Patavii edita fuit.

HILARIUS Arelatenſis.

A. C. 445.

§. Patria ejus fuit *Arelatum*, Nobili genere inſignis Diſcipulus Auguſtini in juventute. Primò, Monachus Lerinenſis, deinde Epiſcopus Arelati factus *Ann. 441.*

§. Cum Proſpero Aquitanico ſcripſit adverſus Pelagianos pro defenſione Auguſtini. Concilio Arauſicano *A. C. 442.* interfuit. In pauperes adeò beneficus, ut pro iis reficiendis etiam

agri

agriculturam exerceret.

§. *Baron. Tom. V. Ann.* 445. annotat, Quòd primatum ambierit ſuper Viennenſem Provinciam, reprehenſus idcircò à *Leone Papa*. Sed *Centur. Magdeb.* l. v. c. x. ſubdubitant, dicentes: *Utrum verè fuit horum criminum reus, non eſt clarum.* Et Balæus *Cent. 1. Append.* 44. planè virum abſolvit, atq; ut vindicem libertatis Eccleſiæ Gallicanæ commendat.

§. *Epiſtola ejus ad Auguſtin.* fertur de Prædeſtinatione. Evam *Bellarminus* ſpuriam facit. (2.) Vita Honorati & alia apud *Gennadium*. *Notandum*: Quædam hujus Hilarii Arelat. confundi ſolent cum ſcriptis Hilarii Pictavienſis. §. Obiit *A. C.* 445. ut vult *Baronius*.

PROSPER AQUITANICUS.

A. C. 445.

§. Patria ejus fuit Limonum in Pictonibus, unde *Aquitanicus* appellatur. Parentes non exactè conſtant. Vir facundus & eruditus, Auguſtini diſcipulus, quem & imitatus eſt. Initio Notarius Leonis P. R. Deinceps Epiſcopus factus Rhegienſis in Gallia provinciæ Narbonenſis.

§. *Opera* ejus extant hodiè: *Opera.*

De Vita Contemplativa lib. III.
De Gratia & Libero Arbitrio.
De Gratia adv. Caſſianum.
Libri III. de prædictionibus Dei.
De Vocatione Gentium I. II.
Reſponſiones ad Capitula Objectionum, & ſententias Auguſtini.
De Providentia Dei.
Commēt. in Pſalm. à 100. ad 150.
Chronicon Euſebii & Hieronymi.
De Prædeſtinatione ad Auguſtin.
Liber Epigrammatum.

§. Ex his *libri de Voc. Gent.* in dubium vocantur à *Jo. Latio. G. Voſſio.* Sed *Andr. Rivetus* ἐπέχει. Vide prolixè *Voſſ. Hiſt. Pelag. l. 1. cap. XVIII. & LIII. & Rivet. l. IV. cap. 18.* (2.) De *Providentia Dei.* Tribuitur à nonnullis Homini Semi-Pelagiano.

§. Ipſe vulgò dici ſolet *Pelagianorum Malleus.* Laicus an

Epi-

Epiſcopus fuerit, & ſi hic, Italus an Gallus, certant viri docti, & horum poſtremus *Carol. Labbeus.* Operum ejus Editiones celeberrimæ ſunt Tres: *Lugdunenſis Ann.* 1539. Lovanienſis, *Ann.* 1566. 1577 Colonienſis *Ann.* 1609. nõ ſatis correcta. Addidit nonnulla *Jac. Sirmondus* A. C. 1619.

§. Inter ſpurios refert etiam Cl. Rivet. l. 4. c. 18. *Libros de Prædictionibus DEI.* Obiit A. C. 466. cum Eccl. Rhegienſi præfuiſſet ann. 24. De *Chronico* Proſperi prolixè *Voſſius de Hiſt. Latin. l. 11. cap. 17.*

Ann. C. 450.

BASILIUS SELEUCIENSIS
A. C. 450.

§. Seleuciæ apud Iſauros Epiſcopus. Ejus extant (1.) *Homiliæ XXXIIX.* de variis argumentis V. & N. T. Græcè prius, dein Latinè ſeorſim editæ. (2.) Tribuuntur & eidem, De *Vita ac Miracula Theclæ Mart. l. 11.* Bellarminus.

§. Opera *Gr. Latin.* prodierunt *Pariſiis ann.* 1621. in quibus illa comparent: (1.) Orationes ſ. Homiliæ. (2.) De vita Theclæ (3.) *De adventu Chriſti contra Judæos.* (4.) Encomium D. Stephani. *Höttingerus.*

Ann. C. 450.

VALERIANUS.
A. C. 450.

§. Epiſcopus Cemelienſis, quæ urbs eſt Alpina in finibus Galliæ & Italiæ. Hujus extant opera, (1.) *Homiliæ XX.* (2.) Epiſtola ad Monachos, de virtutibus doctrinæ Apoſtolicæ. (3.) Inter quas de *Bono Diſciplinæ* Homilia ſupra ferebatur inter opera D. Auguſtini. *Bellarminus.*

§. Edita ſunt Genevæ *ann.* 1601. in qua Goldaſtus *Homil. de Bono diſciplinæ* exhibuit, quæ in Tom. IX. Op. Auguſtin. reperitur. Deinde prodierunt *Pariſiis ann.* 1612. & *ann.* 1613. curâ *J. Sirmundi.* Ubi *Homilia eadem* primum inter XX. obtinet locum. *Höttingerus.*

AR-

ARNOBIUS Junior. A. C. 460.

A. C. 460.

§. Vixit paulò poſt *Leonem I. P. R.* planè diverſus ab Arnobio Rhetore, de quo ſuprà. §. Opera ejus extant impreſſa *Coloniæ ann. 1596.* iſta: (1.) Conflictus cum Serapione, de Deo trino & uno. (2.) De duabus in Chriſto ſubſtantiis. (3.) De Concordia gratiæ & lib. Arbitrii. Scripſit in illum Notas *Fr. Fevardentius.* Bellarminus huic tribuit *Commentaria* in Pſalmos. De quibus *ſupra in Arnobio.* Adde Voſſium *l. 1. c. XI. Hiſt. Pelag.*

§. Hujus item *Arnobii Jun.* ſcripta ſunt, quæ ut Apocrypha à Gelaſio proſcribuntur. Conſtat quippe, eum Pelagio favere, atq; peccatum Originis vel negare vel certè extenuare. *Rivetus. Sixtus Senenſis. Höttingerus.* alii.

SALVIANUS Maſſilienſ. A. C. 460.

A. C. 460.

§. Gallum fuiſſe patet *ex l. 6. de Provid.* ubi appellat, *Solum Patrium.* Prius Maſſiliæ Presbyter, mox Epiſcopus fuit creatus. Nihil ei videtur ad abſolutam eruditionem defuiſſe. Et ut eſt ſanè mirus in caſtigando artifex, ita eſt in docendo Magiſter acerrimus. *Cent. Magd. l. V. c. X.*

OPERA.

§. Hodiè extant opera ejus edita *Baſileæ* Ann. 1530. *Romæ,* Ann. 1564. per *Manutium.* Pariſiis Ann. 1580. *Altorfii.* Ann. 1611. cum Notis J C. *Rittershuſii.* Erant & *Libri III.* ἀντικειμένων ſub ipſius nomine in lucem emiſſi *Baſileæ Ann. 1530.* & alibi, ſed illi *Juliano Toletano* debentur. Scripſit *Libr. VIII. De Providentia* & *gubernatione DEI. Bellarminus* addit: *Libr. 4. de Eccleſia* ſub nomine *Timothei.* p. 209.

IDACIUS Lemicenſis. A. C. 460.

A. C. 460.

§. Nonnulli *Itacius*, alii Hydatius ſcribũt. Fuit Lemicēſis in Gallæcia Epiſcopus. Extat ejus Chronicon ferè integrum, & *Faſtorum* Pars, edita à *Jac. Sirmondo* Ann. 1619. Sed & *Carol. Labbëus* Faſtos Idacianos inſeruit Bibliothecæ Novæ.

§. Laboravit in eodem Auctore *Job. Scaliger*, *Henricus Caniſius*, *Andr. Schottus & Sandovallius*.

§. *Chronicon* incipit, ubi Euſebianum Hieronymi ſiſtit, Ab obitu ſcil. *Valentis*. Deſinit in *Anno 490*. Nota: Hunc longè aliũ eſſe ab *Itacio Soſſubenſi* Epiſcopo ſive *Oſnubenſi*; item ab altero Epiſcopo *Idacio*, cujus fit mentio *l. 11 Sulpic. Hiſt. Sacr.* qui duo vixerunt A. C. 388. ſub Gratiano. Hoſce duos confudit *Tritemius*.

§. *Faſtorum* opus commendat *Barthius l. 51. c. 4. Adverſ.* Porrò *Liber ad-verſus Varimundum Arrianum*, qui extat *Bibl. SS. PP. Tom. IV.* cujus ſit, non eſt clarum. *Voſſ. de Hiſtor. Latin. l. 11. cap. 17.*

A. C. 470.

SALONIUS.

A. C. 470.

§. Epiſcopus Viennenſis, ut nonnullis placet, ſcripſit *Dialogum in Proverbia Salomonis & Eccleſiaſten.* Extat *Tom. I Bibl. SS. PP. edit. 2.* ac ſeorſim editus *Baſileæ A. C. 1550.* cum aliis opuſculis Veterum.

A. C. 480.

FAUSTUS REGIENSIS.

A. C. 480.

§. Britonem fuiſſe, & diſcipulum Pelagii fuſè demonſtrat *Jac. Uſſerius cap. XVII. Antiquit. Britann.* Ex Abbate Lerinenſi factus eſt Epiſcopus apud Rhegium Galliæ Urbem. Hodiè extant Ejus *Libri II. de Gratia & Libero Arbitrio.*

§. Opera in unum Volumen redacta non inveniuntur, pleraq; *in Tom. IV. Bibl. SS. PP.* comparent. Nonnulla edidit *P. Pithoeus.* Tribuuntur illi & iſta: (1.) Reſponſio ad objectiones Neſtorianas. (2.) De variis ad Paulinum. (3.) De pœnitentia ad

ad Felicem. Ejus *de Ratione Fidei libros* excudit *Henricus Petri Baſileæ Ann. 1528.* Adi Bibl. SS. PP. Tom. III. Edit. 2. col. 405. 407. 409.

§. Epiſtola *de Creaturis, qvod illis incorporei nihil inſit*, habetur in Tom. I. Orthodoxograph. & *Bibl. SS. PP.*

§. Favet Pelagianis, unde *Iſidorus* ipſi tribuit, *profundam calliditatem.* Gelaſius Diſtinct. 15. Cap. ſancta, inter Apocryphos reiicit. Qvod & porrò faciunt Fulgentius, Alcimus Avitus, Ado Vienn. Petrus Diaconus, Maxentius ad Hormiſdam, *Rivetus c. 24.* ubi *Impurum Scriptorem* nominat, *Voſſius l. I. Hiſt. Pelag.* Bellarminus & alii.

§. Baronius *Tom. VI. Ann. 490. n. XXXI.* oſtendit, Libris Fauſti Catholicos omnes in oriente & occidente reſtitiſſe.

VICTOR UTICENSIS.

A.C. 490. Ann. C. 490.

§. Epiſcopus Uticenſis in Africa reliquit *Libros III. de Perſecutione Vandalica*, quæ tempore Auguſtini ſævIit per Africã ſub Genſerico & Hunnerico Vandalorum Regibus. Vixit Zenone imperante, ut apparet ex *l. III. Hiſtor.* Bellarminus appellat *Lectu digniſſimos ob Martyrum inſignium fortitudinem.*

§. Hæc & alia Rebaptiſtarum opiniones redarguentia conjunctim prodierunt. Seorſim autem *Hiſtoria illa* de perſecutione Baſileæ Ann. 1539. Coloniæ Ann. 1537. Leguntur etiam in *Bibl. SS. PP.* Hottingerus. *Voſſius l. II. Hiſtor. Lat. cap. XVIII.*

GENNADIUS Maſſilienſis.

A. C. 490. Ann. C. 490.

§. Dicitur Maſſilienſis ad differentiam; qvia Ann. 458. vixit alius *Gennadius Conſtantinopolitanus* Epiſcopus, Vir Catholicæ fidei. *At* noſter prius *Preſbyter*, deinde *Epiſcopus Maſſiliæ* fuit, Græcè ac Latinè doctus, & ſcripturæ *S.* cognitionem habuit non vulgarem.

Digitized by Google

§. Duo ſcripta hodiè extant: (1.) *De dogmatibus Eccleſiaſticis*, qui falſò legitur in operibus Auguſtini. (2.) *De illuſtribus ſcriptoribus Eccleſiæ.* Quem Caſſiodorus laudat cap. 17. de divin. *L*ection. Huic qvædam ab interpolatore eſſe inſerta, cenſet *Cl. Höttingerus.*

§. Editio *Baſileenſis* prodiit Ann. 1529. Nuperrimè edidit *Elmenhorſtius cum Notis* valdè eruditis.

§. Suſpicionem Semi-Pelagianiſmi non exiguam ſuſtinet, dum *Caſſianum* & Fauſtum commendat, & Proſperum depreſſit Gratiæ defenſorem, licet fuſè demonſtret contrarium *Cl. Voſſius l. 1. c. 10. Hiſtor. Pelag.*

GELASIUS P. R.

A. C. 492.

An. C. 492.

§. Anaſtaſius Bibliothecarius, *in vitâ Gelaſii PP.* Rom. refert ſcripſiſſe eum *quinq; libros contra Neſtorium & Eutychetem*: qvorum etiam *Gennadius* in Catalago meminerat. De qvibus vide Rivet. c. 28 l. 4. & infra de *Vigilio.*

§. Scripſit:

1. Epiſtolas aliqvot inſignes ad Imp. & alios, quæ extant.
2. Tomum de vinculo anathematis, qvi extat inter Epiſt. Decretales.
3. *L*ibrum contra Pelagianos.
4. Hymnos Eccleſiaſticos.
5. *L*ibros qvinq; contra Neſtorium & Eutychetem.
6. De duabus Naturis Chriſti contra Eutychetem.

§. Ex his *libri de 2. Naturis in Chriſto* recenſentur inter ſcripta ejus dubia. *Baron. ad ann. Chriſti 496.* probat autorem libri fuiſſe, *Gelaſium Cyzicenum* ſatis apertis, Judice *Bellarm.* conjecturis. Sed *Rivetus* perſtat in ſententiâ, qvod tractatus hicce verè ſit *Gelaſii Romani*, non ſcriptoris alicujus Græci.

§. Hujus Gelaſiii varia variis in locis prodierunt ſcripta.

Digitized by Google

Ejus decreta cum cæteris Pontificiis impreſſa ſunt *Coloniæ*. De duabus in Chriſto naturis contra Eutychem & Neſtorium *Baſileæ 1528.* & *Tiguri apud Froſchowerum* 1571. qvem contra Baronium, Canum, Bellarminum Scottam, Binium vindicavit, ceu genuinū Gelaſii fœtū poſt *Forbeſ. Inſtruct. Hiſtor. l. 11. c. 16. Rivetum Crit. Sacr. l. 4. c. 26.* ipſe etiam *Labbæus*.

§. Fuit autem hic Gelaſius natione *Afer*, patre natus Valerio Epiſcopo. Vixit circa *A. C.* 495. In tomo *Conciliorū* exſtat etiam Judicium & *Cenſura* Gelaſii, de libris *V. & N. Teſtamenti* Canonicis & Apocryphis: & de nonnullorum Patrum ſcriptis; qvæ cum Canonicis, & quæ minus conveniant.

§. De uſu utriusq; ſymboli in Euchariſtiâ qvid ſenſerit, teſtatur *decretum* ipſius, quod exſtat *de Conſecr. Diſtinct. 2. cap:* Comperimus autem, quod quidam ſumtâ tantummodò corporis ſacri portione: à calice ſacri cruoris abſtineant. qvi procul dubio (qvoniam neſcio qua ſuperſtitione docentur abſtringi) aut *integra ſacramenta percipiantur, aut ab integris arceantur:* qvia diviſio unius ejusdemq; myſterii, ſine grandi ſacrilegio non poteſt provenire.

§. *Errores* Viri ſunt, qvod Romanam Eccleſiam contendit eſſe omnium primam. ſicut inter cætera ita ſcribit: *Dominum totius Eccleſiæ principatum Romæ poſuiſſe*.

§. Mortuus eſt A. C. 497. Centur: Magd. l. JV. c. X.

GELASIUS CYZICENUS.

Preſbyteri Cyziceni, Photio teſte, filius *Cæſareæ Palæſtinæ fuit Epiſcopus*. Qvippe qvi vixiſſe ſe dicat ſub *Baſiliſco*, eo, qvi, *Zenone* pulſo, tyrannidem occupavit, h. e. *anno* 476. Hic *tribus libris* complexus fuit *res in Nicænâ ſynodo geſtas*. Secutum ſe ait, cùm alios tum acta veteribus membranis inſcripta, qvæ fuerant Dalmatii, Cyzicenorum epiſcopi, *Socrati* etiam memorati *l. 7. c. 28.* Ex his Gelaſii libris paucula excerpta Photius exhibet: ſed ipſū Gelaſium, vel ſaltem *libros* ejus *duos* Græcè cum interpretatione ſua A. C. 495.

 edidit

Digitized by Google

Epiſcopus fuerit, & ſi hic, Italius an Gallus, certant viri docti, & horum poſtremus *Carol. Labbeus*. Operum ejus Editiones celeberrimæ ſunt Tres: *Lugdunenſis Ann.* 1539. Lovanienſis, *Ann.* 1566. 1577 Colonienſis *Ann.* 1609. nõ ſatis correcta. Addidit nonnulla *Jac. Sirmondus* A. C. 1619.

§. Inter ſpurios refert etiam Cl. Rivet. l. 4. c. 18. *Libros de Prædictionibus DEI.* Obiit A. C. 466. cum Eccl. Rhegienſi præfuiſſet ann. 24. De *Chronico* Proſperi prolixè *Voſſius de Hiſt. Latin. l.* 11. *cap.* 17.

Ann. C. 450.

BASILIUS SELEUCIENSIS
A. C. 450.

§. Seleuciæ apud Iſauros Epiſcopus. Ejus extant (1.) *Homiliæ XXXIIX.* de variis argumentis V. & N. T. Græcè prius, dein Latinè ſeorſim editæ. (2.) Tribuuntur & eidem, De *Vita ac Miracula Theclæ Mart. l* 11. Bellarminus.

§. Opera *Gr. Latin.* prodierunt *Pariſiis ann.* 1621. in quibus illa comparent: (1.) Orationes ſ. Homiliæ. (2.) De vita Theclæ (3.) *De adventu Chriſti contra Judæos.* (4.) Encomium D. Stephani. *Höttingerus.*

Ann. C. 450.

VALERIANUS.
A. C. 450.

§. Epiſcopus Cemelienſis, quæ urbs eſt Alpina in finibus Galliæ & Italiæ. Hujus extant opera, (1.) *Homiliæ XX.* (2.) Epiſtola ad Monachos, de virtutibus doctrinæ Apoſtolicæ. (3.) Inter quas de *Bono Diſciplinæ* Homilia ſupra ferebatur inter opera D. Auguſtini. *Bellarminus.*

§. Edita ſunt Genevæ *ann.* 1601. in qua Goldaſtus *Homil. de Bono diſciplinæ* exhibuit, quæ in Tom. IX. Op. Auguſtin. reperitur. Deinde prodierunt *Pariſiis ann.* 1612. & *ann.* 1613. curâ *J. Sirmundi.* Ubi *Homilia eadem* primum inter XX. obtinet locum. *Höttingerus.*

AR-

ARNOBIUS Junior.*

A. C. 460. — A. C. 460.

§. Vixit paulò poſt *Leonem I. P. R.* planè diverſus ab Arnobio Rhetore, de quo ſuprà. §. Opera ejus extant impreſſa *Coloniæ ann. 1596.* iſta: (1.) Conflictus cum Serapione, de Deo trino & uno. (2.) De duabus in Chriſto ſubſtantiis. (3.) De Concordia gratiæ & lib. Arbitrii. Scripſit in illum Notas *Fr. Fevardentius.* Bellarminus huic tribuit *Commentaria* in Pſalmos. De quibus *ſupra in Arnobio.* Adde Voſſium *l. 1. c. XI. Hiſt. Pelag.*

§. Hujus item *Arnobii Jun.* ſcripta ſunt, quæ ut Apocrypha à Gelaſio proſcribuntur. Conſtat quippe, eum Pelagio favere, atq; peccatum Originis vel negare vel certè extenuare. *Rivetus. Sixtus Senenſis, Höttingerus.* alii.

SALVIANUS Maſſilienſ.

A. C. 460. — A. C. 460.

§. Gallum fuiſſe patet *ex l. 6. de Provid.* ubi appellat, *Solum Patrium.* Prius Maſſiliæ Presbyter, mox Epiſcopus fuit creatus. Nihil ei videtur ad abſolutam eruditionem defuiſſe. Et ut eſt ſanè mirus in caſtigando artifex, ita eſt in docendo Magiſter acerrimus. *Cent. Magd. l. V. c. X.*

OPERA.

§. Hodiè extant opera ejus edita *Baſileæ* Ann. 1530. *Romæ,* Ann. 1564. per *Manutium.* Pariſiis Ann. 1580. *Altorfii.* Ann. 1611. cum Notis J C. *Rittershuſii.* Erant & *Libri III. ἀντικειμένων* ſub ipſius nomine in lucem emiſſi *Baſileæ Ann. 1530.* & alibi, ſed illi *Juliano Toletano* debentur. Scripſit *Libr. VIII. De Providentia* & *gubernatione DEI. Bellarminus* addit: *Libr. 4. de Eccleſia* ſub nomine *Timothei.* p. 209.

JDACIUS Lemicenſis.

A. C. 460. — A. C. 460.

Digitized by Google

§. Nonnulli *Itacius*, alii Hydatiū ſcribût. Fuit Lemicêſis in Gallæcia Epiſcopus. Extat ejus Chronicon ferè integrum, & *Faſtorum* Pars, edita à *Jac. Sirmondo* Ann. 1619. Sed & *Carol. Labbêus* Faſtos Idacianos inſeruit Bibliothecæ Novæ.

§. Laboravit in eodem Auctore *Job. Scaliger*, *Henricus Caniſius*, *Andr. Schottus & Sandovallius.*

§. *Chronicon* incipit, ubi Euſebianum Hierònymi ſiſtit, Ab obitu ſcil. *Valentis*. Deſinit in *Anno 490*. Nota: Hunc longè aliū eſſe ab *Itacio Soſſubenſi* Epiſcopo ſive *Oſnubenſi*; item ab altero Epiſcopo *Idacio*, cujus fit mentio *l. 11 Sulpic. Hiſt. Sacr.* qui duo vixerunt A. C. 388. ſub Gratiano. Hoſce duos confudit *Trittemius*.

§. *Faſtorum* opus commendat *Barthius l. 51. c. 4. Adverſ.* Porrò *Liber ad-verſus Varimundum Arrianum*, qui extat *Bibl. SS. PP. Tom. IV.* cujus ſit, non eſt clarum. *Voſſ. de Hiſtor. Latin. l. 11. cap. 17.*

A. C. 470.

SALONIUS.

A. C. 470.

§. Epiſcopus Viennenſis, ut nonnullis placet, ſcripſit *Dialogum in Proverbia Salomonis* & *Eccleſiaſten*. Extat *Tom. 1 Bibl. SS. PP. edit. 2.* ac ſeorſim editus *Baſileæ A. C. 1550.* cum aliis opuſculis Veterum.

A. C. 480.

FAUSTUS REGIENSIS.

A. C. 480.

§. Britonem fuiſſe, & diſcipulum Pelagii fuſè demonſtrat *Jac. Uſſerius cap. XVII. Antiquit. Britann.* Ex Abbate Lerinenſi factus eſt Epiſcopus apud Rhegium Galliæ Urbem. Hodiè extant Ejus *Libri 11. de Gratia & Libero Arbitrio.*

§. Opera in unum Volumen redacta non inveniuntur, pleraq; *in Tom. IV. Bibl. SS. PP.* comparênt. Nonnulla edidit *P. Pithoeus.* Tribuuntur illi & iſta: (1.) Reſponſio ad obiectiones Neſtorianas. (2.) De variis ad Paulinum. (3.) De pœnitentia ad

Digitized by Google

ad Felicem. Ejus *de Ratione Fidei libros* excudit *Henricus Petri Baſileæ Ann. 1528.* Adi Bibl. SS. PP. Tom. III. Edit. 2. col. 405. 407. 409.

§. Epiſtola *de Creaturis, qvod illis incorporei nihil inſit*, habetur in Tom. I. Orthodoxograph. & *Bibl. SS. PP.*

§. Favet Pelagianis, unde *Iſidorus* ipſi tribuit, *profundam calliditatem*. Gelaſius Diſtinct. 15. Cap. ſancta, inter Apocryphos reiicit. Qvod & porrò faciunt Fulgentius, Alcimus Avitus, Ado Vienn. Petrus Diaconus, Maxentius ad Hormiſdam, *Rivetus c. 24.* ubi *Impurum Scriptorem* nominat, *Voſſius l. 1. Hiſt. Pelag.* Bellarminus & alii.

§. Baronius *Tom. VI. Ann. 490. n. XXXI.* oſtendit, Libris Fauſti Catholicos omnes in oriente & occidente reſtitiſſe.

VICTOR UTICENSIS.

A.C. 490. **Ann. C. 490.**

§. Epiſcopus Uticenſis in Africa reliquit *Libros III. de Perſecutione Vandalica*, quæ tempore Auguſtini ſæviit per Africã ſub Genſerico & Hunnerico Vandalorum Regibus. Vixit Zenone imperante, ut apparet ex *l. III. Hiſtor.* Bellarminus appellat *Lectu digniſſimos ob Martyrum inſignium fortitudinem.*

§. Hæc & alia Rebaptiſtarum opiniones redarguentia conjunctim prodierunt. Seorſim autem *Hiſtoria illa* de perſecutione Baſileæ Ann. 1539. Coloniæ Ann. 1537. Leguntur etiam in *Bibl. SS. PP.* Hottingerus. *Voſſius l. II. Hiſtor. Lat. cap. XVIII.*

GENNADIUS Maſſilienſis.

A. C. 490. **Ann. C. 490.**

§. Dicitur Maſſilienſis ad differentiam; qvia Ann. 458. vixit alius *Gennadius Conſtantinopolitanus* Epiſcopus, Vir Catholicæ fidei. At noſter prius *Presbyter*, deinde *Epiſcopus Maſſiliæ* fuit, Græcè ac Latinè doctus, & ſcripturæ *S.* cognitionem habuit non vulgarem.

Digitized by Google

§. Duo ſcripta hodie extant: (1.) *De dogmatibus Eccleſiaſticis*, qui falſò legitur in operibus Auguſtini. (2.) *De illuſtribus ſcriptoribus Eccleſiæ.* Quem Caſſiodorus laudat cap. 17. de divin. *Lection.* Huic qvædam ab interpolatore eſſe inſerta, cenſet *Cl. Höttingerus.*

§. Editio *Baſileenſis* prodiit Ann. 1529. Nuperrimè edidit *Elmenhorſtius cum Notis* valdè eruditis.

§. Suſpicionem Semi-Pelagianiſmi non exiguam ſuſtinet, dum *Caſſianum* & Fauſtum commendat, & Proſperum depreſſit Gratiæ defenſorem, licet fuſè demonſtret contrarium *Cl. Voſſius l. 1. c. 10. Hiſtor. Pelag.*

GELASIUS P. R.

A. C. 492.

An. C. 492. §. Anaſtaſius Bibliothecarius, *in vitâ Gelaſii PP.* Rom. refert ſcripſiſſe eum *quinq; libros contra Neſtorium & Eutychetem:* qvorum etiam *Gennadius* in Catalago meminerat. De qvibus vide Rivet. c. 28 l. 4. & infra de *Vigilio.*

§. Scripſit:

1. Epiſtolas aliqvot inſignes ad Imp. & alios, quæ extant.

2. Tomum de vinculo anathematis, qvi extat inter Epiſt. Decretales.

3. *Librum* contra Pelagianos.

4. Hymnos Eccleſiaſticos.

5. *Libros* qvinq; contra Neſtorium & Eutychetem.

6. De duabus Naturis Chriſti contra Eutychetem.

§. Ex his *libri de 2. Naturis in Chriſto* recenſentur inter ſcripta ejus dubia. *Baron ad ann. Chriſti 496.* probat autorem libri fuiſſe, *Gelaſium Cyzicenum* ſatis apertis, Judice *Bellarm.* conjecturis. Sed *Rivetus* perſtat in ſententiâ, qvod tractatus hicce verè ſit *Gelaſii Romani,* non ſcriptoris alicujus Græci.

§. Hujus Gelaſiii varia variis in locis prodierunt ſcripta.

Ejus

Digitized by Google

Ejus decreta cum cæteris Pontificiis impreſſa ſunt *Coloniæ.* De duabus in Chriſto naturis contra Eutychem & Neſtorium *Baſileæ 1528.* & *Tiguri apud Froſchowerum 1571.* qvem contra Baronium, Canum, Bellarminum Scottam, Binium vindicavit, ceu genuinũ Gelaſii fœtũ poſt *Forbeſ. Inſtruct. Hiſtor. l. 11. c. 16. Rivetum Crit. Sacr. l. 4. c. 26.* ipſe etiam *Labbæus.*

§. Fuit autem hic Gelaſius natione *Afer*, patre natus Valerio Epiſcopo. Vixit circa *A. C. 495.* In tomo *Conciliorũ* exſtat etiam Judicium & *Cenſura* Gelaſii, de libris *V. & N. Teſtamenti* Canonicis & Apocryphis : & de nonnullorum Patrum ſcriptis; qvæ cum canonicis, & quæ minus conveniant.

§. De uſu utriusq; ſymboli in Euchariſtiâ qvid ſenſerit, teſtatur *decretum* ipſius, quod exſtat *de Conſecr. Diſtinct. 2. cap:* Comperimus autem, quod quidam ſumtâ tantummodò corporis ſacri portione: à calice ſacri cruoris abſtineant. qvi procul dubio (qvoniam neſcio qua ſuperſtitione docentur abſtringi) aut *integra ſacramenta percipiantur, aut ab integris arceantur:* qvia diviſio unius ejusdemq; myſterii, ſine grandi ſacrilegio non poteſt provenire.

§. *Errores* Viri ſunt, qvod Romanam Eccleſiam contendit eſſe omnium primam. ſicut inter cætera ita ſcribit: *Dominum totius Eccleſiæ principatum Romæ poſuiſſe.*

§. Mortuus eſt A. C. 497. Centur: Magd. l. IV. c. X.

GELASIUS CYZICENUS.

A. C. 495.

Preſbyteri Cyziceni, Photio teſte, filius *Cæſareæ Palaſtinæ fuit Epiſcopus.* Qvippe qvi vixiſſe ſe dicat ſub *Baſiliſco*, eo, qvi, *Zenone* pulſo, tyrannidem occupavit, h. e. *anno 476.* Hic *tribus libris* complexus fuit *res in Nicænâ ſynodo geſtas.* Secutum ſe ait, cùm alios tum acta veteribus membranis inſcripta, qvæ fuerant Dalmatii, Cyzicenorum epiſcopi, *Socrati* etiam memorati *l. 7. c. 28.* Ex his Gelaſii libris paucula excerpta Photius exhibet: ſed ipſũ Gelaſium, vel ſaltem *libros* ejus *duos* Græcè cum interpretatione ſua

 edidit

Digitized by Google

ædidit *Rob. Balforeus:* tertii autem loco dedit ſolum *tres Epiſtolas Conſtantini Imp.* Edidit Franc: Junius & Notas promittit G. J. *Voſſius de Hiſtor. Græc. l. II.*

§. Ejus libri 3. hiſtorici de actis Nicenæ Synodi primæ editi ſunt 1595. *Lutetiæ* per Robertum Balphoræum Scotum, Romæ & Coloniæ in tomis conciliorum 1618. Höttingerus.

495.

GILDAS.

Juſtiniani temporibus atq; ultrà claruit GILDAS, cognomento *SAPIENS*, Iltuti Morganenſis Diſcipulus, & *Bannechorenſis* cœnobii monachus atq; Abbas.

Opera. §. *Scripſit* 1. libellum de Excidio Britanniæ. 2. reprehenſionem acrem in Britanniæ clerum. *Priorem* commentationem ipſe *Epiſtolam* vocat: eaq; ſe eſſe complexum hiſtoriam ſui ævi inqvit, quod incidit in A. C. 493. De tempore, qvo vixerit vid. I. G *Voſſ. fuſiùs l. 2. de Hiſtor. Lat: c. 21.* Ex qvo liqvet, vixiſſe ſecundo Conſtantini anno h. e. *A. C.* 543. in qva ſententia qvoq; eſt *Polydorus Virgilius, Joan. Balæus, & Geſnerus*, qvi epiſtolæ illius ſcriptorem floruiſſe ajunt anno 580.

§. Vir fuit ſummæ eruditionis, fidei etiã & ſanctimoniæ præcellentis. Nec movere debent ridicula illa, atq; inepta *oracula, Gildæ* tributa. Planè enim ſunt nugatoris cujusdam commentum, qvi auctoritatem aliquam qviſqviliis ſuis Gildæ nomine voluit comparare. Cæterùm brevis eſt in hiſtoria, multus autem, in caſtigãdis Britannorum vitiis. Anteqvam is lucem adſpexiſſet, imponi ſimplicioribus ſolet libello *alio Gildæ* nomen ementiente. De qvo judicium *Polydori Virgilii hiſtoriæ Angliæ lib. 1.* legatur, ubi ſuppoſititium eſſe probat, et *I. G. Voſſius* commentum illud de duobus Gildis, *Albanio & Badonico* planè explodendum cenſet. Quod ſi qvid Gildæ præter epiſtolam, de quà diximus, ac invectivam *in Clerum Britanniæ* tribui debet, id fuerit *Querolus*; ſ. *Aulularia illa, qva cum* Plauti nomine falſó prodiit v. I. *G. Voſſ. l. de Hiſt. Lat. c. 21. lib. 2.*

§. Epi-

§. Epiſtola *de excidio Britanniæ* ab Anglis, Jutis & Saxonibus, & acerrima *reprehenſio ad Clerum Britanniæ* prodiit tùm ſeorſim, tùm *Tom. 5. Biblioth. magnæ* Pariſienſis. Extat etiam *tom. 2. Orthodoxogr.*

§. *Centuriæ Magd. l. 6. c. 10.* libros ab ipſo conſcriptos hoc ordine & numero recenſent:

De excidio Britanniæ lib. 1.
In ſui temporis Clerum lib. 1.
Conciones mordentes lib. 1.
Hiſtoriam quandam lib. 1.
De immortalitate animæ lib. 1.

§. Tandem *nonagenarius* Bannochori in fata conceſſit. *Balæus.*

VIGILIUS.

An. C. 449.

§. Scripſit *libros 5.* valdè eruditos *contra Neſtorium & Eutychetem* pro defenſione epiſtolæ S. Leonis, & Concilii Chalcedonenſis. Ex quo conjectura eſt, vixiſſe eúm tempore zenonis, & Anaſtaſii Impp. quo tempore *Concilium Chalcedonenſe* graviter oppugnabatur.

§. Quis fuerit iſte *Vigilius* non ſatis conſtat: non enim poteſt eſſe S. Vigilius, utpote qui vixit ævo Ambroſii. de quo prolixè agit *Baron. tom. 5. annal.* A. C. 400. *Bellarm.*

§. Vigilio Tridentino Epiſcopo & Martyri adſcribunt libros, quos edidit *Georg. Caſſander*; nempe *Diſputationem inter Sabellium Photinum Arrium & Athanaſium*, habitam Laodiceæ, & *libros 5. contra Eutychem*; quorum quinto autor indicat, ſe adverſus Sabellium, Arium & Photinum Athanaſii ſcripſiſſe nomine, ut præſentes viderentur cum præſentibus agere. Sed an fuerit *Vigilius Martyr*, meritò dubitatur. Fuit enim & alius Vigilius, Gallicanus Epiſcopus, qui Concilio Agathenſi *506.* celebrato interfuit, & iterum alius *Vigilius Brixianus*, qui circa idem floruit tempus: & alter *Vigilius Africanus*, cujus inter claros ſcriptores Eccle-

Digitized by Google

anorum, Sabellianorum, Novatianorum &c. *Coloniæ* ſunt editi 1539. & poſteà à *Bignæo in Bibliothecam* Patrum *tranſlati.*

CÆSARIUS

§. Epiſcopus *Arelatenſis* vixit tempore *Symmachi* Papæ & *Theodorici* Regis Italiæ, ut in ejus vitâ ſcribit *Cyprianus* ejus diſcipulus. Anno. C. 499.

§. Extant ejus *homiliæ 46. in Biblioth. S. Patrum tom. 2. ed. 2. Rivet. l. 4. c. 28.* interpolatas cenſet, ac in multis ſuppoſititias. *vid.* prolix. p. 488.

§. Prodierunt hæ *homiliæ 46. de variis rerum divinarum argumentis*, ex quibus tamen quaſdem ſuppoſititias eſſe ipſi concedunt Pontificii: *Baſileæ* operâ *Gilberti Cognati* 1558. & in utraq; Bibliothecâ, *Colonienſi* & *Pariſienſi*. Sub ejusdem nomine *Regulam Sanctimonialium in gratiam* ſororis ſuæ S. Cæſariæ conſcriptam A. C. 1621. Pictavis edidit *Stephanus Moquotus*, notis illuſtravit *Franciſcus Meynardus*. J. C.

RURICIUS.

Epiſcopus Lemovicenſis ſcripſit *duos libros epiſtolarum*, qui ab *Henrico Caniſio* ex Bibliothecâ Sangallenſi editi ſunt *tom. 5. lectionis antiquæ*; *ſed mendoſi admodum.* Höttingerus. Ann. C. 499.

FULGENTIUS.

§. Natione *Afer*, patre Fulgentio, qui de nobili Carthaginenſium Senatorum genere fuit, & matre *Martianâ*, in Tellepta, ſeu, (ut *Volaterranus. lib. 6.* vult) in *Toletanâ* civitate natus eſt. A. C. 500.

§. In ipſâ autem pueritiâ, à parentibus traditus eſt Præceptoribus; ut literis Græcis & Latinis imbueretur. Poſteà à Fauſto Epiſcopo Monachus ordinatus eſt. Relicto deinde monaſterio *Ruſpenſis Eccleſiæ Epiſcopus* factus eſt: vir confesſione fidei celebris, & in ſcripturis ſanctis eruditus. *Iſidor. c. 15.*

Digitized by Google

Opera. §. *Opera* in editione *Antverpianâ An.* 1574. hæc extant:

AdThraſimundũ Regem l. 3.
De incarnatione & gratiâ Chriſti 1.
Ad Monimum. 3.
Cõtra objectiones Arianorũ 1.
Ad Donatum 1.
Ad Euthymium. 2.
Ad Ferrandi quæſtiones, 2.
De fide ad Petrum, qui inter libros Auguſtini habetur, de quo ſupra. 1.
Epiſtolæ VII. ſatis prolixæ inſtar librorum. 7.
Sermones X. variorum argumentorum qui ſoli ſuperſunt ex multis, quos ſcripſiſſe & habuiſſe dicitur.

§. *DUBIA & Suppoſititia*:

Sermones 10. Fulgentio tributi incertum, an ſint ejus omnes.
Liber de Fide ad Petrum *Auguſtini* eſt.
Mythologiarum libri 3. quos ſub nomine Fulgentii habet *codex Baſilienſis*, non videntur eſſe Fulgentii.
Libri Fulgentii de veritate prædeſtinationis.
Libellus de Trinitate, ad Felicem Notarium.

§. Prodierunt *opera Fulgentii* primùm *Norimbergæ* 1519. apud Kobergerum, poſteà *Coloniæ* 1526. adjectis Maxentii Johannis & aliis opuſculis. Separatim homiliæ quædam ejus cum homiliis Patrum *Baſileæ* ſunt excuſæ. Ultima operum ejus editio eſt *Lugdunenſis* 1652. Homilias 80. novas edidit *Theophilus Raynaudus Jeſuita* cum præfatione ex Mſc. codice *Nicolai Fabri*. Librum de Trinitate ad Felicem Notarium, edidit A. C. 1612. *Sirmondus* qui & ejusdem *libros* 3. *de Veritate Prædeſtinationis & gratiæ Dei* vulgavit; tertium mancum ex *Mſc. codice Charthuſiæ Portarum*, Chifletius & Theophilus reſtituerunt. *Liber de Prædeſtinatione & Gratiâ* cum cenſurâ (ita Labbæus) inofficioſæ cenſuræ Lovanienſium, Bellarmini, Poſſevini & quorundam aliorum, quâ B. Fulgentio liber hic, *T. VII. Auguſtini* ſæpè excuſus, aſſeritur, & nitens purusq; præſtatur à *Theophilo Raynaudo*. *Guilielmus Camerarius Scotus* 1634. præter alia opuſcula, edidit Fulgentii *reſponſionem ad interrogationes Scarilæ de myſterio incarnationis & vilium animalculorum* auctore Anno 1643. Lutetiæ. *Sirmondus* edidit ex-

Digitized by Google

cerpta librorum S. Fulgentii contra Fabianum ex Codice Mſc. Flori Diaconi, ſeu Subdiaconi Lugdunenſis. Quæ & quo ſucceſſu in hujus auctoris edendis ſcriptis lucubraverit *Chiffletius* Divione 1649. & 1656. ex *Labbeo* diſces. *Höttingerus*.

§. *Mythologiarum libri* 3. (quos alii *Fulgentio Rupenſi* Epiſcopo, alii *Placiadi Fulgentio* tribuunt) prodiere primò *Auguſtæ Vindelicorum* 1521. cum Commentariis *Jacobi Locheri*. 2. Pariſiis, cum vocum antiquarum interpretamentis per eundem Fulgentium conſcriptis. 3. *Baſileæ* ſine commentariis tùm apud *Hervagium* 1535. tùm *Henricum* Petri. Leydæ cum aliis Mythologis ope Mſſ. recognovit 1599. *Hieronymus Commelinus*: Sed & in ejuſdem *libro Hæreſiologiarum*, Fulgentii opera ſunt impreſſa. *Höttingerus*.

§. Summum hoc ac penè *ultimum Eccleſiæ Africanæ decus*, optatum præſenti vitæ finem lætus quoq; impoſuit, anno ætatis 65. Epiſcopatus 25. A. C. 529. *ipſis Calend. Jan.* cum 70. propè diebus anteà ægritudine fatigatus hoc ſolùm frequenter diceret: *Domine, da mihi modò patientiam, poſteà indulgentiam*: nec ab iſto ſermone aliquando ceſſavit, ſive dolor affligeret, ſive febris intenderet, ſive laſſitudo diſſolveret. *Baronius*.

ANDREAS Cæſarienſis. A. C. 500.

§. Andreas Epiſcopus Cæſareæ, Cappodociæ, vir doctus ſcripſit *Commentaria in Apocalypſin*, quæ extant in *Bibliotb. S. Patrum tom.* 1. *ed.* 2. Quando vixerit non eſt omninò certum. Omniū conſenſu antiquus habetur ſcriptor, ex quo *Aretas Cæſarienſis* compendium ſuum decerpſit *in Apocalypſin*.

ENNODIUS. A.C. 503.

Zenonis & Anaſtaſii ætate, magnum *Ennodii* nomen fuit: qui corruptè nonnullis *Evodius* vocatur: eosq; inter *Platina*, *Lazio*, *Surio*. Epiſcopus Ticinenſis, ſive, ut nunc vocant, *Papienſis*

 creatus

Digitized by Google

creatus eſt Anno 490. Legato eo uſus eſt Hormiſda Papa ad Anaſtaſiũ Imper. quod An. contigit 515. Obiit anno proximo 16. *Cal. Sept.* ut conſtat ex Epitaphio, quod Papiæ legitur ad *D. Michaëlis*.

§. Exſtant ejus (1.) *Epiſtolarum lib. 11.* (2.) *orationes* ac declamationes 30. (3.) *panegyricus* dictus Theodorico, Gothorum Regi (4.) *apologeticus* pro 4. Synod. Rom. ſub Symmacho Papâ (5.) *Poëmatia ſacra*: & (6.) vita *Epiphanii*, Ticinenſis Epiſcopi, cui ſucceſſerat: item (7.) *vita B. Antonii* Cyri, monachi Lirinenſis. Prior & in *Orthodoxographorum* altero volumine *Baſileæ* A. C. 1569. excuſa eſt, & *Coloniæ* in collectione Surianâ *Tom. 7. a. d. 22. Jan.* ſed duplo auctior *Tornaci* A. 1610. prodiit, cum cæteris Ennodii operibus, curâ *V. Cl. Andreæ Schotti*. Illa verò Antonii Cyri, cùm in iisdem Ennodii operibus legitur: tùm apud *Surium a. d. 21. Jan.* & in Chronologiâ ſanctorum Lirinenſium, quam *Vincentius Barrali* congeſſit, & *notis* quibusdam illuſtravit. Recens edidit *Jacobus Sirmondus, Lutetiæ 1611.* quam, ceu accuratiorem, notisq; longè illuſtriorem, præfert *Labbæus*.

PETRUS DIACONUS.

A. C. 503.

Æqualis S. Fulgentii fuit, ut notum eſt, ex libris invicem ſcriptis. Scripſit enim Petrus hunc *librum de Incarnatione* & *gratiâ Chriſti* ad S. Fulgentium, qui liber extat inter *opera S. Fulgentii* proximè ante librum S. Fulgentii de eodem argumento.

FERRANDUS DIACONUS.

A. C. 504.

Ferrandi Carthaginenſis Eccleſiæ Diaconi parænaticus, qualis eſſe debeat dux religioſus, in actibus militaribus, excuſus eſt Argentorati 1526. omnia verò ejus opuſcula edidit Petrus Franciſcus Chiffletius Jeſuita, Divione, 1649. Idem 1656. & ibidē edidit animadverſiones in Ferrandum Redivivum, ſive Vitam Hectoris Fulgentii, quam *Johannes Ferrandus*, Anicienſis *Jeſuita* 1650. Lugduni vulgavit, cujus tamen *metamorphoſis* ne Labbæo quidem placet. Epiſtolæ etiam ejus *Romæ* ſunt impreſſæ.

§. OPERA

§. OPERA ejus Bellarm. ſic recenſet:

1. Paræneticus ad Reginum Comitem, qui extat in biblioth. S. Patrum, tom. 5. edit. 2.

2. Epiſtolæ, qvæ extant Romæ impreſſæ.

3. Breve Compendium ſacrorum Canonum. *Lutetiæ A. C.* 1609.

§. *Centur. Magdeb.* recenſent ſeqventi ordine:

1. Ad Reginum Comitem paræneticus, qui excuſus eſt ſeorſim Argentinæ *A.C.* 1526. erutus ex Bibliothecâ Hirſaugienſi.

2. De ſeptem regulis innocentiæ lib. 1.

3. Ad S. Fulgentium, Ruſpenſem Epiſcopum, cui σύγχελος fuit, Epiſtolar. lib. 2.

4. Epiſtolarum ad diverſos lib. 1.

Claruit ſub Anaſtaſio *Trithemius*. Sigebertus cap. 29. ſic contrahit: *Ad Reginum Comitem ſcripſit Librum De VII regulis innocentiæ.* Dicitur pleno nomine *Fulgentius Ferrandus.*

EVGIPPIVS.

Abbas Africanus vixit S. Fulgentii tempore, & compoſuit 2. *tomos THESAURORUM S. AUGUSTINI*, qui liber aliàs dicitur *DEFLORATIO LIBRORUM S. AUGUSTINI.* A. C. 510.

§. Editum eſt hoc opus *Baſileæ* a. 1542. & *Venetiis* anno 1543.

§. Ætas ejus incidit in *A. C.* 508. juxta calculum Iſidori. Dicitur & alio nomine *Eugipius, Eugepius, Eugypius.* Variè enim id nomen ſcribitur. De ætate tum ex eo ſcimus, qvod Gelaſii Papæ diſcipulus fuit: tum qvod nonnullæ ad eum epiſtolæ exſtent B. Fulgentii Ruſpenſis. Scripſit *vitam S. Severini*, abbatis ejus, qvi Noricorum vocatur Apoſtolus, atq; anno obiit 482. aut circiter. Hæc vita apud *Surium* legitur *tom. 1. ad 8. Jan.* Miſit illam ad Paſchaſium, Rom. Eccleſiæ Diaconum, eum, cujus miraculum narrat *Gregor. Magnus in Dialogis.* Epiſtolam verò Eugippii ad Paſchaſiū,

 quam

Digitized by Google

qvam vitæ Severini præmiſerat, apud Caniſium reperies *tom. 6. ant. lect.* Voſſius l. II Hiſtor. Latin.

MARCELLINVS COMES.

A. C. 520.

Comes Illyricianus, qvi cancellos egit Juſtiniani etiamnum patricii, Chronicō poſtea edidit, orſus illud à tempore Valentis, ubi deſierat *Hieronymus*, ac finiens in 4. Juſtiniani conſulatu: qui eſt imperii ejus octavus, Chriſti *534*. Vide de eo *Caſſiodor. divinarum lection. c. 17.* & *item 25.* ubi etiam dicitur CONSTANTINOPOLITANAM civitatem, & urbem Hieroſolymorum, *qvatuor libellis minutiſſimâ narratione* conſcripſiſſe. Primus edidit *Antonius Schonbovius* Belga, poſteà alii, in his *Joſ. Scaliger* in Theſauro Temporum. caſtigatiſſimè omnium *Sirmondus*, S. I. Preſbyter, *Pariſiis 1619.* Extat & hoc Chronicon In *Biblioth. S. Patrum tom. 7. edit. 2.*

AVITUS ALCIMVS.

n. C. 520.

Epiſcopus Viennenſis vir nobiliſſimus, ſanctiſſimus, doctiſſimus. Floruit temporibus Papæ Hormiſdæ, à qvo *Vicarius in Gallis* conſtitutus eſt.

§. Scripſit (*1.*) libros quinq; carminum in Geneſin & Exodum (2.) librum de caſtitate ad ſororem; qvos *Bellarm.* vocat planè graviſſimos & venuſtiſſimos. Extant in *Biblioth. S. Patr. edit. 2. tom. 8.*

§. Alcimi Ecdicii Aviti Epiſcopi Viennenſis opuſcula typis Cramoſianis dedit 1643. Jacobus Sirmondus. Proſtat etiam in Syntagm. veterum Poëtar: *G. Fabricii Chemnicenſ.*

BOETHIVS SEVERINVS.

n. C. 520.

Boethi⁹ Anius Manili⁹ Severinus, Patricius & Conſul, vir græcè & latinè doctiſſim⁹ fuit, & multos in Philoſophia aliiſq; diſciplinis

plinis tùm ſolutâ tùm ligatâ oratione conſcriptos libros poſteris reliqvit. Qui autem ad nos pervenerunt, hi ſunt:

Liber de Conſolatione Philoſophicâ; quem ſenex (ut eſt l.1. metro 1.) in exilio, in quod à Theodorico, Rege Italiæ, contra quē autoritatem Senatûs Romani tueri nitebatur, conjectus eſt, compoſuit, teſte Sigeberto.

De fide Chriſtianâ ad Johannem.

De Trinitate ad Symmachum ſocerum.

De duabus naturis & unâ perſionâ Chriſti.

De hebdomadibus.

De definitionibus.

De diſciplinâ Scholarum.

De diviſionibus.

De Muſica.

De Topicis.

Multa etiam Ariſtotelis opuſcula, ex Græco in Latinum tranſtulit, & in quædam Commentarios doctos edidit; & *Hymnos* 50. compoſuiſſe dicitur.

§. Fuit inventor *Chiterimi*, Muſici inſtrumenti. In pauperes fuit liberalis. A Theodorico ob ſuſpicionem affectatæ libertatis in exilium pulſus, & omnibus ſuis bonis exutus: at tandem interemptus, & TICINI ſepultus eſt. *Centur. Magdeb. l.6. cap. X.*

§. OPERA ejus conjunctim vulgata ſunt *Baſileæ* 1446. ſtudio *Glareani*. Sed & ſeparatim habemus de *duabus naturis* & unâ perſonâ in Chriſto, adverſus Euthychen & Neſtorium. Item *lib. 5. de Conſolatione* cum luculentisſimis *Job. Murmelii* & *Rodolphi Agricolæ* commentariis: Sed & *Joan. Bernartius*, & nuper *Renatus Vallinus* Commentaria ſcripſit, quibus hic poſteriora addidit opuſcula ſacra, adjunctâ *fidei Confeſſione*. Aliquid etiam fuit pollicitus *Labbaus*. Edidit *Theodor. Sitzmanus* lib. *de Conſol. Philoſ. An.* 1607. Hanoviæ.

DIONYSIUS Exiguus. An. C. 525.

A. C. 525.

§. DIONYSIUS, cognomento Exiguus, natione Scytha, ſed doctrinâ & ſanctitate maximus; ſcripſit (1.) *Cyclum paſchalem* an.

Digitized by Google

ſio, quod Vivarium ob piſcium copiam ſeu etiam Caſtellenſe dixit) fact°, *Abbatiam Ravennatem* ſuſcepit.

§. OPERA: (1.) Libri 12. epiſtolarum variarum, (2.) Chronicon breve ab initio Mundi usque ad tempora Theodorici Regis Italiæ. Ad codices MSSos caſtigavit *Guil. Fornerius*, *antecesſor Aurelianenſis*. At eruditis idem commentariis jam ante ſeculum illuſtravit *Joannes Cuſpinianus*, qui & Casſiodori vitam præmiſit. Eſt illud *Chronicon* non inutile quidem propter Conſulum annos, quos digesſit; ut & *Sigebertus* annotavit *in catalogo cap. 40.* ſed tamen nec nimis eſt magnæ rei. Sanè penè nunquam ei cum Euſebio convenit. Sed Casſiodori chronicon tantùm farrago eſt, quam temulentiæ comparat Onuphrius Panuinius, approbante etiam *Joſepho Scaligero in Animadverſ. Euſebianis.* (3.) Scripſit etiam libros 12. de rebus geſtis Gothorum. (4.) De Inſtitutionibus divinarum lectionum, *libros duos* (5.) In omnes Pſalmos, & in Cantica Cantic: Commentaria. (6.) Hiſtoriam tripartitam ex libris Socratis, Theodoreti, & Sozomeni, per Epiphanium Scholaſticum in latinam lingvam converſis, confecit.

OPERA.

§. At cui non mirum videatur, tantum virum, laborem, quem pueris dignum putes, jam *anno ætatis XCIII.* quemadmodũ ipſe *Præfat. lib. de Orthogr*: ait, & ex eo *Sigebertus* prodidit, ſuſcipere voluiſſe, ut librum ſcriberet de Orthographia? quem ex XII. Grammaticis collegit, atque, ut ipſe loquitur, defloravit. *Voſſius l. 2. de Hiſtor. Latin.*

§. Tribuuntur & ei *Paphnutii*, *Spiridionis*, aliorumque Sanctorum vitæ illæ, quæ apud *Aloyſium Lipomanum* leguntur libro primo.

§. Prodierunt *Lutetiæ* 1519. & 1588. & 1605. *Novelliana* editioni 1579. elegantiæ laus tribuitur. *Duvallius* 1600. 2. *Tomis* edidit *Pariſiis* non incommodè. *Moguntina* accesſit, 1602. Diviſim commentarii in Pſalmos Davidis 150. per tria membra, hoc eſt, Pſalmos quinquagenos diviſi, *Baſileæ* editi ſunt 1549. ut in Canticum Canticorum ſub ejusdem nomine, ſed falſò, *Friburgi Briſgojæ*, 1538.

Digitized by Google

§. Obiit A. C. *ut volunt nonnulli*, 562. cum paulò ante mortem computum Paſchalem publicaſſet, & ita propè *centenarius* evaſiſſet.

An. C. 550.

JORNANDES
A. C. 550.

§. Vixit ſub *Juſtiniano Imperatore*. Ex notario Gotthorum factus eſt *epiſcopus Ravennæ*: ut ipſe indicat *libro de rebus Geticis cap. 1.* Qui liber Lutetiæ Pariſiorum ex veteri exemplari *P. Pythæi* emendatior prodiit unà cum Caſſiodoro à *Fornerio* recenſito. Eſt verò Jornandes ea complexus, quæ Caſſiodorus fusè erat perſecutus *libris 12.* ejusdem argumenti. Scripſit illum *A. C. IↃLII.* Cæterùm hoc non injuriâ in Jornande culpâris, quòd omnia Scytharum geſta ſuis tribuat Gothis: item *quòd præterit, quæ offuſcare gloriam ſuæ gentis viderentur*: qualis victoria de Gothis reportata à Claudio II. quam *Trebellius Pollio* narrat. (2.) Scripſit & *librum de geſtis Romanorum*, ut quidem appellat *Trithemius*. At non de ſolis agit Romanis, verùm etiam de Aſſyriis, Medis, Perſis, Græcis. Quare rectiùs in *vulgatis codd.* vocatur, *de Regnorum & temporum ſucceſſione.* In hoc öpere res Romanas à Romulo usque ad Auguſtum planè exſcripſit è *quatuor libris Annæi Flori.*

§. Optima Editio extat *Lugduni Batavorum*, ex officina Plantinianâ, apud *Franciſcum Raphelengium*, CIↃ IↃ XCVII. Ex Recenſione, & cum notis *Bon. Vulcanii Brugenſis.*

JUSTUS ORGELITANUS,
A. C. 540.

§. Juſtus Orgelitanus Epiſcopus vixit tempore *Juſtiniani* Imperatoris & ſcripſit in *Cantica canticorum.* Extat hoc opus in *Bibliotheca Sanctorum Patrum tom. 1. edit: ſecundæ.* Bellarm.

§. Dicitur Orgelitanus, ſive *Urgellenſis* à loco in *Catalaunia*, ubi fuit Epiſcopus. Aliis *Urgella & Urgellenſis* prodiit *Haganoæ 1529.* curâ

curâ *Menardi Molleri*, poſtea *Baſilea* 1551. inter orthodoxographa, denique in Bibliothecis Veterum Patrum; ultima etiam *Morelliana* extat.

ANASTASIUS SINAITA.

A. C. 544.

Epiſcopus Antiochenus. Ejus ſcripta extant (1.) ὁδηγός, id eſt *dux via contra Acephalos*. Impreſſus *Ingolſtadii anno* 1606. & præterea extant in *Bibliotheca Sanctorum Patrum Tom. 1. edit. 2.* (2.) Anagogicarum *contemplationum in hexameron* libri 11. (3.) de *fidei dogmatibus lib.* 5.

§. *Quaſtiones & Reſponſiones de variis argumentis in ſacram ſcripturam numero* 144. Gretſero interprete, utraque Lingva, vulgata 1617. Cætera, quæ in *Bibliothecis* occurrunt, vel *Tilemannus* vertit, vel *Combeſis*, vel *Turrianus*, vel *Svenenzelius* Jeſuita. *Orationes quinque dogmaticas* de Sancta Trinitate, de incircumſcripto, de divina incarnatione, de Paſſione & Impasſibilitate Chriſti: de ejusdem Reſurrectione, Latinitate donatas publicavit *Ingolſtadii* 1616. *Petrus Stevartius*. Höttingerus.

§. NOTA: Duo fuerunt Anaſtaſii Sinaitæ. Hic tantum agitur de illo, qui eſt antiquior.

A R A T O R.

A. C. 545.

§. Subdiaconus, S. R. E. ſcripſit *duos libros carminum*, quib9 *Acta Apoſtolorum* complexus eſt: eos libros Vigilio Papæ obtulit, & publicè eodem Papa annuente recitavit. Extat in *Bibliotheca SS. PP. Tom.* 8. Inſeruit *Syntagmati Vett. Poët. Chriſtian:* G. Fabricius *Chemnicenſis*.

§. Hinc inde excuſi *Baſilea*, à Caſſandro reſtituti, poſteà etiam à *Guilielmo Fabricio* emendati; *Lugduni* 1553. Extat & apud *Sirmondum*, *in notis ad Ennodium* Epiſcopum Ticinenſem, & *T. 1. nova Bibliotheca* Mſſ. librorum.

Digitized by Google

JUNILIUS,

A. C. 545.

Epiſcopus Africanus. Scripſit *libros duos de partibus divinæ legis*, qui extant in *Biblioth. SS. PP. edit. 2. Tom: 1.* Tribuitur etiam Junilio *Commentariolus in prima capita Geneſeos*: ſed ille non eſt Junilii, *ſed Bedæ*.

§. *Baſileæ* & in *Orthodoxographis* dedit, & ſeparatim 1538. *Höttingerus, Bellarm: Rivetus.*

PRIMASIUS,

A. C. 545.

Epiſcopus Africanus, ſcripſit in *Epiſtolas ſancti Pauli*, & in *Apocalypſin*. Ex his *Commentarius in Epiſt: Pauli* ſpurius eſt, & debetur *Haymoni Halberſtatenſi*, cujus & illa ſunt, quæ *Villalpandus* Remigii Rhemenſis nomine edidit. *Rivet: l. 4. c. 28. Cr. Sacr.*

§. Prodierunt conjunctim *Lugduni* 1543. antea *Colonia* ſeparatim in *Epiſtolam ad Romanos* 1537. Commentaria ejus myſticæ expoſitionis in *Apocalypſin* ad Caſtorium, ex antiqua ſcriptura primum *1544. Baſileæ*, poſtea *Lugduni*. Sed & in *Bibliothecis Veterũ*, Colonienſi & Pariſienſi habentur, qvo ei tribui ſolent opuſcula. *Höttingerus.*

MARTINUS Dumienſis,

A. C. 560. A.C. 560.

Epiſcopus *Bracarenſis* Eccleſiæ, primùm qvidem monaſterij Abbas. Scripſit (1.) *collectionem canonum* ex Græcis Synodis, qvi extant *in tomis Conciliorum*, poſt ſecundam Synodum Bracarenſem. (2.) *de qvatuor virtutum Cardinalium differentia* & alia, qvæ extant in *tomo qvinto Bibliotheca SS. PP. edit. 2.* Bellarminus.

§. *Liber de moribus*, id eſt, *Formula honeſta vitæ* ſive de *differentiis quatuor virtutum* Cardinalium tum *Baſileæ* prodiit, cura *Gilberti Cognati*, tum *Duaci*, tum alibi in *Bibliothecis veterum Patrũ.*

Sen-

Digitized by Google

Sententias Aegyptiorum Patrum, à Græco qvodam anonymo collectas, & ab hoc Martino Latinè redditas, vulgavit *Antwerpiæ Heribertus Roſweidus Jeſuita 1615. & 1628.* Collectio verò Canonum Orientalium ex Græcis Synodis occurrit tum alibi impreſſa, tum in *Conciliis Binianis poſt II.* Synodū Bracarenſem A. C. 572. celebratum, *Hottingerus.*

VICTOR TUNNUNENSIS
A. C. 550.

§. Epiſcopus Eccleſiæ *Africanæ.* In aliquibus *codd.* Tunnuenſis, vel *Tumuenſis*, unde nonnulli *Tmuenſis* fecere: ut ita dicatur à *Tmue*, oppido in confinio *Aegypti*, & Africæ vicinæ: ex qvo *Phileam Epiſcopum* originem duxiſſe auctor eſt B. *Hieronymus in catal. cap. XXV.* At longiùs etiam abeunt *codices* Honorii, ubi dicitur *Cemmenſis*: uti *Trithemio, Geſnero, Popliniero*, Cummenenſis. Victor hic, ut *Iſidorus in catal. cap. 25.* ait, à principio mundi, usqve ad primum Juſtini Junioris Imperii annum; brevem per Conſules annuos bellicarum, eccleſiaſticarum rerum, nobiliſſimam promulgavit hiſtoriam, laude & notatione illuſtrem; ac memoriâ dignam. Hodiè nihil amplius habemus Victoris, qvàm *qvod excipit tempora à Proſpero deſcripta*: ut indicant verba hæc, qvæ *libello Victoris* (ſeu à Victore, ſeu ab alio ſint, *præmittuntur A. XVIII. conſulatu Theodoſii Junioris Victor, Epiſcopus Tunnuenſis Eccleſiæ Africa, hiſtoriam proſeqvitur, ubi Proſper reliqvit.* Meminit qvoqve hujus ſcriptoris *Iſidorus* initio *Chronici*, & in plerisqve codd: *Originum extremo libro qvinto:* Item *Ado Viennenſis* & alii. Sed in vulgatis corruptè *Turonenſis* pro *Tunnenenſis*, vel *Tunnenſis* legas. Item meminit ejus *Othoſin Fringenſis lib. 5. c. 6.*

PROCOPIUS Gazæus,
A. C. 560. A. C. 560.

Sophiſta, qvando vixerit, non certum eſt. Scripſit (1.) in

Digitized by Google

Octateuchum Commentaria.(2.)*in Eſaiam*, qvæ extant excuſa *Pariſiis*, Græcè & Latinè.

§. Hujus *Commentaria in Octoteuchum*, edita *Tiguri* 1555. interprete *Conrado Clauſero*. In qvatuor libros Regum & primum Paralipomenon vertit *Ludovicus Lavaterus*, in ſecundum Paralipomenon *Hartmannus Hambergerus*, Græcè & Latinè edidit 1620. *Meurſius*. Qvæ in Jeſaiam dedit, vulgata ſunt *Pariſiis* 1580. Interprete *Johanne Curterio* viro doctisſimo. Höttingerus.

A. C. 560.

JOANNES CLIMACUS.

A. C. 560.

§. Monachus, adeptus eſt nomen apud Græcos ex *libro*, qvem ſcripſit *Triginta Graduum* ad *Perfectionem*. Κλίμαξ enim *Gradatio* eſt. Dicitur alias *Joannes Scholaſticus*, Fuitq; Abbas in monte Sinai. Liber ipſe aliis vocatur, *Scala XXX. gradibus ad cælum ducens*.

§. Prodiit Venetiis Græcè & Latinè, ex verſione *Ambroſii Camaldulenſis*.

LIBERATUS.

A. C. 560.

§. Archi-Diaconus Carthaginenſis. Ejus extat Tom. II. Concil. *Breviarium Cauſæ Neſtor. & Eutych.* conſtans capitibus XXIV. De Theodoro Mopſueſteno non videtur malè ſenſiſſe, unde & cautè legendum monet *Bellarminus*, & *Tom. 1. Controv. III. l. 4. de R. Pont. cap. 10.* Qvibus adde *Baronium Tom. V. Ann. 435.*

A. C. 570.

VENANTIUS FORTUNATUS.

A. C. 570.

§. Epiſcopus Pictavienſis. Pleno nomine, *Venantius Honorius* (al. *Honoratus*) *Clementianus Fortunatus*, Italus, natus fuit in agro Tarviſino, loco, qvi vocatur *Duplabilis*. Sed Ravennæ excoluit ſtudia liberalia.

§. Scri-

§. Scripſit *vitam S. Hilarii* Pictavienſis lib. II. apud *Surium Tom. 1. d. XIII. Jan.* Item, *S. Albini*, S. Germani, S. Medardi, S. Radegundis & Maurilli, apud *Eundem* Tom. II. III. IV. (2.) *Carmina ſacra*, varia. Tom. VIII. Bibl. PP. Edidit & *Operinus* A. C. 1562. Vitam ejus ſcripſit Chriſtof. *Broverus S.I.* quam præfixit *Collectioni Carminum Ann. 1603. & 1616.* Moguntiæ. Vide Voſſium l. II. Hiſt. Latin. cap. XXII. ubi ſic de eo: *Poëta, prout tempora illa erant, nobilis fuit*, atq; inter alia 4. libb. complexus fuit Carmine Epico Vitam *B.* Martini, à quo oculorum uſum miraculoſe receperat.

EVAGRIVS A. C. 596.

A. C. 596.

§. Dicitur *Scholaſticus*; qvo cognomine & Agathias ſalutatur. Erant enim Scholæ tunc collegia juriſperitorum, unde σχολαστικοὶ dicti, qvi Latinis, *Advocati*, uti obſervat *G. J. Voſſius l. II. Hiſt. Gr. cap. XXI.*

§. Vixit ſub *Tiberio & Mauritio*, & ſcripſit Hiſtoriam Eccleſ. lib. VI. Eam inchoat, ubi *Socrates* ac *Theodoretus* deſinunt, perducit autem ad Ann. XII. Mauritii, i. e. C. N. 597. *Photius tmem.* 29. Baronio eſt 15. Annus X. Mauritii.

§. Stylus ei non ingratus, & in Dogmatis etiam accuratior eſt, qvàm alii. Loca plurima in hâc ejus Hiſt. explanat *J. Billius l. I. obſ. Sacr. cap. 38.* Legitur in fine operis *Euſebiani* poſt Sozomenum.

GREGORIVS TVRONENSIS.

A. C. 596.

A. C. 596.

§. Dicitur Turonenſis, à loco, ubi Epiſcopatum geſſit. Opera ejus leguntur:

De Hiſtoria Francorum libr. X.	De Gloria Martyrum lib. I.
De Gloria Confeſſorum libr. II.	De miraculis S. Juliani.
De miraculis S. Martini libr. IV.	

§. Patriâ fuit *Arvernus*, cæterùm genere & Virtute nobilis. Parentes habuit Florentium & Armentariam; Patruum, Gallum Epiſcopum. In Epiſcopatu Turonenſi ſucceſſit Euphronio, ordinante Ægidio Rhemenſe. *A. C. 572.*

§. Scri-

Digitized by Google

§. Scripſit etiam *Epitomen de rebus Francorum*, qvæ legitur in *Opere Vet. Hiſt. Franc.* Hanoviæ *A. C. 1613.* Tribuitur ei in credendo nimia ſimplicitas, qvâ factum eſt, ut in multis fidem non mereatur. Obiit A. C. *596.*

§. In *Tom. II. Orthodoxogr. Baſil. A. C. 1569.* extat qvoq; *Liber ejus de Paſſione Domini*, qvem videtur ipſe nominâſſe *Geſta Pilati*, lib. I. cap. *23. Voſſius l. II. Hiſt. Lat. cap. XXII.*

§. Prodiit *Lutetiæ* Anno 1583. & *Coloniæ.*

„ §. *Atqve hæc qvidem ſex primorum ſeculorum, qvibus limi-*
„ *tibus includi ſolet Patrum nomenclatura. Reliqva in hunc cenſum*
„ *vulgò nõ referuntur, qvia tamẽ non contemnendꝰ eſt multorum ex ſeqq.*
„ *Uſus in Theologia præcipuos nonnullos ad ætatem usq; Bernardi ſubne-ctemus.*

GREGORIUS MAGNUS.

A. C. 600. (margin: *A. C. 600.*)

§. Incidit in tempus Corruptionis Eccleſiam occupantis, unde & ipſe cum prudentiâ legendus, cujus nævos & Errores prolixè recenſet *Cent. 7. Magdeb. cap. X. Vid. Rivet. l. 4. cap. 29.*

Romæ nobili genere natus fuit, patre Gordiano, matre Silviâ. A puero coluit ſtudia, qvibus juxtà ac ſanctitate ita excelluit, ut ad noſtra usq; tempora parem illa ſedes vix dederit. Initiò Præfectus Urbis fuit, deinceps Monachus, exinde *A. C. 581.* Diaconus E. R. tùm Epiſcopus electus *A. C. 590 d III. Sept.*

§. Qvamprimùm Pontifex evaſit, omnem operam ad juvandam ornandamq; Eccleſiam contulit, Conciones habuit ad populum, compoſuit ritus & Cantiones ſacras, erudiit Catechumenos, & ægrotos viſitavit, Canonem Miſſæ qvoq; auxit & inſtituit. *Baum. Annal. T. 7. ad A. C. 590.* annotat, Graſſante peſte inſtituiſſe Litanias & proceſſiones publicas, cumq; ad *Molem Hadriani* perventum eſſet, apparuiſſe Angelum ſuprà Molem, nudatum gladium condentem in Vaginam, in ſignum placati Numinis.

§. In convertendis Anglis cum primis ſudavit, miſitq; Auguſtinum Abbatem illuc *A. C. 596.* qvi eò cum 40. ſociis profe-

fectus, magnam inſulæ partem à Paganiſmo ad Chriſti fidem convertit, unde à Beda vocatur: *Anglorum Apoſtolus.*

§. Reprehendit Serenum Maſſilienſem, qvòd qvidem rectè *Cultum Imaginum* prohibuiſſet, ſed non rectè imagines deturbâſſet tulitq; ſententiam, poſtmodum in jus Romanum illatâ, ut tolerentur velut *Laicorum Biblia, non verò* adorentur aut colantur.

OPERA ejus extant: Expoſitio Moralis in Job Libr. 38. **OPERA.**

De cura paſtorali Libr. III.	In Ezechielem hom. 22.
In Canticum Canticorum.	In VII. Pſalm. Pœnitentiales.
In Evangelia Homiliæ 40.	Epiſtolarum Libri XII.
In Libr. 1. Regum Libr. 6.	Reſponſiones ad XI. Interrog. Auguſtini.
Decreta nonnulla.	
Dialogi cum Petro Lib. 4.	

§. Ex his ſpuria ſunt: (1.) *Dialogi.* Qvos Gregorii alterius eſſe cenſent Eruditi, qvi à Græcis *Dialogus* eſt cognominatus, qvod cognomen ob ſuas lucubrationes adeptus eſt, qvas lucubrationes *Dialogos* iſtos fuiſſe vero ſimile eſt. Is autem fuit Gregorius Secundus, qvi vixit anno 726. De qvo prolixè Voſſius *l. II. de Hiſt. Latin. c. 23.*

(2.) *Additamentum ad finem Dialogorum* Gregorii ex Vaticanâ Bibliothecâ, qvo narrantur fabulæ de privilegio Orationibus Gregorii conceſſo Chriſtianis ſepultis, in Eccleſiâ S. Andreæ in clivo Scauri; & de liberatione animæ Trajani ab inferis, *à Baron.* exploditur *tom. 8. ann. 604. ſect. 50*

(3.) *Privilegium datum*, ut volunt, *Monaſterio S. Medardi Sveſſonienſis.*

(4.) *Sacramentarium & Antiphonarium* Gregorii nomine *Pamelius* edidit: ſed horum nulla apud auctores mentio, niſi apud *Micrologum c. 24. de Eccleſiaſticis obſervationibus*, qvi liber operâ *Pamelii* in lucem eſt editus, cujus verus autor ignoratur.

§. Et qvia ſub id tempus magna barbaries & abuſus non pauci confluxerunt, non immeritò dictus fuit *Gregorius Primus Papa, & pontificii chori præſultor, & ultimus Epiſcopus Romanus.*

Digitized by Google

§. OPERA Gregorii I. ſeu *Magni* conjunctim excuſa *Baſileæ*, apud Frobeniũ 1538. *Antverpiæ* 1572. *Pariſiis* 1533. 1571 & 16.0. *Romæ* 1588. 1591. ſeorſim verò Homiliæ 39. in Homiliar. Doctorum *Baſileæ*: Expoſitio ſuper Canticum *Pariſiis* 1498. Expoſitio in libros Regum *Venetiis* 1538. In primum Regum & Regula Paſtoralis *Argentorati* 1496. Liturgia Gregorii cum interpretatione Græcâ Georgii Codini *Pariſiis* prodiit 1575. *Hugo* verò *Menardus*, Benedictinus Monachus librum ſacramentorum ei tributum edidit ex Miſſali Mſc. Eligiis Bibliothecæ Corbejenſis, notisq; & obſervationibus illuſtravit *Lutetiæ*. 1642.

§. Inter ipſius certamina præcipuum fuit, qvod habuit cũ *Joanne Conſtantinop. Epiſcop.* Cum enim Mauritiꝰ Imperator huic *Oecumenici* Eccleſiæ *Epiſcopi* titulum conceſſiſſet, adeò ægrè tulit arrogantiam hanc, tanqvam *ANTI-CHRITI TESSERAM*, Gregorius, ut exclamaret: *O tempora! ô mores! ardet undiqve bellis Orbis terrarum, trucidantur ab Idolorum cultoribus Chriſtiani, delentur à barbaris urbes & templa: & tamen Sacerdotes velut inſultantes calamitatibus, vanitatũ nomina uſurpant, & titulis profanis ſeſe oſtentant.* Hotting. part. 1. Hiſtor. Eccleſ. p. 300. Nomen tamen *univerſalis Epiſcopi* à Phocâ conceſſum, *Bonifacius* 3. Gregorii poſt Sabinianum Succeſſor, cupidè arripuit.

§. Ex ſummâ humilitate primus ſe SERVUM SERVORUM dixit, qvi humilitatis titulus manſit Succeſſoribus. Imprimis verò ſingularis extitit Patronus *Scholarum* & *Scholaſticorum*, unde factum, ut *in ipſius feſto die* certis cantilenis ad ſcholas vocati fuerint & adhuc vocentur pueri. Subornatur namq; in iſto actu Epiſcopus ſub Perſonâ hujus Gregorii, cui adjuncti ſunt ſatellites ordinis ſacri, pueros hinc inde conquirentes, eosq; hunc ad Gregorium adducentes. *Hanius.*

§. Sunt tamen, qvi mores hujus Gregorii hypocriticos fuiſſe volunt, id qvod *Cent. Magd. c. 12. hujus centur. B. D. Philip. Nicolai de Regno Chriſti l. 2. & M. Antonius de Dominis l. 4. de Rep. c. 11. & 12.* pluribus oſtendunt: Sic enim deteſtatum fuiſſe titulũ *Univerſalis Epiſcopi*, ut ſolus talis haberetur, & Conſtantinopolitanus

nus uſurpatione hujus tituli excluderetur: Sic dum nimium credulus eſſet, *Purgatorio* qvoq; fundamentum, ex ſpectrorum apparitionibus, qvæ pro defunctorum animabus venditabantur, poſuit, unde & qvidam ortum *Miſſarum pro vivis & mortuis*, Sanctorumq; invocationem ad ipſum referunt. Et qvia homo maxime ſuperſtitioſus fuit, iccirco à Mauritio *Imp.* *FATUUS* dictus eſt. Conjugia qvoq; legitima diſtraxit miniſtrorum verbi DEI, ac nefas duxit vitam monaſticam deſerere.

§. Obiit podagræ laboribus conſumptus A. C. 604. d. 12. Martii. Epitaphium ipſius tale eſt:

Implebatq; actu qvicqvid ſermone docebat,
Eſſet ut exemplum myſtica verba loqvens.

Verſiculus de eo circumfertur vulgatus: *GREGORIUS FINIT VITAM APOSTOLICAM.* Hanjus.

HESYCHIUS. A. C. 601.

Heſychius ſeu *Iſychius* Epiſcopus Hieroſolymitanus ſcripſit in *Leviticum libros* 7. qui prodiere *Baſileæ A.* 1527. apud Cratandrum.

THEOPHYLACTUS SIMOCATTA. A. C. 612.

Theophylactus ὁ Σιμοκάτης, ut *Suidas* vocat, ſive Σιμόκαττος ut dicitur *Tzetzæ Chil.* 3. *hiſtor.* 69. & *Euſtathio* in Dionyſii περιηγητὴν verſum 730. oriundus erat Ægypto, *Photio* teſte. ſed tamen in Græciâ natus fuit, ut de ſe ipſe teſtatur *præfatione* de *Phyſicis qvæſtionibus*. Floruit circa *Annum* 612. qvo imperare cœpit Heraclius, Phocæ ejus ſucceſſor, qvi Mauritium interemit. Scriptorem inter Græcos recentiores eximium appellat *Caſaubonus animadverſ. in Spartianum*. De rebus geſtis à Mauritio hiſtoriam condidit *libris* 8. ac prioribus 5. de bello ejus adverſus Perſas agit: reliquis 3. tractat de iis, qvæ geſſit adverſus Avares, & Sclavos: item de miſerabili Mauritii ac liberorum cæde. Hoſce libros cum poſt obitum Phocæ de ſuperiori loco populo legeret,

Mmmmmm 2 ubi

Digitized by Google

ubi ad cædem Mauritii ventum fuit, lacrumas ei excusſit: quemadmodum ipſe narrat *l. 8. c. 12.*

§. Qvæ verò fuſiùs ſuis libris exponit Simocatta, ea breviùs perſtringunt *Theophanes, Zonaras, Cedrenus, & Nicephorus Calliſtus*: qvi & ex *Simocattâ*, vel iis, qvi Simocattam exſcripſerant, illa qvæ de Mauritio ſcribunt, hauſerunt.

§. Stylus ejus venuſti aliqvid habet: ſed dum figuras & ſcitamenta orationis ſectatur, curioſâ nimis curâ in frigidam dictionem ac puerilem affectationem incidit: ut qvidem Photius cenſet: qvi & ſingulis ex libris ejus hiſtoriæ qvædam excerpſit cap. 65.

§. Præter hiſtoriam ejus habemus qvoq; tùm *epiſtolas morales*, ruſticas & amatorias, ab *Aldo* olim editas: tùm *phyſica problemata*, qvæ primus *Lugduni Batav. edidit Bonaventura Vulcanius*, poſtea *Andreæ Scotti*, & *Jani Gruteri* beneficio, integriores in lucem prodiere. De *legationum excerptis* nihil dicam, qvia portio ſunt hiſtoriæ illius, qvâ de antè egimus. Prodiit *Ingolſtadii* cum notis *Pontani* admodum eleganter 1604.

A. C. 640.

FASTI SICULI.

§. Ad hæc tẽpora referri debet *Chronici Alexandrini ſcriptor*: qvod omne ævum digerit usqve ad *annum 20. Heraclii*. Hoc opus in antiqvâ Siciliæ bibliothecâ primus invenit *Hieron. Surita*, atqve inde ejusdem & *Antonii Auguſtini* operâ, Romam advectum fuit. Hæc cauſa eſt, cur vulgò ***FASTOS SICULOS*** appellârint. Meminerunt jam olim ejus *Sigonius*, & *Panvinus*. Ac partem illius *Euſebio* ſuo Græcè adjecit *Joſ. Scaliger*, qvi eam à *Caſaubono* acceperat. Sed integrum 36. aureis Solaribus emptum *Auguſtana* bibliothecæ per *Davidem Heſchoelium* obtulit *Fridericus Sylburgius*. Unde (ultimis duobus annis exceptis, qvi ita vetuſtate erant arroſi, ut legi ampliùs non poſſent) exſcripſit *Matthæus Raderus*, cumq; interpretatione ſuâ publici juris fecit. Ac Chronici Alexandrini nomen libro impoſuit, eò qvòd in frontiſpicio illud commendet Πέτρου Ἀλεξανδρείας. Ac ſatis veriſimiliter ſuſpica-

Digitized by Google

ſpicatur eſſe hunc *Petrum* illum, qvi numero *qvinqvageſimus* anno Redemtor. 640. *Alexandrinus Epiſcopus* fuit, ut ex *Chronologiâ Juris Græco-Latini*, qvam *Marquardo Frehero* debemus, cognoſcere eſt. Opus eſt Chronologis perutile, vel ob multa ex Africano, atq; Euſebio excerpta, qvæ fruſtrà alibi qværas. *Voſſius*.

MOSCHUS. Ann. C. 630.

§. *Joann. Moſchus*, aliàs *Eviratus*, ſcripſit ad *S. Sophronium* Epiſcopum Hieroſolym. librum, qvi dicitur *Pratum Spirituale*: atq; hinc fortasſe factum eſt, ut ipſi Sophronio à multis iſte liber tribuatur. Extat in *tom. 7. Bibliothecæ S. Patrum edit. 2.* Hic liber aliàs ſalutatur Λειμὼν *ſ. Viridarium*, vel, ut alii appellant, Παράδεισος. *In eo narrat vitas Sanctorum*, qvi ſub Heraclio & circa ea tempora floruerunt. Hodie in capita diviſum eſt 209. ſed Photius teſtatur, in qvibusdam libris habuiſſe narrationes 342. Stylo eſſe humiliori ac rudiori idem Photius judicat.

ISIDORUS HISPALENSIS. anno C 630.

§. Stirpe Gothicâ natus fuit. Pater erat *Severianus*, urbis Carthaginenſis Præfectus. Fratres habuit Epiſcopos duos, *Leandrum* Hiſpalenſis, & *Fulgentium* Carthaginenſis Eccleſiæ. Epiſcopus per annos 40. fuit, ut de eo auctor eſt nobis *Lucas Tudenſis*. Idē eſt, qvi *ISIDORUS JUNIOR* in multorum codd. inſcriptionibus vocatur: uti & à Sigeberto, Trithemio & aliis.

§. Nempe ſic dictus, ut diſtinguatur ab *Iſidoro Cordubenſi*, qvi Honorii vixit temporibus: hoc eſt circa *A. C. 400.* Atq; hic ille ſit, qvi, ut qvidem *Tritthemius* prodidit, *commentarios in libros Regum* edidit: eosq; dicavit *Oroſio, presbytero Hiſpano, B.* Auguſtini diſcipulo. At *Hiſpalenſis Iſidorus* claruit imprimis circa An. 620.

§. In Epiſcopum Hiſpalenſem A. C. 596. electus Eccleſiam iſtam 40. fermè annos adminiſtravit.

§. Anno 619. præfuit *Synodo Hiſpalenſi* octo Epiſcoporum, in

in qvâ controverſiæ qvarundam Eccleſiarum ſunt deciſæ, & hæreſis *Acephalorum* damnata.

§. Sic etiam præfuit *Synodo Toletanæ IV. A. C. 633.* interfuerunt tunc Epiſcopi numero 70. tàm ex Hiſpaniâ, qvàm Galliæ Narbonenſis parte illâ, qvæ tunc parebat Hiſpaniarum Regibus. In hâc Synodo noſtro Iſidoro à Patribus injunctum fuit, *ut Eccleſiaſticorum Officiorum*, qvibus tum in Miſſis, tùm in horis pſallendis Canonicis uti deberent omnes Hiſpaniarum Eccleſiæ, elucubraret volumina.

§. Obſervandum etiam venit per *Iſidorum Juniorem* non tamen ſemper ſignari *Hiſpalenſem*: ſed interdum & *Pacenſem*, itidem Hiſpanum, qvi Hiſpalenſi ipſo fuit junior. *Voſſius.*

Opera. §. *Scripſit* autem Hiſpalenſ. Opera eximia, nec pauca, id eſt:

Librum de genere officiorum ſ. de officiis Eccleſiaſticis.

Lib. Proœmiorum.

Lib. de ortu vel obitu Patrum.

Lib. Commentariorum, qvę Synonyma vocavit.

Libellos 2. ad Florentinam contra Judæorum neqvitias.

Librum de Naturâ rerum ad Siſebutum Principem.

Librum differentiarum.

Lib. Sententiarum.

Lib. Qvæſtionum ſive Expoſitionis Sacramentorum.

Lib. Etymologiarum, qvem non complevit.

Sed in *editione Pariſienſi anni* 1601. adduntur iſti libri:

De contemtu mundi.

Norma vivendi.

Exhortatio ad pœnitentiam.

Lamentum pœnitentiæ verſu & alphabeticè editum.

Oratio S. Iſidori prolixa ad peccata deflenda.

Oratio brevior contra Diaboli inſidias.

Epiſt. ad Maſſonum de lapſu & reparatione ſacerdotis.

Chronicon ab initio mundi uſq; ad annum 5. Suinthiliani Regis Gothorum.

Chronicon Gothorum.

Hiſtoria Vandalorum.

Hiſtoria *S*uevorum.

De Antiocho Rege & martyrio Machabæorum.

De *S*criptoribus Eccleſiaſticis.

De nativitate Domini, Paſſione

Digitized by Google

ſione, Reſurrectione, Regno, & Judicio ad Florentinam ſororem.

De vocatione gentiũ ad eandem.

Epiſt. ad Ludifredum, de Epiſcopi & aliorum clericorum in Eccleſiâ officio.

Sententiarum ſ. de ſummo Bono lib. 3.

Regula Monachorum.

De conflictu vitiorum & virtutum.

Expoſitio in Cantica Canticorum.

Liber de viris illuſtribus.

Gloſſarium ex diverſis, qvæ nomine *Iſidori* Hiſpalenſis circumferuntur, collectum.

Qvæ ſcripta, *Bellarm.* ſuſpicatur, non eſſe ab ipſo S. Iſidoro ſcripta, ſed ab alio aliqvo ſuperaddita.

§. *Iſidori* totius *Editiones* aliqvot etiam habentur *Pariſiis* prior Margarini Bignæi 1580. poſterior, eoq; auctior 1602. qvæ *Coloniæ* fuit recuſa 1617. *Originum* verò ſ. *Etymologiarum* libri 20. tum impreſſi ſunt in *Italiâ*, tùm *Baſileæ* operâ *Bonaventuræ* Vulcanii 1577. Hiſtoria Gothorum, Vandalorum & Svevorum edita *tom. 1. Biblioth. novæ Mſſ. ex codice Mſc.* per Labbæum ut & *Lugd. Batav.* 1597. opera *B. Vulcanii.*

§. *Epiſt. Vett. Pontificum* non ſunt hujus Iſidori ſed Mercatoris, de qvo *Blondellus*, in ſuo *Pſeud-Iſidoro*, quem adi.

§. Mors Viri incidit in A.C. ut creditur 636.

ILDEPHONSUS. A. C. 658.

Hildephonſus vel *Ildephonſus* (qvi, niſi idem ſit nomen, perperam aliquibus *ALPHONSUS*) Toletanæ ſedis Epiſcopus. Hic *Iſidori Hiſpalenſis* Epiſcopi, fuit diſcipulus: atq; anno 653. in Concilio Toletano, cum adhuc Agalienſis cœnobii abbas eſſet, qvarto inter abbates loco ſubſcripſit: anno autem 658. vel juxta alios 662. Eugenio 2. in Toletanæ ſedis Epiſcopatu ſucceſſit: obiit verò anno 667. qvarto anno Regis Bambæ: ac ſucceſſorem habuit *Quiricum*, qvi in ſynodo Toletana XI. præſedit.

§. Scripſit (1.) *Inſignem tractatum de Virginitate B. Mariæ*

& (2.)

& (2.) alium *de perpetuâ Virginitate* & parturitione ejusdem. (3.) *ſermones 12. de eadem*, *quæ* omnia excuſa exſtant Pariſiis apud Nivellium an. 1576. & inveniuntur *in Biblioth. S. Patrum tom. 9.* Extat item (4.) *liber de Viris illuſtribus* inter opera S. Iſidori Hiſpalenſis, ſed cũ titulo S. Ildephonſi. Illis autẽ, qvos deſcripſerat Hildephonſus, Hildephonſum ipſum adjecit *Julian. Pomerius*; Julianum autem Felix, uterq; Archiepiſcopus Toletanus. Præterea Hildephonſus *Gothorum* contexuit *hiſtoriam*, qvam exorſus eſt ab anno 5. Suinthiliani regis, ubi deſierat *Iſidorus*. Produxit autem usq; ad finem *Recceſuinthi Regis*. Ut indicant verba, qvæ apud *Lucam Tudenſem* in fine proximè memorati Regis legas: Huc usq; Ildephonſus. Alia multa & verſu & proſâ ſcripſiſſe dicitur, qvæ non extant. *Voſſius.*

JULIANUS TOLETANUS.

§. Hic inter alia memoriam ſui propagavit prodendo poſteris *vitam S. Hildephonſi*: cujus ſucceſſori Qvirico ipſe in Epiſcopatu ſucceſſerat. Eam mutilè *Aloyſius*; integriùs verò perfectiusq; edidit *Surius*: qvem vide *a. d. 23. Junii.*

§. Scripſit (1.) Libros 3 adverſus Judæos, qvi extant *in bibl. S. Patrum tom.* 4. (2.) Libros 3. de futuro ſeculo, qvos vocavit *Prognoſticon*, qvi extant in *bibl. S. Patrum tom. 9. ed. 2.*

§. Præterea condidit *hiſtoriam de Paulli ducis Narbonenſis rebellione in Wanbam*, regem Gotthorum: cujus operis facit mentionem Felix, Archiep. Toletanus, in *append. Ildephonſi:* Joan. Vaſæus in Chron. Hiſpaniæ c. 4. ait, ſe id opus vidiſſe *Salmanticæ* in bibliothecâ Eccleſiæ Cathedrali.

§. Obiit Julian. eodem Felice teſte, *arâ 727.* h. e. *A. C. 690.* Atq; hinc liqvet, malè eum â multis confundi cum *Juliano Pomerio*, qvi, (ut ex *Ennodio Ticinenſi* conſtat) circa annum *490.* vixit, nempe annis *200.* ante hunc Toletanum; qvi & *Pomerii* meminit non ſemel in *prognoſtico ſuo futuri ſeculi.*

§. OPUSCULA extant conjunctim in *Bibliothecis Veterũ Patrũ* Colonienſi & Pariſienſibus: ſeparatim *epiſtola ad Idalium* Bar-

Barcinocenſem Epiſcopum, *Oratio ad DEUM*, & *Prognoſticon ſ. de origine mortu humana*, de futuro ſeculo, & futuræ vitæ contemplatione *lib.* 3. primùm edidit *Lipſiæ* 1535. *Joh. Cochlæus*. *Ἀντικειμένων* ſ. *Contrariorum in ſpeciem locorum* Utriusq; Teſtam. libri 2. ſeorſim anteà absq; auctoris nomine. *Baſileæ* excuſi 1530. & *Coloniæ* 1532. *Hiſtoria de iis, qvæ Vamba fecit* in Gallis extat *tom.* 1. *hiſtoricorũ coætaneorum* Franciæ & membranis Moiſſiacenſis cœnobii, ab *Andreâ Ducheſnio* publicata.

BEDA VENERABILIS.

A. C. 700.

§. Fuit Anglus ex territorio Girvvenſi, non longe à Tinæ flumininis oſtio: natus ibi *A. C.* 666. vel juxta alios 673. *VENERABILIS* dicitur ex cauſâ ſatis levi; vel enim alii recurrunt ad ipſius diſcipulum: cum enim hic Præceptori ſuo epitaphium ſcribere vellet verſibus Leoninis, eſſetq; non ita probè exercitatus, ita incepit:

Hac ſunt in foſſâ BEDÆ PRESBYTERI oſſa.

Hac ſunt in foſſâ Bedæ ſancti oſſa. alii: deprehendens autem metrum hoc m. claudicare, mirè ſe torſit, & tandem defatigatus in his obdormivit cogitationibus; qvo facto in ſomno putavit ſibi divinitùs ſuggeri vocabulum *VENERABILIS*, qvod verſum compleret, ut eſſet:

Hac ſunt in foſſâ BEDÆ VENERABILIS OSSA.

vel ad Angelum alii, qvaſi de cœlo deſcendens manu ſuâ hæc verba in lapide correxiſſet, locoq; *SANCTI* incidiſſet *VENERABILIS* etc. ALII propter vitæ modeſtiam & pietatem hoc ipſi tribuunt elogium.

§. Fuit initio ingentis nominis *Monachus*, in eo Monaſterio Angliæ cui *Ceolfridus Abbas* præfuerat, in qvo noſter Beda à teneris annis coaluerat, creveratq; in virum perfectum, doctrinâ & ſanctitate inſignem; pòſt *Presbyteratu* in Angliâ functus eſt; & qvia longè lateq; ſuam probarat doctrinam, *Sergius Papa Rom.*

Nnnnnn eun-

eundem quoq; ad ſe mitti A.C.701. poſtulavit, utpote quem conſuleret de rebus quibusdam Eccleſiaſticis.

§. *Scripſit* plurima 8. tomis complexa:

Tom. 1.

Continet ea, qvæ ad Grammaticam, Arithmeticam, Geometriam, Aſtronomiam, Muſicam & ſimiles ſpectant artes.

Tom. 2. continetur

Liber de naturâ rerum.

De ratione temporum.

De ſex ætatibus mundi.

De temporibus ad intelligendam ſupputationem.

Temporum ſacræ ſcripturæ

Sententiæ ex Cicer. & Ariſtot.

De proverbiis.

De ſubſtantiis Elementorum.

Philoſophiæ lib. 4.

Lib. de Paſcha ſ. æqvinoctio.

Epiſtola de divinatione mortis & vitæ.

Lib. de arca Noæ.

Lib. de linguis gentium.

Oracula Sibyllina.

3. Tom.

Lib. 5. hiſtoriæ gentis ſuæ, cũ Epitome.

Vitæ Sanctorum, *Gutbberti, Felicis, Vedaſti,* Attalæ, Euſtaſii, Bertolfi, Arnolphi, Burgundoforæ.

Carmen de Juſtini martyrio.

Martyrologium.

De ſitu Hieruſalem.

Interpretatio nominum Ebraicorum & Græcorum in S. L. occurrentium.

Excerpta et Collectanea.

4. Tom.

Explanatio in Pentateuch. & Lib. Regum.

In Samuelem allegoricarum explanationum libri 4.

Explanatio in Eſdram, Tobiã, Job, Proverbia, Cantica.

De tabernaculo & vaſis ac veſtibus ejus lib. 2.

5. Tom. continet.

Commentaria in totum N. T. exceptis epiſtolis Pauli.

6. Tom.

Retractiones & quæſtiones in Acta Apoſtol.

Commentaria in omnes Pauli Epiſtolas ex Auguſtini ſententiis & verbis excerpta.

7. Tom.

Homiliæ de tempore, & Sanctis plurimis.

Lib. de muliere forti.

Lib. de officiis.

Scintillæ ſ. Loci Communes

Fragmenta in libros Sapientiæ & Pſalterii verſus.

8. Tom

Digitized by Google

8. *Tom.*

De templo Salomonis lib.
Lib. de creatione ſ. opere 6. dierum.
Quæſtiones in Octateuchum.
In 4. libros Regum.
Quæſtiones variæ.
Commentaria in Pſalmos.
Commentaria in *Boetii* librũ de Trinitate.
De verbis Chriſti.
Meditationes paſſionis.
De remediis peccatorum.

§. BEDÆ SCRIPTA variis in locis ſeparatim impreſſa ſunt, conjunctim 3. tomis *Pariſiis* 1545. *Baſilea* 1563. Hiſtoria ejus aliquoties etiam *A. C.* 1515. & nuper à *Seldeno* repetita. Quædam *editiones* 3. qvædam 8. tomis abſolvuntur.

§. Sunt de eo paſſim doctorum virorum illuſtria elogia, ipſaq; Eccleſia Anglicana tanto Doctore ſemper gloriata eſt.

§. Tandem diem ſuum clauſit A. C. 734. *alii* 731. Ejus corpus *Genua* conditum eſſe dicitur juxta nonnullos. *Bellarminus*, *Hanius*. *Höttingerus*. *Voſſius etc.*

JOHANNES DAMASCENUS. *A. C.* 731.

A. C. 731.

§. Dicitur ita à Patria, qvæ eſt Damaſcus urbs Syriæ, genere nobilis & ex Chriſtianis oriundus. Cognomen illi eſt *Chryſorrhea*, ob inſignem eloqventiam, *item*: Μελῳδὸς i. e. *Cantor*, qvoniam Muſicam & cantilenas amabat.

§. Puer à Coſmâ Italo in fide genuina inſtitutus fuit; Deinde à Principe Saracenorum in aulam evocatus locum Conſiliarii eumq; primarium ſortitus eſt. Qvo derelicto, bonisq; in pauperes erogatis apud *Saba Lauram* in eremo Monaſticam amplexus fuit, commotus periculo, qvod à Leone III. Iſauro Iconomacho ipſi imminebat.

§. Damaſcenus enim pro retinendis imaginibus contra Edictum Leonis *A.C.* 725. pugnabat; Quamobrem Cæſar ad fraudes converſus Epiſtolam manu Damaſceni ſcriptam Notariis ad imitandum dedit, aliamq; tanqvam ad ſe ſcriptam pro ſuſcipiendâ oppugnatione Damaſci miſit ad Amiram Saracenorum Du-

 cem

Digitized by Google

cem. *Baronius ad A.C.728.* annotat, idcircò manum ipſi fuiſſe amputatam, & per miraculum à B. Virgine reſtitutam.

Opera. §. OPERA ejus extant hodiè: Libri IV. De Fide orthodoxa. — De Logica. — Contra Iconomachos Serm. III. — De Phyſica. — De Triſagio. — De Introductione Dogmatum. — De duabus voluntatib9 Chriſti. — De 100. Hæreſibus. — De altercatione Chriſtiani & Saraceni. Lib. III. Parallelorum. — De his qvi in fide dormierunt. † — †. Hiſtoria Barlaam & Joſaphat. — De transfiguratione Chriſti. — De nativitate & aſſumtione B. Virginis. — Dialogus contrà Manichæos. Vita Stephani Junioris. — Contra Acephalos. — Contra Neſtorianos.

Ex his ſive *dubia* ſive *ſpuria* cruce notavimus. Omnia conjunctim edita ſunt *Baſileæ A. C. 1575.* Græcè & Latinè. *Libri 4. de Orthod. Fid.* proſtant cum *Notis Mentzeri*. Cæterùm interpolata eſſe paſſim & fabulis referta, cenſet *D. Hülſemannus*.

§. *Höttinger. in Hiſt. Cl. Eccl.* tale judicium apponit: Hoc maximè in ſcriptis ejus deſideratur, qvod fundamentalibus neglectis ſpinoſa multa & intricata tractat, veluti neceſſaria ad ſalutem. (2.) qvòdq; rarior ſit in allegandis & explicandis ſcripturæ locis (3.) qvòdq; utatur phraſibus è Philoſophia magis depromtis, qvâ in parte imitatorem habet Lombardum apud Latinos *A.C.1145.* Vid. *Caſaubon. Exercit. 1. ad Annal. Baronii.* Qvin & ipſe Baron. ad. A. C. 31. num. 75. Damaſceno non adeò multùm tribuit, *futilem & in multis vanum ſcriptorem* eſſe affirmans. Adde *G. J. Voſſium. l. II. de Hiſt. Græc. Cap. 24.*

§. Prodierunt omnia ex Verſione *Perionii* & *Fabri Stapulenſis*, A.C.1531. *Veronæ A.C.* 1544. *Pariſiis.* & A.C.1577. *Antwerpiæ* A. C. 1556. & *Baſileæ* 1548.

A.C.774.

PAULUS DIACONUS.

A. C. 774.

§. Dicitur *Paulus Warnefridus*, uti ipſe teſtatur l.4. Hiſt. Long. c.39. Vulgò *Diaconum* appellant. Alii, *Monachum*. Ut & MS. exemplar:

plar: *Pauli Caſinenſis Monachi.* Alii & *Atrienſem* cognominant, qvod *Voſſius* refellit. *l.II. cap XXX. Hiſtor. Latin.*

§. Gente, Longobardus. Prius, Diaconus Aqvilegienſis, & Deſiderii ultimi Longobardorum regis, Cancellarius. Qvod non attendit *Raphaël Volaterranus*, cum pro diverſis habet Paulũ Longob. Hiſt. ſcriptorem, & Paulum diaconum Aquilegienſem. Hic victo rege ſuo, inter nobiles captivos à Carolo Francorum rege abductus fuit, ac propter prudentiam & eruditionem inſignẽ, magno aliqvandiu in honore fuit, ſed poſtmodùm ſuſpectior in inſulam Diomedeam fuit relegatus; unde ad Arichim, Beneventanum Principem, generum Deſiderii regis, profugit. Eoqve defuncto Monachus evaſit Cœnobii Caſinenſis.

§. Scripta ejus ſunt iſta: Libri VI. De geſtis Longobardorum. — Continuatio Hiſtoriæ Romanæ, Eutropio ſubjuncti. Hymni ſacri, qvorum unus eſt: *Ut qveant laxis reſonare fibris &c.* qvi ab Eccleſiâ canitur in Natal. Jo. Bapt.

§. Ex his (1.) *Hiſtoria Longobardica* ſæpiſſimè edita fuit. A.C.1515. *Auguſtæ* A.C.1532. *Baſileæ* A.C.1521. apud *Aldum*, *Venetiis*. (2.) *Excerpta qvadam* de Primis Metenſium Epiſcopis emiſit *M. Freberus* Op. Hiſt. Francor. *A.C.1611.* (3.) Vita *Benedicti* & *Scholaſticæ* Virginis *Romæ* prodierunt. *A.C. 1590.* cum Carminibus Proſperi Martinenſi. (4.) Verſus de eâdem *Scholaſtica* edidit *Arnoldus Wion* in Hiſtor. Miſcellâ, Cuj⁹ auctor commendatur, celeberrima Editio eſt *Baſileenſis*. A.1569. ex emendatione *P. Pithœi*. A. C. 1595. *Bonav. Vulcanius* Libr. de *Geſtis Longob.* cum Notis eleganter dedit per Fr. Raphelengium. Sunt & iidem accuratè emendati è MSS. *Jani Güteri* & editi opera *Jungermanni* Francofurti apud *Wechelianos*.

ALCUINUS. An. C. 800.

A. C. 800.

§. *Flaccus Alcuinus*, cognomento, *Albinus*, natione fuit Anglus. Primùm à *Beda*, inde ab Egberte Archiepiſcopo inſtitu-

tus. Docuit Carolum M. eiqve ab Eleemoſynis & Sanctioribus Conſiliis fuit. Etiam ipſius conſilio Carolus evexit Academiam Pariſienſem. Latinè doctus, Græcè & Ebraicè, atq; idem erat Rhetor, Philoſophus & Theologus nobilis.

§ *Opera* hodiè extant: — Liber de Divinis Officiis. — Epiſtola ad Carolum regem. — Ad Odi vinum Presbyterū. — Qvæſtiones in Geneſin. — In Eccleſiaſten. — De Virtutibus & Vitiis. — Qvæſtionum de Trinitate Lib. II. — Liber I. de Trinitate. — Ad Eulaliam, de ratione animæ. — Epiſtolæ 67. — Libri VII. adverſus Felicem. — Libri 4. adverſus Elipandum.

§. Obiit *A.C. 804.*

§. *Simlerus* & *Voſſius* obſervant, à nonnullis Vitam Caroli M. Alcuino tribui, qvæ *Eginhardum* auctorem agnoſcit. Extant & *Libri IV. de Imaginibus*, editi qvidem ſub nomine Caroli M. ſed compoſiti ab *Alcuino*.

§. *Evangelia in Dominicas & Feſta* prodierunt *Baſileæ* A. 1515. *Coloniæ* A.C. 1539. Opera omnia, Pariſiis A. 1617. *in folio.* In ſeptem *Pſalmos Pœnitentiales* & in Canticum *Pariſiis* A. 1547. In Joannem, *Argentinæ* A.C. 1527. Adde Conringium in *diſſertation. Academ.* & G. J. *Voſſium lib. II. Hiſt. Latin. cap. 30.* ubi copioſè.

NICEPHORUS.

A. C. 811.

A. C. 811. §. Epiſcopus Conſtantinopolitanus, Theodori Studitæ familiaris.

§. Scripſit ἱϛορικὸν σύντομον ſive *breviarium de rebus geſtis à Mauritii cæde usq; ad Conſtantini & Irenes nuptias*, h. e. Conſtantini annum 29. Chriſti 769. Primus publicavit, ac tralationem ſuam addidit V. Cl. *Dionyſius Petavius.*

§. Dictionis elegantiam etiam *Photius Patriarcha* laudat *c. 66.* Addit qvoq; eum multos, qvi anteà ſcripſiſſent, hoc uno hiſtorico opere exſuperâſſe: neq; in eo aliud qvidqvam poſſe deſiderari, qvàm qvòd brevitas nimia deterat aliqvid de ſummâ

venuſtate

venuſtate. Præfuit Conſtantinop. Eccleſiæ annos 9. poſt id temp9 ab Imper. Leone Armeno in exilium ejectus fuit: ac ſurrogatus ei *Theodotus*, ſive *Caſſiteras*.

AMALARIUS FORTUNATUS. A.C. 830.

Amalarius Epiſcopus Trevirenſis ſcripſit (1.) libros 4. de Officiis Eccleſiaſticis. (2.) librum de ordine antiphonarii.

RABANUS MAURUS. A. C. 830.

§. Fuit *Germanus*, & qvidem Fuldæ natus, qvanqvam alii potiùs eum natione *Scotum* faciant. Cognomine aliàs dictus fuit *Magnentius Maurus*.

§. Vir fuit planè omni literarum genere egregiè excultus, triumq; linguarum Hebraicæ, Græcæ & Latinæ peritiſſimus, ut nec ſimilem Italia, nec parem Germania habuerit, fuit Alcuini auditor & diſcipulus.

§. Primum in *Academiâ Pariſienſi* aliqvandiu docuit; poſtmodùm ſub Ludovico Pio *Abbas Fuldenſis* conſtitutus eſt; cùm annum ageret ætatis 35, qvâ dignitate tamen qvietis amore *A. C. 838.* ſeſe abdicavit: Hac autem qviete frui permiſſus eſt Rabanus, usq; ad *A. C. 847.* qvo Epiſcopus Moguntinus creatus eſt qvintus poſt Bonifacium, juxta *Zeiler. c.* 30. *Itiner. Germ.*

§. Statim autem in Epiſcopum electus, pro reformatione Eccleſiæ & aliqvot abuſuum, qvi irrepſerant, hoc anno & ſeqventibus, Synodos Provinciales, juſſu Lotharii Imper. & Ludovici Regis Germaniæ, *Moguntiæ* inſtituit, in qvibus etiam *Godeſchalcum Preſbyterum*, tanquam hæreticum de libero arbitrio, prædeſtinatione & ſanguine Chriſti malè ſentientem refutavit. *Hanius.*

§. Edidit Commentaria in univerſam S.S. utriusq; Teſtam: Edidit etiam (2.) libros 3. de *Inſtitutione* Clericorum, qvi extant cum aliis multis ſimilis argumenti, impreſſi Coloniæ 1568

rum. tom. 2.
De Chriſtianarum rerum memoriâ lib.30.
De varietate librorum lib. 3.
De mundi voluptate lib.1.
De S. Trinitate lib. 1.

§. Ejus *interpretatio in D. Pauli* Epiſtol. excuſa eſt *Pariſijs A. 1556.* Et ejusdem *ſacra hiſtoria Epitome* ſ. de Chriſtianarum rerum memoriâ *lib.10. Coloniæ* in 16. An 1573. & Romæ A.1564. Nuper Hiſtoriam ipſius Eccleſ. edidit Marc. Boxhorn. *Lugd. Batavor. in 12.*

§. Obiit A. C. 853

SIMEON METAPHRASTES. A. C. 850.

Sub Conſtantino Ducâ, vel ſaltim circa hæc tempora, floruit *Metaphraſtes*: ut nobis qvidem videtur. Nam de ætate ejus adhuc ſub judice lis eſt. *Baronii in Ann. Eccleſ.* ad ann. 859. ſententia eſt, vixiſſe ſub Michaële III. h. e. *circa A. C. 860.*

§. Scripſit hic Simeon *Vitas Sanctorum*, easq; ad menſium dies digeſſit. Extant in *Bibliothecâ Vaticanâ, Bavaricâ, Auguſtanâ*, aliis. Eas latinè translatas apud *Lipomanum* & *Surium* habemus. Sed plurima in iis fabuloſè ſcripta ſunt. Nempe Metaphraſtes, *ut Bellarm. Catal. Script. Eccleſ.* veriſſimè *ait*, multa addidit ex proprio ingenio, non ut res geſtæ fuerunt, ſed ut geri potuerunt. Uterq; etiam, *tàm Baron. quàm Bellarm.* agnoſcit, aliqvas vitas à junioribus eſſe adjectas: nempe omnium eorum, qvi vixerint poſt annum 850. qvo Simeonem hunc claruiſſe arbitrantur. In qvo in totum iis aſſentire non poſſum, cùm Simeon 200. annis poſteriùs vixerit, qvàm illi exiſtimârunt. Simeonis hujus mentio fit in *Concilio Florentino*, & *vitâ Dionyſij Areopagitæ*. Voſſius.

USUARDUS. A. C. 850.

§. *Uſuardus*, qvi Sigeberto *Huſuardus*, Phil. Borgomati & Tritthemio *Iſuardus* vocatur, natione fuit Gallus, monachus cœnobii *Fuldenſis*, ordinis Benedicti, auditor Alcuini.

 §.Hic

Digitized by Google

§. Hic juſſu Caroli M. (ut Sigebertus teſtatur) edidit *MARTYROLOGIUM*, in qvo & confeſſorum, aliorumq; Sanctorum vitas paucis inſeruit. Id hodieq; exſtat, non exiguo ſanè hiſtoriæ Eccleſiaſticæ bono. Sed ſi Caroli Imp. poſtulato Uſuardus martyrologium ſcripſit: liqvet, qvàm ſpiſſus ſit error illorum, qvi eum dicunt Bedæ vixiſſe temporibus.

§. *Martyrologium Romanum*, qvod Hieronymi nomen præferebat, à Bedâ fuit auctum: Bedæ martyrologium auctum fuit â Floro: Flori itidem martyrologium ab Uſuardo. *Voſſius*.

§. Extat hodiè cum notis *Cæſaris Baronii* longè doctisſimis.

A. C. 858.

PHOTIVS.

Photius *Patriarcha Conſtantinopolitanus* ſcripſit contra Rom. Pontificis ambitionem, & de vitâ Nicolai Papæ, librum qvi ab Adriano II. Pontif. flammis eſt traditus. Item *Bibliothecam* ſ. enumerationem auctorum cum argumentis & ſummis Librorum capitibus, voluminibus duobus *Græcè*, qvæ exſtant *Venetiis* in *Bibliothecâ Strozæ*, nuper editi *Auguſtæ* per *Hæſchelium*, interprete *Andreâ Schotto*. (2.) *Nomocanonem*, i.e. *Jus Pontificium Græcorum*, cum annotationibus *Theodori Balſamonis*, Henrico Agylæo interprete. Impreſſit Oporinus *Baſileæ 1561*. in fol. idem opus *Pariſiis* prodiit Gentiano Herveto interprete.

A. C. 858.

ANASTASIUS BIBLIOTHECARIVS.

Anaſtaſius, *Abbas Romanus*, ordinis S. Benedicti, Preſbyter Cardinalis tituli S. Marcelli, & *Bibliothecarius Gregorii IV*; à Leone autem *IV*. in Synodo Romanâ *anno 850*. exauctoratus, eò qvod contra canonum decreta Eccleſiam ſuam qvinqvennio deſeruiſſet. Multa de Græcis latina fecit; eaq; inter, *vitam S. Dionyſii, Areopagitæ*; cujus translationem ad Carolum Calvum Imperatorem miſit anno 876. Opuſculum id deperiit, præfatione exceptâ: qvã habemus apud *Surium T.V.d.3. Octob.* Scripſit qvoq; (2.) *Vitas Pontificum*, à D. Petro usq; ad Nicolaum *I.* Nam duæ ſeqventes Hadriani II, & Stephani VI. *Guilielmum*, itidem *Bibliothecarium*, auctorem

ctorem habent. Non deſunt, qvi partem priorem, ad Damaſum usq; ipſius eſſe Damaſi arbitrentur.

§. Rudi ſtylo, imò ſemi-græco planeq; barbaro, ſed fideliſſimè tamen ſcribere, judicium eſt *Baron. tom. 9 ad ann. C. 752* & inprimis ad ann. 813.

HINCMARUS REMENSIS. Ann. C. 860.

§. Hincmarus *Epiſcopus Remenſis* ſcripſit (1.) *Epiſtolam paræneticam* ad Corolum Craſſum. (2.) *aliam de bono regimine* ad filios Ludovici Junioris Imperat. qvarum meminit Frodoardus in ejus vitâ. extant excuſæ epiſtolæ *Moguntiæ a. 1602.* (3.) *vitam S Remigii Epiſcopi* Remenſis. (4.) *encomium ejusdem Remigii.* (5.) *Opuſculum 55. Capitulorum* ad Hincmarum Laudunenſem. (6.) opuſculū *de divortio Lotharii* Regis & Teibergæ Reginæ (7.) *Epiſtolas varias*: qvæ omnia ſunt *Lutetiæ Pariſiorum a. 1615.* edita.

§. Summo fuit in pretio extremis Lotharii temporibus; item ſub Ludovico Juniore, Carolo Calvo, Ludovico III. & primis aliqvot annis Caroli Craſſi.

§. Ritu ſolemni coronavit Ludovicum Balbum, filium Caroli Calvi: ut refert Aimonius, vel continuator ejus *l. 5. c. 36.* Normannis verò Rhemos contendentibus, fugâ ſibi conſuluit: qvod anno 882. contigit: ut idem narrat c. 41.

§. Obiit verò vel anno eodem; ut *Frodoard.* inqvit *l. 3. c. 30.* vel anno 885. ut refert in Chronicis ſuis *Sigebertus*. Vid. *Baron. Annal. tom. 10. Voſ. l. 7. hiſtor. Pelagian.*

REMIGIVS ANTISIODORENSIS. Anno. C 890.

Remigius *Antiſiodorenſis* Monachus ſcripſit:

Commentaria in Pſalmos ex Patribus, Ambroſ. & Auguſtino multa decerpens.

In 12. Prophetas.

De divinis officiis. qvæ omnia impreſſa extant.

Expoſitionem Miſſæ, qvæ habetur in *Biblioth. S. Patrum tom. 6. edit. 2.*

A. C. 910. RADULPHUS FLAVIACENSIS.

Radulphus *Flaviacenſis* Monachus floruit anno 910. ſcripſit in *Levit. lib. 20.* qvi excuſi ſunt *Coloniæ a. 1536.* Scripſit etiam in *epiſt. S. Pauli lib. 14.* pro numero epiſtolarum.

A. C. 1010. BURCHARDUS VORMACIENSIS.

Burchardus Epiſcopus VVormatienſis ſcripſit ex ſententiis S. Patrum & generalium Conciliorum atq; ſummorum Pontificum, magnum opus poſt *Iſidorum*, videlicet *Decretorum lib. 20.* de *variis conſiliis*, qvi excuſi ſunt *Coloniæ ann. 1548.* & *Lutetiæ in 8.* apud Joan. Petit. Item ſcripſit *epiſtolarum ad diverſos* lib. 1.

A. C. 1060. PETRUS DAMIANI.

§. Ex monacho Benedictino *Epiſcopus Oſtienſis* & Eccleſiæ Romanæ cardinalis.

§. Scripſit (1.) *Epiſtolas plurimas*, multosq; ſermones, *Romæ* excuſ. (2.) opuſcula non pauca, qvæ in *Biblioth. S. Patrum tom. 3.* reperiuntur (3.) vitam S. *Odilonis* Abbatis, qvæ extat apud Surium 1. d. Januar. & (4.) vitam S. *Romualdi*, apud eundem *Sur. d. 19. Junij* & (5.) S. *Dominici Loricati* vitam apud eundem d. 14. *Octobr.*

§. *Librum de Eccleſiaſticâ Inſtitutione* & Simoniacæ hæreſeos confutatione impreſſum reperies *Coloniæ* apud Gymnicum cum 3. Proſperi libris. Item *de Excellentia S. Joh. Baptiſtæ* Homil. 2. ibid. excuſæ. *Item libellus ejusdem de correctione Epiſcopi ac Papæ* editus eſt in *catal. teſt. verit. p. 199* excuſo *Argentinæ 1562.* in fol.

§. Fuit & alter *Petrus Damiani*, cujus, ſi inſcriptio non fallit, *oratio* eſt *de nativitate Domini*; qvam Surius repræſentat *tom. 6. Decemb. 25.* v. plura ap. *Voſſ. de Hiſt. Lat. c. 45. l. 2.*

GRE-

Digitized by Google

GEORGIUS CEDRENUS. A. C. 1070

§. *Georg. Cedrenus* monachus, *annales*, ſ. potiùs *hiſtoria compendium* ſcripſit ab initio mundi uſq; ad *Iſaacium Comnenium*; cujus & temporibus vixiſſe videtur. Is verò Michaël Stratiotico ſucceſſit A.C. 1057. In rebus Byzantinis Zonarâ paulò diligentior eſt. In iis autem, qvæ Conſtantinopolitanos Cæſares præcedunt, cedit zonaræ: à qvo & ſtylo vincitur, uti & à Nicetâ, Gregorâ, & aliis.

§. Ut Africanum Euſebius, Euſebium Georg. Syncell⁹; ita Syncellũ, itemq; Theophanẽ, qvi Syncellũ continuavit, ad verbũ exſcripſit Cedrenus. Vocavit verò hoc opus: *σύνοψιν ἱστοριῶν*. Sed ut ipſe mutilârat priores, ita ejus qvoq; volumen mutilârunt juniores: idq; judicio nullo, ſine ordine temporum, ſine delectu rerum.

§. Cæterùm hiſtoria Cedreni, à morte Nicephori uſq; ad imperium Iſaaci Comneni, etiam legitur ſub nomine *Joannis Curopalatæ*, paucis exceptis: qvod *Geſnerus* monuit. *Voſſius H.L. lib. II.*

THEOPHYLACTUS, A. C. 1071.

§. Fuit *Conſtantinopolitanus*. Qvantumvis autem eum alii ad A. C. 880. ut *Sixt. Senenſ. in Biblioth. Alſted. in Chronol.* referant, ex ejus tamen epiſtolis, quæ *græcè* ſcripta exſtant in *Biblioth. Vaticanâ*, multiplici argumento monſtratur, hoc ipſo tempore claruiſſe, qvippe qvod eæ vel datæ habeantur ad eos, qvi his vixêre temporibus, vel ſaltim in eis eorum habeatur mentio.

§. *Epiſcopus Bulgarorum* fuit, & qvidem primariæ *Acridanæ Eccleſiæ*, qvi qvidem eidem diu præfuit, ſed ægro animo ob planè barbaros ac diverſos mores, tùm omnium Bulgarorum, tùm maximè ipſorum *Acridanorum*.

§. Scripſit in (1.) *Prophetas minores*, Oſeam, Jonam, Naũ, & Habacuc. Item (2.) in *4. Evangelia* & (3.) in *omnes Epiſtolas Pauli*. In qvibus commentariis in Evangelia & Epiſtolas, ita ſecutus

 eſt

Digitized by Google

eſt *Chryſoſtomum*, ut Chryſoſtomi dici qveat *Abbreviator*.

§. Noviſſima & optima *editio 2. tom.* Græcè & Latinè nuper prodiit *Pariſiis*.

§. *Bellarm. de Script. Eccleſ.* ipſum vocat *Schiſmaticum*, qvod reprehenderit Latinos, dum Spiritum S. à filio etiam procedere crederent: Sic qvoq; paſſim in eo carpitur, qvod *ſudorem Chriſti ſanguineum* non eſſe intelligendum de vero ſanguine, ſed potiùs proverbialiter, qvem admodum illos, qvi amarè flent, ſanguinem flere dicimus, docuerit, cum tamen erroris hujus falſò inſimulatum vindicat *B. Dorſch. Theol. Zach. p. 1. p. 299.* qvi etiam ex *Romanâ editione* verba ipſa Græca Theophylacti plenariè tradit *p. 301.*

A. C. 1071. §. Tempus mortis exactè non conſtat. *Hanius.*

OECUMENIUS.

Scriptor Græcus, qvi cum Theophylacto ſua ex *Chryſoſtomo* tranſcripſit, qviq; etiam, ſi qvando *Chryſoſtomum* non habet prævium, mirè fluctuat. Scripſit etiam *catenam ex antiquis* Pa-
A. C. 1081. tribus in *Acta Apoſt.* & *Epiſt. Paulinas.*

ANSELMUS Cantuarienſis.

A. C. 1081.

§. Archiepiſcopus *Cantuar.* natione Italus, vitâ Monachus, Lanfranci ſucceſſor & Diſcipulus. Obiit ann. ætat. 76. à C. N. 1109.

§. Scripta extant III. Tomis, inter qvæ Cruce notavimus, qvæ dubia & ſpuria occurrunt apud eruditos.

Tom. I.

† Commentaria in Matthæum.

Explanationes in varia loca Evangeliorum. †

Tom. II.

Commentaria in Epiſtolas ſancti Pauli.

Comentaria in Cantica, & Apocalypſin.

Tom. III.

Opuſcula, & Epiſtolæ: & qvidẽ opuſcula præter ea, qvæ ex Edinero poſuimus, hæc ſunt:

De proceſſione Spiritûs Sancti lib. 1

De fermentato & azymo. 1

De Diverſitate Sacramentorũ. 1

De Similitudinibus. † 1

De Voluntate DEI. † 1

De miſeria hominis. 1

De

De menſuratione crucis. † 1
Meditationum libellus unus. 1
De Veſtimẽtis, membris & actibus Deo tributis, 1
De Paſſione Domini Dialogus † 1
Speculum Evangelici ſermonis, ſive ſtimulus amoris. 1
Homilia de aſſumptione in illud, intravit Jeſus, 1. †
De excellentia B. V. Mariæ, † 1
De imagine mundi. † 1
Prodierunt Pariſ. A. C. 1549. Coloniæ III. Tom. A. 1573.

RUPERTUS TUITIENSIS.

A. C. 1119.

Rupertus *Abbas Tuitienſis*, temporibus ſcilicet *Henrici V.* præfuit *Tuicienſi cœnobio*, Coloniæ vicino. Et is inter eruditisſimos hoc ſeculo habitus eſt. In prima ætate, in monaſterio *Sancti Laurentii* in Oesborg, prope *Trajectum*, literarum fundamentum jecit. *OPERA* ejus hæc ſunt:

De divinis officiis, lib. 12
In Job Commentariolum abbreviatum, 10
In Joannem Evangeliſtam. 14
De Operibus ſanct. Trinitatis. 42
In Apocalypſin. 12
In duodecim Prophetas minores. 30
De Victoria verbi. 13
De gloria & honore filii hominis ſecundum Evangelium Matthæi. 8
De glorioſo Rege David ex libris Regum. 11
In Cantica Canticorum. 7
Prodierunt *Colonia A. C. 1533.*
Miraculis præterea clarus fuiſſe perhibetur. *Obiit A. C. 1124.*

BERNHARDUS

A. C. 1120. alii, 1130. *A. C. 1120.*

Bernardus *Abbas Claravallenſis*, refertur inter Patres, etſi vixerit tempore Scholaſticorum: Prima ætas enim *Scholaſticorum* jam ante inceperat ſub *Lanfranco Archi-Epiſcopo Cantuarienſi* A. C. 1050, unde qvibusdam dicitur SIGILLUM PATRUM. Natione fuit *Burgundus*; natus A. C. 1091. & qvidem nobili familiâ. Do-

ctrinâ

ctrinâ, vitæ exemplo, Sanctorum, ut loqvitur *Baronius*, fœcunda ſobole magnopere Eccleſiam illuſtravit. Natus autem viginti annos duos A. C. 1113. unà cum 30. ſociis, Monaſterium *Ordinis Ciſtertienſium*, ſub *Abbate Stephano*, ingreſſus eſt. Cum verò DEO & ſtudiis dies noctesqve ibidem vacaret, ſpemqve ſic Eccleſiæ egregiam commendaret, tandem Abbas Clarevallenſis poſt trienniũ ferè, creatus eſt. Qvantumvis autem poſteà eidem hinc indeEpiſcopales oblati fuerint honores, ſemper tamen eos declinavit.

§. *Concilio Trecenſi* in Gallia A. C. 1126. *alii* 1127. de regula Fratrum militiæ templi inſtituto, interfuit, in qvo etiam Templariis certam formam vivendi præſcripſit. Cum autẽ *A.C.* 1140. Petrus Abailardus (qvi antea ex Profeſſione Philoſophiæ inGallia magnum nomen acqviſiverat) antiqvos Veterum hæreticorum, *Arii, Neſtorii, Pelagij &c.* errores, ex orco revocaret, Eccleſiæqve ſic propinaret, publicè in Synodo Rhemis convocato, à noſtro Bernhardo refutatus eſt: qvi poſtmodum pari qvoqve felicitate certavit cum *Heinrico, Hæretico Petrobuſiano A. C.* 1147. & qvi ſe ſucceſſores circa id tempus Apoſtolorum jactitabant, ſic dictis Apoſtolicis, ex Manichæorum colluvie prognatis. It. cum *Guiliberto Porretano, Pictavienſi*, qvi inter cætera dixiſſe fertur: *Audacter confiteor Patrem alio eſſe Patrem, alio Deum, nec tamen eſſe hoc & hoc*: nec minorem poſtmodum induſtriam adhibuit A. C. 1145. in commovendis cunctorum animis, ad *expeditionem in terram ſanctam* ſuſcipiendam, cujus infelicis exitus tamen poſtmodum obloqventiũ, & detrectantium variorum linguas in ſe convertit.

OPERA §. OPERA ejus indubitata ex Gofrido Monacho hæc ſunt:

Homiliæ in laudem virginis Matris, ſive ſuper Miſſus eſt Angelus,	4	Exhortatorius ad milites templi.	1
De gradibus humilitatis	1	De gratia & Libero arbitrio	1
De diligendo Deo.	1	De conſideratione ad Eugenium	5
Apologeticus ad Gulielmum Abbatem	1	In Cantica ſermones	86
De præcepto & diſpenſatione	1	Epiſtolæ ad diverſos	351

Vita

Vita S. Malachiæ Epiſcopi Hiberniæ.

Opera ejus *ſecundi ordinis*, quæ habentur etiam pro *indubitatis*:

De Adventu Domini ſerm: 7
De Vigilia natalis Domini 6
De natali Domini. 6
De circumciſione 3
De Epiphania 4
De Dominica prima poſt Epiphan: 2.
De converſione S. Pauli. 2
De Purificatione B. Mariæ 3
De Septuageſima 2
De Qvadrageſima 7
De S. Benedicto Abbate 1
De annunciatione B.M. 3
De Dominica Palmarum 3
De feria qvarta pœnoſa 1
De feria qvinta in cœna Domini 1
De Paſcha 4
De octava Paſchæ 2
De Rogationibus 1
De Aſcenſione 6
De Pentecoſte 3
De S. Joanne Baptiſta 1
De SS. Petro & Paulo 4
De David & Golia, 1
De ſeptem panibus 3
De ſancto Victore 2
De S. Maria Magdalena 1
De aſſumptione B.M.V. 5
De verbis, Signum magnum, 1
De nativitate S. Mariæ 1
De ſancto Michaële 2
De feſto omnium ſanctorum, 5
De ſancto Malachia 1
De verbis Iſaiæ 5
De Sancto Martino 1
De ſancto Clemente 1
In vigilia ſancti Andreæ 1
In die ſancti Andreæ 2
In obitu Humberti 1
In dedicatione Eccleſiæ 6
In Pſalmum 90. 17
De diverſis argumentis 35
De altitudine cordis 4
De converſione, ad Clericos 1
Sermones parvi
De donis Spiritus Sancti 66
Sententiæ ſancti Bernardi 1
Declamatio in illud, Ecce nos relinqvimus omnia.

Ordo tertius operum dubiorum.

Ad fratres de monte Dei
Meditationes
De interiori domo
De ordine vitæ
De ſcala Clauſtralium
Formula honeſtæ vitæ
Speculum Monachorum.
Sermones varii
Liber de conſcientia
Deſcriptio claræ vallis
Lamentatio Virginis Mariæ

Doctrina ſancti Bernardi
Homilia de exeuntibus in Emaus
De amore *DEI*
De natura & dignitate *Divini* amoris
*S*ermo de Paſſione *Domini*
Tractatus de Paſſione *Domini*
Rhetorica ſancti Bernardi
De modo benè vivendi, ad ſororem ſuam.
De conſcientia
*S*ermones de diverſis argumentis, 13.
*S*uper *S*alve Regina
Epiſtola ad qvendam, qva docetur, qvid à nobis reqvirat *Deus*.
De oneribus ſermones.
Prodierunt Pariſiis A. C. 1561. Baſileæ & Venetiis, A. C 1568. Coloniæ, 1641. VI. Tomis. curâ Jacobi Merlini.

§. Ab hoc *Bernhardo* poſtmodum dicti ſunt *Bernhardini*, cujus ordinis ſodalitates centum & ſexaginta conſtituiſſe fertur, hâc tamen cum differentia, ut in vallibus amœnis collegia & monaſteria ſua exſtruxerit juxta verſum:

Bernhardus valles: montes Benedictus amabat.

§. Ejus ἀξιομνημόνευτον fuit: ***Lavamur in Baptiſmo, ſanamur in tota vita per Verbum & Sacramenta, it***: Miſericordia *Dei* in communi poſita eſt & offertur omnibus, & nemo illius expers eſt, niſi qvi renuit: *S*ic qva παῤῥησία Curiæ Romanæ ſui temporis Proceres taxârit, ex ſcriptis ipſius v. g. *lib: de conſideratione*; de ægro Papa ſeſe non ſentiente, & ita periculoſè laborante pateſcit: *I*mprimis qvæ ***ad Eugenium*** recens electũ Pontificem ſcripſit, notam merentur; ſic enim inter alia ait: ***Simius in tecto & Rex fatuus in ſolio æqvè monſtroſa res eſt: gradus ſummus & animus infimus: ſedes prima & vita ima: lingua magniloqva & manus otioſa, ſermo multus & fructus nullus: vultus gravis & actio levis, ingens autoritas & nutans ſtabilitas.*** &c.

§. Qvanqvam alii etiam contrà ſentiant, ipſum nimiopere eminentiæ Pontificis elevandæ ſtuduiſſe: cum enim Innocentius II. Rhemis in Gallia A. C. 1131. Concilium celebraret, inter cætera, hiſce verbis à Bernhardo deſcriptus fuit præſens Pontifex: PLUS QUAM MOSES HIC: Moſi enim commiſſus fuit tantùm populus Iſraëliticus, huic univerſa Eccleſia: plus qvàm

Ange-

Angelus hîc: cui enim Angelorum dixit Deus: *Qvacunqve ligaveris ſuper terram &c.* Sic qvæ de animabus ſanctorum ſenſit, qvaſi usqve ad judicium extremum qvieſcerent ſub altare DEI, h.e. in SOLA VISIONE humanitatis Chriſti &c.

§. Tandem & Apoſtolicus hicce Vir, potens opere & ſermone, qvi in atra Eccleſiæ Romanæ nocte ferè ſolus, juxta *Thomam* Mortonũ, effulſit, Anno ſuæ ætatis, circiter 63. ex hoc mundo migravit in cœlum, A.C. 1153. die ut creditur, 20. Aug. *Catalogo Sanctorum* aſcriptus eſt, *A.C.* 1164 ab Alexandro III. *Hanius.*

PETRUS A.C. 1130.

A.C. 1130.

Petrus *Cluniacenſis Abbas*: Scripſit:

Libros duos de miraculis ſui temporis.

Librum, per formam epiſtolæ, adverſus errorem Petri, de Bruis, in qvo egregiè tractat.

De baptiſmo parvulorum.

De auctoritate epiſtolæ B. Pauli.

De auctoritate Eccleſiæ.

De auctoritate veteris teſtamẽti.

Iterum de baptismo parvulorũ.

De Baſilicis, templis & aris.

De veneratione ſanctæ Crucis.

De ſacrificio Miſſæ, & veritate tranſubſtantiationis.

De ſuffragiis defunctorum.

De laudibus Dei in canticis & muſicis inſtrumentis.

HUGO de SANCTO VICTORE A. C. 1130.

Natione *Saxo*, profeſſione *Monachus*, æqvalis fuit S. Bernardi. ***OPERA:***

Primi Tomi

De ſcripturis & ſcriptoribus ſacris, prænotationes.

Annotationes elucidatoriæ in Pentateuchum, Judices, libr. Regum, Pſalmos aliqvot.

Homiliæ in Eccleſiaſtem.

In Trenos, in Joëlem & Abdiam

Allegoriæ in T.V. exceptis Prophetis & libris ſapientialib9.

Allegoriæ in qvatuor Evangelia.

Annotationes literales, & qvæſtiones in Epiſtolas S. Pauli.

In Dionyſium Areopag:

Secundi Tomi.
Inſtitutiones in decalogum.
Expoſitio in Regulam S. Auguſtini.
De Inſtitutione novitiorum.
De Clauſtro animæ.
De anima libri qvatuor.
De medicina animæ.
De arrha animæ.
De laude Charitatis.
De modo orandi.
De fructu carnis & Spiritus.
De nuptiis carnalibus & ſpiritualibus libri duo.
De vanitate mundi lib:4.
De meditatione libellus.
De Arcæ myſticæ deſcriptione.
De Arca Noæ lib: 4.
Serm.100. de variis argumentis.
Sermo de aſſumptione B. Mariæ.

Tertii Tomi
Didaſcali libri ſeptem, qvorum ultimus de Trinitate diſſerit, reliqvi ſex ad artes liberales pertinent.
De poteſtate & voluntate DEI.
De qvadruplici voluntate in Chriſto.
De Sapientia animæ Chriſti.
De unione corporis & Spiritus.
De Verbi DEI efficacia.
Apologia de verbo incarnato.
De verbo incarnato Diſput.3.
De perpetua virginitate B. Mariæ.
Miſcellaneorum ſecundi codicis, lib:5.
De filia Jephte tractatus.
Speculum de myſteriis Eccleſiæ.
De ceremoniis, ſacramentis & officiis Eccleſiaſticis. lib:3.
De canone myſtici libaminis,
Dialogus de Sacramentis legis naturalis & ſcriptæ.
Summa ſententiarum, ſeptem tractatibus cõprehenſa, qvorum eſt:
Primus de fide, ſpe, & charitate, de Trinitate & Incarnatione.
II. De creatione & ſtatu angelicæ naturæ.
III. De creatione, & ſtatu humanæ naturæ.
IV. De Sacramentis in genere & præceptis divinis.
V. De Sacramento Baptiſmi.
VI. De Sacramento Confirmationis, Euchariſtiæ, Pœnitentiæ & Extremæ unctionis.
VII. De Sacramento conjugii.
De Sacramentis Chriſtianæ fidei lib.2.
Prodiit *Venetiis A.C.1588.*

RICHARDUS de Sancto Victore. *A.C.1130.*

Natione *Scotus*, *Monachus* ordinis

dinis Canonicorum regulariũ.
Extant hodiè opera ipſius duobus Tomis:

Primi Tomi.

De exterminatione mali & promotione boni tract: 1
De ſtatu interioris hominis. 3
De eruditione interioris hominis lib: 3
Benjamin minor, id eſt, de præparatione ad contemplationem.
Benjamin major, id eſt, de gratia contemplationis lib: 5
Allegoriæ tabernaculi fœderis lib: 1.
De Trinitate l: 6.
De tribus appropriatis perſonis in Trinitate ad ſanctum Bernardum. l: 1.
De Incarnatione Verbi, ad eundem. l. 1.
De Emmanuele. lib. 2.
Exceptionum, 4.
De poteſtate ligandi & ſolvendi, tract. 1.
De contemplatione plagarum in fine mundi, 1.
De Judiciaria poteſtate in finali judicio, 1.
De Spiritu blaſphemiæ, 1.
De gradibus charitatis, 1.
De quatuor gradibus violentiæ charitatis, 1.
De gemino Paſchate, 1.
In die Paſchæ ſermo 1.
De claratio difficultatum ſcripturæ ſanctæ, ad S. Bernardũ. 1.
Qvomodo Spiritus S. ſit amor Patris & Filii, 1.
De differentia peccati mortalis & venialis, 1.
De ſuperexcellenti Baptiſmo Chriſti, 1.
De miſſione Spiritus S. ſermo 1.
De comparatione Chriſti ad florem, & B. M. ad virgam, 1.
Qvomodo Chriſtus ponitur in ſignum populorum, 1.
De differentia ſacrificii David & Abrahæ, 1.
De differentia beneficii Abrahæ & B. Mariæ.

Tomi Secund:

Explanatio difficultatum ex tabernaculo fœderis.
De templo Salomonis ad literã.
De Concordia temporum in libros Regum.
Explanatio variorum locorum in Pſalmis.
Explanatio libri Cantici Canticorum.
De viſione Ezechielis.
De templo Ezechielis.
Deciſio dubiorum in Apoſtolo.
In Apocalypſin Joannis lib. 7.

Hac hactenus. Seqventium ſeculorum ſcriptores peti poſſunt è *Jo. Trittemio. Rob. Bellarmino, Centuriis Magd.* XII. XIII. & recentiſſimè è *Carolo Labbeo* ſcriptore harum rerum omnium diligentiſſimo. Qvod Hiſtoricos attinet, præprimis commendo *G. J. Voſſii Libros de Hiſtoricis Græcis & Latinis*, ubi omnia præclara.

SIMONIA.

§. EX *Act: VIII; 20. Concil. Tom. III. p. 358. Decret. Eugen. Pap. n. 10.* Præcipimus, ut pro Chrismatis & olei ſacri & ſepulturæ acceptione precium nullum exigatur. *Concil. Lateran. ann. MCXIIX. ſub Alex. III. Part. I. c. 7.* Ne pro perſonis Eccleſiaſticis deducendis ad ſedē, vel Sacerdotibus inſtituendis aut mortuis ſepeliendis *ſ.* & Nubent. b. benedicendis: ſive etiam aliis ſacramentis aliqvid exigatur, diſtinctiùs inhibemus. *Tom. III. Concil. p. 628. edit. Sur.* §. *Concil. Bracar. II. c. V.* & *Wormatienſ. c. III.* Placuit, ut qvoties ab aliqvo fidelium ad conſecrandas Eccleſias Epiſcopi invitantur, nō qvaſi ex debito munus àliqvod à fundatore reqvirant, ſed ſi ipſe qvidem aliqvid ex ſuo voto obtulerit, non reſpuatur; ſi v. aut paupertas illum aut neceſſitas retinet, nihil exigatur ab illo.

§. Sic nec ab iis qvi ad converſionem accedunt, qvicqvam eſt exigendum, nec pretio aliqvis ad converſionem eſt invitandus. *Caus. I. qv. 2. c. 2* §. *qvàm Pio &c.*

§. *Urban. Pap. Concil. apud. Melf. c. 12. Ibid. c. III.* Nullus Abbas pretium ſumere vel exigere ab eis qvi ad converſionem veniunt aliqvâ pacti occaſione præſumat.

§. Nec pro *Ordinatione.*

§. Nulli, *Ibid. c. III,* unqvam de Ordinationibus aliqvid omninò accipiendum eſſe conſtituo.

§. *Gregor. Synod. Rom. c. 88.* ſi tamen qvi ordinatus fuerit ſi nō ex pacto, neq; exactus nec petitus gratiæ tantummodò cauſa aliqvid cuilibet ex Clero dare voluerit, hoc accipi nullo modo prohibemus.

§. *C.1.q.3.* §. *Audivimus.* A S.Eccleſiæ liminibus ſubmovendus & is qvi pro Eccleſiæ ambitu munera largitur,& qvi ut Eccleſiam adeat,qvidqvam præſumit accipere. Iſte qvippe donum DEI emere, hic autem præſumit vendere.

§. Hoc ex h.l. Simonia,Simoniacum eſſe dicitur.

§. *Gregor.VII.lib.Reg.in Synod.c.IV.* Si qvis Epiſcopus Præbendas,Archidiaconatus, Præpoſituras,vel aliqva Eccleſiaſtica officia vendiderit,ab officio ſuſpendatur. *d.*§. *qvæſitum eſt.*

§. *Urban. Pap. Concil. Alvern.* Præbendas omnes venundandas interdicimus.

§. *Concil. Placentin. c.1. & 2.* Qvicqvid vel in ſacris ordinibus vel in Eccleſiaſticis rebus vel data vel promiſſa pecunia acqviſitum eſt, nos irritum eſſe & nullas unqvam vires habere cenſemus.

§. *Decret. Part.II. c.I.q.III. c.8.* Qvisqvis res Eccleſiaſticas propter ſua lucra vendit vel emit cum Simone donum DEI poſſideri pecunia exiſtimat,ideò qvi easdem res munere largitur vel adipiſcitur,Simoniacus eſt.

§. Hinc itaq; *Alex.II.ibid. c.IX.* Deteſtabile malum vocat. Et ibid. Conſtituimus, ut nullus Epiſcoporum beneficium Eccleſiæ vel Præbendas vel Ordinationes pro aliqvo pretio vel munere audeat unqvam conferre.Sed omnes Miniſtros Eccleſiæ gratis & absq; ullâ venalitate in S.Eccleſiâ ſtudeant ordinare. Nec eligant in domo Domini qvi majores ſacculos pecuniæ conferant, ſed qvi moribus & diſciplinâ ac ſcientiâ divites pro officio ſuo ipſam valeant ſuſtentare Eccleſiam. Qvicunq; contrà fecerit,ab Eccleſiâ Dei modis omnibus abſcindatur.

§. Sic *Gregor. VII.d. c.13.* Simoniacum nominat,qvi decimas & oblationes Laicis non Clericis diſtribuit. Et Epiſcopus, ait,qvi hoc fecerit, inter maximos hæreticos & antichriſtos non minimus habeatur.

§. *Paſchal. II.* Altare & decimas per pecuniam dare & Spiritum Sanctum vendere, Simoniacam hæreſin eſſe nullus fidelium ignorat.

§. Ju-

Digitized by Google

§. *Innocent. II.* Synod. Rom. cap. 2. ſtatuit: Qvi Eccleſiaſtica beneficia per pecuniam comparaverit, Honore malè acqviſito careat, & Emtor, ac Venditor & Interventor notâ infamiæ percellantur.

§. *Canon Apoſtol. XXX.* & Concil. *Chalced. cap. 2.* Εἴ τις ἐπίσκοπος διὰ χρημάτων τῆς ἀξίας ταύτης ἐγκρατὴς γένηται ἢ Πρεσβύτερος ἢ διάκονος, καθαιρείσθω καὶ αὐτὸς καὶ ὁ χειροτονήσας, καὶ ἐκκοπτέσθω τῆς κοινωνίας παντάπασιν, ὡς Σίμων ὁ Μάγος ὑπὸ ἐμοῦ Πέτρου.

§. *Ambroſ. lib. Paſtoral.* Qvicunq; propter accipiendam ſacerdotii dignitatem qvodlibet præmiũ detectus fuerit obtuliſſe, ex eodem tempore ſe noverit anathematis opprobrio condemnatum.

§. *Synod. VIII. c. I. q. 1. & Novell. VI. c. I. & CXXIII. 3. apud Julian. Anteceſſ.* Qvi per pecunias qvenqvã conſecraverit, vel ab alio conſecratus eſt, alienus à ſacerdotio fiat.

§. Sic & *Calixt. II.* ante Gratiani ævum paulò conciliis aliqvot habitis contra Simoniam & inveſtituras Eccleſiarum qvas Germaniæ Impp. uſurpârant, multa decrevit, de qvibus *Abbas Urſperg.* ab *Anno Dom. MCXVIII.* in qvo electus eſt Pontifex usq; ad annum *MCXXIV.* accuratè tractavit.

§. *Ambroſ.* de *Miniſterijs c. V.* cum ordinaretur Epiſcopus, qvod dedit, aurum fuit, qvod perdidit, anima fuit, cum alium ordinaret, qvod accepit, pecunia fuit, qvod dedit, lepra fuit.

§. Simoniaci fidei integritatem non habent. *Ambroſ. de Pœn. l. 2. c. 4. Gregor. l. IX. ep. 53.* Infidelitatis perditioni ſubjicitur, etiamſi tenere fidem videatur. Id Gratia n. d. *cauſ. 1. qv. 1. c. 21.* Tolerabiliorem dicit eſſe Macedonij & aliorum hæreſin, qvàm Simoniam.

§. *Taraſ. Ep. Conſtant. ad Pap. Hadrian. epiſt.* πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως εὐαγγελικῶς καὶ ἀποστολικῶς καὶ πατρικῶς διδασκόμεθα ἀφιλάργυρον τὸν τρόπον ἔχειν ἐν τῇ τῆς ἱερωσύνης ἀγιστεία καὶ μὴ χρυσίζεσθαι ἢ ἀφορίζεσθαι ἐπὶ χειροτονία παντὸς ἱερατικοῦ ἀνδρός. &c.

§. *Gregor. l. 7. ep. 110.* docet, Non poſſe fieri eleemoſynam

ex pecuniâ Simoniacè partâ. *Ibid. ep.114.* docet; Simoniacum paſtorem nullam ovib. præbere medicinam.

§. *Concil. Tolet.11.c.8.* Qvicunq; in ordine Eccleſiaſtico conſtitutus aut pro baptizandis cõſignandisq; fidelibus aut collatione Chriſmatis vel promotionibus graduum pretia qvælibet vel præmia, niſi voluntariè oblata (*Hoc in Codice regio non extat, ita ut voluntaria etiam prohibeat, ſicut de baptiſmo Concil. Eliberit. ſtatuit & Trident. Seſſ. 21, c.1.*) pro hujusmodi ambitione ſuſceperit, eqvidem ſi ſciente loci Epiſcopo tale qvidqvam à ſubditis perpetratum fuerit, idem Epiſcopus duobus menſibus Excommunicationi ſubjaceat; ſin autem ſuorum qviſpiam, eodem neſciente, &c. Si presbyter, IV. Menſium Excommunicatione plectatur, ſi Diaconus, Trium, Subdiaconus verò vel Clericus competenti pœnâ pro arbitrio & debitâ Excommunicatione plectendus eſt.

§. Sic & *Concil. Triburienſ.* Nec pro ordinatione, nec Chriſmate, vel baptiſmo vel balſamo, nec pro ſepulturâ vel communione qvidqvam exigatur, ſed gratis dona Chriſti gratuitâ diſpenſatione donentur.

§. *Concil. Cabilonenſ. c.16.* tempore Caroli M. Sicut pro dedicandis Baſilicis & dandis ordinib. nihil accipiendum eſt, ita etiam pro balſamo ſeu luminaribus emendis nihil presbyteri Chriſma accepturi dent.

§. *Concil Bracar. II. c.* 4. *5.* de Baptiſmo & *Eliberit. cap.48.* Idem, Emendari placuit, ut qvi baptizantur (ut fieri ſolebat,) nũmos in concham non mittant, ne ſacerdos qvod gratis accepit, pretio diſtrahere videatur.

§. *Concil. Nannet. Can. XI.* Epiſcopus & Preſbyteri, (qvibus committitur Examen & Ordinatio) cavere debent, ne aut favoris gratiâ, aut cujuscunq; muneris cupiditate illecti à vero devient, ut indignum & minùs idoneum ad ſacros gradus provehant. Qvod ſi fecerint, & illi qvi indignè acceſſit, ab altari removebitur, & illi qvi donum Spiritus S. vendere conati ſunt, coram Deo jam condemnati, eccleſiaſticâ dignitate carebunt.

SPCTACVLA, COMOEDIÆ, SALTATIONES, CHOREÆ.

§. *Primò*, per Πομπὴν τȣ̃ Σατανᾶ, ut vocat *Chryſoſt. hom. XXI. ad Antioch.* vel Pompam Satanæ, de quo ritu in Baptiſmo uſitato vid. *Tit. Baptiſmus.* intelligunt Ludos Gentiles, hiſtrionias, funambulationes, &c.

§. *Salvian. Gub. Dei l. VI.* De pantomimis piget dicere, quia pigeat malum vel nôſſe. *Lactant. Inſtit. l. VI. C. XX.* Vitanda ſpectacula omnia, non ſolùm ne quid vitiorum pectoribus inſideat, ſed ne cujus nos voluptatis conſvetudo deliniat, & à *Deo* & bonis operibus avertat. *Chryſoſt. Antioch. hom. XXI.* Πομπὴ δὲ Σατανική ἐστι θεάτρα καὶ ἱπποδρομία καὶ πᾶσα ἁμαρτία, καὶ παρατήρησις ἡμερῶν καὶ κληδονισμοὶ καὶ σύμβολα. *Salvian. l. cit. l. V.* In ſpectaculis quædam apoſtaſia fidei eſt. Quæ eſt in baptiſmo ſalutari prima confeſſio? quæ ſcil. niſi ut renunciare ſe Diabolo ac pompis ejus atq; ſpectaculis & operibus proteſtentur? Ergo ſpectacula & pompæ etiam juxta noſtram profeſſionem opera ſunt Diaboli. Quomodo, ô Chriſtiane, ſpectacula poſt baptiſmum ſequeris, quæ opus eſſe Diaboli confiteris. *Vid. plur. Tit. Baptiſm.*

§. Hiſce de cauſis pantomimi & hiſtriones in vet. Eccleſiâ non admittebantur ad S. Synaxin, niſi priùs illam artem miſſam facerent. *Cyprian. Epiſt. 61.* ad Euchratium: Conſulendum me exiſtimâſti, qvid mihi videatur de hiſtrione qvodam &c. an talis debeat communicare nobiſcum. Puto nec Majeſtati divinæ, nec Evangelicæ diſciplinæ congruere, ut pudor & honor Eccleſiæ tam turpi, & infami contagione fœdetur.

§. *Porrò addit:* Nec excuſet ſe qvisqvam, ſi à theatro ipſe ceſſaverit, cùm tamen hoc cæteros doceat. Non poteſt enim videri ceſſare, qvi vicarios ſubſtituit, contra inſtitutionem Dei erudiens & docens, qvemadmodum maſculus frangatur in fœminâ & ſexus arte mutetur.

§. Sic & in *Hiſpan. Concil. Eliberit. Canon. 62.* Si auriga aut Pantomimi credere voluerint, placuit, ut prius artib. ſuis renun-

nuncient,& tunc demum ſuſcipiantur, ita ut ulteriùs ad eas non revertantur. Qvod ſi facere contrà interdictum tentaverint, projiciantur ab Eccleſiâ.

§. *Tertull. de ſpectacul. C. XVII.* ſimiliter impudicitiam omnem amolimur. (πᾶσα ἀκαθαρσία Paul. Epheſ. 5. v. 4.) Hoc igitur modo à theatro ſeparamur, quod eſt privatum conſiſtorium impudicitiæ, ubi nihil probatur, quàm quod alibi non probatur. *Minut. Octav*: In ſcenis non minor furor, turpitudo prolixior. Nunc enim Mimus vel exponit adulteria vel monſtrat. *Arnob. l. IV.* Quid illa mimorum atq; exoleti generis multitudo? ſic *Auguſtin. de Conſ. Evang. l. 1. c. XXXIII.* Epiphan. fin. libb. contr. hær. *Chryſoſt. hom. 69. c. XXI. in cap. 16. Matth.* & alii infiniti.

§. De Saltationibus & Choreis inter Chriſtianos *Synod. VI. Trull. Can. LXII.* Vetentur publicæ mulierum ſaltationes, multam noxam exitiumq; adferentes. Sic & *Canon. XXC. Concil. Bracharenſ. & cap. XXXV. Synod. Roman. ſub Lothario & Ludovico* leges contra tripudia latæ ſunt. Et *Capitul. l. VI. cap. 193.* Omnes ballationes & ſaltationes, canticaq; turpia & luxurioſa in plateis, domibus & ubivis locorum prohibet. *Nomocan. Phot. Tit. XIII.* Caput extat: Περὶ τοῦ μὴ βαλλίζειν ἢ ὀρχεῖσθαι ἐν γάμοις.

SYMBOLUM.

§. Græca voce à *conferendo* ἀπὸ τοῦ συμβάλλειν dicitur, in ſcriptis Eccleſiæ *Confeſſio fidei*, quam Orthodoxia ſubinde edendo repetere voluit ob emergentes ſemper Hæreſes. *Auguſtin. ſerm. CCXXV. de Temp*: Symbolum eſt brevis regula Fidei & grandis, brevis numero verborum, grandis ſacramentis & pondere ſententiarum.

§. Deſumta metaphora à re militari, ubi certis teſſeris diſcerni & agnoſci ſolent pugnantes, ut ita ſit ſymbolum Eccleſiæ ὡς ςρατιωτίδα confeſsio qua diſtingui ab hoſtibus poſſit & debeat, ſicut Nicenum ab Athanaſio dicitur πάσης αἱρέσεως τρόπαιον.

§. Primis tamen Eccleſiæ temporibus *ſymbolum* non erat totius doctrinæ Chriſtianæ Confeſſio, ſed ſpeciatim profeſſio SS. Trinitatis in Baptiſmo facta qua diſtinguebantur Chriſtiani à Judæis & gentibus aliisq; SS. *Trinitatis* hoſtibus. *Irenæus lib. 1. cap. 2. Tertull. de præſcript. cap. 14. & Apologet. cap. XLVII.*

§. Vocatur etiam ἔκθεσις πίστως ab *Athanaſio* in Epiſtola de fide ad Jovin: Imp: i. e. *Expoſitio Fidei.*

§. Numerus apud Authores ſacros variat, alii tria, alii qvatuor allegant: Alii ſic recenſent Tria: *Apoſtolicum, Nicenũ, Athanaſianum.* Qvi qvatuor ſic: *Antiochenum, Nicenum, Conſtantinopolitanum, Athanaſianum.* Vel ſic: *Nicenum, Conſtantinopolitanum, Chalcedonenſe, Epheſinum.*

§. In offic. Romano Beleti *cap. XL.* Alexand. Ales, p. 3. q. 69. memb. 5. Ludolf. Saxon. Carthag. *de vita Chriſti part. 2.* c. XXCIII. & alibi Epheſinum & Chalcedonenſe omittitur, qvia Tria illa *Apoſtolicum, Nicenum,* & *Athanaſianum* in ſolennibus Eccleſiæ Romanæ ſacris tantùm obtinent.

§. Aliàs qvi Nicenum nominant ſolent ſub eo complecti Conſtantinopolitanum atq; ita duo ſymbola pro uno habent.

§. G. Calixtus ſub titulo S. *Cathol. Eccleſia ejusq; primorum & Oecumenicorum Conciliorum Symbola & Confeſſiones hac edidit A. C. 1649.* Symbolum Apoſtolicum Nicenum, Conſtantinopolitanum, Athanaſium, Epheſinos, Anathematiſmos. Confeſſionem Chalcedonenſem, capitula concilii Oecum: Qvinti i. e. Conſtantino II. contra Neſtorium & Eutychem, capitula Concil: Milevitani adverſus Pelagium & Cœleſtium; Capitula Concilii Arauſicani Secundi contra Semipelagianos & Maſſilienſes.

§. Sonant autem ordine ita Græcè & Latinè: ac primò qvidem:

I. *Apoſtolicũ.*

Symbolum Apoſtolorum.

Πιστεύω εἰς θεὸν πατέρα παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς. & c. i. e. Credo in Deum Patrem omnipotentem, creatorem cœli & ter-

terræ. Et in Jeſum Chriſtum filium ejus unicum Dominum noſtrum. Qvi conceptus eſt de Spiritu ſancto, natus ex Maria virgine, paſſus ſub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus & ſepultus, tertia die reſurrexit à mortuis, aſcendit ad cœlos, ſedet ad dextram Dei Patris Omnipotentis. Inde venturus judicare vivos & mortuos. Credo in ſpiritum ſanctum: ſanctam Eccleſiam Catholicam. Sanctorum communionē: Remiſsionem peccatorum, Carnis reſurrectionem, Vitam æternam. Amen.

§. Orientalium Eccleſiarum ſymbola occurrunt duûm generum, unum *Brevius*, alterum, *Prolixius*. Prioris generis fuit Hieroſolymitanum in *vet. Liturg. B. Jacobi*, & quod ſemel in anno adhuc celebrari Hieroſolymis obſervat *L. Allat. Differt. de Lib. Eccl. Græc. num. 1.* & eſt tale: Πιςέυω εἰς ἕνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς. Καὶ εἰς ἕνα Κύριον Ἰησοῦν χριστὸν, τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ. Καὶ τὰ ἑξῆς τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως.

§. Hoc ex *Cyrillo Hieroſolym. Catecheſ. XVIII.* Sic longius atq; plenius colligit & recitat *J. Uſſer. Diatriba de Symbol.* p. 10. 11.

Symbolum Cyrilli Hieroſolymitanum. 2. Hieroſolymitanum.

Πιςέυω εἰς ἕνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων, &c. id eſt.

Credo in unum Deum Patrem omnipotentem, factorem cœli & terræ, viſibiliumq; omnium & inviſibilium.

Et in unum Dominum Jeſum Chriſtum filium Dei unigenitum ex patre genitum ante omnia ſecula Deum verum, per qvem omnia facta ſunt. Qvi incarnatus & homo factus eſt, crucifixus & ſepultus, reſurrexit tertia die à mortuis, & aſcendit in cœlos, & ſedet ad dextram Patris, & venturus eſt in gloria judicare vivos & mortuos, cujus regni non erit finis.

Et in unum Spiritum Sanctum paracletum, qvi locutus eſt per Prophetas. Et in unum baptiſmū pœnitentiæ in remiſsionem peccatorum, & in unam ſanctam Eccleſiam Catholicam, & in carnis reſurrectionem, & in vitam æternam.

Brevius aliqvanto fuit Alexandrinæ Eccleſiæ ſymbolum

 qvod 3. Alexandrinum.

qvod Arius Orthodoxum ſe ſimulans Conſtantino M. Imperatori obtulit, uti videmus apud Socrat: Hiſt: lib: 1. cap: 26. & Sozomen. lib: 2. cap: 27.

Πιστεύομεν εἰς ἕνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα, &c. hoc eſt.

Credimus in unum Deum patrem omnipotentem.

Et in Dominum Jeſum Chriſtum filium ejus ex eo ante omnia ſecula genitum, Deum verbum, per qvem omnia facta ſunt, & quæ in cælis & qvæ in terra. Qvi venit & incarnatus eſt, & paſſus & reſurrexit & aſcendit in cœlos, & iterum venturus eſt judicare vivos & mortuos.

Et in ſanctum Spiritum, & in carnis reſurrectionem, & in regnum cœlorum, & in unam Catholicam Dei Eccleſiam, qvæ à finibus usq; ad fines eſt.

4. Antiochenum.

Symbolum Antiochenum.

περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ θεοῦ λόγου τοῦ πατρὸς, ὅρος ἐπισκόπων, τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ συναχθέντων ἐν τῇ συνόδῳ καὶ ἔκθεσις τῆς αὐτῆς συνόδου πρὸς Παῦλον Σαμοσατέα. Anno Domini 272.

Ὁμολογοῦμεν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς κατὰ πνεῦμα πρὸ αἰώνων γεννηθέντα, &c. id eſt.

De incarnatione Verbi Dei & Filii Patris definitio Epiſcoporum qvi Antiochiæ in Synodo convenerunt, & expoſitio Ejusdem Synodi adverſus Paulum Samoſatenum Anno Dom: 272.

Confitemur Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum ex Patre qvidem ſecundùm Spiritum ante ſecula genitum, noviſſimis verò diebus ex Virgine ſecundum carnem natum unam perſonam compoſitam ex cœleſti divinitate & humana carne, ſecundùm qvod homo eſt, unum. Et totum Deum & totum hominem: totũ Deum etiam cum corpore, ſed non ſecundùm corpus Deum: totum etiam hominem cum divinitate, ſed non ſecundùm divinitatem, hominem. Sic totum adorabilem etiam cum corpore, ſed non ſecundum corpus adorabilem. Totum adorantem etiam cum divinitate, ſed non ſecundum divinitatem adorantem. Totum increatum etiam cum corpore, ſed non ſecundum corpus increa-

increatum. Totum formatum etiam cum divinitate, ſed non ſecundum divinitatem formatum. Totum Deo conſubſtantialem etiam cum corpore, ſed non ſecundum corpꝰ conſtantialem Deo: qvemadmodum neq; ſecundum divinitatem hominibꝰ coëſſentialis eſt, qvamvis nobis ſecundum carnem coëſſentialis, etiam cùm divinitate exſiſtens. Etenim cùm illum ſecundum Spiritum Deo conſubſtantialem dicimus, non dicimus hominibus ſecundum Spiritum coëſſentialem. Contrà autem, cum illum ſecundum carnem hominibus coëſſentialem prædicamus, non prædicamus illum ſecundum carnem Deo conſubſtantialem: Sicut enim ſecundum Spiritum nobis coëſſentialis non eſt, qvia ſecundùm hunc Deo conſubſtantialis eſt: ita neq; Deo ſecundum carnem conſubſtantialis eſt: qvia ſecundum hunc nobis eſt coëſſentialis. Qvemadmodum autem hæc diſtincta & declarata ſunt nō ad inducendam unius indiviſæ perſonæ diviſionem, ſed ad denotandam Proprietatem Verbi & carnis minimè confuſam diſtinctionem: ita & illa, qvæ ad indiviſam unionem compoſitionemve pertinent prædicamus.

Symbolum Nicænum. 5. Nicænum.

Confeſſio fidei edita à tercentum & octodecim Patribus in concilio Nicæno primo Oecumenico contra Arium & alios Hæreticos. Anno Domini 325. Imp. Conſtantino M. prout extat in Epiſtola S. Athanaſii de fide ad Jovianum Imperatorem.

Πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεὸν πατέρα παντοκράτορα πάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ποιητὴν, &c. id eſt:

Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, omnium viſibilium & inviſibilium effectorem.

Et in unum Dominum Jeſum chriſtum Filium *Dei*, genitum à Patre unigenitum hoc eſt ex Patris ſubſtantia, Deum de *Deo*, Lumen de Lumine, *Deum* verum de *Deo* vero, genitum non factum, conſubſtātialem patri, per qvem omnia facta ſunt, qvæ in cœlo & qvæ in terra, qui propter nos homines, & propter noſtrā ſalu-

Digitized by Google

veluti Templa. *Tertull. c. III. ad Scap.* Areas ſepulturarum nominat.

§. Mox aëris injuriæ depellendæ exigua ædificia in Cæmeteriis ſtruxêre, dicta Fabricæ, *Has Damaſ. Vit. Faban.* tribuit Fabiano Rom. Epiſcopo & Martyri.

§. Poſt *ann. CCV.* halcyonia quædam nacti, Oratoria ſolidiuſcula exſtruxêre ſub Alex. Severo, Gordiano &c. Quæ *Euſeb. l. 8. c. 8.* προσευκτήρια vocat. Ut meræ ſint nugæ Papiſtarum cum Legend. & *Durand. Rat. 7. c. 19.* ſcribunt, quod Sabinianum ædem D. Petro Romæ conſtruxiſſe ſcribunt, & Alexandrum I. alterum Divæ Virgini ædificâſſe dictum *Ad vincula*.&c.

§. *Diocletianus* mox ea ſolo æqvanda curat; Conſtantin⁹ autem rerum potitus ad ſplendorē redegit ædificia illa & idololatrica templa in uſum pium convertit; Et ſaniores qviq; Patrū invecti ſunt in eum luxum, ut *Lactant. l. VI. c. 8. & VI. c. 25.* Non templa Deo congeſtis in altitudinem ſaxis extruenda ſunt, in ſuo cuiq; conſecrandus eſt pectore. *Hieron. Ep. 8. c. 7. ad Demetr.* Alii ædificent Eccleſias, veſtiant parietes marmorum cruſtis, columnarum moles advehant, earumq; deaurent capita &c. non reprehendo, non abnuo, ſed tibi aliud propoſitum eſt. &c. *Et ad Nepot. c. 12.* Multi ædificant parietes & columnas Eccleſiæ ſubſtruunt, auro ſplendent laqvearia, gemmis altare diſtinguitur, & Miniſtrorum Chriſti nulla electio eſt.

§. Sic cum Orthodoxi templa Arianorum freqventarent, Chriſtianis interim odio eorum domi ſacris operantibus, increpat eos *Hilar. ad Auxent.* Malè vos parietum amor cepit, malè vos Eccleſiam Dei in tectis ædificiisq; veneramini, &c. Anne mihi eſt ambiguum in his eſſe ſeſſurum AntiChriſtum. Et *Vict. Utic. l. 1. ait*: Divina myſteria in unâ domo congregatos celebrare cæpiſſe.

§. Hinc *Hieron. in Pſ. CXXXIII.* Eccleſia non in parietibus conſiſtit, ſed in dogmatum veritate.

§. Appellationes variæ ſunt pro temporis ratione. Apoſtoli Act. I. ἐν ὑπερῴῳ. *Apud Hilar. l. 5.* Intra cœnacula ſecretaq; co-

 eun-

Digitized by Google

ëuntes. Aliâs paſſim in privatis domib. Luc. vocat *οἴκους*. Mox *ἐυκτήρια*, & *προσευκτήρια*, & *κυριακαὶ* quia Domino dicata; Demum *Μαρτύρια*, quia fovendo Zelo ad Martyrum loca conveniebant. *Vid. Tit. Martyres.*

§. Sub Conſtantino M. dictæ *Βασιλικαὶ*. Deniq; *Templa* voce Ethnicâ dicta ſunt. Quod *Hieronymi & Auguſt.* tempore frequens.

§. Etiam Eccleſiæ pro *Templis*, quod vid. ſupra *Tit. Eccleſiam.*

§. *Iſidor. l. 2. ep. 247.* *Ἐκκλησιαστήριον* dicit eſſe locum, *ἐκκλησίαν* auditores *ſ.* multitudinem & cœtum. *Et addit*: Noſtrâ tēpeſtate *τὰ ἐκκλησιαστήρια* plus quam par ſit ſunt ornata, at *Ἐκκλησία κωμωδεῖται*. Et *mox dicit* Eccleſiam nudam eſſe *τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων*.

§. Sciendum autem *Μαρτύρια* dicta tempore Conſt. Magni ſoli Chriſto dicata templa. Quod *Euſeb. l. 3. c. 26. & 29 & 32.* docet: *περὶ τῆς τοῦ μαρτυρίου τοῦ σωτῆρος οἰκοδομῆς.* & *c. 12.* *Ἐκκλησία τοῦ σωτῆρος ᾠκοδόμητο.*

§. Quod objiciunt apud *Nicephor. l. 8. c. 26.* dici Conſtantinum Mag. *τῇ θεοτόκῳ* dedicâſſe templum, refutat Cl. Lang. in locum: Et ipſe Pontif. inquiens: Librarius in Græco Exemplari *τῇ θεοτόκῳ* ſcripſit, cùm fortaſſe *τῷ θεοτόκῳ* ſcribere debuerit. Poteſt etiam eſſe autoris memoriæ lapſus. *Sic ille.*

§. Apertè *Auguſt. Contr. Maxim. l. 1.* Nonne ſi templum alicui Sancto Angelo Excellentisſimo de lignis & lapidib. faceremus, anathematizaremur à veritate Chriſti & ab Eccleſiâ Dei, qvoniam creaturis eam exhiberemus ſervitutem, qvæ uni tantū debetur DEO. Et *de C. D. l. 22. c. 10.* Nos Martyrib. noſtris non templa ſicut Diis fabricamus &c.

§. *Seculo Sexto* igitur Martyrum nomini & Sanctis cæpta dedicari & ſtrui templa.

§. Qvia & ipſe *Innoc. III. l. III. c. 2. de Myſt. Miſſ.* ad Latriam, inqvit, ſoli Deo ſcil. debitam, pertinent Templa, altaria, &c. qvæ ſoli Deo ſunt exhibenda. *Sic ille.* Hoc ipſum autem vocat Serm. in dedic. Templ. vivens *Ann. 1200.* Idololatriæ crimen, ait enim:

Digitized by Google

enim: Qvi ſecus agunt, non Theoſebiæ cultum exhibent, ſed idololatriæ crimen incurrunt ſervientes creaturæ qvaſi Creatori. &c.

§. Hinc Vetterum argumentatio; *Templum habet. Ergò verus Deus eſt. Ambroſ. de Sp.S. l.3.c.13.* Deus ergò templum habet, Creatura templum non habet verum. *Baſil. ep.141. ad Neo-Caſ.* Omne templum, Dei templum eſt.

§. Jam addita eſt *Dedicatio*, quam *Orig. ſupr. l. c. ajebat* Chriſtianos Fugere. *Conſtantin. M.* apud *Euſeb. ejus Vit. l.3. c.47.* id primus fecit. Νέω τοῦ Σωτῆρος dicitur Euſeb. qui & ea Encænia ἐν εὐχαῖς καὶ διαλέξεσι eſſe acta.

§. *Durand. Ration. l.c.6.* cenſet à Judæis Berytenſibus converſis hunc ritum fluxiſſe, qvi Synagogas ſuas in Eccleſias conſecraverunt, & inde mos inolevit, ut conſecrentur, ait.

§. At Berytenſium hiſtoria incidit in ann. 700. qvanqvã univerſum ritum ſacrandorum templorum, altarium, &c. refert ad *Felicem III. id in ann. 480.* id. ibid. & *Polydor. l.6.c.8.*

§. Poſt creſcentem dignitatem Epiſcoporum eis ſolis hæc facultas reſervata. *Concil. Aurel. c.26.q.7.* Ut à ſolis Epiſcopis dedicentur. Qvod paulò pòſt Gelaſ. D.1. de conſecr. redegit ad unum Pontificem Rom.

§. Facta fuit initiò, Precibus, Concionibus, hymnis, idq; ann. CCC. Mox *Sylveſt. I.* Chriſma addit, *Bull. Extrav. l.5.c.2.* Cujus tamen ante Gregor. I. nulla occurrunt veſtigia. Ille autem addidit, reliqvias in honore Sancti alicujus ibi conſervandas. Cujus exemplum ann. 790. autoritate *Conc. Nic.2.* in legem tranſiit *cap.7.*

§. Mos erat initiò, ut ſponte hoc die ſolenni daret qvisq; ad Templi conſervationem, qvod in legem abiit *Greg. Reg. l.10. ep.12. & 7. ep.71.*

§. Tandem vetitum ullum conſecrare, qvin ſacerdotum alimentis, luminib. &c. cautum eſſet, id vocarunt *Dotem.*

§. Tum deniq; in Sacramenti ritum deſiit; Hinc non iterum conſecrandæ cenſentur *Diſt.68. C. Eccleſ. ſemel.* Ubi cum Baptiſmo confertur.

§. *Anno*

Maria Virgine,& homo factus eſt , qvi pro nobis crucifixus eſt ſub Pontio Pilato , & paſſus eſt & ſepultus, & reſurrexit tertiâ die ſecundum ſcripturas: & aſcendit in cœlos, & ſedet à dextris Patris, & rurſum venturus eſt cum gloria ad judicandum vivos & mortuos, cujus regni non erit finis.

Et ſic in Spiritum ſanctum, Dominum, vivificatorem, ex Patre procedentem, qvi cum Patre & Filio, ſimul adoratur, & ſimul glorificatur, qvi locutus eſt per Prophetas. In unam ſanctã Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam. Confitemur unum baptiſma in remiſſionem peccatorum. Expectamus reſurrectionem mortuorum, & vitam futuri ſeculi Amen.

Symbolum Athanaſii.

Symbolum Athanaſii de fide Catholica, vulgò in Eccleſia receptum.

Εἴ τις θέλει σωθῆναι, πρὸ πάντων χρὴ αὐτῷ τὴν καθολικὴν κρατῆσαι πίστιν, id eſt.

Qvicunq; vult ſalvus eſſe, ante omnia opus eſt ipſi, ut teneat Catholicam fidem, qvam niſi qvisqve integram inviolatamq; ſervaverit, absq; dubio in æternum peribit. Fides enim Catholica hæc eſt: Ut unum Deum in Trinitate, & Trinitatem in unitate veneremur, neq; cõfundentes perſonas, neq; ſubſtantiam ſeparantes. Alia enim eſt perſona Patris, alia Filii, alia Spiritus Sancti, ſed Patris & Filii & Spiritus ſancti una eſt divinitas, æqvalis gloria & coæterna majeſtas. Qvalis pater, talis Filius, talis Spiritus ſanctus. Increatus Pater, increatus Filius, increat⁹ Spiritus ſanctus. Immenſus Pater, immenſus Filius, immenſus Spiritus ſanctus, æternus Pater, æternus Filius, æternus Spiritus ſanctus. Et tamen non tres æterni ſed unus æternus, ſicuti non tres increati, nec tres immenſi, ſed unus increatus, & unus immenſus. Similiter Omnipotens Pater, Omnipotens Filius, omnipotens Spiritus ſanctus, & tamen non tres omnipotentes, ſed un⁹ omnipotens. Ita Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus ſanctus, & tamen non tres Dii, ſed unus Deus eſt. Ita Dominus Pater, Do-

minus Filius, Dominus Spiritus ſanctus, & tamen non tres Domini, ſed unus eſt Dominus, qvia ſicut ſigillatim unamqvamq; perſonam Deum aut Dominum confiteri, Chriſtiana veritate compellimur: Ita tres Deos, aut tres Dominos dicere, Catholica religione prohibemur, Patre â nullo eſt factus nec creatus nec genitus, Filius â ſolo Patre eſt non factus, nec creatus ſed genitus ex Patre. Spiritus ſanctus â Patre & Filio non factus, non creatus, non genitus eſt, ſed procedens. Unus ergò Pater, non tres Patres, unus filius, non tres filii; unus Spiritus ſanctus, non tres Spiritus ſancti. Et in hac Trinitate nihil prius, aut poſterius, nihil majus aut minus, ſed totæ tres perſonæ coæternæ ſibi ſunt, & coæqvales. Ita ut per omnia (ſicut jam ſuprà dictum eſt) & unitas in Trinitate, & Trinitas in unitate veneranda ſit. Qvi vult ergò ſalvus eſſe ita de Trinitate ſentiat. Sed neceſſarium eſt ad æternam ſalutem, ut incarnationem qvoq; Domini noſtri Jeſu Chriſti fideliter credat. Eſt ergò fides recta ut credamus & confiteamur, qvia Dominus noſter Jeſus Chriſtus Dei Filius, Deus & Homo eſt. Deus eſt ex ſubſtantia Patris ante ſecula genitus: Homo ex ſubſtantia matris in ſecula natus. Perfectus Deus, perfectus homo ex anima rationali & humana carne ſubſiſtens. Æqvalis Patri, ſecundum divinitatem: minor Patre ſecundum humanitatem. Qvi licet Deus ſit & homo, non duo tamen, ſed unus eſt Chriſtus. Unus autem: non converſione divinitatis in carnem, ſed aſſumtione humanitatis in Deum. Unus omnino: non confuſione ſubſtantiæ, ſed unitate perſonæ. Nam ſicut anima rationalis & caro unus eſt homo: Ita Deus & homo unus eſt Chriſtus. Qvi paſſus eſt pro ſalute noſtra: deſcendit ad inferos: tertia die reſurrexit â mortuis: aſcendit ad cælos: ſedet ad dextram Dei Patris Omnipotentis, inde venturus eſt judicare vivos & mortuos. Ad cujus adventum omnes homines reſurgere habent cum corporibus ſuis, & reddituri ſunt de factis propriis rationem. Et qvi bona egerunt, ibunt in vitam æternam, qvi verò mala, in ignẽ æternum. Hæc eſt fides Catholica! Qvam niſi qvisq; fideliter firmèq; crediderit, ſalvus eſſe non poterit.

Digitized by Google

Alia Confeſsio Athanaſii

ex

Libro ſancti Athanaſii Epiſcopi Alexandrini, qvi inſcribitur ἔκθεσις πίστως i.e. expoſitio fidei.

Πιστύομεν εἰς ἕνα ἀγέννητον Θεὸν πατέρα παντοκράτορα, i.e.

Credimus in unum ingenitum Deum Patrem omnipotentem, omnium Creatorem, viſibilium pariter & inviſibilium, qvi ex ſe habet qvod eſt. Et in unum unigenitum Verbum, ſapientiam, Filium ex Patre initialiter & perpetuò. Verbum porrò non elocutione pronunciatum, aut cogitatione in animo conceptum, non derivatum â perfecto, neq; item ſegmentum aut partem impatibilis illius naturæ, neq; qvod inde productum ſit, aut emanaverit, ſed Filium perfectum, viventem, vi agendi præditum, veram imaginem Patris, honore parem, & gloria æqvalem, hæc enim eſt, inqvit, voluntas Patris, ut qvemadmodum venerantur Patrem, ita qvoq; venerentur Filium, Deum verum ex Deo vero, ut inqvit in ſua Catholica Johannes: *Et ſumus in vero filio ejus Jeſu Chriſto, hic eſt verus Deus & vita æterna.* Omnipotentem ex omnipotente, omnibus enim, qvibus imperat & dominatur Pater, imperat & dominatur qvoq; Filius. Totus ex toto, ſimilis Patri, ut & Dominus teſtatur: *Qvi videt me, videt & patrem.* Genitus autem eſt ineffabiliter & incomprehenſibiliter. *Generationem enim ejus qvis enarrabit?* qvod idem eſt ac ſi diceret. *Nullus* qvi in conſummatione ſeculorum deſcendens è ſinu Patris, ex impolluta Maria Virgine noſtrum aſſumſit hominem Jeſum Chriſtum, qvem pro nobis paſsioni tradidit, ſponte ac ſua ipſius voluntate, ut ait dominus: *Nemo tollit animam meam â me, poteſtatem habeo ponendi eam, & poteſtatem habeo illam ipſam.* In qvo homine cruci affixus, & mortuus pro nobis, reſurrexit â mortuis, aſſumptusq; eſt in cœlum —— ——. Qvo præcurſor introiit pro nobis homo Dominicus, in qvo homine judicaturus eſt vivos & mortuos. Credimus itidem in ſanctum Spiritum, omnia ſcrutantem, etiam profunda Dei. Anathematizantes omnia huic doctrinæ adver-

tychetis baſilica condita, ut acta teſtantur. Hâc enim voce ſeqq. ſeculis Publicarum *συνάξεων* templa appellabantur. *Euſeb. l. 7.* dicuntur & *τόποι θρησκεύσιμοι*, loca religioſa. Qualia privatorũ cultui Chriſti ſingulari indultu Cæſares cõcedebant. Ut *Galerius Ann. CCCXI.* *ἵνα αὖθις ὦσι χριστιανοὶ καὶ τοὺς οἴκους ἐν οἷς συνήγοντο συνθῶσιν*, permiſit *Euſeb. l. VIII. c. 29.*

§. Latius templum vocatur *Dominicum*. *Cypr. de Eleemoſ.* In Dominicum ſine ſacrificio venis? Dei domus. *Tertull. de idol. c. 7.* Græcis PP. *ἐυκτήριον, οἶκος, οἰκία, αὐλή, μάνδρα*, Μαρτύριον, Τόπος, Κασιέρωμα, Τρίκλινον, *Hieron. in Zach. VIII.* dicitur *Conciliabulum*.

§. *Templi* vox demum Anno CCCXV. invaluit.

Templorum Fabrica.

§. I. ERant plerumq; ad Orientem converſa, quoniam Veteres Chriſtiani oraturi ad plagam illam cœli ſe convertebant. Sic *Tertull. contr. Valent.* ait, Eccleſias Chriſtianorum Orientem amare. Et *Walafrid. De obſ. Eccl. c. 4.* ſcribit, Majorem Eccleſiarum partem ita fabricari, ut, qvi in iis orant, ad Orientem reſpicere poſſint.

§. Porrò, videntur fuiſſe Qvadrilatera, ſingulis lateribus ad aliqvam mundi plagam directis, qvoties ſitus loci non impediret. Sic adhuc Romæ Templum Mariæ rotundæ extat, & Græcorum Ευκτήρια Crucis formam exprimere tradit Hoſpinianus, Gretzerus, alii. *Vid. ſupr. Tit. Crux.*

§. Dividebantur ad imitationem Templi Hieroſolymitani in Tres partes, Prima pars dicitur *Porticus*, Secunda, *Gremium*, Ναὺς, Tertia, *Chorus*, Βῆμα ſ. Sanctuarium. *Porticus* ſita erat ad portas templi, ubi ſi Νάρθηκι Latinè, *Ferulâ*, ſtabant *pœnitentes*, & prenſabant fidelium intrantium interceſſiones. Stabant ibi etiam *Catechumeni*, dicti *Audientes*, anteqvam *Competentes* fierent. Unde *Catechumenium* locus ille appellatur *Paulo diacono l. XXII. Eutropii.* Ibidem oportebat infideles conſiſtere, Judæos ac

 Paga-

Paganos, quaſi extranei ab Eccleſia; nec non Hæretici, *Canon. 6. Concil. Laodicen.* Πρόναος Græcis, Latinis dicitur *Veſtibulum.*

§. *Gremium* erat Media pars Templi, qvam *Navim Majorem* appellant, ubi conſidebant fideles rem divinam facturi. Sedebant autem ſeorſim *viri* & *fœminæ*, & iterum in his *Puellæ* ab *uxoribus* & *viduis* ſejunctæ. *Clemens conſtitut. l. II. c. 61. Nazianz. in Somn. Anaſtaſiæ*, Locum Mulierum monſtrat in *ſublimi* fuiſſe, cùm inquit: *Virgines & Matronæ è lecto ſuperiore aures inclinabant ſermonibus meis.* Ambroſ. Ad Virgin. c. 6. *Tabulis locum illum diſtinctum* à reliquis docet fuiſſe, qvem ipſe nominat, *Locum tabulis ſeparatum.* Procopius *l. 1. de juſtin. ædif.* Duplices Porticus annotavit Faſtigiatâ teſtudine & auro ſplendentes, quarum altera Viros, altera Fœminas orantes exceperit. *Baronius ad A. C. 57.* memorat, Qvod dextera baſilicæ pars mulieribus, ſiniſtra Viris fuerit deputata, & hanc in ſacris pro digniori habitam fuiſſe. *Chryſoſt. Homil. 64. in Matthæum* cauſam hujus rei affert, Ne aſſiduus mulierum aſpectus accendat libidinem.

§. Chorus, Βῆμα, ἱερατεῖον erat Cancellis, velis, aulæis & gradibus diviſa pars templi intimior, quò nō intrabant alii præter Epiſcopum & Clericos. Qvod tamen nos hodiè chorum vocamus, olim erat non, uti nunc eſt, in extremâ, ſed Media templi parte, fidelibus extrà eum ſtantibus. Solo oblationis tempore, qvando Symbola conſecranda offerentium, & vinum ac panis in altari erant exponenda, Laicis patebat ingreſſus εἰς τὸ Βῆμα. Poſt offertorium ſtatim oportebat eoſdem choro exire. Vide latè apud *Theodoret. l. 5. Hiſt. Eccl. cap. 17.* Canon. 69. Concil. Qvini ſexti Conſtantinopol. Imperatori dedit licentiam conſiſtendi *intrà Sanctuarii Cancellos.* Apud *Clem. l 8. conſtitut. c. 15.* legitur, Alicubi ne oblationis qvidem tempore Laicis ingredi ad altare, ſed Diaconi per Eccleſiam obambulabant, munera è fidelium manibus ſurripiebant, & ad Epiſcopum in altari deferebant. Nonnunqvam in Græcis Patribus Βῆμα notat, ſolum Pulpitum ſ. ſuggeſtum, unde ad populum verba fieri ſolebant. *Chryſoſt. Homil. I. Pentecoſt. T. 5. Pavil. n. 88.*

§. *Partes Chori.* Tres occurrunt, ***Altare, Suggeſtum, & Sedilia.*** Altare in medio erat Choro, adeóq; in umbilico Templi. Hinc *Aug. Sermon. 42. de verb. Dom.* dicitur *Menſa Domini in medio conſtituta.* Qvod ordinariè non niſi Unum erat. *Euſeb. l. 10. Hiſt. Eccl. c. 4.* ſeculis inſeqventibus multitudo altarium unà cum Miſſis ſolitariis intravit in Eccleſias. *Optat. Milevit. l. 6. contr. Parmen.* uſum ſic deſcribit: Qvid eſt altare, niſi ſedes corporis & ſanguinis Chriſti?

§. In Choro extabat *ſuggeſtum*, Ἄμβων Græcis apud *Socrat. l. 6. c. 5.* ἀπὸ τοῦ ἀναβαίνειν, ab *aſcendendo* dicitur. In eo ſolebat locari, qvi *Tractatum* vel *Lectionem* habebat. *Cyprianus* vocat, *Tribunal Eccleſiæ.* German. Cantzel / à Cancellis nomen retinuit, qvia chorus in qvo Ambo extabat, cancellis erat diſtinctus à reliqvo templo, κιγκλίδες *Theodoreto l. 5. c. 17.*

§. *Sedilia* in Choro ad honorem Præſidentium, ordine locata memorat *Euſeb. l. 10. cap. 4.* Et *Auguſtinus* inde locum ipſum appellat *Exedram* l. 22. de C. D. cap. 8. Erant ibidem præter Epiſcopi *Cathedram*, Presbyterorum *Sedilia*, Diaconorum *Subſellia* & aliorum Clericorum *Mattæ.* Confer *Sozomen. l. 5. cap. 15.* Synod. Laodic. Canon. 56. ait: *Non oportet Presbyteros ante proceſſionem Epiſcopi introire ſacrarium & ſedere, ſed cum Epiſcopo debent ingredi, vel in ſubſelliis ſedere.*

§. Prætereà erat & *Domuncula* templis annexa, qvam dicunt, *Ædiculam ſalutatoriam.* In eâ ſedebat Epiſcopus, cùm ad ſacra peragenda ſe pararet. Vocatur aliis πασοφόριον, Aliis, *Secretarium*, unde German. Sacriſtey. Theodoret. l. 5. cap. 17. & Euſeb. l. III. de vit. Conſt. M.

§. *Sacella.* Aliàs vulgò dicuntur *Capella*, Germ. Capellen. Originem variè auctores annotant. Qvidam ad *Templum portatile* referunt, qvo Conſt. M. in bello uſus legitur apud *Sozomen. l. 1. Hiſt. Eccl. c. 8.* Græcis Ἀντιμήνσια dicuntur apud *Balſamon. in Synod. 7. c. 7. & 31.* Quali uſum etiam fuiſſe Carolum M. *Amerbachius* teſtatur. *Hieron. ad Latam* ſcribit, A Getarum rutilo ac flavo exercitu Eccleſiarum tentoria circumlata eſſe. *Turonenſis l.*

 6. Hiſt.

6. *Hiſt. c.* 27. recitat, Regibus Francis in more poſitum fuiſſe, ut proceſſuri ad prælia, juberent proferri reliqvias ſacras, nominatim *Cappam* S. Martin. Unde & tentorium illud ſub qvo geſtaretur, vocari *Capellam*, & *Capellanos*, Clericos, in quorum cuſtodia erat. *Meurſius in Gloſſ Græcobarb.* καπελλάνος, eadem notione uſurpari Græcis demonſtrat. *Baronius Not. in Martyrol. d.* 11. *Junii* ait, *Cubiculum* ſynonymè ſumi cum *Capella*, & *Cubicularios* cum *Capellanis*. Petrus Gregor. *S*ynt. jur. l. XV. c. 29. inter alia derivat à *Caprinâ* pelle, qvâ olim altaria tegi ſolita, qvod *Durandus Ration. l.* 2. *c.* 10. *n.* 8. *ſeqq.* dictum refert de Domunculis, quæ hujuſmodi pellibus ſupertectæ eſſent, in quibus celebrabantur Miſſæ in expeditionibus. Alii à ſimplici tecto, quod *Chapelle*, à Capite Galli vocant. *Iſidorus l. XIII. c.* 31. Cappam facit ornamentum Capitis, qvaſi à Capite dicatur. In *jure Canonico* ſumitur pro *Altari* in ſacra æde extructo; nonnunquam pro *Ædicula* à Templo ſejuncta, aliàs pro *Loco* in templis cancellis diſtincto. *c. in iis*, & *c. quoniam De Privileg.* Hodiè vulgò uſurpatur vox de *Sacellis*, quæ ſolent viri Principes juxtà privatas domos, vel aulas ſuas extruere ad ſolennia ſacrorum, in quales ædiculas Concilia paſſim invehuntur. τὰ τῶν ἀρχόντων εὐκτήρια *Nicen. II.* A.C. 829. Synod. Pariſ. l. III. c. 19. tale ſtatutum legitur: *De Presbyteris & Capellis Palatinis contrà Canonicam auctoritatem & Eccleſiaſticam honeſtatem inconſultè habitis veſtram monemus ſolertiam, ut à veſtrâ poteſtate inhibeantur, quoniam propter hoc & honor Eccleſiaſticus vilior efficitur, & veſtri proceres, & Palatini Miniſtri, in diebus ſolennibus, ſicut decet, vobiſcum ad Miſſarum celebrationes non procedunt.* Scribunt autem hoc Patres ad *Ludovic.* & *Lotharium* Impp.

§. Modus convocandi in Templa. Initiò cum per afflictum ſtatum non liceret publico ſigno fideles convocare, fiebat illud per *Internuncios*. Qualis Ignat. ep. ad Polycarpum dicitur θεόδρομος. Poſt id ſereniori jam facie Eccleſiæ, *Sonitu lignorum* peragebatur, ut teſtis eſt *Amal. Fortun c.* XX: & *Concil. Nicen. II.* qvem morem ſeculo VII. adhuc ſuperfuiſſe in Oriente *Baron.* A. C. 615. annotat. Inter Anachoretas moris erat, ut Horis ſtatis aliisvè

liisvè ſacris imminentibus *Malleo* quodam ad Aſcetarum cellulas pulſaretur, ut habetur in *Palladii Hiſt. Lauſiacâ.* D. *Hieron. ep.* 27. docet, in clauſtris Sanctimonialium unam è ſacro Conventu altùm exclamâſſe: Alleluja: Eâ voce ſorores ad cœtum evocatas fuiſſe.

§. Tintinnabula itaq; & nolas & campanas Chriſtiani in ſuis ſacris olim non habebant. Apud Ethnicos uſum tintinnabulorum peculiari libro ediſſeruit *H. Magius à Fr. Svvertio A.C. 1664.* denuò in lucem emiſſus, ubi cap. 2. ſic ait: *Paulino Epiſcopo Nolano Tintinnabuli inventum nonnulli aſcribunt, Fr. Petrarcha, & nuper Panvinius Sabinianum P. R. in eum, qvem hodiè cernimus, uſum, Templorum turribus Campanas primùm impoſuiſſe teſtantur.* In Eccleſiâ occidentis *ſeculo Quincto* tintinnabulorum uſus maximè invaluit, qvorum cùm Nolæ in Campania ingens eſſet proventus, à provinciâ, ubi primùm grandiora fieri cœperunt, *Campanæ* ſunt appellatæ. Hinc illa vetus Campanarum inſcriptio:

Dum trahor audite! Voco vos, ad Sacra venite!

In orientis Eccleſiis ante medium *ſeculi Noni* cerea iſta inſtrumēta in uſu ſacrorum fuiſſe vix reperitur. *A. C. 865.* in Hiſtor. Veneta refertur de Duce Urſo Patricio, primum illum fuiſſe, qvi ad Michaëlem Cæſ. Orient. Campanam miſerit, Græcis hucuſq; ignotam, quibus deinde Græci *A. C. 872.* uti inceperunt. *Baron. ad A. C. 865. Tom. 10. Annal.*

§. Succedente ævo ad Precum indictiones publicas adhibitæ quoq; fuerunt. *Platina in Vit. Calixt. III.* auctor eſt, Eum viſis Cometis terribilibus inſtituiſſe, ut hinc inde per urbes mero meridie campanæ pulſarentur, qvarum ſigno ad preces contrà Turcos fideles commonefierent.

§. De *Symandro* & *Hagioſidero*, quod procul dubio *ἁγιοσίδηρον* Græcorum eſt, prolixè narrat cap. XV. *Magius l. cit. p. m. 74. 75. ſeqq.* ubi ait, Simandrum eſſe Tabulam ligneam, quam pulſat templorum cuſtos ſ. Campanarius duobus malleis, ante fores templi, quoties horis antelucanis & Nocturnis plebem ad ſacra excitare & convocare geſtit. *Ἁγιοσίδηρον* erat Lamina fer-

 rea,

rea, ferreo malleolo ter ab homine pulſari ſolita, qvi ſacerdotem Euchariſtiam ad ægrotos deferentem præcedebat. Figuram tùm *Symandri*, tùm *Hagioſideri* p. 80. exhibitam ibidem vide.

THEOLOGIA, THEOLOGUS.

§. Θεολογία apud *Græcos PP.* uſurpatur de eâ divinæ ſcientiæ parte, quæ de Deo ipſo ejusq; attributis diſſerit. Hinc θεολογεῖν, ſic loqui de aliquo, ut Deo. Unde θεολογίαν & οἰκονομίαν opponunt *PP.* in Perſonæ Chriſti dogmate. Hoc de *Incarnatione*, illud de *Deitate* uſurpantes. *Baſil. ep. 141.* ἵνα μὴ τῇ θεολογίᾳ προσέχοντες, τῆς οἰκονομίας ἐκπίπτωμεν. *Cyrill. l. 1. in Joann.* Καθέσπερ λοιπὸν ἐξ ἀκραιφνοῦς θεολογίας εἰς ἐξήγησιν οἰκονομίας. Sic id. *Tom. V. de Chriſto*, ἄνω ὑπὸ Σεραφὶμ θεολογεῖσθαι. Deus prædicatur. *Ephrem. ap. Phot. cod. CCXX.* Μὴ δεῖν συγκρίνειν ἃ περὶ θεολογίας εἴρηται τοῖς περὶ οἰκονομίαν εἰρημένοις. *Nazianz. orat. XXXVIII.* Μὴ θεολογία τὸ προκείμενον ἡμῖν ἀλλ' ἡ οἰκονομία. Sic *Dionyſ. apud Demophil. ait*: Jeſum θεολογεῖν τοὺς δαίμονας, inquiens: Τί δ' οἱ τυραννικοὶ δαίμονες ἀληθῶς θεολογοῦντες τὸν Ἰησοῦν. *Euſeb. Cæſ. VIII. de Dem. Ev.* Deum verum θεολογεῖσθαι παρὰ μόνοις Ἑβραίοις. *Et l. IX.* initio diſtinguit, in Chriſto τὴν κατ' αὐτὸν θεολογίαν & τὴν οὐρανόθεν εἰς ἡμᾶς κάθοδον.

§. Unde Joannes ὁ θεόλογος dicitur, in Inſcriptione *Apocalypſeos*, quòd apertè & inſigniter præ cæteris Filii Deitatem conſignârit. *Petav. T. 1. Oper. Theolog. Proleg. c. 1.*

§. Deinde & θεολογεῖν notat *de Deo diſputare. Maxim. Cent. 2. de Char. c. 27.* θεολογεῖν μέλλων μὴ τοὺς κατ' αὐτὸν ζητήσῃς λόγος. *Et mox*: οὗτος γὰρ ἐν ἀνθρώποις μέγας θεόλογος ὁ τοὺς τούτου τοὺς λόγους κατὰ πολλῶς ἐξερευνήσας. *Baſil. in Pſ. CXV.* θεολογίαν ponit pro ſcientiâ quâ credimus & profitemur eſſe *Deum*: Τὸ τῆς θεολογίας μυστήριον τὴν ἐκ τῆς ἀβασανίστου πίστεως ἐπιζητεῖ συγκατάβασιν.

TRADITIONES.

§. Notabilis uſus eſt vocis παρέδωκα, qvo ſignificatu apud Paulum ponitur ſæpe, ut *I. Cor. XI. II. Theſſ. II, 15.* &c. Contrà

trà qvam Vett. multi accipiunt, ut videbimus. Putârunt enim Apoſtolos alia præter ea qvæ ſcripto conſignârunt, præcepiſſe ſuis Eccleſiis, quæ παραδόσεις dici ajunt, ut Judæi habent ſuum קבלה. Sic *Baſil. ad Amphiloch.* Τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πεφυλαγμένων δογμάτων καὶ κηρυγμάτων, τὰ μὲν ἐκ τῆς ἐγγράφου διδασκαλίας ἔχομεν, τὰ δὲ ἐκ τῆς τῶν Ἀποστόλων παραδόσεως διαδοθέντα ἡμῖν ἐν Μυστηρίῳ παρεδεξάμεθα. Ἅπερ ἀμφότερα τὴν αὐτὴν ἰσχὺν ἔχει πρὸς τὴν εὐσέβειαν, καὶ τούτοις οὐδεὶς ἀντερεῖ, ὅστις γε κἂν κατὰ σμικρὸν γοῦν θεσμῶν ἐκκλησιαστικῶν πεπείραται.

§. *Juſtin. Novell. 131. c. 1. ait*: Τάξιν νόμων ἐπέχειν τοὺς ἁγίους ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας τοὺς ὑπὸ τῶν ἁγίων τεσσάρων συνόδων. *Nic. Conſt. Eph. Chalced.* ἐκτεθέντας ἢ βεβαιωθέντας. Harum enim ait Synodorum dogmata καθάπερ τὰς θείας γραφὰς δεχόμεθα, καὶ τοὺς Κανόνας ὡς νόμους φυλάττομεν.

§. *Concil. Chalced.* Ἑπόμενοι τοῖς ἁγίοις πατράσιν ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ὁμολογοῦμεν υἱόν.

§. Sic in omnib. *ferè Concill. occurrit formula*: Sicut à Patribus accepimus, *Sicut & Sancti Patres confeſſi ſunt. Seqventes per omnia Sanctos Patres* & Doctores Eccleſiæ.

§. *Vinc. Lerin. Common. c. 38.* In Traditione reqvirit Tria; ſcil. qvicqvid omnes Pariter uno ore eodem conſenſu Apertè, freqventer, Perſeveranter tenuere, ſcripſere, docuere; Id, ait, nobis qvoq; intelligemus absq; ullâ dubitatione credendum.

§. *Calixt. inde elicit* hæc *Tria*: Univerſitatem, Antiqvitatem, Conſenſum.

§. Apud *Socrat. l. V. c. 10.* Siſinius vocat ἐκδόσεις τῶν παλαιῶν καλέσαι, contra monet φυγεῖν τὰς διαλεκτικὰς μάχας.

§. *Tertull. adv. Marcion. c. 21.* Non alia agnoſcenda erit Traditio Apoſtolorum, qvàm qvæ hodie apud Eccleſias eorum editur.

§. παράδοσις & παραδοῦναι ſæpe ſumitur, ut *1. Cor.* XI. pro doctrinâ. Sic *PP. Iren. l. III. c. I.* Evangelium per Dei voluntatem in Scripturis nobis tradiderunt. *Cypr. ep. 74.* & *Dionyſ. Eccl. Hier. c. 5. Part. 2.* θεοπαράδοτα λόγια vocat Scripturas. *Cyprian. l. cit.* Si autem

autem in Evangelio præcipitur aut in Apoſtolorum Epiſtolis aut in Actib. continetur, obſervetur divina hæc & ſancta Traditio.

§. Sic *Greg. M. Reg. 7. c. 63.* vocat Orationem Dominicam ipſam Traditionem, qvam redemtor noſter compoſuit. Verba ſunt: Valde mihi inconveniens viſum eſt, ut precem qvam Scholaſticus compoſuerat ſuper Oblationem diceremus, & ipſam Traditionem, qvam redemtor noſter compoſuit, ſuper ejus corpus & ſanguinem non diceremus.

§. *Chryſoſt. in I. Tim. III. 6.* παράδοσιν τὴν διά τῶν ἔργων, φησὶ καὶ κύριος ἀεὶ ταύτην λέγει παράδοσιν.

§. Inſignis locus de Traditionibus eſt *Marc. VII. 7.*

§. De autoritate Traditionum in reb. fidei *ſic PP.*

§. *Juſtin. M. Dial. Tryph.* Non humanis διδάγμασιν juſſi ſumus à Chriſto ipſo credere. *Tertull. de Carn. Chriſt. c. 7.* Non recipio qvod extra Scripturam de tuo infers, ſi tu es Apoſtolicus, cum Apoſtolis ſenti. *Cyprian. Ep. 74.* Si ergo aut in Evangelio præcipitur, aut in Apoſtolorum Epiſtolis, aut in actib. continetur &c. obſervetur divina hæc & ſancta Traditio. *Ambros. de Paradis. c. 12.* Nihil cautionis gratia jungere nos debemus mandato Dei, ſi qvid enim vel addas vel detrahas, prævaricatio qvædam videtur.

§. *Baſil. contra Eunom. l. I.* Diabolus προσθήκαις ἀεὶ τὸ κακὸν πλεονάζει. *Hieron. in Hagg. c. I.* Qvæ abſq; auctoritate & teſtimonio Scripturarum qvaſi Traditione Apoſtolicâ ſpontè reperiunt, percutit gladius *Dei.*

§. *Id. in Jerem. c. 7.* Nec Parentum, nec Majorum error ſeqvendus eſt, ſed auctoritas Scripturarum & Dei docentis imperium. *Et in Pſ. 86* Qvamvis aliqvis Sanctus ſit poſt Apoſtolos, qvamvis diſertus ſit, non habet auctoritatem.

§. *Baſil. in regul. Contr. qv. 95.* ait neceſſarium eſſe, ut Scriptura diſcatur 1: ad πληροφορίαν τῆς εὐσεβείας & 2. ne aſſveſcat παραδόσεσι τῶν ἀνθρώπων. *Hier. Eſa. VIII.* Non mirum ſi veſtras vos traditiones ſeqvimini, cùm unaqvæq; gens ſua conſulat idola &c. ſed nobis *Deus* legem dedit &c. Id contr. Helvid. Exemplum

plum proponit in iis, Qvi trib. Qvadrageſimis per annum jejunantes ἀξηροφαγίαις humiliant animam ſuam, & vel maximè de Tatiani radice creſcentes ſuper hujuscemodi laboribus audiunt: Tanta paſſi eſtis ſine causâ? Hæc ille qvæ reſpondent huic ματην σέβονται.

§. *Bernard. Ep. 91.* Non me Sanctorum poteſt carere conventus, nec loci corporisve diſtantia privat prorſus à Concilio caſtorum, illo præſertim Concilio, in qvo Non hominum traditiones obſtinatius defenſantur, aut ſuperſtitioſius obſervantur, ſed diligenter humiliterq; inqviritur, qvæ ſit voluntas Dei bona & beneplacens & perfecta. *Et Tract. de Precept.* Voluntaria ſunt qvæ inventa ab homine, neceſſaria qvæ divinitus inſtituta.

§. Cũ his qvomodo illud convenit *Gloſſ. interlin. C. Marth. de Celebr. Miſſ.* Multa ſervat Eccleſia, qvæ non ſunt ab Apoſtolis tradita, qvæ tamen cùm ſint longâ conſvetudine approbata, non ſunt minoris auctoritatis?

§. Qverelam *Auguſtin.* de Traditionib. nimiis vid. *ſupr. Tit. Cærimonia*, ubi vocat id *ſubjicere religionem humanis præſumtionibus.*

TRADITORES.

§. A. C. 302. Diocletiani Edictum promulgatum ſcribit Euſeb. l. 8. c. 9. Ut Eccleſiæ deturbarentur, & Libri Chriſtianorũ comburerentur igni, id qvod de Codice Sacro exponit D. Auguſt. de Baptiſm. l. 7. c. 2. agens de paſſione Cypriani his verbis: *Poſt mortem ejus quadraginta & , quod excurrit, annis peractis, Traditio Codicum facta eſt, Unde cœperunt appellari Traditores.* Arnob. adv. Gent. l. 4. fin. Qvòd ſi haberet vos aliqva veſtris pro religionibus indignatio, Has potius literas, Hos exurere debuiſtis olim Libros (*Gentilium putâ*) iſtos demoliri. Nam noſtra qvidem ſcripta cur ignibus meruerunt dari? Cur immaniter conventicula dirui? *Cæſar Baron.* ad A. C. 320. Tom. II. Annal. §. XX. huc refert vetuſtas leges *Paul. l. 5. Sent. tit. 23. Cod. Theodoſ.* & *l 4. A. Famil. erciſcund.* ubi agitur propriè de libris Magicis exurendis, qvales ab Ethnicis paſſim tunc credebantur eſſe Chriſtianorum.

§. Primus, qvi in Sacros Codices ſæviiſſe legitur, fuit Antiochus Epiphanes, & Joſep. l. 20. Antiqv. c. 4. Judææ Procuratoris Cumani factum prædicat, Qvi in militem, jure animadverterat, qvi Sacros Ebræos Codices conſcidiſſet.

§. Sed nunc Edicto illo Diocletianéo graſſante, Præſides in omni provincia, perq; ſingulas civitates & vicos id egerunt, ut à Chriſtianis Codices *traderentur*. Et ad hoc additis tormentis crudeliter adigi ſolebant. Qvi igitur atrocitate poenarum territi, qvos apud ſe habebant, Codices exhiberent ad ignem, dicti ſunt *Traditores*.

§. *Martyrol. Roman. a. d. II. Januar.* Celebrat eorum memoriam, qvi cum id facere recuſarent, martyrio coronati fuerũt; idq; his verbis: *Romæ commemoratio plurimorum Sanctorum Martyrũ, qvi ſpreto Diocletiani Edicto*, Qvo tradi ſacri Codices jubebantur, *potiùs corpora carnificibus, qvàm ſancta dare omnibus maluerunt.*

§. A. C. 303. Cirtæ in Numidiâ Synodus Epiſcoporum coacta eſt; in qvâ cauſa Traditorum cognita fuit, de qvo Baron. l. cit. §. 2. & ſeqq.

§. Formula Præfectorum Gentilium fuiſſe legitur: Proferte *ſcripturas legis*, & *ſi qvid aliud hic habetis!* Excuſabant ſe hâc formulâ: *Chriſtianus ſum*, non *Traditor*.

VIRGINITAS.

§. *1. Cor. 7.* *Pſ. 1.* Locus, Veterib. PP. anſam dedit diverſitatum Ordinum. Princeps omnium ordo eſt Virginum à *Pſ. IX.* hujus *Cap.* in utroq; ſexu, qvo cum Monaſticum Vitæ genus jungitur. *Secundum*, Continentiæ gradus eſt. Tum *Viduitas*, at poſtremo *Conjugium*.

§. *Juſtin. Apolog. II.* Πολλοὶ τινὲς καὶ πολλαὶ ἑξηκοντοῦται καὶ ἑβδομηκοντοῦται, οἱ ἐκ παίδων ἐμαθητεύθησαν τῷ Χριστῷ ἄφθοροι διαμένουσι. Hinc Fauſtus ille Manichæus apud *Auguſtin. l.* XXX. cùm Catholicos reprehenderet, qvod matrimonium damnarent, viciſſim ap. illos infinitum Virginum numerum opponebat. Ut penè,

nè, *inquit*, jam major in Eccleſiis omnibus Virginum apud vos qvàm mulierum numeroſitas habeatur. Cui reſp. *Auguſtin.* Ita virginitatem in Eccleſiâ commendari, ut nuptiæ neqvaqvam reprobentur. Pleni ſunt, *Ambroſ. Cyprian. Tertull. Auguſt. Heronymi &c.* libri harum virginum mentione. *Ancyran. Can.* XIX. ὅσοι παρθενίαν ἐπαγγελλόμενοι ἀθετοῦσι τὴν ἐπαγγελίαν, τὸν τῶν διγάμων ὅρον ἐκπληρούτωσαν. *Chalcedonenſ. Can. 16.* Παρθένον ἑαυτὴν ἀναθεῖσαν τῷ δεσπότῃ θεῷ, ὡσαύτως δὲ καὶ μονάζοντα, μὴ ἐξεῖναι γάμῳ προσομιλεῖν. Εἰ δέ γε εὑρεθεῖεν τοῦτο ποιοῦντες, ἔστωσαν ἀκοινώνητοι. *Epiph. hær. LX. n. VII.* docet Virgines, à qvib. Virginitatis ſponſio, qvam ὁμολογίαν vocat, violata ſit, conſultius facere ſi ſe illigent nuptiis legitimis, ut poſt diuturnam pœnitentiam Eccleſiæ Pacem impetrent.

§. Nondum ſcil. ea ſponſio tantæ religionis erat, ut irritum matrimonium faceret. Sic *Valentin. Concil. Can. II.* Virgines qvæ ſe Deo voverunt, ſi ad terrenas nuptias tranſierint, pœnitentiam agere jubet.

§. Eæ ab Epiſcopo conſecrabantur. Qvod ne Sacerdotes uſurparent, ſæpiùs interdictum, uti *Carthag. II. & III. Baſil. ad Amphilon. Can. XVIII.* Illarum ὁμολογίας excipi jubet anno ætat. XVI. vel XVII. Severiùs *Agathenſe Can. XIX.* Sanctimoniales, qvantumlibet vita earum & mores probati ſint, ante annum ætatis ſuæ XL. non velentur.

§. *Epiphan. Exp. Fid. n.* XXI. Παρθενία dicitur in Eccleſia κρηπὶς καὶ βαθμός, Huic proximam addit Τὴν Μονότητα, Tertiam ἐγκράτειαν, Quartam χηρεοσύνην, Tùm σεμνὸν γάμον, quem ἐν μεγάλῃ τιμῇ ait eſſe. *Vid. è profeſſo Notam ſupra Tit. Moniales.*

§. *Tertull. adv. Marcion. l.* Vacat abſtinentiæ teſtimonium, ſi licentia eripitur. *Hier. ad Helvid.* Virgo majoris eſt meriti, dum id contemnit, quod ſi fecerit, non delinquit. Id. adv. Jovinian. Ideò plus amat Virgines Chriſtus, quia ſponte tribuunt, quod ſi non fuerat imperatum. *Chryſ. in h. l.* Βελτίονα δείκνυσι τὴν ἐγκράτειαν. *Id. ad Rom. VII.* Τῆς φιλοτιμίας τῶν ἀγωνιζομένων eſſe dicit, παρθενίαν καὶ ἀκτημοσύνην. *Orat. 2. de jejun.* Ἀφῆκαν ἀνωτέρω τῶν ἀγώ-

νων τὴν παρθενίαν ἵνα καὶ οἱ κατορθοῦντες τὴν οἰκείαν μεγαλοψυχίαν ἀποδείξωνται καὶ οἱ μὴ κατορθοῦντες τῆς συγγνώμης ἀπολαύσωσι τοῦ δεσπότου.

§. Plura de Virginitate vid. *Tit. Moniales.*

VISIO DEI IN VITA ÆTERNA.

§. Viſio Dei in vitâ æternâ qualis ſit PP. & Scholaſtici diſſentiunt. *Vid. fusè Voët. Diſp. Sel. Tom. II. diſp. pen: p. 1214. ſeqq. Petav. Tom. I. l. 7. Op. Theol.* è PP. prolixè explicatur.

§. Quidam negant, *Deum videri in ſe, ſicut eſt*; Quidam volunt, *Videri quantum ſatis eſt beatis.* Chryſoſt. homil. 15. in Joann. Αὐτὸ ὅπερ ἐστὶν ὁ θεὸς οὐ μόνον προφῆται ἀλλ᾽ οὐδὲ ἄγγελοι εἴδοσιν, οὔτε ἀρχάγγελοι Et: Μόνον δὲ αὐτὸν ὁρᾷ ὁ υἱὸς καὶ τὸ πνεῦμα ἅγιον Ἡ γὰρ κτιστὴ φύσις ἅπασα πῶς καὶ ἰδεῖν δύναται τὸν ἄκτιστον; Locum illum *Matth. XVIII*; 10. ſic explicat id. Τὴν κατὰ διάνοιαν ὄψιν, τὴν ἡμῖν δυνατὴν, καὶ τὴν ἔννοιαν τὴν περὶ θεοῦ. *Viſionem intellectualem* vocant Scholaſtici.

§. *Viſionem illam, Eſ. VI.* Κατὰ συγκατάβασιν *factam eſſe ait*, ὅταν μὴ ὡς ἐστιν ὁ θεὸς φαίνηται, ἀλλ᾽ ὡς ὁ δυνάμενος αὐτὸ θεωρεῖν. Οἷός τε δ[illegible], οὕτως ἑαυτὸν δεικνύῃ ἐπιμετρῶν τῇ τῶν ὁρώντων ἀσθενείᾳ τῆς ὄψεως τὴν ἐπίδειξιν. Sic & *Cyrill. Hieroſol. Catech. VI.* concilians h. l. I. Joh. III; 2. cum *Matth. XVIII.* ait: Οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν βλέπουσιν οὐ καθὼς ἐστιν ὁ θεὸς, ἀλλὰ καθόσον καὶ αὐτοὶ χωροῦσιν. *Et ibid.* βλέπουσι κατὰ τὸ μέτρον τῆς οἰκείας τάξεως. Τὸ δὲ ἀκραιφνὲς τῷ υἱῷ καὶ πνεύματι τετήρηται. *Baſil. I. contr. Eunom.* Εἰκὸς αὐτὴν μὲν τὴν οὐσίαν ἀπερίοπτον εἶναι παντὶ, πλὴν ἢ τῷ μονογενεῖ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι. *Et Theodoret. Dial.* ἄτρεπτ. locum *Matth. XVIII.* interpret. δόξαν τινὰ videri ab angelis τῇ αὐτῶν φύσει συμμετρουμένην.

§. *Anaſtaſ. Sinait. in Hodego.* φύσιν & πρόσωπον diſtinguit, ſed imperitè. Nam *Matth. XVIII.* πρόσωπον non perſonam ſed Faciem notat. *Oecumen. in I. Joh. III; 2.* illud καθώς ἐστι ſic expl. οὐ κατὰ τὴν φύσιν δηλονότι. Τοῦτο γὰρ ἀμήχανον γεννητῇ φύσει. Exponit autem de bonitate Dei, δίκαιον δίκαιος, ἅγιον ἅγιοι. quod valdè abſurdum.

§. Con-

§. Contrà alii in vitâ æternâ clarè viſuros Deum ſanctos aſſerunt. *Iren. apud Meliſſ. de Fid. ſerm. I* ὥσπερ οἱ βλέποντες τὸ φῶς, ἐντεὶ εἰσι τοῦ φωτὸς, οὕτως οἱ βλέποντες τὸν θεὸν, ἐντὸς γίνονται τοῦ θεοῦ. *Clem. V. ſtrom.* Τὴν ἐναργῆ κατάληψιν ſtatuit. Ἐπὰν εἰς τὴν ἐσχάτην ἐφίκωνται τελείωσιν ſancti. *Epiphan. Hær. LXX.* ſic expl. Ἀόρατός ἐστι τὴν φύσιν, βουλομένῳ δὲ τῷ ὑπ' αὐτοῦ γεγονότι ἀνθρώπῳ ὀπτάνεσθαι, οὐδὲν ἐναντιοῦται &c. *Et ibid.* videri, οὐ καθὼς ἔχει τὸ ἄπειρον, ἀλλ' ὡς ἠδύνατο χωρεῖς ἡ φύσις ἐνδυναμωθεῖσα &c. *Nazianz. Orat. XXXIV.* Deum tunc comprehendi ait, cùm ἡ εἰκὼν ἀνέλθῃ πρὸς τὸ ἀρχέτυπον. Idq; probat è *I. Cor. XIII; 12.*

§. *Aug. Ep. CXI.* Negare non poſſumus, Filios Dei viſuros Deum, ſed ſicut videntur inviſibilia. Unde autem inviſibilia videntur, niſi oculis cordis? *Id. Tract. 21. in* Joann. aſſerit. *Greg. M. 18. Moral. c. 28.* Simplici illi & incommutabili Eſſentiæ non aliud eſt Claritas, aliud Natura, d. ipſa & Natura, ſua Claritas, ipſa Claritas Natura eſt. Et id. ibid. adducto loco *Joann. 14, 21.* ſic expl. Ac ſi patenter dicat, Qvi in veſtrâ me cernitis, reſtat ut in meâ me naturâ videatis. *Proſp. Vit. Contempl. c. 4.* Qvod hîc crediderunt, ibi videbunt, ſui Creatoris ſubſtantiam mundis cordibus contemplantes. Cap. 13. Tam rerum omnium notitia, qvàm ipſa DEI ſubſtantia plenè & perfectè videbitur. Sic & *Bernard. Serm. 4. Feſt. omnium Sanctorum*: Ipſam Trinitatem & gloriam illam ſine ullo ænigmate mundo cordis oculo contemplantes. Ibid. *locum 1. Job. 3, 2.* καθώς ἐστι, ſic expl. Non modò ſicut ineſt aut cœteris creaturis, ſed ſicut eſt in temetipſo. *Id. Serm. 1. de Verb. Apoſt. Rom. 14.* Non eſt regnum Dei &c. ait: Sanctos nudis oculis intuituros Deitatis eſſentiam, nullâ corporeorũ phantaſmatum imagine deceptos. *Id. Serm. 31.* in Cantic. aſtruit. Et

§. *Florent. Synod.* ſtatuit, Exutas corporibus animas in Cœlum mox recipi, & intueri clarè ipſum Deum, ſicuti eſt.

§. Apud recentiores Græcos *Palamas* defendit, Deum non iri viſum in ſeſe, ſed fulgorem ex Deo manantem, ut ait *Monachus* David in *Diſſid. Barlaam. & Palam.* ſic: οὐσίαν δὲ θεοῦ οὐδεὶς πώποτε

 αὐ-

ἄνθρωπος οὔτε ἄγγελος οὔτε ἰδεῖν δύναται. Statuit autem viſuros δόξαν μὲν ἄχρονον, & recepturos χάριν ἀΐδιον καὶ δωρεάν.

UNCTIO.

§. *Eugenius Papa* ex loco *Jac. V. 14.* Sacramentum Unctionis cum ſuis ſectariis exterebravit. Patres audiendi nobis.

§. *Chryſoſt. l. III. de Sacerdot. c. 6.* hunc locum Jacobi adducit ad probandum, Sacerdotes poteſtatem habere δι' εὐχῶν βοηθεῖν, & ita remittere peccata. Sed nullam Sacramenti mentionem hic facit, neq; de extremâ Unctione diſſerit. *Auguſtin.* hoc Ungere ſ. ἀλείφειν ſpiritualiter accipit: *Serm. 215. de Temp.* Qvoties aliqva infirmitas ſupervenerit, corpus & ſanguinem Chriſti ille qvi ægrotat accipiat, & inde corpuſculum ſuum ungat, ut illud qvod ſcriptum eſt impleatur in eo: Infirmatur aliqvis. &c. *Jac. 5, 14.* Nihil patrocinii hîc Papæ. *Theophylact.* hanc Unctionem, de qvâ *Jacobus* loqvitur, eandem facit cum illâ Unctione Apoſtolorum miraculoſâ *Marci cap. 6. Oecum. in* h. l. idem ſtatuit. *Auctor Tractat. de rectitud. Cathol. converſat. Tom. 9. Oper. Auguſt.* Monet, non recurrere ad incantatores in morbo cubantem, ſed ait: Qvi ægrotat in ſolâ Dei miſericordiâ confidat & Euchariſtiam cum fide & devotione accipiat, oleumq; benedictum fideliter ab Eccleſiâ petat, unde corpus ſuum ungatur, & ſecundum Apoſtolum, Oratio fidei ſalvabit infirmum. &c. Ubi non Sacramenti meminit, ſed qvod recuperatione valetudinis corporis monet id fieri &c. In fine monentem de Sacramentis addo *Cyrill. Hieroſ. Catech. 4. Cap. de Sp. S.* Δεῖ περὶ τῶν θείων καὶ ἁγίων τῆς πίστεως μυστηρίων μηδὲ τὸ τυχὸν ἄνευ τῶν θείων παραδίδοσθαι γραφῶν. μηδὲ ἁπλῶς πιθανότησι καὶ λόγων κατασκευαῖς παραφέρεσθαι.

§. Eſt & alia *Unctio in Baptiſmo.* De quâ vid. Tit. *Baptiſmus.*

§. Eccleſia Romana obſervabat, ut Presbyter verticem, Epiſcopus frontem inungeret. *Auctar. Bibl. PP. Ord. Rom.* At in Græcâ omnes Corporis partes ungebantur, etiam à presbytt. in nonnullis Eccleſiis. Sic & honeſtatis cauſa ſacerdos Feminæ frontem inungebat, ſed Diaconiſſa corp⁹. *Clem. Apoſt. Conſt. l. 3. c. 15.*

Ὁ διακο-

ὁ διάκονος χρίει μὲν μόνον τὸ μέτωπον τῷ ἁγίῳ ἐλαίῳ, καὶ μεθ' αὐτὸν ἀλείφει αὐτὰς ἡ Διάκονος. Ἐν τῇ χειροθεσίᾳ μόνος τὴν κεφαλὴν αὐτῆς χρίει ὁ Ἐπίσκοπος. In Latin.Eccl.tangebatur pectus & inter Scapulas ungebatur. Gregor. M. Sacrament. *Alcuin. de Div. Offic. Raban. M. Inſtit. Cler. l.1. cap.27.* In Græcâ verò totum Corpꝰ. *Cyrill. Hier. Catech. Myſt.11. Chryſoſt. hom. VI. Coloſſ. Epiſt.* Et ſic apud Syros obtinuit, teſte *Severo Alex.* in Ritib. Baptiſmi.

§. Præterea in *Eccleſ. Primitiv.* Ungebant morbo cubantes, maximè in iis membris qvæ dolebant. Surdo mutoq; oleum infuſum ori & vertici. *Greg. Turon.6. Hiſt. c.7.* Peſte laboranti brachium oleo illitum. *Fortunat. in Vit. S. Germani.* Victor Antioch. ad c.VI. Marc. Oleum qvod in ſanctâ Unctione adhibetur & Dei miſericordiam & Morti ſanationem & cordis illuminationem denotat. Dici tamen poteſt, Orationem hæc omnia efficere, oleum autem eorum omnium qvæ fiunt Externum TANTUM Symbolum eſſe.

§. Hæc igitur illorum ſeclorum conſvetudo circa Unctiones. *v. Horn. Not. Sulp. Sev. p.480.*

§. *Sulp. Sev. Dial. III.* ſcribit, Avitiani uxorem miſiſſe Martino oleum qvod ad diverſas morborum cauſas neceſſariũ (ſicut eſt conſvetudo) benediceret.

§. *Duo nota*: ad morborum cauſas adhibitum eſſe ex h. l. & 2. Viris ſanctis id miſſum ut benedicerent. *Hieron. Hilarion.* Ut benedictum ab eo panem vel oleum acciperent.

§. Et hôc morbos curari credebant. *Hieron. l. cit.* Benedicto itaq; oleo tangentes vulnera certam ſalutem reſumebant. *Et mox:* Generum & filiam de morte liberavit unctione olei. *Tertull. ad Scapul.* Proculum qvi eum per oleum aliqvando curaverat, reqviſivit.

§. *Sulp. l. cit.* vocat: Sanctificatum liqvorem. *Paulin. l.V.*

——— ——— ——— Medicati infuſio ſucci.

Et 2. Singula contingit medicato Chriſmate membra. *Id. lib.V.* ſcribit: ſuo tempore recondi id ſolitum in ſacris locis Martyrum & aliorum Sanctorum, qvô redderetur efficacius. Et is mos maximè

ximè invaluit in Oriente, in Bethlehem, monte Calvariæ, Oliveti, & apud ſepulcrum Chriſti.

USURÆ.

§. *Lactant. Epit. Inſt. c. 2.* de officiis Chriſtiani. Non dabit, ait, in uſuras pecuniam. Hoc eſt enim de alienis malis lucra captare.

§. *Ambroſ. Off. 3. c. 2.* Subvenire non habenti, humanitatis eſt; Duritiæ autem plus extorqvere, qvàm dederis.

§. *Cyprian. de Lapſ.* graviora peccata enumerans, addit, Uſuris multiplicantibus fœnus augere.

§. *Chryſoſt. de jejun. V.* βλέπε μὴ δανείσῃς τὸ ἀργύριόν σου ἐπὶ τόκῳ.

§. *Aug. ep. 54.* Qvid dicam de Uſuris, qvas etiam ipſe leges & judices reddi jubent. Ita crudelior eſt, qvi ſubtrahit aliqvid vel eripit diviti, qvàm qvi trucidat pauperem fœnore?

§. Uſuras autem accipit, qvi plùs qvàm dedit exigit, ait *Gratian. c. 14. q. 3. c. 1. Hieron. Ezech. l. 6. c. 18.* Uſuram appellari ſi ab eo qvod dederint, plus acceperint. *Ambroſ. de Tob. c. 14.* Qvodcunq; ſorti accidit, uſura eſt. *Concil. Agath. apud Grat. d. c. 4.* Uſura eſt ubi amplius reqviritur, qvàm datur.

§. Licere autem nec Clericis nec Laicis fœnerari docent, *Concil. Arelat. l. c. 12.* Miniſtri qvi fœnerantur placuit eos à communione abſtinere. *Conc. Tarracon. c 2.* Qvicunq; in clero eſſe voluerit, emendi vilius vel vendendi carius ſtudio nō utatur. *Concil. Bracar. ſub Martin. P. c. 62.* Si qvis fœneraverit & Centeſimas exegerit alienus habeatur à Clero. Sic & *Conc. Carth. 4. c. 17. & Nicen. 17.*

§. *Ambroſ. de Bon. Mort. c. 12.* Si qvis Uſuram acceperit, rapinam facit, vitâ non vivit.

§. A qvo exigi poſſint. *Ambr. de Tob. c. 15.* Ab illo Uſurā exige, cui meritò nocere deſideras, Cui jure inferuntur arma, huic legitimè indicantur uſuræ, qvem bello vincere facilè non potes. Sine ferro dimicat, qvi Uſuram flagitat, Ergo ubi jus belli, ibi etiam jus Uſuræ.

§. *Aug.*

§. *Aug. de Verb. Dom. Serm. 35.* Nolite velle Eleemoſynas facere de fœnore & Uſuris.

§. Nec Eleemoſ. nec Oblationes ex Uſuris faciendæ. *Gregor. l. 2. Ind. 2. ep. 126.* Non offerens à muneribus, ſed munera ab offerente placent.

§. *Concil. Pariſ. l. 2. c. 53.* Valde execrabile avaritiæ genus vocat, & damnat, ex *Levit. 22. 25. Exod. 22. Deut. 15. Ezech. 18. Amos 8. Et ait:* Putant qvidam, Uſuram tantum eſſe in pecuniâ Sed prævidens hoc Scriptura omni rei aufert ſuperabundantiam, ut plus non recipias, qvàm dediſti.

§. Graviſſimè Concil. *Lateran. ſub Alex. III. Part. 1. c. 25.* Uſurarii manifeſti nec ad Communionem admittantur, nec Chriſtianam ſi in hoc peccato deceſſerint, accipiant Sepulturam. Sed nec eorum oblationem qvisqvam accipiat.

§. Tria ſtatuuntur in Uſurarios hoc Can. 1. Excommunicatio. 2. *Ἀταφία.* 3. Oblationum eorum repudiatio.

§. Sic *Concil. Arelat. l. c. 12.* Miniſtri qvi fœnerantur, placuit eos à Communione abſtinere.

§. Plura vide *in Concil. Calchictenſ. in Angliâ cap. 17 Pariſienſ.* Ann. 829. cap. 53. *Meldenſ.* Anno 845. Can. 55. *Decretis Heraldi* Turonenſ. c. 21. *Concil. Troslejano* Anno 909. Can. 15. *Valentiniano III.* Anno 855. cap. 10. *Regiaticino* Anno 850. cap. 21. *Leon. Magno Ep. 1.* ad Epiſc. *Campan.* cap. 3. *Pœnitential. Rom.* Si qvis uſuras accipit, rapinam facit. Ideoq; qvicunq; illam exegerit, pœnitentiam aget annis Tribus, Uno in pane & aqvâ.

VULGATA VERSIO.

§. Dicitur *vulgata*, quòd in familiari & vulgato uſu eſt apud Latinam Eccleſiam, idq; maximè poſt *Concil. Tridentin. Seſſ. IV. Can. 2* ubi authentian obtinuit. Verba ſunt: Ut vetus & vulgata Editio in publicis Lectionibus, Diſputationibus, Prædicationibus aut expoſitionibus pro AUTHENTICA habeatur, & quod eam nemo rejicere quovis prætextu audeat vel præſumat.

Digitized by Google

§. Quod ita interpretatur *Fr. Andr. Vegius in defenſ. Concil. Trid. l. 15. c. 9.* Quòd ſit omnibus Editionibus tùm factis præferenda; Non autem voluiſſe Concilium eam Verſionem tanquam cœlo delapſam adorari. *Andrad. l. 4. def. Concil. Trid.* ita interpretatur, Nihil aliud ſignificari, qvàm nullo defœdatam errore exiſtere vulgatam verſionem, ex quo pernicioſum dogma aliquod in fide & moribus colligi poſſit. Eodem modo emolliunt verba Concilii *Joan. Driedo l. 2. de Tranſlat. Script. cap. 1.* Et *Jo. Mariana in Tractatu de Vulg. Verſ. c. XX.* §. Alii contrà Ab omni errore emendatiſſimam eſſe contendunt, ut *Jo. à Sacroboſco Defenſ. Conc. Trid. cap. IX. Gretſerus l. 2. c. 10. Def. Bell.* ſcribit: Deum interpretis manum & calamum ita direxiſſe, ne uſpiam à Sp. S. mente aberraret. *Pined. de reb. Salom. l. 4. c. 7.* ait, Piaculum eſſe, aſſerere, Vulgatum interpretem in ullo erràſſe, ſive in re pertinente ad fidem, ſive in re Geographica, aut aliâ cujuscunq; generis.

§. *Auguſtin. de Doctrin. Chriſt. l. 2. cap. XI.* teſtatur, ſuo tempore Latinorum interpretum, qvi ex Græco in Latinum Biblia tranſtulerunt, numerum fuiſſe infinitum. Præ omnibus commendat eam, quam vocat *Italicam*, quòd verborum tenacior eſſet & ſenſu perſpicua; Eadem fortaſſe cum illa, qvam ex LXX. converſam Latinis Eccleſiis in uſu ſcripſerat eſſe. §. Hinc eadem Hieronymo dicitur *vulgata* in Eſai. cap. 4. §. Nam ut illa communiter apud Græcos recepta vocabatur Κοινὴ, ita & hæc Latinis, *vulgata* dicta fuit. §. Gregor. in Moral. Præfat. appellat *Veterem*, in comparatione verſionis Hieronymi, quam ſimiliter *Novam* dixerat, reſpectu tum temporis *vulgata*.

§. Sic uſq; ad ætatem Hieronymi, qui novam ex Ebræo adornavit. *Auguſtin. l. 18. c. 43. de C. D.* Quamvis non defuerit temporibus noſtris Presbyter Hieronymus, homo doctiſſimus, & omniū trium Linguarum peritus, qui non ex Græco ſed ex Ebræo in Latinum eloquium Scripturas converterit. Sed ejus tàm literatum laborem, quamvis Judæi fateantur eſſe veracem, LXX. verò interpretes in multis erràſſe contendant, tamē Eccleſiæ Chriſti tot hominum auctoritati ab Eleazaro tunc Pontifice, ad hoc tantum opus electorum neminem judicant præferendum. §. Sed

§. Sed non diu Eccleſiæ in hâc Auguſtini ſententia perſtiterunt. Nam quamvis illo adhuc ævo, uterentur *Italica* verſione, ſucceſſu tamen temporis Hieronymi editio in plerisq; invaluit. §. Pſalterium ab Hieronymo emendatum ex Vulgatâ ideò retentum fuit, quòd cum in templis quotidiè decantaretur, difficulter mutari potuiſſet. In reliquis ex duabus Una facta fuit, eaq; partim *nova*, partim *Vetus*. Vetus, in Libris non-Canonicis ſ. Eccleſiaſticis retenta fuit. Prophetæ omnes Minores ſunt *Novæ* Editionis; Reliqui ſunt ex duabus permixti.

§. Sed hoc vetus Bibliorum Translatio non unum habet Auctorem, ut diverſum dicendi genus inter alia indicat, Et quæ jam in uſu regnat *Vulgata*, quædam habet ex Hieronymo, quædam ex Luciano, quædam ex Theodotione, quædam ex alio interprete Anonymo, uti cenſet *Bell. l. 2. c. 11. de V. D.*

§. Atq; ita ex pluribus eſt mixta verſio, quæ in Latina Eccleſia paulatim *Italica* locum occupavit, idq; ſenſim invaleſcente uſu. Nam cum Hieronymus verſionem V. T. ex Ebræo adornâſſet, & Novi ex Græco emendâſſet, Hæc cjus verſio à multis recepta fuit & comprobata; ab aliis verò qvos ille gloriæ ſuæ æmulos vocat, rejecta & repudiata, ſaltim quoad uſum; donec temporis decurſu, utraq; *Vetus* & *Nova* in uſu eſſe cœpit. Sic *Gregor. in Præfat. Moral.* inquit: Novam translationem diſſero, ſed ubi comprobationem cauſa exigit, nunc *Novam* nunc *Veterem* per teſtimonia aſſumo. §. Ex hiſce tandem tractu temporis conflata eſt ea, quæ nunc *Vulgata* dici ſolet, & quam *Concil. Trident.* authentia donavit.

§. Deinceps in controverſiam Auctor venit, aliis contendentibus, Eam eſſe *Hieronymi*, Aliis verò *incerti eſſe auctoris*. Auguſtin. Eugubinus & Picus Mirandul. tribuunt Hieronymo, quamvis Eugubinus Pſalmos excipiat, qvos fatetur haberi ex LXX. editione, correctos tamen ab *Hieronymo*. Ut & *Bellarmin. l. 2. de V. D. c. IX.* Unde communiter Pontificii eam appellant, *Hieronymi Verſionem*. §. Sunt tamen & inter illos, qui diſputant. *Pagninus in Præfat. Gramm. Ebr. ad Fr. Fregoſium*; inquit: Optarim, ut

 Hie-

Digitized by Google

Hieronymi mihi Tranſlationem germanam oſtenderent; Quæ enim paſſim legitur, non eſt Hieronymi incorrupta verſio. Præterea Hieronymum fuiſſe hominem, & potuiſſe errare in ſua translatione, inficiabitur nemo. §. Sic & ſentiunt *Paulus Foro Sempron. l. 2. de Paſs. Dom. cap. 1. Eraſmus & Jacob. Faber Stapul.* Apolog. in Comm. Epiſt. Paulin. ubi ait: Omnes qui incolumi pollent judicio, negare hanc eſſe Hieronymi Editionem, & Caput eſſe pertinax, quiſquis aliter ſtatuit. Hieronymum N.T. Græcæ fidei reddidiſſe; Vulgatam autem Editionem adeò multiplici ſcatere vitio, ut non tàm Græcæ fidei reddita ſit, quàm reddi indigeat. *Gul. Lindanus l. 3. de opt. gen. interpr.* cenſet, Non Latinũ, ſed Græculum quendam *L*atinæ verſionis autorem eſſe.

§. Alii, ut *Baron. Tom. II.* & *Sixtus Senenſ.* & *Jo. Dredo. l. 2. de Eccl. Dogm. c. 1.* & *Andradius* putant, *P*artim eſſe Hieronymi, partim non eſſe, ſed mixtam ex vetere, quæ ante Hieronymum fuit uſitata & ex LXX. int. tranſlata, & Novâ, quæ ex Ebræo Textu ab Hieronymo fuerat adornata. Quod & approbatur in *Præfat. Bibl. Clementinorum.*

§. *D*iſtinctè loquitur de toto negocio *Sixt. Senenſ. l. VIII. Hær. XIII.* inquiens: *D*e *L*atinis tranſlationibus duas tantùm ab Eccleſia receptas conſtat, Primò vulgatam illam Editionem, non ex Ebræâ origine, ſed ex traductione *L*XX. Latinè editam, quâ ſola Latinam Eccleſiam uſam fuiſſe uſq; ad tempora Auguſtini & Hieronymi, teſtis eſt *Auguſtin. l. 18. cap. 10. de C. D.* Poſt hanc Veterem ac vulgatam editionem Eccleſia habere cœpit novam Hieronymi traductionem ex Ebraica veritate deſumtam, & Novam qvoq; ejuſdem caſtigationem in N.T. recepit. §. *Idem ibid.* §. *8.* pergit: De editione V. T. quæ Hieronymi eſſe creditur, Hoc unum inprimis certò conſtat, eam non eſſe Hieronymi, ipſomet *H*ieronymo teſte, qui *Præfat. in Libb. Regum*, de ſua editione loquens dicit, *ſe nihil de Ebræa veritate mutâſſe.* Quod ſanè in vulgata Editione V. T. *Quâ nunc utitur Eccleſia* ſervatum eſſe non videmus, cùm in eâ tàm multa ſint, quæ ab Ebræa veritate diſſentiant. Ad quod & illud accedit, quòd ex tàm innumeris locis,

qvos

quos Hieron, commemorat, aut emendâſſe aut aliter ſe vertiſſe, aut aliter legendum cenſuiſſe, quàm nunc leguntur, ***Nullus omninò in Hâc Noſtrâ Editione*** locus inveniatur, qvi vel Hieronymi caſtigationi, vel ſaltim judicio reſpondeat. ***Hæc ille***, quæ & mox adductis in medium exemplis confirmat.

§. ***Id.ibid.*** pergit de autoritate Hujus verſionis ſic loqui: De erroribus, quos Hieronymus in veteri translatione annotavit, & recentiores in ***Hâc Novâ Editione*** pariter annotârunt, ingenuè fatemur & nos, ***Multos Errores*** ab Hieronymo emendatos in veteri translatione, & *ſimiliter* in hac noſtra Nova Editione nonnullas inveniri mendas, Soloeciſmos, Barbariſmos, Hyperbata, & Multa parùm accommodatè verſa, & minùs Latinè expreſſa, obſcurè & ambiguè interpretata, itemq; nonnulla ſuperaddita, aliqua omiſſa, quædam tranſpoſita, immutata, ac vitio ſcriptorum depravata.

§. Similiter judicant N. Lyranus, P. Burgenſis, Eugubinus, Cajetanus, Valla, Pagninus, Vatablus, & Arias Montanus. Sed cumprimis ***Iſidorus Clarius***, qui affirmat, ſe ***Octoginta millia errorum*** in veteri vulgata editione annotâſſe.

§. Sixtinus Amama ***De erroribus vulgatæ verſionis***, peculiari libro tractatum edidit, ubi lector ad ſatietatem inveniet.

§. Merentur legi verba ***Hieronymi*** de ſua verſione, ***Præfat.in Pentat.*** Sæpiſſimè teſtatus ſum, me pro virili portione in Tabernaculo Dei offerre, quæ poſſim, nec opes alterius aliorum paupertate fœdari. Et ***Præf. in libb. Reg.*** Quicquid crebriùs vertendo & emendando ſolicitiùs, & didicimus & tenemus, noſtrum eſt. Et cum intellexeris, quod antea neſciebas, vel interpretem me exiſtimato, vel Paraphraſten, ſi ingratus.

§. Cenſura vulgatæ verſionis, quæ nunc in Latinis Eccleſiis regnat, commodè reduci ad hoſce fontes poteſt. I. ***Non eſt authentica, ſed inſtar cæterarum Verſionum, humana privati laboris translatio***, de quâ ***Hieron. Præfat. in Pent.*** ſic ait: Aliud eſt vatem eſſe, aliud, interpretem. Ibi ſpiritus ventura prædicit, Hic eruditio & Verborum copia, ea, quæ intelligit, transfert. II. ***Au-***

 tor

tor vulgatæ incertus eſt, nec infallibilis. III. *Majeſtatem Spiritus ſancti non aſſequitur, & à Græco ac Ebræa fonte in plurimis diſcrepat.* Sic Hieron. Præfat. in Eſaiam ait, Florem ſermonis Eſaiæ Translatio non potuit conſervare. IV. *Scatet multis Solœciſmis, barbariſmis, & id genus vitiis aliis.* e. gr. Calcea te caligas tuas. Trademini in manibus Hoſtium. Alius non eſt ſuper. Hoc factum eſt per ter. Mœchatus eſt eam. Peſſimare. inſuſpicabilis Minoravit. Pœnitemini. Valefaciens, Manicare &c. V. *Multa quæ in fontibus ſonant, in vulgata verſione diſſonant, vel corrupta, vel ſuppreſſa, vel aliàs immutata.* Quod exemplis propè infinitis demonſtrat *D. Calovius Tom. II. in A. C. p. 540. 550. 560. ſeqq.* *VI. Veteres vulgatâ hâc verſione non ſemper uſi fuerunt.* Ita *Iſidorus* ſeculo ſeptimo, Et *Beda* aliiq; feciſſe leguntur. *VII. Errores Vulgatæ verſionis, quibus diſtat à veritate Fontium ad haſce claſſes reduci poſſunt.* Primò, Continet ea, quæ veritati fontium directè contradicunt. E. gr. *Gen. c. 8. v. 7. c. 19. v. 18. c. 49, 28. Exod. c. 16. v. 14. Lev. c. 13. v. 31. Num. c. 8. v. ult. c. 16. v. 6. c. 24. v. 3. Deut. 29. v. 10. 11. Actor. 27. v. 42. 1. Cor. 15. v. 51. Ebr. c. 3. v. 3.* 1. *Pet. 2. v. 23.* Secundò, Continet errata in Numeris, vide loca *Gen. c. 8. v. 4. c. 11. v. 13. c. 18. v. 28. c. 24. v. 12. c. 32. v. 15. c. 37. v. 2. Exodi c. 32. v. 18. Num. c. 5. v. 15. c. 10. v. 4. c. 28. v. 13. 29. c. 29. v. 10. v. 15. Matth. c. 26. v. 61. Actor. 10, v. 30.* Tertiò, Habet vulgata verſio plurimas ellipſes & defectus. Interdum omiſit integros verſus & periodos; nonnunquam voculas aliquot. *V*ide loca cum fonte collata *Gen. c. 49. v. 32. Exod. c. 28. v. 25. v. 26. c. 40. v. 13. 14. 15. Levit. c. 4. v. 7. 5.* vocum aliquot, *Gen. c. 1. v. 30. c. 4. v. 16. c. 8. v. 19. c. 9. v. 6. c. 17. v 13. c. 23. v. 1. c. 24, 41. c. 25, 31. c. 27, 34. c. 31, 39. 49. c. 34, 1. 7. 29. c. 40, 15. c. 41, 12. 28. c. 49, 30. c. 50, 7. 8. Matth. 6, 13. Luc. 11, 2. Actor. 18, 21. Rom. 11, 6. c. 14, 6. 1. Tim. 6, 5. 1. Petr. 4, 14.* Quartò, ſæpè complectitur ſuperflua vel ſuperaddita, quæ in Textu non comparent. Vide loca *Gen. 4, 8.* verba, *Egrediamur foràs*, in Ebr. non extant. ut & *v. 15.* verba: *Nequaquam ita fuit.* Sic & *cap. 5, 22. c. 8, 19. c. 27, 33. c. 31, 32. 47. Levit. 6, 11. c. 7, 14. c. 14, 56. c. 19, 17. Deut. 1, 25. c. 3, 17. c. 6, 13. c. 7, 10. c. 8, 15. c. 9, 3. c. 10, 20. c. 12, 32. Joſ. 21, 36. 2. Sam. 4, 5. c. 6, 6. c. 15, 20.* ψ *14, 3.* ψ *22, 32. 49, 12. 65, 1. 118, 2. 25. Prov. 10, 4. c. 12, 11. c. 17, 16. c. 25, 27. Eſa. 5, 9. Matth. c. 10, 12. c. 20, 23.*

Luc.

*Luc.*11,34. *Rom.*1,12. 2 *Cor.*1,6 *Jacob.*5,3.16. Quintò, Habet etiam varia & craſſa Librariorum errata. e gr. Eques *pro* Equus Exod. 15,19. *Prov.*20,15. *Eſa.*38,14. *c.*20,2. *c.*49,10. *Luc.*15,14. *Job.*21,22. *Epheſ.*6,13. *Ebr.*12,8. Sextò, Nonnunquam conjungenda ſeparat, & ſeparanda conjungit, itaq; in diſtinctionem Textus impingit. Sic Gen.47,21. cum verſu præcedente 20. connectitur, cum tamē in Ebræo v. 21. per ſe abſolvat ſententiam, & ſenſum plenum cōſtituat. Sic *Exod.*30,23. malè cum *Myrrha* jungitur *ro* ראש & *c.* 38,29. ſic legit *vulgata*, Talenta ſeptuaginta duo millia, cum ita debeant diſtingui: *Talenta ſeptuaginta: Duo millia & Quadraginta Sicli.* Adde *Levit.*3,4. *c.*27,21. *Num.*4, 10. & *c.* 26, 10. *Joſua* 21, 36. *Luc.*16,22. *Actor.*11,42. *Gal.*4. *v. ult.*

Septimò. Errat in nominibus, ponendo vel Propria loco Appellativorum, vel vice verſa, vel etiam, Diverſarum ſpecierum aut animatarum aut inanimatarum, & ſic in ſimilibus. e.gr. *Gen.*11,8. *Plantavit Deus paradiſum voluptatis à principio.* pro, *Plantaverat Deus hortum in Eden ab Oriente. Vide loca Gen.c.*12, 6. 14,5. 33, 10,19. 28,12. *Exod.c.*26, 1. 28,30. 29,4. *Levit.*1,2. *c.*7,35. *c.*11,5.13.18.22. *c.*19,18.20. *Deut.*1,15. *c.*4,49. 17,6. 18,10. 24,7. 28,22. *Joſ.*12,7. Ψ. 19,14. *Zach.*9,2. *Matth.*21,5. *c.*6,11. *Marc.*15,47. *Job.*4,46. *Eph.*4,29. & *c.*

Octavò. Sæpiſſimè ſenſum genuinum Fontium non eſt aſſecuta, imò ne intellexit qvidem. e. gr. *Gen.*3,17. vertit, *in opere Tuo*, cùm in Ebræo ſit, *Propter te.* Vide loca ſimilia *Gen.* 8,17. *c.* 19,18. *c.*21, 19. *c.*25. *v. ult. c.*40,6. *Exod.c.*2, 21. 9,17. 16,23. *c.*22,25. Levit.c.5,2. c.11,42. 13,55. 16,3. c.19,20. Deut.4,32. 24,4. 28,22. Joſ. 10, 14. & alibi. In N.T. demonſtravit id peculiari Tractatu *Laur. Valla*, qui lib. II. de Collatione N.T. cum vulgatâ edidit, & D. Eraſmus *A.C.* 1504. in lucem emiſit, Notis autem eruditis illuſtravit *Jacobus Revius*, *A.C.* 1638. quò Lector avidus viſet.

Nonò. Continet non pauca, quæ fabulis anſam dederunt & vanis commentis. E. gr. *De loco* corvi â Noa emiſſi, ubi extrà Arcam reſederit. *De* quo *Steuchus Gen.*8,7. De mari rubro *Exod.* 10,19. quod Erythræum ab Edom ſ. Eſavo dicitur. *Tull. Miſcell. l.*4. *c.*20. De facie Moſis cornuta, *Exod.*34,29. De Filiis Core *Num.* 26.

Digitized by Google

v.10.11. miraculo conſervatis,dum parens abſorberetur à terra, *qvaſi ſteterint in äere divinâ virtute,qvousq; fuit terra denuò clauſa ſub pedibus illorum*, uti N. Lyra recenſet. Hæc enim ex vulgata mala verſione hauſta in fidem vulgi tranſiêre. Sic qvippe vertit vulgat. *Et factum eſt grande miraculum,ut Core pereunte, filii ejus non perierint*. De Adamo in Kiriat Arbe ſepulto ex *Joſu.c. XIV. v. 15.* ut obſervat Oleaſter in *Gen. XXIII. v. 1.* ſcribens: Anſam huic ſententiæ dederunt verba vulgatæ verſionis citata in Joſua, qvæ ſic habet: *Nomen Hebron anteà vocabatur Kiriat Arbe. Adam maximus inter Enakim ibi ſitus eſt*. Qvo loco in Ebræo habetur, *Homo magnus in Enakim ipſe*. Sed qvia pro Homine ibi ponitur Adam, putavit vulgatus, ibi Nomen eſſe proprium. De ſolis ſtatione, qvod præter Joſuam qvidam ſolis curſum ſtiterit, nonnulli Ebimelechum maritum Naëmi nominant, *ex 1. Chron. IV, 22.* De qvo prolixè *ferarius in Joſuam qv. XV.* In Ebræo eſt nomen proprium *Jokim*. De Abrahamo juſſu Nimrodi in ignem conjecto eò qvòd ignem detrectaret adorare, miraculo tamen conſervato, è *Nehem. c. IX,7.* De Johanne Evangeliſta nondum mortuo, ſed vivo tranſlato in Paradiſum, & inde redituro ſub adventum Chriſti & ab Antichriſto occidendo ex prava verſione vulgatæ *Job.XXI,22.* Sic eum volo manere.

Decimò. Subminiſtrat occaſionem diſputationibus & ſupervacaneis qvæſtionibus. *E.gr. De* Avibus ex aqvâ productis *Geneſ. 1,20.* De terra ſuper maria fundata, & aqvis innatante inſtar ratis è P. *XXIV,2.* De *Dæmonio* meridiano è P. XCI,6. De die omnium longisſimo, ex *Joſu. c. X, 14. & 2.Reg. XX.* quia vulgata vertit: *Qvòd non fuerit anteà & poſtea tàm LONGA dies*. De ordine charitatis è Cant. c. II, 4. apud *Thom. 2.2. q. 26.* De jure Regis in adimendis ſubditorum Bonis ex *1.Sam. VIII,11.* De nomine יהוה ante Moſen, nulli revelato ex *cap. VI Exodi v.* 3. De luſu Iſmaëlis cum Iſaaco *Gen. XXI.9.* De Davide deſperante ex *1.Sam. XXIII,26.* De Naamano poſcente diſpenſationem circa adorationem in templo Rimmon. è *2. Reg. V. 18.*

Undecimò. Invertit divinas leges & conſtitutiones. *Exod. XII, v. 5.*

Vulgata

vulgata duo facit diſtincta ſacr.ficia *agni & bœdi.* Exod. XXI, 21. vulgata adjudicat morti eum, qvi intentionem habuerit occidendi, ideoq; percuſſerit alium, etſi mortem non intulerit. *Et ibid.* v.21. Pœnæ arbitrariæ ſubjicit eum, qvi prægnantẽ percuſſerit, qvod refutat ad *locum Cornel. à Lap. Num. VIII, 26.* annum Levitarum 50. aggravat, qvem textus ſublevat. *Cap. XXXVI, 6.* De contractu matrimonij aberrat a ſenſu fontium.

*D*uodecimò. Conſtituit & ſuppeditat falſa fundamenta fidei. e.gr. è *Pſ. 72, 5.* Volunt nonnulli probare æternitatem Filii *Dei*, juxta *Vulgatam* Et è *Pſ. CX*, 4. Patres multi extruunt, Filii Dei æternam generationem, qvia Vulgata legit: *Ex utero ante Luciferum genuiſſe Te.* Et è *Pſ. 87, 5.* Auguſtin9 & alii extruunt dogma de Tẽporali Nativitate Chriſti. E *Levit. c. XII, 2.* Myſterium de Partu virgineo educunt *Bernardus & Dion. Carthuſianus.* E *Pſ. 139, 1.* myſterium Reſurrectionis Chriſti juxta Vulgatam ſunt qvi demonſtrare voluêre. Ex *Eſai. XVI, 1.* Agnum dominatorem Terræ vocari contendunt multi, juxta Vulgatam, at in Ebr. ſic ſonat: *Mittite agnum dominatori Terræ.* Ex *Eſai, LIII, 7.* probant, Oblationem Chriſti voluntariam, juxta Vulgatam, qvanqvam falſò.

*D*ecimo-Tertiò. Enervat locos fidei, ut ſunt locus *Pſ. II. 12.* Apprehendite diſciplinam vertit *Vulgata*, in Ebr. autem eſt, Oſculamini Filium. Vid. argumentum inde pro Deitate Filij apud *Bell. l. 2. de V. D, c. 2.* Locus *Gen. XLIX, 10.* claſſicus apud vulgatam ita ſonat, *Mittendus donec veniat.* Qvod P. *Galatino l. 4. de A. C. V, c. 4.* videtur Judæis anſam dare cavillandi. Locus P. XLIX, 8. à Vulgata obſcuratur. 1. *Tim. III, 16.* Vulgata ſic vertit: *Qvod manifeſtatum ſit, in carne*; & ſic favet *Socino* & *Eraſmum decepit. Apocal. XIV, 13.* Vulgata ſic *Amodò jam dicit Spiritus*, at in Textu eſt: *qui moriuntur à modò.*

Decimo-Qvartò. Patrocinatur in nonnullis Hæreticis opinionibus, ut in *Pſ. XIX, 6.* Manichæis, ſtatuentibus, Chriſtum aſcendentem Corpus ſuum reliqviſſe in Zonâ ſolis, juxta *Vulgat. In ſole poſuit tabernaculum ſuum.* Arrianis *Joban. 1, 15. 30.* Ante me factus eſt. Cum in Græco ſit, *Ante me extitit.* Sociniſtis *Apocal. 5, 12.* Vulgat. *dignus eſt Agnus accipere divinitatẽ*, cũ in Græco ſit πλȣ̃τον.

Xxxxxx Deci-

Elmenhorſtius.
Eraſmus.
Forbeſius.
Feſſelius.
Gratianus.
Jac. Gothofredo.
Gvaltheri Chronicon.
Geſſelius.
Gregorius M.
Greg. Neo-Cæſar.
Gennadius.
Gallaſius.
Goulartius.
Gomarus.
Genebrardus.
Gerardus.
H. Grotius.
Gretſerus.
Hammondus.
Hieronymus.
Hottingerus.
Horpinianus.
Heinſius.
Hunnius.
Hornius.
Hildebrandus.
Heraldus.
Juſtinus M.
Irenæus.
Iſidorus.
Ignatius.
Juſtellus.
Joſephus.
Juvvellus.
Kippingius.
Lactantius.
Lipſius.
Labbæus.
La Cerda.
La Barre.
Lydius.
Lor nus.
Lombardus.
Lapidenſis.
Montaltius.
Montacutius.
Mornæus.
Miræus.
Mallonius.
Meermannus.
Minutius Flix.
Meurſius.
Mererus.
Magdeburgenſes.
Mortenus.
Molincius.
Nazianzenus.
Nibuſius.
Nicetas.
Nannius.
Nicephorus.
Optatus Milevitanus.
Oecumenius.
Oſorius.
Onufrius
Patres.
Petavius.
Philoſtorgius.
Procopius.
Pineda.
Perkinſus.
Panuvinius.
Photius.

Pappus.
Prudentius.
Pamelius.
Rigaltius.
Rittersbuſius.
Rhenanus.
Rivetus.
Salmaſius.
Joſ. Scaliger.
Sirmondus.
Suttivius.
Suidas.
Sulpitius Severus.
Serarii Opera.
Seldeni ſcripta.
Spanhemius, P. & Pitig.
Tertullianus.
Theodoretus.
Theophilactus.
Thomas.
Turrianus.
G. Voſſius.
G. Voetius.
VVeitzius.
VVolfius.
VVidrigthonus.
Zonaras.
Zehnerus.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google